

1.cilt
2.cilt

1.cilt

1
2

2.cilt

1
2

İZAHLI MİŞKÂTÜL-MESABÎH TERCÜMESİ. 5

Takdim.. 5

Musannif Ve Eseri 5

Sünnet Ve Hadisle İlgili Mühim Bilgiler 7

Sünnet Ve Hadîsin Fazileti 8

Hadîsi Şerifin Tarifi 9

Hadîsi Şeriflerin Kısımları 9

Mukaddime. 13

Niyyet Bahsi 15

Tercümesi : 15

Îzâhat 15

Niyyetin Hükümleri 16

Niyyetin Tarif Ve Îzahi : 19

Niyyetin Fazilet ve Fâideleri : 19

Nefsin Söylentileri Ve Azm.. 23

Îman Bahsi 26

Tercümesi : 26

Îzâhât 26

Tercümesi : 37

İzahat 37

Tercümesi : 38

İzahat 38

Tercümesi : 39

İzahat 39

Tercümesi : 41

Îzahat 42

Tercümesi : 43

İzahat 43

Tercümesi : 44

İzahat 44

Tercümesi 45

İzahat 45

Tercümesi : 46

Îzahat 46

Tercümesi : 46

İzahat 46

Tercümesi : 47

İzahat 48

Tercümesi : 48

İzahat 49

Tercümesi : 49

İzahat 49

Tercümesi : 49

İzahat 50

Tercümesi : 51

İzahat 51

Tercümesi : 51

İzahat 52

Tercümesi : 53

İzahat 53

Tercümesi : 56

İzahat 56

Tercümesi ; 57

İzahat 57

Tercümesi : 58

İzahat 58

Tercümesi : 59

İzahat 59

Tercümesi : 59

İzahat 60

Tercümesi : 61

İzahat 61

Tercümesi : 61

İzahat 62

Tercümesi : 62

İzahat 62

Tercümesi : 63

İzahat 63

Îmanla İlgili İkinci Fasıl 64

Tercümesi : 64

Tercümesi : 65

İzahat 65

Tercümesi : 65

İzahat 65

Tercümesi : 65

Tercümesi : 66

Tercümesi! : 66

İzahat 66

Tercümesi : 66

Îmanla İlgili Üçüncü Fasıl 66

Tercümesi : 66

Tercümesi : 66

Îzahat 67

Tercümesi : 67

Îzahat 67

Tercümesi : 67

Tercümesi : 68

Tercümesi : 68

İzahat 69

Tercümesi : 69

İzahat 70

Tercümesi : 70

İzahat 71

Tercümesi : 71

Îzahat 71

Tercümesi : 72

İzahat 72

Tercümesi : 72

İzahat 73

Tercümesi : 73

İzahat 73

Tercümesi : 74

(I) Büyük Günahlar Ve Nifak Alâmetleri Babı Birinci Fasıl 74

Tercümesi : 74

İzahat 74

Tercümesi : 76

Tercümesi : 76

İzahat 76

Tercümesi: 77

İzahat 77

Tercümesi : 79

İzahat 80

Tercümesi : 80

Tercümesi : 80

İzahat 80

Tercümesi : 81

İzahat 82

Tercümesi : 83

İzahat 83

Büyük Günahla İlgili İkinci Fasıl 83

Tercümesi : 83

İzahat 84

Tercümesi : 84

İzahat 85

Tercümesi : 85

İzahat 85

Büyük Günahla İlgili Üçüncü Fasıl 86

Tercümesi : 86

Tercümesi : 86

İzahat 86

Vesvese Babı Birinci Fasıl 87

İzahat 87

Tercümesi : 87

Îzahat 88

İzahat 88

Tercümesi ; 89

Tercümesi : 89

Tercümesi : 89

Tercümesi : 90

İzahat 90

Tercümesi : 90

Tercümesi : 91

Vesvese İle İlgili İkinci Fasıl 91

Tercümesi : 91

İzahat 91

Tercümesi : 91

Tercümesi ; 92

Vesvese İle İlgili Üçüncü Fasıl 92

Tercümesi : 92

İzahat 92

Tercümesi : 93

İzahat 93

Tercümesi : 93

İzahat 93

(3) Kadere İman Bâbı Birinci Fasıl 94

Tercümesi; 94

İzahat 94

Tercümesi: 95

Tercümesi: 95

İzahat 95

Tercümesi: 95

İzahat 96

Tercümesi; 96

İzahat 96

Tercümesi; 96

İzahat 97

Tercümesi: 97

Takdim

Sonsuz hamdi; Âlemlerin Rabbi, insanlığın hidâyet ve seâdetlni beyan etmeleri için Rasullerin göndericisi; âlim ve ariflerin kalblerlni îman nuru ile açıcı, hidâyet ve dalâletin halikı hakikîsi, Hayatin, ölümün ve öldükten sonra tekrar dirilmenin yaratıcısı ve bütün varlıkların tek mabudu, ezeli ve ebedi sıfatlarla muttasıf, noksan sıfatlardan münezzeh olan halikı zülcelâla olsun. Ona hamd ederiz, ondan yardım dileriz, onun afvı mağfiretini umarız.

Nefislerimizin şerrinden ve amellerimizin kötülüğünden ona sığınırız. Onun hidâyette kıldığı kimseyi, hiç bir varlık dalâlete çevirib kötü yola saptıramaz ve onun dalâlet bataklığına attığı kimseyide, hiç bir varlık hidâyete çeviremez. Herşey o yüce halikın dilemesi ve yaratması iledir. Onun zat ve sıfatında birliğine, şerik ve naziri olmadığına ve Muhammed Aleyhisselâm onun kulu ve râsûlu olduğuna şahadet ederiz.

Salâtü selâm, insanların mürşidi hakîkîsi, nübüvvet nurunun sonuncusu, âlemin efendisi, islâm nurunun tebliğcisi, din ve îmanın kemâle erip tamam olduğunun açıklayıcısı, kıyamette ümmetin büyük günâh sahiplerinin şefaatçisi, iki cihanın tek fazilet timsali olan Peygamber sallallahü aley-hiveselleme ve onun ashabına, tabiin ve tebe-î tabiine ve ûiemâ-i âmilin, sûlâha-i salihine ve bütün müslüman kardeşlerimize olsun. Dua ve hayır temennilerimizi, hassaten rahmeti Nahiyenin tecellisini bütün müslüman kardeşlerimize şumûlunu dileriz.

Edille-i Şeriyenin esas ve anası olan kitap, sünnet olduğu malûmdur. Icma-ı ürhmetle kıyası fukaha, bu ana delilleri açıklayıcı mahiyettedir.

Elimizdeki «mîşkâtü! mesâbih» adlı eser, ohüç (13) sünenden (hadis kitaplarından) toplanmış altı bin yüz yetmişdört (6174) hadisi şerifi ihtiva etmektedir.

Eserin yazarı, 737 târihinde vefat eden Hatibi teprizidir. Eser; 516 târihinde vefat eden İmamı Beğavinin «Kitabül mesâbih» adlı eserinden alınarak bablar ve fasıllar tasnif edilmiştir. Peygamberimizin sünnetlerinin her çeşidini beyan eden veya işlâmın ana hükümlerinden sünnetleri ihtiva eden pek kıymetli bir değer taşımaktadır ve selefin değer verib İtimat ettikleri, nadide eserlerden birisidir.

Böyle kıymeti hâiz olan mübarek bir eseri, tqrcüme ve izah ederek is-lâmın ana kaynağından birisi olan sünneti nebeviyyeye hizmet etmiş ve Müslüman kardeşlerimize dini hükümleri aydınlatmış oluyoruz Bu vesiyle ile cenâbu hakkın rahmetine kavuşup azabından emin olarak cennet ve nimetine nail olmayı ve sevgili peygamberimizin şefaatim umarız.

İslâm hukukunun ana kaynaklarından olan fıkıh kitabı, «Mültekâ» adlı eserin tercüme ve izahından sonra nuru nübüvveti hamil olan bu eserin tecrüme ve izahını lütfeden yüce mevlâya nâ mütenâhi ham eder, bu eseri, 8-10 cilt halinde çıkarabilmemiz için tefvik ve inayetini temenni ve niyaz ederiz.

Sâyü gayret bizden, tevfik ve inayet yüce Allahdandır. [1]

Musannif Ve Eseri

Tercümesini yabdığımiz «Mişkât-EI Mesâbîh» adh eserin yazan; Veliy-yüddin, Ebû Abdillâh Muhammed bin Abdilİah El-Hatîbi Tehrizıdir. Hicretin sekizinci asrının ulemâ ve Muhaddisindendir.

Kendisinin ha! tercümesi uzun-uzun beyan edilmediğinden bütün şu rihler bir kaç cümle ile taltif ve takdir etmişler.

Meselâ : Mişkât sarihi allâme Hasan bin Muhammed Ettîbî şöyle taltif-lemistir : «Hatibi tebrizî, evliyanın bakiyesi ve sâlihlerin kutbudur.»

Şârih Aliyyülkâri de. «Mirkâtül Mefâtih» adlı şerhinde şöyle demiştir :

«Hatîb-i tebrizî efendimiz gayet bilgin, âlim, anlayış denizi, hakkikatla-rı izhâr edici ve dakik meseleleri izah edici müttekî ve pâk bir zattır.»

Sarihlerin beyanlarında olduğu gibi, Müellifin te'lifleri ilminin gayet geniş ve büyük fazilet sahibi olduğuna delâlet etmektedir.

Müellif Hatibi tebrizi'nin vefat târihi kesin olarak bilinmemektedir. Fakat «Mişkâtül mesâbîh» adlı bu tercümesini yabdığımız eserini te'lif ettiği sene olan yedi yüz otuz yedi (737) tarihinde vefat ettiği zikredilmektedir.

Teliflerinden biriside : «El ikmâl Fî Esmâirricâ!» adlı matbu eseridir. Sarihlerin beyanı gibi cümleler, «keşfüzzünûn» adlı eserdede zikredilmiştir.

Tebriz : Iranın âzerbeycan semtinde bir şehirdir.

Mişkat :

Müellif merhumuun eseri, ne şekilde ve hangi gayelerle telif ve tertib ettiğini ilerde kitabının baş tarafında okunacağından burada zikretmeyi zâid buluyoruz.

Müellif merhum, ihtisar edip seçtiği eser olan İmamı Beğâvînin [2] «kitabül Mesâbih» adlı eserine ilâveten bin beş yüz on bir (1511) hadisi şerif ilâve etmiştir.

Evet tercümesini yabtığımız müellifin bu eseri : Altı bin yüz yetmiş dört (6174) Hadisi şerifi ihtiva etmektedir. Ve her hadisi şerifin sened ve kaynaklan eserde zikredilmiştir. Ayrıca izah bölümünde bir çok âyet'i kerîme ve hadis'i şerif meallerini'de zikrettik.

Eser, arabca tahkıklı metin olarak üç cilttir. Muhtelif Şerhleri vardır. Hâlâda yeni şerhler yazılmaktadır.

Mevcut Şerhlerinden bir kaçı şunlardır :

1 - Elkâşifü an Hakâiki Essünen : Müellifi, Allâme Hasan bin Muhammed Ettîbi, vefatı : 743

2 - Minhâcül Mişkat : Müellifi, Abdulaziz, bin Muhammed bin Abdül-aziz. Vefatı, 895

3- Mirkâtül Mefâtih Şerhi Mişkâtül Mesâbih : Müellifi, Molla Aii bin Suttan Muhammed Elkâri (mâruf olan Aliyyülkâri) dir. vefatı, 1014.

Bu şerh, şerhlerin hemen-hemen en büyüğü ve en îzahlısıdır. Büyük-büyük beş cüt halindedir. Ve bu eserin tercüme ve İzahında yegâne istifâde ettiğimiz şerhdir.

Mişkâtü! Mesâbih hakkında söylenen sözlerden bâzıları şunlardır : Şârih tîbî diyor ki; «Mişkâtül Mesâbih isminin verilmesi, İsimle mânâ arasında münâsebete riâyet olunmuştur. Zira Mişköt, Ziyanın toplandığı ve konduğu yerdir. Öyle olunca birbirine kuvvtle bağlı ve çerçeveli bir yer olur. Geniş yer elbet buna muhalifdir. Hadisi şeriflerde, ravîlerden gafil olarak rivayet edilirse, bir dayanti ve zincirlemeye çerçeve olmadığından dağılır. Fakat, râvî ile kayıtlanırsa, zabdolunur ve mekanında karar eder.»

Şeyh dehlevîde şöyle demiştir: «BildİmkÎ, elbette mişkat; duvardaki pencereden başka etrafı çevrili ışık toplanan bir deliktir.

İşte o deliğe çırağlar (kandil, lamba ve idareler) konur. İsmin konulmasının ciheti ise, duvardaki deliğe Çırağ (kandil, lamba ve fener) konduğu gibi, Mesâbih kitabınada (Mişkata) konulmuştur.»

Ygnj Mişkat, Çırağ ve idarenin konduğu delik ve yer manasınadır. Sanki Mesâbîh hadisi şerifleri, birer Çırağ ve ışıktır, Mişkâtta; delik ve yerine konarak

aydınlık hâsıl olmuştur.

Mişkâtül mesâbîh kitabı hakkında şöyle denilmiştir : Elbette çıra ve lamba yerine konmuş aydınlatıcı bir ışığı vardır, işte oda mişkat (ışık konan yer} dir ve o yerde ışıklar (efektrikler, kandiller) vardır.

Ve orada (mişkat da) menfeatı umumî olan nurlar vardır.

Mesâbih : Misbah kelimesinin cem'İdir. Çıralar, lambalar, ışıklar manasınadır.

Bu sebebden insanların ve cinnilerin kltablarına tercih yönleri vardır Evet bu mişkat da dînin usûlü, fıkıh ve hidâyet yolu vardır.

Ehli sadık kimselerin muhtaç olduğu yollarda bunda (mişkatda) dır.

Kütübü sittedçn olan Buharı, Müslim, Tirmizi, İbni mâce, Nesa^fve Hâkim gibi sünenlerde bâzı hadisi şerifler mükerrer ve hatta hükmü neshoiun-muşlarda zikredilmiştir. Bu sebeble avamdan olan okuyucularda bâzı tereddüt ve yorgunluklar olabilir.

Mişkat da ise, mükerrer -zikredilmediğinden okuyucunun daha fazla ilgisini çekecektir ve yeni yeni rnes'eleler öğrenme zevkine dalarak okunacağı muhakkaktır.

Evet okunduğundada görüleceği üzere bu eserde toplanan hadisi şerifler çok manalı ve mühim hükümleri ihtiva etmektedir. Okuyana, dinleyene ve hatta evinde bulundurana Nur saçar. Sahih sened ve râvîler tarafından nakledilen, bu hadîsi şerif kitabını okuyan her Mümin, bilhassa açıklanan kısımlarımda okudukça tatmin olub manevî zevk ve huzura kavuşacaktır.

Kitab, 13 Muhaddisin süneninden seçilmiş hadislerden toplanarak teiif edilmiş bir hadisi şerifler, kütübü sitte ve şâir sönenlerin içtimâ ettiği ve böylelikle çırağ ve ışıkların toplandığı bir yer olmuş oluyor.

Hadisi şerifin îzah kısmında rivayet eden sahabe ve tabiînden olanların tercüme-i hallerinden bahsetmekle okuyanın meclisine feyz, bereket ve huzur gelecektir. Zira büyükler şöyle buyurmuşlar :

«Sâlihler, zikredildiğînrie o meclise rahmeti ilâhi iner.»

Böyle kıymete hâiz olan bu eseri, tercüme ve İzah ederken sânına lâyık çalışmak emelini taşıdık. 8 veya 10 cildde tamamlanacak olan bu tercümemizde de her hangi bir hatâ görülürse, Meslekdaş ve okuyucularımızdan hüsnü te'vil ve İkazlarını istirham ederiz.

Ve bu «mişkat El mesâbîh» adlı eserin muhteviyatı; îman, ilim ve fazî-ieti, ibâdet, alhâk edeb, muamelât, siyeri nebî ve ashabı kiram hakkında bilinib inanılması gereken îtikâdî ve ve fıkhî hükümleri camidir. En krymetli -senet ve hükümleri ihtiva ederek edille-î şer'iyyeden sünneti seniyyenin her çeşidi

yazılmış ve zikredilmiştir.

Ayrıca hadîsi şeriflerin açıklama ve îzah kısmında naçiz tarafından yazılan ilâve hadîsi şerifler ve hadîsi şerifin hükmünün hangi âyeti kerimelerde mündemiç olduğuda zikredilmiştir.

Evet on üç (13) sünenden (hadis kitaplarından) derlenen bu kıymetli hadis kitabına, daha başka sünenlerdende istifade edilerek manevî nur olan mübarek hadîsi şerifler, «Mişkat el mesâbih - nur ışıkların toplandığı yer» ismi dahada şumulfandırılmıştır.

Metinde hadîsi şeriflerin bâzılarının sonunda «Müttefekun aleyh» zikredilir. Bu kelime zikredilen hadîsi şerif hem Buharîde ve hem Müslimde mevcud olduğunu beyan ederek, Buharî ve Müslimin ittifakı vardır, demektir. Hadîsi şerifler, numaralıdır. Ayrıca her bab ve fasıllardaki hadislerde, mahallî numara île numaralıdır.

izah bölümünde de, evvela hadîsi şerifi rivayet eden sahabenin kısa hal te/cümesi, sonra lüzumlu îzahat yapılmıştır. Hadisi Şerifin râvisi yukarda geçmişse işaret edilmiştir, Veya zikri terk edilmiştir.

Şârih Aliyyülkâri :

Mişkat Şerhi «Mirkâtül mefâtih» adlı eser, yegâne istifâde kaynak ve dayanağımız olması hasebiyle bu kıymetli büyük beş cilt hâlindeki eserin yazan, âlim, kâmil, muddekkik, hafızı kelam ve rriuhaddis olan Aliyyülkâri hakkında bir nebze bahsetmek gerekmektedir..

Asrının müceddidl kabul edien, hanefiyyülmezhep Aliyyibni sultan Muhammed elherevî: Hiratda doğuyor, sonra ilim tahsili için Mekke-İ Mükerremeye göç ediyor. Orada üstad Ebilhasanil Bekrî, Ahmed bin Hacer elmekkî, Abdullah sindi ve kudbuddîni Mekkiden iMm tahsil ediyor. Vefatı 1014 hicridedir. Allah ondan razî olsun.

Telifâtı kesîre sahibi olan bu zat, az zamanda nam ve sânı etrafa yayılıyor. Eserlerinden bâzıları şunlardır :

1 - 500-560 sahife şeklinde büyük 5 cild hâlinde arabca ifâdelerle yazılan «Mişkat Şerhi Mirkâtül Mefâtih»,

2 - Bir cild halinde «Şemaili tirmizi Şerhi»,

3 - İki cild hâlinde «Şerhi Şifa-i Şerif»,

4 - Usûlü hadîsden «Şerhin nuhbe»,

5 - İlmi kıraatdan «Şerhi Şâtıbi»,

6 - Yine ilmi kıraatdan, «Şerhi Cezerî»,

7 - Mevzu Hadisleri zikreden «Mevzuatı Suğra ve kubrasi»,

8 - Hanefi âlimlerinin tabakalarını beyan eden «El esmarul ceniyye fitabakatıl Hanefiyye»,

9 - Nüzhetülhatırılfatır fi menakıbışşeyh Abdilkâdir,

10 - Keşfül hader fi emrilhızır,

11- Zavul meali fi şerhi Bed'il Emâlİ,

12- Hac mes'elelerini en geniş şekilde îzah eden «Menasiki hac»,

13- İmam Azamın eserine «Şerhi Fıkhulekber» Şerhi,

14 - Fıkıhdan «Nikâye» isimli esere şerh «Fethu Bâbıl inâye fi şerhi ennikâye»,

15 - Ahlakdan iki cild halinde «Şerhi Aynül ilim» eseri.

Bu yazdıklarımızdan başka daha pek çok eseri ve risalesi vardır.[3]

Sünnet Ve Hadisle İlgili Mühim Bilgiler

Tercümesini yapdığırmz «MİŞKAT EL MESÂBİH» isimli kitab,, hadîsi şerif kitablarından olması hasebiyle hadîsi şerif ve sünnet hakkında kısa ve umumî malumat vermek uygun görülmüştür.

Sünnet : yol ye âdet gibi lugât manâlarını ifâde eder ve çeşitli yerlerde çeşitli mânaları muhtevidir.

Sünnetüllah : Allanın sünneti, Allâhın yolu, Allâhın âdet ve tabiatı demektir.

Sünnetülevvelîn : Evvel geçen kimselerin sünneti.

Sünnetülâhirîn : Sonra gelenlerin sünnet ve âdeti.

Sünnetü nebeviyye : Peygamberin sünneti.

Sünneti kavfiye : Peygamberin buyurduğu sünnet. Sünneti fîliye : Peygamberin işlediği sünnet.

Sünneti takrîriye : Başkasının işlediği şeyi peygamberin güzel görüp kabul ettiği sünnet.

Sünnet hükümlerini beyan eden ilâhî âyet mealleri :

«İşte bundan evvel geçen münafıklar hakkındaki AlEahin (azab ve helak) sünneti, böyledir. Allâhın sünnetini (âdet ve kanununu) değiştirmeğe asla imkan

bulamazsın.» Ahzab sûresi, 62

«Halbuki, evvelki inkarcılar hakkında Allâhın sünneti geçmiştir.» Hıcr sûresi, 13

Peygamber (S.A.V.) efendimizde bir hadîsi şerifde sünnet kelimesini şu ifâde ile kullanmıştır.

«Bir kimse, ümmetimin fesad olduğu zaman benim sünnetime satılırsa, işte o kimse için yüz şehit ecri vardır.» Beyhakî

Şer'î hükümler, dört delile dayanmaktadır. Bu delil de : kitab, sünnet, icmâi ümmet ve kıyası fukahadır.

Şer'î hükümleri isbat eden delil, hakîkatta kitab ile sünnettir. İcmâi ümmetle kıyâsı fukaha ise, bu iki deiîlin, hükümlerini açıklayıcı delildirler.

'Sünnet ve hadis de, kur'anı kerimin hükümlerine dayalı veya kur'anı kerimin âyetlerini tefsir, îzah ve beyan eden hükümler mâhiyetini taşımaktadır.

Evet sünnet ve hadis; ya kur'anı kerîmi tefsir ve beyan eder veya onun üzerine bir hüküm ziyâde eder. Binâen aleyh beyan ve tefsir eaenin mertebesi, beyan olunanın mertebesinden sonradır. Zîra aslî olan nas, esastır. Tefsir ise, onun üzerine kurulmuş bir binadır.

Sünnet ve hadis de olan mânaların hebsi için kur'anda bir asıl ve hüküm mevcuttur. Bununla beraber kur'anın anlaşılmasında hadis ve sünnete mutlaka bir ihtiyaç vardır. Hadis ve sünnet olmadıkça kur'an üzerindeki içtihadımız eksiktir ve cok kerre yanlış hükümler çıkarmamı zada sebebtir.

Usulcularm: «Kur'anın sünnete olan ihtiyacı, sünnetin kur'ana olan ihtiyacından daha çoktur.» Demeleri bu bakımdandır.

Bundan da anlaşılıyorki, «Sünnet, kitabın (Kur'anı kerîmin) hükmü hakkında son kararı söyler ve kitabdan maksat ne olduğunu beyan eder.ıt

Şu halde : «İslâmın esâsı yalnız kur'anjdır. Biz ancak ona bakarız.» gibi söz ve iddia da bulunarak Peygamberin hadislerine kıymet vermemek, şayet kötü bir fikre dayanmıyorsa, hadis ve sünneti ve peygamberin vazifesinin şümul ve mâhiyetini anlamamaktır. Zîra kur'anı tebliğ edende, tefsir ve beyan eden de peygamberin kendisidir.

Bu değer ve vasıfları taşıyan sünnet ve hadîsi şerifin ehemmiyet ve faziletini natık olan bârı ayeti keriyme ve hadîsi şerifleri naklederek bahsimize son verelim.[4]

Sünnet Ve Hadîsin Fazileti

Sünnet ve hadis hakkında kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştur : «Ey îmân edenler! Allâha itaat edin. Peygambere ve sizden (müslü-man) olan âmirlere itaat edin. Sonra bir şey hakkında münazaa (kavga, gürültü) ettinizmi, hemen onu Aİlâha (Kur'ana) ve resulüne (sünnetine) arz ediniz, eğer Allâha ve âhiret gününe inanıyorsanız. Bu (kitab ve sünnete) müracaat, hem hayırlı ve hem de netice bakımından daha güzeldir.» Nisa sûresi, 59

Bu âyeti keriymede beyan edildiği üzere, bir mes'ele hakkında müşkil-lik ve niza hasıl olduğunda hemen şer'î delil olan kitab ve sünnete müracaat ederek halli fasletmek yolunu tutmak ve bu iki delîli bilen ehline müracaatla mes'eleyi en doğru şekilde aydınlatmak her müsiümanın vazifesidir.

Sünnete sarılmanın ehemmiyet ve lüzumunu natık diğer âyeti kerîme mealleri.

«Habîbim!) Rabbin hakkı için, o kimseler ki; aralarında cekişdikleri şeyler hakkında seni hakem tâyin edib sonrada verdiğin hükümden nefisleri hiç bir darlık duymadan tam bir teslimiyette (boyun eğib) teslim olmadıkça, îman etmiş olmazfar.» NÎsâ sûresi, 65

Diğer bir âyeti kerîme mealinde şöyledir :

«Peygamber size ne verdi (getirdi) ise, onu alın (ona sahib olun). Ve size neyi yasak etti ise onu da afmayın (yapma dediğini de yapmayın).» Haşr sûresi, 7

Tercümesini yabdiğımız «Mişkât el mesâbîh» adlı bu kitabın (kitab ve sünnet bâbı)nda geleceği gibi, sünnet ve hadîse, şer'î delil olarak sarılmanın lüzum ve ehemmiyeti beyan edilmiştir. Cümleden bir kaçını nakledelim.

Câbir (R.A.) den rivayet edilmiştir,

Resûîüllah (S.A.V.) buyurmuştur ki :

«Bundan sonra, elbette sözün en hayırlısı kitâbuilah ve hidâyetin en hayırlısı da Muharnmed (A.S.) 'm hidâyetidir. İşlerin en şerlisi yeni çıkanlardır. Ve her Bid'at dalâlettir.» [5]

Abdullah ibni Amr (R.A) dan mervî dir, demiştir. ^Resûîüllah (S.AtV.) şöyle buyurmuştur :

«Sizin biriniz (hakkıyle) îman etmiş olmaz. Takt arzu ve isteği benim getirdiğime (hadis ve sünnete) tabî ola.»

Diğer bir hadîsi şerif de şöyle buyurulmuştur :[6]

«Bir kimse, ümmetimin fesâd o'duğu zaman, benim sünnetime sarılır-sa, o kimseye yüz şehid ecri vardır.» [7]

Bir hadîsi şerifte de şöyle buyurulmştur :

«Size iki şey bıraktım, onlara sımsıkı yapışdıkca katiyyen yolunuzu şaşırmazsınız. : (o iki şeyde) Allanın kitabı (kur'anı kerim) ve Peygamberin sünnetidir.» [8]

Yukardaki naklettiğimiz gerçeklerden anlaşılmıştaki, edille-i şeriyye-den kitab ve sünnete sarılmak ve mucibi ile amel etmek; fertlerin, cemiyet ve milletlerin dünya ve âhiretin kurtuluş ve seadet yolunun ta kendisidir. Geçmişteki milletlerin ve müslümanların hayatlarına bakıldığı zaman gö-rülecektirki, İmanlı, hakka bağlı, ihlâs, sadâkat, vefakarlık, hüsnüniyyet, hizmet aşkı, büyüklere saygı, küçüklere sevgi, hulâsa îman ve islam ahlakının esaslarına bağlı yaşandığı zamanlar birlik, huzur, fetihler, dünya çapında yeni hamle ve çağlar ve hatta düşmanların sevgi ve hayranlığını kazanıb islâm ve müslümanlığa akın akın iltihaklar, hep kitab ve sünnete bağlılığın neticesi, hakkın yardım ve lutfuna mazhar olunduğu târihi bir oerçektir.

Nitekim islâmın geliş ve yayılışı. Bedir, Uhud, Handek, Hayber, Mek-kenin fethi, Kudüsün fethi, İspanyanın fethi, Anadolunun ve İstanbulun ve daha bir çok ülkelerin fethi, milletlerin müslüman oluşu top yekun isiâma bağlılığrn neticesidir.

Hal böyle iken bugün milletlerin kurtuluşu için bu gerçek kaynak ve esasların dışında kurtuluş, huzur ve sükûn arayanlar görülmektedir. -Ha-kîkattan, tarihden ve tecrübeden yoksun kalbleri gözlen ve kulakları bâtıl veya küfürle perdelenenler dâima kurtuluşu bâtıl yollardan aramıştır, hglâ görülenler ve görüleceklerde aynı yolun yolcusudurlar; Helak ve hüsran onlarındır.

Seadet ve kurtuluş ise, hakka inanan ve hakka uyanlarındır.[9]

Hadîsi Şerifin Tarifi

Hadîs : Peygamber sallallaâhü aleyhi vesellem efendimizin mübarek sözlerine, fiil ve takrirlerine hadis lafzı söylenmiştir. Bunlara, Sünneti filiye, sünneti kavMye ve sünneti takririye de denir.

Hadisi şerifleri nakleden bilginlere göre, «Haber» lafzı, «Hadis» lafzı nın muradifidir. Bir rivayette ise, «Haber» lafzı peygamber (S.A.V.) efendimizden başkasından gelen sözlere denilmiştir. Diğer bir rivayette de, «Hadis» lafzının kullanması ile «haber» lafzının kullanması arasında umum husus mutlak vardırki şöyledir: Her «hadis» haber olur. Fakat her «Haber» hadîs olmaz.

Hadîsi Kudsî : Mânası ilhamla veya uyku hâlinde veya bir melek vâsıtası ile peygamberimize ilkâ olunup lafzı kendisi tarafından söylenerek Allâ-hü teâlaya nisbet edilen hadisler, hadîsi kudsîdir.

Hadîsi şerifin tarifi ise, yukarda geçtiği gibi, söz, fiil ve takriri rasui ile sabit olan hadis ve sünnetlerdir.

Kur'anı Kerim : Hem lafzı ve hem mânası Allâhü teâlâdan cebrâil aley-hisselam ile inzal olunan kelâmı ilâhîdir.

Kur'anı kerim, lafzı ve manası ile mütevâtirdir. İnkarı küfürdür.

Hadîsi kudsî ise, mütevâtir değil belki meşhur olanı olabilir. Hadîsi kudsîyi ve Hadîsi Rasûlü inkâr eden kâfir olmaz. Fakat hadîsin hadîsi sahih olduğunu bildiği halde tahkir ve tezyif eden kâfir olur.

Sünnet ve hadisleri terk edip amel etmeyen kimseler, şefaati rasulden mahrum olur.

Eser : Sahâbe-i kiramdan naklolunan güzel söz ve hallerine «Eser» denilmiştir. îlmi hadis, rivayet ve dirayet namlarıyıe iki kısma ayrılmaktadır.

Rivâyetülhadis : Hadîsi şerif râvîlerinin, zabd, adalet halleriyle hadîsi şeriflerin rasulüllâha ulaşma ve ulaşmadan kesilme keyfiyetleri bahsedilen ilim dalıdır. Bu ilim dalına «İlmi rivayeti Hadîs» denir ve bu ilim «İlmi Usûli Hadîs» nâmiyle anılan ilim dalında beyan edilmiştir.

Dirâyetülhadîs : Arabî ve şer'î kaidelere dayalı ve Rasûlüllah (S.A.V.) efendimizin ahvâli şahsiyetlerine mutabık olduğu halde hadîsi şeriflerden anlaşılan mâna ve mefhumdan bahseden ilim dalına da «İlmi Dirâyetülhadîs» denilmiştir.

Mevzuu : mâna ve mefhumu itibariyle hadîsi şeriflerin lafızlarıdır.

Gayesi : Hazreti peygamberin mübarek söz, fiil ve takriri ile sadır olan kıymetli sünnetleriyle hallenerek güze! huylarıyla zîynetfenib. haram ve kötü

şeylerden temizlenib iki cihanda seâdete erişmektir.[10]

Hadîsi Şeriflerin Kısımları

Mürsel Hadis : Râvînin son râviye isnad etmesi olmadan naklettiği haberdir. Yani, Tabiînden olan râvîlerin Rasûlü ekrem (S.A.V.) efendimizden naklettiği hadîsi şerifin Gshabdan olan râvînin ismini zikretmemesi hâlindeki haberdir.

Müsned Hadis : «Hadîsi mürsel» in zıddıdır ki. Resulü ekrem (S.A.V.) efendimize vâsıl oluncaya kadar hadîsi şerifi rivayet eden râvînin, son râviye isnet ederek naklettiği hadîsi şerife «Hadîsi Müsned» denir.

Muttasıl Hcdis : Rasûlü ekrem (S.A.V.) efendimize yahud ashabı kiramdan bir zâta isnadı bitişen hadîsi şerifdir.

Mâlikin Nâfî den ve Nâfiin ibni Ömer den ve ibni Ömer-in Rasûlü ek-rem {S.A.V) den rivayet ettiği hadîsi şerife «Hadîsi Muttasıl» denir.

Münkâtî Hadis : Sahabeden başka olan bir râvînin sakıt olarak rivâ-ti olan hadîsi şerifdir.

Mevsul Hadis : Hadîsi muttasılın aynısıdır.

Mütevutir Hadis : Bir biri ardınca gelen üç cemâat topluluğunun naklettikleri ve bu cemaatların, Resûlüllah (S.A.V) efendimizden îtibaren naklederek tâ nihayete erinceye kadar hiç birinde yaldn üzerine ittifak etmeleri ödeten ve aklen tecviz imkânı tasavvur edilmeyen kimselerin naklettikleri hadîsi şeriflere «Hadîsi mütevâter» denir.

Bu hadîsi şerifin hükmü, kadiyyet ifâde ettiğinden bilinmesi ve amel edilmesi lazımdır. Hatta böyle mütevâter hadîsi şerifi inkâr eden, tekfir olunmuştur.

Meşhur Hadis : Birinci asırda haberi ahad gibi olan hadîsi şeriflerin, ikinci ve üçüncü asırda şöhret bulmasıdır.

Yani bir kimsenin resulü ekrem efendimizden ve o kimsedende bir cemâatin ve o cemâattanda diğer bir cemâatin işiterek naklettikleri ve bu şekilde nihayete erinceye kadar ittifak eden cemaatların yalan üzerine ittifak etmeleri tasavvur edilmeyen râvîlerin naklettikleri hadîsi şerife «hadîsi meşhur»

denmiştir.

Hadîsi meşhurun hükmüde kesinlik ifâde eder. Bianen aleyh hadîsi meşhuru inkar eden, asah olan kavle göre tekfir olunur.

Mevkuf Hadis : Sahabe tarafından rivayet olunup Nebiyyİ muhterem sallaltâhü aleyhi vesellem efendimiz hazretlerine isnâd edilen hadîsi şerifdir.

Sahih Hadis : Şaz ve muallel olmadığı halde, isnadı Resulü ekrem sal-lellâhü aleyhi vesellem efendimize muttasıl olarak ashabı adi ve zabd tarafından en son rivayet eden râviye varıncaya kadar adalet ve zabd sahib-lerinin naklettikleri hadîsi şerifdir.

Haberi âhad : Bir kimsenin Resulü ekrem sallellâhü aleyhi vesellem-den işittiği ve o tek kişiden de diğer bir kimsenin, ondarda başka bir kimsenin işittiği ve nihayete varıncaya kadar bütün râvîterin tek kişilerden işittikleri ve bu şekilde naklettikleri hadîsi şerifdir.

Haberi âhadı inkar eden ittifakla kâfir olmaz. Haberi ânüd ile amel edilir. İtikad edilmesi farz değildir. Şu kadar varki, haberi âhadt inkâr eden tazlil olunur ve haberi âhadı inkâr eden, ehli Bid'attan sayılmıştır. Zira habere tecâvüz edilmese dahi, haber veren âlimlere hata nisbet edilmiş o!ur.

Muallak Hadis : Hadîsi şerifi Resûlüllâha isnad etmenin başlangıcında râvînin birisi veya ekserisi hazf olunan hadîsi şeriftir.

Hadîsi Kudsî : Manası A!lah-ü zülcelal tarafından lafzı da Resûlüliah sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz tarafından beyân edilen hadîsi şeriftir.

Bu hadîsi Kudsîyi Cenâbu Hak Resulü ekrem efendimize ilham veya uyku hâlinde iken haber vermiş ve Resulü ekrem hazretlerinin de bu mânadan kendi sözü i!e haber vermiştir

Kur'anı kerim, hadîsi kudsîden efdaldır. Zîra kur'anı azîmüşşanın mu-bârek lafzı ve mânası Cenâbu hak tarafından inzal buyurulmuştur.

Kavî Hadîs : Resulü ekrem sallellâhü aleyhi vesellem efendimizin mu-bârek dili ile buyurmuş olduğu hadîsi şerifi söyledikten sonra Kur'anı kerimden bir âyeti kerimeyi ukumuş olduğu hadîsi şeriftir.

Mâsih Hadis : Resulü ekrem sallellâhü aieyhi vesellem efendimizin ömrünün son zamanlarında veya önce söylediğini sonra söylediği ile hükmünü değiştiren hadîsi şeriflere «nâsıh had>e» denir.

Mensuh Hadis : Resulü ekrem efendimizin cmr":.Jn p^'jnda veya evvelce söylediği hadisi şerifdirki, sonra söyledikleri üe neshedilmiştir.

Kabir ziyaretini evvelce yasaklamıştı. Sonrada kabir zıyaıoti yapılmasını tavsiye buyurarak ilk hükmü neshetmişti. Evvelki sözüne «mensuh hadis», ikinci sözüne de «nâsıh hadis» denilmiştir.

Umum Hadis : Bütün insanlar kasd olunan hadîsi şeriftir.

Husus hadis : İnsanlardan bir kimseye (mesela, sahabeden bir zata} hüküm ve karar verilen hadîsi şeriftir.'

Hasan Hadis : Râvîsi doğruluk ve emânet ehli olmakla meşhur olan hadîsi şeriftir.

Maktu Hadis : Tabiîni kirama bağlı olarak ve tabiin tarafından söylenen söz ve fiillerini beyân eden hadîsi şeriftir.

Şaz Hadis : Bir tek kişinin isnadı ile beyan edilen hadîsi şeriftir ki, o hadîsi şerif hakkında bir hadis şeyhi şehâdet eder.

Eğer o şeyh, îtimâda layık kişi ise, durulur ve onunla hüccet yapılmaz. Şayet o şeyh itimada layık bir kişi değilse, o hadisi şerif terk edilir.

Ğarib Hadis : Bâzan râvînin rivayeti, Tek başına bir şahîs halinde olan hadîsi şeriftir.

Bâzanda râviye hadis ashabından îtimad edilen bir zâtın muhalefeti ile rivayet edilen hadisi şeriftir.

laif hadis : Hasen hadisden : Hadîsi hasenden, mertebe bakımından aşağıdır. Zaif hadis. Sahih hadisle Hasen hadis sıfatlarını câmî olmayan hadîsi şeriftir.

Zaif hadîsin zafiyeti, Bâzan râvinin adaletli olmayışı veya iyi ezberlemeyişi veya îtikad bakımından râvî töhmet edilen kimseden olması gibi sebeblerdir.

Fezâili amal ve menkıbeler mevzuunda zaif hadisle ame! etmek caizdir.

Fakat ulemâi kiram efendilerimiz, «Zaif hadis ile ahkam isbat edilmez. Zira rstihhad hükümlerinin isbâtında müctehid oian zatı muhterem, zaif hadîse sarılması ve müctehid oian zatın zaif hadîsi, mezhebine uygun bir delil ve bir mes'elede içtihadına delil etmesi caiz değildir.» demişlerdir.

Muhkem Hadis : Tevile muhtaç olmayan hadîsi şeriftir.

Müteşâbih Hadis : Tevile muhtaç'olan hadîsi şeriftir. .

Munfasıl Hadis : Tabiin hazretlerine vasıl olmazdan evvel râvilerin birden fazla sakıt olan hadîsi şeriftir.

Müsiefiz Hadis : Nakleden râvileri, üçden ziyâde, olan hadîsi şeriftir.

Muzdarib Hadis : Râvînin rivayetinde ihtilaf ve izdırab olub bir defa bir surette diğer bir defasında da başka bir surette rivayet ettiği ve her iki rivayeti de bir birine zıt ve muhalif olan hadîsi şeriftir.

Merdut Hadis : Zahiren bir söz olub fakat bir mânası olmadığı gibi rivâyet şekli de kâfi oimayan hadîsi şeriftir.

Mevzu Hadis : Resulü ekrem saliellâhü aieyhi vesellem efendimize

yalancıların iftira edib uydurdukları haberdir.

Böyle uydurma hadisler, batıl hükümleri vehmettiren veya akle ve nakle muhalif olub tevil ve îzah yönleri olmayan, Cümle ve gramer hatası ile mana bozukluğu bulunan, basit bir iş veya hata yüzünden şiddetli cezalar veya basit bir amel için büyük mükâfatlar görüleceğini ifâde eden ve hadis rivayet eden kimse yalancılıkla meşhur olan dindar olmayıb cahil olan ve nefsâni arzulara göre senetler ve hükümler uydurmakla bilinen kimseler tarafından uydurulur.

Hadis uydurma hareketi, Hicretin 41. senesi dördüncü halîfe Hz. Ali radiyallâhü anhm hilâfeti zamanında başlamıştır.

Mevzu Hadisi uydurma sebebleri : Hadis uydurmak için pek çok fasit sebebler ve gayelerle ortaya çıkılmış ve birinci asırdan beri devam ede gelmiştir. Sebeblerden bâzılarını sıralayalım :

a) İlk zamanlarda Hadis uyduranlar, ekseriya mensub oldukları tnezheb ve meşreblerini gölib getirmek çabaları ile hadis uydurmuşlardır. O zamanlar, müsiümanlar arasında çeşitli kurub ve partiler münâkaşaya tutuşmuşlar ve siyâsi gayelerle cumhur, haricîler, ve şîa kısımlarına ayrılmışlardır.

b) Bid'atcılar da, Resûlüllâha (S.A.V.) iftira etmek için hadis uydurma yollarını savunub hadis uydurmuşlardır.

Hammad bin seleme isimli bir Bid'at sahibi Râfizi şöyle demiştir: «Râfizîlera'en yaş!; bir adam, hadis uydurmak mevzuunda Râfizîlerin ittifak hâlinde'olduklarını bana söyledi.s>

Bid'atcılardan biri de, mezheblerini İftira ve tezvir yoluyla müdâfaaya çalışan ve kitablarım mevzu hadislerle dolduran bir takım fakihlerdir. Hadis ilimleri, 313}

c) Hadis uyduranların en fecîsi ve en adîsi, her asırda görülen bazı âlim tasfakEaırmn, hükümet adamlarına vaklaşmck ve onlardan dünyalık koparmak maksadiyfe hadis uydurmalarıdır.

Bu mevzuda da geçmişte olduğu gibi, günümüzde de bir takım âlim taslakları câhil kişilerin devlet adamlarının yanında imtiyazlı olmak ve bir dünyalığa kavuşmak emeliyle hakîkati söylemeyib gizleyen, veya tahrif ederek konuşan veya düpedüz uydurma ve indî sözler sarfedenleri görmek fe ve işitmekteyiz.

d) Uydurma Hadiscilerden bir kısmı da, Halk arasında bilgiç geçinen bâzı kişiler, halka âlîm görünmek için hadis uydurmuşlar ve peygamber efendimize iftira etmişlerdir.

Bu hususta da sayılmayacak kadar misal vardır. En bâriz örnekleri bugün halk arasında imtiyaz ve şöhret almış bir takım âlim taslaklarıdırlar Usûlü hadis,

ilmi hadis, fıkıh, tefsir ve hatta arabca gremer ilimleri olan sarf, nahiv, mantık, meânî, beyan, bedî ile ilmi kelâm bilgilerini beyan eden eserlerden birer tanesini olsun bir üstaddan okumamış, adını dahî duymadığı ilim dallarından bahsetmeğe kudreti olmayan bir takım şöhret ve menfeat bezirganları görülmektedir.

e) Uydurma hadisciler, halkı yalan ve uydurma kıssalarla en yüz-yüz ve hayasız şekilde avıtırlar ve böylelikle kendilerini halk nazarında âlim göstermeğe çalışırlar. Hulâsa, uydurma sebeblerinden biriside, kıs-sacılardır. Ancak Kur'an kıssalarını okumak ve hadîsi şerif kıssalariyle meşgul olmak en salim yoldur.

f) Bâzı Zâhld ve mutasavvif geçinen kimselerin, insanları sâlih amellere teşvik etmek için Resulü ekrem (S.A.V.) efendimizin söylemediği bir sözü hadis diye uydurmakta bir beis görmemeleri de en şenî hadîs uydurma sebeb.'erindendir.

Resulü ekrem efendimizin açık, seçik ve her hakîkatı olduğu gibi özlü bir şekilde beyan buyurması kâfi değiimiş ve Resûlüllah salleilâhü aleyhi vesellem efendimiz anlayıb bilememiş gibi, bir mâhiyet göstererek ibâdet ve itâata terğib ve günahlardan korkutmak için bir takım haberler uydur-, mak elbette gayet çirkin ve en şenî iftiralardandır.

Mübarek gecelerle ilgili çeşitli namaz tarif edenler, kur'an kerîmin okunmasını bıraktırıb kendilerine has evrâdlan okutmaya çalışanlar ve daha birçok fazilet diye âyet ve hadis de beyan edilmeyen uydurma faziletlerden bahsedenler olmuşlar. Bugünde aynı yolun sâlikleri imtiyazlı olarak bu amelleri işlemekten geri kalmamaktadırlar.

Halbuki peygamber sallelâhü aleyhi vesellem efendimiz mübarek sözünde şöyle buyurmuşlardır :

«Benim ve hulefâ-i râşîdinin (dört halîfenin) sünnetine sımsıkı sanlın. Yeni çıkan (ve ibâdete sokulan) işlerden (uydurmalardan) kaçının. Zira her yeni çıkan Bid'attır ve her Bidat dalâlettir.»

g) Hadis uyduranların en şenî ve kötüsünden biriside, yahûdî ve hıristiyan âlimlerinin uydurarak ortaya attıkları ve kitablara yazarak piyâse-ye sürdükleri sözlerdir.

Bu hususda da pek çok örnekler vardır. Bir tanesi şöyledir :

«İbni Asâkîr tahric ediyor ve diyor ki,'

«Hârûnu Reşide bir zındık getirildi. Bu zındığın hâlini görüb bilen halîfe öldürülmesini emir buyurdu.

«Bunun üzerine o zındık dedi ki :

«Yâ emirel müminin! Ben, siz müslümanları doğru yoldan çıkarmak için,

haramı helâl ve helâhda haram kılar dört bin hadis uydurdum. Ve bu uydurduğum hadislerin bir harfinî dahî peygamber söylememiştir. Sen bunu ne yapacaksın?

«Bunun üzerine Hârûnu Reşid dedi ki :

«Ey zındık! Abdullah İbni mübarek ve Ebu İshak gibi âlimler onu ayırt ederler ve harf harf çıkarırlar.» [11]

Buna benzer yahûdî dönmelerinin veya yahûdîlerin, Hıristiyanların ve zındıkların hakîkatı tahrif etmek emeliyle uydurdukları hadis pek çoktur.

İbni cevzi, imamı suyûtî ve Aliyyülkârî gibi, büyük islâm âlimleri böyle uydurma hadisleri bir bir ortaya koyan senetleri ve hükümleri yazmışlar ve sünnetle hadîsi böyle uydurma sözlerden temizlemeğe çalışmışlardır.

Maalesef yine de pek çok uydurma sözler, hadis diye kitablara yazılmış, bu yüzden bir çok kitablar uydurma hadislerle dolmuştur.

Uydurma hadîsler dün, revaç bulduğu gibi, bugünde ayeti, hadîsi şerifi, ve edille-i şer'iyyeden hiç bir bilgisi olmayan pek çok câhil ve yetgisiz kimseler âyeti hadis ve hadisi âyet ve hatta büyüklerin sözlerinden bir sözü âyet

veya hadîs meali diye söyleyenler görülmektedir. Ve böyle ehliyetsiz kimseler kendilerine bilgin süsü vermektedirler.

En ünlü mevzuat kitabları

1- Kitabul mevzuat, kitabul ebatıl, Hüseyin bin İbrahim Elcezekânî 543

2 - Kitabul mvzûat, Allâme ibni Cevzî, 597

3- Kitabul mevzuat, Musannifi, Aliyyülkârî - 1014

4 - .Elfevâıdülmecmûa fılhadîsilmevzûa, Şevkânî - 1250

5 - Elleâlîf Mesnûa filehâdisilmevzua, Celâleddin Suyûtî - 911

6 - Tenzîhüşerrîatül mevzua, Alîyyibni Muhammed bin El Irak

Bir hadîsin uydurma olduğnu bildiren ana esaslar .

a) Nakledilen hadîsin Kur'anı kerime ve Hz. Peygamberin sünnetine muhalif olması,

b) İslam ahlakının kurallarına aykırı olması,

c) Aklı selimden, Allanın ödet ve sünneti olan kanunlardan ve realiteden uzaklığı,

d) Hadisin ihtiva ettiği lafız ve manasında gülünç ve maskaralığı icab ettiren sözlerin bulunması,

e) Hadisin, lafzında veya mânasında rekaketlik (uygunsuzluk ve dil dolaşıklığı) bulunması hâli,

f) Hadisin söylenişindekj ölçüsüzlüğün bulunması,

g) Yalan hadisleri ortaya koyanlardan bazıları istedikleri suçları açıkça İtiraf ve ikrar etmiş olmaları,

Buna misal olarak Amr ibni sâbihîn hazreti peygambere nisbelle bir hutbe uydurduğunu söyleyebiliriz.

h) Bir hadisin uydurma olduğu îtiraf edilmez isede, bunu ortaya koyanın hâlinden bilinebilir.

i) Yalan bir hadisin metni ya uydurucunun kendi ifadeleridir, yahutda başkasının sözlerinden ibarettir, Uydurma metinler ve eski filozofların veya diğer büyük adamların câzib ve özlü sözleridir.

Meselâ : Eski Müşrik hâkimlerinden Haris bin kelûde ile Hz. Ali ve mâlik bin dînar gibi zevatın bâzı sözleri Hz. Peygambere nisbet edilerek Hadis diye rivayet edilmiştir. Eski yunan feylazoflanndan Eflâton ve Hipokretes'in bazı tıbbî sözleride Hadis olarak gösterilmiştir.

İşte yukardaki haller gibi, uydurma ve yalan olan hadisleri bildiren pek çok haslet ve esaslar vardır. Bu haller bulunan her hadis, uydurma ve yalan hadisdir.

Hadis ilmine âit mühim kaideler.

Hadis ehlinin nazarında söylenen ve kullanılan bâzı kelime ve terimler vardır. O terimlerin ifâde ettikleri mâna ve maksatları sıralayalım.

Sahih, lafzı : hadis ehlinin ıstılahında zikrolunursa, ondan maksad «Cami-! sahîhi buhâri» dir.

Sahîhayn, lafzı zikrolunursa, ondan murad «sahîhi Buharı» ve «Sahîhi. Müslim» dir.

Sıhah; lafzı zikrolunursa, ondan murad «sıhahısitte-altı sahih kitab -kütübü sitte» dir.

Meşhur olan bu altı hadis kitablarından başkaları, kayıtlı olarak zikro-iunub, mutlak zikrolunmaz. «Sahîhi İbni huzeyme», «Sahîhi ibni Hıbban» Ve «Sahîhi müstedreki hâkim» gibi kayıtlı olur.

Kütübü Sitte-î Meşhure = Meşhur altı kitab

Hadisi şerif kitabları arasında sahih ve sağlam kaynak ve ilk tasnif edilen altı adet hadîsi şerif kitablarına «Kütübü sitte» denilmiştir ve şunlardır :

1 - Buharînin «El Câmiussahihi», Müellifi; Ebu Abdillah Muhammed bin İsmail El Buharîdir. Vefatı, 256

2 - Müslim-ıin «Elcâmiussâhîhi» Müellifi, Ebil Hüseyn Müslim bin El haccac Elkuşeyrîdir. Vefatı, 261

3 - Ebu Dâvudun «Essünen-i» dir. Vefatı, 275

4 - Ebu Tsa Ettirmizînin «Elcâmi ussünen-i» dir. Vefatı, 279

5 - Ennesa-înin «Essünen» diğer bir ismi «Eİmüctebâ veya Essü nenü essuğra» sidir. Vefatı, 303

6 - İbni Mâcenin «Essünenü» isimli eseridir. Vefatı, 275 Essünen lafzı, mutlak zikrolunursa, ondan murad; «Süneni Ebu Dâvud»,

«Süneni Tirmizi», «Süneni Nesa-i» ve «Sünenü İbni Mâce El- kazvînî» dir. Bunlardan başka sünenler, kayıtlı olarak zikrolunur. «Süner^ü iDâre kutnî» ve «Sünenü kebîri Beyhakî» gibi.

MÜSNEDLER

Mesânîd = Müsnedler lafzı. Mutlak zikrolunursa, ondan murad; «Müs-nedi Ahmed bin Hanbel», «Müsnedi Ebî yâlâ el Mûsilî», «Müsnedü Eddâri-mî» ve «Müsnedil Bezzâr» dır.

Kütübü sitte Musannıflan için remz olunan harfler Kur'anı kerimden sonra hadisi şerif kitablarından altı kitabın Müelliflerinin her biri için ayrı ayrı harflerle birer remz konmuştur ve şöyledir :

1 - Noktalı «Ha» harfi-lmamı Buharîye mahsustur.

2 - «Mim» Harfi, İmamı Müslime mahsustur.'

3 - «Te» Harfi, İmamı Tirmiziye mahsustur.

4 - Dâl «Harfi, Ebu Dâvuda mahsustur.

5 - «Sin» Harfi, İmamı Nesaiye mahsustur.

6 - «He» Harfi, İmamı ibni Mâceye mahsustur. .

Diğer muhaddislere âit başka rumuzlarda vardır.

Sünnet, Hadis ve muhaddisler hakkında kısa malumat zikrettikden sonra esas eserin mukaddimesine ve kitabın usul ve üslubuna âit ifâdelerini tercüme ve îzah etmeğe başlamş oluyoruz. Dikkatle okuyup bir yanlış anlayışa ve hükme varmamak en seâlim yoldur. Kalem, ifâde ve matbaa hatası görülürse düzeltmek veya ikazda bulunmak ise, yolların en doğrularından birisidir. Cenabı hak bütün mümin kardeşlerimizle bizlere tevfik ve ıınâyetini ihsan buyursun. Amin 20 - Muharrem - 139710 - Ocak - 1977[12]

Mukaddime

Rahman ve rahim olan Allâhın adı ile başlarım.

Hamd, Allâha mahsustur, ona hamd eder, ondan yardım diler ve ona (günahlarımızın afvi için) istiğfar ederiz. Amellerimizin kötülerinden ve nefislerimizin şerlerinden Allaha sığınırız. Bir kimseyi Aüahüteâîâ hidâyette kılarsa, onu hiç bir kimse dalâlete saptıramaz ve bir kimseyide cenabı hak dalâlette bırakırsa, hiç bir ferd onu hidâyete eriştiremez.

Allâhdan başka ilâh olmadığına şahadet ederimki, o şahadet kurtuluşa vesiyle ve derecelerin yükselmesine kefil olur.

Muhammed (S.A.V.) Allanın kulu ve Rasûiü olduğuna şahadet ederim. Uman yollarının eserleri yıkılmış olduğu, îman nurlarının meşâlesioin gizlendiği, tevhid ve iman yollarının esaslarının zaiflediği ve cehil ve zulmün çoğalması ile iman yollarının mekan ve mercîi bilinmediği bir zamanda Allahüteâla onu (Muhammed Aleyhisselâmı) göndermiştir.

İşte böyle bir zamanda salâtü selâm onun üzerine olsun, onu gizli ve yıkılmış olanı yükseltmiş ve kuvvetlendirmiştir ve ateşin kenarında olan kimseleri kelime'i tevhidin teyic* ile manevi hastalıktan şifalandırmıştır,

doğru yola gitmek isteyenlere hidâyet yolunu açıklamıştır. Saadet hazinelerine malik olmayı arzu edenlere saadet hazinelerini izhar etmiştir.

Artık bundan sonra; Onun (Rasulullahın) hidâyetine sarılmak ancak onun kalbinden, göksünden ve ağzından zuhur eden şeylere ittîba etmekle olur. Ve Allahın (kopmaz) ipine (Kur'ana) sarılmakda ancak onun (Rasulullahın) sünnetini beyan etmekle tamam olur.

Sünneti ihya edici, Bidâdı yıkıcı Ebû Muhammed Bin Mesûd elferrâ elbeğâvî [13] Allâhüteâla onun derecesini yükseltsin, İmamı beğcivi Hz. le-rinin tasnif etmiş olduğu (Kitabül mesabih-in) babını tasnif ederek kitap halinde cem etmişti. Anlaşılması ve zabtı güc olan hadisi şerifleri zaptet-m iştir.

imamı beğâvi Hz. (Allah "ondan razi olsun), kitabül mesabihde kısaltma ve senetleri hazfetme yoluna gidince, her ne kadar imamı fceğâvinin nakli olsa ve kendisi isnad ehli gibi itimad edilen âlimlerden isede bazı tahkikcı ve tetkikci alimler, hakkında söz ettiler. Aynı zamanda imamı be-ğövinin senedsiz olarak zikrettiği hadisler, kimin ve nereye aid olduğu bilinmeyen bir arazi gibi delalet eden bir aiâmetde yoktu.

Bunun üzerine Allahüteâlanın hayırlı kılmasını taleb ederek ondan yardım diledim. Hemen belli ve isnadlı olmayanları belirtip isnadlarını bildirdim ve

hadis hafızlarının zaptedenlerini, itimad sahipleri ve ilimde sebad ve karara varmış âlimleri, hadis imamlarının rivayetleri gibi şekilleri mesa-bih kitabının her hadisinin mehallinde senetlerini koyup yerleştirdim (Hatibi teprizinin ifadesidir).

Meselâ (senetleri yerleştirilen) : Ebî Apdillâh Muhammed Bin İsmail El buharı [14] ve Ebil Hüseyin müslim Bin El haccac El kuşeyrî [15] ve Ebi Apdiilâh Malik Bin Ei'es behî [16] ve Ebi Apdiliah Muhammed Bin El İdris Şâfi-Î [17] ve Ebi Apdillah Ahmet bin Muhammed bin hanbelişşeybânî [18] ve Ebî İsâ Muhammed Bin İsâ ettirmizî [19] ve EbîDavud Süleyman Bin E! eşâ-sissicistanî [20] ve Ebi Apdirrahman Ahmet Bin Şuaybin nesâî [21] ve Ebi Apdillah Muhammed bin yezid Bin mâce El kazvînî [22] ve Ebi Muhammed Apdillah bin Apdirrahman eddarimî [23] ve Ebil hasen Aliyyi Ibni Ömer Eddâre hudnî [24] ve Ebi Bekir Ahmed bin El Huseyn El beyhakî [25] ve Ebil Hâseni rezin Bin Muâviye Elâbderiyyî [26] ve bunlardan başkaları gibi-, (erdir. Bunlardan başkalarıda azdır.

Ve ben bu kimselere (yukardaki muhaddisiere} hadisi şerifi nisbet ettiğimde, sanki Peygamber sallaliahü aleyhi veselleme isnad etmiş gibi oluyorum. Zira onlara İsnad edilince hadisi şerif hakkında isnad mevzuu bitmiş oluyor ve isnad edilen hadisin tahkikatından kendimizi müsteğni kılıyoruz. Ve yine İmamı Beğâvinin serdedip koyduğu üslup gibi bablan ve kitapları (bahisleri) tertibleyip yazdım ve onun bahis ve bablarının yoluna tabi oldum.

Ve her babı çok zaman üç fasıl üzere taksim ettim; .

Birinci bab : Buhari ve müslimin veya tek başına bunlardan birinin tahric ettiği hadisi şeriflerdir. Ve rivayette dereceleri yüksek olduğu için her nekadar başkası o hadisi şerife rivayette iştirak etmişsede ben sâde bu ikisinin (Buhari ve müslimin) Rivayetleri ile İktifa ettim.

İkıinci bab : Buhari ve müslimden başka diğer zikredilen hadis imamlarının rivayetlerini yazdım.

Üçüncü bab : Hadisi şeriflerdeki rivayet nisbeti şartlarını muhafaza ederek bablara münasib ve muvafık olan manalar üzerine şamil olanları irad ettim, velevki bu irad edilip yazılanlar selef (sahabe - tâbi'in) ve halef (daha sonraki

alimler) den mesur olsun.

Bundan sonra (ey okuyucu), eğer bir babda hadisi bulamazsan : işte onu tekrar olduğundan iskat ettim. Eğer diğer bazı hadisi şerifi ihtisar' üzere terk olunmuş veya hadisi şerifi tamamlamak üzere zammedilmiş bulursan, İşte buda kısalttığım ve tamamlamak üzere ilhak ettiğime ihtimamından dolayıdır.

Eğer İki fasılda ihtilafa düşersen, muttali olup birinci fasılda şeyhayn (Buhari, müslimin) zikrini (halbuki birinci fasılda bunların zikri gerekirken) bulursan, bilmelisinki ben Humeydînin «El cem'u beyne sahihayn-ı» ile (İb-nül esirin) «Camiul usul» adlı iki kitabı tetkik ve tetebbu etmemden sonra niha-i hüküm de şeyhaynin sahihlerine itimad ettim.

Şayet hadisin nefsinde (Metninde) ihtilaf görürsen, işte buda hadislerin yollarının (senetlerinin) muhtelif olmasındandır. Belkide ben şeyh (İmamı beğavî) Radiyallahü anhin takip ettiği rivayet yoluna muttali olmaya bilirim. Benim kendimin sözü olan «Ekûlu — benderim» Kelimesini ise, asıl kitaplarda rivayetleri bulamadığım veya asıl kitaplarda hilafını bulduğum zaman çok az rastlarsın. Binaenaleyh şayet «ben derim» ifadesine vakıf olur isen, kusuru benim rivayetimin azlığına nisbet etmelisin.

Cenabu Allah (c.c.) iki cihanda kadrini yükseltsin kusuru şeyh (İmamı beğavi) tarafına nisbet etme. Şeyh (İmamı beğâvi) Hz. ne kusur nisbet etmekten uzak ol.

Bir kimse, eserde bir kusura muttali olurda bizi ikaz eder ve bizi doğru yola sevk ederse, Allahüteâla onlara rahmetini ihsan etsin.

Takat ve kudretim nisbe-tinde tenfir ve teftiş hususunda son gayretim: gösterdim, görüb bulduğum gibi o ihtilafı naklettim.

Şeyh (İmamı beğavi) Radiyallahü anhin bir hadisi şerife, garib veya zaif veya bunlardan başka işaretinide çok zaman olduğu gibi beyan ettim. Şeyh merhumun hadis usûlunda (munkatı, mevkuf ve mürsel gibi) zikredilenlere işaret etmediğinde, bende terk etmekde ona olduğu gibi tabî oldum. Ancak az yerlerde bir garaza binaen zikrettim. Qok zaman hadisin mahrecini boş ve isnadsız bulursun. Bu çok zaman boş bırakmanın se-bebide, ravisinin tahric yoluna muttalî olmadığımdan ve bunun üzerinede hadisin sonunda beyazlığı olduğu gibi terk ettim.

ey okuyup bakan kimse! eğer sen hadisin mahreç ve ravisine muttali olursan, hemen râvi ve mahreci hadisin sonuna ilhak et, böyle amelinden dolayı Allahüteâla seni en güzel mükafatla mükafatlandırsın.

Kitabın adına «Mişkat El Mesabih» ismini verdim.

Bu eserin neticeye vasıl olmasında ANahdan tevfik, inayet, hidayet, kötü

akide ve amelden siyânet ve arzu edilen maksadın kolaylığını isterim. Ve hayatta ve öldükten sonra ve bütün müslüman erkek ve kadınlara menfaat vermesini dilerim.

Buna Allahüteâla kafidir ve o ne güzel vekildir. Kudret ve kuvvet, ancak aziz ve hakim olan Alfanındır.[27]

Niyyet Bahsi

Tercümesi :

1- Ömer ibni elhattab (R.A.) dan mervîdir, demişüı;

Resûlüllah (S.A.V.) buyurdu ki :

«Ameller (in kıymet ve kabulü), ancak niyyetlere göredir. Ve herkesin niyyet ettiği ne ise, kavuşacağı (nâii olacağı ve eline geçecek) şeyde ancak odur.

«Binâen aleyh bir kimsenin hicreti, Allahâ ve Resulüne olursa, işte onun hicreti, Allâfta ve Rasûlünedir.

«Şayet bir kimsenin hicreti, eline geçireceği bir dünyaya veya nikahlayacağı bir kadına olursa, işte o kimsenin hicreti de, hicretinin gayesi ne ise, ona (dünya veya kadına) olur » Buhâri, Müslim[28]

Îzâhat

Râvi Hz. Ömer (R.A.) kimdir? :

Mekke-i mükerremdeki Kureyş kabîlesindendir. Peygamber (S.A.V) efendimizle Kâb bin Lüey-de nesebi birleşir.

Resûlüliah {S.A.V) efendimiz onu «Ebû Hafz» künyesi ile künyeledi, Ve hak ile bâtılın arasını tefrik ettiği için «Faruk» lakabı ile İakablandırdı.

Hz. Ömer (R.A.) erkeklerden müslüman olanların kırkıncısıdir. Müslüman olduğu sırada kadınlardan on adet müslüman kadın vardı. Ve Hz. Ömerin müslümanhğı nübüvvetin altıncı senesinde olmuştur.

Hz. Ebü Bekirin (R.A.) vefatından sonra Hz. Ebû Bekirin tavsiyesi üzerine halîfe seçilmiştir. Hilâfete, hicretin on üçüncü senesinde geçmiştir. Halifeliği zamanında pek çok belde ve şehirler fethedilmiştir.

Medîne-i münevvere de Hnstiyan bir köle olan Ebû Lülü-ün tecâvüzü ile zilhiccenin dördünde çarşamba günü sabah namazını kılarken şehit olmuştur.

Vefatı, hicretin yirmi üçünde asah olan kavle göre, altmış üç (63) yaşında olmuştur. On sene altı ay halifelik yapmıştır.

Sahabe arasında ilk defa «Emîril müminin» ismi Hz. Ömere verilmiştir.

Peygamberimizin, ikinci halîfesi, kayın pederi ve Hz. Hafza validemizin pederidir.

Rivayet ettiği hadîsi şerif, beşyüz otuz yedi (537) adettir. Bunlardan seksen biri (81) Buhârî ve Müslimin ittifakı iledir. Otuz dördü (34) tek başına Buhârî de ve yirmi bir (21) adedide Müsîimdedir.

Yüzüğünün kaşında «Kefâ bünevti vâizen yâ Ömer! : Ey Ömer! vâzu nasîhat yönünden ölüm kâfidir.» yazılı idi.

İlâhî hükmü icra etmede çok şedit, akıllı, müctehid, mücâhid, sabırlı

ve dilinde hakkın tezahürü görülmüş ve onun temennilerinden bâzılarına göre, ilâhî âyetler gelmiştir.

Kâdî Beydâvî, Nisa sûresinin (60) numaralı âyeti olan «Sihirbazın huzurunda muhakeme olmalarını isterler» tefsirinde şu hâdiseyi zikrediyor :

«İbni Abbas (R.A.) in rivayetine göre.

Bir münafıkla Yahûdî arasında bir husûmet(niza ve kavga) meydana geliyor. Yahûdî mahkemeleşmek için Resûlüllâha (S.A.V.), münafık da Yahûdîlerin sihirbazı olan Kâb bin Eşrefe müracaat etmek ister. Yahûdî o münâfıkı güç belâ ikna eder, sonra her ikiside beraber Resûlüllâhın huzuru seâdetine girerler. Peygamber (S.A.V) efendimiz Yahûdîyi haklı görünce, onun lehine hüküm verir. Fakat dışarıya çıkınca münafık bu . hükme râzî olmayacağını söylüyor ve Yahûdîyi zorla Hz. Ömere götürüyor, Ömer-de mahkeme olalım diyor.

— Yahûdî, Hz. Ömere Resûluilah benim için hükmetti, fakat münafık onun hükmüne râzî olmadı ve sene dâvayı getirdi, diyor.

— Bunun üzerine Hz. Ömer münâfıka; böylemi oldu? diyerek soruyor.

— Münafık da, evet diyor.

— Hz. Ömer: Siz olduğunuz yerde durun ben hemen geliyorum, diyor. Ve içeriye giriyor, kılıcını aldıktan sonra dışarıya çıkıyor, münâfıkın boynunu düşürünceye kadar kılıcını vuruyor ve diyor ki:

— Allah'ın ve Resulünün hükmüne razî olmayana ben böyle hükmederim, der.

— Bunun üzerine derhal Ceprâil Aleyhisselam geliyor, ve: Ömer hak-ia batılın arasını tefrik etti, demiştir.

— Bu sebebden dolayı, kendisine «Fârûk» lakabı, söylendi,»[29]

Fazilet ve adaletine âid sayılmayacak kadar hükümler, haller, hadiseler ve esaslar vardır. Kısaca özetlemiye çalıştık ve şerhde ki malumatla iktifa ettik. Cenâbu hak, Razi olsun ve Şefaatından bizi mahrum etmesin, Amin.[30]

Niyyetin Hükümleri

Hadîsi şerifteki, «Ameller, ancak niyyetlere göredir. Ve herkesin niy-yeî ettiği ne ise, kavuşacağı şeyde ancak odur.» cümlesinde farz, vâcib, sünnet, müstehab, mubah ve mendüb olarak beyan edilen hükümlerin amel ciheti, mutlaka bir kasıd ve gayeye bağlı olduğu, her hanki bir işin yapıiması için kaibden yapılacak bir niyyet ve karârın bulunması gerektiğini arzetmektedir. Ayrıca âhirette mükâfat ve cezânında niyyetlere göre verileceği ve seâdet yurdu olan cennette ebedî kalınanında iyi niyyetlere bağlı olduğu İzah edilmektedir^

Evet, dil, ei, ayak ve bütün azalarla yapılacak işlerin rastgele değil, evvelâ yapılacak işlerin gönülden bir tasavvuru ve bu tasavvurun tahakkuk ciheti kararlaştırılır, sonra da kalbdeki niyyet ve karârın tercüman ve tezahürü olan amel yapılır. Zira kulluk ve en hayırlı amel, niyyetin güzel olması ve kalbin temizlik ve sâfiyyeti ile kazanılır. Böylece güzel gayenin tezahür sekti de. vucud ve kaliblarımız da görülmüş oluyor.

Niyyet ve gayeler, her şeyin başı ve esâsıdır. Gayesiz ve niyyetsiz olan her şey muattal ve başarısız olur. Eğer niyyet ve gaye iyi ve makbul şeyleri yapmak ve iyilikleri elde etmek için olursa, bu niyyet dünya ve âhi-reî seâdetinin en güzel nüvesinin bulunması demektir. Zîra insanların, inanç, gaye ve niyyeti ne ise, dünyâda ve âhirette ayni gayelerin tahakkuk ve devamını yaşatmak, yeşertmek ve yapmak emelinde olur ve yapmaya çalışır

Binâenaleyh bir kimsenin inancı ve gayesi hayır olursa, iyilikleri ve iyiliklerin mükâfatını kazanma emellerini elde eder.

Şayet inanç ve gayesi şer ise, o da kötülükleri elde etmek ve fenalıkların içinde yüzmekle hayâtını idâme ettirir. Ve bu hayâtının semeresi, dünyada ve âhirette aynen tezahür eder.

Meselâ : Müminin iyi niyyeti ve daima mümin olarak yaşama azmi, ve imânın çerçevesi mesabesindeki iyi amelleri işleyerek yaşama emeli, onu cennette ebedi kalmasını sağlıyaeak ve iyi niyetinin mükafatına nail oiarak Cennette ebedi kalacaktır.

Kafirde, küfrüne ve kafir olarak yaşama azmi ile dünyada küfür amellerine devam etmesi, kötü niyetinin cezası olarak cehennemde ebedi kalmasına sebebtir. Zira ameller ve mükâfatları niyyetlere göredir.

Hattâ mümin olan bir kişi, bir mütdet imanla yaşayıp sonra kafir olmaya

niyyet ederse, o kimse velevki on yirmi sene ve daha fazla zaman sonra kafir olmaya niyyet etsin, hemen o küfre niyyeti zamanından itibaren kafir oiur ve iyi amelide kafirlerin amlleri gibi, ahiret de hiç bir seme- . re vermez.

Emali adlı akait kitabında bu hüküm şöyle beyan edilmiştir :

«Bir kimse, senelerce sonra kâfir olmaya niyet ederse, derhal o andan itibaren hak dinden çıkmış (Kafir olmuş) dır.»

İmanda sebat ve kararlılık niyyetinin şartlılığını beyân eden ilâhi hüküm

«Ey iman edenler! Allâha, onun peygamberine ve o peygambere ayet indirdiği kitaba ve daha evvel indirdiği (İncil ve Tevrat gibi) kitaba iman (da sebat) edin» Nisa suresi, 136

Evet cenabu hak küfürden başka kötülükleri yapanları ve yapmak azminde olanları dilemesiyle af eder. Ancak küfür ve Şirki afvetmez.

Bir ayeti kerimede meâlen şöyledir :

«Şüphesizkıi Allah (C.G.), Kendisine şirk koşanları bağışlamaz. Bu şirk den başkasını (Büyük günahları), Dilediği kimseden bağışlar». Nisa süresi, 116

Diğer bir âyeti kerimede kalbin karar ve kazancı şöyle beyan edilmiştir :

«Allâhü teâlâ ancak sizi, kalblerimizin irtikab ettiği (kötü niyyet, küfür kasdı gibi) şeylerle sorumlu tutar da muâhaza eder.» Bakara - 225

Bir hadîsi şerifde de şöyle buyurulmuştur :

«Bir kutun îmânı, istikâmette olmaz, tâki kalbi istikâmette ola. Ve bir kulun kalbinin istikâmeti, dilinin istikâmette olması iledir,»

Şu halde mümin, hem îmânın da ve hem amellerinde iyi niyyete sâhib olmalıdır. Zîra her şeyin netice ve iyi sonucu, iyi niyyete bağlıdır.

Nitekim bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur :

«Müminin niyyeti, amelinden hayırlıdır.»

Hadîsi şerifteki, «Binâenaleyh bir kimsenin hicreti, Allâha ve Resulüne olursa, işte onun hicreti Allâha ve Resulüne dir.» cümlede de şu hükümler mündeçtir.

Hicret : Lügatta, göç etmek, kaçınmak, terk etmek ve ayrılmak, küsüşmek gibi mânalara gelir.

Şeriatta hicret : Küfür diyarından islam diyarına göç etmektir ki, sahâ-be-i kiramın Mekke-i mükerremeden Habeşistâna ve M'edîne-i münevvere-ye göç etmeleri bu cümledendir. Esas târihî olaylara ve islam nâmına yapılan hicret bu hicrettir. Diğer hicret tâbirleri, kötülükten kaçınmak manasına olan hicrettir.

Bid'at ve ahlaksızlık işlenen memleketten sünnete uygun olarak yaşama hayatı olan memlekete nakli mekan etmekte hicretten sayılmıştır.

İlim taleb ve tahsil etmek, hacc farizasını edâ etmek ve insanların şerrinden

korunmak için vatanını terk edib gitmekte birer hicrettir.

Hak yolunda kötülükten korunmak, iyilikleri kazanmak için her hareket ve gayretin islâm ve îman yolunda birer hicret olduğu şu mealdâki âyeti kerimede beyan edilmiştir :

«Her kjlm, Allah yolunda hicret ederse, yer yüzünde gidecek pek çok yer ve genişlik bulur. Kim, Âflâha ve Resulüne itâatla hicret ederek (ilim tahsili, Haccın îfası ve kötülüğün defi gibi ameller için) evinden çıkarda, sonra kendisine ölüm yetişirse, o kimsemin ecri (mükâfatı) elbette Allâha aittir, (yani, Aİlâhü teâlâ onu mükâfatlandıraçaktır)» Nisa sûresi, 100

Bir hadîsi şerifte de şöyle buyurulmuştur :

«Muhacir (Hicret eden kimse), Allâhü teâlanın yasak ettiği şeyden kaçman kîmsecjir.» Bu hadîsi şerifin îzahı, üerde otuz dördüncü (34). hadîsi şerifin altında zikredilecektir.

Şu halde İslâmın yasak ve haram kıldığı şeylerden kaçınarak hak yo-lunaa gitmeye gayret eden ve Allanın rızâsını tahsil etmek gayesiyle ilim ve irfan tahsil etmek, kötülüklerden kurtulub iyilikleri elde etmek ve Resulünün sünnetini yaşamak emelini taşıyarak diyar diyar dolaşan her mümin, Allah ve Resulünün yolunda hicret eden kimsedir.

Meselâ : Cünüp olan bir kimse, hamama; cünüblükten kurtulmak, banyo ve temizlik sürûruna kavuşmak, cami ve mescitlere girmeyi mubah kılmak ve Kur'anı kerîmi eline almayı mubah kılmak İçin hamama girerek guslederse, bu dört gâyeninde Allah için birer gaye olması hasebiyle dört gaye için mükâfata nail olur. Halbuki görünüşte amel bir tanedir.

Evet bütün peygamberlerin, ulemâ-i âmilin, sulahâ-i sâlihin ve evliyâ-i arifin olan kimselerin, her harekât ve sekenâtları hatta yemeleri, içmeleri, alış verişleri, yatmaları, kalkmaları, ailevi münsebette bulunmaları, tuvalete gidib zaruri ihtiyaçlarını def etmeleri, hulâsa her amellerini rızâyı bâ-riye muvafık olması ve iyi bir niyyet ile yaparak yaşayıp ömürlerin boşa gitmemesini temin edib âhirette de ecrü mükâfata nail olmak kasdı jile hayat geçirmişlerdir.

Binâen aleyh Allanın Rızasını ve peygamberin şefaatini talep eden her müminde, bugün aynı gaye ve emellerle ve iyi niyet içinde güzel amelleri işleyip kötülüklerden kaçınması lâzımdır.

Netice-i kelâm, bir kimsenin hicreti, aziz ve kerim oian Allâha ve onun sevgili habîbihe olursa, hicret ve gayesi büyük olduğundan ecri mükâfatı ve sonucu da o nisbette büyük ve iyi olacağı muhakkaktır.

Hadîsi şarîfin son cümlesi oian şu; «Şayet bir kimsenin hicreti, eline geçireceği bir dünyâya veya nikahlayacağı bir kadına olursa, işte o kimsenin

hicreti de, hicretinin gayesi olan şey ne ise, ona (dünya veya kadına) olur.» cümlede de bâzı gerçekler mündemiçdir.

Yâni, bir yerden diğer bir yere göç eden, bir memleketten diğer bir memlekete hatta bir mahalleden diğer bir mahalleye göç edib giden kimse, bir dünyalığa veya bir kadınla evlenmeğe kavuşmak emeliyle göç ederse, işte o kimsenin âhirette nail olacağı bir eeir ve sevab mükâfatı yoktur. Ancak kasıt ve gayesi dünya ve kadındır.

Hadisi şerifin bu cümlesinin sebebi vurûdu şöyle beyan edilmiştir : «Ibni Mes'ud (R.A.) den rivayet olunmuş, demiştirki : «Bizim yanımızda bir kadınla nişanlanmış bir kişi vardı. Bu adamın nişanlısı kadına Ümmü kays denirdi. Kadın o adamla nikahlanmaktan kaçınarak Mekke-i mükerremeden Medînei münevvereye hicet etmişti. Bunun üzerine nişanlanan erkekte hicret etti. Ve kadınla evlendi. Biz de o adama-Ümmü kaysın muhaciri-ismini vermiştik.» Mirkat, 40

Resûlüllah (S.A.V.) efendimiz, dünyevî ve şehevânî gayeleri taşıyan amelleri elde etmek maksadı ile bir yerden göç etmenin uhrevî bir mükâfatı olmayıb ancak dünyâda bir fâide temin edilebileceğini beyan etmektedir.

Bir hareket ve amel, görünüşte âhiret ameli olsa, niyyet ve gaye dünyalığa kavuşmak olursa, o amel dünyalıktır. Âhirette ecrü mükâfat olmadığı gibi, cezası ve vizri de vardır.

Meselâ: Namaz, niyaz, hayır hasanat, kur'an okumak, zikrullah da bulunmak, İlim ve irfanla meşkul olmak heb birer ahiret ameli ve iyi amellerdir. Fakat bu iyi amelleri, bir dünyalığa kavuşmak ve riyakarlık yaparak insanların yanında iyi görünmek ve bilinmek maksadı ile yaparsa, işte bu ameller ve çalışmalar, dünya içindir. Ve dünyalığa kavuşmak için din sömürücülüğü yapmakdan başka bir şey değildir.

«Bir kimse, âhiret sevabını isterse, onun sevabını artırır, Ve bjr kimse de, dünya menfaatini isterse, önada ondan (dünyalıkdan) veririz. Fakat ona âhirette hiç bir nasib yoktur.» Şûra sûresi, 20

Bir hadîsi şerifde de şöyle buyurulmuştur :

«Bir kimse, bilginlere karşı üstünlüğünü göstermek (kibirlenmek) için veya sefihlerle mücâdele ve kavga etmek için veya insanların teveccühünü kazanmak (ve bu suretle mal toplamak) için ilim tahsil ederse, Allâhü te-âla o kimseyi cehenneme katar.» Tirmizi, İbni Mace

Hasanı Basrî (R.A.) da bir ip üzerinde hoplayan Pehlivanı görünce di-yorki :

«Pehlivanın bu cmeii, bizim (din yolunda olan) adamlarımızın amelinden

daha güzeldir. Zira bu adam, dünyâyı dünya ile yiyor. Bizim adamlarımız ise, din ile dünyâyı yiyorlar.» Mirkat, 41

Ey mübarek peygamber efendimiz! söylemiş olduğunuz altından daha kıymetli değerli sözünüz ayaklar altına alınmış, âdeta hak rızâsı için ilim tahsil eden kimseyi arayıb bulmak kibriti ahmer gibi güçleşmiş vaziyettedir.

İlim tahsili evvela maddî bir meblağa kavuşmak emeli ile başlanıyor, ve nihayet maddeye erişildiği an, sanki oluyorlar birer allâme selefi beğenmemek, büyüğüne saygısızlık, vazife ve ibâdet aşkı yok, bir birlen arasında dedi koduiar, tefrikacılıklar, enâniyetler,, kibirlenmeler ve böbürlenerek calim ve caka satanlar çoğalmış, mütevazı, halim, selim, ehli hikmet sahible-rine hürmetkar, bilmediğini öğrenmek için gayret edenler pek azalmış, hayat bu manzara ile dolmuş vaziyettedir.

Hasanı Basrî rahimehüllâhın sözünün yaşantısı ise, asırlarca evvel görüldüğünden o dahi acınarak beyan etmektedir. Bulunduğumuz asırda ise, dünyalığa kavuşmak için din, îman, Kur'an, cami cemâat, okuma, okutma, nasihat etmek, hitabette bulunmak, telifatta bulunmak ve geçmişi rahmetle yâd etmek için yapılan amellerin ekserisi bir dünyâ menfaatma dayanmaktadır.

Nasihat ve sözde islam yolunda cihad ettiğini iddia eden bir kısım kişiler, din nâmına ve ecdadı rahmetle yad ettiklerini beyân ederek kitab yazıyorlar ve kitabın ismi, muhteviyatı ve neşir gayesi bütün cıblaklığıyle dünyalık emeline dayandığı ve hatta kitabın kapağına ellerle çizilmiş putların konuşu görülmektedir din nâmına utanç verici ve dinin sâliklerini şaşırtıcı ve saptırıcı bir mahiyet arzetmektedir. Heyhat, heyhat...

Bu gayeleri taşıyanlardan bazılanda, ihtifallara iştirak eden din adamları, hafızlar, dindarlar, bazı mevlidler, ve her çeşit dîni merasimlerin kısmî küllisi bir dünyalık sızdırmak ve gösteriş emelini taşıdığı canlı yaşantıla-rıyle müşahede edilmektedir.

Resûlüllah (S.A.V.) efendimiz «Din nasihattir» düsturunun tatbikini yaparken, fertleri, zümreleri ve şahısları hedef alarak onların isimlerini hiç zikretmez, şahsiyet yapmazdı. Ancak «Bazı kavm, bâzı cemaat» buyururlardı. Ve kendisine saldıran, kötülük edenlere iyilik eder; hayır duada bulunurdu.

Hal böyle iken hak için, din için, millet ve vatan için kendini adadığını ve ömür boyu islam dellallığı yapacığını söyleyen ve kendisini bir mücâ-hid gösteren bâzı kişiler; mihraba, menber ve kürsüye çıkıyorlar. Peygamberin nasihat ve ameline uymayan söz ve hareketlerle vazifeye başlayor-lar. Cemaat çoğaltmak, şöhret yapmak veya madde elde etmek emelini taşıdıkları söz ve hareketleriyle ortaya çıkıyor. Zira şahsiyet yapmak, kendisine bir şeyler söyleyen

veya yapanlara lanet etmek ve halkı o kimselere tahrik etmek suretiyle kıymetli vakitleri müdafa-i nefis ve kötü davranışlarla dolduruyorlar..

Kur'anı kerimde ise, Hz. Lukmanın evlâdına tavsiyesi şöyledir : «Ey oğlum! namazı dosdoğru kıl, İyiliği emret ve fenalıkdan nehyet. Bu hususda sana isabet edecek eziyete katlan. Zira bunlar, kesin olarak farz kılınan İşlerdendir.» Lokman sûresi, 17

Bir hadîsi şerifde hakiki ve en üstün mücâhidi şöyle açıklamıştır : «Cihâdın en efdalı, zâlim sultanın yanında (zamanında) hakkı söylemektir.»

Resûlüllah diğer bir mübarek sözünde de düşmanlarına şu duada bulunmuştur :

«Ey Allâhım! Benim kavmime hidâyet (îmân ve ıslah) ver (de küfür ve zulümlerinden dolayı helak etme), zira bunlar câhil kimselerdir, bilmiyorlar.» şerhi akâid

Bu gerçeklere inanan ey makam mansıb sahibleri, eviâd ve ahfat sa-hiblerü; Müftiler, vaizler, imam ve hatibler, müezzinler, kur'an öğreticiler, hâkimler, âmirler, memurlar, tacirler, sanatkârlar, işçiler, yöneticiler, öğreticiler, top yekûn İslam ve müslümanca yaşamak ve yaşatmak isteyen mümin kardeşlerimiz! yukardaki gerçekleri iyi okuyalım ve gereği, uygun ve güzel olan sabır, tehammül, ıslah ediei ve hakkın rızasını tahsil etme emellerini yaşayalım, yaşatalım. Aksi takdirde cehennem odunu olmakdan başka bir şeye yaramayız.

O şekilde olanlar görülüyorki, para ve kân için, dîni, din adamını ölüyü, diriyi, mâbed ve mesleklerine kalkan yapıyorlar. Hatta resimlere, heykellere ve putlara tapanların amellerini taklid edercesine hareket edenler görülmektedir.

Evet yukardaki âyeti keriyme, hadîsi şerif ve büyüğün sözü şâyânı dikkattir. Zîra hayatımızda din nâmına çatışdıklannı söyleyen bâzı din sâlikle-ri, ashabı hayır ve ehli takva olduklarını iddia edenler, dîni önüne, diline ve eline kalkan gibi alıyorlar, en âdi ve iğrenç amelleri irtikab ediyorlar.

Böyle istismarcı kimselerin bu halteri, gerçekten din, îman ve islam yolunda millet ve vatana hizmet aşkı ile çalışanların hayat ve faaliyetlerini paltalıyor ve hatta büyük zararlar tevlid ediyor.[31]

Niyyetin Tarif Ve Îzahi :

Lüğatta nîyyet : Bir işe ve amele gönül ve kalbin yönelmesi, meyli ve kararla bağlanmasıdır.

Şeriatta n-jyet: Rızayı bariyi talep için bir fiil ve işe kalbin teveccüh etmesi ve o fiili murad ederek âdedten ibadeti ayırmaktır.

Bu tarifde de anlaşıldığı üzere, kalb ile yapılan ameller, şer'an muteber olur.

Kalbin niyyetten gafil olması hâlinde dil ile niyyet etmek muteber olmaz. Ancak niyyetle muteber olur.

Binâenaleyh kalbin niyyetten gafil olması hâlinde dil ile niyyet etmek muteber değildir. Zira esas olan kalb ile yapılması ve kalb ile cezmedilmesıdir.

Nitekim hadîsi şerifte şöyle buyurulmuştur :

«Muhakkak Allâhü teâla sizin suretlerinize (kılık ve kıyafetlerinize) ve mallarınıza bakmaz. Ancak kaiblerinize ve amellerinize bakar.»

Diğer bir rivâeyette,

«Ancak sizin kaiblerinize ve niyyetlerinize bakar» Buharı Müslim Hadîsi şerifte beyan ediidiğine göre, bir kimse kalbi ile öğle namazına vaktinde niyyet etse ve dili ilede ikindi namazının niyyetini söylese, Öğle namazına niyyet etmesine zarar vermez. O niyyet sahihdir. Zîra esas niyyet kalb iledir.[32]

Ve bir kimse, dili ile öğle namazına niyyet eder kalbi ile de ikindi namazına niyyet ederse, ikindi namazına yapılan niyyeti öğle namazına yapılan dil niyyetine zarar verir, dil ile yapılan niyyet sahih olmaz.[33]

Niyyetin Fazilet ve Fâideleri :

Niyyetle ilgili bir kaç fâide vardır ve şöyledir :

Bıirinci Fâide : Niyyetin fazileti hakkındadır.

Niyyetin Fazîleti hakkında cenâbu hak şöyle buyurmuştur :

«Halbuki onlar, Allâha, Onun dîninde ihlas (ve samîmiyyet) erbabı ve muvahhitler (Allâhı birleyenler) olarak ibâdet etmelerinden, namazı dosdoğru kılmalarından ve zekâtı vermelerinden başka bir şeyle emrolunma-mışlardır. En doğru dinde bu idi.» Beyyine sûresi, 5

Diğer âyeti celiyle mealleri :

«Sabah, akşam Rablerine, sırf onun cemâlini (rızasını) arzu ederek düa

edenleri (huzurundan) koğma..» En'am sûresi, 52

«Kim çarçabuk geçen bu (dünyayı) dilerse, bizde burada ona, kimi dilersek diyleceğimiz şeyi çabucak veririz. Sonrada onu cehenneme sokarız. O buraya kınanmış ve (rahmetimizden) koğuEmuş olarak ulaşır.

«Kimde mümin olarak âhireti diler ve onun için (o âhirete) gereken bir gayretle çalışırsa, işte onların bu çalışmaları makbul olur». Isrâ sûresi,

18-19 Niyyetin fazîletini beyân eden hadîsi şeriflerden bâzılarını nakledelim. Ebi hüreyre (R.A) den rnervî hadîsi şerif meali :

«Muhakkak Allâhü teâla sizin cesetlerinize (beden ve cisimlerinize) ve suretlerinize (kılık ve kıyafetlerinize) bakmaz. Ancak kaiblerinize ve niyyetlerinize bakar.» [34]

Ebî Hüreyre (R.A.) dan mervî diğer bir hadîsi şerif meali :

«İnsanlar, ancak niyyetleri üzere (kabirlerinden) kaldırılır (ve haşrolu-nur) lar». [35]

«Bir kimse, gecenin bir zamanında (nafile) namaz kılmağa niyyet ettiği halde döşeğine yatar ve sabaha kadar (uyku) gâlib gelirse (uykudan gözü açılmaz, uyur kalırsa), o kimse için niyyet ettiği şey (nafile namaz veya teheccüt namazı kılmış ecri) yazılır. Ve o kimse uyku (sabaha kadar uykunun devam etmesi), Rabbisinden bir sadakadır.»[36]

Ebû Mûsâ el'Eşarî (R.A.) den mervî hadîsi şerif meali :.

«Bir kimse, Allâhü teâlânin kelimesi (emirleri, hükümleri ve âyetleri) yükselmesi içıin savaş yaparsa, işte o kimse, Allah yolundadır. (Zira niyyeti hâlisidir}.» [37]

Hz. Âişe (R.A.) den mervi hadisi şerifte şöyledir :

«Bir kimse, insanların kazaplanması ile Allanın rızâsını taleb ederse, o kimseden Allâhü teâlâ razî olur ve insanlarıda ondan râzî eder.

— Ve bâr kimse, Allâhın kazabi ile (rızasına muhalefetle) insanların rızasını taleb ederse, o kimseye Allâhü teâla kazab eder ve insanlarıda o kimseye kazab ettirir.»

Tâlimilmüteallim isimli eserde de şu mealdâki hadîsi şerif mezkûrdur : «Amellerden pek çokları görünüşte dünya amellerinden tasavvur edilir- Fakat iyi niyyet sebebâyfe âhiret amellerinden olur.

— Ve amellerden bir çoklarıda görünüşte âhiret amellerinden tasavvur edilir. Sonra niyyetin kötülüğü sebebiyle dünya amellerinden olur.»

Yâni; yemek, içmek, yatmak, kalkmak, çalışmak, kazanç yapmak, ekmek dikmek, evladlara sanat öğretmek ve ailevî münâsebette bulunmak gibi, görünüşde dünya ameli olan bu işleri, vücûdun sıhhat ve sağlığı, gıda ihtiyacı, borçların edası, ana baba ve aile efradına ihtiyaç olanları temin maksadı ve ibâdete kuvvetle devam etmek niyyeti ile âhiret ameli olur.

Riya, süm'a ve dünyalığa kavuşmak emeli ile yapılan ibâdet ve hayırlarda her ne kadar görünüşte âhiret ameli isede, niyyetin kötülüğü sebebiyle dünya amelidir.

Akkirmânîde de İmâmı Birgivi hazretleri şu hadîsi şerifi zikretmiştir : «Dünya hayatı, dört halde yaşayan kişi içindir (ve şöyledir) :

a) Bir kula, Alfahütaki mal ve ilim verir oda onların yolunda rabbi-sinden korkar ve akrabalarının hakkını verir ve bu malda Aliahın hakkıda olduğunu bilir. İşte bu bilgi ve iyi amel fazilet mertebelerinin en afdalıdır.

b) Bir ku!a, AHahüteâFa ilim verir mal ihsan etmezde okulda iyi bir niyyeîle «Keşke benim mâlim olsaydı da falan kimsenin yapdığı hayırlı amel gibi bende yapsaydım» Derse, İşte o kimse niyyeti iledir vebu iki kimsenin mükafatları müsavidir.

c) Bir kula, Aifâhü teâla mal ihsan eder, ilim ihsan etmez ve bilgisizliği iîe mâii cimrilik yaparak hapseder, Allahdan korkmaz ve Akrabasının hakkımda vermez ve mafda Allâhü teâlanın hakkı olduğunuda bilmezse. İşte bu mal ve hareket mertebe ve menzillerin en kötüsüdür.

d) Bir kuJada, Al£ahü teâld mal ve ilim ihsan etmez. Fakat o kulu «keşke benim mâlim c!sada falan kimsenin işlediği kötü amel gibi amel etsem» der. İşte bu kimse, niyyeti iledir.

Binâenaleyh bu iki kimsenin vizride müsavidir.» [38]

Bu hadisi şerifde beyan edildiği üzere, bir kimseye ilim, mal ve mülk veriliyor, oda malın hakkını yerine getirerek iyi amelde bulunuyor.

Diğer bir kimseye ilim veriliyor, mal verilmeyor. Fakat bu adamda «keşke benimde mâlim olsada şu hayır sahibi gibi bende hayır ve hasanat-ta bulunsam» diyor.

İşte bu adamın iyi niyyeti, kendisine mali mülkü olubda hayr hasanai-ta bulunan kimsenin ecrü mükâfatı gibi, mükâfat veriliyor. Zira «müminin niyyeti amalinden hayırlıdır.»

Yine bir kimseye de, mal veriliyor, ilim verilmiyor. İlimsiz, irfansız olan bu adam malın hakkını gözetmiyor, ne kulların haklarını ve nede Allahın hakkını tansmıyor. Cimrilik yapıyor ve kötü yerlerde sarfediyor. -

Digar bir kimseyede ma! ve ilimden hiç bir şey verilmeyor ve «keşke benimde mâlim olsaydıda falan kimse gibi bende şu kötülükleri işleseydim» diyerek kötülükleri yapmak temennisini gönlünden geçirerek kötü niyyete sahip oluyor.

İşte bu adamda her ne kadar kötü amelde bulunmadı ise de, kötü niy-yetfnin cezası olarak kötülük yapan kimsenin vizri ve cezasını görecektir.

Zira bir hadisi şerifde şöyle buyurulmuştur : «Bir kimse, bir mâsi-yetin yanında bulunurda o mâsiyeti kerih ve kötü görürse, sanki o kimse

oradan uzak ve orada yokmuş gibidir.

«Ve bir kimsede, mâsiyetin yanında olmazda, orada bulunmadığına müteessir olarak keşke olsaydım derse, sanki o kimse de oradaymış gibi günahkardır,» Şirâtül islam, 30

Diğer bir hadisi şerif meali şöyledir :

«Bir kimse, bir cemaat (iyi veya kötü) amelleri üzere severse, her ne kadar onların amellerini işlemese de o cemâatin zümresinde haşrolunur. Ve onların hisablan iie hisab olunur.» Şir'atül islam, 30

Evet insan, iyi niyyet sayesinde sadaka, namaz, hacc, Umre ve diğer hayırlı amellerin sevabını işlemediği halde alır.

Kötü niyyet sebebiyle de, kötülüğü işleyenlerin ceza ve azabının aynını çekmeğe müstehak olur ve çeker.

Niyyetin fazîlet ve üstünlüğünü beyan eden bâzı büyüklerin sözlerini nakledelim :

Hz. Ömer (R.A.) demiştir ki;

«Amellerin en afdalı, Allâhü teâlanın farz kıldığı şeyleri edâ etmek,

— Ve Aifâhü tealânın haram ettiğinden kaçınmak,

— Ve Allâhü teâlaya yapılan ibâdette niyyetin doğru olmasıdır.» Hasanı Basrî (R.A.) da şöyle demiştir:

«Ancak cennet ehli cennette ve cehennem ehli cehennemde niyyetleri ile ebedi kalırlar.»

Süfyâni Sevrı (R.A.) demiştir ki :

«Selefi sâlihîn, hayır için amel etmeyi tâlim ettikleri gibi, amel içinde niyyeti tâlim ederlerdi.» Akkirmâni, 17

Evet, bir amelde niyyetin farzlığı, sünnetliği, vacib veya müstehablığı bilinmesi ve ona göre niyyet edilerek işlenmesi gerekir.

Hatta niyyektin ihlaslı ve iyi niyyet hâlinde devamı şeklinin bulunması, öğrenmek ve yapmak en lüzumlu bilgilerdendir. Zira amellerde hâlis bir niyyet bulunmazsa, riya ve fesat niyyetin neticesi olarak birçok kötülükler İşlenir, ilim

ve ameller süfehâ ve şerlilerin amellerine benzer ve öyle olur.

Böyle olunca da dünyada görünüşte iyi olarak yapılan bir cok ameller, makbul olmadığından âhirette o amelleri yapan kimseleri cehenneme mus-tehak kılar.

İkincıi fâide : Niyyetin sır ve esrarı vardır.

Bâzı muhaddis ve fakihler dediler ki, «Niyyet, bir sırdır. O sırra Allâhü teâladan başka kimse vâkıf olamaz. Amel ise, açıktır. Şu halde sır ve gizli olan meleklerin dahi muttali olamıyacağı amel, açık olan amellerden ef-daldır. Zira niyyet riyâden salimdir. Amellerde riya (gösteriş) ise, her'an olabilir.»

Bâzı âlimlerde demişlerdir ki :

«Elbette niyyet, demavltdır. Ameller ise, devamlı değildir. Zira bir kişi hayatta olduğu müddet hayır işlemek niyyetine sahib olabilir. Fakat o hayrı işlemeğe kudreti kâfi olamaz.»

Nitekim denilmiştir ki;

«Cennette ebedî kalmak, niyyetin mükâfatıdır. Zira mümin, dünya ve kendisi ebedî kalacak olsa, ebediyyen Allâha kulluk yapmağa niyyetfidîr.

— Keza kâfirde ebedi küfr üzere yaşama niyyetinin cezası ile cehennemde ebedi olacaktır.»

Bu mes'elenin aslî esası metinde zikrolunan şu hadîsi şerifle îzah edilebilir:

«Ameller, niyyetlere göredir.»

Sehl ibni Sâd (R.A.) den nakledilen hadîsi şerif meali şöyledir :

«Müminin niyyeti, amelinden hayırlıdır. Munafıkin da ameli, niyyetin-den hayırlıdır. Her ferd niyyefcine göre amel eder. Binâen aleyh mümin iyi ameli istediğinde kalbinde bir nur parlar.» Tabarânî - Fethulkebir, C. 3,265

Bu hadîsi şerif ve îzâhattan anlaşılmıştır ki, her şeyde niyyet esastır. Niyyet olmayan ameller, makbul değildir. Ve bir şeyin ecrü mükâfatı veya cezası, kabul veya reddi, niyyetin hâlis veya fâsitliğine bağlıdır.

Hiç bir niyyet ve gaye olmadan yapılan ameller, makbul olmaz. Zira amel, insanın cismi, niyyetde ruhu gibidir. Nasılki, insanın cesed ve cismi ruhsuz yaşayamaz, yok olur. Amelde niyyetsiz yok demektir.

Niyyet, kalbin amelidir. Kalb ise, âza.ların en şereflisidir. Binâenaleyh en şerefli azanın ameli olan niyyet işide, her işin şereflisidir.

İbâdet ve itâatlardan maksad, kalbi nurlandırmak ve îmânın muhafazasını sağlamaktır.

Niyyet sebebi ile, az amel çok olur. Ecri mükâfatı kat kat artar. Bu yüksek ecir amelde olmaz. Niyyetin devamlılık kasdının bulunması ile ecri mükâfatta devam eder.

Üçüncü Fcjide : Niyyetin kısımları vardır ve üçtür.

a) Allâhın azabından korkmaktan nâşi niyyet edilerek kulluk yap!-lır.

b) Allâhü teâlanın rahmetinden ummak ve cenabu hakkın nimet ve cennetine nail olmak niyyeti ile Allâha kulluk edilir.

c) Cenabu hakkı tazim ve büyüklemek kastı ile kulluk. Bu kulluk kasdında rızayıbâriyi kazanmak ve cenabu hakkı tazimden başka hiç bir şeyi kasdetmek yoktur. Ancak ve ancak o maksada bağlıdır.

Birinci niyetle amel etmek kendisini tehlikeden korumak kasdı ile olduğundan her varlığın kendisini tehlike ve azabdan koruması hâli vardır ve bu hâlin olması bizzarûre ihtiyaçtır.

İkinci niyyetle amel ve itâata devam etmekte, nefsin arzu ve isteklerine kavuşmak emeli vardır. Bu ise, midesine, şehvetine ve nefsânî arzularına hizmetten başka bir şey değildir. Ahmak ve nefislerinin esîri olan İnsanların amelleri gibidir.

Üçüncü niyyetle ibâdete devam edenlere gelince, gerçekten akıl ve idrak sâhibidirier. Zîra bunlar cenabu hakkın cemâlından başka hiç bir gayeye bağlı değiller, bütün emel ve amellerini bu maksada nail olmak için yapıyorlar.

Bu kişiler akşam sabah cenabu hakka dua ederler ve bu duaları sebebiyle rızâyı bâriyt kazanıb cemâlüllâha kavuşmak isterler.

Şu halde Allâhü teâlaya en yakın insanlar, üçüncü niyyete sâhib «cemâlüllah maksadına sahib) olanlar, ondan sonra ikinci, ondan sonra birinci niyyete sâhib olanlardır. [39]

Dörndücü Föide ; Amel olmadığı halde bir mâsiyet ve kötülüğü kasdetmek ve bu kasdın günah olub olmadığı cihetler.

Evet yukarda geçtiği üzere amel etmek ciheti olmadığı halde hayra niyyet etmek, itaat ve ibâdettir. Binâenaleyh hayre niyyet etmeğe ecrü mü1 kâfat vardır.

Şerre niyyet etmek ise, o şerri işlemeden sırf niyyet etmenin günah ve vebalı hakkında kitab ve sünnetten olan deliller bir birine muarız ve imamlar arasında ihtilaf olduğundan kesinlikle bir hüküm verilememektedir. Evet mâsiyeti işleme azmî günahtır, ve fakat cenabu hakkın vâdî ilâhîsi ile afv olunur. Küfür ve şirke azmetmek ise, ihtilafsız küfürdür.

Mâsiyet ve günahları hatırlama hükmü

Mâsiyet ve günahın hatıra gelmesi üç şekilde olur. Ve şöyledir ;

1- Kişinin kendi ihtiyar ve arzusu olmadan ve kendisinin kabul şeklide bulunmadan mâsiyetin kalbe ânz olan şeklidir. Binâenaleyh bu şekiller teklifi ilahiye dahil olmaz, niyyet ve arzunun bulunmamasından dolayı kalbe gelen

hayırda olsa sevab yoktur. Şer olursa eezalanmakda yoktur.

Kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştur.

«Allah (c.c.) hiç bir kimseye gücünün yetmeyeceği şeyi yüklemez.» Bakara sûresi, 286

Bu âyeti kerîmede beyan edilen takat ve kudretin yetişemiyeceği tekliflerden biriside, insanın elinde olmayan ve kalbe gelen fakat üzerinde durul-'mayıp geçen arızî hatıralardır.

Resûlüllah (S.A.V) efendimizden kalbe gelen vesvese hakkında sorulduğu zaman, şöyle cevab vermişlerdi :

«İşte o kalbe gelen vesvese, îmanın ta kendisidir.» Müslim

2 - Kalbe gelen küfür ve Bid'atları îtikad etmektir. Bu îtikatla yaşayan ve Def etmek emelini bulamayan kimse, elbette cezâlanacaktır.

3 - Bir kişinin kendi irâdesi, arzusu ve kabulü ile kalbine vârid olan ve fakat o işi işlemeyen ve bir manîden dolayı âzalarının hiç bîrinde bizzat görülmeyen şeydir.

Eğer o kimsenin irâde ve ihtarı ile kalbine vârid olan şey haytr ise, ec-rü mükâfata nail olur.

Şayet haksız yere mümini öldürmek, veya zina etmek veya livâtada. bulunmak veya şarab İçmek veya namazı terk etmek gibi serleri işlemek kendi istek ve arzusu ile gönlüne gelir ve yapmağa kadir olduğu halde Al-iahdan korkduğu için, azalarda tezahür edib bu kötülükleri işlemezse, kötülüklerin gönlüne gelmesiyle cezalandırılmaz. Belki o kimseye ecrü mükâfat yazılır. Zira kalbindeki kötülüğü, Allah korkusundan dolayı işlemiyor.

Eğer kalbine gelen kötülüğü Allahdan başkasından korkarak terk ederse, işte ulemânın ihtilâfı buradadır.

Bâzı âlimler : Kendi irâdesi ile kalbine gelen ve onu her hanki bir se-beble yapamayan kişi, bu niyyeti ile cezalandırılmaz, demişlerdir. Zira ce-nâbu hak bir âyeti kerîmede şöyle buyurmuştur ;

«(Her ferdin) kazandığı (hayır) kendi fâidesine, yapdığı (şer) kendi zara-rınadır.» Bakara sûresi, 286

Bilfiil şerri irtikab etmeyince kalbe gelen kötü düşünce ve vehimlerden dolayı muâhaza olunmaz.

Resûlüllah (S.A.V) de şöyle buyuruyor.

«Şüphesiz benim ümmetimin nefsinin söylMiği şeyi, dili ile söylemediği ve bizzat istemediği müddetçe ondan onu (nebinin söylediği kötülüğü) ÂHâhü teâfa afv eder.y> [40]

Ebî Hüreyre (R,Aj dan mervi hadîsi kudsîde de şöyledir : Resûlüllah (S.A.V) buyurduki; «Afıâhü teâtâ (meleklere) derki :

«Kulum bir kötüEük yapmak istediğinde, yazmayın. Tâki o işleyinceye kadar (bekleyin).

«Eğer o kötülüğü işlerse, işlediği gibi yazın. Eğer benim rızam için o kötülüğü terk ederse, o kimseye bir hasene (iyilik) yazın.

«Eğer kulum iyük yapmak murad eder ve işlemez-se, o kimseye o iyi' lik gibi bir iyilik yazın.

«Şayet yapmak istediği iyilimi yaparsa, o iyiliğin on mislinden yedi yüz misline kadar (ecir) yazın.» Akkirmâni, 21-keza müslim

Diğer bazı ulemâda; Allahdan başkasından korkarak veya utanarak kötülüğü terk eden kimse, rızâyı ilâhiyyeyi kazanmak maksadı olmadan terk ettiği için cezalandırılır, demişlerdir.

Delil olarak da şu mealdâki âyeti kerîmeleri okuyorlar :

«Şahitliği, gizlemeyin, Kim onu gizlerse, hakikat şudur ki; Onun kalbi bir günahkârdır.» Bakara sûresi, 283

Diğer âyeti kerime mealleri :

«Senin için hakkında bir bilgi bulunmayan her hangi bir şeyin ardına düşme. Çünkü kulak, göz ve kalb, bunların her biri bundan mes'uldur.»

İsrâ sûresi, 36

«Aflâhü teâla sizin yerninlerinizdeki -lağv- dan dolayı sorumlu tutmaz. Fakat sizi kalelerinizin azmettiği yeminlerden dolayı cezalandırır.»

Bakara sûresi, 225

«Ey îman eden kimseler (müminler)! Zannın çoğundan kaçınınız. Şüphesiz (kaib ile yapılan) zannın bâzısı günahdır.» Hucurât sûresi, 12

Alahdan başkasından korkarak veya utanarak yapmak istediği kötülüğü terk eden kimsenin cezalandırılacağını beyan edenlerden birisi de, Huccetülislâm İMÂMI GAZÂÜ hazretleridir.

İMÂMI GAZÂÜ merhumun kesin delîli de şu hadîsi şeriftir :

«İki müslüman kılıçlarını çekerek bir birlerine karşı çıkarlarsa, öldüren ve ölen her ikisi de cehennemdedir.

«Denildiki, yâresûlellah! Bu katil (öldüren cehennemde) dir. Ölenin durumu neden böyledir?

«Resûlüllah (S.A.V.) buyurdu :

«Çünki o da (ölen kimse de) arkadaşını öldürmek ist e yordu.»[41]

Bu hadîsi şerifte de beyan edildiği üzere, her ferd niyyeti ile ecre nâii

olduğu gibi, niyyeti ile de ceza ve vizre müstehak olur. Ancak ilâhi afvede nail olabilir.

Nitekim bir hadîsi şerifte şöyle buyurulmuştur :

«İnsanlar, ancak niyyetleri üzere haşrolunurlar.»[42]

Nefsin Söylentileri Ve Azm

Fukahâ ve meşâyihi kiramın beyanlarına göre, insanın nefsinde vâki olan ve mâsiyet işleme kasdı veya itaat etmek arzusu beş mertebe üzere oiur.

Birinci mertebe : Hâcis-dir. O (Hâcis), kalbe bir şeyin uğrayıp ve fakat hiç durmadan geçen şeklidir. Sanki bir nevî elektirik akımı gibi kalbe bir şey gelir ve gider. Kalbe gelen bu şeylerden dolayı insan mes'ul değildir.

İkinci mertebe : Hâtır-dır. O (Hatır), kalbe gelen her hanki bir fikir, tereddüt içinde cereyan eder.

Muselâ : Yolda giden bir kadının arkasından suret ve endamını düşünerek kadına iltifat ettiğinde kadının yüzünü görebileceğini gönlünde taşıyıp ve bir karara bağlamaması hâlidir. Kalbe gelen bu tereddütlü hatırlamadan dolayı insan mes'ul değildir. Zîra bunlar ihtiyari değil, ızdırârî hal-İ erdendir.

Üçüncü mertebe : Hadîsünnefs : Nefsin söylemesidir. O da nefsin bir şey hakkında tereddüdünden hâsıl olan bir şeydir ki, onu işlemek veya terk etmek arasında cereyan eden iç güdü söyientisidir.

Bir şeyi yapmak veya terk etmek hususunda insanın içinden kendisine söylenen telkinlerdir. Bu hâlin bulunmasından dolayı insan yine mes'ul değildir.

Dörndücü mertebe : Hem-dir. O (Hem-arzu ve istek), yapılacak işin iki cihetten bir tarafını kendi arzusu ile tereih etmektir.

Bu hemm-in tahakkuk şekli şöyle olmaktadır : İyiliği tercih ederek yapmak kasdına mukarın olursa iyiliği yazılır ve r-^Ûfata nail olunur.

Eğer tercih edilere kyapılmak emeline mukarın olan şey şer ise, işlemedikçe yazılmaz ve bir cezada tereddüb etmez.

Beşinci mertebe : Azm-dir. O (azm), bir şeyi kasdetmek ve yapmak cihetini kuvvetlendirerek samimiyet, sebat ve kararlılıkla o şeyin yapılması için verilen kesin karardır.

Bu azme sâhib olan her insan, hayır veya şer neyi kasdederse, mükâfat veya cezaya müstehak olur. Zira azm, niyyetin kuvvet ve kesinlikle yapılmasını kararlaştırıp üzerinde ısrarla durma şeklidir ki, bir nevi niyyetin tezahür ve tahakkukudur.

Yukardaki beş mertebe hâlinde insanın içinden gelen ve kalbinin amellerinden olan şeylerin cezaî yönden hükümlerini kısaca açıklayalım.

Hâcis-den dolayı, bütün ümmetin icmâi ile insan cezalandırılmaz. Zira insanın kendi elinde olmayan kudret istek ve arzusu dışında olan bir şeydir.

Hatır ile {yani, kalbe gelen şeyin tereddüd hâli ile) Hadîsünnefs (nefsin söylemeâi) de yukarda naklettiğimiz hadîsi şerifin hükmü ile günah ol.maktan kaldırıldığı anlaşılmıştır. Binâen aieyh günah olmayınca, birinci mertebedeki Hâcis gibi, bunlarla bir vebal ve cezâyi müstelzim olmazlar. Ve bu üç hal iyiliklerde dahî bulunsa, ecrü mükâfat yazılmaz. Zîra kasd

(niyyet) yoktur.

Hemm-e gelince : Sahih bir hadîsi şerifte bunun hükmü şöyle beyan edilmiştir :

«İyiliği kasdetmekle iyilik yazılır. Kötülüğü arzu etmekle kötülük yazılmaz, beklenir. Eğer kötülük Allah İçin terk edilirse, bir adet iyilik yazılır. Ve eğer o kötülük işlenirse, bir tek kötülük yazılır.»

Azm ise : Müdakkık ve muhakkik olan âlimlerin beyânına göre bir şeyi yapmaya azmeden kimse, muhakkak cezalanır. (Eşbah Vennezâir, 19-20)

Yukarda, küfre niyyet etmenin, küfür olacağını beyan ettiğimiz hükümde, bu azm şeklindeki içinden verilen kararın hükmünden ibarettir.

Nıiyyetle ilgili fıkhı Hükümler

Fukahâ ve meşâyihin beyanlarına göre, «Bir iş ve amelde niyyet olmadıkça, sevab yoktur.» [43]

Bu hükmün açıklanması için, bâzı fıkhî hükümleri nakledelim.

Niyyet etmek, bir şeyin sahih olması için şart olur. Namaz, Zekat ve Oruç da olduğu gibi.

Niyyet etmek, abdest ve gusul de ise, şart değildir. Hanefî mezhebine göre, abdest ve gusülde niyyet sünnettir.

Evet dünyevî ve uhrevî amellerde niyyet, esastır. Hatta mükâfat ve ceza da niyyete bağlıdır. Cennet ve Cehennemde ebedî kalmanın da niyyetin neticesi olduğunu yukarda mükerrer olarak zikretmiştik.

Namazda niyyet :

Merâkılfelâh ve haşiyesi Tahtâvî de, namazın sıhhati için niyyetin tarif ve îzâhı şöyle zikredilmiştir :

«Namazın sahih olması için, niyyet şarttır. Ve o (niyyet) ibâdeti âdetten ayırmak için cezm edilen irâde (kalbin yönelmesi) dir. İşte bu niyyetle Aliah için olan ihlas, tahakkuk eder.

Fetâvâyi Bezâziye de beyan edildiğine göre, Niyyet, İhlasın hasıl olması için meşru kılınmıştır. Sonra riya ihlâsa karışmıştır. Riyanın karışması ise, nafilelerdedir. Vâcib olan hükmün sakıt olması İçin, farzlarda riya yoktur,

— {Namaz kılmada) Riyanın hakîkatı şudur :

,«— Bir kimse, insanlardan hâlî (yalnız) olduğunda namazı kılmaz, insanların yanında olduğunda namazı kılar. İşte bu kimse için sevâb ve mü-kâfât yoktur. Zira bu adam Rabbisine ibâdette başkasını ortak koşmuştur.» [44]

Tarikatı Muhammediyede İMÂMI BİRGİVİ merhum riyakarlıkla ilgili şu hükümleri zikrediyor :

«İbâdette riya (gösteriş) haramdır. Hatta ibâdetin aslında (farz olanında) olsa bile haramdır.

«Bir kimsenin farz olan namazı insarın yanında kılıb, yalnız başına olduğunda kılmaması gibidir ki, işte bu hal bâzı âlimlere göre küfürdür. Bu hüküm tatarhâniyede zikredilmiştir.» Tarikat Muhammediye, 62

Mülteka ve şerhinde de şu hükümler mezkûrdur :

«Namaz kılacak olan kimse, kalbinin kasdını (niyyet ve karârını), ifti-tah tekbîri ile namaza bitiştirmesi lâzımdır.

— Binâenaleyh iftitah tekbîrinden sonra niyyet etmek caiz olmaz.

— (Kalb ile yapılan) niyyete, dil ile yapılanı söyleyerek bitiştirmesi ef-daldır.

— Sahih olan rivayette; Teravih namazı, sünnet ve nafile namazlar için, mutlak niyyet (yâni, isim zikretmeden mutlak namaza niyyet etmek) kifayet eder.

Farz namaz için tâyin etmek şarttır. Meselâ : ikindi namazı (ikindinin farzı) gibi.» [45]

İmam olan kimseler de, tek başına kılan kimseler gibi niyyet ederler. Ancak imamlar arkalarında bulunan cemaatın sonunda kadınlar bulunursa, onlara imam

olduğuna niyyet etmesi lâzımdır. Zira kadınlara imamlık ancak niyyetle sahih olur.

Eşbah Vennezâirden bâzı hükümleri nakledelim ;

Cuma namazı için Hutbede Niyyet : Hutbenin sahip olması için şarttır. Hatta hatib.mimbere çıktıktan sonra aksırma ve tısırmaşı hâlinde «Elhamdüllüllah der ve hutbenin hamdelesini kast etmesse, o hâli ilede hutbeden inerse, hutbe şahin olmaz. Zira hutbenin hamdelesine niyyet edilmediğiden hutbenin sıhhatinin şartı bulunmamıştır.

Bayram namazlarını hutbelerinin sahih olup olmamasının şartıda, cuma nın hutbesinin sıhhatinin şartları gibidir.

Ezanda niyyet : Ezanın sahih olması için niyyet şart değildir. Ancak sevab ve mükâfata nail olmak için niyyet lâzımdır (sünnettir).

Zekatta niyyet : Zekâtın edası niyyetsiz sahih olmaz. Zekat olarak verilecek şey, ya zekatlık olarak ayrılırken veya zekâtı edâ ederken zekâta niyyet etmek şarttır.

Oruç da niyyet : Orucun sahih olması İçin de her gün niyyet etmek şarttır. Farz, sünnet ve nafile oruçlarda niyyetin şartlığı müsavidir. Niyyetlerin zamanları hakkında geniş malûmat fıkıh kitablarının oruç bahsinde mezkûrdur.

Hac da niyyet : Hacc, farz olsun, nafile veya umre olsun Haccın sahih olması için, mutlaka niyyet şarttır.

îtikaf da niyyet : Itikaf,, vâcib olsun, sünnet veya nafile olsun îtikâfın sahih olması için niyyet şarttır.

Kurban da niyyet : Kurban alınırken veya alınacağı zaman kurban niyyetinin bulunması lazımdır. Keza kesileceği zamanda niyyet lazımdır.

Cihad da niyyet : İbâdetlerin en büyüklerinden biri olan Cihad içinde ihlaslı niyyetin bulunması lâzımdır.

Vasiyet de niyett : Eğer vasiyyet eden kimse, vasiyyeti ile cenâbu hak ka yaklaşmayı kasdeder (niyyet eder) se, o kimse için sevab ve mükâfat vardır.

Şayet Allâhın rızasını tahsil etmek niyyeti olmadan vasiyyet ederse, o vasiyyet sahihdir. Fakat ecrü mükâfat yoktur.

Vakıf da niyyet : Vakıf,, başlı başına bir ibâdet olmadığından vakfeden kimse, Allah rızâsı için vafederek hâlis bir niyyet ettiği zaman o vakıfdan mükâfat alır. Allâha yaklaşmak ve rızasını kazanmak niyyeti olmazsa, bu takdirde sevab ve mükâfat yoktur.

Nikah da niyyet : Fakihler dediler ki : Nikah, ibâdetlere en yakın amellerdendir. Hatta nikah işi ve aile efradının ihtiyacı ile meşkul olmak yalnız

başına kuşeye ibâdete çekilmekten efdal ve sevabdır.

Nitekim bir hadîsi şerifte şöyle buyurulmuştur :

«İnsanların hayırlısı, onlara fâidesi olan kimsedir.»

Nikahlanmak (evlenmek), mutedil ve sakin olan kimse için, sahih olan kavle göre sünneti müekkededir. Nefsin tahriki ve şehvetin azgınlığı hâlinde olan kimseye de, evlenmek farzdır. Binâen aleyh sevab ve mükâfatın hâsıl olması için, evlenmede de iyi niyyete ihtiyaç vardır.

Hüküm ve Hâkimlik de niyyet : Fukahâi kiram dedilerki : Hüküm vermek ibâdetlerin en şereflilerinden birisidir. Binâenaleyh hüküm vermeye de sevab ve mükâfat niyyetin hâlis olmasına bağlıdır.

Mubah ve Helal olanlar da niyyet : yemek, içmek, uyumak, mal kazanmak, nikahlanmak ve ailevi münâsebette bulunmak gibi, mubah olan işlerde niçin yapılır ve neye niyyet edilirse, onun için olur.

eMselâ : Bu mubah olanları işlemekle itaat ve dînî vazifelerini yapmağa takviye ve kuvvet vermek için veya o iyi olan itaat ve dîni vazifelere kavuşub İfa etmek kasdı ile yapılırsa, görünüşte yemek, içmek, yatmak, uyumak ve emsali işler dünya işi ise de, niyyet ve gayenin hâlis olması ile ibâdet ve âhiret amelidir.

Muamelatta niyyet : muamelat : Alış verişler pek çok nevîlere ayrılır. Alış veriş de niyyete itibâr yoktur. Söz ve lafızların durumuna ve söylenişine itibar olunur. Caymak ve İcarlarda da itibar, konuşmayadır. Lâkin alış verişte mazî sığası yerine (yani, aidim verdim veya sattım yerine} sin ve sevfe harfleri olmadan muzârî (gelecek) sığası kullanılırsa, bu husus da fa-kihler, niyyein lüzumundan bahsetmişlerdir.

Hibede niyyet : Hibe : bağışlama da niyyete ihtiyaç yoktur. Sözle bağışlamak kifayet eder, velevki iatîfe ile söylensin.

Fakat ikrah ve zorla söyleterek bağışlatılırsa, bu bağış sahih olmaz. Zîra bağışlamada bulunması şart olan rıza yoktur.

Talak da niyyet : Talak, sarih ve kinaye olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sarih taiakda niyyete ihtiyaç yoktur. Sözle ne söylenirse, İtibar onadır.

Kinaye taiakda ise, talâkın vâki olması niyyete bağlıdır.

Talâkın diğer çeşitleri ve yukardaki meselelerin uzun İzahı, fıkıh kitab-farımızda mufassal olarak beyan edilmiştir. Ayrıca «Mülteka Tercümesi» adh eserimizin cildlerinde uzun İzahlarve dliilerle malumat zikredilmiştir.

Yemin de niyyet : Yemin etme de ve yeminin vukuunda niyyete ihtiyaç yoktur. Binâenaleyh bir kimse, bilerek veya sehvederek veya hataen veya mükrehen (zor(anarak) yemin etse yemin vâki olur.

ikrar da niyyet : Bir şeyi ikrar etme de niyyete ihtiyaç yoktur. Keza,

vekâlette, emânet tevdi etme de, ariyet koymada, İcara verme de, iftira ve hırsızlık hükümlerini ikrar etmede niyyete muhtaç olunmaz. Niyyt etmezden evvel bu hükümleri söylemekle kesinlik ve karar vâki olur. Fakat her şeyin rızayı bâriyi kazanmaya bağlı olması hasebiyle hâlis niyyet ve meş-rûiyyet dâhilinde hareket etmek kasdının bulunması gerekir.

Kur'an okumak da niyyet : Kur'anı kerimi okuyacak kişi, cünüb, hayız-lı ve nifaslı kadın olursa, kur'an niyyeti ile okuyamaz. Fakat, kura'nı kerîmin, dua, zikir, teşbih ve tehlil âyetlerini ve kur'anı kerîmi zikir kasdı ile okursa, bu takdirde bu kimselerin okumaları caiz ve mubahtır.

Bir kaide de şöyle denilmiştir :

«Bütün işler, maksad ve gayelere göredir.»

Bu kaideyi İzah sadedinde «Eşbah Vennezâir» adlı eserde şu hükümler zikredilmiştir :

«Fetâvâyı kâdi Han da zikrolunmuştur ki,

«Şırayı, şarab yapan kimseye ticâret niyyeti ile satmak haram olmaz. «Fakat şarap yapmak kasdı ile şırayı satmak haramdır. «Keza bağ ve bahçe üzümleri de aynı böyledir.». Eşbah, 10 Yine aynı eserde ve diğer fıkıh kitabiarında şu hükümler mezkûrdur : «Namaz kılan bir kimse, cevab vermek kasdı ile kur'anı kerimden bir âyet okursa, namaz bâtıl olur. Zîra kur'an âyetini kıraat kasdi ile değil, bir

kişinin sualine cevab vermek kasdı ile okumuştur. Böylece cevab ise, namazı ifşad eder..

Keza namaz kılan kimseye, kendisinin sevineceği bir haber söylenince şükretmek ve sevincini izhar etmek kasdı ile «Elhamdülillah» derse, namazı bâtıl olur.

«Ve bir kişinin ölümünü duyunca namazdaki adam «innâlillah ve innâ ileyhi raciun» der ve bu sözle haberin üzüntüsünü kasdederse, namazı yine bâtıl olur..»

Bu mes'eleterin daha geniş izahı, «Mülteka tercümesi» İsimli eserimizin 1, 2, 3. ve 4. ciltlerinde beyan edilmiştir. Mahallinden okumak ve okutmak şâyânı tavsiyedir.

Buhârî ve Müsiimin ittifakı ile rivayet ettikleri bu «Ameller niyyetlere göredir» hadîsi şerif, meşhur hadîsi şerifdir.

Bu hadîsi şerifin fazileti hakkında yukarda muhtelif hükümler zikredilmiştir. Son olgrakda imâmı şâfî-i merhumdan rivayet edilen şu hükümler şâyâni dikkattir :

«Bu hadîsi şerifin fazileti, ilmin yarısı mahiyetindedir. Bu İlmin yansı

olması ciheti, şöyledir : Şüphesizki niyyet; kalbin kulluğudur. Amel etmek ise, kalbin kulluğunun açıklanmasıdir. Veya elbette din; ya zâhirendir oda ameldir. Veya bâtinendir. O da niyyettir.»

İmamı Şâfi-Î den «innemel âmâlübinniyât...». hadisi, ilmin dörtte birine delâlet eder, hükmüde rivayet edilmiştir.

Netekim şöyle denmiştir.

«Bize göre, hayrın esâsı dört kelimedir, işte bunları, yer yüzünün hayırlısı (Hz. Peygamber) buyurmuştur;

«Şüphelilerden kaçın, zühdet, sana yardımı olmayan şeyi terk et ve niyyetle amel et.»

Bu son cümlelerde dört hadîsi şerife işaret vardır. Sanki dört hadîsi şerif bütün iyilikleri ve hayrı beyan etmektedirler. Böyle oluncada «Ameller niyyetiere göredir» hadîsi şerifde ilim ve hayrı beyan eden hükümlerin dörtte biri {%) olmuş oluyor.

Hulâsa-i kelam, îman, amel ve ahiakda iyi niyyet, ihlas ve sadakat İâzımdir. Onları da yukardaki muhtelif ayet ve hadîsi şerifler ve bu hadîsi şerifde Hz. peygamberimiz en güzel şekilde ifâde ve îzah buyurmuşlardır. Yeterki mucibi ile amei edelim. Mevtamız her şeyde iyi niyyet ve ihiası nasıb buyursun. Amin. [46]

Îman Bahsi

Tercümesi :

2- (|) Ömer bin el hattab (R.A.) dan rivayet olunmuştur, demiştirki :

«Günün birinde Resûlüllah (S.A.V) efendimizin huzurunda bulunduğumuz sırada birde baktıkki, elbisesi bembeyaz, saçları simsiyah, üzerinde yolculğa delalet eder hic bir alâmet olmayan ve böyle iken yine hiç birimiz tarafından tanınmayan bir kimse çıka geldi. (Sokula, Sokula) nihayet ne-biyyi muhterem

(S.A.V.) Hazretlerinin yanına (varıp) oturdu. Ve dizlerini (Resûlüllahın) dizlerine dayayıp ve her iki avcını. (Resûlüllahın veya kendisinin) iki uyluğu üzerine koyup :

— Ya Muhammed (SAV) ! İslam nedir? bana söyle dedi.

— Resûlüllah (S.A.V) :

— İslam, Allahdan başka hiç bir ilah ve mabut olmadığına ve Muhammed'in Allanın Resulü olduğuna Şehadet etmen, namazı kılman, Zekâtı vermen. Ramazanda oruç tutman ve gücün yeterse, beytullahı hacc (Ziyaret) etmendir, buyurdu.

— O (yabancı kimse) : doğru söylüyorsun, dedi.

— Biz, (bu adam) hem Resûlüllaha soruyor ve nemde onu tastik ediyor, diyerek onun hâline hayret ettik.

— Ondan sonra birde : İman nedir? Haber ver, diye sordu.

— Resulü ekrem (SAV) efendimiz :

— İman, Allâha, meleklerine, kitaplarına. Peygamberlerine ve âhıret gününe inanmandır.

Birde hayır ve şer (tatlı, acı hangi çeşidi olursa olsun) kadere İman etmendir, buyurunca;

— (Oyabancı kimse) doğru söylüyorsun, dedi.

— Ve ihsan ned,ir? Söyle, diyerek bir daha sordu.

— Resûlüllah (S.A.V) efendimizde-

— İhsan, Allahü teâlaya sanki görüyormuş gibi ibadet etmendir. Zira sen onu görmüyorsan o seni görüyor, buyurdu.

—; O (Yabancı adam), yine : doğru söylüyorsun, dedikten sonra :

— Kıyamet ne zaman kopacak? bana haber ver, dedi. (Resûlüllah}

Cevaben, bunda sorulanın bilgisi, sorandan Ziyade değildir, buyurdu,

— Öyle ise emarelerini (yâni, kıyamet kopmazdan evvelki görülecek alâmetlerini) bildir, dedi.

— Resü.'ûllah (S.A.V) cevabında :

— Müîk olarak elde olan Câriye kadının, kendi sahibini doğurması ve yalın ayak, sırtı çıplak, fakir davar çobanlarının hangimizin ycpdığı bina daha yüksektir- diyerek (Servet ve samanca) yarışa çıkdıkEarını görmendir, buyurdu.

—Bundan sonra o (yabancı) adam gitti.

— Bunun üzerine nebiyyi Muhterem (S.A.V,) Hazretleri de bir müddet durduktan sonra .-

— Yâ Ömer (R.A)! bilirmisin o soran kimdi? diyerek sual îrad etti.

— Hz. Ömer (R.A) de : Allah ve Resulü bilir, dedim.

— Resûlüllah (S.A.V) buyurdularki :

— O, cebrâil (A.S) idi. Size dininizi öğretmek için geldi.»[47]

Îzâhât

Hadisi şerifin Râvisi Hz, Ömer (R.A.) şahsiyeti ve hayatı hakkında gerekli malumat birinci hadisi şerifin îzahat bahsinde beyan edilmiştir.

Hz. Cebrail Aleyhisseiâmın bir beşer kılığında gelişi ve bir yolcu emaresi olmadığı halde huzuru seâdete mütevâzi' bir şekilde girib islâm dan, îmandan, ihsan ve kıyametten suâl etmesi ve sorduklarına verilen cevâoı tasdik etmesi, büyük bir mucize, ifâhi tâlim ve terbiye hususunda pek dikkat edilmesi lâzım olan bir hal ve hareketdır.

Zira Hz. Cebrâil aieyhisselâmın bir beşer suretinde gelişi, meleklerin ilâhi kudretle çeşitli şekil ve kıyafete tebdil edebildikleri ve beşerle beşerî münâsebetlerin, insanların bir birlerine ülfet ve ünsiyet ettikleri ve her cinsin kendi cinsi ite hüsnü muaşerette bulunduklarındandır.

Ve Cebrâil aieyhisselâmın gayet mütevazı bir şekilde gelişi aynı zamanda dizinin üstüne oturup ellerini Resûlüllâh'ın veya kendi dizleri üzerine koyuşuda; bir âlimin, velînin, âmirin ve büyüğün huzuruna nasıl girileceğini, edeb ve nezâketle nasıl iltifat edilib-soru sorulacağını ve sorulan suallerin cevablannı nasıl karşılamak gerektiğini, bütün ümmeti Muham-mede tâlim ve tavsif etmektedir. Yeterki bu güzel hareketten her mü'min nasibini alsın.

Bu hadisi Şerifde görüldüğü üzere Cebrâil aieyhisselâmın gelib sorular sorub ve cevabları tasdik etmesi olduğundan «Cibril Hadisi» denilmiştir.

Cebrâil aleyhisselâm; Resûlullâhın huzuruna gelib bu sorulan sorması, hicretin onuncu senesinde vuku bulmuştur. Ve bir rivayette onuncu hicretinde hemen veda haccından biraz evvel vâki olmuştur.

Hz. Cebrail'in bu sualleri, Resûluilahm hayatının sonunda sormasının sebebi hikmeti ise, Kur'an âyetlerinin hemen-hemen tamamı gelmiş ve islâm ahkâmı tekemmül etmiş olması hasebiyle cenâbu hak tarafından Haz-rti Peygambere getirmiş olduğu hükümlerin ana esaslarını bütün ashaba tâlim ve tealiüm için bir - bir soruyor ve verilen cevabiarıda irkilmeden tasdik ediyor.

İşte böylece hak tebliğcileri, isîâmtn, îmanın, ihsanın ve kıyametin hükümlerini ümmete tâlim ve tarif mahiyetinde vazifelerini son olarak bir daha yapmış oluyorlar.

Islâmın beş şartı hakkında ayrıntılı îzahat, hemen ileride 4. hadisi şerifin altında arzedileceğinden burada sâdece islam kelimesinin lüğât ve şerîat manâları i!e islam ve îmanın birleştiği ve ayrıldığı yönleri hulâsa olarak nakledeceğiz.

İslâm; îuğaita, boyun eğmek, teslim olmak manasınadır. Şeriatta isEâm : İman tabir olunan bâtını tasdik şartı ile zahiren islam hükümlerine inkıyat, etmek (boyun eğib işlemek) tir.

Yani, islam demek, kelime-i şehâdeti dili ile söylemek, beş vakit na-. mazı edâ etmek, fakirlerin hakkı olan zekatı vermek, Ramazanı şerif orucunu tutmak ve hacca gitmeye muktedir olunduğunda haccetmektir. İşte bu söz, fiil ve hareketlerle yapılan amellere islam denir. Ve bu amelleri inanarak yapanlarada mü'min ve müsiüman denir.

îman ise, lüğatta, inanmak, tasdik etmek manasınadır. Şeriatta İman; Peygamber Muhammet aleyhisselâmı, Allâhüteâlâ tarafından getirmiş olduğu şeyleri (Kur'ânın âyet ve hükümlerinin hebsini) kesinlikle inanıb kalb-!e tastik ve dil ile ikrar etmektir.

Bu şekilde îman eden kimseye, «Mümin» ve inanılan şeyede «Mümenünbih» denir.

Evet îmanın rüknü, kalb ile tasdik'dir. Şartı ise, di! ile ikrardır. Dil ile ikrar etmek, bir kimsenin îmanlı olduğunu bilip hadlerin, cenazelerin, tekfin ve teçhîzi ve terekenin taksimi gibi hükümleri dünyada icra etmek için şarttır. Zira kalb ile tasdik gizli bir iştir. Öyle ise, kalb ile tasdik mutlaka açıklanmalıdır. Oda dil ile ikrar edip islâmın diğer şartlarını işlemektir. Doğ rusuda budur. Zira insan, cesed ve ruhun mecmuundan ibarettir. Şu halde .her ikiside îmandan başka nasibini almalıdır. Şöyleki; «Kalb ile tasdik» Ruhun ve «di! ile ikrarda» cesedin nasibidir.

Binâenaleyh bir kimse, İman hükümlerini kalbi ile tasdik eder dili ile söylemezse, işte o kimse Allanın indinde mü'mindir. Fakat dünya hükümlerinde ifnsanların yanında) mü'min değildir.

Bir kimsede, inanılması lâzım oian esasları dili ile ikrar eder ve fakat münafık gibi kalbi iie tasdik etmezse, Allanın indinde kâfirdir. Lakin zâhiren islam görüldüğünden ve kalbini insanlar bilemediğinden insanların nazarında müslümandır. Keza Şerhi akâid, 56 Evet îman, kalbin ameli demektirki, inanılması lâzım olan bütün hükümleri kalb iîe tasdik etmektir. Kalb ile tasdik edilen ve fakat dil ve amel ile söylenib yapılmayan bu îmanın varlığını ve

gerceKliğini ancak Allâhü teâla bilir. Zira bu kalbdeki olanları yüce mevlâdan başka hiç bir fert bile-

mez.

Biz mü'minler ve bütün insanlar ise, kalbin ameli olan imanı dili, eli ve diğer azaları ile islâmın ve kur'anın hükümlerini söyleyib amel edip ve yaparsa, işte o kimse hakkında «Müslüman» hükmünü verebiliriz.

İmanın, kalbin ameli olduğunu beyan eden bir kaç âyeti keriyme meâîi şöyledir :

«İşte Allah (C.C.), böyle (Zâlimleri) sevmiyen bir kavmin kalblerine imanı sabit kılmış ve kendilerini yüce katından bir rahmetle kuvvetlendirmiştir.» Mücâdile sûresi, 22

«Kalbi imanla kararlaşmış olduğu halde..» Nahl sûresi, 106

«Kimki, Allâha îman ederse, Allah (C.C.) onun kalbine hidâyet verir»Teğabun sûres:,

Peygamber Aleyhisselam efendimizde bir duasında şöyle buyurmuştu :

<Ey Allâhım! Kalbimi dînin ve tâatın üzerine sabit kil.» Şerhi akait, 55

Dili ile ikrar edib lâilâhe illallah, Allahdan başka ilah yoktur, diyerek îmanını izhar eden bir kimseyi öldüren Üsâme Radıyallahü anh hazretlerine Peygamber sallâhü aleyhi vesellem Hz. üsâmeyi irşad mâhiyetinde şöyle

buyurmuştu :

«O kimsenin kalbini yardınmı?»

. Yani dili ile ikrar edib kalbindeki îmanının varlığına delâlet eden sozu-ne inanmadığına göre, o kimsenin imanlı olub-olmâdığını bilmek için kalbi-nimi yardın? demektir. Elbet kalbini yanb insanların kalbine muttali olmak imkanı yoktur. Zira kalbdeki olanı Allahdan başka kimse bilemez.

Biz insanlar, ancak zahiren görülen ve duyulanlar ile hükmede biliriz.

Meselâ : keüme-i şehâdeti söyleyen, beş vakit ve Cenaze namazı kılan, oruç tutan, Zekat veren ve Hacc farizasını yapan, kurban kesen, ve haramlardan kaçınan kişiler mü'mindirler.

Burada bir hususu daha belirtmek gerekir.

İman ve islam esaslarını dili ile ikrar ve kalbi ile tasdik eden kişinin imanlı ve mü'min olduğunu öğrenmiştik. Binâen aleyh bir kimse îman ve İslam esaslarını bilir, dili ile ikrar ve kalbi ile tasdik etmezse mü'min olmaz Zira bilgi İmandan sayılmaz.

Netekim bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur : «Kendilerine kitap verdiklerimiz, onu (O Peygamberi) Öz oğullarını ta-nıdıklaVı gibi tanırlar. Öyle iken içlerinden bir topluluk hak ve hakikati büebile gizlerler.» Bakara sûresi,

Bu âyeti kerîmenin tefsirinde şu hüküm naklolunmuştur :

Rivayete göre, Hz. Ömer Radiyallâhü anh yahûdilerden müslüman olan Abdullah bin selam (R.A) a bu âyeti kerimede bahsedilen bilginin ne olduğunu sormuş. O, cevaben demişki : «Ya Ömer! ben Peygamberimiz sallallâhü aleyhi veseliemi gördüğüm zaman oğlumu tanıdığımdan ziyâde »anıdım. Çünkü oğlumda, anası ihanet etmiş ise, şüphem olabilir. Fakat peygamber hakkında zerre kadar şüphem yoktur. Onun vasıfları Tevrat da zikredilenlerin aynısı ve tamâmıdır.»

Yukardaki âyeti kerîme ve mes'elede beyan edildiği üzere bir kimse kur'an âyetlerini ve bütün islamın hükümlerini bilse ve fakat kalbi ile tasdik edip îman etmese, o kimse mü'min değildir. Zira bir şeyi bilmek onu kabul etmek manası taşımaz.

Öyle ya eğer bilgi îmandan sayılsa idi, Hiristiyanların Rahip ve Papazları ve daha bir çok kâfirlerin imanlı olması ve dolaysiyle mü'min olması gerekirdi. Zira bir kısım kâfirler islamın ve îmanın esaslarını ve kur'anın hükümlerini bilmektedirler. Halbuki inanmamakdadırlar.

Şu halde çeşitli isimler altında toplanan ve hatta maksatlı ve sinsice islam düşmanı olan kimselerin, Kur'an ve islamın esaslarını beyan etmeleri îmandan sayılmaz ve mümin değillerdir.

Yukardaki tarif ve İzahlardan anlaşılmıştaki bir kimse, inandığı şeyleri azalarında tezahür eden ve îmanının varlığına delalet eden bir ameli işlemediği veya işlediği görülmeyince müminler nazarında mümin olmaz ve mümin muamelesi yapılamaz. Ancak Aliâhın indinde mümindir. Oda insanlarca malum değildir.

Fakat dış azalarında isiâmın esasları görülür ise, kalbi ile inkar etse dahi dünyada insanların nazarında mümin ve müslümandır. Hakikatta îman etmediğinden Aliâhın indinde mümin değildir.

Netekim bu hal ve gerçek hüküm, kur'pnı kerimde şöyle beyan edilmiştir :

«İnsanlardan bir takım kimseler vardirki, biz Allâha ve kıyamet gününe inandık, derler. Halbuki onlar, iman etmiş değillerdir.

«(Zanlarınca onlar, kalblerindeki küfürlerini örtmekle) Allâhü tealay. ve müminleri aldatırlar. Onlar, kendi nefislerini aldattıklarını bilmezler.)*

Bakara sûresi, 3-9 Diğer bir âyeti kerime meali : «(Ganimet olde etmek sevdası ile görünüşte İslâmı kabul eden bâzı)

Bedeviler : Biz gerçekten îman ettik, dediler. (Ey Habibim! onlara) deki : Siz kalblerinizle îman etmediniz. Ancak biz (kılıç korkusundan veya insanları

aldatıp islamın nimetlerinden faydalanmak için) müslüman göründük. Henüz îman kalblerinize girmemiştir.» Hucurât sûresj 14

Bu âyeti kerimede beyan edilen görünüşde müslüman hakikatta mümin ve müslüman olmayan birçok kimseler, Riyakarlık, menfaat, makam ve mansıba kavuşmak sevdası ile bâzı yerlerde ve muvakkat bir zaman için müslüman görünen ve müslümanların hâmisi sıfatına bürünen fakat hakikatta açık dan kâfir olan kimselerdende tehlikeli olan münafık omelli kişiler halindedir. Ne yazıkki müslümanların saflık ve cahilliği, böyle kimselerin revaç bulmalarına ve nifaklarının tesirine sebeb olmaktadır.

Sahte imanlılara kanmanın ızdırabını Akif merhummda şöyle feryat ediyor:

Eyvah beş on kâfirin îmanına kandık.

Öyle bir uykuya dafdık ki, Cehennemde uyandık.

Şu halde her mümin müslümandır. Fakat her müslüman mümin değildir. Aralarında umum husus min vecih vardır.

Bir kimse, müminmi; mutlaka müslümandır. Zira îman ve islam birdir. Esasda îmansız islam ve isfamsız îman tasavvur olunmaz ve ikisi bir birin-siz bulunmaz. Aralarındaki fark lafzîdir.

îman, islamsız ve islamda İmansız olmaz. Şer'i hükümde ve hakikatta, îmanla islam, insanın sırtı ile göksü gibidir. Nasıl ki bir insan, yaşamak için bu iki varlığın birlikte olması na muhtacdır ve insanın hayatı için bunlar beraber olmalıdır. Öyle ise bir kimseninde hâlis ve muhlis mümin olması için ,îman ve islamın beraber bulunması lazımdır. Aksi takdirde yukardaki farklar olur. Zarurî haller karşısında îman ve inanış şekilleri İse, bu İzahattan farklı olabilir.

a) İcmali îman : İnanılması gereken îman esaslarına hulâsatan ve icmâlen inanmaktırki, îmanın şartlarını, islamın şartlarını ve diğer inanılması lâzım olanları bir bir sayıp izah etmeden top yekûn hepsine kalb ile inanarak tasdik edib dil ile ikrar etmekten ibarettir.

b) Toîsili îman : İnanılması lâzım o!an îman esaslarını ayrı ayrı sa-yıb delil ve îzahlariyle öğrenib kafb ile tasdik ve dil ile ikrar etmekdir.

Muselâ ; İmanın altı şartını, islamın beş şartını ve diğer îman esaslarını bir bir sayıp tarif ve İzah ederek delil ve kaynaklarla öğrenib inanmak tırki, taklidden istidlale ve icmaldan tafsile dayanan îman şeklidir.

İlâhî sıfatları ve delillerini, kitabları. Melekleri, Peygamberleri, hayır ve şerri, kaza ve kaderi ve diğer; islam ve îman hükümlerini delil ve senetlerle tavsif edib inanmaktır ve bu îman kâmil bir îmandır.

Biraz iterde sayacağımız sıfatı ilâhiler ve îman hakkında daha geniş malumat Akâid ve kelam kitablarından ve ayrıca bizim «İSLÂMDA EVLİYA

MESELESİ ve HÂRİKALAR» adlı eserimizde arz edilmiştir.

Birde îmanın zıddı olan küfrün mâhiyet ve çeşitleri ile elfazı küfür meseleleri «Mültekâ tercümesi» adlı eserimizin ikinci cildinde uzun uzun beyan edilmiştir.

İnsanlar, inanış itibariyle bir hak ve hakikata inananlar vardır. Bunlara mümin ve müslüman denir.

Birde küfre ve batıl olanlara inananlar vardır. Bunlara kâfir denir. Kâfirler küfrü üzere öldüklerinde, mutiak ve muhakkak cehennemdedirler.

Müminler İse, itaatkâr ve isyankâr olmak üzere iki kısma ayrılırlar. İtaatkar olan müminler, şüphesizki cennettedirler.

Asî olan müminler ise, iki kısma ayrılırlar. Bir günahlarından tevbe edenler olur. Bunlar elbette cennettedirler.

Birde günahlarından tevbe etmeyib isyanına devam eden qsî müminler vardır. Bunlarda Allanın dilemesine bağlıdır. Binâenaleyh cenabı hak dilerse afv edip cennetine katar. Dilerse cehenneme katıp azab eder.

İnsanlar içerisinde birde sabit bir inancı olmayan içi dışı başka, sözü özüne uymayan inaçsız münafıklar vardır. Bunların varacağı yerde cehennemin en aşağısı olan esfele sâfilin denilen mahallinde azab olunacaklardır.

Gerçekden insanlar, ya mümin, ya münafık veya kâfir olurlar: Hal böyle iken çok değişik ve yeni çıkarılan isimlerle ilerici, gerici, milliyetçi, milliyetsiz, sağcı, solcu, kominst, mason, falancı, flancı, cnarşit, falan partili, filan partili, ve daha zikri uygun olmayan gurublar, fırkalar ve şahıslar türemiş ve türemektedir.

Esâsında insanlara, müminlerden ise, mümin, kâfirlerden ise, kâfir ve münafıklardan ise, münafık damgasını vurarak ifade etmek ve bu sınıflardan olanların vasıflarını beyan etmek gerekir.

Kur'anin beyan ettiği bu teşhis ve tabirleri bırakıp yeni uydurulan kelimelerle meşkul olmak, hakikatleri öğretmeyib zait ve lüzumsuz şeylerle milleti islâmiyeyi dejenere etmekten başka bir şey değildir.

Nitekim günümüzde islâmı savunan ve islâmdan bahseden pek çok kişiler, esas dâva olan islâmı tam öğrenmeden ve gereği ile amel etmediklerinden bir takım abes, batıl ve haram olanlarla, daha doğrusu kâfir ve münafıkların amel ve emellerini takiid edercesine hareket etmektedirler. e bu hareketlerini şeytan kıyası olan fasit bir kıyasla işi güya hakka uydurmaya çalışmaktadırlar.

Hayır öyl değildir. Hak birdir ve hak olan şey, Kıyamete kudar aynı hakdır. Batılda kıyamete kadar batıldır. Hiç bir zaman batıl hak olamaz ve hakda batıl olamaz.

Fakat bu günün insanlarından müslüman olduklarını söyleyibde islâmı

yaşamayan ve hatta küfür adet ve amellerini taklid eden nice kimseleri, ve nice toplulukları görmekteyiz.

Meselâ : Peygamberimiz (S.A.V.) efendimiz, «Mümin ile kâfirin arasını belirten fark namazdır.» Buyurmuştur.

Hal böyle iken namaz kılmaz, milliyetçidir. Namaz kılmaz, sağcıdır, Namaz kılmaz hak yolda olduğunu söyler. Namaz kılmaz, vatan, millete hayır yapacağından bahseder. Kendine hayrı olmayan ve hakka boyun eğmeyen zalim ve fasık kimseler, böyle yalan ve yaldızlı sözleri söylemektedirler.

Burada hemen bir soru sorulabilir, Pek âlâ namaz kılanlardada yalan, iftira ve pek çok kötü ameller görülüyor, bu hale ne dersiniz?

Cevab : Gerçek ve hakiki kılınan namaz, her zaman sahibini kötü amel ve yollardan alı koyar. Zira namaz müminin imanının nuru, Çerçivesi ve bir mahfazasıdır. İçerden ve dışardan gelecek tehlikelerden sahibini korur. Bu husus Kur'anı kerimde şöyle zikredilmiştir.

«Şüphesiz namaz, (sahibini) fuhşiyat ve münkerlerden alıkor.»

Ankebut, 45

Fakat namaz, şartlarına riayet edilmeden ancak gösteriş ve aldatma gayelerle kılınırsa, bu takdirde o namaz, sahibini tehlikelere sevk eder ve cehennemi boylatır. Yani böyle namaz kılanlar, mükafat yerine ceza ve azaba müstahak olurlar.

Nitekim Kur'anı Kerimde şöyle buyurulmuştur :

«Artfk şiddetli azab (fesad maksatla) namaz kılanlara olsunki, onlar namazlarından, gafildirler. Onlar (namazlarıyla insanlara) gösteriş yaparlar.» Mâûn sûresi, 4-6

Yukarda fırka ve gurub isimlerini sayarken milliyetçi ve sağcı, Kelimelerine bâzı kişilerin kofaları takılabilir.

Evet İman ve Islama dayanmayan ve islamin güzel terimlerini kendi haris amellerine alet etmek için dillerine dolayıb, ayrıca bir tarafını küfre veya kâfirleri taklide özenerek bu kelimelere sığınanlar çok yanlış ve hatalı yoldadırlar. Zira islâmıp beyan ettiği «Millet ve sağ» ölçülerin dışına taşmaktadırlar.

Esasında mümin ve müslüman olan her kişinin İbrahim Aleyhisselo-mın milletinden olduğu Kur'anı kerimde beyan edilmiştir.

Kur'anı Kerimde şöyledir :

«(O Allah) din işinde üzerinize bir güçlükde yüklemedi. Babanız İbrahimin milletinde (Dîninde) olduğu gibi. Bundan evvelki, kitaplarda ve bu Kur'anda size müslüman ismini Allah takdı.» Hac sûresi, 78

İbrahim Aleyhisselamın duası şöyledir :

«Ey rabbimiz! ikimizide (İbrahim ile oğlu İsmail) sana teslimiyette (müslümanlıka) sabit kıl, soyumuzdanda (yalınız sana boyun eğen) müslüman bir ümmet yetiştir.» Bakara, 128

İbrahim Aleyhisselamın evlâtlarınada vasiyeti şöyle :

«Ey oğullarım! Allah siz.in için (islam) dinini beğenib seçti. O halde sizde (başka değil) ancak müslümanlar olarak can verin, (dedi).»Bakara sûresi, 132

Bu âyeti kerimelerden anlaşıldığı üzere. Din - millet ve millet - Din, demektir.

Binaenaleyh dinsiz, imansız ve islamiyetsiz milliyet ve sağcılık manasız ve batıldır. Hıristiyan ve yahudi milletini taklid etmek ve onları örnek ol-makdan ileri gidemez.

İmân - Mümin ve müslüman kelimelerini İhtiva eden kimselerde, zıddı olan kâfir ve küfür kelimelerini yaşayanların durumlarını açıklamak için bu kısa izahatı yapmış oluyoruz.

Fırkalara bölünerek gayri islâmî yaşamanın tehlikelerini «İslâmda evliya meslesi ve Harikalar.» adlı eserimizden geniş şekilde okuyup öğrenebiliriz.

Ayrıca; Din millet, şeriat ve emsali kelimelerin misallerle açıklamalarım «Mülteka Tercümesi» adlı eserimizin ikinci cildinin «Mürted babı» başlığının son kısmında okumakda faydalı olur.

Hadisi şerifde zikredilen «İman» kelimesi hakkında bazı açıklamalarda bulunduktan sonra İmanın şartlan olan altı (6) hükmünüde kısa kısa açıklayalım;

«İman, Allah-a Meleklerine, kitaplarına, Peygamberlerine ve âhiret gününe inanmadır.

— Birde hayır ve şer (tatlı, acı, iyi ve kötü hangi çeşidi olursa olsun) kadere îman etmendir.»

Allanın zatının, varlıklardan hiç bir varlığın zatına benzemediğine ve hiç bir şeyin ona benzemediğine, Mekandan ve zamandan münezzeh ol-- duğuna, ilmi, kudreti, ve iradesiyle her şeye âlim, kadir ve irade sahibi olduğuna inanmaktır.

Cenabu hakkın sıfatı nefsiye, sıfatı zâtiye ve sıfatı subûtiyelerinin varlığına ve hiç birisinin zıddı ile vasıflanamıyacağına inanmaktır.

Meselâ : Vucud sıfatının zıddı, adem - yokluktur. Cenabu hakkın varlığı hem ezeli ve hem ebedidir. Yokluk olmamıştır. Ve olmayacaktırda.

Keza, ilim sıfatının zıddı, cehildir. Cenabu hakkın iimi ezeli ve ebedidir. Aynı zamanda her şeyi muhittir.

Fakat tekvin sıfatına racî olan ihya-diriltmek, imâte-öldürmek, -tahlık-

yaratmak ve terzik-rtztklandırmak igi sıfatı filiyeler zıddı ile vasıflanırlar.

Mesela : İhya - diriltmenin zıddı, imate-öldürmektir. Binaenaleyh cenabu hak böyle fili sıfatların zıddı ile vasıflanır.

Zâtı ilahi ve sıfatı ilahiler hakkında geniş malumat, akaid ve ilmi kelam kitaplarında zikredilmiştir. Ayrıca naçiz tarafımdan yazılan «İslamda evliya meselesi ve harikalar» adlı eserimizde bir nebze zikredilmiştir. Erbabı mütelaa oraları okur.

Cenâbu hakkın meleklerine îman; Melekler, cenabu hak ile peygamberleri arasında bi rvasıta ve Allahın emirlerine muhalefet ve isyan etmeyen, daima cenabu hakkı tehlil, teşbihle zikreden nurâni, tatıf varlıklardır. Ve Allahın lutfu keremi ile muhtelif şekillere girmeye muktedirlerdir. Onlarda erkeklik, dişilik yoktur. Nurdan yaratılmış varlıklardır.

Onların bazılarının isimlerini biliriz. Cebaril, azrail, israfil ve mikafil gibi, pek çokların isimlerinide bilememekteyiz.

Melekler, en kuvvetli varlıklardır. Zira onlardan dünyayı ve kürsü kapla yan arşı âlâyı hamil olan melekler vardır. Şu anda arşı alayt dört melek hamildir. Kıyamet kopacağı anda sekiz melek-in yükleneceği Kur'anı kerimde beyan edilmiştir.

Nitekim bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur.

«Melekler, semanın etrafındadırlar. O gün (kıyamet günü) rabbinin arşını sekiz melek Üstlerinde taşır.» El hakka sûresi, 17

Melekler ve iblis hakkında daha geniş malumat, makasıd şerhinin ikinci cildinin ellibeşinci safyası İle, kaside-İ bürde şerhinin 124. sahifesin-de ve Berikanın birinci cildinin otuz yedince sahifesinde zikredilmiştir..

Allahüteâlanın kitaplarına inanmak, hem lafzı vehem manası ile birlikte cenabu hak tarafından ceprail Aleyhisselam vasıtası ile gönderilen kitaplarda, ilâhi emir ve nehileri, misal ve ibretli kıssaları havi, insanları doğru yola sevk eden Allahın kelâmı olduğuna inanmak ve mucibi ile amel et-mektirki, beşerin saadet yolunu en güzel şekilde beyan eden hükümleri camidirler.

Kitapların en sonu, bütün ilahi kitapların hükümlerini cami. beşerin inanacağı, hükümleri ile amel edeceği Peygamberlerin en sonu *oian bizim Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aieyhivesellsrne vahyolunan Kur'anı kerimdir. Nasılki, beşerî kanunların sonradan çıkarılanları evvelki kanunları hükümsüz ve geçersiz sayarsa, ilahi kaınmfnrın en sonu olan k^abımız Kur'anı kerimde diğer kitapların hükümlerini nes hetmiş-kaldırmıştır. Amel edilecek tek ilâhi kitab ve kanun, Kur'anı kerimdir.

Diğer kitaplar, tahrif edilmiş, çeşidi! şekilde ilave ve uydurmalar

yapılmıştır. Fakat Kur'onı kerimin bir harfi dühi değiştirilememiş vs kıyamete kadarda aynı şeklini muhafaza edecektir. Zira cenabu hak onu koruyacağını vadetmiştir.

Kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştur :

«Kur'anı biz indirdik, biz. Onun koruyucularıda şüphesizki, biziz.))Hıcr sûresi, 8

Diğer âyeti kerime meali :

«(Habibim) deki, andofsun insanlar ve cinniler Kur'anın benzerini (meydana) getirmeleri için bir araya toplansa (lar), bazıları diğer bazılarına yardımcıda olsalar, yine onun benzerini getiremezler.

__ Şanıma and olsunki, biz bu Kur'anda İnsanlar için her mânadan

nice türlüsünü açıklamışızdır. İnsanlardan pek çoğu ise, ille kâfirlikte ayak diredіler.» îsrâ sûresi 88-89

Allahüteâla tarafından gönderilen kitaplar, yüzdört (104) dür. Dördü büyük ve yüzüde suhuf ismini alan küçük kitaplardır.

Dörd büyük kitap, Tevrat, Musa aleyhisseiâma, zebur Davud aleyhis-selama, İncil İsâ aleyhisseiâma ve Kur'anı Kerim Peygamberlerin sonu olan Muhammed aleyhisseiâma nazil olmuştur.

Yüzsuhuf ise, on suhufu Adem aleyhisselâma, elli suhufu Şid aleyhis-selâma, otuz suhufu Idris aleyhisselâma ve on suhufuda İbrahim aleyhisselâma nazil olmuştur.

Bu kitapların en efdalı, diğer kitapların hükümlerini nesheden en son kitap Kur'anı Kerimdir.

Peygamberlere inanmak ise, onların Allahın terbiyesi ile yetişmiş, yüksek ahlaka sahib, günahlardan masum, Allahüteâla tarafından gönderilen bütün hükümleri son gayretleri ile tebliğ eden mümtaz kimseler olduğuna inanmaktır.

Nesil ve sülale olarak en temiz nesebden gelerek yaratılışları ile insanlığa, irhasad ve mucizelerle ibretli hayat örnekleri göstermişlerdir, ve insanlığın yegane mürşid ve halaskarlarıdfrlar.

Peygamberlerin ilki, adem aleyhisselam, en sonuda bizim peygamberimiz Muhammed Aleyhisseiâmdır.

Kur'anı kerimde isimlen zikredilen 25 Peygamber vardır. Üç cdedinin-de Peygamber veya veli olduğunda ihtilaf edilmiştir. O ihtilaf edilenler, üzeyr, lokman, ve zülkarneyndir. Yirmi beşi ise, şunlardır; Adem, Idris Nuh, Hûd. Salih, Lut, İbrahim, İsmail, İshak, Yâkup, Yûsuf, Şuayb, Harun, Musa, Davud, Süleyman, Eyyub, Zülkifİİ, Yûnus, İlyas, Elyesa, Zekeriya, Isa, ve Muhammed sallallâhü aleyhi vesellem ecmeîndir.

Peygamberlere peygamberlik, kendi çalışmaları ile değil, cenabu hakkın bağış ve lutfu keremi ile verilmiştir. İlmî terimle, peygamberlik, kesbî değil, vehbîdir.

Fakat mümini mütteki olan velilik mertebesi, kulun kazanç ve gayreti iledir.

Peygamberler, en doğru ve sadık, en akıllı ve zeki, emanete en ehil ve fayık. Allanın hükümlerini hakkı ile teblfğ eden ve günah işlemekten uzak olan en yüksek mertebe ve kemâle erişmiş faziletli kişilerdir.

Bu sebeble peygamberlerde zuhur eden mucizeler, hasmın burnunu sürçmek, peygamberlerin davasını ikame etmek için istek ve arzu dahilinde zuhur eder. Yani cenabı hak lütfeder.

Velilerdeki keramet ise, bir iddia ve hasmı ilzam şekli olmadan kuiun haberi ve gayreti görülmeden iddiasız ve davasız kuldan zuhur eden fevkalade haldir.

İnsanların önder ve mürşidi Rasulier (Peygamberler), Meleklerin Resullerinden efdaldır. Meleklerin Rasulleri ise, beşerin umumundan efdaf-dır. Ve beşerin umumu (avamı) da. Meleklerin umumundan (avamından) efdaldır.

Rasul ve peygamberlerden, peygamberlik soyulup alınmaz. Fakat velilerden velayet alınabilir. Bu sebeble nebiler masumdurlar, ve son nefesde imanla gidib mutlak ve muhakkak cennetliktirler. Veliler ise, mahfuzdurlar. Hıfzı emane layıklık devam ettikçe günahtan muhafaza edilirler. Şayet hıfzı ilahiyeye liyakati gaybederlerse, bu taktirde velilik alındığı gibi sapıtıp mâsiyet ve günahlara dalabilir ve hntta son nefesinde delalet üzere gidebilirler.

Nitekim cüneydi bağdadiye sorulmuş, «Arifi biflah olan kimse (Allahı iyi biien veli kimse), zıina edermi?

Cüneydi bağdadi şu mealdaki âyeti kerimeyi okuyor :

«Allanın emri, muhakkak yerini bulan bir kaderdir.» Ahzab sûresi, 38 yâni, eğer veli olan kimse, yolunu sapıtır kötü yollara giderse, bu takdirde âdeti ilahi ve ilahi kaderin tecellisi, ile zina ve emsali kötülükleri kendisi hakkında mukadder olabilir.

Peygamberler erkek kimselerdir ve peygamberliğin şartı, erkek olmasıdır. Köleden olmayib hür ve itimada layık her yönüyle mazbut kimselerden olmuştur. Kadınlardan Peygamber gelmemiş ve olmamıştır.

Ahiret gününe inanmak; Ölülerin kabirlerinden bütün eczaları cem edildiği halde ruhlarının kendilerine tekrar iadesi ile hesab, kitap, mizan, sual ve cevabların yapılacağı mahşer yerine toplanılacak yerdir.

Ahiretin ilk durak yeri, kabirdir. Kabir âîemi, azablı olanlar, ahireîin diğer merhafeterindede felaketli olacaktır. Hatta cehennemin azabı, kabirde

başlayanların akibetide cehennem olacaktır.

Eğer kabir hayatı mes'ud ve iyi olursa, o kimselerde cennet bahcete- . rinde yaşamaya oradan başlayacaklardır.

Nitekim şöyle buyuruimuştur :

«Kabir, ya cennet bahçelerinden bir bahçedir. Veya cehennem çukurlarından bir çukurdur.»

Ahirete ahiret denmesinin sebebi, dünya günlerinin en sonunda te-beyyün ettiğindendir. Zira ahvali berzah denilen kabir hayatının günleri, nin en sonu ve ahiret günlerinin ilkidir.

Veya yapılan amellerin hesabı, mizanı, suali, ceza ve mükafatları c güne tehir edildiği için «ahiret günü» denilmiştir.

Veyahut zamanla kayıtlı fani günleri olan dünya gibi değil, ebedi ve daimi günleri olup hayatın hic*tükenip kesilmeyeceğinden dolayı «ahiret» denmiştir.

Evet insan oğlunun dünyada bulunduğu hal ve amellerin neticesinin en âdilâne görüleceği yer, ahiret günüdür. Orada kadre uğrayan olmaz. Her fert layık olduğuna kavuşur, cennetlik cennete, cehennemlik ise cehenneme girer. Orada yalan, iftira, rüşvet, iltimas, itibar, amca, dayı, mal . mülk, makam, mansıb fayda vermez. Ancak îman ve İmanın muhafızı ameli salih fayda verir.

Kur'anı kerimde şöyle buyuruimuştur :

«O gündeki ne mal fayda verir, nede oğullar, ancak Al la ha (Küfrü ni° îakdan tamamen) salim bir kalp ile imanla gelenler ola.» Şuara sûresi, 88-89

Ahiretin varlığı ve isbatı, ceşidli âyeti kerimelerde temsili olarak be-yon edilmiştir. Cümleden bir kaçı şunlardır :

«(Habibim) deki : Onları ilk defa yaratan diniltecektir. Ve o, her yaratılanı hakkı ile bilendir.» yasin sûresi, 7G

Diğer bir âyeti kerime meali :

«Bu gün (ahirette) herkez kazandığı ile cezalanacaktır. Bu gün zulüm yok elbette Allahüteâla hesabı çok çabuk görendir.» Mümin sûresi 1?

Diğer âyeti kerimelerdede şöyledir :

«Göktende bereketli bir yağmur indirib onunla bahçeler ve biçilecek ekinler bitirmekteyiz.»

— Birde tomurcuklan bir biri üzerine dizilmiş (göğe doğru) uzayan hurma ağaçları..

— Bunlar, kullara nztk içindir. O yngmuriada (bitkileri kurumuş) öiü bir memlekete hayat vermekteyiz. İşte (öldükten sonra dirilip kabirlerden} çıkışta böyledir.» Kaf sûresi, 9-11

Bu âyeti kerimelerde belirtildiği üzere, öldükten sonra tekrar dirilmek, f'K

yaratılışı düşünenisr İçin on!ayişia güçiîîh yoktur. Bir dûmia r/jc-~r»azanın, akıl ve zekânın nasıl yaratıldığını ve insan vücudundaki uzuvların

yerli yerince yaratılışlarını tefekkür etmek, ahireti yaratacağın kudretine inanır ve teslim olur.

Zira direksiz desteksiz duran gök kubbeyi, güneşi, ayı ve yıldızları, yer yüzündeki koca koca dağları, denizleri, ağaç ve otların bitişini ve diğer var-ıkiarın yaratılışlarını basiretli bir gözle bakıp düşünen insan, elbette dünya hayatına kıyası fasid olan ve ebedi bir hayat tarzını yaratacğını beyan eden Halikı zülcelâlın kudret ve azametini idrak ederek, Ahiret âleminin her safhasına seksiz ve şüphesiz inanır.

İnsan ve hayvanların ağızlarından yedikleri ve içtikleri şeylerin bir kısmının büyük abdest kanalına, bir kısmının idrar yoluna, bir kısmının süt ve sümük yollarına bir kısmınında kan damarlarına gitmesini düşünen her insan, bu güzel ve modern sanat hünerlerini yapan ve arızasız bir şekilde bir birinin vazifesine engel vesaire olmadan, hayatı devam ettiren halik zulce-lâiın kudretine teslim olur ve böyle kudret ve hüner sahibinin ahiret hayatı hakkında beyan ettiği hükümlere seksiz ve şüphesiz inanır.

Hadisi şerifde «birde hayır ve şer» (tatlı acı, hangi çeşidi olursa olsun) kadere îman etmendir.» Cümlesinide bir kaç kelime ile açıklayalım.

Yani, bütün kainat ve mahlukat yaratılmazdan evvel hayır ve serden olacak olanı Allâhüîeâlo takdir etmiştir. Vasfi olarak takdir edilen şeyier, kazayı ilahinin tecellisi ile katiyyet kesbetmektedir.

İmamı azam «Fukhul ekber» adlı eserinde şöyle beyan etmiştir :

«Dünya ve ahiretteki her hangi bir şey, ancak Allahüteâlanın dilemesi, ilmi, kaza ve kaderi ve levhi mahfuza yazması iledir. Allahüteâlanın kazası, kaderi ve dilemesi keyfiyet ve benzeri olmayan ezeli sıfatlarındandır.»

Hayır ve şer herne olursa olsun her şey Allahüteâlanın takdiri ve yaratması iledir. Ancak hayır ve iyi olan şeyleri severek rızası ile yaratır. Şer ve kötü olan şeyleride sevmiyerek ve hoşnut olmadan yaratır. Bu hususlar âyeti kerimelerde şöyle buyurulmuştur :

«(Ey Habibim!) deki, hepsi (iyi ve kötüyü yaratmak) Allahdandır.»Nisa sûresi, 78

«Sizi gökten ve yerden nzrklandıracak Adandan başka bir yaratan varmı?» Fâtır sûresi, 3

Rivayet olunduğuna göre; Hz. Ebû Bekir (R.A) ile Hz. Ömer (R.Â.J, kader mes'elesi hakkında münazara ediyorlar.

— Ebû Bekir (R.A.); İyilikler Allahüteâladan, kötülükler kendi

nefsimizden diyor.

— Hz. Ömer (R.A.) iyilikler ve kötülükler hepsi Allâhü teâladandır, diyor.

— Bunun üzerine her ikiside mes'eleyi Resûluilah (S.A.V.) efendimize zikrediyorlar.

__Resûluilah (S.A.V) de; Mahlukatın hepsinden evvel kader hakkında münazara yapanlar Cebrail ile Mikail olmuşlardır.

__ Ey Ömer! Cebrail senin sözün gibi söylüyordu.

__ Ey Ebabekir! Mikâilde senin yozun gibi söylüyordu, buyuruyor;

__ Binaenaleyh her ikisi israfil (A.S.) i hakem tayin ettiler. İsrafil (A.S.) de;

__ Kader, hayır ve şerrin hepsi Allahdan demektir, diyerek her ikisinin arasında hüküm verdi.

— Bundan sonra Peygamber (S.A.V.) şöyle buyurdu :

— Her ikinizin arasında benim hükmümde böylecedir.

— Sonra Resûluilah (S.A.V) buyurduki;

— Ey Ebabekir! Eğer Allahüteâla isyan yapıtmamasım murad etseydi, iblisi yaratmazdı.» Fıkhül ekber şerhi ebil müntehâ, 4

Hz. Ali (R.A.) demiştirki : «Kaza ve kaderıin sırrı, ancak ahirette zahir olur,»

İmamı Rağıb (R.A) de kader ve kaza hakkında şöyle demiştir : «Kader, takdirdir. Kaza ise, tafsildir. Kader, elbise giymek için hazırlanan şey gibidir. Kaza ise, elbisenin kendisi menzjlindedir.»

Bazt ariflerde şöyle dediler :

«Kader, nakışçının nakşedeceği şeyin suretini zihninde tasvir ve takdir etmesi gibidir.

— Kaza ise, nakışçının zihnindeki tasarısının suretini açık bir şekilde talebe ve çırak için çizib ortaya koyması ve talebeninde ustasının çizdiği resmi ona tabi olarak ortaya koyması gibidirki, bu kazanın şekli irade ve ihtiyarla kazanmaktır.

— Keza bir kulda kendi ihtiyari ile kazandığı şeylerde Allâhüteâlanın kader ve kazasından harice çıkması imkansızdır. Ancak takdir edilen kat-i olmayıb vasfi olmakla kul, kaza ve kader arasında müterettidtir.

— Ehli sünnet velcemaat itikatı şudur : Hayır ve serden olan kulun bütün işleri, Aîlahüteâlanın dileyerek yaratması iledir. Kul, kendi iradesi ile kazama, Allahüteâlada hayır olursa, rızası ile severek yaratır. fÎSer-olursa, rızası olmadan ve sevmiyerek yaratır.» [48]

Kaza ve kader hakkında geniş malumat akaid kitaplarında zikredilmiştir

Ayrıca kaza ve kadere karşı kulun nasıl davranması gerektiğine dair uzun hükümler ve hadîsi şerifler ilerde gelecektir. Bir hadîsi kudsi de buyurulmuştur :

«Bir kimse, benden gelen kazaya razı olmaz ve benden gelen belâya sabretmezse, benden başka bir rab tanısın.»

Selefden bâzı büyükler demişlerdir :

«Kazaya rıza göstermenin en güzeli, şikâyet olarak bugün pek sıcak veya pek soğuk, kelimesini söylememektir.» Ayrul İlim, 230, Cilt - 2

Hak teâladan gelen kaza, belâ ve kaderi ilâhinin tecellisine göğüs gererek boyun eğmek, imanın kemâlındandır.

Cibril hadisi şerifindeki şu «İhsan; Allahüteâlayı sanki görüyormuş gibi ibadet etmendir, Zira sen onu görmüyorsan o seni görüyor.» Cümlesi hakkında bir kaç hükmü arz edelim.

İhsan, iyilik, itaat, ibâdet, şefkat, merhamet, ihlas, güzel ahlak ve amel manalarına gelmektedir.

Ailahüteâlayı görürcesine ibadet yapmak demek, riya ve sum'adan salim ılılasla Allaha ibâdet et, başkalarını şerik koşma, ibadet ve itaatin eseri görülecek şekilde kulluk yap.

İbâdet ve taatın semeresi olan, haramlardan ve kötü olan şeylerden kaçınarak helal ve güzel olan şeyleri severek yapmayı kendine şiar edin. AÜahdan kork, olduğun gibi görün ve göründüğün gibi ol. Dilin kalbine ve kalbinde diline göre olsun. İçin başka dışın başka olmasın. Yani, özün sözüne ve sözün özüne uygun olsun.

İbadet ve taatın Allanın rızasına uygun olsun. Niyetini halis yap, ibadetten maksat halikı zulcelâlın rızasını tahsil edip kendine yaklaşmak, sevgisini kazanarak eennet ve cemaline nail olmaktır.

Cenabu hak Resulüne şöyle buyurmuştur :

«(Habibim!) Sana ölüm gelinceye kadar rabbine ibadet et.» Hicr sûresi, 99

İbâdetin üç mertebesi vardır;

I) İbadet, Allanın azab ve ikabından korkulub sevab ve mükafatına rağbet edildiğinden yapılır. İbadet denince esas bu mertebe kasdedilmiş olur. Bu mertebe, «İlme! yekin» mertebesine erişenler içindir.

2) Yahut ibadet, aşk ve şevkle Allaha ibadet edilir. Ve eenabı hakkın bir çok tekliflerini kabul ederek yapılırki, buna hakkın buyruğuna boyun eğmek manasını ifade eden «ubûdiyyet» ismi verilir. Bu mertebede «Aynel yakin »mertebesine erişenler içindir.

3) Yahut cenbu hakk Üah olduğundan kendiside bir kul olarak ibadet

yapmaktırki, ilâhiyeti kabul etmek, ubudiyyeti icab eder ve bunada «ubû-det» ismi verilir. Buda «hakka! yakın» mertebesine erişenler içindir.

Ihlasla ibadetin şekil ve mertebeleri yukardaki minval üzeredir. Bu mertebelerin dışında kalan ve şirk ismini alan küfürlerde çeşidlere ayrılmıştır.

Şirk : Allahdan başkasından zarar veya menfaat olduğunu görmek ve Aliahdan başka tapılmaya layık bir zatı veya sıfatı veya fiili olan varlık tanımaktır.

Bu tarifi en bariz şekilde açıklayan bir âyeti kerime meali şöyledir : «Eğer Allah, sana bir zarar dokundurursa onu Allahdan başka hiç bir aîderecek yoktur. Ve eğer sana bir hayır dilerse, o zamanda onun fazlı keremini geri çevirecek hiç bir kuvvet yoktur. O, fazlıkeremini kullarından dilediğine nasib eder. O çok yarılğayıcı ve çok esirgeyicidir.» Yunus sûresi, 107

Diğer âyeti kerime meali :

«Gözünü aç, halis din Altahındır. Onu bırakıpda kendilerine bir takım dostlar (mabutlar, putlar) edinenler (derlerki;) biz bunlara ancak bizi Aflaha daha fazla yaklaştırsınlar diye tapıyoruz..» Zümer sûresi, 3

Putlarla putperesler Ahirette şöyle karşılaşacaklar :

«Allaha eş tutanlar, ortaklan (olan putları) nı görünce, ey rabbimiz! bunlar seni bırakıp tcpmakda olduğumuz ortaklarımızdır, diyecekler. Bunlar (putlar) da onEarın suratlarına şu sözü fırlatacaklardır : Siz hiç şüphe yok-ki, katiyyen yalancılarsınız.» Nahıl sûresi, 86

İbadet ile ubudiyetin açıklamasını yaparsak hadisi şerifdeki ibadet meselesini daha iyi anlama imkanı hasıl olur.

İbâdet : Cenabu hakkın razi olacağı şeyi işlemektir.

Ubudiyet : Allahüteâlanın işlediği şeye razi olmaktır.

Binaenaleyh rıza amelin fevkındedir. Zira rızayı terk eden kafir olur. Ameli terk eden ise, fasık olur. İşte bu sebebden ahirette ibadet sakıt oiur. Ubûdiyyet ise, hem dünyada ve hem ahirette sakıt olmaz.

Yani, namaz, abdest, oruç, zekat, hac ve emsali ibâdetler ohirette yoktur. Fakat ubûdiyyet - Kulluk ahirettede devam edecektir. İslamın şartlarım işlemek yoktur, İmanın şartlan ise, ahirettede devam edecektir. Halik yine haliktır, kul yine kuldur.

Allahüteâla, bizatihi dünyada görüle bilir isede, vaki olmamıştır. Dünyada uyanık halde veya rüyada zatının görülmesi hakkında muhtelif görüşler olmuştur. Peygamberimizin mîracda baş gözü ile cenabu hakkı gördüğünde ihtilaf edilmiştir. Rüyalardaki cenabu hakkı görme meselesi ise, nuru ilahinin tecellisidir. Ayrıca İbrahim Aleyhisselâmın ve bizim Peygamberimizin Bizatihî

gördüğü veya nuru ilahinin tecelli ettiği de beyan edilmiştir. Dünyada cenabu hakkın zatının görülmediğini beyan eden ilâhî hükümden bir tanesi şu âyeti kerime mealidir :

«Vaktaki Musa (ibâdet için) tayin ettiğimiz vakıtta geldi, rabbjsi ona ilahi sözünü söyledi. (Musa) dedikí. Rabbim! cemalini göster bana, (ne olur) seni göreyim. Bak eğer o (dağ), yerinde durabıilirse sende beni görürsün. Derken rabbisi (Rabbisinin nuru) o dağa tecelli edince onu (dağı) param parça ediverdi. Mûsâda baygın yere düştü. Ayılınca dekiki, seni tenzih ederim. Tevbe ettim, sana ben iman edenlerin ilkiyim.» Araf sûresi, 143

Musa Aleyhisselam cenâbu hakkın dünyada görülemiyeceğini bildiği halde kendisini kaplayan, taşan ve coşan envarı ilâhiye ile istiğrak deryasına dalarak büyle söyledi. O ilâhi kelâmı işidince adetâ kendinin dünyada olduğunu unutmuş bir nevi ahiret ve cennet hayatına kavuştuğunu zannetmişti.

Ailahüteâla mevcud olması hasebiyle her mevcut görüldüğü gibi, Aila-hüteâlanın görülmeside caizdir. Caiz ve mümkün olduğu için Musa Aleyhisselam görme talebinde bulunmuş. Allâhüteâlada dağa bakmasını eğer dağ yerinde durursa görebiieceğini beyan etmeside, zatı ilahinin görülmesinin mümkinatîan olduğunu beyandır.

Eğer dünyada zatı ilahiyi görmek mümkinattan olmayıb mümteniat-tan olsaydı, Musa Aleyhisselam talep etmezdi. Zira abesle iştigal etmiş olur ve cahillik yapmış olurdu. Cenabu hakda dağın yerinde durması halinde görürsün, buyurmaz, kesin bir ifade ile görmenin mümkin olmayacağını beyan ederdi.

Ahirette ise, mekandan münezzeh cihetsiz ve zamansız olarak bizzat cenabu hak baş göz ile görülecektir. Cenâbu hakkın cemalini müşâhe eden her ferd, onun zevk ve aşkından diğer nimetlerin hepsini unutacaktır.

Ahirette cemali ilahinin görüleceğini nâtık ilâhi delil meali şöyledir: «Nice yüzler vartiirki, o gün (Kıyamette) güzelliği ile parıldar. (O yüzler) Rablerine bakacaktır.» Kıyâme sûresi, 22-23

Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizde şöyle buyurmuştur ;

«Muhakkak siz ayı on dördünde gördüğünüzde, ay görmenizdeki Kat'-iyyet gibi Allohü teâlayıda gelecekte (cennette) göreceksiniz.»

Dünyada fâni alem için yaratılan gözler, baki olan halikı zülcelali bizzat görmeğe kadir olmayacağı aşikardır. Fakat ebedî ve daimi hayat merkezi olan ahirette ise, baki ve ebedi oln halikı zülcelalm zâtını bizzat görecektir, Ancak hakikatini yine anlayamıyacak ve idrak edemiyecektir

Nitekim kaside-i nûniyede şöyle denilmiştir :

«Hak teâla Hazretlerinin zâti ilahisi bu alemde (dünyada) asla fehmü idrâk

edilmiş değildir.

— İlmi kelam Alimlerinin bu hususa dâir ittifakları olup ancak tered-tütleıi, Allahüteâlanın görüleceği vâki olacak olan cennette hakikati ilâhi-yenin müminlere malum olup olmayacağında vuku bulmuştur.»

İmamı azam Hz. leride «Fıkhul ekber» adlı eserinde şöyle demiştir : «Allahüteâlayı, kitabı ilahisinde sıfat ve isimlerinin hepsimi beyan edip vasıflandırdığı gibi hakkı İle biliriz.»

Zâti ilâhi hakkında bir nebze İzahat, «İslamda EvMya Meselesi ve Harikalar» adlı eserimizde mezkûrdur. Ayrıca Âkâid kitaplarında uzun uzun îzâh edilmiştir.

Hülasa-i kelam, ibadet yaparken Allahın zâtını görür gibi ibadet yapmak gerekir. Her ne kadar bizatihi göremez isede, halikı zülcelal elbet görüyor. Bu sebeble ibadete şirki hafi olan riyayı karıştırmadan ihlasia hakkın divanına durmak gerekir. Böyle ibadet, sahibine faide verir.

Cibril hadisinde kıyametin ne zaman kopacağı sorulunca Resulü Ekrem sallallâhü aleyhi vesellemın cevabı, «Bundan sorulanın bilgisi, sorandan ziyâde değildir.» buyuruyor.

Yani, soran cebrail aleyhisseiamın bilgisi, Resûİüllâhın bilgisinden fazla olması gerekir. Zira cebrail Aleyhisselam cenabu hakdan neyi alır getirir peygambere haber verirse, Resûlüllah onu bilir. Böyle olunca kıyametin ne zaman kopacağını cebrail Aleyhisseiamın daha evvel ve daha âlâ bilmesi lazımdır. Halbuki soran esas bilecek olan olunca, Resûlülîahda bu hususda bilgisinin olmadığını beyan ediyor.

Hcdisi şerifin bu cümlelerinede de pek çok hakikat ve hikmetler mevcuttur. En bariz ve açık olanı, kıyametin ne zaman kopacağını Allahdan başka kimsenin bilmediği, ancak Allahüteâlanın bildiğidir. Bu gerçek Kur'anı kerimde şöyle beyan edilmiştir : «O Saatin (kıyametin) ilmi, şüphesizki Alîahtn nezdindedir.» Binâenaleyh bir kimse, kıyametin kopacağı zamandan haber verirse. Peygamberin «bilmiyorum» dediği ve Hz. Allahında onun ilminin kendinde olduğunu beyan ettiği hükmün hilafını iddia etmekle küfrünü ^lân etmiş olur.

Hadisi şerifdeki ikinci bir hikmette, insanın bilmediğini «bilmiyorum» demesi gerektiği ve böyle hareket etmenin üstün mezyetlerden olduğudur. Zira Resûİüllâhın ahlakını yaşamak elbet en güzel amellerden olur. Ömer bin ElHattab (R.8) den mervîdir, demiştirki : Resûlüllah (S.A.V) den mekan ve yerin hayırlısı ve şerlisi neresidir? diye sordum.

Resûlüllah (S.A.V) «Bilmiyorum» buyurdu. Cebrail (A.S) de sordu.

Resûlüllah (S.A.V) önada; «bilmiyorum» dedi ve Cebrail (A.S) e dediki, «Rab-bine sor.»

Cebraiî (A.S.) de Rabbisine sordu, sonrada şöyle dedi :

«Mekan ve yerlerin en hayırlısı, mescidlerdir. Mekan ve yerlerin en Şerliside çarşı ve sokaklardır.» [49]

Yukardaki acaib hükmün cerayan ve vakıasına bakıldığında, sorulan blr şeye bilinirse cevab vermeyi, bilinmez ise, bilmiyorum demeyi şiar edinmek en güzel ahlak ve en doğru hareket oluyor.

Zira Ailahın terbiyesi ile yetişen ve vahyi ilahi ile ulûmu evvelin ve ahirini bilen bir peygamber sorulanı bilmediği zaman, «bilmiyorum» diyor.

İnsanlığın fazilet temsilcisi, yegane mürşidi hakikisi peygamberimizin her ümmeti de aynı sıfat ve ahlakı taşımaları en güzel kemal vasıfların-dandir.

Bir hadisi şerifde Peygamberimiz şöyle buyurmuştur : «Bir kimse, ben alimim (bilginim) derse, işte o kimse câhildir.» Bilmediğini «bilmiyorum» demenin fazilet ve kıymeti hakkında geniş malumat, «İslama sokulan bid'at ve hurafeler.» ile «islamda evliya meselesi ve harikalar» ADLI ESERİMİZDE ARZ EDİLMİŞTİR.

Ayrıca tercümesini yaptığımız bu eserin bir az ilerisinde gerekli hükümler1 gelecektir.

Hadisi şerifde üçüncü bir hususda, gaybı ancak ve ancak Allahüteâla-nin bileceği beyan edilmektedir.

Pek çok âyeti kerimelerden bir tanesinin manası şöyledir : «(Habibim) deki, göklerde ve yerde olan gaybı, Allahdan başka kimse bilmez. Onlar ne zaman dirileceklerimde bilmezler.» Nemi sûresi, 65

Gaybın ilmi Allaha mahsustur. Allahdan başka kİmseEerin gaybı bilmediğini veya bileceklerini İddia etmeleri, yukardaki âyeti kerimeyi ve daha bir çok âyet hükümlerini inkar etmek olur. Binaenaleyh âyeti kerime hükümlerini inkar eden kimseler, din ve imandan çıkar küfre sapar. Cenabu hak istisnaî hükümlerin dışında gaybı bilirim iddiasında bulunmaktan veya öyle iddiada bulunanlara inanmakdan muhafaza buyursun.

Daha geniş malumat, «İslama sokulan Bid'at ve hurafeler» adlı eserimizde zikredilmiştir.

Kıyametin ne zaman kopacağını bilmediğini beyan eden "Resûlüllah Sallallahü aleyhi vesellem, kıyamet alametlerini soran Cebraif (A.S) a şöyle haber vermiştir :

«Mülk olarak elde edilen cariye kadının, kendi sahibini doğurması ve yahn

ayak, sırtı çıplak fakir çobanların hangimizin yaptığı bina daha yüksektir? diyerek (servet ve samanca) yarış yapdıklarını görmendir.»

Cibril hadisinin bu son cümlesi çok enterâsan ve âcaibdir. Zira Resul-lahllak salallahü aleyhi veseliem efendimizin haber verdiği bu alametler daha evvel görüldüğü gibi bu gün daha aşikar bir şekilde görülmektedir.

Cariye kadının kendi sahip ve ağasını doğurması halinin görünüşü şöyledir;

a) Cariyenin sahibini doğurması demek, müslümanîann galebe çalıp kafir memleketlerini istila edip esir aldıkları kadınları cariye olarak döşeğe alacaklar, âğa ve efendisinden doğan kendi çocukları kendilerine sahib ve ağa olacaklar, demektirki, bu hal hemen islamın ilk zamanlarında başlamış son zirvesine varıncaya kadar yaşanmıştır.

b) Diğer bir hususda «cariyenin sahibini doğurması» demek, cariyeler çoğalacak ve elden ele satılacak nihayet Allah muhafaza bilmeyerek oğlu anasını cariye olarak satın alıp cinsi münasebette bulunacak derecede insanların ahlakları bozulacaktır. Bu halde görülmüştür.

c) Başka bir görünüş ve yaşantıda cariyelerin doğurdukları çocuklar, zamanla büyüyüb kemâle erişince kölelikten melik ve sultan mertebesine yükselib anasının ve diğer ağalarının ağası ve amiri sıfatına erişirler demektirki, bu halde islamın ilk zamanlarında hemen görülmeye başlamıştır.

d) Diğer bir anlayışda «cariyenin sahibini doğurması» demek, evlatların ana ve babaların haklarına riayet etmeyib zulüm ve isyanla onlara bir ağanın câriye ve kölesine yaptığı hizmet ettirme muamelesini, evlatların ana ve babalarına yapacaklarını beyandırki, bu halde hemen asrı saadetde görülmeye başlamış ve hâlada görülmektedir.

Hdisi şerifin bu cümlesindeki az ve özlü mucizevî yaşantılar gayet açık bir şekilde görülmüş ve halada görülmektedir.

Cibril hadisinde, «yalın ayak sırtı çıplak, fakir çobanların, hangimizin yaptığı bina daha yüksektir?» diyerek bir birlerine karşı servet yarışlarına gelince, buda bazı şekil ve hallerde görülmüştür ve halada görülmektedirki

şöyle ;

a) Hadisi şerifin bu cümlesinden anlaşılmıştaki, fakir insanlar servet zenginliğine ulaşacaklardır. Bu halde daha evvel görüldüğü gibi, günümüzde de pek çok fakir kimseler az zamanda serveti samana kavuşmaktadırlar. O halde ki dün çoban, çırak, ve işçi olan kimse birde bakıyorsun servet sahibi olmuş, bir birleri arasında servet yarışı yapmaktadırlar.

b) Bir diğer hususda dün köyde kentde fakirlikten bîzar oian çoban ve çıraklar şehir merkezlerine gelib yüksek yühksek binaları yaparak oralarda sakin

olurlar demektirki, daha evvel görülen bu halde bu gün gayet açık ve seçik bir şekilde görülmektedir.

Fakirlikten bîkee, çok muhtaç ve aciz kimseler, avrupaya işçi olarak gidiyor. Kısa zamanda mâlî imkan sağlıyor. O elde ettiği mâlî imkanlarla kaza veya şehir merkezinde bazı mülkler alıyorlar veya yüksek yüksek katlar yaptırıyorlar. Ve bir birleriyle iddialaşanlar oluyor.

İşte bu halin görünüşü, asırlarca evvel kıyamet alameti olarak böyle şeylerin görüleceğini haber veren Peygamber sallallahü aleyhi vesellem efendimizin mucizesinin tezahürüdür.

c) Hadisi şerifde anlaşılan diğer bir hususda, âhir zamanda zelil, hakir ve ahlaksız kimselerin galebe çalıp, şerefli ve ahlaklı kimselerin hakir ve rezil bir hale düşmesidirki, bu halde bu gün aynen görülüyor. Zira içki-

ci, kumarcı, zinacı, yalancı, binamaz, rüşvetçi ve her türlü ahlaksızlığı işleyenler, yüksek mevkilerde söz sahibi sayılıp görülmekteler, iyi ve ahlâklı kişilerde horlanmakda hakir ve zelil gösterilmeye çalışılmaktadır.

Yani zulüm, fosıklık ve cahillik galebe çalıp iman ve güzel ahlak yaşantısı ezilmek ve yok edilmek için gayretlerin görüleceğine işarettir.

Hadisi şerifde anlaşılan diğer bir hususda,

d) Mal mülk sevdası, yüksek binaların yapımı ve bir birleriyle servet yarışına girişmekle fani dünyaya meylü mahabbet edip ebedi hayat merkezi olan ahireti ve oradaki yüksek mertebe ve menzilleri, cennst ve cehenne mi unutma hâlinin görüleceğine işârettirki, aynı hal görülmektedir.

e) Hadisi şerifde anlaşılan hükümlerden biriside fakir iken zenginle-şince insanların ekserisi azgın ve çapkınlaşacaktır. Bu sebeblede kibirlenip böbürlenip nankörleşecekler. Günümüzde görülenler gibi. İşte böyle kimseler içinde bulunan insanlar, nimeti hazm eder azgınlık yapmazlarsa en güzel kimselerdir.

Burada münasebete binaen kıyamet alâmetleri ile ilgili bir kaç hüküm arz edelim.

Akaid kitaplarında zikredilen hadisi şerif hükümlerinden alâmeti küp-ra şunlardır :

«Deccelın, Dâbbetül arzın ve yecüc mecücün çıkması, İsâ Aleyhisselâ-mın semâdan yer yüzüne inmesi ve güneşin batıdan doğması.»

Bu gibi hallerin zuhuru, kıyametin yaklaştığına delalet eden büvük alâ metlerdir.

Büyük alâmetlerden evvel zuhur eden ve edecek olan küçük alâmet-lerdende bir nebze nakledelim.

Buharı, müslim ve tirmizinin sünenlerinde nakledilen Enes bin Mâlik

(R.A* in rivayeti ile Resûlüllah (S.A.V) efendimiz şöyle buyurmuştur : «Kıyamet afâmetterindendir :

— İlmin kalkması ve cehlin yayılıp çoğalması, zinanın şuyû bulması, şarabın (mubah gibi} İçilmesi, erkeklerin yok hale gelip kadınların çoğalması. O haldeki bir erkek el'i kadının idare ve ikâmesine Mâlik olur.»[50]

Resûlüllahdan rivayet olunan bir hadisi şerifde kıyametin küçük alâmetleri şöyle sıralanmıştır : «Kıyamet alâmetlerindendir;

— Mescidlerin çoğalması, cemaatların azalması, binaların yükselmesi» faizin yenmesi, kıybetin çoğalması, mâruf ve iyi olanların terk edilmesi,

— Şerlilerin idareci ve âmir elmaları, kadınların binitlere binmeleri, Erkeklerin kadınlara ve kadınlarında erkeklere kendilerini benzetmeleri, er keklerin erkeklerle meşkul olmaları (livata yapmaları).

__ Azgın zalimlerin çoğalması, kabirlerin kireçlenib üstüne binalar yapılması, fâsık kimsenin şerefli ve itibarlı olup ihlaslı müminin zaif ve hakir qörüîmesi, hükmün satılması, insan kanlarının (sanki mubahmtş gibi) akıtılması.

— Akraba haklarına riayetin kesilmesi, kur'anın kazanç kitabı ve çalgılı zevklenme kitabı hâline getirilmesi, adamın babasını inkâr etmesi, insanların kur'anın nasîhatları ile mütteız olmamaları, cenâbu hakdan utanmamaları, cehennemden korkma hâlinin görülmemesi, şeytan-i leinin insanlara musallat olup onlara Idilâhe illallah kelimei tevhidinden dünyayı daha sevimM göstermesi (işte bunlar kıyamet alâmetlerindendir.)»[51]

Diğer bir hadîsi şerifte resülüllah (S.A.V) efendimiz şöyle buyurmuşlardır :

«Eğer dünya mahabbetine dalan insanlar, sizin haramlardan kaçınıp ibâdetle meşgul olduğunuzu görseler, bu adamlar delidirler, derler.

— Sizde onlarla otursanız, bu adamlar Allanın azabı ilâhisine inanamamışlar, dersiniz.»[52]

Yukarda zikri geçen Cibril hadîsinin kıyamet" alâmetlerini beyan eden cümlelerle en son hadîsi şeriflerdeki hükümleri, mübarek peygamberimiz sanki cenabu hakkın lutfu keremiyle ifâhi televizyon ekranında seyri âlem etmiş, ondan sonra dünyanın son günlerinde olacakları, ilâhi televizyon ve manevî şeritlerden görüb okuduklarını bir bir haber vermiştir.

Burada «televizyon» kelimesi geçtiği için bir cümlei mûtarıza arzetmek isteriz. Günümüzde beşerî dehâ ile İcat edilen televizyonun durumu hakkında bir nebze düşünelim. Allâhü teâlanın kudret ve kuvveti ile insan oğluna vermiş olduğu akıl ve zekâ sayesinde yebyeni bir alet bulunuyor, fakat bu âlet san'at,

teknik, tarihî gerçekleri açıklama, hadise ve olayları canlı ve açık bir şekilde vermeyi, ilim tâlimi, insan oğlunun ahlak ve terbiyesini haya ve edebi ile yaşamasını sağlayacak canlı ve temsîli olaylar ve hadiseler göstererek en güzel hizmet aracı ve âleti olması gerekirken, maalesef az zamanda yukardakilerin bâzılarına yer verilirken islâmın haram kıldı-dığı gayri ahlâkî ve şehevâni görüntü ve yaşantıları aksedib gösterdiği için, çok ve çok kötüye kullanılan bir alet şeklinde çalışmakta, çalıştırılmaktadır.

İşte bu sebebden dolayı televizyon hakkında soranların kendilerine soruyoruz?

Dans yapmak, içki âlemi yaparak maskarahkda bulunmak. Deveyi oynatacak havalan çalmak, Reklam pahanesi ile bir kadının koca baldırının sonuna kadar çorap çekerek teşhirde bulunması, gibi halleri şuurlu ve kâ-ro" bir îmanla düşün, ondan sonra kendine cevâbını kendin ver. İmanın neder acobâ...!?

Büyük baban ve annen, çocuğun ahlakı bozulacak diye müstehcen filim, tiyatro ve kötülüklerin yapıldığı veya görüldüğü yerlere evlatlarını göndermezdi, ozamanki çocuklarda büyüklerine saygılı, küçüklerinede sevgili idiler. Ya şimdi, bir oğlan pahanesi İle veya başka pahane ile baba ve dedelerimizin sakındıkları veya sakındırdıkları o müstehcenin müstehceni acâ-ib programı ile gösteren genç oğlan ve kızların ve hatta yaşlıların dahi ahlâkını, haya ve edebini, saygısızlığını artıran fenalıkları artık çekinmeden evlerde vesâir yerlerde cümbül cemaat halinde işleyenler, aceba soy ve saplarına rahmetmi okuyorlar?.. Gidip mezarın başında fatiha okumak yerine saz çalıp ziyaret eden zavallı fasıkiarla bunların arasındaki fark ne derecedir? acaba..

Bir alet ve edevatki, hayra hizmet eder ve onunla hayır kazanıhrsa, elbet çok ve çok iyidir. Şayet herhanki bir âlette şer öğretir ve şerre âlet olursa, elbette o alet şer olur ve sonu dünya ahiret felâket olur.

Peygamber (S.A.V) efendimiz bir hadîsi şeriflerinde şöyle buyurmuştur: «Hayra delâlet eden, hayrı işleyici gibidir.» Ahmed bin Hanbeî Şu halde elimizdeki âlet ve edevatların daha çok hayra delâieî etmesi, gönlümüze rahatlık verebilir. Mevcut âletlerinde aynı hal üzere olmasını diler, müslüman kardeşlerimize isabetli düşünce ve inançlara sahib olmasını yüce mevladan niyaz ederiz.

Evet yukarda kıyamet clametleri ile-ilgili hadîsi nebevilerin hükümlerini görüb yaşadıkça, Peygamber sallallahü aleyhi vesellem efendimizin mucizelerini müşâhade ediyor, sâdık ve mâerı,.. oln" peygamberimizin sadakatini mucizelerle tescil ve tasdik etmiş oluyoruz.

Dînin ve inanan mümini kâmilin garib olup, şerü ve ıâsık kimselerin de

şerefli olduğu, hak hukuk tanınmadığı, Allah korkusunun, Peygamber sevgisinin yok hale geldiği, bâtılın savunulup hakkın ayıplandığı bir zamanda dînine sarılıp hakkın emirlerini yerine getirib yasak ettiklerinden kaçınan. Resulün sünnetine sarılan insanlar, elbet hak teâlanın yanında zamanın en şerefli ve en faziletli kimseleridirler. Ahirette de büyük ecre nail olacaklardır.

Peygamberimiz (S.A.V) efendimiz bir hadîsi şeriflerinde şöyle buyur muştur : .

«Ümmetimin fesâd olduğu zaman, benim sünnetime sarılan kimseye cephede Allah yolunda şehid olan yüz (100) şehidin ecri vardır.»[53]

Tercümesi :

3 - (2) Ebû Hüreyre (R.A) muhtelif lafızlarla rivayet etmiştir. Ve bu rivayetinde şöyledir.

«Yalın ayak, sırtı çıplak hakkı kabul etmekten sağır, hakkı söylemekde dilsiz ve (zâlimler) yer yüzünde hükümdar olduklarını gördüğün vakitteki (haller kıyamet alametidir).

— Beş ğaybı Alfahdan başka kıimse bilmez, dedi ve şu meâldaki âyeti keriymeyi okudu :

— «O saatin (kıyametin) ilmi, şübhesizki, Allanın indindedir.

__Yağmuru (mukadder olan vakitte ve mahalde) O (Allahüteâla) indirir.

— Rahimlerde olanı (Rahimlerdeki çocukların durumlarını) O bilir.

— Hiç bir kimse, yarın (hayır ve serden, kâr ve zarardan) ne kazanacağını bilmez.

— Hiç bir kimse, hangi yerde öleceğini bilmez.

— Şüphesiz Allah (C.C.) her şeyi bilendir. Her şeyden haberdardır.»

Buhârî, Müslim (Bu hadisi Şerifin manasını, Ebû Dâvud ve Nesaî de zikretmişlerdir.)[54]

İzahat

Ravİ Hz. Ebû hüreyre kimdir?

Hureyre, hirrenin ismi tasgiridir. Hirre kedi'manasınadır. Ebî hüreyre-kedicik babası demektir.

İsmi ve nesebi hakkında insanlar ihtilaf etmişlerdir. Söylenenlerin en meşhuru, cahiliyet devrinde ismi Abduşşems veya Abdu Amr idi. Müslüman olduktan sonraki ismi ise, Abdultah veya Abdurrahmandır. Ve kendisi devs kabilesine mensubtur.

Hakim Ebû Ahmet demiştirki, bizim nazarımızda Ebû Hüreyrenin ismi hakkında en sahih olanı Abdurrahman bin sahrdir. Bu ismine Ebû Hureyre künyesi galip gelmiştir. Sanki bu künye söylenerek bir nevi başka ismi yok gibi olmuştur.

Ebû Hüreyre Hayber kalesinin fethedildiği sene müslüman oldu ve bundan sonraki bütün muharebe ve sefeirerde Resûlüllahla beraber bulunmuş tu.

Müslüman olduktan sonra karın tokluğuna razı olarak ilim tahsil etmek ve hadisi şerif ezberlemek hayatına devam etmişti.

Buhari şerif sahibinin beyanına göre, Ebû hureyre (R.A) den sekseni (80) mütecaviz sahabe ve tabiin hadîs rivayet etmişlerdir.

Hadisi şerif rivayet edenlerden, ibni Abbas, İbni Ömer, Câbir ve Enes (R.A) de vardır.

Ebû Hüreyre lakabının konmasına sebeb, Ebî hüreyre diyorki :

«Günlerden bir gün benim koltuğum altında (yenimin içinde) bir kedi var idi. Resûltüllah (S.A.V) beni gördü ve buyurdu :

«Bu nedir?»

— Hemen bende kedidir, dedim.

— Bunun üzerine Resulüllah (S.A.V.) :

«Sende kedi babası ol» Manasına gelen «ya Ebû Hureyre» buyurdu. Ebî hüreyre hazretleride bu isimle çağırılıp söylenmesini bu sebebden çok severdi.

Bu lakabla lakablanmasının başka sebeblerinide rivayet edenler olmuştur. Fakat en isabetli rivayet yukardakidir.

Rivayet ettiği hadisi şerif adedi, beşbin üçyüz atmışdört (5364) öür.

Sahih olan rivayete göre, yetmiş sekiz yaşında hicretin elli dokuzun (59) cu senesinde medine-i münevverede vefat etmiştir. Ve cennetül bekı-a defnolunmuştur. Allah ondan razı olsun.

Hadisi şerifin baş tarafında sayılan kıyamet alametleri hakkında gerek M malumat yukarda iki (2) numaraıı hadisi şerifin izah kısmında arz edilmiştir.

Biz kısaca beş gaib hükümlerini açıklayalım. Her şeyden evvel her müslümanın inanması ve bilmesi lazımdırki, gaybı Allahdan başka kimse bilmez.

Kaybın keyfiyetini bazıları bilmediğinden bazı kimseler ve varlıklar için malum olubda diğer bazıları için malum olmayan şeylerden huddamlar, cin ve şeytan vasıtası ile bâzı olmuş hadiseleri haber verenlere «gaybı bildi veya biliyor» diye biliyorlar. Mazide olmuş şeyler gaybden sayılmaz. Ancak o hadise ve meseleye şahit olmayan ve hazır olmayanlar için gayb olabilir. Cinnîler ise orada olub olanlardan haberdar olabilirler. Ve dolaysiyle onları istihdam edenlere söyleyebilirler.

Şer ve haramda olsa, sihir, nuddamlık, falcılık ve kahinlik, müneccimlik ve emsali şeylerle iştigal edenler, ekseriya böyle hareketlerle cahil kimselerin akidesini bozuyorlar.

Gayb : His ve ilimde veya vücudda hazır olmayan şey demektir.

Ayeti kerime meali :

«(Habibim]deki; göklerde ve yerde olan gaybı allahdan başka kimse bilmez.» «Nemi sûresi, 65[55]

Tercümesi :

4 - (3) ibni Ömer (R.A.) dan mervidir, demiştir,

Resûlütlah (S.A.V) buyurduki :

«İslam beş temel üzerine bina kılınmıştır. (Ve şunlardır) :

a) Allahdan başka ilah olmadığına ve Muhammed (S.A.V) in Allanın kulu ve Resulü olduğuna şehadet etmek,

b) Namaz kılmak,

c) Zekat vermek,

d) Haccetmek,

e) Ramazan orucunu tutmaktır.» [56]

(Bu hadîsi şerifi, Ahmed bin hanbel, Ebû Dâvud, Tirmizî ve Nesaî de

zikretmişlerdir.)[57]

İzahat

Râvî ibni Ömer (R.A) kimdir?

Peygamberimizin kayın biraderi, Hz. Hafza (R.A) validemizin kardeşi, Hz. Ömerin oğlu Abdullah (R.A), dir. Kendisi küçük yaşta iken babası ile beraber mekke-i mükerremede müstüman olmuştur.

Sahih olan rivayete göre, harbe ilk iştiraki, handek muharebesidir.

Hz. Abdullah ehli'ilim, ehli verâ ve ehli zühdden idi.

Hz. Câbir demiştirki, «Ömer (R.A) ile oğlu Abdullah (R.A) den başka her fert dünyaya meyletmiştir.»

Nâfi (R.A.) diyorki, «İbni Ömer, vefat ettiği zaman bin köle âzâd etmişti.»

Hutta bazı rivayetlerde şöyledir : «âzad olunmak İsteyen her köle namaza devam eder abidler gibi ibâdete koyuiurmuş. Ve ibni ömerde hemen âzad eder ve hürriyetine kavuşsun rahat kuiluk etsin dermiş.

— Bu duruma muttali olanlardan bâzı kimseler, bunlar seni aldatıp âzad olmak gayesi ile ibâdete koyuluyor, derler.

Bunun üzerine ibni Ömerde cevaben «biz hak ile aldanırız.» buyuruyor.

Hz. Peygambere vahy gelmezden bir sene evvel dünyaya geliyor. Ve Abdullah bin züheyrin öldürülmesinden üç ay sonra hicretin yetmiş üçüncü (73) senesinde rahmeti rahmana kavuşmuştur.

Ibni Ömer vefat ettiğinde «Hıl» denilen mevkie defnoiunmasını vasiyet etmişti. Fakat Abdullah bin zübeyr gibi pek çok fazılların canına kıyan haccacı zalimin mâni olması ile muhacirlerin kabrine defnolunmuştur.

Ibni Ömer Hz. leri Abdülmelikin nazarında çok hürmete layık olduğundan haccac (Zâlim namıyla anılır.) onu açıktan idam edememiştir. Haccac Abdui Meliki-in maiyetinde hac ettiği sırada Abdülmelik haccaca ibni Ömer hazretler:rıe iktida ve mutabaatı emretmiş idi. Böylece her yerde ibni ömer hazret'?*"! imam olarak öne geçerdi ve bu hal haccacın çok gücüne giderdi.

Bir Kerede haccac arafatda hutbeyi uzatmış olduğundan ibni Ömer ha? -jueri «namazın vakti gecikiyor» mealindeki «güneş seni beklemez» demişlerdi.

Bunun üzerine haccac hiddetlenip : «Şimdi senin boynunu vurasım geldi» demişti. Ibni Ömer de «Sen sefih (aklı az ve kısa) zâlim bir kimsesin, yapabilirsin» buyurmuştu.

İşte bu haller ve bu gibi açıkça söylenen hakikat sözler, haccacı zâlimin Ibni Ömer Hazretleri hakkında kin ve düşmanlığını mûcib sebebler-den dolayı haccacı zalim, birisine mızrakın alt demirine zehirli su verdirerek haccin izdihamlı zamanında Hz. Ibni Ömerin ayağının üstüne saplatmış ve bu suretle vefat ve şahadetine sebeb olmuştur,

Islamın şartı olan beş esas hakkında yukarda ikinci hadis olan cibril hadisinde bazı izahat verilmiş isede, ehemmiyetine binâen zikredilen hükümlerin bazılarını tekrar ile birlikte bir kaç mühim mesele daha kısa kısa arz edelim.

Hadisi şerifde «İslam beş temel üzerine bina kılınmıştır. «Cümlesi ile islamın, imanın tezahürü olan amel hükümleri beş esas ve hakikat üzerine kurulmuştur, demektir.

Bir kimsenin kalbindeki imanın varlığı bu beş esası yapması ve işlemesiyle bilinir. Binâenaleyh her hangi bir kimse, dili keiime-i şahadeti söyler, beş vakit namazını kılar, zengin olan bir kişide maiının kırkda birini zekat olarak ehillerine verir, Ramazan ayında mükellef olup, meşru mazereti olmayan kişi orucunu tutar ve üzerine hac farz olan kişinin ömründe bir sefer hacc farizasını ifa etmesi, o kişinin îmanına delil ve şahittir.

Hatta cenaze namazını dahi kılan kişi, İmanlı ve mümindir. Ancak bu vazifeleri İfadan sonra küfrü icab eden kelime ve iddialarda bulunan kimseler, elbet mürted ve dinsiz olur.

Nitekim zamanımızda bazı zaif ve şımarık cahillerde görülmektedirki, adam müslüman olduğunu söyler, cenazeye hatta cumaya ve bayram namazına gelir. Ondan sonrada «biz şeriatçı değiliz, şeriatın karşısındayız, şarab haram değildir, Puta saygı göstermek lazımdır, faiz helaldir, hacca gitmek günahdır gibi..» küfürleri söyleyenler oluyor. Bu îtikad ve sözler, müminin küfrüne sebeb olur ve kâfir olur. Onun için mü'minin böyle fenalıklardan uzak olması lâzımdır. [58]

Tercümesi :

5 - (4) Ebû Hüreyre (R.A) den rivayet olunmuştur, Resûlüllah (S.A.V.) buyurduki :

«İman yetmiş (ve bir rivayette altmış) bu kadar şubedir. Bu şubelerin en efdalı, lâûâhe illallah, - Allahdan başka ilâh yoktur. Sözüdür. En aşağı derecesi ise, yoldan ezayı gidermektir. Hayada (utanmakda), İmandan bir şubedir.» [59]

(Bu hadisi şerifi, değişik mâna ve lafızlarla Tirmizî de zikretmiştir.)[60]

İzahat

Râvi Ebî Hüreyre Radyallahüteâla anh kimdir? Hz. Ebû hüreyre hakkında kısada olsa üçüncü hadisi şerifin îzâh bölümünde malûmat verilmiştir.

Bu hadisi şerifdeki «İman» kelimesi, îmanın semeresi, alâmet ve belirtilerini beyan etmek maksadına matufdur.

Nitekim hadisi şerifin aşağısında «yetmişden fazla şubedir.» denilerek bu şube ve alâmet olan güzel hasletlerde bulunan her ferdin mümin olabileceği ve mümin olan her müslümanında bu güze! hasletlerle zlnetleneceğini beyan etmektedir.

İmanın yetmişden fazla şubesinin en efdal ve üstünü de; lâilâhe illallah - Allahdan başka - ilah yoktur, cümlesiyle beyan edilmiştir.

Evet bu kelime-i tevhid, zikrin ve imanın şubelerinin en efdahdır. Zira mahza yüce halik her şeyin mabudu, şeriki ve naziri olmadığına ve ibâdete, yalvarmaya, huzurunda eğilmeye hulasa her zaman, her yerde ve her can-lının tapınağı, ilticağahı, teşbih ve tehlili odur, onadır. - Bu kelime-i tevhid ve zikrullahla sâde ve sâde halikı zülcelal zikredil-diğinden kalbdeki îmanın tezahürü en güzel ve en sevimli kelime ile görülmüş oluyor.

imanın esas ve alâmetini ihtiva eden bu mübarek kelimeyi dili ile söy-!eYib kalbi ile tasdik eden bir müslüman, Allaha şerik koşacak her türlü soz, yazı ve davranışlardan kaçınır. Put, putculuk ve putcular, en çok buğz-ettiği şeylerden olur.

Meselâ : Türbeye, tekkeye, şeyha, hocaya, taşa, leşe, heykele ve puta taparcasına harekette bulunmaz; Secde yapmaz. Çelenk koymaz, onlara hurmeten ve onlar için kurban kesmez, kan akıtmaz. Onlardan medet beklemez.

Müslüman, hocasına, baba ve annesine, amirine, büyüğüne, şeyhine ve emsaline hürmet ve saygı göstermesi gereken kimselere haddi tecâvüz etmeden bir edep ve usul dahilfnd sever ve hürmet eder. Ve böyle yapması zaruri ve lâzımdır.

Hakiki mümin kelime-i tevhidi damarlarında dolaşan kanların içinde yaşartır v*î kanının son damlasına ve hayatının sonuna kadar dilinden ve gönlündet, asla eksik etmez, Tevhide engel olan her türlü tehlikelerden kaçınır. Kalbini yumuşatır ve dilini tatlılaştırır. Zira Allanın zikri ile kalbler mutmain ölür ve insanda ilahi zikrin hazzı, neşesi ruhda-ve bedende huzur ve sukün hasıl eder.

Evet bütün beşerin hakkıdır, beka emeli,

Akif merhum şöyle buyurmuş :

Fakat bu hakkı ne taşdan ne leşten istemeli.

Öyle ise, îmanın en efdal şubesini teşkil eden kelime-i tevhidde beyan edildiği üzere, hakka tapıp, yalvarıb, ona kul olup, ondan mükafat ve mü-cazatını beklemek lazımdır.

Nitekim fâtihe-i şerifede şöyle buyurulmuştur :

«Yalnız sana ibâdet ederiz. Ve yalnız senden yardım isteriz.» Fâtihe sûresi, 4

Hadisi şerifdeki «İmanın şüpesinin en aşağı derecesi ise, yoldaki ezayı gidermektir.» Cümlesi ilede, mümin insan ve hayvanların ve hatta taşıtların gideceği yollardaki çukurları, taşları ve ezâ veren her şeyi gidermesi lâzımdır. Yollara taş, çukur, pislik, su ve taşıt gibi geçenlere zarar verecek şeyleri koymaz.

Bir hadisi şerifde, «müslüman, müslümanların elinden ve diMnden salim kalan (zarar görmeyen) kimsedir.» Buyurulmuştur.

Bu günkü trafik kanunlarının ve insan haklarının en câzib şekli istamda asırlarca evvel böyle vicdan ve îman esasları dahilinde beyan edilmiştir. İmanı olan her müslüman, insanlara ve hayvanlara ezâ verecek her türlü dav ranışda kaçınır.

'İman ve ahlakdan nasibi olmayanlarda insanlara ezâ vermekten zevk alır.

Ve insanların canını acıtmak, öldürmek, vurmak, kırmak sanki bir şey değilmiş ve hatta marifetmiş gibi mes'uliyyet hissini duymaz, belkide iftihar ederler. Günümüzde kalbleri îman nurundan yoksun merhametsiz insanlarda görüldüğü gibi.

Hadisi şerifde «Hayada, İmandan bir şüphedir.» cümlesi ilede insanın iç alâmindeki dışa vuran sızıntı ve îmân nurunun tâzâhurunu beyan etmektedir. Haya hakkında daha geniş malumat «İslâmda tesettür ve haya» adlı eserimizde beyan edilmiştir. Oradan o bahsi tekrar tekrar okumak lazımdır.

Hadîsi şerifde, «İman yetmiş bu kadar şubedir» cümlesinin ihtiva ettiği şubeleri ulemâ ve muhaddisler çeşitli eserlerde zikretmişlerdir. Yetmiş-den fazla şubelerin ancak üç adedini resulü ekrem efendimiz beyan buyurmuştur. Diğer mübarek sözlerinde ayrı ayrı açıkladıkları muhakkaktır.

Şârih AÎiyyülkâri merhum, Mirkatülmefatih de Şeyhuüskım Ebülfazl İb-ni Hacerin Buhâri şerhinden naklen îmanın şubelerini şöyle sıralamıştır :

1 - Allâhü teâlanin zatına ve sıfatlarına inanmak,

2 - Meleklerin nurdan yaratılmış masum varlıklar olduklarına inanmak,

3 - Kitablarına inanmak,

4 - Resullerine inanmak,

5 - Kadere inanmak,

6 - Öldükten sonra tekrar dirilmeğe inanmak,

7 - Allâhü teâiayı sevmek,

8 - Allah rızası için bir kimseyi sevmek ve buğzetmek,

9 - Peygamber (S.A.V.) efendimizi sevmek ve tazim etmek,

10 - Peygamber Aleyhisselâma salâvâtı şerife getirmek,

11 - Peygamber Aleyhisselâmm sünnetine tabî olmak,

12 - İman, amel ve ahlakda ihlasıı olmak,

13 - Riyayr - Gösterişi ve nifakı terk etmek,

14 - Tevbe-Günah ve kötülüklerden nedamet etmek,

15 - Allâhın azabından korkub rahmetinden umudu kesmemek;

16 - Allâhın verdiği nimetlere şükretmek,

17 - Verilen sözü yerine getirmek,

18 - Belâ ve musîbetlere sabretmek ve kazaya razı olmak,

19 - Haya-utanmak,

20 - Şefkat ve merhametli olmak,

21- Hakka tevekkül etmek,

22 - Mütevâzî-Engin gönüllü olmak,

23 - Büyüklere hürmet ve küçüklere şefkat etmek,

24 - Kibir ve ucbu terk etmek,

25 - Hased ve kini terk etmek,

26 - Öfkelenmeyi terk etmek,

27 - Kelime-i tevhîdi söylemek,

28 - Kur'anı kerîmi okumak,

29 - Mim öğrenib öğretmek,

30 - Dua ve zikrullahda bulunmak,

31 - Günahların bağışlanması için hak teölaya istiğfar etmek,

32 - Lüzumsuz ve mânâsız sözden kaçınmak,

33 - Hissî ve hükmî temizlikde bulunmak,

34 - Necaseti galize ve hafîfeden kaçınmak,

35 - Setrülavrete riâyet etmek,

36 - Farz, vâcib ve nafile namazları kılmak,

37 - Zekat ve sadakayı edâ etmek,

38 - Köle ve Cariyeleri azat etmek,

39 - Cömertlik ve sahavette bulunmak,

40 - Muhtaçlara ve müsâfirlere taam yedirib ziyafette bulunmak,

41 - Farz ve nafile oruç tutmak,

42 - Ttikâfa girmek (Itikâfın İzahı, fıkıh kitablarında zikredilmiştir),

43 - Kadir gecesinin ecrine nail olmak için, o geceyi araştırmak,

44 - Hac ve Ömre yapmak,

45 - Beyti şerîfi tavaf etmek,

46 - Dîni korumak için, her türlü tehlikeden kaçınmak,

47 - Hicret etmek (yâni, günahlardan kaçınmak) , A8 — Nezirleri îfa etmek,

49 - Yeminlerin cihetlerini ve keffâretlerin edasında gereken şekilleri araştırmak,

50 - Nikahlanmak(evlenmek) suretiyle zinadan kaçınmak,

51 - Aile efradın haklarına riâyet etmek,

52 - Ana Babaya iyilik etmek,

53 - Evlâdi terbiye etmek,

54 - Sılai rahmi (akrabaları ziyaret etmeyi) îfa etmek,

55 - Efendi ve büyüklere (ilmen, sinnen ve amelen'büyüklere) itaat etmek,

56 - Hizmetçilere iyi muamelede bulunmak,

57 - İşlerde adaleti elden bırakmamak,

58 - Cemaata (hak üzere toplanmış kimselere) tâbi olmak,

59- Bizden olan ülülemre itaat etmek,
60 - İnsanlar arasını sulhu sükûnete kavuşturmak,
61 - İslama ve müslümanlara tecâvüz edenlerle mücâdele etmek,
62 - İyilik üzere yardımlaşmak,
63 - İyiyi, güzeli emredib kötülükten nehyetmek,
64 - Zina, kıtal ve emsali suçların cezalarını icra etmek,
65 - Hak yolunda nefsfe ve düşmanla mücâdele etmek,
66 - Emâneti yerine ve ehline edâ etmek,
67 - Edasını niyyet etmekle beraber karzan birşey almak.
68 - Komşuya ikram ve iyi muamelede bulunmak,
69 - Malı heialdan kazanıb helal ve iyi yerlere sarfetmek,
70 - İsraf ve tebzîri terk etmek,
71 - Selamlaşmak,
72 - İnsanlara zarar yapmamak,
73- Tığsırtnca hamd edene «yerhamükellah» demek.
74 - Çalgı çalmak gibi lehviyattan kaçınmak,
75 - Ve yoldan ezâyi gidermektir.» [61]

Yukarda maddeler halinde saymış olduğumuz güzel amel ve hasletleri yapanlar, îmanın dal ve şubelerini işleyen faziletli kimselerdir. Bu güzel hasletlerin zıddını işleyenler ise, dalâlet ve sapıklık da devam edenlerdir. Yâni bu hasletlerin zıddını vapanlar, kötü ahlak sahibi ve îmanın şubelerini çiğneyen fâsıklardır. Cenâbu hak bütün müslüman kardeşlerle bizleri, bu iyi, hasletleri amel edip kendisinde bulundurarak îmanın süs ve zinetine bürünenlerden eylesin. Amin.[62]

Tercümesi :

6 - (5) Abdullah ibni Amr (R.A) den mervîdir.
Nebiyyi muhterem (S.A.V) buyuruyor ki;
«Müslüman (o kimsedir ki), dilinden ve elinden müslümanlar salim olan ur görmeyen) kimsedir.
-- Muhacir de (o kimsedir ki). Allanın (C.C.) yasak ettiği şeyi terk eden

kimsedir.» Bu Buhârinin lafzıdır.
Müslimin lafzı İse şöyledir :
Abdullah ibni Amr (R.A) dedi ,ki,
«Resûlüllah (S.A.V) e bir adam sordu :
«Hanki müslüman daha hayırlıdır?
— Resûlüllah (S.A.V) cevaben şöyle buyurdu :
«(Hayırlı müslüman) o kîmsedirki, dilinden ve elinden müslümanlar sâ-Hm olur.»[63]

Îzahat

Râvî Abdullah ibni Amr (R.A.) kimdir?

Abduilah ibni Amr (R.A), babası Amr ibni As (R.A) dan evvel müslü-man olmuştur. Babası ile kendi arasında onbir (I!) yaş farkı vardır. Musannif Hatibi Tebrizi ise, babası Amr Abdullahdan 13 sene yaş farkı ile büyük

olduğunu beyan etmiştir. Bir kavilde de, babası on iki (12) yaş büyük denilmiştir.

Hz. Abdullah (R.A) gayet âlim ve son derece âbid idi. Ömrünün son zamanında gözlen ama (kör) olmuştur.

Hadîsi şerif bilgisi, sahabeden Ebî Hüreyreden çok idi. Zira Hz. Abdul-İah hadîsi şerifleri yazardı. Ebî Hüreyre hazretleri ise, ezberine alır yazmazdı. Ezberlenen unutulabildiğinden bâzı hadîsi şerifler hafızasından silinirdi. Fakat Hz. AbduÜah dâima yazdığı hadîsi şerifleri tekrar okur ve ezberinden zâyî etmezdi. Bu şekilde izahı, bizzat Hz. Ebî Hüreyre (R.A) beyan etmiştir.

Gerçek böyle olmasına rağmen Hz. Abdullah (R.A) den rivayet edilen hadîsi şerif adedi, Ebî Hüreyre (R.A) den rivayet edilen hadîsi şeriflerden azdır. Hz. Abdullah (R.A) dan rivayet edilen hadîsi şerif, yedi yüz (700) kadardır. Halbuki Ebî Hüreyre (R.A) den rivayet edilen hadîsi şerif adedi, beş-bin (5000) in üzerindedir.

Ebî Hüreyre (R.A) hakkında gerekli îzahat, üç numaralı hadîsi şerifin altında beyan edilmiştir.

Hz. Abdullah (R.A) kitablan çok okurdu ve hadîsi şerifleri yazmak için

peygamberimizden izin istemişdi. Resulü Ekrem efendimizde bu hususda gerekli İzni beyan etmişlerdi.

Hz. Abdullah (R.A) Hicretin altmış beş veya yetmiş üç senesinde Mek-ke-i mükerreme de veya Tâifde veya Mısırda vefat etmiştir. Allah ondan Râzî olsun ve Rahmeti rahmana vasıl olsun. Amin.

Hadîsi şerif de beyan edildiği üzere, hakîki müslüman, müslüman kardeşlerinden hiç birine söverek, lanet ederek, gıybet bühtan, nemmarn ve iftira gibi kötülükleri söylerek dili ile zarar vermez. Böyle yapan kimselere, iyilik îavsiy eder ve ıslahları Üe meşkul olur.

Keza hakîki müslüman, dövmek, vurmak, öldürmek, yıkmak, parçalamak, kakalamak, itelemek, bâtıl ve küfürleri eli ile yazmak ve bunlara benzer kötü ve 'haramları eli ile işleyerek hiçbir müslüman kardeşine zarar vermez. Zira müslüman, iyilik ve (ihsanda bulunur.,

Müslümanlara ezâ ve cefâ ekseriya dil ve el ile yapıldığından hadîsi şerifde de bu iki âza zikredilmiştir. Ayrıca dili elden evvel zikretmekte büyük ehemmiyeti hâizdir. Zira dil iie ezâ vermek daha çok kolay ve daha yo-rası ağır olduğu görülür. Dilin yarası unutulmayacak kadar güç olması ve^ diğer azaların günaha girmesine başlıca sebeb olması hasebiyle dili elden efvve zikretmiştir.

Dilim! seni dilim dilim difsem seni,
Cennette sende Cehennemde sende ah hıfzedebilsem seni.

Bir Beyt de de şöyle denilmiştir :

Kurşun yaralarının tedavisi vardır,
Fakat dil yarasının tedâvîsf yoktur.

Ebî Saîd el-Hudrî (R.A) den mervî bir hadîsi şerifde Resûlülloh (S.A.V) buyurmuştur.

«Ademoğlu sabahladığı vakit, bütün azaları dile lisânı hal İfe İltica ve talebde bulunarak şöyle der (ler); Bizim hakkımızda Allahdan kork, zira bizim istikâmetimiz sana bağlıdır. Eğer sen doğruiursan bizde doğruluruz. Ve eğer sen eğrilirşen bizde eğriliniz.» (Tirmizî)

Evet insan oğlunun diti her yönüyle en kıymetli varlıklardandır. Fakat o dil ile îman kazanıldığı gibi küfürde kazanılmaktadır. Bu sebebden her Allanın günü sabahleyin bütün âza ve organlar, dile hallerini arz edib Allahdan hakkı iie korkmasını ve bütün amellerin çözüm ve cürüm noktası o küçücük cirimli dilin hareketine bağlı olduğunu bildirmektedirler.

Büyükler bir sözlerinde şöyle demişler, «Efllsan, cirmühü sağtrün ve cürmühû kebîrun : Dil, cesed ve cirmi küçük, fakat cürüm ve günahı büyük oian bir varhkdır.»

«Belâ ve musibet, dil ile konuşmaya bağlıdır.»
Diğer bir hadîsi şerifde de şöyle buyurulmuştur :
«Allâha ve âhiret gününe inanan bir kimse, ya hayır söylesin veyahut sükût etsin.»
Büyükler de hikmetli sözlerinde yine şöyle demişler :
«İnsanın belası, dilindendir. Bîr kimsenin aklı tamam oldumu, kelam ve sözü onksan ve az olur. İnsanın selâmeti, dilini, muhafaza etmektedir. Ve bedenin sıhhati, sükuttadır, Dilin muhafazası, insanın rahatlığıdır. Çok konuşan insan, helak olur.»
Hulâsa-İ kelam İmanlı, ihlaslı ve ibâdetine devam eden her müslüman; diliyle, eliyle, ayağı İle, kalbi ile ve diğer azaları ile müslümanlara eziyet etmez. Dâima iyilik eder ve iyilik temennisinde bulunur. Zira hakka îman ve iyi ameller, ono iyiyi ve güzeli yapdırır.
Hadîsi şerifde beyan edilen «muhacir» kelimesinin tarif ve îzahı gayet stirihdir. Ayrıca birinci hadîsi şerifin izah kısmında bir nebze açıklama yapılmıştır.[64]

Tercümesi :

7 - (6) HZ. Enes (R.A) den rivayet olunmuş, demiştirki: Resûlullah (S.A.V) buyurdu :
«Hiç biriniz : beni babasından, evlâdından ve insanların hepsinden daha fazla sevmedikçe îman «tmiş olmaz.»[65]
(Bu hadisi şerifi, Ahmed bin hanbel, Nesâî ve İbni Möce de zikretmişlerdir.)[66]

İzahat

Ravî Hz. Enes kimdir?

Enes (R.A) Medînei münevveredeki hazrec kabilesinin Ne^câr soyundan Mâlik bin Nazrın oğludur. Ensârı kiromdandir. Resulü ekrem sallallâhü aleyhi veselleme medîne-i münevvere hayatında on sene hizmet etmiştir vo kendiside hizmete başladığında on yaşında idi.

Resulü Ekrem efendimiz medîne-i münevvereye teşrif ettiklerinde Hz. Enesin validesi oğlunu getiriyor ve diyorki :

«Ya Resûlellâh! bu çocuk sana hizmet etsin. Bunun için dua buyurun.»

Bunun üzerine Resulü Ekrem (S.A.V) efendimizde şöyle dua ediyor :

«Ey Allâhım! bunu mal ve evladında mübarek kıl. ömrünü uzun eyle ve günahını bağışla.»

Hz. Enes bizzat diyorki : «kendi sulbumdan doksan sekiz çocuğumu toprağa gömdüm. Benim ağaçlarımın mahsulü senede iki sefer olurdu. O ka'-dar yaşadımki, nerede ise hayatımdan usanmıştım. Bu sebebden de duanın dördüncüsünü yani günahımın bağışlanmasını umuyordum.»

Yüz sene veya yüz (100) seneden fazla yaşadığı yazılıyor, sahâbe-i kiramın en son vefat bdenlerindendir. Vefatı Basrada hicretin doksan üç (93) târihinde vuku bulmuştur.

Basraya insanlara îlmi fıkhî tâlim etmek için, Hz. Ömerin hilâfeti zamanında gitmişti. Allah ondan razî olsun.

Hadisi şerifde beyan edildiği üzere bir kimsenin îmânı kamil ile mümin olabilmesi için, kendi nefsinden, baba ve annesinden, evlat ve ahfa-ttndan, aile efradı ve bütün insanlardan en çok sevdiği ve seveceği kimse, Muhammed aleyhisselam olacaktır. Aksi takdirde kemalli bir îmana sahip olamaz.

8u husus Kur'anı kerimde şöyle beyan edilmiştir :

«Peygamber, müminlere nefislerinden daha evladır.» Ahzab sûresi, 6

Diğer bir âyeti kerime meâii :

«Ey Habibim! (Allah ve Resulü yolunda hicreti terk edenlere) deki: baba larınız, oğullarınız, kardeşleriniz, kanlarınız, soylarınız, kazandığınız mallar, geçersiz hale geleceğinden korktuğunuz bîr ticaret, hoşunuza giden meskenler, Size Allah ve resulünden ve onun yolunda cihaddan daha sevgili ise, artık ilahi emir (azabı ilahi) gelinceye kadar bekleyin. Allah (c.c.) fasıklar topluluğunu hidâyete erdirmez.» Tevbe sûresi, 24

Buradaki sevgi insanların yaratılış itibârı ite olan tabî-i sevgi değil belki aklî ve îmânî sevgidir. Zira insanların tabiatında kendini sevme ve beğenme hali tab'an vardır. İnsanlar arasındada denirya «İnsan kendini be-

ğenmese çatlar ölür.» Yaratılış itibarı ile her insanda bu hai vardır. Yaratılış

itibarı ile iç güdünün hali bir nevi zoraki olan haldirki, teklif dışı ve nefsin takati yetmiyeni teklif etmez.

Fakat bu tabii hai aklın kemâle ermesi ve îmanında kemal derecesine ulaşması ile, kişi kendisinin derece ve mertebesini bilir. Ondan sonrada kendisinden daha kemalfı ve faziletli kimseleri takdir eder. Yine halk arasında bir ata sözü vardır; «Altının kıymetini, sarraf biiir.»

Evet fazilet ve yüksek mertebe sahibi dünyanın efendisi ve sevgilisi olan Peygamberimiz Sallallahü aleyhi vesellem efendimizide her şeyinden fazla seven ve sevecek o!an ancak ve ancak îmanda kemale erişmiş olan kimsler olabilir. İmanı zaif olanlar ve kamil bir akla sahip olmaynlar, elbette nefislerinin arzularını, herşeyin üstünde tutacaklardır. Hatta nefislerinin arzu ve isteklerine taparcasına hareket edeceklerdir.

Nitekim bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur :

«(Ey Habibim!) Şimo'ıi o kimseyi gördünya : (doğru yolu bırakıp keyfine taparcasına) zevkini kendisine ilah edinmiş.» casiye sûresi, 23

Şu halde Alfanın Resulünü seven onun sevgisini her şeyin üstünde tutar. Onun sünnetlerini sever, yapar ve onun sünnetlerini işleyen kimseleri sever ve sünnetin yayılmasına yardım eder ve bütün hayatını, Resûlüllaha tâbi kılar veya tâbi kılmaya çalışır.

Peygamberimizin sevgisini taşımanın en bariz örneğini şu olayı okuyarak anlamaya ve yaşamaya çalışalım :

Ashabı kiramdan Abdullah bin hişam (R.A) diyorki,

«Bir gün Resûlüllah (S.A.V) ile beraber bulunuyor idik, kendileri Ömer bin e! hattabın (R.A) elini tutmuşlardı. Hz. Ömer : «Ya Rasûlallah! zatı nebevinizi nefsimden başka her şeyden daha ziyade severim.» dedi.

— Bunun üzerine rasulu Ekrem efendimiz şöyle buyurdular :

«Nefsim yedi kudretinde olan zatı bariye yemin ederimki, benî nefsinden de ziyade sevmedikçe, kemallt îmana mazhar olamazsın.»

Peygamberimizin bu hitabı üzerine Hz. Ömer (R.A) in kalbinde başka bir hal tecelli etti :

«Ya Resûlallah! AHâha yemin ederimki, ben şimdi zâtı nebevinizi nefsim-dende ziyâde severim.» dedi.

Resulü Ekrem (S.A.V) efendimizde buyurdu ki : . «İşte ey Ömer! Şimdi îmanın kemal derecesine ulasdi.»[67]

Tercümesi :

8-{7) Yine Enes (R.A) den mervidir, diyorki;

Nebiyyi muhterem (S.A.V) buyurdu :

«Kimde, üç şey bulunursa îmanın tadını tatmış olur. (Onlarda) :

a) Allah (C.C.) ile Resûlullah (SAV) kendisine başkalarından daha sevgili otmak,

b) Bir kimseyi yalnız Allah için sevmek,[68]

c) Allah (C.C.) onu küfürden kurtardıktan sonra (İmana kavuşturdukdan soma) yine küfre dönmekten ateşe atılacakmışcasına hoşlanmamaktır. (küıYe dönmeyi kerih görmektir).» [69]

İzahat

Râvi Hz. Enes. (R.A) hakkında malumat, yedinci (7). hadisi şerifde zikredilmiştir.

Bu hadisi şerifde imanın tad ve zevkinin müminlerde olabilmesi için, Allah ve Resulünün sevgisi bütün sevgilerin üstünde olması, bir kişiyide Aüah için sevmenin gerektiği ve îmandan çıkıp küfre girmeyi, ateşe atılmayı kerih gördüğü gibi kerih görmekle mümkün olabileceği beyan edilmiştir.

a) Birinci maddede beyan edilen halin değişik şekli oian Allahı sevip onun Resulünü sevmeyen veya Allaha inanıp itaat eden kimselerin Peygamber efendimize inanmayan veya itaat etmeyenler, Allaha inanmış ve itaat etmiş olmazlar. Allaha inanıp sevmenin Alamet ve sıhhati, onun Resulüne inanıp sevmekle ve ona tâbi olmakla mümkün ve muteberdir. Bu husus kur'anı kerimde şöyle beyan edilmiştir :

«(Habibim!) deki, eğer siz Allahı seviyorsanız, hemen bana uyunki, Allahda sizleri sevsin ve günahlarınızı bağışlasın» Ali imran, 31

Atlah ve Resulüne inanmanın tadına ulaşan kimseler ağızlarına balı alan kimselerin balın tadı ile mütelezziz oldukları gibi, îmanın lezzet ve zevkini her şeyin üstünde görürler,

b) Bir kimse, diğer bir kimseyi, dünyevi, şehvanî ve nefsâni hiç bir menfaat karşılığında veya düşüncesinde olmadan sâde ve sâde mümin kardeş olduğu ve İstikametti bir imana sahip olmasından dolayı Allah rızası için sevmesi, en doğru ve en güze! sevgidir.

Bu sevginin belirti ve alâmetlerinden bazıları şunlardır; Bir kimsenin her hangi bir istek ve arzusu o sevdiği kardeşinde olur, onunda vermemesi veya müsbet karşılamaması halinde ona darılıp gücenmemesi, onu makul karşılaması halidir.

Meselâ :Ûdjünç para, mal ve saire veya kız istendiğinde bu istekler verilmeyince veya red edilince gücenip dartlmamak gerekir. Darılıp gücenme olursa Allah için sevmenin olmadığı ortaya çıkar. Ancak böyle münâsebetlerde karşılıklı saygı ve sevgi hudutları muhafaza edilmek kaydida şürttır.

Şayet biri arz ve ihtiyacda bulununca diğer birisi ona bed muamele yaparsa, bu takdirde o kimseye hakaret ve eziyette bulunmuş olur. Öyle oluncada karşılıklı sevgi va saygı bağlan ortadan kalkmış, olur.

Ama böyle bir hal yok iken sâde arzu ve istekler müsbet karşılanmadı diye gücenilirse veya sevişme anında yapılan ikram ve yardımlar sayılarak başa kalkılırsa, işte bu sevişme Allah rızası için olmayan sevişmedir.

Allah için sevişme nimetine erişen mümin kardeşler, bir birlerinin kusur ve ayıblarını karşılıklı bağışlarlar, doğru yolu tavsiye ederler, kötülükten men ederler, selamlaşırlar, birbirlerine ziyarete ve yardıma koşarak şifa dileklerinde bulunurlar. Akşam sabah bir birlerinin sevinci ile sevinirler ve üzüntüleri ile hüzün ve kederlenirler. Bir birlerinin ırz ve namuslarını korumaktada âzami gayreti sarf ederler.

Cenazeleri olduğunda her işlerini terk edip o cenazenin teçhiz, tekfin ve defnine ait işleri canı gönülden yaparlar.

Hulesâ-i kelam Allah için sevişen mümin kardeşler, belki öz soy sop kardeşliğinden daha tatlı ve daha neşeli bir hayat yaşantısında olurlar.

c) Tman nuruna kavuşan bir müminde, bu îmanın zevk ve tadını Allah muhafaza bir gün gaybeder din ve îmandan çıkarak küfre giderim korkusu ve ızdırabı ona ateşe atılmak kadar ve hatta ateşe atilmakdan daha kötü gelirse, işte o kimsede îmanın tadına erişmiş olur

Öyle ya fani dünyanın kazançlarının en kıymetlisi olan ve ebedî alem için yegane sermaye kalbin huzur, sükûnu, ruhun kıdası îmanı kaybetmek elbette en

korkunç ve tehlikeli zararlardandır. Beikide kişiye, ateşe atılması, imanı gaybetmekten daha ehven gelir. Zira dünya ateşine atılmak ve yanmak, imanı gaybedipde ahirette ebedî ateşe atılmaktan daha güç değildir. Dünya ateşi hem geçici ve hemde âhiret ateşinden yetmiş (70) derece aşağıdır.

Bu sebeblerden dolayı akıllı müslüman, imanına iyi sahip olur. Küfür icab eden her kelime, fiil ve inançlardan kaçınır. Kazanılmış sermaye ve mal bile her hangi bir sebeble tamamı yok olup gitse, sahibini perişan edip jzdırab ve dertlere sürükleyebilir, Halbuki bu fani dünyanın fani varlığından bir gaibdir.

Ebedi alem olan âhiretin yegâne sermayesi oian imanın yok olup gitmesi ise, elbette en büyük gayıb ve en ızdırablı dertlerdendir. Zira cehennemden kurtulup cennet ve cemali Nahiyeye nail olmanın tek sermayesi kâmil ve muhkem îmandır.

Nitekim cenâbu hak Kur'anı kerimde şöyle buyurmuştur :

«O (Kıyamet) gününde ne mal fayda verir. Nede oğulları!

— Ancak Allah a halis ve pak bir kalb ile (imanla) varan kimse müstesnadır. (Onlara îmanları fayda verir).» Şuara sûresi, 88-89

İmanın tehlikesi olan küfür ve çeşitlerini en geniş şekilde «Müfteka tercümesi» adlı eserimizin ikinci cildinin «Mürted babı» altında izah edip naklettiâimizi hntırintın? naklettiğimizi hatırlatırız.[70]

Tercümesi

9 - (8) Abdulmuttalibin oğlu Abbas (R.A) den mervîdir, demiştir; Resûlüllah (S.A.V) buyurdu ki :

«Allâhı (C.C.) Rab, islâmı din ve Muhammedi (A.S) Resul (kabul ederek) râzî olan kıimse, îmanın tadına erişmiştir.»[71]

İzahat

Ravi kimdir?

Hz.1 Abbas (R.A) peygamberimizin amcasıdır. Peygamber efendimiz den yaş itibarı ile iki sene büyüktü.

Bir gün Hz. Abbasa soruyorlar : «Senmi büyüksün, yoksa nebiyyi ek-rem sallallahü aleyhi vesellemrrii büyüktür?»

Gayet zeki, idraklı ve ilmî metanete sahip olan Hz. Abbas, hemen şöyle cevab veriyor :

«O (Peygamber saliallahü aleyhi vesellem) benden büyüktür. Ben ondan yaşlıyım.»

Hz. Abbas, cahiliyyet devrinde reis idi ve mescidi haramın îmar ve tamiri ona verilmişti. Oraya gelenleri sulama salahiyyetide onda idi.

Hz. Abbas, İslama cok evvel girmişti, fakat gizlerdi. Gönülden istemediği halde mükrehen bedir savaşına bile çıkmıştı. Bu sebebden dolayı Rasûlü Ekrem efendimizde onun hakkında ashabına şöyle buyurmuştu :

«Kim Abbasla karşılaşırsa, onu öldürmesin. Zira o müşriklerle gönülden istemiyerek çıkmıştır.»

Hz. Abbasın vefatı, Medine-j münevverede kendisi seksen sekiz (88) yaşında iken hicretin otuz ikinci senesinde Recebi şerifin on iki (12) sinde cuma günü vuku bulmuştur. Ve cennetülbakîa defnolunmuştur Allahü-teâla ondan razı olsun ve bizlere şefaatini ihsan etsin. Amin.

Hadisi şerifde beyan edilen hakikatlar, bir kimsenin gönlü, Allahı rab tanımaya kanaat eder, kalbi rahat eder göksü genişler ise, o kimse Allanın her işlediğini hoş karşılar, bela ve musibetlerine sabreder, nimetlerine karşıda şükreder, kaza ve kaderi ilâhîsine râzi olur, onun verdiği veya men edip vermediği şeylerede boyun eğer hoş karşılar, isyan etmez, bir hikmet ve sebebin olduğunu düşünerek hayır yolunu bulur.

Şayet, puta, ateşe, leşe, ölüye, paraya, karıya, makam ve mansıba gönlü bağlanırsa, bu takdirde putpereslerden olur.

Birde İslama razi ve kanî olan mümin, islamın şer'i hükümlerine imtisal edip emri ilahileri yapar, nehyi ilahilerden kaçınır, ve Muhammed Aley-hisselamın hak teâla tarafından Resul olarak gönderildiğine gönlü razi olup itminan olan kişide onun sünnet ve adaplarında ona tabi olur, onun ahlak ve yaşantısını kendisine rehber edinir, dünyadan çekinmesini kendisinde bularak ahireti unutmaz. Bütün yaptıklarının ahirette hesabını vereceğini düşünerek

îmanın tadını bulmaya çalışır.

İşte bu temiz gayeler esasına bağlı olan her mümin, taşıdığı imanın tadını vücudunda bulur. Mânevi zevklerin içinde huzur ve neş'e ile yaşar. Ve nihayet bu mânevi zevkin en büyük semeresi olan ahiret saadetine nail otur. Allahda istikametli imanının karşılığında o kulun razi ve hoşnut olacağı cennet, nimet ve cemali ilahisini lütfeder.

Hadîsi şerifde şu mealdâki âyeti kerîmelere işaret vardır :

«Allah onlardan razı ve onlarda ondan (Allahdan) râzt ve hoşnutturlar. İşte bu (mükâfatlar ve Allanın rızası) Rabbisinden korkanlara mahsustur.» Beyyine sûresi, 8

Diğer âyeti kerîme meali :

«Ve (Bugün) size din olarak, İslama razî oldum.» Mâide sûresi, 3

«Kim, islamdan başka bir din ararsa, o istediği din, asla kendisinden kabul olunmaz ve o ahiretde ebedî zarar görenlerdendir.» Ali İmran sûresi, 85[72]

Tercümesi :

10 - (9), Ebû Hüreyre (R.A) den rivayet olunmuştur, dediki ;

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Nefsi muhammediyem yedi kudretinde olan Allahüteâllaya yemin ederimkî, bu ümmetten (ümmeti dâvetden) yahûdi ve hjrıstiyan bir kişi beni işitmez, Sonra Peygamber olarak gönderildiğime îman etmeden ölürse, işte o kimse, ancak cehennemin yaranından olur.» [73]

Îzahat

Ravî Ebî Hüreyre (R.A) hazretlerinin hai tercümesi, kısada olsa yukarda

üçüncü hadîsi şerifin îzah böiümünde zikredilmiştir.

Hadîsi şerifin ilk cümlelerinde mes'elenin ehemmiyetine binâen Resulü Ekrem sallallâhû aleyhi vesellem efendimiz, hâltkı zülcelâla yemin ederek başlamıştır.

Yahûdî ve Hıristiyanlar, Peygamberimizi Peygamber olarak tanıyıp inanmadıkları haide ölürlerse, küfür üzere öldüklerinden cehennemliktirler. Zira onların Alfaha îman edip sevmelerinin alâmet ve esası, cenâbu hakkın en son olarak gönderdiği peygamber olan Muhammed aleyhisse-lâma ve onun getirdiği Kur'anı Kerîme inanmalarıdır. Aksi takdirde Kur'-anı kerîmde cenâbu hakkın buyurduğu ve peyğamberimizinde yukardaki mübarek sözünde beyan ettiği üzere kâfirlerdir, ve küfürlerinden dolayıda cehennem odunudurlar.

Yahûdî ve Htnstıyan«keferelerinin durumları kur'ant kerimde şöyle beyan edilmiştir :

«Ey ehli kitaplar (yahûdî ve Hıristiyanlar}! Niçin hakkı bâtıl ile karıştırıp örtüyor ve (Muhammed aleyhissefâmın hak peygamber olduğunu bildiğiniz haide) hakikati gizliyorsunuz?.» Ali tmran sûresi, 71

Alitîmran sûresinin, 64-70 âyetlerimde mutlaka okumak gerekir. Zîra bu âyeti kerimelerde yahûdî ve Hıristiyanların, küfür ve fenalıkları, en güzel şekilde îzah edilmiştir.

Hadîsi şerifde geçen «ümmet» kelimesinden m^kaad, ümmeti davettir. İslâmı kabul etmeyip, peygamberimize inanmayan vnhûdî ve Hıristiyan cinsinden olan ehfi kitap kefereler, en son peygambere ve onun getirdiği hükümlere {Kur'anı kerim ve sünnetlere) inanmaları için islâma davet edildiklerinden bunlara «ümmeti davet» denilmiştir.

Fakat en son din olan islamı ve bütün hükümlerini kabul eden ümmeti muhammede, «ümmeti îcâbet» denir.[74]

Tercümesi :

11- (10) Ebû Mûsâ el'Eş'ari (R.AJ den mervidir, şöyle demiştir :
Resûliuh (S.A.V) buyurduki!
«Üç kişinin ikişer ecri vardır. (O kimselerde şunlardır) :

a) EhM kitabdan bir adam oiubda, hem kendi Peygamberine, hemde Muhammet (S.A.V.) e iman eden kimsedir.

b) Birinin mülkü olan köledirki, hem Allahü teâlantn, hemde efendilerinin hakkını edâ ettiğinde (O da iki ecre nail olur).[75]

c) Üçüncüsüde öyle bir adamdırki, kenöi yanında tasarruf edebileceği bir câriye bulunurda onun terbiyesini (yumuşaklıkla ve şiddetden uzak olarak güzel güzel) terbiye eder, tâlimini (yine rıfk ile güzel güzel) Sâlîm eder ve sonradan onu âzâd edib nikahla alır. (İşte) böytesininde iki ecri vardır.»[76]

İzahat

Ravi Hz. Ebû Musa Ei Eşr'ari kimdir?

Hz. Ebû Musa Ei Eş'ari (R.A), ismi Abdullah Bin Gaysdır. Mensub oldukları (Eş'ari) Yemen de bir kabilenin ismi olması hasebiyle nisbet edilmiştir.

Bu kabilenin pederlerinin gövdesi kıllı olduğundan sıfatı müşebbehe ismi ile (Eş'ar -çok kıllı) manasını ifade eden kelime ile isimlendirilmiş, sonrada onun evlat ve ahvadina (Eşarî) ve onlara mensup olanlarada (Eş'ariy-yün) denilmiştir.

Ebû Musa (R.A), hicretten evvel müslüman olmuş sonra kendisi ile beraber inanan kardeşleri ve diğer kimselerle tekrar vatanlarına dönmüşlerdir.

Daha sonra Peygamberimizin hicretinin yedinci senesinde hayberi fethi esnasında Habeşistanlı muhacirlerle birlikde Rasûlü Ekrem efendimize kavuşmuşlardır.

Hz. Ömer, Ebû Musa (R.A) ı basraya Vali .tayin etmiştir. Bir çok ülkelerin fethini sağlamıştır. Hz. Ali zamanında basra valiliği ve ordu kumandanlığı devam etmiştir. Ancak sonra azl olundular ve sıffiyn olayında hakemlik yaptığı zaman, aldanmıştı. Ondan sonrada hemen Mekke-i Mü-kerremeye gittiler ve orada hicretin elli iki (52) tarihinde vefat ettiler. Üç yüz atmış (360) hadisi şerif rivayet etmiştir.

Hutbelerde hulefâya dua etmek, ilk defa Ebû Musa Eİ Eş'arî hazret-lerinden varid olmuştur. Basra valiliği esnasında Cuma hutbesini okudukça Hz. Ömerül

Faruk (R.A) a dua ederlerdi. [77]

Daha sonra bu duanın benzerini ibni Abbas (R.A) Hz. Alinin hilafeti zamanında kendisinin basra valisi olduğu zaman cuma günü hutbede halife hazreti AN hakkında «Allahümmensur Aliyyen-Ey Allahım! Aliye yardım et» duasını yapardı. Aynı eser sahife, 22

Hadisi şerifde beyan edilen iki ecir alacak üç kişiyi kısa kısa açıklamaya çüiışaltm;

a) Yahûdî ve hırıstiyan taifeleri gibi ehli kitapdan olan kimselerin daha evvel kendilerine Peygamber olarak gönderilen Hz. Musa ve Hz. İsâya inanmalarından sonra en son Peygamber Muhammed Aleyhisselâmada inanmaları ile iki ecre nail olacaklardır.

Ecrin birisi, daha evvel gönderilen mübarek Peygamberlere onların getirdikler1 hükmü ilâhilere inanmaları, diğer bir*ecrü mükâfatda, tevrat ve incilde ismi ve vasfı beyan edilen ve en son Peygamber olarak gönderilene en güzel şekilde ihlasla inanmalarıdır.

Her iki ecrin verileceği Kur'anı kerimdede şöyle beyan edilmiştir : «Kur'andan evvel kendilerine kitap verdiklerimiz (Yahudi ve hınstıyan-lardan bazıları) Kur'ana îman ediyorlar.

— Onlara Kur'an okunduğu zaman; Biz buna îman ettik. Şüphesiz bu Rabbıimiz tarafından inzal edilen hak kitapdır. Doğrusu biz Kur'anı size okumadan evvelde müslüman olmuş idik, dediler.

— İşte bunlar, hem kendi kitaplarına, hemde kur'ana îman hususunda gösterdikleri azm (ve sebatla, yapılan eziyetlere) Sabırlarından dolayı mükafatları iki kat verilecektir. Bunlar kötülüğü iyilikle defederler ve kendilerine verdiğimiz rızıkdan infak ederler.» Kasas sûresi, 52-54

Birde Peygamber (S.A.V) efendimizin Hirakle yazmış olduğu mektup-da şu cümle var idi :

«Müslüman ol, Allâhü teala sana ecrini iki kat verir.»

b) Bir ağanın hizmetçisi olan kölede, hem Allâhü tealaya kulluk vazifesini yaparak namazını kılar, orucunu tutar, zengin ise zekatını verir, haram ve halellara riayet eder ve teşbih, tehlillerine devam eder hemde ağasının hizmetinde koşar isyan etmezse, bu köle ve hizmetçide aym iki ecri mükâfata nâii olur.

Keza bir işçide ağasına itaat eder yediği ekmeği hela! etmeye çalışarak doğru ve dürüst olur, aynı zamanda Allâhın emirlerini yapar, nehile-rinden

kaçınırsa, işte bu işçi de iki ecre nail olur. Birisi Allâha kulluğundan, diğeride işini gördüğü ağasına itaatındandır.

Bir dâirede çalışan memur, bekçi ve emsali kişilerde, çalışdığı kapıya nankörlük etmez, Allâhc kulluk vazifesi ile âmirlerine itaat ederlerse, bunlarda iki ecre nail olurlar.

Peygamberimiz (S.A.V) efendimiz bir hadisi şeriflerinde buyurmuştur ; «Bizim küçüğümüze merhamet etmeyen ve büyüğümüze hürmet ve saygıda bulunmayan, bizden değildir.»

Evet müslüman büyük ve amirine, ağası ve babasına, itaat etmekle mükelleftir. Ancak ağa, baba, âmir ve iş verenler haram ve yasak olan şeyleri buyurursa, bu takdirde onlara itaat edilmez. Zira Allâha isyan olan yer ve şeylerde kula itaat etmek haram ve künah olur. Bu husus hem âyeti Nriyme ve hem hadîsi şeriflerde beyan edilmiştir.

Bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur :

«Âflâha isyan olan şeyde, kufa itaat edilmez.»

c) Bir adamda yanındaki cariyesini hem tedip ve din talimini öğreterek edepli bir şekilde yetiştirir, sonrada bu cariyesini azad edip hürre hanımlar sırasına sokarak iffet ve namusunu korumak maksadı ile aile olmak için nikahlarsa, işte bu adamda iki ecre nail olur.

Ecrin birisi, o kadıncağızın tâlim ve terbiyesini sağlamasının karşılığında alacağı mükafattır.

Diğeride câriyelikden âzad edip iffet ve namusunu korumak maksadı ile nikahlayıp aile efradına katmasının mükafatıdır.

Bu son maddeden anlaşılmıştırki, bir kimsenin kendi evinde ve ailesinin himayesinde büyütüp terbiye- ettiği kız çocuğunu, o evin erkeği olabilir. Ancak sıhriyyet ve akrabalık icabeden haramlıklar olursa, nikahlanmak haram olur. Bu meselenin daha geniş izahı «Mülteka Tercümesi» adlı eserimizin birinci cildinin «Nikah bahsinde» ve «nikahlanmaları haram olanlar babında» mezkûrdur.

Köle : İslam ve îmanı yükseltip yaymak için kâfirlerle harb esnasında esir alınan ve harbde bulunan müslüman askerlere hıssaları nisbetin-de taksim ve teslim edilen erkek kimselere «köle» denir.

Câriye ; kölenin tarifi şeklinde kâfirlerden esir alınan kadırvlara da «câriye» ismi verilmiştir.

Köle ve câriye ve hükümleri ile ilgili geniş malûmat, fıkıh kitablarında mezkurdur.[78]

Tercümesi :

12 - (II) İbni Ömer (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlüllah (S.A.V) buyurduki :

«AlEâhdan başka hak ilah olmadığına ve Muhammedin Alfanın Resulü olduğuna (dil-ile) şehâdet etmeleri oluncaya kadar. Namazı dosduğu kılın-caya ve zekatı edâ edinceye kadar insanlarla muharebe etmekle emro-lundum.

— Onlar, bunları yapınca müsiümanlar hakkının iktizası (olan hadler) islam hakkı müstesna olmak üezere, canlarını ve mallarını benim elimden kurtarırlar, (içlerindeki kalblerinin-niyyetlerinin) işlerimin hisâbına gelince, oda Allâha aittir (zira içden olan niyyet ve gayeleri Allah bilir).»[79]

— Fakat müslim, «Ancak i s la m in hakkı müstesnadır.» Cümlesini zik-retmemiştir.[80]

İzahat

Ravi ibni Ömer hakkında kısa izahat, dördüncü (4) hadisi şerifin altında zikredilmiştir.

Hadisr şerifde kelime-i şahadeti söyleyinceye, namazı dosdoğru kı-lıncaya, orucu tutup, zekâtı edâ edinceye kadar insanlarla muharebe etme meselesini şöyle anlamak icab eder :

Burada zikri geçen «İnsanlar» puta tapan müşriklerdir. Zira kendilerine kitap verilen yahûdi ve hırıstıyanlar, Allaha şehâdet ederler. Ancak onlar Muhammed Aleyhisselâmı tasdik edip Peygamber tanımadıkça bo-vunları kılıçdan kurtulmaz. Birde tayin edilmiş bir cizye olurda onu edâ etmeyen ehli kitaplardanda kılıç kaldırılmaz.

«Namazı dosdoğru kılıncaya kadar» Cümlesindende şu hükümler an-laşılmaktadır :

a) Namaz kılmayanlar, Islamin şartlarından birisini terk ettiklerinden

onlarla muharebe edilmesi gerekir.

b) İmamı şafi-î hazretlerinin beyanına göre, namazı terkedenler öldürülür. Zira bilerek namazı terk eden kâfir olur, diyerek fetvada bulunmuştur. Sahabeden ve diğer müctehidlerdende aynı görüşü îzah edenler olmuştur.

c) Namazı kılmayanların, en azından tedib edilip dövülmesi lazımdır. Nitekim İmamı Azam hazretleri, namazı vaktinde edâ edib kılmayanların hapsedilmesi ve namazı kılıncoya kadar dövülmesi gerektiğini beyan etmiştir.

İlgili Fetva :

Namazı terk eden zeyde şer'an ne lazım olur?

Ei-CEVAP... Tazir ve hapis lazım olur. Fetâvâyı Abdun-ahim, C. 1,4 Bu hususda daha geniş malumat, «İslama sokulan Bidat ve Hurafeler» adlı eserimizle «Müiteka Tercümesi» isimli eserimizin ikinci cildinde verilmiştir.

Evet namaz, zekât, oruç ve hac gibi îmanın yaşantısını ve alâmetin: ihtiva eden bu ameller, dînin direği, Islâmm şiarı ve müminin en mühim amellerinden birer farzı ilâhîdir. Hadîsi şerifde, «İslâmın hakkı müstesnadır.» cümlesine gelince, Allâha ve ahiret gününe inanan her mümin, Kur'anı kerimde açık ve kesin olan ilâhi emir ve nehîlerden hiç birini inkâr edemez. İstisnasız Kur'anı kerîmin hükümlerinin hepsini kabul eder ve güzel görür.

Şayet Kur'anı kerimde beyan edilen ilâhî hükümlerden herhangi birisini bir kişi inkar eder veya tahkir ederse, işte o kimse, islâmın hakkına tecâvüz ettiğinden mürted olur. Öldürülmesi gerekir.

İslâmın hakkına tecâvüz eden kimse, daha evvel kelimei şehâdet getirse dahî, böyle kimse, mürted olduğundan İslâmın kılıcından kendini kurtaramaz. Evvelâ Küfür ve irtidâdından nedamet edib islâmın hükmüne dönmesi teklif edilir. Şayet rucû etmezse, hemen boynu vurulur.

Nitekim bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur :

«Bir kimse dînini tebdil eder müfted olursa, onu hemen öldürün.»[81]

Diğer hadîsi şerif meali :

«Allahdan başka ilah olmadığına ve benim onun Resûlu olduğuma şehâdet eden bir müsEümanın kanını akıtmak, ancak üç sebebden bîri ile olur.

— (Bunlarda) Zina eden dul (evli veya evlenib boşanmış kimse), cana karşı canla mukabele (kısas) ve dînimi bırakıb cemaatı (islam cemaatını) terk eden kimsenin (mürtetdin kanı helal £>lur.)» Buhârî, Müslim

Hadîsi şerifin bu son cümlesi ile hüküm istinbat edip icrayı hükümde

bulunan ilk müctehid ve mücâhid, Hz. Ebû Bekir (R.A) olmuştur. Hz. Ebû Bekir Hilafete geçirildiği zaman, bakdıki insanların bir kısmı zekat vermekten kaçınıyor. Hemen ashabı kirami toplayıb bir hutbe îrad etti, bu hükmün hakikatini anlattı ve Allâhın emri olan zekatın en azını dahi bı-rakmıyacağını, tek basmada olsa, fakirin hakkı olan zekatı alıp ehline vereceğini beyan etti.

İşte bu hareket, islâmın hakkı olan zekâtın edası için icra edilmiş en güzel cihad ve mücâdeledir. İslâmin hakkı, kıyamete kadar böylece korunacaktır.[82]

Tercümesi :

13 - (12) Enes (R.A) den mervidir, demiştir:

Resûlüllah (S.A.V) buyurduki :

«Bir kimse, bizim namazımızı kılar, kıblemize İstikbâl eder ve kesdiği-mizi yerse. İşte bu müsiüman, Allanın ve Rasûlünün zimmetinde (sigortasında) dır. Binâenaleyh Aflâhüteâlânın zimmetinde (olan müslümana dil uzatarak) hainlik etmeyiniz.» [83]

İzahat

Râvî Hz. Enes (R.A.) hakkında gerekli bilgi 7. hadisi şerifin altında zikredilmiştir.

Bu hadîsi şerifde de gayet açık ve seçik bir şekilde beyan edilmiştir-kt, kıbleye dönüp namazını kılan, kurbanda kurbanını kesen ve kesilme şartlarına riâyet ederek hayvanı kesen ve müslümanfann kesdiklerinr yiyen kimseler^ Ailâhın hâlis kulu peygamber efendimizin sâdık ümmetlerinden dirier.

Binâenalehy böyle müminlere dil uzatıp, iftira ve isnadlarla küfür

kelimesini veya kâfir damgasını söyleyip vurmanın asla doğru olmadığını ve olamıyaoağını açıkça ifâde etmektedir. Zira o müminler. Allanın ve Resulünün sigortasjndadırlar.

Akâid kitaplarında uzun uzun İzahlar ve misallar yazılmış ve beyan ediimiştirki, ehli kıbleden her hanki bir müstümana asla kâfir denilemez. Günah işleyenlerine âsî ve mücrim denir. Yani mümindirler, fakat günahkar ve âsî mümindirler.

Esasen akıllı mümin, bu hükümlere mümasil bilgileri kendisinde toplar, hiç bir mümine «kâfir» diyemez. Zira başkasına kâfir diyenler, kendileri kâfir olurlar.

Daha geniş malûmat, «İslama Sokulan Bid'at ve Hurâferler» adlı eserimizin birinci cildinde beyan edilmiştir[84]

Tercümesi :

14 - (13) Ebû Hüreyre (R.A) den mervidir, demiştirki :

Bir Ârâbî (bedevi bir arab) Nebiyyi Ekrem (S.A.V) efendimize geldi ve dedi :

«Bana bir amel delâlet et (öğret) ki, ben o ameli işlediğim de Cennete gireyim.»

Resûlüllah (S.A.V) de buyurdu :

«Âllaha (C.C) ibâdet edersin ve ona (Allaha) hiç bir şeyi şerik koşmazsın, farz namazları kılarsın, farz olan zekâtı edâ edersin ve Ramazan orucunu tutarsın.»

Bunun üzerine Ârâbı dediki :

«Nefsim yedi kudretinde olan Allâha yemin ederimki, bunun üzerine hiç bir şeyi ben ziyâde edemem (yâni, bundan fazlasını işleyemem) ve bundan da noksanlaştırmam.»

Vaktaki o Ârâbî döndü gidiyor idi, Nebiyyi muhterem (S.A.V) efendimiz : [85]

«Bir kimse, Cennet ehlinden bir kişiye bakmakla sürurlanmak isterse, işte

bu adama baksın, buyurdu.» [86]

İzahat

Râvî Hz. Ebî Hureyre hakkında üçüncü hadisi şerifde gerekli bilgi zikredilmiştir.

Hadîsi şerifde beyan edilen Allâha ibâdet ve kullukdaki ihlas ve ona hic bir şeyi şerik koşmamak, îman ve ibâdetin en üstünü ve bütün hayırların ekmelidir. Zira îman ve ibâdetin ihlasa bağlı olup şirkin her çeşidinden kaçınmak kulluğun en yüksek mertebelerindendir.

Bir âyeti kerîmede meâlen şöyle buyuruSmuştur;

«Her hangi bir kimse, Rabbisine kavuşmayı arzu ederse, sâlih bir amel işlesin ve Rabbisine yapdığı ibâdete hiç kimseyi ortak koşmasın» Kehf sûresi, 110

Şu halde Allâha kul :olan bir kişi. Şirkin eşed ve büyüğü olan puta, ateşe, leşe, resim ve heykele tapmayı yapmadığı gibi şirki hafi olan riyakarlığı (gösterişi) de yapmaz.

Arâbînin sayılan ibâdetlerden fazla eksik yapamıyacağını beyan etmesi ise, ya daha fazlasını yapmaya takati olmadığındandır veya o ibâdetlerden fazia veya noksan yapacak olursa, Resulü ekrem efendimize saygısızlık yaparak isyan etmiş olacağındandır.

Resûüflâha sorduğu ve taleb ettiği hüküm karşısında hulus ve sadâ-kaîla tesiimiyyetini gören peygamber, o zatı gösteriyor ve «Bir kimse cennet ehlinden bir kişiye bakmakla sururlanmak isterse, işte bu adama baksın» buyruyor.

Bu cümleleri okuyup iyi düşünen her mümin, Allâha ve Resulüne inanmadaki sadâkatini ve ilâhî emirlere itaatinin ne derece olduğunu düşünür. Düşünür ve araştırırda kendinin ihlaslı ve rızayı bâriye uygun ameli olup, olmadığını, dolaysiyle cennet ve cemâli ilâhiyye nimetine nâiliyyetini umar.[87]

Tercümesi :

15 - (14) Abdullah Essekafînin oğîu Süfyan (R.A) den rivayet olunmuştur, demiştirki :

«Ben dedim; Yâ Resülellah! Bana islamdan bir söz söyleki, senden sonra hiç bir kimseden sormayayım. Bir rivayette senden başkasından (sormayayım).

Resûlüllah (SAV) buyurdu :[88]

«Allâha îman ettim, de. Sonrada Müştekim (dosdoğru) ot.» [89]

İzahat

Râvî kimdir?

Süfyan bir Abdullah Es sakafî (R.A), taifli müslüman sahabelerdendir, Resulü Ekrem efendimizle bir çok sohbette bulunmuşlar, rivayet ettiği hadisi şeriflerin en meşhuru yukarda mealini arz ettiğimiz hadisi şerifdir.

Hz. Süfyan (R.A) emirül müminin Hz. Ömer (R.A) in hilâfeti zamanında tâıf valisi olmuştur.

Râvi Hz. Süfyanın saf ve idraklı bir kişi olması hasebiyle resulü ekrem sallallahü aleyhi vesellem efendimize islam hakkında cok fevkalade bir sual soruyor. Öyle bir sual ki, kendisine ve ümmete garenti ve aydınlık getiren bir sual.

Resulü Ekrem efendimizde ona cevab vererek ümmetine nur saçan kıymetli yolu şöyle tarif ediyor.

«AlEahü teâlaya îman ettim, de. sonrada istikâmet et.»

İman hakkında yukarda cibril hadisi olan ikinci hadisi şerifde gerekli malumat verilmiştir.

İstikâmet : İlahi emirlere imtisal edip nehiylerinden kaçınmaktır.

Bu tarifin içine, kalblerin ve bedenlerin amellerinden oian îman, islam, ihsan ve emsali iyilikler girer. Zira istikamet, bütün eğrilik ve kötülükleri terk edip iyi ve hayır olanlara inanıp amel etmekle olur.

Şayet kötü ve fena olan şeylerden bir şeyin bulunması olursa, bu takdirde istikamet yok olur. Fenalık ve dalâlet ortada cereyan eder.

İstikamet halinde yaşamak çok güç ve zordur. Zira beşer hak yolda devam edip dünkü gün ve amellerinden bu günkü amelleri daha iyi ve riaha güzel, İslama ve hakkın rızasına uygun olacaktır.

Bu sebebden dolayı Resulü Ekrem efendimiz şöyle buyurmuştur:

«Beni, hûd sûresi kocaltdı.»

Sûre-i Hûdun kocaltmasından maksad, o sûredeki şu maldaki istikamet emri idi :

«Habibim emrolunduğun gibi istikâmet et.»

Resulü Ekrem efendimiz hâşa eğri yolda değildi. Doğru yolda idi. Buradaki emir her ne kadar Resûlüllahın kendisine isede, «Kızım sana söylüyorum, gelinim sana» kabilinden, bu emri ilahi doğrudan doğruya ümmetlerine-dir.

Ama bununla beraber, ilahi emre muhatap olup teklifi ilâhinin en güzel şekilde ifasının güçlüğü elbette Allahın Resulünü düşündürüyordu.

Fahrüddini Razî Hz. diyor ki : «İstikamet, çok güç ve zor bir iştir. Zira İtikat ve inançda cenabu hakkı bir şeye teşbih etmekden, muattal nisbotin-den, suret ve siretlere kıyas etmekden kaçınarak ilâhi emirleri tağyir ve tebdil etmeden olduğu gibi işleyip'ahlakî görüş ve yaşantılarda ifrad ve tef-riddan uzak olmak üzere gereken çok ciddi bir iştir.»

İmcimi gazali Hz. de diyor ki : Dünyada doğru yol üzere istikamet etmek cehennem sıratından geçmek gibi güçtür. Bunların her ikiside kıldan ince kılıçdan keskindir.

Nitekim bir hadisi şerifde Resûlüilah (S.A.V) efendimiz şöyle buyurmuştur :

«İstikamet ediniz, gayret ediniz. Zira hakkı ile istikamet etmeğe kadir olamazsınız. Fakat hakkı ile itaata yetişip ulaşılamıyanın hepsi, tamamen terk edilmez.» [90]

Ehli takva mutasavvıflarda şöyle demişler :

«Bir istikâmet, bin kerametten hayırlıdır.»

Evet Peygamber sallallahü aleyhi vesellem efendimiz istikametle emro-lunmuştur. ^erâmet izharı ile emrolunmamıştır. Aslında istikamet sahibi olan her kişide keramet zuhur eder. .Fakat keramet iddiasında bulunan her insanın durumuna bakılır. Eğer îtikat ve ameli şeriata uyuyor ve istikamet üzere devam ediyor ise, keramet olur. Şayet îtikat ve ameli istikametde olmayıp kötü yolda

ise, onun iddiası batıldır ve kendisindeki görülen fevkalade haller, kâfir ve zalimlerde görülen ve «istidrac» ismi verilen zuhuratlardır.

Esasen Peygamberlerde Mucize, Velilerde keramet, kâfir ve zalimlerde, istidrac gibi haller her zaman ve devirlerde görülmüştür. Böyle harikalar hakkında gerekli malumat «Islâmda Evliya meselesi ve Hârikalar» adlı eserimizde beyan edilmiştir.

İstikamet : Kalbde ve amelde olmak üzere ikiye ayrılır.

a) Kalbdeki istikâmet : doğru ve iyi olan şeyler üzerine kalbin karar ve sebat etme hâlidir.

b) Amelde istikamet : Amellerin, islâmın beyan ettiği doğru yol üzerine olup ihlas ve hulusla yapılma halidirki, riya, süm'a dünyevi bir garaz ve talep olmadan sırf rızayı bari için yapılmasıdır.

Kalblerin istikametli olması, amellerin istikametli olmasını sağlar. Şayet kalbler istikamet üzere olmazsa, amellerde istikametli olmayıp bâtıl ve atıl olur.

Bu hususu Resulü Ekrem efendimiz bir hadisi şeriflerinde şöyle beyan buyurmuşlardır :

«Kulun (Kalbindeki) îmanı, istikametli olmaz. Tâki kalbi istikametli ola. Kalbide istikametli olmaz, tâki dili istikametde ola.»

Hadisi şerifde açıkça izah edildiği üzere, bir kişinin îmanının istikametti olması, kalbinin temiz ve stikarhetli olmasına bağlıdır.

Yine bir kimseninde kalbinin istikametli ve düzgün olabilmesi, dilinin istikametli olmasına bağlıdır.

Binaenaleyh bir kimse, dili ile yalan, dolan, iftira, tezvir ve küfür kelimelerini söyler bir tarafdanda «Benim dilime bakmayın, benim kalbim temiz» derse yalan ve aldatıcı bir ifâdede bulunmuştur. Zira insanın dili, kalbinin tercümanıdır.

Şu halde bir kişi, dili ve fîli ile kötülük işleyor veya kötülüğü işleyenleri tasvip ediyorsa, işte o kimsenin kalbi ve niyyetide aynı kötülük içindedir.

Hülasa dünya ve ahiret seâdetini temin etmek için, sağlam bir îmandan sonra istikâmet ve doğruluk üzere olmak kurtuluşun tek yoludur. [91]

Tercümesi :

16 - (15) Talha bin Ubeyduliah (R.A) den mervidir, demiştir : Necit halkından sacı darma dağınık (fakir) bir kimse, Resûlüllah '(S.AV) efendimize geldi. Uzaktan sesini karma karışık duyuyor, fakat ne söylediğini anlamıyorduk. Nihayet (Resûlullaha) yaklaştı. Meğer islâmın ne olduğunu-soruyormuş. (Bu suâline karşı) Resûullah (S.A.V) : «Bir gün bir gecede beş (vakit) namaz» buyurdu.

— (Adamcağız) : «Üzerimde bu namazlardan başka (Namaz da) ola-cakmı?» diye sordu.

— Resûlüllah (S.A.V) :

«Hayır, meğerki nafile olarak kılarsan (yani, kendin fazladan kılarsan başka) cevabını verdi.

— Ondan sonra Resûlüllah (S.A.V) : «Birde senede (biray) Ramazan Orucu» buyurdu.

— (Adamcağız yine) : «Üzerimde bundan başkasıda olacakmı?» diye sordu.

— Ö da (yani, Resûlüllah da) : «Hayır, ancak nafile olarak edâ eder tutaçsın» cevabını verdi.

— Talha (R.A) derki «Resûlüllah (S.A.V) Zekâtıda ona söyledi.

— (O adam yine) : «üzerimde bundan başkasıda olacakmı?» diye sordu.

— Yine Resûlüllah (S.A.V) : «Hayır, ancak nafile (sadaka) olarak verebilirsin.» Cevabını verdi.

— Bunun üzerine (Necitli fakir) : «Vallahi bundan ne fazla, ne de eksik bir şey yapacak değilim.» diyerek ve arkasını dönerek gitti.

— Resûlüllah (S.A.V) o adamın sözünü duyunca) :[92]

«Eğer doğru söylüyorsa, feîah buldu gitti» buyurdu : [93]

İzahat

Râvî kimdir?

Hz. Taiha (R.A) aşere-i mübeşşereden birisidir. İlk müslümaniardandır. Bedir savaşından başka bütün savaşlarda hazır bulunmuştur. Bedir Muharebesinde bulunmadığı halde peygamberimiz önada ganimetten nasîbmi vermişti.

Uhud Muharebesinde Hz. Taiha Peygamber sallallâhü aleyhi veseileme atılan bir kılıcı kolu ile müdâfaa ettiği için çolak kalmıştı.

Hz. Tatha, otuz sekiz (38) hadîsi şerif rivayet etmiştir. Yedisi Buftârî ve müslimde, ikisi Buhâri ve biriside müslümde mezkûrdur.

Hz. Taiha (R.A) Hz. Ali (R.A) nin hilâfeti zamanında vuku bulan ve «Cemel vak'ası» diye isimlenen vak'ada altmış yaşlarında oldukları halde Mervanın oku ile şehid olduîar. Allah ondan rözi olsun.

Yukardaki hadîsi şeîfi sormaya gelen müslümanın hâli, çok dikkat gereken ve düşünülmesi lâzım olan haldir. Adamcağız Tâ Necid çöllerinden kalkıyor, gece gündüz günlerce yol yürüyüb geliyor. Ve kendisinin seâdetini temin edecek îman ve amei meselelerini teker teker soruyor. Aldığı cevaplara itiraz etmediği gibi tam bir inkıyadla, hiç eksiltme ve fazlalaştırmada bulunmadan buyuruiduğu şekilde yapacağını teahhüd ediyor ve gidiyor.

İşte bu hal ve hareket ilim tâlim edenler ve edeceklere, ilim sahibi ulema ve bilginlere sual soracaklara ve sorup öğrendikten sonra ne şekilde hareket edilmesi gerektiğini bilmeyenlere, en güzel ve en doğru bir örnektir.

Ataların bir sözü vardır : «Anlayana sivri sinek saz, Anlamiyana davul zurna azdır»

Hadîsi şerifin ihtiva ettiği hükümler hakkında gerekli malumat, baş tarafdaki hadîsi şeriflerin îzah bölümünde beyan edilmiştir.[94]

Tercümesi :

17 - (16) İbni Abbas (R.A) den mervidir, demiştir : Abdul kays kavmi (Bahreyn taraflarında) Nebiyyi Muhterem (S.A.V) efendimizin huzuruna

geldikleri zaman :

— Resûlüllah (S.A.V) : «Siz, kimlerdensiniz?» yahut «Nerenin cemaatısınız?» diye sordu.

— Resûlüllah (S.A.V) : «Hoş geldiniz. (Allah sizi) utandırmasın, Peşîman ettirmesin.» buyurdu.

— Bunun üzerine (Müsafir olan cemâat) : «Ya ResÛlelleh, biz sana yalnız haram aylarda gelebiliriz. ,BUirsinki) aramızda kâfir olan Mudar (kabilelerin) den şu cemâat vardır. O halden bize kesin bir şey emir buyurda, geride kalanlarımıza haber verelim, o sebeblede Cennete girelim.» dediler.

— (Nebiyyi Muhterem A.S.V) e, İçkileri (yahut içki kaplarını) da sordu-

— (Resûlüllah; (S.A.V), onlara dört şey emretti ve dört şeydende neh-yetti. Onlara yalnız Allâha İman ile emrettikten sonra;

«Bilirmisiniz her şeyde tek Allâha îman etmek ne demektir?» diye sordu.

— (Onîarda), «Allah ve Resulü bilir.» dediler.

— (Resûlüllah S.A.V) : «AElâhdan başka Hah olmadığına ve Muhamme-din Resûiüllah olduğuna şahadet etmek. Namaz kılmak, Zekat vermek, Ramazan orucunu tutmak ve ganimetin beşte birini (1/5 ni) vermektir.» buyurdu.

— Keza onları {dört şeyden yâni) içi sırlı ağzı yanından yapılmış kırmızı veya yeşil toprakdan yapılmış testi, Testi makamında kullanılan boş kuru kabak, şıra koymak, için içi oyulmuş ağaç parçası, Ziftle {kara sakızla) sıvanmış testi {denilen kaplara, hurma, yahut üzüm şırası : Şarab koymak) dan nehyetti.

— İbni Abbas (R.A) in Müzeffet yerine mukayyer (zift manasına olan kâr veya kîr ile sıvanmış testi) dediğide mervidir.

— Resûlüllah (S.A.V) :

«Bunları hıfzedin ve sizin yanınızda olmayan kimselere haber verin.» buyurdu. [95]

Bu hadîsi şerifin lafzı Buhârinindir.[96]

İzahat

Râvî kimdir?

İbni Abbas (R.A) Peygamber sallallahü aleyhi vesellem efendimizin

amcasının oğlu Abdullah (R.A) dır. Hicretten üç sene veya beş sene evvel dünyaya gelmiştir. Peygamberimizin öhirete irtihalı sırasında on üç (13) veya on beş (15) yaşlarında idi.

Hz. Abdullah (R.A) bu ümmetin en âlim ve fazıllarındandı. Peygamber sallallahü aleyhi vesellem efendimiz bunun ilim ve hikmet sahibi ve fıkıh İfmine âlim olmasına dua etmişti. Tefsir ve tevîlide iyi bilirdi. Peygamberimizin yanında çok bulunurdu. Bu sebeble vahyi ilâhiyi getiren cebrâil Afeyhis-selâmı iki sefer 'görmüştü.

Hz. Ömer, halifeliği zamanın da büyük ve dev sahabelerin yanında genç yaşda olan bu zatı yanına olurdur ve kendisi iie istişare ederdi.

Beyaz tenli, uzun boylu, yüzü nurlu ve dili fasih bir zad idi. Ömürlerinin sonunda gözlerine âma arız olduğundan görmezlerdi.

Hz. Abdullah (R.A) bin altiyüz altmış (1660) hadisi şerif rivayet etmişlerdir.

Cuma günü hutbede hulefa-i reşidin ve sultanlara dua etmek, sahabe arasında Abdullah bin Abbas tarafından yapılmıştır. Basra valisi iken Haz-reti Ali hakkında dua etmiştir. Bundan evvelde Hz. Ömerin (R.A) hilafeti za-nanında aynı yerde Ebû Musa ef Eş'arî yapmıştı. Bu günkü hutbenin sonunda veya içinde yapılan emsali dualar, bu zamana ve bu şahısların yapakları dualara iltihak ve istinad etmektedir.

Hz. Abdullah (R.A) yetmiş yaşlarında oldukları halde atmış sekiz (68) sene-i hicrîde Taifde vefat etmiştir. Allahüteâla ondan razı olsun.

Hadisi şerifin baş tarafında geçen cümlelere dikkat etmek lâzımdır. Zira Resulü ekrem efendimiz, huzuruna gelen misafirlerine kimler olduklarını soruyor.«ve merhaba hoş geldiniz. Allah sizi utandırmasın, peşiman ettirmesin» diyerek iltifat ediyor ve haklarında hayırlı duada bulunuyor.

Bir müslümanın huzuruna veya ev ve dükanına bir müsafir geldimi, böyle iltifat edip iyi mukabelede bulunarak hal ve hatırlarını sorup dilek ve temennilerine takati nisbetinde cevab vermek gerekir.

Rasûiüllahm huzuruna glen misafirler her zaman gelemediklerini ancak tâ eski devirlerden beri devam ede gelen ve insanında ilk zamanlarında muharebe etmenin haram olduğu malum olan zil'kâde, zilhicce, muharrem ve receb aylarında ancak gelebildiklerini beyan etmeleri, şâyani dik-katdır. Zira diğer aylarda geilrlerse, kâfirlerden mudâr kabilesinin tecavu-zuna uğrama tehlikesi olduğu anlaşılıyor.

Burada muharebe etmenin haram olduğu aylar hakkında bir kaç satır izahatta bulunalım.

Kur'anı keıimde şöyle buyurulmuştu :

«Muhakkak gökleri ve yeri yarattığı günden beri kesin hükmünde ayların sayısı, Allah katında on iki (12) aydır. Onlardan dördü (zilkade, zilhicce, muharrem ve receb) haram olanlardır. Bu ayların {içinde muharebenin) haram kılınışı (İbrahimden gelen) doğru dinin bir hükmüdür. Bu se-bebden bilhassa bu aylarda nefislerinize (bir birlerinize) zulmetmeyiniz. Bununla beraber, müşrikler sizinle top yekûn harp ettikleri gibi, sizde on-farfa topunuz harp ediniz. Ve bif.inizki Allah (cc.) fenalıklardan sakınanlarla beraberdir.» Tevbe Sûresi, 36

Cahil, kâfir ve müşriklerin beytullahı ziyarete gelenlere ezâ ve cefc vermelerinden dolayı cenabı hak harp etmenin, ezâ ve cefada bulunmanın yasak ve haram olduğu ayları tayin ederek beytullahı ziyarete gelecekleri korumuştur. Bu hüküm islam'ın mekke devrinde ve Medine-i münevverenin ilk günlerinde aynı devam ediyordu.

Sonra hükmün değişmesi ve haram ayların kaldırılması halinde müş-. riklerin öldürülmesi gerektiği beyan edilmiştir. Bu hükmü beyan eden âyetler şunlardır :

«Eğer (o müşrikler) tevhid ve hicretten yüz çevirirlerse, onları bulduğunuz yerde yakalayın, tutun ve öldürün. Onlardan ne bir dost nede bir yardımcı edinmeyin.» Nisa sûresi, 89

Diğer âyeti kerime meali :

«(Dkunulması) haram olan o aylar {zilkade, zilhicce, muharrem ve receb) çıktını zaman artık müşrikleri, onları nerede bulursanız öldürünüz.»Tevbe sûresi, 5

Evet islamın ilk zamanlarındaki haram aylara tazim etme hükmü, son zamanlarında kaldırılmış ve neshedilmiştir. Kaldıran âyeti kerime de bu son âyetdeki, «artık o müşrikleri, onları nerede bulursanız, öldürünüz.» Hükmü ilâhi olduğu beyan edilmiştir.[97]

Hadisi şerifdeki birinci dört emri beyan sadedinde Rasûlüllahın, «bilir-misiniz, her şeyde tek olan Allaha iman ne demekdir?» Sualine kendileri iman edip huzuru Resule geldikleri halde «Allah ve Rasûlü bilir» demeleride edep ve hürmetlerinden idi. Bir büyüğün huzurunda işte böyle hareket edilir. Nasibi olanlar bu edepli hareketden hisselerini alırlar.

Yoksa b;'en fâzıl kişilerin huzurlarında onlardan küçük ve mertebece aşağı olanların, bilgiçlik taslamaları veya onlara saygı hududunu aşarak konuşmaları,

uzak yerlerden gelen bu kemallı insanların halinden çok ve çok aşağı ve bir edepsizlikdir.

Şu dünyada aradım kıldım taleb,
Her hüner makbuldür ama illa edep, illâ edep.

Peygamberimiz bu edepli cemaatına dört emri beyan ettikden sonra, nefsin arzu ve emelinden ve şeytanın amelinden olan şarabınyapımı, muhafaza edilişi ve taşınışı, yani alınışı, satışı, içimi ve emsali kötü amel ve fiillerden nehyetmişti.

Şarap ve emsali sarhoş eden şeylerden RasûlüNah (S.A.V) efendimiz yasaklıyor «ve hükümleri iyi muhafaza edin, gidiniz orada kalan müslü-manlara haber verin» diyerek islamın tebliğ vnzifesinide bırakmamalarını ehemmiyetle tavsiye ediyor.

Evet şarabın ve emsali Sarhoş eden şeylerin iv^i haramdır. Şarob kadiyetle necisdir. Alınması, satılması, hamallığı ve vesair ameller haramdır.

Fakat şarabdan başka sarhoş edenlerin içimi haram oimak-n beraber başka yerlerde istimalları ve satışları, ihtilaflıdır. Daha geniş malumat, fikıh kitablarında mezkûrdur. Bizim «Mültekâ tercümesi» adlı eserimizin dördüncü cildinin «İçkiler Bahsinde» de beyan edilmiştir.

Allah ve Resulüne îman etme keyfiyyetini buyuran Resulü okrem efendimiz, Kur'an âyetlerine işaret etmektedir.

«Artık (Ey Resulüm!) şunu bflki, Allahdan başka ilâh yoktur.» Muhammed sûresi, 13

Resulü ekrem efendimizin AMâhın Resûlu olduğunu beyan eden ilah' âyet meali :

«MHAMMED (A.S) Allâhm Resulüdür.» Fetih sûresi, 29[98]

Tercümesi :

18 - (17) Ubâde ibni Essamit (R.A) den mervidir, demiştir : Resûlüllah (S.A.V) etrafında ashabından bir takım kişilere buyurduki : «(Ey cemâat!) hiçbir şeyi Aliâha şenik koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, evladınızı öldürmemek, kendinizden uydurduğunuz şey-lerEe hiç kimseye iftira

etmemek ve meşru olan bir şeye karşı isyan etmemek üzere bana bîat ediniz.

— Binâenaleyh eğer sizlerden bir kimse, bu saydıklarımı yerine getirirse, onun ecir ve ssvâbı AÜâhü teâiânm üzerinedir. Ve bir kimse, bu say-tiikianmdan birini (haramı) işlerse, dünyada o işlediği şeyin cezasını görür. Dünyada ikab olunursa, işte o (ikab) onun günâhına keffârettir.

— Ve eğer içinizden birinin işlediği bir suçu cenâbu hak örterde dünyada cezasını görmezse, onun işi (Cezası veya afvi) Aliâha aittir, Cenâbu hak onu dilerse afveder, dilerse azâb eder.[99]

— Ashabı kiramda : Bizde bu şartlar üzerine bîat ettik (dediler).»[100]

İzahat

Râvi kimdir?

Hz. Ubâde (R.A), medine-i Münevvereli ashabı kiramdan, Mekke-i mükerremeye iman edip bîata gelenlerdendir. Birinci, ikinci ve üçüncü akabe bîadlarında bulunmuştur,

Bedir ve diğer muharebelerin hepsinde hazır bulunan çok temiz bir sa-hâbî idi.

Hz. Ömer (R.A), hilâfeti zamanında bu zatı şama hakim ve muallim ta-Yin etmişti. Humusda ikâmet etti. Sonra füistine nakli mekan ettiler ve ora-

da ramle veya beyti makdis de yetmiş iki (72) yaşında iken otuz dörî (34) hicri senesi vefat etmiştir. Allah ondan razı oisun. Pek çok sahabe ve tabiin bu zattan hadis rivayet etmişlerdir.

Hadisi şerifde, Resulü Ekrem efendimiz sahabesinden bir gurubuna sözlü muahedede bulunarak «Alfana hiç bîr şeyi şerik koşmamalarını, hırsız-hkda bulunmamalarını, zina yapmamalarını, evtad'cnnı (çeşidili nedenler-ie) öldürmemelerini, kendileri tarafından uyudurulan İftiraiarEa bühtanda bulunmamalarını ve maruf (iyi, hayır) olan şeylerde Allaha isyan etmemelerini» beyan buyurmuştur.

a) Allaha şirk, celî ve hafî olmak üzere ikiye ayrılır.

Şirki celî : Puta, ateşe, ölüye, diriye, heykele, resim ve cisimlere tapınma şeklidir. Bu tapışda bulunan müşrikleri Allahü teâla asla afv etmez. Cehennemde

ebedidirler.

Kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştur :

«Muhakkaktı Allah, kendine şerik (ortak koşanları,) bağışlamaz.»

Ve şirkin en büyük çirk ve zulüm olduğu şu âyetlerde beyan edilmiştir :

«Bir vakit lukman, oğluna öğüt vererek şöyle demiştir :

— Ey oğulcağızim! Allaha ortak koşma, Çünkü Allaha ortak koşmak (şirk) çok büyük bir zulümdür» Lukman sûresi, 13

Bu hükümlerde okuduğumuz üzere hakiki kul, hic bir şeyi Allaha ortak koşmaz ve-koşmaya çalışmaz. Aynı zamanda Allaha ortak koşmayı emreden, âmir ve baba anada olsa itaat etmez ve öyle kişilerin sözlerine kulak vermez.

Bir âyeti kerime meali şöyledir :

«Şayet ana ve baban bilmediğin (hiç kıymet vermediğin put ve emsalinden ve şirkden ibaret olan) bir şeyi bana ortak koşman ,için seni zorlarlar-sa, bu takdirde onlara itaat etme.» Lukman sûresi, 14

Evet Akıllı insan, hiç bir faide ve zarar sağlamıyan ve sağlamıyacak olan putlara, heykel ve resimlere kiymet vermez ve tapmaz. Onların huzurunda saygıda durup onlardan bir şeyler beklemez. Esasen o put bir kişi ise, ölümden kendini kurtaramıyan zavallı ve aciz bir yaratık olduğunu bilir. Asla tapmaz.

Şirk ve putpereslik hakkında Kur'anı kerimde pek çok hâdise ve jbret alınacak kıssalar vardır. En başda gelen ve gayet açık olanı, İbrahim Aleyhis selamın putları kırıp en büyüğünün boynuna kırdığı aleti koyup sonra müşriklere «Mademki bu sizin AIEahınızdır. Bunlara yapılanı size anlatsın.» Gibi ifadelerle müşrikleri rezil ve mahcup etmesi hâli, cok ve çok acaibdir.

Bu kıssayı okumak isteyen kardeşlerimize Enbiya sûresinin, 57-70. Ayeti kerimelerini ve ya meal ve izahlarını okumalarını tavsiye ederiz.

Şirki hafi: Açıkdan şirk olmayıb, gizli şekilde olan şirktirki, bu amel küfre varmamakla beraber ahirette, işlenen iyiliklerin mükâfatı, sahibine verilmeyeceği', kim ve ne maksadla yapıldı ise onlardan ecirlerin İstenmesi hu susunda halikı zülcelâl, kime beğendirmeye çalışıldı ise, onlara göndereceği şer'î hükümlerde beyan edilmiştir. İşte bu amelin adına, «Riya^> denir.

RİYA : Ahiret ameli ile {dünya menfeatını arzu etmektir. Yani, ahiret ameli olan ibâdet, hayır hasenat, iyilikler ve her çeşit ahiret amelini işleyen kişi, gösteriş ve başkalarına beğendirme veya başkalarının yanında öğün-me maksadına matuf işlenen amellerdir ki, görünüşde ahiret ameli iken, bir dünyalığa kavuşmak maksadına bağlı olması hasebi ile dünya amelidir.

Namaz, niyaz, teşbih, tehlil, evrad, ezkar, hayru hasenat ve her çeşit ahiret amellerini sırf «iyi adam» desinler, insanların yanında iyi görünmek maksadı ile

gösteriş olarak yaparlarsa, işte bu adamların yapdıkları ameller, katıksız «Riya» dır ki, bu şekildeki ameller, Münafık huylu insanlarda daha çok görülür.

Riya ile amel edenlerin halleri, hiçde iyi değildir. Kur'anı kerimde ve hadîsi şerifler de bu zavallıların perişan halleri açık açık beyan edilmiştir.

Bir ayeti keriymede şöyle buyurulmuştur :

«Şiddetli azab (nifak maksadı İle) o namaz kıîanlaraki, Onlar, namazlarından gaHEcLİrter. Onlar, (namazları ile insanlara) gösteriş yaparlar.» Maun sûresi, 4-6

Diğer ayeti kerîme meali :

«Bu sekebEe her kim Rabbisine kavuşmayı arzu ederse, sâiih bir antet iştesin ve Rabbssjne yapdığı ibâdete (Riya ile) hiç bir şeyi ortak koşmasın.» Kehf sûresi, 110

Bir hadîsi nebevîde de şöyle buyurulmuştur: «S[zin fiçin en çok korktuğum şey, şirki asğar : Küçük şirktir.

— Ashabı kiram dediier ki ; Ya Resûfellah! O şirki asğar : Küçük şirk nedir?

— ResûEüHah (S.A.V) : Riyadır ki, Hak tealâ insanları amellerine karşt-Uk cezalandıracağı zaman (Ahirette) riyakarlara : Dünyada gösteriş yapdı-ğmız kimselere gidin, onların yanında bjir mükâfat butabilecekmisiniz? bu-Vuracakttr, dedi.» [101]

Riya hakkında geniş malûmat, ilerdeki ciltlerde bahsî mahsûsunda gerçektir. Ayrıca kısada olsa, yukarda birinci ve ikinci hadîsi şeriflerin İzah kısmında bir nebze bahsedilmiştir.

b) Hırsızlık yapmakda, islamda en kötü amel ve hareketlerdendir. Hırsızlık: Başka bir kimsenin malını gizlice alıp kaçmaktır. Böyle hırsızlığı yapanların cezaî müeyyidelerle cezalandırılması lazımdır.

«Erkek hırsızla kadın hırsızın, yaptıkları hırsızlığa karşıhk, ASlahoan bir azab /olmak üzere (sağ) Eslerini kesin.» Mâide sûresi, 38

c) İslamın haram kıldığı ve Adem Aleyhisselâmdan Muhammed Aley-hisselama kadar bütün dinlerde yasaklanan zina, Şer'i nikah bulunmayan ve nikahlanma izni Şer'isi olmayan kadın ile erkeğin cinsi münasebetde hulunulan gayri meşru fiildir.

Zinanın haramlığını nâtık ilâhi hüküm meali :

«Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o (zina),, pek çirkin ve kötü bir yoldur.»İsrâ sûresi, 32

Diğer âyeti kerime meâü :

«(Bekar olupda) zina eden kadınla zina eden erkeğin her birine yüzer değnek vurun. Alîaha ve âhireî gününe inanıyorsanız, bunlara AKahın dini hususunda (emri ilâhiyi yerine getirmekde) merhametiniz tutmasın. Müminlerden bir toplulukda bunların ceza tatbikinde şâhid (hazır) olsun.» Nur sûresi, 2

Bu âyeti kerimede izah edildiği üzere zina eden erkek ve kadınlardan hiç birine, merhamet edip afv edilemiyeceğini gayet acık bir ifade ile beyan etmektedir. Hükmü ilahi böyle iken hem islamdan bahsedip, nemde hırsızları, katil ve canileri afv edenleri ve bu afv edenleri tasvip edenler, en azından büyük cürüm işleyen ve papazların yolunu-takip eden zalimlerdir. Kendilerini Allahın üstünde gören ve görmeye, göstermeye çalışan hainlerdir.

Allanın «Afv etmeyin» diyerek kötülüğü işleyenlerin cezalarının tatbik ve infazını emir buyurması, açık ve seçiktir. Kesinlikle anlaşılan böyle hü-kümieri infaz etmek, gerçek mümin ve amirlerin vazifesidir. Aksini icra edenler veya bu fenalıkları himaye edenler zulmü alkışlayan, zâlimi seven, dîne söven alçaklardır.

Hırsız ve zânilerin cezalan ile ilgili geniş malumat, fıkıh kitaplarında mezkurdur. Bilhassa bizim tercüme ve izahını yaptığımız, «Mültekâ tercümesi» adlı eserimizin ikinci cildinde uzun uzun beyan edilmiştir.

d) Evlatları öldürmekde, cehalet devrinde çeşidli Dedenlerle yapılmakta idi.

Meselâ; Bir kısmı kız çocuklarını kendileri için zül kabul ederlerdi. Bu sebeble yeni doğan kız çocuklarını diri diri toprağa gömerlerdi. Diğer bir kısım eahiilerde rızık korkusundan dolayı çocuklarını öldürürlerdi.

İşte buna benzer sebeblerle çocuklarını öldürmemeleri için Resulü Ekrem efendimiz müslüman cemaatdan sözlü ahd alıyor ve kendilerine evlatlarını öldürmemelerini tavsiye ediyor.

Bu husus Kur'anı kerimde şöyle zikredilmiştir :

«Fakirlik korkusu ile (cahiiiyyet devrinde olduğu gibi) çocuklarınızı öldürmeyin. Onlarada sizede rızkı biz (Azimüşşan) veririz. Muhakkak ki onları öldürmek, çok büyük bıîr günahdır.» İsrâ sûresi, 31

Çocukları öldürme keyfiyeti, şimdi birde ana rahminde henüz doğmamış çocukları ilaç vesaire ile düşürerek öldürenlerde zuhur etmiştir. Bu hususun haram ve caiz olmayan yönleri ile cevaz cihetlerini «Mültekâ tercümesi» adlı eserimizin birinci cildinin «köleyi nikahlama babı» adı altında genişçe zikrettiğimizi hatırlatırız,

e) Çeşidli yalan ve uydurmalarla iftira ve bühtanda buiunmakda en şeni

kötülüklerden olduğu için Resûlüllah (S.A.V) efendimiz ahd ve biat ederek yapmamalarını beyan ediyor.

Bu iftira ve bühtan, bir kadının kötülüğünü görmeden zan ile töhmette bırakılması, keza bir erkek hakkında da çeşidli yön ve şüphelerle iftiraya gitmek gibi hallerde kötü hareketlerdir.

Cahiiiyyet devrinde bir kadın, her hangi bir yitik çocuğu veya çaldığı çocuğu getirir kocasına «işte bu çocuk benim» diyerek iddia ve isnadlarla kocasını kandırmaya çalışırdı.

İşte bu ve emsali mantık dışı uydurma ve yalanlarla bühtanda bulun/ mak adam öldürmekten daha kötü bir fenalıktır.

f) Mâruf ve iyi olan şeylerde isyan etmek ise, ilâhi emirleri yapmayıp ihmal etmek, doğru işleri terk etmek, güzel ahlak yolunu bırakıp kötü ahlakı rehber edinmektir.

Yukarda madde madde sayılan ahd nameye uyanların ecrü mükafatının Allaha ait bir hak ve lütuf olacağı, şayet bu fenalıkları işleyerek ahd-nâme biati bozanlar olursa, o kimselerinde dünyada bir ıkap ve cözâya carpmayıp azabı ilâhi görülmeyip Settarûluyup olan Allahü teâla o a/yıplan setrederse, böyle kişilerin hükmüde Allaha aittir. Dilerse âhirette af// eder dilerse ıkap eder.

Şirk hakkındaki kesin hüküm ise, yukarda beyan edildiği üzâre ilahi afv yoktur. Ebedi azaba müstehaklık vardır.

Bu hadîsi şerifde şu mealdaki âyeti kerimeye işaret vardır :

«Ey peygamber! Mümin kadınlar, Allâha hiç bir şeyi ortak koşmamaları, hırsızlık yapmamaları, zina etmemeleri, evladlarını (kız çocuklarını) öldürmemeleri, elleri ve ayakları arasında (yani zina yoluyla bil? çocuk do-ğurub kocalarına nisbet ederek) iftira düzüp getirmemeleri, (emredeceğini her h'angi bir iyilik hususunda sana asi olmamaları sortiyle; sana biat etmeğe gelddiklerinde, bîatlarını kabul et. Onlar için Allahdan jrnagfiret iste-Viver. Zira Allah çok yarılğayıcı ve çok esirgeyicidir.» Mümieftıne sûresi, 12

Bu âyeti kerîme, mekke-i mükerremenin fethinde nazil olmuştur. Resulü Ekrem efendimiz erkeklerle bîatı, el sıkmak suretiyle ydpmışdır. Kadınlarla ise, söz almak ve sözleşme suretiyle bîat etmiştir.

Yani kadınlarla, el tutma ve vücutlarına dokunma olmadan âyeti kerime de beyan edilen hükümleri tebliğ edip söz ile bîat etmiştir. Bu şekildeki hükmün tebliği, yabancı kadınla erkeğin ellerini tutmalarının haram oluşun dandır.[102]

Tercümesi :

19 - (18) Ebû saîd-i el Hudrî (R.A) den rivayet edilmiştir, demiştir. «Bir kurban veya Ramazan bayramında Resûlüllah (S.A.V) efendimiz yakımıza namazgaha çıktı. Kadınların yanından geçti ve (onlara) :

«Ey kadınlar! Sadaka veriniz. Zira bana Cehennem halkı gösterildi, ^gördüğümün) çoğu sizler (siz kadınlar) idiniz.» buyurdu :

(Kadınlarda) : «Yâ Resûlüllah (S.A.V) Neden?» diyerek sordular. (Resûlüllah S.A.V. de) :

— «Çünkü siz (ona buna) çokça lanet eder ve kocalarınıza karşı küf-rânı n\îmet gösterirsiniz.

Lcâib şeydirki, kendini zabdeden akıllı ve dîninde) mazbut kimsenin aklını sizin (aklınız) kadar eksik akıllı ve eksik dinli hiç kimsenin gelebildiğini görmedim.» buyurdu.

— (Kadınlar) ; «Aklımızın ve dînimizin eksikliği nedir? Yâ Resûlellâh» dediler.

osûlüllah S.A.V) : «Kadının şehâdeti, erkeğin şehâdetinin yarısı değilmidir'i;» diye sordu.

— (Kadınlar) : «Evet» dediler.

— (Resûlüllah A.S.A de) :

— «İşte bu akim noksanlığından, ve (Kadın), hayız zamanında namaz ve oruç tutmaz değiEmi?» buyurdular.

— (Kadınlarda) : «Evet» dediler.[103]

— (Resûlüllah S.A.V) :

— «Eşte buda (Kadının) dîninin noksanlığındandır.» buyurdu.[104]

İzahat

Ravi kimdir?

Hz. Ebi Said el hudrî (R.A) in, isimleri saad bin maiikdir. Ensari kiramdan ve ashabı güzîninin alim ve fazıllarındandır. Hz. Peygamberimiz ile beraber bütün muharebelerde hazır bulunmuştur. Kur'anı kerime hafız idiler. Kendisinden pek çok sahabe ve tabiin hadisi şerif rivayet etmiştir.

Vefatları, kendisi seksen dört yaşlarında iken hicretin atmış dört veya yetmiş dört tarihinde Medine-i münevverede vuku bulmuştur. Kabri şerifi, «Cennetül baki» dedir.

Hz. Ebi said el hudrî, bin yüz eytmiş (1170) hadisi şerif rivayet etmiştir. Sahihayn «Buhari ve müslümde» de yüzon biri (111), tek başına buha-ri şerifde, on altısı ve tek başına müslimdede, yetmiş ikisi mezkûrdur. Yu-kardaki hadisi şerifde, görüldüğü üzere buhari ve müsümin ittifakı ile rivayet ettikleri hadisi şeriflerdendir.

Hadisi şerifde, «Ey kadınlar! sadaka veriniz. Zira bana cehennem halkı gösterildi. (Cehennemde gördüğüm) çoğu sizler (siz kadınlar) idiniz.» Bu-yurulan cümlelerle kadınların cehennemlik olanlarının sadaka ve hayır vererek kurtula bileceklerini veya sadaka-i cariyeyi veren kadınların direk cehennemden kurtulup cennete nail olacaklarını beyandır.

Zira az sadaka, dünyada belayı def eder. Ahiretdede cehennemle sahibi arasına perde olur ve kıyamefde insanlar, vermiş olduğu sadakanın gölgesinde gölgelenecektir.

Nitekim bir hadisi şerifde buyurulmuştur :

«VeEevki bir hurma danesi olsun, sadaka vererek kendinizi cehennem ateşinden koruyunuz.»

Birde sadakayı Allah yolunda verenler, erkek olsun kadın olsun dünya muhabettini üzerlerinden atarak dünyanın faniliğini anlayıp ebedî seadet yuvası olan ahireti kazanma gayreti görülür.

Aslında kadınlar; Dünyaya çok meyilli, mal ve mülk sevdasına, dünyanın süs ve zinetlerine' ekseriya çok düşkün olurlar. Çok sevdikleri mallarından sadaka vermekle mal mülk sevgisi ve mala mülke tapınır halin yok

olması, aynen dünya muhabbetinden neş'et eden puhulluk «cimrilik» has-talığıda ..uKsanlanmış veya tamamen gitmiş olur. Pahil ve cimrilik yapanlar, i,ö kadarda âbid olsalar, varacakları yer yine cehennemdir.

Kdınlar sadaka ve hayı verirlerse, işte bu cimrilikden kurtulup sahi ve cömert kişiler dahil oiunor. Cömert kimselerin varacakları yer, cennettir.

Bu husus,; Peygamberiniz şöyle beyan buyurmuşlar :

«Sahî ve cömert kişi, AEîaha yakın, insanlara yakın ve cennete yakındır ve cehenneme uzai:j?r.

— Pah il-cimri kimse ise, AiCaha uzok, insanlara uzak, cennete uzak ve cehenneme yakındır.» [105]

Başka bir hadisi şerifde, «ve.en el, alan efden hayırlıdır.» buyurmuştur.

Hadisi şerifde, kadınların ekserisinin niçin cehenneme gireceklerini beyan saadedindede şu cümleler buyurulmuştur :

«Çünkü siz (ona buna) laneti çok eder ve kocalarınıza karşı küfranı nîmeîde tutunursunuz.»

Bu mübarek cümieierdede iki husus belirtilmiş oluyor.

a} Birisi, kadınların dili lanet etmeye pek çok kayar ve olur olmaz lüzumsuz şeylerden dolayı efendisine, çocuklarına, komşularına ve hem cinsi olan kadınlara ve hatta hayvanlara ve eşyalara dahi lanet edenler oluyor.

Kadın olsun erkek olsun, lanete dilini alıştırmaması ve lânetde bulunmaması lazımdır.

Hakikat böyle olması gerekirken kendi çocuğuna kâfir dölü, piç, kâfir sıpası, kâfirin dölü, kâfir herifin piçi, e'şşek sıpası V.s.» Kendi malınada «kâfir malı, domuz malı, domuzun malı, gibi...» Kelimeleri en çok kadınlaı söylerler.

İşte böyie lanetleri söyleyenler, kendilerini cehennem ateşine attıkları için ve böyle kötü kelimeleride daha çok kadınların söylemesindn doiayı Allanın Rasûlü, cehennemde olan kişilerin ekserisini kadınlar olduğunu ve oluş sebeblerinide böyle beyan ediyordu.

Esasen insan dilini böyle lanet kelimelerinden sakındırması lazımdır.

Hatta hayatında kâfir olarak yaşayanlara, öldükten sonra lanet etmek bile uygun görülmemiştir. Ancak Ebû cehil ve Ebû lehep gibi kişilere dair haklarında âyeti kerimeler gelen veya bizzat ölürken başında bulunupda Alfana küfrede küfrede öldüğüne şahid olan kimseler, şahid oldukları kimselere lanet okuya bilirler ve lanet okuna bilir. Kesin bilgileri olmayan kimseler ise, mücerret ondan bundan duydukları ile lanet ederlerse, bu davranış ve İfadeleri şer'a uygun değildir.

Hâdise ve vakıaların vukuu muhakkak olan ve fakat bu hadiselere se-beb oian kimselerin son nefesleri, tam bir kesinlik ifade etmediğinden, yezide, Hz. Ali (R.A) nin şehâdetine sebeb olan kişiye ve haccac gibilerine lanet etmeyi muhakkik ve müdekkık olan ulemâ uygun görmemişlerdir. Uygun görmeyenler, Hz. Ali (R.A), İmamı Gazali, Aliyyül kâri ve emsali zevatı kiramlardır.

Bu hususun daha geniş İzahı, «Bid'at ve hurafeler» le «İslamda evliya

meselesi ve harikalar» eserimizde ayrıca «Mütlekâ tercümesi» isimli eserimizin «Mürted babı» altında zikredilmiştir.

b) Kadınların, kocalarına karşı küfrânı nimette bulunmaları ise, bu gün daha ayan ve beyandır. Kocası karısına bütün gün ihtiyacını karşılamak için gayret sarf eder. Yüzlerce talep ve isteğini yerine getirir. Şayet bu isteklerin birisini günlerden birgün getirmez veya getiremezse, hemen kıyameti koparır ve artık «zaten sen benim dediğimi hesaba almazsın, şimdiye kadar hiç dediklerimi yapmadın, sen adam değilsin, filan kişi şöyle almış böyle satmış, herif değilsinde bir baş belasısm gibi...» Cümlelerle bütün hayırları ve hizmetleri yıkar ve inkar eder.

Küfrani nimetde bulunmadan kocasına itaat eden, iffet i/e namusunu koruyan saliha kadınlar ise, dünya mal ve servetinin en kıymetli ve hayırlısıdır. Böyle kadınlar, çok mutlu kadınlardır. Ve böyle kadınlara sahip olan erkeklerde, çok mutlu erkeklerdir.

Bir hadisi şerifde Resûlüllah (S.A.V) şöyle buyurmuştur ;

«Dünya, geçici bir meta (servet ve saman) dır. Bu dünya metâının (servet ve kazancının) en hayırlısı, sâliha (namuslu itaatkar) kadındır.

— (O sâliha kadın) sen (yâni kocası) ona baktığında sana surur ve neşe verir. Sen ondan ayrılıp gittiğindede (işine, çarşıya gittiğinde) seni koruyan (senin evini, çocuklarını ve namusunu senin için muhafaza eden) kadındır.»[106]

Kadınların Din ve akıllarının eksikliği ile ilgili izahat, «İsiamda tesettür ve haya» adlı eserimizde zikredilmiştir.[107]

Tercümesi ;

20 - (19) Ebû Hüreyre (R.A.) den mervidir, demiştir : Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Allâhü teâla buyurdu : Âdem oğlu bana yalan isnâd etti. Halbuki ona yalan isnâd etmek muvafık değildir. Ve âdem oğlu bana noksanlığı tavsif etti. Halbuki ona o şekilde (cenâbu hakka noksanlık ve evlad isbâtı) isnadı lâyık değildir.

— Şimdi âdem oğlunun bana yalan isnad etmesine gelince şu sözü : «Allah (C.C.), benii yoktan yarattığı gibi, elbet tekrar beni iade edemez.

(Yani, tekrar diriltmesi hâli yokturdedi.). Halbuki bana göre (yani, ben âzî-müşşâna göre) âdem oğlunun, tekrar iade edilmesinden ilk defa yaratılması daha ehven değildir.

— Bana (ben âzîmüşşâna) şetmi (noksanlık isnadı) ise, âdem oğlunun şu sözüdür :

«Allah (C.C.) kendisine evEâd ittihaz etti (çocuk edindi). Halbuki ben fâzîmüşşan) herşeyden müsteğni, benden hiç bir şey doğmadı ve ben hiç bir şeyden doğrulmadım ve benim için hiç bir şey denk değildir.»

21 - (20) İbni Abbasdan (R.A) mervî olanda ise şöyledir :

«Ben (âzîmüşşâna) söğmeğe - noksan isnad etmeğe gelince, âdem oğlunun [108] :

«Benıim (yanı Allah) için çocuk vardır.» demesidir. Halbuki ben âzîmüş-şan bir arkadaş veya evlâd edinmekten münezzehimdir.» [109]

İzahat

Râvi Hz. Ebî Hüreyre (R.A) hakkında kısa malumat, üçüncü hadisi şerifde izah edilmiştir.

Hadisi kudside beyan edilen âdem oğlunun Allaha yalan isnadı Ve noksanlıkla vasıflanmasındaki ilâhi hükümlerde cereyan şekilleri ve cevabı ilahileri hulâsa olarak arz edelim :

a) Öldükten sonra tekrar dirilmenin daha doğrusu Allanın (c.c) tekrar dirilterek yaratması, çürüyüp yok hâle gelen cisim ve cesedlerin olamıya-cağını câhil ve beyinsiz kâfirlerden birisi çürümüş kemiği göstererek bunun tekrar dirilmesi olamaz, diyerek cenabı hakkın tekrar dirilteceğine dâir hükmü ilâhisini yalanlayordu.

İşte bu hükmün cereyanı ve cenabı hakkın cevabı, ilâhi âyetlerde şöyle zikrediliyor :

«O (inkarcı) insan görmedimiki; Biz onu bir nutfeden (bir damla meniden) yarattık, şimdide aşikara bir mücadeleci kesiliverdi.

— (Nutfeden) yaratılışını unutarak bize birde (şöyle) misal getirdi : Bu kemikler çürüyüp dağılmışken bunları kim diriltir? dedi.

— (Ey habibim!) deki : Onlan ilk defa yokdan vâr eden diriltir. Ve o, yaratılanı tamamı ile bilir.» Yasin sûresi, 77-79

Evet kuru topraklara saçılan tohumları bitirip, yeşerten, kuru ağaç ve otlan yeniden yeşertip yaprak ve meyvalar yaratan hâhk zülcelâl, ölüleri tekrar diriltecek, hesap, kitap, sual, mîzan hükümlerini icra ederek haklıyı haksızı ayırd edecek, haksızlardan hak sahibinin hakkını alıvere-cektir. Hatta buynuzlu koyun ve keçi gibi hayvanların buynuzsuzlara te câvüzü var ise, onlarıda haklaşdıracaktır. Binâenaleyh aklı îman ile nur-lanan her mümin, örnek ve misali görülmeden bu âlemi ve içindekileri nasıl yarattığını düşünür ve tekrar dirilme ve yaratılmanın güç olmayacağını idrak eder ve inanır.

b) Cenabu hakka noksanlık vasıfları ise, yahûdilerin «Uzeyr Allanın oğludur», Hıristiyanların «Isa, Allâhı noğKldur.» ve bâzı arablarında «Melekler, Allâhın kızlarıdır.» gibi kötü isnad ve vasıflarda bulunmuş olmalarıdır.

Yahûdî ve Hıristiyanların böyle diyenleri müşrik menzilinde birer putcu mesâbesindedirler. Binâenaleyh böyle kitabîlerin kesdikleri yenmez. Ancak bu akidede olmadan Allâhı Rab, Musa ve îsa (A.S) ı peygamber tanıyıp en son peygamber Muhammed Aleyhisselâmı peygamber tanımazlarsa, bunlar kâfirlerdir. Fakat bir kitaba ve peygambere inanıp şirkde de bulunmadıklarından kesdikleri yenir.

Bu hükümlerin daha geniş şekli, fıkıh kitaplarında mezkûrdur. Bilhassa «Müiteka tercümesi» adlı eserimizin «Hayvanları kesme Bahsi» adı altında uzun izahat verilmiştir.

Cenâbu hakka çocuk isnadı ise, pek çok âyeti kerimelerle red edilip açıklanmıştır. Cümleden bir tanesi ihlas sûresinde şöyle beyan edilmiştir :

«(Habîbim!) deki : O, Allah birdir (eşi ve ortağı yoktur.) AHah sameddir (her yarattığı şeyin muhtaç olduğu eksiksiz bir varlıkdır.)

— O doğurmadı ve doğru'modı da. Hiç bir şeyde ona denk ve eş olmamıştır.»[110]

Tercümesi :

22 - (21) Ebû Hüreyre (R.A) den mervidir, demiştirki :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu ;

«Allâhü teâfâ dediki : Âdem oğlu dehre (zamana) söğmekle bana eziyet ediyor. Halbuki ben azimüşşân dehrim (yâni, ben azimüşşân yaratanım). İşler benim yedi kudretimdedir, gece ve gündüzü deveran ettirir çeviririm.»[111]

İzahat

RâvİHz. Ebî Hureyrenin hal tercümesi üçüncü hadisi şerifde geçmiştir.

Bu hadîsi kudsîde de, cenâbu hak âdem oğlunun (insanların) zamana sövüp lanet etmeleriyle Allâha eziyet ettiklerini beyan etmektedir.

İnsanlar, zaman zaman «bu zaman şöyle zamandır. Zaman olmaz olsun, zaman îcabı, zaman kötü zaman gibi.» cümlelerle zamanı kötülerler ve zamana söverler. Halbuki zaman; gece ve gündüzün deveran ve cereyan etme şeklidirki, dünya yaratıldığı günden beri, gece ve gündüz, mevsimler, iklim şartları ve zamanın cereyan ettiği mekanlar aynıdır.

Ancak bu zamanın cereyan ettiği gece ve gündüzlerde ve mekanlarda yaşayan insanların, inanç, akide ve amelleri değişik şekilde devam etmek tedir. Kimisi Allâha ve hükümlerine hulusla îman edip ibâdet ve iyi ameU lerle yaşamış, güzel ahlak sahibi insanlar topluluğu halindedirler.

Bir kısmıda şirk ve küfre dalmış âsî ve mücrimler güruhu hâlinde yaşamışlar ve hâlada aynı şekil üzere devam edenler çoğunlukdadtr. Aüâhâ inanmayan veya inanıpda isyan eden kâfir, zâîim ve fâsık insanlar, çok zaman kendi işledikleri küfür ve isyanları başkalarına yükletmek »° kendilerini haklı edasına sokmak için hemen «zaman îcabı, olmaz olsun zaman yapdırıyor. Ne yapalım bu zaman böyle zamandır vs.» diyerek işin içinden çıkarlar.

Halbuki gece ve gündüzün deveranından ibaret olan zaman, oynı zamandır. Değişen ve kötüleşen var. ise, kendileridir. Öyle,ya geçmiş zamanda anası, babası ve büyükleri îmanlı, ihlâslı, hak hukuk bilir, namaz kılar, orueunu tutar, zekatını verir, hac farîzasını îfa eder, her türlü hayır ve ha-sanatta bulunurlar, küfürden, ucub, riya, sum'a, kibir ve gururdan, yalan ve İftiradan, zina, içki, kumar, hırsızlık, adam öldürmek, dans ve balo gibi namus yıkıcı deyyus ve

pezevenkiikd-^n, bî namazlıkdan, anaya babaya isyandan, hulâsa Allâhın haram ve yasak ettiği her şeyden kaçınır ve kaçın-dırırlardı.

Zamanı kötüleyip şovenler ise, ekseriya haramlara dalan ve yüzen insanlardır. Bir fenalığı işlerler, «alnımızın yazısı, zamanın yapdırdığı» diyerek sıyrılırlar. Zaman sizin elinizden tutupda, «haydi içki masasına, zinaya, karınızı geydirin kuşatın dans salonuna götürün yabancı erkeğe teslim edin mi? diyor, falan yerde kumar oynanıyor haydi sizde oynayınmı? diyor, camiyi cemaatı bırakın, kumarhaneye, müstehcen filim seyretmeye gidinmi? diyor. Hak ve hukuk tanımayın, her türiü fenalık ve kötülüğü işleyin mi? diyor.»

Bu şekilde anlayıp nefislerinin ve şeytanın ığvası ile kendilerini kötülüklere iten ve atanlara yazıklar olsun. Be hey budalalar! zaman başka şey sizin işledikleriniz başka şeydir, zamanı Allah yaratır. O kötülükleri o yaratılan zamanın içinde siz işliyor ve siz kazanıyorsunuz. Zamanı kötü-ienekle kendinizi temize çekip o zamanı yaratan Allâhü teâlâyı kötülüyor-sunuz. Böyle görüş ve düşüncelere lanet olsun, Allâhü teâla sizleride ıslah edip doğruyu gören, bilen ve anlayanlardan kılsın. Amin.

Bu izahatı okuduktan sonra yukardaki hadîsi kudsîyi tekrar bir daha okuyunuz.[112]

Tercümesi :

23 - (22) Ebû Musa el Eş'arî (R.A) den mervîdir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) buyurduki :

«Ezâ verici (küfür sözleri) işiden Alfandan başka hiç bir ferd, Allâhü teâ:â kadar sabırlı olamaz. Zira (kâfirler ve kötü söz söyleyenler,) Altâhii teâ'ava çocuk isnâd ederler. Ondan sonrada Allâhü teâla onlara afiyet verir ve onları (O küfür sözlerine rağmen) rızıklandırır.» [113]

İzahat

Râvî Ebû Musa el Eş'arînin hal tercümesi, on birinci hadîsi şerifde geçmiştir.

Hadîsi şerifde beyan edilen hüküm, şâyânı dikkattir. Zira cenâbu hakka eza verecek şekilde isyan eden, kötü söz ve isnadlarda bulunarak şerik koşan, evlad isnad eden, çeşitli iftira ve tezvirlerde bulunanlara karşı, çok sabırlı ve çok tahammüllü, onun gibi bir daha sabırlı varlık olamaz. Öyle ya hem isyan edip şirk koşuyorlar, iftîra ve tezvirde bulunuyorlar, hem-de o yüce Allâhın rızkına ve çeşitli nimetlerine kavuşuyorlar.

Cenâbu hakka yapılan kötülüklerin en azı insan oğluna yapılsa, hemen o âsilere gereken muameleyi yaparlar, vazifeden atılacaksa, vazifeden atarlar, kovulacaksa kovarlar, eziyet edilecekse, eziyet ederler, aç bırakılma yolunuda düşünürler ve hatta hemen öldürenlerde olur.

Halbuki cenâbu hak kendine en ağır itham ve isnadlarda bulunanları uzun müddet bırakıyor, yiyeceklerini, giyeceklerini, içeceklerini ve her türlü ihtiyaçlarını vererek yaşatıyor. Günlerden bir gün aklını erdirir îmana gelir, ıslâhı nefis yapar, tertemiz kullardan olur, dünya ve âhiret seâdetini elde eder kul olur diye, bu imkanı veriyor.

İşte Alfâhın ahlakı budur. Allâha ve âhiret gününe inanan her mümin, bu ahlak ile ahlaklanmah, âsi ve günahkarların ıslâhı yolunu beklemeli. Böyle musibetlere göğüs gerip çok ve çok sabır etmelidir.

Evet ilim tahsili, kur'antn hıfzı, namazın edası, iyiyi emredip kötülük-den nehyetmenin ifâsı, haccın edası ve sair dînî vazifelerin icrası anında uğranılan çeşitli itham, sıkıntı ve eziyetlere katlanarak yılmadan bu vazifeleri yapanlar, en sağlam ve metin îman sahibi müminlerdir Allanın ahfakı ile zînetlenen kimselerdir.[114]

Tercümesi :

24- (23) Hz. Muaz (R.A) dan mervidîr, demiştir :

Resûlullah {S.A.V) eşeğin üzerinde iken oendw terkinde idim. Onunla

(ResûlulIahJa) benim aramda palan ipinden {hayvanın narindeki palan, eğer ve emsali şeylerin bağ ipinden) başka bir şey yoktu, Resûlullah (S.A.V) buyurduki :

«Ya Muâzî Kulların üzerinde Allah m hakkı ve Allanın üzerinde kulların hakkı nedir, bilirmisin?

— (Muâz R.A) :

«Allah ve resulü bilir.» dedim.

— Bunun üzerine Resûiullah (S.A.V) buyurdu :

«Elbette kulun üzerinde Allâhın hakkı. Kulun Allâha ibâdet edip ona hiç bir şeyi şerik koşmamastdır.

— Allâhın üzerinde kulun hakkı ise, (Allâha C.C.) hiç bjr şeyi şerik koşmayan kimseyi azab etmemesidir.»

— Bunun üzerine (Muâz R.A) dedimki :

«Yâ Resûlellah! bunu insanlara sevinmeleri için tebşir edeyim mi?[115]

— Resûlullah {S.A.V) :

«Onlara {{insanlara) tebşir etme. Zira çalışma ve cihâdı terk ederler» buyurdu. [116]

İzahat

Râvi Hz. Muaz (R.A) kimdir?

Hz. Muaz bin ce$)el (R.A) Ensârı kiramdan (Medine-i münevvereli) haz-rec kabilesine mensup Resulüllaha akâbede bîat edenlerden kıymetli bir sahabedir. Bedir ve diğer muharebelerde hazır bulunmuştur. Resûlullah (S, A.V) onu yemene vali ve muallim olarak göndermişti.

Hz. Muazdan, Hz. Ömer, Ibni Abbas gibi pek çok sahâbe-i kiram efendilerimiz hadisi şerif rivayet etmişlerdir.

Reslûûllah (S.A.V) efendimiz şöyle buyurmuştur :

«Ümmetime, ümmetimin en merhametlisi, Ebû Bekirdir. Ve ümmetimin helal ve haramı en iyi bileni, Muaz ibni cebeldir.» [117]

Hz. Muaz, Dini mübini islâmın hükümlerini en iyi bilenlerden olması hasebiyle Resulü Ekrem sallallahü aleyhi vesellem efendimiz zamanında fetva veren sahabelerdendir ve hatta kitap ve sünnete kıyasederek veya kitap ve sünnetden hüküm çıkararak ietihadda bulunan ve İetihad yapmasına İlk izin verilen sahabelerdendir .

Hz. Muaz (R.A) Samda taun hastalığına tutuldu. Aynı hastalıkdan iki hanımı bir oğlu vefat ettikden sonra buda hioretin on sekizinci yılında otuz sekiz yaşında hakkın rahmetine kavuşmuştur. Allahü teâla ondan razı olsun.

Hadisi şerifin baş tarafında nakledilen ifadeler şâyânı dikkatin Zira Resulü Ekrem efendimiz Hz. Muazı kendi bindiği hayvana (arkasına) bindiriyor, ondan sonra Allâhın ve kulun hakkını soruyor.

Kendinin bindiği merkebe beraberce bindirmesi o, mübarek efendimizin tavazucnu ve misafir perverîiğini göstermekle beraber sevişen kişilerin yardımlaşmada ve bir birlerine yapacakları ülfet ve mahabbet bağlarının kuvvetlenmesinde, bu gibi hal ve hareketlerin gerekliliğine işarettir.

Hadisi şerifde geçen «Kulların üzerinde, Allâhın hakkı ve Allâhın üzerinde kulların hakkı» Cümlelerini kısaca açıklamaya çalışalım.

Kulların üzerinde Allanın hakkı : Kulların üzerinde Allâhın hakkı demek, Allahüteâlanın kullara emir buyurub Farz, vaaib kılıp yapılması lazım olanı yapmalarıdır ki, insan oğlunu yokdan var etti ve bütün varlıkları onların emrine musahhar kılıp faydalanmalarını sağladı. Sonrada kendisinin varlığını tanıtıp bildirerek akıl ve idrakin anlayacağı hüküm ve hikmetler beyan etti ve bu hikmetleri tanıtıp bildiren elçiler gönderdi.

İşte bu hikmetleri anlayıp hak ve hakikata vasıl olan insanlar, yaratanı tanıyıp bilerek inanacak ve onun emirlerini hakkı ile yerine getirerek her şeyin halikı ve mabudu olan Allâhın hakkını ödemiş olacaklar.

Neîekim bir âyeti kerimede meölen şöyle buyurulmuştur : «Ben (azimüşşan), insanları ve cinnîleri ancak bana (inanıp) ibadet etsinler diye yarattım.» Zâriyat sûresi, 56

Allanın üzerinde kulların hakkı : Bu cümlenin antamıda gayet açık olarak anlatılmıştır. Ancak şu hususu belirtelim; kulluk vazifesini hakkı ile yapanlara cenabı hak cennet nimetini ihsan edip cehennem azabından âzad edeceği bir vadi ilâhi ile lutf edecektir. Yoksa bazı mutezile kafalı kişilerin veya gurubların iddiaları gibi, Allahüteâla kendisine kulluk yapanları cennetine katıp cehennemden azad etmek mecburiyetinde değildir. Zira eğer bu şekilde mecburiyet olursa, bu takdirde Allanın üstünde bir varlığın olması, dolaysiyle onun emrinin yerine getirilmesi gibi doğru olmayan hükümler ortaya çıkar.

Kur'anı kerimde pek çok âyeti kerimelerde beyan edilmiştir. Cenâbu hak şirkten başka günahları dilerse, afv eder, dilerse afv etmez. Keza îman edip iyi amelde bulunanlarıda dilerse, cennetine'katar, dilerse cehennemine atar. Fakat îman edip iyi amelde bulunanlara ayrıca vâd etmiştir. O vadinin îcab ve iktizası, lutfu keremi ile cennetine katacaktır.

Cümleden bir âyeti celile meali :

«{Resulüm) altından ırmaklar akar (her çeşid meyvelerle süslenmiş) cennetler vardır.» Bakara sûresi, 25

Diğer âyeti kerime meali :

«İşte iyi amellerde bulunanlara yapılan bu ihsan (cennet ve nîmeti), Allahdandır (Al la hin bir lutfudur).» Nisa sûresi, 70

Resulü Ekrem efendimizde, kendisini cenâbu hakkın rahmeti ilâhi merkezi olan cennet ve nimetine, onun fazlu keremi ile girebileceğini beyan buyurmuştur.

Evet hiç bir kul, Allaha ibâdet ve tâatta bulunduğundan dolayı, onu cennetine katması Allaha vacib değildir. Vacib ve mecbur olmaz. Çünkü Ailahın fevkında emir verici bir varhk yoktur.

Akâid manzumesinde şöyle nazm edilmiştir :

Ana (Allaha) vacfb olur bir şey diyen kim?
İlahın varmıdır fevkında (üstünde) hakim?
Biiâ îcab durur (vacib değildir) her işde fîfî
Buna var şahidim aklî ve nakli.
Ne muhtacu ne âciz bir ganîdir.
Cihan ferbani üzere mübtenîdir.[118]

Tercümesi :

25 - (24) Enes (R.A) dan mervidir, demiştir :

Peygamber (S.A.V) Ve Muaz deve üstünde binitin terkisinde beraber idi. Peygamber (S.A.V) buyurduki : «Yâ Muaz!» «Buyur ya Resûlailah! Şeâdetler dilerim.» dedi.

— Resûlüllah (S.A.V) buyurdu : «Yâ Muaz!»

— Muaz (R.A) :

«Emrin baş üstüne yâ Resûlellah; Şeâdetler dilerim.» dedi.

— Rasûlüllah (S.A.V) tekrar buyurdu : «Ya Muaz!»

— Muaz (R.A) :

«Emrin baş üstüne yâ Resûlellah! Şeâdetler dilerim.» dedi ve bu nida hâli yukarda görüldüğü üzere üc sefer vâki oldu.

— Enes (R.A) dediki : Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Bir kimse, lâilahe illah, Muhammedür Resûlüllahı kalbinden gelen sıdkıla derse, O kimseyi Allâhü teâla Cehenneme haram kılar.»

— Bunun üzerine Muaz dediki :

— Ya Resûlellah! Bunu insanlara sevinmeleri için haber vereyim mi?

— Rasûlüllah (S.A.V) :

«Bu taktirde (bu şehâdet ve tevhide) istinat edib amel ve cihâdı terk-ederler.» buyurdu.[119]

Fakat Muaz (R.A) öleceği zaman ilmi ketmetmenin günahından kaçınmak için insanlara haber verdi.» [120]

İzahat

Râvî Hz. Enes hakkında gerekli malumat, baş tarafda geçmiştir.

Hadisi Şerifde beyan edilen hüküm hakkında bir kaç kelime arz edelim.

Keiîme-i tevhidi söyleyip inanan kimselerin, Allâha ve Resulüne inanmaları hasabiyle o inançlarının îeabını yaparlar, demektir. Böyle oiuneada cehennemden kendilerini korumuş olurlar.

Veya burada sâde «lâilâhe illallah-Muhammedürrasûlüllah» kelime-i tevhidi sıdkı sadâkatla söyleyip inanan kimsenin, cehennemden âzad olup cennete gireceğinin beyanı, ferâizi ilâhiler, emir ve nehiyler nazil olmazdan evvel söylenmiştir. Bu husus, saîd bin müseyyeb gibi bâzı selef tarafından beyan edilmiştir.

Veya bu kelime-i tevhidi, uyuma, tevbe ve ölümü ânında sıdkı sadâkct-la söyler ondan sonrada ölürse, o kimseyi, cenabu hak cehennemine atmaz.

Veya bu kelime-i tevhîdi sıdkı sadâkatla söyleyen kimse, o îmanı ile ölürse, cehennemde e*bedî kalmaz. Mutlaka cennete dâhil olur.

Hadîsi şerifin son cümleside şâyâni dikkattir. Zira Resûlüllah sallallâ-hü aleyhi veseliem efendimize Hz. Muaz (R.A) soruyor, «Ya Resûlellah! Bunu insanlara sevinmeleri için haber vereyim mi?» diyor.

Kelime-i tevhîdi sıdkı sadakatia söyleyen kimselerin kulluk vazifelerini ihmal edip terk edebileceklerini veya terk ederler düşüncesi ile Resulü Ekrem efendimiz, Hz. Muaza haber vermemesini tavsiye eder mahiyette bu-yuruyorki :

«Bu takdirde (Bu şehâdet ve tevhide) ist.inad edip amel ve cihâdi terk ederler.»

Bu hükmü insanların avamı böyle anlayıp terk edebileceklerinden böyle buyurulmuştur. Yoksa insanların kullukda zirveye ulaşıp havas olanları, müjdeyi duyunca sevinç ve neşelerinden nâşî ibâdetlerini dahada artırırlar. Aşere-i' mübeşşere ve diğer sahabelerde bu hal vâki olmuştur.

Netekim Resulü Ekrem efendimiz ayak topukları şişinceye kadat gece ibâdete kâirn olduğu zaman; ya Resûlellah! geçmiş ve gelecek günahların mağfiret olunduğu halde niçin ibâdete kâim oluyorsun, diyene şu cevabını veriyordu :

«Allaha şükreden kullardan olmayayım mı?»

Hz. Muazda sulahadan olması ve ilmi yaymayıp saklamanın cezasından korkduğundan, ölümünden evvel söyleyor.[121]

Tercümesi :

26 - (25) Ebu zer (R.A) den mervîdir, demiştirki : Peygamber (S.A.VJ e geldim, üzerinde elbise (bir örtü) olduğu halde uyuyordu :

«Kuldan bir kiri, Lâifâhe illellah: Allahtan başka İlah yoktur, der sonrada bu kelime-i tevhid üzere ölürse, o kimse ancak cennete girer.»

— Dedim (yani, ben Ebuzer dedim) zina ve hırsızlık etsedemi?

— Resûlüllah (S.A.V) :

— «Zina ve hırsızlık etsede» buyurdu.

— Yine dedim : Zina ve hırsızlık etsede (cennete girecek) mi?

— Resüllüllah (S.A.V) :

— «Zina ve hırsızlı ketsede» buyurdu.

— Ebûzer yine dedimki : zina ve hırsızlık etsedemi?

— Resüllüllah (S.A.V) :

— Ebûzerin burnunu sürçmeye rağmen zina ve hırsızlık etsede (yine ke •lime-i tevhidi inanarak söyliyen cennete girer)» buyurdu.[122]

Ebûzer (R.A) bu sözleri tekrar söylerken, «Ebûzerin burnunun sür-çülmesine rağmende olsa» der idi, [123]

İzahat

Hz. Ebu zerrilğifârt (R.A), Mekke-i Mükerremede ilk müslüman olan sahâbîlerdendir. Hatta müslümarilann beşincisi olduğu söylenir.

Handek muharebesinden sonra Medîne-i münevvereye hicret etti. O damana kodar.. müslüman olciukdon sonro kendi kavminin vomna a^rn^ onlara islâmi telkin ve tlâim ile meşkul idi. Vefat edinceye kadar Medine yakınlarında Rebze denilen yerde sakin oldu.

Sahâbe-f kiramın en müttekî ve zâhidlerindendi. Hz. Ebû Zer ikiyüz seksen bir (281) hadîs rivayet etmiştir. Sahabe ve tabiînden pek çok kişiler, bundan hadis rivayet edip öğrenmişlerdir.

Vefatı, Hz. Osman (R.A) in hilâfeti zamanında otuz iki (32) sene-i hicride Rebze denilen mahalde vefat etmiş ve orada, ibni mes'ud (R.A) le beraber bir kaç kişi cenaze namazını kılıyorlar ve oraya defnediyorlar. Allah ondan râzî olsun.

Hadîsi şerifin mâna ve anlamı gayet açıkdır, zinanın haramlığına inanıp helal demediği müddet, bu fîli işleyen kimse, mutlak ve muhakkak cennete girecektir. Bu giriş ya doğrudan doğruya cennete şevkle olur. Veya günâhı nisbetinde cehennemde yandıkdan sonra cennet ve nîmete dahil olur. Burası Allâhü teâlânın meşiyet ve iradesine bağlıdır. Zira şirk ve küfürden başka günahların ceza veya afv edilme ciheti Allanın dilemesine bağlıdır. Dilerse, afv eder. Dilerse azab eder.

Bu husus kur'anı kerimde şöyle beyan edilmiştir :

«Şüphesiz Allâhü teâla, kendisine ortak koşulan (Şirki), afvu mağfiret

etmez. Ondan başka günahları (büyük olsun, küçük olsun) dilediği kimseden afvu mağfiret eder.» Nisa sûresi, 116

Akâid manzûmesindeki beyt ise bu hükmü şöyle açıklar :

Kebâir (büyük günah) abdi (kulu) imandan çıkarmaz,

Mücerred mâsiyetten küfre varmaz :

Yani, şirk ve küfür olmayan büyük günah, sahibini kâfir yapmaz ve büyük günahı günah îtikadi ile işleyen kimse, ancak günahkâr olur ve işle-diğide günahdaıi ileri gitmez. Binâenaleyh küfre varmayan günahlarda cennete girmeğe mânı olmaz. Ancak direk girmeyip cehennemde bir az yandıkdan sonra girer veya hiç cehenneme girmeden Allanın afvı keremi veya peygamberimizin şefaati ile girecektir.

Bir hadisi şerifde Resûlüllah şöyie buyurmuştur : «Benim şefaatim, ümmetimin büyük günah sahiblerinedir.» Evet zina yapmak, içki içmek, kumar oynamak, hırsızlık yapmak, yalan söylemek, iftira etmek, onaya babaya âsi olmak, namazın terkinin günahını kabul ederek namazı terk etmek, gıybet etmek, riya, kibir ve hased gibi kalbin işlediği veya kötü niyyetin mahsulü olan büyük günahları, günah ve haram diyerek işleyenler, âsi ve günahkâr müslümantardandırlar. Fakat haram ve günahlara helâl deyip işleyenler kâfirdirler. Varacakları yerde ebedi cehennemdir.[124]

Tercümesi :

27 - (26)Ubâde ibni Essamit (R.A) dan mervîdir, demiştir. — Resûlüllah (S.A.V) buyurduki :

«Bir kimse, AHahtan başka ilah olmadığına, onun şeriki olmayıp bir olduğuna, ve Muhammedin onun (Allanın) kutu ve rasûlü olduğuna, İsa (A.S) onun kulu ve rasûlü, anasının oğlu olduğuna ve Meryeme onun (İsa aley-hisselâmın) kelimesini (olacağını) ilka ettiğine ve ondan (Allahdan) ruh olduğuna ve cennetle cehennemin hak olduğuna şehâdet ederse, o kimseyi Ailhü teâla amelden olan (yapılan) şey üzere cennete katar.»[125]

İzahat

Râvî Hz. Ubâde ibni Essâmid (R.A.) hakkında gerekli bilgi, 18. hadisde zikredilmiştir.

Hadîsi şerifde îmanın şartlarından bâzıları beyan ediliyor. Bilhassa Al-lâha ve âhiret gününe âid inaç ve itikadın ehemmiyetini arzetmekle, bu hususa âid sakat ve kötü düşüncelere kapılmamaya dikkat edilmesi ge-rekdiğine işaret ediliyor.

Ana ve babası olmadığı halde yokdan vâr edilen Adem (A.S) hakkında düşünerek Hz. îsa (A.S) in Babası olmadan sâde anasından yaratılmasını bir ilâhî kudret ve mucizenin tecellîsi olduğuna aklını erdirenler, en sâ-iim ve en mâkul kişiler olduklarını ortaya koyuyorlar. Çeşitli inkâr ve İftira yoluna saparak hareket edenlerde, basîretsiz ve hakkı görmeyen münkirlerdir.

Kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştur :

«Şüphesiz îsanın babasız dünyaya gelişi, Âdemin hâli gibidir.»Ali İmran, 59

Diğer âyet mealleri :

«Sonra onu (İsayı, annesi) yüklenerek kavmine getirdi, ona (meryeme) dediierki : Ey meryem! Doğrusu, sen acâib bir şey (babasız çocuk) getirdin.

— Ey Harünun (soy itibari ile) kız kardeş,!! senin baban kötü bir adam değildi.ananda iffetsiz bir kadın değildi.

— Bunun üzerine (Meryem onlara cevab kasdı ile) çocuğa işaret etti. Onlar : Biz beşikteki çocukla nasıl konuşuruz, dediler.

— (Ailâhın bir mucizesi olarak beşikteki çocuk Isa) dediki : Ben gerçekten Allanın kuluyum. Bana kitap verdi ve beni bir peygamber yapdı. Beni Her nerede olsam mübarek kıldı ve hayatta bulunduğum müddet, bana namazı ve zekatı emretti» Meryem sûresi, 27-31

Hadîsi şerifde geçen «ruh» kelimesi hakkında bir kaç cümle arz edelim, şöyleki :

a) Isa aleyhisselâm, babanın sulbundan olmayıp direk ilâhi irâdenin tecellîsi ile yaratılmasından dolayı «ruh» denilmiştir.

b) veya Allâhü teâîanın izni keremi ile İsa aleyhisselâm, mucize olarak ölüleri dirüttip bir nevi ruh verme gibi olduğundan ona «ruh» denilmiştir.

c) veya ruh ve cesedden mürekkeb olan. Hz. İsa aleyhisselâm, ruh sahibi

olan bir babanın veya bir canlının menisinden hasıl olmadığından ona «ruh» denilmiştir.

d) Veya Cebrail Aleyhisselâm-ı cenâbu hak gönderip anası Hz. Meryemin gömleğinin altından ayağına üfürmesi ile hâmile kalıp menînin kirlerinden hiç bir şeyin olmaması ve bu şekilde dünyaya gelmesinden dolay; Hz. Isa aleyhisselâma, «ruh» denilmiştir.

Bu maddelerin bâzı yönleri çeşitli âyeti kerîmelerde beyan edilmiştir, kıyamette de aynı halın olması ile ilgili hitab tecelli edecektir.

Nitekim bir âyeti kerîmede şöyle beyan edilmiştir :

«Allah o zaman (kıyamette) şöyle diyecek : Ey Meryem oğlu İsa! hem senin üzerindeki, hem anayın üzerindeki (bunca) nimetimi hatırla. Hani ben seni Cebrail i!e desteklemiştim. Beşikde ikende, yetişkin ikende sen insanlara söz söylüyordun. Hani sana kitabı (yazı yazmayı), hikmeti, Tevrâtı ve ncili öğretmiştim. Hani benim iznimle çamurdan bir kuş suretinin benzerini tasarlıyordun, içine üfürüycrdun da benim iznimle bir kuş oluveriyordu. Hem anadan doğma kor ile abrası da benim iznimle iyi ediyordun. Hani ölüleri, benim iznimle (hayata) kavuşturuyordun. Hani israil oğullarını senden defetmiştim (seni öldürememişlerdi}. Kendilerine açık mucizeler getirdiğin zamanda, içlerinden o köfredenler şöyle : Bu aşikâr bir büyüden başka bir şey değildir, demişti.» Mâido sûresi, 119

Cennetle cehennemin hak ve var olduğuna dairde pek çok ilâhi hükümler, kur'anı kerimde mezkûrdur. Adem Aleyhisselâmın kendisi ile ailesi Hz

Havvanın cennetten çıkarılışları ve müttekîler için cennetin hazırlandığını beyan eden âyetleri, cennetin hak ve el'an ^Jor olduğu, keza cehenneminde Kâfirler için hazırlandığını mâzî sığası ile beyan etmiştir. Erbabı mütealaa, akâid kitablanna müracaat eder,[126]

Tercümesi :

28 - (27) Amr ibnil As (R.A) dan mervîdir, demiştir :

— Nebiyyi Ekrem sallallâhü aleyhi veselleme geldim ki : (Ey nebiyyi Muhterem!) sağ elini uzat da sana bîat edeyim, Resûlüllâh (S.A.V) hemen elini

uzattı, bende elimi geri çektim.

— Bunun üzerine Resûlülla h(S.A.V) : «Hatırına ne geldi ey Amr?» dedi.'

— Bende : Nefsimi bir menfeat karşılığında şartlamak istemiştim, de< dim.

— Resûlüllâh (S.A.V) : «Neyi şartlamak istiyorsun?» buyurdu.

— Dedimki : Müslüman olduğumda afv olunmamı istiyorum.

— Resûlüllâh (S.A.V) buyurdu ki ;

«Ey Amr sen bitmezmisin ki İslâm, müslümanltkdan evvtl geçeni (küfrü ve günâhı) yok eder, Hicretde, hicretten evvel işlenenleri yok eder ve hacc da, haccdan evvel işlenenleri yok eder!»

Ebt Hüreyre (R.A) den mervî şu iki hadisi kudsiyi : «Allâhü teâlâ buyurdu : Ben azîmüşşan şirk koşanların şirkinden beriyim» diğeri,

«Büyüklük, benim gömieğimdir.» İlerde Riya ve kibir böbındo inşa Allah zikredeceğiz.[127]

İzahat

Râvî Amr ibnil As (R.A), Mekke-i mükerremeli ve kureyş kabılesinden-dir. Hicretin yedinci senesi Hayberin fethi yılı müslüman olmuştur veya hicretin sekizinci senesi mekke-İ mükerremenin fethinden altı ay evvel müslüman olmuştur.

Resûlüllâhın huzuruna, Amr bin As (R.A), Hölid bin Velid (R.A} ve Osman bin Talha (-R.A) hazretleri birlikte geldiler. Evvelâ Hz. Hâlid girdi müslüman oldu, bîat etti, sonra Hz. Amr bin As girdi müslüman oldu, biat etti ve geçmiş günahlarının afvini diledi.

İşte o zaman Resulü Ekrem efendimiz şöyle buyurdu :

«İslama girmek ve hicret etmek, evveîce işlenenleri yutar bitirir.»

(Ahmed bin Hanbel)

Amr bin As, muhtelif zamanlarda mısır valiliğinde ve ordu kumandanlıklarında bulunmuştur. Ebu Musa El'eş'arînin karşısında Hz. Muâviye tarafından hakem tâyin edilmişti. Hâdise târih ve siyer kitablarında meşhurdur.

Amr bin el As (R.A) Mısır valisi iken 43. sene-i hicrîde vefat etmiştir.

Allah ondan razı olsun.

Hadisi şerifde, «İslam, Müslümanlıkdan evvel geçen (küfür ve günahı) yok eder» cümlesindeki hüküm, islâm diyarında olmayıp kâfir diyarında olan harbîler hakkındadır. Yani kâfir memleketinde yaşayan bir kâfir, islâmı kabul eder müslüman olursa, Allah hakkı olsun, kul hakkı olsun, ne gibi günahları var ise afv olunur. Anadan doğma tertemiz bir çocuk gibi müslüman-dır.

Fakat islâm diyarında yaşayan zimmî (vatandaş) kâfirler müslüman olurlarsa, onlardan Allâha ait olan küfür ve günahlar bağışlanır, tertemiz olurlar. Kulların hakkı ise, helallaşma veya afv ettirmeden bağışlanmaz. Zira islâm diyarında yaşayan ve oranın islam hükümlerinin infazını daha evvel kabul etme ve bilme hâli gerektiğinden kul hakları afv olunmaz. Tâki helâl ettirilip bağışlattırıiırsa, o zaman ilâhi afve mazhar olunur.

Hadisi şerifde, «Hicret iie haccın» geçmiş günahları bağışlatma meşe-leside yine zulüm ve kul haklarına tecâvüzde bulunmaların dışındaki günahlar afv olunur, demektir. Zira zulmün ve kul haklarının isiâm diyarında ve müslüman halinde işlenmeleri, o günahların sahibleri ile helalllaşma veya afv ettirme yoluna baş vurmak suretiyle ilâhi afv olabilir.

Yani hukûkullahın her çeşidi, Ressûlüllâhın diyarına hieret eden harbînin, islâmı kabul edip hicret etmesi ile afv olunur, ve Hacca giden bir müs-lümandanda, hukûkullahın büyüğü gücüğü bağışlanır.

Hukuku ibâde gelince, bütün ulema ve müctehidlerin icma-ı ile afv olunmaz.

Hukûkullahın afvi içinde, hacca giden kişinin hac esnasında, dedi kodu, fışkı fucûr ve kavga gürültü yapmadan hac etmesi gerektiği âyeti kerîme ve hadîsi şeriflerde beyan edilmiştir.

Riya ve kibir hakkında vârid olan hadîsi kudsilerin açıklamaları, bahislerinde gelecektir.[128]

Îmanla İlgili İkinci Fasıl

Tercümesi :

20 - (28) Muaz ibni cebel (R.A) den mervidir, demiştir :

— Dedimki, yâ Resûlellah (S.A.V) bana bir amel haber verki, (o emel} beni Cennete katsın ve Cehennemden uzaklaştırsın.

— Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V} buyurdu :

«Eibet sen büyük bir İşden sordum, O iş Aüâhü teâfânın müyesser kıldığı kimseye kolaydır (ve şudur) :

— Aüaha libâciet edersin, ona hiç bir şeyi şerik koşmazsın, Namazı kılarsın, Zekâtı edâ edersin, Orucu tutarsın ve beyti şerifi hacc (ziyaret) edersin.»

— Bundan sonra Resûluilah buyurdu ki :

— «Kulak ver bana ! sana hayır kapılarını haber vereyim? (bâzı rivayette. Evet haber ver, dir)

(Resûluilah şunları saydı) :

«Oruç (örtücü ve koruyucu) bir kalkand.T, sadaka; Suyun ateşi söndürdüğü gibi, hatayı söndürür. Ve gecenin yarısında bir adamın kıldığı namaz (da hayır kapılarından) dır.

— Bundan sonra Resûluilah şu mealdeki âyetler^okudu :

«Yan'arı yataklarından uzaklaşır, korku ve ümidjle Rablerine düâ ederler. Kendilerine rızıklandırdığımız şeylerdende (hayra) harcarlar.

— Artık onfar için, yapmakda olduklarına kj.r mükâfat olarak, gözlerin aydın olacağı (nimetlerden) kendilerine neler gizlenmiş bulunduğunu kimse bilmez.» (Secde Sûresi, 16-17)

— Sonra Resûluilah (S.A.V) buyurdu :

— Dikkat et sana işin başını, direğini ve en yüksek zirvesini bildıire-yimmi?»

— Dedim ki : Evet (bildir) ya Resûlellah!

— Resûluilah (S.A.V} buyurdu :

«İşin başı: İslâm, işin direkler,'; Namaz ve işin en yüksek zirveside ct-haddır.»

— Sonra Resûluilah (S.A.V) buyurdu :

«Sana bütün bunların esasını (ve başını) haber vereyim mi?»

— Dedim ki : Evet (haber ver) ya Allanın nebisi!

— Bunun üzerine Resûluilah dilini eli ile tuttu ve buyurdu : «Buna (diline) manî ol, üzerme hücum ettirme.»

— Hemen dedim : Yâ nebiyyallah! Biz konuşduğumuzla cezalanacak-mıyız?

— Resûluilah (S.A.V) buyurdu :

«Annen seni yitirsin ey muaz!, İnsanlar yüzleri üzerine veya burunları üzerine veya dillerinin mahsul'arı üzerine Cehenneme düşmeyeceklerini

zannedersin? (elbette böyle düşecekler). » (Hadisi; Ahmet, Tirmizi ve İbni mace rivayet etmişlerdir, ve Tirmizî hadîs, hasen ve sahihdir, demiştir.}[129]

Tercümesi :

30 - (29) Ebî Ümame (R.A) den mervîdir, demiştir :

Resûluilah (S.A.V.) buyurduki :

«Bir kimse, Al!ah için sever, Allah İçin buğzeder, Allah için verir ve Allah için meneder (vermez) se, işte o kimse, muhakkak kâmil îmana ermiştir.» [130]

İzahat

Râvî kimdir?

Hz. Ebî Ûmâm^/bâhilî (R.A) ilk zamanlarda Mısırda sakin olup sonra Humusa nakli meker. sden ve sıffiyn muharebesinde Hz. Ali (R.A} in yanında yer alan sahâbîdendir. Sahabelerden en çok yaşayan ve pek cok hadîs öpretip nakledenlerden birisidir. Nakledip öğretmeyi yapdığı yer, çoğunluk la Şam olmuştur. Yetmiş bir (71} yaşlarında iken hicretin seksen altı (86) tânnınde bamaa vefat etmiştir ve Samda vefat eden sahabelerin en sonuncusudur. Allah ondan razı olsun.

Hadîsi şerifde, bir kişiyi Allah için sevmenin, Allah için buğz etmenin, Allah için verip, Allah için vermemenin, kâmil bir îmana kavuşmanın neticesi olduğu beyan buyurulmaktadır.

Yani sevişmeler, rızayı bâriye uygun 'olacak, iyilik ve hayır yollarında

sevişip yardımlaşıiacak, dünyevî ve nefsânî hiç bir garaz olmayacaktır.

Keza bir kişiye buğzetmek de, o kişinin kötülüğünden ve kötü amellerle meşkul olduğundan o kötü amellerine karşı nefret edip buğzetmek, nefsâni bir garaz ve intikamı taşımaması hâlinde makbuldür.

Bir kişiye yardım, ödünç ve iyilikde bulunmak veya taleb edilenleri o adamın kötülüğünden veya kötü yollarda harcayacağından dolayı Allâhın rızasını tahsil etmek gazabı ilâhîsinden uzak oimak maksadını taşıyarak verilmeyen veya red edilme hâlide, îmanın kemal ve fazilete erişmenin neticesidir.

Allah için sevişmek ve Allah için buğzetmek hakkında misallı izahat, baş tarafda geçen hadîsi şeriflerin altında beyan edilmiştir.[131]

Tercümesi :

31 - (30) — Yukardaki hadisi şerifi İmamı Tirmizî Muaz Bin Enesten takdimli ve tehirli olarak rivayet etmiştir. Ve bunun rivayetinde, «O kimsenin îmanı, muhakkak kemâle ermiştir.» şeklinde ifâde edilmiştir.[132]

İzahat

Rövî kimdir?

Hz. Muaz İbni Enes (R.A), Muaz bin cebelden başka bir sahâbîdir. Ah-med bin hanbel, Ebû Dâvud, Nesâî, Tirmizî ve ibni mâce-nin sünenlerinde bu zâtın rivayeti ile hadîsi şerifler mezkûrdur.

Meselâ .- Süneni Tirmizide bu zattan rivayet edilen şu hadisi şerif mezkûrdur :

«Bir kimse, muhtelif elbiseleri giymeye kudreti olduğu halde sâde tevâ-

zuundan dolayı terk edip geymezse, Allâhü teâla o kimseyi mahşerde halkın başı üstünde çağıracak, îman süsleri ile zinetlenmiş elbiselerden dilediğini giymekle muhayyer kılacaktır.»[133]

Hz. Muaz bin Enes (R.A), Mısırda sakin olup yaşamıştır. Vefat târihi bulunmamıştır. Allah ondan razî olsun.[134]

Tercümesi :

32 - (31) Ebû zer (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Amellerin efdalı, Allah için sevmek ve Allah için buğzetmektir.»[135]

Tercümesi :

33 - (32) Ebû Hüreyre (R.A) den rivayet olunmuştur, demiştir:

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Müslüman o kimsedirki, dilinden ve elinden müslüman'ar salim olur. Mü'minde, insanların kanları ve mallan ondan emin olan kimsedir.»[136]

Tercümesi! :

34 - (33) Beyhakî «îmanın Şubeleri babında» Fadâlenin rivayeti ile

(yukarda geçen hadisi şerifin devamına şu cümleleri) ziyade etti :

«Mücâhid : Allaha itaat yolunda nefsi ile cihâd eden kimsedir. Muhacir ise, hatâ ve günahlardan kaçınan kimsedir.»[137]

İzahat

Râvî kimdir?

Hz. Fadâle (R.A), Medîne-i münevvere de Evs kabilesine mensup Ensârı kiramdan bir sahâbîdir. İlk defa uhud muharebesine katıldılar ve ondan sonraki muharebelerin hepsinde hazır bulundular. Sûre-i fetihde beyan edilen ağacın altında bîat edenlerdendi. Şama, cihad maksadı ile gidenlerdendir. Daha sonra şama nakli mekan etti, orada sakin oldu ve sıffînde Hz. Muâvi-ya tarafından hâkimlik yetgisi verilmişti.

Vefatı, Hz. Muaviyenin riyaseti zamanında samda hicretin elli üçüncü (53). târihinde vefat etmiştir. Allah ondan razî olsun.

Hadîsi şerifde, mücahid ile muhacir en güzel tarif ile îzah buyurulmuştur.

Bu hadîsi şerifi tekrar tekrar okuyup ezberlemek ve hükmüne göre amel etmek en güzel ve en doğru yoldur.

Günümüzde nefislerinin arzusu olan makam, mansıp, :!şöhret, mai, mülk, emsali hırslar içinde hırçınlaşmış ve gözleri, gönülleri kendi çıkarlarından başka bir şeyi görmeyip düşünmeyen pek çok muhterisler, hatta namaz ve abdestle ilgileri görülmeyen, riya, kibir, ucüb, hased ve buğz hastalığına kapılmışlar, kendilerine mücâhid süsü veriyorlar. Veya dalkavukları onlara «Mücâhid» diyorlar.

Büyüklerine saygı göstermeyip, küçüklerine şefkat da bulunmayan, hocasına ve babasına isyan eden, hak hukuk tanımayan, içkici, kumarcı, dansçı, zinacı ve iftiracı olan müfsitlerede «Mücâhid» ve bu hayat içinde ölenlere de «Şehid» diyenleri görüyoruz, duyuyoruz.

Meselâ ; Bir zaman Gazetenin birisi yazmıştı, bir yerde dans ederken Kodaman sayılanlardan birisi öirrıüş, hemen aveneleri o adama «şehid» tâbirini söyleyip yazıyorlar. Ne tuhaf ve ne acâibliktir. Küfür ve kötülük hakkı gören göz ve kalblerini bürüyünce doğruyu göremiyor ve anlayamıyorlar.[138]

Tercümesi :

35 - (34) Enes (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) bize hutbe îrad etti ve hutbede ancak şöyle buyurdu : [139]

«Kendisi için emânet olmunmayan (yani, emânete riâyet etmeyip hiyâ-netlik eden) kimsenin (kâmil) îmanı yoktur. Ve verdiği sözü yerine getirmeyen kimseninde dininde kemal yoktur.» [140]

Îmanla İlgili Üçüncü Fasıl

Tercümesi :

36 - (35) Ubâde bin Es sâmit (R.A) den mervidir, demiştir:

Resûlullah (S.A.V) den işittim buyuruyordu : [141]

«Bir kimse lâilâhe illallah, Muhammedürresûlüllah - Allahdan başka ilâh yoktur. Muhammed (S.A.V) de onun Resulüdür, diyerek şehâdet getirirse (yani bu kelime-i tevhidi söyler ve o inancı ilede ölürse), Allâhü teâla o kimseye Cehennemi haram kılar.»[142]

Tercümesi :

37 - (36) Osman bin Affan (R.A) dan mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :[143]

«Bir kimse, Lâilâhe illallah - Allahdan başka ilah yoktur (kelime-i tevhidin manasını) bildiği halde (inanıp söylediği halde) ölürse, (O kimse) muhakkak Cennete girer.»[144]

Îzahat

Râvî kimdir?

Hz. Osman bin Affan (R.A.), Emevî sülâlesinden ve kureyş kabîlesin-dendir Vâni mekke-i mükerremelidir. İlk müslümanlardandır. Resulü Ekrem efendimiz «Dârul Erkama» girmezden evvel Hz. Ebû Bekirin delâleti ile rasûlüllâhın huzuruna gelip müslüman olmuştur.

Habeşistana iki sefer hicret edenlerdendir. Resûlüllâhın kerimesi ve ken di zevcesi olan Hz. Rukiyyenin hastalığından dolayı Bedir,Savaşında hazır bulunamamıştır. Muharebede bulunmadığı halde rasûlüllah önada ganimetten senim ayırmıştı.

Sulh için mekkeye gittiğinden hudeybiye sulhunda da bulunammaıştır. fakat Bîatürrızvanda efendimiz bir elini Hz. Alinin eli üzerine koymuş ve «işte bu Osman içindir» buyurmuştur.

Peygamberimizin Rukıyye ve Ümmü Külsüm (R.A) isimli iki kızını aldı ğından dolayı kendisine «Zihnûreyn -'iki nur sahibi» denilmiştir, Resûlüllâhın damadı muhteremi Hz. Osman (R.A), üçüncü halîfe-i rasuldur. Beyaz tenli, güzel yüzlü, haya sahibi bir zâtı âlî cenab idi. Hilâfeti, on iki seneden bir kaç gün eksik olmuştur.

Vefatı, Muharrem ayının ilk günlerinde Mısırdan isyan edip gelen âsîler tarafından hicretin yirmi dördünde seksen iki yaşında Kur'âm Kerimi Okur halde iken şehid etmişlerdir. Ve bir cumaertesine rastlayan günde cennetül Bakîa defn olunmuştur. Allah ondan razı olsun.

Hadîsi şerifde; «lâilâhe illallah» kelime-i tevhidine «Muhammedürrasû-lüllah» in beraber söylenmemesi nedendir acaba?!

Lâilâhe illallah, kelime-i tevhîdî artık bir alem olmuştur. Bu kelimeyi söyleyip tasdik eden kimse, «Muhammedürresûlüllah» kelimesinide ikrar ve tasdik etmiş demektir. Bu sebeble sâdece lâilâheillallah - Allahdan başka ilâh yoktur, kelimesi ile iktifa edilmiştir.

Hadîsi şerifin sonuç hükmü ile ilgili malumat, yukarda geçmiştir. Oraları tekrar okumak faydalı olur.[145]

Tercümesi :

38 - (37) Câbir (R.A) den mervidir, demiştir : Resûlullah (S.A.V) buyurdu : «Vâcib kılan iki şey vardır.»

— Bir adam dedi : Yâ Resûlellah! Vâcib kılan iki şey nedir?[146]

— Resûlullah (S.A.V) buyurduki :

«Bir kimse, Allâha bir şeyi şerik koşduğu halde ölürse, Cehenneme girer (Cehenneme girmesi vâcib olur.) Ve bir kimsede, Allâha bir şeyi şerik koşmadığı halde ölürse, muhakkak Cennete girer (yani. Cennete girmesi vâcib olur).» [147]

Îzahat

Râvî Hz. Câbir kimdir?

Hz. Câbir (R.A), Ensâri kiramdan meşhur Câbir bin Abdillahdır. Bu meşhur sahâbî, aynı zamanda çok hadis rivayet edenlerdendir. Resulü Ekrem efendimizle beraber. Bedir ve ondan sonra vâkî olan muharebelerin hepsinde hazır bulundular. Şama ve Mısıra gitmişlerdir. Ömrünün son zamanlarında

gözleri görmez olmuştu. Pek çok kimse, bu 7atdan hadîs, nakletmişler-dir. Resûlüilahdan bin beşyüz kırk (1540) hadisi şerif rivayet etmiştir.

Vefatı, doksan dört (94) yaşında iken hicretin y+miş dördüncü senesinde Medîne-i Münevverede vuku bulmuştur. Bir rivayette medîne-i mü-neverede vefat eden sahabenin en sonuncusudur. Allah ondan razî olsun. Hadîsi şerifde beyan edilen hükmü rasul, gayet açıktır. Allâhü teâlaya bir şeyi ortak koşan kimse, müşrik ve kâfir olması hasabi ile cehennemde ebediyyen azab olunmaları ilâhî adaletin tecellısidir. Zira dünyada Ailâha şirk koşan ve isyanda bulunanların cezalarının verilip icra edileceği yer, dünya değil, âhirettir. Orada zâlimlerden intikamını alacaktır. Allâhü teâla elbette böyle müşriklere şımarıklıklarının cezası olan cehennem ateşi ile cezalarını verecektir.

Bir kimsede, Allâhü teâlaya hiç bir şeyi ortak koşmayıp cenabı hakka hulûsu kalb ile inanıp ibâdetine devam ederken ölürse, işte bu itaatkâr kulun varacağı yerde, ebedî seâdet, huzur ve neşe yeri oian cennettir. Zira cenâbu hak böyle kullarına cennetini hazırladığını vâd edip söz vermiştir. Bu sebebden ihlaslı mümin kullarını cennetine katacaktır. Kâmil îmana sâhib olupda ihlas üzere ölen müminler, elbette çok mutlu kişilerdir. Çünkü ebedî seâdete nail olacaklardır.[148]

Tercümesi :

39 - (38) Ebû Hureyre (R.A) dan mervidir, demiştir : Biz, Resûlullah (S.A.V) in etrafında idik ve bizimle beraber bir Gurup Cemâat içinde Ebû Bekir ve Ömer (R.A) da vardı. Resûluilah (S.A.V} aramızdan kalkdı Ve yanımıza gelmesi gecikmişti. (Biz bu hâli görünce) bir düşmandan kötülük isabet etmesinden korktuk. Muzdarib olduk, kaldık. Muzdarib olanlardan ilki, ben idim. Resûlullah (S.A.V) in durumuna muttali olmak kasdı ile (meclisden) çıktım, tâ Ensardan (Medineli sahabeden) Beni Neccâra âid bahçeye gelinceye kadar tâkib ettim. Bahçenin etrafını dolaş-dım, acaba bahçenin bir kapısını bulabilirmiyim? diye Fakat (hiç bir) kapı bu lamadım.

— Hemen gördüm ki, küçük bir nehir hâriçdeki kuyudan duvara ortasından bohçeye giriyor.

— Küçük bir nehir bir su kanalıdır.

— Ebû Hureyre (R.A) dedi : girmeğe gayret ettim ve Resûlullah (S.A.V) efendimizin yanına dizleyerek sokulup girdim.

— Bunun üzerine Resûlullah (S.A.V) : «Sen Ebû Hureyresin değilmi?» buyurdu.

— Ebû Hureyre (R.A) : Evet (ben Ebû Hureyreyim) Yâ Resûlallah! dedim.

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu : «Dileğin nedir?»

— Dedim ki : Sen bizim aramızda idin, kalkdın ve uzun müddet yok olup yanımıza gelmedin. Bunun üzerine biz, (her hangi bir düşmandan) sana bir kötülüğün isabet etmesinden korkduk ve bu halden muzdarib olduk. Hemde üzülen kimselerin evveli ben idim. İşte bu sebebden sizi tâkib ettim, bu bahçeye geldim. Girmek için tilkinin diz üstü sürünerek girmeye çalıştığı gibi çalışdım. Ve bu insanlarda arkamda idiler.

— Bunun üzerinö Resûlullah (S.A.V) :

«Ey Ebâ Hureyre!» dedi ve iki nâlinini bana verdi. Hemen Resûlullah (S.A.V) tekrar buyurdu :

«Ey Ebâ Hureyre! şu iki nâlinfe git, şu duvarın arkasında kaibi itmi'nan-!a lâilâhe illallah - Allahdan başka ilah yoktur, diyerek şehâdet eden bîr kimse sana mülâki olursa, o kimseyi Cennetle tebşir et.»

— Ebû Hureyre (R.A) dedi ; İlk defa mülâki olduğum (karşılaştığım) kimse, Ömer (R.A) oldu.

— Hemen Ömer (R.A) dedi ki : Ey Ebâ Hureyre! bu iki nâlin nedir?

— Ben dedim : Bu iki nâlin Resûlullah (S.A.V) efendimizindir. Beni bunlarla, kalbinin itmînânı ile lâilâhe illallah - Allahdan başka ilâh yoktur, diyen kimseye mulâkî olduğumda o kimseye Cenneti tebşir edeceğim.

— Bunun üzerine Ömer (R.A) benim iki Göksümün üzerine vurdu ve derhal ben o vurulmanın şiddetinden oturağımın üstüne düştüm.

— Hemen Ömer (R.A) : Dön yâ Ebâ Hureyre, dedi.

— Bunun üzerine bende Resûlullaha (S.A.V) döndüm. Ağlayacak şekilde iltica ettim ve Ömer (R.A) beni tâkib etti. Bakdım ki, hemen Ömer (R.A) izim üzere (arkamda) idi.

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu : «Ey Ebâ Hureyre! Seni ne dönderdi?»

— Hemen ben dedim : Ömere tesadüf ettim, senin beni gönderdiğin şeyi ona haber verdim. Bunun üzerine benim iki Göksüm arasına şiddetli şekilde vurdu. Makâdımın üstüne düştüm. Ve bana dön dedi.

— Hemen Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Ey Ömer! Seni işlediğin şeye (Ebî Hureyreyi tebliğden men etmeyi ve

geri dönmesini emrettiğin şeye) sevk eden nedir?»

— Ömer (R.A) dedi ; Anam, Babam sana feda olsun yâ Resûlellah! Ebâ Hureyre'yi iki nâünle lâilâhe illallah - Aiiahdan başka ilah yoktur ke-İime-i tevhidini kalbi ile mutmain olarak söyleyen kimseye mülâki olursa, Cennetle tebşir etmesi iîe gönderdinmi?

— Resûluilah (S.A.V) buyurdu : «Evet».

— Ömer (R.A) dedi :Bunu işleme!. Zira insanların bu söz üzerine îti-mad edip amel ve Cihaddan geri durmalarından korkarım. Binâen aieyh onları (insanları tebşiratsız olarak) bırakda çalışsınlar.[149]

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu : (Ey Ömer!) «Onları (insanları serbest) bırak» [150]

Tercümesi :

40 - (39) Muaz bin Cebel (R.A.) den mervidir, demiştir. Resûlullah (S.A.V) bana buyurdu ki:

«Cennetin anahtarları, Lâiîâhe illallah - Allahdan başka ilâh yoktur. (diyerek) Şehâdet etmek (inanarak söylemek) tir.» Ahmed[151]

Tercümesi :

41 - (40) Osman (R.A) den mervidir, demiştir :

Nebiyyi Muhterem (S.A.V) in ashabından bir kısım erkekler, -Resûlül-lahın vefatı üzerine mahzun oldular, hatta bâzıları (bu dînin sona ermesi) vesvesesine kapıldılar. Osman (R.A) dedi :

— Bende onlardan (dinin sona ermesi ve nurunun sönmesi vesvesesine kapılanlardan) idim. Bir zaman ben otururken Ömer (R.A) yanıma uğradı ve selâm verdi. Fakat ben-Musîbetin şiddetinden-Onun selâmının farkında olmamışım. Bunun üzerine Ömer (R.A) beni Ebû Bekire (R.A) şikâyet etti. Sonra her ikisi benim yanıma geldiler ve beraber selâm verdiler (bende selâmlarını aldım).

— Hemen Ebû Bekir dedi : Kardeşin Ömerin selâmını red ettirmeyen saik nedir?

—Bunun üzerine ben dedim ki : Ben onu işlemedim (yâni terk ettiğimi bilmiyorum).

— Ömer (R.A) dedi : Evet, Vallahi işledi (yani, selâmımı almadı).

— Osman (R.A), Dedimki : Vallahi senin bana uğrayıp selam verdiğini hatırlamıyorum, dedi.

— Ebû Bekir (R.A Ömere) dedi: Osman tasdik olundu. (Ey Osman) seni o işi (selamı) anlamakdan büyük bir şey (vefatı nebî) meşgul etmiştir.

— Bunun üzerine ben (Osman) : Evet (hakikat böylecedir), dedim.

— Ebû Bekir (R.A), O büyük iş nedir? dedi.

— Ben (Osman) : Allâhü teâla* bizim şu işden (Cehennemden) kurtuluşumuzu sormazdan evvel nebisinin ruhunu kabzetti. dedim.

— Ebû Bekir (R.A.) dedi.: ondan (Cehennemden kurtuluşdan) Ona (Re-sûiullâha) sordum.

sen ona (Cehnnemden kurtuluşa) daha lâyıksın (bu kurtuluş nedir?).

— Ebû Bekir (R.A) dedi : Dedim ki : Yâ Resûlellah! Bu işin kurtuluşu (Cehennemden kurtuluşu) nedir?[152]

«Ammime (yâni, Ebû talibe) aı-zettiğim de onun reddettiği kelimeyi, (kelime-i şehadet veya tevhîd-i) benden kabul eden kimsedir, işte o (kelime) o kimse için (Cehennemden) kurtuluştur.» [153]

İzahat

Vefatı nebiden mütevillid, ashabın arasında meydana gelen şaşkınhk-dan bir hali okumuş oluyoruz. Resûlüllahın

âhirete irtihâli ile dîninin söneceği veya dinin hükümlerinin terk edileceği vehmine kapılanlar arasında Hz. Osmanda bulunuyor.

Evet insan oğlu beşer şaşar, hele bilhassa çok acı musibet ve belalar, acılar karşısında yerli şaşkınlığa uğrar. Ne yaptığını ne yapacağını, ne söylediğini ve ne söyleyeceğini bilmez, şaşırır. Ölçü terazi olmadan rast gele bir şeyler yapar ve söyler. Doğru eğri veya zararlı karlı yönlerini inceleyemez, araştıramaz.

Hz. Osman (R.A) da, dînin sahip ve vâznnın Allâhü teâla olduğunu ve bu dînin hükümlerinin kıyamete kadar devam edeceğini bilir. Fakat Resulü'-lanın vefat musibeti onu perişan etmişti. Onun içinde Dînin nurunun söneceğini vehmetme hâli zuhur etmiştir. Dinin vâzı-ı Allâhü teâla dâim ve bakidir ve dîninde kıyamete kadar baki kalacağını yüce Alla (c.c.) kitabı ilâhisinde çeşidli âyetleriyle beyan etmiştir.

Cümleden bir tanesi mealen şöyledir :

<'On!ar (müşrikler), Allanın nurunu (şeriatını) ağızlariyle (sözleriyle) söndürmek isteyorlar. Fakat kâfirler hoşlanmasalarda, Allah (c.c) muhakkak nurunu tamamlamak istiyor.» Tevbe. sûresi, 32

Bu mevzuun daha geniş izahı, «İslama sokulan Bid'ad ve Hurafeler» adlı eserimizin birinci ve ikinci ciltlerinde zikredilmiştir. Ayrıoa hemen ilerde 42. Hadisi şerifin izahındada kısa bir açıklama yapılmıştır.

Yukardak okuduğumuz Hz. Osman (R.A) in hâli gibi musibet ve belâların cok çeşidleri vardır. İmtihan ve îkaz için vakî olan belalara uğrayanların kusurlarına, yanlışlıklarına ve hatta ihmallerine karşı kızmayıp adamların hallerinden anlayıp mazur görmek en isabetli yoldur.

Öyle ya bu ümmetin üçüncü derecede fazilet mertebesine yükselmiş ve en kamil îmana sahip olan bir zat, büyük musibetin karşısında şaşkın-'ığa uğrarsa, ondan derece ve mertebe itibarı ile her yönden aşağı olan kimselerde bu hal, elbette daha şiddetli ve daha acaib şaşkınlıklar olabilir. Ce-nâbu hak bütün ümmeti muhammedi, belâ, musîbet, ibtila ve imtihanlar kar-

şısında, metanetli, sabır ve tahammül sahibi kişilerden olmaların! nasıb etsin ve tahammül nisbeti güç olan veya hiç tahammül edemiyeaeğimiz felâket, musibet ve belâları göstermesin, yükletmesin. Amin.

Şu â/Ptı kerimenin hükmünü her zaman dileriz :

«Allah bir kimseye ancak gücü yettiği kadar teklif eder yükler. Her kesin kazandığı hayrın sevabı, kendinedir. Ve yaptığı kötülüğün zararıda yine onadır. Ey Rabbimiz! Eğer unuttuk yahut kasdimiz olmadan haîa etmiş isek, bizi (bundan dolayı) hesaba çekme. Ey Rabbimiz! Bizden öncekilere yükîe-diğln musibetler gibi, bize ağır yük yükleme. Ey Rabbimiz! Gücümüzün yetmediği şeyi bize yükleme,» Bakara sûresi, 286[154]

Tercümesi :

42 - (41) Mikdad (R.A) den mervidir, ResûlulJah (SAV) den işitmîştir. Resûlullah) buyuruyordu :

«Yer yüzünde Şehir ve köy evlerinden hiç bir ev kalmaz, mutlaka her eve (evde bulunan her insana) Allâhü teâla islâm kelimesini, azizin izzeti ve zelilinde

zilleti ile sokar. Yâ onları Allah (C.C) aziz kılıp islam cemaatından kılar. Veya onları zelil kılar, islam ehiine boyun eğerler.»[155]

— Mikdad (R.A) dedim ki:

«Öve ise din, olduğu gibi Allah iç;in gâlib olur.» [156]

İzahat

Râvî Kimdir?

Hz. Mikdad Bin Amr elkindî (R.A), ilk müslümanlardandır. Müslümanların beş veya yedincisidir. İslamlıklarını açıklayan ilk yedi kişiden birisidir. Habeşistana hicret etti, sonra tekrar mekke-i mükerremeye avdet etti.

Hz. Mikdat (R.A) Uhud muharebesinde ve ondan sonraki muharebelerin hepsinde hazır bulunmuştur. Medina-i Münevvereye üç mil mesafede «Cerf» isimli yerde vefat etmiştir. Vefatından sonra Cennetül baki-a getirilmesi için Zübeyr bin Avvamâ vasiyet ettiğinden müslümanlar cenazesini omuzlarına

alıp Cennetül Bakî-a getirip defnettiler. Doksan yaşında olan bu zatın vefatı, hicretin yetmiş üçüncü senesine raslayordu. Allah ondan râzi olsun.

Yukardaki hadisi şerifin hükmü, en mükemmel şekli ile Hz. İsâ Aleyhisselâmın yer yüzüne tekrar indiği zaman görülse gerektir. Zira o zaman, islamı kabul etmeyenler öldürülecektir. Onun için her eve mutlaka islam girecektir.

Hadisi şerifde beyan edilen hükmü Resule çok dikkat etmek lâzımdır. Zira pek çok kişiler, islamın yıkılacağını, zan ederler, arttk müslümanhk yok olur diyerek umutsuzluklara kapılan çeşidli zanlar ve şüphe ile karşılayanları görüyor ve duyuyoruz.

Nitekim bir evvel okuduğumuz hâdise ve vakıada Resûlüllahın vefatından müteessir olup perişanlaşan sahabe arasında şaşkınlığa uğrayan Hz. Osman (R.A) de «bende dinin sona ermesi vesvesesine kapılanlardanım» demişti.

Resûlüllahın vefatından sonra aynı hal Mekkeli müslümanlar arasında-da görülmüştü. Mekke-i mükerremede irtidat edenlerin karşısına Süheyl Bin Amr (R.A) isimli bir sahabe hutbe irad ederek şöyle demişti .

«Ey Kureyş halkı! Siz en son müslüman olupda en evvel mürtedlerden

o'mayın. Vallahi! azim bu din, güneş ile ayın doğup batması halîeri devam ettikçe dinde devam edecektir.»

Kur'anı Kerime ve Resulü Ekrem efendimizin sünnetlerine inanan müminler, bu zatlara bakıp dikkat etmelidirler. Umutsuzluğa kapılma tehlikesi ile karşılaşınca, hemen ilâhî ayetleri ve peygamberimizin mübarek cümlelerini okuyup rahata kavuşmak gerekir.

Dinin dâim ve bakîiliği ve hatta her şeyin üstünde ve galip olduğunu ve olacağını beyan eden bir kaç hüküm daha nakledelim.

Bir âyeti kerime meali şöyledir :

«Hiç şüphe yokki, Kur'anı biz indirdik biz ve muhakkakki onu, tağyir ve tepdilden biz koruyup muhafaza edeceğiz.» Hicir sûresi, 9

Diğer âyeti kerime meali :

«O (Allah), Peygamberini hidayetle ve hak din ile bütün dinlerin üzerine geçirmek için gönderendir. Velevki müşrikler, hoş görmesin.»Tevbe sûresi, 33

Diğer âyeti kerime meali :

«Allah (c.c.) şöyle hüküm vermiştir : İzzi celalim hakkı için, muhakkak,] hem ben (azimüşan) galip geleceğim, hem Peygamberlerim. Şüphesiz Allah çok kuvvetlidir her şeye galipdir.» Mücâdile sûresi, 21

Diğer âyeti kerîme meali :

«Allanın yarattığı bu dini değiştirmeye kimsenin gücü yetmez. İşte dos doğru din budur. Fakat insanların çoğu (hak dininin islam olduğunu) bilmezler.» Rum sûresi, 30

Peygamberimiz bir hadisi şerifde şöyle buyurmuştur :

«Nefsi Muhammediyem yed,i kudretinden olan Allaha yemin ederimki, elbet sizin içinize Meryemin oğlu îsa (AS) m inmesi yakın zamanda olacaktır. Adaletle hüküm verecek, putları kıracak, hınzırı öldürecek, {islam düşmanlarından) cizyeyi kaldıracak ve mal çoğalacaktır, o haldeki (zekat ve sadakayı) Hiç bir ferd kabul etmeyecek (veya kabul edecek ehil fakir kalma, yacak).» [157]Emâlîde şu ibare manzumdur :

«Muhammed Aleyh isselamın şeriatı, tebdil ve tağyir edilmeden her zaman kıyamete kadar baki ve daimdir.»

Evet dünyanın son gününe kadar din bakîdir. Yok olmamış ve yok olmayacaktır. Daha geniş izahat «İslama sokulan bid'at ve hurafeler» adlı eserimizin ikinci cildinin 54-70 sahffelerinde mezkûrdur.[158]

Tercümesi :

43 - (42) Vehb ibni Münebbih (R.A) den rivayet olunmuştur, ona denildi ki;

— Lâilahe illallah - AHahdan başka ilâh yoktur, Cennetin anahtarı değilmidir?

— Dedi ki : Evet, fakat (Cennetin) anahtarı yalnız (kelime-i tevhid) değildir. Onun (anahtarın) dişleri vardır.

— Binaen aleyh eğer anahtarın dişlerinide getirir (işler) sen, sana Cennet (in kapısı) açılır. Şayet anahtarın dişleri (olan, namaz, zekat, oruç ve. hacc gibi ibâdetleri) işlemezsen sana (Cennetin kapası) açılmaz.» Buharı[159]

İzahat

Râvî Hz. Vehb kimdir?

Hz. Vehb bin Münebbih (R.A), Ebû Abdillah San'ânî künyesi ile künyelenen fâris oğullarından bir zattır. Câbir bin Abdillah (R.A) ile Abdullah bin Abbasdan hadisi şerif işitmiştir. Bu sebeble tâbiîinden olduğu zikredilmiştir.

Vefatı, hicretin yüz ondördüncü (114). senesinde vuku bulmuştur. Allah ondan râzî olsun.

Yukardaki haberde açıklanan hükümler, müminin kuru bir îrnan ile yaşayamıyacağı ve âhiret seâdetinin de temininin mutlaka iyi bir amel ile veya amellerle olabileceği beyan edilmiştir.

îman eden bir mümin, imanını muhafaza edib koruyarak o îmanla beraber nhlrete gidebilmesi için, abdest, gusül, namaz, zekat, oruç, hac ve hayrı hasanattan olan iyi amelleri işleyib kötü amellerden kaçınması lazım dır. Böyle iyi ameller, îmanı kuvvetlendirir ve ahiret seâdetinin teminine se-beb olur.

Şayet iyi amelleri terk edib, yalan, iftira, zulüm, içki, kumar, zina, livata, gıybet, nemmam, hasutiük ve fesatlık gibi kötü amellerle meşgul olmak ise, İmanı kirletir. Sahibini tehlikeye götürür.

Evet her anahtarın dişleri vardır, dişler olmadan kapı açılmaz. îmanın anahtarı, Lâilâhe illallah - Muhammedürrasûlüllah, dır. Bu îman anahtarı kelimei tevhîdinde dişleri, taharet, namaz, zekat, oruç, hac ve hayırlı amellerdir. Cennetin kapısını açacak olan îmanın anahtarı, Lâilâhe illallah - Muhammedürrasûlüllah-! sokup açabilmek için, anahtarın dişleri mesâbesin-deki iyi-amellerin bulunması lâzımdır.

Huiasai kelam îmanın nuru ve ışığı olan kelimei tevhidi söyleyib kalb ile tasdik etmekle iş bitmez. O îmanı bir muhafaza altına almak gerekir. İyi amel de bulunmadan sâde kelime-i tevhidi söyleyen kimsenin îmanı, açıkda yanan çç-çevesiz bir lamba ve çıra gibidir. Hafif bir rüzgar veya hareketten hemen söner. Fakat o lamba ve çıra, bir çerçeve ve cam içerisine alınırsa, kolay kolay sönmez. Işıkdan istifade devam eder.

Mümin de iyi amelleri işlemekle îmanını muhafazaya alarak her türlü tehlikeden korur, îmanla ahirete gitmeyi sağlamaya çalışırsa, cennetin anahtarını dişleri ile eline alıp atıirete giden ve oradada cennetin kapısını eliyle açabilecek bir kimsedir.

İşte iyi amelleri işleyen kimseler, cennetin anahtarını eline afıp cennetin kapısını açarak ebedî seadete giren, girecek olan kimselerdir.-Şayet iyi amelleri işlemeyip kötü amelleri işler ve o haldede ölürlerse, o kimseler ellerinde anahtarın dişlerini bulundurmadıklarından, cennetin kapısını açamazlar, cennetin kapısı açılmaz.[160]

Tercümesi :

44 - (43) Ebû Hureyre (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Sizin biriniz islâmını güzel ettiği takdirde, işlediği her iyilik için işlediği nin on mislinden yedi yüz (700) e kadar katlanarak yazılır.[161]

— İstediği bir kötülüğün ise, işlenen kötülüğü ile Ailâha kavuşuncaya kadar yazılır.» [162]

Îzahat

Kulların dâima hayır ve iyilikde yarış yapmasını seven halikı zülcelâl, yapılan bir iyiliğe karşı niyyetlerin hulus derecesine göre ecrü mükâfat vermektedir.

Hak teâla, bir hayır ve amele karşı enaz on misli mükâfat veriyor. İhlas ve iyi niyyet, rızayı bâriye daha fazla uygun olan iyiliklere, on mislinden yedi" yüz (700) misline hatta daha fazla ecrü mükâfat vermektedir. Kötü amelleri ise, ancak misli ile cezalandırmaktadır.

Hadîsi şerif de şu mealdeki âyeti gerîmeye işaret vardır :

«Kim, bir hayırlı iş ve güzel amelle gef.irse, ona on misli sevab vardır, Kimde bir günah ile gelirse (şer işlerse) oda ancak misfi ile (işlediği günah kadarla) cezalanır. Onlar (gerek iyilik gerekse kötülük yapanlar), haksızlığa uğratılmazlar.» En'am sûresi, 160

Diğer âyeti kerîme meali :

«Mallarını Altah yolunda infak edenlerin hâli, her başağa yüz dâneli yedi başak bitiren bir tohumun hâli gibidir. Allah dilediği kimseye daha kat kat verir. Allanın ihsanı, çok geniştir ve her şeyi hakkı ile bilendir.»

Bakara sûresi, 261

Bu son âyeti kerîmede temsîli olan hüküm gereğince, tarlaya atılan bir dâne tohumdan yedi başak biteceğini ve her başak yüzer adet taneye sahib olarak ydiyüz adet olacağı ve Allah dilerse, yedi başaktan ve yüzer adet taneden fazla da yaratabileceğini beyan etmiştir.

Evet her hangi bir iyilik ve hayırda bulunan kişi, o yapmış olduğu İyiliğin en az on misli mükâfatını elde edecektir. Hayır ve iyilikler, rızâyı bâriye uygunluğu ve niyyetin hulus derecesine göre, on mislinden yedyüz hatta yedibin misli ve hatta yetmiş bin misli ve daha da fazla ecri mükâfata nail olacağı âyeti kerîme ve hadîsi şerifde beyan edilmiştir. Yeterki hayır ve iyi ameller, cenâbu hakkın rızasına uygun olsun.

Ziraatçı bir kişi, tarlayı zamanında nadas eder ve gerektiği takdirde ikiler, üçler ve ekme zamanında tarlanın tavına rastlatır, gübresi ve ilâcı ile beraber tohumu ekerse, tarlanın hakkını verir, emeğini son gayreti ile sarf-

eder ve sulama ihtiyacı gibi hallerine dikkatle riayet ederse, o tarladan mahsul çok randımanlı olur. Cenabu hak, çalışanın emeğini korutur, kulun

yüzünü güldürür, o emeğini zâyî etmez. Vadi Nahiyesi gereğince bir tane döneden yedi ulun ve her ulun ve kök-başakdan yüzer adet dâne vererek bire, yediyüz verir. Hatta bir döneden on, yirmi başak verib her başak da ellişer, yüzer adet tane mahsul verdiğide olur.

Farz edelimki, bir taneden yirmi kök-başak olup her başakda da yüzer adet tane olsa, bire yediyüz değil, bire ikibin verilmiş olur. İlâhî hazînesinde çoktur. Dilerse bu kadar ve daha da fazla verir. Yeterki ondan gelen nimetler unutulmasın. Şükranla karşılansın.

İşte bir adamda hayru hasanata koşar, yardım eder ve iyi amellerde bulunursa, bu ziraatçıya verilen maddi kâr ve kazanç gibi, bire on, bire yedibin, bire yetmişbin ve daha da fazla manevî kâr ve sevab vereceğini cenabu hak vâd etmiştir.

İşlenen şer ve kötülüğe karşı da .katlama ve fazlalaştırırla olmadan günahın aynını yazıyor, yazdırıyor. O işlenen günah kadar cezalandıracağını, fazlalık olmayacağını beyan buyurmuştur. Hatta günah işlenince hemen yazdırmayor. Tevbe ve nedamet ederde hayra yazdırmayı sağlar diyerek bir müddet mehil ve tehir ettirib ondan sonra yazdırdığını Resulü ekrem efendimiz muhtelif hadisi şeriflerinde beyan buyurmuşlardır. Yukarda birinci hadîsi şerifin İzah kısmında nalkettiğimizi hatırlatırız.

Cenâbu hakkın yüce ahlak ve merhametini, yeterki kullan bilib idrak etsinler. Yapdıkiarı hayır ve hasanatla şer amellerinin hiç bir zaman boşa gitmeyeceğini, iyilik olursa kat kat ecre nail olunacağını, şer olan amellerin ise, tevbe edilib nedamet edilmediği takdirde ya azabı ilahi veya afvi ilâhiye uğranacağını bilmek gerekir. Cenabu hak, bu hakîkatları düşünenlerden eylesin. Amin.[163]

Tercümesi :

45 - (443 Ebû Umâme (R.A) den mervîdir, demiştir ki :

— «Bir adam Resûlullah (S.A.V) e îman nedir? diye sordu.

— Resûfullah (S.A.V) de buyurdu :

«İyiliğin sent sevindirip, kötülüğünde yerindirdiği vakit, işte bu takdirde

sen müminsin.»

— O ada/n dedi : Yâ Resûleliah! günah nedir?

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Nefsjne (gönlüne) bîr kötülüğü yapmak isteği geldiğinde onu hemen terk (ve def), et. (İşte o günahdır.)» [164]

İzahat

— Râvî Hz. Ebî Ümâme (R.A) hakkında gerekli malumat, biraz yukarda zikredilmiştir.

Yabancı bir müminin peygamberimize gelib îmandan sual etmesine karşı, Resulü Ekrem efendimiz yukarda ikinci hadîsi şerifde görüldüğü üzere cebrâil aleyhisselâmın, «îman nedir» diye sualına karşı verdiği cevabın başkası ile cevab veriyor. Acaba niçin böyle cevab vermiştir?

Gelen kişinin îmanın esasından değil, îmanın alâmetinden sorduğunu anlayan Resulü Ekrem efendimiz, o adamcağızın soruş gayesine ve kendi emel ve amaline göre cevab vermiştir ve demiştirki;

«Senin kalbindeki îmanıyın varlığına delâlet eden îmanıyın alameti, iyi bir iş yapdiğında veya iyi amele gayret sarfedip neticeye erişdiğinde bu başarı ve muvaffakiyyetinden dolayı sevinirsen ve işlemiş olduğun bir kötülükden utanır, üzülür, peşiman olur, Allanın azabına müstehak olmandan nefsinde bir acı ve izdırab duyarsan, işte bu takdirde sen kâmil bir müminsin.»

Günahın tarifi de gayet açıktır ki, «insanın, kalbinde tereddüt hâsıl edip gönlünde rahat bırakmayan .her hangi bir şey, günah oluyor. Öyle olunca şüp heli Pazar mîdeyi bozar, kabilinden olan her şüpheli şeyi terk edip, insanın gönlüne temiz, iyi ve doğru olduğunda itminan hâsıl eden şeyleri işlemek en doğru yoldur.»

Hadîsi şerifde beyan edilen İmanın tarifine dikkat etmeliyiz. Zira bâzı isnâd ve iftiraya alışkın insanlar, bir zatın söz ve yazısında değişik ifâde ve îzahı görünce hemen saldırırlar. «Vay efendim îmanı yanlış tarif ediyor» gibi cümleleri yazanlar ve söyleyenler görülüyor. Hemen saldırmak doğru olamaz. Derinliğine tahkik ve tetkik etmek gerekir. Öyle saldırganlar, Pey-ğemberimizde

de kusur aramaya kalkabilirler. Hakîki mümrnler ise, böyle sapıklara asla iltifat etmezler.

Evet bir kişi, yapacağı bir iş hakkında gönlünde huzur ve iyi bir kanaat bulamazsa, o mes'eleyi hemen terk etmelidir. Velevki o yapılacak veya yapılmış iş hakkında bir fetvacıdan fetvada alınmış ise, o kişinin gönlü rahat etmiyor, bir ızdtrab duyuyorsa, yine terk etmelidir. Zira müfti, ifâdeye göre fetva verir. Belki ifade yanlışlığı ile sorulmuştur. Her ne ise, gönül rahatlığı vermeyen işi işlemek, günah olabilir.[165]

Tercümesi :

46 - (45) Amr İbnıi Anbese (R.A) den mervidir, demiştir : Resûlullah (S.A.V) e geldim ve dedim : Yâ Resûlellah! bu iş (din) üzere seninle beraber ofan kimdir? Resûlullah (S.A.V) buyurdu : «(Her) hür ve köledir.»

— Dedim ki : İslam nedir?

— ResûIuJlah (S.A.V) buyurdu :

«(İslam, insanlara) tatlı söylemek ve taam yedirmektir.»

— Dedim : îman nedir?

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu : «Sabretmek ve sahavette bulunmaktır.»

— Amr ibni Anbese : Müsiümantn hangisi af daldır? dedim,

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu ki :

«Dilinden ve elinden müslüman salim olan (zarar görmeyen) kimsedir.»

—Amr ibni Anbese dedi : îmanın hangisi efdaldır? dedim. —Resûlullah (S.A.V) buyurdu : «Güzel ahlakdır.»

— Amr ibni Anbese dedi : Namazın hangisi efdaldrr? dedim.

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Kunutu (kıyam, kıraat veya huşûu) uzun olan (namaz) dır.»

— Amr ibni Anbese dedi : Hicretin hangisi efdaldır? dedim.

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Rabbiyıin kerih (ve kötü) gördüğü şeyden kaçınmandır.»

— Amr ibni Anbese dedi : Cihâdın hangisi efdaidır? dedim.

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Atı öldürülen ve kanı akıtılan kimse (nin Cihâdı efdal) dır.»

— Amr ibni Anbese dedi : Saatlerin hangisi efdaidır, dedim.[166]

— Resûiullah (S.A.V) buyurdu : «Gecenin son yarısıdır.» [167]

İzahat

Râvî kimdir? ,

Hz. Amr bin Anbese (R.A), ilk müslümanlardandır. Hatta müslümon lann dördüncüsü olduğuda söylenir. Sonra medine-i münevvereye hicret etmiş ve orada bir müddet ikâmet etmiştir. Şamada nakli mekan etmiş ve şamh sahâbîlerden sayılmıştır. Pek çok cemaat, kendisinden hadîsi şerif rivayet etmiştir.

Bir üst hadîsi şerifin altında kısa bir cümle ile arzettiğimiz gibi, bu hadîsi rasulde de müslüman kişilerin îman ve amellerinin makbûliyetini belirten ölçü ve mihenktaşlan mesabesinde olan iyi amel ve faziletler, tekor teker sayılmıştır. [168]

Tercümesi :

47 - (46) Muaz ibni Cebel (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) den işittim, buyurduki :

«Bir kimse, Allâhü teâlaya bjir şeyi şerik koşmadan ona kavuşur, beş (vakit) namazı kılar ve Ramazan orucunu tutarsa, o kimse mağfiret olunur.»

— Dedim : İnsanlara müjdeleyimmi? Yâ Resûlellah![169]

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«İnsanlara (müminlere) müjdelemeyi bırak, işlesinler.».[170]

İzahat

Rasûiü Ekrem sallailahü aleyhi vesellem efendimizin;

«İnsanlara (müminlere) müjdelemeyi terk et, işlesinler» Cümlesine dikkat etmek gerekir. Zira her hâlukarinde ümmetine şefkat kanadını geren ve bütün emel ve gayreti ümmetlerinin tehlikeye dûcar olmamalarıdır.

Evet bu cümlesinde de aynı gayeler mevcuttur. Pek cok cahil ve avamdan olan kişiler, beş vakit namazı kılıp ramazan orucunu tutup başka farzları ihmal ederler ve gafletten gaflete dalarak kendilerini tembellik ve atâlete sürükleyerek tehlike çukurlarına atabilirler, düşüncesiyle yukarıdaki cümlelerini buyurmuşlardır.

Ashabı kiramdan ihtisas sahibleri gibi havasdan olan âlim, kâmil, âbid,, zâhid ve mütteki kimseler, cennet umudu ve cehennemden korkma halide olmasa böyle kişiler, yine Allaha isyan etmezler. Zira onların goye-si, gece ve gündüz rızayı bâriyi tahsil etmektir.

Nitekim bir hadisi nebevîde şöyle buyurulmuştur :

«Allah (C.C.) suhaybe Rahmetini ihsan etsin, Allahdan korkmasadu, (Suheyb), ona isyan etmez.»

Suhayb (R.A), Peygamberimizin değerli, âbid ve zahid sâhabelerinden-dir. Onun için bu zat Allahüteâla tarafından kendisine teminat verilerek azab olunmayacağını bildirse dahi, bu zat yine Allaha isyan etmez. Belki ibâdet ve taat ile meşkul olmanın müjdesini duyunca ibâdete daha fazla devam eder.

İşte havasda olan zadlar, bu sahabe gibi ibâdet ve taat zevkine dalarlar. Yapmış oldukları bir kaç iyi amel ile iktifa edip durmazlar. Hatta öyle zadlar yatamazlar, boş oturamazlar. Mutlaka faydalı ve hayırlı bir amelle meşku! olac^^dır.

Bir âyeli kerimede meâlen şöyle buyurulmuştur :

«(Onlar, o kimselerdirki, geceleyin namaz kılmak için) yataklarından kalkarlar (adeta) yatakları, onları sokar), Rablerine azabından korkarak ve rahmetinden umarak dua ederler» Secde sûresi, 16[171]

Tercümesi :

48 - (47) Muaz ibni Cebel (R.A) den mervidir, Muaz, nebiyyi Ekreme (S.R.V) îmanın efdalı nedir? diye sordu.

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Allah için sevmen, Allah için buğzetmen ve Allanın meşgul olmasıdır.»

— Muaz (R.A) dedi : Bu nedir? Yâ Resûlellah!

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Nefsine hoş gördüğün şeyi, insanlarada hoş görmen ve nefsine kerih Gördüğün şeyi, insanlara kerih görmendir.» [172]

(I) Büyük Günahlar Ve Nifak Alâmetleri Babı Birinci Fasıl

Tercümesi :

49 - (1) Abdullah ibni mes'ûd (R.A) den menfidir ^emiştir : Bir adam dedi : Yâ Resûlellah! Allâhin indinde hangi günah daha büyüktür?

— Resûlullah (S.A.V buyurdu :

«Ailâhü teâlaya misil ve nazır (mahîûkata benzerlik) isnad etmendir, halbuki o (Allah) seni yaratandır.»

— O adam dedi : Bundan sonra hangi günah daha büyüktür? «Çocuğuyun seninle beraber taam yemesinden (fakirlik ve rızkından)
korkarak onu öldürmendir.»

— Adam dedi : JB^ndan sonra hangi günah daha büyüktür?

— Resûlullah (S.A.v".) buyurdu : «Komşuyun karısına zina etmendir».

—, Bunun üzerine Ailâhü teâla Resulünün bu sözünü tasdik ederek şu mealdeki âyeti kerimeyi inzal buyurdu :

«Onlar ki, Allanın yanına bir ilah daha (katıp) tapmazlar. Allanın haram kıldığı cana haksız yere kıymazlar ve zina etmezler. Kim, bunlar (dan birini* yaparsa cezaya çarpar.» (Furkan sûresi, 68) [173]

İzahat

Büyük günah : Aslında İşlenen hatanın büyük kötülük olan ve o büyük kötülüğü işleyenin cezaya müstehak olması halindeki işlenen kötülüklerdir. Kendisine nisbetle daha aşağı isyanada, «büyük günah» denilmiştir.

Veya işlenen her hangi bir günah hakkında had ve ceza tayin edüen günahdır. Yani zinanın haddi, bekar olana yüz değnek, şarab içene ve iftira edene seksen değnek vurulur. İşte bu gibi suçlar büyük günahdır.. Hulâsa haram ve yasak olan şeyleri işlemek ve yapılması farz olanları terk etmek, büyük günahdır.

Günahlar şahısların hal ve ahvâline görede değişebilir. Ve işlenen günahlar, âlim ve fazıllar ile cahillere karşıda değişebilir.

Meselâ : Hâsenatül ebrar, seyyiâtül mukarrabin, denilmiştir. Y~n; iyi ve salih kişilerin iyilikleri, mukarrabin = daha iyi ve üstün olanlcrm (Peygamber ve emsallerinin) günahları menzilindedir.

Alimlere, evliya ve salih kişilere yapılan hakaret ve kötülüklerle, cahil kimselere yapılan hakaret bir olmaz. Alimlere, ilminden dolayı ve hakkı savunduklarından için hakaret, küfre kadar varır. Câhil kimselere yapılan hakâ ret ise, en büyük günahdır.

Veya her hangi bir masiyetki, cenâbu hakkın azamet ve şanına yakışmayan bir isyan (işlenen günaha), günahı kebîre - büyük günah, denilmiştir.

Veya küçük günahada devam edilip ısrarla işlenen her günaha, büyük günah denilmiştir. Zira Rasûlü Ekrem efendimiz şöyle buyurmuştur ;

«Israrla işlenen küçük günah, küçüklükde kalmaz, büyük günah olur. Tevbe ve istiğfar edilen büyük günahda yok olur gider.»

«Damlaya damlaya göl olur» kabilinden, küçük olan bir günah, işlemeye devam edile edile kanber üstüne kanber büyür. Katmerleşir, katılaşır. Keza işlenen her hangi bir büyük günahda, tevbe ve nedamet ederek istiğfar edilirse, o

günahda defterden silinir. Günahsız ve tertemiz olunur ve küçük günahada ısrar edilmezse, afv olunur.

Aslında büyük günahlardan kaçınılırsa, küçük günahlar, cenabu hak tarafından bağışlanır. Bu husus çeşitli âyeti kerime ve hadisi şeriflerde beyan edilmiştir.

Bir âyeti kerîme mealinde şöyle buyurulmuştur :

«Eğer siz nehyec'iîdiğiniz günahların büyüklerinden sakınırsanız sizden diğer (küçük) günahlarınızı örteriz (bağışlarız). Ve sizi iyi bir gidişata sokarız.» Nîsa sûresi, 31

Bir hadisi şerifde de şöyle buyurulmuştur :

«Beş vakit namaz, cumadan diğer cumaya ve ramazandan diğer ramazan (ayın) a kadar bunların arasında büyük günahlardan kaçınıldığı takdirde, iişlenen küçük günahlar bağışlanır.» Müslim, Mişkat : namaz bahsi

Büyük günahlar şirk ve küfre varmadıkça tevbe ile afv olunduğu gibi, tevbe ve istiğfar olmadan Allanın dilemesi ile de afv olunabilir.

Nitekim ilahi hükümde şöyle buyurulmuştur :

«Şüphesizki, Allah (c.c.) kendine ortak koşanları bağışlamaz. Bu şirkten başkasını, dilediği kiimseden bağışlar. Kimde Atlaha şirk ederse (ortak koşarsa), doğrusu çok uzak delalete sapmıştır.» Nisa sûresi 16

Büyük günahların adet ve mikdarı hakkında, çeşitli görüş ve îzahlarda bulunulmuştur.

İbni Abbas (R.A) ; yetmişe yakın büyük günah vardır, demiştir.

Saîd bin Cübeyr (R.A) ise; yediyüze yakın büyük günah vardır, demiştir.

Büyük günahların adetlerini ve tariflerini, «kebâir ve sağair risâtesi» ile İbnji Hacerin «Ezzevâcir anilkebâir» adlı eserinde ve îmamı Birgivinin «tarikatı muhammediye» adlı'eserinde de çeşitli yönleriyle beyan edilmiştir.

Günahlar dört kısma ayrılır ve şöyle hulasa edebiliriz :

a) Bir kısım günah vardırki, o günahdan nedamet edip tevbe edilmedikçe afv olunmaz. Oda küfür ve şirktir.

b) Bir kısım günahda, istiğfar ve diğer hayır hasanad cinsinden olan namaz, abdest, gusul, zekat, oruç, hac, teşbih, tehlil ve sadaka-i cariyeden olan iyiliklerle bağışlanması umulur. Buda küçük günahlardır.

c) Bir kısım günahda, hem tevbe istiğfarla ve hemde tevbe ve istiğfar olmadan cenabu hakkın dilemesi ile afv olunan günahlardır. Buda Allahü-teâiaya karşı işlenen büyük günahlardır. Yukardaki âyeti kerime meali bu hususu açıklamaktadır.

d) Bir kısım günahlarda vardırki, karşılıklı haklaşma ve heiallaşmaya bağlı olan günahlardır. Buda insan haklarıdır. Bu haklarda ya dünyada he-lallaşmak veya hak sahibinin hakkını veya bedelini vermekle haklaşılır.

Yada âhirette, zalimin sevabı mazluma (hak sahibine) redetmekle veya zulme uğrayan kimsenin günahlarını zalime yükletmek suretiyle veya cenabu Allah, hak sahiblerini fazlu keremi ile rızalaştırıp helallaştırmak suretiyle bağışlanır. Bu son hükme ait pek çok hadisi şerifler mevcuttur. Zamanı ve yeri gelince ilerde görülecektir.

Şimdi 49 numaralı hadisi şerifin râvisi ile hükümlerinden bir nebze bahsedelim.

Râvi ibni mesud (R.A) ilk müslümanlardandır. İsmi Abduilahdır. Peygamberimiz dâri erkama girmezden evvel ve Hazreti Ömerin müslümanıı-ğından az bir zaman önce müslüman olmuştur. Hatta müslümanların altıncısı olduğuda söyleniyor. Peygamberimiz bir yere çıktığında misvâkini, ibriğini ve nâlinini ona verirdi. Habeşistana ve medineye hicret etmiştir. Bedir muharebesinden itibaren bütün harblerde bulunmuştur. Peygamberimizin kendisinden razı ve memnun olduğunu bizzat ifâde buyurmuştur ve demiştirki ;

«İbni mes'udun râzi olduğu ümmetimden bende razıyım. Onun gazab-landığına bende gazabfanırım.»

Sima, endam, huy itibari ile Peygamberimize benzerdi. Ancak boyu kısa idi. O şekilde kısaki, cüsseli ve yiğit erkeklerin oturması halinde iken, o, aralarında ayakda bulununca aynı idi, hiç yüksekliği görülmez idi. Ve bünyesi zaifdi. Hz. Ömer ve Hz. Osman'ın ilk zamanlarında beytül mâlin na zırı idi. Hz Ömer zamanında küfe valiliğindede bulunmuştur.

Mekke-i mükerremede Kur'anı kerimi müşriklere açıkça okuyub duyuran ilk sahabedir ki, sûre-i rahmanı haremi şerifin içinde makamı İbrahimin yanında cehren yüksek sesle kâfirlere karşı durdu okudu. Kâfirler ona çok hakaret ve ezada bulundular, fakat o, sûrei rahmanı sonuna kadar okudu.

Sahabenin en fakih adamlarından birisi idi. Onun için Resûlüllah-ın zamanında şer'i fetva yetkisi verilen ve fetva verenlerdendir. Kendilerinden küfede iken, alkarna ve ibrâhimi Ennaha-i (R.A) gibi zevatı kiram tefsir ve fıkıh ilmini öğrenmişlerdir. Bu sebebden ibni Mus'ud (R.A) ilmi tefsir ve ilmi fıkhın1 banisi sayılır.

Hz. İbni Mes'ud (R.A) sekiz yüz kırk (840) hadisi şerif rivayet etmiştir. Cüsse ve cesedde küçük, ilim ve faziletçe büyük olan bu zat hakkında Hz. Ömerde şöyle demiştir :

«İbni Mes'ud, ilim ile doldurulmuş bir dağarcığımızda.»

Vefatı, Hz. Osmanın hilâfeti zamanında beytülmal nazırı iken Medİne-i münevverede hicretin otuz ikinci (32) senesinde atmış (60) yaşında vuku bulmuştur. Ve cennetül bakî-a defnoiunmuştur. Allah Rahmet eylesin.

Hadisi şerifde en büyük günahın, Ailaha şirk koşmak olduğunu zikretmiştir. Şirkin kötülüğü hakkında bir nebze yukarda bahsetmiştik. Ayrıca

küfrün çeşidleri ve fena neticelerini ilerde (52). Hadisi şerifde izah edeceğiz.

İkinci derecede şirkten sonra büyük günah olarak adam öldürmek olduğu, bilhassa kendi evladını doyuramam, yedirib geydiremem, diyerek rı-zık korkusu ile canice öldürmektirki, günümüzde dört cyını doldurmuş, ha-rnıIe kadınların ilaç, karac ve başka yollarla çocuk düşürmeleri ve bunların çocuklarını zayıında yardımcı olan doktor, hemşire ve emsali kişileri hal ve hareketleri aynı günaha iştirak eden günahkarlardır. Çocuklarını bu şekilde öldürenlerin yanında, bu gün kız çocuklarını cini çıplak veya erkek panto-°nun!an ile sokağa çıkarıp erkeklerden analık ilmini öğretmeye çalışanların durumları çok1 ve çok esef vericidir. İyi bir ev hanımı olacak çocuklarını, ateş ve barut mesabesinde olan kan beyinli gençlerle yan yana, el ele Ve dudak dudağa veriyorlar. Birde «Ne yapalım sınıf geçecek, arkadaşları ite çalışacak, okuyup bir meslek sahibi olacak gibi..» ifadelerle çocukların kötü hareketlerini normal karşılıyorlar.

Böylelerine Mehmet Akif Merhum şu mısraları söylemiştir ;

Bir selâmet yolu varmış.. Oda neymiş? mutlak,
Dini kökten kazımak. Sonra, evet ruslaşmak.
O zaman iş bitecekmiş.. O zaman kızlarımız,
Şu tuttukları gayet kaba, pek manasız.
Örtüden sıyırılacak.. Sonrada erkeklerden
Analık ilmini tahsil edecekmiş.. Zaten,
Müslümanlar o sebebden bu sefaletteymiş!...
Din için, Millet için iş görecek alçağa bak,
Dini pâmâl edecek, milleti ruslaştıracak!

Çocuklarını, din ve iman esaslarını öğretmeyip cahil ve fasık kimseler halinde büyümelerine rıza gösteren ana ve babalarda dilber yavrularını manen öldürmüş oluyorlar.

Çocuk düşürmenin haram ve caiz yönlerinin en geniş izahı, «Mülte-kâ Tercümesi» adlı eserimizin birinci cildinin «Kölenin nikâhı babı» altında beyan edilmiştir.

Hadisi şerifdeki üçüncü hükümde, neslin soyunu yok eden, veraset ve irtikal hükümlerini alt üst yapan, ana baba haklarını mahvedip insanları yok

eden, nikahsız ve helal olmayan kadınla bir erkeğin zina etmesi hahamlığından daha eşed ve kötüsü komşu kadını ile zinada bulunmaktır. Öyle ya komşunun en emin kişisi, koruyucusu, yardım edicisi olması gerekirken ,bu adiliği işleyen kişi komşusunun ailesine tecavüz ederse, pek cok fahişe kadınla zina etmekten daha kötü bir fenalık ve haramı işlemiş olur.

İnsan neslini alt üst eden, veraset ve neseb haklarını yok eden, milletlerin iman, ahlak ve örflerini yıkan zina, şahsın ve cemiyetin yıkılmasını, aile ocaklarını perişan eden yüz karası en âdi huysuzluk ve en iğrenç bir ameldir. Bilhassa komşu ailesi ile zîna etmek, dahada kötü ve daha fenadır.

Peygamberimiz bir hadisi şerifde şöyle buyurmuştur :

«Zina, (maddî, mânevi) fakirlik meydana getirir.»[174]

Bir hadisi şerif meali :

«Bir memlekette, zina ite faiz şuyû bulursa, o memleket halkı kendilerine AHâhın azabını helal kılmışlardır.» Hakim

Diğer bir hadîsi şerirde şöyle buyurulmuştur :

«Bîr adama, komşusunun karısı ile zina etmekten, yabancı kadının on adedi ile zina etmesi daha ehvendir.» Ahmed bin hanbel

Yani, aklı başında bir insana, yabancı kadınlardan on adedi ile zina etmesinden, komşu kadınından bir tanesi ile zina etmesi, daha ağır ve daha iğrenç olur. Komşu kadınına gönlü nefsi adetâ yaklaşmamak için kendini çeker, çekinir. Aslında zinanın fenalığı, imanlı kişiyi, Hz. Yusutun kaçdığı gibi, yabancı kadından kaçırır.[175]

Tercümesi :

50 - (2} Abdullah ibni Amr (R.A) den mervtdir, demiştir : Resûlullah (SAV) buyurdu :[176]

«Büyük Günahlar : Altâha şirk koşmak, Anaya, Babaya isyan etmek, (haksız yere) adam öldürmek ve yalan yere yemin etmektir.»[177]

Tercümesi :

5l - (3} Enes (R.A} in rivayetinde : «Yalan yere yemin» Cümlesinin yerine «Yalan şehâdet.» etmektir.»

Cümlesi zikredilmiştir.[178]

İzahat

Hadîsi şerifde, «yalan yere şehâdet etmektir.» cümlesi ile, şu meaida'a âyeti kerîmeye işaret vardır :

«Öyle ise, pis putlardan kaçının ve yalan sözden kaçının.» Hac sûresi. 30

Diğer âyeti kerîme meali :

«Hakkında bilgin olmayan bir şeyin ardına tabî olma. Zira kulak, göz ve kalb, bunlaırn hepsi ondan (bilmediği şeyden} sorumludur.» İsrâ sûresi. 36 Bir hadîsi, şerifde de şöyle buyurulmuştur : «Yalancı şâhidliğinde bulunan kimseye, Allah (C.C.) lanet etsin.» Sağair, kebâir risalesi, 6

Evet başkasının nâmı hîsâbına yalan yere şâhitlikde bulunar) kişi, en ahmak ve en abdal kişilerdendir. Zira başkasının menfeatı için dünyada insanların yanında ve hakkın huzurunda kötülenen, ayıplanan ve itibârı yok olan bir kişi oluyor. Ahirette de ilin nâmı nisâbına kendini ateşe atıyor. Al-'ah (c.c), böyle beyinsizleri ıslah eylesin. Şuuriandırsın. Amin.[179]

Tercümesi:

52- (4) Ebu Hureyre fft.A) den tnervidir, demiştir: Resûlultâh (SAV) buyurau :

«Helak edici yedi (günah ve haram)" dan kaçınınız.» — Ashabı kiram dediler : Yâ -Resûlellah! Onlar (helak eden yedi şey) nedir?[180]

«Allâha şirk koşmak, sihir yapmak ve yapdırmak, Allâhü teâlahın haram kıldığı nefsi haksız yere öldürmek. Fakat hakti olarak öldürmek müstesnadır Faiz yemek, yetimin malini yemek, Düşmanla şiddetli çarpışma gününde harb sahasından dönüb kaçmak, fuhuş ve kötülükden haberi ve ilgisi olmayan iffetti ve namuslu mümine kadınlara zina ile iftira etmektir.»[181]

İzahat

Hadisi şerîtde beyan edifen yedi adet helak, edşn günahları, maddeler halinde kısa kısa açıklayalım.

a) Allâha en büyük zulüm ve küfü:1 olan şirk, Allâha eş tanımakdır. Zira her şeyin halikı ve râzıkı olan mevlayı müteâla mahlukları, ateş ve leşleri, taş ve tunçları ilah tanımak veya cenabu hakka yakfaşama iddiası ile edindikleri putlara ilah diyerek tapmak şekli Allâha karşı en büyük küstahr liktır. Bu sebebdende dünyada en ağır beia, müsîbet ve felâketlerle helâku perişan olunup ahirettede dünyanın azab ve ateşinin yetmiş misli fazia olan cehennem ateşinde ebedî bir azabla cezalandırılacaklardır.

Kur'an< kerimde şöyle buyurulmştur :

«Elbette âyetlerimizi inkar eden kâfirleri yarın (âhirette) ateşe atacağız. Derileri piştikçe azabı (ebedi) duysunlar diye onlara, değiştirerek başka deriler (et, kemik ve derilerini tazeleyerek azab) vereceğiz.» Nisa sûresi, 5c

Müşrfk ve kâfirlerin cehennemde ebedi yanmasının sebebi hikmetleri ile daha başka kötülüklerini biririci hadisi şerifin izahında ve daha ilerdeki hadislerde zikredilmiştik Ayrıca «İslamda Evliya Meselesi! ve Harikalar» a'd-if eserimizde' beyan "edilmiştir.

Müşrikler pek çok çeşitlere ayrılmıştır. Bâzılarını sıralayalım :

1- Putlara tapanlar vardırki, bunlar, taşdan, tunçdan, gümüştün ya-pitmış putlara taparlar. Kendilerinin; kahraman, Q\'m, fâzıl ve büyük kabul ettikleri

kişilerin veya varlıkların^ resim ye heykellerini bu maddelerden yaparak huzurlarında tapınmışlar ve saygıda bulunmuşlardır. Onlardan yardım dilemişler ve onlardan kurtuluş beklemişlerdir. Aynı müşriklik hâlâ işlenmektedir.

2 - Bir kısım müşriklerde, çeşidli agoç. ve otlara tapınmışlardır. Buda hemen hemen sevgiden nes'et eden bir şirktir.

3 - Sığır ve öküze ve hatta sığırın tercine tapanlarda vardır. Bu şekil-ceki put perestler, Hindistanda pek çoktur. Vaktiyle buzağıya taDaniarda bu kabil müşriklerdendir.

4 - Canlı insanlara tapon müşriklerde olmuştur. Meselâ : Fir'avrü, nemrudu ilah tanıyanlar bu kabil kâfirlerdendir. Ayrıca Uzeyr (A.S) Allanın oğlu diyen yahudiler ve mesih (İsa A.S.) Alfanın oğlu diye Htrıstıyanlarda'bu şekilde müşriklerdendir.

5- Basit cisimlerden ateşe tapan müşriklerde vardır. Bunlarda ateşi nah tanırntşlardır. Bunlara «Mecûsi-ateş perest» denir.

6 - Ulvi isimlerden güneşe, aya ve yıldızlara tapanlar olmuştur. Bunlara sâbi-e ve müneccimler, denilmiştir. Aynı zamanda bunlara «Eflâkiyyünv de denir.

Cisimlerden başka çeşid İlah tanıyanlarda olmuştur. Ve şu isimleri taşımışlardır :

7- Alemi idare edenler nur ve zulmet isimli ilahlar idare eder, demişlerdir. Ayrıca mauyyen ruh kendine mahsus olan alemi idare eder, diyenler olmuştur. Yani her âlemi bir ruh idare ettiğini iddia etmişlerdir. Bu sebeble bunlarda.ruhları, put şekline sokarak ruh idare ettiğini iddia etmişlerdir. Do-iaysiyte bunlarda ruhları put şekline sokarak put perest müşrikler şeklini almışlardır

8 - Alemi., yezdan ve Ehremen veya biri çfiv yani Allah, biri iblis ve şeytan ismi rle antlan iki kardeş ilâhın idare .ettiğini iddia, edenler olmuştur. Güya bu iki ilandan yezdan hayır, Bhremende şer yarattrmış veya hayırları div namındaki ilah, şerleride şeytan' yoratırmış. Bunlara, .sineviye-seneviye denilmiştir. Yanı; bunlara iki ilah tanıyan «stneviye» denilmiştir.-

9- Her şeyin hâlıki ve idare edeni dört llahdır. diyenlerde vardır. Güya hararet, soğukluk, yaşlık-ve kuruluk yaratirmış. Bunlara «tabialcıiars denilmiştir. Bunların apdailık ve küfürleride gayet barizdir.

Bu çeşit ve emsali şirk ye küfürlerin hepsini birden cerh eden ilâhi ayet terden bir kaçının meallerini nakledelim.

Bir âyeti kerime meali :

«Aüah (C.C.J dedi : İki Hah edinmeyin. O (Allah), ancak bir ilandır. Onun

için yalnız benden korkun.» Nahl Sûresi, 51

Diğer âyeti kerime meali :

«Eğer yer ite gökte Allah d an başka ilahlar olsaydı, bunların ikiside şüphesiz fesada uğrar (gavga eder) yok oluyorlardı. Öyle ise, Arşın Rabbisi elan Allah, onların vasfett'kferi şeylerden (Noksanlıklardan) beri ve yücedir.»Enbiyâ Sûresi, 22

Allaha ortak koşan müşriklerin necisliklerini beyan eden âyet meali :

«Ey iman edenler! Müşrikler, ancak bir pisliktirler.» Tevbe sûresi, 28

b) Hadisi şerifde helak edici fenalıklardan birisininde «SİHİR» olduğu beyan edilmiştir.

SİHİR : Gizli ve hileli sebeblerie insanların gözüne asılsız şeyleri varmış gibi gösterme ve her çeşid hile ve aldatıcıhk mehâretiyle ortaya atılan ve yapılan fevkalâde şeydir. Ve bu sihir, fasık, zalim kimselerde görülür. Haram ve serdir. Fakat yinede vâkî olur. Zira hayır ve şerri Allah yaratır. Hayrı rızası ile yaratır. Şerride rızası olmadgnJstemiyerek ve sevmiyerek yaratır. Kul. kazanır. Aliahda yaratır.

Bâzı kişiler sihirbazların yaptıkları şeyleri keramet zannederler. Halbuki kerametle sihir arasında çok açık farklar vardır. Bu farkı kerametin tari-finîde yaparak anlamaya çalışalım.

Keramet : Peygamberlik davası olmadığı halde âlim, kâmil, âbid ve salih kişilerde zuhur eden fevkalade hallere «keramet» denirkK bu adama «velî* ismi verilir ve bu zat hem Allanın hak ve emirlerine riâyet eder ve hemrie kulların ve hatta bütün yaratıkların haklarına riâyet eder. ;

Sihir ise, abdest, namaz bilmeyen, hak hukuk tanımayan ve her türlü kötülükleri İşleyen veya işlemekten çekinmeyen kimselerde görülür.

Dinin, insanların ve ferdjerin zararına olan sihir, haramdır. Çünkü bundan din, millet ve aileler zarar görürler. Din ve milletin zararına olan şeylerle meşkul olmak ise, elbette haramdır. Bu sebebden haram olduğunu bilerek, yapan ve yapdıran âsi ve günahkâr olur.

Helal diyen dinden çıkar. Sihire helal diyenin, itikudı küfre vardığından öldürülmesi gerekir.

Nitekim sahabeden. Hz, Ömer ve oğlu Abdullah (R.A), Hz. Osman (R.A).-H.e diğer bazı sahabeler sihir yapan kimsenin öldürülmesinin lazım olduğunu beyan etmişlerdir. Keza İmamı mâlik, İmamı Azam ve Ahmet bin Hanbe! (R.A) gibi müctehidlerde sihirbazın öldürülmesinin çavib olduğuna hükmetmişlerdir.

Bu zatların hükümleri, sihri helal diyen veya günah kabul etmeyen kimseler hakkındadır. Yoksa sihrin haramhğını kabul eder ve ancak harem diyerek yapar

veya yapılırsa, bu takdirde âsi. bir mümin oiur. Sihrin nevilerini ve Kur'andaki hükümleri «Kur'an dili» adlı eserin birinci cildi ile «İslum-tia Evliya meselesi ve Harikalar» adlı eserimizde vardır.

c) Hadisi şerifde «Allartüteâkının haram kıldığı nefsi haksız yers öf-dürmek. Fakat haklı olarak öldürmek müstesnadır.» Cümlesinde mündemiç olan hükümler. Fıkıh kitaplarında uzun uzun beyan edilmiştir. Bilhossc »Mülteka tercümesi» adlı eserimizin dördüncü cildinde geniş izahat vardır Biz burada haksız yere adam öldürmenin tehlikesi ile öldürülmeleri caiz olanlar hakkında bir kaç şer'i hüküm nakledelim.

Kur'anı kerimde şöyle buygrulmuştur ;

«Allanın haram kıldığı nefsi (canı) haksız yere öldürmeyin. Ancak haklı olarak öldürmek müstesnadır.» Enam sûresi, 151

Diğer âyeti kerime meali :

«Kim kısas (ve saire) gerekmeksizin veya yer yüzünden bir fesad çikar-maksızın (günahsız) bir nefsi öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibi (günah) olur. » Mâide sûresi, 32

Haksız yere bilerek adam öldürmenin cezası ile ilgili hüküm meali

«Kimde t'r mümini kasden (helal diyerek) öldürürse, onun cezası, içinde devamlı kalmak üzere, cehennemdir. Alfah ona (katile) gazab etmiş lanet etmiş ve büyük bir azab hazırlamıştır.»Nisa sûresi, 93

Evet adamı haksız yere öldüren kimse, haram ve günah olduğunu bilip ve inanarak öldürürse, günah kabul ederek öldürdüğünden kâfir olmaz, âsî ve günahkar olur. Cehennem müstehak olur. Allahüteâla arda edebilir. Fakat haksız yere adam öldürmeyi helal der ve o inançla öldürürse, hararm helal deyip işlemekle kâfir-olur. Kâfirier ise. Cehennemde ebedi yanacaklardır; Öyle olunca böyle katilde cehennemde ebedi yanacaktır.

İntihar yoluyla kendini öldürenin günahı başkasını öldürenin günahından/daha eşettür. Zira merhametsizliğin en aşağısı ve kötüsü yapılıyor.

Haklı olarak öldürülmeleri caiz olanlar, şunlardır :

1) Dinden dönüp irtidat ederek kâfir olan kimse, öldürülür.

2) Evli olduğu halde zina edenlerde, recim-taşlanmak suretiyle öldürülür.

â) Haksız yere adam öldüren kimse, kısas yapmak suretiyle öldürülür, Bu

üç hükmünde delilleri ve izahı, âyetlerle uzun uzun gerekir. Fakat bahsimiz çok uzayacak, bu sebeble fıkıhda beyan edilen bu hükümleride

kısa kısa saymış oluyoruz.

Üç hükmü beyan eden bir hadisi şerif meali şöyledir :

«Bir müslümanın öldürülmesi ancak üç hasletden biri sebebi ile helal

olabilir.

— Ya üzerinden nikâh geçmiş bir kimsenin zina etmesi ile recmedilir taşlayarak öldürülür.)

— Yahut da müstümanı haksız yere kasden (bilerek) öldüren adam, öldürülür.

— Yahutda İslamdan çıkıp ^mürten olan) Allah ve Resulüne karşı harb eden ve neticede öldürülen veya asılan yahut o yerden sürgün edi'en adamdır.» [182]

d) Hadisi şerifde «Faiz yemek» cümlesi ilede Kur'anı kerimde beyan edilen şu hükme işaret vardır :

«Allah (c.c) plış verişi helal ve fâtzi (ribayı) haram kılmıştır.» Bakara, 275

Faizin çeşidleri ve kötülükleri, fıkthdo beyan edilmiştir. Fikihdan olan «Mültekâ tercümesi» adlı eserimizin üçüncü cildinde geniş bilgiler mevcuttur.

6) Hadisi şerifde, «yetimin malını yemek» cümlesi ilede yetimlerin mallarını haksız yere zulmen yeminin haram ve tehlikelerini beyan den Nah* hükümlere işaret vardır. Maruf ve nak ölçüleri dâhilinde yetimlerin malını yemenin caiz olduğuda beyan edilmiştir.

Kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştur :

«Yetimlerin mallarını zulmen (haksız olarak)! yiyenier, karınlarına ancak bir ateş yeyip doldururlar ve onlar, yakında alevli ateşe gireceklerdir.»

Nisa sûresi, 10

Diğer âyeti kerime meali :

«Ey yetimlerin velileri (koruyucuları)! yetimleri,Ibüyüyüb) nikah çağına örmelerine kadar deneyin (koruyun). Eğer bulûğa vardıktan sonra kendilerinde bir akıl ve rüşd görür ve anlarsanız, hemen mallarını onlara teslim edin. Büyüyüp ellerine alacaklar diye, c- mattan (yetimlerin mallarını), israfla yemeğe kalkışmayın. Şayet velî (yetimin koruyucusu) zengin ise, yetimin malına dokunmasın. Fakir olduğu takdirde, örfe göre (meşru şekilde) bir şey (ücret ve saire) yesin..» Nisa sûresi, 6

Evet yetimi evinde büyüten, işinde çalıştıran ve bir iş buyuran, o yetimin ücretini vermesi lazımdır. Hatta öğreten ve talim terbiyesi İle maşkul olan hocası dahi bir iş buyurursa,,ü,cretini ödemesi gerektiği b.eyan ediimiş-tir. Ancak annesi buyurduğu ve yaptırdığı işler karşılığında, ücret ödemesi ge rekmediği açıklanmıştır.

Yetimin hakkını koruyan ve yetime bakan kimselerin, cennette

peygamberimizle dip dibe komşu olacağı, dünyadada yetime bokan kişinin gönlünün sorudu, evinin bereketli ve ruhunun müsterih olacağı, ceşidli hadisi nebevilerde beyan edilmiştir.

f) Hadisi şerifde «Düşmanla göğüs göğüse çarpışma gününde harp sahasından dönüp, kaçmak» cümlesindede din, millet ve vatan müdafası ânın-

da kaçmanın en büyük hıyanet ve fenalık olduğu beyan edilmiştir. Bu cümîe-dede.pek cok âyeti kerimelere işaret vardır. Fakat burada nakledemiyeceğiz.

9) Hadisi şerifde «Fuhuş ve kötülükten haberi ve ilgisi olmayan iffetli ve namuslu mümine kadınlara zina ile iftira etmek» Cümlesi ilede aile ocağındaki saadet ve ahengi bozmak, ehli namus kişileri karalamak cinayetini i?-leyen âdi insanların kötülüklerini beyan etmiş oluyor.

Ehli namus kadınlara iftira etmek. Her zaman görülmüştür. Hatta diz zaö Hz. Âişe validemize «ifik vak'ast» diye vasıflandırılan hâdise ile en ağır iftirayı yapmışlardır. Bu hâdise nûr sûresinin M. âyeti kerimesiyle başlayarak açık bir şekilde aydınlatılmıştır.

Günümüzdede bu gibi haller, çeşidti neden ve seüeblerle görülmekte dir. Müfteriye 80 değnek vurulması hükmünün icra edildiği parlak zaman ve mekanda o âdi iftira olursa, artık bu gün daha acâibi işlenmekden alıkona-rraz. Zira sucun sahibi belfi olup ortaya çıksa, cezai müeyyide olan 8Odey-neği yememektedirler. Bu halde ve hareketde bir çok müfsidfere cüret vermekte ve serkeşlikleri artmaktadır.

Zina He iftira edene yapılacak cezai müeyyide meali.:

«İffetli müslüman kadınlara zina ile iftira edenler, sonra (bunu isbat İçin) dört şahid getirmeyenler (müfteriler vorya) işte bunlara seksen değnek vurun. (Hiç bir şey Hakkında) bunların şahitliklerini ebediyyen kabul etmeyin. İşte bunlar, fasıkların tâ kendileridirler.» Nur sûresi, 4

İffetli erkeklere zina ile iftira etmek, aynı günah ve haramdır.

Bu hususu geniş şekilde ifâde eden fıkıh kitaplarına müracaat etmek lazımdır. Bizim «Müiteka Tercümesinin ikinci cildinde de beyan edilmiştir.[183]

Tercümesi :

53 - (5) Yine Ebû Hureyre (R.A) deri mervtdir, demiştir :
Resûlulfah (SAV) buyurdu :
«Zina eden kimse, zina ettiği vakit : Mü'min olduğu halde zina etmez.
— Hırsızlık yapan kimse, hırsızlık yaparken mü'min olduğu halde hırsızlık yapmaz.
— Şarap içen kimse, şarap içme esnasında mü'min olduğu halde şarap içmez.
— Zulmen b;ir malı alan kimseye insanlar (korku ve heyecanla) bakar-tar iken gasbeden kimse, gasbettiği vakit mü'min olduğu halde kabıp almaz.
— Sizin biriniz canilik (veya hainlik) yapdığt zaman mü'min ofduğu halde hainlik (hilekarlık) yapmaz.[184]
— Binaen aleyh aman (bunları işlemekden) kaçınınız, kaçınınız,»[185]

İzahat

Bu hadisi şerifde beyan edilen hüküm gereğince, haram ve büyük günah olan zina, hırsızlık, şarab içmek, zulüm yolu ile malt gasbetmek ve hıya-netlikde bulunan kimse, îmanın kemahndan mahrum olur. Yukarda izah edildiği üzere îmanın aslı yok olmaz. Zira büyük günah ve haramlar, sahibini kâfir etmez. Ancak haramlara helâl diye veya tahfif eden kimse kâfir olur. Yani hiçe sayan ve «gönlümün isteğini, alnımın yazısını işleyonım neden günah ve aytb olsun., gibi..» cümlelerle küçümseyen kimseler, kâfir olurlar.
Şimdi bu hadisi şerif hakkında açıklayıcı tevilleri sıralayalım :
Buradaki büyük günahları işleyen kimse, îmanı kâmil ile bu kötülüğü yapmaz, yahut Allanın azabından emin olduğu halde bu fenalıkları işlemez.
Yahut Allaha itaat ve inkıyad ettiği halde bu kötülükleri yapmaz. Muti ve, itaatkar kimse, bu fenalıklara asla yanaşmaz. .Yahut bu fenalıkları işleyen kimse. Allanın azab ve cezasına müstehak olur. Bu korkudan dolayı İmanlı kimse böyle şeylere yanaşmaz.
Yahut bu büyük günahları işlemekten inzör (korkutmak} için âKibetin kötülüğünü beyan etmiş oluyor.
Yahut bu fenalıkları işleyen kimsenin İmanı, başının üstüne çıkıp gölge

şeklinde durur. O kötüiükden tevbe ve rucû edince tekrar sahibine döner.

Yahut bu fenalıkları işleyen kimse, Allahdan utanmadığı halde yapar. 7ira haya imandandır. Utanan kişi böyîe şeyleri işlemez. İşlerse, îmandan mahrum olan hayasızlıkdan dolayı yapar. Dolaysiyle kâmil îmandan mahrum dur, demektir.

Bu mes'efenin daha geniş izahı, ikinci hadisi şerifde ve büyük günahlar bahsinde yazılmıştır. Ayrıca îmanın çıkış ve girişini temsîiî olarak ibni Abbas (R.A} in beyanını, hemen ilerde 54. hadisi şerifde okumuş olacağız.[186]

Tercümesi :

54 - (6) İbni Abbas (R.A) in rivayetinde :

«Öldüren kimse, öldürürken mü'min olduğu halde öldürmez.» Zikredilmiştir.

— İkrime (R.A) dedi. : İbni Abbas (R.A) a dedim ki: îman bu adamdan (katilden) nasıl soyulur?

— Hemen ibni Abbas böylece dedi ve parmaklarını birbirine kenetledi ve sonra çıkardı.

— Binâen aleyh eğer tevbe ederse, iman ona böylece avdet eder, dedi ve parmaklarını birbirine kenetledi.

— Ebû AbdtHöh (yâni, İmâmı Buhârî) dedi : İşte bu kimse, tam mü'min olmaz ve o kimsenin îmanının nûruda olmaz.» Bu hüküm, Buhârînindir.[187]

Tercümesi :

55 - (7) Ebû Hureyre (R.A) den mervidir, demiştir ;

Resûiullah (S.A.V) buyurdu i

ı'Münâfıkın alâmeti ücdür.» Müslim, şu cümleyi ziyâde etti : «Velevki (O Münafık) oruç tutsun, namaz kılsın ve müslüman olduğunu İddia etsin.» Bundan sonra Buhârî, müslim (Münafık alâmeti olan şu üç hükümde.) ittifak ettiler :

«Münafık, konuştuğunda yalan söyler, söz verdiğinde sözünden Vadinden döner ve kendisine bir şey Emânet edildiğinde (emânete) hıyanetlik yapar.»[188]

İzahat

Hadisi şerifde «münafık» kelimesinin tarif ve izahı hemen ilerde 56. hadisi şerifin altında gelecektir. Biz burada münafık alâmetinden olan üç adet hükmün kısa açıklamasını yapacağız.

a) Münafık ahlaklı ve münafık amelli adamlar, konuşdularmı yalan koruşurlar. Âdeta yalan lafı değirmen gibi öğütürler. Hiç düşünmez ve yalan söylemekden çekinip utanmazlar. Onların sermayesi yalandır. Bir utanmaz yüz, tükenmez sözleri vardır. Yalan, esah ne duyarlarsa hemen o duyduklarının arkasına düşerler. İnceleyip araştırmadan zanla ve yalanla hüküm verirler.

Halbuki duyulan her sözün arkasına düşmek doğru olamaz. Zira söylenen ve duyulan söz doğruda olabilir, yalanda olabilir. Bu sebebden şuurlu mümin, hem söyleyeceği sözün doğru veya eğri olup olmadığını evvelâ kalbinde inceleyip araştırır, düşünür, sonra söyler. Münafık ise, düşünmeden, araştırmadan ağzına ne gelirse, onu söyler. :

İşte Resûlüllah (S.A.V) münafıkların laf konuşma kabiliyetlerini bu şekilde beyan etmiştir.

Müslüman böyle münafık amellerini işlemez, dosdoğru konuşur. Hem insanların yanında itibarlı ve itimatlı bir kişi olur ve hem Allahın katında yardıma, sevilmeye, lûtfa lâyık bir kul olarak dünya ve âhiret saadetini kaznnır.

Dûğru konuşanların dünyada işlerinin mükemmel olacağı ^e âhiretts Cjünahdan arınmış ter temiz bir rnüslüman olarak mükâfatlandırılacakjan, muhtelif âyetlerde beyan edilmiştir.

Nitekim bir âyeti kerimede şöyle buyurutmuştur

«Ey Müminler! Allahdan korkun ve dosdoğru söz söyleyin ki, (Aileni size

işlerini?! düzeltip muvaffakiyet versin ve günahlarınızı bağışlasın.» Ahzab sûresi, 70-7!

Ataların bir sözü vardır: «Doğrunun yardımcısı Aiiahdır.»

Gerçek mümin doğru konuşur yalan söylemez, ve hatta yalan söyleyenleri sevmez, yalan söyleyenlerle sohbet etmez. Yalan söyleyenlere iltifat etmez.

Münafık amelli kimseler ise, sermayesi yalandır. Yalan düşünür, yalan konuşur ve yapdığı işleri yalanla veya yalandan yapar. Onun için atalar : «Yalancının mumu, yatsıya kadar yanar» demişler

Bu sebeble münafık amelli yalancılar, dünyada insanlar yanında îtibar-5iz, İtimatsız ve iğrenç kişiler olarak karşılanır. Allanın katında da en ac: ve şiddetli azabla azablanacakları, beyan edilmiştir.

b) Resulü Ekrem efendimiz buyurduğu üzere, her ne kadar namaz kıfsa, oruç tutsa ve müslümanlığında iddialı olsa. yinede münafık amelli ve

ahlakii adamlar; hayırlı bir işi yapmayı veya her hangi bir şeyi vermeyi vaad ederler, fakat o sözlerinde durmazlar, sözlerinden dönerler. Yapacakları şeyi yapmazlar. Anlcşarak sattıkları ve muhayyerlik şartı gibi meşru mazeret olmadığı halde cayariar, verdikleri sözlerinden rucû ederler. Evet münafık amelli adamlar, işte böyle kötü ve haram amelleri, işlerler.

c) Münafık amelli insanlar, kendilerine maldan, mülkden, paradun, kandan, kızdan veya candan bir şey emanet edilince, o emânete hiyânetlik ederler. Bu sebebden emânete ehil ve lâyık,olmayan kimselere, her hangi bir şeyi emânet etmemeyi ve emâneti ehline tevdi etmeyi, hem halikı zülcela! ve hem Resulü Ekrem efendimiz beyan buyurmuşlardır.

Kur'am kerimde şöyle buyurulmuştur :

«Muhakkakki, Allah (c.c.) size emânetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz vakit, adaletle hükmetmenizi emreder.» Nisa sûresi, 58

Komşu, diğer bir komşudan ma! ve saire istediğinde emânet ehli ise verilir. Emânet ehli değii emânete hiyânetlik yapan tipinden ise, verilme?..

Keza insanın kızı, bir emânettir. Verilme çağı geldiğinde ehline vermek lazımdır. İlim ve makam mansıbda birer emânettir. Ehillerine verilmesi gerekir.

Fasık ve fecir olup, fescd gayeli olan kişilere Mim öğretmek, domuz ve hınzırların boğazlarına cevher takmak gibi, kötü olduğu muhtelif hadisi şeriflerde beyan edilmiştir.

Makam ve mansıba veya her hangi bir vazifeye lâyık olmayan kişilere vazifeyi tevdi edip vermekde, emânete hıyanetliktir. Söylelerine vazife vermek kıyamet aiâmetlerindendir.

Nitkim Peygamberimi "(S.A.V) bir hadisi şeriflerinde şöyle buyurmuştur :

«Bir iş, ehünin gayrisine verildimi, kıyameti bekle.»[189]

Evet müminler, hem emânete ehil olmalı ve hemde emâneti ehline tevdi etmelidirler. Böyle olan kişiler, hak talanın sevgili kullarıdır. Mal mülk, poz ve yazı gibi şeylerin emânet edilmesi halinde, emânete sahip olurlar.

Kur'am kerimde şöyle buyurulmuştur ;

«Ey Müminler! Allaha ve Peygambere hainlik etmeyin. Bile bile aranızdaki emânetlerede hiyânetlik etmeyin.» Enfaf sûresi, 27

Diğer bir âyeti kerime meali :

«(Hakka teslim olan) onlar (müminler), emânetlerine ve verdikleri söze riâyet ederler.» Mearic sûresi, 32

Diğer âyeti kerime meali :

«Eğer bir birinize emniyet ederseniz, kendisine güvenen kimse, üzerindeki emâneti sahibine ödesin ve (hiyânetliK yapmakdan) Rabblsl olan Allah-dan korksun.» Bakara sûresi, 283

İşte bu gerçeklere taanan mümin, emânet ehli olur. Yapılan emânete hiyânetlik etmez. Zira emânete hiyânetliK yapan, sözünden dönen iki yüzlü münafıklardan olun[190]

Tercümesi :

56 - (8) Abdullah ibni Amr (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (SAV) buyurdu :

«Dört şey kimde bulunursa, O kimse hâlis munâfıkdır. Ve bir kimsede bu dört şeyden bir haslet bulunursa, o kimsede nifak hasletlerinden bir haslet vardır, tâki terk edinceye kadar, {o nifak hasleti olan dört şeyde şunlardır

1 - Kendisine emânet edildiğinde, hiyânetlik yapar,

2 - Konuştuöu zaman, yalan söyler,

3 - Bir kimseye söz verdiği zaman sözünden döner,[191]

4 - Ve bir kimseye husûmet yapdığında azgınlık yapar.»[192]

İzahat

Hadîsi ş'erifae beyan edilen dört adet münafıklık alâmeti hakkında izandan evvel «Münafık» Kelimesinin tarif ve îzahı ile buradaki manasını ve hükmünü izah edelim.

Münafık : nifak kelimesinden gelmiştir. Nifak, tüğatta; iki yüzlülük manasınadır.

Şeriatda nifak, teinde gizli olanın muhalifini izhar etmektirki, içi dışına uymayan, içi başka dışı başka, oluşu başka görünüşü başka demektir. Olduğu gibi görünmeyen ve göründüğü gibi olmayan amel ve hareketin şeklidir.

Bu hadisi şerif dek i dört hasleti veya dört hasletten birini taşıyan, ışie-yen kimseye «Münafık» denmesi, münafık amelli kimse manasınadır. İçi Kâfir dışı rr.üslüman manasını taşıyan münafık manasına değildir. Zira is-:ârmn hükümlerini kabul etmiş bir kişinin bâzı fenalıkları işlemesi, o hakikat-farı inkar manasını taşımaz. Bu hususda bazı görüşleri şöyle sıralaya biliriz :

a) Buradaki nifak, îtîkad ve imanı yok ederek islamı inkâr mânasını raşıyan nifak değil, içi dışına uymayan, gizlediğinin zıddına inanan mânasında olmayıb sâdece amel bakımından asıl münafıkların amelini işlemek manasınadır.

b) Yahut buradaki münafıklık, münafıkların amellerini kendilerine iîi-yad edinmiş demektir. Bir nevi âdet edinip san'at ve hünermiş gibi nifak amellerini işler.

c) Kâdi beydâvi hazretleri, «Bütün nifak amellerinden men etmenin sebeb ve hikmeti cenabu hakkı eğlenip maskaraya alarak istihza şekli görülebileceğinden küfre varan nifakla birleşme ihtimalıda vardır. Çünkü şüphelinin etrafında dolaşmak harama sokulma tehlikesini ortaya kor ve en tehlikeli olan küfre varmak olabilir.» demiştir.

d) Yahut örf ve adette bilinen «içi dışına zıd olan, sözü özüne uymayan gibi..» mânayı ifade eden nifak şeklidir.

e) Yahut münafık amellerini kendilerine meslek edinmeleri için, o kötü amelleri işlemkten tahzir ve tekdir içindir.

f) Yahut buradaki nifak, itikadı nifak olmayıp, amelî nifakdır. Yani küfre

varmaytp ancak kâfir olan münafıkların amellerini işlemektirki, bu şekildeki amelin kötüfüğüde aşikârdır. Zira nifak, şer'an küfrü gizleyip hükümleri açık-iamak, demektir.

Örfde nifak ise, mâsiyet ve günahları gizleyip taât ve iyi amelleri aleni işlemektir, yani münafık amelini işlemektir. Buradaki nifak ve münafıklık, cmelî oian bu nifak oinsindendir.

Fakat bu kötülükleri iyi ve helal itikat ederek işlerse, bu takdirde kâfir oları îtikad ye îmanda münafık olur.

Hadisi şerifde beyan edilen dört adet münafık ameli, ehemmiyetine binaen beyan edilmiştir. Yoksa münafık ameli dört adetten ibaret değildir. Veya başka 'münafık amelleri bu dördünün içinde toplandığından dört adet beyan edilmiştir.

Burada münafık amellerinden bazılarımda Kur'anı kerimden okuyalım :

«Elbet münafıklar (dilleri ve amelleri ile îman ve islâmı aşikar edip kalplerinde küfrü gizleyenler), Zanlarınca Allaha hile yaparlar. Halbuki Allah onların hilelerini başlarına geçirir. Onlar namaza kalktıkları zaman, istemiye istemiye kalkarlar. İnsanlara gösteriş yaparlar ve Allahı pek az hatıra getirir anarlar.» Nisa sûresi(142

Diğer âyeti kerime meali şöyledir :

«İnsanlardan bir kısım kimselerde vardır, biz Allaha ve âhiret gününe inandık, derler. Halbuki, onlar iman edenlerden değildirler.

— (Güya kalblerindeki küfrü örtmekle) cenabu hakkı ve müminleri aldatırlar. Bilmezler ki, onlar ancak kendilerini aldatırlar.

— Onların kalblerinde nifak ve hased hastalığı vardır. Cenabu Allah (kitabı ilahisini indirmekle) onların kalblerindeki hastalıkları artmıştır. Yalan söylemeleri sebebiyle onlar için şiddetli bir azab vardır.

— Onlara, yer yüzünde (küfür ve nifaklarımızı gizleyerek müminleri aldatıp) fesadltk yapmayın, denildiği zaman, bizim gayemiz ancak ıslah etmektir, derler.

— Dikkat edin ve bilinki, onlar {münafıkiar(ortalığı ifsad edenlerin ta kendileridir. Fakat şuurları yok, farkında değillerdir..»Bakara sûresi, 8-12

Bu Âyeti kerimelerdeki hükümlere işaret eden Peygamberimiz, münafık amelli insanlar konuştuğunda yalan söyleyeceklerini, emânete hiyanetlik edeceklerini ve verdikleri sözlerinden dönen kimselerden olacaklarını beyan buyurmuştur.

Verdiği-sözünden dönen, namaza hiyanetlik eden ve ağzından yalan üğüden adamlar, elbet münafık amelli müfsit insanlardır.

Hadisi şerifde dördüncü madde olan şiddetli husûmet ve düşmanlığı

söylemeklede Resulü Ekrem efendimiz şu mealdeki âyeti kerimelere isârefc buyurmuştur :

«İnsanlardan bir kısmıda vardırki (Habibim) onun dünya hayatına dit oîan zarif sözü senin hoşuna gider, ve o sözü kalbindeki olana uygundur, diye yemin ederek Allâhı şahid tutar. Halbuki o (içi dışına uygun olmayan münafık), düşmanların en şiddettisidir.

— O (münafık) senin yanından ayrildımı, yer yüzünde fesad çıkarmaya, ekini (bağı bahçeyi v.s.) ve nesli (koyun, deve, sığır ve emsali nesli olan hayvanları) helak etmeye koşar. Allah (c.c.) fesad çıkarmaya ve fenalık yapmaya razî olmaz.» Bakara sûresi, 204-205

Bu âyeti kerimeler üzerinde de çok ve çok düşünmek lazımdır. Zira günümüzde gelip insanın yüzüne gülüp arkasından kuyusunu kazan iki yüzlü, adamların, bu münafıkları taklid ettikleri gayet açıkdır. Allanın Resulünün huzuruna geliyor, dizini Resulü Ekrem efendimizin dizine dayayor, gözleri yaşlı halde içden bağlı olduğuna Aflahıda şâhid koşuyor. Resulü Ekrem efendimizin huzurundan aynlıncada, müslümanlann otlarını ekinlerini, bağ ve bahçelerini, hurmalılkarını tahrip edip perişan ediyorlar. Hayvanlarının ku-iak ve kuyruklarını kesiyorlar veya tamamen öldürüyorlardı. Tabiiki bu işleri gizli ve sakh yapıyorlardı.

İşte münafık amelli adam, insanın yüzüne karşı güler, yaltaklanır. Ayrı-ıncada arkalayı olmadık kötülükleri yapar, arkadan kuyu kazmaya çalışır veya kazar,[193]

Tercümesi :

57 - (9) İbni Ömer (R.A) den mervidir, demiştir : Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Münafikin misâîi, döllemek (aşmak) maksadiyle kâh bu ve kâh şu ko-yunc cşmak için iki koyun arasında koşan koç gibidir.» [194]

İzahat

Bu hadisi şerifde münafık amelli kişilerin iki yüzlülüğü, iki koyuna aşmak isteyen döliük koça teşbih edilmiştir. Şehvetinin icrası için gözü dönmüş ve kızmış bir koçun oradan oraya koşması gibi, münafık adamlarda, bir bakarsın müslümanlarla, birde bakarsın kâfirlerle beraber olurlar.

Münafık, kimin yanına varırsa ondan olur. Rüzgâr nereden eserse o tarafa dönen yelpaze gibidir. Hangi kurup, fırka ve zümreyi görürse, onlardan olur ve fırsatı, kollar, yeri gelince bu gün ak dediğine, görülür ve bilinir bfc aybı olmadığı halde yarın kara der.

Hadisi şerifde şu mealdeki âyeti kerimeye işaret vardır ; «O münafıklar, küfürle îman arasında tereddütdedirler. Ne müminlere ve nede kafirlere bağlıdırlar. Allah (c.c.) kimi dalaletde bırakırsa, artık (habi-bim sen) ona kurtuluş yolu bulamazsın.» Nisa sûresi, 143

Diğer âyeti kerime meâii ;

«(O münafıklar) birde müminlerle karşılaştıkları zaman : Bizde (sizin gibi) îman ettik, derler. Halbuki şaytaniarıyla (kâfir ve fasık dostlariyle) yalnız başınc; kaldıkları zaman : Biz (dinde) sizinle beraberiz, biz ancak (müminleri) alay et- v-lorlz, derler.» Bakara sûresi, 14

Bu âyeti kerirne ve hadisi şeriflere çok dikkat etmek lazımdır. Zira insan, bilmeyerek veya bilerek bu fenalıkları bir marifetmiş gibi işleyebilir. Çe-şıdii menfaatine , dolayı bu kötülüğü işler, ondan sonrada «işin bitinceye kadar kâfire days nemek vardır* diyerek örümcek yuvası ve ağının evi mesabesinden yalandan uydurulmuş belerle kendisini mazur görmeye çalışır. Cenc-bu hak bütün müslüman kardeşlerimizle bizlere, olduğu gibi görünen ve göründüğü gibi olan, ciddi ve ehli namus insanların ihiası ile hareket etmeyi nasib buyursun; Amin.

Dünyadaki fenalık ve rezaleti kâfirlerdende eşed oıan münafıkların, ahiretde görecekleri cezalarını beyan eden ilâni hüküm meâllerininde bir ka-cını okuyalım.

Bir âyeti kerimede şöyle buyuruimuştur :

«Ailahü teâfa münafıklar!, ettrkleri istihzanın cezası île cezalandırır, ve akşınlıkları içinde başrboş dolaşmalarına mühlet verir.» Bakara sûresi, 15

Diğer âyeti kerime meali :

«Şüphesizki münafıklar, cehennemin en aşağı tabakasındadırlar (cehennemin dibinde dirler). (Habibim!) asla ve kafa onların azabım kaldırıp yok edecek bir yardımcı bulamazsın.» Nisa sûresi, 145

Evet müslümanlara, İki yüzlü münafıkların zarar ve kötülükleri, kâfirlerden daha eşed ve daha kötü olduğundan âhiretde görecekleri azabda kâfirlerin azabından daha eşed olacaktır. Zira ceza amelin cinsindendir. Amel ne derece ise, cezada o nisbet ve o derecede olur.

Küfrü açıkdan görülen kâfire, hiç bir mümin aldanip bel bağlamaz. Kendini ondan korumasını bilir. Fakat dışdan mümin ve müslüman görünüp içinde küfrünü saklayıp islam ve müslüman düşmanı olan münafık, mümini can evinden vurur. Çünkü onun görünüşüne ve sözüne mümin inanır, îtimad eder. Halbuki en azılı ve tesirli düşman imiş, zamanla onun ağına düşünce mümin çok ve çok zarar görür.

İşte bu yüzden iki yüzlü münafıkın zararı, kâfirden eşed olduğundan âhiretdede cehennem azabı, münafıklara kâfirlerden eşed olacaktır. Cenabu hak bizleri münafık alâmetlerinden uzak eylesin. Amin,[195]

Büyük Günahla İlgili İkinci Fasıl

Tercümesi :

53 - (10) Safvan ibni Assai (R.A) den mervidir, demiştir : «Yahudi, arkadaşına dedi: Bizimle şu Peygambere (S.A.V) git. Bunun üzerine arkadaşı yahûdiye dedi : Peygamber deme, Zira eğer senden işidir-se, sevincinden onun gözü dört olur Ve bundan sonra yahûdî ile arkadaşı Resûiullaha (S.A.V} geldiler ve Peygamberden hükümler beyan eden dokuz âyetten sordular.

— Hemen Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«AHâha hiç bir şeyi şerik koşmayınız, hırsızlık etmeyiniz. Zina yapmayınız, haklı olanlar müstesna Allâhü teâlanın haram kıldığı bir nefsi öldürmeyeniz, sihir yapmayınız, Rîbâyı (faizi) yemeyiniz, namuslu kadına zina ile iftira etmeyiniz, kâfirlerle savaş yaparken harp gününde firar etmeyiniz ve Ey yahûdî bilhassa siz cumartesi gününde tecâvüz etmeyiniz.»

— Safvan (R.A) dedi: Yahûdî ile arkadaşı Resûlullâhın ellerini ve ayaklarını öpdüler ve şüphesiz sen Nebiyyi Muhteremsin şehâdet ederiz, dediler.

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu : «Bana uymayı sizden ne men ediyor?»[196]

— Yahudi Ne arkadaşı dediler : Muhakkak Davut (A.S), Zürriyetinden Peygamberin devam etmesi için Rabbisine duâ etti ve eğer biz sana tâbi olursak, yahûdilerin bizi öldürmelerinden korkarız.»[197]

İzahat

Hadîsi şerifde sayılan dokuz madde hakkında gerekli malumat, yukar-daki hadîsi şeriflerin îzah bölümlerinde zikredilmiştir. Ancak biz burada Ra-sûlüllâhın huzuruna gelen iki yahûdînin tezat hâlindeki davranışlarına işaret edeceğiz.

İki yahûdî gelirken birisi peygamber efendimize «Peygamber» demeyi uygun görmeyor, arkadaşını îkaz ediyor. Beraber geliyorlar. Dokuz sual soruyorlar, cevabı alınca her ikiside peygamber efendimizin ellerini, ayaklarını öpüyorlar ve Peygamberliğine şehâdet getiriyorlar.

Burun üzerine Peygamberimizin, «Bana uymayı, sizden ne men sdi-yor?» buyurüğur.a karşıhkda, gûyâ Dâvud aleyhisselâm, neslinden peygamberin devam etmesi için dua etmişde, ondan ve birde iman ederlerse yahû-dî'er onları öldürürlermiş!.

İşte bu yahûdîlerin davranışları, iki yüzlü, yalan sözlü, içi başka dışı başka olan münafıkların amel ;ve hareketlerinin aynısıdır. Zira adamların uzakdan gelişleri başka, peygamberin huzuruna gelince hareketleri yine

başka ve aynı zamanda Dâvud aleyhisselâma yalan isnad etmek suretiyle güya ona tâbi ve itaatkâr olduklarını söyieyorlar. Halbuki, Zeburda, Tevrat ve İncilde, peygamberimizin peygamberliği ismiyle, cismiyle ve her şeyiyle zikredilmişti. Onlardan hakîkata âlim olanlarda vardı. Belki bu yahûdîlerde, biliyorlardı. Fakat inanamadıklanndan gerçeği göremiyen ve anlayamıyan iki yüzlü münafıklar misâli rezalet işleyorlar.

Aslında yahûdîler, islâmın ve müslümanların en azılı ve en eşed

düşmanlarıdırlar.

Bu husus Kur'anı Kerimde şöyle beyan ediliyor :

«And olsun ki (Ey habîbim!) yahûdılerle müşrikleri, müminlere düşmanlık bakımından, insanların en şiddetlisi bulacaksın.»Mâide sûresi, 82

Yahudilerin gelişlerinden anlaşılması gereken diğer bir hususda şudur:

Peygamberimize bu iki yahûdînin dert ve meselelerini sormaya gelmeleri de, şayanı dikkattir. Müslümanların müracaat edib dertlerini İzah edip ikna edici cevabı aldıkları gibi, yahûdîlerde gidiyorlar, çok ve çok tatmin oluyorlar. Sevinç ve memnuniyetlerini de Resulü Ekrem (S.A.V) efendimizin ellerini ayaklan öperek beyanda bulunuyorlar.

Peygamberimizin bütün insanlara önder ve rehber olduğu böylece görülmüş oluyor. Binâen aleyh onun makamım işgal eden onun varisleri olan Din adamlarıda, her cemaatin iltifat edip değer vereceği, ona müracaat ederek dertlerini anlatıp çâre bulabilecekleri kimseler hafinde olmaları gerekir.

Günümüzdeki bâzı tefrikacıtarın maşası hâline gelib, bir kısım halkın inanıb, diğer kısımlarında inkar ettikleri Din adamları gibi olmamak gerekir. Gerçek ve doğru yolda olan din adamları, bütün cemaat ve cemiyetlerin müracaat edebileceği kişiler hâlinde olanlardır.

Peygamberimizin bütün insanlığın irşad ve îmanı için gönderildiği şu mealdaki âyeti kerîmede beyan edilmiştir :

«(Ey habîbim!) biz, seni ancak bütün insanlara cenneti müjdeleyici ve cehennemden korkuducu olarak peygamber gönderdik..» Sebe sûresi, 28[198]

Tercümesi :

59 - (M) Enes (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

a) Lâilâhe illallah - Allahdan başka ilah yoktur, diyen kimseye taarruzdan kaçınmak, (küfürden başka) bir günâhından dolayı bir kimseyi tekfir etme ve (yine küfürden başka büyük günah dahi olsa) işlediği bir amelinden dolayı islamdan çıkarma.

b) Cıihâd, Allâhü tedlanin beni (cihâd emri veya tebliğ vazifesi ile) gönderdiği zamandan bu ümmetin en son gelenleri, decca! ile savaşıncaya kadar devam edecektir, bu cihâdı, zâlimin zulmü ve âdilin adaleti sakıt etmez.[199]

c) (İmanın üç hasletinden üçüncüsüde) Hayır, şer her şeyin kaderi Hâni ile olduğuna inanmaktır.»[200]

İzahat

Hadîsi şerifde geçen îmanın aslından ve alâmetlerinden olan üç haslet, çok ve çok mühimdir. Zira bugün bu hasletlere sahib olanlara küfür kelimesini söyleyen, küçümseyen veya hiçimseyenler, pek çoğalmıştır.

Meselâ : Çeşitli kurup ve fırkalara mensub olanlar, kendilerine iltihak etmeyen veya kendilerini desteklemeyenlere «küfür» kelimesini söylemektedirler. Bu iltihak etmeyenler veya desteklemeyip ilgilenmeyenler, mihrab-da imam, hutbede hatip, kürsüde vaiz, beş vaktini kılan, zekatını veren, orucunu tutan ve hac farizasını edâ eden müslümanlarda'nda olsalar, çekinmeden yine serserice kötüleme, ithametme ve tekfir etme dalâletine düşenlere şâhid oluyoruz, duyuyoruz.

Zavallı adamcağızlar, başkasına «kâfir» demekle belkide ve muhakkak kendileri kâfir olacaklarını, veya olduklarını bilemiyorlar.

Evet akıllı müslüman, bir mümine bir günahından veya kötü olan bir amelinden dolayı küfür kelimesi ile ısnad etmez. Zira böyle hareket etmek, imanlı ve kâmil bir îmana sâhib olmanın alâmetinden olduğu, peygamber efendimiz tarafından beyan buyurulmuştur.

Firakı dâlleden Havâricler, bir müslüman büyük günah veya küçük günah işledim! kâfir olur, demişler. Keza mutezilelerde, küfürle îman arasında bir mertebede olduğunu söylemişlerdir. Yani büyük günâh işleyen kimseye ne müslüman ve nede kâfir hiç birisini söylemiyorlar. îmanla küfür arasında olur, demişlerdir.

Bu her iki fırkanın, tehlikeli ve kötü yolda ve akidede oldukları aşikardır. Zira âyeti kerime ve hadîsi şeriflere muhalefetleri meydandadır.

Bir de hak yolunda cihad etmenin, Deccâl ile savaşıncaya kadar devam

edeceğini beyan buyurmasıda, cihâdın kıymetli ve çok mühim bir vazife olduğuna işarettir.

Cihadın en efdalı, zâlim sultanın yanında ve zamanında hakkı olduğu gibi söylemek ve yapmakdır. İslâmı alaya aian, ağızlarında geveleyen, islam-dan bahseden veya islâmı yaşayanların hoş karşılanmadığı bir zaman ve mekanda, islâmı savunmak için her çeşit mücâdele ve cihad yolunu tâkib etmek, elbet çok ve çok değerli amellerdendir.

Yazıyla, sözle, amelle, maila, mülkle, evlad ve ahfadla bu cihadı yapmaya çalışanlar, elhamdülilflah bugün devam etmektedir, ve kıyamete kadar, hem dînimiz bakî kalacak ve hemde hak mücâdelesi devam edecektir Yeterki cenâbu hak, bizleri ve neslimizi bu kıymetli dâvanın birer neferi olarak çalışmamızı ihsan buyursun, devam ettirsin. Amin.

Deccâlın gelmesi keyfiyeti hakkında, çok çeşitli rivayetlerle hadîsi şerifler vardır. Kıyametin büyük alâmeti olarak beyan edilmiştir. Deccâlın otuz dan fazla olduğuda bâzı hadisi şeriflerde zikredilmiştir. Fakat en büyük ve en azılısı, Deccâlın zuhuru ânında Isa aleyhisselâmın yer yüzüne ineceği ve azgınlıkda son hadde varmış olan Deccâh öldüreceğini bizzat peygamberimiz buyurmuştur.

Ayrıca yukarda geçen 42. hadîsi şerifin izahını dikkatla okuyunuz.

Akait kitablarında bu mevzu açık bir ifâde ile yazılmıştır, keza Emâüde şöyledir :

«İsa (A.S), ilerde gelecektir. Sonra azgın ve çapkın olan Deccâh öldürecektir.»

Bu gerçekler açık iken, bazı sapık fikirliler, Deccâlın zuhurunu ve İsâ aleyhisselâmtn yer yüzüne ineceğini inkâr etmektedirler. Gerçek mümin, böyle sapıklara iltifat etmez. Kader hakkında, ikinci hadîsi şerifin izahına bakınız. [201]

Tercümesi :

60 - (12) Ebû Hureyre (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (SAV) buyurdu ki:

«Kul, zina ettiği vakit: Sman çıkar, sanki başının üstünde gölge gibi olur.

Binâenaleyh o amelden (zinadan) çekindiği vakit, îman ona tekrar döner.»[202]

İzahat

Hadîsi şerifde beyan edilen hüküm hakkında şu anlayışlar ve İzahat vardır :

a) Mümin, zinayı haram ve günah olduğunu bilip inandığı halde yaparsa, ondan îmanın nuru ve kemâh çıkar. Zinadan tevbe edrb çekindiğinde îmanın nur ve kemâli tekrar avdet eder.

b) Zinada bulunan bir müminden, îmanın en büyük ve mükemmel olan şubesi haya, ondan çıkar. Tevbe edib zinadan çekindiğinde îmanın şubesinden olan haya tekrar avdet eder.

c) Yahut zina eden bir kişi, sanki kendisinden îman sökülüp çıkan zavallı kimselerin hali gibi, çirk ve müievvesliğe dalan kimse gibidir. îmanını kirletir, îmanı olmayan kimseye döner, demektir. Zira kâmil îman, sahibine böyle mülevves ve kirli işleri yapdırmaz.

d) Yahut bu hadîsi şerifi Resulü Ekrem efendimiz, müminleri böyle kötülükleri işlemekten kaçındırmak için tekdir ve tahzir için buyurmuştur Zira zinayı haram ve günah kabul ederek işleyen kâfir oîmaz. İmandan çıkmaz. Asî ve günahkâr bir mümin olur.

Her ne şekil ve maksadla olursa olsun, zina en kötü ve haram amellerdendir. Zinaya tevessül eden bir kişi, kendi anasına, kız kardeşine, hanımına halası ve tezyesine başka birisi zina yaparak tecâvuzda bulunmasına gönlü râzî olmaz. Hoş karşılamaz.

Başkasının ırzına tecâvüz ederek zinada bulunmak isteyenler, evvelâ bunları düşünmeli ondan sonra ile tecâvuza bakmalı. Böyle şuur ve izanla düşünen bir mümin, asla ve kafa zinaya tevessül etmez.

Şu hakîkatı iyi bilmek lazımdır. «Zina yapana, zina yapılır, ilin kapısını çalanın, kapısı çalınır. İlin ırzına yan bakanın, ırzına yan bakılır.»

Ataların bir sözü vardır. «Çalma kapıyı, çalallar kapını.»

Evet «bu dünya, et kulum bul kulum, dünyasıdır.» Eden bulur. Ama er, ama geç, mutlaka eden, bulur, yapana, yapılır.

Zinanın çeşitleri ve şekilleri hakkında gerekli bilgi, ileride seksen altıncı (86). hadîsi şerifde gelecektir.[203]

Büyük Günahla İlgili Üçüncü Fasıl

Tercümesi :

61 - (13) Muaz (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) bana on kelime ile vasiyyet etti ve buyurdu ki ;

1 - Yakılmak ve öldürülmek tehdidi ile karşılaşsan dahi, Allahü teâlâ ya hiç bir şeyi şerik koşma,

2 - Ehli iyâlinden ve mâlinden ayrılmayı emretseler dahi. Anana, Babana asla ve kat'â muhalefet (isyan) etme.

3 - Farz olan namazı bilerek kat'iyyen terk etme; Zira bir kimse bilerek farz namazı ter* ederse, o kimseden Allâhü teâlânm zimmeti (sıkor-tası) kalkar.

4 - hiç fair suretle şarap içme; Zira şarab, bütün kötülüklerin başıdır.

5 - Mâ'siyet (günah) işlemekden kaçın; Zira günah işlemekle Allâhü teâlânın gazabı (sana) helâl olur,

6 - İnsanlar helak olsa (kırılsa) dahi, harp meydanından kaçmakdan çekin.

7 - sen bir memleketin insanları içinde bulunurken, İnsanlara

(bir hastalıkdan dolayı) - ölüm (kırılmak) isabet ederse, (O insanların içerisinde) sebat et (oradan ayrılma),

8- Kendi kazancından (ana sermâye ve kârinden) aile efradına

[İhtiyaçlarını karşılayacak şekilde) intak et,

9- Aile efradından edep maksadı ile asanı (değneğin)i kaldırma,

10- Onian (aile efradını) Allâha karşı gelmekten sakındır.»[204]

Tercümesi :

62 - (14) Huzeyfe (R.A) den mervidir, demiştir ki : «Nifak, ancak Resûluilah (S.A.V) zamanında idi. Ama bugün, küfür veya îman vardır.»[205]

İzahat

Râvî Hz Huzeyfe (R.A) kimdir?

Hz. Huzeyfe (R.A), aslı yemenli, Ebu Abdillah künyesi ife mâruf ve Huzeyfetülyemânî lakabı ile lakablandırılmıştır. Peygamberimizin sır ve gizli olan haber ve hükümleri bildirdiği sahâbesidir. Bilhassa münafıkların isimlerini liste hâlinde bildirdiği sırları bu bilirdi. Onun için bu hayatta iken bir cenaze vuku bulursa, Hz. Ömer (R.A) bakar, cenazede Hz Huzeyfe bulunursa, oda iştirak ederdi. Şayet Hz. Huzeyfe cenazede hazır bulunmazsa, Hz. Ömerde cenaze namazına iştirak etmezdi.

Hatta Hz. Ömer (R.A), zaniün zaman : «Ey Huzeyfe kardeşim! Allah aşkına söyle, münafıkların listesinde bende varmıyım.» dediği zikredilmektedir.

Cennetle tebşir edilen Hz. Ömer (R.A), hak teâlânın rahmetinden mahrum, azabının en şiddetlisi ile azablanacak olan münafıklardanmıyım acaba! diyerek bu şekilde dikkat eder ve hassasiyet gösterirse, bizlere ne yapmak ve ne şekilde dikkatli olmak gerektiği artık gayet açıktır.

'Kıyamet alâmetlerinin küçüklerinden pekçoğunuda Resulü Ekrem efendimiz, bu mübarek Hz. Huzeyfeye bildirmişti.

Kendisinden, Hz. Ömer, Hz. Ali, Hz. Ebidderdâ ve daha pek çok sahabe ve tabiîn hadîsi şerif rivayet etmişlerdir.

Vefatı, Hz. Osman (R.A) in şehâdetinden kırk gece sonra hicretin otuı beşinci (35). senesinde Medâinde vuku bulmuştur. Kabri şerîfide oradadır. Allah ondan razî olsun.

Medöiin : Bağdad yakınlarında bir şehrin ismidir.

Hz. Huzeyfenin beyan ettiği ve Buhârî şerifde «Münafık ancak Resülül-lah (S.A.V) zamanında idi.» mezkur olan bu cümlenin anlamı şöyledir:

Münafıklar hakkında verilen hükümler, icra edilen ahkamlar, ancak Rasûtüliah zamanında tâyin edilip yapılabiliyordu. Zira onların kimler olduğunu ve onlara karşı nasıl davranılması gerektiğini Resulü Ekrem efendimiz bildirirdi.

Meselâ, Resûlüllah zamanında münafıklardan bizzat bilinen ve bildirilenlere selam vermemek, iltifat etmeyip bakmamak gibi halier zaman zaman ve bâzı şahıslar hakkında icra edilmiştir. Bilinmeyen ve bildirilmeyenlere karşıda hiç bir muamele yapılmaz, müslüman kardeşlerden sayılır ve kardeş muamelesi yapılırdı.

Bugün ise, münafıkların tâyin ve tesbiti, olamıyacağından ancak münafık amellf kişifer görülebildiğinden veya görülebileceğinden bizzat «Bu adam münafıkdır» hükmü verilemez. Belki «Bu adam münafık amelli kişidir.» denebilir.

Günümüzde en bariz ve en kesin bilinib hüküm verilebilen, ve hüküm verilebilecek olan, hak ve hakikati istisnasız kabul edenlere «Mümin», hakkı inkar edenlere de «kâfir» hükmü verilebilir iki yüzlü nifak amelleri görülen lere de «münafık amelli» denilebilir.

Bir münafık harbe çıkıyor, çok gayret gösteriyor, Ashab bunun gayretine hayran kalıyor, hoşlanıyorlar. Fakat Resulü Ekrem efendimiz onun iç gayesine vâkıf olduğundan o adamın kendi menfaatini korumak için savaş-dığını beyan ediyor ve «bu adam cehennemliktir» buyuruyor. Bugün bu teşhisi yapmak güç olduğundan, münafık amelini işleyenleri görünce «Münafık amelli adam» diyebiliriz.

. Bu hadîsi, Ahmed bin Hanbel rivayet etmiştir.[206]

Vesvese Babı Birinci Fasıl

63 - (I) Ebû Hureyre (R.A) den mervidir, demiştir : Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :[207]

«Muhakkak Allah (teâla), ümmetimden sadırlarının (nefislerinin) verdiği vesveseyi - onu İşlemedikçe veya konuşmadıkça afveder.» [208]

İzahat

Hadîsi şerifde geçen «vesvese» kelimesini tarif edelim.

Vesvese : Gönül ve hatıra gelen şey, insanı kötü olan şeylere sevk ederse, ona «vesvese» denir.

İlham : Gönül ve hatıra gelen şey, insanı faziletli şeylere teşvik ederse, oda «ilham» dır.

Şu halde kalbe gelen bir şeyin vesvese veya ilham olduğunu teşhis edebilmek için, o gönüle gelen ve icra edilmesi için İtici kuvvetin şer veya kötü olan şeyleri yapmaya teşvik ediyorsa, o vesvesedir.

Şayet kalbe gelen şey, iyi amelleri yapmaya teşvik ediyor ve iyiliğe itiyorsa, işte bu gönle gelen şey, ilhamdır.

İlham OtSi;n, vesvese olsun hankisi olursa olsun, bunlarla bir hüküm çıkarılamaz. Heı hangi bir şeyin hakîkat ve aslına delil olamaz.

Vesvesenin çeşitleri ve uzun îzahı, «Ameller niyyetlere göredir» hadîsi şerifin altında Zikredilmiştir.

İlham hakkında da «İslamda Evliya meselesi» adlı eserimizle «İslama sokulan Bid'at ve Hurafeler» isimli eserimizde açıklama yapılmıştır.

Hadîsi şerifin manası, gayet açık ve sarihki; insanların gönüllerine gelen şeyleri söylemedikleri veya işlemedikleri takdirde cenabu hak o gönüllere gelenleri bağışlayor. Ancak gönüllere gelenleri, insanlar dilleri ile söy^ ler veya onları bizzat icra edip işlerlerse, onlardan mes'ul olurlar. Tabiiki gönüllere vesvese ile gelenler, şer ve kötülüktür.

İşte kalbe gelen kötülükler, işlenmedikçe veya dil ile söylenmedikçe günah olmaz, cezayı müstelzim değildir. Allah (c.c.) onları bağışlamaktadır.

Hatta bir hadîsi kudsîde şöyle buyuruimuştur :

«(Allâhü teâlâ buyuruyor : Ey meleklerim!) bir kulum bir günah işlemek istediğinde, ona hemen günah yazmayınız. Eğer o gönlüne aldığı günahı işlerse, onun üzerine bir günah yazınız.» [209]

Kalbe gelen vesvese ve kötü şeyleri telkin etme hâli, ilk defa şeytanin Adem aleyhisselâma telkini ile başlar. İnsanın nefsinin vesveseside dâima - kötülük telkin eder.

şeytanın Adem aleyhisselâma telkini şu âyeti kerimede beyan edilmiştir :

«Ve nihayet şeytan Ademe vesvese verdi ve şöyle dedi: Ey Adem! Seni (cennette kalmana sebeb olacak) ebedîlik ağacına, bir de son bulmayacak devlete delâlet edeyim mi?» Taha sûresi, 120

Nefsin vesveseside şu mealdâki âyetde beyan buyurulmuştur.

«And olsun ki, insanı biz yarattık ve nefsinin ona ne vesveseler verdiğimde biliriz..» Kof sûresi, 16 [210]

Tercümesi :

64 - (2) Yine Ebû Hureyre (R.AJ den mervidir, demiştir : Resûlullâhın ashabından bir kurub insan Nebiyyi Ekrem (S.A.V) e geldi ve ondan sordular : Biz, birimiziın söylemesini büyük (günah, veya küfür ve kötü) gördüğü şeyi nefislerimizde (nefislerimizin vesvese ve iğvâsında) buluyoruz!

— Bunun üzerine R££û3ullah (S.A.V) buyurdu : «Siz, bunu buluyormusunuz?»

— Ashabı kiram : «Evet» dediler.

— Resûluilah (S.A.V} de : [211]

«İşte bu îmanın sarihidir.» buyurdu. [212]

Îzahat

Hadîsi şerifde beyan edildiği üzere, bir kısım cemaatın kalblerine gelen kötü vesvese ve vehimlerin âkibp*inin ne olacağı ve bu kalbe gelmenin iyimi, yoksa kötümü olduğu sorulunca, mübarek pyeğmdberimiz, «İşte bu (kalblere gelen vesvese), îmanın sarihidir.» buyuruyor.

Evet kalbleri don yağı gibi donub, katilaşanlar pek makbul kişilerden değillerdi. Müşrik ve kâfirler gönüllerine yerleştirdikleri şirk ve küfür sebebiyle, onların gönüllerine şeytanın sokacağı bir şey kalmamıştır. Onun istediai Ç'rk ve fenalıkların en eşeddi yerleşmiştir. Artık vesvese ve şüpheler sokmaya veya sokmak için çapaya lüzum kalmamıştır,

Fakat gönlünde îmanı olan müminin îmanını, kirletmek veya çalmak için

bütün gayretini sarf ediyor. Her türlü çâreye baş vuruyor. Çünkü onun kalbinde en büyük sermâye olan îman cevheri vardır. Bütün gayesi o cevheri

çalmaktır.

Netekim, mal, eşya, para ve emsali şeylerle dolu olan bir eve veya odaya, hırsız girib çalmak için bütün gayretini sarf eder.

Şayet odada, ev veya dükkanda hic bir şey olmazsa, hırsız iltifat etmez. İçeriye girmek dahî İstemez.

İşte müminin kalbine gelen vesvese ve acâib vehimlerin çeşitleri, müminin kalbindeki îmanının mükemmel ve sağlam olduğuna delâlet eder. Zira şeytan o îmanı kirletmek için vesvese veriyor. Müminde bu vesvese ile mücâdele ediyor. En kemallı cihadı nefsi ile yapmış oluyor.

Hz. Ali (R.A) de şöyle demiştir.

«Bir namazki, onda vesvese olmazsa, işte o namaz ancak yahûdî ve Hıristiyanların namazıdır»[213]

İslom hukukunun hükümlerini beyan eden fıkıh kitablarında «sehvi secde babı» başlığı ile yazılan hükümleri okumalı ondan sonra bu hadîsi şerif ve İzahı \\e bu irtibat kurmaya çalışılmalıdır.

Tercümesi : 65 — (3} Ondan (yani Ebû hureyre R.A. den) mervidir, demiştir :

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :[214]

«Sizin bîrinize şeytan vesvese verir ve der : Şunu kim yarattı? Bunu kim yarattı? hatta şöyle der : Rabbini kim yarattı? İşte böyle soru ile karşılaşırsan, Allâha sığın ve (düşünmeyi) Terk et.» [215]

İzahat

Hadisi şerifde Resulü Ekrem sallallahü gleyhi vesellem şu mealdeki âye ti kerimeye işaret etmiştir:

«Allah o iblisi (şeytanı; Rahmetinden kovdu..O da (İblisde) dediki : uhakkak kullarından bir muayyen pay arayıp saptıracağım. Onları gerçekden

saptıracağım. Kendilerini uzun amellere düşürüp olmayacak kuruntularla aldatacağım ve muhakkak onlara (insanlara) emredeceğimde davarların kulaklarını (putların nâmına) kesip yaracaklar. Elbette onlara emredeceğimde, Allanın yarattığı (Putlaştırarak, tebdil ederek) değiştirecekler Kim Allahı bırakıpda şeytanı dost edinirse, gerçekden bir ziyana düşmüştür.

— Şeytan onlara vad eder, onları uzun amel ve kuruntulara düşürür, Şeytanın kendilerine vaad ettikleri aldatmadan başka bir şey değildir.» Nisa sûresi, 18-20

Bu âyeti kerimelerdede belirtildiği üzere, şeytan her zaman ve saatte durmadan İnsanları saptırmak ve kötülükleri yaptırmak için, elinden geleni yapmaktadır. Esasen huzuru ilâhiden kovulunca, Allahü teâladan yetgi istedi, İnsanları azdırmak ve azıtmak için yetgiyide aldı.. Ancak ihlaslı ve doğruluk üzere olan kimselere tesiri olmayacaktır.

İşte bu sebeblerden dolayı, şeytan durmadan insanoğluna kötülükleri yaptırmak için vesvese vererek, akıl ve mantık djşı kötülükleri yapdırmak için akıl ve mantık dışı soruları sorarak şaşırtmaya çalışır, o haldeki hadisi şerifde belirtildiği üzere. Allâhı inkâr ettirmek için uzun sorular sorabilecektir.

Evet şeytan insanın sağından, solundan, önünden, arkasında, altından ve üstünde gelecek her çeşid kötü telkinlerde bulunacak, nefsin tuğyan etmesi için çok acâib vesveseleri verecektir. Varlıkların kim tarafından yaratıldığını sorarak. Şunu kim yarattı, bunu ki myarattı, v nihayet Allâhı kim yarattı? şeklinde sorulprla insanı şaşırtacaktır.

İmanı kuvvetli olanlar, onun bu vesveselerine iltifat etmezler, onun soru ve vesveselerini def ederler veya en güzel bir şekilde cevablandırırlar. Hakkın kudret ve azametine sığınarak onun şerrinden kurtulurlar.

Fakat zaif îmanlı-fasık kimseler, onun vesvesesinin arkasına düşerler, şüphenin birini def etmeden' biri gelir. Vesevese ve vehimler içerisinde kendilerini perişan eder-ler.

Aslında akıNı-adam düşünür, iblis hakkın huzurundan kovulmuş bir münkirdir. Kendisine cehennem yoldaşı arayor. Kendisinin huzuru ilâhiden kovulmasına sebeb olan Âdem (A.S) in neslini azdırıp sapıtmak içinde elinden gelen gayreti sarf edecektir. Ve onun gayret ve emeli, insanları kendisi gibi isyan ettirip cehenneme attırmaktır.

Bu husus bir âyeti kerimede şöyle beyan edilmiştir :

«Şeytan size fakir olacaksınız diye korkutur ve size fuhşiyatı (kötülüğü, cimriliği) emreder.» Bakara sûresi, 268

Diğer âyeti kerime meali :

«Muhakkak şeytan, (devamlı) size düşmandır. Binaenaleyh sizde onu düşman tanıyınız.

Çünkü o etrafına toplanan avânesini ancak cehennemlik olsunlar, diye çağırır.» Fatır Sûresi, 6

Böyle kötülük ve ebedi hüsrana davet eden ve insan oğlunun en azılı düşmanı olan iblisin şerrinden korunmak için. Resulü Ekrem sallallahü aleyhi vesellem efendimiz hadisi şeriflerinde «İşte böyle (tehlikeli) soru ile karşılaşırsan, hemen AHaha sığın (düşünceyi) terk et.» Buyurmuştur.

«Eğer şeytandan bir fit (kötülük telkini) gelirse, hemen AHaha sığın..»

Araf sûresi 200

Esasen inşam vesvese ve vehim, nefsinden olsun, şeytandan olsun, kadından ve$£rÖlö»r insanlardan olsun nereden ve ne şekilde gelirse gelsin, hemen Altoha sığınıp münakaşayı terk etmesi lâzımdır.

Şeytanın vesvese ve ığvasından halikı zülcelaîa şu dua ve kelimelerle sığınılması oerektiğ*ni bizzat ResOlüilah (S.A.V) tavsiye buyurmuşlardır : «Lahavle veta -kuvvete. iHîa&ftfdh'ıIaliyyılazım» veya «eû^übiliâhimineşşeyta-nirracim.»

Ayrıca kur'ant kerimden dua ve i&iâze ayetlerini okumakda çok faydalıdır.

Mesela : Ayetelkürsî, ihlası şerif ve Rabbena duaları, birde hasbünal-lahü veniğmel vekil, gibi dua ayetlerini okuyarak Allaha sığınmak lâzımdır. Vakit bulabilen ve imkanı olan kişiler, abdest veya gusul yaparak bir kaç rekat namaz kılmak ve kur'an okumak suretiyle vesvese ve vehimleri gidermeye çalışırlarsa, en doğru yol takip etmiş olurlar.

Tabiiki bu ameller ihlasla ve en güzel niyyetle işlenirse, hak teâla yapılan duaları red etmez. Şeytanın ve insanların vesveselerinden kurtarır.

Kur'anı kerimin en son sûresi olon sûrei nasda ve tefsirlerinde uzun uzun beyan edildiği üzere, her honkj bir kimse, nefsin ve şeytanın vesvesesinden, Allaha sığınmak ve yüce Allanın ismi şeriflerini, lafzâi celalini zikretmekle selamete erişe bilir.

Bu husussda aşağıdaki hadisi şerifleride dikkatla okumak lazımdır.[216]

Tercümesi ;

66 - (4) Ondan (Ebû Hureyre R.A. den) mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu ki : [217]

«İnsanlar, dâima birbirleriyle soruşma yaparlar, Hatta denilir : 8u mühluku Allâhü teâla yarattı, Allâhü teâtayı kim yarattı ya? Binâen aleyh bir kimse böyle bir şeyle karşılaşırsa, hemen Allâha ve Resullerine îman ettim, desin.» [218]

Tercümesi :

67 - (5) jbni Mes'ud (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Sizden hiç bir kimse olmaz, ancak ona (şer emretmek için) cinden bir yahni ve (hayrı beyan etmek için) meleklerden bir yakını kendisine musallat kılınır.»

— Bunun üzerine ashabı kiram dediler : Yâ Resûlellah senin içinde böyle musallat kılman bir arkadaş varmıdır?

— Resûlullah (S.A.V) buyurdu : [219]

«Evet benimde vardır. Fakat Allâhü teâla beni korumakla ona gâlib kılmakda yardım etti de, oda müslüman oldu. Binâen aleyh benim cinden arkadaşım bana ancak hayır emreder.» [220]

Tercümesi :

68 - (6) Enes (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûiuilah (S.A.V) buyurdu :[221]

«Şüphesiz şeytan, insanın kanının akdığı (dolaşdığı) yerde cereyan eder (dolaşır.»[222]

Tercümesi :

69 - (7) Ebû Hureyre (R.A) den mervidir demiştir :

Resûlullah (S.A.V.) buyurdu :[223]

«Adem oğlundan doğan her çocuğa doğum zamanında mutlaka şeytan mes eder (dokunur). Binaen aleyh çocuk şeytanın mes etmesinden fer-yadla ağlar. Ancak meryem ve oğluna (İsa - Aieyhisselâma) mes etmemiştir.» [224]

İzahat

Bu hadisi şerifin açık ve zahir manasında belirtildiği üzera annesinden yeni doğan her çocuğa'doğum anında şeytan dokunuyor ve o şeytanın dokunması iie dünyaya gelirken çocuk ağlayarak anasından doğuyor. Bu şekilde dc'jum şekli Adem aleyhisselâmdan bu güne kadar böylece cereyan etmiştir. Ancak Hz. Isâ aleyhisselam ile annesi Hz. Meryemin doğum zamanında şeytan mes edip dokunmamıştır. Şeytanın bu hal ve hareketi, kıyamete kadar aynı minval üzere devam edecektir.

Hadisi şerifde geçen «mes» kelimesinin manası, el ile dokunmak manasında kullanılmaktadır, Dolaysiyle şeytan çeşidli şekil ve kılıklara bürünerek insanlara her çeşid zarar ve kötülüğü yapmak için, dokunmak yolu ilede zarar verebilir.

Ehli sünnetin görüşü, şeytanın mes edip dokunması vakî olmuştur ve vâkî olabilir.

Ehli sünnetin görüşü şu mealdaki âyeti kerimeye dayanmaktadır.

«Riba (faiz) yiyenler (tefecilik yapanlar), kendilerini şeytan çarpmış (birer mecnun) dan başka bir halde (kabirlerinden) kalkmazlar (ancak şeytanın çarpımasından cinnete uğrayan hâlinde kalkarlar).» Bakara sûresi, 275

Burada şerhi akaid sahibi allâme-i teftâzânînin cin ve şeytan hakkında şerhi mekâsıdındaki şu tarifleride nakledelim :

Cin : Hevâî bir şekilde latif cisimlerdirki, pek çok muhtelif şekillere girerler ve onlardan pek çok ocöib şeyler zuhur eder .

Şeytanlar : Ateşden yaratılmış cisimlerdir. Bunlar insanlara fesadlık ve azgınlık telkin ederler.

Melekler, cinniier ve şeytanlar gayet dar menfez ve deliklere girebilirler. Hatta İnsanların kursaklarına dahi girebilirler. İnsanlar onların durumlarını açık bir şekilde gözleriyle göremezler.[225]

Halk arasında «falanı cin çarpmış, şeytan çarpmış» derler. «Şeytan carpmışda ağzs eğilmiş, cin çarpmasına uğramışda aklını oynatmış gibi..» Cümleler söylenmektedir. Bu ve emsali cümlelerin ehli sünnet görüşüne

uyan tarafları vardır. Ancak bazı mübalağa ve ilaveli yalanlarda söylenebilir.

Şeytan ve cin çarpmasının olmıyacağını iddîa edenler, firakı dâlleden mutezilelerdir. Onlara göre âyeti kerime ve hadisi şeriflerdeki «Messüşşey-tan» kelimesinin menası hayalidir ve çocuğa şeytanın elinin tasviri gösteri-lirki, bir nevi vurma şeklini görür derler.

Yukardaki âyeti kerime ve hadisi şerifler acıkca beyan ederken böyle indî teviller, elbet fasid ve batıl görüşlerdir.

Şeytan ve cinnin çarpmasından, iğfal ve vesveselerinden Allâha sığınmak her müslümanın vazifesidir. Daha uzun izahat, akâid, tefsir ve kelam kitaplarında mezkûrdur.

Melek, şeytan ve cinnin dünyada insanlara görülmeyip ahirette tersi ile insanların onları görüp, onların insanları göremiyeceklerinin sebebi hikmeti yukarda iki (2) nolu hadisi şerifin izah kısmında geçmiştir.

Yukarıdaki hadisi şerifde Resûiüllah sallallahü aleyhi vesellem efendimiz «Peygamberlere ve evliyalara şeytan dokunamaz» cümlesini söyleyenleri veya iddia edenleri red etmiştir.

Birde cinnilerle insanların nikahlanıp izdivaç edenleri olabilir, olamaz

meseleside düşünülecek bir husussdur. «Agamul mercan fi ahkamilcân» isimli eserle «Eşbah vennezâir» adlı eserde bu mes'elenin uzun izahı geçmiştir. Oralardan okumak faideli olur.[226]

Tercümesi :

70 - {8) Ebû Hüreyre {R.A) den mervidir, demiştir : Resûiüllah (S.A.V) buyurdu :

«Doğum zamanında doğan çocuğun bağırması, şeytanın dokunmasın-dandtr.» [227]

Tercümesi :

71- (9) Câbir (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûiüllah (S.A.V) buyurdu ki :

«Muhakkak surette iblîs, tahtını su (deniz) üzerine kor, sonra insanlara fitnelik etmeleri için askerlerini sevk eder. Ona (iblise), askerlerinin rner-îebe bakımrndan en yakını fitnesi en büyük olanlarıdır. Onlardan (iblisin askerlerinden) birisi gelir ve der: Şöyle şöyle işledim (mesela : Kumar oynattım, zina yaptırdım, der.)

— Bunun üzerine iblis der : Hic bir şey istememişsin.

__ Resûluliah (S.A.V) buyurdu : Sonra onların (aske.ieıin) birisi gehr

ve der: Ben onu (adamı) bırakmadım, takt onunla (adamla) karısının arasını ayırdım, ondan sonra terk ettim.

__ Resûiüllah (S.A.V) buyurdu : İblis ona (o askerine) yaklaşır ve : Sen ne güzelsin, der.»

— Ameş (bu hadîsi şerifi rivayet edenlerden birisi) dedi : Zan eder sem Resûiüllah (S.A.V) buyurdu :[228]

«iblis bu askerini kucaklar.»[229]

Tercümesi :

72 - (10) Ondan {Câbir R.A den) rivayet olunmuştur;

Resûiüllah (S.A.V) buyurdu :

«Şüphesiz şeytan, Ceziretül arabda Namaz kılanların ibâdet yapmasından me'yüs (umutsuz ve mükedder) olur. [230]Fakat yine orada namaz kılan insanlar arasında, fesat çıkarmaya çalışır.» [231]

Vesvese İle İlgili İkinci Fasıl

Tercümesi :

73 - (1) İbni Abbas (R.A) den mervicfir :

Nebiyyi ekrem (SAV) efendimize bir adam geldi ve dedi : Bana nefsim bir şeyler söylüyor, onu (nefsimin söylediği vesvese verdiğini) söylemekten simsiyah kömür olmam bana daha sevimlidir.

— Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :[232]

«Bir adamın işini (Nefsinin kötü telkinini) vesveseye çeviren Allâha ham dü senâtar olsun.» [233]

İzahat

Bu hadisi şerifden evvel geçen ve aşağıda gelecek hadisi nebevilerde okuduğumuz üzere'şeytan insana küfür ve şirki telkin eder. Eşyaların yaratılışı kim tarafından olduğunu sorduktan sonra Allâhü leâlayı kimin yarattı-ğmt sorarak Ademin neslini küfre iterken bu hadisi şerifdede kalbe ondan hafif ve fakat söylenmesi iğrenç ve ayıp olan şeyleri nefsine telkin etteğini dolaysiyle nefsinde acâib iğrençliği duyan kişinin küfür telkininin tehlikesinden kurtulmasından dolayı Allâha hamd etmeyi nebiyyi muhterem efendimiz tavsiye buyuruyor.

Evet şeytanın küfür telkininden nefsin vesvesesi, daha hafifdir. Bu se-bebden dolayı Adem Aleyhisselamın nesli olan insanlara şeytan küfür telkin edip en tehlikeli hal karşısında kalan kişisinin hemen Allâha sığınması tavsiye edilmiştir.

Nefsin bu telkini ise, ondan hafif ve kalpdeki îmanın takviyesine gayret gerektiren nefsiyle mücadele şeklinin zuhuruna sebeb olduğundan için, bu acâib telkin ve vesvesenin oluşuna hamd etmek, imanın kemalini icâp ettiren bir şükürdür. Bu hale şükrecftlirse, yüce Allah (c.c.) müminin kalbindeki imanını kuvvetlendirir. Zira cenabu hak bir âyeti kerimesinde şöyle buyurmuştur :

«Elbet siz (bir nimete) şükrederseniz, mutlak ve muhakkak ben azi-müşşan sizin nimetinizi artırırım.» Sûrei İbrahim, 7[234]

Tercümesi :

74 - (2) İbni Mes'ud (R.A) den mervfdir, demiştir :

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Elbet âdem oğluna, bir şeytanın yaklaşması, birde meleğin yaklaşması vardır.

— Şeytanin yaklaşmasına gelince, o (şeytan) şerri ve hakkı yalanlamayı telkin etmesidir.

— Meleğin yaklaşması ise, hayra (namaz ve oruç gibi hayra) ve hakkı tastık etmeye (kitablara ve peygamberlere îman gibi şeylere) teşvik eder,

— Binâen aleyh bir kimse, bunu (hayır ve hak telkinini) bulursa, bu telkinin AHâhdan olduğunu bilsin ve Allâhü teâlaya hamdetsin.

— Şayet diğer birini bulursa, habis ve necis olan şeytandan Allâha sığınsın.»

— Bundan sonra (şu âyeti kerimeyi) okudu : (Şeytan, size fakirlik vöd eder ve fuhşiyâtı emreder. (Bakara Sûresi, 268). Tirmizi, Tirmizi, bu hadisin «garib» olduğunu söylemiştir.[235]

Tercümesi ;

75 - (3) Ebî Hureyre (R.A) den mervidir, demiştir:

Resûluliah (SAV) buyurdu :

«İnsanlar dâ'ma birbirleriyle sualleşirler, hatta denir: Bu halkı Allâhü te-âla yarattı peki, Alfâhü teâlayı kim yarattı ya? İşte böyle söyledikleri vakit, hemen deyiniz: Allah birdir, Allah samed (her şeyden ganî) cfiir, doğmamış ve doğurulmamıştır, ve onun için denk (ve misli) yoktur, Bundan sonra o adam sol tarafına üç sefer tükürsün ve habis olan şeytandan Allaha sığınsın,» Ebû Davud. İnşallah ilerde kurban gününün hutbesi babında Amr bin ahves hadîsini zikredeceğiz.[236]

Vesvese İle İlgili Üçüncü Fasıl

Tercümesi :

76 - {14) Enes (R.A) den mervîdir demiştir :

Resûluliah (S.A.V)) buyurdu :

«Elbet insanlar hiç ayrılmadan devamlı (olarak) sualleşirler, hatta derler :

«Bu görünen her şeyi Allâhü teâla yarattı. Binaen aleyh aziz ve celil olan Allahı kim yarattı?» Buhâri

Müslimde ise şöyledir ; «Resûluliah (S.A.V) buyurdu : Aziz ve celil olan Allah buyurduk!; Şüphesiz senin ümmetin dâim derler : Bu nasıl? Bunun durumu nedir? Hatta : Bu yaratılanı Allâhü teâla yarattı, aziz ve celil olan Allahı kim yarattı?» derler.[237]

İzahat

Hadisi şerifde beyan edildiği üzere pek çok İnsanlar, hak teâlaya isyan ve hakkı inkar etmek için basiretsiz ve hakka vasıl olamamış kişiler ha-

linde lüzumsuz sorular sorarlar. Yada kendilerinin acizliklerini anlayamı- yan beyinsiz sivri akıllı kişiler halinde akıllarının eremediği şeylerle meşgul olarak bütün yaratıkların yaratınını sorduktan sonra hâşa «Atlahı kim yarattı?» diyecek kadar alçalırlar veya alçalanlar olur.

Günümüzdede bu tip münkirler pek çok görülmektedir. Adamcağız başının, kaşının ve bıyığının kıl adedini sayıp öğrenmekten acizdir. Acaba kaşının birinin kaç adet kılı vardır onu sayıp ortaya koyamaz. Kendisini en doğru ve en iyi şekilde teferrûatiyle bilemiyen zavallı, gidiyor, kendini ve her şeyi yaratanı bilip anlamak için güya araştırıyor. Sorup inceleyor. Akıllı insan evvela kendin: öğrenir ve kendini bilmeye çalışır. Kendini bilincede Aüahı bilir.

Be hey zavallı! Eğer sen kendini iyi bilir ve öğrenirsen halikı zülceiâhn hakikat ve zâtına karşı nasıl bir bilgi gerektiğini anlarsın. İnsan nefsini bilirse, Rabbisini bilir. Şayet kendi nefsini bilmez ve bilmek için gayret sarf etmez ise, Rabbisini bilemez.

Bir âyeti kerimed eşöyle buyurulmuştur :

«Kurre-i arzda kâmil bsfgi sahipleri .için, nice âyetler (ilâhi kudrete delâlet eden ve birliğini isbâtlayan nice alâmetler) vardır.» Zâriyat sûresi, 20

Yer yüzünde cenabu hakkın yarattığı dağlara, denilzere, ağaçlara, nebatatlara, madenlere", hayvanlara ve daha sayılamıyacak kadar muhtelif isimler altında yaratılan varlıklara bakan ve idrak eden insan, Alîâha karşı isyan değil hakkı ile kulluk edemediğini ve edemiyeceğini itiraf eder. Daima hak ile meşgul olur.

Diğer bir âyeti kerime meâlide şöyledir :

«Kendi nefislerlnizdede (nice âyetler var. Bunları) görmüyormusunuz?» Zariyat sûresi, 21

Yukarda insan oğlunun bedeninin kıını saymakdan aciz olduğunu mi-sallamıştık. Nefsine ve bütün yaratıklara bakan insan, halikı zülcelalın ne kadar mükemmel bir sânî ve ne kadar azametli bir kudrete, irâdeye sahip olduğunu anlar. Misal ve örneği görülmeden yarattığı varlıklar içerisinde sırf insan ve hayvanların âzâ ve organlarının gayet güzel ve mükemmel yaratılışına nazar edip düşünülürse, her âzâ ve organın normal şekilde çalışıp hiç birinin diğerinin işine engel olmayışı ve her âzânın gayet güzel şekilde yaratılıp oturtuluşu şâyani ibrettir.

Meselâ : Ağızdan yenen bir gıda, vuaudda ayrı ayrı yollara dağılıyor. Bir kısmı kan oluyor. Bir kısmı su, bir kısmı süt, bir kısmı et, bir kısmı yağ, bir kısmı sümük, bir kısmı idrar, bir kısmı büyük abdest olarak dışarıya çıkıyor. Bu maddelerin bir birini batırmayişr ayrı ayrı yollarda cereyan edişi ve nihayet hayatın devamı en güzel şekilde oluşu, elbet düşünen insan için çok ve cok ibret alınacak ve hakkın huzurunda eğilmeyi gerektirecek hal

gayet açıktır. Yeterki cenabı hakkın lutfu keremine nail ofarak doğru yol görülmüş olsun.,

Cenabı hak bütün müslüman kardeşlerle bizleri hak ve hakikati gören, bilen ve anlamaya çalışan mutlu kimselerden kılsın. îmân edememiş basiret-sizleride hidâyete erişenlerden kılsın. Amin.[238]

Tercümesi :

77 - (15) Osman bin Ebil'AS (R.A) dedi : Dedim ki; Yâ Resûlellah! Şüphesiz şeytan benimle namazım ve kıraatim arasına giriyor, bana vesvese veriyor.

— Bunun üzerine Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«İşte o, Hınzep denilen şeytandır. Binâen aleyh onu hissettinmi, ondan Allâha sığın ve sol tarafına üç sefer tükür.»[239]

— Osman bin Ebil AS : ben bunu işledim, Allâhü teâla onu benden def etti, diyor.» [240]

İzahat

Ravi Osman bin Ebil Ass (R.A) kimdir?

Hz. Osman bin ebil As (R.A.), sekafî kabilesine mensub genç yaşda müslüman olan bir sahabedir. Peygamberimize hicretin onuncu senesinde sekıf kabilesinin cemaatı ile gelib îman etmişti. Gelen cemaatın en genci idi. Kendisi o zaman ondokuz (19) yaşında idiler. Peygamberimiz efendimiz bu zatı Taife Vali tâyin etmişti. Resulü Ekrem efendimizin ahirete irtihaline kadar aynı vazifede devam ettiler. Hz. Ebû Bekrin hilafeti zamanında ve hatta Hz. Ömerin hilafeti zamanında da iki sene kadar aynı vazifede bulunmuştur.

Sonra Hz. Ömer bu zatı Tâifden azletti, Amman ve Bahreyne Vali tâyin etti* Basrada sakin oldu ve orada hicretin elli bir (51) inde vefat etmiştir.

Peygamberimizin ahirete irtihah ânında taifdeki Sekif kabilesi dinden çıkıp mürted olmaya azmettiklerinde, bu zat onları şu hitabesi ile uyardı :

«Ey Sekif cemaatı! İnsanların İslama girenlerinin en sonu oldunuz. Binaenaleyh insanların mürted olanlarının evveli olmayınız.»

Bu îkaz üzerine Sekif kabilesi irtidat edib dinden çıkmakdan çekindiler, dolayısiyle islamda devam ve sebat ettiler.

Pek çok sahabe ve tabiin bu zatdan hadîsi şerif rivayet etmişlerdir. Allah (c.c.) Hepsinden râzî olsun.

Yukardaki genç yaşda kemallı îmana sahib olan sahabenin haline dikkat etmek lazımdır. Zira zatı muhtereme namaza ve kur'an okumaya teşebbüs ettiğinde veya huzû ve huşu ile namaz kılmaya ve kur'an okumaya azmettiğinde

şeytan vesvese veriyor, namaz ve kıraati kur'an anında ona şek ve şüpheler ilka ediyor. Bu halden Peygamberimize yakınıyor.

Resulü ekrem (S.A.V) efendimizde onun Hınzep veya Hinzip ismincio bir Şeytan olduğunu, bu Şeytanın musallat olduğunu hissettiği zaman, hemen Allâha sığınıp sol tarafına üç sefer tükürmesini tavsiye buyuruyor. O sahabede «Ben Resûlüüahın dediğini yapdım, Allâhü teala o hâli benden giderdi.» diyor.

Şu halde hayatta yaşayan her müslüman, namazında, kur'an okuma anında ve her hangi bir ibâdet anında böyle vesveseye kapilırsa, eûzü besmeleyi çekib âyetelkürsiyi ve emsali dua âyetlerini okumalı ve dua ederek sol tarafına üç sefer tükürmelidir. Bu şekli inanarak yaparsa, o sahabenin kurtulduğu gibi o halden kurtulur.[241]

Tercümesi :

78 - (16) Kasım bin Muhammed (R.A) den mervidir, bir adam ona (Kâsıma)sordu ve dedi : Şüphesiz ben namazımda vehimleniyorum ve bu hal bende çok oluyor.

Kasım bin Muhammed o adama dedi : Namazına devam et, zira bu hal sen namazdan ayrılıncaya kadar senden gitmez ve sen dersin : Namazım tamam olmadı.» [242]

İzahat

Râvî Kasım (R.A) kimdir?

Kasım bin Muhammed (R.A), Hz. Ebû Bekir essıddık (R.A) in oğlu vo abıınden Medîne-i münevvereli meşhur yedi fakıhden birisidir. Zamanının en

fazılı ve kâmili idi.

Yahya ibni saîd hazretleri bunun hakkında şöyle demiştir : «Medinede kasım bin Muhammed-in üzerine tere ili edeceğimiz bir kişiye ben erişmedim.»

Pek çok sahabe ve tabiîn bu zattan hadis rivayet etmişlerdir. Hadis rivayet eden sahabelerden mesela, Hz. Aişe (R.A) ve Hz. Muâviye (R.A) da vardır.

Vefatı, hicretin yüz birinci senesinde yetmiş (70) yaşında vuku bulmuştur. Allah ondan razî olsun.

Bu zatın* yukarda kendisine namazında vuku bulan vesvese hakkında ki cümlelerine çok dikkat etmek lâzımdır. Zira namazdan çıkıncaya kader vesvesenin gitmeyeceğini ancak namaz kılan adamın o vesveseye itibar etmeyip namazının tamam olduğunu hükmetmesi gerektiğini beyan buyuruyor.

Şeytan, müminin îmanını çalamayınca namazını ifsad ettirmek için dışardan vehim ve vesveselere tevessül etmektedir. Ailâhü teâlayı unutup zikri ilâhiden, namazdan, abdesten uzak olan kişilere musallat oiur, hatta kalbe hortumunu sokar, kan damarlarında dolaşmaya çalışır. Ne zaman hak teâla anılırsa, o anda şeytan hortumunu çeker uzaklaşır. Fakat yinede ibâdet ve tâatı ifsad ettirmeye veya sekler içinde yapdırmaya çalışır. Bu hâlin oluşu bir bakıma îmanın kemâlma delâlet eder. Zira şeytanın gayesi ya îman veya amelin ifsadıdır. Bunları yapdıramaz ise, ibâdetin içinde iken dışardan vehim ve vesveseler vererek namazda sehiv veya sekler yapdırmaya çalışır. En son ameli ve ibtilası budur.

Şeytanın Eşed zararlarından kurtulup hafifleri ile karşılaşan kişiye, dua ve hamdu sena ile şükretmesi lâzımdır.[243]

(3) Kadere İman Bâbı Birinci Fasıl

Tercümesi;

79 - I) Abdulfah bin Amr (R.A) den mervidir, cdemiştir : Resûlulfah (S.A.V) buyurdu :

«Ailâhü teâla mahlûkâtın miktarlarını (kaderleri ni), yeri ve gökleri yaratmazdan etli bin sene evvel yazdı {takdir etti.) «(Û anda) Allah m arşı su

üzerinde idi.»[244]

İzahat

Burada evvela kader hakkında kısa bir malumat verdikten sonra hadîsi şerifin izah iner geçelim.

KADER : Luğatta, bir şeyin neticesi, aslı, mikd»ları, takdir olunan şey, kolay olan şey, dar, az olarak icra edilen şey gibi mancalara gelir.

Şeriatta Kader : Her mahlûkun kendisinde bulur-nması gerekecek iyilik, kötülük, menfeat ve mazarrat, mekan ve zamanla il® gili olacakların muhteviyatı ve mükâfat ve cezadan îcab edecek şeylerin nee şekilde ve niçin teret-tüb edeceği keyfiyetlerin tahdit ve takdir edilmesidir?

KADER : Her hanki bir mukarreb melek-in ve hak tealâ tarafından gönderilen bir Peyğamber-in dahi muttalî olamadığı: ı Ailâhü tealanın sırlarından bir sırdır. Kader hakkında enine boyuna müna 3kaşa yapmak caiz oia-maz ve akıl yolu ile bahsetmek de hiç doğru olmaz *. Allah muhafaza aklî yönden bahsetmeye veya anlamaya çalışmak iddiası ı, insanı tehlikeye atar.

Kader hakkında nakliyata dayanarak anlamaya ^çalışmak en doğru yoldur. Kadere îman hakkında ilmî tarif ve îzah şöyle b-oeyan edilmiştir :

İlim; iki kısımdır ve şöyledir :

Birincisi, Halkda mevcut olan ilimdir. O da şemsrîat ilmidir.

İkincisi de, Halkda ilmi olmayıb gaib olan llimdir.-r. O da kader ilmidir. O kader ilmini halikı zülcelal yaratıklarından saklamış^, muttalî kılmamış ve hakîkatına muttalî olmak için uğraşmaktanda nehye-atmiştir.

Halk tarafından öğrenilebüen mevcud ilmiki, şer^rîat ilmini inkâr etmek, küfürdür. Halk tarafından bilinme imkanı olmayan vese ğaib olan ilmi ki, kadere muttali olmak iddiası da küfürdür. Zira kader il; ilmini Allahdan başka kimse bilemez. Bilirim iddiası ve hatta bilmek için ioîddiada bulunmak, ilah iddiasında bulunmak olduğundan seksiz ve şüphesiniz küfür olur.

Kader hakkında, aslı malum, vasfı meçhul olaraMak bilip inanmaKtir. Aslının esasının varlığına inanıp ne şekilde ve nasıl oîdu*sjğu hakkında bilme imkanı olmadığına inanmak en doğru yoldur. Kadere îmonan elbet farz ve

lazımdır. Ona îman ise şöyledir :

«Allâhü teâla bütün kullarının işlerini hayır olsun şer olsun yaratıcısı olduğuna, Levhi mahfuzda yazdığına aynı zamanda levhi mahfuza yazması bütün mahiukatı yaratmazdan evvel olduğuna ancak su ile arşı âlânın onlardan evvel yaratıldığına, her şeyi ilâhi kaza, kader, irâde ve meşiyeti ilâhî ile olduğuna inanmaktır. Ancak îman ve itaat cinsinden olan hayırları sevmesi, rıza ve mehabbeti ile olup onları mükâfatlandırmasıda rızası iledir. Küfür ve mâsiyete ve bunların ıkab ve cezasına rızası olmadan yaratır.

Kader hakkında inanmak, îman esasındandır, Allâhü teaia mahlukatı iki fırka yaratmıştır. Bir fırkasrnı fazlu keremi ile cennet için yaratmıştır. Diğer bir kısmını da adlı ilâhisinin tecellisi için cehennemlik yaratmıştır.

Hz. Ali (R.A) a bir adam sordu : Bana kaderden hpber ver!

Hz. Ali (R.A) dediki :

«O karanlık bir yoldur. O yola sülük etme.»

O adam tekrar sordu.

Hz. Ali (R.A) yine dedi: «Derin bir denizdir. Aman içine dalma.»

O adam suali tekrarladı.

Bunun üzerine Hz. AH (R.A.) şu cevabını buyurdu : «Kader, Allâhın sırrıdır. Onu senden gizlemiştir. Dikkatli ol, o kader hakkında teftiş edip araştırma yoluna kat'iyyen gitme.»

Kader hakkında bir nebze îzahat, yukarda iki nolu îman hadîsinin altında geçmiştir.

Yukardaki Hadîsi şerifde de bütün malılukat ve mahlukatın kaderleri ile ilgili tecelliyatın yer gök yaratılmazdan elli bin sene evvel takdir edilib levhi mahfuza yazıldığını beyan etmektedir. Hadîsi nebevide beyan edildiği üzere, her şeyden evvel arşı âla ile suyun yaratılmış olduğu anlaşılmaktadır. Zira yer gök yarattlmazdan ellibin sene evvel mukaddarratın takdir edildiği ve o takdir zamanında arşi âlânın su üzerinde olduğu beyan buyurulmuş-tur. Bu duruma göre arşı âla ve su yerden gökten ve onlardan yaratılan ve haklarında takdir edilib yazılanlardan evvel olduğu açıkça beyan edilmiştir. Ancak muhtelif kitablarda nakledilen bilgi ve hükümlere göre, iik defa resûlüllahın nurunun, ondan sonra kalemin yaratıldığıda rivayet edilen hadisi nebevilerden anlaşılmaktadır. *

Levhi mahfuzdaki yazılanlar katî değil vasfîdir. İnsanların irâdesine bağlı olmak kaydı ile yazılmıştır. İnsanlar, hanki tarafı tercih ederlerse, o İşlenen şekli ile kesinlesin Ömrün kısalması ve uzalması meseleside bu hususlara bağlı şekilde yazılmıştır.

Levhi Mahfuz ve yazılanlar hakkında gerekli malumat, akâid kitabla-rında mevcuttur. Bilhassa imamı azamın fıkhulekber adlı eserinde beyan edilmiştir. Ayrıca hemen ilerde gelecek hadîsi şeriflerde açıklayıcı bilgiler gelecektir.[245]

Tercümesi:

80 - (2) İbnİ Ömer (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Her şey (Allâhın) kader,! iledir. Hatta âcizlikve akıllılık (veya arzu edi lene kavuşmak, bir şeyi neşe ile yapamamak veya zevkle ibâdet ve itaatta bulunmak) da kaderle (takdiri ilâhî ile) dir.» Müslim, (keza A hm e d bin han-belde de mezkûrdur.)[246]

Tercümesi:

81 - (3) Ebû Hu rey re (R.A) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (SAV) buyurdu

«Âdemle Musa (AS) Rabbilerinin huzurunda delil getirdi (!er), ve Âdem (A.SJ Musa (A.S) a ğâiib geldi.

— Mûsâ (A.S) dedi : Sen, Allâhü teâlâmn yedi kudreti İle yarattığı Ademsin, sana ruhundan üfürdü, Meleklerini sana secde ettirdi, seni Cennetinde sakin kıldı, sonra hatan sebebi ile insanları yere indirdin değilmi?

~- Âdem (A.S) dedi : Sen, Allâhü teâlâmn risâlet ve kelâmı ile temizlediği (taltif ettiği) Musa sın, sana kendisinde her şeyi beyan eden levhayı

verdi. Seni pak olarak kendine yaklaştırdı, işte bu sebeble ben yaratamazdan evvel Allâhü teâlânin tevrâtı yazdığı zaman ne kadar idi?

— Musa (A.S) dedi : Kırk sene (idi.)

— Âdem (A.S) dedi : Tevratta «Âdem Rabbisİne isyan etti ve isyanla doğru yo! d an çıktı» (Ta ha sûresi, 121) âyeti buldunmu?

— Musa (A.S) evet dedi.

— Âdem (A.S) dedi : «Ben yaratılmazdan kırk sene evvel benim işlemem bana Allâhü teâla tarafından takdir edilen ameli işlediğimden dolayı beni kötülermis-in?»

— Resûlullch (S.A.V) buyurdu :[247]

«Âdem, Musa ya gâlib geldi.» [248]

İzahat

Hadîsi şerifde beyan edilen huccetleşme meselesinin îzah şeklini şöyle beyan etmişlerdir: Adem (A.S) ile Musa (A.S) arasında gecen huccetleşme, Hz. Adem le Hz. Musa'nın rûhan temessüi edib gaib âleminde karşılaşmışlardır. Cenabu hak.onları ruhlarıyle karşılaştırmak suretiyle birbirleriyle delil ve izahlarda bulunmuşlardır.

Veya her ikisini cismânî olarak karşılaştırmıştır ki, şöyledir : Hz. Musa'nın zamanında Hz. Adem-i cismen tekrar diriltmiştîr. Bu suretle her ikisi karşılıklı hüccet ve delil ile birbirlerini yukarda geçtiği üzere takdir ve ten-kidlerde bulunmuşlardır.

Veya her ikisini tekrar diriltib huzuru ilâhîsinde cismâni bir hayatla karşılaşmışlardır. İşte o andada karşılıklı münazara ve hucceîleşmeyi yapmışlardır. Nitekim Mîrac gecesinde Resulü ekrem efendimiz bütün Peygamberlerle İçtimâ ettiğini ve hatta onlara imamlıkda bulunduğunu beyan buyurmuştur. Bu husus, akâid kitablarında dahi yazılıdır.

Hz, Adem le Hz. Musa'nın aralarında geçen muhaverelerinin hükümleri, kurbanı kerimde geçmektedir.

Ve nihayet aralarında geçen mes'eleninde bir kaderi İİâhinin tecellisi olduğu beyan edilmiştir.[249]

Tercümesi:

82 - (4) Ibrsi Mes'ud (R.A) den rivayet edilmiştir, demiştir : Sâdık ve masduk olan Resûlullah (S.A.V) bize söyledi : «Mutlak surette sizin birinizin yaratılması, annesinin karnında kırk gün nutfe (meni) olarak cem olunur. Ondan sonra o kadar (kırk gün kadar) zamanda pıhtılaşmış kan olarak durur. Ondan sonra o kadar zamanda et parçası olarak bulunur. Ondan sonra Allâhü teâla dört kelime ile bir melek gönderir;

— (O melek, rahimdeki çocuğun) amelini, ecelini, rızgını ve şaki veya said olacağını yazar, sonra ruh üfürür.

— Binâen aleyh ondan (Alİâhdan) başka ilâh olmayan (Allah) a yemin ederim ki, Muhakkak sizin biriniz Cennet ehlinin amelini İşler hatta onunla Cennet arasında bir zira (altı yedi tutam) kalır. Fakat sonra onun aleyhine tecelli eden takdir (kötü amel) sebebiyle döner ve Cehennem amelini işler ve Cehenneme girer.[250]

— Ve yine sizin biriniz Cehennem ehlinin amelini işler, takı onunla Cehennem arasında bir zira' (altı yedi tutam) kalır. Hemen kitab, aleyhine sepkat eder ve Cennet ehlinin amelini işler. Bununiada Cennete girer.»[251]

İzahat

Yukardaki Hadîsi nebevide belirtilen kırkar gün hakkında bâzı büyükler şöyle demişler: Çocuğun kırk gün meni, kırk gün pıhtı kan ve kırk günde et parçası hâlinde durması, Adem aleyhisselâmın yaratılışı ânında balçık hâlinde kırk gün durmasına muvafakatmdandır. Yahut Musa aleyhis-selârnın kırk gün mîkâtta bulunmasına muvafakat gibi kırklarda hayır olmasındandır.

Hadîsi şerifde belirtildiği üzere daha çocuk ana rahminde mükemmel şeklini alır almaz bir melek geliyor. Çocuğun hakkında dört şeyi derhal yazıyor çocuğun amelini, ecelini, rızkını ve şakî (azgın) veya said (düzgün, iyi) olacağı hususları yazıyor. Ondan sonrada cisim yapısı tamamlanmış olan çocuğa ruhu üfürüyor. O çocukda canlı bir varlık olarak hayata devam ediyor.

Hadîsi şerifin son cümlesinde de esas hayatın son zamanının muteber ve makbul olduğu beyan ediliyor. îtibcr son nefese bağlıdır. Onun için mümin ilk günlerinde her ne kadar iyi amel ve hayırda bulunsada son zamanda o hayırları yıkıp îmanını terk edebilirde.

Keza bir kişide pek çok kötülükleri bir zaman işler, bir de bakarsın o kötülükleri terk eder. Gayet iyi ameller işler ve o şekilde kâmil bir iman ve

Bu sebebden her mümin, dâima hakka sığınıp onun rahmetini umup azabından korkarak yaşamalıdır. İşte böyle kişiler mutluluğa nail olurlar. iyi amelleri ile âhirete gider seâdete nail olabilir.[252]

Tercümesi;

83 - (5) Seni bin şad (R.A) den mervidir, demiştir:

Resülullah (S.A.V) buyurdu :

«Muhakkak bir kul, Cehennem ehlinin amelini işler ve fakat o kul {bununla beraber yine) Cennet ehlindendir.[253]

— Ve yine bir kul, Cennet ehlinin amelini işler fakat o kul, Cehennem ehlindendir. Zira ameller ancak ve ancak son hatimelere (nefeslerin son çıkışlarına) bağlıdır.» [254]

İzahat

Ravî sehl bin sâd (R.A) kimdir?

Hz. Sehl bin sâd (R.A) medine-i münevvereli ensârı kiramdandır. Ebul Abbas künyesi ile künyeîenmiştir.

Bu zatın ^smi, daha evvel «Huzn» idi. Resûiüilah (S.A.V) efendimiz bunun ismini «Sehl» olarak değiştirip isimlendirdi. Hz. Shel onbeş (15) yaşında iken Re~û!üiiah sallallahü aleyhi vesellem efendimiz âhirete irtihal etmiştir, -

H2. Sehl i'R.A) hicretin dpksan bir (91) inci senesinde medine-i münev-verede vefat etmiştir. Medme-i münevverede vefat eden sahabenin en sonuncusudur. Allah ondan razı olsun.

YukaraaKi hadisi şerifde beyan edilen hükmün hulâsa ve esası şudur :

Bir mümin ömrünün ilk zamanlarında cehennem ehlinin kötü amellerini işlerken tevbe istiğfar ederek itikat ve amelini düzeltir. Bu iyi haldede hakkın rahmetine kavuşur. Son nefesinde îman ve iyi amelle öldüğü içinde cennet ehünden oiur.

Diğer bir kişide ilk zamanlarda cennet ehlinin ameli ile meşkul olur. Fakat sonraları akide ve amelini bozarak cehennem adamlarının kötü amel leri ile meşku! olur. Bu kötü amelleri işlediği halde ikende veiat eder. Vefat etîigi hai üzerede cezalandırıhrkı, cehennem ehlinin ameli üzere öldüğü gibi, cehennemi boylar. Zira İtibar, son nefesde âhirete gidişe göredir.

Son nefeslerinde cehennem ehlinin ameli ile ölenler, Cehennemi boylarlar. Şayet son nefeslerinde cennet ehlinin amelleri ile ölürlerse, cennete dâhil olurlar.

Bu hadisi şerifin daha geniş açıklamalı izahı, yukarda birinci hadisi şerifin izah bölümünde geçmiştir.[255]

Tercümesi;

84 - (6) Aişe (R.A) den mervidir, demiştir :

ResûîuÜch (S.A-.V) Ensardan bir çocuğun cenazesine çağrıldığı zaman ben dedim K . Yo Rasüieüâh! ne mutiü bu çocuğa, Cennet kuşlarsndan bir kuşdur. Hiç bir kötülük işleme çağmada yetişmedi.

— Hemen Rasûluüah (S.A.Vı buyurdu :

— Bu.sözünden (ve itiküdfrıdan) başka sözün varmı? Ey ÂîşeJ Şüphesiz

Aiiâhü teâiâ Cennet için bir ehil halk etmiştir ve onların (Cennet adamlarının) Cennet İçin yaratılmaları onlar babalarının sulbierinde jkendir.[256]

— Ve Cehennem içinde ehil yaratmıştır ve onları (Cehennem adamlarını) - Cehennem için yaratması ise onlar (Cehennem adamları) babalarının suiblerinde ikendir.»[257]

İzahat

Râvi Hz. Aişe (R.A) kimdir?

Hz. Aişe (R.A), Hz. Ebu Bekir (R.A) tn kızıdır. Annesi Ümmü Rumman-dır.

Peygamber (S.A.V) efendimiz, nübüvvetinin onuncu senesi mekke-i mükerremede Hz. Aişe ile Şevval ayında hicretten üç sene evvel nişanlanıp nikahlandılar. Fakat izdivaç muamelesi olan zifafa girmeleri, hicretin ikinci senesi şevval ayında vuku bulmuştur. Hz. Aişe zifafa girme zamanında dokuz yaşlarında idi.

Hemen yukardaki izdivacın oluş zamanı ile yaş hadleri hakkında bir kaç cümleyi hatırlatacağım.

Evvela Resûlüllah (S.A.V) efendimiz hem nişan ve nikâhını ramazan ayından sonra gelen şevval aynıda yapıyor ve hem zifafa girmeside şevval ayında oluyor.

Günümüzde bazı kimseler, «iki bayram orasında nişan, nikah ve zifaf oyjndan sonra gelen Şevval ayında yapıyor ve hem zifafa girmeside şevler

Bilindiği üzre Hz. Peygamberimiz efendimiz, validemiz Hz. Aişe ile nişanı, nikahı ve zifafı iki bayram arasında oluyor. Öyle ise, iki bayram arası, nişan, nikah, öügün ve zifaf olur. Caizdir. Olmaz diyenler, hakikati bilmeyen câhil, yada hurafeci kişilerdir.

Diğer bir hususda 40-50 yaşlarındaki erkeklerden birinin 18-20 veya 25-30 yaşlarındaki bir kız ile evlenenleri, ayıplayan, hoş karşılamayanlar oluyor. Bu görüş ve düşüncede sakat ve kötüdür.

Bilindiği üzere Resulü Ekrem efendimiz, 54 yaşında, Hz. Aişe validemizde dokuz (9) yaşında iken izdivaç buyurdular. Peygamberimizin amel ettiği şeyi

veya onun ameline yakın olanını ayıplamak Peygamberimizi ayıplamak olur. Ancak kendisine her yönden güvenemiyenler, mazerete binâen uzak olurlar.

Peygamber efendimiz, Hz. Aişe ile dokuz sene aile hayatında bulundular. Hz. Aişe on sekiz (18) yaşlarında iken, Resulü Ekrem efendimiz âhirete teşrif buyurmuşlardı.

Peygamberimiz bakire olarak aldığı hanımı bir tek kişidir. O da Hz. Aişe validemizdir. Peygamber efendimizin Hz. Aişeden çocuğu olmamıştır,

Hz. Aişe (R.A), fakıh, âlim, fazıl, fasih ve pek çok hadis rivayet eden sahabelerden idi. Arapların âdet ve günlerine ve şiirlerinin çeşidlerinede

vâkıf idi. Kendisinden pek çok sahabe ve tabiîn hadisi şerif rivayet etmişlerdir.

Hz. Aişe (RA) hicretin elli yedi (57) inci senesinde ramazan ayının on yedi (17) s!nde saiı günü Medine-i münevverede vefat etmiştir. Cenaze namazını Ebî Hureyre (R.A) kıldırmıştir ve cenazesi, Cennetül Bakıa defnolun-muştur. Kendisinin oraya defnedilmesini daha evvel emretmiştir.

Rivayet ettiği hadisi şerif, bin ikiyüz on (1210) adettir. Allahü teâla ondan razı olsun. Amin.[258]

Tercümesi:

85 - (7) Ali (R.A) den mervidir, demiştir : Resûlüllah {S.A.V) buyurdu ki:

«Sizden her birinizin bir mâk'adı Cehennemde ve bir mak'adı (oturmu mahalli ve varacağı yer) Cennette oimak suretiyle yazılmıştır.»

— Ashabı kiram dediler : Yâ Resûlellah! Öyle ise biz kitabımız (mukadderatımız) üzerine dayanmıyacak ve ameli terk etmiyecekmiyiz?

— Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Amel ediniz, zira her ferd, halk olunduğu şey için müyesser kılınır.

— Şu halde b,ir kimse, seâdet (Cennet) ehlinden olursa, önada şakâ-adet amefj! kolay kılınır.

— Şayet bir kimse, şakâvet (cehennem) ehlinden olursa, önada şakâ-vet ameli kolay kılınır.

— Bundan sonra (Resûlüllah şu âyeti) okudu :

«(Bundan sonra) kim verir (Aliâhın hakkını öder) mâsiyetten sakınır ve en güzelide tasdik ederse, bizde onu en kolaya hazırlarız.

— Ama kim, cimrilik eder ve kendisini müsteğnî görür ve o (kimse) en güze!,' yalanlarsa bizde ona en güç (ve kötü) olanı kolaylaştırırız (onu işletiriz),» (Leyi sûresi, 5-10) [259]

---

[1] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/ 5-6.

[2] İmamı Bağavî hakkında gerekli malumat, eserin mukaddime kısmında gelecektir.

[3] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/ 7-10.

[4] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/11-12.

[5] Müslim

[6] Tirmizi

[7] Tirmizi

[8] Muvattâ

[9] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/12-13.

[10] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/ 13- 14.

[11] Receb efendi, C. 3, S. 369

[12] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/ 15-22.

[13] İmamı Beğâvî, dört bin dört yüz otuzdört (4434) Hadisi şerif' ihtK/â eden «Kitabül mesabih» adlı eserin yazarı; müfessir, muhaddis, fakih, ilmi kıraata âlim, âbid, zahid ve bütün ulemâ ve selefi şalinin tarafından takdir edilen ilmi ile âmil bir zad idi. İlk zamanlarında katıksız kuru ekmek yerdi. Sonra ihtiyanlğı zamanında ekmeğe katık olarak ya zeytin veya kuru üzüm yemiştir.

İmamı begâvîden hafız Musa elmedînî ve Avarİfül meârif sahibi İmamı suhreverdi gibi zadlar ilim tahsil ederek kemale erişmişlerdir.

Diğer meşhur eserlerinden bazıları şunlardır Hadis hakkında «Şerhis sünne», Fıkıhdan «Kitabüttehzip» ve tefsirden «Meali müttenzil»

Vefatı, hicri beşyüz on altı (516) tarihinde olmuştur ve üstadı Kâdi Hüseyin (R.A.) yanına defnolunmuştur. Rahimehullahü aleyh.

[14] İmamı buhari nâmı ile mâruf, hadis kitaplarında «Şeyh» denince ilk isim ve maksat bu olduğu bilinen «Sahihayn» denilen cümlelerde de buhari ve müslim kitapları yine müsellemdir.

Hadisi şerifi hıfzeden bir kişi onun zamanında görülmemiş, on yaşında hadisi şerif hıfzına başlamış, Allahın kitabı Kur'anı kerimin ve hadisi şeriflerin manalarını gayet iyi anlayan zamanın en zeki, fakih, zühüt de kemâle erişmiş, gayet mütteki, hadis yollarının en ince yönlerine vakıf, ictihad ve istimbatı kuvvetli ve duası müstecap bir zat idi. Her gün iki veya üç badem yediği beyan olunarak zühtü ve ilme çalışması yazılmaktadır.

İmamı buhari, maverain nehirde «Buhara» nami ile anılan bir beldede yüz doksan dört (194) hicri tarihinde dünyaya teşrif etmiştir. Küçük yaşta ilim erbabı üstadlardan tahsili ilme başlamış ve hadisi şerifin tahsili.ve teb-yini için bin kadar hadis âlimi muhaddislerden talim etmiştir. Soy itibarı ile türktür.

Pek çok telifatı vardır. Hadis ilmini ve hadisi şeriflerin sağlam ve sıhhatli senetlerle kitap telif eden en imtiyazlı alimlerdendir. Telif ettiği kitaplardan en meşhuru, Buhari ismi ile anılan «El camiüssahih» adlı eseridir. Mükerrerler ile dokuzbin seksen iki (9082} Hadisi şerifi camidir. Bütün ulema ve muhaddislerin en çok îtimad ettikleri ve Kur'andan sonra şer'i dei;l ve kaynağın birincisi kabul ettikleri yegâne hadis kitabıdır.

Binlerce muhaddisin hadis ilmini ve hadisi şeriflerin tâlimini yaptığı âlim, kamil, mudakkik ve muhaddis İmamı Buhari, ikiyüz eili altı (256) hicride vefat etmiştir. Allahüteâla Rahmeti ilâhisini ihsan buyursun ve âh'ret-te şefaatini cümlemize nasip etsin. AMİN.

[15] lmamî müslim, İmamı Buharinin talebesi, itimad edilen hadis hafızı, büyük musannif ve fıkıh âlimidir. Kuşeyr kabilesine mensup iki yüz dört (204) hicri senesinde Neysâburda dünyaya gelmiştir. Sülâle

ve asalet itibârı ile bir türk soyundandır.

Hadis talimi ve hıfzı için çok yerlere nakli mekan etmiş, diyar diyar gezmiştir. En çok gittiği yerler, Irak, hicaz ve Mısırdır. Bağdata seferi ise, sayılmayacak kadar çok-olmuştur.

imamı müslimin pek çok telKatı vardır. Bunlardan en meşhuru, Buhaıi şerifden sonra «Müslim» Namı ile anılan «El Camiüssahih» dir. Mükerrer hadisin zikrinin azlığı ve tertibinin güzelliği ile imtiyazlıdır. Kur'andan sonra şer'i kaynakların ikincisi sayılmaktadır. İmamı Müslim, 261 hicride vefat etmiştir. Allahüteâla rahmeti ilahisini lütfedip ahirette şefaatına nail buyursun, AMİN.

[16]
İmamı Malik mezheb sahibi, Büyük fakih, müetehidi mutlak, Medî-ne-i münevvere Alimi, Medine-i Münevverenin muhaddisi, mudakkik, müt-

teki, telif ve tasnifde Buhari ve müslîmden evvel olan tabiin veya tebe-i tabiinden fazilet sahibi bir âlimdir, 93 - Veya 103 Hicride Medine-i Münevve-rede dünyaya gelmiştir. Ve 179 Hicride vefat etmiştir. Kabri şerifi Cennetül bakîdedir. Meşhur olan kabri şerifini hamdü senalar olsun ziyareti aciza-nem olmuştur.

İmamı malik radiyaliahü anh, dininde salabetli, hıfzı kuvvetii ve fetva hususunda çok hassas idi. Bir hadisi şerif nakledeceğinde, abdest alır veya güsl eder özel minderine oturur, sakalını tarar güzel kokuyu sürünür ondan sonra hadisi nebevi okur ve fetva verir, talebe-i ulûme okuturdu, rah-metüliahi aleyh.

[17]
İmamı şâfi-i İmamı Malik hazretlerinin talebesi ve İmamı Azamın talebesi imamı muhammed hazretlerininde talebesidir. İmamı azam radiyal-lahü anhın vefatı yılı olan 150 hicride ğazzede dünyaya gelmiştir. İki yaşında Mekke-i Mükerremeye nakledilmiştir. Annesinin yanında yetim olarak yetişmiş çok zaman ilim talimi için muaiim ücreti bulamazdı. Bu sebebe den ilim talimi sıkıntılı olmuştur.

İmamı şâfi-i merhum çok zeki hafızası kuvvetli, şair, fasih ve beliğ bir zat idi. Lugatta, fıkıh ve hadisde îmam idi. Usûlü fıkhı ilk yazan âlimdir.

İmamı şâfi-i merhumun pek çok eserleri vardır. Bunların en meşhuru yedi cilt halinde olan «Ef'üm» dür.

İmamı şafi-i hazretlerinin kıymetli sözleri vardır. Cümleden bir tanesi şudur :

«Eğer â!iim'er evliya olmazlarsa, Aflah için veli yoktur. Zira Allahüte-â!a cahil kimseyi velî (dost) edinmez.» Mirkat C 1,20

İmamı şâfi-i merhum. Recebi şerifin son perşembe veya cuma gecesi akşam namazını eda ederken 204 hicride vefat etmiştir. Kabri şerifi Mısırdadır. Rahmetüllahi aleyh.

[18]
İmamı Ahmet bin hanbei Radiyallahüteâla anh, 164 hicride bağ-datda dünyaya gelmiş, orada ilme çalışmaya koyulmuş ve sonra imamı şâfi-i hazretlerinden ilim tahsil etmiştir. Böylece ilim tahsili için, Mekke-i Mükerremeye, Küfe ve Basraya, Medine-i Münevvereye, Yemene, şama ve ceziretül araba nakli mekan etmiş oralarda bulunan büyük âlim, fâkih, mu-haddis ve müdekkik meşâyihi kiram ve ulemayı uzamdan fıkıh, hadis ve ilmi kelam dersleri ile tefsir ve edep ilmi gibi Şer'i ilimleri tâlim etmiştir.

Abbasi halifelerinden Mûtesim zamanında Kur'anı kerimin Mahluk olmadığını beyan edip direnmekle halife bu büyük âlimi bazı tahrikçi ve fesatçıların telkini ile zindana atmış ve yirmi sekiz (28) ay kadar bir zaman

zindanda kalmıştı. Sonra halife mütevekkil onun kadri kıymetini takdir etmiş ikram ve izzette bulunmuştu.

Fakıh, müctehidi mutlak, muhaddis, zahid, müttekî ve abid olan bu büyük âlimin telifatı kesiresi vardır. En meşhuru ise, «Elmüsned» isimli hadis kitabıdır. Vefatı ikiyüz kırk bir (241) hicride bağdatda vuku bulmuştur. Rahmetüllahi aleyh.

[19]
İmamı Tirmizi Rahimehullah, ceyhun nehri tarafında «tirmizi» isimli bir şehirde 200. hicride dünyaya gelmiştir. İlmi ile âlim, âmil, itimada layık muhaddis, hadis hafızı, zahid ve mütteki bir zat idi. Pek çok teiifatı vardır. En meşhurları, «Süneni tirmizi» ismi ile anılır. «El cami» adlı eseri ile peygamberimizin şemailini beyan eden «Şemaili Tirmizî» dir. Doğduğu yer olan Tirmizde 279 hicride vefat etmiştir. Cenabı hak Rahmeti dahisine gark eylesin. AMİN.

[20]
Muhaddis ve sünen sahiblerinden İmamı Ebû davud Radiyaliahü anh, horasan diyarında Sicistan isimli 202 hicride doğmuş, İmamı buhari ve İmamı Ahmet bin Hanbei gibi Büyük muhaddislerden ilim tahsil etmiş ve ezberlemiştir. Defalarca Bağdata gidip hadis tahsil edip hıfzetmiş ve Basraya sakin olup orada tedrisadda bulunmuştur.

İmamı Ebû Davud Hazretlerinin telifatı kesîrası vardır. En meşhuru, beşbin kadar hadisi şerifi muhtevi «Sünen-i Ebi Davud» isimli eseridir. Bu eseri İmamı Ahmet Bin hambele ar zettiğinde takdir ve tebrik edilmiştir. 275 Hicride Basra da vefat etmiştir. Allâhüteâla Rahmetini ihsan buyursun. Amin.

[21]
İmamı Nesâ-i Radiyaliahü teala anh, Horasanda «Nesâ» ismi ile müsemma olan karyede 215 hicri senesinde doğmuştur. Asrının hadis imamlarından tahsil etmiş, Horasan, Hicaz, Irak, Mısır ve Şam âlimlerinden talimi ilim yapmış hadis hafızı, müdekkik ve zahid bilginlerden idi.

Pek çok telifatı vardı. En meşhuru «Essünen» dir. Sonra bu süneni ihtisar etmiş «elmüctebâ mines sünen» ismini vermiştir. 303 tarihinde Mek-ke-i Mükerremede vefat etmiştir. Rahmetüllahı Aleyh.

[22]
İbni mâce, 209 hicri tarihinde kazvinde doğmuş, sonra ilim tahsili için bağdat, basra, şam,

Mısır, hicaz ve rey şehrine gitmiş oraların âlim ve muhaddislerinden hadis tahsil etmiştir.

Kütübü Sitteden sayılan «Sünen-i İbni mâce» gibi pek çok eseri olan bu muhaddis ve büyük âlim, 273 tarihinde vefat etmiştir. Rahmetüllahi Aleyh.

[23] Muhaddis ve hadis imamlarındarHDiricie İmamı darimi Rahimahuf-lah, 181 hicride doğmuş hadis ilmini ve hadisi şerifi tahsil için hicaza, şama. Mısıra, Iraka ve Horasana gitmiştir.

Akıllı, zeki, müfessir, fakih ve yüksek ahlâka sahib olan bu zatında telifatı çoktur. En meşhuru «El camiussahih» ve «Essünen» isimli eseridir. 255 tarihinde vefat etmiştir. Allah ondan razî olsun.

[24] İmamı Dâre kutnî, hadisde asrının âlimi ve kıraat ilmi hakkında ilk kitap tasnif eden ve pek büyük âlimler yetiştiren bir fazılı muhteremdir. Şâfiiyyül mezhebdir.

Bağdatın bir mahallesi olan dare kudnda 306 sene-i hicride doğmuştur. İlim tahsili için mısıra gitmiştir. Sonra Bağdata tekrar dönen imamı Dâre kudni, 385 tarihinde Bağdaîta vefat etmiştir. Telifatının en meşhuru, «Essünen» dir. Allah ondan râzi olsun.

[25] İmamı Beyhakî Rahimehullah, hadis imami"rındandır. Neysabur yakınlarında «Bey hak» isimli beldede 384 tarihinde doğmuş, ilim tahsili için Bağdat'a, Küfeye, Mekke-i Mükerremeye ve diğer memleketlere gitmiştir.

Muhaddis, fakih, mütteki ve usul ilminin âlimi olan imamı Beyhakının pek cok telifatı vardır. En meşhurları, «Essünenül kebir» «Marifetüs süneni vel âsâr», «Kitabül bâsi vennüşür», «Kitabü şuabil İman» ve «Kitabü fezâ-ilüssahâbe» dir. 258 senesinde Neysaburda vefat etmiştir. Allah ondan razî olsun.

[26] Hadis İmamlarından biride İmamı Abderî Rahimehullahdır. Kütübü siddeden toplanmış «Ettecridü lissıhahissitte» isimli eser sahibi bu büyük âlim, uzun zaman Mekke-i Mükerremede mücaveret etmiş ve orada 535 tarihinde vefat etmiştir. Allah ondan râzî otsun.

[27] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/ 25-32.

[28] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/ 32.

[29] Mirkatüîmefatih, C. I, 34

[30]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/32-34.

[31]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/ 34-40.

[32]
Mişkât şerhi Mirkat, c. 1-36

[33]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/40.

[34]
Müslim

[35]
İbni Mâce

[36]
Nesaî, İbni mâce

[37]
Buhâri, Müslim

[38]
Ahmeî ibini Hanbel ve tirmizi, Akkirmâni, 22

[39]
Hadisi Erbeîin şerhi Akkirmânî

[40]
Buhârî, Müslim

[41]
Buhâri, Müslim

[42]
Beyhakî

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/40-47.

[43]
Eşbah Vennezâir, 7

[44]
Merâkılfefah Tahtâvîsi, 117

[45]
Mültekâ ve şerhi Dâmad, 85

[46]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/ 48-53.

[47]
Müslim

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/ 55-56.

[48]
Mirkat, C. 1, 51

[49]
Kenarlı berika, 280

[50]
Feyzulkadir, C. 2, 536

[51]
Receb efendi, c. 1, 237

[52]
Recep efendi, c. 1, 237

[53]
Berîka, C. 1-98

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/ 56-78.

[54]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/ 79.

[55]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/79-80.

[56]
Buhari, Müslim

[57]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/81.

[58]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/81-82.

[59]
Buhâri, Müslim

[60]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/83.

[61]
(Mârkatülmefâtih, C. I, 62)

[62]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/83-87.

[63]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/87.

[64]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/87-89.

[65]
Buhârl, Müslim

[66]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/89-90.

[67]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/90-91.

[68]
Buhâri, müsiim(Ayracı Ahmet bin hanbel, Tirmizî ve Nesaînin süneninde zikredilmiştir.)

[69]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/92.

[70]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/92-94.

[71] Müslim (Keza Ahmed bin hanbel, tirmizî ve deylemîde tahriç etmişlerdir.)

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/94.

[72] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/94-95.

[73] Müslim

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/95.

[74] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/96.

[75] Buhâri, Müslim(Çeşitli lafız değişikliği ile Tirmizî, Nesâî, ibni mâce ve Ahraed tahric etmişlerdir.)

[76] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/97.

[77] Elhakâik, C. 1,143

[78] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/97-99.

[79] Buhâri, MüsLim

[80] (Hadîsi şerif, Nesâî ve ibni Mâcenin sünenlerinde ve Tabarânî filevsatda' vardır.)

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/100.

[81] Buhâri

[82] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/100-101.

[83]
Buharı(Ebû Dâvud, Tirmizî ve Nesâî de bu mânada hadîsi şerif zikretmişlerdir)

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/102.

[84]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/102.

[85]
Buhârî, Müslim

[86]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/103.

[87]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/103-1014.

[88]
Müslim (Nesâî, İbni Mâce ve Tirmizîde sünenlerinde zikretmişlerdir. Ve Tirmizî, hasen hadis, demiştir.)

[89]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/104.

[90]
Mirkatül mefatih, 73

[91]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/104-106.

[92]
Buhâri, Müslim(Ebû Dâvud ve Nesâîde sünenlerinde zikretmişlerdir.)

[93]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/107-108.

[94]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/108.

[95]
Buhâri, Müslim.

[96]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/109-110.

[97]
Keza mirkatül mefatih, 77

[98]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/110-112.

[99]
Buhâri, Müslim

[100]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/113.

[101]
Ahmet Bin Hanbel

[102]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/113-118.

[103]
Buhâri, Müslim

[104]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/118-119.

[105]
Tirmizi

[106]
Müslim, ibni mâce

[107]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/119-121.

[108]
Buhâri

[109]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/122.

[110]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/122-123.

[111] Buhâri, Müs!;m

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/123.

[112] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/124-125.

[113] Buhâri, Müslim

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/125.

[114] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/125-126.

[115] Buhâri, Müslim

[116] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/126.

[117] Üstüiğabe, C. 5,194

[118] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/127-128.

[119] Buhâri, Müslim

[120] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/129.

[121] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/130.

[122] Buhârî, Müslim

[123] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/131.

[124]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/131-132.

[125]
Buhâri, Müslim(Bu hadîsi şerif, Nesâînin süneninde de mezkûrdur.)

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/133.

[126]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/133-135.

[127]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/135.

[128]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/136-137.

[129]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/137-139.

[130]
Ebu Dâvud

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/139.

[131]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/139.

[132]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/140.

[133]
(Üsdül ğâbe, C. 5, 193)

[134]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/140.

[135]
Ebû Dâvud

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/140.

[136] Tirmizi, Nesâî (Râvî Hz. Ebî Hüreyre ve hadisi şerifin ihtiva ettiği hükümler hakkında gerekli bilgi, yukarda geçmiştir.}

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/140.

[137] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/141.

[138] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/141.

[139] Beyhakî (Hadîsi şerifin ihtiva ettiği hükümlerle ilgili gerekli îzahat, ilerde 56. Hadîsi şerifde zikredilmiştir.

[140] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/142.

[141] Müslim (Râvî Hz. Ubâde bin Essâmİt (R.A) hakkında 18. hadisde malumat verilmiştir. Hadîsi Şerif hakkında da îzahat, geçmiştir.)

[142] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/142.

[143] Müslim

[144] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/143.

[145] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/143.

[146] Müslim

[147] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/144.

[148] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/144.

[149]
Müslim

[150]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/146-147.

[151]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/147.

[152]
Ahmed bin Hanbel

[153]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/148-149.

[154]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/149-150.

[155]
Ahmed, Bin Hanbel

[156]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/150.

[157]
Buhari, müslim - Meşârik, C. 2,171

[158]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/150-152.

[159]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/152.

[160]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/152-153.

[161]
Buhâri, Müslim

[162]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/154.

[163]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/154-155.

[164]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/155-156.

[165]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/156.

[166]
Ahmed ,ibni hanbel.

[167]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/157-158.

[168]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/158.

[169]
Ahmed ibni hanbel.

[170]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/158.

[171]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/158-159.

[172]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/159.

[173]
Buhârî, Müslim

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/160.

[174]
Beyhakî Tergıb Terhib, C. 3, 271

[175]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/161-165.

[176]
Buharı

[177]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/165.

[178]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/165.

[179]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/165.

[180]
Buhöri, Müslim

[181]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/166.

[182]
Ebû Dâvud^ Nesâi

[183]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/166-171.

[184]
Buhârî, Müslim.

[185]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/171-172.

[186]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/172.

[187]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/173.

[188]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/173.

[189]
Keza Tecrid tercümesi, C. 1. 67

[190]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/174-176.

[191] Buhârî, Müslim

[192] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/176.

[193] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/176-178.

[194] Müslim

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/179.

[195] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/179-180.

[196] Tirmizti, Ebû Dâvud, Nesaî

[197] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/181.

[198] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/181-182.

[199] Ebû Dâvud

[200] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/183.

[201] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/183-184.

[202] Tirmizi, Ebû Dâvud(Bu hadis, Hâkimin süneninde de vardır ve hâkim, sahih hadisdir. demiştir.)

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/184.

[203] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/185.

[204] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/186-187.

[205] Buhârî

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/187.

[206] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/187-188.

[207] Buhâri, Müslim

[208] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/189.

[209] Mirkatül mefâtih, 113

[210] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/189-190.

[211] Müslim

[212] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/190.

[213] Mirkatülmefatih, 114

[214] Buhârî, müslim

[215] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/190-191.

[216] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/191-193.

[217] Buhârî, Müslim

[218]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/193-194.

[219]
Müslim

[220]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/194.

[221]
Buhârî, Müslim {Hadîsi şerifi, Ahmed bin hanbel, Ebû Dâvud ve ibni mâcede rivayet etmişlerdir.

[222]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/194.

[223]
Buharı, Müslim

[224]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/195.

[225]
Bak, Tefsiri kasımi, c. 3, S. 702

[226]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/195-196.

[227]
Buharı, Müslim

[228]
Müslim{Bu hadîsi şerifi, Ahmed bin hanbel de Müsnedinde rivayet etmiştir.) (Kısa îzahat, «İslamda Tesettür ve Haya» adlı eserimizde zikredilmiştir. Arzu eden orayı okur.)

[229]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/196.

[230]
Müslim(Keza bu hadisi, Ahmed bin hanbei ve Tirmizî.rivayet etmişlerdir.)

[231]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/197.

[232] Ebû Dâvud

[233] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/198.

[234] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/198.

[235] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/199.

[236] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/200.

[237] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/200.

[238] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/200-202.

[239] Müslim

[240] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/202.

[241] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/202-203.

[242] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/203.

[243] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/203-204.

[244] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/205.

[245] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/205-206.

[246]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/207.

[247]
Müslim

[248]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/207-208.

[249]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/208.

[250]
Buhâri, Müslim

[251]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/209.

[252]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/209-210.

[253]
Buhârî, Müslim

[254]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/210.

[255]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/210-211.

[256]
Müslim

[257]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/211-212.

[258]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/212-213.

[259]
Buhârî, Müslim

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/213.

İzahat 5

Tercümesi: 5

Tercümesi: 5

İzahat 6

Tercümesi : 6

Tercümesi : 6

Tercümesi: 7

İzahat 7

Tercümesi : 7

Tercümesi : 8

Tercümesi : 8

Kadere İmanla İlgili İkinci Fasıl 8

Tercümesi: 8

Tercümesi : 8

Tercümesi : 9

Tercümesi: 9

İzahat 9

Tercümesi : 9

Tercümesi : 10

Tercümesi : 10

Tercümesi : 10

Tercümesi : 10

Tercümesi : 10

Tercümesi: 10

Tercümesi : 11

Tercümesi: 11

Tercümesi: 11

Tercümesi: 11

İzahat 11

Tercümesi; 12

İzahat 12

Tercümesi! 13

Tercümesi: 13

Kaderle İlgili Üçüncü Fasıl 13

Tercümesi : 13

İzahat 14

Tercümesi: 14

Tercümesi : 14

İzahat 14

Tercümesi : 15

İzahat 15

Tercümesi : 15

Tercümesi: 15

Tercümesi : 16

Tercümesi : 16

İzahat 16

Tercümesi: 17

İzahat 17

Tercümesi : 17

Tercümesi : 18

İzahat 18

Tercümesi : 19

İzahat 19

(4) Kabir Azabının İsbati Babı Birinci Fasıl 20

İzahat 20

Tercümesi : 21

İzahat 22

Tercümesi: 22

Tercümesi: 22

İzahat 23

Kabir Azabı İle İlgili İkinci Fasil 23

Tercümesi : 23

İzahat 24

Tercümesi 24

Tercümesi 24

Tercümesi 25

İzahat 25

Tercümesi 25

İzahat 25

Kabir Azabı İle İlgili Üçüncü Fasıl 26

Tercümesi 26

İzahat 26

Tercümesi 26

Tercümesi 26

İzahat 26

Îzahat 27

Kitap Ve Sünnete Sarılma Babı Birinci Fasıl 28

Tercümesi : 28

Îzahat 28

Tercümesi: 30

İzahat 30

Tercümesi 30

İzahat 31

Tercümesi: 31

Tercümesi : 31

İzahat 32

Tercümesi : 32

İzahat 32

Tercümesi 34

Tercümesi : 34

İzahat 34

Tercümesi: 35

İzahat 35

Tercümesi: 36

Tercümesi: 36

İzahat 36

Tercümesi; 37

İzahat 38

Tercümesi : 38

İzahat 38

Tercümesi: 39

İzahat 39

Tercümesi. 41

İzahat 41

Tercümesi: 43

İzahat 43

Tercümesi: 44

İzahat 44

Tercümesi: 44

İzahat 44

Tercümesi: 45

Tercümesi: 45

İzahat 45

Tercümesi: 46

İzahat 46

Kitap Ve Sünnete Sarılma İle İlgili İkinci Fasıl 48

Tercümesi: 48

Îzahat 48

Tercümesi: 48

Îzahat 49

Tercümesi; 49

İzahat 49

Tercümesi: 50

Îzahat 50

Tercümesi 51

Îzahat 51

Tercümesi: 53

İzahat 53

Tercümesi: 54

İzahat 54

Tercümesi : 55

İzahat 55

Tercümesi: 56

İzahat 56

Tercümesi: 57

İzahat 57

Tercümesi: 60

İzahat 61

Tercümesi: 61

İzahat 61

Tercümesi: 63

İzahat 63

Tercümesi 63

İzahat 63

Tercümesi; 64

Îzahat 64

Tercümesi : 65

İzahat 65

Tercümesi: 66

İzahat 66

Tercümesi: 67

Îzahat 67

Tercümesi: 67

İzahat 68

Tercümesi: 68

İzahat 68

Tercümesi: 72

İzahat 72

Tercümesi: 76

Tercümesi: 76

İzahat 76

Tercümesi: 77

İzahat 77

Tercümesi: 78

İzahat 78

Tercümesi: 79

İzahat 79

Tercümesi: 80

Îzahat 80

Tercümesi: 82

İzahat 82

Tercümesi: 82

Tercümesi: 84

İzahat 85

Tercümesi: 85

İzahat 85

Tercümesi: 88

İzahat 88

Tercümesi; 90

Îzahat 90

Tercümesi: 93

İzahat 93

Tercümesi: 94

İzahat 94

Râvî Hz. Âlî (R.A.) kimdir?

Hz. Alî {R.A), Peygamberimizin amcası Ebû talibin oğlu. Kızı HZ. Fatimanır. efendisi, dördüncü halifesi emirüf müminin vasfına haiz Ebil hasen künyesi ile mârufdur. Aynı zamanda Ebitturabda denir.

Bütün izahat ve beyanlarda, çocuklardan ilk müslüman olanlardandır. Kendisi henüz yedi yaşında iken ıslama girmişdir. Bazı görüşlere görede, sekiz, veya on veya onbeş yaşlarında müslüman ofmuştur. En meşhuru, yedi veya sekiz yaşında müslüman olmuştur.

Resulü Ekrem efendimizle beraber bütün muharebelerde bulunmuştur. Ancak Tebuk seferinde bulunamamıştır. Önada gidemeyişi, Resulü Ekrem efendimiz onu ehü iyâünin başına halef olarak koymuştu. Ve Hz. Mûsanın Mikada gidişi anında kardeşi Hz. Hârunu kavminin başına koyduğu gibi, Re-sûiü Ekrem efendimizde Hz. Aliyi ehü iyâlinin ve ümmetinin kalanlarının başına koymuştu ve şöyle buyurmuştu :

«Sen bana Horunun Mûsaya oluşu menzillinde olmana razı olmalısın.»

Hz. A!j (R.A) sert tabiotiı, gözleri büyükçe, orta boyîu, şişmanca ve vücudu çok kıllı, sakalı enlice, sakalı ve başı bern beyaz idi. Hz. Osmanın şehid edilmesinden sonra hilafete getirüdi. O hilâfete getirlidiği günde, bir cuma günü, hicretin otuz beşinde zilhiccenin 18. gününe rasiamıştı.

Hicretin kırkıncı yılında ramazon ayının 17 sinde cuma bir günün sabah namazsnı edâ ederken Abdurrahman bin mülcem isimli bir zındık tarafından küfede camide zehirli bir kılıçla yaralanmıştır. Bu yaralamadan üc gece sonra vefat etmiştir.

Şehâdeîine sebeb olan «Havaricler» hakkında gerekti malumat «Bid'at ve Hurafeler» adlı eserimizde vardır.

Cenazesini oğullan, Hz. Hasan ve Hz, Hüseyin (R.A) la beraber Abdullah bin Cafer (R.A) yıkadılar. Namazımda Hafîdi Resûlüllah (S.A.V) olan oğlu Hz. Hasan (R.A) kıldirrmştır. Vefatı anında, altmış üç yaşlarında idi.

Hilâfeti, dört sene, altı ay ve bir kaç gün devam etmiştir. Kendisinden oğullan, Hasan, Hüseyin, Muhammed (R.A) la birlikde sahabe ve tabiînden pek çok kimseler, Hadisi şerifler rivayet etmişlerdir. Allah (c.c.J hepsinden razı olsun. Amin.

Yukardaki hadisi şerifi tekrar tekrar okumalı, Mukaddarata boyun eğmek ve mukaddaratın ne şekilde tecelli edeceğini hiç bir kimsenin bilemi-yeceği, dolaysiyie irâde ve amel ile mükellefiyetin ne şekilde ve nasıl olması gerektiği beyan edilmiştir. İnsana düşen kendini irâde ve amelin iyi olması ve iyi şeylerle meşgul olması gerekir. Tedbirle mükellef olunduğunu bilen her insan, tedbirini alır, kendine düşeni yapar, takdire karşı isyan

etmez. Takdirin ne şekilde olduğunu ve nasıl tecelli dceğini hiç bir ferd bilemez. Bilmeye çalışamazda. Bilirim diyenler veya bilinir iddiasında olanlar basiretsiz kâfir kimselerdir.

Hulasa, bizler tedbirle mükellefiz. Takdirle mükellef değiliz. Tedbirimizi tam alırsak takdire karşı ihanet etmeyiz. Şayet tedbirde kusurumuz olursa, takdire kusur bulmamalıyız. Takdirin tecellisi, bizlerin tedbir ve irâdesine bağlıdır. Biz irâdemizi hayra sarf edersek takdirde tecelli edende hayır olur Şayet biz irâde ve tedbirimizi şerre öiet edersek, takdirde tecelli edende şer olur. Akaid kitaplarında şöyle denilmiştir. «Mukadder, Mumad-derle değişir.»

Yani Levhİ mahfuza vasfı olarak yazılan şey, her hanki bir sebeb ve irâde ile tebdil edilir veya olduğu gibi tesbit edilir. Kesinlik hükmü, irâdenin sarfına ve sebebini işlemeye bağlanmıştır. Mukadderatın mahiyetini ve neticenin ne şekilde tecelli edeceğini hak teâla bilir. Biz irâde ile mükellefiz. Açıklayıcı îzahat, «İslama Sokulan Bid'at ve Hurafeler» le «İslâmda Evliya meselesi ve Harikalar» adlı eserimizde zikredilmiştir. [1]

Tercümesi:

86 - {8} Ebû Hureyre (R.A} den mervidir, demiştir: Resûlüllah (S.A.V) buyurdu ki:

«Şüphesiz Aliâhü teâlanın Âdem oğluna zinadan nasibini yazmıştır, mutlaka o nasibine kovuşur,

— Binâen aleyh gözün zinası, (harama) bakmaktır,

— Dilin zinası, (cima' kelimesini ve haramı) konuşmaktır,

— Nefis zinayı temenni eder ve iştahlanır, fercde onu (zinayı) ye tasdik eder yada tekzib eder.» Buhcıri, Müslim

— Müslimin (diğer) rivayetinde Rasûlullah şöyle buyurdu :

«Âdem oğlunun üzenine zinadan nasibi yazılmıştır. Ona (zinadan nasibine) elbet kavuşucudur.

— Gözlerin zinası, (harama) bakmaktır,

— Kulakların zinası, (haramı ve cima' sözlerini) işitmektir,

— Dilin zinası, (cima ve haram kelimeleri) konuşmaktır,

— Elin zinası (şehvet ve harama) yapışmaktır,

— Ayağın zinası, (zinaya ve haram yollara) adım atmaktır.

— Kaib, zinayı arzu ve temenni eder. Onu (zinayı) fere, tasdik eder, yada tekzib eder.» [2]

Tercümesi:

87 - (9) Imrân bin Husayn (R.A) den mervidir; Müzeyne kabilesinden iki adam dediler ki : Yâ Resûlellah! bana haber verirmisin bugün insanlar ne yapıyor ve nerede çalışıyorlar? Onların üzerine bir şey hükmo-lunup ve onlar hakkında bir kaderde sebkat etmiş olsa veya onlara peygamberlerinin getirdiği bir şey (hüküm, hayır) la karşılamaları takdirinde ve onların aleyhine delil sabit olsa (nasıl olur bildirirmisin)?

— Bunun üzerine Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Teretdüt etme, belki bir şey onlara takdir olunur ve onlar hakkında sebkat eder. Bu hükmün böyle olduğunu aziz ve celil elan Allanın kitabında şöyle tasdik olunmuştur:

«Her bir nefse ve onu düzenleyene,

— Sonrada ona hem kötülüğü, hem (ondan) sakınmayı ilham edene ki, onu (nefsini) tertemiz yapan kişi muhakkak umduğuna ermiştir.

(Şems sûresi, 7-9) Müslim[3]

İzahat

Râvî Hz. İmran bin Husayn (R.A), Ebâ nüceyd künyesi ile mârufdur. Hayberin fethi senesi müslüman olmuş, vefat edinceye kadar Basrada sakin

olmuştur. Sahabenin fakih ve fazıllarından idi, Hayberin fethi yılı olan hicretin yedinci senesi kendisi ile babası müslüman olmuştu.

Vefatı, hicretin elli ikinci senesinde vuku bulmuştur. Allah ondan razı olsun.

Hadisi şerjfde Resûlullah (S.A.V) efendimiz, kaderi ilâhîde sebkat etmiş olan her hangi bir şeyin, olmasının mukadder olduğunu beyan buyur-dukdan sonra, sebkat edip yazılan bir şeyin başka bir yazılan kaderle değişebileceğimde zikretmektedir. Hatta bir nefsin hakkında cereyan eden şeyin değişip değişmeyeceği husussundaki suâle, değişebileceğini beyan sadedinde «Tereddüt etme!» buyurmuşlardır.

Yukarda bir akâid kaidesini yazmıştık : «El mukadderü yuğayyeru bilmu-kadderi — mukadder olan şey, diğer bir mukadderle tağyir ve tebdil olunur.»

Az sadakanın çok belayı def edeceği, makbul bir duanın inen veya inecek olan belayı def edip önleyeceği, tevbe ve istiğfarın hayatta çok değişikliğe sebeb olduğu gibi ahirettede pek çok faydası olacaktır. Bu hususda âyeti kerime ve hadisi şerifler Pek çoktur.

Bir âyeti kerimede şöyle buyuruîmuştur:

«Allah (c.c.) dilediği hükmü kaldırır ve dilediğini yerinde sabit kılar (veya değiştirir).» Râd sûresi, 39

Bir hadisi.şerifde şöyle beyan edilmiştir:

«Sadaka, belayı def eder ve ömrü artırır.»

Ayeti kerime ve hadisi şerifin hükümlerini tatbiki olarak yaşayan Hz. Ömerin bir hâdisesini nakletmekle iktifa edeceğiz.

Hz. Ömer (R.A) samda vâki olan taun hastalığını duyunca şama gir-meyip dönmek üzere hareket ettiler. Hemen orada Şam Vâiisi Ebu Ubeyde (R.A.) şöyle

dedi:

«Kazayı ilâhîden kaçıyormusun?»

Hz? Ömer (R.A) de dediki:

«Allahü teâlanın kazasından kaderi nahiyesine kaçıyorum.»

Kaza ile kader hakkında geniş malumat, yukarda iki nolu cibril hadisinin altında zikredilmiştir. [4]

Tercümesi :

88- (10) Ebû Hureyre (R.A) den mervidir, demiştir : Dedim ki : Yâ Resûlellâh! Ben genç (şehvet sahibi) bir adamım, ve ben kendi nefsim üzerine zina yapmakdan korkuyorum, ve kadınlardan nikahlayacak bir şeyde bulamıyorum, sanki o (Ebû Hureyre) ondan (Resûlullahdan) hayalarının burulması hakkında izin isteycrdu, Ebû Hureyre dedi:

:— Resûlultah (S.AV) bana cevab vermekten sustu, sonra ben yine aynısını söyledim. Resûluİlah yine bana bir şey söylemedi susdu, ondan sonra yine aynı kelimeleri söyledim, — Resûluİlah bana karşı yine susdu, sonra yukardaki sualleri ve cümleleri aynen söyledim,

— Bunun üzerine nebiyyi Ekrem (S.A.V) buyurdu :[5]

«Ey Ebâ Hureyre! başına gelecek şeyleri (yani, söylediğin veya yapacağın şeyleri) kalem yazdı. Binâenaleyh bunun üzerine ister hayalarını burdur, veya ister (hayaları burdurmayı) terk et.» [6]

Tercümesi :

89 - (11) Abdullah bin Amr (R.A) den mervidir, demiştir:

Resûluİlah (S.A.V) buyurdu :

«Muhakkak Âdem oğlunun hepsinin kaibleri, bir kalb gibi Rahman olan Allâhın parmaklarından iki parmak arasındadır. Onu (Âdem oğlunun kalbini) dilediği şekilde sarf eder.»[7]

— Bundan sonra Resûluİlah (S.A.V) buyurduki :

«Kaibleri yönelten Ey Allâhım! bizim kalbierimizide tâatın üzere yönelt.»[8]

İzahat

Resulü Ekrem sallallahü aleyhi vesellem efendimizin, «Adem oğlunun hepsinin kalbi» cümlesi ile Peygamberler, AÜmler, Arifler, Evliyalar, Müminler ve kafirler-in hepsine şamil olduğunu beyandır.

Yâni cenabu hakka göre, bütün insanların kalblerini tasarruf edib değiştirme veya bir şey üzerinde sabit kılması, bir kişinin kalbini tasarrüt etmesi gibidir. Onun için hiç güçlük yoktur.

Hadîsi şerifin bu cümlesinde şu rnealdaki ayeti kerimeye işaret vardır :

«Sizin (hepinizin yoktan) yaratılmanız ve öldükten sonra diriitümeniz, ancak tek bir kişinin yaratılıp diriltilmesi gibidir. (Ol, emri ilâhisi ile her şey oluverir).» Lukman sûresi. 28

Kalblerin hepsinin cenabu hakkın iki parmaklan arasında oluşuda mecazi olarak bir nevî teşbihi şekilde halkın anlayışı ile beyan buyurulmuştur.

Halk arasında. «Ben seni parmaklarımla oynarım veya oynatırım, ben seni parmaklarımla fırıldak gibi döndürürüm. O adam, o kimseyi (diğer kişiyi) çok çabucak ve kolayca halleder, işini bitirir.» gibi manalar anlaşılmak tadır.

Halikı zülcelâlın kudret ve azametini anlatmak için Resulü Ekrem (S.A. V) efendimizde bu ifâdelerle buyurmuştur ki, cenabu hak için kaibleri bir şey üzerinde sabit kılması veya tebdil edib değiştirmesi, çok kolay ve çok çabuk olur. Onun için güçlük yoktur. O mutlak tasarrufa sahibdir. Kaibleri dilediği şekilde değiştirib sabit kılma kudreti ve yetgisi direk kendisine aittir. Hiç bir varlık ona 'galib gelemez ve onun kudretini engelleyemez, O her şeyinde muhtar ve muktedirdir

Netekim Peygamberimiz (S.A.V) efendimiz hadîsi şerifin son cümlesinde bu hususu şöyle beyan buyurmuşlardır.

«Kafbleri yönetib çeviren ey Allâhım! Bizim kalblerimizi de tâatın üzere yönelt.»

Hadîsi şerifdeki, «Parmak» tabirinin halikı zülcelâla isnadı «Kudret ve Kuvvet» manaları ile tzah edilmiştir. Yoksa halikı zülcelâlın insanların parmaklarına benzeyen parmaklarının olması manasında olamaz. Cenabu hak öyle teşbih ve teşebbühün her nevîsinden münezzeh ve âlidir,[9]

Tercümesi:

90 - (12) Ebû Hureyre (R.A) den mervidir, demiştir

Resûluİlah (S.A.V) buyurdu :

«Her doğan çocuk ancak fıtrat (İman ve islam fıtratı) üzere doğar. Sonra babası anası (yahûdi ise) onu (çocuğu) yahûdi yaparlar, (Hiristiyan ise-!er) Hıristiyan yaparlar, (Mecûsi iseler) Mecûsi yaparlar. Nitekim kusursuz doğan bir hayvan yavrusu içinde siz kulağı, dudağı, burnu ve ayağı kesik oîanını hiç görüyormusunuz?

— Bundan sonra Resûfuflah (S.A.V) Şu mealdeki âyeti okuyor : «Allanın fıtratı öyle şeydirki o (Allah C.C.), insanları bunun (İslam fıtratı) üzerine yaratmıştır. Allanın yaratışına (hiç bir şeyi) bedel olmaz, 6u dimdik ayakta duran bıir dindir.» {Rum sûresi, 30) [10]

İzahat

Hadîsi şerifin baş tarafında şu mealdâki âyeti kerimeye işaret vardır:

— «(Habîbim!) O vakti hatırla ki, Rabbîr», Adem oğullarının sulbierînden zürrlyetlerini çıkarıb da onları nefislerine karşı şahit tutarak; «Ben siz'n Rab-biniz değilmiyim?» diye buyurduğu zaman, onlarda; «Evet Rabbimizsin, şahit olduk» demişlerdi.» Araf sûresi, 172

Evet anasından doğan her çocuk, îman fıtratı üzere doğar. Yani ezeldeki îmanı üzere müslüman olarak doğar. O îman yedi yaşma kadar muteberdir. Yedi

yaşından sonra babası anası çoouğa tâlim ve telkinle ya aynı îmanda sabit ve dâim olmasını sağlarlar. Yahut babası anası yahûdî iseler, çocuğa yahûdiliği teikin ve tâlim ederek yahûdî yaparlar. Eğer babası vö anası Hıristiyan iseler, çocuğa hırıstıyanlık telkin ederek Hıristiyan yaparlar. Şayet çocuğun baba ve anası ateşe tapan Mecûsi iseler. Çocuğa mecûsilik telkin ederek Mecûsi yaparlar.

Cenâbu hak neslimizi îman telkini ile yaşatıp yeşerterek müslüman baba ve analardan olmamızı nasîb edib kafir babası ve kafir anası olmakdan muhafaza buyursun. Amin.[11]

Tercümesi :

91- (13) Ebû Musa el Eşâ'ri (R.A) den mervidîr, demiştir : Resûlullah (S.A.V) aramıza kalkdı beş kelimeyi tavsiye etti ve dediki : «Muhakkak Allâhu teâla uyumaz,

— Ve uyumak ona (Allâha) lâyık değildir (sahih ve mümkün değildir),

— Her ferdin nasibini (Rızkını) daraldır ve genişletir,

— Gündüzün amelinden evvel gecenin ameli ve gecenin amelinden evvel gündüzün ameli Cenâbu hakka arz edilir.[12]

— Cenâbu hakkın hicabı (yani, kul ile Allah arasındaki mânevi perde) Nurdur. Eğer hicab kalkarsa, insanın yüzünün nurlarını (Ve gözünün nurlarını) yakar, bu sebebiede Cenâbu hakka mahlukâtından hiç birinin gözü (görmesi) vâsıl olmaz.» [13]

Tercümesi :

92 - (14) Ebû Hureyre {R.A) den mervidir, demiştir : Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Allâhü te âl an in yedi (kudret ve atası), her yeri doldurur hiç noksanlık olmayan nafaka ihsan eder. (Allanın ihsanı) gece ve gündüz yağar (iner).

— Yer ve gök yaratıldığı zamandan beri (oradakilerin nefekasını) nasıl infak ettiğini görüb bilmedinizmi? Zira Cenâbu hakkın yedi kudretinde olan nafaka ihsanı hiç noksan olmamıştır, ve Allâhın arşı suyun üzerinde îdi.. Ni'metin ihsanı ölçüsü, yedi kudretindedir. (O ihsanını) daraltır ve genişletir.» [14]

Müslimin Rivayetinde ise; «Allanın bereketi, doldurucudur.

— İbni Nümeyr, Ni'met doludur. Öyle bir nimet yağışıdırki, O nimetin çokluğundan gece ve gündüzün hiç bir şeyi noksan (mahrum) olmaz dedi.»[15]

Tercümesi :

93- (15) Ondan {Ebû Hüreyreden) rivayet edilmiştir, demiştir : Resûlullah (S.A.V) e Müşriklerin zürriyetlerinden soruldu. Resûlullah (S.A.V) de buyurdu :[16]

«Onların (müşriklerin) amel ettikleri şeyi (cennet veya cehennem ameli olduğunu) Allahü Tealâ bilir.»[17]

Kadere İmanla İlgili İkinci Fasıl

Tercümesi:

94 - (16) Ubâde bin es samit (R.A) den mervidir, demiştir : Resulullah (S.A.V) buyurduk! : «Şüphesiz Alfahü teâlanın ilk yarattığı şey kalemdir. AUahüteâla kaleme dedi ki: yaz.

— Sunun üzerine kalem : ne yazayım? dedi.

— Allohü teâla buyurdu : kaderi yaz.

— Hemen kalemde olanı ve ebediyyete kadar (kıyamete kadar) olacak olanı yazdı.» Tirmizî (Tirmizî : bu hadis, isnad cihetinden garibtir, demiştir).[18]

Tercümesi :

95 - (-J7) Müslim bin Yesâr (R.A) den mervîdîr, demiştir:

Ömer bıin el Hattab (R.A) a şu âyetten soruldu :

__ Hani Rabbin Âdem oğullarından, onların sırtlarından (sulblerinden)

hürriyetlerini çıkarıp - kendilerini nefislerine şahit tutmuş, ben sizin Rabbiniz değümiyim?, (demişti)» (Araf Sûresi, 192),

— Ömer (R.A) dedi.: Resulullah (S.A.V) dende bu âyetten sorulduğunu işittim, Resulullah (cevabda) şöyle buyurmuştu :

«Şüphesiz Allahü teâla Âdemi yarattı, sonra Âdemin sırtına kutretiyte mesnetti ve ondan (Âdemden) bir zürriyet çıkardı ve cenâbu hak buyurdu : Bunları Cennet için yarattım ve bunlar Cennet ehlinin amelini işlerler.

— Sonra Âdemin sırtına kudretinin tesirini dokundurdu ve ondan bir zürriyet çıkardı.

— Bundan sonra cenâbu hak buyurdu : Bunları cehennem için yarattım ve bunlar cehennem ehlinin amelini işlerler.»

— Bunun üzerine bir adam dedi : Amel bir şey ifâde edermi? Yâ Resû lellah!

— Hemen Resûluitah (S.A.V) buyurdu :

«Şüphesiz AHchü teâla bir kulu cennet için yarttığı vakit, ona cennet ehlinin amelini ycbdırır, hatta ehli cennetin amellerinden emel (ten İşlemek) üzere (iken) ölür ve bu amelî ilede cennete girer.

— Ve Atlâhü teâla bir kulu cehennem için yarattığı vakit, o kula cehennem ehlinin amelini yapdırır. Hatta cehennem ehlinin amellerinden bir amel üzenine ölür vs bu sebeblede cehenneme girer.» (Hadisi, Mâlik, Tirmizi. Ebû-Dâvud rivayet etmişlerdir.)

(Not : Râvi müslim bin yesar (R.A), cühenî kabilesine mensub tabiînden bir zattır. Tirmizi bunun hadîsini, Araf sûresinin tefsirinde rivayet etmiştir. Bu zat

hadîsi, Ömer bin el Hattab (R.A) den rivayet etmiştir. Ve Tirmizî bu hadîsi, «hasen» hadis olarak zikretmektedir.)[19]

Tercümesi :

96 - (18) Abdullah bin Amr (R.A) den mervîdir, demiştir :

Resûiullah (S.A.V) çıkdı ve iki elinde iki adet kitab vardı ve dediki :

«Bu iki kitabı bilirmismiz?»

— Biz dedik : Bilmeyiz, Yâ Resûlellah! ancak sen bize haber vermenle (biliriz.)

— Bunun üzerine Resûiullah (S.A.V) sâğ elindeki kitab için dediki ;

«İşte bu kitab âlemin Rabbisinden bir kitab dır, bu kitabda cennet ehlinin isimleri, babalarının ve kabilelerinin ıisim!eri vardır. Bundan sonra ahirlerinde hulâsa edilmiştir. Binâenaleyh bunlarda ziyadelik ve noksanlık katîyyen olmaz.»

— Sonra Resûlultah (S.A.V) sol elindeki kitaba işaret ederek şöyle buyurdu:

— Bu kitab, âlemin Raob'sı tarafındandır, bu kitabda cehennem ehlinin isimleri, cehennem ehlinin babalarının ve kabilelerinin isimleri vardır. Sonra onların sonunda hulâsa edilmiştir, Binâenaleyh onlarda ziyadelik olmaz ve onlardan noksanlıkda asla olmaz.»

— Resûiullâhın Ashabı dedikti : Şu halde amelden fariğ olunan bir iş halı olduğuna göre ameti kazanmak ön ki fâide nedir? Yâ Resûlellah1

— Hemen Resûiullah (S.A.V) buyurdu :

«Amellerinizi doğru yapın ve Allâha yaklaşmayı taleb edin, zira Cennet adamı, hangi amelle meşgul olursa olsun, son nefesi cennet ehlinin ameli ite hitam bulur. Ve cehennem adamı, hangi amelle meşgul olursa olsun, nefesi cehennem ehlinin ameli ile hitam bulur.»

— Bundan sonra Resûiullah (S.A.V) iki elindeki kitabları attı ve sonra buyurdu ;

«Rabbiniz, kulların işlerini takdir etmiştir; (kıyamet günü toplananlardan) bir takımı cennetde, bir takımı cehennemdedir.» (Şuura Sûresi, 7}[20]

Tercümesi:

97 - (19) Ebi Hızâme (R.A) den oda babasından rivayet etmiştir, demiştir : Dedimki : Yâ Resûlellah! Okunup üflenerek (şifa âyetli ve duaları okunarak) tedavi taieb etmemizi, bir ilaçla tedavilenmemizi ve kaçınılacak şeyden kaçınmamızı bana haber ver, Acebâ Allanın takdirinden bir şeyi (bunlar) red edermi?

— Resûiullah (S.A.V) buyurduk!:[21]

«O (zikredilen üç şey), Allâhın kaderindendir.»[22]

İzahat

Râvî Ebî Hızâme {R.A}, tabiînden ve Beni Hars bin sâd neslindendir. Bu muhaddis olan Ebî Hızâme bin yâmur (R.A) dır.

Hadîsi şerifde, şifaianmak için okunup üflenmeyi, bir deva emsinden ilaçla tedavîlenmeyi ve zararlı olanlardan kaçınmanın fâidesînîn olup olmadığını soran zâte, Resulü Ekrem efendimiz; bunlarında birer sebeb olduğunu beyan ederek hastalığın nasıl bir kaderi ilâhî olduğu sabit ise, bunlarla te-dâvîlenmeninde birer kaderi iiâhi olduğunu beyan buyurmuştur. Dolaysiyîe bu yollarla tedâvîlenmenin cevazını îzah etmiş oluyor. Fetvada câ'izdir. Fakat tevekkül ve takvaya göre caiz değildir.

Bu mes'elelerin geniş İzahı, «Müiteka tercümesi» adlı eserimizin dördüncü cildinde zikredilmiştir. Ayrıca batıl ve uydurma yollarda tedavilerime şekil ve yollarının kötülüklerini de «İslama sokulan Bid'at ve Hurafeler» adlı eserimizde beyan ettiğimizi hatırlatırız.[23]

Tercümesi :

98 - (20) Ebû Hüreyre (R.A) den mervidir, demiştir:

ResûMlah (S.A.V) yanımıza çıka geldi, bizde o anda kader hakkında münazaa ediyor idik. Rssûlullah (S.A.V) gazablandi, hatta yüzü kıbkırmızi oldu ve hatta sanki iki yanağında nar dânesi sıkılmış gibiydi.

— Bunun üzerine Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

aBununlamı emrolursdunuz? Yoksa benmi bununla size gönderildim?!

Ancak ve ancak sizden evvel geçen kimseler, bu işde (kader meselesinde) münazaa ettikleri vakit, helak olmuşlardır. Size kesinlikle beyan ediyorum, kesinlikle arz ediyorum; Bunda (kader hakkında) münazaa (Ve münâkaşa) etmeyiniz.»

99- (21) İbni Mâce bu hadis gibisini, Amr bin Şuayb dan, onun babasından ve dedesinden rivayet etmiştir.[24]

Tercümesi :

100 - (22) Ebû Mûsâ (R.A.) den mervidir, demiştir :

Resûlullah (S.A.V) den işittim, diyor'du :

«Muhakkak Allâhü teâla Ademi yerin hepsinden kabzalanmış b.'r kabtadan yarattı. Âdemoğlu yer yüzünün (bütün renk ve çeşitli tabiatlarının) mîkdârı (çeşitleri) üzerine gelmiştir, (çeşitlerden yaratılmıştır), kırmızı, beyaz* siyah ve bunların arasındaki şeylerde onlardan (yeryüzünün çeşitlerinden) dir, yumuşakıık, sertlik ve güzellik (yani, Ahlâkî yönde ki bu hallerde) onlardan (yerin çeşitlerinden) dir.» (Hadîsi, Ahmed, Tirmizî, Ebû Dâvud rivayet etmişlerdir.)[25]

Tercümesi :

101 - (23) Abdullah bin Amr (R.A) den mervîdir, demiştir : ResulSah (S.A.V) i İşittim buyururdu ;

«Şüphesiz ASlahü teâfa (insan ve cinnîierden) halkını (mahlûkatını, nefsi emmârenin) karanlığında halk etti ve onlara nurundan (bir şey) döktü.

— Binâenaleyh bir kimseye o nurdan isabet ederse, hidâyete erişir. Ve bir kimseye de o nur vâsıl olmazsa, dalâlette kalır (hak yoldan çıkar).[26]

— Bu sebebten dolayı derimki : kalem Allarım îlmi üzere cereyan eder (yazar ve hükmeder).»[27]

Tercümesi :

102 - (24) Enes (R.A) den mervîdir, demiştir:

Resûlullah (S.A.V) şu düâyı cok söylerdi :

«Ya Mukallibei kulûb! Sebbit kalbi, alâdînike - Ey kalbleri çeviren (yöneten)! benim katbimide dıniyin üzerine sabit kıl»

~- Bunun üzerine dedimki: Ey Allanın Nebisi! sana ve senin getirdiğine îman ettik, bizim üzerimize korkarmısın?

—- Resûlullah (S.A.V) buyurdu :[28]

«Evet (sizin üzerinize korkarım), Zira kalpler, Atlahü teâlanın parmaklarından fiki parmak arasındadır, onları (kalbleri) dilediği şekle

çevirir»[29]

Tercümesi :

103 - (25) Ebû Musa (R.A) den mervîdir, demiştir: Resûiullah (SAV) buyurdu :[30]

«Kalbin misâli, nebâtatsız düz arazi üzerindeki kuş tüyü gibidir, onu rüzgâr (her saat ve saniyede) üstünü altına (ve altını üstüne) çevirir.»[31]

Tercümesi :

104 - (26) Ali (R.A) den mervîdir, demiştir :

Resûiullah (S.A.V) buyurdu :

«Her hangi bîr kul, şu dört şeye inanmadıkça mümin olamaz.

a) Allahtan başka ilâh olmadığına ve beni hakla gönderen Ailahın Resulü olduğuma şehâdet etmesi,

b) Ölüme îman etmesi,

c) Öldükten sonra dirilmeğe îman etmesi,[32]

d) Ve kadere iman etmesi ile (mü'min olur).»[33]

Tercümesi:

105 - (27) İbni Abbas (R.A) den mervîdir, demiştir: Resûiullah (S.A.V) buyurdu :

«Ümmetimden iki sınıf İçin islamda nasib yoktur, (onlarda :) MürcǏ-e ve kaderiyelerdir.» Yirmizi, Tirmizi: bu hadis garib (hasen ve sahih) dlr, dedi.

(NOT : Mürcie ve kaderiye hakkında, «İslama sokulan Bid'at ve Hurafeler» adlı eserimizde geniş malûmat yazılmıştır.)[34]

Tercümesi :

106 - (28) İbni Ömer (R.A) den mervîdir, demiştir: Resûiullah (S.A.V) den işittim buyuruyordu :

«Ümmetimde (ümmeti icabette) yerde hareket (zelzele) ve yer yutmaları ve suretin çevrilmesi olur. Evet bu hal kaderi tekzib edenler içinde olur.» Ebûdâvut, Tirmizîde böyle rivayet etmiştir.

(NOT : Bu hadîsi şerifin kısa acıkiamah temsili örneği, «Bid'at ve Hurafeler adlı eserimizle Evliya meselesi» isimli eserimizde mezkurdur.)[35]

Tercümesi:

107 - (29) Yine (İbni Ömer) den rivayet olunmuştur, demiştir: Resûiullah (S.A.V) buyurduk[36]

«Kaderiyye, bu ümmetin mecûsîsidir, eğer hastalanırlarsa, ziyaret etmeyiniz, ve eğer ölürlerse, cenazelerine hâzır olmayınız.»[37]

Tercümesi:

108 — (30) Ömer (R.A) den mervîdir, demiştir: Resûlullah (SAV) buyurdu :

«Kaderiye ehli ile oturmayınız ve onlara havale etmeyiniz {veya onlara «elamla başlamayınız).»

Ebûdâvud[38]

Tercümesi:

109 - (31) Âişe (R.A) den mervîdir, demiştir: «Resûlullah (S.A.V) buyurdu :

«Aİti şeye (kimseye) ben lanet ettim, Allahü teâla ve düâsı müstecâb olan her Peygamberde iânet etti (onlarda şunlardır:)

a) Allahü teâlanın kitabına (kur'anı kerîme) ziyâde eden,

b) Atlahü teâlanın kaderini tekzîbeden,

c) Allahü teâfantn aziz kıldığı kimseyi zelil ve zelil kıldığı kimseyide aziz yapmak için ceberutla musallat olan,

d) Allahü talanın haremini (harem dahilindeki haramları) helâl kılan,

e) Ehli beytimden olanlara (ezâ ederek tâzîmi terketrnek gibi şeyleri) Allahü teâlanın haram kıldığı şeyi helal kılan,

f) Ve benim sünnetimi terk eden kimsedir.» Beyhakî «Medhal» de ve Rezinde kitabında rivayet etmiştir.[39]

İzahat

Hadisi şerifde beyan edilen altı sınıf kimselere, Aflâhü teâlanın laneti demek, rahmetinden uzaklaştırmak, azabı ilahisine dûcar etmektir.

Peygamberimiz ve bütün peygamberlerin laneti ise, bu kişilerin Allahû

teâlanın rahmetinden uzak oulp gazab ve azabı Nahiyeye müstehak olmalarını dilemeleridir,

Altı sınıf kimselerin fenalıklarımda kısaca açıklayalım.

a) Kitabı ilâhiye ziyade eden kimseler, Kur'anı kerime ve diğer semavi kitaplara ilâve yaparak yahûdi ve hırıstıyanların Allah in buyurmadığım; «Allah buyurdu» gibi yalan isnad ve iftiralarda bulunmaktırki, kesin ve açık hükümleri tahrif edip tebdif ve tağyir suretiyle yazan, söyleyen ve hüküm beyan eden kimseler, ayeti kerimelerin acık ve zahiri hükümlerini ve nazımlarını inkar temiş olduklarından kâfir olurlar.

Fakat kitap ve sünnetin hükümlerini tevii ederek beyan edilen hüküm, kitap ve sünnetin hükümlerine muhalif olursa, bu tevilj yapan kimse, ehli Bid'at olur ve islenen amel ve tevilede Bid'at denir. Bid'at-cıların ve Bid'atın fenalıkları, «Islama sokulan Bid'at ve Hurafeler» ad!ı eserimizde uzun uzun İzah edilmiştir.

Gününmüzde indî düşünce ve görüşler ortaya atarak Kur'anın aç'k hükümlerine zıd bir takım kanun, tüzük veyönetmelikler yapanlar, çıkaranlar ve onları tasvib edip iyi karşılayanlar, açıkça kitabı ilahiyeye ziyâde yapan veya yapmaya çalışan haham ve papaz kafalı beyinsiz sapıklardır. Belki-de kâfirlerdir.

b) Kaderi ilâhiyi inkar edip yalanlayan kimsede. Allanın ve Resullerinin lanetine müstehak oian kişidir. Zira kaderin aslı malum, vasfı meçhuldür. As İma ve esasına inanan kişi, iki cihan seâdetine nail olur.

c) Zulüm çemberi kurarak Allanın indinde şerefli ve izzetli kişileri, zelil ve ahlaksız rezil kimseieride şerefli kılmaya çalışan zâlim ve cebbar kimseler de, Aîlâhın ve Resullerinin lanetine müstehak olan zâlimlerdir.

İlim ve amelleri isiam esasları dahilinde âlim ve salih kişilere itibar etmeyip, içkici, kumarcı, zinacı, yalancı, iftiracı ve her çeşid ahlaksızlıkları işleyen veya işlemekten çekinmeyen mikrop adamlara değer veren zavallılar, işte bu adamlar, zulüm çemberi kuran cebbar ve kaddar kimselerdir. Rahmeti ilâhiden mahrum, azabı ilâhîyeye lâyık ve müstenak olan beyinsizlerdir.

Haksızı haklı ve haklıyı haksız çıkaran veya çıkarmaya çalışan hüküm ve karar sahipleri, yalancı şâhidier, yalan yere yemin edenler, rüşved yoluyla haksızlara hak verenler hep aynı zalim ve cebbarlardır. Şeref ve haysiyetleri tahrip eden millet ve cemiyetin mikroplarıdırlar.

Nihayet hak olan hükümleri, çeşidli sebeblerle tebdil ve tahrif eden yahûdi ve hıristiyanlan takîid eden, adaletle hüküm vermek isteyenlere en şiddetli düşman olan kaddarlardır.

d) Haremi şerif dâhilinde avlanılması yasak ve haram olanları helâl kılmak ve ihramsız halde yapılanları ihramda da yapmak gibi amelleride helal gibi yapmak ilahi gazaba müstehaklık icap ettirir.

Ayrıca Allahü teâlanın haram kıldığı şeyleri, heial yapmak veya helal-laştırmaya çalışmakda rahmeti ilahiden kovulup azabı ilahiyeye müstehak olmaya sebebdir.

Kur'anı kerimde haramlığı açıkça belirtilen hüküm ve âyet hakkında helallaştırma emeline kapılmak, günümüzdede pek çoğalmıştır.

Adam haramın içine dalmıştır ve onun gibi aynı haramı işleyende vardır. Kendi amel ve amellerine göre hüküm verenler veya hükmün verilmesi gerektiğini söyleyenler, maalesef vardır. Münakaşa dahi edilmiştir

Meselâ : Faiz haramdır, Zina haramdır, İçki haramdır. Kumar haramdır. Namazı terk edip kılmamak günahdır ve bu hükümlere benzer çok haramları işleyenler, fasit çemberin içine kendilerini atmışlardır. Böyle sapık ve fa-sid düşüncelerden son derece sakınmak en doğru ve en salim yoldur.

e) Peygamberimizin nesli Pâkinden olan süiâle-i necibine hürmeti terk edip hakaret ve ezayı helâl görmek veya ezada bulunmakda ilâhi rahmetten kovulmaya sebebdir. Peygamberimizin «itreti», Hz. Fatıma ve onun zürriye-tidir.

f) Peygamberimizin sünnetini terk edip işlememekte, ilâhî rahmetden uzaklaşmaya sebeblerden birisidir. Akıllt insan, Peygamber efendimizin sünnetine sim sıkt sarılır. O sünnete sarılmanın mükâfatı ise, şefaati Resul ile

cennete girmektir[40]

Tercümesi;

110 - (32) Matar bin U kûm is (R.A) den mervidir, demiştir ; Resülullah (S.A.V) buyurdu :[41]

«Allöhü teâla bir kulu, bir yerde öldürmeyi hükmettim!, o yere o kul için bir ihtiyaç kılar (bu sebeble kul oraya getir ve orada ölür).»[42]

İzahat

Râvi matar bin Ukâmis (R.A), Beni süieym kabilesine mensubdur. Kû-feli zevatı muhterden sayılmıştır. Bir tek hadisi şerif rivayet etmiştir. Oda bu hadîsi şerifdir. Kendisinden Ebî İshak Essebîî rivayet etmiştir.

Hadîsi şerifde beyan edilen hükümde şu mealdâki âyeti kerimeye işaret vardır:

«Bir nefis (şahıs), hangi yerde (nerede) öleceğini bilemez.» Lukman Sûresi, 34

Evet bir kimse, hangi saatde ve nerede ne şekilde ö'eceğini bilemez. Ancak

Allahü teâla bilir. Aynı zamanda bir kişi nerede ve hangi mekanda ne şekilde ölecekse günü saati gelince eceli onu çeker, o adam oraya gider ve orada ölür. Hakkında tecelli edecek kaderi ilâhiyi hiç bir nefis bilemez. Onun iimi, Allanın yanındadır.

Bir kimse ölüme mukadder olan yere gitmesi için, o kişiye orada bir ihtiyaç ve iş kapısı açılır. O işini görmek üzere gider. Ecelide onu orada bulur ve hakkın rahmetine veya azabına kavuşur.

Yukardaki âyeti kerime ve hadisi şerifi açıklayıcı bir hâdise, tefsirlerde şöyle beyan edilmiştir:

«Rivayet olunduğuna göre, Ölüm meleği bir gün Süleyman Aleyhisse-lamın huzuruna giriyor. Orada oturan kimseler içinde bir adama dikkatla bakıyor. O adam kıyafet değişikliği ile gelen öiüm meleğinin kim olduğunu soruyor.

— Süleyman Aleyhisselamda, öiüm meleğidir, diyor.

— Bunun üzerine o adamcağız, bu sanki beni arzu ediyor gibi, ne olur rüzgara emret beni yüklenip Hindistana kavuştursun, diyor.

— Hemen Süleyman aleyhisselam öylece işleyor, rüzgar o adamı Hindistana götürüyor. .

— İşte o anda ölüm meleği diyorki; «Benim o adama dikkatla ve de vamiı bakışım teaccübümden idi. Zira ben o adamın ruhunu hindistanda almakla emrolundum, halbuki, o adam senin yanında (kudusde) dir.»[43]

Evet insanın nerede, ne zaman ne şekilde öleceği kaderi Hâninin tecellisine bağlı olduğu için, onu Allahdan başka kimse bilemez. Ancak ece! nerede, ne zaman ve ne şekilde vuku bulacaksa, sebeblerini Allahü teâia yaratır. Öylece vâki olur. Ecel saati geldiği zaman, ne bir saat geri ahnır ve nede bir saat ve saniye evvel olur. Takdir edilen saat ve zaman ne ise, o şekilde tecelli eder.[44]

Tercümesi!

111- (33) Âişe (R.A) den mervîdir, demiştir, dedimki : Yâ Resûleilah! Mü'minlerin zürriyetlerinin hükmü nedir (cennette veya cehennemdelermi)? Resülullah (S.A.V) buyurdu :

«Onlar (mü'minlerin zürriyetîeri) babalarından {mü'miulerden) dlr.» -1- Bunun üzerine ben dedim : Yâ Resûleilah! amelsiz olarakmı? — Resülullah (S.A.V) buyurdu ; KAllâhü teâla amel edenleri bilir.» Dedimki : Müşriklerin zürriyetlerinin hükmü nedir? Resûluilah (S.A.V) buyurdu :

«Onlar (müşriklerin zürriyetleri) babalarından (müşriklerden) dir»

— Ben dedimki : amelsiz olarakmı?

— Resûlulah (S.A.V) buyurdu :[45]

«Allahü teâla amel edenleri bilir fbinöon aleyh hükmü o verir).»[46]

Tercümesi:

112 - (34) İbni Mes'ûd (R.A) den mervîdir, demiştir:

Resûlullah (S.A.VJ buyurdu :

«Küçük (yeni doğan) kız çocuğunu diri diri gömen anne ve gömülen çocuk (veya göz yuman ebe) cehennemdedir.»[47]

Bu hadisi şerifde şu mealdeki âyeti kerimeye işaret vardır ;

«Onlardan (müşriklerden) birine, kız doğum haberi : (Verilip bir kızın doğduğu) müjdelenince öfkelenerek yüzü simsiyah oluyor.

— Verilen müjdenin yaptığı kötü tesirle utanıp kavminden gizleniyor, acaba o çocuğu zillet ve horlayarak saklayacakmı, yoksa toprağamı gömecek? Bakki hüküm verdikleri şeyler ne köîü.» Nahl Sûresi, 58-59

Yukarıdaki hadisi şerifin zahiri hükmüne göre, müşriklerin küçük yanda ölen çocuklarının azab olunacağı beyan edilmiştir.

Fakat hadisi şerifin hükmünü tevil ederek doğum yaptıran ebenin ve doğuran annenin çocuğun diri diri toprağa gömülmesine rıza gösterdikie-rinden çocuğun değil, onların azab olunacakları beyan edilmiştir. Zira doğum zamanında doğuracak kadın doğum saati ve sancısı gelince bir çukur kazar eğer doğan erkek olursa, alıkor. Şayet kız doğarsa hemen cukuca gömerdi ve o doğuracak kadının başında doğumcu ebede hazır bulunur idi.

İşte kız doğuran kadının çocuğu diri diri toprağa gömmesine o ebede razı olduğundan hem doğuran kadın, hemde doğum başında bulunan ebe cehennemde azab olunacaklardır.

Ana rahminden dört ayltk olan diri çocuğu, ilâç vesaire ile düşürerek öldüren kişilerde, aynı diri diri çocuklarını toprağa gömen müşrikler gibi cehennem azabı ile azablansalar gerek. Esasen Cocuklann ölümüne sebep olan her kişi, mutlaka cezalanır.

Zinadan gizlice doğum yapan ve doğumdan sonra çocuğu öldüren ve ya ölüme atılan çocukların sahiplen (anaları) da, azana musrehak olurla". Hem zinanın cezasını çeker ve hemde zinadan hamile olduğu çocuğun hn-yatına kast etmesinden için azablanır.

İmamı azam (R. A) hazretleri, çeşitli sebep ve nedenlerden dolayı, müşriklerin çocuklarının küçük halde ölenleri hakkında cennetlik veya cehennemlik hükmünü verememiş tevekküf etmiştir

İmamı Azam Hazretlerinin tevakkufuna sebep, yukarda beyan edilen hadîsi şeriflerde «Her doğan çocuğun İslâm fıtratı üzere doğar.» hükmü i!e bu hadîsi şerifin hükmünün izahı ve telifi hususu gibi meselelerdir.

Günümüzde çocuklar» dört aylık oldukdan sonra düşürenlerle çocuk jarına din ve îmanını öğretmeden rızık derdi ile tahsile gönderip çocuklarını îman ve ahlak dışı yaşantıya atan ve itenlerde aynı cinayeti işleyen zalimlerdir.

Bir âyeti kerîmede şöyle buyurulmuştur.

«Fakirlik korkusu ile (câhiliyyet devrinde olduğu gibi) çocuklarınızı öldürmeyin. Zira onlara da, size de rızkı biz (azîmüşşan) veririz.»(İsrâ sûresi, 31)

Yukardakj hadîsi şerif ve âyeti kerime ile ilgili geniş İzahat; «Mülteka tercümesi» nin birinci cildinin «Köleyi Nikahlama Babı» başlığında zikı edilmiştir[48]

Kaderle İlgili Üçüncü Fasıl

Tercümesi :

113 - (35) Ebudderdâ (R. A) den mervîdir, demiştir : . «Aziz ve celil olan Allhâhü teâla her kuluna beş şey-İn taktîrini netî-ceiecelemiştir (o beş şeyde şunlardır)

a) Ecelini (yâni, ömrünün müddetini ve yaşayacağı zamanı},

b) Amelini (yâni, kulun hayır ve serden neler işleyecenîğini),

c) Nerede karar edip kalacağını (yer ve mekânını),

d) Hareket ve ızdırarlı hallerini,[49]

e) Ve helâl veya haramdan rızkını taktir etmiştir.»[50]

İzahat

Râvi Hz. Ebudderdâ {R.A), uveymir bin mâlik hazrec kabilesine mensup ensâri kiramdandır. Uhut muhaberesinden başka bütün muharebelerde Peygamberlerimizle hazır bulunmuştur.

Hz. Ebudderdâ (R.A), sahabenin fakih, âlim, fazıl ve hakimlerinden idi. Bu sebepten Peygamberimiz (S.A.V.) onun hakkında şöyle buyurmuştur:

«Her ümmetin bir hakimi vardır. Bu ümmetin hakimi de, Ebudderdâ-dır.»

Samı şerifin fethi esnasında muharasada bulunmuşlardır ve fethinden sonrada şama hâkim tâyin edilmiştir. Hz. Osmanın hilâfeti zamanında şam kazısı iken hicretin okuz ikinci senesinde vefat etmiştir. Allah ondan râzî olsun.

Yukardaki hadisi şerifin lafız ve manalarını her müminin ezberleyip hayatına düstûr ve delil olarak hedef olmalıdır. Rızık derdine, mesken ve mekan derdine düşüpde ilâhi takdir ve tecelliyi unutmamak lâzımdır. Çalışmak ve doğru işlere yapışmak, rızkın helâl olmasına ve helâldan takdir edilmesine sebep olur.

Birde insan az yaşasa çok yaşasg mutlak ve muhakkak bir gün ölüm başa gelecektir. Onuda hiç unutmayıp iyi hazırlanmak ve daima iyi amellerle meşkul olmak lazımdırki, insan nasıl yaşarsa, öyle ölür. Nasıl ölürse, öyle haşrolunur. [51]

Tercümesi:

114 - (36) Âişe (R.A) den mervîdir, demiştir: Resûlullah (S.A.V) den işittim, buyuruyordu :

«Bir şey hakkında bir kimse kaderden bahsederse, kıyamet gününde o kimse sual olunur,

— Ve bir kimse bir şey hakkında kaderden bahsetmezse, ktyâmet gününde o kimsede ondan (kaderden) sual olunmaz.»[52]

Tercümesi :

115 - (37) İbni Deylemî (R.A) den mervîdir, demiştir: «Übey bin kâbe geldim, ona dedimki : nefsimde kaderden birşey (vesvese) vâki ve bana bir söz söyledi. Fakat umarımki Allâhü teâlo onu (vesveseyi) kalbimden giderir.

— Bunun üzerine Übey bin kâb dedi : Eğer aziz ve celil olan Allâhü teâla semâ vat in (göklerin) ve yerin ehlini azap etmesi farz olunsa, onları (göklerin ve yerin ehli olanları,) o (Allâhü teâla) onlara zulmetmediği halde ozâbeder (zîra

azabı ilâhîsi, adlinden ve rahmetide lutfundandır).

— Ve eğer Allâhü teâla onlara (yer gök ehline) rahmetini ılhsan etse, onlara rahmeti ilâhîsi, onların (iyi) amellerindendir. Eğer sen Allah yolunda Uhud dağı kadar altun infak etsen, Allâhü teâla senden o Uhud dağı kadar thayrın) infâkını kabul etmez, tâki kadere îman edesin. Ve sen bilmelisinki, muhakkak sana (ni'met, belâ, tâat ve mâsiyetten) isabet eden şey, sanin hatâ etmenden olmamıştır, ve (hayır ve serden) senin hatâ ettiğin şey, mutla ka sana isabet etmek için olmamştır.

— Eğer sen (Ey İbni Deylemî!) şu (kadere îman) akidesinden başka (küfür) akidesi üzerine ölürsen, elbette cehenneme girersin.

— Ibni Deylemî dedi : Bundan sonra Abdullah bin Mes'uda geidim, fa-kat Abdullah bin Mes'ud da aynı böyle söyledi,

— İbni Dyelemî dedi : Sonra Huzeyfe bin Elyemâne geldim, hemen Hu-zeyfe de aynı şeyi söyledi.[53]

— Ondan sc-nra Zeyid bin Sabite geldim, oda Nebiyyi muhteremden naklen bana aynı öylesini söyledi.»[54]

İzahat

Râvî İbni Deylemî (R.A) kimdir?

Hz. İbni Deylemî (R.A) Ebû Abdullah, yahut Ebû Abdurrahman veya Ebûzzahhak feyrûziddeyleınîdir. Kendisi humeyrîden geldiği için «humeyrı» de denir. Kisra isimli melik tarafından Yemene gönderilen fârisi oğulların-dandır.

Muhammed Bin Seîd (R.A) dediki : İbni Deylemî ehii hadisden »lan büyük bir zattır. Feyrûza eddeylemi denir. Resulü Ekrem efendimizin huzuruna gelen feyruz cemaatının bir kişisidir.

Yemende Peygamberlik iddiasında bulunan yalancı Peygamber esvedi inşa isimli kâfiri bu zat öldürmüştür. Peygamberimize ölüm hastalığından bu zatın o yalancıyı öldürdüğü haberi gelince, Resulü Ekrem efendimiz şöyle buyurdu :

«Onu öldüren Feyruz faz, Feyruz Faz, Feyruz Faz isimli sâlih bir yiğit kimsedir.»

Bu zatın sahabe veya tabiinden olduğu hususunda ihtilaf edilmiştir. Şârih aliyyülkâri merhum sahabeden olduğuna kaildir. Mussanîf hatibi Tebrizî merhum ise, «Esmaürrical Mlmişkat» İsimli eserinde tabiinden olduğunu beyan etmiştir. Hz. Osman veya Hz. Muaviye zamanında vefat etmiştir. Allah ondan râzî olsun.

İbni Deylemînin gelip sorduğu Übey bin kâb (R.A) ise, sahabenin en güzel Kur'anı kerim okuyanlarından ensârı kiramın hazrec kabilesindendir.

Peygamber (S.A.V) efendimizin vahiy katiplerinden idi. Peygamber efendimiz zamanında Kur'anı kerîmi tam ezberleyip hafız olan altı kişidsn birisidir.

Peygamber (S.A.V) efendimiz kendisine «Ebal Münzir» Künyesini buyurmuşlardı. Hz. Ömer (R.A) da «fcoat tıfıl» künyesi ile künyelemişti.

Peygamber (S.A.V) efendimiz, «Seyyidül ensâr» ismi ilede isimlendirmişti. Hz. Ömerde «Seyyidül müslimin» İsmini vermişti. Hz. Ömer (R.A), Teravih namazını, bu ümmetin en iyi okuyanı diyerek imam yapıp bemaatla teravih namazını kıldırmıştı. Kendisinden pek cok halk hadis rivayet etmiştir.

Her iki zad ve ibni Mes'ud (R.A) in aralarında gecen mes'elenin anla< şılmayacak tgrgfı yoktur. Tekrar tekrar okumak faideli olur.[55]

Tercümesi :

116 - (38) Nâfi (R.A} den rivayet olunduğuna göre, bir adam ibni Öme-re (R.A) geldi ve dedi: Muhakkak falan kimse sana selam ediyor,

— Bunun üzerine İbni Ömer dediki : O adam kaderi tekzib ederek dinde olmaycm Bld'atı işlediği bana erişti. Binaenaleyh eğer o kimse, o bid'-atı işledi ise san benden ona selam söyleme. Zira Resûlüllah (S.A.V] den işittim buyuruyordu :

«Ümmetimin veya bu ümmetin kader ehli için {Bid'atçılar için), yer yarılması, veya suret değişmesi veya gökden taş yağması olur.»[56]

İmamı tirmizi bu hadis, hadisi hasen, hadisi sahih ve garibdir, JJedi.[57]

İzahat

Râvî Nâfî (R.A) kimdir?

Hz. Nâfî bin sercis (R.A), Abdullah bin Ömer (R.A) in kölesi, deylemî ye mensub tabiînin büyüklerindendir. Sahabe ve tabiînden pek çok kişi hadis rivayet etmiştir. Hadis bilginlerinin sika ve meşhurlarındandır.

Mâlik bin enes (R.A), Nâfî den rivayet yoluyla ibni Ömerden de mervî olan

hadîsi işitince başka kimseden işitmeye iüzum olmadığını beyan etmiştir. Nâfî (R.A), hicretin yüz on yedi (117) târihinde vefat etmiştir. Allah ondan razı olsun. [58]

Tercümesi :

117 - (39) Ali (R.A) den mervîdir, demiştir :

Hatice (R.A) Nabİyyİ muhtereme (câhiMyyet devrinde ölen) kendisinin iki çocuğundan sordu:

— Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«O câhiiiyyet devrinde ölen çocuğun, cehennemdedir.»

— Hz. Ali (R.A) dedi : Vaktaki Resûlüllah (SAV) Hz. Haticenin yüzünde üzüntülü hâli gördü, hemen dedikji:

«Eğer sen onların (çocukiarıyın) yerini görseydin, şüphesiz onlara bugz ederdin.»

— Hz. Hatice (R.A) dedi : Yâ Resûlüllah! Senden olan çocuğumun durumu nerededir?

— Resûlüllah (S.A.V) buyurdu : «Cennettedir.»

— Bundan sonra Resûlüllah (S.A.V) buyurduki:

«Muhakkak surette müminler ve evlatları, cennettedir, müşrikler ve evlâtlarıda Cehennemdedir.»

— Sonra Resûlüllah (S.A.V) şu âyeti okudu :

«{İman edipde zürriyetleride îman ile kendilerine tâbi olanlar yokmu? biz onların nesillerimde kendilerine kattık), (tûr sûresi, 21) Bu hadisi, Ahmed rivayet etti.[59]

Tercümesi:

118 - (40) Ebû Hureyre (R.A) den mervidir, demiştir:

Resûlüllah (SAV) buyurduki:

«Allâhüteâla Adem (A.S) ı yarattığında sırtına mesnetti. Hemen sırtın dan Ademin zürrlvetinden kıyamete kadar yaratacağı her ruh sahibi çıktı. Ve her insanın iki gözü arasına nurdan bir parlaklık yarattı. Ondan sonra o zürrlyetf olan insanları Adem (A.S) a arzettl.

— Bunun üzerine Adem (A.S) dedi: Ya Rabbil Bunlar kim? Allohü teâla buyurdu : (Bunlar) senin zürriyetindlr.

— Hemen Adem (A.S) zürriyetterinden bir adamın iki gözünün arasında bir parıltıyı gördü ve teaccüp etti, dedi Ey Rabbim! bu kimdir?

— Cenâbu hak buyurdu, Dâvud dur.

— Adem (A.S) dedi: Ya Rabbi! Onun ömrü kaç senedir?

— Cenabu hak buyurdu : Altmış senedir.

— Sonra Adem (A.S.) dedi : Rabbim! Benim ömrümden onun ömrüne kırk

sene İlâve et.

«Vaktaki Adem (A.S) in (Dâvud A.S. a feda ettiği) kırk senelik ömrü hariç, ömrü hitame erdi, ölüm meleği Ademe (A.S) ruhunu kabzetmek için geldi. Hemen Adem (A.S) dedi: Ömrümden kırk sene kalmodımı?

— Cenobı (hak veya melek) dediki :Sen o kırk senelik ömrünü oğîun Pavuda vermedinmi?

— Bunun üzerin© Adem (AS) inkar ettf, buna binâen zürriyetide inkâr etti. Adem (A.S) unuttuda oğaçdan yedi. Binaenaleyh zürriyetide unuttu. Adem (A.S) hata etti zürriyetide hata etti.» [60]

Tercümesi :

119 - (41) Ebudderdâ (R.A) den rivayete göre, Resulütlah (S.A.V) den rivayet olunmuştur, buyurdu ki: «Allhü teâla Adem (A.S) i yarattığı zaman (bir sebeb ve vasıta ve İlâhi kudreti ile) sağ omuzuna (Melek) vurdu, hemen sağ küreğinden zerre misali (küçük karıncalar misâli) nûrânî bembeyaz zum yet çıkarda,

— Ve birde İlâhi kudretle Ademin sol küreğine (Melek) vurdu, hemen simsiyah kömür gibi zürriyet çıkardı.

— \şt& o anda AHahü teâia buyurdu :

— Şu sağ tarafdan çıkarılanlar, cennete vasi) olurlar ve bundan dolayı benim' İçin hiç bir iftihar ve değişiklik yoktur.[61]

— Ve sol tarafdan çıkarılanlar içinde, bunlar Cehenneme gideceklerdir, bu haldede benim için bir hal ve zaruret değişikliği yoktur (yani ben istediğimi işlemekde hür ve muhtarım), buyurmuştur.»[62]

Tercümesi :

120 - (42) Ebi nadra (R.A) den mervidir:

— Peygamber saflallahü aleyhi vesellemin ashabından Ebû AbdilJah denilen bir adam ağlayarak Resûlüllahın ziyaretine geldi ve yanına girdi,

— Ashabı kiram o addama dedier :

«Sen; ağlatan şey nedir? Sana ResûlüUah (S.A.V) ;

— (Bıyığından al) sonrada bana (havzı kevser başında) kavuşuncaya kadar öylece devam et demedimi?»

O adam evet, (buyurdu) dedi. Ve fakat Resulüllah (S.A.V) dan işittim, buyuruyorduki:

«Muhakkak AHahü teâla sağ eliyle (sağ kudreti ile) bir kabza kabzala-mış (bazı zürriyetini sağdan yaratmış) tır. Ve diğer bazısını da sol eliyle kat-zalamıştsr.

— Sonrada demiştirki : «Şunlar, şunlar için, bunlarda bunlar içindir. Bununla beraber bende bir değişiklik yoktur.»

— Resûlülİah (S.A.V) kendisi hakkındada, ben bu iki kabzanın hanki-

sinden oiduğumuda bilmiyorum, diyor.»[63]

İzahat

Râvî Ebî Nadra (R.A) kimdir?

Hz. Ebî Nadra, Basralı tâbiindendir. Hz. Hasan (R.A) in şehâdetinden az bir zaman evvef vefaî etmiştir. Kendisi İbni Ömer, Ebû Said ve îbni Ab-bas (R.A) den hadisi şerif işitmiş ve öğrenmiştir. Ondanda İbrahimi etteymi, katâde ve said bin zeyd hadis rivayet edip öğrenmişlerdir. Allah ondan razı olsun.

Bu hadisi şerifde Resûlütlahın huzuruna gelen kişinin bıyığını uzatıp dudağını kaplayarak ağzına giren şekli varmış, o halin iyi olmadığını, bıyığın uzununun kesilmesi hakkında Peygamberimizin tavsiyesini ashabı kiram o adama hatırlatıp uyarıyorlar.

Evet fıkıhda beyan edildiği üzere, bıyığın üst dudağı kapatacak kadar uzaması, kerahattır.

Resulüilah saliaüahü aleyhi vesellem efendimizin, kıyametde havzın başında kendisine kavuşuncaya kadar bıyığın kısaltılıp kesilmesini buyurmo sida, sünneti muvakkat bir zaman işleyip terk etmenin doğru olmadığına işarettir.

Evet sacını, başını ve bıyığını karıştırıp erkekmi kadınmi bilinmeyecek derecede pislik içerisinde gezen zavallıların hali perişandır. Sâde bıyığı uzun olupda yemeğe oturanın artığı 'dahi kerâhat iken, her tarafı pislik içinde olan böyle kimseleri cenabı hak ıslah eylesin.

Halk arasında bâzı kimseler, bıyığını uzatıp üst dudaklarını örtecek şekilde terk ediyorlar. Ve bu hallerini «falan filan kimseler işlemiştir» diyerek müdofo ediyorlar.

Yukardaki hadisi şerif gibi pek çok hadisi şerifler ve bu hadisi şeriflerin hükümlerini en güzel şekilde açıklayan fıkhı hükümler, meydanda iken filan şöyle yapmış, falan şöyle idi, demek sapıklık ve zındıklık olur. O hali İşleyenler,

Peygambere muhalefet eden mikrop, zındık ve sapık kimselerdir.

Bıyıkların uçlarını uzatmak ise, harp meydanlarında daha yiğit görünmeyi sağlamak için caiz olduğu ve Hz. Ömer askerlere cephede aynı şekli yaptırdığı vakîdlr.

Ehli sünnet yolunu takip edip cenneti âlâda Peygamberimizle komşu oimak isteyen her müslüman sünnete uyar ve sünnetin dediği ile amel eder[64]

Tercümesi:

121 - (43) İbnl Abbas (R.A) dan meraldir.

Peygamber sallallahü aleyhlvesellem buyurduk!:

«Aliahü teâla, Arafatda Nâman isimli dağda Ademin neslini sırtından çıkardığında söz (and) aldı. Hemen kıyamete kadar yaratılacak zürrlyetinin hepsini sulbünden çıkardı, Zerreye (küçük karıncaya} benzer şekilde bütün neslini Ademin önüne (veya bazısını sağına, bazısınıda soluna) dağıttı. (Yani Ademin önüne veya sağına soluna toplu halde veya dağınık şekilde yığdı). Sonra açık bir ifade İle onlara söyleyerek dedik!:

— Ben sizin rabblnlz devimiyim?[65]

— Onlarda evet (RabbimizsinJ! dediler. (Cenubu hakda) kıyametde biz bundan gafillerden idik yahut bizden evvel gecen babalarımız şirk etmişlerdi, btzde onlardan sonra gelen zürrlyetlerden İdik, bu sebeble batıl yolda gidenlerin yüzünden blzt helâkmı edeceksin? dlyememelerinlz için biz aşlmüşşan satıid olduk (dedi).» [66]

İzahat

Bu hadisi şerlfde beyan edildiği üzere, AIEahü teâla Adem aleyhisselâ-mı yarattıkdan sonra kendi sulbünde meydana gelecek bütün neslini ara-fatın yakınında veya tâlfle arafat arasında «Nâman» isimli dağda iken bütün zürrlyetinl küçük karıncalara benzer şekilde zerrecikler halinde ve Ademin önünde veya bazısını sağında diğer bazısınıda solunda yığınlar halinde yaratıyor.

Sonrada «Ben sizin rabblniz değilmiyim? diyor» Bütün insanlar top yekûn «Evet rabbimlzsin» diyorlar.

Bunun üzerine Ademin neslinin kıyamette bu ikrarlarını inkar etmeme teri veya inkar edememeleri için, kendini, veya Melekleri veya insanları bir birlerine şâhid diktiğini ve hatta insan neslinin «bizden evvel gecen babalarımız şirk etmişlerdide, bizlerde onlardan sonra gelenlerden idik, onların kötü îtikad ve amellerinden dolayı bizi helak mi edeceksin» diyememeleri fçin şâhld diktiğini beyan ediyor.

Evet insanın nesli, tâ Adem Aleyhissetâmın yaratılışı zamanında ilahi hitaba müsbet cevab vererek iman ettiğinden, müslümanın ve kâfirin yeni doğan çocuktan vaktiyle îman ettikleri fıtrat üzere doğarlar. Bu daha acık bir ifâde ile yukarda doksanıncı (90) hadisi serifde beyan edilmiştir.[67]

Tercümesi :

122 - (44) Obeyyibni Kâb (R.A) den rivayet olunmuştur, AMahü te-âianın şu meâfdaki : «Habibim hatırla o zarnanıki,) Rabbin, Adem oğullarının sulblerinden zürriyetlerini çtkarıb söz aldığı vakit» Kavli kerimi hak-kmnda (Übeyyibni kâb R.A) dedi:

— Ademin zürriyetini cem etti. Topladı ve onları erkekli dişili yarattı. Ondan sonra onlara suret verdi, onlara konuşma kabiliyyeti (akıl ve nutuk) verdi. Bunun üzerinede onlar Allah in dilemesi ile konuştular. Ondan sonra da cenabu hak, onlardan ahdi m İs ak (ikrarlı söz) aldı. Ve kendilerine kendilerini (birbirlerine ve kendi nefislerine kendilerini) şâhid tutarak :

— Ben sizin Rabbiniz değilmiyim? (dedi.)

— Onlarda (Ademin zürriyetide), Evet Rabbimizsin, şâhid olduk, dediler.

— AMahü teâlada buyurdu :

— Elbet bende yedi kat semayı ve yedi kat arzı şâhid dikiyorum ve babanız Ad em ide sizin üzerinize şâhid dikiyorumki, kıyamet gününde biz bunu gerçekdeh bilmeyorduk demeyesiniz. Bilinizki, benden başka ilâh yoktur. Benden başka Rap, yoktur. Bana hiç bir şeyi ortak koşmayınız. Eibet ben size ahdi misâkımı hatırlatıp uyaran elçilerimi göndereceğim. Kitaplarımı üzerinize (Elçilerim vasıtası ile) indireceğim.

— Onlar (Ademin zürriyetide) dediler :

— Bildik ve itiraf ettikki, Elbet sen bizim (ve bütün varlıkların) Rabbi-miz ve iiâhımızsın. Senden başka bizim için Rab yoktur ve senden başka ilâhımız yoktur.

— İşte böyle Ademin zürrjyeti bu zikredilenlerin hepsini ikrar ettiler.

— Adem Aleyhisselam onlara (zürriyetierine) bakar halde iken maka mı ûHye yükseltilerek onların üzerine kaldırıldı.

— Âdem onlardan zengin, fakir, güzel suretti ve güzel sûretliden başka sini gördü ve hemen : (Ey Allahım!} Keşke kulların arasında müsavat yapaydın (hepsini aynı seviyede yarataydın), dedi.

— AHahü teâlada : Elbet ben şükredilmem! istedim, dedi.

— Ve Adem (A.S) onların içinde (zürriyetieri içinde) üzerlerinde yanan ışıklar (lambalar) misali nurlu Peygamberleri gördü, o Peygamberler umumî misak (sözleşme) den sonra risâtet ve nübüvvet hakkında husûsî mâhiyette başka bir misak ile tahsis edilmişlerdi.

— Ve o Peygamberlerle olan ahdi mîsakda AHahü teâlânın şu kavli şerifi ildi:

— «(Ey Habibim!) hatirlaki bir zaman Peygamberlerden söz almıştık, sendende Nuhdanda, İbrahim, Musa ve Meryemin oğlu İsâdanda, onlardan sağlam bir söz almışdık.» (Ahzab sûresi, 7)

— îsa (Peygamber) işte şu Peygamberlerin ruhlarından idi. Hemen onu (Hz. Isayı) AHahü teâla Meryeme (Cebrâü Aleyhisseiam vasıtası ile) îlkâ edip gönderdi.

— İşte bu hüküm Übeyyibni kâbden tahdis olunup şöyle söyledi : «O ruh (İsa Aleyhisselam), annesinin ağzından girdi.» Ahmet bin hanbel

(NOT : Râvi Übey bin kâb hakkında kısa malumat, 115, hadîsi şerifin altında geçmiştir.)[68]

Tercümesi :

123 - (45) Ebidderdâ (R.A) den mervîdir, demiştir;

«Biz Rasûlüllâhın yanında hâdiselerden bir şeyler müzâkere edip konuşuyor idik, hemen Resulü Ekrem sallallâhü aleyhi ve sellem buyurduki:

«Bir dağı yerinden kayıp yer değiştirdiğini işitirseniz, bu hadiseyi tasdik ediniz. Ve fakat bir adamın ahlakının değiştiğini işitirseniz, tasdik etmeyiniz. Zira adamın ahlakı, cibilliyyetf ne ise, öyle olur.» [69]

İzahat

Râvî Ebidderdâ (R.A) in kısa hal tercümesi, biraz yukarda geçmiştir.

Hadisi şerifin manası ve temsîfi izahı, çok ve çok dikkat gerekir. Zira dağın yerinden değiştiğine veya dağda tamamen tebdili mekan ve şekil olması duyulduğunda inanılmasını tavsiye buyururken, adamın ahlakının değiştiğine dair işitilen cümleleri tasdik etmeyip red etmenin lüzumunu beyan etmesi, elbet telif ve tevil hususu her kişi tarafından anlaşılamaz. Fakat biz kısada olsa açıklamaya çalışacağız.

Evvelâ dağın yer değiştirmesi meselesi, günümüzde daha ayan beyan görülmektedir. Zelzeleler, âfetler, yer altı patlamaları, mâden ve emsali şeylerin meydana gelmesi gibi haller dağın tebdili mekan etmesine sebeb olmaktadır. Hatta daha evvel bazı dağların uçtuğuda yazılmaktadır. Her ne ise dağın yerinden uçtuğu ve uçabileceğ muhakkaktır. Ataların bir sözü vardır. «Deniz yanarmı, ihtimal»

Nitekim bir zamanlar, Istanbula gelen bir vapurun benzini patlayıp kara denize dökülüyor. Günlerce denizde yangın devam etmişti. Bu hâli gözümüzle görmüştük ve pek çok kimselerde gördüler.

Adamın ahlak ve teabiatının değişmesi meselesi ise, şöyle anlaşılması gerekir:

İnsanın yaratılıştaki soy sop, cibilliyet ve tabiatı îcobı, hakkında kaderi ilâhide ne şekilde tesbit edilip yazıldı ise, o yazılan kaza ve kader şeklinin icâbı, amel ve ahlakına tabî olan kişide tabiat ve ahlakının değişmesi olmaz, Yani asılda değişme olmaz. İleride gelecekği üzere, vasıfda değişme

olabilir. Asıl hali izah edelim; Mesele); akıllı, ahmak olmaz. Sahi kimse, pahıl olmaz. Şecaatlı kişi, korkak olmaz. Keza bunların akside tab'an ve adeten değişmez. Yaratılış cibiltiyyet ve kâbiliyyet ne ise öyle olur. Asıl cibillî ahlâk değişmez. İnsanın içinde karar eder.

İnsanın tabiat ve cibilliyetinin İcabı, nefsinde kararh ve dâima görülen veya görülebilecek ofan hallerin beyanı bâzı âyeti kerime ve hadisi şerif-İerdede açıklanmıştır.

Bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur:

«Öfkelerini yutanlar, takva sahipleridir.» (Ali imran sûresi, 134)

Bu âyeti kerimede «öfkelerini yutanlar. » buyurulmuşturda «Öfkelerini yok edenler.» denilmemiştir.

Ayeti kerime de beyan edildiği üzere, öfke ve kazabı tamamen yok etmek zikredilmeyorda,, öfke ve kazabı yutarak kötülüğü önleyenlerin faziletinden bahsediliyor.

Demek oluyor ki. Kötü ahlâkdan olan gazabın aslını söküp atmak imkânı olmayor veya olmayacak da, o öfke ve gazab dururken zararını önlemek için öfkenin yutularak sabra tahvil etme imkânı oluyor veya öyle olabileceği beyan buyuruîuyor.

Diğer bir âyeti kerîmede de tabiat ve cibilliyetin sabitliği şöyle Deyan buyurulmuştur:

«(Ey habîbim!) Deki, eğer siz, Rabbimin rahmet hazînelerine sâhtb olsaydınız, o zaman harcayıp tüketmek korkusuyla muhakkak cimrilik ederdiniz. İnsan (tabiat ve cibilliyeti İcabı) çok cimridir.» (fsrâ sûresi, 100}

Ayeti kerime de beyan edildiği üzere, insanın mayasında tutuculuk ve mal, müfk makam ve mansıb hırsı vardır.

Bir hadisi şerifde de şöyle buyurulmuştur:

«Eğer Adem oğlunun, iki dere dolusu altını olsa, üçüncü dereyi arzu eder, Adem oğlunun kursağını, ancak toprak doldurur. Tevbe edib hırsa kapilmayanların tevbesıni, Allâhü teâla kabul eder.» [70]

Ataların bir sözü vardır: «Can çıkmayınca, huy çıkmaz.»

Ataların diğer bir sözieride şöyledir:

«Asıl azmaz. Her şey aslına çeker. Her şey aslına rucû eder.»

Bu sözlerde, cibilliyet ve tabiatın aslı değişmeyeceğini beyan eden hadîsi şerifin hükmüne muvafıkdırlar.

İnsanın cibilliyet ve tabiat esâsına dayanan asıl mayası ve aslı esası değişmez. Fakat yaşantı ve dış âlemle ilgili görüntülerde ki, ahlâkî hayatta değişme olabilir. Yani yaratılışı olan aslı ve iç güdüsü ki kaderi ilâhiye dayanan esaslarda değişme ve tebdil veya sabit olmak gibi haller ne ise, o şekilde tecellî eder. Aslî oian şeyde her ne kadar değişme olmaz isede vasfî olanlarda irâde ve çalışmanın esâsına dayalı şekilde tezahür ederek değişme olur veya olabilir. Vasfî olan ahlâkın değişmesi ve tebdil? mümkindir.

Netekim bir âyeti kerîme de şöyle buyurufmuştur:

«Şüphesiz Allâhın (küfür ve mâsıyetten) temizlediği kimse, (korktuğundan) kurtulmuştur» (Şems sûresi, 9)

Diğer âyeti kerîme meali şöyledir :

«(Habîbim!) Sen bağışlama yolunu tut, iyiliği emret ve cahillerden yüz çevir.» (Araf sûresi, 198)

Bu ayeti kerîmelerde ve bu ayeti kerîmeler gibi pek çok ayeti kerîmelerde insanların, hem kendi nefislerini ve hem başkalarını isiah edib düzeltmekle emrofunmaları, kötü ahlakın tebdil ve teğyîrinin mümkün olduğunu açıkça beyan etmektedir.

Şu halde asıl maya ve tabîat her ne kadar değişmez isede, dış alemle ilgili ahlâkî.yaşantı ve düşüncelerin değişebileceği gayet açık şekilde belirtilmiştir. Vâzu nasîhat, talim terbiye, iyilerle teşriki mesâi ve ıslâhı nefis gibi hareketler, «Din nasihattir» esâsına dayalı olarak yaşamak ve ahlakın güzelleştirilmesi için gayretler dînin en güzel icraat işlemidir.

Bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur:

«Ahlakınızı, güzelleşiriniz.»[71]

Diğer hadîsi şerif meali şöyledir:

«Ey Allahım! Yaratılışımı güzel halk ettiğin gibi, Ahlakımı da güzelleş-tir.» [72]

Calibi dikkat bir hadîsi nebevide de şöyle buyurulmuştur:

«Rabbim beni terbiye ettiği için, güzel terbiye etti.»[73]

Yukarda naklettiğimiz iki yönlü hükümleri okuyarak rasûlü Ekrem efendimizin mübarek .sözlerini iyi anlayalım. Tezat halinde hükümler olduğu zehâbinden kendimizi böylece kurtaralım. Şayet dikkat etmez iyi araştırmaz isek, belki yanlış hüküm veririz ve sevgili Peygamber efendimizde veya onun

beyanlarında eksiklik arayanlar sırasına gidebiliriz. Bu ise, çok ve çok tehlikeli ve sapıklıkdır.

Bir âyeti kerîmede şöyle buyurulmuştur:

«Ey îman edenler! Allahdan korkunuz ve sâdıklarla beraber olunuz.» (Tevbe sûresi, 119)

Peygamber (S.A.V) efendimizde şöyle buyurmuştur : «Kişi, arkadaşının dîni üzeredir. Binaenaleyh sizden biriniz kimle arkadaşlık yapıyor, ona iyi baksın.» [74] .

Yine denilmiştir : «Tabiat tabiattan çalar, sahibinin haberi bile olmaz.»

Halk arasında : «İnsanı, akranı azdırır.» denilir.

Hülâsa mümin, mazbut ve iyi ahlak sahibi olmak için, ahlakını güzelleştirici amelleri işlemesi ve güzel ahlaklı kimselerle taşrîki mesâide bulunması lâzımdır.[75]

Tercümesi :

124- (46) Ümmü seleme (R.A) den mervîdir, dediki:

«Ya Resûlellah! (Hayberde) yediğin zehirli koyundan meydana gelen elem, senenin hepsinde sende tesiri görülüyor, hiç ayrılmıyor.[76]

— Resûlülfah buyurdu :

«O koyundan olan şey (Zehir), bana isabet etmemiştir. Ancak Adem balçık halinde iken benim hakkımda yazılmış olan elem bana tesir etmiştir.» [77]

İzahat

Râvî Ümmü Seleme (R.A), Peygamberimiz efendimizin hanımlarından, dolaysıyie vâlidelerimizdendir. Ebi ümeyyenin kızıdır. Peygamberimiz bu vâlidemizide dul olarak nikahlayıp almıştır. Hicretin dördüncü nenesi şevval ayında izdivaç buyurmuştur.

Vefatı, hicretin elli dokuzuncu senesinde seksen dört (04) yaşında Medine-i Münevverede vuku bulmuştur, kabri şerifi Cennetül Bakîdedir. Hamdü senalar olsun ziyareti acizanem olmuştur. Allah razi olsun ve şefaatini nasib buyursun. Amin.

Bu hadîsi şerifde şu âyeti kerîmeye işârst buyurulmuştur:

«{Zelzele, kıtlık ve kuraklık gibi şeyler) ne yerde, ne de (zehirlenme, hastalık ve musibet gibi) nefislerinizde bir musibet başa gelmez ki, ancak bılz onu yaratmazdan evvel o bir kitabda (levhi mahfuzda - Aliâhın ilminde yazılmıştır. Şüphesiz bu, Aİlaha göre kolaydır.» {Hadîd sûresi, 22)[78]

(4) Kabir Azabının İsbati Babı Birinci Fasıl

125 - (I) Berrâ ibnj Âzib (R.A) den rivayet olunduğunu göre. Resûlül-llah (SAV) buyurdu:

«Müslüman, kabirde sual olunduğunda, Alfandan başka iiah oimadığı-na ve Muhammed-in Allahın Rasûlü olduğuna şehâdet eder. İşte bu (rnüs-lümanın şehâciet hükmü), Allâhü teâlanın şu kavli şerifidir ; Allah (c.c.) müminleri hem dünyada ve hem Öhirette (kabirde) sâbiî söz!o (şahadet kelimesi ile) tevhide bağlı kılar.»

Diğer rivâyetde Resûlüllah (S.A.V) şöyle buyurdu :[79]

«(Allahü teâlantn,) Allah, müminleri hem dünyada, hem âhiretde (kabirde) sabit sözle (şehâdet kelimesi ile) tevhide bağıı kılar, kavli şerifi kabir azabı hakkında nazil olmuştur. Mümine kabirde danlr: Rsbbin kîm? Hemen oda, Rabbim Allah, nebim Muhammeddİr, der.» [80]

İzahat

Râvi Berrâ ibni Âzib kimdir?

Hz. Berrâ ibni Âzib (R.A), Medine-i münevvereü Enseri kiromdandır. Bu zatın babasıda sâhâbe-i kiramdan idi.

Künyesi, Ebü umâretül Ensârîdir. Küfeye Hz. Alinin yanma nakli mekan etmişti. Hz. Ali (R.A) ile cemel ve sıffîn muharebelerinde hazır bulunmuştur. Ve kendisi Küfede vefat etmiştir. Kendisinden pek çok kimseler. Hadis rivayet etmiştir, ASah ondan razı olsun.

Yukardaki hadisi şerifde beyan edildiği üzere, Ahiretin ilk evi ve mekânı

olan kabirde, sual, cevab, seâdet veya azab olunacağı beyan buyurul-maktadır. Müminler, îrad edilen suâle karşı iyi cevab ve şehâdetde bulunacaklarını cenabu hak haber veriyor.

Ve kabirde ilk sualin, Allahın varlığı, birliği, mabûdû hakîki olduğu, ondan başka bir ilahın olmadığı ve Muhammed Aleyhisselâmtn onun kulu ve Resulü olduğuna şehâdet hususunda olacağı açıklanmıştır.

Kabirde Allahdan ve Peygamberlerden sual edenler© karşı müminlerin rahatlıkla iyi cevab verebileceği hem âyeti kerime ve hem hadisi şerifde beyan edilmiştir. Fakat kâfir ve fasık müminlr, kabirde sual soran Melekleri, görünce onları, korku, heyecan ve hayret etme halinin galebe calip cevab vermede şaşkınlığa kapılıp iktidarları kalmayacaktır. Bilhassa kâfirler, hiç cevab vermeyip hapt olup kalacaklardır.

İşte bu sebebden kâfirler, kabir azâbtnı muhakkak surette görecekler. dir. Âsî müminler ise, ilahi afve nail olmazlarsa, onlarda kabir azabını göreceklerdir.

Kabir sıkması ise, her ferde şâmildir. Kabir sıkmasını görmeyen kimse olmayacaktır. Ancak kâfir ve zalimlerin kabir sıkması, kuvvetli iki şeyin arasında ezilip pestil halini alarak et ve kemikler bir birine geçerek sıkışıp perişan olanlar gibi, kabir sıkışacak onlarda böyle perişan olacaklardır.

Müminleri kabir sıkması ise, bir ananın yavrusunu kucağına alıp sevgisinden dolayı sıkıştırması gibi olacaktır.

Kabir azabı hakkında ehli sünnetin delil olarak naklettikleri delillerden şu âyet meallerimde okuyalım :

«Onlar (kâfirler, kabirlerinde kıyamet gününe kadar) sabah ve akşam ateşe arz edilecektir.» Mûmün sûresi, 46

Diğer âyeti kerime meâll:

«Biz (azimüşşan), onları (münafık ve zalimleri} iki defa (dünyada ve

kabirde) azablandıracağız.

Sonrada kıyamette, büyük bir azaba (ateşe) atılırlar.»Tevbe sûresi, 109

Resûlüllah (S.A.V) efendimiz bir hadisi nebivisinde şöyle buyurmuştur:

«Kabir, Cennet bahçelerinden bir bahçedir veya cehennem çukurlarından bir çukurdur.»[81]

Diğer hadisi şerifde şöyledir:

«Muhakkak kabir, âhiret menzillerinin ilk durağıdır. Bnâenaleyh bir kimse, oranın azabından emin ofur kurtulursa, ondan sonrasıda kolay olur. Şayet o kabrin azabından emin olup kurtulmazsa, ondan sonrası daha eşed olur.»[82]İmamı Azam' (R.A) de Fıkhul Ekberinde şöyle zikretmiştir; «Kabir azabı, kâfirlerin hepsi ve bâzı âsi müslümanlar için hakdır. Olacaktır.»

Evet ölen her insan nereye gömüiürse gömülsün, mutlaka kabir azabı veya kabir nimeti olacaktır. Kâfir ve zalimler, kabir azabına müstehak olacaklar ve göreceklerdir. Salih ve mülteki müminler ise, kabirde rahmeti ilâhiye, cennet nimetlerinden bir hayata kavuşacaklardır.

Kabirde, ruhların sahiplerine iadesi veya güneşin tesiri gibi uzakdan tesir ederek bir hayatın olup sevine veya azab görüleceği keyfiyeti îzah edilmiştir.

Ölen kimseye, ruhun tesiri veya iade yoluyla hayat bulup kabir ahvalini yaşamasını, uykuda oian insana temsil etmişlerdir. Uyuyan kişi, bir nevi ölü demektir. Ruh çıkmış gibi fakat ruhun kendine tesiri devam ettiği için, uykuda iken rüyasında bâzı kimse, çok korkunç şeyler görür, terler. Adetâ savaşmış, mücadele etmiş ve yırtıcı mahluklardan kaça kaça kendisini parçalayacak duruma gelmiştir. Uykudan uyanınca kurtula katır. İşte kabirde azab gören veya, görecek olan kimse, bu. adama benzetilmiştir. Bu adamcağızın ızdirab ve azabından, dışarda veya yanında uyanık halde bulunan kişilerin hiç haberi olmaz.

Uykuda zevkli rüyalar görüpde neşelenen adamda, kabirde cennet bahçelerinden bir bahçede zevklenen veya zevklenecek olan kimseye teşbih edilmiştir.

Kabirde ruh olmadığı halde insanın eti nasıl azab göreceği ResûlüÜa-ha sorulduğunda, Peygamberimiz şöyle cevab vermiştir:

«Senin dişinde ruh olmadığı halde nasıl ağrıyıb acı duyuyorsan, öylece olacaktır.»

Kabir azabının, kafirlerde daimi olmakla -beraber, cuma günleri veya cuma geceleri ve Ramazan ayında kabir azabı kalkacağı beyan edilmiştir. Ancak bu gün ve aylar geçtikden sonra azabın tekrar avdet edip etmeyeceğinde ihtilaf edilmiştir. Asan olan görüş, kafirlerin kabir azabr avdet edip devam edeceğidir.

Kâfirlerden, cuma günü, cuma gecesi ve Ramazan ayında kabir azabının kalkması. Peygamber sallallahü aleyhi vesellem efendimiz hürmet inedir. Yani, kâfirler dahi. Peygamberimizin âleme Rahmet olarak gönderilmesinden istifade etmiş oluyorlar.

Cuma günü veyo cuma gecesi ölen müminler, kabir azabı görmüyecek-leri hususunda beyanlar vardır. Bu beyanlar ulemânın çeşidli delil ve kaynaklardan aldıkları bilgilerin mahsûlüdür.

Meraktl felahda Şu mealdeki hadisi şerif nakledilmiştir:

« Üç kişiyi Atfifhü teâta kabir azabından koruyacaktır. (O üç kişide şunlardır:)

«Müezzin, şehîd ve cuma gecesi vefat eden kişidir.» Cuma babı

Merakıl felah tahtavisindede Şu görüşler zikredilmişti'-

«Ebül muîn usûlunda dedikj : Ehli sünnet velcemaat dedi; Kabir azabı ve münker, Nekir Meleklerin suâ'i hakdır. Fakat o kabirdeki kişi, kâfir olursa, işte

bunun azabı ktyameie kadar deva meder. Ancak Peygamber sallallahü aleyhi vesellem hürmetine, cuma günü ve Ramazan ayında kabir azabı onlardan kalkar,

«Bundan sonra müminlerde iki kısımdırlar. Eğer mümin itaatkar olursa, onun için kabir azabı yoktur. Ve fakat kabir sıkması olacaktır. Bu kabir sıkmasının korkusunuda Altahtn verdiği nimete karşı hakkı ile şükredeme-diğinden görüp tadacaktır...

«Şayet ölen mümin asi ve günohkar olursa, onun için kabir azabı ve kabir sıkması vardsr.

Ancak bu âsî müminden cuma günü ve cuma gecesi Kabir azabı kesilir ve bir daha kabir azabı kıyamete kadar avdet etmez. Eğer o âsî mümin. ouma gecesi veya cuma günü ölürse, kabir azabı ve kabir sıkınası, bir oaat kodar bir şey olur. Ondan sonra ondan kabir azabı kesilir, kıyamete kadar bir daha avdet etmez. Mecmaürrivâyei ve tefarhâmyedede böylece dır.»[83]

Daha geniş izah Aliyyül kârinin Fıkhul Ekber şerhinde mezkûrdur. Ayrıca kabir azabı ve kabirdeki diğer ahvaliara âit deiii ve hükümler, hemen ileride gelecektir.

Esasen kabir âlemi, âhiret hayatının başlangıcı olması hasebiyle bir nevî gaibdir. Bu âlemdeki hayatın İzahı, âyet ve hadîsi şeriflerdeki beyan lardan ibarettir. Dünya umuruna benzetilemez, kıyas edilemez.

Akâid kitablarında bu husus şu ifâde ile açıklanmıştır.

«Gâib oian şeyi, şâhid ve hâzır oian şeye kıyas etmek, Fasittir.»[84]

Tercümesi :

126 - (2) Enes (R.A) den mervîdîr, dedi:

«Muhakkak kul (ölü) kabrine konduğu ve adamları ondan ayrılıp gittikleri vakit, o kabir sahibi adamlarını ayakkapEarının tıpırdttarını işitir halde iken ona iki tane Melek gelir, hemen onu (kabirdeki kutu) oturturlar ve derler :

— Muhammed saüallahü aleyhi veseüem olan bu adam hakkında ne dersin?

— İşte o sorutan kişi mümin cîursa, hemen ; Ben şehâdet ederimki, elbette o (Muhammed AS), AÜahm kuîu ve Resulüdür,der.

Bunun üzerine o kimseye şöyle denir:

— Cehennemde oian makamına bak artık ANahü teâla senin o makamını cennet makamına tebdil etti. İşte o anda bu kimse, o ,;ki meleği tama-miyle görür.

— Şayet o sorulan kimse, münafık ve kâfir olursa, ona denir : Bu adam (Muhammed Aleyhisseiam) hakkında ne dersin?..

— Bunun üzerine Münafık ve kâfir) bilmiyorum, der. İnsanların (Müminlerin) dediğini bende (dünyada) der ic'/m : hemen ona : Doğru olanı bil-medin ve gerçeğe tâbi olmadın, denir ve Demirden yapılmış kırbaç şiddetle vuruiur. O vurulan kişi (Kâfir veya münafık) şiddetli bîr şekilde bağırır, onun bu bağrışını insanlarla cinnilerden başka kendisine yakın olan (hayvanlar, melekler ve kuşlar gibi canh) şeyler işitir.» [85]

İzahat

Hadisi şerifin baş tarafında, kabre konan ölünün kendini kabre getirip koyanların ayak tıpırtılarını işittiği beyan buyurulmaktadır. Bu hükümle kabirde bir nevi hayata kavuşma keyfiyeti ortaya çıkıyor. Haîta bazı hadisi şeriflerde Ölünün kendini kefenieyeni, namazını ktlanı ve yüklenip gidip kabrine defneden kimseleri bilir, olduğu zikredilmiştir. Kabirdeki bu şekildeki anlayış, duyuş ve bilme halleri bir nevi hayatın olduğunu ortaya koyuyorki, kabirde mutlak hayat şekli vardır. Ancak hayatın durumu ve mahiyeti açıklanmamıştır.

Kabirdeki hayat hakkında ulema ihtilaf etmişlerdir. Bir kısmı ruhun iadesi ile olduğunu beyan etmişler. Diğer bir kısım bilginler ruhun iadesi olmayıp kabirde sual ve cevabları anlayıp cevab verebilecek ve bâzı hal ve hadiseleri anlayıp bilecek kadar bir kabir hayatı (di;...ne şskli) olacağı hu susunu belirtmişlerdir.

Böyle ihtilaflı anlayış ve izah ediş şekillerinin ihtilafından dolayı, İmamı Azam Ebû Hanife (R.A) kabirdeki hayat şeklini izah etmeyip tevekkuf etmiştir.

Hadisi şerifde, «Ona iki tane melek gelir...» Cümlesinin ihtiva ettiği hükümdede «Münker» ve.«Nekir» ismini alan meleklerin ölüye gelip sual sorup ölünün durumunu tesbit etmeye geleceklerini beyan buyurmaktadır. Bu meleklerin-isimlerini beyan eden hadisi şerifler hemen ileride gelecektir.

Hadîsi şerifde beyan edilen diğer bir husus da, kabre konan mümin ise, meleklerin suallerine güzel cevab neticesi kabirde kendisine cennet bahçelerinden bir bahçe gösterilerek «işte burası senin mekânın» denerek hemen seâdet hayatına oradan başlayacağı beyan buyurulmaktadır,

Hadîsi şerifde münafık ve kâfirier'in suale karşı müsbeî cevab vere-miyecekieri ve bu sebeble de kabir de şiddetli bir azaba duçar olacakları zikredilmektedir.

Demirden kırbocın şiddetle vurulması keyfiyetinde ise şu âyeti kerimeye işaret vardır:

«Şu iki sınıf (müminlerlerle kâfirler}, Rablerinin dîni hakkında bir bir-leriyie davaya kalkışan1 iki hasımdır.

— İşte o kâfir (ve münafık) olanlar için ateşten kaftanlar biçilmiştir. (onların) başlarının üstünden kaynar su dökülür.

— Kaynar su ile karınlarında olan şeyier ve derileri eritilir.

— Onlar için birde demirden kamçılar var.

—- Her ne zarnan onun (Gteşin) ;zd ırasından ateşten çıkmak isterle.-ser yine (o demir vurularak) içine döndürülürler. Ve onlara : Haydi tadın yangın azabını, denir.» (Hac sûresi, 19-22)

Bir az yukarda geçtiği üzere, kabir seâdetli ve iyi olursa, âhiretin diğer safhalarıda iyi olur. Allah muhafaza, kabir hayatı kâfir ve münaffkia-rın uğrayacakları kötülüklerle dolu olursa, âhiretin diğer safhalanda çok kötü ve perişn olur.

Cenabu hak, bütün >müslüman kardeşlerle bizleri, kabri mes'ud olup âhiretin diğer saflarıda mes'ud ve iyi olanlardan eylesin. Amin.

127 - (3) Abdullah bin Ömer (R.A) den menfidir, dedi:

Resûlüliah (S.A.V) buyurdu :

«Sizin biriniz öldüğünde kuşluk ve akşam (Sabah, akşam) ona (ölen kimseye) mekanı arz olunur. Eğer o ölen kimse, cennet ehlinden İse, onun mekanı (ve makamı) da, ehli cennet mekânıdır. Ve eğer o öten kimse, Cehennem ehlinden ise, mekanıda, cehennem ehlinin mekânıdır.[86]

— İşte bu şekilde arz etme hati o odama:

«Seni Allahü teâla kıyamet gününde dinlenceye kadar, işt® mekânın budur,

denir.» [87]

Tercümesi:

128 - (4) Aişe (R.A) den rivayet olunduğuna göre,

«Yahudi b.ir kadın Aişenin yanına girdi. Kabir azabını zikretti, hemen vahûdî kadın Aişe (R.A) ye dedi ki : Allah (c.c.) seni kabir azabından muhafaza etsin.

— Bunun üzerine Aişe (R.A), Resûlüüah (SAV) e kabir azabından

— Resûlüliah (S.A.V) de : Evet, kabir azabı hakdır, buyurdu.»[88]

— Aişe (R.A) : Ondan sonra Resûlüliah sallalfahü aleyhi veseiieml her namazdan sonra daima kabir azabından Allaha sığınır gördüm dedi.»[89]

Tercümesi:

129 - (5) Zeyd bin Sabit (R.A) den mervîdir, dedik!:

«Resûlüliah (S.A.V) aramızda Beni neccâra (ensardan bir kabileye)

ait bahçede onun bir dişi katın üzerinde idi. Bizde onunla beraber idik. O

halde iken dişi katır ürktü nerede ise, dişi katır onu (Resûlüllahı) üzerinden

düşürüyordu. Hemen o halde iken attı veya beş adet kabir, zuhur ediverdi.

— Bunun üzenine Resûlüliah (S.A.V) : 3u kabirlerin adamlarını kim bili;-? dedi.

— Bir adam ben dedi.

— Resülüfiah (S.A.V) «Ne zaman öldüler?» dedi.

— O adam : Müşrik oldukları halde öldüler dedi.

— Resûlütlah (S.A.V) «Şüphesiz bu ümmet, kabirlerinde imtihan olunur. Eğer defn olunma salardı, kabir azabından benîm işittiklerimden İmtihan olunanları size işittirmesi İçin AİIahü teâlaya dua ederdim, dedi, Sonra Resûlülfah bize doğru döndü ve şöyle dedi:

«Kabir azabından, Ailaha sığınınız.»

— Ashabı kiram dediler: Kabir azabından ANaha sığınırız.

— Resûlüllah (S.A.V) dedi :

«Gizli ve aşikâr fitneden, AMöha sığınınız,»

— Ashabı kircm dediler : Gizli ve aşikar fitneden Allâha sığınırız.

— Resûlüllah (S.A.V) dedi : «Deccâlın fitnesinden, Allâha sığınınız.»[90]

— Ashabt kiram dediler : Deccâlın fitnesinden Allâha sığınırız,»[91]

İzahat

Ravî Zeyd bin Sabit (R.A) kimdir?

Hz. Zeyd bin Sabit (R.A), Peygamberimizin vahy kâtiblerinin en efdait, sahabenin en fakihlerinden ve ferâiz ilmini en iyi bilenlerinden idi. medînei münevvereli ensardandır.

Peygamber efendimiz Medİne-i münevvereye hicret ettiği zaman, Hz. Zeyd bin Sabit onbir yaşlarında idi. Küçük yaşlı olması hasebiyle Bedir muhaberesine iştirak edememiştir. Fakat Uhud muharebesi ile diğer muharebelerde haztr bulunmuştur.

Hz. Ebû Bekir (R.A) zamanında Kur'am kerimi cem edenlerin birisi idi. Hafızı kur'an olan bu zat, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer zamanında Hilâfete zaman zaman vekil bırakılmıştır, Hatta Hz. Osman da bu zatı hilâfete vekil olarak biraktıkları olmuştur. Demek oluyorki, bu zot, ilim, dirayet ve idâri yönden sahabenin en şereflilerinden birisidir. Hz. Osman zamanında Bey-tulmalın memuriyeti, buna verilmiş idi,

Kur'anı kerîmi mushaft şerife nakletmek, yine Hz. Osman zamanında bu zat tarafından icra edilmiştir.

Peygamber efendimizden doksan iki (92) hadisi şerif rivayet etmişlerdir. Ve kendisinden pek çok kimseler hadis rivayet etmiştir.

Vefatı, Hicretin kırk beş (45) inde elli altı (56) yaşında Medîne-i münevvere de vuku bulmuştur. Allah ondan râzî oisun.

Hadîsi şerifde Şirk üzere ölenlerin cehennemde oldukları beyan bu-

yurulduktan sonra, Kabir azabından, fitneden ve Deccâlın şerrinden Allâha sığınmanın ehemmiyeti zikredilmiş ve ashabı kiram efendilerimiz de hemen peygamber efendimizin tavsiyesine ittibâ ederek Allâha sığınıyorlar. Bizler için çok uyarıcı bir husustur. Cenâbu hak bu tavsiye ve uyarılara dikkat edenlerden kılsın. Amin.[92]

Kabir Azabı İle İlgili İkinci Fasil

Tercümesi :

130 - (6) Ebî Hüreyre (R.A) den mervîdir, dedi:

— Resûlüllah (S.A.V) buyurduki:

«Ölü kabire konduğu vakit, siyah yüzlü ve gök gözlü iki melek o ölüye gelirler. Bu Meleklerin birine «Münker,» diğerine «Nekir» denir.

— Bu iki Melek : «Bu adam (Muhammed Aleyhisselâm) hakkında ne dersin?, derler.

— Hemen o ölü : O adam, Allahin kulu ve Resulüdür, Allahdan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allanın kulu ve Resulü olduğuna şehâdet edirim, der.

— Bunun üzerine o iki Melek : Biz biliyoruz, sen bunu daha evvel söylerdin, derler. Bundan sonra o kulun kabri yetmiş arşında yetmiş arşın (yani, çevresi yetmiş arşın) genişler, sonrada o kabrin içi nurlanır (nurla doldurulur). Sonra o kula : Uyu denir.

— Bu söz üzerine o kul : Ehli i yalıma deneyimde onlara bu hali haber

vereyim, der.

— İşte o anda iki Melek derlerki : Zifaf gecesinde uykudan sevgili ehli, muhabbet ve sevgi ile kaldırmadıkça uykuya dalan gelinin uyuması gibi, uyu, tâki Allahü teâla onu yatağından diriltip kaldırıncaya kadar (uyu, derler).

— Şayet iki Meleğin geldiği o ölü, münafık olursa, o münafık : İnsanlardan işittim, onlar bir şeyler derlerdi, bende onların dedikleri gibi derdim, bilmiyorum, der.

— Bunun üzerine o iki Melek ; Biz seni daha eyveS bilirdik, sen böylece derdin, derler.[93]

Yere) den irk i : Bunun üzerine kavuş bunu sıkıştır. Hemen yer, onun üzerine kavuşur, onu sıkıştırır. Bu sıkıştırma ile o ölünün kemikleri bir birine girer {âdeta pestil halinde sıkıştırır), bu sıkıştırma hâli, Allahü teâfantn onu yatağından tekrar diriltip gönderinceye kadar azab olarak devam eder.» [94]

İzahat

Yukardaki hadîsi şerifin uzun cümle ve İzahlarında münker, nekir meleklerinin kabirde suale çekecekleri ve onların suallerine mümin olan ktm-seierin rahatlıkla cevab verebilecekleri ve meleklerin onlara iyi şehâdet edip nimete devamlarını tebşir ediyorlar.

Şayet ölü münafık ve kâfir olursa, cevab veremeyecekleri ve kabirde şiddetli sıkma ile azab olunacakları beyan buyurulmaktadır.

Ayrıca kabirdeki seâdet ve nimete kavuşan müminlerin, dünyaya dönüp ehil (yalına o nîmetten haber vermek için taleb edeceğini ve fakat izin verilmeyip huzur ve seâdet içinde tekrar mahşere dirilip gelinceye kadar uykuda devam etmeleri söylenecektir.[95]

Tercümesi

131 - (7) Berrö İbni Âzib (R.A) den rivayet olunduğuna göre, Resulü!-!ah sallallahü aleyhi vess'İem dedik!:

«(Kabre konan kimseye)' iki melek getir, onu olurdurlar ve o kimseye : Rabbtn kim? derler.

— Bunun üzerine (Mümin) ı Rabbim Allah, der.

— Melekler tekrar o kıîmseye : Dinin nedir? Derler.

— Hemen o adam (mümin), dinim îslamdır, der.

— Melekler yine derlerki : Size gönderilen bu adam (Muhammed Aiey-hisseiam) kimdir?

— O ölü derki: O adam, Altohın Resulüdür.

— Melekler derlerki: Sana bu haber nereden yetişmiştir?

— O kimse derki : Allanın kitabını okudum ve tasdik ettim, işte o da şu kavli ilâhidir.

«Aİlah, müminler^ hem dünyada, hem âhsrette (kabirde) sabit sözle (kelime-i şehâdet İle) tevhide bağlı kılar.» (İbrahim sûresi, 27}

— Resûlüilah (S.A.V) dediki:

«Semâdan nida eden bir nidaci, (hak tarafından) şöyîe nida eder : Kulum doğru söyledi, onun için o kuluma cennet yataklarından bir yatak seriniz ve cennet elbiselerinden bîr elbise, giydiriniz ve ona cennete acilen kapıyı açınız, kapıda hemen açılır.

— Resûlüilah (S.A.V) buyurdu : O adama cennetin güzel yeli ve mübarek kokusu gelir ve o adama gözünün yetişip görebildiği mikdarda kapri genişletilir.

— Fakat © öien kişi kâfir İse, işte onun ölümünü Resûlüilah zikretti, de-

«Kafirin ruhu cesedine avdet eder ve iki melek gefir, onu oturturlar,

— Hemen kâfir der : Hey hey, bilmiyorum!

— Bunun ürerine melekler derler ; Size gönderilen bu adam {Muhammed Aleyhisselam) hakkında ne dersin?

— Hemen kâfir der : Hey heyki ben bilmiyorum!

— İşte bu anda hemen semadan nida eden bir nidacı şöyle nida eder : Bu kâfir yatan söylemiştir, bu sebeble buna cehennem döşeklerinden bir döşek seriniz ve cehennemin kapısını bu adama açınız.

— Resûlüilah (S.A.V) dediki : Bu kâfire cehennemin harareti ve sıcak rüzgârı gelir.

— Resûtüllah (S.A.V) buyurdu : Kabir o kâfiri öyle sıkarki, nerede ise, kemik ve etlerini bir birlerine katar. Sonra ona kör ve sağır oian zebani (hiç bir şeye kulak verip görmeyen, azgın zebânî) musallat olur. O zebanide demirden yapılmış kırbaçda beraberdir. Eğer o kırbaç bir dağa vuruisa, o dağ dağılarak

toprak olur. İşte bu kırbacı o zebânî, o kâfire bir vurdumu, insanlar ve cinnilerden başka doğu batı arasında ki bütün varlıklar o kırbacın sesini işitir. Hemen o kâfir, toprak olur. Ondan sonra ruh, tekrar o kâfire iade olunur (yani, tekrar yine diriltilir, azabı böylece deva meder).»[96]

Tercümesi

132 - (8) Osman (R.A) den rivayet olunduğuna göre, (Hz. Osman} çok zaman bir kabrin başında durdumu, sakalı ısianıncaya kadar ağlardı. Kendisine denildiki : Bu kabjr, cennet ve cehennemi hatırlatıyor, bu sebeb-den ağlamalısın ve bu kebirden içinmi ağlarsın?!.

— Bunun üzerine Hz. Osman dedi : ResûlüMah (SAV) buyurmuştuki :

— Muhakkakkî kabir, Ghiret mekanlarından ilk mekandır. Binaenaleyh bîr kişi burada kurtuluşa nail olursa, bundan sonrası buradan daha kolay olur.»

— Şayet bir kimse, burada (kabirde) necata kavuşamazsa, bundan sonrası, buradanda eşed olur.»

— Osman (R.A) dedi,

— Resûlüilah (S.A.V) buyurdurki:[97]

«Kabirden daha korkunç bir manzara (mekan ve mevzi!) görmedim. Ancak orayı en korkunç yer gördüm,»[98]

Tercümesi

133 - (9) Yine Osman (R.A) den mervîdir, d f; diki:

— Resûlüllah (S.A.V) ölüyü defnedip fariğ olduğunda o ölünün başında dururdu ve derdik!:

«Kardeşinize istiğfar ediniz, sonra ona kavli sabit için (Kelime-i tevhidi söylemesi için) dua ediniz. Zira şu anda o, sual olunmaktadır.» Ebû Davud[99]

İzahat

Bu hadîsi şerîfde, kabre konulan bir mevtanın mağfireti için dua etmenin iyi bir vazife ve amel olduğu beyan buyurulmaktadır. Her ne kadar açıkça telkin meselesini beyan etmeyorsada, kabre konan mevtanın sual olunacağı ve bu suale sabit ve iyi bir şekilde cevab verebilmesi İçin, ölü hakkında hayırlı dua edilmesi hususunun tavsiye buyurulması, bir nevî telkindeki dilek ve temennilerin icrası beyan buyurulmaktadır.

Aslında kabirde telkin merasimi yoktur. Hatta Bid'attır. Fakat yukardaki hadîsi nebeviler gibi muhtelif hadîsi şeriflerin hükümlerini tatbik etmek keyfiyeti, ölüye bir nevî hayır dua ve istiğfar olduğunu beyan ederek müteahhi-rîn âlimleri, telkini güzel görmüşlerdir.

Netekim bu husustaki mes'elenin yönleri, Fıkıh' kitabiarında beyan edilmiştir. Bilhassa «Mülteka tercümesi» adlı eserimizin cenaze bahsinde kısa yoldan İzah edilmiştir.

Şârih Aliyyülkâri şu hükümleri zikretmektedir:

İmamı Şâfi-Î ve ashabına göre, kabirdeki ölünün yanında Kur'andan âyetler okumak müstehabdır.

Şâfi-Î Alimleri ise, dedilerki : Kur'anı kerîmin tamamını öiünün huzurunda yani, mezarının başında hatmetmek güzeldir.

Beyhakî-nin süneninde de şöyledir : Ölü defnedildikten sonra kabrin başında süre-i Bakaranın başını ve sonunu okumak, ibni Ömer {R.A) a göre müstehabdır.

Bir rivayette de, süre-i Bakaranın evveli, ölünün başında ve sonu ölünün ayak ucunda okunur [100]

Hulasa her ne şekil ve surette olursa olsun, ölüye kabri başında ve kabir ziyareti ânında dua, istiğfar, teşbih, tehlil ve iyi dileklerde bulunmak iyidir. Ölüye mutlaka fâidesi vardır.

Daha geniş malûmat, Akâid kitabiarında mezkurdur.[101]

Tercümesi

134 - (10) Ebİ Saİd (R.A) den mervidir, dedi:

— Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Elbet kâfire, kabrinde doksan dokuz adet büyük yılan (zebani) musallat olur. O büyük yılan, o kâfiri kıyamete kadar ısırır ve sokar. Eğer o büyük

yılandan bir tanesi yer yüzüne üfleyip ağzının rüzgarı vasıl olsa, o yerde hiç yeşillik bitmezdi.» Dârimî, Tirmizi buna mümasil rivayet ettiği hadisde «doksan dokuz» yerine «yetmiş» diyerek rivayet etmiştir.[102]

İzahat

Hadîsi şerifde geçen doksan dokuz zebânî hakkında bâzı îzahîar yapılmıştır. Biz de onlardan bir kısmını açıklamaya çatışalım.

Evvelâ «Tinnîn» kelimesinin «Büyük yılan, cehennem zebanilerinin büyüğü» olarak açıklandığını hatırlayalım. Sonra Zebaninin niçin doksan dokuz olduğu cihetini öğrenelim.

Zebaninin doksan dokuz olması, Cenâbu hakkın doksan dokuz ismi ilâhisi vardır. Kâfir olan kişi, Aİiâhü tealaya doksan dokuz ismin karşıhğındq doksan dokuz çeşit küfür ve şirk isnadında bulunmuştur. Ceza amelin cinsinden olması hasebiyle, Kâfire de doksan dokuz adet büyük yılan Zebânî kabrinde azob etmeye başlayarak cezasını çektirmektedir. Yâni her isim karşılığında bir zebânî musallat kılınarak azablanacaktır.

Yahut Cenabu hakkın rahmeti ilâhîsinin tecellîsi, yüz (100) derecedir. Yüz derece rahmeti ilahîsinden bir derecesini dünyada kullan üzerine ve varlıklara lütfetmiştir. O bir derece rahmeti ilâhinin tecellîsinin şum-'ılü ila insanların bir birlerini sevmesi, kan ile kocanın mehabbetleri, ananın ycv-rulartnı sevmesi, vahşî hayvanların dahî yavrularını korumaları, büyüklerin küçüklere şefkat etmeleri ve küçüklerin, büyüklere hürmet ve saygıda bulunmaları ve bunların emsali iyiliklerin cereyan etmesi, hep bir rahmeti ilâhînin tecellîsidir.

Yüz derece rahmeti Hâninin doksan dokuzu, ahirette tecellî edecek ve doksan dokuz rahmeti üâhînin hebsi müminlere yayılıp şümullanacaktır.

İşte müminlere tahsis edilip şumullanacak olan doksan dokuz derece töhmeti ilâhînin karşılığında, kafirlere de doksan dokuz büyük yılan Zebanı, azab etmek üzere musallat kılınmaktadır.

Bu görüş ve izahları, fbni melek de aynı şekilde beyan etmiştir

îmcms gazaîî merhum ise. Kâfire yapılan bu kadar adet yılanın azabı, kötü ahlakın adedi o kadardır da onun içindir, demiştir. Yâni kötü ahlak-ın adedi. Doksan dokuz, olduğundan ve Kâfir o kötü ahlakın hepsini işlediğinden, her kötülük karşılığında bir büyük yılan takdir edilib azablandınlıyor.

Her ne suret ve sebebie olursa olsun, kâfir mutlaka kabrinde bu cezayı çekecek, ahîretin ilk evi ve menzili olan kabirde azablanmaya böylece baş-İayıp cehennemde ebedî olarak azabı devam edecektir. Cenabu hak, küfür üzere ölmekten cümlemizi koruyup İman üzere ölmemizi nasib buyursun. Amin.[103]

Kabir Azabı İle İlgili Üçüncü Fasıl

Tercümesi

135 - (II) Câbir (R.A) den mervîdir, dedtki:

«Sâd ibni muaz-ın — Muoz oğlu Sâd-in vefatından onun yanına Resulü Ekrem salfallahü aleyhi vesellemle beraber çıkmıştık. Resûlüllah {SAV} Sâd-in cenazesini kıldı, cenaze kabrine kondu ve üzeri örtüldükten sonra Resûlüilah (S.A.V) teşbih getirdi. Bizde aynı teşbihi getirdik. Sonra tekbir getirdi, bizde tekbir getirdik. Bunun üzerine denildik! : Yâ Resûlüllah! Niçin teşbih getirdin, sonra tekbîr ettin?[104]

— Resûfüllah (S.A.V) buyurduki:

«Bu sâlih kulu kabir o kadar acâib sıkmıştı (onun o hâline muttali dunca ben teşbihe, tekbire devam ettim, sizde devam ettiniz) Nihayet Ailahü teâlâ ondan o kabir sıkmasını kaldırdı.»[105]

İzahat

Bu hadisi şerifde belirtildiği üzere, ölen kimse, ne kadarda salih vo iyi olsa, mutlaka kabir sıkması olacaktır. Sahabenin en salihisrinden birisi olan Hz. Sâd, kabir sıkmasını görmesi hâlinde ondan sonra gelen her sâlih ve iyi kimsede bu hali mutlaka görecektir.

Evst kabir azabı, saiih kişilere olmayacak, fakat kabir sıkması olacaktır. Kabir sıkması, kabir azabı gibi değHdir. Her biri ayrı ayrıdır. 125. Hadisi şerifin izaht ile 131. hadisi şerifin meâîini okumak lazjmdır ve birde hemen şu aşağıdaki hadisi şerifi okuyalımda, Hz. Sâd-in dâhi kabir sıkmasından kurtulmadığı hâli düşünelim.

Düşüneümrie, kabrin her türlü ızdırabından korunma yollarını ve Kabir de yatanlara hayırlı dua ve istiğfarda bulunmayı ihmai etmeyelim.[106]

Tercümesi

136 - (12) Ömerin oğlu Abdullah (R.A) den mervtdîr, dedi:

Resûiüllah (S.A.V) buyurdu :[107]

«(Bunun yani, Sâd'in ölümü) için arşı alâ titredi, unun için sema kapılar* (Rahmet inmek için gök kapıları) açılmıştır ve yetmiş bin melek cenazesine hazır olmuştur. Böyle iken yine sâd-j, kabri o kadar acâib bir sıkma ile §ik-dt, sonra o hal ondan kaldırıldı.» [108]

Tercümesi

137 - (13} Ebu Bekirin kızı Esma (ft.A) den mervîdir, demiştir:

Resûîüllah (SAV), hutbe okumak üzere ayağa kalkdı, bir kişinin ibtild

olunacağı kabrin fitnesinden bahsetti. Resûlüllah (S.A.V) bu hali zikredince, müslümanlar acâib bir şekilde feryadı figan ettiler.» Buharı böylece rivayet etmiştir

Mesâide şunu ziyâde etti. Benimle Resûlüllahın kelâmını anlamama âit Öğle bir hal ortaya çıktıki, vaktaki onların feryadı sükûnet buldu, hemen bana yakın olan adama dedim : Allah sen] bu amelinde mübarek etsin,! Resûlüllah (S.A.V] sözünün sonunda ne dedi?

— O adam dedi: Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Bana vahyolunduki, Muhakkak siz, yakında deccalın fitnesi ile kabirde fitnelenirsiniz.»[109]

İzahat

Râvı Esma binti Ebi Bekir (R.A) kimdir?

Hz. Esma (R.A), Hz. Ebû Bekir (R.A) in kızı, Abdullah bin Zübeyrin annesi, Dolaysiyle Zübeyr bin Avvam (R.A) in hanımı saliha bir hanım idi. Mekke-i mükerrerne de müslüman olmuştur. Müslümanların on seKizıncısı pıaugu beyan edilmiştir. Hz. Aişe validemizin kız kardeşidir. Hz. Aişe validemizden on beş yaş büyüktür.

Çok zaman kadınların mesele ve dertlerini bizzat bu hanım Peygamberimiz efendimize getirir anlatır ve cevâbını alır kadınlara İzah ederdi.

Hz. Esma (R.A), oğlu Abdullah (R.A) in haccact zalim tarafından Mekke-i mükerreme de mancınık-a asıb şehit olmasından sonra on veya yirmi (20) gün sonra yüz (100) yaşında hicretin yetmiş üç (73) tarihinde Mekke-i mükerreme de vefat etmiştir. P^k çok kimseler kendisinden hadîsi şerif rivayet etmiştir. Allah ondan râzî olsun.

Haccacı zalim tarafından oğlu Abdullah (R.A) in, ne şekilde ve ne zaman öldürüldüğü ve annesinin neler söylediğini öğrenmek İsteyenler, (Mehmet Zehni merhumun «ElhakaiK» eseri ile «Meşâhirunn'sâ) adlı eserine müracaat etmeleri gerekir.

Hadîsi şerifde kabir de çok acaib bir fitne ile karşılaşılacağı beyan buyurulmuştur. O kabir de olacak fitneyi duyan sahabe, feryadı figan ediyorlar ve resûlüllahın sözünün sonu bile gürültüden anlaşılmayor. Hz. Esma (R.A} kendisine yakın olan bir zata resûlüllahın sözlerinin sonunu soruyor. O adam da ResÛIüllahın kabir de Deccalın fitnesi ile karşılaşılacağından bahsetmiş olduğunu beyan ediyor.

Bu son cümleden de anlaşıldığı üzere, Deccalın fitnesi çok kötü ve fena bir fitnedirki, kabir de dahi onun fitnesi-insanı rahatsız edeceği veya onun fitnesi gibi çok acaib fitnenin kabirde de cereyan edeceği beyan buyurul-muştur.

Bir az ilerde Deccalın çeşit ve fitnelerinden bahsedilecektir. Aynı zamanda yukarda ikinci hadîsi şerifin altında kısada olsa Deccal hakkında îtikâdî yönler zikredilmiştir. Orayı da tekrar okumak faydalı olur.[110]

Tercümesi

138 - (14) Câbİr (R.A) den rfvâyeî olunduğuna göre, Resûlüîlah (S.A.V) dedik* :[111]

«Öiü kabre konduğu vakit, güneş battığı zamanki şekli o ölüye temsili olarak gösterilir. Göîlerine mesheder halde oturur ve derki: Beni bırakın ben namazı kılayım.» [112]

Îzahat

Bu hadisi şerifde Resulü ekrem efendimiz, kabrine konan bir ölüye güneşin battığı iarnonki fersizieşip batmaya doğru yönelen şekli gösterileceğini, o öiüde o zaman kendinin dünyada yaşadığı zannı İle ikindi vakti çıkmadan namazını kılmak için izin istediğini beyan buyurmuştur.

Bu beyan dünyada iman ve amel sahibi mümin olan kişiler hakkındadır. Zira namazını kıları kişi ancak ve ancak mümin olur. Namazını sıhhatında kılan mümin, ölürken öyie ölür. öidüğü gibi de kabirde ve mahşerde aynı amel ve mükâfatı ile yargılanır.

Bu hadîsi şerifde şu mealdeki âyeti kerîmeye işaret vardır :

«Kıyameti (ölüm ve ötesini] gördükleri gün, dünyada ancak bir akşam yahut bir kuşluk vakti kadar kalmış olduklarını sanırlar.»(Nazîat sûresi, 46-47)

139 - (15) Ebi Hureyre (R.A) den mervîdir. Resölüllah (SAV) den ri-vâyeî ettiğine göre, Resulü ekrem (S.A.V) buyurduki;

«Muhakkak öfü kabre konur, Hemen adam kabrinde korkusuz ve fitne-siz kabrinde oturtulur.

— Ondan sonra denirkj :

— Hangi dinde yaşadın?

— Bunun üzerine o adam der:

— İslorn dininde yaşatan.

— Derhal denirki :

— Bu adam kimdir?

— Kabirde ki edam derki:

— O adam AHahın Resulü Muhammed (A.S) dır, Allah tarafindan bize açık ve kesin hükümleri beyan etmek üzere geimiştir, bizde onun getirdiği hükümleri tasdik etmiştik.

— Bundan sonra o kabirdeki adama denirki:

— Aliahü teâlayı gördün mü?

— Buna cevab olarak o adam derki:

— Hiç bir ferti için AHahi görmek layık olmaz.

— İşte o anda o adam için kabirde cehennem cihetinden bir delik açılır. O odam hemen orada bir birine bitişik ateş tuttuklarının oluşuna bakar.

— O adama denirki -.

— Bak bu ateş ki, Aliahü teâla seni buraya atılmandan korudu.

— Bundan sonra o adama cennet cihetinden bir yer açılır. Oranın yeşilliklerine ve diğer nimetlerine bakar.

— İşte o anda adama denirki:

— Burası senin mekan ve merdindir, senin kesin ve sabitlikle buraya inanç ve amelin devam ederdi. Ve sen bu itikad üzere öldün. İnşaattan onun üzerine tekrar diriltilirsin.

— Kötü adamda kabrinde korku ve fitne tehlikesiyle oturtulur, denirki:

— Sen hangi dinde yaşadın?

— O adam derki: bilmiyorum!

— Tekrar denirki: Bu adam kimdir?

— Adam derki : İnsanlardan işitmiştim onlar bir söz söylerdi, bende onların söylediğini söylerdim.

— Bunun üzerine hemen Cennet tarafından bir delik açılır. O adam Csn

netin yeşilliklerine ve diğer güzel nimetlerine bakar.

— Hemen o adama denirki:

— Bak şu nimetlere ki, Aliahü teâla seni o nimetlere kavuşmakdan men etmiştir.

— Sonra cehenneme doğru bir yol açılır. Oradaki ateşlerin bir birlerine bitişik şiddetli yanışlarına bakar.[113]

— O adama dsnîrki : İşte burası senin varacağın yerdir. Sen buranın varlığı ve olacağında şek üzere idin. Ve bu şek üzerede Öldün. Ve bu şek üzerine inşaallah tekrar diriltileceksin.»[114]

Kitap Ve Sünnete Sarılma Babı Birinci Fasıl

Tercümesi :

140 - (i) Ajşe (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüilah (S.A.V) buyurdu :

«Bir kimse, bizim bu işimizde (dinîmizde, şeriat ve sünnetimizde) o dinden olmayan yeni bir şey (Bid'at) ihdas ederse, işi® o kimse (onun getirdiği Bid'at) merdütdür.» (Hadîsi, Buhârî, Müslim ittifakla rivayet etmiştir.)[115]

Îzahat

îman bahsinin son kısmi olan kitap ve sünnete sarılma bahsinde de çok mühim hadîsi şerifler ya.ılmıştır. Hadîsi şeriflerin ihtiva ettikleri hükümler, lafızları ife ilerde gelecektir. Biz hadîsi şeriflere geçmezden evvel kitap ve sünnete sarılmanın ehemmiyetini beyan eden bir kaç âyeti kerîme meali arzedelim. Ondan sonra da yukardaki hadîsi şerifin ihtiva ettiği hükümleri açıklamaya çalışalım.

Kitap ve sünnete sarılmanın ehemmiyeti iie ilgili âyet mealleri :

«Top yekûn hepiniz Allanın sağlam ibihe (Kur'anı kerîmine) sımsıkı sarılın. Birbirinizden ayrılıb dağılmayın.» (Ali İmran sûresi, 103)

Diğer ayeti kerîme meali şöyledir:

«İşte size, Allahdan bir nur (Hz. Muhammed aîeyhisselam) ve her şeyi açıklayıcı bir kitap (kur'an) geldi, (o nur ve kitapla) Allah, rızasına uyanları (o nur ve kitapla) selâmet yollarına İletir. Ve onları (Allanın) izniyle karanlıklardan aydınlığa çıkarıp doğru yola (İslama) götürür.» (Mâide sûresi, 15-16)

Diğer bir âyeti kerîmede de şöyle buyurulmuştur:

«Elbette bu kur'an, insanları en doğru yola sevk eder.» (İs'rö sûresi, 19) ' Yukardaki âyeti kerimeler gibi pek çok kur'an ayetleri mevcuttur. Çok uzayacağından bu kadarla iktifa ediyoruz.

Bu âyeti kerime meallerini ve emsalini, müslümanlar ve top yekun insanlık okumalıdır. Okumalılar da ondan sonra en doğru ve en İyi yolu bu! malıdırlar, Her şeyi yaratan ve bütün yaratıkların cibillî veya tabiatlarını en iyi bilen ve bunlann irâde ve idare yönlerini de en doğru şeklide izah eden halikı zülcelâlın hükümlerine kayıtsız ve şartsız bağlanırlar. Aynı zamanda tek kurtuluşun islam ve kur'an yolunda olduğunu idrak ederler.

Kitabı ilâhinin hükümlerine tabî olmak nasıı kurtuluş ve huzur yolu İse, o kitabı ilâhiyi ümmetine tebliğ eden mürşidi hakîk.mız Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve seilem efendimizin mübarek buyruklurına ve sünnetlerinin her çeşidine sarılmak da, kurtuluş ve huzurun yoludur. Ve Rasûiüliaha itaat, Allah'a itaattir.

Bu hususu beyan eden bir kaç âyeti kerime mealini de arzedelim;

«(Ey Habîbim!) De ki : Eğer siz Allah; seviyorsanız, hemen bana uyun ki, Allâhda sizler; sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Zira-Allah çok bağışlayıcı ve çok esirgeyicidir.» (Aİi İmran sûresi, 31)

Diğer ayeti kerîme meali şöyledir:

«Her kim, Peygambere itaat ederse, muhakkak Âiiâha itaat etmiş olur.» (Nisa süresi, 80}

Başka bir âyetLkerîme de şöyle buyuruimuşîur:

«Peygamber, size ne verdi ise, onu alın (emir ve sünnetlerini tutun.) Ve size neyi yasak etti ise, onu da almayın (yapma dediğini yapmayın),» (Haşr sûresi, 7)

Bâzı kimseler bilhassa kendisini beğenen tipinden olanlar, «Aliâhü te-alanın yaratıcı olması ve bütün yaratıkların rızıktarını vermesi gibi 'hususların hak îeala tarafjMan olmasından için, allanın dediğini tutmak lazımdır, ama peygamber kendi beşerî görüşlerini söylemiştir, ona itaat etmek ve ona tabî olmak yersizdir., gibi..» cümleleri söyleyenler oluyor. Bu sözîsr ve bu sözler gibi kötü akîde sözler, inançlar çok ve çok sapık, zındık ve mülhidlerin sözleridir.

Yukarda naklettiğimiz âyeti kerîr elerde olduğu gibi, pek çok âyeti kerîmelerde Peygambere itaat, Allâha itaat olduğu ve Peygamber söylediği her sözü mutlaka hakkın vahyi ile söylediği beyan buyuruimuştur.

Netekim bir âyeti kerîme de şöyle buyurulmuştur:

«AKâha ve onun Rasûlüne itaat ediniz. Ve birbirinîzle çekişmeyin. Sonra içinize korku düşer ve kuvvetiniz elden gider.» (Enfal sûresi, 46)

Diğer âyeti keriyme meali:

«Hor kim, Allâha ve Rasûlüne itaat ederse, o kimse mutlaka fevzü necata (Cennete) kavuşmuştur.»

Peygamber efendimizin her söylediği ilâhi vahy ile olduğunu beyan eden âyet meali şöyledir:

«O (Peygamber), nevadan (kendi nefsinden) söylemiyor. Elbette o (Kur'an) sâde bir vahydir, ancak vahyolunur.» (Necm sûresi, 3-4)

Yukardaki âyeti, keriymeleri okuyan her müslüman, insanlığın tek kurtuluşu ve en doğru yolun, kur'an ve sünnete tabî olmakda olduğunu bilir ve bu iki yola en samîmi gayreti ile tâbi olur.

Şimdi yukardaki bu bahsin ifk hadîsi nebevisi olan şu mealdaki : «Bir kimse, bıizim bu işimizde (dînimizde, şeriat ve sünnetimizde) o dinden olmayan yeni bir şey (Bid'at) ihdas ederse, işte o kimse (ve o getirdiği Bid'at) merdüttur.» hadîsi şerifin kısa açıklamasını yapalım.

Evvela dînin kısa tarifini öğrenelim. Ondan sonra yeni ihdas edilen Bid'atın tarif ve izahını açıklamaya çalışalım.

DİN : Lügatta, itaat, âdet, yol, alâmet, şan şeref, oeza ve mükâfat mâ nalarına gelir.

Şeriatta Din : Atlahü tealanın koyduğu bir kanundur ki, o kanun akı1 sahiblerini kendi irâdeleri dâhilinde arzulariyle, hayra, hakka, iyilik ve doğ rüya götürür.

Târifindende anlaşıldığı üzere, din; İlâhi bir kanundur. Dîni Aliahdan başka kimse koymamıştır. Ve din hiç eksiklik kalmadan mükemmel bi' şekilde Allah

tarafından konulmuş ve onun hükümlerini ve o kanunu ilâhinin esâsı oian kur'am kerimi, kıyamete kadar koruyup muhafaza edeeek olanda yine Hz. Allahdır. Ve o din, inanıp kabul eden her mümini en doğru yola ve en hayırlı yöne sevk eder.

Dînin kemal ve tamamlığı ile ilgili bir âyeti kerime meali şöyledir:

«Bugün sizin için dîninizi kemâle erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak İslama razî oldum.» (Mâide sûresi, 3)

Dînin tarif ve açıklaması ile bu âyeti kerimede beyan edilen hükümler gayet açık iken, her asır ve devirde pek çok sapık ve zındıklar, dîne yeni yeni uydurmalar ihdas ederek bir çok batıl ve hurafeler sokmaya çatışmış lardır. Böyle uydurmaları dîne sokmanın fenalık ve kötülükleri hem kur'ânı kerimde ve hem hadîsi şeriflerde beyan edilmiştir.

Aslında dinî hiç bir şekilde tahrif edip yıkamıyaaaklardır. Fakat din sömürücüleri her zaman uydurmalarla, müslümanları şaşırtmışlardır.

Dine sokulmaya çalışılan ve dinden olmayan Bid'atın tarif ve tehlikelerini hülasa olarak arz edelim.

BİD'AT : Lugâtta, yeni iş ve sonradan meydana getirilmiş, ihdas edilmiş şeydir.

Şer'î İstîlahda : Peygamberimizin bulunduğu asırdan sonra, ne kavlen, ne fiilen, ne sarahaten ve ne işâreten dînî bir izni şer'i anlamı olmayan ve dinde yapılan ziyade ve noksanlığa BİD'AT denir.

Şer ve bâtıl olarak ihdas edilen Bid'at ve Hurafelerin fenalıklarını ve kimler tarafından ihdas edildiklerini objektif olarak kısaca şöyle hulâsa edebiliriz :

Bid'at: Zındık ve sapıkların uydurdukları batıllardır.

Bid'at: Küfürden sonra en büyük günahdir.

Btid'at : Allah muhafaza sahibini dinden, imandan eden eh tehlikeli bir şeydir.

Bid'at : Mümini hak yoldan bâtıl yola çeviren bir felâkettir.

Bid'at : Müminin, namazının, orucunun, haccının, zekatının, farzının, nafilesinin ve cihadının kabulüne mânidir.

Bid'at: Tevbenin kabulüne mânidir.

Bid'at : İnsanı hakîkata tâbi etmeyip, batıl veya aslı esası olmayan vehmin mahsulü olan şeylere tabî kılar.

Bid'at: Firakı dâlle yoludur. Ehli sünnet yolu değildir.

Bid'at : İnsanı; Zulüm, cehalet, yalan, iftira, hîle, buğuz gibi kötü hastalıklara sevk eder.

Bid'at : İnsana; riya, süm'a, ucub, kibir, hased, gibi kalp hastalıklarını yaptıran en korkunç mânevi mikroplardandır.

Bid'at : İnsanı; kitap, sünnet, icmâ-ı ümmet ve kıyası fukaha olan edil-le-i şer'iyyeye düşman kılar.

Bid'at : Peygamberimizin mübarek kelâmında «Bid'atın hepsinden kaçının. Zira Bid'atın hepsi dalâlettir. Ve dalâletin hepsi de cehennemdedir.» Buyurduğu üzere en korkunç tehlikedir.

Bid'at : Kaçınılması ve şerrinden Allah'a sığınılması lazım olan en kötü ve en çirkin yoidur. Zira insanı dünya ve âhiret saadetinden mahrum eden bir âfettir.

Bid'at icad edene, «Mübdî veya mübtedî» denirki, dine birtakım yalan ve uydurmaları sokmaya çalışan bâğî, Azgın ve din sömürücüsü eşkiya, din simsarj demektir. Böyle din simsarlığı yapmanın ve Allah'a ifîirâ ederek azgınlıkta bulunmanın ne kadar şenî, ve fena olduğu aşikârdır. Bu kötülükleri çok felâket

olan Bid'at, Bid'aîı seyyie ismini alan kitap ve sünnete muhalif olan Bid'attır.

Kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştur:

«Ey ehli kitap! Dininiz hususunda haddi aşmayın. Aİlaha karşı hak olandan başkasını söylemeyin.» (Nisa sûresi, 17)

Bid'at, bir nevî Aİlaha iftira olduğundan müfterilerin kötülüğü şöyle beyan edilmiştir.

«Allâha iftira ederek yalan uyduran {Bid'atları uydurub çıkaran) veya

' onun (Allâhın) âyetlerini yalan sayandan daha zâlim kim olabilir? şüphesiz

o {Aliâhü teala), zalimleri felaha kavuşturmaz.» (En'am sûresi, 21)

Bid'atin kötülükleri ile ilgili hükümler ve Bid'atın Seyyie ve hasene olarak reşitleri hakkında geniş malûmat, «İSLAMA SOKULAN BİD'AT VE HURAFELER» adlı eserimizde uzun uzun İzah edilmiştir. Ayrıca «Amellere sa-kulan Bid'atlar» hakkında geniş İzahlarla çıkaracağımız üçüncü cildide çık-dığında alıp okumak şayanı tavsiyedir.

Bid'at ve Hurâfeler-in, bâtıl ve kötülüklerini hemen ilerde Resulü Ekrem efendimizin mübarek sözlerinde de en bariz şekilde okuyacağız.[116]

Tercümesi:

141 - (2) Câbir (R.A) den mervîdir dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurduki;

«Artık bundan sonra, şüphesiz sözün hayırlısı, Allah'ın (c.c) kitabı ve doğru yolun hayırlısı, Muhammed (A.S) in yoludur.[117]

— İşferin şerlisi, yeni çıkan Bid'atlardır. Ve her bid'at dalâlettir.»[118]

İzahat

Hadîsi şerifin birinci cümlesinde, «Sözüp hayırlısı, Allanın kitabı ve doğru yolun hayırljsı, Muhammedin yoludur.» ifâde buyurulmuştur. Bu ifâde ile yalancıların çıkardıkları kitab,.kanun, kararnameleri, tüzük ve yönetmelikleri, kitabullahın hükümlerine ayıkri oldukça ve peygamberin yoluna tabî olmadıkça batıl ve kötü şeylerdir. Onların bu amelleri bâtıl ve fasit olması hasebiyle onları tasvib edîb onlara tabî olanlarda aynı fesadın içinde olan sapıklardır.

Birde bâzı kendine alim süsü veren cahil müctehidler veya okumuş cahillerde, «efendim kitab ve sünnetten başkasına uyulmayacağt hususunda Peygamberin tavsiyesi vardır. Binâenaleyh bu iki esasdan başkasını tanımayız. İmamı âzam, Mâlik, Şafiî ve Ahmet bin hanbel gibi mücîehidlerin fikir ve kanunlarına tabî olmak veya onları kabul etmek olamaz. Ve biz ken

di içtihadımızla kur'an ve sünnetten hüküm çıkarırız, gibi...» fikir ve iddia da olanlara ve hatta böyle yazıb çizenlere şahid olduk ve hâlada öyleler vardır.

Zavallılar, Peygamberimizin, «Benim ve hulafâi râşidînimin yoluna tabî olun» sözü ile «Geçen ümmet yetmiş iki fırkaya ayrıldı, benim ümmetimde yetmiş üç fırkaya ayrılacak, bu yetmiş üç fırkanın yetmiş ikisi cehennemlik olacak, ancak benim ve ashabımın yoluna tabî olanlar helak olmayıp seâ-dete

erişeceklerdir.» buyuruğuna dikkat etmemekte veya bilmemektedirler.

Kâmil bir îmana sahib olmayan ve sâlih amelde bulunmayan bir takım zındık ve sapıklar, her asır ve devirde islamı ve islâmın hükümlerini kendi haris amel ve emellerine uydurmaya çalışmışlar. Günümüzdeki güya ted-kik ve tahkikcî, sağını solundan, iyiyi kötüden ayırd edemiyen sözde mücte-hid ve âlim taslaklarıda böyle davranış içindedirler.

Günümüzdeki câhil müctehid tasfakları olan mukallidlerin durumlarını belirten cümleler uzun uzun îzah edilmiştir. Biz burada kısaca şu mısraları' okuyalım :

Mukallid den dahi dördüncü kışımı, değildir muteber ismi ve resmi.

Bular (bunlar) fark eylemez gassü semini (yağsız ile yağlıyı fark edemezler), şimalinden temyiz etmez yemini (sağından solunu ayırd edemez)

Adamlar, kur'anın dediği hükümleri yaşamazlar, sünneti nebeviyyo-den hiç birisine tâbi değillerdir, o haldede kalkarlar, kitab ve sünnet mü-dâfiî kesilirler.

Bu iddia ve fikirlerini beyan ederken, kitab ve sünnete tâbi olan ve bu iki hükmün yolcularının en güzel örnekliğini veren yüksek fazîiet sahtb-lerinide kötülemek denâetinîde bırakmamışlardır.

Akıllı müslüman, kitaba ve sünnete ve bunların hükümlerine tâbi olan Ashab, tabiîn tebaı tabiîn, müctehid, âlim ve kâmil kişilere iktida edip tâbi olur. Kur'an ve sünnet yplunda ahirete gidenleri, mümin rahmetle yâd eder. Zındık ve sapıklara tabî olmaz, zındık ve sapıkların şerlerinden Aflaha sığınır.[119]

Tercümesi

142 - (3) İbnİ Âbbas (R,A) deh mervîdir, dedi i ftesûlüllah (S.A.V) buyurduki i

«AHâha karşı insanların en buğuzlusu (en sevimsizi), üç kişidir (ve şunlardır) :

a } Haremde ilhad eden kimsedir.

b } İslâm yolunda câhiîiyyet devri sünneti talep eden kimsedir.[120]

c) Haksız yere bir kişinin kanını akıtma talebinde bulunan kimsedir.»[121] .

İzahat

Hadîsi şerifde beyan edilen hak teala indinde en buğuzlu ve sevilmeyenlerden, Harem-i şerif dahilinde azgınlık ve fenalıkda bulunmak demek, oraya gelen müslümanlara eza ve cefâda bulunmak, oraya hizmette bulunan haremin hizmetçilerine hakaret edib sövmek ve emsali kötülüklerde bulunmak, başka yerlerde başka şahıslara hakaret edib zulmetmekten daha kötü ve daha iğrenç buyurmaktadır.

Hakikat böyle iken, uzun yollar kat edib gelen pek çok kimseler, hem oraya gelen Allâhın müsafirleri hak aşıklarına kötü hareket ve zulümde bulunuyorlar ve nemde oraya gelen haremin ve Allâhın müsafirlerine cşkla hizmet ve hürmet etmeye çalışan kimseler, hakaret eden ve hakir gören ve onlara en ağır ifâdelerle eziyet eden zavallı cahilleri gördüğümüz zaman içimiz üzülüyor idi.

Be hey zavallı! Oraya niçin geldin? ayıp aramaya ve ona buna hakaret

etmeyemi geldin? Niçin geldiğini ve nelerle meşkul olman gerektiğini iyi öğrenib gelsende oraya kirli gelib tertemiz anasından yeni doğan günahsız çocuk gibi dönsen veya öyfe dönmeye çalışsan ya! Orada işlenen ibâdetlerin, hayır ve hasanatların sevabı kat kat olduğu gibi, günah ve kabahatların cezasıda, o nisbette büyük ve tehlikelidir. Mübarek yere, iyi gelip iyi giden kimseler, çok ve çok mutlu kimselerdir.

Hadîsi şerifde geçen ikinci hükümde ise, İslâm yolunda gidenlerin ca-hiiiyyet devrinin adetlerini tatbik ettikleri kötü ve hissî amellerini tatbik etmenin de en âdi ve en sevimsiz amellerden olduğu byan buyurulmuştur.

Câhiîiyyet devrinin kötü adetlerinden bâzıları şunlardır:

a) Bir ölüm olduğunda hemen toplanırlar o ölü için bağırırlar çağırırlar, yakalarını paçalarını yırtarlar, günlerce ölünün kapısı önünde veya evinde böyle matem feryadında bulunurlardı.

İşte böyle matem yapmanın Alfanın en çok buğz ettiği ve sevmediği amellerden olduğunu rasûlü Ekrem efendimiz beyan buyuruyor.

b) Câhiîiyyet devrinde kumar oynamak, navruz gününde şenliklerde bulunmak, evlatlarını öldürmek, kız çocuklarını hakir görmek ve bir kabileden bir kişinin işlediği bir cinayetten dolayı bütün kabileyi cezalandırmaya kalkışmak gibi pek çok kötü adetleri var idi.

Müslümanlar, bunların bu kötü adetlerinden kaçınmalı ki, sevimli müs-iümanlardan ve en doğru yolda olanlardan olsunlar.

Hadîsi şerifde beyan edilen üçüncü hüküm olan «Haksız yere bir kişinin kanını akıtmak arzusunda bulunan kimsenin» günahı hakkında bir nebze izahat yukarda «Büyük günahlar babı» başlığının altında beyan edilmiştir.[122]

Tercümesi:

143 - (4)Ebî Hureyre (R.A) den mervîdir, demişiir;

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu.

«Ümmetimin hepsi cennete girecekler, ancak ibâ eden (kaçınan) kimse girmiyecekîir.»

— Denildi: O ibâ eden (çekinip kaçınan) kimdir?

— Bunun üzerine Resûlülfah (S.A.V) buyurdu :

«Kim bana itaat ederse, cennete girer ve bana isyan eden kimsede, benden ibâ eden (kaçınan) kimsedir.» Buhârî

(Not: Hadîsi şerifde beyan edilen «ümmet» ümmeti icabet denilen kim-selerdirki, îman edib ameii sâlihde bulunan ümmetlerdir.)[123]

Tercümesi :

144 - (5) Câbir (R.A) den rivayet olunmuştur, dedi:

Resûlülfah (SAV) uyur halde iken bir gurub melek ona geldi, dedilerki : Muhakkak şu (uyuyan) sahibimiz için misal vardır. Binaenaleyh ona birm isa! arz ediniz. Meleklerin bâzısı, bu zatı muhterem uyuyor, dedi. Diğer bâzısıda ; Şüphesiz göz (Muhammed Aleyhisselâmın gözü), uyur, kalbi

— Bunun üzenine melekler dediler : Bu zatın misâli, bir ev yapıp içine bir sofra hazırlayan ve (o sofraya adam davet etmek için) davetçî gönderen udam oibidirki, Ö davetçinin davetine icabet eden, eve girer ve o zadda beraber sofradan yer. Davetçinin davetine icabet etmeyen kimsede, o eve girmez ve o sofraya davet eden zatla oturup yemez.

— Melekler tekrar dediler : Ona bu temsilî misâli tevil edip beyan edinizde o misali anlasın.

— Yine meleklerin bâzısı, bu zat (Muhammed Aleyhisselam) uyuyucudur. dedi. Diğer bazıları da, Muhakkak göz (onun gözü) uyur, kalbi uyanıktır, dedi.

— Nihayet melekler dediler : O ev, Cennettir. Dâvetci de, Muham-meddir. Binâenaleyh bir kimse, Muhammede (A.S) îtâat ederse, Elbet Al-laha itaat etmiştir. Bir kimsede, Muhammed (A.S) a isyan ederse, şüphesiz Allaha isyan etmiş olur. Muhammed (A.S.), insanlar (Müminler ve kâfirler) arasını (tasdik veya tekzip etmelerini) belirten bir farktır, (mihenk taşıdır)»[124]

İzahat

Yukarda beyan edilen hükümlerde görüldüğü üzere Melekler, Peygamber efendimizin uyurken gözlerinin uyuyub kalbinin uyanık olduğu açıklanmaktadır. Böyle olan mübarek peygamberimiz efendimizin bir ev sahibinin sofra hazırlayıp insanları o sofraya davet ettiğinde davete, icabet edib gelenlerin o sofradan karınlarını doyurdukları gibi, isiâmın dâvetcisi olan ruhun manevî kıdası olan dâvetine de icabet edenin gönlünü îman nuru ile doyuracağını ve neticede ona tabî olmanın mükafatı olan cenneti alaya dahi! olunacağı îzah buyurmaktadır.

Burada hemen şu hususu belirtelim, Melekler «islâmin dâvetcisi» cümleleri ile şu âyeti kerimenin ihtiva ettiği hükme işaret etmiş oluyorlar:

«Ey Peygamber! Seni (Ümmetlerin üzerine) bir şâhid, (İman edenlere cenneti) bir müjdeleyici ve (Kâfirlere cehennemle) bîr korkuducu gönderdik.

— Hem Allâhin dinine ve ona ibâdet etmeye onun izniyle bir dâvetci ve hemde nur saçan bir kandil olarak gönderdik.» (Ahzab sûresi, 45-46)

Meleklerin, «Muhammede itaat eden, Aliâha itaat etmiş olur ve Muhammede isyan eden kimse, Ailâha isyan etmiş olur» cümlelerinde de şu âyeti kerîmeye işaret vardır:

«Kim, Peygambere itaat ederse, muhakkak Allâhci itaat etmiş olur.» (Nisa sûresi, 80)

Yukardakl hakikatler gereğince, en doğru yoi islam yoiu olan Pqyğam ber yoiudur. Dünya ve ahiret seadeîi de yine islamda ve ıslama tabî oimak-dadır. Tek önder ve mürşidi hakîkimiz sevgili Peygamberimize tâbi olup her türlü küfür ve batıl yollardan Allanın bütün müminlerle bizleri ve neslimizi muhafaza buyursun ve hidâyeti rabbaniyye likâkat kazanan kafirlere, doğru yol olan isiâmı nasîb buyurmasını yine yüce mevladan dileriz.[125]

Tercümesi :

145 - (6) Enes (R.A) den Rivayet edilmiştir dedi:

Peygamber (S.A.V) in ibâdetinden sual sormak için üç gurub halinde cemâat Peygamberin hanımlarına geldi. Peygamberin hanımları, Peygamberin

ibâdetinden haber verince, Kendilerince Peygamberin, ibâdetini azın-sıdılar, dedilerki : Biz neredeyiz. Peygamberle hiç bir zaman bir olamayız. Zira Allâhü teâla onun geçmiş ve geleceteki günahını bağışladı.

— Bunun üzerine İçlerinden birisi dedi : Duyunuz, ben dâima geceleyin namaz kılacağım.

— Diğer birisi dedi : Ben bütün gündüz oruç tutacağım ve hiç iftar et-miyeceğîm.

— Diğer biriside dedi : Ben kadınlardan ayrı duracağım hiç evlenmi-Veceğim.

— İşte o anda neb/ıyyi muhterem saliailahü aleyhi veselem onların yanına çıka geldi ve hemen buyurdu :

«Siz, şöyle şöyle dediniz değ i (m i? Duymuş olunuzki, vallahi ben Allah-dan sizden daha çok korkarım, ben Allahdan daha çok çekinir inikat ederim. Bununla beraber ben oruç tutarım ve iftarda ederim. Namaz kılarım,[126] yatağa yatar uyurum ve kadınlarıda nikahlarım Binaenaleyh kim, benim sünnetimden yüz çevirirse, işte o kimse, benden (benim ümmetimden) değildir.» [127]

İzahat

Hadîsi şerifin baş tarafında geçen ve Hz. Aişeye gefen cemaat arasında konuşulan şu : «Biz neredeyiz, Peygamberle hiç bir zaman bir olamayız. Zira Allâhü tealâ en un geçmiş ve gelecekteki günahını bağışladı.»

cümleleri hakkında bir kaç İtikat meselesi arzedefim.

Hz. Aişeyi ziyarete gelib Peygamberimizin ibâdetini Öğrenen bu sahâ-bei kiramın bu cümlelerinde, Peygamber efendimizle kendilerinin iman ve amel bakımından bir oiamıyacağjnr beyan ederek kendilerine ayrı ayrı vazife ve yasaklar yükletirken, resûlüllahın masum bir kişi olduğunu beyan ederek şu mealdâki âyeti kerimeye işaret etmişlerdir :

«(Habîbjm!) Alfah, senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamak için üzerindeki nimetini (dînin yücelmesini) tamamlayacak ve sera dosdoğru bir yolda sabit kılacaktır.» (Fetih sûresi, 2)

Peygamberler' hakkında bilinmesi gereken sıfatlardan birisi, «Ismet-Peyğamberin günahlardan beri ve masum olması.» keyfiyetini bilip inanmaktır. Ancak onlardan bir takım zeile ve hatalar olmuştur.

İmâmı âzam hazretleri, «FIKHÜLEKBER» isimli eserinde şöyle beyan etmiştir:

«Peygamberlerin hepsi, küçük ve büyük günahlardan, küfür ve kötü olan fenalıklardan münezzehdirler. Ve fakat onlardan Zelleler ve hatalar sadır olmuştur.»

Adem aieyhisselâmın yasak olan ağaçöan yemesi, zelleye misal olabilir. Musa afeyhisselâmın fir'avnın kavminden birine öldürmek kasdı olmadan sâdece vurmak kasdı ile dokunuverince ölmesi de hataya misaldir.

Her ne şekil ve suretle olursa olsun, bütün Peygamberler ayıp olan kabin cinsinden büyük ve küçük günahlardan masumdurlar. Göz açıp yumacak kadar şirkde ise asla bulunmamışlardır. Kendilerinden sâdır olan zelie ve hatalarda, «Hasenâtülebrar, Seyyiatülmukarrabin = iyi kimselerin İyilikleri, Mukarrabin olanların (Peygamberlerin ve ernsallorının) günahlarıdır.» kabîiindendir. Yani Peygamber ve emsallerinin günahları. Kendilerini Allâha yaklaştırmada, Allanın kabul edeceği iyi amel ve hayırda bulunanların iyilikleri gibidir.

Peygamberler hakkında gerçek İtikat, kesin ve net olarak böyledir. Hakikat

böyle olmakla beraber cumhuru ulemâya göre, Peygamberlerde sehven büyük günahların sadır olması caizdir. Ve yine bilerek küçük günah işlemeleri de caizdir.[128]

Hz. Aişeye gelen zatların kendilerine çeşitli şeyleri yasaklamaları va kendilerine fazladan ibâdet yüklemeleri karşısında. Resulü Ekrem saîiâhü aleyhi veseliem efendimiz şöyle buyuruyor :

«Siz, şöyle şöyle dediniz değilmi? Duymuş olunuzki! Vallahi ben Aliah-dan sizden daha çok korkarım.»

Peygamber efendimizin buyurduğu üzere Allahdan en çok korkan kendisidir. Zira Resulü Ekrem efendimiz cenabu hakkı en iyi bilendir. Allâhü tealayı iyi bilen daha çok korkar.

Bu hususu cenâbu Allah bir âyeti keriymesinde şöyle buyurmuştur:

«Altahdan kulları içinde, ancak âlimler korkar.» (Falır sûresi, 28)

Aiiâhın âyetlerinde ve resulünün mübarek sözlerinde hakîkatlar bu minval üzere iken, asrı seadet de bâzı kimselerin azda oisa böyle acciblik-lerinin yanında, günümüzde de pek çok kara cahiller kendilerine evliya ve allâme süsü veriyorlar. Kur'an ve sünnete aykırı pek çok batı! ve hurafelerle meşkui oluyorlar ve kendilerine gelip teslim olanlara. dG ilim ve ulema düşmanlığı aşılayorlar. Mikrop hayat ipine dalan zavallılar, «Biz ehü bâtınız, hocalar zahircidir, onların yanlarına uğramayın ve sözlerine kulak asmayın, gibi» sözlerle zavallı cahilleri zehirleyorlar ve buz gibi Kur'an, hadis, ilim ve ulema düşmanlığını telkin ediyorlar.

Hatta onlardan bazıları şu cümleleri de söylemektedirler: «Az amel, çok ilimden hayırlıdır. İlmi bırakın, amele bakın... v.s.» Bu cümleler ve emsali fikirler isfâmın ana esaslarına ayktridir. Fakat cahil millet bu gibi bâtıl yolcularını anlamakta güçlük çekmektedirler. Bunların fenalıkları ve iimin fazilet ve üstünlüğü bu eserimizin ikinci ciidinin hemen baş tarafında gelecektir. Ayrıca «İSLAMDA EVLİYA MESELESİ VE HARİKALAR» İle «İSLAMA

SOKULAN BİDA'T VE HURAFELER» adlı eserimizin ikinci cildinde hulâsa olarak yazılmıştır.

Ancak böyle sapıklara şu mealdeki : «İlim, amelden hayırlıdır.» hadisi şerifi hatırlatırız. (îvlerakiifelah tahîavîsi, 6)

Hadîsi şerifde beyan edilen şu cümlelerde şayanı dikkattir: «Ben Allahdan daha çok çekinir ittika ederim, bynunla beraber ben oruç tutarım ve iftar da ederim. Namaz kılarım, yatağa yatarım ye kadınları da nikahlarım. Binâenaleyh kim, benim sünnetimden yüz çevirirse! işte o kimse benden (beriim ümmetimden) değildir.»

Hadîsi şerifin bu cümlelerinde şu âyeti kerîmeye işaret vardır : «Ey îman edenler! Allanın size helal kıldığı nimetlerin temiz ve tîyble-

Tini kendinize haram etmeyin, aşirîiik edib hattı tecâvüz etmeyin. Çünkü Allah, aşirîiik yapanları sevmez.» (Maide sûresi, 87)

Bu âyeti kerîme efe ve yukardaki hadîsi şerifin son cümlelerinde belirtildiği üzere Aliâhü îealanın buyurduğu gibi resulü Ekrem efendimiz, oruç tutuyor ve iftarda bulunuyor, namazı ise vaktinde ve gece gündüz ibâdetini îfa ettiği gibi, yatıp istirahatta da bulunuyor Ve insanın nefsinin tehlikeden korunmasını sağlayan aynı zaman neslin devam etmesi içün kadınlardan nikahlayıp evlenirdi. Ve bu ameller kendinin sünneti olduğunu beyan buyurmuştur.

Peygamber efendimiz, rivayetlere göre onbir veya on iki hanım nikahlamıştı. Bunlardan dokuz adedi birlikte bulundukları vâkîdir. Bu hanımların isimlen ve bağlı oldukları sülâle ve kabileleri şöyle idi:

Altı {8) adedi kureyş kabilesinden idiki, onlarda şunlardır : Hz. Hatice, Hz. Aişe, Hz. Hafsa, Hz. Ümmü habîbe, Hz. Ümmü seleme ve Hz. Şevde ro-diyaifahü anhümdür.

Dört (4) adedi de arab sülelesine mensubdur. Onlarda; Hz. Zeyneb bin-ti cahş, Hz. Meymûns, Hz, Cüveyre ve miskinlerin anası sayılan Hz. Zeyneb binti Hüzeymetülhiiâlîye dir. Allah hepsinden râzi olsun:

Bir adedi de.arab sülâlesinden oîmayıb Benî israil sülâlesinden Hz. Safiyye bitni Hay radıyallahü teala anhadır.

Bunlardan Hz. Hatice ile ürhmül mesâkîn-Miskinlerin annesi sayılan Hz. Zeyneb, Peygamber efendimizden evvel vefat etmişlerdir. Peygamber efendimiz ahirete teşrif ttiklerinde diğer dokuz adedi hayatta idiler.

Bu hanımlarından başka dört adet de döşeklik cariyesi var idi. Onlarda şunlardır : Mariyetülkıbtlyy^, Reyhâne, birisimde Zeyneb binti cahş isimli hanımı bağışlamış idi. Diğer birisi de harblerde alman esirlerden bîr cariye idi.

Şimdi Peygamber efendimizin hanımının bu kadar çok oluşuna karşı bâzı sivri akıllı kimseler veya din düşmanları laf edib dil uzatırlar. Onlar ev. velâ iman etmelidirlerki, ondan sonra Peygamberin kendisindeki beşeri kuvvetle zaruretler karşısmda bazı hanımların iffet ve namusunu korumak maksadiyle himayesine almak durumunda olduğunu aniayabilmelidirîer.

Bir defa Aîlâhü teâlanın hiç bir ferd de bulunmayan maddi ve manevî kuvvet ve hasletleri ona verdiğini bilmek gerekir. Siyer ve ahlak kitablan-nın beyanlarına göre Peygamber efendimiz, bir gecede ailesinden dokuzunun evini ziyaret eder beşerî ve ailevî ihtiyaçları karşılar idi, aynı zamanda dokuzu ilede ailevî münasebette bulundukları beyan edilmektedir.

Aslında bir peygamberde kırk erkek kuvvetinin olduğu ve Peğâmber efendimiz de kırk Peygamber kuvvetine sahib olduğu bâzı ahlâk ve siyer kitablarında yazılmıştır. Her ne ise cenabu hak sevgili habîbine mubah

ve helal kıldığı amelleri, Hz. Peygamber efendimiz işlemiştir. Beşerî kuv-vet ve âdetlerin üstündeki haller ve ameller, hiç bir zaman normal hayatla mukayse edilemez.

Hal böyle iken günümüzde izdivaç hayatını kerih gören veya evlenme-yip bekar durmanın sultanlık olduğunu savunarak aile hayatını kurmayan bir takım şerliler vardır. Hatta bazı kişiler bu hayat! işlemeyen zavallıları, evliya olarak tanıtmaya çalışıyorlar. Evlenmeye bir manisi yok iken nikahlanmayan kimse, bu ümmetin en şerlisi olduğu Hz. Rasul tarafından açıklanmıştır.

Nikahlanıp evlenmek, normal kişifer için sünnettir. Nefsi azgın ve kuvvetli kişilerin nikahlanıp evlenmeleri, vacibdtr. Evlilik hayatında kadının hakkını koruyamıyacak ve idaresinden korkan kimse ise, evlenmesi mekruh oînr

tvıenmenin yönlerini, nikahlanmanın lüzumu ile diğer hükümleri hakkında geniş malumat, «MÜLTEKA TERCÜMESİ» nin birinci cildi ile «İS-LAMDA TESETTÜR VE HAYAT» adlı eserimiz de yazılmıştır. Oralardan okumak ve bu suretle en doğrusunu öğrenmek iyi yolun ta kendisidir.

Peygamber efendimizin ashabını uyarıp, kendisinin yolunu takib edenin ümmetinden oiup, onun yolunu bırakıp kendi görüş ve düşünceleriyle amel edenlerin de ümmetinden olmayacağını açık bir dİUe beyan buyurmuştur. Akıllı insan, bu sözleri kendisine rehber edinir, yalancı vei uydurmacıların batıl söz ve amellerine iltifat etmez.[129]

Tercümesi

146 - (7) Aişe (R.A) den rivayet olunmuştur, dedi i

Resûlüllaft (S.A.V) yep yeni bir şey İstemişti v© (iş amei} hakkında yapılabileceğine dâir ruhsat vermişti, Fakat bözi cenaat onu işlemekten kaçındı. Onların bu halleri Resûlüllah (S.A.V) e erişdi.

Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V) hemen kir hutbe Srâd stti, sonra *> buyurduki ı[130]

«Bâzı kavmin haîii nedfrki, benim işlemiş olduğum şeyden onlar kaçım yarlar?! Allaha yemin ederimkl, Elbet ben Allah, onlardan daha iyi bilirim* yş ben onların Allardan daha çok korkanıyım.»[131]

Tercümesi :

147 - (8) Râfi Bin Hadîc (R.A) den mervidir, dedi :

Nebiyyi muhterem sallallahü ateyhi vesellem hurmayı aşılayan bir cemaat yanına geldi, dsdiki: «Ne yapıyorsunuz?» *

Ashabı kiram dediler : Biz hurmayı aşılama ile meşkul oluyor idik.

Resûlüyah (Ö.A.V) buyurdu : «Siz bu işi istemeseniz hayırlı olurdu.»

Bunun üzerine ashabı kiram o işi terk ettiler; öyle oluncada hurmanın meyvası noksanlaştı.

Râîî dedi : Ashabı kiram bu hâli nebiyyi muhtereme zikrettiler.

Hemen Resûİüliah {S.A.V) buyurdu :

«Ancak ben bir beşenim, size dininizden bir şeyi emredersem hemen onu tutunuz, alınız. Ve eğer size kendi reyimden bir şeyi emredersem, ancak ben bir beşerim.»[132]

İzahat

Râvî Hz. Râfî bin Hadîc (R.A), Eba Abdiliah elhâriaî künyesi ile künye-

lenen Medîne-i münevvereli Ensârı kiramdandır. Uhud muharebesinde kendisine bir ok isabet etmişti. İşte o anda hemen Rasûfüllah (S.A.VJ ; Ben kıyamet günü şahidim] buyurdu, o ok yarasının acısı, Emevîlerden Abduime-lik bin Mervan zamanında kesiimiş ve hicretin yetmiş üçüncü .senesinde Medînei münevvere de seksen aitı (86) yaşında veîot etmiştir. Kendisinden pek çok kimseler, hadîsi şerif rivayet etmiştir. Allah ondan râzî olsun.

Resulü Ekrem efendimiz Medîne-i münevvereye geldiğinde bakdıki Ensardan bir kıstm insanlar, bahçelerinde hurma ağaçlarının verimlerinin iyi olması için aşılama ve emsali çiçeklerin eşleşmelerini ve meyvalann iri, bol olmasını sağlamak maksadı ile bir takım ilaçlama gibi amellerle meşgul olu yarlardı. Bunun üzerine Resulü Ekrem efendimiz, bu ameli terk etmelerini buyuruyor. Fakat o sene verimin az olduğu görülünce hemen ashabı kiram haber veriyorlar. İşte o zaman şu mübarek cümleyi buyuruyor.

«Ancak ben bir beşerim. Size dîninizden bir şey emredersem, hemen onu tutunuz - alınız. Ve eğer size kendi reyimden bir şey emredersem, ancak ben bir beşerim.»

Bu cümleleri ile âdet ve tabîatlardaki yenilikler veya değişiklikler, Bid'at değildir: Resûlülah (S.A.V.) bu hadisi şerif de. Dünya işleriyle ilgili san'at, teknik, ziraî yenilikler, her memleketin âdet ve tabîotma ve hatta havasına göre çeşitli tecrübe ve tatbiklerde değişiklik utabileceğim beyan buyurmuştur. Sıcak ülkelerdeki, giyim âdetlerinin soğuk ülkelerde mümkin. olmadığı gibi.

Netekim başka rivâyetü bir hadîsi şerif de şöyte buyurulduğu mezkûrdur :

«Siz, dünya İşlerinizi daha iyi bilirsiniz. Binaenaleyh eğer ben size dininizden bir şeyi emredersem, hemen onu tutunuz.»

Daha evvel gecen ve gelecekte beyan edilecek olan Bid'atlc ügili hadisi şerifler, itikat ve ibâdete sokulan Bid'atları beyan etmektedir. Yoksa âdet ve tabiattaki yenilikleri yasaklamak yoktur. Eğer âdet ve örflerdeki yenilikleri de içine almış olsaydı, bu mübarek sözündeki hükümleri Resulü Ekrem efendimiz buyurmazdı.

îtikat ve İbâdete sokulan veya sokulmaya çaılşılan BİD'ATLAR'ın kötülükleri. «İSLAMA SOKULAN BİD'AT VE HURAFELER» adlı eserimizin bir ve ikinci cildinde beyan ettikten sonra âdet ve teknik sahadaki yenilikler hakkındada bir nebze bahsettiğimizi hatırlatırız. Ancak âdet ve örfdeki veya tabîat ve teknikdeki yenilikler, dînin kesinlikle haram ve yasak kıldığı hükümlere aykırı olursa, işte bunlarda dîne muhalefet olduğundan haramdır.

Netekim zaman ve örf icabı ve zamana göre evladlan yetiştirmek gerektiği iddiası ile, kız çocuklarını soyup çıplak halde veya erkeklerin kıyafetlerine girib erkekli kadınlı karışık nazaretme, setrülavreti terk etme, halvet ismi verilen yabancı erkekle bir kadının tek başlarına bir odada kalma haramlığını işleme, haya ve edebden sıyrılmış bir şekilde yabancı erkeklerle karşı karşıya veya yan yana durub sözde ilim tahsilinde bulunma gibi dinin haram kıldığı âdetler ise, Kur'anın ve sünnetin şiddetle yasakladığı kötü İslâmın haram kıldığı şeyler, hiç bir zaman âdet ve Örf diyerek işfene-rnez : Haram olan bu amelleri işleyenler, eğer helâl ve iyi derlerse, dinsiz, imansız namus düşmanlarıdırlar.

Şayet haramlığtnı itikad ederek işlerlerse, iffet ve namuslarını kıskanma yan deyyus huylu ahlaksızlardır. Ahlak yoksunu haya ve edebini yitirmiş, hasta ruhlu yaratanını düşünemiyen beyinsiz müminlerdendirler.

Cenabu hak, bütün mümin kardeşlerimizle bizleri, böyle beyinsiz, edeb ve haya yoksunu insanlardan oimamayt nasib buyursun. Amin.[133]

Tercümesi:

148 - (9) Ebû Musa (R.A) den mervidir dedi:

«Ancak benim misalim ve benimle gönderilenin misali, bir cemaata gelip şöyle diyen adamın misâli gibidir: «Ey kavmim! Ben düşman ordusunun gözümle gördüm, ben acık bir şekilde (sizi o düşmanın tehlikesinden) korku-ducuyum (ikaz ediciyim)! Binaenaleyh kaçının, kaçının (uyanık ve dikkatli oiun, buradan ayrılın.)

— Bunun üzerine c< adama cemcatden bazısı itaat eder, hemen geceleyin giderler, sükûnet ve usulca oradan ayrılırlar. Nihayet o cemaat düşmanın tecâvüzünden kurtulurlar.

— Ve o cemaatdan bir kısmıda o adamı yalanlar ve yerlerinde sabahlarlar, düşman ordusu da sabahlar. Bunun üzerine düşman ordusu o gerçeğe inanmayıp yalanlayan cemaatı helak ve perişan ederler.

— İşte bu adamlar bana itaat edip benim getirdiğim hükümetlere tâbi olan kimsenin misâli ve bana isyan edip benim hak teâladan getirdiğimi yalanlayan kimsenin mâslı gibidir.» (Hadisi, Buhâri, Müslim rivayet etmiştir.)[134]

İzahat

Râvî Hz. Ebû Musa (R.A) in hayatı, yukarda ki hadîsi şeriflerin izahatında geçmiştir.

Hadîsi şerifde Resulü Ekrem efendimiz, kendisi ile getirdiği hükmü ilâhinin ümmetine duyurmasını ve netice hakkındaki ümmetinin davranışlarını temsili olarak beyan etmiş ve şöyle açıklamıştır:

Bir kavmin inandığı bir kimse, o kavme geliyor diyor ki : Ben size mühim ve hayâtı bir hususu açıklıyorum, iyi dikkat ediniz, gözümle gördüm düşman ordusu geliyor, buradan kaçarsanız ve kendinizi kurtarmak için çok acele ederseniz çok iyi edersiniz. Aman dikkat ediniz buradan ayrılınız!

Bu tebliğ ve ikaz o kavmden bir kısmı dinleyib hemen çek'nip derlenib toplanarak oradan ayrılırlar. Bir kısmı da o îkaza kulak asmazlar, yerlerinden ayrılmazlar ve nihayet düşman ordusu gelir onları helâkü perişc.ı ederler.

Keza peygamberimiz efendimizin tebliğ ettiği hükümlere tabî olub yerine getiren müminler de, cehennem ateşinden kendilerini korurlar cenâbu hakkın büyük ve ebedî azabından kendilerini kurtarırlar.

Şayet Resulü Ekrem efendimizin buyruklarına tabî olmayıp isyan ederler ve hatta yalanlarlarsa, işte onlarda düşman ordusundan kaçmayıp helak olanlar gibi, helâkü perişan olup cehennemi boylarlar.

Binâenaleyh akıllı müsiüman bu teşbihli izaha çok dikkat eder, Kendisine çeki düzen verir, Resulü Ekrem efendimizin buyuruklarına ciddiyetle sarılır. Ve bütün müminleri de uyarıp seadet ve felaha kavuşturmaya çalışır. Peygamber efendimize tâbi olmak aneak böyledir.

Bir âyeti kerîmede şöyle buyurulmuştur :

—; «(Habîbirn!) Deki : Eğer çiz AEİâhi seviyorsanız, hemen bana uyun ki, Aüah da sizleri sevsin ve günohlarmızı bağışlasın.» (Ali İmran sûresi, 31)

Resûlüllaha isyan edib kötü yolu tâkib eden basiretsizler ise, dünya ve âirret felâketine uğrayacakları muhakkaktır.

Bir âyeti kerîmede şöyle buyurulmuştur :

«Binâenaleyh Peygamberin emrine muhalefet edenler, başlarına bir belâ inmekten, yahut kendilerine şiddetli bir azab isabet etmekten sakınsın-Icr.» (-Nur sûresi, 63)[135]

Tercümesi:

149 - (10) Ebî Hureyre (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüilah (S.A.V) buyurdu :

«Benim misâlim ateş (ışık) yakan bir adamın misâli gibidir,. Her ne zaman ateş çevresini aydınlatırsa, döşek ve bu ateşin (ışığın) içine düşecek hayvanlar, düşmezler. Halbuki o hayvanlar (karanlıkda) gidemezlerdi ve karanlık kaplar kendilerini ateşin tehlikesine atarlar, tşte bende sfzj ateşe düşmekdsn koruyucuyum. Halbuki siz kendinizi o ateşe atmaya çalışıyorsunuz. «Bu hadis, Buhârinin rivayetidir. Müslimin rivâyetide böylecedir. Ancak müsüm hadisin sonunda demiştir :

Resûlüilah (S.A.V) buyurdu :[136]

«İşte bu, benim ve sizin misâiınızdır. Binâenaleyh ben sizi ateşden koruyan bir kişiyim. Ateşden uzaklasın. Gelin Eğer bana gâffp gelirseniz (yani ateşden uzaklaşmazsanız), kendinizi ateşe atarsınız.»[137]

Tercümesi:

150 - (II) Ebû Musa (R.A) den mervîdir. dedi:

«AEIahü teâiânın itim ve hidâyetle beni göndermesinin misali, bir araziye cokca yağıp isabet eden yağmurun misâli gibidir.

— Binaenaleyh o arazinin bir kısmı güzeldir, suyu kabul edip emer, pek çok ekin ve ot bitirir. Ve o araziden bir kısmıda sert d ir suyu emmez* Allahü teâla o sudan insanları menfaatlandırır. O suyu içerler, sularlar ve ziraat işi yaparlar,

— Yağmur suyu diğer bir kısım araziyede isabet eder, fakat o arazi kaygandır (düzgündür) su tutmaz, (suyu emmez), (Çorak topraktı arazi gibi), Ot bitmez.[138]

— İşte bu arazide Allanın dininde fakıih olup Allanın beni gönderdiği şeyden faydalanarak (amel ederek) ilim öğrenen ve öğreten kimsenin misâli gibidir ve (münbit olmayan arazide) Allanın dînininindeki hükümelerle fıkhı (şeriatı) bslîemeyib (veya fıkhı öğrenib amel etmeyerek) bir baş olub (gi-birlenib) yükselen ve benim gönderildiğim şeyleri ki, Allanın hidâyetini kabul etmeyen kimsenin misâli gibidir.»[139]

İzahat

Hadîsi şerifde beyan edilen, «Allanın, beni ilim ve hidâyetle göndermesinin misâli» cümlesinin hükmü iki cihetli olarak anlaşılabilir.

a) Birisi, mutlak hidâyete delâlettirki, bu hüküm şu mealdâki ayeti kerîme ile beyan buyurulmuştur:

«Semûd kavmine gelince, biz onlara hidâyeti (doğru yolu) gösterdik, onlar körlüğü {eğri yolu) hidâyete (doğru yola) tercih ettiler.» (Fussilet sûresi, 17)

b) Hidâyetin diğer anlamı ise, hakka vasıl edici olarak gönderildiğini beyandır ki şu âyeti kerîmede îzah edilmiştir ;

« (Habibim!) muhakkak ki sen, sevdiğin kimseyi hidâyete erdiremezsin. Fakat Allah, öyle bir kudret sahibi ki, kimi dilerse, ona hidâyet verir ve o (Allah), hidâyete erecekleri daha İyi bilir.» (Kasas sûresi, 56)

Yukardaki birinci ayeti kerîmede. Peygamberlerin kendileri mutfak hidâyet yolu üzere gönderildiğinden kendileri direkman hidâyettir. Binâenaleyh onları kabul eden mutlak hidâyeti tercih edip inanmış olurlar. Yani onları kabul etmekle, mutlak mutasarrıf olan hâliki zülceiâlın lutfu inayetine en çabuk ve en yakın yoldan nail olunmuş olunur.

İkinci âyeti kerîme iiede. Peygamberler hidâyet yoluna delâlet eden, kendileri davet ettikleri kimseleri hidâyete eriştiremiyecekleri, ancak halikı zülceiâlın lutfu inayeti ile hidâyete erişebilecekleri beyan buyurulmakta dır.

Hadîs şerifde «İHmle gönderilişimin misâli» cümlesi ile de, Hz. Peygamber efendimiz doğru yolu göstermekle beraber doğruyu bildiren ve öğreten bilgilerle gönderildiğini beyan buyurmuşturki, doğruyu gösteren ve öğreten bilgilerle amel edilirse, daha mükemmel ve makbul bilgiler, ameller ve doğru yollar ilâhî lutufla elde edilir.

Netekim bir hadîsi şerifde şöyle büyütülmüştür : «Bir kimse, bildiği ile amel ederse, Allahıi teala o kimseye bilmediği şeylerin ilmini ona varis kılar (bildirir).»

Bir kimse bildiği ile amel etmez ise, o kimseye doğru yol gösterilmez, doğruyu bulamaz, dalâlet ve felâketin içine düşer.

Bu hususu belirten bir gerçekte şöyle denilmiştir : «Bir kimsenin ilmi artar ve fakat hidâyeti (doğru yola gidişi) artmaz ise, o kimsenin Alfandan

uzaklaşması ziyâdeieşir.» [140]

Bu hakikatlardan da anlaşıldığı üzere, insanın en iyi kazancı, kendini doğru yola, hak ve hakikata götüren faydalı ilimdir. Bir ilim, sahibine fayda vermez ise, o kimse, o ilmin yükünü cekib âhirette vizir ve vebalını artırmaktan başka bir şeye yaramaz.

İlmi ile amel etmeyenler hakkında cenâbu hak şöyle buyurmuştur : «Kendilerine tevralla emel etmeleri teklif edildikten sonra, onunla amel etmeyen kimselerin misâli, ciltler hâlinde olan kitbaları sırtında taşıyan (vefakat kitabların içindeki bilgiden haberi olmayan) eşeğin misâMne benzer.» (Cuma sûresi, 5)

3ir çok bilgiyi öğrenibde amel etmeyenler, sırtlarında ciltler, halinde kitabiarı yüklenip sıkıntısını çeken ve fakat kitabların içindeki bilgilerden hiç nasîbi olmayan eşekler gibidirler.

Şu halde akıllı ve faydalı bilgiye sahib olan müslüman, bu rezil mertebeye düşmemesi için, imkan dahilinde bildiği ile amel eder.

Peygamber efendimiz hadîsi şerifin devamında kendisinin gelişini, gökten yağan yağmura temsil ederek yer yüzüne yağan yağmurdan faydalanan arozî ile hiç bir fayda ve tesiri görülmeyen toprakların durumunu beyan buyurmuştur.

Münbit ve /erimli arazî, yağan yağmurdan faydalanarak çok güzel verim verir. Bire on. Lire yetmiş ye hatta bire yediyüz ve daha çok güzei verimler ve faydalar suğlanır.

Fakat çorak ve killi olan topraklar, yağmurdan hiç bir fayda görmez, sahibine en ufak bir verimde bulunmaz.

Peygamber efendimizin getirdiği güzel hükümleri de, hüsnü kabul ile kabüllenib olduğu gibi inanıb öğrendiği ile amel eden her insan da, mün-Dit dan arazî gibi, kendisine gelen v« tâlim, telkin edilen hükümleri içine alıyor ve başkalarınada fayda sağlayor.

Peygamber efendimizin getirdiği hükümleri kabul etmeyip inkar eden ı/eya inanamayıp red eden zavallı kimselerden yağmurdan faydalanmayan ve başkalarına da faydcsı olmayan çorak topraklar gibidirler.

Mümini muhlis, temsil ile beyan edilen bu gerçeklere dikkat eder. kendisini en iyi ve faydalı insanlardan olması için azamî gayreti sarfeder. Resulü Ekrem efendimizin getirdiği hükümlere sımsıkı sarılır. Bildiği ile amel ederek dünya ve âhiret seadtine naii olur.

Hadisi şerifin başdan, sona kadar ihtiva ettiği hükümde, şu hakîkatlara işaret vardır :

a) Peygamber sallalluhü aleyhi vesellem, ilim ve hidâyetle gönderilmiştir,

b) Onun getirdiği hükümleri, öğrenib kabul edenle kabul etmeyip red edenler, münbit ve verimli ioorek ile verimi ve bitgi kabiliyyeti olmayan toprağa teşbih şekli vardır.

c) Münbit topraklar, yağmur yağdıkça verimi artırırken, çorak olup münbit olmayan topraklarda yağan yağmurdan hiç bir netice sağlayıp verim vermez.

d) Peygamberin getirdiği hükümleri kabul eden kimseler, verimli topaklar gibidirler, şâyeı red edib İnka* eden olursa, onlarda verimsiz çorak toprak gibidirler.

e) Peygamber efendimizin getirdiği hükümleri kabul edıb amel edenlerin, şeriat ve fıkıh ilmine vakıf olan âlimlerin olabileceği beyan buyurulmuş tur.

f) Şeriat ve fıkıh ilminden mahrum olup.cehlinin kurbanı hâlinde gurur ve kibirli kimselerin ise. Peygamber efendimizin getirdiği gerçeklerden faydalanamıyacağı açıklanmaktadır.

g). Kibirli kimselerin, hak ve hakikati kabu/ etmeyib dalâlet yolunu tercih edecekleri de hadîsi şerifin son cümlesinde beyan buyurulmaktadır.

h) Hidâyete erişmek ve dalâlet yoluna sapmak ilâhi kudretin tecellisi ile kulun ihtiyacına bağlı olduğu muhakkaktır. Fakat hidâyete liyakat kazanan kul, cenâbu hakkın lutfu keremi ile, sapıtmaz. Bu sebebden mümin, cenâbu hakkın inayetine mazhar olmak için, elinden gelen gayreti sarfedib doğru yoldan ayrılmamalıdır.

Bunun da en çıkar yolu, edille-i şer'iyye den olan kitab, sünnet, icmâı ümmet ve kıyâsı fukaha ya sarılmaktır.

Kitab ve sünnetin İtikadı hükümleri, akâid ve iimi kelam kitablarında zikredilmiş, amelî ve tatbiki olan kısımları da fıkıh ilmini ihtiva eden fıkıh kitabiarında uzun uzun beyan edilmiştir.[141]

Tercümesi;

151 - (12) Aişe (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüîlah (S.A.V) şu âyeti okudu.

«O (Allah), sana Kur'anı indirmıiştir, o kitapda kinin (Kur'anın) bir kısmı, muhkem âyetlerdir. Bunlar Kur'anın esasıdır. Diğer bıir kısım âyetlerde vardırki (onların manası sizce anlaşılmaz) Müteşabihdirler... Resûlüîlah bu âyeti kerimenin sonu olan, «Bunları ancak akılları tam olanlar., iyice düşünür.» Cümlesine kadar okumuştur.

— Aişe (R.A) dedi:[142]

— Resûlüîlah (S.A.V) dediki : Kur'andaki müteşâbih olan (Anlaşıiamı-yan) hükümlere tabî olan kimseleri; sen gördüğünde - Müslimin rivayetinde : Siz

gördüğünüzde; işte onlar, Allahü teâlanın hükümleri hakkında kalblerinde şüphe olup fitne ve fesatlığa sapmak isteyenler, diyerek isimlendiği kimselerdir. Binâenalyh onlardan kaçınınız.»[143]

İzahat

Hadîsi şerifde belirtildiği üzere, Kur'anı Kerîmin hükmü, lafız ve mânaları gayet açık olarak beyan edilen tevil ve tefsire ihtiyacı olmayan «muhkem» ismi verilen âyetler, hak teâlanın manasını açıkça beyan buyurma-dığı ve Resulü Ekrem efendimize de mânasını açıklamadığı «Müteşâbih» adı ile vasıflandırılan âyetleri ihtiva etmektedir.

îmanın esasları, şirkin fenalığı, beş vakit namazın farzltğı, zekat, oruç ve haccın farzlığı açıkça ve sarahatla beyn buyurulan hükümlerdendir.

Ayrıca faizin haramlığı, şarabın, zinanın, haksız yere adam öldürmenin, hırsızlığın, yalan söylemenin, gıybetin, iftiranın, kibir ve hased gibi kalb hastalıklarınında haramlığı kesin ve açık hükümlerle beyan buyurulan âyeti kerîme hükümlerindendir.

Müteşâbih hükümleri ihtiva edenler ise; Sûre başlarındaki kelime ve harfler, Cenâbu hakkın eli, üstü, arşı âlâya istivası. Âdemi kendi suretinde yarattığı gibi hükümler, açıklanmamış, Aüahü teala tarafından Resulüne sarahaten beyan buyurulmamıştır.

İşte biz burada muhkem ayetlerin hükümlerini izah etmeyib, Müteşâbih âyetler hakkında bir kaç hüküm nakledeceğiz.

Cenâbu hak, zat ve sıfatında hiç bir şeye benzemez. Binaenaleyh zatı ilâhi ve sıfatı ilâhi ile ilgili teşbih hükümlerini en iyi bilib anlamak için şu âyeti

kerîmenin ihtiva ettiği gerçeklere dikkat etmek gerekir :

«Hiç bir şey ona (Ailâha) denk olmamıştır.» (İhias sûresi, 4)

Diğer âyeti kerîme meali şöyledir :

«Onun (Allanın) misli (benzeri) hiç bir şey yc&tur.» (Şûra sûresi, li)

Akâid kitablarında zâtı ilâhi ile ilgili hükümde şöyle buyurulmuştur :

«Arşın Rabbî (Allah), Arşın fevkındedır. Fakat o arşa karar edici ve muttasıl şekli vasfedilmeksizin arşın fevkındedir.»

Emâlînin diğer beytinde de şöyle denilmiştir :

«Rahman olan Allah, Hiç bir surette bir şeye benzemez. Binâenaley fasit îtikadlılardan kendini muhafaza et.»

İmamı MaÜk (R.A), Müteşâbih hakkında şöyle demiştir :

«İstiva (Arşın üstüne Allanın yükselmesi), Malumdur. Keyfiyeti, meçhuldür. İstivanın esasına îman etmek vacibdir. İstivadan sual etmek ise, Bid'attır.»[144]

İmamı Âzam (R.A) da, İmamı Malik (R.A) in bu beyanatını, tasvib edib güzel görmüştür.

Akıllı müslümanda, halikı zülcelal hakkında ve beyan ettiği muhkem ve müteşâbih ayetler hakkında ne şekilde ve nasıl inanılması gerekirse, öylece inanır.[145]

imamı ŞâfM (R.A) da müteşâbih hakkında şöyle demiştir : «Müteşabih âyetler;! tefsir etmek, helal olmaz. Ancak ResÛlüllahdan bir senedle veya sahabeden bir zatın haberi ile veya ulemânın ittifak ettikleri bir tevil ile tefsir

edilebilir.» [146]

Tercümesi :

152 - (13) Abdullah Bin Amr (R.A) den mervîdir, dedi .Resûlüllah (S.A.V) bir gün öğleyin (sıcakda) geldim, dedi: İki kişinin bir âyet hakkında ihtilaf ettikleri sesleri işitiliyordu.[147]

— Hemen Resûlüllah (S.A.V) in yüzünde gazablı olduğu bilinir halde yanımıza çıka geldi. Buyurdu ki:

«Ancak sizden evvel geçen kimseler, kitapda ihtilafları ile helak oldu [148] .

İzahat

Hadîsi şerifde şu mealdaki âyeti kerîmelere işaret vardır:

«Kâfirler, hakkı (Kur'anı), bâtıl ile yok edib gidermek için mücâdeleederlerB- (Kehf sûresi, 56)

Diğer âyeti kerîme meali :

«İnsanlardan bir kısmı da, Allanın dîn,i hakkında bir bilgisi olmadığı halde mücâdele eder ve her inatçı şeytana uyar.» (Hac sûresi, 3)

Diğer âyeti kerîme meali :

«Ve müşrikler şöyle demişlerdi : Bizim ilahlarımız (Putlarımız) mı daha hayırlı, yoksa omu? (Meryemin oğlu İsamı?), (Habîbim!) Müşrikler bunu sana sırf bir mücâdele olarak misal veriyorlar. Aslında onlar, çok çekişken adamlardır.» (Zuhruf sûresi, 58)

Peygamber efendimizin yasakladığı hakkın izhârı için olmayıp, sırf enâniyet ve bir kuru iddianın devamı olan mücâdeledir. Sahâbe-i kiram efendilerimiz, Müteşâbih ayetlerden bahsedib münakaşaya başladıklarını görünce mübarek cümleyi buyurarak her aeşid ve lüzumsuz münakaşadan men etmiştir.

Ayeti kerîmelerde de belirtildiği üzere, münakaşa yapan kişiler hemen hemen müşrik ve kâfirler olduğu görülüyor. Hakkın izhârı için münakaşa ve mücâdele yapanlar, pek aztnhkda oluyorlar.

Bu sebeble haklıda olunsa imkan dâhilinde münakaşadan kaçınmak ensâlih yoldur.

Netekİm Peygamber efendimiz bir hadîsi nebevisinde şöyle buyurmuştur :

«Bir kimse, haklı olduğu halde cidal ve münakaşayı terk ederse, o kimse içîn cennetin yükseğinde bir beyt (ev, köşk) bina ediiir. Ve bir kimsede haksız olduğu halde cidal ve münakaşayı terk ederse, o kimse için cennetin aşağısında bir beyt (ev) bina edilir.» Tirmizi (Şerhi aynülilim, 455)

Cidal ve münakaşanın doğru olmayan yönlerin en mühimmi, zatı ilahi ve sıfatı ilahi hakkında yapılan münakaşadır. Hükmü ilâhîler ve başka meseleler hakkında da imkan dâhilinde dedi kodu ve çekişmelerden son derece kaçınmak lazımdır. Zira cidal ve münakaşa neticesinde şu gibi haller ortaya çıkabilir.

a) Cidai ve münakaşadan sonra insanda, öfke ve gazab hali olabilir.

b) Münakaşa esnasında, iftira ve yalan söyleme halleri görülebilir,

c) Münakaşa ânında, rakibine galib gelmek için çeşitli hilelere sapma hali olabilir.

d) Cidal ve münakaşa yapan kimse, rakibine karşı kibir ve gururlu bir tavru harekette bulunma hâli de olabilir.

e) Cidal ve münakaşa yapan kimse, nefsin ve şeytanın esîri olarak hissî hareketlere kapılabilir.

t) Cidal ve münakaşa, insanda buğz, kin, adavet, hased, riya, ucub ve kibir gibi kalb hastalıkları oian manevî mikrobları meydana getirebilir.

g) Hulasa bilhassa haksız ve lüzumsuz yere yapılan münakaşalar, nefsin esareti, hak ve hukukun düşmanlığını ortaya kor.

Her ne pahasına olursa olsun, haram ve yasak olan cidal ve münakaşadan kaçınmak en doğru yoldur.

Ancak hakkın izharı, veya hak olan bir şeyin tesbiti ve hak yolcularının tasvib ve takdiri gibi hallerin yanında Allah ve hak için mücadele, haddi aşmamak kaydı ile caizdir.

Bu hususu açıklayıcı hükümler, yukarlarda geçmiştir.[149]

Tercümesi:

153- (14) Sâd Bin Ebî Vakkas (R.A) den mervîdir, demiştir : «Müslümanlar içerisinde (veya hakkında) müsiümanların en büyük cürüm (günah) işleyeni, insanlar üzerâne haram kılınmamış her hangi bir şeyden [150](Peygambere) sual soran kimsedirki, onun sorması sebebi ile o sorulan şey haram kılınır.»[151]

İzahat

Râvî Sâd bin Ebi Vakkas (R.A), Cennetle müjdelenen on sahabeden birisidir. Ebû ishak namiyle künyefenmiştir. Babasının ismi, Mâlikdir. Annesinin ismi ise, Hamnedir Hz. Sâd, kureyş kabilesinden Benî Zühre sülâlesindendir. Annesi tarafından bu nesle bağlı olması nedeniyle Peygamberimizin annesi ile nesil birliği olduğundan Resulü Ekrem efendimiz, Hz. Sâd-e; «Benim dayımdır.» buyururlardı.

Hz. Sâd (R.A), ilk müslümanlardandır. Müslümanların yedincisi veya beşincisi olduğu beyan edilmiştir. İslahla girdiği sırada, on yedi (17) yaşında idi. Allah yolunda ilk kâfir kanı döken ve düşmana ok atan bu zatı muhteremdir.

Peygamber efendimizle beraber bütün muharebelerde hazır bulunmuştur. Uhud muharebesinde Hz. Sâd, bin (1000) ok atmıştır. Ve Resulü Ekrem efendimiz kendisine; «Anam babam sana feda olsun at, ey sâd!» diyerek taltifde bulunmuştur. Peygamberimizin böyle taltifi, Handek muharebesinde Hz. Zübeyr bin Avvama da olmuştur.

Bizim memleketimiz olan türkiyede kadınlar arasında, «Şeydi vakkası-na uğrayasıca» diyerek öfkelerini gidermek için çocuklarına veya gazab-landıkiarı kimselere söylerler. Kadınların bu sözleri, Sâd bin Ebî Vakkas (R.A) in uhud muharebesinde atmış olduğu okların vak'asını kasdederek söyleyorlar. Fakat tahrif edilmiş altından üstünden kelime ve harf koparılarak söylenmektedir. Aslı

şöyle olması gerekir : «Sâd bin Ebî Vakkasın vck'asına uğrayasıca.»

Hz. Sâd (R.A), Uhud muharebesinde ok atarken takriben otuz iki yaştarında idi. Bu zat daha mekke-i mükerreme de ilk m'üslüman olduğu sıralarda müşriklerden bir takım zalim kişilerin saldırısı karşısında, devenin çene kemiğini birinin başına vurub yarmıştır. işte islam yolunda yere akıtılan ilk kan, budur.

Bu zatın attığı okun ve yapmış olduğu duanın kabul olması hususunda Resulü Ekrem efendimiz şöyle buyurmuştur : «Ey Aüahım! Bu zatın okunu rast getir ve duasını kabul et.»

Resulü Ekrem efendimizin bu duasından dolayı onun bu hâlini bilen muslümanlar, Sâd (R.A) in aleyhlerinde dua yapmasından korkarlardı. Bu sebeble kendisinden çekinirler ve hayır duasını taîeb ederlerdi.

Hz. Sâd (R.A), Küfenin banisi, bilâ ahire valisi oldu. Kadsiye muharebesinin baş kumandanı ve İranı fethedenlerin birincisidir.

Hz. Sâd (R.A), seksen yaşını mütecaviz olduğu halde hicretin eüî beş (5fcj senesinde Medinei münevverede (Akik) nâmi ile anılan mahaldakı evinde vefat etmiştir. Vefatından sonra cenazesi, Medine-i münevvereye getirilib mescidi nebevinin içine kondu ve namazını c zcman Medine valisi olan rnervan kıldırmıştır. Ve cenazesi, cennetülbîa defn olunmuştur.

Cenazenin mescide idhal edilerek kılınmasındaki hikmet, Hz. Aişenin talebi ve validelerimizin de cenazeyi kılmaları içindir. Cenazenin mescide sokulup sokulmaması ile ilgili geniş malumat, fıkıh kitablarında mezkûrdur.

Hz. Sâd, Cennetle müjdelenen sahabenin en son vefat edenidir. Al-iah ondan râzî olsun ve âhirette şefâatma cümlemizi cenabu hak nasib buyursun. Amin,

Hz. Sâdin rivayet ettiği hadîsi şerifde Resulü Ekrem efendimiz gayet açık ve kesin ifâdelerle beyan buyurmuştur ki, «En büyük günGh, müslü-manlann bir mes'ele hakkında beyan edilen bir hüküm yok iken onu sorup sual ederek müstümanlara haram kılan kimselerin günahlarıdır.»

Burada pek çok mes'ele ve hakîkatlar açıklanması gerekir. Fakat biz bîr kaç misal ve hüküm naklederek esasları belirtmeye çalışacağız.

Evvelâ bir mes'ele kısa yoldan beyan edilmiş ise, o meseleyi enine boyuna uzatarak sual ve cevablar alınmaya çalışılması hiç iyi değil kolay ve rahatlıkla ifade edilecek iş ve amel güçleşir.

Meselâ : Hz. Musa aleyhisseiam zamanında bir adam öldürülmüştü, bu adamın öldüreninin bilinmesi için İsrail oğulları Hz. Mûsaya-müracaat ettiler, Hz. Mûsada cenâbu hakdan aldığı emri ilâhi olan Öküzü (İneği) boğazlamalarını buyurunca, İsrail oğulları işi sual ve cevab yoiuna döktüler, sığırın, rengini sordular. Rengi beyan edilince renk üzerinde belirli bir alâ-metden sordular. Ona da cevabı alınca mevcut sığırlardan dnha başka bir

hale sahib olup olmadığı gibi suallere geçtiler ve, nihayet kesin cevabı aldılar ama, o sığırı bulup kesinceye kadar pek çok sıkıntı çektiler.

Bu hükümleri satırlar hâlinde okumak isteyenler, Bakara sûresinin 67-73 âyetleri okumalarını tavsiye ederiz.

Bu hüküm ve kıssadan da anlaşıldığı üzere, kısa yoldan beyan edilen bir amel veya mes'eleyi veya yapılması istenen bir işi, enine boyuna sual ederek uzatmak pek çok güçlüklere sebeb olabilir. Bu sebeble bir mes'ele kısa yoldan açıklanmış ise, onu uzatib güçleştirmemeli. Olduğu gibi veya beyan edildiği şekli ile icra etmelidir

Yine bir misal, Hz. Peygamber efendimiz : «Ey insanlar! size hac farz kılınmıştır. Binaenaley hocanızı îfa ediniz.» hükmünü buyurunca ashabdan bazıları, «her senemi yâ Resûlulla!» diyerek sual edenler oldu. Bu sual üç sefer tekrarlandı. Nihayet üçüncü seferde Resulü Ekrem efendimiz «Hayır» buyurdular. Eğer bu suallere karşı Rasûlü Ekrem efendimiz «Evet» buyuraydı, İşte güçlük ve ızdirab o zaman ortaya çıkardı.

Yukardaki hükmü ilâhinin kesin şeklini îzah ettikden sonra Resulü Ekrem efendimiz şöyle buyurdu : «Eğer ben hayır, demeyipde evet diyey-dim, hükmü ilâhi öylece kesinleşirdı. Böyle oluncada hac farîzass her sene vacib olurdu.»

Bu hükmü ilâhinin kesin be/anını yapdıkdan sonra Resulü Ekrem efen dimize şu mealdeki âyeti kerîme geimiştir:

«Ey Müminler! Öyle şeylerden Peygambere sormayın ki, size (o sorduklarınız} açıklanırsa, fenanıza gidecektir. Halbuki kur'an indirilirken sual ederseniz, onlar size açıklanır. Allah şimdiye kadar sorduklarınızı bağışladı. Allah çok bağışlayıcıda, azabında aceleci değildir.» (Maide sûresi, 101)

Asrı seadette uzun sual ve cevab hâli görülenlerden bir zat da Abdullah bin Amr bin el as (R.A) dır. Uzun sual ve Resûlüİlahın cevabından bir kısmını kısaca şöyle nakledelim :

«Haber alındığına göre sen Kuranı gecenin tamamında hatmediyorsun?

— Abdullah bin Amr hemen dedirnki. Evet ey Allanın Rasûlü! Muhakkak ki ben o kur'anı bir gecede hatmetmekle ancak hayır umuyorum.

— İşte bu andan hemen Resûlüllah (S.A.V) ona şöyle buyurdu : «Kur'anı her ayda bir defa hatmedib oku.»

«Abdullah (R.A}, Ey Allâhın Nebisi! ben bundan fazlasını yapmaya kadir olurum dedi.

— Resûlüllah (S.A.V} buyurduki,

«Öyle ise, yedıi günde oku. Bunun üzerine ziyâde etme.»

— Abdullah bin Amr (R.A) dedi : Ben şiddetlendirdikçe, Resûlüliahda şiddetlendirdi ve bana dediki, «Sen bilmezsin, belki ömrün uzun olur.»

— Hz. Abdullah (R.A) dediki; Nihayet yaşlandım, peygamber sallallâ-hü aleyhi vesellemin dediği gibi ihtiyarladım ve dedimki : Keşke Resûiülla-hın bana beyan etmiş olduğu ruhsatı (kolaylığı) kabul edib sussaydım.»[152]

Bu gerçeklere dikkat edilmeli ki, lüzumsuz suallerden ve hatta bir işin kolay, yolu tarif edilmişken zorlaştırmak için uzun uzun sual sormaya kalkışmamalıdır.

Ve bir büyükten iş yapdıracak veya sual soracak kişi, işini en kısa yoldan sorub, verilen cevabı yerine getirmelidir. Lüzumsuz sorular ve fazla sözler aksi tesir eder, İyi ve kolay yoldan olacak şey, birde bakarsın güçleşir. Belkide olmaz.

Hatta bâzı sualler, yersiz ve lüzumsuz olur, karşıdaki kişiyi infiale sevk ederek iyilik yerine kötülük elde edilir. Yersiz ve hazmı güç olan sorulardan son derece kaçınmak en doğru yoldur.

Gecen ümmetlerden pek çok kimseler, hazmedemiyecekieri sualleri sordular ve nihayet suallerinin karşılığını görünce inkâra kalkışdılar ve helak olmalarına sebeb oldu.

Meselâ : Salih aleyhisselamın kavmi kayadan devenin çıkmasını ta-İeb edib sormuşlardı, Musa aleyhisselamın kavmi Allâhı açıktan göstermesini istemişlerdi ve îsâ aleyhisselamdan eennet sofrass istemişlerdi, bu istekler imkan dâhilinde gösterilince inanmıyan zavallı kafirler helak edilmişlerdi. Bu hükümler kur'anı kerimde uzun uzun bir kac sûrede beyan edilmiştir.

Eşyada asıl olan taharettir, hükmü gereğince elimize geçen bir maldan veya evine vardığımız müslümanın kazancından veya getirdiği suyun temiz ve pisliğinden sormak şer'an doğru değildir. Müslümanın evine girince ancak kıble sorulur ve namaza durulur. Evin eşyasının temiz veya murdar yönlerini sormak doğru değildir. Zira müslüman her şeyi ile temiz insandır. Açıklayıcı İzahat, «Mütleka tercümesi» adlı eserimizin birinci cildinin taharet bahsinde zikredilmiştir,

Burada bir hususu belirtmek isteriz. Bu hadisi şerifin açıklamasından belki bâzı kişiler bilmedikleri şeyleri ehline sormanın iyi ve caiz olmayacağını zannedr. Hayır ilim bizim yitiğimizdir. Nereden bulursak oradan sorub sual edip öğreneceğiz. Bizim açıklamaya çalışdığımız hükümler yukarda zikrettiğimiz gibi, kendisini ıslah ve İkaz maksadını taşımayan inad, iddia, bilgiçlik, başkasına karşı kibir izharı, diğerini hakir görme ve birde lüzumsuz sorularda bulunrnakdır.

Aksi takdirde hakikati öğrenmek için ehline sormak vazifelerimizin en mühimmidir, cenabu hak kur'anı kerimde şöyle buyurmuştur :

«Eğer bir şeyi bilmiyorsanız, ehli zikre (şeriat âlimlerine} sorunuz,» (Nahİ sûresi, 43)[153]

Tercümesi.

154 - (15) Ebî Hureyre (R.A) den mervîdir, dedi : Resülüllah (S.A.V) buyurdu :[154]

«Ahir zamanda yalancı deccallar olacaktır. Onlar sizin ve babalarını-zın işitmediği hadislerden (sözlerden) size gelirler (söylerler). Siz, kendinizi onlardan ve onlan kendinizden uzaklaştırınız. Uzaklaştırınızki, sizi kötü yo'a sapıtmasınlctr v& sizi fitnenin içine dü'şüremesinler.»[155]

İzahat

Hadîsi şerifde beyan edilen «yalancı Deccallar» demek, Hakkı, batıl ile örtüp karıştran, kendilerini din âlimleri ve.meşâyihler den olduklarını söyleyen yalancı Deccallar çıkacaktır. Öyle ki. Din ve şeriat Miminden hiç bir şey bilmedikleri halde din ve îman meselelerinden dem vururlar, Kur'an ve sünnette olmayan bir tnkım hükümleri yalan ve iftira yolu ile Kur'an ve sünnet de olduğunu söylerler. Aslında Kur'anı Kerimin okumasını dahî bilmezler veya

Kur'an ve sünnetin nasıl bir kaynak olduğunudan haberleri yoktur, ve fakat dünyalıktan yüksek bir mevkie çıkmışlardır, bu sebble kendilerini her sahada yetgili görür ve derlerki : «Benim görüşüme göre veya benoe veya benim mantığımaa şöyle böyle olmalıdır.» gibi cümlelerle fikir beyan ederler. Hatta bu görüşlerin yalan ve iftira yolu ile dinde yeri olduğunu da savunurlar.

Yalan ve uydurmalarla kendi fikir ve görüşlerini savunan yalancı deç-çatlar, her asır ve devirde buhnmuştur. Günümüz de de pek çoktur. Hatta ataların «Yarım hoca din yıkar, yarım tafoib can yakar» dedikleri gibi, İslâmı bilmeyen pek çok kara cahil ve fakat âlim diye ulemâ postuna oturtulmuş yalancı deccallar eksik değildir Yaranacağım, mevkîmi muhafaza edeceğim, danada yükseleceğim, diye nefislerinin arzu ve isteklerine uyan ve ahlaksızların keyif ve arzularına göre hüküm çıkaran ve o zalimlerden takdir alan âlim taslaklı cahîl başlar ortada kol gezmektedir.

Böyleleri gördükçe. Mübarek Peygamberimiz efendimizin asırlarca evvel buyurduğu bu mübarek hükümlerinin bir mûcizei Rasul olarak gayet açık ve seçik bir şekilde anlamış oluyoruz. Bu sapık ve zındıkları gördükçe hemen bilinmelidirki, o adamlar, o zamanın ve o milletlerin yalancı Deccat-larıdırlar.

Yalancı Deccallar, daha çok ilmi kelam meselelerinde islam aleminin başına dert açmışlardır. Cenâbu hakkın zâtı ilâhi ve sıfatı ilâhîleri hak kında yalan isnatlar ve doğru olmayan teşbihlerde bulunmuşlardır. Bu se-bebden pek çok büyükler ve mürşidi hakîkiler, ilmi kelam meselelerinde münâkaşa ve münazaradan nehyetmişlerdir.

Meselâ İMAMI MALİK (R.A), şöyle demiştir :

«Aman BİD'AD dan kaçınınız! Denildiki : BİD'AD nedir? İmamı Malik hazretleri dediki : Bİd'at sahiblerinin, Allâhü tealanın isimleri, sıfatları, kelâmı ilâhisi, iimi ilâhisi ve kudretinden bahsedib konusrnniandgr ki, Sahabe ve tabiin onlardan sükût edib konuşmamışlardır. Eğer onlardan bahsedib konuşmak olmuş olsaydı, Şer'i hükümlerden bahsedib konuşdukları gibi onlaidanda bahsederlerdi.»[156]

Tatarhâniyede Nevazilden naklen beyan edildiğine göre, Ebû Nasr (R.A) dedik,} : Bana ulaşan bilgiye göre, Ebû Hanifenin oğlu Hammad (R.A) İlmi kelam meşelerinde könuşub münazara yapıyordu. Ebû Hanîfe (R.A) bundan nehyetti. Bunun üzerine oğlu Hammad (R.A) dediki : Elbet ben seni ilmi kelam meselelerinde konuşur gördüm. Nasıl oluyorda sen beni bundan nehyediyorsun?

İmamı Azam Ebû hanîfe dediki :

«Ey oğlum! Biz her birimiz ilmi kelam meselelerinden bahsederiz. Fakat bizler birbirimizi sanki başımızda saadet kuşu gibi kabul ederizki, o. kimsenin başımızdan düşmesinden korkarız (yani küfre kaymasından korkarız.) Sizier ıise, bugün konuşup münazara yapıyorsunuz ve her biriniz karşısındaki arkadaşının ayağının kaymasını ister, arkadaşınızın küfrünü arzu eder söylersiniz. Bir kimse, arkadaşının küfrünü arzu ederse, arkadaşı kafir olmazdan evvel o kimse, kafir olur,» (Tarikatı Muhammediye, 29)

İşte yukarda naklettiğimiz İmamı Malik ve İmamı Azam hazretlerinin sözleri ve tavsiyeleri gereğince, ilmi kelam.ve îtikat meselelerinde çok dikkatli olmak lazımdır. Öyle olur olmaz meseleden veya münakaşadan dolayı hemen mümin kardeşlerini tekfir edenler kendilerini küfre itmiş ve atmış olurlar. Bilhassa zatı ilâhi ve sıfatı ilahileri hakkında münazara ve münakaşadan son derece kaçınmak en doğru yoldur. Zira insan oğlunun aklı nın eremediği ve eremiyeceği meselelerde, İman ettim, deyib sükût etmek kurtuluşun en çıkar yoludur.

Halböyle iken, günümüzde âlim geçinen pek cok cahiller ve yalancılar, Dini mübini islâmi kendi emel ve gayelerine âlet ederek dünyalıklarına kavuşmak veya dünyalıklarını korumak maksadı ite imanlı ve islâmın hükümlerinden pek çoklarını yaşayan müslümanlara küfür kelimesini isnad etmektedirler. Başkalarını küfre itmek, isteyenlerin kendilerinin kafir olduk larını yukarda öğrenmiştik, evet başkalarına kafir diyenler kendileri kafir olacaklarından veya olduklarından haberleri olmalıdır.

Kendilerinden bşkalannın îmanları muteber değil, ancak onların amelleri makbul ve en iyi görüş sanki onlarda imiş ve onların hiç hatası günahı olmazmışcasina harakeî eden ve böyle görüş sahibi olan bir takım zavai-lilar,

asırlardan beri devam ede gelmiş, bugünde aynı fitnelerin içinde yüzen, ucub, kibir ve Riya sahibleri maalesef evliya kılığına bürünmüş ve hatta en doğru yolda olduklarını savunmaktadırlar.

Behey zavallılar! Büyük müctehidi mutlak İmamı Azam hazretleri, zamanının padişahının vereceği ve icra edeceği hükmüne belki müdahale ederde hakkı ile hüküm veremem diye kâdîliği kabul etmiyor. Zindana atılıyor. Kırbaçlanıyor ve o kırbac'ın tesiri ile vefat edib rahmeti rahmana kavuşuyor. Bu büyük imam fetva üzere yaşamaya çalışan bir mütîekî idi. Bu büyük zat böyle yaparken, Zamanın padişahı bir suç işlerse, mahkeme huzuruna da çıkardı ve cezası olursa, cezalanırdı.

İmamı Azamin talebesi imamı Muhammed-in talebesi ve itikadda ehli sünnet görüşünün imamı olan imamı Ebî Mansûri Mâtüridî (R.A) in şu sözüne dikkat edilmelidir:

«Bir kimss, zamanımızın sultanına (padişah ve devlet reisine) âdil derse kâfir olur.» [157]

Hayatın islam esaslarına göre tanzim edildiği bir zamanda büyük irnam, makam ve mansıbdan kaçınıp çekinirken, bütün pirensipler ve icraatlar islam esasları dahilinde olmayıp beşerî esaslara göre icra edilen bir mekân ve zamanda büyük imamın tam tersine makam ve mansıb hırsına düşkün kimseler, kalkıyorlar kendilerini ve gittikleri yolu «islâm yoludur.» diyorlar. Binaenaleyh onlara tabî olunmaz veya onların hataları söylenirse, söyleyen adamlar ya münafıklar, ya ahlaksız veya kafir damgası ile mühürleniyorlar, Aslında başklarma kafir diyen, makama, mansıba ve dünya menfeatına" düşkün hırslı adamlar kâfir olurlar.

İslama ve insanlığa hizmete koyulanlar, her şeye tahammül ederler ve her ferdin îkaz ve uyarmalarına dikkat ederler. Onların söz ve ikazlarına teşekkür ederek eksiklerini tamamlamaya çalışırlar. İslâm ahlakını esasları, bu ve pirensibieri böyledir. Binâenaleyh islam esaslarına uymayan ve fakat müslüman geçinen ve hatta islam dâvasında olduklarını söyleyenlerde

olsa, islam esâsına uymayan iddia ve görüşler Yalancı Deccallann görüş-io' '-'den ileriye gidemez.

İmamı Süfyönı Sevrı (R.A) da şöyie demiştir :

«Nerede olursan ol, Kakdan bâtılı oyırd edib batılı terk et. sünnete tâbi c-1 ve Bid'at! terk et.»[158]

İmâmı Şafiî (R.A) demiştir:

«(Bir ademin Allaha şirkden başka, AIEâhın nehyeıîiklerinden mübtelâ olduğu her hangi bir günah ile mübtefâ olması, ilmi kelam münakaşasına mübtefâ olmasından hayırlıdır.»

(Mirkat, 190)

Yani ilmi Kelam meseleleri ile münakaşa edib dedi koduda bulunmak, şirkden başka diğer günahların en büyüğü ve en kötüsüdür. İlmi kelam münakaşasında bulunmakddn diğer günahlar daha hafif veya vebalı ona nisbetle azdır. Fakat Allâha şirkden sonra en büyük ve en kötü günah, ilmi kelam meselelerinde münakaşa ve münazarada bulunmaktır. Çünkü sahabe ve tâbînin kaçındığı ve büyük müetehitlerin dikkatle üzerinde du-rub ikazda bulunduğu çok mühim ve aynı zamanda Bid'at olan bir ameldir. Küfürden sonra en büyük günah, Bid'at olması hasebiylede ilmi kelam meselelerinden bahsedib münakaşa da bulunmak en büyük günahtır. İma-mi Şafiî hazretleri de bu cihetten yukardaki kıymetli sözünü buyurmuşlardır. Bu sebebden. ilmi ke*arn meselelerini öğrenmek farzı kifâye olarak beyan edilmiştir.

Resûiü Ekrem efendimizin mübarek sözünde buyurmuş olduğu pek çok «Yalünçı Deccallar» türeyecoği hususu, her asır ve zamanda ve hatta her kavim ve milletlerde böyle sapık ve zındık adamların türeyip müslü-manları şaşırtacağına işarettir. Her kavmin bir fir'avnı ve her miHetin bir Ebû cehili şeklinde çeşitli zaman ve mekanlarda böyle zalim ve yalancıların çıkacağını beyan etmekle, muhtelif zaman ve mekânlarda görülen zalîmana hareketler ve yalancı fetvacılar bu kabil Yalancı Deccallar olmuş oluyorlar. Yoksa Mehclî Ali

Resulün karşılaşacağı ve Hz. İsâ aleyhisseîâmın öldüreceği Deccâii kebir, değildir. O Deccal en son gelecek ve kıyametin son zamanında görülecek ve alnında kafir yazılı olan mel'un dur.

Deccal hakkında yukarda ikinci hadîsi şerifin izah bölümünde bir nebze bahsettiğimizi hatırlatırız. Daha geniş malûmat, akâid kitablarında ve ayırca kıyamet alâmetlerinden bahseden muhtelif eserlerde mzkürdür.

Yukarda izahını yapdığımız hadîsi şrifin şu, «Siz, kendiniz! onlardan ve onları kendinizden uzaklaştırınız. Uzaklaşana ki, sizi kötü yola sapıtmasınlar ve sizi fitnenin içine düşülmesinler.» cümlelerinde de çok dikkat edilecek hususlar vardır. Zira Yalancılardan kaçınmak kurtuluş yoludur.

İnsan, kendini ehliyetsiz ve liyakatsiz kişilerle beraber ettikçe onların huyuna sahib olur, onların işledikleri yalan sözlere kanar ve hatta öyle yalancıların müdafii kesilir. Nihayet hak müdafii yerine batıl ve haramların müdafii olur.

Hadîsi şerifde, «Sizi, kötü yola saptırmasınlar» cümlesinde şu meal-daki ayeti kerîmeye işaret vardır :

«Ey îman edenler! Nefislerinizi düzeltmek üzerinize borcdur. Siz dü-zelib doğru yolda bulduktan sonra, yolunu şaşıranlar size zarar vermez.» (Maide sûresi, 105)

Diğer âyeti kerîme mealide şöyledir:

«Bir de öyle bir musibetten ("fenalık ve belâdan) korkun ki; o, yalnız içinizde zulmedenlere isabet etmez (o bela ve felâket umûmî olur.) BiMnki AMâhın azabı çok şiddetlidir.» (Enfai sûresi, 5}

Bu her iki âyeti kerîmede de belirtildiği üzere, kötülükten ve kötülerden kaçınmak her müslümanın dünya ve ahiret seadetini sağlar. Kaçınma-yıp fenalıklara ve fena adamlara iltifad edib yaklaşmak ise, dalâlet ve felâketin ta kendisidir.[159]

Tercümesi:

155 - (16) Yine ondan (Ebî Hureyre R.A. den) mervîdir, dediki : Ehli kitab (yahûdiler, Hıristiyanlar), Tevratı ıbrânîce okuyorlar ve müslümanla-ra araboa olarak tefsir ediyorlar idi.

— Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :[160]

«Ehli kitabı tasdik ve tekzip etmeyiniz, ve (deyinizkî, AHaha ve bize indirdiklerine îman ettik.}» [161]

İzahat

Bu hadîsi şerifde dikkat edilmesi gereken bâzı hususlara işaret edilmiştir. Peygamber efendimizden evvel geçen peygamberlerin hak ve kendilerine gelen ilâhi hükümlere inanmanın da farz olması hasebiyle ehli ki-iabdan olan yahûdî ve hırıstıyanların verdikleri haberler onların getirdikleri gerçekler olabileceği cihetle inkar edilmemesi gerektiği veya onlara isnat edilerek yalan söyleyebilecekleri cihetiede tasdik edilmesi hâlinde yalan ve uydurmaların tasdik edilebileceği cihettende tasdik ediimeyib su-sulması gerektiği beyan buyurulmaktadır.

İlâhî kitabların top yekûn hepsine inanmak ve peygamberler arasında tefrik etmeden inanmak, islamın ana esaslarından biridir. Bu sebeble Hz. peygamber

efendimiz Yahûdî ve Hıristiyanların getirdikleri veya okudukları hükümlere hemen inanmayıp ve tekzibde de bulunmadan : «Allâha ve bize indirdiklerine îman ettik.» diyerek neticeye bağlamayı tavsiye buyurmuşlardır.

Peygamber efendimiz, bu mübarek sözlerinde şu mealdâki âyeti kerimeye işaret buyurmuşlardır:

«(Ey müminler! Yahûdî ve Hıristiyanların sizi kendi dinlerine davetlerine karşı) şöyle deyiniz : Biz Allâha ve bize indirilen Kur'ana, İbrahim-e Ismâil-e, İshak-a, Yâkub ve torunlarına indirilenlere, Musa ve İsâya verilenlere (kitablara) ve bütün Peygamberlere Rabları tarafından verilen ki-tablara îman ettik. Onların hiç birini diğerinden ayırd etmeyiz. Biz, ancak Allâha boyun eğen müslümanlarız.» (Bakara sûresi, 136)

Hadîsi şerifdeki şu, «Sizi, fitnenin içine düşürmesinler.» cümlesinde şu mealdâki ayeti kerîmelere işaret vardır:

«Fitne, adam öldürmekten daha eşetdir.» (Bakara sûresi, 191)

Diğer ayeti kerîme meali şöyledir:

«(Cehennemdeki melekler onlara şöyle derler :) Daha evvel (dünya da) acele etmiş olduğunuz bu fitnenizi (azabınızı) tadın.» (Zâriyat sûresi, 14)

Birinci ayeti kerîmede dünyada, İnsanlar arasında fitne çıkarmak adam öldürmekten daha kötü olduğunu beyan buyurmaktadır. Şu halde dünyada en eşed fitnecilerden olan yalancı Deccallardan kaçınmak ve her türlü fitne ve fitnecilerden uzak durmak en doğru ve en iyi yoldur.

İkinci aytj kerimede de, dünyada fitneciliğin cezası, ahirette şiddetli azaba müstehak olmaya sebebdir. Öyle ise akıllı müslüman hem dünyada huzurlu olmak ve hem ahirette cehennem azabından kurtulmak için, fitne ve fitnecilerin her çeşidinden kaçınarak mutlu insanlardan olmaya çalışır.

Cenabu hak, bütün müslüman kardeşlerle bizleri, Yalancı Deccallardan ve

yalancı Deccallara tabî olmakdan muhafaz buyursun. Amin.[162]

Tercümesi:

156 - (17) Ondan (Ebî Hureyre R.A. denjmervidir, dedi

— Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :[163]

«Her işittiğini (araştırıp incelemeden} nakletmek, kişiye yalan (ve günah) yönünden kâfidir.» [164]

İzahat

Bu hadîsi şerifde de cok nazik ve dikkat edilmesi gereken bir hususa işaret edilmiştir. İnsan, her işittiğinin arkasına düşmemeli ve her işittiği ile hüküm verecek olursa, yanıiGbileceğinden, en büyük ve en çirkin amellerden birisini İşlemiş olur. Bu sebebie ondan bundan işitilen sözlerle hüküm vermeye kalkışılmamalı ve o duyulan sözlerin doğru veya eğrilik hususları araştırılfb incelenmeye tabî tutulmalıdır.

Bilhass günümüzde pek çok insanlar, şahsî veya fırkavî çıkarları için her çeşit yalan ve iftira yollarına baş vuranlar görülmektedir. Bunun için en doğru adam zannedilen kişilerdende işitilse, hemen işitilenle hüküm vermemeli ve işitilen kelimeleri başkalarına nakltme vebâlınada d-üşülme-melidîr. Belki yalan

olabilir, o söyleyen kimse de başkasından duymuştur. Dolaysiyle aslı olmayan bir şeye doğru diyerek inanıp başkalarına da ak-îarımar suretiyle bir yalancı ve yalan aktarıcı müfteriler sırasına girilmiş

Asrı seadette Hz. Peygamber efendimize dahi zanla ve duymalarla hüküm veren bir takım kimseler, şüpheye düşürerek büyük günah işiemiş ierdir. O yalan sözleri aktaran vehim ve zancıtarm fasit haberlerine inanan kimseler, hem asrı seadet de ve hem ondan sonraki zamanlarda dâima pe-şiman olmuşlardır. Biz de hem günaha ve hem peşimanlığa uğramamak için., her söze, her söylenene ve her söyleyenin sözüne kanıverib duyduk lanmızi incelemeden hüküm verir veya başkalarına aktarırsak, hiç günahı mız olmasa, bu söz aktarma günahımız bize yeter ve artar.

Yukarda açıklamaya çalışdığımız hadîsi nebevide şu meaidaki âyeti kerimeye işaret vardır.

«Ey müminler! Eğer sîze bîr fâstk, bir haber getirirse, onu araştırınız (doğruluğunu anlayıncaya kadar tahkik ediniz). Belki bilmeyerek bir kavme sataşırsınız da yapdtğimza peşiman olursunuz.» (Hucurat sûresi, 6)

Evet şuurlu ve temiz müslüman, işittiği bir haberin arkasına düşüp başkasına nakletmez. Doğru veya yanlış olabileceği hususunu inceler, araştırır ondan sonra hükmünü ve başkasına nakletmeyi yapar. Çünkü inceleyib araştırmadan duyulan her sözü nakietmek yalan ve günah bakımından yeter ve artar.

Bu sebebie duyulan her sözü başkalarına aktarmamak ve aynı zamanda incelemeden inanıvermek iyi değildir. Günahsız ve lekesiz olan amel

defterini kirletmekle lekelemek istemeyen müslüman, bu hususa çok ve çok dikkat eder ki-, hem dünyasını ve hem ahîretini kazanmış mutlu insanlardan olur. [165]

Tercümesi:

157 - (18)) İbni Mes'ud (R.A) den mervîdir, dedi; , — Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Benden evvel ümmetine Allâhın gönderdiği her Peygamber için, mutlaka o ümmetlerinden kendisinin hâvarıiyieri ve ashabı var îdiki, o havâriy-ler ve ashabı o Peygamberin sünnetini tutarlar ve emrine iktidâ ederlerdi.

— O kimselerden sonra bir takım kişiler halef olarak gelirler, işlemediklerini söylerler ve emrolunmadıklarını işlerler.

— Binaenaleyh bir kimse, oniarta eJiyîe cihad ederse, işte o kimse mümindir

— Ve bîr kimse, onlarla diliyle cihad ederse, işte o kimsede, mümindir.

— Yine bir kimse, onlarla kalbi ile cihad ederse, işte o kimse, mümindir. [166]

— Bundan (kalb ile clhaddan) başka hardal dânesi kadar dahi îman-aan bir mertebe yoktur.» [167]

İzahat

Hadîsi şerifin baş tarafında her Peygamberin kendisine sadakatla inanan havarileri ve ashabı olduğunu ve o havarilerin peygamberin en samîmi tâbîleri

şeklinde bulunduklarını açık bir ifâde ile beyan buyurmaktadır.

Bu ifâdelerle Hz. Rasûl (S.A.V) efendimiz şu meaidaki ayeti kerimeye işaret buyurmuştur:

«Ey îman edenler! Aliâhın (Dîninin) yardımcıları olunuz. Meryem in oğlu İsâ, HavârHeri : Allâha (yönelerek) benim yardımcılarım kimdir, dediği gibi. Havârtterde (îsâya bağlı olanlarda) şöyle cevab verdiler : Aliâhın yardımcıları biziz,..» (Saf sûresi, 14)

Bu âyeti kertmedeki belirtilen sadık Havariler gibi ihlastı müslüman sahâbîler Peygamber sallallahü aleyhi vesellem efendimizin sadık yardımcıları, dîni mübîni islâmın en ciddî müdafii ve en güzel yardımcısı idiler. Al-lâhü tealanın rızasını tahsil etmek ve Peygamber efendimizin koruyucu sadık sevgillileri olduklarını fiilleri ile ibraz etmek için, evini, bağını bahçesini, anasını babasını, karısını, çoluğunu çocuğunu ve sairesini bırakıb Hz. Rasûlü Ekrem efendimizin aşkına din için fî sebîillah Mekke-i müker-remeden Medînei münevvereye hicret ettiler. Medîneli müslümaniarda Al-lâhın sevgilisi efendimize en son ikram ve ihtiramı göstererek hem kendisine ve hem yanında gelen muhacir müslüman kardeşlerimize her şeylerini bağışlarcasina ikramı izzette bulundular. Bu sebeble Mekkei müker-remeden hicret eden yiğitlere «MUHACİR» ve Medînei münevverede İslama yardıma koşanlara da «ENSAR» denilmiştir.

Hadîsi şerifin devam eden hükümlerinde ise, o mübarek sahabeden sonra gelecek kimseler hakkında Rasûlü Ekrem şöyle buyurmuştur : «İşlemediklerini söylerler ve errıro!unmadıklarını işlerler.»

Hadîsi şerifin bu cümlesinde de şu mealdaki âyeti kerîmeye işaret vardır :

«O işledikleri fenalıklara sevinen ve yapmadıkları şeyde (bir şeyi işlemedikleri halde işlemiş gibi) övülmeyi seven kimseleri de sakın azabdan kurtulmuş bir yerde sanma, onlar için çok acıklı bir azab vardır.»

(Ali İmran sûresi, 188)

Diğer ayeti kerime meali şöyledir:

«Ey îman edenier! niçin yapmayacağınız şeyi söylersiniz. Yapmayacağınız şeyi söylemeniz, Aliâhın katında buğz bakımından çok büyüktür.» (Mümtehine sûresi, 2-3)

Bu ayeti kerîmeierdeki hükümler, günümüzde daha ayan beyan anlaşılmaktadır. Adam yapmayacağı, tersini yapacağı şeyleri vâd ediyor, yapmayor ve yapmadığı ve fakat kendisinin yapdığını söyleyenlerin sözleri ile övünüp iftihar ediyor. İşte bu adam, Allahın buğz ettiği ve en şiddetli azab ile azablandıracâğı adamdır.

Sülâlesiyle, dedesi, babası ve hocası ile övünüp de onların işledikleri güzel amelleri işlemiyen ve fakat haram ve günah olan pek çok kötülükleri işleyen bir takım sefih, zındık ve sapıklar, yukardaki âyeti kenmelerdekı ve peygamber efendimizin hadîsi şerîfindeki «işlemediklerini söylerler ve emrolunmadıklannı işlerler» cümlesinin hükmünü yaşayan zavallılardır.

İşte böyle fasık ve ahlaksızlarla; evvela elimizle, sonra dilimizle ve en son olarak da kalbimizle cihad etmemiz Rasûlü Ekrem efendimizin tavsiyeleridir. Emri bilmâruf nehyi anilmünker vazifesi olan bu üç yol ile cihad etmeyi terk edip fasık ve zâlimlerin kötülüklerini ört bas etmek veya ehern-miyetsizmiş gibi ilgilenmeyip ikazda ve buğuzda bulunmamak, en çirkin hal ve en zâif îmanın neticesidir.

Hal böyle iken zâlim ve ahlaksızlarla dost olup işbirliğine iştirak ederek kötülüklerini hoş karşıfarcasına hareket eden ve hatta zâlim, hâin, bâği ve kâfir iddialı kimseleri iyi göstermeye çalışan bir takım beyinsizler, kendilerini evliya ve mücâhid olarak göstermeye çalışıyorlar.

Aslında zalimleri ve hâinleri savunan veya onlarla çekinmeden işbirliğinde bulunan ve kötülükleri ile mücadelede bulunmayan kimseler, Evliya değil, eşkıyadırlar. Mücâhid değil, münafıktırlar.[168]

Tercümesi:

158 - (19) Ebî Hureyre (R.A) den mervîdir, dedi :

— ResûlüHah (S.A.V) buyurdu :

«Bir kimse, hidâyete davet ederse, o davet eden kimse için, dâvetine ittibâ eden kimselerin ecirleri kadar ecir vardırkj, o tâbi olanların günahlarından hiç bir şey noksanlaşmaz.» [169]

(Not : Bu hadîsi şerifin hükümlerini İzah eden beyanlar, yukarda birinci hadîsi şerifin îzah kısmında geçmiştir.)[170]

Tercümesi:

159 - (20) Ondan (Ebî Hureyre R.A. den), mervîdir, dedi

— ResûlüHah (S.A.V) buyurdu : [171]

«İslam, garip olarak başladı ve yine başiadsğı gibi garipliğe avdet edecektir. Binâenaleyh garip müsiümanlara müjdeler olsun.»[172]

İzahat

Yani islam, ilk günlerinde inananların azjığı ve islam düşmanlarının zulümleri ile gariblik ve ızdırablı bir şekilde başlamıştır. Mesela, pek çok sahabe işgenceye uğramış, Hz. Resulü Ekrem ve sahabeleri çeşitli ve iğrenç saldırılarla karşılaşmışlardır. İnanan müslümanlardan Hz. Bilal (R.A) boynuna ip bağlanıp sokaklarda sürüdülmüş ve sıcak taşlar arasına bastırılarak eziyetler edilmiştir. Yine de Bilâli habeşi (R.A), Allah bir Allah bir, diyerek îmanında sebat etmiştir.

Bâzı sahabeler islamını saklamışlardır. Bâzslarıda evlerinde gizli gizli kur'an okumak, ibâdet yapmak zorunda kalmışlardır. Çarşıda pazarda rahat gezemezlerdi. Hatta alış verişe dahi çıkamayıp günlerce yiyecek sıkıntısı çektikleri zamanlarda olmuştur, müsiümanlara mal satmamak, onlarla alış verişde bulunmamak, pazarları onlara yasak etmek ve müsiü-manlardan kız alıp vermemek gibi BOYKOT muamelesini de uygulamışlardı.

işte görüldüğü üzere, BOYKOT müşriklerin müsiümanlara bir zuium ve işgence olarak icra ettikleri en zalimane bir harekettir. Hal böyle iken müslümanların birbirlerine karşı boykutta bulunmaları cidden esef verici şeydir.

İslamın başlangıcında böyle çileli hallerin görüldüğü gibi, son zamanlarında da aynı hal görülecektir. Hz. Rasûlü Ekrem efendimiz bu hâlin aynı şekilde cereyan edeceğini açık bir ifâde ile beyan buyurmaktadır.

Fakat islam, garib olarak başladı ve zamanla gelişti dünyaya yayıldı. Salihleri en ciddi ve en güzel şekilde islamı yaşadılar ve el'an islam şâşâsı-nı ve kuvvetini muhafaza etmektedir. Her ne kadar sâlikieri azalmış ve ciddiyetini eksiltmiş isede, yine islam gâlibdir ve yine islam galib gelecektir.

İslam, başladığı gibi tekrar yine garibliğe dönecektir. Hadîsi şerifin bu cümlelerini de şöyle anlamak gerekir:

a) İslam, ilk günlerindeki garibliğine yine avdet edecek, sâiikieri azalacak ve aynı zamanda müsiümanlar çeşitli şeküde işgence ve eziyetlere mâruz kalacaklardır.

b) İslam, daha evvel nasıl ki garib olarak başladı ve nihayet gelişti, yayıldı ve etrafa dağıldı. İşte son zamanda da yine aynı hal olacaktır ve islam ilk günlerindeki gariblikten sonraki gelişmesi son 2aman görülecektir. Yer yüzünde İslama girmeyen kimse kalmayacak ve İslamın girmediği ev bulunmayacaktır. Her eve ve her insana islam mutlaka girecektir. İslamı, ya izzet ve şeref olarak kabul edecekler veya islamın izzetinden korkarak zelil ve hakir olarak boyun eğib İslama gireceklerdir. İslamı kabul etmeden başka çare kalmayacaktır. Zira müsiüman olmayıp kafir olanlar, öldürülecekler.

İşte bu sebeble İslam, mutlaka galib ve âlidir. Onu kıyamete kadar, koruyacak ve muhafaza edecek, halikı zülceialdır. Islâmın her eve ve kişiye erişeceğini beyan eden hükümlerin ana esasları, yukardaki hadîsi şeriflerde geçmiştir. Ayrıca «İSLAMA SOKULAN BÎD'AT VE HURAFELER» adlı eserimizin ikinci cildinde uzunca îzah ettiğimizi hatırlatırız.[173]

Tercümesi:

160 - (21) Ondan (Ebî Hureyre R.A. den) mervîdir, dedi:

— Resûiiüܵah (S.A.V) buyurdu :

«Eibet iman yılanın deliğine akdığı gibi, m edin ey e dönüp akacaktır.» (Hadisi, Buhâri, Müslim ittifakla rivayet etmiştir.)

— Ebî Hureyrenin hadîsini, Menâ?;ik kitabında «size terk ettiğim şeyi öylece bırakınız.» «Şeklinde zikredeceğiz, muâvîye ve câbir (R.A) in : »

Ümmetimden zâii olmaz. «Ve diğeri : «Ümmetimden bîr taife zail olmaz.» Hadisîmide, (Bu ümmetin sevabı babı) başlığında inşaallah zikredeceğiz.[174]

İzahat

Bu hadîsi nebevide de gelecekle ilgili kıyamet alâmetlerinden bir hükmün beyânı arzediimektedir. Aynı zamanda îman ve îlsâmtn Medînei münev-vereye avdet edişi, yılanın deliğine dönüb akışına teşbih edilmektedir. Yılan çıkmış olduğu deliğine gerisin geri avdet ederken kuyruğunun üzerine tekrar aynı yoldan dönüb aktığı gibi, îman ve islamda Medînei münevvereden etrafa dağılmıştır. Tekrar etrafa yayılıp gittiği yollardan avdet edecektir. Her tarafa islamt yıkıcı fitne girecektir. Ancak Medînei münevvereye girmeyecektir. İslam en güzel şekilde varlığını ve kuvvetini orada gösterecektir.

Bu mübarek sözün mana ve muhteviyatı, günümüzde dahi görülmektedir. İslamın pek çok hükümleri başka ülkelerde gereği şekilde icra edilmez haldedir. Fakat orada halis ve muhlis müs.lümanlık ve müslümanlar görülmektedir. Hatta islâm in hükümlerinden Haccın ifasına giden her müs-lüman oraya mutlaka uğramaktadır ve oradaki hâlis ve muhlis hayata hayran olub gelmektedir.

Hadîsi şerifde beyan edilen «Medine» tabiri, Islâmın gelişme merkezini beyan etmek içindir. Esas ve gerçek anlamı hakkında başka hadîsi şeriflerle açıklanmaktadır ki, Haremeyn denilen iki şehre şamildir. O iki şehirden birisi, İslamın doğuş ve başlangıç merkezi olan Mekkei mükerreme, diğeri de Hicret edilen Medînei münevveredir.

Netekim bu gerçek bir hadîsi nebevide şöyle beyan edilmiştir :

«Muhakkak ki islam, garib olarak başladı ve başladığı gibi (garibliğe veya garib olarak) avdet eder. Ve islam, Yılanın efeliğine sığındığı (akdığı) gibi, iki

mescid (Mescidi haram ve Mescidi nebi) arasına sığınır (akar).»[175]

Hadisi nebevide beyan edildiği üzere islam garibleştiği zaman, Mescidi haramın bulunduğu şehir olan Mekkei mükerreme ile Rasûlüllahm Ravzasının bulunduğu şehir olan Medînei münevvereye sığınıp akacaktır.

Bu hadîsi şeriflerin hükümleri bugün bir mûcizei Rasûl olarak görülmektedir. Ve aynı zamanda yarın gelecekte de müşahede edilecektir.

Evet asırlarca evvel söylenmiş olan bu mübarek sözün hakikat ve esâsını pek çok müslümanlann görüb bildiği gibi, bizde bizzat gidib gördük ki, Mekkei mükerreme ve Medinei münevvere de ve o iki şehrin civarında islam en güzel şekilde saflığını ve varlığını göstermektedir. Hemen hemen insanlar ve bütün varlıklar huzur içinde diğer ülkelerdeki hırsızlık, hainlik, katillik, canilik, zânîlik ve emsali kötülükler orada pek azdır. Aynı zamanda böyle suçları işleyenler hemen cezalandırılmaktadır. Irz, namus ve mal emniyeti, diğer şehir ve ülkelere nazaran çok ve çok emniyettedir. Hatta islamın safiyetine bağlı saf ve temiz müslümanlarda oralarda görülmektedir.

Yirminci (20.) asırda pek çok ülkelerde teknik ve san'at zirveye ulaşmıştır. Maddi bakımdan fevkalâde gelişmeye rağmen, insanlık huzur ve sükûn içinde değildir. Kitallar zinalar, içkiler, cinayetler ve pek çok kötülükler kol gezmektedir. Bu cinayetleri işleyen eanîler hapishaneleri doldurmuşlardır. Hatta sokakları doldurmuşlardır. Fakat o mübarek ülkede hapishaneler boş, sokaklarda huzur ve emniyet gayet hoştur. Pek çok mallar

meydanlarda durmaktadır. Başka ülkelerdeki kadın fitnesi hâlini almış olan, cıblaklar, sokaklar da hiç görülmez. Kur'an tâlimi ile meşkul olan islam yavruları, insanlara hayret vermektedir.

Keza islamın sığınak merkezi olan Mekke-i Mükerreme ve Medîne-i Münevvere ve civarından başka ülkelerde, mürtedier, katiller, cânîler, hırsızlar, bağîler, eşkıyalar, zânîier ve emsali kötülükleri işleyenler, islamın dediği ceza ile cezalandırılmadıkları gibi, bunların afvı hususu yabancı kul tarafından yapılamıyacağı halde bağışlayıp afv edenler oluyor. Fakat o mübarek beldelerde

kulun afv etme hakkı olmayan, mürtedlik, hırsızlık, bağîlik ve zânilik gibi fenalıkların cezası hemen infaz ediliyor.

O mukaddes ülkeden başka yerlerde ise, böylelerini afv eden papaz kafalı beyinsizler görülüyor ve olmaktadır.

Katilin afvi hususu, maktulün (öldürülenin) yakınlarının bağışlamaları hâlinde olması caizdir. Bu hükmün geniş İzahı, 'Mülteko tercümesi» adlı eserimizin dördüncü cildinin son kısımlarında mezkûrdur.

Hiç hakları ve hadleri olmadıkları halde, islâma aykırı olan böyle afv ve bağışlamaları, «Afv bir atûfettir» diyen kara câhil ve makam, mansıb hırsına sahib olan zavallıları da malesef gördük ve münakaşasını yapdığımız kişi'er de olmuştur.

İsiâmı bilmeyen câhi! başlar, ağızlarına «İslâm-; kelimesini almışlar, her düşünce ve sözleri sanki islammış gibi hareket ediyorlar. Halbuki islam başka, ahlak başka ve islamın ana esasları başka şeydir, onların fikirleri, savunmaları ve hükümleri yine başkadır. İslam cihanın malıdır.

Böyle olmakla beraber, son zamanlarda islamır* ismi, Kur'anın resmi kalacağını ve fitnelerin de bilgin geçinen kimselerin yakasından çıkıp eteğine çıkılanacağı muhtelif hadisi nebevilerde beyan edilmişti. Bu hükmü açıklayan hadîsi nebeviler, ilerdeki ciltlerde gelecektir.

Hal ve hareketleri, söz ve amelleri islâma uymayan ve fakat ahlakdan ve takvadan bahseden pek çok cahiller, kendilerine «müttekî ve mutasavvıf» süsü vererek câhil milleti aldatıyorlar. Halleri fetvaya dahi uygun olmayan bu zındıklar, kendilerine takva ehli dedirtiyorlar.

Böylelerine büyük âlimler şöyle demişler:

Fukahâya göre kudda-ı tarîk.

Oldu soofiyye gurûhu tahkik.[176]

NOT : Kuddar-ı tarîk; yol kesici eşkıya, demektir.

Yine âlimler şöyle demişlerdir:

«Tasavvuf, daha evvel hal idi (Yaşanma idi). Sonra kal (sözden ibaret) oldu. Sonra hâl ve kâl hâli giddi. Şimdi hayal (tasavvufun hayali) kaldı.»[177]

Bu cümleleri nakletmekle, islâmı bilmeyen ve amel etmeyen bir takım karo câhillerin aldatıcı ve islâmı tersine anlatıcı durumlarını bildirmek gerektiğine işaret ediyoruz. Dolaysiyle islâmı ve müslümanları esas garibteş-tîren ve dejenere hâline getiren böyle sapıklar olduğunu bilmek lâzımdır.

Huiasaî kelam dünyanın son zamanlarında her tarafı kaplayan pek cok fitneler, o mübarek şehirlere giremiyecektir. İslam, kıyamete.kadar ve kâbei muazzama yer yüzünden kaldırılıncaya ve kalblerden îmanın silinip yok edilme zamanına kadar, islam o iki beldede safiyetini muhafaza edecek, müslümanlar da huzur içinde Rablerine kulluklarını ifâ edeceklerdir.

Yukarda 160 nolu hadîsi şerifdeki «MEDİNE» kelimesini, bâzı ulema-«şehir» manasını ifade etmektedir, diyerek, «İslam Medine ismini alan, yani şehir manasını ihtiva eden her şehre islâm akacaktır» şeklinde îzah etmişlerdir. Bu manayıda bir nebze görmek ortadadır. Zira bütün halkı şehre akın etmek için çabalamaktadır. İslâmınh ükümlerini iyi bilen ve iyi okuyanların hemen hemen hepsi şehir merkezlerinde toplanmaktadırlar.

Bu görüş de kıyamet alâmetlerini beyan eden muhtelif hadîsi şeriflerde zikredilmiştir. Yâni kıyamet alâmetlerinden biriside, islam garibleştiği zaman, müslümanların ekserisi.şehir merkezlerine akın edecekler, demektir.

Bugün köyden gelib ilim tahsil eden ve islâma hizmet aşkı ile gayret edenlerin ekserisi şehir merkezlerindedirler. İyi bilen, iyi okuyan, iyi san'at-kar ve iyi iş adamlarının pek çokları şehir merkezlerine toplanmaktadırlar. Bu da gösteriyorki, köylerde karar edenlerin pek çokları son zamanlarda şehir merkezlerine akın edeceklerdir.

Bu görüşün yaşantıssda cok açık bir şekilde görülmektedir. Bir çok kimseler, köyündeki evini, bağını, bahçesini, tarlasını, takkasını bırakıyor şehre geliyor. Sorulduğunda köyünde huzurun kalmadığından bahsedenler çoğunluğu teşkil ediyor. Demek oluyorki, İslam garibleştiği zaman, huzur ve sükûn merkezi, şehirler oluyor. Kendine göre bir huzur sağlayacak işe veya başka şeylere sahib olma imkanı şehirlerde daha elverişli olmaktadır.

Büyüklerinde şöyle bir sözleri vardır: «El'ulemaü minelkura, lâ filkura : alimler köyden yetişir, fakat köyde kalmazlar.»

Hayatta bulunan ve daha evvel geçmiş olan âlimlere nazar edilirse, ilim sahihlerinin ekserisi köyden .a köy çocuklarından yetiştikleri görülür. Bilhassa, din iimine çalışan ve ve yetişen büyük bilginlerin hemen hemen ekserisi köyierden gelmişler ve yetişgin alimler olarak şehir merkezlerinde karar etmişlerdir. Din ve îman hizmetinde buiunan Diyanet reisi, müfti, vaiz, imam, hatib, müezzin, Kur'ani Kerim hocası ve mesâlî din hizmetinde bulunanların ekserisi köyden gelmiş ve Köy halkının çocuklarıdırlar.

Yukardaki hadisi şerif de bu hususlara da işaret vardır. Hayatın bu noktada görülmesi de, bir nevî roûcizei Rasûlün tezahürü olmuş oluyor. Cenabu hak nerede olursak olalım. İslama bağlılığımızı hem kendimizden ve nemde neslimizden eksik etmesin. Vs Her müslümanı ilsâmını korumak için iyi yollan, yerleri ve iyi arkadaşları arayıp oralarda ve öyle makbul kişilerle islâmını huzurluca yaşayan mutlu insanlardan olmayı nasîb buyursun. Amin.[178]

Kitap Ve Sünnete Sarılma İle İlgili İkinci Fasıl

Tercümesi:

181 - (22) RabÎGîül Cüreşi (R.A) don mervîdir, dediki : Resûlüllah (S.A.V.) e gelindi, ona denildi.

«Senin gözün uyur, kulağın işîfir ve kalbinde o halde iken anlayor.»

— Resûlüilah (S.A.V.) buyurdu :

«Elbet benim gözüm uyur. Kulaklarım İşidir ve kalbimde idrak edip onlar.»

— Resûlüllah (SAV) dedi:

«Bana denildik!: (bu adam), ©v bina eden bir efendîdirki, o evde sofra-¥' hazss-lar ve etrafa (sofraya adam çağırmak için) dâvetci gönderir.

— binâenaleyh bir kimse, dâveteiye icabet ederse, eve girer, hazırlanan sofradan yer ve o sofranın sahibi efendi adam memnun ve râzî olur.

Ve eğer bir kimsede dâvetciye icabet etmezse, eve giremez sofradan yemez ve o sofrayı hazırlayan efendide o kişiye gâzablanır.»

ResûlüNah (S.A.V) buyurduk!:

«İşte Allah (C.C.) efendidir, Muhammed (A.S.), dâvetcidir, ev, istamdır ve sofra cennettir.»[179]

Îzahat

Râvî Rabîatülcüreşî, (R.A), yemenlidir. Peygamberimizin sahabesinden olduğu ve kendisinden hadîsi şerif rivayet edib naklettiği beyan edilmektedir. Ayrıca sahabeden olmayıp tabiîn'den olduğunu da zikredenler olmuştur."

Rabîa (R.A) in memleketi olanCÜREŞÎ : Yemenin yakınında bir nahiyenin ismidir.

Hadisi şerifin baş tarafında Resulü Ekrem efendimizin kendisine gelen kimsenin ona gözlerinin uyuduğu halde kulaklarının İşittiğini ve kalbinin de anlar olduğunu beyan etmesi, şâyani dikkattir. Zira her ferd de görülmeyen ve görülmesi nâdir olan bir hâli haber veriyor. O haberi verenin kim olduğu beyan edilmemekte ama, o gelib söyleyen kimsenin melek olduğu anlaşılmakta ve böyle beyan edildiği yazılmaktadır.

Meleğin dediğinde hemen Resulü Ekrem efendimizin, «Elbet benim gözüm uyur, kulaklarım iştir ve kalbimde İdrak edib anlar» diyerek cevabda bulunmasında şu âyeti kerîmeye işaret vardır :

'.(İbrahime (Aleyhisselâm-a) Rabbisi; Benim emrime teslim ol, buyurduğu zaman, o da şöyle demişti : Kendimi âlemlerin Rabbisine teslim ettim.» (Bakara sûresi, 131)

Resulü Ekrem efendiiüiz, hadîsi şerifin devamında hâltkı zülceiâlı, bir efendiye kendisini dâvetciye ve davet edilen evi de islama ve hazırlanan sofrayı da cennete teşbih etmektedir. Bu teşbihleri islam dâvasını en güzel şekilde îzah eden peygamber efendimiz, kendisini tâkîb eden ümmetlerinin de aynı şekilde davete İcabet etmelerini ve davetin kudsî bir görev olduğunu bilerek zevkle devam edilmesini beyan buyurmuş oluyor.

İbni Melek dediki : «Bu beyandan anlaşılmıştaki, islam cennetten daha

geniştir.»[180]

Aiîyyülkâri (R.A) da diyorki, Bende derim : Burada şu hadîsi şerife işaret vardır : «Beni arzsm ve semeni yükienememiştir. Fakat mümin kulumun kalbi beni yüklenmiştir.» [181]

Tercümesi:

162- (23) Ebî Râfî {R.A} den mervtdir, dedi:

— Resûlüllah (S.A.V) buyurduki :[182]

«Sizin her hangi bir'nizi koltuğuna dayanmış mütekebbir ve mösteğnî vaziyette bulmayayım, ona benim emrimden bir emir veya nehyetmiş oldu ğumdan bir şey gelirde oda derse; Ben b,ir şey bilmiyorum. Biz ancak Allâ-hın kitabında bulduğumuz şeye tebî ouluruz.»[183]

Îzahat

Râvî Ebi Râfî (R.A), Peygamber efendimizin âzad etmiş olduğu köleie-rindendir. İsmi Eşlemdir. Fakat künyesi galebe ettiğinden onu söylemek ve yazmak daha meşhur olmuştur. Kıbdî sülâlesine mensubdur. Râvî daha evvel Hz. Abbasın kölesi idi, Resûlüllah (S.A.V) efendimize hibe etmişti. Bu köle Hz.

Abbas-ın îman ettiğini Hz. Peygamber efendimize müjdelemişti de Resûlüllah efendimiz de onu kölelikten âzad etmişti. Kendisinden pek çok sahabe ve tabiîn hadisi şerif rivayet etmiştir. Vefatı, Hz. Osman (R.A) in şehid edilmesinden az bir zaman evvel olmuştur. Allah ondan râzî olsun.

Hadîsi şerifde beyan edildiği üzere, günümüzde olduğu gibi bâzı kimseler kendisini allâme yerine koyarak Kur'anda beyan edilmeyen bâzı meseleleri Peygamber efendimiz beyan etse dahî, «Biz Kur'anda bulduğumuza tabî oluruz» diyerek peygamber efendimizin sünnetine tabî olmayı red edenler olabileceğine işaret ediyor. Gecen asırlarda böyle zındıklar olduğu gibi, günümüzde de vardır. Zira Allâhm buyruğuna itaat etmeyi vazife sayıp Peygambere İtaat etmeyi zait sayanlar görülmektedir.

Halbuki Peygamber efendimiz, söylediği her hükmü ve yapdıkları amelleri mutlaka ilâhî vahye müstenid olarak beyan edib işlemektedir.

Hakikatin böyle olduğu şu meaidaki âyeti kerîmede beyan edilmiştir: «O (Peygamber) hevödan (kendi nefsinden) söylemiyor.» (Necm sûresi, 3)

Peygamber efendimizin getirib beyan ettiği hükümlere tabî olmak Kur'-ana uymak olduğu diğer bir âyeti kerimede şöyle beyan edilmiştir,

«Peygamber, size ne verdi (getirdi) ise, onu alın (tutun). Ve size neyi ycsak etti ise onuda almayın (kaçının, uzak durun).» (Haşr sûresi, 7)

İşte bu ayeti kerîmelere ve yukardaki hadîsi nebeviyeye göre, peygamber efendimizin buyurduğu ve işlediği her hüküm, ilâhi hükümlere bağlı olması, hasebiyle sarılınması lazım ve vacib olan hükümlerdir. Hadîsi şerif-de beyan edildiği gibi, bâzt kibirli ve gururlu kimseler, «oda bizim gibi bir insandır, ona tabî olmak olamaz., v.s.» sözlerle mütekebbirâne konuşub isyan edebilirler. Akıllı müslüman, böyle sapık ve zındıklara kulak vermez ve böyle mel'unlardan uzak durub tehlikelerinden kaçınmayı tercih eder. Zira ataların bir sözü vardır : «Mis yanına varırsan, mis kokar. Pis yanına varırsan, pis kokar.»

Hayatta pek çok kimseler böyle kibirli ve gururlu kimselerin ağzına bakıp

sapılmışlardır. Kendisini peygamberden üstün gören zındıklara kanmış-lardır. Hatta günümüzde dahi kendilerini Peygamberden ve onların topluluklarından mutlu olduklarını söyleyen zalim ve hainlerin küfür kokan lakırdılarını kulaklarımızla duyduk.

Karşısındaki kalabalık cemaatı görünce, «Nuh Aleyhisselam 950 sene davet de bulundu. Karşısında 70 - 80 kişiyi geçmemiştir. Benim karşımda yüz lerce kişi vardır.» diyerek peygamberi küçümseyen ve kendisini peygamberden üstün ve mutlu göstermeye çalışan sözde alim aslında ilim ve îman cellâdı hâin olanların beyanlarımda işittiğimizde hayretle içine dafmışızdır.

Kibir ve gurur; iblisin, firavn ve Ebu cehillerin sıfatıdır. Allah muhafaza Adem oğlu bu hastalığa mübtela oldumu, artık çok kötü ve çok iğrenç hata, küfür ve felâketlere sapıtıyor. Dünyada rezil ve perişanlığa uğradığı gibi, ahtrette de şiddetli ve ebedî azaba müstehaklik mukadder olur.[184]

Tercümesi;

163 - (24) Mikdâm bin mâdî kerb (R.A) den mervidir dedi: .Resûlüllah (S.A.V) buyurduki:

«Duymuş olunuzki, şüphesiz ben Kur'Gnı ve onun gibisini beraber getirdim, dikkat ediniz tok karınlı bir adam sedirine (koltuk veya döşeğine) kurulup oturur ve derki : Yalnız bu Kur'ana sarılmanız lâzımdır, binâenaleyh bu Kur'anda helâldan bir şey bulursanız, onu helal İtikat ediniz ve helal hükmünü veriniz, işleyiniz. Ve eğer o Kur'anda haramdan (yasak ve haram olandan) bir şey bulursanız, hemen o haramı; haram itikat edip kaçınınız.

Şüphesizki, Resûlüllahin haram kıldığı şey. Allanın haram kıldığı şey gibidir;

— Dikkat edıinizki, size ehlüeşmiş olan eşek helal olmaz, yırıtıcı 'hayvanlardan her dırnaklı hayvanda helal olmaz, müslümanlarla anlaşma yapılmış olan kâfirin yitik (sokağa düşmüş ve gaybolmuş) malını alıp yemekde he lal olmaz. Ancak o sokağa atılmış ve yitik maldan sahibi müsteğnî olursa (ihtiyaç his etmediği ve kendisinin sokağa atıverdiği gibi ehemmiyetsiz bir mal olursa), bu takdirde helal olabilir.[185]

— Ve bir kjmse, bir cemaat ve topluluğa inip misafir olursa, o topluluğun o kimseye ikram etmeleri lâzımdır. Şayet o topluluk o müsâfire ikram etmezlerse, bu takdirde o misafire onların yapdıklarının aynını yapması gerekir.»[186]

İzahat

Rövî Mikdâm (R.A), şom ehlinden sayılan ve Ebû küreyme künyesi ile, künyelenen bir sahâbîdir. Samda çok durmasından dolayı samlılardan sayılmıştır. Ve kendisi doksan bir (91) yaşlarında iken Samda vefat etmiştir. Allah ondan râzî olsun. Pek çok kimse kendisinden hadîsi şerif rivayet etmiştir.

Yukardaki hadîsi şerifin baş tarafında da yine Kur'anin hükmü kadar ve belki de dahada fazla serî hüküm ile geldiğini resulü Ekrem efendimiz beyan buyurmaktadır. Ve hadîsi şerifin devamında bir kac sefer dikkat çekerek mühim İkaz ve tenbîhatta bulunarak kitabi ilâhînin hükümleri ile beraber kendisinin getirmiş olduğu sünnetlere de ehmmiyetle sarıiınmasım tavsiye buyurmaktadır. Aynı zamanda Resûiüllah sallallâhü aleyhi vesellem. efendimizin haram kıldığı şeyin, Allâhü tealânın haram kıldığı gibi haram olduğunu beyan buyurmaktadır.

Kur'an kerimde kesin ve açık bir şekilde beyan edilmeyen meseleden birisi olan eşeğin etinin haramlığı meselesini beyan ederek şöyle buyurul-muştur:

«Dikkat ediniz ki, size ehlîleşmiş olan eşek helâl olmaz.»

Evet bu hükmün kesin şekli Kur'anı Kerimde zikredilmemiştir. Kur'anı Kerimde bu ve emsali hayvanların bir binit hayvanı olarak zikri şöyle geçmektedir :

«Hem kendilerine binesiniz ve hemde zinet ve süs olsun diye Allâhü teâia atları, katırları ve merkebleri (eşekleri) yarattı ve şimdi s'zin bilemediğiniz daha neler yaratacak.» (Nahl sûresi, 8} Kur'anı kerimde habis cinsinden olan her hayvanın haramlığı şu âyeti kerîmede beyan edilmiştir:

«(Allâhü teâla) onların (insanların) üzerlerine murdar olan şeyleri de haram kılıyor.» (Araf sûresi, 157)

Eşeğin ve diğer habis cinsinden ve etlerinin yenmesi haram olan hayvanların hükümleri ile ilgili geniş malûmat, islam hukukunun esasını teşkil eden fıkıh kitablarında mezkûrdur. Bu oümieden olarak «Mülteka tercümesi» adlı eserimizin dördüncü cildinde zikredilmiştir.

Hadîsi şerifin son cümlelerindeki müsâferet meselesi ile ilgili hükümde zaruret karşısında haramların helal olması hükmüne binaendir. Yoksa ikramda bulunmayana karşı o şekilde muamele, normal hayatta doğru değildir. Kuvvet kullanarak bir şeyler almak dînimizde haramdır. Evet müsâfire ikram vacibdir. Fakat ikramı terk etmeleri hâlinde zarurî muhtaçlık ve hayat tehlikesini îcab ettiren bir hal olmadıkça misli ile mukabele etmek caiz olmaz. Zaruret hali her şeyi mubah ktlar, ölmeyecek kadar bir kac lokma verilmesede yenilebilir.

Kur'anı Kerimde «Nefsinizi tehlikeye atmayınız» buyuruîmuştur. Ayrıca, «Muzdar kalırsanız, haramlar mubah olur.» buyuruîmuştur.

Bu âyeti kerîme meallerinin her ikiside. Bakara sûresinde mezkûrdur. Yalnız zaruretler, ölüm tehlikesi ve bir farzın îfası şeklinde karşılaşıldığında işlenir. Yoksa günümüzdeki bâzı ahlaksızların işlediği gibi, bütün .mallan v© mülkleri ve hatta senelerce ihtiyaçları karşılanmış vaziyette iken «zaruret» diyerek haramları alıyorlar, işleyorlar ve yiyip içiyorlar. Bunların hayatı cehennemî bir hayattır. Allah muhafaza birde haramlara helâl diyecek olurlarsa, dinsiz îmansız kâfir olurlar.[187]

Tercümesi:

164 - (25} Irbaz Bin Sâriye (R.A) den mervicf.ir, dedİki: Resûiüllah (S.A.V) ayağa kaikdı ve dedi:

«Sizin biriniz, tahtına (koltuğuna) kurularak dayanıpda Allâhü teâlanın Kur'andaki hükümlerden başka hiç haram kıldığı yokmu sanır?!

— Duymuş olunuzki, şüphesiz ben Allâha yemin ederim elbet ben emrettim, vâzû nasihatda bulundum ve ben Kur'anı kerimdeki kadar veya ondan da çok eşyalardan nehyettim (Pek çok şeylerin haramhğını beyan ettim).[188]

— Şüphesiz AHahü teâla size ehli kitabın izni ile helal kılmıştır. Onların kadınlarını dövmeyide helal kılmamıştır ve onlara cizye olarak bağladığı mailen verdikleri vakit kalan mallarının meyvalarını! (ve emsalini) yeme nizde size helal olmaz.»[189]

Îzahat

Râvî Irböz bins âriye (R.A), ashabı suffa denilen hak aşıkları ve fukarayı sâbirinden idi ve aşkı ilâhi neticesinde çok ağlardı. Hak teâiaya kavuşma aşkı çok olduğundan hak tealaya şu duada bulunurdu : «Ey Allâhıml yaşım büyüdü ve kemiklerim zaifledi, binaenaleyh beni kendine kavuştur.»[190]

Râvî son zamanlarda Samda sakin olmuştur..Kendisinden sahabeden Ebi Umâme (R.A) ve pek çok tabiîn hadîsi şerif rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadîsi şerif adedi, otuz bir (31) hadisdir. Yetmiş beş yaşında iken Samda vefat etmiştir. Allah ondan râzî olsun.

Hadîsi şerifde beyan edilen ilk hükümler ile ilgili kısa îzahat, yukarıki hadîsi şeriflerde zikredilmiştir. Biz burada hadîsi şerifin son cümleleri ile ilgili hükümleri kısa yoldan açıklamaya çalışacağız.

Müslümanlarla kâfirlerin harbleri neticesinde, müslümanlar galib gelib kâfirlere tazminat ve temînat olarak senelik bağlanan cizyeyi ödedikleri takdirde onların canları, mal ve mülklerine tecavüz edilemiyeceği beyan edilmektedir. Evleri, hanımları ve malları her türlü saldın ve tecâvüzdan berî olması gerektiğini kesinlikle beyan buyurmaktadır.

Şu halde böyle emniyet ve emanda olmaları gereken gayri müslimlerii mallarına, ev ve meskenlerine ve aile efratlarına tecavüz edib saldırmak, müslümaniara saldırmak kadar ve hatta müslümanlara zulümden de eşettir. En âdî ve iğrenç harekettir[191]

Tercümesi

165 - (26J Yine öhdan {irbaz bin srâiye R.A den) mervîdir, dedi i

«Resûlüllah (S.A.V) günlerden bir gün bizimle beraber namaz kıldı, sonra yüzünü çevirib döndü ve bize gayet ciddi bir vâzu nasihatda bulundu ki, O nasihatten gözler ağladı ve kalbler korkup titredi.

— İşte o anda bir adam dediki : Ya Resûlüllah! sanki! bu vâzu nasihatiniz vedalaşma nasihati gibidir. Binaenaleyh bize vasiyet ediniz.

— Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Size, Allahdan korkma ile Habeşi i zenci bir kölede olsa, emrine kulak verip itaat etmenizi tavsiye ederim. Zira sizden bir kimse, benden sonra yaşarsa, pek çok ihtilafı görecektir.[192]

— İşte c ihtilafın çoğaldığı zaman, benim sünnetime ve doğru yolda olan hulefâ-i ReşâdÎmin (dört halifemin) sünnetine sanlınız. O sünnetlere öyle sanlınki, sanki onlara azı dişlerinizle sim sıkı sarılınız ve yeni ihdas edilen işlerden (dine sokulan yeni uydurma ve Bid'atlardan) kaçınınız; Zira her yeni çıkan (ve dinde yeri olmayıp dine aykırı olan), Bid'atttr ve her Bid'at dalalettir (sapıklıktır).»[193]

Îzahat

Hadîs şerifde calibi dikkat olan bâzı cümleleri kısa yoldan açıklamayû çalışalım. Hadîs) şerifin bir cümlesinde, «Size, Allahdan korkmayı tavsiye ederim.» buyurulmuştur.

Bu cümle ile bütün hikmet ve faziletin başı Allahdan korkmaya bağlı olmasından dolayı, Allaha şirk etmekten, isyan ve tuğyanda bulunmakdan berî olarak emri ilâhîlere sarılıb nehyi ilâhîlerden kaçınmayı kesin olarak ilk hamlede tavsiye edib emir buyurmuştur.

Peygamber efendimizin bu tavsiyesi. Halikı zülcelâlın ilahî tavsiyesine muvafık olarak buyurulmuştur. Cenâbu hak bir âyeti kerîmesinde şöyle tavsiye buyurmuştur:

«İzzi ceâlım hakkı için, biz, senden önce kendilerine kitab verilenlere de,

size de hep «ALLAH dan korkun» diye tavsiye ettik...» (Nisa sûresi, 131)

Allahdan korkan kimseler, din millet ve vatan için iyi şeyler yapar ve iyilikler düşünerek dâima hakkaniyeti izhar ederler. Allahdan korkmayanlar ise, hem kendüeî-ne zarar getirirler ve hem dine, vatan ve millete zarar lan olur. Ahirette de şiddetli azaba müstehak olurlar.

Bir ayeti kerîmsae de şöyle buyurulmuştur:

«Ey îman edenler! Allahdan gerçekten ve ciddî olarak korkun ve ancak müslüman olarak ölün.» (Ali İmran, 102)

Bu ayeti kerîmenin ve yukardakj hadîsi şerifin manalarını anlaşılır şekilde açıklayan büyük İmanlı şâirimiz MEHMET AKİF merhum şöyle beyan etmiştir :

Ne irfandır ahlâka yükseklik veren ne vicdandır;

Fazilet hissi insanlarda Allah korkusundandır.

Yüreklerden çekilmiş farz edilsin hafvı yezdanın (Allah korkusunun).

Ne irfanın kalır tesiri kat'iyyen ne vicdanın.

C -jem'iyyet ki vicdanında hâkim havfı yezdandır (Allah korkusudur.)

Bütün dünyaya sahibtir, bütün akvama (kavimlere) sultandır.

Fakat efradı Allah korkusundan bî haber mîllet,

Çeker, milletlerin menfuru kıbdiler kadar zillet.

Meâiî (yüksek) meyli hiç kalmaz, şehâmet büsbütün kalkar;

Ne hakimlik tanır artık, ne mahkum olmakdan korkar.

(SAFAHAT, 307 — 308)

Ey mümin kardeş! AKİF merhumun feryad ederek ilâhî aşkla söylediği bu kıymetli sözlerini dikkatla tekrar tekrar oku, okuda günümüzdeki melanetlere iyi teşhis koy ve kendini Aflahdan korkan, hak hukuk tanıyan, büyüğüne hürmet, küçüğüne şefkat ederek yatan ve millete hayır getiren veya getirecek kişilerden olmaya çalış. Aynı zamanda cenabu hakka hayırlı dua et ve ellerini açda nesiininde böyle Allahdan korkan yüksek ahlaka sahib olan kişiler hâlinde devamını dile.

Yukardaki satırları okuyan her müslüman, iyi düşünmeli ve hayattaki eşkiyayı ve birbirlerine zulmetmeyi ve hatta fitnenin esas tahrikçisi hâlinde görülen ve dâima hayasız ve edebsizlere yardım eden hatta afv edib sırtlarını okşayan zalimleri iyi anlamak gerekir. Her çeşit zümrevî ve fırkavî hastalıklardan uzak olan hakikî müminler, en doğruyu ve en iyisini görebilirler. Fakat kendilerini ve beyinlerini bir tarafa yanı bir fırkaya veya bir şahsa şartlamış iseler, bu zavallılar kolay kolay doğruyu ve Allahdan korkmayan hâinleri göremez, anlayamaz ve hatta savunmalarını yaparlar.

Böyleler hakkında Resulü Ekrem efendimiz mübarek sözünde şöyle buyurmuştur:

«Senin bir şeyi sevmen, seni kör ve sağır eder.»[194]

Netekim atalar sözlerinde, «Kork Aflahdan korkmayandan» demişlerdir.

Hadisi şerifde ikinei tavsiye ise şöyledir:

«Size habeşli zenci bir köle de olsa, âmirinize kulak verib itaat etmenizi îavsiye ederim.»

Gayet inee ve açık ifâde İle beyan edilen bu hükme de, çok dikkat etmek ve gereğini icra etmek çok mühim ve elzem bir mes'eledir. Zira «müs-

lümanım» diyen ve fakat âmirlerine itaat etmeyen pek çok kimseler geç-

mişde görülmüştür ve hâlada görülmektedirler.

Kendilerinin etrafı olursa veya maddi bakımdan bir az varlık sahibi iseler, bakarsınız başlarına gelen as[en köylü veya fakir kimselerden ise, o âmiri küçümseyip beğenmeyen ve hatta takma atlar falan uydurarak hakaret etmeye kalkışanlar, zamanı sabıklarda olduğu gibi, günümüzde de aynı haller görülmektedir.

Böyle zavallı kimselerin Allanın kulu Peygamberin ümmeti olmaları gülünçtür. Zira gerçekten Allanın kulu ve peygamberin ümmeti olmuş olsalardı, Habeşli zenci bir köle de olsa meşru ve doğru olan her emrine itaat edildiği gibi, saygı ile hürmetine devam ederlerdi.

Hicretin sekizinci senesinde kuzâa taifesinden Bella ve azre kabileleri Medînei münevvere hayvanlarını toplayıp götürmek için Vâdiyil kura denilen mahalle toplandıkları işitiliyor, bunun üzerine Amr bin As (R.A), baş buğ tâyin ediliyor ve otuz kişi ile onları tedib edib dağıtmak üzere gönderiliyor. Fakat oraya yaklaşınca düşmanın adedi çok olduğunu öğrenen başbuğ Amr bin As (R.A) hemen Resûlüllaha elçi gönderiyor ve takviye isteyor.

Bunun üzerine Resulü Ekrem efendimiz ikiyüz kişiyi Ebû ubeyde Bin cerrah (R.A) kumandasında takviye olarak gönderiyor ve «ihtilaf edib fitne çıkarmayınız. İttifak üzere olunuz» buyuruyor.

Bu ikiyüz (200) kişilik takviye ordusunun içinde Ashabın en efdalı Ebû Bekir ve Ömer (R.A) de varlardı. Ebû Ubeyde (R.A) Amr bin As (R.A) in yanına varınca askerlere İmam olmak istedi. Amr bin As (R.A) ise, «Sen bana imdad geldin. Asıl askerlerin emîri benim» dedi. Ebû Ubeyde mülayim bir zat idi ve «Resulü Ekrem, ihtilaf etmeyiniz, diyerek emir buyurdu, sen bana uymaz isen ben sana uyarım.» diyerek Amr bin As (R.A) in imam olmasına muvafakat edib eemaatı müslimin ile beraber namazı kıldı. (Kısası Enbiya, 8. hicret bahsi)

Görüldüğü üzere Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer hem takviye için gelirlerken Ebû Ubeyde (R.A) in riyaseti altında bulunuyorlar ve hemde bizzat ordunun başbuğu olan Amr bin As (R.A) in riyaseti altında inkıyad ederek itaat ediyorlar. Halbuki bu iki zat, bu ümmetin en efdal kişileridir.

Bu icraatı işlemekle Hz. Resûlallah sallellâhü aleyhi vesellem ümmetlerine örnek hayatı tatbik ettirmiş oluyor ve işte sizde böyle olunuz, diyerek talim ve terbiyeyi bilfiil gösteriyor. Alıbda amel eden müsiümanlara ne mutlu, şayet bu hüküm ve yaşantılara inandım, deyibde amel edemiyen ve her âmirine isyan etmek için çeşitli yalan ve iftiralar uyduranlara yazıklar olsun. Böyle adamlar, gerçekten Allanın kulu ve Peygamberin ümmeti olamazlar. Nefislerinin ve menfeatlarının kulu olabilirler.

Ülülemre itaat etmenin bir ilâhî emir olduğu şu âyeti Kerîme ile beyan edilmiştir :

«Ey müminler! Allâha itaat ediniz. Peygambere ve sizden olan ülülemre de itaat edimiz..» (Nisa sûresi, 59)

Ayeti kerîmede belirtildiği üzere «bizden, yani biz müslümanlardan» olan ülülemre itaat etmek kaydı vardır. İslamı kabul etmeyen ve islâmın hükümlerini tahkir eden ülüiemre itaat meselesi bu kaydın dışında kalır. Namazını kılan, orucunu tutan, kurbanı kesen ve cenaze namazını eda eden her kişi bizdendir, müslümondır. Böyle olan amirlerin meşru ve doğru olan emirlerine itaat etmek, hem Allanın emrine ve hemde peygamberimizin buyruğuna itâaat etmektir.

Şayet Müslümanlardan olduğu halde kötülükleri emreden bir ümerâ olursa, böyle kötü ve haram olan emirlerine iâat etmek haram ve günahtır. Caiz değildir. Zira böyle kişiler kendilerini hâşâ Allâhın üstünde gören mel'un kimselerdir, itaat etmek doğru olamaz. Farz olan amelleride terk ettirmeye kalkana da itaat edilmez. Zira âmirlerin âmiri ve hakimlerin hâkimi mutlakı olan Allâha îtâaî etmek her şeyin üstünde bir farzdır.

Bu gerçek bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur:

«Allâha isyan oîan şeyde, hiç bir ferde itaat etmek olamaz. Ancak itaat, mâruf (iyi ve helal) olan şeydedir.»[195]

Bu son hadîsi şerifi dikkatla okuyahmda nefsânî arzularımıza uygun olarak emir ve tavsiyelerde bulunan zâlim emirlere itaat etmenin caiz olmayacağını iyi

bilelim.

Hakikat böyle iken, günümüzde pek çok kişiler, başa geçen zâlimlerin islâmın ruhuna ayktrî çıkardıkları kanunlara, emir ve sözlerine «uiülemre itaat» diyerek bağlanıb onlarla iş yapıyorlar ve o hükümlere tabî olmayı suç saymayorlar.

Ey zavallılar : Allahm kelâmı olan kitabımız Kur'anı Kerimde beyan edilen kesin ve açık hükümlere muhalif hükümler veren veya haram olanları işlemek için emir verenler, ilâhî hükmü değiştirmeye haklan ve hadleri yoktur, onlar şeytanın dostları, cehennem odunlarıdırlar. Yanlarına arkadaş çoğaldıp beraber cehenneme yoldaş arayan zâlimlerdir.

Evet böyle zâlimlere ve zulüm emri verenlere itaat edilmez. Fakat isyan ederek fitne de çıkarılması doğru değildir : Ancak onların kötü olan emirleri yerine getirilmez mümkin olur ve menfeat umulursa, ikaz edilir.

Hadîsi şerifde İzahını yapdığımız cümleler içinde, «Habeşli zenci bir köle de olsa» hükmü ile başa getirilen ve getirilmesi gereken emîrin, mutlaka erkek olması beyan buyurulmuşîur. Zira emirlik hakkı ve iyi neticeli umerâlık vazifesi, erkeklere verilmekle hem dünyevî ve hem dînî ve uhrevî selâmet

ve seadete nail olunur. Hem akıl bakımından ve hemde din bakımından eı keklerden noksan olan kadınlara emirlik vermek ise, o memleket ve milletin her bakımdan felâket ve belâsına sebeb olur.

Netekim Peygamber sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz şöyle buyurmuştur :

«İşlerinin başına kadın geçiren (kadını emir yapan) bir millet, asla felah bulamaz.»[196]

Diğer bir hadîsi şerifde mealen şöyle buyurulmuştur:

«Ey ümmeti Muhammedi eğer sizin âmirleriniz hayırlılarınızdan,

zenginleriniz sehâvetli kimseleriniz hâlinde olurlarsa ve işlerinizi aranızda müşavere edenlef 'îâlinde olursanız, işte bu takdirde yerin üstü (yaşamanız), siz.in için yerin altından (ölmenizden) daha hayırlıdır.

— Ve eğer sizin âmirleriniz, şerlilerinizden, zenginleriniz pahillerlnîz hâlinde olanlardan olurlarsa ve işlerinizi kadınlarınıza havale ederseniz (Kadınları başınıza âmir yapar veya bütün söz ve yetgiyi kadınlarınıza verirseniz), işte bu takcfiirde sizin için yerin altı üstünden (ölmeniz yaşamanızdan) daha hayırlıdır.»[197]

Yukardaki hadîsi şerifleri okuyan her müslüman iyi dikkat etmeli ve iyi düşünmelidir. İyi düşünüp inanmalıki, günümüzde kızlarını milletin içine çı-rıl çıplak salıp ondan sonrada medeniyet, hürriyet ve ilericilik gibi kelimeler le islâmın ana esaslarını inkar veya tahkir edercesine hareket edib bir nevî kafir olanları veya bu işin yönlerini bilemeyip câhillerin işledikleri hallere bakmalıki, ne kadar islâma aykırî ve ne kadar felâkettir. Bu hâli işleyenlerin zararı sırf kendilerine münhasır değil, bütün millet ve memleket belâlara ve felâketlere sürüklenmiş oluyor.

Hal böyle iken yabancı erkeklerin içinde oturmasına, kalkmasına, gidib gelmesine veya beraber yeyip İçmesine ve çeşitli hizmet ve vazife görmelerine kızlarını ve hanımlarını müsâade edenlerin ne kadar kötülük ettikleri, millet ve memleketin baş belâsı oldukları ortaya çıkmış oluyor.

Bu durumların dışında haram oîan halvetler işleniyor, göz zinaları, dil zinaları, el ve ayak zinaları ve hatta sokaklarda âdeta alenî zinanın her çeşit başlangıcını çekinmeden yapmalarına gözlerini yuman veya görmezlikten ve bilmezlikten gelen baba ve analar, diğer hadîsi şeriflerde beyan edildiği üzere «DEYYUS ve DEYYÜSE» kimselerdir. Aynı zamanda ataların bir sözü vardır: «Dişisini kıskanmıyan, domuzdur.» Bu sözü anlayıb öğrenmek isteyen hayvanat bahçelerine giderlerse, erkek domuzların dişilerini kıskanmadığını görürler.

Bu meselelerin daha geniş îzahı, «İSLAMDA TESETTÜR VE HAYA» adlı eserimizde geçtiğini müsiüman kardeşlerimize ehemmiyetine binaen bildi-riniz. Oradan mutlaka okumalarını tavsiye ederiz.[198]

Tercümesi:

166 -[27) Abdullah bin Mes'ud (R.A) den mervîdir, dedi :

Resûlüllah (S.A.V) bize bir çizgi çizdi, sonra dediki :

«İşte bu dosdoğru çizgi, Allanın yoludur.»

Sonra Resûlüllah (S.A.V) o doğru çizginin sağına ve soluna çizgiler çizdi ve dediki :

«İşte bu çizgiler, yollardır. Bu yolların her birinin üzerinde bir şeytan vardırki, o bâtıl yofa (insanları) davet eder.»[199]

Resûlüllah (S.A.V) Şu meal d a ki âyeti kerîmeyi okudu :

«Şu emrettiğim yol, benim dosdoğru yolumdur: Dâima ona uyun. Başka (bâtıl) yollara ve dinlere uyup gitmeyin ki, sizi onun yolundan saptırıp parçalamasınlar..» (En'am sûresi, 153)[200]

İzahat

Hadîsi şerifde belirtildiği üzere, Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz evvelâ bir tek yol çiziyor ve diyor ki : «İşte bu dosdoğru çizgi, Al-

lâhın yoludur.»

Resûlüllah bu ifâdesi ile şu hususlara işaret buyuruyor :

a) Doğru yolu Allâhü teala beyan etmiştir. Ve her yönüyle apaçık belirtilmiştir.

b) Bu doğru yol, aynı zamanda hakkın tek olduğunu beyandır. Allâhü tealânın beyan ettiği hak birdir. Binâenaleyh bir meselde ihtilaf edilirse,, mutlaka biri haklı diğeri haksızdır. Her ikisi haklı olamaz. Çünkü hak birdir.

Şu halde ihtilaf sahihlerinin her birine haklılık verilecek olursa, hak ile bâtıl karıştırıldığından fesat bir hüküm verilmiş olur. Bu mes'elenin daha geniş İzahı usul ilimleri İle akâid kitablarında zikredilmiştir.

c) Peygamber efendimizin yukardaki ifâdesi ile şu gerçekler de anlaşılmaktadır :

Çeşitli alim ve müctehidlerin beyanları, eğer kitâbullâha ve sünneti nebeviyyeye uygun oiursa, onlarda dosdoğru yoldur. Binaenaleyh o yola tabî olanlarda Allanın hak olan yoluna tabî olmuş olurlar.

Hadîsi şerifin devam eden hükümlerinde beyan edilen sağlı sollu çizilen yollar İse, bâtıl yollardırki, o yolların üzerinde şeytanlar bulunmaktadır. Binâenaleyh o batı! yollara tabî olanları cehenneme götürmek üzere yerleşmişlerdir. Akıllı müslüman dosdoğru yol olan tek ve hak yola tabî olur. Şeytanların üzerlerine durubda sâliklerini cehenneme götürecekleri bâtıl yollara gir mez.

Bâtıl yollara duran şeytanların gaye ve emellerini cenâbu hak muhtelif âyetlerinde belirtmiştir. Cümleden bir kaç tanesi şöyledir :

«Ey müminler! Hepiniz iç ve dışınızla sabit bir şekilde islâma ç'riniz. Şey tanın adımlarına (izlerine, tuzaklarına ve yollarına) uymayınız. Çünkü o (Şeytan), sizin apaçık bir düşmanınızdır.» (Bakara sûresi, 208)

Diğer ayeti kerime meali :

« (Habîbiml) Sana indir Men Kur'ana ve senden evvel indirilen kitabîara îman ettik, diyerek samimiyetsiz iddiada bulunanlara bakmazmısın?! (Onlar) o azgın şeytana muhakeme olmak isteyorlar. Halbuki onu (Şeytanı), tanımamakla emrolunmuşlardı, Şeytan ise, onları çok uzak bir sapıklığa düşürmek ister.» (Nisa sûresi, 60)

Bu âyeti kerîme bir münafık ile bir yahûdî arasında geçen bir dâvayı, hakeme havale etmek istediklerinde, münafık-ın Hz. Peygamberi bırakıb Yahûdîlerin reîsi olan Kâb bin eşrefe gitmek istemesi üzerine nail olmuştu. Bu hâdisenin şekil ve îzahı bu âyeti kerîmenin tefsirlerinde mezkûrdur.

Diğer bir âyeti kerîme meali şöyledir:

«Muhakkak Şeytan, size ezetî bir düşmandır. Binaenaleyh sizde onu düşman tanıyınız. Çünkü o, etrafına toplanan avenesini ancak cehennemlik olsunlar diye çağırır.» (Fatır sûresi, 6)[201]

Tercümesi:

167 - (28) Abdullah bin Amr (R.A) den mervidir, dedi:

Resûtüllah (S.A.V.) buyurdu :

«Sizin birimiz (Hakîkî ve kamîl) mümin olamaz, tâki benim getirdiğime (kitap ve sünnete) hevâsı (arzu ve ameli) tâbi ola.»

{Hadisi, İmamı Beğavî «Şerhissünne» adlı eserinde rivayet etmiştir. İmamı Nevevi «Hadisi Erbein»lnde, bu hadis sahihdir, demiştir. Bizde «Kita-bul hucce»

de Sahih isnadla rivayet ettik.)[202]

İzahat

Yâni her hangi bir müslümanın kâmil ve olgun îmâna sâhib.olması, Resûlülah (S.A.V) efendimizin getirmiş olduğu hükümlerine ve sünneti nebeviyyelerine, içten ve gönülden bağlı olarak tabî oimasına bağlıdır. Hakîki ve gerçek mümin, meylü mehabbetini en güzel bir şekilde Rasûlülâha bağlar ve her hâlü kârında ona uymayı şiar edinir.

İtikat ve îmanda, ibâdet ve ahlakda, ticâret ve alış verişde, nikahlanma ve boşanmada, insan ve hayvan haklarında, mahlûkata şefkat ve merhamette, bâtıl ve küfürle mücâdelede, haramlardan kaçınıb helaliarı işlemekde ve bunların gibi islâmın hükümlerini icra ve tenfiz etmede, adım adım ve nokta nokta Resûlüllâha tâbi olur, her türlü muhalefetten kaçınır.

Peygambere tâbi olanla olmayanların kısımlarını şöyle sıralayabiliriz :

a) Bir kimsenin din ve îmana sevgi ve mehabbeti, şer'i şerifin esâsına bağlı olarak tezahür ediyor ise, İşte o şer'in emirlerine son derece bağlılığını gösteren kimse, vahdaniyeti ilâhiyyeye gerçekten inanmış mümini kamildir ve Peygambere en kemailı bir şekilde tâbi olan kişidir.

b) Bir kimsede hevâyı hevesine tabî olarak şer'in emirlerine muhalefet eder ve hevâyı hevesinin arzu ve isteklerine tabî olursa, işte bu kimsede nefsânî arzularını ifah edinen kimse olması hasebi ile dünya ve ahi-rette zarar ve ziyana uğrayan kâfirdir.

Bu İzahımız, islamın her hükmünü tahkir edib veya inkar edercesine davranıb kendi arzu ve emellerine tâbi olan münkirleri zikretmiş oluyoruz.

Böylelerini Cenâbu hak Kur'anı keriminde şöy beyan buyuruyor: «—(Ey habîbim!) şimdi o kimseyi gördün ya: (Hak ve hakikati bırakıb keyfine taparcasına) nefsânî arzusunu kendine ilah edinmiştir.» (Casiye sûresi, 23)

c) Bir kimse de şeriatın îman ve îtikad esaslarına inananarak tabî olur ve fakat furûu amel denilen abdest, namaz, zekat, oruç, hac, nikah ve helal olan muameleter gibi şer'î amelleri işlemezse, işte bu kimse fâsıktır.

d) Ve bir kimse de, îman ve îtikad esaslarına içten inanmayıp sâdece dış görünüşden islâmın amelî hükümlerini işlerse, işte o kimse münafık ame. linl işlemekle münafıktır.

Yukardaki taksimatı öğrendikten sonra, hak ve hakîkatı arayan ve Hz. Peygambere adım adım, nokta nokta tabî olmak gayesine tâbi olan kışı, kendisini araştırmalıdır. Aceba bu sınıfların hangisindendir. Kendi itikat ve amellerini kontrol eden her müslüman yolunun doğru veya eğri olduğunu mutlaka görecektir. Yeterki dikkatla ve halisane bir şekilde araştırılsın.

Şayet bir kişi, islâmın esaslarına hakkı ile vakıf değilse, bu takdirde is-lamı iyibilen ve bildiklerine ihlasla îmân edib amel eden âlim ve kâmil kişilere müracaat ederek îtikat ve ameelerinin eksik yönlerini öğrenib düzeltmeleri zarurî bir vecibedir.[203]

Tercümesi :

168 - (29) Bilâl bin elhars elmüzenî (R.A) den mervidir, dedi : Resûlüilah (S.A.V) buyurdu :

«Bir kimse, benden sonra benim öldürülmüş sünnetimden bîr sünetimi ihya

ederse, muhakkakki o sünneti ihva eden kimse için, o sünnette amel edenlerin ecirlerinden hiç bir şey noksanlaşmaksızın o sünneti işleyenlerin ecri kadar ecrü mükcfat vardır.

— Bir kimsede Allah (C.C) ve Resulünün râzt olmadığı kötü Bid'atı ihdas ederse, o Bid'atla amel edenlerin vizir ve günâhları noksanlaşmadan onların günâh ve vebali kadar günâh, o Bid'atı ihdas edenede vardır.»[204]

169 - (30) Yukardaki hadîsi şerifi, ibni mâce, kesir bin Abdillah bin Amrden, oda babasından, oda dedesinden rivayet etmiştir.[205]

İzahat

Râvî Bilâl bin elhars veya elhâris elmüzenî (R.A}, Medînei münevvere-li sahâbîlerdendir. Hicretin beşinci senesinde müslüman olmuştur. Medînei münevverenin biraz uzağında olan «İstîrâ» denilen mahelde sakin olurdu. Fakat zaman zaman medînei münevvereye gelirdi.

Hz. Bilâl bin elhars (R.A), Hz. Muaviye (R.A) in zamanında hicretin altmış (60) ında vefat etmiştir. Kendisi vefatı ânında, seksen yaşında idi. Ken-

dişinden oğlu Abdurrahman ile Alkarna bin elvakkas (R.A) hadis rivayet etmişlerdir. Allah ondan râzî olsun.

Hadîsi şerifde geçen hükümler, calibi dikkat meseleleri ihtiva etmektedir. Zira Resûlüllâhın ölmüş sünnetini ihya etmek, çok güç bir meseledir. Bu güç olan meseleyi yaşamak ve yaşatmak efbette fevkalâde bir ameldir.

Günümüzde Resûlüllâhın ölmüş sünnetleri pek çoktur. Hatta farzlar dahî

işlenmeyen bir memlekette elbet ölmüş sünnet çok olur. Öyle ise farzları işlerken terk edilen sünnetleri ihya edenler, alış verişde işlenmeyen sünnetleri ihya edenler, nikah ve mchir meselelerinde ölrnüş sünnetleri ihya edenler, geyinme, yeme ve içme ânında öimüş sünnetleri ihya edenler, konuşma ve davranışlarda ölmüş sünnetleri ihya edenler, Cami eemaat meselelerinde ölmüş sünnetleri ihya edenler, komşu haklarına riayet hususunda ölmüş olan sünnetleri ihya edenler. Karı koca ve ana baba hak-iarında ölmüş sünnetleri ihya edenler, evlad terbiyesi hususunda ölmüş sünnetleri ihya edenler, Setrül'avrete riayet etmiyerek öldürülmüş sünnetleri ihya edenler, Hak ve hukuk meselelerind adaletle hüküm verme hususunda öldürülmüş sünnetleri ihya edenler ve bunlara benzer hayatta yapılan ve yapılması îcab eden ve fakat yapılmayıp terk edilen sünnetleri ihya edenler, en büyük, tükenmeyen ve daimî bir ecir yolunu ihdas ve ihya eden kimselerdirler..

Yukardaki saymış olduğumuz hayatî meselelerden bir kaç meseleden misal vererek açıklamaya çalışalım..

Kur'ânı kerimde ve Peygamberimizin sünnetinde her bakımdan duru mu müsâid olan bir erkek için birden fazla hanım alma hakkı vardır. En az bir ve en çok dört hanım almak mubah ve sünnet iken, bu sünneti işleyenler pek azınlıktadır ve hatta bu sünneti işleyenlere, «Metres taşıyor, gayri meşru hayat yaşıyor» diyenleri mealesef duyduk ve vardırlar.

İşte her türlü tehlike ve tahkirlere rağmen bu sünneti adalet üzere işleyen müslümanlar, ölmüş sünneti ihya ettiklerinden en güzel ve en karlı bir sünnet işlemişlerdir.

Keza sakal sünnetini, veraset haklarını islamî hüküm üzere icra edenler de aynı ecre nail olan kimselerdir.

Ölmüş sünnetleri ihya edib yaşamalarına sebeb olan müslümanlar, kendilerinin işledikleri amellerin ecrine nail oldukları gibi, ondan sonra onların işleyip ve ihya ettikleri sünnetleri işleyenlerin eçirlerindende aynısını onlarda alacaktır. Yani sünneti ihya eden müslümanlar, kendileri ölseler dahî ihya ettikleri sünnetleri işleyenler devam ettikçe, o adamların amel defterleri kapanmaz, dâima yazılır.

Öldükten sonra amel defteri kapanmayan müminlerden bâzılarını Resulü Ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz şu mübarek sözlerinde açıklamışlardır :

«İnsan (Mümin) öldüğü zaman, ameli kesilir (amel defteri kapanır). Ancak üç kişinin ki kapanmaz. (Onlarda şunlardır:)

g) Devam edib çalışan sadakadır (yani; Cami, çeşme, seccade sermek, ağaç dikmek, hastane ve yo! yapmak, yapdırmak gibi yaşayan sadakalardır.)

b) Kendisinden faydalanılan Mimdir (yani, ilim sahibi oiur ve o ilmindende başkalarını okutmak, eser yazmak, nasîhatta bulunmak ve bilmeyenlerin yollarını öğretip doğrultmak gibi faydalar temin edilen ilim sahibinin de amel defteri ^kapanmaz}.

c) Kendisine hayırlı dua eden evladı bırakan iyi evlad sahibidir. (Yâni, bir müslüman ölünce arkasında hayrüihalef olarak kendisini rahmetle anacak ve başkalarına zulümde bulunmayacak iyi ve sâlih bir evlad bırakan kimsenin de amel defteri kapanmaz}.[206]

Bu hadîsi nebevinin hükümlerini okuyan her müslüman, iyi bellemeli ve kendisine bakmalıdır. Acebâ ölmezlik ve amel defterini devamlı hayırla dolduran bu üç amel ve halden hangisi kendisinde vardır. Şayet her üçüne de malik îse, çok ve çok mutlu insandır. Zira her ne kadar kendisi bedenen dünyadan ayrılmış olsa da manen ve rûhan yaşayor gibi dünya ile irtibatı devam etmektedir.

Şayet bu üç amelden hiç birisine sâhib olamamış kimseler hâlinde ise, o adamcağızda üzülmelidir. İyi insanlara gıbda etmelidirki, o iyilik sahibini sevmekle bari bir fazilet ve ecre nail olabilsin. Ameller niyyetîere göre olması hasebiyle iyi niyyetler çok güzel iyilikler ve iyi neticeler meydana getirir.

Cenâbu hak, bizleri ve müslüman kardeşlerimizi bu kıymetli amel ve faziletlerden nasibini alanlardan eylesin. Amin.

İyi niyyet, iyi kazanç ve iyi niyyetle işlenen hayırlı amellerin mükâfatı ife

ilgili geniş İzahat, yukarda birinci hadîsi şerifin İzahatında geçmiştir.

İşte bu mutlu insanlar, her ne kadar bedenen dünyadan göç edib ahi-rete gitselerde ölmemiş'yaşayan insanlar menz'ilindedirler. Mutlu insanlar, böyle öldükleri halde ölmemiş insanlar sınıfından amel defterleri iyiliklerle dolan ve çalışan adamlardır.

Bu iyilikleri ihya edenlerin zıddına bâzı kimselerde şer ve haramları ihdas ederler, kumar bilmeyenlere kumar öğretenler, çalgı öğretenler, hırsızlık ve uğursuzluk öğretenler, çalgılı şarkılar ihdas edenler, dans ve balu yapanlar ve öğretenler, içki içib başkalarına da içtirib alıştıranlar, namazı terk ettirenler, bir yerde kumar hâne açıb orada kumar oynatanlar, keza fuhuş hâne açıb1 fuhuş yapdıranlar, alış verişlerde ihtikarda bulunanlar, yalan söyleyerek alış verişde bulunanlar, karaborsa mal satanlar, faizciliği mubah-mış gibi işleyib başkalarına da teşvik edenler, yeni yetişen genç dimağlara kötülükleri telkin ederek; Allah; Peygamber, din îman, vatan, millet, düşmanlığı yapanlar, ana baba ve büyük tanımayan aynı zamanda her türlü haksızlıkları mubahmış gibi telkin edib işletenler ve daha saymakla bitmeyecek kadar pek çok kötülükleri işleyenler, işleten ve teşvik edenler de o işledikleri kötülüklerin vizrini çekecekleri gibi, o işledikleri veya tâlim edib işlettikleri kimselerin ilâ nihâye günâhları devam ettikçe o ilk ihdas edib çıkaran veya yapanların vizirleri de devam eder, onların vizri kadar vizir ve cezaya çarbacaktirlar.

İşte böyle kötülükte örnek olan kimselerde, çok kötü ve çok zararda olan bir ahmak ve mücrimdirler. Bu adamlar âhirette başkalarının işlediği günahların yüzünden şiddetli ve kat kat azaba müstehak olacaktırlar. Böyle felâket olan kötülüklerden Allâha sığınmak en çıkar yoldur. Cenâbu hak bütün ümmeti muhammedle bizleri ve neslimizi bu gibi iflas ettirici ve çok çok kötü amellerden muhafaza buyursun. Amin.

Yukardaki hadîsi şerifde beyan edilen ve ikinci hükmü hâmil olan büyük veba! ve vizir sahibleride böylece anlaşılmış oluyor. Bu kısa izahattan sonra tekrar yukardaki hadîsi şerifi okuyalım ve üzerinde iyi düşünelim. İyi düşünelimde kendimizi tehlike ve veballardan korumuş olanlardan olalım.[207]

Tercümesi:

170 - (31) Amr bin Avf (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Muhakkak din, hicaza sığınır, yılanın deliğine akıp sığındığı gibi ve elbette din, hicazda muhafaza edilip korunacaktır, dağın tepesindeki sığınıp korunma merkezinde geçinin sığındığı gibi.[208]

— Şüphesiz din, garib olarak başladı ve gelecekde başladığı gibi garipliğe avdet eder. Binâenaleyh gariplere müjdeler olsun ve o garipler, benden sonra benim sünnetimden ifsad edilenleri ıslah eden kimselerdir.»[209]

İzahat

Râvî Amr bin Avf (R.A), hicretin beşinci senesinde müslüman olan ve medînei münevvere yakınında «Müzenî» isimli bir mahalde karar ederdi, ken dişinin medînei münevverede de bir evi var idi, zaman zaman burada da sakin durdu. İlk iştirak ettiği muharebe, Handek muharebesidir.

Kendisinin îman etmesi üzerine hal ve hareketini ve kendisi gibilerin durumlarını yüce Allah överek hakklarında şu âyeti kerîme nazil olmuştur :

«Peygambere indirilen (Kur'an-ı kerîmi) dinledikleri vakit, hakkı tanıdıklarından dolayı gözlerinin yaşla dolub taşdığını görürsün onların. (Onlar şöyle) derler : Ey Rabbimiz! îman ettik, artık bizi (hakka) şahid olanlarla beraber yaz.» (Mâide sûresi, 83)

Bu âyeti kerîmede beyan edilen Allah aşkı ve Allah korkusundan doiayı gözleri yaşla dolub ağlayan ve halleri Hâliki zülcelâl tarafından övülen zatlardan biriside, yukardaki zâtı muhterem olduğu beyan edilmiştir.

Tebük seferinde Allah aşkı ve ümmet derdi ile ağlayanlardan birisidir.

Medînei münevverede sakin olurken Hz. Muaviyenin hilâfeti zamanında vefat etmiştir. Allah ondan râzi olsun.

Hadîsi şerifîn baş tarafında beyan edilen cümlelerde, ahir zamanda fitne ve fesatların zuhur edib etrafa dağıldığında din, evvelce olduğu gibi tekrar Hicaz bölgesine sığınacağı ve bu sığınıb akma bir nevî deliğine akan yılana teşbih edilmiştir.

Yukarda 160 nolu hadîsi şerifde bu mânayı ifade eden cümlede «îman» tâbiri ile zikredilmişti. Din ile îman kelimesinin mânası aynı hükmü ifade etmektedir. Onun için burada açıklamak îcab eden hususlar bir nebze orada zikredilmiştir. Muhterem okuyucularımıza 160 nolu hadîsi şerifi ve "aah bölümünü okumalarını tavsiye ederiz.[210]

Tercümesi:

171 - (32) Abdullah bin Amr (R A) den mervidir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«And olsunki, benî İsrail üzerine gelen şey gibi tıpa tıp, adım adım belim ümmetim üzerinede gelecektir. Eğer onlardan bir kimse, annesine aleni olarak gelmişse (açıkça tecâvüz edip zina etmişse), elbette o işlenenin aynısını benim ümmetimdende işleyen olacaktır.

— Şüphesiz beni israil yetmiş iki millete ayrılmıştır. Benim ümmetimde yetmiş üç millete ayrılacaktır. O yetmiş üç milletten bir tanesi hariç diğer-erinin hepsi {yetmiş ikisi) cehennemdedirler.

— Ashabı kiram decMler : O cennete girecek bîr millet kimdir ya Resû-üllah![211]

— Resûlüllah (S.A.V) buyurdu : «Benim ve ashabımın yolu üzere olandır.»[212]

İzahat

Hadîsi şerifde geçmişve gelecekle ilgili pek mühim ve acâîb hükümler Deyan buyurulmştur. Benî İsrail ismini alan Yahûdî ve Hıristiyan milletinin işlediklerini bu ümmetinde, aynısını tıpatıp, adım adım tâkib edib işleyeceğini hatta onlardan annesine alenî tecâvüz edib zinada bulunan olmuş ise, ümmettende işleyenlerin olacağı beyan buyurulmuştur.

Resûlüllah (S.A.V) efendimizin bu mübarek sözleri istikbaldaki hallerin zuhuru ile ilgili olması ve o hallerinde aynısının görülmesi bir mûcizei Resuldür. Zira bugün sokaklarda geçmiş milletlerdeki vahşeti işleyenlerin zina ve fuhuşun çeşitleri işlenir durumdadır. El zinası, di! zinası, ayak zinası, göz zinası ve nihayet cinsi münasebet zinasını dahî çekinmeden yasanlar görülür hale gelmiştir.

Annesini, kardeşini, halasını, teyzesini, gelinini ve hatta kızını dahî dans ve balo salonlarında kucağına alıb hayasızca dans edenler, alenî zinayı yapanların ta kendisidirler. Kendi karısını çeşitli toplantılara götürüp rast geleninin kucağına verircesine el sıktıranlar, öpüştürenler, dans ve balo yapmalarına rıza gösterenler, karşı karşıya oturtup sulu sulu şakalarda bulunduranlar ve daha akla hayale gelmedik deyyüslükleri işleyenler, Asırlarca evvel Hz. Peygamber efendimizin beyan buyurdukları hayasızlık ve namusunu yıkma hastalıklarının tezahürüdür.

Yâni, bu halleri görmekle Peygamber efendimizin mucizeleri görülmüş oluyor ve dolaysiyle sözündeki sadakat ve doğruluğunu asırlarca sonra yine isbat etmiş oluyor.

Resûlüllah sallallâhü aleyhi veseîlem efendimizin bu açıklamalarındaki hikmet şudur: Benî İsrail ismini alan o yahûdîler ve Hıristiyanlar, analarına tecavüz ederek o kötülüğü işleyib helak olmuşlarsa, bu ümmet de de aynısı nı işleyenler helakü perişan olurlar. İlâhî adet böyle cereyan etmiştir. Aynı şe kilde devam edecektir. Bu helak oluş, şiddetli rüzgarın acâib şekilde altı üste karıştırmasına teşbih edilmiştir.

Kur'anı kerimde şöyle buyurulmuştur :

«Öybe helak ecfiici bir rüzgâr ki, uğradığı bir şeyi bırakmıyor, mutlaka onu kül gibi savuruyor.» (Zâriyat sûresi, 42)

Bu hadîsi şerifdeki «Ümmet» kelimesinin anlamı, «Ümmeti davet» olarak vasıflandırılan, inanan kimselerdir. Zira Peygamber efendimiz bu ümmetin vasfını beyan ederken, kendine izafe ederek beyan etmiştir. Binaenaleyh kendine izafe ve nisbet etmekle de hak ve hakîkata inanmış kimseler olmuş oluyor. Bâzı âlimler, «Ümmeti davet» e şamil olduğunu zikretmişlerdir.

Hadîsi şerifde ikinci bir hOKüm ise, şu cümlelerle İzah buyurulmuştur: «Şüphesiz ki, Benî İsrail (Hıristiyan ve diğer ehli kitablar), yetmiş iki millete ayrılmıştır. Benim ümmetimde yetmiş üç millete ayrılacaktır.»

Bu cümlelerdeki, «Benî İsrail» cümlesinin Ehli kitablardan hınstıyan-lar olduklarını bilmek gerekir. Zira Peygamber efendimiz diğer bâzı hadîsi

şeriflerinde, Yahudilerin, yetmiş bir fırkaya, Hıristiyanların, yetmiş iki fırkaya ve kendi ümmetininde yetmiş üç fırkaya ayrılacağını beyan buyurmuşlardır.

Cümleden bir hadîsi nebevîsinde şöyle buyurmuştur: «Şüphesiz ki, Mûsâ (A.S) ın kavmi (Yahûdîler), kendisinden sonra yetmiş bir fırkaya ayrılmışlardı. Yetmiş fırkası helak olmuştu, bir fırkası halas buiub kurtulmuştu.

— Isa (A.S) in kcvmi de kendisinden sonra yetmiş iki fırkaya ayrılmışlardı. Bu fırkalardan yetmiş biri helak olmuştu ve bir fırkası da helak olma-yıb kurtulmuştu.

— Muhakkak ki, benim ümmetimde yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. İşte o yetmiş üç fırkadan yetmiş ikisi helak olacaktır, bir tek fırkası helak oimayıb kurtulacaktır.

— Ashabı kıiram tarafından sorularak denildi ki, Ya Resûlellâh! O kurtulan fırka kimdir?

— Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«O helakdan kurtulanlar, Sünnete ve cemaata sarılan kimselerdir.»[213]

Hadîsi şerifde geçtiği üzere, bu ümmet yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. Ve de, şimdiye kadar yetmiş üç fırkası da ortaya çıkmıştır. Yetmiş ikisi dalâlet ve sapıklıkda olacaklar, bir fırkası ki, necat fırkası helak olmayacaklardır.

Dalâlet yoluna sapmış olan yetmiş iki fırka, ilmi kelam ve akâid kitab-larında uzun uzun yazılmıştır. Biz de burada ana kollan ile o kollara bağlı olan şubelerin isimlerini ve sapıtmalarına sebeb olan kötü akidelerinden birer örnekle iktifa edeceğiz.

Şârih Aliyyülkârî merhum şu cümleleri naklederek hulâsalaşmıştır :

«Sen bi! ki, Bid'atcıların (sapık fırkaların) aslı, Mevâkıf da nakledildiği gibi sekiz kısma ayrılır (ve şunlardır) :

1) MUTEZİLE dir. Bunlar, kullar kendi amellerinin yaratıcısıdır, derler. Cenâbu hakkın görülme imkânını inkar ederler ve sevab ile cezanın verilmesi gerekenlere sevab ve cezayı vermesi Allâha vâcibdir, derler, {işte bu görüşler, ehl isünnet görüşüne zıddır.) Bu MUTEZİLELER, yirmi (20) fırkaya ayrılmışlardır.

2) ŞÎALARDIR. Bu Şîalar da, Hz. Ali kerremeilâhünün mehabbet ve sevgisinde çok aşirî giden kimselerdir. Bunlarda yirmi iki (22) şubeye ayrılmışlardır.

3) HAVARİC'lerdir. Bunlarda, Hz. Aliyi ve büyük günah işleyenleri tekfir eden sapıklardır (ve aynı zamanda Hz. Aliyi Küfe de mescidde zehirli kılıçla şehid eden hâinlerde bunlardır). Bunlar, yirmi (20) şubeye ayrılmışlardır.

4) MÜRCİE'lerdir. Onlarda, Mümine îmanlı iken mâsiyet zarar vermez, kafire ibâdet ve tâatın menfeatı olmadığı gibi, diyerek ehli sünnete aykı rî görüşleri iddia etmişlerdir. Bunlar, beş (5) şubeye ayrılmışlardır.

5) Neccâriyyelerdir. Bunlar da, Kulların fiillerinin yaratılışında ehli sünnete muvafakat ederken, ilâhî sıfatları inkar edib nefyetmede ve kelâmı

ilâhînin hadis olduğu İddiasında Mutezilelere muvafakat eden sapıklardır. Ve bunlar, üç {3) şubeye ayrılmışlardır.

6) CEBRİYE'lerdir. Bunlarda, kulların ihtiyarı olan irâdeî cüziyyele-rini inkar ederek ehli sünnet îtikadına muhalefet etmişlerdir. Ve bunlar, bir tek şubedirler.

7) MÜŞEBBİHE'dirler. Bunlarda, hak tealayı mahlûkata ve cisimlere benzeten sapıklardır. Bunlarda, bir fırkadır.

8') HULÛLİYE'dirler (Bunlarda, mes'eleleri halletmek ve emsali hükümleri öğrenmek için kitab ve sünnete müracaat etmeyib direk Allâha hulul edib işlerini hallettiklerini ve buna benzer pek çok sakat ve kötü olan iddialarda bulunan kimselerdir.) Ve bunlar, bir şubedirler.

Buraya kadar saymış olduğumuz firakı dâlienin adedi, yetmiş iki olmuştur. İşte bu yetmiş iki fırkanın hebsi cehennemliktirler.»[214]

Yukardaki firakı dâllelerden bâzılarının fasid akîde ve görüşlerini bir nebze îzah ederek günümüzde bu sapıkları kimlerin kimleri taklid ettiklerini, «İSLAMA SOKULAN BİD'AT VE HURAFELER» adlı eserimizde yazdığımızı hatırlatırız.

Hadîsi şerifin son kısmında necat fırkasını da Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz şöyle beyan buyurmuşlar :

«Benim ve ashabımın yolu üzere olandır.»

Evet bir ferd veya bir zümre, doğru yolda olduklarını iddia ederlerse o kimselerin îtikad, amel ve ahvâllarına bakılır. Kitab ve sünnete uyar ve aynı zamanda ashabı kiramın takîb ettikleri yol ki «icmâı ümmet» denilen hükme uyarsa, doğrudur.

Şayet bu ana esaslara uymaz ve aynı zamanda yasak ve haram olan hükümleri ihtive eder eskilde olursa, işte bu sapıklıktır ve işleyenler de zındık, sapık ve Bid'atci kimselerdendirler.

Her zaman olduğu gibi günümüzde de pek çok fırkalar ve fikir ihtilafları görülmektedir. İhtilaf ve münakaşalar, islam esaslarını izhar için veya her hangi bir islâmi hükmün icra ve tenfizi jçin olursa, yerinde ve güzel bir citiaddır. Fakat öyle olmazda çeşitli nedenlerle dünya menfeptını elde etmek, makam, mansib ve bir mala vâsıl olmak gayesine matuf olarak ihtilaf edilirse ki, günümüzdeki ihtilaf ve münakaşaların pek çoğu bu gayeler doğrultusunda dır.

İslamda, ihtilâf caizdir ve fakat iftirak, caiz değildir, haramdır. Böyle olmasına rağmen günümüzde ihtilaf ile iftirakı bilmeyen pek çok kimseler, iftirâkı (fırkacılığı) bir meslek ve san'at hâlinde İşlemektedirler.

İftilöf; Hakkın ibrazı ve izharı için veya kadre uğrayan bir hakkın dikilmesi, bir farzın îfası veya bir hayrın icrası gibi pek çpk yönleri olan dînî

hükümlerin tesbit ve tâyîni için yapılan ictihad ve gayretin tâ kendisidir.

Resûlüllah (S.A.V) efendimiz, «Ümmetimin ihtilafı, geniş rahmettir.» buyurarak bu hususun cevaz ve iyiliğini beyan etmişlerdir. Ve aynı zamanda ictihad neticesinde ihtilâf edilen bir mesele de, hakkı bulub isabet edene iki ecir ve isabet edemeyib hata edene de bir ecir olduğu muhtelif hadisi şeriflerde ve usul kitablarında yazılmıştır.

Fakat islâmın yasak ve haram ettiği iftirak (fırkacılık) ise, birbirlerini tekfir eden ve en ağır kötülemelerle savunma yapan ve her vasîlelerle kendilerini en iyi ve en doğru yolda olduklarını savunarak kendilerine iltihak etmeyenleri veya kendilerinin hata ve eksiklerini söyleyenleri, hemen karalayıp küfre itenlerin, hal ve hareketleri ki, yukarda sekiz sınıfda hulasa edilen ve «firakı dâlle» denilen zındıkların yollarını tökib edenlerin meslek ve meşrebleri olması hasebiyle haram ve günahtır.

Fırkacılığın islamda haramlığı pek çok şer'î delillerde açıklanmıştır. Cümleden bir âyeti kerîmede şöyle buyurulmuşîur:

«Hepiniz, tcpdan sımsıkı AlEâhın ipine (Kur'ânı Kerîme, islâm dinine) senlin. Parçalanıp ayrılarak fırkacılık yapmayın.» (Ali İmran sûresi, 103)

Diğer ayeti kerîme meali de şöyledir :

«Dinlerini parça parça edenler (dinde fırkalara ayrılanlar), ayrı ayrı fırkalar olanlar (yok mu?) sen hiç bir vech i!e onlardan değilsin.» (Enam sûresi, 159)

Bu son ayeti kerîme de «Siye an» kelimesi buyurulmakla, bu şu demek oluyor: bir reis ve lidere tabî olup ve ona yardımcı insanlardan mürek-keb cemaat, demektir. İşte bu şîacılık - fırkacılık; Allah ve peygamber yolu değildir. Haram ve sapıkların yoludur.

Hal böyle iken ey zavallı müslümanlar! Şu günümüzdeki çıkarcı makam ve mansib hırsına bürünmüş gözleri dönmüş muhteris, kin ve buğz saçan ve kardeşi kardeşe hasım yapan ve yapdıran kimselerin hal ve hareketleri, acaba bu

fırkacılık değildir de nedir? Elbette katıksız ve açıkça fırkacılıktır. Haramdır. Binaenaleyh bu haram ameli, sanat ve meslek edinmekte haramdır. Haram olan bu hâli «haram» diyerek işleyenler, fasık müminlerdirler ve fakat haram olan bu fırkacılığı «helâl» diyen ve hiç günah kabul etmeyenler, Allah muhafaza din ve İmandan olurlar, dinsiz ve îman-sız kâfirdirler.

Öyle ise, müslüman kardeşlerimiz, çok uyanık olmalıdırlar ve çok dikkat etmelidirler. Zira islâmın yasak ve haram kıldığı şeyleri bilmeyerek helâl ve iyi gibi işliyorlar, sâdeee işlemekte de kalmayıp haramları, en iyi ve en güzel meslek, iş ve meziyet gibi göstermeye ve savunmaya kalkabiliyorlar.

Cnabu hak bütün müslüman kardeşlerimizle bizleri ve neslimizi, eehâ-lete kurban olubda haramları, helâl ve küfürleri îmandan sayacak ve savunacak derecede abdallaşan ve sapıtanlardan olmamayı nasîb buyursun. Amin.

Ehli sünnetin îman esaslarını, yukarda ikinci hadîsi şerifin îzah bölümün de kısmende olsa yazıldığını ve tefrikanın tehlike ve dayanağını açıklayıcı hükümelerini de, «İslamda Evliya meselesi ve Hârikalar» adh eserimizin «Giriş» kısmında yazdığımızı hatırlatırız.

İhtilaf ve iftirak meselelerini kısa yoldan açıkladıkdan sonra, şimdi günümüzde birde «Teltik veya Telfiki mezâhib» meselesinin tartışması yapılmamaktadır. Aslında bu mesele uzun zamandan beri münakaşa edile gelmiştir.

Elimizde bulunan islam hukukunun ehli sünnet hükümlerini beyan eden ana kaynaklardan naklederek bir kaç satırla anlatmaya çalışacağız.

TELFİK : Luğatta, bir yere cem edip toplamak ve birj birine zammedip bitiştirmek manasınadır.

İstilahda Telfik : Bir mes'ele ve hadisede mezhepleri içtima edip bir merkezde toplama usûludurki, bu şekildeki hareket, ashabın ve müetehid-lerin rahmet olan ihtilafını red etmek olduğundan bâtıldır.

Dürrün muhtar şerhi Reddül muhtarda şöyle denilmiştir:

«Muhakkakki, bir hüküm telfiki, (ulemâ ve fukahönın) icma-ı ile bâtıldır.» [215]

Yani bir hükmü, müctehidlerin görüşlerini birleştirerek işlemek, bütün ulemanın icma-ı ile batıldır.

Telfik-in batıllığına misal olarakda İbni Abictfn şu misali zikretmiştir:

«Abdestli bir kimsenin bedeninden kan aksa ve kadına dokunsa, sonrada namaz kılsa, işte bu namazın sıhhati meselesi, Şafi-Î ve Hanefî mezhebine binâen telfiklidir. Telfik ise, bâtıldır. Binaenaleyh namazda sahih ve caiz değildir.»[216]

Yani telfik yaparak mezheblerin görüşlerini bir noktada cem etmek isteyen bir kimse, Abdest alsa ve Abdesti aldıktan sonra bedeninden her hangi bir sebeble kan çıksa ve kadına elini dokunmuş olsa, İmamı-Şâfi-Î hazretlerine göre, bu adamın abdesti, kon çıkınca bozulmaz, fakat kadına dokunmakla abdesti bozulur.

İmamı Azama göre ise, abdestli kimsenin bedeninden çıkan kan abdesti bozar, kadına dokunmakla abdesti bozulmaz.

İşte mezheblerin bir noktada cem edilmesi iddiasında bulunan müfsid-lerin yapacakları ve iddia ettikleri böyle fasidlikleri müslümanların başına

getirmek istemektedirler, bunlar, müslümanları şaşırtıp hak yoldan batıl yola sapıtmak suretiyle şeytanın yolunu takip eden sapıklardır.

Binaenaleyh telfiki mezâhib iddiasında bulunanlara tabî olanlar, «Ümmetimin ihtilâfı rahmettir.» Buyuran Peygamber efendimizin mübarek sözünü bırakıp veya kötüleyip şeytanın telkin ve iğfalina uyan kimselerdir.

Teltik yolunu bırakıpda ayrı ayrı meselelerle veya iki meseleden birinde bir imamı ve diğer birindede diğer bir imamı {Müctehidi) taklid etmek caizdir.

İbni Abidinin torunu Allâme Alâeddin merhum Hediyetül alâiyyesinde şu hükümleri zikretmiştir:

«İnsan için, amel ettiği mezhebinin muhalifi olan başka bir mezhep imamının görüşünü takiid ederek amel etmesi, o mezhebin şartlarına haiz olmak kaydı ile caizdir, velevki meselenin vukuundan sonra olsun (yine caizdir),

— Ve bu amelin cevaz şekli, bir birine zıd iki hâdisenin işlenmesinde-dirki, birisi diğeri ile hiç alâka ve münasebeti olmaması lazımdır.

— Fakat bir hadisede cem etmeye kalkışmak caiz değildir. Zira telfik-tir. Bir hükümde ki, bir birine zıd olan hükümleri cem edip toplamak şeklindeki telfik, batıldır.» [217]

Yukardaki hükmün baş tarafında beyan edildiği üzere, bir insan bir mezhebi taklid ederken o mezhebin muhalifini beyan eden diğer mezheb sahibinin görüşünü tek başına taklid edip onunla amel etmekde caizdir. Tâ-bîîki hadiseler ayrı ayrı olmak ve iki mezhebin görüşünü cem etmek gâye-side olmamak şartı ile caiz ve sahihtir, velevki bu îaklid, amelden sonra olsun, yine caizdir.

Bu hususu açıklayan bir hâdise şöyle cereyan etmiştir : «İmamı Ebî Yusufdan rivayet olunduğuna göre, İmamı Ebû Yusuf bir gün cuma namazını bir hamamda gusul edip kılmişdı. Sonra kendisine o hamamın kuyusunda (havzında) ölü farenin olduğu haber verildi.

— Bunun üzerine İmamı Ebû Yusuf dediki:

«Bizde Medine Ehlinden olan kardeşlerimizin (İmamı Mâlikin) kavli "İle amel etmiş oluruz, (onlara göre) Su, iki kuleye {yüz elli rıtıl alan büyüklük-de iki testinin dolusuna» ulaştığı zaman necaset yüklenmez (necislik kabul etmez).»

— işte bu, meselenin vukuundan sonra yapılan bir takliddir.»

(Hediyetülalâiyye, 305) (Keza bak, İbni Abidin, C. 1, 70) Şu halde bir insan, belli bir mezheble amel ederken bir meselede veya muzdar kalınan bir kaç meselede telfik yapmadan sâdece muhalif mezhep sahibinin görüşü ile amel edebilir. Bu meselenin en bariz açıklayıcı misâli yukardaki İmamı Ebû Yusufuun amel şeklidir. Kendisi mezhebde Müctehid olarak İmamı Azam hazretlerinin kanunlarını tatbik ederken, bir ameli işledikten sonra kendisine o amelîn durumu hakkında tehlikeden bahsedilince, hemen İmamı Mâlikin görüş ve içtihadı ile amel ediyor.

Evet zaruretler karşısında kalan kimselerde, ister mesele işlenmeden evvel olsun, ister meselenin vukuundan sonra olsun, .taküd ettikleri bir mez hep İmamının muhalifini beyan eden diğer bir müctehidi taklid edip bir meselede veya muzdar kılınırsa hayatta muhtelif zamanlarda bir kaç meselede Müctehidi taklid etmek caizdir.

Daha geniş malumat, fıkıh kitaplarında mezkûrdur.

Telfiki mezâhibin bâtfllığı yanında, İntikali mezhebin - Mezhep değiştirmenin dünyevî bir garaz olmadan sırf dîni bir kanaat ve anlayışdan dolayı caiz ve mubah olduğunuda bilmek ve bildirmek lâzımdır.

Nitekim Hediyetülalâiyye de şöyle denilmiştir :

«Câhil ve avamdan olan bir kimse, kendi, mezhebinden diğer bir başka mezhebe intikal edip geçmek istediğinde, eğer bir dünyevî maksad için olursd, mekruhdur. Zira böyle adamın belli başlı bir mezheb ve yolu yoktur. Bu takdirde yeni bir mezhebe intikal edip başlamasıda iyi bir şey olmaz.

— Şayet mezhebinden diğer bir mezhebe intikal eden kimse, kendi mezhebi ile iştigal eden bir âlim bulamaz ve mes'elesini öğrenemez ve fakat diğer mezhebde kolaylık ve öğreten kimseyi bulursa, İşte bu dîni garazdan dolayı mezhep değiştirip diğer mezhebe intikal etmesi, vacib olur. Çekinip geri durmasıda haram olur. Zira bir mezhebe cahil bir şekilde bağlanıp hiç bir şeyi belleyemeyip durmakdan, diğer mezheplerden bir mezhebin şeriat ilmini öğreten bir kişinin bunlunması halinde ona intikal etmek daha hayırlı ve yidir. Çünkü şer'i hükümleri bilmemek büyük bir vebal ve günahtır. Aynı zamanda ibâdetin

sahih ve makbul olmasıda çok az olur.

—Ve eğer mezhep değiştirib bir mezhepden diğer bir mezhebe İntikal eden kimse, ne dini bir garaz ve nede bir dünyevî garaz olmayıp ancak mezhep değiştirme kasdınt kullanarak intikâl ederse, bu takdirde beis yoktur. (Fakat lâbese bihi — beis yoktum, terk etmek evlâdır.)»[218]

Mezhebinde fakih olanlarında dinde bir kolaylık ve şâire gayesi ile mezhebinden intikal etmesi, vacib veya caizdir. Dünyevi maksadla olursa, kerahettir, böyle olunca, ise, Şer'î hükümlerle oynamak ve alaya almak olacağından haramdır.

Mezheb sâhiblerinin taktid ettikleri mezhebleri ile diğer mezhebler hakkında amelî ietihad hükümlerinde savab ve doğru olan şöyle denmelidir.

«Mezhebimiz savabdır, fakat hata olmak ihtimali vardır ve bizim mu* hatiflerimizin mezhebi hatadır, fakat savab olmak ihtimali vardır.»[219]

İetihad ve müetehidler hakkında geniş malûmat, bu eserin İkinci cildinde gelecektir.[220]

Tercümesi:

172 - {33} Ahmet bin Hanbel ve Ebû Davûdun Muâviye (R.A) den rivayetinde şöyledir:

«Yetmiş ikisi Cehennemdedir. Bir tâneside Cennettedir. O Cennette olan bir millet de cemaattır.

— Şüphesiz benim ümmetim içinde öyleler çıkarki, onlara hevâfarı (Nefsâni arzuları olan Bid'atlar) her taraflarına sirayet edib yerleşir. Sanki Kuduz Köpeğin sahibini ısırınca damar ve mafsallardan hiç bir yer kalmadan her tarafına sirayet edip girdiği gibi»[221]

İzahat

Bu hadîsi şerifin baş tarafında yetmiş üç fırkadan yetmiş ikisinin cehen. nemlik olup, bir tanesi cennetlik olacağını beyan ederken, o cennetlik olan fırkanın «cemaat» olduğunu beyan buyurmuştur. Yani cennetlik olan fırka, ilim ve islam esaslarını teşkil eden ve Peygamber efendimizin izine tabî olan fıkıh (Din ve şeriat) ilmine bağlı olan cemaat topluluğudur.

Bu cemaatı temsil edenler, bu vasıflara schib olan kimselerdir, velevki bu esaslara bağlı ehli sünnet yoluna tabî olan dağ başında tek bir kişi olsun, yine o tek kişi ehli sünneti temsil eden kimsedir.

Bu hususu Büyüklerden Süfyânı sevrî (R.A) şu cümleleri ile beyan etmiştir :

«Eğer din ve şeriat ilmine vakıf olan bir fakıh, tek başına dağın tepesinde olsa, İşte o k,imse cemaattır.»[222]

Yani dağın başındaki tek başına duran gerçek ve hakîki alim (İlmi ile amel eden kemal sahibi âlim), ehli sünnet makamına kâim oiması hasebiyle ehli sünnet velcemaat topluluğunun temsilcisi ve gerçek cemaat topluluğu o kimsedir.

Şu haide hak ve hakîkata; îman, ilim ve amelleri uymayan ve fakat

dillerinde öyle olduklarını söyfeyen bir yığın insan topluluğu, cemaat topluluğu

değildirler. Onlar olsa olsa sapık yolda olan firakı dâlleden olurlar. Zira ehli sünnet velcemaata bağlı ve o cemaatı temsil edebilmek için, îtikadları, amel ve ahlakları ve her hareketleri Peygamberimize ve onun yolunu tâkîb eden ashabının yoluna tabî olması şarttır. İlim ve irfandan yoksun aynı zamanda esâsa dayanmayan bir çok laf ebeleri ve batıl yığınakları, hiç bir zaman ehli sünnet temsilcisi olamazlar.

Hatta bâzı kurubların kuruluşları ve tâkib ettikleri yol ve metodları, tamamen ilâhî hükümler dışında ve beşerî pirensiblere göre oluyor, bununla beraber kendilerini ehli sünnet velcemaat yolunda olduklarını savunmaktadırlar. Bunların iddia ve düşüncelerinin hakîkatla hiç alakası olmadığını iyi anlaya bilmek için hemen yukarda 171 nolu hadîsi şerifin izahını okumak kifayet eder. Orayı mutlaka tekrar tekrar okuyalım.

Hadîsi şerifin ikinoi paragrafında ise peygamber efendimiz, nefsanî arzularına tabî olan Bid'ad sâhiblerinin tehlike ve fenalıklarını îzah ederken, kuduz bir köpeğin ısırmasına teşbih buyurmuşlardır. Kuduz köpek kimi ısırır-sa, ısırdığı saatte hemen o adamı helak edici bir zehir kaplar, eğer hemen kuduz aşısını yapıp önlenmezse, o adamda kudurur derhal helak olup gider.

Kendi arzu ve isteklerine şeriatı uydurmaya çalışan Bid'adcılarda bir adama musallat olurlarsa, o adamın din ve îmanını zehirleyib harab ederler. Doğru yoldan kaydırırlarsa, o adamacağız kolay kolay onların zehirinden kur tulamaz. Çünkü nefsin ve şeytanın isteği olan. böyle kötülüklerdir. O da hasıl olunca kurtulmak çok güçdür.

Peygamberimiz diğer bir hadîsi şeriflerinde Bid'atcıları şöyle vasıflan-dırmışlardır:[223]

«Bid'at ve uydurmacı kimseler, cehennem köpekleridirler.»[224]

Tercümesi:

173 - (34) İbni Ömer (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllch (S.A.V) buyurdu :[225]

«Şüphesiz Allahü teâla benim ümmetimi -veya Resûlüllah dedi: Ümmeti muhammedi- dalâlet (sapıklık) üzerine içtimâ etmez. Allanın yardım ve kudreti, cemaat üzerinedir, Bıîr kimse cemaatdan ayrılırsa, kendisini cehenneme atar.» [226]

İzahat

Bu hadîsi şerifin ihtiva ettiği hükümlerde, edillei şer'iyyeden icmâı ümmet üzerine delil vardır. İcmâı ümmetin hakîkat üzerine ittifak etmesi ise, ashabın ittifakı veya ashabın yolunu tâkîb eden ehli sünnet İtikadına sahib olan ümmeti icabet kimseler, dalalet ve sapıklık üzerine ittifak etmezler.

Aslında «ÜMMET» kelimesinin mâna ve mahiyetini gerçekten ihtiva eden ümmeti muhammed, hiç bir zaman dalâlet ve küfür üzerine ittifak etmezler. İslam esaslarına âlim ve vâkıf olan ve şer'î hükümler ile amel eden hak aşıkları olan bir topluluk hiç bir zaman bâtıl üzere ittifak etmemişlerdir, ve kıyamete kadarda ittifak etmeyeceklerini mübarek Peygamber sallallâhü-aleyhi vesellem efendimiz yukardaki sözlerinde buyurmuşlardır.

İslam esaslarına âlim ve vâkıf olan ümmetin dalâlet ve küfür üzerine ittifak etmeyeceklerini beyan edib îzah etmekle, bir takım cahil kimselerin veya ilim zırhına bürünmüş ve fakat islâmın esaslarından hiç haberi olmayan sâdece bir az bir şeyler okuyub konuşuvermekle kendilerinde ulemâ süsü görenlerin veya başkalarının böyle câhilleri başlarına gelmekle âlim diye kıymet vermeleri ile kendilerine ulema süsü verenler, hiç bir zaman ümmetin ittifak ve icmâi kabul edilemez.

Hele islamın haram kıldığı fırkacılık pirensiblerine bağlı olarak kurulan güruhların ve toplulukların ittifakları hiç bir zaman icmâı ümmet olamaz. Zira onların kuruluş pirensibleri, bir topluluk hasıl olurda yetkili icraata sahib olurlarsa, islâmın esasları ile değil beşerî kanunlarla veya kendilerinin çıkaracakları beşerî pirensib ve kanunlarla hüküm vermekteler veya vereceklerdir. O toplulukların kuruluş ve neticede icrâât esasları bu şekilde cereyan etmektedir.

Hal böyle iken haramlarla ve hatta belkide küfürlerle' iştigâl eden ve hiç bir

zaman islam esaslarını delil olarak ele alıpda o esaslara göre icrâât yapma yetgisine ve hatta o ana esasları savunmak dahî suçk abul edilen bir topluluğun ittifak ve içtimâ etmeleri hiç bir zaman ehli sünnet velcema-at topluluğu olmaz ve hiç bir zaman bu topluluğa icmâı ümmet denilemez. Denilse denilse, böyle topluluklara «icmâı dalâlet ve icmâı cinayet» denilebilir.

Hak ve hakîkat üzerine ittifak eden topluluk üzerine Allâhü teâlanın yar dimi olacağını beyan sadedinde Resûlüllah (S.A.V) şöyle buyurmuştur :

«Allâhın yardım ve kudreti, cemâat üzerinedir.»

Evet hak teâîanın yardımı islamın esaslarına inanan müminlere ve onlarla beraber hak yolcularına dır.

Allâhü teâlada bir âyeti kerîmesinde şöyle buyurmuştur : «Muhakkak ki biz azîmüşşan, Peygamberlerimize ve îman eden müminlere hem dünya hayatında ve hem Meleklerin şâhid olacakları günde (kıyamet de) yardım edeceğiz.» (Mümin sûresi, 51)

Ataların da bir sözü vardır, «Doğrunun yardımcısı, Allahdır.» Hadîsi şerifde, «Bir kimse, cemaattan ayrılırsa, kendisini cehenneme atar.» cümlesi üzerinde de bir nebze durmak gerekir.

Allâhın yardım ve nusreti hak ve hakîkatta içtimâ eden cemaat üzerinde olması hasebiyle, böyle bir cemaattan ayrılanların varacağı cehennem ateşidir. Zira ilâhî nusredden mahrum olanların akibetleri hep öyle olmuştur ve öyle olması da mukadderdir.

Halikı zülcelâl bir âyetinde şöyle buyurmuştur:

«Şüphesiz ki Allah, bir topluluğa verdiği nimeti, onlar, kendilerindeki (birlik ve yardımlaşma gibi) iyi holi fenalığa çev.irmedikçe bozmaz. Bir topluluğa da Ailah bir kötülük diledimi, artık onun geri çevrilmesine hiç bir çâre yoktur. O topluluk için (kendilerine yardım edecek) Allahdan başka fyir yardımcı da yoktur.» (Ra'd sûresi, II)

Diğer âyeti kerîme meali şöyledir:

.«(Ey müminler!), gevşemeyin (dağılıp parçalanmayın), mahzun olmayın, siz eğer (gerçekten) mümin iseniz (düşmanlarınıza galib ve onlardan) çok üstünsünüzdür.» (Ali İmran, 139)

Evet hak ve hakîkatta ittifak edib birleşen cemaata hak teâlanın yardımı mutlaka ulaşır ve ilâhî vadi de öyledir.

Netekim bir ayeti kerîmede şöyle buyurmuştur;

«Ey müminler! eğer siz Allâha (Allâhın dînine) yardım ederseniz, o da size yardım eder ve (hazarda, seferde) sizin ayaklarınızı kaydırmaz.» (Muhammed sûresi, 7)

Yukardaki âyeti kerîmelerde belirtildiği üzere, hak yolda birleşilir ve yardımlaşılırsa, Allâhın yardımı da o cemaat üzerinde tecelil eder. Dolaysiyle en iyi yol elde edilmiş olur. Şayet cemaat topluluk hâlinden aynlırsa veya bir kimse hak yolda toplanan cemaattan ayrılırsa, işte bu kifeilerin akıbeti hem dünyada ve hem âhirette. perişanlıktır. Dünyada çeşitli belâ ve musibetlere mübtelâ olurlar, âhirette de cehennem azabına müstehak olurlar.

Resulü Ekrem efendimiz de bu hususa işaret ederek cemaattan ayrılan kimsenin, kendisini cehenneme attığını ifâde buyurmuştur.

Din yolunda içtimâ etmiş cemattan ayrılanların bir gün mutlaka helak olup azab olunacaklarını beyan eden ilâhî âyet meali şöyledir :

«Kendilerine (hak dînin) ilmi geldikten sonra, ayrılığa düşmeleri ise, sırf aralarında hased ve azgınlıklarından dolayıdır. Eğer Rabbinden tâyin

edilmiş bir vakte (kıyamete veya ömürlerinin sonuna) kadar azabın gecikmesine dâir bir söz (vadi ilâhî) geçmiş olmasaydı, aralarında (kâfir olanların veya tefrikaya dalanların) helak işleri mutfak surette bitîniverir di.»

(Şûra sûresi, 14)

Ataların da bir sözü vardır: «Sürüden ayrılanı, ktırd yer.» Yine atalar bir sözlerinde de birlikten ayrılmamayı tavsiye ederek demişler :

«Bir elin nesi ver, iki elin sesıi var. Birlikten kuvvet doğar.» Saymış olduğumuz bu gerçekleri okuyan her müslüman .kendisini kontrol etmelidir. Acebâ benim gittiğim yol ve birleştiğim kişiler, islam cemaatı-mıçJır, yoksa fırka cemaatı jnıdır. İslam esaslarına mihenkleyib ondan sonra kararını vermelidir. Şayet islam esaslarını bilemiyor veya mihenkleyecek kudrete sahib değil ise, hemen islam esaslarına vâkıf aynı zamanda günün fırkalarına ve fırkacılarına kendisini kabdırmamış kemal -sahibi bir âlime muracat etmesi lazımdır. Zira her kişi ve her âlim hak ve hakikati gösterme ye muktedir olamaz. Bilhassa günün salgın hastalığı hâline gelmiş olan fırkacılığa saplanmış olan bilginler, çok ve çok yanılabilirler. Bu sebebdende doğruyu göstermeyebiiirier. Binâenaleyh her şeyin ehli arandığı gibi, bu mes'eleninde ehli aranmalıdır.[227]

Tercümesi:

174 - (35) Yine ondan (İbni Ömer R.A. den) mervîdir, dedi: Resûlüliah (S.A.V) buyurdu :[228]

«Doğruluk üzerine toplanmış büyük cemaata tâbi olunuz. Zira cemaat-don ayrılan kimse, kendisini Cehenneme atan kimsedir.»[229]

İzahat

Bu hadîsi şerifin ihtiva ettiği hüküm hakkında hemen yukardaki hadisi şerifin îzah bölümünde bir nebze beyanda bulunduğumuzu hatırlatırız. Biz burada hadîsi şerifin hükmünde işaret edilen bir kaç âyeti kerîme mealini nakledeceğiz.

İslam cemâati hâlinde toplanmayı halikı zülcelal şöyle emir buyurmuştur:

«Dini, elbirliği İle tatbik ediniz ve ayrılığa düşmeyiniz.!» (Şûra sûresi, 13)

Yukardaki hadîsi şerifde beyanediien, «Sevâdülâzam : Doğruluk üzeri ne toplanmış büyük cemaat» hükmünü ashabı kiram hakkı ile yaşamışlardır. Zira akâid kitablarmda beyan edildiği üzere, ashabı kiram efendilerimiz, fitneden evvel ve fitneden sonra da adaletli idiler. Adaletli kimseler ise. el-Def doğruluk üzerine içtimâ ederler. Her ne kadar bâzı kişilerinde büyük günahlar' görülse de, yine ashabı kiram adi! idiler ve doğruluk üzere İçtimâ etmişlerdir.

Hulâsai kelam doğruluk üzerine içtimâ eden büyük cemâat, ashabın yolunu tâkib eden ve ilmi şeriatı hakkı iie bilip tatbik eden âlim ve kâmil kişilerin meydana getirdiği büyük cemaattır. Böyle büyük cemaata uymak ve o oemattan ayrılmamak, şayanı tavsiye olan cemaatın

Kendilerinden başkalarına müslüman gözüyle bakmayan, kendilerinin ibâdetleri makbul, başkalarının ibâdetleri sanki makbul değilmiş gibi görüş sâhiblerinin ittifak ve içtimaları hiç birsûrette ve hiç bir zaman büyük cemaat olamaz. Velevkİ etrafları çok olsun ve hatta içlerinde görünüşde islam kıyafetine bürünenler olsun, yinede hak yolda toplanmış cemaat değildirler.

Hak yolda içtimâ eden cemaatm akidelerinden bâzılarını, Cibril hadîsi diye vasıflandırılan ikinci hadîsi şerifin îzah bölümünde zikrettiğimizi hatırlatırız.

Şu halde en iyi ve en doğru yolu ve cemaatı tâkib edib birleşebilmek için, islam esaslarına îtikadları, amelleri ve sözleri uyduğu takdirde o kimseler büyük cemaat olmaları hasebiyle uyulmasında sakınca olmayan iyi "e büyük

cemaattırlar.[230]

Tercümesi

175 - (36} Enes (R.A) dert mervîdir, dedi: Resûlüliah (S.A.V) bana buyurdu :

«Ey Oğulcuğum! Eğer sen hiç bir kimseye kalbinde buğu* ve öfken ol' madan sabahlama ve akşamlamaya kadir olursan İşle.» — Bundan sonra ResûKillah (S.A.V) buyurduk!:[231]

«Ey oğlum! İşte bu benim sünnetimdendir. Kim benim sünnetimi sever-se, beni sevmiştir. Beni seven kimsede, benimle beraber Cennettedir.»[232]

İzahat

Resulü Ekrem efendimizle bizzat yaşayıp ve kendisinin on sene hizme-' tinde bulunan ve manen oğlu olan Hz. Enes (R.A) ö tavsiye buyurdukları sünnet de, şu âyeti kerîme de beyan edilen hükümlere işaret vardır :

«Onlardan (Muhacirlerle ensardan) sonra gelenler, şöyle derler : Ey Rabbimiz! bizi ve bizden evvel îmanla âhirete göçmüş olan kardeşlerimizi bağışla ve (Dünyada) îman etmiş (Hayatta) olanlar için kalblerimiz de bir kin bırakma..» (Haşr sûresi, 10)

İnsanların iç ve ruh hastalıklarından en ızdırablısı, kalblerde kin ve buğz beslemek ve taşımaktır. İnsanı evinde, işinde, yatağında ve her yerde kendisini rahatsız eden ve huzurunu kaçıran en büyük ve tehlikeli hastalıklardan birisi olan buğz, insanın din ve îmanını yıkıp yok edecek derecede tehlikeli zaman ve saatiarı olabilir.

İşte bu gibi tehlike ve felâketlerden dolayı Resulü Ekrem efendimiz. Hz. Enese, yapabilirsen akşama kadar ve sabaha kadar hiç bir ferde buğ-zun olmadığı halde hayatına devam et, şeklinde nasîhatta bulunmuş olması hemmiyetine binaen buyurulmuştur.

«Geçen ümmetlerden size sirayet edib geçen hasütlük ve buğz vardır. O (buğz ve hased), kazıyıcıdır. Duymuş olunuzki, ben kılı kazır demiyorum. Ve fakat a (hastalık) dîni kazır.» (Tirmizi)

İşte müminin îmanını yıkan veya yıkabilecek olan buğz ve hased, kalb hastalıklarının en eşeddi ve en kötüsüdür. Bu hastalıklar, gözle görülmez, kalbden dışa yaşama zamanında sızıntı ortaya çıkar. İblisin huzuru ilâhiden kovuluşu, Fir'avnin Musa (A.S.) a hasımlığı, Adem aleyhisselâmm oğullan arasında cereyan eden fena halin oluşu ve Ebû Cehilin hasımlıkda zirveye ulaşması ve günümüzde cereyan eden ve bir türlü önlenemiyen ve giderilmesi sağlanamıyan fırka ve hısımların hasımlıklarının devamı, hep hased ve ğzun neticesidir. Yoksa böyle bir hastalığa mübtelâ olunmasa, her ferd ve cemaat biliyor ve iddia ediyorlarki, «birleşelim, birleşilsin, sevişelim v.s.», fakat bir türîü söz yerine gelmiyor.

İmamı gazali merhum bir sözünde şöyle buyurmuşlar : «Bütün kin ve düşmanlıkların giderilmesi umulur. Ancak hasüdlükden lolayı olan düşmanlık'ın tedavisi umulamaz.»

Hısımların, hasımlıklarının önlenememesi, aynı cins ve meslekden olan-arm hasımlıklarının bir türlü giderilememesi, komşuların aralarındaki husû-

metin yok edilememesi, Birbirlerine karşı hased besleyenlerin sevişememe-leri ve bunlara benzer pek çok yönler ve sebeblerle buğz ve kinin giderile-memesinin bir tek sebebi vardır. İşte oda yukarda İmamı gazali merhumun

buyurdu gibi, «hased : çekememe» hastalığının bulunmasmdandır.

Hadîsi şerifin son cümlesinde de, kim, benim sünnetimi severse, beni sevmiş olur, buyurmakla kendisine ittibâ eden kişinin mutlu ve mübarek kişi olduğunu beyan buyurmuştur.[233]

Tercümesi;

176 - (37) Ebi Hureyre (R.A) den mervîdir, dedi: Resülüllah (S.A.VJ buyurdu :[234]

«Bir kimse, ümmetimin fesad olduğu zaman, benim sünnetime sarıhrsa, işte o kimse için, yüz şehıid ecri vardır.»[235]

Îzahat

Bu mübarek hadîsi nebevide de sünnetin öldürülüb Btd'atın-diriltildiği ve fesatlıkların kol gezdiği bir zamanda. Peygamber efendimizin sünnetlerini harfi harfine yapmaya çalışır ve hatta kınanıp ayıplansa dahî sünneti rahatlıkla ve gönül hoşluğu ile işleyen kimsenin çok büyük ecre nail olacağı beyan buyurulmuştur.

Harb meydanlarında din için, vatan ve millet için savaşırken Allah yolunda şehit olan'şehidlerden yüz adedinin ecrini, evinde, dükkanında, tarlasında ve her

nere de olursa, sünnetleri işleyip ihya eden kimse alacaktır. Zira cehaletin kol gezdiği ve haramların çekinmeden işlendiği, farzların ise ayıplandığı veya yapdırmanın yasaklandığı yerlerde hiç aldırmadan dîni mü-bînin hükümlerini işler ve yapmak için en ciddi gayreti sarfederse, işte bu kişi, nefsine hâkimiyyetinî sağlamış büyük cihâdın yiğit kahramanıdır.

Elbette böyle adam, Cebhedeki savaşda şehid olan şehidin yüz adedinin ecrini alır. Şu halde bir dâire amiri, maiyyetindeküere; «namazı kılmayın, vazife mukoddesdir. Sizin günahınızı ben yüklenirim. Siz şu işi görürseniz, bu namazdan efdaldır, gibi..» ifâdelerle Aiiâhın emri olan beş vakit namazı kıldırmayacak olursa, işte burada en iyi ve ciddi hareket, «senin kendi günahın sana yeter artar, hiç bir kimse diğerinin günahını çekmeye mecbur değildir ve aynı zamanda her koyun kendi bacağından asılır. Evet sen ken-

di günahınla beraber bize engel olma ve kötülüğe teşvik etme cezasını da ayrıca çekeceksin. Ülüİemre itaat, doğru ve iyi olan emirlerdedir. Haram ve günah olan emirlerde itaat edilmez. Çünkü sende Allâhın yarattığı bir varlıksın. Allâhın emirleri senin emrin üzerine takdim.edilir. Zira Allâhü teala âmirlerin âmiri ve hâkimlerin hakimi mutlakıdır.

Öyle oluncada senin emrin onun emrine muhalefet ederse, senin emrin terk edilir. Hakimlerin hâkimi ve âmirlerin âmiri olan Allâhın emrine itaat edilir. Sen bugün var yarın yoksun. Fânisin ve fakat Allâhü teâla dâim ve-bakidir.» gibi cümlelerle cevab vermek gerekir.

İşte bizim bu kısa misalleme ve açıklama yapmaya çalıştığımız hayat meselelerinden bir tanesidir. Müslüman kardeşlerimiz bu gibi misâlları çoğaltıp aynı şekilde ınîamaya ve anlatmaya çalışırlar. Sonra da çalışdıklan-nın ecrini kat kat a:,rlcr.

Bu cümleleri CKudukdan sonra yukardaki hadîsi şerifi tekrar bir daha okumalarını her okuyucu kardeşimize tavsiye ederiz.

Fesatlık yaparak her hangi bir âmirin memuruna, ağanın işçisine, babanın oğluna, komutanın askerine ve emsali idarecilerin maiyyetlerindeki kimselere; «Cuma namazını kılma, ne günahı varsa ben çekeyim, demeleleri, keza beş vakit

namaz, zekat, oruç, hac ve diğer iyi amelleride yapma onların vebâllarını ben yüklenirim, sen şu vazifeleri yap onların hesabını ve sorulduğunda cevabını ben veririm, gibi..» cümleleri müslüman söylemez, böyle sözleri va deli olanlar söyler veya gayri müslimier söyler.

Hatta bâzı beyinsiz fasıklar, «gel canım bir âlem yapalım, içelim, kadın oynatalım, zina yapalım, kumar oynayalım, çaialım çağıralım, dövelim öldürelim ve saire...» haramları teklif ve tahrik eder, arkasındanda, «canım bunlardan çekinme onların günahını bana yüklet ben çekerim. Korkma ben onların hepsine cevab vermeyi üzerime alıyorum, böyle şeylerle zevklenmeyen kimseyide adamdanmı sayıyorsun, gel sen yaşamaya bak... gibi.» haramları işletmeye teşvik eden veya işletmeye çalışan ve işleden kimselerin söyledikleri lakırdılar ve bu sözlere benzeyen sözleri ancak Allâha ve âhrret gününe inanmamış kâfir ve zâlimler söyleyebilirler.

Netekim bir âyeti kerîmede halikı zülcelal şöyle buyurmuştur : ,

«Kâfirler, îman eden müminlere şöyte dediler (keza hâla da derler} : Bizim yolumuza (Putlarımıza, isyan ve kötülüklerimize) uyun da sizin günahlarınızı biz yüklenelim. Halbuki oniar (kâfirier), bunların (müminlerin) günah larından hiç bir şey yüklenici değillerdir. Şüphesiz ki onlar (kâfirler), sözlerinde yalancı kimselerdir,

— Muhakkak ki onlar (kâfirler), kendi günahlarını ve o günahlarla beraber daha bir cok (sapdırdıkları kimselerin) günahlarını onların günahları ek-

silmeden aynısını yüklenecekler ve muhakkak ki, (Allâha) iftara ettikleri şeylerden kıyamet günü sorumlu tutulacaklardır.» (Ankebût sûresi, 12-13)

İşte bu gerçekleri okuyan her akıllı müslüman, Kendilerini en ağır yük ve çirk altında bulunduran ve kendi günahını çekmekden aciz kalan veya aciz kalacak olan bir kâfire veya kâfirleri takiid eden bir zalim, hâin ve fâsık kimsenin sözüne aldanmaz ve o kötü sözü söyleyen zavallıya, «sen kendin! kurtarmakdan aciz bir fasık ve zalimsin. Eğer iyi bir adam olsaydın bu yap-dıklanndan çekinir uzak olur hem dünyada paranı ve malını böyie haram olan şeylere sarf etmez, çoluğuna ve çocuğuna sarf eder onları güldürür ve yaratan

halika karşı vazifeni yapar isyan etmezdin. Sen cehennem odunusun kendine oraya beraber gitmek için yoldaş arayan bir beyinsiz gibi...» cümlelerle cevablandırır ve onu ıslah etmek için gayret sarfeder.

Cenabu hak, ümmetin böyle fesat olduğu zaman da ve bilhassa günümüzdeki fasitlerin içinde, kendisini koruyan kimselerden olmamızı hem bize ve hem neslimize nasib etsin. Amin.[236]

Tercümesi :

177- (38) Câbir (R.A) den mervîdir, Resûiülfah Sailallâhü Aleyhi ve-sellemden rivayet edildiğine göre, Ömer (R.A) ResûlüHah (S.A.V) e geldi de-diki : Biz, yahûdîlerden bizi teaccübe düşüren sözler işitiyoruz, bu sözlerin bâzılarını yazmamızı uygun görürmüsün?

— Bunun üzerine ResûlüHah (S.A.V) buyurdu : Yahudi ve Hıristiyanların hayretleri gibi

Siz (dininizde) hayretmi edicilersiniz?! Elbet ben size açık bir şekilde nur gibi bembeyaz hükümlerle geldim[237]. Eğer Mûsâ (AS) diri olmuş olsaydı, onunda benden başkasına tabî olması olmaz, ancak bana tabî olurdu.»[238]

İzahat

Hadîsi şerifin baş tarafında geçtiği üzere, Hz. Ömer (R.A), bâzı Yahudilerin «Benî israil hikâyeleri» diye vasıflandırılan hikâyelerini duyunca doğ.

ru veya eğriliği hususunda şüpheye dalıyor ve böyle şüphe ve teaccubundan dolayı da Resülüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimizden soruyor. Fakat Resulü Ekrem efendimiz çok kesin ve açık bir ifâde ile yasaklayıp ayıplayarak buyuruyor: «Yahudi ve Hıristiyanların hayretleri! (tefrikaya ve ba tılİara dalmaları) gibi siz de (dîniniz de) hayretmi edicilersiniz.»

Resulü Ekrem efendimizin bu cümlelerinde kitablarını bıraktpda Ruhban ve^apazlarının fikirlerine uyan yahûdî ve Hırıstıyanlara uyulmaması ve onların hareketlerinden son dereoe kaçınılmasını tavsiye buyurmaktadır.

Bu mübarek cümlelerde şu mealdâki âyeti kerîmelere işaret vardır :

«Onlar (Yahûdî ve Hıristiyanlar), âlimlerini ve Rahiblerini Ailahdan başka Rablar edindiler..» (Tevbe sûresi, 31)

Diğer âyeti kerimede de şöyle buyurulmuştur.

«(Eymüminler!) Kendilerine apaçık deliller ve âyetler geldikten sonra, parçalanıp ayrılığa düşen Yahûdî ve Hıristiyanlar gibi olmayınız. İşte onlar için çok büyük bir azab vardır.» (Ali İmrân sûresi, 105}

İşte bu âyeti kerîmelerde de belirtildiği üzere Yahûdî ve Hıristiyanların sapıtmalarına başlıca sebebler, kendi nefislerine ve şeytanın arzusuna uygun olarak bir takım uydurma ve yalan hikâyeler ve hükümler çıkararak hak ve hakikati beyan eden kitablarını ve peygamberlerinin buyruklarını bırakmaları i!e ayrı ayrı fırkalara bölünmüşlerdir ve her fırkada kendilerinin doğru yolda olduklarını savunurlardı. Aynı zamanda o fırkacıların fırkalarında devam etmelerine de onlarca âlim tanınan kişilerde bu işlerin yöneticileri oluyorlardı.

Şu halde daha evvel geçen hadîsi şeriflerde açıklamış olduğumuz fırâ-kı dâlleden olan yetmiş iki (72) fırkanın da yine bir yöneticileri ve savunucuları vardır. Bunların bu şekilde oluşları geçmişdeki hak yolu bırakıp batıl yollan ihdas eden Yahudi ve Hırıstıyanları taklid etmekden başka bir şey değildir. Bu

sebeble de Rasûlüllah sailailâhü aleyhi ve sellem efendimiz, Hz. Ömeri uyarıb dikkat çekiyor ve onların yoluna düşebileceği hususu belirtiyor.

Gerçekler böyle beyan edilmesine rağmen, günümüzde şiddetle ve çok hızlı bir şekilde fırkacılığa dalanlar vardır ve sanki helal ve iyi bir iş yapılıyormuş gibi, savunuluyor. Ağızlarda «islam» kelimesi vardır. Hareket, icraat ve bir çok sözler hiç de islâmî değil, tamamen fırkacıların tâkîb edib işledikleri yollardır, Aynı zamanda tuttukları bu fırkacılığı tasvib etmeyen veya :enkid edib îkazda bulunmak isteyenleri, en ağır kelimelerle itham edip suçlayanlar. Daha ileri gidip küfürle mukabelede bulunanlarda oluyor.

Zavallılar, din ve îmanın esâsını bilemeyince önlerine düşen muhteris nsanların kurbanları oluyorlar ve böylece dinlerini tahrif tebdil ve tağyir ederek batılları savunan Yahûdî ve Hıristiyanlar! taklid ettiklerinin farkında değildir.

Günümüz de dahi. Dinlerinin haram kıldığ; bir çok hükümleri yeni yeni fetvalarla değiştiren papazlar görülmüştür. Meselâ, Homoseksüel denilene, «LİVATA» yi ingiltere de bâzı papazlar fetva vererek helal diyebilmiştir. Bunlar kâfirlerin tuttukları yoldur. Müslüman böyle haram ve hatta küfür yollara sapmaması lazımdır. Aksi takdirde Allah muhafaza kâfir olur.

Resülüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz mübarek sözünün devamında şu :

«Eğer Musa (A.S.), diri clmuş olsaydı, onunda benden başkasına tâbi olması olmaz, ancak bana tabî olurdu.» cümlesinde de şu âyeti kerimelere işaret vardır:

«Muhammed (Aleyhisselâm, Zeyd gibi) erkeklerinizden hiç birimin babası değildir, fakat o (Muhammed aleyhisselam), Allanın Resulü ve Peyğam herlerin sonuncusudur. Allah her şeyi bilendir.» (Ahzab sûresi, 40)

Evet âyeti kerîmede de belirtildiği üzere Resulü Ekrem efendimiz. Peygamberlerin en son gelenidir. Ve bir daha peygamber gelmeyecektir. Ondan sonra gelenler kim olursa olsun, ona ve onun şeriatına tâbi olacaktır. Peygamber

efendimizin buyurduğu gibi, Musa aleyhisselamda gelse, oda Peygamber efendimize tabî olacaktır. Nitekim Son zamanda Hz. İsa aleyhisselam yer yüzüne indiğinde oda Peygamber efendimizin getirmiş olduğu şeriat hükümleri ile hükmedecektir. Daha yukardaki hadîsi şeriflerin îzah kısmında naklettiğimiz gibi, Ancak cizyeyi kaldıracaktır. İslamdan başka hiç bir şeyi kabul etmeyecektir.

Peygamberler ahidlerine vefalı kimselerdir. Daha evvel verilen sözleri harfiyyen yerine getirirler. Netekim bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur :

«Allah, vaktiyle Peygamberlerin mîsâkını (bağlılık sözünü) şöyle almıştı : Celâlim hakkı için, size kitab ve hikmetten verdim. Sonra sıîze, beraberi-nizdekini tasdik eden bir Peygamber geldiğinde mutlaka ona îman edeceksiniz ve muhakkak ona yardımda bulunacaksınız. Bunu ikrar ettinizmi ve bu ağır ahdimi üzerinize alıp kabul ettiniz mi?, buyurdu. Onlar da (Peygamberler de) : ikrar ettik, dediler. Allah da şöyle buyurdu : Öyle ise, birbirinize karşı şahid olunuz ve bende sizinle beraber şâhidlerdenim.» (Ali İmran sûresi, G!J

Yukardaki hadîsi şerifi açıklamaya çalıştığımız üzere, şu anda en doğru ve en iyi gidilip tâbi olunacak tek yol Kur'an ve sünnet yoludur. İcma', ümmetle kıyası fukaha da, esas İtibariyle kitab ve sünneti açıklayıcı bireı delil ve yollardır. Binaenaleyh bütün yollar ve ameller, islâma dayanmalıdır ki, mükemmel olan doğruluğa kavuşmuş olsun.

Tâkib edilen yollar islamdan ve Peygamber yolundan başka yol olursa, o yol çıkmaz sokak menzilindedir. Sonu perişanlıktır, arzu edilen hedefe varılamaz ve hatta eğri olması hasebiyle pek çok tehlikeli uçurumlara da götürebilir.

Bu sebeble dinden ve din yolundan ayrılan bütün milletler ve devletler, payidar olmamıştır. Dinsiz millet yaşayamamıştır. Cok geçmeden yıkılmışlardır. Hatta islam esaslarına bağlı olduklarını beyan eden ve fakat tatbik ve İcraatları İslama ters düşen pek çok sahte görünüşlü millet ve devletlerde, yıkılıp perişan olmuşlardır.

Bütün beşeriyyetin kurtuluşu. Tek yol islam'a ve tek lider Hz. Peygamber efendimize tabî olmaktadır. Huzur, sükûn, ağız tadı ve her çeşit hayati

kalkınmaların refahı, beşeriyyetin tek önder ve lideri olan Hz. Peygamberin izindedir.[239]

Tercümesi:

178 - (39) Ebî Saîd Elhudri (R.A} den mervîdir, dedi: Resûlüfiah (SAV) buyurdu :

«Bir kimse, tîybı yer, sünnetle amel eder ve insanlar onun mihnet ve meşakkatinden emin olursa, Cennete girer.»

— Bunun üzerine bir adam dedi : Ya Resûlüllah! Şüphesiz bu şekil (tîyb yeme, sünnetle amel etme ve insanların o kimsenin fitnesinden eminli-ği) bugün insanlar içinde pek çoktur?[240]

— Resûlüllah (SAV) buyurdu :

«Benden sonra gelen senelerde olur.» [241]

İzahat

Hadîsi şerifde beyan edilen tîyb lokma yemek, sünnetle amel etmek ve insanların fitne ve belaya uğratılmaması hükümlerini kısa tarif ederek açıklamaya çalışalım.

a) Tiyb, halaldan daha üstün nimettir ki, kazanç esnasında mâsiyet ve

günahla ilgili hiç bir kabahat işlenmeden ve ibâdetler de en güzel kemali

bulundurarak îfa eden kişinin kazandığı şeydir. İşte bundan yemek çok güzel ve iyi bir nimettir.

Semtine haram ve şüpheli olma kokusu dahi uğramayan ve verâ sahibinin kazandığı böyle nimetler, hemen hemen çok güç ve yok denecek kadar zordur. Zira günümüzde Tîyb değil helal kazanmak dahi meseledir. Adam namaz kılmaz, yahud kendisi kılar oğlu kızı veya ailesi namaz kılmaz. Yalan söyleyen, hiyle yapan, faiz ile muamelede yüzen, cemaatla namaza bi hakkın riayet etmeyen ve daha saymakla bitmeyecek derece de harama yak' laşan işlerle meşkul olan bir cemaat ve cemiyetin kazancı, elbette tîyb olamaz. Çünkü helal olmayan bir nimet asla tîyb olamaz.

Hadîsi şerifde Tîyb yemeyi, ameli sâlihden evvel zikretmekte ki hikmet ise, Tîyb lokmayı yemeden ameli sâlih olamıyacağı içindir ve bu hükmün böyle olduğunu beyan eden şu âyeti kerîmeye işaret vardır :

«Ey Resuller! Tiyb şeylerden yiyiniz ve sâiih amel işleyiniz.» (Müminun sûresi, 51)

b) Ameli sâlih, yani işlenen her amel ve söylenen her söz, şer'i şerifin hükümlerine muvafık olan şeydir. Ameli sâlihin görülebilmesi, temiz ve helal lokmayı yemeye ve yapılacak amelden evvel bedenî, ruhîye cismî kabilden olan her türlü temizliğe riayet edilmesi ve yapılan amelin şartlürına hakkı ile bağlı kalınması da şarttır.

c) Keza bir kimsedende insanlar salim ve emin olarak yaşamalı, o kimsenin hiç bir kimseye zulmü, iftirası, eziyet ve fitnesi dokunmaması lazımdır.

İşte bu üç hal bir kimsede bulunursa, varacağı yer doğrudan doğruya cennettir. Şayet Tîyb yemez, ameli salihde bulunmaz ve insanlarda o kimsenin zulüm ve fitnesinden kurtulmazsa, işte bu adamcağız cennetten uzak, cehenneme müstehak olur.

Hadîsi şerifin son kısmında yukardaki üç hâlin bulunmadığını beyan eden ashabı kirâme Hz. Resul şöyle buyuruyor: «Benden sonra gelen senelerde olur.»

Resulü Ekrem efendimizin bu mübarek sözü de çok evvel görülmüş ve günümüzde artık son hızına ulaşmıştır. Zira pek çok kimseler, yediklerine heialdan haramdan hiç dikkat etmemekteler, kazançlarını daha cok haramdan kazanmaktalar, namaz ve abdeste riayet etmeden kazananlar ise, pek çoktur. İşte böyle kazançlar, değil Tiyb, helâl bile olmaz.

Keza ameli sâlih ve insanlara eziyet ve zararları tokunmadan hayat geçirenler de azınlığı teşkil etmektedir. İşte bu hallerin böyle olacağını söyleyen peygamber efendimizin mucizesini görüyoruz.[242]

Tercümesi:

179 - (40) EbîHureyre (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Ey ashabım! Muhakkakı* siz, şerefli ve dinin ari2 olduğu bir zamandasınız. Sizden bir kimse, emroiunduğu şeyin onda bîrini terk ederse, helak olur.[243]

— Sizden sonra bîr zaman geiirki, o zamandaki insanlardan (müminlerden) bir kimse, emrolunduğunun onda birini işlerse, necat bulur.»[244]

Îzahat

Hadîsi şerifde belirtildiği üzere, islâmın şaşaa ve debdebe ile yaşandığı ashab devrinde ilâhî emirlerden- onda birini bir sahâbî terk edcek olursa veya ilâhî nehiylerden onda birini işleyecek olursa, o kimsenin helak olacağını Allanın resulü buyuruyor.

«Üzüm üzüme baka baka kararır» kabîlinden bütün ferd islârru tatbikle meşkul iken onların içinden bir kişinin çıkıpda tersini işlemesi, elbette çok ve çok ayıb ve günah olur. Günah oluncada cehennemi boylamak mukadder olur.

Keza islamıi"; sahabe devrinden sonraki zamanlarda ki, bizim zamanlarımızda, bir müslüman ilâhî emirlerden on emirden bir emri Üâhiyİ işlerse ve on nehyi ilâhîden bir nehyi ilâhîden kaçınırsa, işte o kimsedt. felah ve necatdadtr. Allâhm resûîü bu mübarek cümlelerinde müjdeleyici bir hüküm beyan buyurmuştur. Zira insan hayatını kontrol eder bakarsa, bu hâli bulmak güç olmaz inşallah, Şayet bir kişi bu ruhsat ve müjdeden de ileri giderek bütün emri ilâhîleri yapmaya çalışır ve yasaklcrdan kaçınırsa, işte o kimse nurun alâ r\ür kabîlinden çok ve çok mutlu kimsedir. Allahdan umud kesilmez. Böyle kolay ve hoş müjdeler müminler için büyük bir nimettir.

Ey mümin kardeşim! Kendini ve yakınlarını bu hükümlere göre iyi kontrol et, şayet islâmın on emrinden bir eminni ve on nehyinden bir nohyini nazara alıpdo emirleri yapıyor vq nehiylerdende kaçınıyorsa, bu hale çok çok şükür et, Şükür ette 2za şükredince çok nîmete kavuş.

Cenabu hak bir ayeti kerîme de şöyle buyurmuştur : «Andolsun, eğer şükrederseniz, elbette size nimetimi artırırım ve eğer nankörlük ederseniz, haberiniz olsun, gerçekten azabım çok şiddetlidir.» (İbrahim sûresi, 7)

Ayeti kerîmede de belirtildiği gibi, aza şükredersek çoğuna kavuşuruz. Şayet aza şükretmez, kendimizdeki az çok bir islam yaşantısına ve Allah korkusuna şükretmez isek, yerli perişan oluruz. Hem kendimiz yoldan çıkarız ve hemde evladlarımız yoldan çıkar ve nankörlük efcniş olduğumuzdan o devlet elimizden gider. Ayrıca ahirette şiddetli azaba müstehak oluruz.

Bu kısa açıklamadan sonra yukardaki hadîsi şerifin cümlelerini tekrar tekrar okuyalım ve üzerinde ciddi bir şekilde düşünelim. Düşünelim ki, yanıldığımız tarafları anlamaya çalışalım. Cenabu hak dâima doğruyu ve hakkı görenlerden kılsın. Amîn.[245]

Tercümesi:

180- (41) Ebı Umâme (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurduki : .

«Bir kavm (bir oemaat) hidâyete eriştikden sonra sapıtmaz ancak cedel (kavga - çekişme) yaparlarsa, sapıtıp dalâlet* giderler.»

— Sonra Resûlüllah sallallahü aleyhi vesellem şu meâldaki âyeti oku du: [246]

«(Hobibim!) bunu sana sâdece bir mücâdele olarak misal veriyorlar. Aslında onlar çok çekişken bir kavm {millet) dir.» (Zuhruf sûresi, 58)[247]

İzahat

Râvî Ümâme (R.A), hakkında gerekii malumat, yukarda geçmiştir.

Hadîsi şerifde bir millet ve cemaatın helak olmasına sebeb olan cidal ye kavganın fenalığı heyan buyurulmuştur ve aynı zcmanda ilâhî hükmün kesin beyânını da okuyan Resulü Ekrem efendimiz, cidal \e kavgadan kaçınmayı tavsiye buyurmuştur.

Cidal yapan kavmin helak olduğunu veya helak olacağını beyan eden âyeti kerîmenin geliş sebebi şöyledir:

Resûlüllah salallâhü aleyhi vesellem efendimiz. Melekleri ilah tanıyıp tapınan müşrikelere tapdıklan putları ve kendileri cehennemde olduklarını beyan buyurunca, müşrikler, kendilerinden evvei geçen Hıristiyanların Isr ,A.S) ı ilah tanımalarını deli! getirerek /öyle demiş olduklarını cenâbu hak naklediyor: «Bizim ilahlarımız (Melekler) mi daha hayırlı, yoksa o (Mer-yemin oğlu İsâ) mı?» (Zuhruf sûresi, 58)

İlâhî hükümler karşısına dikilip putlarını savunan müşrikler, görüldüğü üzere hasımca davranarak hakkın karşısında dikilip cidal ediyorlar. Binaenaleyh her hangi bir kimse veya cemaat da Kur'anı kerimde açık ve kesin olcrk beyan edilen hükümler veya bir tek hüküm karşısında, «Ben bunu kabul etmem. Çünkü benim mantığıma uygun değildir. Eğer faizle iş yap-masak batarız. Memleket faizle kalkmıyor, bu zamanda örtünmek ve öcü gibi elbiselere bürünmek olamaz. Çünkü hürriyysti kısmak ve yok etmek vardır. Namaz sipordan ibarettir ben o siporu zaman zaman yaparım. Binaenaleyh" namaza lüzum yoktur, Zina anlaşma, ile olduğundan neden haram olsun ve şarabın üzümünü, pekmezini yeyipde ondan hasıl olan şarabın hararnlığı mantık dışı bir şeydir gibi» kesin âyetler karşısında fel şefe yapıp cidal yapanlar, müşrikleri taklid eden dinsiz, İmansız kâfiri bil-lah olan kimselerdir.

Evet Kur'anda '.iaramlığı kesin ve kat'î olan hükümlere ve yapılması mutlak farz olarak beyan edilen emirlere karşı dikelip kendi nefsinin ve şeytanın iğvasi ile bir takım felsefe ve akıllılık taslayanlar, müşriklerin yollarını tökib eden cehennem odunu ve iblisin insan neslinden, insanlar ve bil-Massa müminier için en zararlı mahluklardır. Böyle adamlarla münakaşa ve münazara yapmak, hiç doğru değildir. İnsanı günaha sokmaktan başka bir şeye yarumaz ve belkide Ooğru yofdcn eğri ve küfür yoluna sapıtmak için en tehlikeli hal olabilir. Bu sebebrten bu adamlardan kaçınmak, en salim ve en doğru yoldur.

Günümüzde de pek çok sivri akılıı ve isfam düşmanlığı her cihetten açık olan zâlim ve hâinler, ortaca kol gezmektedir. Öylelerle karşılaşınca Kur'ana inanıb inanmadıkları sorulmalı ve Peygamber efendimize bağlı olup olmadıkları da sorulduktan sonra, kitab ve sünnete bağlı ve imanlı olduklarını söyledikleri takdirde, böylelere cevabı bilenler, en iyi ve güzel şekilde ikna edib yolunu düzeltmelidirler. Eğer zavallı halde konuşan kimseleri ikna edecek biigiye sahib olamıyanlar karşılaşırlarda, onların susmaları ve o adamları hemen İyi bilen ehil ve ilmi ile âmil olan bir âlime götürüb aydınlatmak en iyi yoldur.

Esasen hak ve hakîkata inanan müslüman, her hangi bir islâmî hüküm, de şüpheye düşer veya iyi anlayamaz ise, hemen ehli olan bir âlime müracaat etmesi lâzımdır. Anlayamadığı hükümler karşısında indî fikirlerde itiraz etmesi veya tevile yeltenerek nefsânî arzularına göre îzaha kalkışması büyük hata vç vebal olur.[248]

Tercümesi:

181 - (42) Enes bin Mâlik (R.A) den mervîdir, elbet Rasûlüliah sal-

lallâhü aleyhi vesellem diyorduk,! :

«(Dininizde) nefsiniz üzerine (bir amel ve işi ağır teklif edip yükleyerek) şiddetlendirmeyiniz. Bu takdirde Allahda şiddetlendirir. Çünkü gecmişde bir kavm (cemaat ve millet) kendilerine şiddetlendirdiler, Allah (C.C) da onlara şiddetlendirdi. İşte Hıristiyanların kiliseden, yan udilerinde hauradan başka yerlerde ibâdet yapılamaması, o şiddetin bakiyestdir. (Nete ki m cenabı hak âyetinde şöyle buyurmuştur:)[249]

«Birde Rehbâniyyetki, bunu onlar (Hıristiyanlar) îcad ettJler, biz onu, üzerlerine farz kitmamıştık.») (Hadid sûresi, 27)

[250]

İzahat

Hadisi şerifin İlk cümlelerinde dinimizin esasları olan ibâdetlerimizde, nefsimizin tehâmmül ve îfası çok güç olan veya bir zaman yapılıp diğer zamanlarda yapılamıyacak veya nefsin isyan ve inkarı ile yapılmayacak hale gelebilecek olan mecburî ve farz olmayan nafile ibâdetler yüklenmekten kaçınmamızı tavsiye buyuruyor.

Meselâ : Meşakkatli ve güç olan amellerden «savmı dehr - senenin bütün gününü oruç tutmakla» ve gecenin tamamını ihya etmekle yükümlenip kendisine hayatı boyunca vazife edinmek, insanın hakkı ile devamlı olarak yapması çok zor ve güç olan bir ameldir.

Müminin tahammül edip îfa edebileceği beş vakit namazın emir bu-yuruluşu ve senenin bir ayında Ramazan orucunu tutmakla mükellef olun-

makda hikmet gayet açıkdir. Hatta ayakda namaz kılamıyacak kimselerin cîurdukları ve hatta yattıkları halde namazlarını kılabilecekleri, aynı zamanda sefere çıkan kimselerden namazlarını kısaltma hususiyeti ile oruçlarını yeyip evlerine veya ikâmet ettikleri mekânlarına gefince kaza edebilecek-Irİni ve hatta hasta olan kimselerinde namaz ve oruç meselelerindeki kolaylıklarda açık bir şekilde beyan edilmiştir. Keza unutup orucunu yiyen kimsenin ihtiyar olması halinde karnını doyuruncaya -kadar ikaz etmeyip durmayı tavsiye eden şeriat, olduğu gibi kolaylıklar beyan eder.

Cenâbu hak bu hükümlerin kolaylığını şu âyeti kerimede beyan buyurmuştur :

«Yer ytüzünde sefere çıktığınız zaman, kâfirlerin size bir fenalık yapmasından korkarsanız (farz namazlarının) dört rekûtlı namazdan kısaltmanızda üzerinize bir günah yoktur.» (Nisa sûresi, 101.) Oruçla ilgili hükümde şu âyeti kerimede buyurulmuştur: «Kim hasta olur veya seferde bulunursa, oruç tutmadığı günler sayısınca sıhhat ve ikâmet halinde iken orucunu kaza etsin. Allah (Bu hükmün böyle yapılmasını beyan buyurmakla) size kcîaylık diler, Size güçlük dilemez.» (Bakara sûresi, 185)

ResûlüIIah Sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz, «Nefsiniz üzerine (Farz olmayan ve tahammülü güç olan bir amel ve işi) yükleyerek şiddetlendirmeyiniz.» Cümleleri ile yukardaki âyeti kerimelerdeki hükümlere ve bu âyetlere mümasil hakikatlara işaret buyurmaktadır.

Esasen amellerin en afdal ve hayırlısı, devamlı olanıdır. Bir amelki, işlenmesi devamlı yapılamaz veya yapılması bir çok sıkıntı ve hatta sonunda şikâyet veya terk etmek zarureti olur ve o amelide devamlı yapmak üzere başlanırsa, işte bu amel, makbul bir amel olamaz. Çünkü ileriki gün ve zamanlarda terk etmek hâli olabilecektir.

Nitekim bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur:

«Ey Müminler! Allâha itaat ediniz ve Resule de itaat ediniz ve (Küfür, nifak ve amellerde riya gibi şeylerle) Amellerinizi iptal etmeyiniz.» (Muhammed Sûresi, 33)

Evet amelin en iyisi, dünyadan veda edinceye kadar devamlı işlenenidir. Onun için müminin farz olan ibâdetlerin dışında tahammül edip devam edebileceği ameller, fıkıh kitaplarımız da beyan buyurulmuştur.

Hal böyle iken bir kimse, senede bir defa dahj Kur'anı kerimi hatmetmez ise, işte bu adamcağız gönlü kararmış, basireti kapanmış ve ruhu manen ölmüş demektir. En Efdal zikir ve en güzel kelâm, Allah kelâmını oku-makdır. Bu değer ve faziletten uzak olan adam, AMahdan uzak olan adamdır.

Yine br kimsede gençliğine, dinçliğine güvenerek Kur'am Kerimi haftada

veya üç gün de ve hatta bir günde hatim etmek azmi ve kararı ile amele başlarsa, ilerde çeşidli nedenlerle bu ameli terk etmek veya bu amelden şikâyet etmek durumuna düşebileceğinden böyle sıkıntılı yükden kaçınarak hayat boyunca tahammül edebilecek normal şekil ile amel etmek ve öylece devam etmek en iyisi ve en doğrusudur.

Keza bâzı kimselerin kadınlardan uzak olup evlenmemeyi, devamlı et yememeyi, devamlı konuşmamayı ve emsali amelleri nezredip yemin ederek yapmak azminde bulunmalanda ilâhi emirlere ve mubah olup sünnet olan amellere karşı işlenen ve insanların nefislerine şiddet yükleyerek zorla kendilerini sıkıntı ve felâketin altına atan zavallılardır.

Dinimiz kolaylık ve huzur dinidir. Hiç bir nefse tahammül edemiyeceği şeyi yüklemez. Fakire zekât ve hac farz değifdir. Suyu bulamıyan veya kuijanmıya kudreti olmayan kimseye teyemmümle temizlenerek abdest ve gusul yapabileceği beyan buyurulmuştur. Ayaklara giyilen mestler, özürlü kimselerin kendilerine verilen ruhsatlar ve daha pek çok hükümlerin en güzel ve kolay şekilleri hem Kur'anı kerimde hem hadisi şeriflerde ve hem islam hukukunun hükümlerini en geniş şeküde îzah eden «Fıkıh» kitaplarında zikredilmiştir.

" Hiç bir nefse ve şahsa tahammül edemiyeceğini halikı zülcelal yüklemediğini ve yüklemiyeceğini şu âyetinde beyan buyurmuştur.

«Allah, bir nefse (bir şahsa), ancak gücü yettiği kadar teklif eder.»(Bakara sûresi, 286)

Diğer âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur:

«Allah, (din ve şeriat hükümlerinde) sizden ağır teklifleri hafifletmek ister ve insan (her yönden) zaif yaratılmıştır.» (Nisa sûresi, 28)

Diğer âyeti kerime meali:

«Allah, (dininde) size hiç bir güçlük dilemez.» {Mâide sûresi, 6}

Başka âyeti kerimedede şöyle buyurulmuştur:

«Allah yolunda (Emri ilâhiyi tebliğ ve îfa hususunda ve nehyi ilahiyden kaçınmak ve men etmek uğrunda) gerektiği şekilde hakkı ile cihad ediniz. Allah dinini galip ve üstün kılmak için (Ey ümmeti Muhammed) sizi seçti ve dinîn hükümlerinde üzerinize bir güçlük yüklemedi.» (Hac sûresi, 78)

Evet geçen ümmetteki güçlüklerden bir çok sıkıntılı ve ağır hükümler, bu ümmete yükletilmemiştir.

Meselâ : Musa Aleyhisselamın kavmindeki; tevbenin kabulü İçin günah işleyenin kendi nefsini öldürmesi, bilerek ve hata yoluyla adam öldürmenin kısasla öldürülüp kan bedeli olan diyetin haram kılınması, hata işleyen azaların kesilmesi, elbise ve emsalinin necis olan yerinin makasla kesilmesi, bir yere necis düşerse oranın kazılıp oyulması, cumartesi günleri amelin terk edilmesi, kesilen hayvanların damarlarında kalan kanın ha-ramlığı, ganimetlerin yakılması, namazın elli vakit farz olunması, havra ve kiliselerden başka yerlerde ibâdetin caiz olmaması, malın dörtde birinin ze-kâtınnın verilmesi ve bunlara benzer pek çok şiddet ve güç olan amelleri Cenâbu hak bu ümmeti Muhammedden kaldırmış, en kolay ve rahat olan hükümleri buyurmuştur. [251]

Bu hükümler Kur'anı kerimin muhtelif sûre ve âyetlerinde uzun uzun beyan edilmiştir. Ayrıca kütübü fıkhiyyede bilhassa «Mülteka Tercümesi» adlı eserimizin ciltlerinde zikredilmiştir.

En son din olan bizim dinimizin hemen bütün hükümleri kolaylık ve hafiflik esaslarına dayanır. İslam Hukukunun hükümlerini hâvî olan fıkıh kitaplarında en uzun ve ayrıntılı şekilde delil ve kaynaklarla izah edilmiştir. BJz burada bazılarını maddeler ve kelimeler hâlinde sıralayarak bir hatırlatma yapalım.

«Eşbch vennezâir» adlı eserde kısa yoldan şöyle zikredilmiştir :

1) Üç. gün ve üç gece (18 saatlik) mesafeye sefere çıkan kişiden, orucu tutmayıp sonra kaza etmesi, namazı kısaltması, mestler üzerine üç gün üç geçe

meshetmesi, kurbanın sükûtu, cuma ve bayram namazlarının terki. Nafile namazların hayvan üzerinde kılınması, teyemmümün cevazı, bir kaç ailesi olan kişinin hanımları arasında Kur'a çekerek birisi ile sefere gitmesinin mubahlığı, namazı kısaltma gibi ve bunlara mümasil seferdeki kolaylıklar vardır.

2) Hasta olan kişidende orucu yeme mubahlığı, nefsine bir teh likeden korkulduğunda suyu kullanmayıp teyemmümün mubahlığı, suyu kullanmakla hastalığı veya yarası artacak olursa, yine teyemmümün mubahlığı hasta kişi ayakda dikelmeye kudreti olmazsa, farz namazları oturduğu veya yattığı yerden kılacağı, oturduğu yerden rükû ve secde ile kılmaya takati olmaz ise, kafası ile İma ederek namazını kılacağı, cemaata çıkma niyyetinde olan hasta kişinin cemaata çıkamadığı zaman aynı cemaat fazilr.-Mne" nail olacağı, şeyhi fânî olan ihtiyar için ramazan orucunu yiyebilect-g* vo bu şeyhi fânî maddi imkâna sâhib olursa, tutamadığı ramazan oruçtan için fidye verebileceği, Hacca başkasının bedeli olarak diğer birisinin gitmesinin cevaz ve mubahlığı, şeytan taşlamadada aslın atma imkanı olmayıp taş atmakdan aciz olunca başka birisinin bede! olarak atabileceği, necis olan şeylerle ve şarapla iki kavilden birine göre tedavilen-menin câizliği, boğaza dikiz ve ve ham bir şeyin tıkanması halinde şarapla eritip yutmanın çaizliği, doktorların tedavi için avret yerlere bakmalarının cevazlığı ve hatta kırık, çıkık ve ebelik gibi meselelerde bütün imkanların kullanma cevazı gibi haller dinin kolaylık olarak beyan ettiği meselelerdir

3) İkrah yoluyla işlenen hükümlerde geçersizdir. Bir kimse ölüm ve emsali tehditlerle karşılaşır ve o anda küfür yapması ile oebrolunur, o adamda mecburiyet karşısında gönülden istemediği halde dili ile küfür ederse, bu kimse mümindir. Fakat nikah ve talak mevzuunda ikrah karşısında söyleyen kimselerin sözleri, İmamı Azama göre geçerlidir. İmamı Şâfi-Î geçersiz ve mazurdur, diyor.

4) Unutarak işlenen günahlarda mafuvdur, cezası yoktur. Cenabu hak bu şekilde günah İşleyenlere büyük vebal yüklememektedir. İşte buda en bariz kolaylık hükümlerindendir. Nitekim unutanların ilki, Adem (A.S) dir.

5) Cehaletten dolayıda bâzı hükümlerin afvini halikı zülcelal beyan etmiştir. Mazur olamıyacağıda açıklanmıştır.

6) Çeşidli zorluklar ve «Umûmî belvâ» denilen umûmi bela ve ız-dırapîar

karşısında da bir çok hükümlerde klaylık beyan edilmiştir.

Meselâ; Fazla kabul edilmeyip muaf kabul edilen az bir necasetle namaz kılmak gibi ki, necaseti hafifeden elbisenin dörtde birinin azı necis olursa ve necaseti galîzeden dirhem miktarından az olan necisler, namaza manî değildir. Özür sahibi bir kişi elbisesini her çıkarışında her ne kadar yıkasada çıkarmadığı zaman elbise ve bedenine isabet eden necisin 'bir manî teşkil etmediği, pirelerin, sivri sinek, kara sinek ve emsali hayvanların kanlarının her ne kadar çokda olsa, necis olmadığı, idrar sıçrantısıki, iğne yurdu ve başı gibi gayet küçük damlacıkların sıçramaları bir mâni teşkil etmez (ancak idrar sıçrantısından kaçınmak iyi ve elzemdir), yollarda birikmiş suların her hangi bir sebeble sıçraması umûmi bir belâ olmas hasebiyle bir mani teşkil etmemektedir. Aneak o suyun içine neeisin aktığını bizzat gören olursa, bu takdirde neçis olabilir. Böyle bir durum olmadığı takdirde zanla hüküm verilemez. Binâenaleyh insan üzerine yoldaki su birikintileri sıçrarsa, neeis olmaz.

Uyuyan kişinin talak vermesi, müftabih olan geçersizdir. Çünkü uyuyan kimse, kendinden haberi olmayan bir mazurdur. Keza sar'a hastalığına mübtelâ olan bir kimsede, Sar'alı iken hanımını boşasa, talak vâki olmaz[252].

Serçe ve emsalinin ve güvercinin tersi tâhirdir. Zira kaçınmak gücdür. Bu sebeble halikı zülcelal onların terslerini necis olarak beyan buyurma-mıştır:

Arı, kurbağa, böcek ve keler gibi akıcı kanı olmayan hayvanların kânları necis değildir. Buda dinde kolaylıkdan içindir.

İnsanın arkasından ve önünden çıkan yel (Rüzgâr) necis değildir. Hatta geyilmiş ıslak gömlek ve donada dokunsa, fetva olan onuda necis yapmaz. Buda dîni bir kolaylık neticesidir.

İnsan ve hayvan tersleri, yanmakla kül haline geldiğinde o kül necis değil, dinde kolaylıkdan için tâhirdir. Zira o kül necis olmuş olsa, şehir ve

köylerde yapılan ekmeklerin bir çokları necis olması gerekir. Binâenaleyh o kül tahirdir, içine düşen ekmekde tâhirdir.

Ahır, tuvalet ve emsali yerlerin tavanındaki rutubetten hasıl olan damlalarda tâhirdir. Binaenaleyh bu damlalar insan üzerine damlarsa, necis yapmaz. Ancak tavanda necis olan bir şey olurda ondan damla düşerse, bu takdirde necis olabilir. Fakat mâni olan necaset miktarı mevzuunuda unutmamak gerekir.

İmamı âzam ibâdetlerin tamamında en kolay yolu tarif ve izah etmiştir. Meselâ abdestli bir kişi, kadına veya zekerine dokunmakla abdestine bir şey lazım gelmez, demiştir.

Kur'an tâlimi için küçük çocuklara abdestsiz Kur'anı kerime mest edip eline alması dini bir kolaylık olarak caizdir.

Namazda farz olan kıraat için, okumaya en kolay olanı okumanın ceva-zıda dîni bir kolaylıktır.

Zira belli bir âyet veya sûreyi okumak lazım olsaydı, güçlük olabilir.

İmama uyan cemaatdan kıraatin men edilmesi, imama şefkat ve bağ-lılıkdan ve birde imamın kıraatini karıştırarak yanıltmak ve yanılma güçlüğü nü gidermek içindir.

Zekatın masrıfı olan sekiz sınıfdan her birine mutlaka verilmesi lüzumunu beyan etmeyip, o sekiz sınıfdan bâzılarına ve hatta birisine dahi zekâtın verile bileceğini beyan etmek, bir dîni kolaylıktır.

Hac için ruknun ikiye inhisar ederek, arafatda vakfa ile tavafı ziyaret olduğunu beyan etmek, dîni kolaylığın neticesidir ve aynı zamanda tavafın yedi şavtının vacib olmayıp ekserisinin (dört şavtımn) vacib olmasıda, yine kolaylıkdandır. Ömre haccınında hayatda bir defa yapmanın vacib olmayıp sünnet oluşuda, müminlere kolaylıkdandır. Ömre senenin bayram günlerinin dışında caiz olan sünnetlerden oluşuda bir kolaylıktır.

Yaz gününün sıcak günlerinde öğle namazını biraz tehir ederek serîn za manda (günün eğilmesinde) kılmak müstehabdır. Buda bir kolaylık neticesidir.

Mâruf olan özürki, yağmur ve emsali durumlarda cemaata ve cumaya gitmeyip terk etmenin cevazı, dîni bir kolaylık neticesidir. Keza İmamı Azama göre, iki gözü kör olan kişiden, kendisini götürecek destekciside olsa, cuma namazı ve hac farizası sakıttır, farz değildir.

Aybaşı gören haizli kadına, haizli iken geçirdiği namazların kazasının gerekmeyip orucun kazasının gerektiğide, bir dini kolaylıktır. Zira her ay tekerrür eden özürün zuhuru, kadının hiç bir Sun'u olmadan görülmekte ve geçen namazların adedide çoktur. Oruç ise, senede bir defa veya iki defa rast gelebilir. Bu sebeble orucun kazası kolay olduğundan lazım ve farzdır. Fakat namazın kazası, farz değildir.

Gemide farz namazını kılan kimse, ayakda kılmaya kudreti var iken oturduğu yerden kılmasının cevazı, ayakda baş dönmesi olup bir güc durumun ortaya cıkabileceğindendir. Buda dini bir kolaylıktır.

Orucun : Senede bir defa farz olup, Haccın : Hayatta bir defa farz oluşu ve zekâtın : Malın kırkda birinin verilmesinin farzlığı, dînî bir kolaylıktır. Hatta mal helak olup yok olunca zekat sakıt oluyor, buda ayrı bir kolaylıktır.

Muzdar kalınıp ölüm tehlikesi gibi hallerle karşılaşan kişiye, murdar hayvanın ve başka kimsenin malından ölmeyecek kadar zaruret miktarı yemesinin cevazıda, dini bir kolaylıktır. Ancak yabancı bir kimsenin malının bedeli sonra ödenmesi gerekir.

Yetimlerin velîsi ve vasisi olan koruyucularına, o yetimleri ve mallarını korudukları nisbette emsali misilli bir mikdar onların mallarından ücret almalarının cevazıda dîni kolaylığın neticesidir. (Bak, Nisa Sûresi, Ayet, 6)

Alış verişde şart muhayyerliği ve görme muhayyerliğinin meşruluğu, sonunda nedameti gidermek içindir. İşte bu cevaz ve meşruluk keyfiyeti, dînî bir kolaylıktır.

Keza gabni fahişle yapılan alış verişde gerisin geri reddetme muhayyerliğinide, müteâhhirin uleması eevaz görüp fetva vermiştir. Buda dînî kolaylıktandır.

Alınan bir malda her hangi bir ayıp çıkarsa, o mahn gerisin geri reddedilme meşrûiyyetide, bir dînî kolaylıkdır.

Alış verişde, ikâle, havale, Rehn, Tazminat, ibra, karzı hasen, ortaklığın cevazı, sulh, Bazı kişilere ticarî yasaktık denilen hicr, vekâlet, îcarlar, zirâi ortaklık cevazı, şirketi mudârebe, Ariyet, emânet, vakfın cevazı, vasiy-yet ve mîras hükümlerinin meşruluğu gibi' şer'i hükümlerin en rahat ve açık bir şekilde beyanları, dînî kolaylıkların neticesidir.

Asrı seâdetin Medine devrine kadar «Zıhar» in talak olarak icra edilmesi geçen şeriatların bir hükmü iken, Resulü Ekrem efendimize sürei müca dilenn birinci sahifesindeki âyetler gelerek «Zıharın» talak olmayıp keffâ-ret yolu ile tekrar aile hayatının devamı beyan buyurulmuştur. İşte buda dînî bir kolaylıkdır.

Zıhar : Kocanın, karısının bütün vücudunu veya bütün vücudundan sayılan azalarından boynunu, sırtını ve ferci gibi bir azasını kendisine nikahlaması haram olan yakınlarından (anası, kız kardeşi, halası ve teyzesi gibilerden) birisinin veya bir kaçının bedenine veya azasına teşbih etmesidir.

Zıhar hakkında daha geniş malumat, fıkıh kitaplarının nikah ve talak bahislerinin devamında özel babında zikredilmiştir. Keza «Mültekâ tercümesi» adlı eserimizin ikinci ciidinin«Zıhar Babı» bölümünde uzun bir şekilde açıklanmıştır.

Keffâreti zıhar, keffâreti savm, keffareti yemin, keffâreti kati ve keffâreti iftar gibi, keffâretlerin meşruluğuda dîni bir kolaylık neticesidir.

Bir erkeğin dört kadını nikahlayıp alabileceği hususunun mubah ve meşruluğu hem erkek ve hem kadınlar için çeşidli kolaylık sebeblerinden-dir. Dört kadından fazlasının caiz oimayışındaki hikmeti ise, erkek için hakkı ile adalet yapamayıp pek çok meşakkatların olabileceğinden olduğu beyan edilmiştir.

Talâkın meşruluğu ve üç adet oluşu, ayrıoa talâkın ric'î olarak verilip üç iddeti beklemeden kalan talakların hakkı olarak aile hayatına devam etme imkanının meşruluğuda dînî kolaylıkdandır.

Bütün bu kısa ifadelerden anlaşıldığı üzere, dînimiz kolaylık dinîdir. Kur'anı kerim ve Peygamber efendimizin sünnetleri en güzel ve en kolay hükümleri beyan buyurmuştur. Biz burada bazı Şer'i hükümlerin k\$a yoldan açık'lama ve hatırlatmasını yapmış olduk.

Peygamber efendimizin mübarek cümlesi ile neticeyi bağlayalım :

«Muhakkak ki, bu din, olduğu gibi kolaylıkdır.»[253]

Yukarda bir nebze açıklamaya çalışdığımız 181 riolu hadîsi şerifin devam eden diğer cümleleri üzerinde de bir nebze duralım.

Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz devamla şöyle : «Bu takdirde (nefsinize güçlükleri yüklediğiniz takdirde) AHahda şiddetlendirir. Çünkü geçmişde birkavm (bir cemaat ve millet) kendilerine şiddetlendirdiler, Allah da onlara şiddetlendirdi.»

Bu cümlelerin açıklamaları ile ilgili bir nebze İzahat, yukardaki hadîsi şeriflerde geçmiştir. Ancak Musa aleyhisselâmın kavminin öküz kıssasını sûrei Bakara dan tekrar okumayı ve Peygamber efendimizin ashabı arasında cereyan eden hâdiseleri biraz yukarda nakletmiştik, onuda okumayı tavsiye ederiz.

Resulü Ekrem efendimiz başka sözlerinde bu cümleleri tefsir ve îzah ederk şöyle buyurmuştur:

«Şüphesiz ki işte bu Din, (aynı ile) kolaylıkdır. Hiç bir kimse yokturki dînin İfası babında (eksiksiz amel edeyim diyerek) kendini (çeşitli küçüklere) zorlasında dıin ona galib gelmesin (mutlaka din o adama galib gelir). Şu halde ortalama ve adaletli olarak amel ediniz. (Allâha ve doğruya) yaklaşınız, birbirinizi müjdeleyiniz (kolaylıklarla teşbir ediniz). Yola çıkarken (veya yolda) Sabah -akşam ve birazda gece yürüyüşünden yardım alınız (Yardımlasınız, yolda istirahatle gidiniz ve kendinizi yormayınız).»[254]

Bu hadîsi şerifde de belirtildiği üzere, mümin ilâhî emirleri îfa edib ne-

hiylerinden kaçınarak en güzel ve en kolay şekilde amel edebilmek için, ilâhî ruhsat ve kolaylıklarla amel etmesi gerekir. Aynı zamanda altından kai-

kamıyacağı veya sonra güçlüğünden dolayı terk edeceği amelleri yüklenmemesi lazımdır. Zira amellerin en sevimli olanı, devamlı olanıdır.

Hz. Aişe (R.A) in rivayeti ile sabit olan bir hadîsi şerifde Resulü Ekrem efendimiz şöyle buyurmuştur:[255]

«Amellerin Ailâha en sevimlisi, azda olsa devamlı olanıdır.»[256]

Tercümesi:

182 - (43) Ebî Hureyre (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Kur'an beş vecih üzere indi (o beş vecihde şunlardır :), Halal, Haram, Muhkem, Mütesâbih ve misallar (kıssalar) dır,

— Binâenaleyh helaüarı helâl îtikad edip amel ediniz. Haramları haram itikad edip kaçınınız. Muhkem ile amel ediniz ve misallardan (kıssalardan) ibret alınız.» Bu hadis, mesâbihin lafzîdır.

Beyhaki, «Şuabil imanın» da şu lafızla rivayet etmiştir :

«Helâli, işleyiniz, haramdan kaçınınız ve muhkeme tabî olunuz.»[257]

İzahat

1) Hadîsi şerifde zikredilen beş hükümden birisi olan «Helâl» kelimesinin bir nebze üzerinde duralım.

Helal : Allâhü tealânın yenmesini, içilmesini, yapılmasını ve söylenmesini mubah ve temiz olarak beyan etmiş olduğu hükümlerdir. İşlemek iyi ve doğru olan amellerdirki sonu cennet ve nimetle rtfükafatlandırılır.

Hadîsi şerifde ki, «HELAL» kelimesinin söylenmesinde şu âyeti kerîmelerin hükümlerine işaret vardır:

«Ey müminler! size verdiğimiz rızıkların temiz ve helâlından yeyiniz ve eğer ona (Allâha) tapıyorsanız, Aüâha şükrediniz.» (Bakara sûresi, 172)

Diğer âyeti kerîme meali şöyledir;

«Ey müminler! kazandıklarınızın ve sizin için yerden çıkardığımız mahsullerin en temiz ve helâlından Allah yolunda harcayınız (zekat ve sadaka veriniz.)» (Bakara sûresi, 267)

Diğer bir ayeti kerîme de şöyle buyurulmuştur:

« (Ey habîbim!) Onlar kendilerine hanki şeylerin helal kılındığını sana soruyorlar, deki : Bütün Tîyb ve pak olan nimetler, size helaf kılınmıştır. Bir de alıştırarak ve A Nah in size öğrettiği av terbiyelerinden öğreterek yetişdir-tiiğiniz avcı hayvanların size tutuverdiklerinden de yeyiniz ve o hayvanın üzerine Allanın adını anınız (Bismillah, deyiniz). Allahdan korkun, Çünkü Allah'ın hesaba çekişi gayet çabuktur.

— Bugün temiz ve pak olan nimetler, size helal kılındı. Ve kendilerine kitab verilenlerin (Hıristiyan ve yahûdîlerin) yiyeceği, size helal olduğu gibi, sizin yiyeceğinizde onlara helaldir. Ve namuslu, zina yapmamış ve gizli dostlar edinmemiş olduğunuz halde, müminlerden hür ve iffetli kadınlarla kendilerine sizden evvel kitab verilenlerden (Hıristiyan ve yahûdîlerden) yine hür ve iffetli kadınlar da, siz onların mehirlerini verib nikahlayınca, onlar size helaldir...» (Mâide sûresi, 4-5)

Bu ayeti kerimelerde helal nîmetin tarifi ile hükümleri mahdudda olsa, bir nebze beyan edilmiştir. Cenabu hakkın helal kıldığı nîmetler saymakla bit mez. Biz ancak bir kaç misal ile iktifa ediyoruz.

İlâhî nîmetin sayılma ile bitirilemiyeceğî şu âyeti kerîmede belirtilmiştir.

«Eğer Allanın nimetini teker teker saymaya kalkışsanız, hulâsa olarak bile sayıp bitiremezsiniz. Şüphesiz ki Allah, gafurdur, Rahimdir.» (Nahİ sûresi, 18)

İnsan oğlu, zaman zaman kendisinde varlıklar görür ve kabına sığa-maz. Halbuki kendisi ve bütün varlığı, olduğu gibi ilâhî nimettir ve Allanın malik ve sâhib olduğu kudret ve nimetlere zerre kadar sahib değildir ve aynı zamanda başkalarını değil sâdece kendi üzerinde yaratılan ve verilen nimetlerin sayımından acizdir, yinede bir şeyleri olduğunu sanır. Akıllı insan, vücudundaki âza ve kılların adedini ve faydalarını gereği gibi bilemediğini düşünür.

Helal ve mubah olan hükümlerin bir kısmını beyan eden ilâhî âyetlerden bâzılarını zikretmiş olduk, zikrettiklerimizden bilhassa ehli kitab olan yahû-dî ve Hıristiyanların yemeklerinin ve yenecek eşyalarının müslümanlara helâl olduğunu gayet.açık bir ifade ile beyan buyurması, çok dikkat edilmesi gereken bir husustur. Zira günümüzde bâzı kimseler, kâfir memleketlerinde çalışan ve onların kazanç ve mallarından getirenlerin veya orada çalışanların kazançları yenmeyeceği keyfiyetini savunmaktadırlar.

Yukardaki Mâide sûresinin Beşinci (5.) âyeti kerîmesinde helal ve mu-bahlığı kesin bir ifâde İle beyan edilirken, elbet bu adamların iddia ve savunmaları çok ve çok yersizdir. Hatta kafirlerden gelen elbise ve yiyecekler hakkında necis olduğunu savunanlarda yanılmaktadırlar. Eşyada asıl olan

tâhirliktir. Ancak necis olduğu kesin olarak bilinirse, bu takdirde necis olabilir. Yoksa zanla hüküm verilemez.

Bu hususta daha geniş açıklama ve misallar bu eserin ikinci cildinde gelecektir. Ancak şu kadarını belirtelimki, Peygamber efendimize Yahudi ve Hırıstjyanlardan ve Hatta îran mecûsîlerinden yağ, peynir, geyecek mest ve şâire gelmiştir, onları yemiş, içmiş ve kullanmıştır. Hiç de bunlar kâfirlerden gelmiştir, diyerek yemekten ve kullanmaktan çekinmemiştir.[258]

İlgili Fetva

Müslüman olan marangoz Zeydin, bir kilisede ücretle marangozluk yapması caiz olurmu?

ELCEVAP...OIur.

Bu surette zeyde, kiliseden amelinin karşılığında aldığı ücret helal olurmu?

ELCEVAP... Olur. (İbni Nüceym, 331 - Mülteka Tercümesi, C. 4. 141) âyeti kerîme ve fetvalarda hükümler gayet açık iken, kendi aralarında kendilerini allâme veya müttekî göstererek isiâmın hela! dediğine, haram, demek elbette küstahlık ve en ağırından Allanın helal kıldığına rıza göster-meyib isyan etmek olur ki, Allah muhafaza sonu tehlikeli bir iddiadır. Cahil olunur hüküm bilinmediğinden iddia edilirse, bir dereceye kadar mazur olabilirler. Her ne ise, İsiâmın helal ve mubah dediğine hiç bir fert haram diyemez ve dememesi lâzımdır. İsiâmın mubah ve helal dediğine, «Haram» diyenler kâfir olurlar. İki üç aileyi şer'î nikâhla alanlara gayrı meşru yaşayor, diyenler bu kabiledendirler.

2) Hadîsi şerifde ikinci hüküm olarak geçen meselede «HARAM» dır. Bu haramın ne demek olduğu ve hükmü ile ilgili hükümlerini de kısa yoldan açıklamaya çalışalım.

HARAM : Aîlâhü tealanın kesin olarak yasaklayıp men ettikleri ve işlenmesi hâlinde cezaî müeyyidelerle cezalandırılması veya âhireîte şiddetli azaba müstehak kılacağı beyan buyurulan ve memnu olan hükümlerdir.

Haramın da pek çok çeşitleri ve kötü olanları vardır. Biz onian ve cezaî müeyyidelerini teker teker bahsedecek değiliz. Ancak haramla ilgili bâzı hüküm ihtiva eden âyet ve hadîsi şerifleri naklederek neticelemeye çalışacağız.

Kur'anı kerimde haramhkları kesin olarak beyan edilenlerden bâzıları şunlardır:

«Allah size, (eti yenen hayvanlardan) boğazlanmadan murdar ötmüş olan hayvanı, akan kanı, Domuz etini ve Allahdan başkası için (Putlar, şahıslar ve emsali adına) kesilenleri kesin olarak haram kıldı.»(Bakara sûresi, 173)

Diğer âyeti kerîme meaii şöyledir:

« (Ey müminler!) Size, şunlar haram kılındı : (Eti yenen hayvanlardan boğazlanmadan) murdar ölen hayvan, akmış kan. Domuz eti, Allahdan başkası adına (Putlar, ölüler, diriler ve emsali fânîler adına) boğazlanan hayvan, bir de henüz canı üzerinde iken yetişip kesmediğiniz boğulmuş, vurulmuş, yuvarlanmış başka bir hayvan tarafından süsülerek öldürülmüş, canavar tarafından parçalanmış hayvanlar, dikili taşlar üzerinde (Chiliyyet devrinde olduğu gibi taşlara ve putlara ve heykellere) kesilenler, fal okları ile kısmet aramanızdır. İşte bunlar haramları irtikap ederek yoldan çıkıştır.» (Mâide sûresi, 3)

Bu saydıklarımızdan başka pek çok haramlar vardır. Şarap içmek, kumar oynamak, zina etmek, yalan sölemek, iftira etmek, hırsızlık yapmak, adam öldürmek, rüşvet yemek, rüşvet alıp vermek, anaya babaya isyan etmek, dans yapmak, baloya gitmek ve karısını yabancı erkekden kıskanmamak, kin, buğuz ve hasedlik gibi kalb hastalıklarına mübtela olub yaşamak, kibir, ucub, riya ve emsali büyük günahları işlemek, faiz yemek, domuz eti yemek, komşuya ve insanlara zulumda bulunmak, beş vakit namazı vak tinde kılmamak, zekatı vermemek ve hac gibi dîni farizaları yapma kudretine mâlik iken işlememek de büyük günah olması hasebiyle kimisini işlemek ve kimisini de işlememekle haram irtikab edilmiş oluyor.

işte bu saydıklarımızı ve bunlardan başka haramları işleyen kimseler, haram ve günah olduğunu bilib bu inançla işlerlerse, âsî, günahkar ve zâlim müminlerdendirler. Fakat bu haram ve kesin günahtan işleyenler, helal derler

veya haram ve günah olarak kabul etmezlerse, Kur'anı kerimde haram ve kötülükleri kesin olarak beyan edilen hükümlere helal veya günah değildir diyerek hüküm vermekle kur'anı inkar ve Alâha küfüretmiş olduklarından kâfir olurlar. Kafirlerin ise, varacakları yer, cehennemdir.

Yukardaki saymış olduğumuz bâzı haramlara ilâve ederek ehemmiyetine binâen şu hükümleri de zikredelim :

«Kumar oynayarak elde edilen ve satılan yumurtanın yenmesi ve alınması caiz değildir. Tenbel kimselerin bekledikleri piyango ve emsali şeylerde aynı şekildedirki, yenmesi ve oradan ahnan şeylerin caiz ve helal olmadığıdır. Velevki gayri müslimden alınsın, bizim memleketimiz olan islam diyarında sigortadan alınan (Yanî hayat sigortası ve vasıtaların bir kıymeti biçilip sigortalamak olan kasko sigortası gibi sigortalardan alınan) para ve malda aynıdırki, o para ve malın yenmesi ve alınması caiz ve helâl değildir.

Fakat Dâri harb dediğimiz küffar diyarında sigortadan almak ve yemek caizdir.

— Müslüman bir kimse, dâri harbe bir emni eman i!e girse, onların rıza ve muvafakatlan dâhilinde onlardan sigorta parasını hanki sebeb ve cihetle olursa olsun almasında bir beis yoktur. Zira bir kaddarhk şekli olmadığı takdirde onlardan almak mubahtır. Öyle olunca da alıb yemek temiz ve helal olur. Ve dâri harbdeki kimselerin, esir ve emanlı kimselerden olmalarında fark yoktur, hepsi müsâvîdir. Hatta dâri harbde bir dirhemi iki dirheme (yani, bir lirayı iki liraya) satmak dahi caizdir veya murdar ölmüş hayvanı dirhemlere (paralara) karşılık olarak onlara stmak veya onlardan kumar yolu ile mal almak, işte bu ve emsali amellerin hepsi onların diyarında (onların memleketlerinde) müslümanîar için helal ve tîybdir. (Çünkü düşmanı çeşitli yollardan zaifletmek vardır)»[259]

Bu son satırlar içerisinde geçen «dâri harb ve dâri islam» hakkında geniş malûmat «MÜLTEKA TERCÜMESİ» adlı eserimizin üçüncü cildinin «FAİZ BÂB1» başlığının son kısmında zikredilmiştir. Orayı mutlaka okumak gerekir.

Dürrü muhtarda dâri islamla İlgili şu cümleyi de burada ilâve edelim : «Deri harb, ehli islam olan müslümanların o memlekette cuma ve bayram namazı kılmak gibi hükümlerin icra edilmesi ile dâri islam olur.»

[260] İslam hukukunun esaslarını ihtiva ve izah eden dna kaynaklarımızdan Dürrü muhtar yukardaki hükümleri beyan ederken, bir memlekette cuma ve bayram namazından başka daha pek çok islâmî hükümler yaşanır ve tâlim edilirse, elbette orası daha âlâ «dâri islam» olur. Cuma ve Bayram namazı kılınan ve aynı zamanda beş vakit namaz ve teravih namazı edâ edilen, Hac farizası rahatlıkla yapılabilen, Şer'î fetvalardan bir çokları verilen, camilerde devamlı nasihat yapılan, Kur'an kurslarında Kur'anı kerim ve diğer dîni hükümter öğrenilib öğretilen, İmam Hatib okullarında, İslam enstitülerinde ve Mâhiyet fakültelerinde islâm: ilim tahsîli yapılan ve daha islâmın şiarından olan bir çok islam esasları öğrenilib İcra edilen bir memlekete ki, Türkiyeye Dâri islam demek elbet en doğru ve en isabetli bir hüküm olur.

Hakikat böyle iken kendini ve neticenin nereye varacağını .bilemiyen ve hana islam esaslarını beyan eden kaynaklardan gereği şekilde jlgi ve bilgisi olmayan, bâzı zavallılar, Türkiye dâri harbdir, diyerek fesatlık yapmak-dadırlar. Bu zavallılar aynı zamanda cumayı kılarlar, faize haram derler, ku-mar oynamak haram derler, nikah ve talak mesfelerini isiam esaslarına göre icra ederler, belkide bir tarafdan halka nasîhatta da bulunurlar. İşte islam ölçüsünü ve islam hukukunun esaslarını hakkı ile bilemiyen câhil kimseler, böyle tezatlara düşüyorlar. Dâri harbde bir çok hükümler, dâri islamdaki gibi olmadığını öğrenmiştik. Şu halde bu adamların hüküm ve hareketleri çok ve çok yanlış ve tezathk içindedirler.

Evet Türkiye «dârj islamdır» ve yapmış olduğumuz dînî ibâdet ve icraatlarımız hak indinde makbuldür. Elimizdeki islam esaslarına uyduğumuz müddetçe, Allanın indinde makbul olur ve âhirette ecrü mükâfatını görürüz. Tek kelime ile, Türkiye bir islam diyarıdır. Binaenaleyh İslâmın hela! ve haram olarak beyan ettiği hükümler, hiç bir değişiklik olmadan riayet edilmesi şart olan ve hakka yapılan ibâdetlerin ecrü mükâfatı mutlaka verilecek ve görülecek bir memlekettir. Allâhü teala hak olan doğru yoida bütün müslümanları yürütüp kendini bilmeyen sapıklardan koruyarak ahi-rette seadet merkezi olan cennet ve

nimetine nail etsin. Amin.

İlgili fetva ;

Kâfirlerin vilâyetinde (memleketinde) olan islam beldesinde (şehrinde) vâii olmayıp vali ve hâkimlerinin hepsi kâfirlerden olunca, zikrolunan (islam) beldelerindeki müslümanlar. Cuma namazını ve Bayram namazını ikâmet edip içlerinden şeriatı mutahharenin hükümlerine âlim bir müslümanı rızâla-rıyla kadı (Diyanet reisi veya müfti) yapıp ona muraeaat etmeleri şer'an caiz olurmu?

ELCEVAP... Olur.

Bu surette Hutbe kimin nâmına okunur ve bir padişah nâmı anılma-yınça hutbe sahih oiurmu?

ELCEVAP... Olur. [261]

Yukardaki fıkhî hükümler ve fetvalar gereğince kâfir beldeleri içinde yaşayan ve orada bir müslüman beldesi ve cemaatı hâlinde olanların Cuma ve Bayram namazlarının caiz ve sahih olduğu beyan edilirken, islam diyarı olan Türkiye de Cuma ve Bayram namazlarının caiz ve sahih olmadığını söyleyenlerin iddiaları, indi ve fikrî bir hükümden ve aynı zamanda bâtıl ve geçersiz iddiadan başka bir şey değildir.

3) Hadîsi şerifde geçen beş hükümden birisi de Kur'anı kerimde olan bir hükümde «Muhkem» âyetler vardır.

MUHKEM : Lafzın açıklığı İtibârı ile kuvvetli, nesih ihtimali olmayan, îtikad ve amel edilmesi vâcib olan hükümleri ihtiva eden âyeti kerimelerdir. İnkâri küfrü de îcab ettirir ki, hükümde kesinlik ve kad'iyyet ifâde eder.

Bu muhkem ya doğrudan doğruya bi aynihi muhkem olur ki, nesih ihtimali kad'iyyen ve ebediyyen olmayan âyet ve kesin hükümlerdir.

Meselâ, Peygamber sallallâhü aleyhi veseilem efendimizin hanımlarını

kendinden sonra ebediyyen başkalarının nikahlama imkanını yasaklayan kesin hükmü beyan eden âyeti kerimedir.

Bu hususu beyan eden âyeti kerîme meali şöyledir :

«Ve Resulünün arkasından (ahirete irtihatinden sonra) onun zevceleri ni nikahlamanız, hiç bir zaman caiz olmaz.» (Ahzab sûresi, 53)

Diğer bir misalda Allâhü tealanın sıfatlarının hiç bir zaman tebdil ve tağyir edilemiyeceğinj beyan eden ilâhî hükümlerdir. Cümleden bir ayeti kerime meali :

«Muhakkak ki Alloh, her şeyi biliyor.» (Ahzab sûresi, 54)

Evet cenabu hak zât ve sıfatında ezetî ve ebedî-dir. Hiç bir zaman tebdil tağyir ve fenaya mâruz kalmamıştır ve ebediyyen her türlü noksanlıklardan beri ve münezzehtir.

Diğer bir misalda şu mealdaki hadîsi şerifdir:

«Cihad, kıyamete kadar devamı kesinleşen bir ameldir.»[262]

Muhkem olan âyet ve hükümlerin bir kısmı da zamanı seâdetten sonra hiç bir zaman neshedilib tebdil ve tağyir imkanı olmayanlardır. Bunlara da muhkem liğayrihi denilmiştir. Zahir, nas ve müfesser hükümleri hâmil olan bütün âyetler, muhkem demektir. Zira resulü Ekrem efendimizden sonra bu hükümlerin neshi ve tebdili mevzu bahis değildir.

Muhkem olan âyetler kesinlik ve kat'iyyet ifâde eder. Onun için hükmü kad'iyyet ifâde eden âyetleri ve ihtiva ettikleri hükümleri inkar, küfürdür.

Umûmî olarak muhkem hüküm ifâde eden âyeti kerîmelerden bir kaçı şöyledir:

«(Habîbim!) Deki, Geliniz size Rabbinİz neleri haram etmiştir, okuyayım : Ona hiç bir şeyi ortak koşmayınız, anaya babaya iyilik ediniz, fakirlik yüzünden çocuklarınızı öldürmeyiniz; sizinde onlarında rızıklarını biz veririz. Zina gibi kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayınız. Alâhin kıymetli kıldığı nefsi (bir şahsı ve canı) haksız yere öldürmeyiniz. İşte bu yasaklara riayet etmeyi Allah size tavsiye ettiki, belki düşünür ve aklınızı erdirirsiniz.» (En'am sûresi, 151)

Emri ilâhî olarak sabit olan muhkem âyete misaldan bir tanesi:

«Ey îman edenler! Allah ve insanlar arasında yapmış olduğunuz sözleşme ve bağlantıları, yerine getiriniz.» (Maide sûresi, 1)

Nehyi ilâhî ile ilgili bir ayeti kerime meali:

«Yer yüzü (îman ve adaletle) düzeldikten-sonra, orada (fitne ve fesatlık yaparak) ifsad etmeyiniz...» (Araf sûresi, 56)

Diğer bir âyet meali :

«Allâha ve onun Resulüne itat ediniz ve birbirinizle niza edib çekişmeyiniz.Çünkü liçinize korku düşer ve kuvvetiniz elden gider.»

(Enfal sûresi, 46)

Muhkem hükümleri beyan eden emir, nehiy ve nasîhatla ilgili pek çok âyeti kerîme ve hadîsi şerifler vardır. Fakat biz burada sâdece bir kaçı ile iktifa ediyoruz.

4) Yukarda 182 nolu hadîsi şerifde beyan edilen beş hükümden dördüncüsü de «Müteşâbih» hükümlerle ilgili cümledir. Fakat kur'anı kerimde geçen Müteşabihler hakkında kısa yoldan açıklamalı îzahat yukarda geçmiştir. Müteşâbih hükümler olan, «Rabbin geldi, Allanın eli onların ellerinin fevkında, sûrelerin evvellerindeki harf ve kelimeler hâlindeki müteşabihler ve daha diğer müteşabihler gibilerin» tevil ve inanç yollarını huîasa olarak öğrenmek için

yukarda geçen 151. hadîsi şerifin kendisini ve îzahını okumak kifayet edebilir.

5) Hadîsi şerifde geçen beş hükümden beşincisi de, «emsailar -Kıssalar» dır. Yânj Kur'anı kerimde geçen ve sabit olan hükümlerden biri olan beşinci ve sonuncu hükümde, ibret almak ve nasîhatlanmak için kur'anı kerimde geçen Peygamberler, kavimler, şahıslar, hayvanlar, böcekler ve sârir varlıklarla ilgili geçmiş ve el'an devam eden kıssaları okumak elbette en iyi ve en doğru yoldur.

Hayatta görürüz, bâzı câhiller \/e bâzı ilim ve islam âlimleri sınıfına dâhil olan kimseler, halk toplantılarında veya vâzu nasîhat kürsüleri ve hutbelerinde halka neler anlatalım diye sorarlar veya Kur'an kıssalarını bırakırlar asıllı asılsız pek-çok uydurma ve belkide dînî mahzuru ihtiva eden hâdise ve meseleleri anlatarak zamanını meşgul edib boşa geçirenler, dün olduğu gibi, bugünde oluyor.

Hatta bizzat gelib soranlar olmuştur ki, vâzu nasîhatta ne gibi kıssalar tavsiye edersiniz, bizde Kur'an kıssalarından bâzılarını tarif edrek «kur'an kıssalarını tavsiye ederiz» dediğimiz olmuştur.

Kur'anı Kerimde kıssa ve misallarla ilgili pek çok âyeti kerimeler vardır. Biz böcek ve hayvanların durumlarını misallayıp bir hüküm beyan eden bir ayeti kerime mealini şöyle nakledelim :

«Allahdan başka dostlar edinenlerin (putlara ve heykellere tapanların) misali, kendine bir ev yapan örümcek böceğinin misâli gibidirki, muhakkak ki evlerin en zaifi, örümcek yuvasıdır, Eğer bilmiş olsalardı.» (Ankebût sûresi, 41)

Böyle misal ve kıssaların niçin zikredildiğini halikı zülcelâl şöyle beyân ediyor:

«İşte bu misaller varya, biz onları insanlar için beyan ediyoruz, Bunları (Bu misalların neticesini ve faydaların!) ancak âlimler anlar.» (Ankebût sûresi, 43)

Diğer âyeti kerime de şöyle buyurulmuştur:

«Elbette peygamberlerin kıssalarında, akıl sahibleri için büyük bir ibret vardır.» (Yûsuf sûresi, 111)[263]

Tercümesi:

183 - (44) İbni Abbas (R.A) den mervîdir, dedi :

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Emr, üç nevidir (ve Şunlardır) :

a) Doğru ve sevablığı açık olan emirki, buna tâbi ol.

b) Dalâlet ve fenalığı açık olan emir (iş) ki, bundanda ictinab et (kaçın).

c) Doğruluk veya eğriliği ihtilaflı olan emir (iş) ki, bunuda aziz ve celil olan Allâha havale et.» (Hadisi, Ahmet rivayet etmiştir.)

(Not : Bu hadîsi şerifin hükümleri ile ilgili gerekli îzahat, yukardaki hadîsi şeriflerin İzahatlarında zikredilmiştir. Bilhassa son cümle hakkında 151. hadîsi şerif ile devamındaki hadisi şerifleri okumak lazımdır.)[264]

Tercümesi:

184 - (45) Muaz Bin Cebel (R.A) den mervîdir, dedi

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Muhakkakki Şeytan; koyunun kurdu gibi, insanın kurdudur. O kurd, sürüden ayrılan, sürüden uzaklaşan ve sürünün kenarında (bir ucunda) kalan koyunu kapar.[265]

— Aman Şubelere (fırka ve zümrelere) ayrılmaktan hazer edininiz. Cemaata ve umûma (doğru yolda toplanmış ehlî sünnet cemaatı toplumuna) sarılınız.»[266]

İzahat

Hadîsi şerifin baş tarafında Şeytan, kurda teşbih edilmektedir. Kurd koyun sürüsünü ifsad edib helak etmekde ne kadar hırslı ve ne kadar kaddar

ise, Şeytanda insan oğlunu azdırıb yoldan çıkararak ifsad ve helak etmekte o derece hırslı ve o derece düşmandır, demek istiyor. Kurd, bir koyun sürüsüne girerse, fırsat buiursa, o evveia sürünün hepsini veya hırsı gidinceye kadar bir çoğunu parçalayacaktır. Ondan sonra yine fırsat ve imkan olursa, içinden birini veya karnı doyuncaya kadar bir kaçını yer, ondan sonra rahatlayabilir. O hayvanın yaratılış gayesi ve vazifesi budur.

İnsan oğlunun yaratılışından beri en azılı düşmanı olan Şeytanın hırsı ve vazifesi de, kıyamete kadar Adem aleyhisselâmın neslini hak yoldan bâtıl yola çıkarmak ve dünyasını ahiretini başına zindan yapmaktır. O da Allâhü tealâdan

böyle yapması İçin yetgi ve izin istedi, Halikı zülcelal da Salih ve ihlash kullarına bir şey yapamiyacağını fakat bir çoklarını da yapabileceğini beyan ederek ona bu yetgiyi verdi. İşte bu yetgi ve salâhiyyeti alan iblis, insan oğlunun amansız ve en azılı düşmanlığını şimdiye kadar yapmıştır, hâlada şiddetle ve aynı hırsda düşmanlığına devam etmektedir.

Rasûlü Ekrem efendimiz de bu düşmanlığı, yırtıcı mahluklardan kurda teşbih buyurmuşlardır. Bu teşbihle düşmanın ne kadar kaddar ve ne kadar hırçın ve tehlikeli olduğunu gayet acık ve kesin bir şekilde beyan etmiş oluyor.

Hadîsi şerifin baş tarafındaki cümlelerde şu âyeti kerîmelere işaret vardır:

«Muhakkak ki Şeytan, (devamlı olarak) sizin düşmanınızdır, Binaenaleyh sizde onu düşman tanıyınız, Zira o (Şeytan), etrafına toplanan avenesini ancak cehennemlik olsunlar diye çağırır.» (Fatır sûresi, 6)

Diğer âyeti kerîme meali:

«Şüphesiz ki Şeytan, insan için açık bir düşmandır.» (İsra sûresi, 53)

Diğer bir ayeti kerime de şöyle beyan edilmiştir:

«Bîr kimse, Şeytanı kendine arkaciaş olarak tutarsa, işte o arkadaş, ne fena arkadaşdır.» (Nisa sûresi, 38)

Resulü Ekrem efendimizin Şeytanı, koyun sürüsünü harab eden yırtıcı kurda teşbih etmesindeki hikmet, bu âyeti kerîmeleri okuyunca daha iyi anlaşılmış oluyor. Daha ayrıca şeytanın tuzaklarını beyan eden âyeti kerimeler de vardır. Bir kısmını yukardaki hadîsi şeriflerin îzah bölümünde zikrettiğimizi de hatırlatırız.

Hadîsi şerifin şu : «O kurd, sürüden ayrılan, sürüden uzaklaşan ve sürünün kenarında (bir ucunda), kalan koyunu kapar.» cümlesindede cok dikkat edilmesi gereken îkazlar vardır.

İslam cemaatını teşkil eden ve ehli sünnet yolunda toplanan kimselerin, bir birlerinden ayrılmamalarını tavsiye ederek, cemaattan ayrılanların helak olacaklarına işaret vardır.

Cemaattan ayrılanlar, sürüden ayrılan koyunlara teşbih ediliyor. Binaenaleyh sürüden ayrılan koyunları, nasılki kurd kapar ve helak olursa, cemaattan ayrılan kimselerinde helak olacağını beyan buyurarak, aman. cemaata iyi sarılın, ayrılmayın, demek isteyor.

Atalarında bir sözü vardır : «Sürüden ayrılan koyunu, kurd yer.»

Ataların bu kıymetli sözü de mübarek peygamber efendimizin cümlelerinden alınarak kısaltılmış şekli ile söylenmiş oluyor. Her ne ise, fırka ve parçalara ayrılmak en tehlikeli ve şeytanın insanların yolunu keseceği en korkunç yollarından birisidir. Çok ve çok dikkat edib şeytanın duzağına düşmemek için her türlü fırkacılık ve fırkacılardan kaçınmak lazımdır.

Bu hususun böyle tehlikeli olduğunu beyan sadedinde Resulü Ekrem Hadîsi şerifin devamında şöyle buyurmuştur ;

«Aman Şubelere (Fırka ve zümrelere) ayrılmaktan kaçınınız. Cemaata ve Umûma (doğru yolda toplanmış ehli sünnet cemaatına) sarılınız.»

Fırka ve zümrelere ayrılanlar, Şeytannın açmış olduğu yolu takib eden ve islam düşmanlarına hizmet eden kimselerdir. İslam düşmanlarının bir sözü vardır: «Böl, parçala, yut» binaenaleyh akıllı müslüman, bölünüp parçalanmaz ve aynı zamanda bölünüb parçalanmamak için en iyi ve yapıcı yoHara baş vurur. Her türlü anlayışı ve her ceşid anlaşma yolunu dener. Bakdıki birleştirme imkânı yoktur. Bu takdirde bu işin tehlikesini beyan ederek bölücü ve fırkacılardan uzak durur ve aynı zamanda müslümanların ve islam cemaatının başına dert açacak olanların ic yüzlerini ve bölünmenin tarih boyunca zararlarını ve aynı zamanda dindeki beyan edilen nur gibi parlak hükümleri de açıklayarak müsiümanları îkaz etmek vazifesini yerine getirmesi lâzımdır.

Burada cok mühim bir hususu belirtmek isteriz, ortaya çıkan yeni yeni fırka ve zümreler kendilerini ehli sünnet cemaatı olarak îlan edib savunmaya

kalkışıyorlar. Bu adamlar, fırkanın ve fırkacılığın islamda haram ve günah olduğunu bilmeleri lazımdır. Fakat hal böyle iken, geçmişte olduğu gibi günümüzde de aynı iddiayı yapanlara rastlayoruz. Hic de doğru değildir. Her zümre bâtıl yoldada olsalar, kendilerini savunurlar.

Netekim bir âyeti kerîme de şöyle buyurulmuştur:

«Onlardan {müşrik ve müfsidlerden) bir kısmı, dinlerini (dinlerinin hükümlerini bırakıb ihtilafa düştüler de) parçalara ayırdılar ve kendileri de fırka fırka olmuşlardır. Her hizib (fırka ve zümre de) kendilerindeki olanla böbürlenirler.» (Rum sûresi, 32)[267]

Tercümesi:

185 - (46) Ebî Zer (R.A) den mervidir, dedi:[268]

«Bir kimse (islam) cemaatından bir karış ayhlırsa, şüphesizki, o kimsenin boynundan islam bağı soyulmuştur.»[269]

İzahat

Bu hadîsi şerifde de «İslam Cemaatı»nı teşkil eden topiulukdan ayrılmamaya azamî gayret sarfedib birlik hâlinde yaşamanın ehemmiyetini beyan buyuruyor. Aksi takdirde islam cematından az bîr zamanda olsa, hatta şâ-rih demiştirki, «Velevki bir saat olsun» ayrılmak müminin îmanının tehlikeye uğrayacağını acık bir ifâde ile belirtmiştir.

İslam Cematının birleştiği ve ehli sünnet velcemaat denilen birlik yolunun esaslarının ana hatlarından mühimlerini sıralayalımda her ferd ve topluluk kendi görüş ve amellerini bu esaslara göre mihenklesinler.

İslam cemaatının inanç ve îtikad esaslarından bâzıları şunlardır :

Evvelâ inanan mümin, îmanında şek ve şüphe etmeyecektir.

Âllâhü teâlanın zati ilâhî ve sıfatı ilâhîsi ile ezelî ve ebedî olduğuna inanmaktır.

Ashap ve Tabiînin ittifak ederek icma ettikleri müslüman cemaatı toplu

luğunun birliğine muhalefet etmemek lazımdır.

İyi ve kötü her müminin arkasında namazı kılmak ve iyi ve kötü ölen her müslümanın cenazesine hazır olup kılmaktır.

Günah ve haramlara hela! demedikçe, günahı ile beraber kıbleye dönen her ehli kıbleyi tekfir etmemek (kafir dememk) lâzımdır.

Hayır ve şer her şeyin Ailahdan olduğuna ve ondan geldiğine inanmak lazımdır,

Bi gayri hakkın hic bir müslümana kılıcı veya bıçağı çekmemek lazımdır.

Seferde ve hazarda mestler üzerine meshetmeyi hak görüb işlemektir.

Cuma ve Bayram namazını kılan bir emîrin arkasında namaz kılmayı hak görüb kılmaktır.

Mümine îman, bir Allah vergisi ve kulun kazancı olduğunu bilmektir.

Kulların İşlerini, Alâhü tealanin yarattığına inanib öyle itikad etmektir.

Kabir azabının hak olduğuna inanmaktır.

Allahü teâlanın kelam sıfatının mahluk olmayıp gayrî mahluk olduğuna inanmaktır.

Kabirde Münker ve Nekir meleklerin gelib sual soracağına inanmaktır.

Dirilerin, ölülere yapdıkları dualar ve verdikleri sadakaların faydası olacağına inanmaktır.

Peygamber efendimizin şefaatinin hak olduğuna ve ahirette muhakkak olacağına inanmaktır.

Peygamber efendimizin Mîracının hak ve sabit olduğuna inanmaktır. Kfyamette insanların amellerini belirten amel defterlerinin okunacağı-na inanmaktır.

Kıyamette; Hisabın, Mîzanın ve Sıratın hak ve var olduğuna inanmaktır.

Cennet ve Cehennemin sonradan yaratılmış, el'an var olup fenaya uğramayacağına inanmaktır.

Peygamber efendimizden sonra bu ümmetin en afdalı, Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali ve aşerei Mübeşşere (Allah hebsinden râzî olsun) olduklarına inanmaktır.

Peygamber efendimizin Ashabının kendisinden sonra gelen bütün insanlardan afdal olduğunu ve ashabın hebsinin âdil olduklarını kabul edib inanmaktır.

Ahirette cenabu hakkın baş gözle müminler tarafından görüleceğine inanmaktır.

Büyük ve küçük günahı işlemekle, bir kimsenin kâfir olmayacağına ancak helal derse kâfir olacağına inanmaktır. Daha başka îman ve islam esaslarının top yekûn hepsine inanmaktırki, uzun İzahı akâid ve kelâm ki-tablarında yazılmıştır. [270]

Tercümesi:

186 - (47) Mâlik Bin Enes (R.A) den mürsel olarak rivayet edilmiştir, dedi:

Resûlülloh (S.A.V) buyurdu :[271]

«Size iki emr (iki şey ve iki büyük hüküm) bırakdım. Bu iki şeye ciddiyetle sarıisanız, asla ve kat'â sapıtmazsınız (O iki şey) : Aliâhın kitabı (Kur' anı Kerim) ve Resulünün sünnetidir.»[272]

İzahat

Hadîsi şerifi rivayet eden Tabiînden olan Mezheb sahibi İmamı Mâlik olması hasebiyle rivayetinde de belirtildiği gibi, mürsel ismini alan hadîsi şeriflerdendir.

MÜRSEL : Bir hadîsi şerif, direk Tabiînden rivayet edilerek Peygamber efendimizden rivayet edilib sahabe ismi zikredilmeyen hadîsi şerifdir. Meşhur olan tarif ve ehli hadîsin meşhur görüşü budur. Fakat fıkıh ehline göre, tâbiîndende bir derece aşağı olan tebeı tabiînden rivayet edilene de Mürsel hadis denir. Hadis kitablarında, Mürsel hadis olarak zikredilenler, hadis ehlinin görüşü olan Tabiînin rivayet ettiği hadîsi şerifdir.

İmamı Mâlik (R.A) hakkında gerekli kısa malumat, eserin baş tarafında geçmiştir.

Hadîsi şerirde belirtildiği üzere. Peygamber sallailâhü aleyhi veseliem efendimiz, kendisi her ne kadar fena olub âhirete irtihal etmişsede, kendisinden sonra gelen ümmetinin doğruyu bulması ve her türlü tehlikelerden korunabilmesi için, çok mühim ve en büyük iki şey bıraktığını, şayet bu iki şeye dikkatla ve ciddiyetle sanlınırsa, mutlaka kurtuluşa ve neaâta erişileceğini beyan buyurmuştur. Ve o iki şeyin ismini açıklayarak Allâhü teâlanin tebdil tağyirden beri ve en mükemmel şekilde hakîkatları beyan eden Cebrail aleyhisselam tarafından Peygamber efendimize tam yirmi, üç senede getirdiği kelâmı ilâhi

kur'anı kerim ile Peygamber efendmizin mübarek sözü, fîli ve takriri olan sünnetidir.

Dünya hayatının en son Rehberi, önder ve Mürşidi ve bütün beşerin tek lider ve halaskarı Peygamber sallailâhü aleyhi veseliem efendimizin, beşeriyyetin tek kurtuluşunun yolunu açık bir ifâde ile belirtmiştirki, İslam-dır. Yâni kitab ve sünnetin mecmuunu kendisinde toplayan tek isimle beyan edilen islâm, şeriat ye din, beşeriyyetin tek kurutuluş yoludur. Binaenaleyh Kitab ve sünneti ve kitab, sünnetin içtima ettiği islâmı bırakıbda baş.ka yollardan ve prinsepilerden kurtuluş ve huzur arayanlar, islamın ilk devrinden beri devam ederek geldiği ve görüldüğü gibi, bugünde aynı şekilde görülmektedir ki, dalâlette ve bataklık cindedirler ve kitab ve sünneti bırakıbda bir takım kâfir ve mülhidlerin pirensiplerini kendilerine rehber edinenler veya kitab ve sünnetten ilham ve kaynak olarak istifâde etmeden aynı zamanda kitab ve sünnete muhalif olan bir takım indî ve şahsî görüşlerini esas olarak veya beşerî fikir ve kanunlara dayanarak bir takım prensip ve kanunlar yaparak hareket edenler, kurtuluşa ve huzura kavuşamtyacaktardır.

Bir mesele, ve işde ihtilâf ediür ve doğru yol aranırsa, hemen kitab ve sünnete muracat edib oradan halletmek veya kitab ve sünnetten hakikati aydınlatacak tam bir istikâmetli bilgiye sahib olan âlim ve kâmil kişiye muracat ederek doğruyu bulmak, en isabetli ve en doğru yoldur.

Kısa açıklama ve tatbik yönünü belirttiğimiz mübarek hadîsi şerifde şu ayeti kerîmelere İşaret vardır:,

«Şayet bir şey hakkında münazaa ve münakaşa ederseniz, hemen onu Allâha (Kitaba) ve Resulüne (Sünnete) havale ediniz, eğer Allâha ve âhiret gününe inanıyorsanız.. İşte bu müracaat, hem hayırlı ve hemde netice bakımından daha güzeldir.» (Nisa, 59)

Diğer âyeti kerîme meali :

«Şüphesizki bu Kur'cn, insanları en doğru yola sevk eder, götürür..» (İsra sûresi, 9)

Diğer bir ayeti kerimede şöyle buyurulmuştur.

«Elbette peygamberin emrine aykırı hareket edenler, başlarına (dünyada) bir belâ inmesinden veya (âhirette) kendilerine elem verici bir azab isabet etmesinden sakınsınlar.» (Nur sûresi, 63)[273]

Tercümesi:

187 - (48) Guzeyf Bin Elhâris essümâlî (R.A) den mervidir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :[274]

«Bir kavm, bir (kötü) Bid'at ihdas ederse, ancak o (kötü) Bid'atın misli bir sünnet kaldırılır : Binaenaleyh bir sünnete sarılıp amel etmek, bir Bid'at ihdas etmekten hayırlıdır.» [275]

İzahat

Râvî Guzeyf bin Elhâris Essümâlî (R.A), sahabe ve tabiinden olduğunda ihtilaf edilmiştir. Fakat sahabeden olduğu hususu tesbit edilib kararlaştırılmıştır. Askalânî merhum takribinde ashabdan olduğu tesbit edildiğini be-

yan etmiştir. Aliyyülkâri de aynı hükmü zikretmektedir. Eba esmâi Şâmî künyesi ile künyelenmiştir. Peygamber efendimize yetişmiştir. Fakat sohbetine

oturıib oturmadığı ihtilaflıdır. Kendisi diyorki, «Rasulüllah sallallâhü aleyhi vesellemin zamanında doğmuş, ve yetişmiştim de ona biat etmiştim ve oda benimle musafaha etmişti.»[276]

Kendisinden Hz. Ömer, Hz. Ebâ Zer ve Hz. Aişe hadîsi şerif işitmiş ve dinlemişlerdir. Ayrıca Mekhul ve Selim bin Amir (R.A) da hadis rivayet etmişlerdir.

Vefatı, Hicretin atmış (60) küsur tarihinde vuku bulmuştur.[277]

Hadîsi şerifde belirtilen, «BİD'AT» kelimesinin anlam ve açıklaması yukarda geçmiştir. Biz burada sâdece bir Bid'at işlenince, bir sünnetin terk edileceği hususunu belirten bir kaç misal vermeye çalışacağız.

Bid'at olarak inanılan ve amel edenlerden bâtıl şeyler bek çoktur. Tabi-iki o Bid'atları işleyenler, Bid'at değil iyi bir amel veya iyi bir şey zannederek inanıb işlemekteler. Halbuki Bid'at, Küfürden sonra en büyük günahlardan birisidr.

Bid'at, itikad da olduğu takdirde bâzıları küfür olur. Müeessimelerin, Al-lâhü tealayı diğer cisimlere teşbih etmeleri ve Cesed ve cisimle beraber ahirette haşrulunmayı inkar edenlerin îtikadlan bu cinsdendir. Bu îtikad gibi bâtıl îtikadlar her ne kadar islamdan evvel var isede. Resulü Ekrem efendimizden sonra da müslümanlar arasında bu kötü akideler gibi pek çok bâtıl ve Uydurma akideler görülmüştür. Aynı Bâttl ve Bid'at akideleri savunanlar zmaan zaman yine görülüyor.

Ameldeki Bid'atlara da şöyle bir kaç misali vererek İktifa edelim :

a- Bayram günleri bayram namazından sonra hutbeleri dinlemek sünnet iken. Bayram namazını kılan cemaattan bir kısmı hatta bâzı memleketlerde pek çoğu Bayram namazını kılınca hemen kalkıp camiden veya namaz kıldığı yerden çıkıp gidiyorlar. Bu adamlar sünneti terk ederek Bid'atı işleyorlar ki, bu Bid'atı işlemekle bayram günü sürür ve sevişme esaslarını yok ettiği gibi, daha bir çok dînî hükümleri işlemekten mahrum oluyorlar. Hatibin hutbesinde camiden çıkınca yapılacak dînî vazifelerin bir kısmını öğrenmekten, mahalle ve köy

halkının bir birini tanıyıp hal hatır sormalar, selamlaşmak ve el sıkma sünnetinden.mahrumiyetler, camide toplu halde dua etmekten ve daha pek çok iyi ve sünnet amellerden mahrumiyet gibi hallerin bulunması görülür.

Bayram namazından sonra kalkıp hutbeyi dinlemeden çıkanlar, hem cemaatı üzerler ve hemde hutbeyi okuyan hatib efendiyi rencide ederler. Hutbeyi dinleyecek cemaat ise, kalkanların hareket ve davranışlarından dolayı, huzurlu hutbe dinleyemezler.

İşte bu sebebden Bayram namazını kılınca hutbeyi dinlemek, en güzel ve İyi amellerden birisidir. Bu sünneti mutlaka işlemeliyiz. İşlemeliyiz ki. pek çok iyiliklere ve hayırlara nail olmalıyız.

b- Cuma günleri tek başına oruç tutmak ve cuma gecesi bâzı cami ve mescidlerde toplanıp toplu halde cuma gecesine mahsus olmak üzere cehri bir şekilde zikirler ve toplu namaz kılmalar da Bid'at ve yasak olan ameNerdendir. Zira cuma günü ve gecesi için ayırım yaparak gündüz oruç tutmak ve geceleyin diğer gecelerde yapılan ibâdetlerden değişik ve tahsisli bir şekilde meşru olmayan ve izni şer'î bulunmayan ibâdetlerle meşkul olmak yasaklanmıştır.

Müslim, Ebi Hureyre (R.A) dan rivayet ettiği bir hadîsi şerifde Resulü Ekrem efendimiz şöyle buyurmuştur:

«Cuma gecesini, diğer geceler arasından ayırarak kâim olmak suretiyle (Fazladan İbâdet yapmak suretiyle) tahsis etmeyiniz ve Cuma günü de diğer günlerden değişik olarak oruç tutmak suretiyle tahsis etmeyiniz. Ancak sizin birinizin mûtad üzere tuttuğu gün o güne tesadüf ederse, bu takdirde caizdir.» [278]

Evet cuma gününün faziletini elde etmek için, salâvatı şerîfeler, zikri ilâhîler, Kur'andan bâzı sûreler okumalar, dua, gusül, misvak kullanmak, koku sürünmek, dırnak kesmek ve etek temizliğinde bulunmak ve güzel elbiselerle camiye erken saatte gitmek gibi iyi ameller, bizzat Resulü Ekrem efendimiz tarafından tavsiye buyurulmuştur. Fakat cuma günü gündüz tahsis etmek suretiyle tek başına cuma günü oruç tutmak, haftanın diğer günlerini ihmal edib

hiç bir kıymeti yokmuş gibi bir hâlin olabileceğinden o güne mahsus olmak üzere oruç tutmak yasaklanmıştır. Oruç tutmak yasaklanınca cuma günleri oruç tutan kimse, Bid'at işlemiş olur. Bid'atı işleyince sünnetin hükmünü de terk etmiştir.

Cuma günü ve gecesi ile ilgili pek çok faziletler beyan edilmekle beraber, diğer gün ve gecelerinde kıymetini takdir etmek lâzımdır. İşte bu haftanın diğer günlerine de değer vermek için, o güne ve o gece mahsus değişik ibâdet şekli yasaklanmıştır.

Türkiyede bir çok yerde cuma gecesine mahsus olmak üzere tevbe ve nikah tazeleme yapılır. Haftanın diğer günlerinde ve diğer vakitlerinde yapmayıp sâdece cuma gecesine mahsus olmak üzere yapıldığından, o gece ce-mat camide çoğalır. Sebebi de İmam nikah tazeledecek ve günahımıza tevbe ettirecektir. Cumaya mahsus bir ibâdetin icrasını yasaklayan mübarek peygamber efendimizin buyuruğu, seneler sonrası ne şekilde tehlikelere sebeb olduğunu göstermiş oluyor.

Tevbe ve istiğfar ve her hangi bir nikah tehlikesi karşısında nikah tazelemek şer'an var ve lazımdır. Fakat böyle bir geceye veya bir vakte tâyin

etmek doğru değildir. Tevbe ve istiğfar her saat yapılabilecek ve yapılması icab eden bir vazifedir.. Nikah tazelemek ise, ne zaman îcab ederse, vakit geçirmeden zamanında yapılması lazımdır.

Aslında beş vakit farz namazın akebinde istiğfarda bulunmak (istiğfar etmek) sünnettir.

Tecdidi îman ve nikah hükümlerinin geniş şekilde izahı, fıkıh ve.ahlak kitablarında zikredilmiştir. Bir nebze malumatta, «İslama sokulan Bid'at ve Hurafeler» adlı esermizin ikinci çilelinde mezkûrdur.

c - Bid'at amellerden birisi de, Muharrem ayının onuncu günü (Aşura günü) tek başına oruç tutmaktır.

Yahudiler daha evvel muharremin onuncu günü çeşitli sebebierden dolayı

oruç tutarlardı. Bu Medîneye hicret eden Rasûlüllah saüallâhü aleyhi veseflem bu hâli görünce veya hayberin fethinde yahûdîierin bu hâlini gördüğünde şöyle buyuruyor: .

«Aşura günü (Muharremin onuncu günü), oruç tutunuz, fakat bir gün evveli veya bir gün sonras.ı ile beraber tutarak yahudilere muhalefet ediniz.»[279]

Şu halde sünnete uygun olan. Muharrem ayının onuncu günü oruç tutmak isteyen kimse, ya dokuzuncu gün ile onuncuyu beraber tutacak veya onuncu gün ile onbirinci günü beraber tutacaktır.

Binaenaleyh tek başına muharremin onuncu gününü tutmak sünnete muhalif ve izni şer'İ bulunmayan bir Bid'attır.

Bid'atın îtikad ve amelle ilgili olanlarının bir kısmını «İstâma Sokulan Bid'at ve Hurafeler» adlı eserimizde beyan ettiğimizi hatırlatırız. Birde aynı eserin üçüncü cildinde sâdece amellerle ilgili Bid'attları, yakın zamanda müslüman kardeşlerimize sunacağımızı bildiririz.[280]

Tercümesi:

188 - (49) Hassan (R.A) den mervidir, dedi:[281]

«Bir kavm dinlerinde (kötü olan) Bir Bid'atı ihdas ettiklerinde, Allâhü teâla o Bid'at kadar sünnetten saymayı takdir eder. Ondan sonrada o soyulan sünnet (iyilik ve iyi amel) kıyamete kadar o Bid'atı ihdas eden kavme bir daha avdet etmez.»[282]

Îzahat

Râvî Hassan bin sabit (R.A), Medînedeki hazrec kabilesine mensub En-sâri kiramdan ve peygamber efendimize inananların evvelinde olanlardan dır. Fakat biraz korkaklığı olması hasebiyle muharebelere iştirak etmediği zikredilmektedir. Bununla beraber gayet güzel şiir söylediğinden Rasûlü Ekrem efendimizin medhiyesini en güzel ifâdelerle yapar ve islam düşmanları müşrikleri de fevkal'âda hicv edici cümlelerle zemmederdi.

Kendisinin künyesi, Ebülveliddir. Ebû Abdirrahman da denirdi. Peygamber efendimizi müdâfaa ve müşrikleri kötüleyci ifâdeleri ile onları perişan ettiğinden kesici kjlıc babası manasını ifâde eden «Ebülhassam» künyesi ilede söylenirdi.

İslâmı kabul ettiği zaman, kendisi altmış (60) yaşında idi. Müslüman oldukdan sonra da bir altmış sene daha yaşayarak yüz yirmi yaşına kadar yaşamıştır.

Şâırunnebİ - Peygamberin şâiri olmasıhasebiyle, Peygamber sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz Mescidi şerifde Hassan (R.A) için bir hitabe yeri ayırmıştı. Peygamber efendimiz hakkında güzel hitabette bulundukları zaman, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem onun hakkında şöyle buyururlardı :

«Rasûiüliâhi müdafa ettikçe hak celle ve alâ Hassanı teyid eder.»[283]

Hz. Hassan {R.A}, yüz yirmi yaşında hicretin elli dört (54) tarihinde Medînei münevvere de vefat etmiştir. Kendisi gibi. Pederi, büyük pederi ve daha büyük pederi yüz yirmi (120) şer yaşlarında vefat etmişlerdir.

Kendisinden Hz. Aişe, Hz. Ömer ve Ebî Hureyre hadîsi şerit rivayet etmişlerdir, Allah hepsinden razî olsun. Amin.

Hz. Hassanın beyan ettiği mübarek cümlede çok mühim bir husus belirtilmektedir. Bir cemaat ve bir millet de, Bid'at-ı seyyie denilen kötü bir Bid'at işlenirse, orada mutlaka, bir sünnetin yok olacağı beyan buyurulmaktadır. Bu mübarek sözün ihtiva ettiği hükmün manası da günümüzde pek ayan ve beyan şekilde görülmektedir.

Meselâ, Cuma günleri hatib efendi hutbeye çıkınca namaz, niyaz, kelam, selam ve emsali her türlü okuma ve diğer ibâdetler yasak iken, hatib hutbeye çıkınca içerde okunan ezana ya evvelinden itibaren İcabet edenler görülür veya ezanın bitiminde mutlaka müezzinle beraber, «LAİLÂHE İLLALLAH» diyeceklerdir. Ne kadar da îkaz edilse, farz ve sünnetin yerini bir Bid'at işgal edince, onu bıraktırmak çok güç olduğundan bırakmazlar.

Keza farza başlamazdan evvei bâzı memleketlerde müezzinler ihlas okurlar. Bu yapılan amei Bid'attır. Bıraktırmak meseledir. Bu meselenin iç

yüzünü bilenler dahi çeşitli nedenlerle ihtilafa düşerler, nihayet, «ihlâslılar ve ihlassızlar» diyerek dedi kodu yaparlar. İşte buda gösteriyorki, ihdas edilen bir Bid'at, yok edilmekte çok güçlük çekilmektedir ve aynı zamanda o Bid'atın yıkdığı sünneti ki. Peygamber efendimizin işlediği şekli tekrar yapmak ve yapdirmak meseledir,

Mezarlıkda kabirler üzerine yapılan taşlar, kubbeler ve daha başka haram olan israf ve Bid'atları yok etmek veya önleyib sünneti icra ettirmek-de, bir başka felâkettir. Hadîsi şerifde belirtildiği üzere, öldürülen sünnet, nerede ise, bir daha ihya edilemiyor.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi veseliem efendimizin işlediği şeklini bırakıb kendilerinin ihdas ve îcad ettikleri Bid'adlardan birisi de, beş vakit namazdan sonra cami içinde sıralanıp birbirleri ile musâfahalaşmakttr. Gerçi bâzı bilginler, Bid'atı hasene kabul ederek cevaz vermişlerdir. Fakat gerçek ve hakikat olan. Mekruh ve Bid'attır.

İmamı Nevevîden naklen İbni Abidin şu cümleleri nakletmiştir: «Sen bilki, Her karşılaşmada musâfaha yapmak müstehabdır. Fakat insanların âdet edindiği sabah ve ikindi namazından sonra yapılan musafa-halaşma'nın şer'i şerifde aslı

yoktur. Lakin musafahalaşmakda yinede beis yoktur. Zira musafahanın aslı sünnettir...

— Şeyh Ebilhasen El Bekri (R.A) İse dediki : İmamı nevevînin ikindi ile sabah namazını kayıtlaması, onun zamanında o iki vakitte âdet olduğundandır. Aksi takdirde bütün vakitlerde yapdıkları da tâkib eden hallerdendir. Şirinbilâlîde, «Musâfaha» risalesinde aynen zikretmiştir. Ve Şemsilhanûtî (R.A) dan şunları da nakletmiştir : Nassın umûmunun hükmü, musafahanın aslının meşrûiyyetinden dolayı cevazına fetva vermiştir. Muvafık olanda budur. Metinlerin mutlak musafahanın meşrûiyyetini zikretmesinden dolayı şârihde böylece zikretmiştir.

— Fakat namazdan sonra musâfahaya husûsî olarak devam edilirse, bilhassa buralarda bu musafahanın sünnet olduğu cahillerce bir hükme varılabilir, denilir. Böyle olunca da diğer vakitlerde (karşılaşınca) yapılması gereken sünnete ziyade olarak bir sünnetin ver olduğu anlaşılabilir. Halbuki buralarda (namazlardan sonra) musafahalaşmak siefden hiç bir kimse ele işlemediği kelamlarından açıkça anlaşılmaktadır.

— «Muîtekad» isimli eserden naklen «Tebyinulmeharim» de şöyle nakl-oiunmuştur:

«Her hâlü karda namazın edasından sonra musafahalaşmak, kerâhat-tır. Zira sahâbei kiramdan (Allah onlardan razî olsun) hiç birisi namazın edasından sonra musâfalaşmamışlardır. Ve namazdan sonra musafahalaşmak, Râfızîlerin sünnetlerindendir...

— Sonra Şafiilerden İbni hacerden beyan edildiğine göre; Namazın edasından sonra musafahalaşmak, şer'i şerifde aslı olmayan bir mekruh ve Bid'attır. O Bid'atı işleyen, evvelâ uyarılır, ikinci sefer tâzir edilir. Sonra İbni Hacer (R.A) dediki : Mâlikîlerden İbnülhac MEDHAL adlı eserinde dedi :

«Namazın edasından sonra musafahalaşmak, Bid'atlardandır. Şer'i şerifde musafahalaşmanın yeri, ancak ve ancak müstüman diğer bir müslü-mn kardeşi İle karşılaştığı zamandır. Namazların arkasında değildir. Binaenaleyh Şer'î şerif musafahayı nereye ve nerede koymuş ise, koyduğu yerde işlemek gerekir.

Yerinden başka yerde yapılırsa, o musâfaha yasaklanır. Ve namazlardan sonra musafahayı işleyenler, sünnete muhalif olarak işledik lerinden men edilir...»[284]

Yukarda en açık bir şekilde naklettiğimiz gerçekler karşısında, müslü-man kardeşlerimize dikkatli ve uyanık olmalarını tavsiye ederiz. En doğru olanı, namazlardan sonra musafahalaşmayı terk etmektir. Başka zaman ve mekanlarda müslüman müslümanla karşılaşınca velevki âdet vechi üzere olmadan cami içinde tesadüf edilse dahi, birbirleri ile musafahalaşmaları sünnet veya müstehabdır. Çok ve çok sevabdır.

Bu Mes'elenin namazdan sonra ki yönü, «İslama sokulan Bîd'at ve Hurafeler» adlı eserimizde bir nebze bahsedilmiştir. Diğer vakitlerde yapılması meşru olan musâfaha hakkında da, «Mülteka Tercümesi» isimli eserimizin n\ <rdüncü cildinde zikri geçmiştir.

İşte bir kaç misal ile açıklamaya çalıştığımız Bid'atı, işleyib-sünneti öldürmenin açdığı yaralar ve o ihdas edilen Bid'atın giderilmesi ile tekrar sünnetin ihyası ne hal ve durum alıyor. Allâhü teala Peygamber efendimize muhalefetten bütün müslümanlarla bizleri korusun. Amin.

Sünneti yıkmak, bir yetişgin ağacı kökünden söküp atmağa teşbih edilmiştir. Gelişmiş ve kökleşmiş bir ağaç bütün kök ve budaklarından kopduğu için, tekrar başka bir yerede dikilse, tutması ve dirilip hayata devam etmesi çok ve çok güçdür.

Yıkılmış bir sünnetin tekrar diriltip yerine oturtarak İhya edilmeside o kadar güçdür. .

Birde Bidîatla mücadelede, fitne ve cidal yoluna girmeden yok etme yolunu tâkib etmek, en doğru ve isabetli harekettir. Zira âyeti kerîme ve hadîsi şeriflerde beyan edildiği üzere, fitne çıkarmak veya uyuyan fitneyi uyandırmak, adam öldürmekten daha eşed ve daha büyük günahdtr.

Şu halde mes'eleyi iyi bilen, nasihat ve ikaz yolunu iyi yapabilecek ve sözü

dinlenecek bir yetgiii, emri bilmâruf ve nehyi anilmünkerle mücâdele yolunu tatbik etmelidir.[285]

Tercümesi:

189 - (50) İbrahim Bin meysere (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V.) buyurdu :[286]

«Bir kimse, Bid'at sahibine tazim (ve yardım) ederse, işte o kimse mutlak surette dînin yıkılmasına yardım etmiş olur.»[287]

İzahat

Râvî İbrahim bin Meysere (R.A), Taiflidİr. Mekkei Mükerremeye gelib sakin olduğu da olmuştur. Tâbiîndendir. Tabiînin hadis hafızlarındandtr ve hafızların beşinci derecede olduğu beyan edilmektedir. Vefatı, hicretin otuz ikinci (32.) senesinde vuku bulmuştur.[288]

Hadîsi şerifde beyan edilen hükmün ehemmiyetini günümüzde daha fazia anlamış oluyoruz. Zira pek çok Bid'atcı ve sapık zındıklara iltifat edilir veya onlarla oturulur ve belkide yapdıkları uydurma batıllara nazar-etmeden çeşitli nedenlerle yardım edildiğinde, kendisine tabiî olan avenelerinin yanında şirinleyor ve kendisinin din tahribatı dahada kuvvet bulmuş oluyor.

Dîni tahrib etmekte en azılı ve en tehlikelilerden birisi olan Bid'atcilara yardım etmek veya onlara iltifat edib mücâdeleyi terk etmek, Rasûlü Ekrem efendimizin buyurduğu üzere dînimizin yıkılmasını veya en ağır din tahribatını meydana getirir.

Bid'atcı ile mücâdele terk edilince, o sapık kendisinin kötülüklerini göremiyen cahillere kendisini haklı ve doğru yolda olduğunu göstererek ve hatta kendisine iltifat eden kimse, biraz dînî yetgiye sahib olursa, bu takdirde de o bilgin adamın kendisine bağlı olduğunu savunarak dahada zararının artmasına sebeb olur. Bu hallerin böyle olduğu şekillere ve hâdiselere pek çok yerde ve çeşitli zamanlarda bizzat şahid olduğumuz vâkîdir.

Bu kabil tehlikeler, müsfümamn batıl ve belkide küfür olan bir çok kötü akîde ve amelleri doğru ve hak zannederek inanıb amel edeceklerdir. İşte böyle tehlikelerden korunmak için, Bid'atcı kimselere yardım etmemek, onlarla oturmamak ve karşılaşıldığı zaman, kendilerine iltifat etmeyip îtikad ve amellerinin kötülüğünü îkaz ederek mücadele etme yolunu yap maya çalışmak, en güzel ve isabetli harekettir.

Hasanı Basri rahimehullah şöy demiştir:

«Bid'at sahibi ile oturma, zira o kimse senin kalbini hastalaştırır.»

(Elbidau.47] İmamı Evzâî (R.A) de şöyle demiştir:

«Bıid'at sahibi ile münakaşada kendinizi emin görmeyiniz. Zira onun fitnesi, sizin kalbinize şüphe kanalı ile intikal edebilir.»

{Elbidau vennehyü anha, 53) İbrahim Teymî Hz. ri de şöyle demiştir:

«Bid'atcılaria konuşmayınız. Zira kalbinizıin irtidad etmesinden (Dinden çıkmasından) korkarım.» (îtisam, C. 1, 84)

Yahya bin ebî Kesîr fR.A) de demiştir ki : «Yolda bir Bid'at sahibi ile karşılaşdığında, hemen başka bir yolu tut.»

(îtisam, C. 1,84)

Fudayl biri lyaz (R.A) da şöyle demiştir : «Bir kiimse, Bid'at sahibi ile oturursa, ona ilmi hikmetten verilmez.»

(îtisam, C. 1,90) Ebû kılâbe (R.A) de demiştir: «Bir adam, bir Bid'at uydurursa, kılıçla boynunu vurmak helal olur.»

(îtisam, C. 1,83) İmamî Gazâlî merhumda şöyle demiştir:[289]

«Şüphesiz böyle (zındık, sapık ve Bid'atcı sahte) adamlgrı öldürmek, yüz kâfiri öldürmekten daha evla ve sevabdır.»[290]

Tercümesi:

190 - (51) İbni Abbas (R.A) den mervidir, dedi:

«Bir kimse, Âlânın kitabını (Kur'anı Kerimi) tâlim eder, sonra o Kur'ani kerimde (emri ilâhi ve nehyi ilâhîden) olan hükümlere tâbi olursa/Allahü

teâla, o kimseyi dünyada dalâletten hidâyete sevk eder ve kıyamette o kimseyi kötü hesabdan korur.»

Diğer bir rivayette İbni Abbas (R.A) şöyle dedi :

«Bir kimse Allahü teâlamn kitabına (Kuranı Kerime) iktidâ ederse, dünyada sapıtmaz ve âhirette zahmet çekmez, azab olunmaz. Sonra şu meal-laki âyeti kerimeyi okudu :[291]

«Kim benim hidâyetime uyarsa, işte o sapıklığa düşmez ve âhtrette zahmet çekmez.» " [292]

İzahat

İbni Abbas (R.A) in beyan ettiği mübarek cümlelerde de dünya ve ahi-seâdetinin Kur'ana tâbi olup Kur'anı kerimin.hükümierine gerçek şekil-. Je İtirazsız inanıb dediği hükümlerle amel etmektir.

Evet Kur'ana tabî olup dediği ile amel etmek, insanı dünyada pek çok syan ve kötülükden muhafaza eder ve âhirette de çetin ve korkunç hisab-lan ve cehennem azabından korur.

Meselâ ; Kur'anı kerim, namaz kılmayı, zekat vermeyi, hacca gitmeyi, maya babaya itaat etmeyi, akrabalara sılaya gitmeyi, selamlaşmayı, ihlas a amel etmeyi, setrulavrete riayet etmeyi, komşu hakkına ve yetimlerin korunmasına dikkat etmeyi ve daha pek çok emirlerin yanında, Şarab içmeyi, kumar oynamayı, yalan söylemeyi, hırsızlık yapmayı, haksız yere jdam öldürmeyi, iftira etmeyi, zina yapmayı, gıybet etmeyi, zulumda bulunmayı, kin ve buğuz etmeyi, hased ve fesatlıkda bulunmayı, kibir ve ucubda)ulunmayı ve daha pek çok haramları yasaklapıış «yapmayınız, yaklaşmadınız, uzak durunuz» demiştir.

Yukarda saydıklarımızın her birine hakkı ile riayet edenler, hem dünya-huzur ve sadetini görür ve hemde âhiretteki elim hesab ve azabdan kur-:ulur.

Meselâ; namazını dosdoğru kılan bir kişi, her türlü kötülükten kendini îorur ve imkan dâhilinde bütün iyiliklere yanaşır ve kendisinden ne bir nsan ve nede bir hayvan zarar görmez. Tabiîki, bu namazı dosdoğru kılan plmselerde görülür. Yoksa şartlarına riayet edilmeyen, gösteriş ve başkasının baskısı, korkusu ile kılınan namazlarda böyle şeyler görülmez. Keza fidet ve görgü İcabı namazı

kılıb hakkın rızasına uygun olub olmadığı hususlar düşünülmez ise, bu namazdanda hiç bir fâide görülmez. Beikide Allah muhafaza yerli azıb sapıtmasına ve çeşitli hile ve dalavereye tevessül itmeye sebeb olabilir. Çünki bir ibâdet ve iş, şartına riayet edilerek yapıl-nazsa, o işin sonu felâket ve en azından o işin zararını görmektir.

Zaman ve şartına riayet edilmeden evlenenler, tarlaya tohum atanlar, her hanki bir işe keza şartına riayet etmeden başlayanlar, hiç bir zaman randıman alamazlar ve hatta yerine göre çok yaralar açan ve altından kal-kılması güç olan mesele ve zararlarla karşilaşanlar çok görülmüştür ve aynı şekiller görülebilir.

Keza şarab içen bir kimse de, namazdan niyazdan uzaklaşır. Sevgili dostları ile düşman olur. Tenbellik ve atâlet ve daha zina, yalan, iftira, adam öldürmek gibi pek çok kötülükleri işlemeye ve işletmeye sebeb olur. Evinde huzur ve rahatlık diye bir şey kalmaz. Komşuları bîzar eder, sarhoşkafa ile gelib ailesine talak verir, böylece karısını boşar. Aile ve çocuklarına bakmaz, onların ihtiyaçlarını hiç düşünmez.

İçki içen kimseden, melekler uzaklaşır, şeytan musallat olur. insanların maskarası olur. Allanın sevgisinden mahrum olduğu gibi insanların içinde itibar ve sevgisinide yok eder.

Hulasa beş vakit namazını kılmayan veya hakkı ile namaz kılmayıp aldatmaca namaz kılanlarla, içkiye mübtelâ olan kimseler, cemiyet, cemaat, aile ve millet için çok zararlı ve kötü adamlardır. Buradaki kötülüklerinin cezası, ile ahirettede çok şiddetli hisab ve azaba müstehaklık vardır.

Öyle ise, tek kurtuluş kur'anda ve .kur'ana tabî olmaktadır.

İşte Kur'ana tâbi olan ve olmayanlara âit vermiş olduğumuz bir İki misal ile, İbni Abbas (R.A) m ne demek istediğini açıklamış oluyoruz.

Kur,arıı kerîme ittiba edib buyurduklarını harfiyyen yerine"^getirenlerle, muhalefet edenlerin fenalık ve felâketlerini bir kaç âyeti kerîme ve hadîsi şe_ firleride zikrederek bu beyan ettiğimiz kıymetli sözün ve bizim açıklamamızın ana kaynaklarını öğrenmiş ve öğretmiş olalım.

Kur'anı kerimin bir âyetinde şöyle buyurulmuştur:

«Bu, O kitabdırki kendisinde (Allah katından gönderildiğinde) hiç şüphe yoktur. (O kitab) Takva sohibleri için doğru yotun tâ kendisidir.» (Bakara sûresi, 2)

Ayeti kerîmede beyan edildiği üzere hakka inanıp hak teâladan gerçekten korkan kimseler, Kur'anın hidâyet ve rahmetinden müstefid olurlar. Kur'ana hakkı ile inanıp hak teâladan gerçekten korkmayanların ise hidâyeti Kur'anın riasîbi hemen hemen yoktur. Takva sahibi olarak Ailâhın yasaklarından kaçınıp emir buyurdukları hükümleri işleyerek Kur'anın hidâyetinden istifâdeye çalışmak, akıllı müslümanlar'ın amelleridir.

Diğer âyeti kerîme meali şöyledir:

«Ey insanlar! İşte size, Rabinizden bir nasihat, kalblerdeki şüphelere bir şifa ve müminler için bir hidâyet ve rahmet olan Kur'an geldi.» (Yûnus sûresi, 57)

Diğer bir âyeti kerîme meali:

«Hepiniz Allanın ipine (din ve şirîatına, Kjur'anı kerîme) sımsıkı sarılın, birbirinizden ayrılıb dağılmayın.» (Ali İmran sûresi, 103}

Kur'anı kerîme sanlıb hidayet ve seâdete nail olmanın yolunu tarif ve îzah eden âyeti kerîmeler daha pek çoktur. Ancak biz bir kaç âyeti kerîmenin mealini nakletmekle iktifa edeceğiz. Ayrıca bâzı âyeti kerimelerin meallerini de yukardaki hadîsi şeriflerin îzah kısmında naklettiğimizi de hatırlatırız.

190 nolu İbnİ Abbas (R.A) in kıymetli sözünü açıklayan ve dayanağı şeklini alan bir kaç hadîsi şerifi de nakledelim.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin beyan buyurduğu bir hadîsi şerifinde Kur'anın yegâne hidâyet ve doğruluk kaynağı olduğu şöyle zikredilmiştir:

«Muhakkak ki Kur'an, şefaat edicidir ve şefaati kabul olunmuştur (kabul olunacaktır) ve Kur'an (inananmayan veya amel etmeyenler hakkında) davacıdır ve dâvasıda kabul olunmuştur (mutlaka dâvası kabul olunacak-t.r.)

— Bir kimse, Kur'anı önüne alırsa (Kur'anın dediği ile amel ederse), Kur'anı kerim o kimseyi cennete götürür.

— Bir kimse de, Kur'ant arkasına bırakırsa (Kur'anın dediği ile amel etmeyip tersine giderse), Kur'an o kimseyi cehenneme götürür.»[293]

Diğer bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur:

«Bir kimse, Kur'anı okur ve kalbinde hafız olarak muhafaza eder, sonrada Kur'anın helal dediği ile amel eder ve haram dediğinden kaçınırsa, Al-lâhü tala o kimseyi cennete katar ve o kimsenin ehli beytinden on kişinin hepside cehennemlik iken on adedine şefaatini kabul eder.»

(Tirmizi, Ali R.A den rivayet etmiştir. Berîka, C. I, 69) me sevk edileceğini beyan buyurmuştur.

Yukarda mealerini nakletmiş olduğumuz hadîsi şeriflerin birincisinde, Kur'anı kerime sarılıp mueibi ile amel eden kimseye, kur'anın âhirette şefaatçi olacağını ve şefaatinin da mutlaka kabul olunacağını beyan buyurmuş ve aynı hadîsi şerifin devamında Kur'anı kerîmin hükümlerine riayet etme-vip tersine giden kimseyede kur'an! kerîmin dâvâcı olacağını ve dâvasının-da kabul edileceğini beyan buyurmuştur.

Aynı zamanda şefaat edilenleri, kur'anı kerim ebedî seâdet yeri olan cennete katacağını ve davacı olduğunuda, ebedî azab yeri olan cehenneme sevk edeceğini beyan buyurmuştur.

İkinci hadisi şerifdede, Kur'ant Kerimi okur ve lafzını ve mânasını kalbinde muhafaza ederek mucibi ile amet edeni de, Allâhü teâla cennete katacağını ve kur'anın hükmü ile amel eden hafızı kelam âlim, akrabasından

cehenneme gitmeleri vâcib olanlardan on adedine şefaat edip cennete girmelerini sağlayacağını beyan buyurmuştur.

Ne mutlu o kimselere ki, kur'ana bağlı ve kur'anin hükmü ile amel edenlere ve kur'ana hafız olup kur'anın dediği ile amel eden bir hafızı kelâm âlimin akrabası olanlara!..

Ve ne kadar yazık o kimselereki, Kur'anı kerîmi öğrenib ve evinde bu-iundurubda mucîbi ile amel etmeyip Kur'anın davacı olduğu adamlara!.

Cenabu hak bütün müsîümanlarla bizleri ve neslimizi, Kur'anın hükümlerine bağlı olarak kur'anı kerimin şefaatına nail olanlardan kılsın. Amin. [294]

Tercümesi:

191 - (52)İbin Mes'ud (R.A) den mervîdir.

, «Allâhü teata, sıratı müştekimi (doğru yolu) misal ile beyan etti {ve buyurduk! :) Sıratı müştekimin iki tarafında iki duvar vardirki, o iki duvarda aa açılmış kapılar vardır. Kapılar üzerinde sarkan örtüler vardır. Sıratın (doğru yolun) başında dâvetci vardır.

— O dâvetci derki ; Doğru yol üzere istikamet ediniz (Doğru yoldan gidiniz) Ve eğriliklere sapıtmayınız.

— O sırâtm başında ki dâvetçinin üstünde bir dâvetci daha vardır O da, şöyle davet eder; her ne zaman bir kul o kapılardan (eğri yollardan) bir

şey açmak isterse, hemen o dâvetci, yazıklar olsun aman o kapılardan en azını (kolay ve harfifini) dahi açma. Zira açarsan içerisine g,irersin.

— Rasûtüllah sallâllahü aleyhi vesellem efendimiz, bu temsilî beyandan sonra bu cümleleri şöyle tefsir buyurdu ve haber verdi ki:

— Muhakkak o sıratı müştekim, İslamdır.

— Sıratı müştekimin etrafındaki duvarlar da açılmış kapılar, Allâhın haram kıldığı şeylerdir.

— Şüphesiz ki sarkan örtüler, Afâhü teaianm hadleri (Çizdiği hudüdlar, cezaî müeyyideler veya açıkça beyan etmeyip şüpheli olan hükümleri) dir.

— Sıratı müştekimin başındaki dâvetci, Kur'anı kerimdir.

— Onun (Kur'anı kerîmin) üstündeki dâvetci, her müminin kalbindeki

Allâhın vaizidir. (Melek-in ilham ve İkazıdır)»

(Hadîsi, Rezîn ve Ahmed bin hanbel rivayet etmiştir.)

192- (53) Yukardaki hadîsi, Beyhakî «Şuabil îmânında» Nevvas bin Sem'an (R.A) den rivayet etmiştir. Keza Tirmizi de bu zattan rivayet etmiştir. Ancak Tirmizî daha muhtasar olarak zikretmiştir.[295]

İzahat

Hadîs şerifde Rasûlü Ekrem efendimiz çok açık bir şekilde teşbih ve temsil ederek, Sıratı Müştekimi ve onun nasıl bir yol olduğunuda beyan bu-'yurmuştur. Sıratı müstekîmin başındaki dâvetcininde' kim olduğu beyan buyurularak en bariz şekilde aydınlatmayı yapmıştır.

Sıratı Küstekîmin, islam olduğunu ve Sıratı müstekîmin etraf duvarlarındaki kapıların, Allâhın haram kıldığı şeyler olduğunu ve duvar etrafında sarkan örtülerin de hududu ilâhîler veya şüpheli olan hükümler olduğunu beyan buyurmuştur.

Sıratı müstekîmin başındaki Dâvetcinin İslamın esası ve ana kânunu olan Kur'anı kerim olduğunu, ve onun üstündeki dâvetcininde her müminin ilâhî hidâyete erişmesine liyakat kesbeden kalbi olduğunu beyan etmiştir ki, hak ve hakîkaîa susamış hakkın lutfuna mazhar olmuş kalbler, bu davetlere ve dâvetcilere kulak verib nasibini alırlar.[296]

192 nolu hadis Râvîsj Nevvas bin Sim'an veya Sem'an (R.A) ashabı kiramdandır ve ashabı suffadan olduğu beyan edilmiştir. Samda sakin olmuştur. [297]

Tercümesi:

193- (54) İbni Mes'ud (R.A) den mervidir, dedi:

«Bir kimse, sünnet işlemek isterse, ölmüş sünneti işlesin. Zira sünneti dirilten kişi, fitneden emin olmaz. İşte ölmüş sünneti gerçekten ihya eden kimseler, Muhammed Sallâllahü aleyhi veseilemin ashabıdırki, bu ümmetin en efdahdır. Kalpleri en ihlaslı, ilmin derinlerine en iyiî vakıf olan ve amelde külfeti en az olan kimselerdir.

— Onları Allahü teâla mahlukatı arasında nebisi ile sohbet etmeye ve dini mübîni islâmın ikâmesine seçtiği mübarek kimselerdir.[298]

— Binâenaleyh onların başka kimselere üstünlüğünü bildiriniz, onların eserleri {tâkib ettikleri yolları) üzerine tabî olunuz ve onların ahlak ve iyi haHei-ıini kudretiniz yettiği nisbette sarılınız. Zira onlar, dosdoğru yol üzere-dirler*î) [299]

İzahat

Sohâbeı kiramın fakih, Müfessir ve âlimlerinden birisi olan ve aynı zamanda Rasûlüllah sallâllahü aleyhi vesellem efendimiz zamanında fetva verme hakkına sâhib olanlardan İBNİ MES'UD (R.A) in yukardaki kıymetli sözünün birinci cümlesi olan, «Bir kimse, sünnet işlemek isterse, ölmüş sünneti işlesin. Zira sünneti dirilten kişi, fitneden emin olmaz.» bu kelime ve tavsiyelerine

aikkat etmek gerekir.

Ölmüş sünneti ihya ederek amel etmek, bilhassa günümüzde çok mühimdir, erkeklerden camiye cemaata gelmeyenlerin içinde kalkıp camiye eemaata gitmek, hdtta namazları kılmayanların içinde kalkıp namazı kılmak, kadınların çırıl çıplak sokağa çıkdıkîarı bir zmanda, knsını. kızını ve diğer yakınlarının hanımlarını islamın beyan ettiği tesettüre bürüyerek elbiseterini giydiren ve gayen kimseler, elbette çeşitli itham ve taaruzlara maruz kalacaklardır.

Beş vakit namazını kılan ve cemaata giden müslümana, «Gerici, yobaz, mürteci eski kafa, ham adam, zevk ve hayattan haberi yok zavallı, moüa, bizim softa, şeriatçı ve sair» kelimelerle sözde itham ederler. Aslında bu kelimelerin bir çoklarını duyan müslüman, iftihar etmesi lazımdır. O zavallılara da ıslahları için hayırlı duada bulunması en doğru yollardan biridir.

Örtünmüş islam kıyafetli hanım ve kizlaradd, «dadı gibi geyinmiş, küflü kafalı kadın, öcü gibi kendini saklayan mahluk V.S» cümlelerle hakaret etmeye çalışırlar.

İbni Mes'ud (R.A) in tavsiyesi de böyle terk edilmiş veya yapılması güçlük kazanmış islam esaslarını işlemek, en iyi ve en güzel amellerden olduğunu beyan buyurarak bu tahkir ve tezyiflere karşı sabırla mukabele etme yolunu da tavsiye etmiş oluyor.

Günümüzde baldırı bacağı açık islam kadınına benzemeyen çıplak kıyafetli kadın ve kızların ve hatta erkek pantolonu giyerek en âdî şekillere bürünen bir cemiyetin kadın ve kızlarının içinde kadınların kendilerine has bürünme ve örtünme olan elbiselerini giyerek setrülavrete riayet eden hanım lar, elbette göze batacak, elbette o ahlaksızlar tarafından ayıblanacaklardır. Çünkü onlar gibi geyinib veya onlar, gibi örtüp saklanması farz olan vucud-iarını açmayorlar, yabancı erkeklere kendilerini peşkeş çekercesine sokağa çıkmayorlar. O müslümanlığm gerektirdiği elbiseye bürünen hanımlar, onlar gibi gayri müsiim kadınları ve onların giyimlerini taklid etmiyorlar. İslamın ve müslüman hanımların emir ve giyimlerini tatbik ediyorlar. Müslüman hanımlar, yabancı erkeklerden kaçınırlar, onlar gibi rast gelen erkekle arkadaş olub iffet ve namuslarını yıkmazlar.

Keza sakal, bıyık, hac, kur'an tâlimi ve din tedrisatı yapılan okul, müessese ve emsali yerlere din tâlimine gidenlere karşı, kötü davranışda ve kem gözlerle bakışlar da bulunanlar karşısında, hiç çekinmeden ve yılmadan bu kudsî vazifeleri yapmakda, İbni Mes'ud hazretlerinin tavsiye ettiği ölmüş veya ayıblanır hâle gelmiş sünnetleri ihya etmek, elbette çok fevka-lâda bir ameldir.

Gerçi bu saydıklarımız ve daha saymadığımız pek çok islam esaslarını icra etmek, kolay olmayor. Çeşitli itham ve tahkirlere mâruz kalınabiliyor. Zâten İbni Mes'ud hazretlerininde dikkat ve tavsiyesi, ölü bir sünneti veya ayıplanan bir islam esâsını yaparak diriltme esnasında çeşitli fitne, ve fesatlıkların olabileceğini de hatırlatması o mühim olan amelleri işlemezden evvei bu hallerin olabileceğini düşünerek ona göre tedbir ve dikkat etme hususunu belirtmektir.

Ashabın ilk müslüman olup islam esaslarını nasıl icra ettikleri ve ondan sonraki asırlarda gelen pek çok büyükler, islâmin ana esaslarını yaşamak ve yaşatmak için ve hatta islâmı yıkmaya veya tahrib etmeye yönelik ne kadar, Bid'at ve hurafeler, ortaya atılmış ise, onlarla amansız bir şekilde yılmadan hayat pahasına da olsa, mücâdelelerine devam etmişlerdir.

Günümüzde islâmı bilmeyen bir takım cahil kimselerin, islam dellalhğına çıkarak islâmın mübelliği Peygamber efendimizin yaşantı ve buyruklarına zıd hareketler ve sözlerde bulunmaktadırlar. Haddini bilmeyen cahil zorbalarla efbet mücâdele etmek cidal olacağından sâdece islâmın esâsını beyan ederek gerçekleri aydınlatmakla itifa edeceğiz.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz, haç vazifesini îfa ederken ihrama girince başını açmış ve başı açık olarak gezmiş ve ibâdet yapmıştır. Diğer zamanlarda hep başına bir şey geymiş ve başına sarığını sararak hayatına devam etmiştir.

Rasûlüllah (S.A.V) efendimizin hayatı bu şekilde devam ettiğinden, fukaha ve muhaddisler, hac mevsiminde ihramlı iken başın açık olmasından başka yerlerde, başı açık namaz kılmanın kerâhat olduğunu beyan etmişler ve sokaklarda başı açık gezenlerin naklettikleri veya şehâdet ettikleri hadîsi şerifin makbul olmayacağı ve hatta mahkemelerde şehâdetlerinin red edileceği beyan edilmiştir.

Fıkıh kitablarının metninde şu hüküm mezkûrdur :

«Başı açık namaz kılmak, mekruhdur. Ancak tezellül ve tevazu için olursa, mekruh değildir.»[300]

Fethulkadir de şu hükümler mezkûrdur:

«Haya etmeyen bâzı kimselerinde, şehadetleri makbul değildir. Tek başına gömiekcek insanların yanında yürümek (dolaşmak) ve ayak uzatmak ve hafiflik (aşağılık, adîlik) sayılan, edebsizlik, mürüvvet ve hayanın azlığından sayılan yerde başını açan (başı açık gezen kimseninde) şehâdeti mer-düttür.» [301]

Usûlü Hadis şerhinde de Davudulkârısî şu satırları yazmıştır:

«Ve hafiflikden, hayanın azlığından sayılan yerde başını açan kimsenin, hadisi şerifler hakkındaki şehâdeti kabul olunmaz.»[302]

İşte sokaklarda başı açık dolaşıbda başlarına memleketin örfü ve zaruri halleri karşısında çeşitli fes, şabka gibi bir şeyler giyerek başlarını örtenlere laf atan zavallılar, çok tıata ve yanlışlık içinde olduklarını bilmelidirler. Eğer teşbih maksadını iddia ediyorlarsa, şimdi başı açık gezmek daha fazla teşbihi gerektirmezmi?...

Aynı zamanda müminler çeşitli yasak ve nedenlerle, başlarına sarık ve takke giyemeyince başlarını örtmeleri gerektiğine göre, ne giymelidirler?...

Zaruretler, haramları bile mubah kıldığına göre, başlarına mutlaka bir sey giymeleri lazım olduğundan, teşbih ve teşebbüh maksadı olmadan, kasket ve sâireyi giymek bir mahzur teşkil etmemesi gerekir. Teşbih maksadı ile geyildiği takdirde, küfür olduğu yazılmıştır.

Hulâsa adlı eserin elfazı küfür bahsinde şu cümleler mezkûrdur:

«Bazı müteahhirin uleması dedi ki, eğer başa geyilen şabka ve emsali olanı sovuğu def etmek (soğuktan korunmak) için veya gayri müsümden alınan inek ancak sahibinin şabkasını geyince südünü sağdırsa, tekfir olunmaz. Şayet şabkayı geymeden inek südünü sağdırırsa, bu takdirde kâfirin şabkasını geye.ı kâfir olur.»[303]

Fetâvâyt Bezâziye de de şu hükümler mezkûrdur:

«Mecûslnin şabkasını bir kişinin başına koyması, denildiki o kimse, kâfir olmaz. Zira o kmse dili ile cenâbu hakkı tevhid edicidir ve kalbi Üe de tasdik edicidir.

— İmamı Azam (R.A) dediki; Hiç bir kimsenin îmanı çıkmaz, ancak girdiği kapıdan çıkar. îmanın girmesi ise, dil ile ikrar ve kalb ile tasdikdir. Halbuki onlarda dâim ve kâimlerdir.»[304]

Yukardan buraya kadar nakletmiş olduğumuz esaslara göre, bir müs-lüman ortada yok edilen ve yaşanmayan sünnetlerden birisi olan başına bir şey geyip gezmeyi yapmakda elbet haklı ve cok yerinde bir amel yapmış oluyor. Bu doğru ve iyi ameli her ne kadar bâzı cahil ve tefrikacılar tasvib etmeseler ve hatta tahkir etseler de, en çıkar yol, mümkin olanı yapmak en doğru yoldur. Başlarına bir şey gelmeden gezenler, Peygambere, muhalefet ettiklerini düşünerek ölmüş veya öldürülmek istenen sünneti ihya etmenin yolunu aramalıdırlar.

Şimdi sünnete muhalif olarak işlenen bir amelde, kolları acık vaziyette namaz kılmaktır. Buda yakın zamanda zuhur etmiş ve bunu bir beis yokmuş gibi işleyen ve savunanlar da maalesef görülmektedir.

Bu hususu da Mehmed Zehnî merhum «NÎMETÜLİSLAM» adlı eserinde şu satırları yazmıştır:

«Erkek olan kimsenin (namazda) kolunu acık bulundurması, mekruhtur. Bu mekruhluk gerek namaza kolu açık dursun, gerekse durduktan sonra kolunu kolayca bir amelle açsın. İbni Abidînin ifâdesine göre; Etek de, yen gibidir. Elini, eteğini cemreyib abdest almayı müteakıb imama rek'atta yetişmek üzere

acele ederek öylece namaza durmuş olan kimse hakkında efda! olan, onları (yen ve etekleri) az bir amel ile indirvermektir.[305]

Kadınların kollan açıldığı ve bir rükün edâ edecek kadar veya açık olarak durdukları takdirde, namazları fasittir.»

Gerçekler orta da iken, yine bu meselede de çeşitli indî ve şahsî görüşler ortaya atarak allâme kesilen yeni müetehid taslakları, çıplak kol ile veya kısa kol ile erkeklerin namaz kılmalarının kerâhat olmadığını savunmaktadırlar. Bu adamlar gibi, kendilerini beğenmiş ve kendi görüş ve düşüncelerini hak ve doğru zanneden iblis kafalı adamiar, her devirde bulunmuştur.

Bütün mesele böyle sapık ve zavallıların karşısında veya yanlarında ölmüş olan her hanki bir sünneti ihya etmek, elbette kolay olmayacaktır. Ciddî mücâdele gerekir.

Şayet hakîkat ortaya konub amel edilmezse, hak ve doğru olan mesele ve sünnetler, tamamen tersine çevrilib bâtıl ve hurafeler birer birer sünnetin yerini tutar.

Sünnetlerin bu yollarla yıkılacağını Abdullah bin Deylemî (R.A) şöyle beyan, etmiştir :

«Bana ulaşmıştır ki, şüphesiz ki dînin gitmesi, sünneti terk etmekledir. Din, birer birer sünnetin gitmesiyle gider. İpin kuvvetininde birer birer kop-masiyle gittiği gibi.» [306]

Yukarda saymış olduğumuz bazı terk edilen sünnetler ve hatta farzlar gibi, isfâmin nurlu yollarını görmeyen ve yaşamayanların içinde, o gerçekleri yaşamak ve hakkı ile müdâfaa etmek, elbette kolay bir şey değildir. Çeşitli imtihan ve ibtilâlarla karşılaşılacaktır. Hak yolcusu ve Bid'aîi yıkıp Sünneti dikme yolunu tutan mücâhid kişiler, her asırda ve her yerde böyle şeylerle karşılaşmışlardır. Yinede yılmadan hak bildikleri dâvaya sadâkatla devam etmişler ve hatta o yolda pek cok şehidler olmuştur.

Şimdi en mühim ve ciddî mücâdeleleri yapmaya çalışanlarda, selefi sâlihîni göz önüne alarak büyük bir iştiyakla ve ruhunu hoşlandıran bir zevkle yapmaya çalışmalıdırlar.

Hak yola inaanlann ve hak müdâfîlerinin öyle olacaklarını cenâbu hak bir âyeti kerîmesinde şöyle buyurmuştur:

«İnsanlar, sandılarmı ki, «İman ettik» demeleriyie birakılıbda imtihan edilmiyecekier?

— Elbette biz (azîmüşşan), onlardan evvelkileri de (pek çok musîbet-lerle) imtihan ettik Muhakkak ki Allah, (imtihan netîcesiyle) sâdık olaniarıda bilecek ve yalancı olanları da bilecek.» (Ankebût sûresi, 2-3)

Hz. Lukman aleyhisselâmın oğluna vasyyet ve nasihatini da halikı zülcelal şöyle beyan buyurmuştur:

«Ey oğlum! Namazı dosdoğru kıl, İyiliği emret ve fenalıkdan nehyet. Bu esnada sana isabet eden her hangi bir musîbete sabret. Çünkü bunlar (yukardaki dört vazife), kesin olarak farz olan amellerdendir.» .(Lukman sûresi, 17)

Yukardaki her iki âyeti kerîmede de beyan edildiğine göre, islamı yaşarken ve islâmtn esaslarını yaşatmak veya öğretmek için gayret ederken, mutlaka çeşitli itham, iftira ve eziyetlerle karşılaşılacaktır. Çeşitli şekilde musibetlerin olması, bir ilâhî tecelli ve imtihandır. Bu imtihanı başarı ile kazanabilmek için de sabır ve tahammül ederek yapılan hayırları yıkmamak gerekir.

İbni Mes'ud (R.A) in yukardaki 193 nolu kıymetli sözünün devamını tekrar okuyarak Peygamber efendimizin ashabının fazilet ve değerlen hakkında ibini Mes'ud Hazlerinin şehödetini her mümin bilmeli ve ashabı kirama tâbi olmanın yolunu tutmalıdırlar.

Ailâhü tealanın terbiyesi ile terbiyeienen dünyanın efendisinin huzurunda bulunup nuru nübüvvetden istifade eden feyizli ve bereketli fâzılları ve onların iyi hallerini kendimize rehber edinmek, elbette en doğru ve en güzel yoldur.

Ashabın her biri yer yüzünün yıldızları gibi olduklarını mübarek pey-ğmaber efendimizin kıymetti sözlerinde açıklanmış ve bunlara tabî olmanın direk hidâyete tabı olmak olduğuda yine aynı şekilde beyan edilmiştir.

İbni Mes'ud (R.AJ in rivayet ettiği bir hadîsi şerifde Rasûlü Ekrem (^ A.V) efendimiz şöyle buyurmuştur:

«insanların hayırlısı, benim bulunduğum asırdaki (yüz senenin içindeki) terdir. Sonra onları tâkîb eden ikinci a sırda kilerdir. Sonra onları tâkîb eden (üçüncü) asırdakiler hayırlıdır. Bir rivayette de; ondan sonra, yalan ortaya Ctkar. Binaenaleyh üçüncü asırdan sonra gelenlerin sözlerine ve tüllerine itimad etmeyiniz.»[307]

Diğer bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur:

«Benim ashabım (beni bizzat görüb inanan ashabım) zikrolundumu, hemen (aleyhlerinde bir söz söylemekten kaçınarak) susunuz.»[308]

yâni ashabı kiram hakkında her hanki bir sebeble aralarında geçen meselelerden dolayı olsun veya başka bir sebeble olsun, ayıblartndan bahsedib kötülemekten kaçınınız. Aleyhlerinde bulunmayınız.

Akılı ve gerçek îmanıı müslüman, Peygamber efendimizin ashabı hakkında ne bir kötü kelimede bulunur, ne bir onlar hakkında kötü isnad ve kelimelere kalbinde yer verir ve ne de ashabı kiram hakkında kötü kelime ve iftirada bulunanlara iltifat eder. İltifat etmediği gibi, o zındık ve sapıklarla gerçek şekilde mücadele yaparak ashabı kiramın müdafaasını yapar.

Cenabu hak bütün müslümaniarla bizleri, Ashabı kirama ve diğer selefi sâlihine karşı saygılı olup geçmişini rahmetle anan ve mevcud müslü-manlarada gönülden sevgi besleyip iltifat ve ülfet edenlerden kılsın. Amin.[309]

Tercümesi:

194 - (55) Câbir (R.A) den mervîdir, Ömer bin elhattap (R.A) Resûlül-lah sallcllahü aleyhi veseİleme tevratdan bir nüsha ile geltfi, dediki : Ya Resüiüllah! İşte bu Tevrattan bir nüshadır. Bunun üzerine Resûlüllah (S. A.V) sükût etti. Ömer (R.A) o sahifeyi okuyor idi, Resûlüllah saliallahü aleyhi vesellem-in yüzü değişiyordu.

Bunun üzerine, Ebû Bekir (R.A) dedi : Anaları yitiresi! Resûlüllah (S. A.V) in yüzünü görmüyormusun?!

— İşte hemen Ömer (R.A) Resûlüllah (S.A.V) ,:n yüzüne bakdı ve derhal dediki : Allanın ve Resulünün gazabından Allaha sığınırım. Rab yönünden Allâha razı olduk. Din yönünden İslama ve nebi yönündende Muhammed (A.S) e râzi olduk.

— Hemen Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :[310]

«Nefsi Muhammediyyem yedi kudretinde olan Allâha yemin ederim-ki, eğer size Musa (A.S) zuhur edip gelse ve ona, tâbi olup bana ittibâ-ı terk etseniz, mutlak ve muhakkak siz doğru yoldan dalâlete sapmış olursunuz. Eğer (Musa) dünyada sağ olsa ve benim nübüvvüvetjîme erişmiş olsaydı, elbet bana tâbi olurdu.» [311]

İzahat

Yukardaki hâdiseli meselede de, dikkat edilmesi gereken pek çok mühim

meseleler vardır. Şöylece sıralayıp açıklamaya çalışalım :

a) Hz. Ömer, Rasûlüllah sallallahü aleyhi vesellem efendimize tevrattan bir nüsha getirib okuyor.

b) Hz. Ömer'in, bu okuması, kendisinin bu hususda acaba izni Ra-sul varmıdır? diye bir istîzan da bulunmak istediği ortaya çıkıyor.

c) Fakat bu gaye ilede olsa. Benî İsrail hikâyelerine bir yoi açmak olacağından ve aynı zamanda en son kitabı ilâhî nurlu, kesin, ve açık hükümleri hâvi kur'anı kerim var iken bir çok bâtıllarla karışmış ve-tahrif edilmiş nüshalara bakmak uygun olmadığından, Rasülüllah sallallâhü aleyhi-vesellem efendimiz hemen gazablanıyor ve gazablandığına alâmet olarak-da, efendimizin yüzünün rengi değişiyor.

d) Rasûlüllâhın bu hâlini müşahede eden Hz. Ebûbekir de, derhal Hz. Ömer-e müdâhale ediyor ve arablarm örflerinde kullandıkları sitâyişli Dir kelime ife şöyle hitab ediyor:

«Anaları yttiresi, Rasûlüllâhın yüzünü görmüyormusun?»

e) Hz. Ebû Bekirin îkazından sonra Hz. Ömer hemen Rasûlüllâhın yüzüne bakıyor ve diyorki : «Allanın ve Rasûlünün gazabından Allâha sığınırım. Rab yönünden Allâha râzî olduk, din yönünden .Islama ve Nebi yönünden de Muhammed (AS) e râzi olduk.»

Peygamber efendimizin huzurunda bulunan bu iki dostun durumları çok enterasandır. Birisi bir hata ve ayib bir işi yapınca, diğeri hemen kardeşini ikaz edib her ikisi de hak yolda birbirlerini uyararak hak yola sevk ediyorlar. Uyaran zata karşı diğer dost da, en ufak bir üzülme olmadığı gibi Hemen Rasûlüllahın huzurunda özür dileme de oluyorki, bu hal bizler için çok ibret amiz bir hâdisedir.

Esas dostluk böyledir. Birisi bir hata ve kusur işledimi, hemen diğeri uyarır ve uyarılan hata sahibi de, teşekkür ederek veya kusurunu itiraf ederek hemen tâkib ettiği yol ve amelden vaz geçer. Zira, «insana, noksanını bilmek gibi kâmili

irfan olamaz.»

Elbet kemailı insanlardan, kâmil ve yüksek ahlak örnekliği görülür. Böyle kemallılardan nasibini de, onları kendilerine rehber edinenler alırlar,

f) Bu hadîsi şerifin en son cümlelerinde görüldüğü üzere, Hz. Peygamber efendimizin kendisinin getirdiği gerçeklere bağtanmakda ve kendisinden başka kim olursa ve kim gelirse gelsin, her ferdin mutlaka kendine tabî olması ve hatta Hz. Musa da gelse, onunda kendisine tabî olması gerektiği ve gelmiş olsa mutlaka kendine îâbî olaeağını beyan buyurması, çok mühim meseleleri ihtiva etmektedir.

Bu hususda evvelâ uydurma isrâiliyyata daimamayı ve israil kıssalarını okumamayı ve hatta onlara karşı bir senpati dahi göstermemeyi, hassasiyetle beyan etmiş oluyor.

Meselâ, Bakara sûresinde geçen Hârul ve Marut kıssası açık ve sarih iken, onlar hakkında içki, içip kadına tasallut olma meselesi gibi pek çok uydurma beyanlarda bulunanlar olmuştur. Hatta onlar hakkında Hz. Peygamber efendimizden muhtelif hvâyetü hadîsi şerif diye uydurma sözler

nakledilmiştir. Halbuki Rasülüllah sallallâhü aleyhi veselfem efendimizden sahih ve sağlam rivayetü hiç bir hadîsi şerif vârid olmadığı sağlam kaynak^ larda zikredilmiştir.

Kâdî lyazdan nakledildiğine göre. Tefsirlerde ve haber beyan eden kitablarda zikredilen kıssalar ve hadis dîye zikredilenlerin hepsi asılsız ve uydurma şeylerdir. Yahudilerin kitablarında onların haber ve yalanlarından ibarettir. Daha ziyâde Kâbulahbar denilen yahûdîlerin hikâye ve uydurucu-larının ifâdeleridir. [312]

Muhammed Cemâlüddînı Kâsimî, Bakara Sûresinin 102. Ayeti kerîmesinin tefsîrinde uzun izahatı esnasında Hârut, Mârut hakkında şu cümlelere yer vermiştir:

(.Muhakkik bilginlerin beyanlarına göre, Muhakkak ki Hârut ve Mârut Bâbil şehrinde takva ve salah sahibi olarak alenen bilinen iki adamlardı. O Bâbil; Fırat nehri üzerinde Iraka bağlı bir şehirdir. O iki kişi insanlara sihir tâlim ederlerdi. Onlardaki güzel îtikadlan, o iki kişinin gökden inmiş meleklerden zannetmeleri ve insanlara Sihri öğretmeleri, işte o Ailahdan bir vahiydir, zannetmişlerdir.» [313]

Bâbil şehrinin şimdiki yeri hakkında ihtilaf edilmiştir. Bâzıları, Küfenin olduğu yer olduğunu söylerler. Diğer bâzı bilginlerde, Nusayb:în şehrinin olduğu yerden itibaren o havale olduğunu beyan etmektedirler.

Ayeti kerîmedeki, «Melekeyni» kelimesindeki iki melek-in yer yüzüne bir sebebe binâen indiklerini beyan eden âlimlerde vardır. Yâni âyetin sarih ifâdesi ile hükmetmişler ve doğrudan doğruya o zikredilenler hak tarafından insanlara sihri öğretmek için ve sihrin haramlığını da bildirmek için gelmişlerdir.

Evet sihir yapmak, haram ve sihire helal demek küfürdür. Fakat o melekler, sihirin ne şekilde yapıldığını ve tefsirinin olup olmadığını ve sihir hakkındaki gerçek inancın nasıl olması gerektiğini, en güzel şekilde tâlim edib öğretmek üzere gelmişlerdi. Sihir şer ve kötü olmakla beraber, ondan korunmak için onu öğrenmek ve bilmekde mahzur olmadığıda beyan edilmiş oluyor. Zira şerri İşlemek için değil, şerrin kötülüklerini öğrenib ondan korunmak için şerri öğrenmek caiz, ve belki de yerine göre vacib de olur.

İşte Hârut ve Mârut Melekde olsa, onların gelib insanlara sihri öğretmeleri bu sebebe binâendir. Aslında pek çok rivayet ve îzahtarda melek oldukları açıklanmıştır. Melek olduklarına göre. Melekler günah işlemekten masum ve bendirler. Öyle ise, onların yer yüzüne inişleri, yer yüzünde sihir hakkında kötü bir akîde ve inancı yıkıp silmek için, gerçeği insanlar öğretmek için inmişlerdir.

Bir şeyi bilmek ve öğretmek başka, tatbik etmek yine başkadır. Nitekim her hangi bir mâyiin içki nevinden olduğunu bilmek de hiç bir mahzur yoktur. Hatta bir mayiin içki olduğunu bilmek, ondan sakınıb korunmak için

bilmemekten daha evladır. Bıçak adamı da keser, ekmeği ve koyunuda

keser ve onun kesici olduğunu biimek cinayete kullanmak gibi olamaz. Onun kesici olduğunu bilmek tehlikesinden korunmak içindir.

Netekim, «Hamt ve mârut» isimli iki melekde böyle yaparlardı. İlgili âvet meali şöyledir:

«Bİ2 ancak fitneyiz (imtihan için gönderilmişizdir.) sakın (sihir yapmayı caiz deyibde) kâfir olma, demedikçe hiç bir kimseye (sihir) öğretmezler-di.» (Bakara sûresi, 102)

Allâmei Teftâzânî Hz. leri de, «Şerhi akâid» adlı eserinde «HARUT ve MARUT» un iki melek olduğunu beyan sadedinde şöyle zikretmiştir :

«Ama Harut ve Marut, asah olan onlar kendilerinden küfür ve büyük günah sâdır olmayan iki adet melektir. Onların azablanmaları, Peyğamber-lerdeki Zelle ve hatalarına karşılık itablandıkları gibi ontarinki de itablan-mak şeklindedir. Onlar insanlara nasihat ederlerdi ve derlerdiki; Biz ancak fitneyiz. Sakın sihir yapmayı caiz deyibde kâfir olma. Sihri öğrenib öğretmekte küfür yoktur. Ancak sihrin helalliğim îtikad edib İşlemek küfürdür[314]

Şu halde Harut ve Mârut, haklarında nakledilen şarap içme ve kadınla ilgili gayri ahlâkî ve büyük günâh olan fiillerden beridirler. Söylenen ve yazılanlar, isrâiliyyattan ibarettir

Yine Israîlliyattan olan en şenî ve en kötü iftiralardan birisi de, Hz. Dâvud alehisselâma nisbet edilen çirkin kıssadır. Kıssanın çirkin şekli ve ifadeleri, Sûre-i şadın 22. ve 27. ayetlerin tefsirlerinde zikredilmiştir. Maiy-yetindeki bir kişinin ailesine bir peygamber göz koyub onu harbe göndererek onun ölümünü sağlamak suretiyle o kimsenin hanımını aldığına dâir şenî iftira ve tezyifleri yine Yahudiler uydurmuşlardır.

Bu sebeble Hz. Davudun kıssasını gerçek şekilde bilemeyenler ve bel-kide yanlış bilen kimseler olabileceğinden, onun hakkındaki kıssayı nakledene Hz. Ali şöyhe demiştir :

«Davud aleyhisselâmın kıssasını kıssa düşgünieri bilir bilmez her yerde hikâye edrlerse, yüz altmış (160) değnek vurdururum.»[315]

Hz. Dâvud hakkında çeşitli şekilde beyan edilen bu kıssanın her yönüyle asılsız olduğu meydandadır. Zira büyük ve küçük günah işlemekten masum olan bir Peygamber böyle isnad ve kötü fiil asla olamaz ve olmayacağı gayet açıktır.

Fahruddîni Râzî merhum Tefsiri kebirinde, Kadı Beydâvî de tefsirinde bu meselenin iftira ve yalan olduğunu beyan etmişlerdir, Ayıb ve kötü şeylerden bütün Peygamberler halikı zülcelâlın hıfzu emani ile masum ve mahfuzdurlar. Öyle denî olan fiil ve sözlerde bulunmazlar.

Hal böyle iken bu mübarek Peygambere isnad edilen uydurma kıssayı aslı varmış gibi hikâye ederse, Hz. Ali efendimizin buyurduğu gibi yüz altmış değnek vurulması gerekir.

Akıllı müslüman, her hangi bir kıssa ve hâdiseyi işidince, şer'î yönünü, düşünerek o mesele ve hikâyeyi evvel emir islam terazisine ölçmeîidir, sonra o mihenk've değerlendirmeye göre, hüküm vermelidir. Yoksa her duyulan veya her yazılan ve nakledilen doğru olmayabilir. Belki yalan yere söylenmiş ve yazılmışda olabilir. Bu sebeblerden Kur'an ve sünnetten başka diğer kaynaklarda çok hassas ve ciddî olmak lâzımdır.

Açıklamaya çalışdığtmız bu iki kıssanın kısa yönlerinden ve değerlendirmemizden, anlaşılmıştırki. Dîni mübîni islâmt tahrif edemiyecekler ama, şaşırtmak İçin bir çok yalan ve uydurma şeyleri içine sokmaya çalışmışlar ve çalışacaklardır.

Kur'an ve sünneti ve Kur'an ve sünnetin hükümlerini beyan edip açık layan ana kaynaklara, yanî fıkıh, tefsir hadis ve akâid kitabları gibi eserlerden başka pek çok yeni yeni isimler ve cisimlerle ortaya çıkan yalan ve uydurmacıların kitabları piyasaya sürülmüştür.

işte iyi bir islam akaidine sâhib olan kişi, Dînin esaslarına aykırı olan her hüküm ve eserleri inceler. İsrail i vyata kaçanı ve dinin ana esaslarına aykırı

olduğunu görürse, hemen red eder.

Hadîsi şerifin son cümlelerinde beyan edilen hükümlerde şu hususlara da işaret vardır;

Geçmiş peygamberlerin şeriat ve dinlerinin hükümleri, ya bu son ki-tabda nakledilip kıssalanmıştır. Yahut bu ümmete farz olmayıp hükümler neshedilerek zikredilmeyip kaldırılmıştır.

Binâenaleyh bizden evvel geçenlerin şeriatlarından bizim şeriatımızda nakledilip kıssalanan hükümler, bizim şeriatımızdır.

Şayet Kur'anı kerimde nakledilib kıssa fa nmamış ve peygamber efendimiz haber vermemiş ise, geçen şeriat hükümleri ya neshedilmiştir. Veya isrâiliyyat kıssalarından olması hasebiyle şer'i şerife muhalifdir. Bu sebeb-dende nazar edilip okumak ve dinlemek doğru olmaz.

Usul kitablarında şu hüküm zikredilmiştir:

«Bizden evvelkilerin şeriatı, Allâhü teâla kıssalar ve inkar ve neshetme olmadan peygamber efendimiz haber verirse, bizim içinde şeriattır.»[316]

Kur'anı kerimde zikredilen geçmiş ümmetlerle ilgili hükümler ve peygamberlerin ibret verici kıssaları, bizim için, şeriat olan hükümler meyanın-dadır..

Geçen ümmetin hükümlerinden kıssalanıp nakledilen hükümleri hâmil olan bir âyeti kerime meali şöyledir:

«Biz anda (Tevrat da) onların üzerine sunuda yazdık : Cana can göze göz, buruna burun, kulağa, kulak, dişe diş (karşılıkdır). Bütün yaralar birbirine kı-sasdır. Fakat kim bunu (bu hakkını) sadaka olarak bağışlarsa, o kendisine (günahına) keffâret (onun yargılanmasına vesile) dir. Kim, Alanın indirdiği ahkam ile hükmetmez ise onlar zâlimlerin tâ kendileridir.»

İşte kısasla ilgili hükmün geçen ümmetlerdeki bu hükümler, biz ümmeti muhammed de de aynen câridir. Daha geniş îzahat, fıkıh kitablannda mezkûrdur. Bizim, «Mülteka Tercümesi!» adlı eserimizin dördüncü cildinde de açıklayıcı hükümler zikredilmiştir,

Şu haide kur'anı kerim, geçmiş ve gelecek bütün insanlığın hükümlerini en doğru ve en İyi şekilde cami olan yegâne hidâyet kaynağıdır. Kurtuluş, Kur'anda ve Kur'ana sarılmaktadır. Tek kelime ile, Kur'an ve sünneti cem eden İslam, hidâyet ve seadetin ta kendisidir.

Bir âyeti kerîmede şöyle buyurulmuştur:

«Muhakkak ki, Allah katında hak din, islamdır.»(Ali İmran sûresi, 19) [317]

Tercümesi;

195- (56) Yine ondan (Câbir R.Aden) mervîdir dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :[318]

«Benim kelâmım, Allanın kelâmını neshetmez, Allanın .kelâmı benim kelâmımı nesheder (hükmünü kaldırır) ve Allanın kelâmının bâzısı diğer bâzısının hükmünü nesheder (Kaldırır).» [319]

Îzahat

Hadisi şerifde beyan edilen «nesih» kelimesinin tarifini ve kısa açıklamasını yaparak «Nâsıh ve Mensuh» ile ilgili bir kaç hüküm beyan etmeye çalışalım.

NESH : Luğatta, tebdil ve tağyir manasındadır. Ayrıca nakil ve izâle manalannada gelir.

Şer'i İstilanda : Her hangi bir şer'î hükmün nihayet bulduğunu beyandır.

Yâni, Şer'i şerifde ayet ve hadisle beyan ediien hükümlerin, sonraki gelen ve beyan edilen âyet ve hadîsi şerifle aynı hüküm ibtal edilib kaldırılması şeklidir.

Neshin meşr»iyyetl, Kur'an ve sünnetle sabittir. Sünnetten olan delil yukardaki hadîsi şerifle bir az ilerde gelen hadîsi şeriflerdir.

Kur'anı kerimde Neshin meşrûiyyetini natık âyeti kerîme meali şöyle dir:

«Biz neshettiğimiz (hükmünü diğer bir âyetle değiştirdiğimiz) veya unutturduğumuz (geri bıraktırdığımız) bir âyetin yerine ya ondan daha hayırlısını veya onun benzerini getiririz. Allanın her şeye kadir olduğunu bilme-dinmi? (Elbette bii^fn), (Bakara sûresi, 106)

Nâsıh ve Metfsuh olan âyetleri ve bu hususda bilinmesi lâzım olan bilgi leri bilmenin gerektiğini beyan eden şu cümlelere de dikkat etmek lâzımdır.

Hz. Ali, günlerden bir gün bir kadıya uğradı ve dediki : Mensuhdan nâ-sıhı bitirmişin?

— O kadı dedi; Bilmiyorum.

— Hz. Ali, «Kendin helak oldun ve başkalarını da helak ettin, dedi.»[320]

Dahhakdan mervîdir, İbni Abbas (R.A) bir kadı hüküm verirken onun yanına vardı, ayağını dürttü ve dedi ki : Mensuhdan nâsıhı biliyormusun?

— O kadı dedi, Mensuhdan nâsıhı kim bilir?

— İbni Abbas (R.A), yine dedi, Mensuhdan nâsıhı biliyormusun?

— O hâkim de, bilmiyorum, dedi.

— İbni Abbas (R.A), «Sen kendin helak oldun ve başkasımda helak ettin» dedi. [321]

Kur'an ve sünnetle ilgili nâsıh ve mensuh hükümlerini ve onların nâsıh olanla mensuh olanlarını ayrı ayrı bilmek mutlaka lâzım ve şart iken, bu hükümleri bilmeyen pek çok kimseler, âyeti kertme.ve hadîsi- şerifler okuyar ve başkalarına hüküm öğretmeye kalkışıyorlar. Yukarda sahabenin ulularından naklettiğimiz gerçek karşısında aklı başında olan her kişi, evvela nâsıh ne demek

ve mensuh ne demektir, bunları ve bunlardan hanki âyetin diğer âyeti ve hanki hadîsin diğerini neshettiğini teker teker bilmesi lazımdır. Bu hususda bilgisi olmayan ve bu bilgileri İncelemiş kimselerin eserlerindeki hükümleri gereği gibi bilemiyenin, hiç bir hüküm beyan etmemesi gerekir. Bilirse, bu hükümlerin incelenmesini yaparak en kesin ve isabetli hükümleri cem etmiş olan fıkıh kitablarındaki hükümleri öğrenib öğretme yolunu tercih etmesi en isabetli ve doğru yoldur.

Nâsıh ve mensûhun meşrûiyyetini ve varlığını beyan eden diğer bir âyeti kerime meali şöyledir:

«Biz, bir âyetin yerine, başka bir ayeti değiştirib getirdiğimiz zaman (önceki âyetin hükmünü kaldırdığımız vakit), Allah ne indirdiğini pek âla bilmişken, kâfirler dedilerki : Sen ancak bir .iftiracısın. Hayır, onların çoğu Kur'anın hakikatim ve hüküm değiştirmenin faydasını bilmezler.» (Nahl sûresi, 101)

Evet Allâhü tealâ bir âyetin hükmünü değiştirirken, mutlaka onda bir hikmet ve fayda vardır. Daha evvel gönderilen her hanki bir hükmün değiştirilmesi, insanların menfeat ve faydalarına yeni gelen hükümde daha fazla bir maslahat olduğu için, o hükmü değiştirmiştir.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin de daha evvei buyurmuş olduğu bir hükmü, sonra değiştirmesi, ya daha evvel zarurete binâen söylemiştir, yahut daha evvel o mes'elenin tatbiki küçdür, onun için yasaklamıştır veya men etmede o an için bir mahzur vardır, Onun için evvelâ müsâade eder bilahire ondan men ederek neshetme şekii olmuştur. Yahut da o müsâade veya men ettiği mes'ele şahsa âid olarak beyan edilmiş olur, sonra da o mes'elenin umûma âit olan hükmün açıklamasını yapar. Her ne ise, Rasûlü Ekrem efendimizin de neshetmesinde bir hikmet ve maslahat mutlaka vardır.

Neshin meşrûiyyeti, hem şer'an ve nemde aklen sabittir. Şer'an sabitliğine dâir yukardaki âyeti kerîmeler ve 195 nolu hadîsi şerifle diğer hadîsi şerifler beyan buyurmaktadır.

Adem aleyhisselâmın evladları arasında nikahlanmak caiz iken, sonra

bütün Peygamberlerin şeriatında ve aklen kardeşlerin birbirlerini nikahlamaları neshedilib yasaklanmıştır.

Kur'anı kerimde nesh, iki şekildedir.

Birisi, Kur'anı kerimin âyetinin yazılışını bir yerden diğer bir yere nakil şeklinde olur. Bu şekildeki neshin şeklini beyan eden âyet kerîme meali şöyledir:

«Şüphesizki, neler yapıyor idiyseniz bizi (onların hepsimi meleklere) yazdırıyoruz.» (Câsiye sûresi, 29)

İkinci nesih şekli işe, Bir hitabla sabit olan hükmün diğer bir hitabla kalkmasıdırki, ikinci hitab olmasa evvelki hitab ofduğu gibi sabit olurdu.

NÂSIH : Hükmü kaldırana «nâsıh» denir.

Mensuh : Hükmü kaldırılıp terk edilerek amel edilmeyen şeye de «Mensuh» denir.

Mensuh olan âyet ve hadislerin neshedilme şekilleri de üç şekilde olur ve şöyledir:

a) Bu neshedilen şekü, âyeti kerîmenin hem hattı ve hükmü kaldırılandır. Neshedilen âyeti keriymelerin bu şekillerin vukuu pek çok şekilde ve bir çok sahabe arasında rivayetleri görülmüştür. Cümleden bir tanesi şöyledir:

«İbni Mes'ud radıyallâhü teâla anhden rivayet edilmiştir, dediki : Peygamber sallallâhü aleyhi vesellem bana bir âyeti ve sûreyi okurdu, bende ezberleyib mushafıma tesbit edib yazardım. Geceleyin olduğunda ezberle-

diğimi okuyayım diye gayret ettiğimde gönlümde hiç bir şey bulamazdım. Sabahleyin Mushafıma nazar ettiğimde o yapraklarda onu yine bulamazdım, yaprablar beyaz vaziyette idî. Bu hâli Rasûlüllah sallâllâhü aleyhi veselleme olduğu gibi haber verdim.

— Bunun üzerine RasûIüMah sailalfâhü aleyhi vesellem buyurdu ki : Ey İbni Mes'ud! O âyet dün kaldırılmıştır.»[322]

Keza Ahzap sûresinin uzunluğu, Bakara sûresi kadar iken, sonra bir çok âyetler neshedilmiştir ve Ahzab sûresi Bakara sûresinde az kalmıştır.

b) Neshedilenin ikinci şekli, Hatti-Yazılışı kaldırılıp hükmü kaldı-nlmayandır. Buda Muhtelif kişilerin'rîvâyet ettikleri şu hâdise ve mesele ile açıklanmıştır:

«Ömer Radıyalâhü anh dediki; Eğer İnsanlar, Ömer kitabulâlha ziyâde etti, demeselerdi, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem zamanında; ihtiyar erkek ve ihtiyar kadın zina ettikleri vakit, onları elbette Aliahdan ceza olarak recmediniz, hükmünü beyan eden Recim âyetini elimle yazardım.»[323]

c) Hükmü kaldırılıb lafzı ve hattı kaldırılmayan âyeti kerîmelerdir. Kur'andaki âyeti kerîmelerin hemen hemen hepsi bu kabil mensuh âyetlerdir. Cümleden bir tanesi şu mealdaki âyeti kerîmedir :

«Sizin dîniniz size, benim dînim bana.» (Kafirûn sûresi, 6)

Bu âyeti kerîme müşrikleri cihad yaparak öldürme Ne ilgili şu mealdaki âyetle nesholunmuştur:

« (Dokunulması) haram olan aylar çıkdığı zaman, artık o müşrikleri, onları nere de bulursanız öldürünüz.» (Tevbe sûresi, 5)

Nasıh da dört kısma ayrılmıştır ve şöyledir:

a) Kitab, kitabı (Yâni, âyet âyeti) nesheder.

Yukarda Bakara sûresinin 106. âyeti kerimesi ile Nahl sûresinin 101. âyeti kerimesinin hükümleri bu hususu beyan etmektedir. Pek çok misal ve örnekler verilebilir. Fakat hemen yukarda kâfirûn sûresinin 6. âyetini. Tevbe süresindeki

Cihad âyetinin neshedişi kifayet eder.

b) Sünnet, kitabla neshedilir.

Buna da pek çok misal vardır. Ancak biz Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin Medîneye hicretlerinde oradaki Yahûdîlerin aşura gününde oruç tutmalarını görünce : «Yahudilerden daha fazla biz oruç tutmaya layıkız.» buyurarak oruç tutulmasını beyan etmişlerdi.

Fakat sonra Ramazan ayında oruç tutmanın farzlığını beyan eden şu âyeti kerîme geldi ve bu hadîsin hükmünü (farziyet veya vacibliğini) neshetti:

«Öyle ise, içinizden kim o aya (aramazan ayına) erişirse, onu (orucunu) tutsun.» (Bakara sûresi, 185)

Keza Rasûlüllah salallâhü aleyhi vesellem efendimiz, Peygamberliğinin ilk günlerinde Kâbei muazzamaya karşı veya onun cihetine namazını kılardı. Sonra yönünü Beyti makdis - Kudüs tarafına yöneltdi, sonra Cenabu hak Bakara süresindeki kıbleye {mescidi harama) teveccüh etmeyi beyan eden âyeti kerîmesi ile, Rasûlüllahın kendisi tarafından döndüğünü, yani kendi sünnetini âyet neshetmiş oldu.

c) Sünnet, sünnet ile nesholunur.

Bu hükmün misailarıı da pek çoktur. Fakat biz bir kaçını nakletmekle İktifa edeceğiz.

Meselâ; Rasûlüllah sallallâhü aleyhi veseliem efendimiz, İslamın ilk günlerinde kabir ziyaretini yasaklamış, sonrada ziyaret edilmesini tavsiye ederek şöyle demişti :

«Duymuş olunuz ki, ben daha evvel sizi kabı'r ziyaretinden nehyederdim. Dikkat ediniz ve biliniz ki, artık kabir ziyaretini yapınız.»[324]

Diğer hadîsi şerifde şöyledir:

«Dikkat edimiz, ben daha evvel size Kurban etlerini muhafaza edtb üç gün fazla durdurmanızı yasaklamıştım. Duyunuz ki, bugün, size ne kadar zaman lüzum ve ihtiyaç ederse, o kadar zaman saklayınız.» (Aynı eser, 4)

d) Kitab (Kur'anı kerim), sünnetle nesholunmakdır. Fakat bu ihtilaflıdır. Bâzı ulema caizdir, dediler. Diğer bâzısı da, caiz değildir, dediler.

Cevaz verenlerden birisi de, îmamı âzam Ebû Hanifedir. Ve imamı malik de cevaz vermiştir. Bunların delili şöyledir:

Vasiyyetle ilgili şu mealdaki âyeti kerîme «Sizden bîrinize ölüm gelib çattığı zaman, eğer mal birakacaksa, cnaya, babaya ve yakın akrabaya meşru bir şekilde vasiyette bulunması, takva sâhibleri üzerine bir hak olarak farz edildi.» (Bakara sûresi, 180)

Bu âyeti kerîmenin hükmü. Nisa sûresinin veraset ve intikal âyeti ile neshedilmiştir. Ancak o âyeti kerimede varislerin alacakları hükümler beyan edilmiştir. Fakat Öiüm döşeğine yatan veya her hanki bir sebeble Varislerine mal vasiyyet etmenin yasaklığı kesin olarak beyan edilmemiştir. İşte bu hükmü de, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz şu sözü ile beyan buyurmuştur: [325]

«Varis için, vasiyyet yoktur.»

İşte bu hadîsi şerifin hükmü gereğince, biz hanefîlere göre, mümin öldükten sonra kendisinin malını vârislerinden birisine veya bir kaçına vasiyyet edib diğerlerini mahrum etmeyi yapamaz. Yasaktır, doğru değildir.

Hatta Varislerinden birine malını bağışlayıb diğerlerini mahrum etmesi şeklindeki hibesi dahi, doğru değildir. Bu hükmün cevaz şekli her ne kadar Sûrei bakaranın 180, âyetinde cevaz yönü beyan ediliyorsa da, o ayeti kerîmenin hükmü hem verasetle ilgili âyetle ve nemde vasiyyetin yakın vârislere yapılamıyacağını beyan eden hadîsi şerifle neshedilmiştir.

Daha geniş hükümler, Fıkıh kitablarının «Vasiyyet bahsi» adı altında beyan edilmiştir.

Birde veraset hükümlerini beyan eden nisa süresindeki 11-1k". âyeti kerimelerdeki veraset hükümlerinin Peygamberlere tatbik edilmeyeceği hususunu Peygamber efendimiz bir hadîsi şerifinde şöyle buyurmuştur :

«Biz Peygamberler topluluğu, Vâris olunmayız.-»[326]

Yani, Peygamberlerin mallarına vâris olunmaz. Onların malları varisieı arasında taksim edilmez. İşte bu hadîsi şerifde verasetle ilgili âyeti kerîmeden istisna ederek bu hükmü beyan etmiş olmakla, hadisin - sünnetin, kitabı.neshedeceğine delil gösterilmiştir.

Sünnetin, kitabı neshetmesini caiz görmeyenler ise, îmcmı şâfii, Ahmed bin Hanbel ve İmamı Süfyani sevrîdir.

Bunların deiileride Yukardaki 195. Hadîsi şerifin birinci cümlesidir

«Benim kelamım, Allanın kelamını neshetmez.»

Bu her iki görüşün yönlerini detayN bir şekilde îzah eden've Nasih ve meksuh hükümlerini yazan eserler, zikretmişlerdir. İsteyen oralara müracaat eder.

Şimdi umûmî mahiyet taşıyan, Nâsıh ve Mensuh hükümlerini hulâsa ederek neticeleyelim.

Evvelâ Nâsıh ve mensuhun birlikte bulunduğu sûrelerin adedi, otuz bir (31) dir. İsimleri şunlardır; Bakara sûresi, Ali İmran, Nisa, Mâide, Araf, Enfai, Tevbe, Nahl, Benî İsrail, Meryem, Tâhâ, Enbiya, Hacc, Mümin, Nur, Furkan, Şuarâ, Ahzab, Sebee, Hamim Müminûn, Şûra, Muhammed, Zâriyat, Tûr, Vakıa, Mücadile, Mümtehıne, Müzzemmil, Tekvir, ve Asr sûreleridir.

Nâsıh ve Minsuh olmayan sûreler de Kırk üc (43) sûredir, ve şunlardır;

Fatiha sûresi, Yûsuf, Hucurat, Rahman, Hadîd. Saff, Cumua, Tahrim, Mülk, Hakka, Nuh, Cin, Murselat, Nebee, Nâziat, İnfitar, Mudaffif, İnşikak, Burûc, Fecr Beled, Şems, Leyi, Duha, Elem neşrah, Tiyn, Alak, Kadr, Beyyine Zilzal, Adiyat, Karia, Tekâsür, Hümeze, Fil, Kureyş, Mâûn, Kevser, Nasr, Tei ; et, İhlas, Felak ve Nas sûreleridir.

Nasıh bulunub, Mensuh bulunmayan sûreler de altı (6) adettir ve şunlardır; Fetih sûresi, Haşr, Münafikûn, Teğcbün, Talak ve âlâ sûreleridir.

Mensuh bulunub da Nâsıh bulunmayan sûreler de otuz dört (34) adettir, ve Şunlardır; En'am sûresi. Yûnus, Hûd, Râd, İbrahim, Hıcr, Kehf, Nemi.

kosas, Ankebût, Rum, Lukman, Secde, Fâtır, Yasin, Sâffat. Sad, Zümer, Hamım secde, Zuhruf, Duhan, Casiye, Ahkaf, Kaf, Necm, Kamer, Nûn, Mearic, Kıyamet, İnsan, Abese, Târik, Ğâşiye ve Kâfirûn sûreleridir.

Yukarda Nösıh ve mensûhun bulunub bulunmayanını zikrettiğimiz sûrelerin âyetlerini ve gerekli İzahatı, «Nâsın ve Mensuh» hükümleri mufassa-lan zikreden eserlerden okumak gerekir. Biz burada sâdece kısa yoldan bir nebze malumat hulâsası yapmış olduk. Daha geniş mâîûmat isteyenler, Mezkür.eserlere müracaat ederler.

Kur'an ve sünnette, nâsıh ve mensûhun olmadığını söyleyenler, yahû-dîlerin iddialarını savunan mülhidlerdir - sapıklardır.[327]

Tercümesi:

196 - (57) İbni Ömer (R.A) den mervîdir dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Şüphesizki, benim sözlerimin bâzısı diğer bazısını nesheder, Kur'anın (bâzısı, diğer bâzısını) neshettiği gibi.» [328]

İzahat

Hadîsi şerifdeki şu birinci cümle, «Şüphesizki, benim sözlerimin bâzısı, diğer bâzısını nesheder.» olan hüküm, yukarda maddeler arasında saymış olduğumuz, «Sünnetin, sünneti neshetmesi» keyfiyetini beyan etmiş oluyor.

Hadisin, hadisi ve sünnetin. Sünneti neshettiğine dâir pek çok misal wcır dır. Kisa yoldan bir kaçını zikretmekle iktifa edelim.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi veselleme çölden gelen ve sıcakdan deve İdrarından başka akıcı bir maddenin bulunmadığını beyan eden, «Irniyyîn» cemaatına, devenin idrarını içmek hususunda izni Resû! vakî olmuştur. Bu izini Rasul, Zarurete binaendi. Sonra normal hayatda başka bir zaman onu yasaklamıştır. Dolaysiyle evvelceki hadîsi şerifini sonra neshederek hükmünü değiştirmiştir. [329]

Bu son hüküm gereğince ve kesin olan, develer-in idrarları içilemez. İçilmesi oaiz değildir. Çünkü evvelceki hükmü, sonraki hükmü ile neshedil-' mistir.

Bu nâsın ve mensuh halin anlaşılması güç değildir. Zira günümüzde beşerî kanunlardan, sonradan çıkarılan kanunlarla, evvelceki kanunlar ibtal

edilmektedir. Yani sonraki hükümler, daha evvel ki hükümleri bozub iptal etmektedir.

Öyle ise, Halikı zülcelal ve Onun Rasülü Muhammed aleyhisseiam da kendi hükümlerini değiştirib, daha evvelki hükümlerinin yerine başka hükümler, koymaya elbette daha evla ve yetkilidir. İlâhî âyet ve hadisleri, dîğer beşerler ve onların fikir ve kanunları değiştiremez. Zira kanunu yapan ve yapma yetgisine sahib olan Allah ve Resulüdür- Değiştirme yetgisjde onlarındır.

Burada çok mühim bir hususu belirtmek isteriz. Nasıh ve mensuh hükümlerini iyi bilmek için âyet ve hadislerin ne zaman ve hanki tarihde beyan edildiğini veya geldiğini bilmek zarûratı vardır. Hal böyle olunca, bu hükümlerin bizzat geldiği zamanda bulunulamadığına göre, şimdi bizim zama-nımızdaki kişilere düşen, selefi sâlihînin sağlam eser ve kaynaklarına müracaat edib bu meselenin esasını öğrenmektir.

Daha kolay ve doğru olanı, Fıkıh, tefsir, Hadis, akaid ve ahlak kitab larından sağlam eserleri okuyup amel etmektir. Zira selefin tedkik ve tahkik etme imkanları ve gayet iyi bilenleri vardır. Onların eserlerine nazar ederek doğruyu öğrenmeye çalışmak, fevkalâda doğru bir yoldur.

Ayrıca nâsıh ve mensuh hakkında. Usûlü Fıkıh ve Usûlü Hadis kitab-larına da müracaat etmek çok faydalı olur[330]

Tercümesi:

197- (58) Ebî salebe Elhuşenî (R.A) den mervîdir, dedi :

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :[331]

«Muhakkakki, Alâhü îeâla bir çok farzları emir buyurmuştur, işte o farzları zayi etmeyiniz, bir çok haramlarıda yasaklamıştır, öyle ise onları işfemekden

hazer edininiz, bir çok hududlar {riayet edilmesi gereken hükümler) çizib beyan etmiştirki, o hududları tecâvüz edip aşmayınız. Ve Al-lâhü teâla unutma şekli olmaksızın bâzı şeyleri açıklamayıp sükût etmiştir Binâenaleyh o açıklanmayan şeylerden bahsedip sual etmeyiniz.»[332]

İzahat

Râvi Ebi Salebe Elhuşeni (R.A), Kudâa kabilesine mensubîur, İsmi, Cürsüm bin Naşirdir. Biatürrıdvando da bulunmuştur. Bu zatı Rasûlü Ekrem efendimiz, müslüman olunca kavmine gönderdi, onlarda hepsi müslüman oldular. Şama geldi ve orada Hicretin yetmiş beş (75) tarihinde vefat etmiştir. Rivayet ettiği hadîsi şerif, kırk (40) adettir. Allah ondan râzî oisun, Hadîsi şerifde, «Muhakkck ki, Aüâhü teala bir çok farzları emir buyurmuştur. İşte o farzları zâyî etmeyiniz.» buyurulan bu cümlede. Beş vakit namaz, zekat, oruç, hac. Anaya babaya itaat ve bu amellerin şartlarına riayet ederek hakkını vermek gibi hususlara dikkat edilmesini beyan buyurmuştur.

Aüâhü tealanın kesin olarak buyurduğu hükümlere itaat etmek, her müminin vazîfesidir. Bu hususa riayet etmez ve beikide inkara kalkışan kişiler, islamla ve İmanla ilgisi kalmaz, Allah muhafaza kâfir olurlar.

Hadîsi şerifin devam eden hükümlerinden birinde de, haramlardan kaçınmayı ve haram olanlara yanaşarak hak tealanın çizmiş olduğu hudutları aşmamayı beyan buyuruyor. Yasaklara riâyet etmekde, kolay bir iş değildir. Fakat nefsine hakim olup, haramlardan kaçınan müslümanlar, elbette yer yüzünde en çok hayrı işleyenlerdendirler. Zira bir hadîsi şerifde, «Zerre ka dar bir haramı terk etmek, insanlarla cinnîlerin ibadetinden hayırlıdır.» buyurulmuştur. [333]

Hududu ilâhileri aşmamak hususundaki hükümde de şu âyeti kerîmeye

işaret vardır:

«İşte bunlar, Allâhın sınırlarıdır. Kim Alla ha ve Peygamberine itaat ederse, Allah onu altından ırmaklar akan cennetler esokar ki, onlar arada ebedî kalıcılardır. Bu en, büyük bir kurtuluş (ve seadet) dir.

— Kim de, Allâha ve Peygamberine isyan eder ve (Allâhın) sınırlarını ciğneyib geçerse, onuda içinde dâimi kalıcı olarak ateşe atar. Onun için hor ve hakîr edici biir azab vardır.» (Nisa sûresi, 13-14)

Hadîsi şerifin son cümlesinde beyan edilen mesele ise, açıklanmayan hükümler hakkında sormama hususndaki tavsiye ile ilgili geniş malumat. yukardaki hadîsi şeriflerin İzah kısmında beyan edilmiştir. Oradan okuyarak gerçek yolu işlemek gerekir.

Zâtı ilâhî, sıfatı ilâhîler, hükümler, eşya ve ayanlar hakkında açıklanmayan bâzı meseleler ve müteşâbihler hakkında şuurlu ve isabetli hareket etmek için şu cümlelere dikkat etmek gerekir;

Rasûlüllah (S.A.V) bir hadîsi şeriflerinde şöyle buyurmuştur:

«Allâhü tealanın sayısız nimetlerini düşününüz. Zâtı ilâhîsinin hakîkat ve künhünü düşünmeyiniz. Zira esrarı ilâhisini keşfedip azameti ilâhisine, takdiri ilâhîsine kudretiniz asla kâfi gelmez.»

Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ali (R.A) e isnad edilen şu mısrâlarda calibi dikkattir :

«İdrak edilebilecek bir hakikatin idrâkinden âciz olmayı bilmek, Cenâbu hakkı bîlmekde kâfidir.

— Ve Allâhü teâlanm zâtı ilâhisinin sırrından bahsetmek, müşriklikdir.»[334]

Akâid kitablarında şu ibare yazılmıştır;

«Akıl, kulluk vazifelerini ifâ etmek içindir. Cenabu hakkın rubûbiyyeti-nin (zatının) esrarını idrak için değildir.»

İmâmı Azam Hz. leride Fıkhulekberinde şöyle demiştir:

«Biz, Allâhü teâlayı kitabı ilâhisinde sıfatı ve isimlerinin cemisi ile nefsini (zatım) vasıflandırdığı gibi, gerçek şekilde biliriz.»

Evet hak ve hakîkat yolcusu müslüman, dâima haddini ve aczini bilir, kendini ve aczini bilende halikını ve halikının hükümlerini ne şekilde bilip inanmak gerekirse, öylece bilir ve inanır.

Buraya kadar tercüme ve izahını yapmış olduğumuz hadîsi şeriflerde, her hanki bir hata ve eksiklik olmuşsa, evvelâ halikı zülcelâlın affına sığınır, sonra efendimiz ve tek önderimiz mübarek Peygamber sallallâhü aleyhi ve-sellemin şefaatini umarak hakka sığınırım. Ayrıca Meslekdaş ve okuyucu kardeşlerimizin hayır dualarını da beklerim. Sâyu gayret bizden tevfik ve merhamet Allahdandır. [335]

---

[1] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/214-215.

[2] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/215-216.

[3] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/216.

[4] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/216-217.

[5] Buharı

[6] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/218.

[7] Müslim

[8] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/218.

[9] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/218-219.

[10] Buhâri, Müsüm Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/219-220.

[11] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/220.

[12] Müslim

[13] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/220-221.

[14] Buharı, Müslim

[15] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/221.

[16] Buhâri, Müslim

[17] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/221.

[18] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/222.

[19] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/223.

[20] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/224-225.

[21]
(Hadîsi, Ahmed, Tirmizî, İbni Mâce rivayet etmişlerdir.)

[22]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/225.

[23]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/225-226.

[24]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/226.

[25]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/226-227.

[26]
(Hadîsi, Ahmet Tîrmizi rivayet etmiştir.)

[27]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/227.

[28]
Tirmizî, Ibna mâce

[29]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/227-228.

[30]
Ahmet bin Hanbel

[31]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/228.

[32]
Tİrmfzî, İbni Mâce

[33]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/228.

[34]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/228-229.

[35]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/229.

[36]
Ahmet, Ebûdâvud

[37]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/229.

[38]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/229.

[39]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/230.

[40]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/230-232.

[41]
(Hadîsi. Ahmet, Tirmİzî rivayet etmiştir.)

[42]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/232.

[43]
Mecmuatüttefasir, C. 5, 70

[44]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/232-233.

[45]
(Hadîsi, Ebûdâvud rivayet etmiştir.)

[46]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/233-234.

[47]
(Hadisi, Ebûdâvud rivayet etmiştir.}

[48]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/234-235.

[49]
Hadîsi, Ahmed rivayet etmiştir.

[50]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/235-236.

[51]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/236.

[52]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/236-237.

[53]
(Hadisi, Ahmet, Ebû Dâvud, İbni Mâce rivayet etmişlerdir.)

[54]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/237-238.

[55]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/238-239.

[56]
Tirmizi, Ebû Davud, İbni Mâce.

[57]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/239.

[58]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/239.

[59]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/240.

[60]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/241-242.

[61]
(Hadîsi, Ahmet bin tfanbel rivayet etmiştir.)

[62]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/242.

[63]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/243.

[64]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/243-244.

[65]
Ahmet bin hanbel

[66]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/244.

[67]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/245.

[68]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/246-247.

[69]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/248.

[70]
(Mirkâtülmefatîh, 162)

[71]
(Mirkat, 162)

[72]
{Mirkat, 162)

[73]
(Receb efendi, C, 2, 40)

[74]
(Aynul ilim. C. 1, 356)

[75]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/248-250.

[76]
İbni mâce

[77]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/251.

[78]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/251.

[79]
Buhâri, Muslini

[80]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/252.

[81]
Tirmizi, Tabarâni

[82]
Tirmizî, (Küçük Fıkhul Ekber şerhi Aliyyülkârî, 183)

[83]
Merakıi felah Tahtavisi, 28£

[84]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/252-255.

[85]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/256.

[86]
(Hadîsi, Buharı, Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.)

[87]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/257-258.

[88]
(Hadîsi, Buharı, Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.)

[89]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/258-259.

[90]
(Hadîsi, Müslim rivayet etmiştir.)

[91]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/259-260.

[92]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/260.

[93]
(Hadîsi, Tirmizî rivayet etmiştir.)

[94]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/261-262.

[95]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/262.

[96]
(Hadîsi, Ahmed, Ebû Davud rivayet etmiştir.)

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/263-264.

[97]
(Hadîsi, Tİrmizi, ibni mâce rivayet etmiştir, ve tirmizi, bu hadis, garibdir, dedi.)

[98]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/265.

[99]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/266.

[100]
(Mirkâtül Mefâtih, C. 1, 173)

[101]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/266.

[102]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/267.

[103]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/267-268.

[104]
(Hadîsi, Ahmet rivayet etmiştir.)

[105]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/268.

[106]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/269.

[107]
{Hadîsi, Nesâî rivayet etmiştir.)

[108]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/269.

[109]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/269-270.

[110]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/270-271.

[111]
(Hadîsi, ibni mâce rivayet etmiştir.)

[112]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/271.

[113]
(Bu hadisi, İbnİ mace rivayet etmiştir.)

[114]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/271-273.

[115]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/274.

[116]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/274-278.

[117]
Müslim

[118]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/278.

[119]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/278-279.

[120]
(Hadîsi, Buhârî rivayet etmiştir.)

[121]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/279-280.

[122]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/280-281.

[123]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/281.

[124]
(Hadîsi, Buhâri rivayet etmiştir.)

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/282.

[125]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/282-283.

[126]
(Hadîsi, Buhârî, Müslim ittifakla rivayet etmiştir.)

[127]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/283-284.

[128]
(Bak Mirkat, 181}

[129]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/284-287.

[130]
[Hadîsi, Buharı, Müslim ittifakla rivayet etmiştir.)

[131]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/287-288.

[132]
(Hadîsi, Müslim rivayet etmiştir.)

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/288.

[133]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/288-290.

[134]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/290.

[135]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/291.

[136]
(Hadisi, Buharı, Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.)

[137]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/292.

[138]
(Hadisi; Buhâri, Müsüm ittifakla rivayet etmişlerdir.)

[139]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/293.

[140]
(Mirkâtülmefatıh, 186)

[141]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/293-296.

[142]
(Hadisi, Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.)

[143]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/296.

[144]
(Mirkatüîmefatih, 188)

[145]
(Mirkatülmefatıh, 189

[146]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/297-298.

[147]
(Hadisi, Müslim rivayet etmiştir.)

[148]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/298.

[149]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/298-299.

[150]
(Hadisi, Buhari, Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.)

[151]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/300.

[152]
(Berika, C. 1,177-178)

[153]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/300-303.

[154]
(Hadisi, Müslim rivayet etmiştir)

[155]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/304.

[156]
(Mirkat, 190)

[157]
(Küçük ebad, Fıkhülekber şerhi, 358}

[158]
(Mirkat. 189}

[159]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/304-3058.

[160]
(Hadisi, Buhari rivayet etmiştir.)

[161]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/308.

[162]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/308-309.

[163]
(Hadisi, Müslim rivayet etmiştir.}

[164]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/309-310.

[165]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/310-311.

[166]
(Hadisi, Müslim rivayet etmiştir.)

[167]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/311.

[168]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/311-313.

[169]
{Hadisi, Müslim rivayet etmiştir.)

[170]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/313.

[171]
(Hadisi, Müslim rivayet etmiştir.)

[172]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/313-314.

[173]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/314-315.

[174]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/315,

[175] (Müslim, İtisam, c. 1,18)

[176] (Şerhi Nuhbe)

[177] (Şerhi Nuhbe)

[178] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/315-319.

[179] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/319-320.

[180] (Mirkat, c. 1,194)

[181] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/320.

[182] (Hadîsi, Ahmet, Ebû Dâvud, Tirmizi, İbni mâce ve Beyhakî delâ ilinnü-büvve'sinde rivayet etmiştir.)

[183] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/321.

[184] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/321-322.

[185] (Hadîsi, Ebû Dâvud ve aynısını dârimî ve keza «Allanın haram kıldığı Şey gibi» Cümleye kadar, ibnj mâcede rivayet etmiştir.)

[186] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/323.

[187] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/324-325.

[188] (Hadîsi, Ebû Dâvud rivayet etmiştir. Ve fakat hadisin isnadında; Eş'as bin Şube el Mıssîsî bazı söz söylemiştir.}

[189]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/325.

[190]
(Mirkat, c. I, 197}

[191]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/326.

[192]
(Hadîsi, Ahmed, Ebû Dâvud, Tirmizi ve ibni mâce rivayet etmişlerdir. Ancak tirmizi ve ibni mâce, namaz kelimesini zikretmemişlerdir.)

[193]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/326-327.

[194]
(Ahmed, Ebû Dâvud, Fethulkebîr, a 2, 69)

[195]
(Buhârî, müsiim; Fethul kebir, c. 3,346)

[196]
(Buharı)

[197]
(Tirrnizî, Feyzulkadir, c. 1, 430)

[198]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/327-331.

[199]
(Hadîsi, Ahmed, Nesâî ve Dârimî rivayet etmiştir.)

[200]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/332.

[201]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/332-333.

[202]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/333-334.

[203] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/334-335.

[204] (Hadîsi, Tirmizi rivayet etmiştir.)

[205] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/335.

[206] (Müslim, Fethulkebîr. c. 1, 154)

[207] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/335-338.

[208] (Hadîsi, Tirmizî rivâyt etmiştir.)

[209] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/338-339.

[210] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/339.

[211] (Hadîsi, tirmizî rivayet etmiştir.}

[212] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/340.

[213] (Sevödülâzam, sahife, 2)

[214] (Mirkâtülmefatih, c. 1, 204)

[215] (Hamişi İbni Abidin, C. 1, 69)

[216] (İbni Abidin, C. 1,69)

[217]
.{Hediyetülalâiyye, 305)

[218]
(Hediyetül alâiyye, 305)

[219]
(Hediyetülalâiyye, 304)

[220]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/340-347.

[221]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/348.

[222]
(Küçük ebad Fıkhulekber şerhi, 3)

[223]
(El'ibdâ, 313)

[224]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/348-349.

[225]
{Hadisî, Tirmizî rivayet etmiştir.)

[226]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/349.

[227]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/350-352.

[228]
(Hadisi, İbni mâce Enesin hadisinden rivayet etmiştir.)

[229]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/352.

[230]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/352-353.

[231]
(Hadîsi, tirmizi rivayet etmiştir.)

[232]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/353-354.

[233]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/354-355.

[234]
{Hadîsi, Beyhakî rivayet etmiştir, mirkat, 206)

[235]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/355.

[236]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/355-357.

[237]
(Hadîsi, Ahmet ve Beyhakî «Şuabil îman» kitabında rivayet etmiştir.)

[238]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/357.

[239]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/357-360.

[240]
(Hadîsi, Tİrmizî rivayet etmiştir.)

[241]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/360.

[242]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/360-361.

[243]
(Hadisî, Tirmizî rivayet etmiştir.)

[244]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/362.

[245]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/362-363.

[246]
(Hadisî, Ahmet, Tirmizi ve İbni Mâçe rivayet etmiştir.)

[247]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/363.

[248]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/363-365.

[249]
(Hadîsi, Ebû Dâvud rivayet etmiştir.)

[250]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/365.

[251]
(Berîka, C. 1, 11)

[252]
(Bak, Mültekâ tercümesi, C. 2, 23)

[253]
(Buhâri, Müslim)

[254]
(Buharî, Müslim)

[255]
(Buharı, müslim - Fethülkebir, C. 1, 46)

[256]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/365-373.

[257]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/373.

[258]
(Bak, Mirkâtülmefatih, c, 1, 361)

[259]
(Hediyetülalâiyye, 227) (Keza sigorta hakkında Bak, İbni Abidin, C. 1, 345-346)

[260]
(Hamişi İbni Âbidin, C. 3, 350)

[261]
(Hâmşi BEHCE, 181)

[262]
(Mecâmiulhakâik, 73)

[263]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/373-380.

[264]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/381.

[265]
(Hadisi, Ahmet rivayet etmiştri.)

[266]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/381.

[267]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/381-383.

[268]
(Hadisi, Ahmet ve Ebû Dâvud rivayet eîmiştr.)

[269]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/384.

[270]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/384-385.

[271]
(Hadisi, İmamı Malik «Muvatta» ında rivayet etmiştir.).

[272]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/385-386.

[273]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/386-387.

[274]
(Hadisi, Ahmet rivayet etmiştir.)

[275]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/387.

[276]
(Mirkat, 210)

[277]
(Takrîbüttehzib, C. 2,105)

[278]
(EL İBDA, 266}

[279]
(El İbda, 269)

[280]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/387-390.

[281]
(Hadis, Darîmî rivayet etmiştir.)

[282]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/390.

[283]
(Elhakâik, 221)

[284]
(İBNİ ABİDİN, C. 5, 336)

[285]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/391-393.

[286]
(Hadîsi, Beyhakî «Şuabil İmanın» da Mürsel olarak rivayet etmiştir.)

[287]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/394.

[288]
(Takrîbüttehzib, C. 1, 44)

[289]
(Küçük ebad Fıkhul Ekber şerhi, 222)

[290]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/394-395.

[291]
(Hadisi, Rezîn rivayet etmiştir.)

[292]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/395-396.

[293]
{İbni Hıbban, Çabirden rivayet etmiştir. Berîka, C. 1, 56)

[294]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/396-399.

[295]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/399-400.

[296]
(Mirkat, C. 1, 213) (Keza bak. Takrîbüttehzib, C. 2, S, 308)

[297]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/400.

[298]
(Hadîsi, Rezîn rivayet etmiştir.

[299]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/401.

[300]
(Mülteka Tercümesi, C. 1, 142)

[301]
(FETHULKADİR, C. 6, 486)

[302]
{İmamı Birgivînin usûlü hadis şerhi, 27)

[303]
(Fetâvayı Ali efendi, C. 1, 181)

[304]
(Fetâvayı Bezâziyenin elfazı küfür bahsi, Fetâvayı Ali efendi, C. 1,181)

[305]
(Nimetülisiam, C. I, 314 — Eski'baskı)

[306]
(Süneni Dârimî. C. 1, 45)

[307]
(Buharı, Müslim)

[308]
(İbni Mâce, Beyhakî - Fethulkebîr, C. 1, 110)

[309]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/401-406.

[310]
(Hadîsi, Dârimî rivayet etmiştir.)

[311]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/407.

[312]
(Bak, Zâdülmesir, C. 1, 125}

[313]
(Bak, Tefsiri Kasımı, C. 2, 210)

[314]
.»(Şerhi akâid, 65)

[315]
Mevâkib tefsîri

[316]
keza, Meoâmiufhakâik, 211

[317]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/407-412.

[318]
Hadîsi, Dâre kudnî rivayet etmiştir.

[319]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/412.

[320]
Hamişi celâleyn, C. 2,125.

[321]
Hamişi celâleyn, C. 2, 125

[322]
Nasıh Mensuh, Lişşeyh Hafız mansur, yazma, 3

[323]
Keza aynı Nâsih ve Mensuh eser, 3.

[324]
(Nasıh ve Mensuh, yazma, 4)

[325]
(Mirkatulmefatih, C. 1, 215)

[326]
(Mirkatulmefatih, C. 1, 215)

[327]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/412-418.

[328]
(Hadîsi, Dâre kudnî rivayet etmiştir.)

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/418.

[329]
(Bak, Bedâyî, C. 1, 61 ve Tahtâvî, 84)

[330]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/418-419.

[331]
(Yukardaki üç hadîsi, Dâre kudnî rivayet ejmiştir.)

[332]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/419.

[333]
(Bak. Şerhi vasıyyet, Ij İmamı azam, lilhâdimî, 162)

[334]
(keza bak, Mirkatül mefâtih, C. 1, 217}

[335]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 1/420-421.

İLİM BAHSİ

Birinci Fasıl

198- (I) Abdullah bin Amr <R.A.) den mervidir, dedi;

Rasûlüllah (SA.V) buyurdu:

«Bir âyette olsa, benden tebliğ ediniz. Beni israîi-den de nakledib söyleyiniz ve fakat (yalan ve uydurma gibi şeylerle) güçlük ve günah hal olmayanı naklediniz.

— Bir kimse, bilerek btnkn üzerime yalan söyler (uydurma hadisle iftira eder) se, İşte o kimsenin varacağı yer, Cehennemdir.»

(Hadîsi, Buhârî rivayet etmiştir.)

(Hadisi, aynca Müslim, Nesâî, Tirmizî, îbnimâce, Ebû Dâvud, Hâkim Tabarânî, Dâre Kudnî, İbni Adî ve başkaları pek çok sahabeden rivayet etmişlerdir.)[1]

İzahat

«İiim bahsi» başlığının ihtiva etiği hükmü kısa yoldan açıkladıkdan sonra bu tahsin birinci hadîsini izah etmeye devam edelim.

İlim kelimesi-nin çok çeşit tarif ve îzahlan edilmiştir. Aslında her ilim dalının ihtiva ettiği hükümlere göre, tarifi yapılmıştır. Din ilmi ile dünya ve maddi ilimlerin târifleride yine keyfiyet farkları ile açıklanmıştır.

Biz burada sâde ve sâde din ilminin tarif ve çeşidlerinden bâzılarım açıklamaya çalışacağız. Bilhassa bilinmesi farz olanlarım zikretmekle iktifa edeceğiz.

ÎLÎM : Bir sıfattirki; O ilmin sahibine dil veya kalb ile zikri ve mev-cüd

olan veya lafızlarla söylenebilen şeyleri açıklayan veya o ilimle açıklanabilen bir varîıkdir. Bu tarif Ebû Mansûru Mâturîdinindir. veya ilim : Vakıa mutabık olan cezmi sebatla inanmaktır.[2]

Veya ilim : Öyle bir sıfattırki : Bozmak ve ihlâl etmek ihtimali olmayan bir şekilde eşyaların temyiz edilib ayırt edilmesini neticeleyen bir varlıkdır. [3]

Yani, insan oğlunun akıl ve idrâki ile anlayabileceği ve hissiyyatı beşeriyyeye Şâmil olabilecek her şeye vakıf olabileceği ve onlar hakkında kesin bir kanaat hasıl olacaktırki, bu mesele bundan ibarettir. Veya bu eşyanın aslı esası şundandır gibi.. Kesin ve kat'î neticeleri verdiren en güzel ve en yakîni bir seâdet ve hidâyet sebebidir.

Evet ilim, her hangi bir şeyin adını, esasını mâhiyet ve şeklini en iyi şekilde anlaşılmasını ve kesin bir neticeye bağlanmasını sağlayan sıfattır. Fakat aşağıda beyan edeceğimiz ilmin sebeblerinin salim bir şekilde var olması ve o sebeblere dayanan sahih ve sağlam bir esaslara bağlanan ilim, iyi ve kesin netice hasıl eder.

îlmin sahih sebeblerine dayanmayan veya-ilmin sebeblerinde fa-sidlik olanların bilgi ve ifadeleri ve hatta anlayışları, ilmin tarifine girmez. Belki zan, vehm, şek ve ilmin zıddı olan cehil hükümlerine girer. Böyle oluncada her hanki bir şey hakkında Kat'î ve isabetli bir bilgi hasıl.olmaz.

Meselâ : Bizzat kendisi görüp işitmeyen, dokunmayan ve tadına bakıp şâhld ve hâzır olmayan ve aynı zamanda şer'i bir delilede dayanmayan bir şeyi başkasından duyan bir kişinin bilgisi, kesinlik ifâde etmez. Zira her hangi bir haber, doğru ve yalana ihtimali vardır. Zanm gâlib veya haber verenin sadâkati tercihe ve hüsnü zanna mukann ise, hüsnü zan olur. Kesin bir bilgi ifâde etmez. Öyle oluncada zanla ve hatta belkide şekle yakîn ve .kat'î hüküm verilemez.

Neîekim mecellenin dördüncü (4.) maddesinde şöyle denilmiştir :

«Şek ile yakîn zail olmaz.»

Hakikat böyle iken, bir takım cahiller; Bizzat görmediği, işitmediği ve hazır olup şâhid olmadığı bâzı şeylere «falan söylemiş, falan görmüş, falan duymuş gibi...» ifadelerle bir takım hüküm vermeye veya bâzı şeylere tâbi olmaya kalkışıyorlar. Bu şekildeki hareketler, cehlin ve cahilliğin verdiği noksan ve hatalardır.

Burada bir husûsu-da kısa yoldan açıklamak isteriz. İlim, îmandan sayılmaz. Bilgi îmandan sayılmış olsaydı. Bu gün bir çok Papaz ve Rahipler, Kur'anı ve hükümlerini bilmektedirler. Eğer bilgi îmandan olmuş olsaydı, o H^stıyaıüarm ve daha başka bilen kâfirlerin mümin ve müslüman olmaları

gerekirdi. Binaenaleyh hakikati bilmekle beraber o hakikatlara dil ile ikrar ve kalb ile tasdik ederek inanmak şarttır.

Bu husus Kur'ânı kerimde şöyle beyan edilmiştir :

«Kendilerine kitap verdiklerimiz (yahûdi ve hırıstıyanlar), Peygamberi (ve getirdiği hükümleri), öz oğullanın tanıyıp bildikleri gibi bilirler. O halde içlerinden bir topluluk hak ve hakikati bile bile gizlerler.»(Bakara Süresi, 146}

Bu âyeti kerime ve Bakara sûresinin 30-31. âyeti kerimelerinin hükümleri gibi, pek çok âyeti kerimelerde beyan edildiği üzere; her ilim sahibi, îrnanlı olmaya bilir. Fakat her îmanîı kimse, mutlaka ilim sahibidir.

Bütün beşerin atası Âdem aleyhisselâm, bir Peygambar ve hak teb-liğcisi olarak yaratılıp yer yüzüne halife tayin ediliyor. Hz. Âdem Pey-gamter olmakla hakka inanan bir kişi olduğu gibi, bütün varlıklara, yâni meleklere ve iblise üstünlüğü ilmi ile olduğu yukarda numarasını belirttiğimiz âyetlerde beyan edilmiştir.

Şu halde îman, ilimsiz tasavvur olunamaz. Bir kimse müminmidir? O kimse hayr ile şerri ve hak ile batılı tefrik edecek kadar bir bilgiye sahip olmasını gerektirir. Bütün Peygamberler ve dört halife ile diğer sahabe ve müminlerin halleri bu kabildendir. Yanî îmanıı ©lan her mümin, mutlaka zarûratı diniyyesini bilen bir kimsedir.

Fakat ilim, îmandan sayılmaz ve ilim sahibine, inanmadıkça «Muinin» denemez. İlim sahibi olupda inanmayanların başında kör iblis ve onun zürriyeti bütün şeytanlar, yâni cinnilerden ve insanlardan olan ilim sahibi olupda inanmayan şeytanlar, bu kabil kâfirlerdendir. Bakınız, Araf sûresi, ayet Il-in devamı.

Mükemmel îman, ancak son Peygamber Muhammed aleyhisselâ-mın, Allah tarafından tebliğ etmiş olduğu hükümleri kesin delile dayalı olarak billb kabul etmek ve insanın ruhunum, buna dâir anlayış ve tevazu kazanmasından ibarettir.

Hadis ilmindede; ilmin tarifi biraz değişik olarak beyan edilmiştir. İlmi hadis hakkında birinci cildin başında uzun tarif ve izahlar yapılmıştır.

Şârih AliyyulkârÎ merhumda ilmin tarifini şöyle yapmıştır.

İlim: Kalbde bir nurdurki, Peygamberin Muhammedi sözlerinden, fili ahmediyyesinden ve ahvali Mahmudiyesinden parlayan çıralardan iktibas olunmuşturki, o nur ile Aîlâhü teâlaya, sıfat ve fiilleri ile ahkamlarına doğru bir şekilde kavuşmayı sağlar.

Eğer bu ilim, beşer vasıtası ile hasıl olpırsa, işte o ilim kesbî (kazanç ve çalışma ile) olan ilimdir. Ve eğer beşer vasıtası ile olmazsa, bu takdirde o ilim,

ilmi ledaünnî-dir. O ilmi ledünnî ise, vahy, ilham ve feraset kısımlarına ayrılmaktadır.

Vahy: Lugatda, suratla tir şeye işaret etmektir.

istilanda vahy: Peygamberin kalbine vasıl olan kelâmı ilâhidirki, sureti (lafzı) ve manasının inmesi, ancak ve ancak Cebrail vasıtası ile olursa, işte bu kelâmı ilahidir. Kur'anı kerim ve diğer ilahi kitaplar gibi.

Şayet Peygamberin kendine Meleksiz olarak kelâmın mânâsı iner ve kendi sözü ile tâbir ederse, buda hadîsi nebevidir. Bu her ikisini Kur'anı kerim şu âyetle beyan ediyor :

«O (Peygamber) hevâdan (kendi nefsinden) söylemiyor. Kur'an sade bir vahiydir. Ancak vahy olunur.» (Necm Sûresi, 3-4)

Vahyin hakiki söyliyeni, hak teâladır. Evvelâ Muhammed Aleyhis-selam, Cebrail vasıtası ile söylemiştir. İkinci defa onun vasıtası ile ashabı, ashabın vasıtasiyle tabiîn ve devam eden ilâhi âyetlerin hüküm ve lafızlarını okuyup söylemek silsile ile devam etmiştir. Halâda aynı minval üzere vahy mahsulü olan ilahi kitabın tâlim ve tebliği aynı şekilde devam etmektedir. Kıyâmnte kadar aynı şekil devam ede-cektirde. Çünkü din kıyamete kadar baki ve daimdir.

Bu son cümlenin daha geniş îzahı birinci ciltde ve «İslama Sokulan Bid'at ve hurafeler» adlı eserimizin bir ve ikinci cildinde açıklamalı olarak zikredilmiştir.

İlham: Luğadda, iblağ, ilkâ, doğuş, ve kalbe doğan manalarına gelir

Istılahda İlham : Feyiz yoluyla kalbe ilka olunan mâna ile tefsir olunmuştur.

Akâid-i Nesefide, ilhamın hükmü şöyle beyan edilmiştir :

«Ehli hak indinde İlham : Bir şeyin sahih ve doğru olduğunu hil-me sebehlerinden değildir.» [4]

Hüccetül islam İmamı gazali Rahimchüllahda demiştir :

«İlham; Delilsiz hasıl olan bir ilimdir.

— Eğer bir melek'in ilkâsmı müşahede ederek ilim hasıl olursa, ona «vahy» denir. Buda Feyğamberâm izâme mahsusdur.

— Melek müşahede olunmadan olanada, «ilham» denilir. Buda Evliyâ-i kirâme mahsusdur.

— Evliyaya mahsus olan ilham ; Cumhura (kelâm, fıkıh, tefsir ve hadis âlimlerine) göre, hüccet (delil) değilsede, mutasavvıflara göre, hüccet (delil) dir. Lâkin Hz. Rasûlü ekrem efendimizden sadır olan ilham, bütün cumhur ve ehli tasavvufa göre, hüccet (delil) dir.

— **İlham:** Dînî hükümlerin ve mezheplerin sahihliği hakkında bilgiye

delil olamaz. Çünkü herkes kendi ilhamına «sahih», hasmının sözü-nüde «fâsid» iddia edebilir. Bu İse, bir ilhamına istinaden kendi sözünün

hükümlerin dinde yeri varmışcasına zıd olanların şahinliğine hüküm vermek gibi bir karışıklığa gidilmiş olur.»[5]

AHyyülkâri Merhumda Mirkad isimli şerhinde ilhamı şöyle tarif etmiştir :

İlham : Hak teâlâmn kullarının kalblerinde kayıpdan olan bir şeyi ilkâ edip tecelli ettirdiği hak olan bir ilimdir.

Yukardan beri buraya kadar tarif ve açıklamasını yaptığımız ilham, kesin bir ilim ifâde etmemekle beraber, kendilerinde tecelli eden mümini muhlisler için ilim olabilir. Yani ilham yoluyla, şahsın kendine mahsus bâzı şeylerin ilmi hâsıl olabilir.

Başkaları için kesin ve sahih bîr ilim olamaz. Zira ilim ifâde etmiş olsa, şeytanın ve nefsin vehimlerinden hasıl olan pek çok şeylerin if-sâd edici telkin ve iddiaları ortayı fesada uğratır. Öyle oluncada, her ferd kendi görüş ve düşüncelerini' hakmış gibi savunur ve hak kendi görüşü doğrultusunda olmasına çalışır.

Bu takdirde edille-i Şer'iyye olan kitap, sünnet, icmâ'ı ümmet ve kıyâsı fukâha bir kenara atılıb fertlerin şahsî görüşleri itibar görüp ilahi kanun yerine beşeri kanunları hakim kılma iddiaları yer alır. O zamanda cemiyet ve cemaat fesada uğrayıp hayat, tezâdlarla hercü-merç olur.

Nitekim bir âyeti kerimede meâlen şöyle duyurulmuştur.

«(Ey müminler!) Bilinizkİ, içinizde Allâhın Peygamberi vat. Eğer o-(Peygamber), bir çok işlerde size (sizin görüş ve düşüncelerinize) uysaydı, muhakkak darlığa (sıkıntı ve çatışmaya) düşerdiniz...,»(Hucurat Sûresi, 7)

Ayeti kerimede belirtildiği üzere, Peygamber; ilâhi vahyi bırakıp insanların görüş, düşünce ve yaşayışlarına tâbi olmuş olsaydı, cemiyet ve cemâat tezadlara maruz kalıb çatışma ve fitnelerin içinde perişan olup helak olurlardı. Zira dine bağlı olup namaz kılan, oruç tutan, zekât veren ve haramlardan kaçınanlarla, namaza, niyaza, helal ve harama riâyet etmeyip bütün harm ve kötülükler içinde yüzüp kendi görüş, düşünce ve yaşantılarını savunarak onların görüş ve ya-şantılanda sanki doğcu ve hak gibi kabul edilmesi gerekir. Böyle olun-cada zıd olanların bir araya cem edilmesi gibi mümkün olmayan bâtıl iddia ve yaşantılar ortaya çıkar. Hürriyet savunucularında görüldü-, ğü gibi, hayat felç olur.

İslâmın esâsını teşkil eden kitap ve sünneti bırakıp, kendi görüş ve düşüncelerini hak gibi gören pek çok müfsidler, görüldüğü üzere cemiyet ye cemaatı fitne ve fesatlıkların içinde perişan etmişlerdir. Aynı hâl gayet açık bir

şekilde hâlâda görülmektedir.

Binaenaleyh en doğru ve en isabetli olan, her müslüman kişinin kendini dine uydurması lazımdır. Dîni kendine uydurmaya çalışanlar., dâima millet ve memleketleri fitne ve fesadın içine düşürmüşlerdir. Öyleleri görülmüşrürki, Kur'anı kerimin apaçık hükümlerine aykırı görüş ve düşünceler ortaya atmışlardır veya islâmın hükümlerini yaşayanlar, ayıplanmalardır. Bir tarafdanda kendilerinin fikir ve düşüncelerini savunarak mücâhid süsü ile hainliklerini - kapatmaya çalışmışlar ve hâlâda aynı hal üzere olanlar görülmektedir.

«Bana ilham olundu, bana gösterildi, bende şu fikir hâsıl oldu, benim görüşüme göre, bence., gitti.,» cümlelerle iddialarda bulumıb [kitap ve sünnetten hiç bahsetmeyen veya kitap ve sünnetten anlamayan ve belkide kitap ve sünnetin dilini bilmeyen nice câhiller evliya kılığına bürünüb müslümanları şaşırtıp sapılmışlardır.

Bu düşünce ve davranış içinde olanların kötülükleri hakkında bir nebze izahat «İslama Sokulan Bid'at ve Hurafeler» le «İslamda Evliya Meselesi ve Hârikalar» adlı eserlerimizde beyan edilmiştir. ; Firâset: Bir çok şeyin kılık, kıyafet ve suretlerinin eserlerine vâkıf, olma firâseti sebebi ile gayıpdan olan şeye bilginin hâsıl olup aydın-lanmasıdır.[6]

Şeydi Şerif cürcâni (R.A) de şöyle tarif etmiştir -.

Firâset : Lugatda, tesbit ve nazar etmektir. Yani, anlamak ve bilmektir.

istilanda Firâset : Yakînî olanın açıklanması ve gayıb olanın aydınlanma sidir. [7]

Firâset hakkında Resulü Ekre mSallallâhü Aleyhi Vesellem şöyle buyurmuştur :

«Müminin, firâsetinden Allâha sığınınız.» (Buharı, Tirmizî, Feyzül-kadir,C.1,142)

Firâset, müminin bir iç güdüsü ve kalbi ile anladığı hissî bir ilimdir. Pek kesinlik ifâde etmez. Fakat kendine bir çok şeylerin gelmesi ile kendinde bir bilgi hasıl olabilir.

Bilhassa daha evvel bildiği şeyler, hallerine sıfat ve huylarına vakıf oldukları hakkında aklın ve zekânın verdiği kuvvetle bazı şeylere mut-talî olur. Bu ıttıla ilede olması mukadder olan bâzıları hakkında isabetli fikir, düşünce ve beyanda bulunabilir.

Şöyle bir soru sorularak cevablandırırsak daha iyi açıklanmış olur :

Sual; Müminin firâsetinden kaçının, demenin manası nedir?

Cevap ; Bundan murad, mâsiyet ve günahları işlemekden kaçınınız. Zira

firâsetli mümin, sizin işlediğiniz günahlara vakıf olur. Bu takdirde olduğu gitti önünüze kor, kötülükleriniz açıklanmış olur.

Evet kâmil îmâna sâhib olan müminlere, firâset yoluyla bazı şeylerin zahir olacağı muhakkakdır. Fakat o firâset sahibi, mutlaka aklı selim, beş duyusunun salim bir şekilde mevcut olması aynı zamanda mütefekkir bir kişi olmakla beraber, gözlerini harama bakmakdan sakınması, nefsini Şehevâni olan fenalıklardan men etmesi, iç âlemini murakabe edib düşünceye mâlik olması ve helâl lokmayı yemesi şart-dır. Yukardaki hadisi şerifi şerh edip açıklayan âlimler bu şekilde izah etmişlerdir.

Meselâ : ehli irfan sahibi imamı Rağib Şöyle demiştir :

«Firâset, İnsanın; heyeti umûmiyyesi, şekilleri, renkleri ve sözleri ile ahlakına, faziletlerine ve rezilliklerine delâlet hallerini isbat edib bilmektir.»[8]

Müminin veya başka kişilerin, Allâhın nuru ile bakabileceğini, şayet cenâbu hak nuru tecelli ettirmezse, bakamıyacağmı ilâhi âyetde şöyle duyurulmuştur:

«Allah (c.c.),kimenuru yaratmazsa, artık onun için hiç bir nur yoktur.» (Nur Sûresi, 40)

Nuru ilâhi tecellisi olan her akıllı kişi, bir-çok hakikat ve gerçeklere muttali olub ibret alır ve bâzı ahlak, ahval ve rezaletleri bilebilir.

Nitekim bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur :

«Elbette bundan Keskin anlayışlar (firâset sahibleri) için ibret alâmetleri vardır.» (Hicir Sûresi, 75)

Firâset sahibi, kişilerin kılık, kıyafet, söz ve ahvallerden insanların iç yaşantı ve ahlakına vakıf olabileceğine delâlet eden âyetde şöyle zikredilmiştir.

«(Ey habîbim!) Sen onlan simalarından tanırsın.»(Bakara Sûresi, 273)

Diğer bir âyeti kerimenin delâleti:

«Mücrimler (Müşrikler, azgınlar), simalarından tanınır.»(Rahman Sûresi, 41)

Mümini muhlisde jlâhi nur tecellisi ile firâset ve zekânın yüksekliği neticesi, bâzı şeylere vukûfiyyet olabileceğini beyan ettiğimiz delillerden anlaşılmıştır. Bu hal müminde olunca, ona kerâmetde denilebilir.

Fakat riyazad yapan fâsık ve fâcirlerdede, riyâzat yapdıkları (çok yemek ve içmekten kaçındıkları) nisbetde kendilerine bir firâset anlayışı olur.' Bu halin şer'i yönde bir değeri yoktur. Ancak esbabına sarıldığı nisbetde kendisine bâzı

şeylerin anlaşılma keşfi görülebilir. Bu hal ise, hem müminde ve hem kâfirde görülebilir.

Netekim «İshakı Zencânî» denilen akâid manzumesinde şöyle beyan edilmiştir .-

Firâset Akılın sermayesidir, kerâmetdende intâniyyesidir.
Riyâziyye olan nev'i firâset, kerek eshâteına hıfzu Hırâset (riâyet)
Kim etse ekli şürfeünde (yeme ve içmesinde) tecerrüd,
Bedenden mümkin oldukça teferrüd (ferdî, inzivan yaşamak).
Bulur olmazsada Serice nef-i (Şer'i menfaati olmasada),
Tecerrüd ettiği mikdar keşfi {bulur demektir).
Olur müminde kâfirde bu halet,
Velî olmasına etmez delâlet.

Şimdi burada izahını yaptığımız ilham ile firâsetin arasındaki farkı açıklayalım;

Firâset : Kılık, kıyafet, ahval ve akvallaniu iyi bilme vasıtası ile gayıbdan olan bâzı işleri keşfetmektir.

ilhanı: Gayıb olan îşlere vasıtasız vâkıf olub o işlerin malum olmasıdır.

Vahy ile ilhamın arasındaki fark ise, aciledir.

Vahy : Melek vasıtası ile olan ve vahyi ilâhî hükme bağlanan, aynı zamanda kesin bilgi ve hüküm îcab ettiren bir esasa dayanır.

İlham ise, bunun zıddına bâzı zuhurattan ibarettir. Vahye tâbi değildir. Bir şey hakkında kesin ve sıhhatli bilgiyide gerektirmez.

Yukardan buraya kadar yapmış olduğumuz açıklamalı tariflerde, bir düşünce hasıl olabilir. «Gaybı Allahdan başka kimse bilemez.» hakikat böyle iken ilham, firâset ve ilmi ledünnî yoluyla gaybm bilineceği anlaşılmıştır.

Evet yine gaybı Allahdan başka Kimse bilemez. Fakat bâzı kişilerin bâzı gaybları şahsî ilim kemâli ile bildiklerini câhiller bilemez. Câhillerin ve insanların bilemedikleri şeyleri başkalarının bilmesi olursa, bu gaibden sayılmaz. Bilgisizlikdendir. Her ne kadar bâzılarının haberi yoksada, bilenler vardır.

Birde gayb olan şeylerden bazılarına cenâbu hak dilerse, bazı kullarını lutfu keremi ile vakıf ve âlim kılar. Peygamberlerde ve ona tabî olan ilmi ile âmil olan evliya kullarında olduğu gibi.

Bu husus Kur'anı kerimin şu mealdeki âyeti kerimesinde beyan edilmiştir :

«O (Allah c.c.), bütün gaycı bilendir; Gaybe dair ilmini ise, hiç kimseye açmaz. Ancak bir Peygamber olarak seçtiği müstesnadır. (Ona bâzı gayb olan bilgileri açıklar-ve bunlar mucize olur.)»(Cin Sûresi, 26-27)

Şu halde mucize olarak Peygamberde görülen bâzı gaybe dâir bilgiler^ velî

kullarda da keramet olarak zuhur edebilir. Fakat bu hal nâdiratdandır. Nâdir olanlar ise, yok hükmündedir.

Gaybe dair daha geniş malumat, «İslama sokulan Bİd'at ve Hurafeler» le «İslamda Evliya meselesi ve Harikalar» adlı eserlerimizde mezkûrdur.

İlmin tesbit ve tahakkuk dereceleri:

Şimdi burada birde ilmin tahakkuk yönleri olan ilmel yakın, aynel yakîn ve Hakkalyakîn-in tarif ve hükümlerini îzah edelim. Bu üç hükmün ihtivasını ayrı ayrı beyan etmeden önce YAKÎN kelimesinin manasım açıklayalım.

YAKÎN : Luğatda, bir nesnenin hakîkatma ermek suretiyle şek ve şüphe olmayan bir bilgidir.

istilanda yakîn : Bir şeyin hakikatma itikat ve inanç ile, o şeyin hakkında kesin ve kat'î bir kanaatla vakıa mutabık ve o şeyden başka şekil mümkün olmayacağına inanmaktır. [9]

Diğer bir tarif ile yakîn ; Vâkı'a mutabık ve her hanki bir şüphe vericinin şüphesi ile zail olmayacak surette şek ve şüpheden ârî olan sabit ve câzim bir itikad, demektir.

Diğer bir tâbirde yakîn; Şek ve şüphe bulunmayan kesin kanaat hasıl olan ve şüphe karışmayan ve nakza (bozulub çürütmeye) ihtimali bulunmayan ilimdir.

«Şu anda şüphem yokki, bu böyledir. Şimdi ve ileride şüphe edilmez, bu böyledir. Başka türlü olmak imkansızdır, bu böyledir.» Bu hükmün üçüde yakîn ifâde eder. Fakat asıl yakîn ikinci ile üçüncüdür. Birinci târiîdir. [10]

Yakînde matlub olan vakıa mutabakat ve şüphenin olmamasıdır. Fakat bu vakıanın zarurî olması değil ancak vâkî olması şarttır.

Binâenaleyh müşâhedât, mücerrebât, mütevâtirât ve istidlâlâtı sa-hîha dahî yakîn ifâde ederlsr.

Yakînin mertebeleri vardır. Meselâ : Riyaziyat ,mantıkî kıyasın neticeleri yakînî ve zarurî olduğu gibi ulûmu âdiye ve mücerrebe, ulûmi tabîiyye meyânmda kimya ve fizik ilimleri zarurî olmayarak yakînîdirler. Ancak bunların mücerreb olan vakıalarında îâsid istidlal-lar ile netice elde edilen nazariyeler ve faraziyelerin hapsi yakmi değildir.

Bu sebeblere. binâen tayyareleri yaparız, fakat bir çimeni, bir böceği, serçenin bir tüyünü yapamayız. Acaba mümkin değirmi idi? Mümkün Olmasaydı-var olmazdı.

Öyle ise, fenleri kendi hudutları dahilinde tâkib ve terakki ettirmeliyiz. Fakat onlara inanırken hiç bir zaman Allâhm kudretini tükettik _ (ihtiyacımız kalmadı), dünya ve âhireti bitirdik zannetmemeliyiz. Âdetten ve âdiyetten olan

yakîniye, zarurî olan yakîniyyatı feda etmemeliyiz.

Biz var isek, bizim ilmimiz .var ise, Allâhü teâla ve onun ilmi, kudreti daha evvel var. Şâhid olduğumuz bugünkü âlem vâr ise, yarınki gâib âlemi (âhiret âlemi) de bittabi var. Bugün olmayanlar, yarın olur. Bugün maiunadıklarımıza yarın inanmak meobûriyetinde kalırız. Hiç yanılmamak, hiç şaşmamak, tamamen ye'se (umutsuzluğa) düşmemek istiyorsak, hiç bir hâdisenin yıkamıyacağı hiç bir şüphe vericinin izâle edemiyeceği en hak ve en küllî esaslara îmân etmeliyizki, yakînî dâiremiz daralmasın. İlmi fenni boğmayalım. İmkan sahasını (daraltıp) kı-saltmıyalım. Muhal zannetiklerimizin mümkinliğini, hatta vukuunu gördüğümüz zaman, perişan oluruz.

Sudan ateş, ölüden diri çıkar mı? Büznillah çıkar. Hayat yapılırını? Biiznillah yapılır. Göklere çıkılırım? Büznillah çıkılır. Kabirde sual so-rulurmu? Biiznillah sorulur. Ölen dirilirmi? Biizniîlah dirilir. Lâkin iki kere iki tek olurmu? Olmaz. Cüz küllünden büyük olur mu? Olmaz. Mâlül illetim geçermi? Geçmez. İnsan bizzat halik ve mabud olabilirini? Olamaz. O (insan) r Allahin izniyle kuşda yapsa, ölüleride dirilişe, yuVe Kuldur. Bütün imkanlar Allâhm kudretindedir.

Bu temsilli ve tebyinli açıklamanın uzun îzahı, Hamdi Ynzır Merhum üstadımızın «Kur'an Dili» adlı eserinin birinci cildinin 201-203. Sahifelerinde mezkûrdur.

İLMEL YAKÎN : Yakîni ilim, vakıa mutabık inkârı kabil olmayan bir ilimdir veya işlerin tasavvur olunduğu üzere kat-îlik veren ilimdir.

Bu ilme erişenler, delilleri inkar edenlerle veya bilginin zıddmı savunanlarla karşılaşsalar, o münkirlerin ve şüphe vermeye çalışanların söz ve iddialarına asla iltifat etmezler. Bilib inandıklarında sebat ederler. Ölüme, ölümden sonraki âhiret âlemine bilgi ve inançlarında sebat edenler, bu Kabil bilgin müminlerdir. Kendilerindeki bilgi ile yakî-niyyet hâsıl olan bir bilgi derecesidir.

Bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur :

«Ve âhirete ise, Şüphesiz yâkînen inanırlar.» (Bakara Sûresi, 4)

Diğer âyeti kerime meâlide şöyledir :

«Sakının; eğer ilmel yakın : {kesin ve kat'î) Mr bilgi île bilseydiniz (böyle çoklukla böbürlenme yapamazdınız).» (Tekâsür Sûresi, 5)

Yukarda geçtiği üzere yakîn, aslında seksiz ve tereddütsüz ilim mâ-nasmdadır. Binâenaleyh bir kimsede yıkılmaz ve yok edilemez bir halde ilim hasıl olursa, o kimseyi hiç bir şey aldatamaz ve her hanki bir iğfal-cıya kapılmaz.

Hemen üstde tekâsür süresindeki âyeti kerimede de belirtildiği üzere, yâkînı bilgiye sahip olanlar, sülâle ve soylarının çokluğuna, mal ve mülke, makam ve mansıba bağlanıb onlarla büyüklenib gururlanmazlar. Fakat bümiyenler, ölüm ve ötesine ilmel yâkin ile bilib inanmayanlar, cehlin verdiği gurur ile yanlış giderler. Soy sop çokluğu ve mal mülk iftiharı ve hatta şan şöhret düşkünlüğüne kapılıp vakitlerini gururlanma ile geçirirler.

Bir çok kimseler, ilim denilince ilmin lafını etmek, onunla süflî ve fânî maksadlar elde etmek zannederler. Bu takırtılarla böbürlenib öğün-mek ve etrafı erbea teinin ederek mal mülk ve ahbabı yârân edinmeyi, ilmi ve ilmin nâmını kötü maksadları için kullanmayı hüner sayarlar.

Halbuki düşünülürse, müfessirlerin ihtar ettikleri beyanlara göre, yukardaki son âyette ulemâye (âlim ve bilginlere) çok büyük tehdit ve Jhtar vardır. Zira bu âyet delâlet ediyorki, soy sop, sülâle ve mal mülk ile böbürlenmenin âkibetindeki âfet ve felâkete yakîn hasıl olsaydı, öyle fâni ve hasis şeylerle iftihar ve böbürlenmeden vaz geçerlerdi.

Bu ise şunu iktiza eder; demekki, soy-sopla böbürlenib, mal mülk ve makam, mansibla gururlanmayı terk etmeynlerde, yakîn hâsıl olmaz. Onlar doğruyu görüb bilemezler.

O halde ilmin hakikatim sezmiyerek ilmi kötüye kullanan, bildiklerine îmanı olmayan, bilgisiyle ilme yaraşır amelde bulunmayan, bununla beraber "âlim nâmını taşımak isteyenlerin vay haline!...

İlmin Şiarından birisi ve hatta en birincisi ,güzel amelin en mükemmeline yönelik olmasıdır; O ilim, amel zamanında önünde bulunursa, rehber, teşvik edici ve vaiz olur. Amel vakti geçtikten sonra ilim hasıl olursa, o vakitde hasret ve nedamet olur. Zira insanın ömrü geçip sona doğru gelince bir şeyler öğrenir ve amellerin kıymetini bilirse, geçen ömür, zaman ve vakitlere nedamet eder.

îşte kıyamet günü, kıyamet ehlinin hâli bunun gibi olacaktır. Çalışanlar, «neden daha iyi çalışmadık» diyeckler, çalışmayanlarda «neden biz çalışmadık» diyerek teessür ve üzüntü beyan edeceklerdir. Onun için gençler ve zinde kimseler, hayat ve memat için karanlıkları nurlandıracak olan yakîn ilmine = ilmi yakîna çalışmalı, ilmi olanlarda güçleri yetebildiği kadar bilgilerini âhirette işlerine yarayacak ve mizanlarında ağır basacak iyi ameller yapmak için tatbik ve icraya çalışmalıdırlar. İlimden maksad dünya ve âhirette faydalanmk ve fâideli olmktır.

AYNELYAKîN : Keşif ve müşahede yoluyla hasıl olan ilimdir.

Ölüme ve ölümden ötesine veya diğer bizzarûre bilinenlerin müşahede

hâlinde tekrar bir yâkîni bilginin oluşudurki, ölüm döşeğindeki bir kişinin gözlerine melek-in görünmesi gibi hal aynelyakin ifâde eden bir ilimdir.

Diğer bir misal ilede îzah edebiliriz; Kâbe-i muazzamamn var ve mu bârek oluşu hakkında mütevâtir bir bilgi ile ilmi yakîn vardır. Kâbe-î muazzamamn huzuruna varıb gözüyle görünce aynel yakın-müşâhede yoluyla kafi ve kesin bir bilgi daha hasıl olur. İşte bu ilme, «aynel yakîn» denir.

Aynelyakîn-i beyan eden ilâhî âyet meali söyledi. .

«Yine and olsun, onu aynı yâkîn ile mutlak göreceksiniz.»<Tekâsür,7}

HAKKALYAKÎN : Hakka erişme, hak ile beraber olma ve hak ile İena Mmadırki, Kulun; ilim ve şâhid olma veya hal yönüyle hak teâlâ-da fena (yok menzilinde) olup daima onunla meşkul olmasından ibarettir. Sâde hak teâlayı bilmekle olmaz.

Şu halde her akıllı kimse ölümü bilir. Ölümün hak ve vâkî olduğunu, olacağım bilması, «ilmel yakîn» dir. Ölüm ânında Melekleri müşânede etmesi ise, «Aynel yakîn» dir. Ölümü tatması ise, «Hakka! yakîn» [11]

Bu açıklamalı misâle bir diğeride şöyledir :

Kâbe-i Muazzamamn varlığı hakkında mütevâtir ilimle bilen kişi 41nıi yakın» Sahibdir. Kâbe-i muazzamamn huzuruna varıb gören kimsede «Aynı yakîn» ve Kâbe-i muazzamamn etrafında tavaf edib, el yüz sürüb ve haceri esvedi öpüp el yüz sürmesi hâlide «Hakkı yakîn» bilgi sahibidir. [12]

Hakkal yakîn-in Kur'anı kerimde delili şu mealdaki âyeti kerîme-dir:

«Süphesizki bu (hakikatler) elbette hakkı yakının (kati bilgi yerenin) ta kendisidir.» (VâKıa 5ûresî' 951

Diğer bir âyet meali :

«Nihayet bize yakîn (ölüm) gelip çaldı.»[13]

Diğer bir âyeti kerimede şöyle Duyurulmuştur.

«Ve sana yakîn (ölüm) gelinceye kadar, Rabbine ibâdet et.»(Hicir sûresi, 99)

Yukarda tarifini yapıp açıkladığımız üç ilim dereceleri hakkında geniş malumat, meallerini noklettiğimiz âyeti kerimelerin tefsirlerinde beyan edilmiştir. Bilhassa Âlûsî merhumun «Rûhulmeânî» si ile Hamdi Yazır merhumun «Kur'an Dili» adlı eserinde fevkal'ade îzâhat mezkûrdur.

Tarif ve izahını yaptığımız ilim çeşidlerinin bilgisinden sonra öğrenilmesi £arz olan ilimlerin nevîlerinide hulâsa olarak nakledelim.

Fâzılı muhterem şir'atül islâm şârihi Seyyid Âli efendi Rahimenül-lah, ilmin çeşidîerini ve bilhassa öğrenilmesi farz olanlarını şöyle özetlemiştir :

«Muhakkak surette bilmelisin ey hak yolcusu müslümani

— Ulemâ ve fıkaha dedilerki; öğrenilmesi farzı ayın olan ilim üç-dür;

Birincisi, Zâti ilahi ve sıfatı ilahiler hakkında lazım olan bilgi mik-ta-rmı ve cenabu hakkın Peygamberi (Hz. Muhammed A.S. efendimiz) in, getirdiği hükümlerin tamamını tasdik ederek bilinmesi farz olan miktarını bildiren tevhid ilmini öğrenmektir.

İkincisi, Kalp ilmidirki, bâzılarının «sır ilmi» diye vasıflandırdıkları cenâbu hakkı gerektiği şekilde tazim edebilme ve amellerin ihlas ve ıslâhını te'min eden ahlak ve fazilet ilmini Öğrenmektir.

"Üçüncüsü ise, Zahiren yapılması gereken hükümleri ve amelleri bildiren ilmi şerı'attırki, taharet, namaz, oruç, zekât, hac ve ilmi fıkıhda beyan edilen bablarm nevileri gibi bilinmesi ve yapılması zaruri olan meseleleri öğrenmek, farzı ayındır[14]

Farzın, tarif ve izahı ile nevileri hakkında aşağıda 218. hadîsin izahına müracaat gerekir.

Tabiîki bizim îzah edib açıklamaya çalıştığımız ilim, «ilmi nâfî» denilen faydalı ve hak yola götüren ilimdir.

Netekim faydalı ilim hakkında Resulü ekrem efendimiz şöyle buyurmuştur :

«Bir kimse, bildiği ile amel ederse, AHâhü teâla o kimseye bilmediğini vâris kılar.»

îlmi nâfî denilen fâideli ilim, ilmin meşru ve mâkul olan sebeble-re ve edillei şeriyyeye dayandığı nisbettedir. İlmin sebebleri ile meşru olan delillere dayanmayan ilim, fâideli ilim olmaz, zararlı ve felâket sağlayan ilim olur.

Şimdi münâsebet gelmiş iken ilmin sebeüleri ile delillerini kısa yoldan açıklayalım.

timin sebebleri: Üçdür ve şunlardır :

a) Havassı selime : yeni tâbir ile beş duyu olan, işitmek, görmek, koklamak, tatmak ve dokunmaktır.

b) Haberi sadık ki: Buda dillerinde yalan tasavvur olunmayan bir cemaatın haberi ve mucize ile teyid olunan Peygamberin haberidir.

Cemâatin haberi, mütâvatîre erişmiş ilmi zaruri icâbeden şekildeki haberdir. Meselâ : geçmiş olan dört büyük Halife; Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer, Hz, Osman, Hz. Ali-nin hilâfetleri, İstanbul'un Fatihi gibi meliklerin Padişahlık ve

saltanatları geçenlerle, Mekke şehri, Medine şehri, Bağdat ve İstanbul şehirlerinin var ve mevcutlukları, birer zarurî ilim îcâb ettiren ve mütevâtir olan haberlerdendir.

Yalan üzerinde söz birliğine varmaları akılca mümkin olmayacak kadar çok sayıda kimselerin, beş duyudan biriyle duyub haber verdikleri şey, kesin ilim teşkil ederki, buna «Tevatür» denir. Uzak memleketleri ve geçmiş padişahları hep bu usul ile biliriz, doğruluklarında asla şüphe etmeyiz.

Bu husus kelam ve akâid kitaplarımızda ve hadis şerhlerinde açık-landığına göre, mütevâtir haberin verdiği ilim, apaçıktır ve delil istemez. Bunun için tevatür, delilden anlamayan çocuklara bile kesin bilgi verir. Yukardaki verdiğimiz misallarm anlaşılmasında olduğu gibi.

Haberi Resul, ilmi istidâliyi îcab eder. Yanî haberi Resulden istidlal yoluyla ilim hâsıl olur.

Haberi Resul ile sabit olan ilim, mahsûsat, bedihiyyat ve müteva-tirât gibi ihtimali olmayan ve sebat hasıl olan yakînî bir ilme müşabih-dir.

Haberi Resul ile hasıl olan ilim, hem câzîm ve sabit ve hem vakıa mutabık îtikad manasınadır.

Zira vakıa mutabık olmasa, ilim olmazdı, cehil olurdu. Câzim olmasa, zan olurdu. Sabit olmasa, taklid olurdu. Böyle oluncada şüphe verenin şüphesi ile o ilmin zavâlı muhtemel bulunurdu.

Binâenaleyh sebatda, ilmi zaruriye müşabih olmazdı.

Hulasa; Haberi Resul, mucize ile teyid edildiğinden ilmi yakîn ve sebatda ilmi zaruriye müşabidir, denilmiştir.

Açıkça Mucize ile teyid edilen Resûlüllahm tebliğ ettiği ahkâmı Şer'iyyenin doğruluğunda asla şek ve şüphe yoktur. Çünkü mübelliği Sadıkdır. Yalan vârid olmamamıştır. Onun düşmanları dahi sadaka-tına şehâdet ederlerdi ve fakat inanmazlardı. Yalan söylemesi aklen dahi caiz değildir. Zira aklen yalan söylemesi caiz olsa, bu'- takdirde mucizenin delâleti bâtıl olurdu.

Şu halde haberi Resul ile tebliğ edilen işler ve hükümler, tereddütsüz ilim olması îcab eder.

Peygamberin haberi ise, getirmiş olduğu ilâhî kitap olan kur'anı kerim ile mübarek söz, fiil ve takrirlerini ihtiva eden sünneti nebeviyye-dir. Bu haberi Resul, elimizde tercümelerini yaptığımız hadîsi nebevilerde bu hükmü camidir.

c) İlmin setlilerinden üçüncüsü akıldır.

Akıl, bütün ilimlere ve idrak edilmesi gerekenlere istidat ve ka-biliyyeti olan ve insanın nefsinde var olan bir kuvvettir.[15]

Yukardaki tarif, AHâme-i îeitâzânînin-dir. Aslında aklın mâhiyet ve yapısı hakkında ulemâ arasında ihtilaf vardır. Bir kısmı aklın ruh gibi mahiyet ve keyfiyeti bilinemez.- B.u sebsble akim asıl yapısından bahsetmeyip varlığını biîib kabul ederek akıl ile elde edilen ve edilebilmesi mümkin olan kabiliyyet ve kuvvetinden bahsetmek uygundur, derler.

Diğer bir kısım âlimlerde, aklın asıl yapı ve keyfiyetini tarif ederek açıklamışlardır. Aklın bir cevher kabilinden olduğunu veya bir nur olub ve merkezinin kalb veya dimağ olduğunu veya araz kabilinden bir kuvvet olub nofisde varlığı ile bir çok şeyleri anlayıb bilme kâbiliy-yetine mâlik olduğunu, beyan etmişlerdir. Elbette bu izah ettiğimiz akıl, aklı tabîî-dir. Tabîî aklın neticesinden hâsıl olan mükteseb (çalışarak kazanılan) akıl, ilmi kelâm kitaplarında beyan edildiği üzere ilmin son derecesi, iyi bir idare ve siyaset ve doğru düşünüş ile tefsir edilir.

J-bni cemâaya göre akıl: Tabîî bir asıl varlıkttrki, âletlerin (havassı selimin) Salim olması zamanında zaruri olarak ilim ona tabî olur.

Aklın mahalil ve merkezi hakkındaki ihtilafda şöyledir :

Bir kavilde; Akim merkezi., dimağdır, nO.ru kaî.bdedir. palb olanları

Diğer tir kavilde : Axıi, ruhların hayatıdır, cesedlerin hayatının ruh olduğu gibi. Hz. Aliye Akim merkezinden soruldu, dediki:

«Aklın merkezi, kaindir ve ziyası dimağa akseder.»[16]

Bu son görüşde hukemânın görüşlerine muhâlifdir.

Aklın, varlığı ve salim olduğunda pek çok şeyleri idrâk edib anladığı ihtilafsız herkesçe müsellemdir. Fakat akim mahiyet ve yapısı ile merkez ve mahalli hakkında kesin bir delil vârid olmadığı için, çeşidli beyanlarda bulunanlar olmuştur.

Şu halde aklin; ruhun, hayatın, ilim ve öğrenme gibilerin mâhiyet vs maddi yapısı hakkında açıklayıcı bir delil ve; beyan vârid değildir. Asıl yapılarını cenâbu hakdan başka kimse bilemediğinden kesin bir bilgi hâsıl olmamış ancak aklın ve ruhun tezahürlerinden anlaşıldığı kadar bir beyanda bulunanlar görülmüştür.

Öyle ise, maddeci ve tabiatcılardan bir takım sapıklar", aslını bilib görülmeyene inanılmaz, diyerek insanın elini, ayağını, elbisesini ve ev eşyaları gibi görülen ve aslı bilinen maddeleri sayıb, «bunları görüb biliyoruz. Onun içinde bunlara inanabiliriz gibi..» Şeytanın telkin ettiği küfür kelimeleri ile Câhil ve küçük kimseleri şaşırtanlar olabiliyor. Kendilerini bilemiyen bu zavallılara bizde soralım : «Siz kendinizi çok akıllı ve bilgili sayıp bir şeyler söyleyorsunuz.

O saydıklarınızı görüb inanır ve göremeyib bilemediğinize inanmaz-mışsınız. Haydi bakalım aklın maddi yapısını bize tarif adib ortaya koyunuz, gözümüzle görelim ve bilelim. İnsanın hafızasındaki ilmin cisim, renk ve şekil yapısını tarif edib açıklayınız ve bize gösteriniz. Bütün canlıları yaşatan ruh-u tarif ediniz ve maddî yapısı nedendir? Nasıldır? rengini, ağırlığını, nerede olduğunu ve varlıklardan çıkarken nasıl çıktığını, çeşitli şekiîlerdeki vazifelerini ortaya koyub açıklaymız-ki, gözlerimizle görüb bilelim.

Birde şu bedeninizin, başınızın, kaşınızın, göz ve sakalınızın saç adetlerini bilirmisiniz? Lütfen izah ediniz. Daha bunlara benzer pek çok şeylerin aslını görüb bilmeden inanmak zorunda kalıyorsunuz da niçin bütün varlıkları en güzel şekilde yaratıp insan oğlunun hizmet ve faidesini musahhar kılan halikı zülcelala inanmıyorsunuz?... gibi...» Sualleri sormarmz hakkımızdır.

Aslında bunlara kur'anı kerimde gayet açık bir şekilde cevablar verilmiştir.

Kur'an ve hadisden verilen cevabların bir kısmı, bu eserin «Mişkat-el mesâbih Tercümesi-nin» birinci cildinin baş taraflarında zikredilmiştir.

Akıl, her ne kadar ilmin sebeblerinden biri isede, ilmin kendisi ve aslı değildir. Akıl, îman ve ahlak ile terbiye edilerek geliştirilirse, Şer'î kaynakları ve delilleri doğru anlamaya ve hak olan şeylerde isabetli ve sebatlı bilgiler edinmeye sebeb olur. Böyle oluncada en doğru ve akıllıca işler, sözler ve inançlara sahib olunur. Mümin ve müslümanlarm akılları rju kabil akıllardandır.

Şayet akıl, islâm ve îman esaslarıyla terbiye edilib geliştirilmez, gayri islâmî ve küfür düşüncelerle eğitilirse, bu takdirde bu akıl, küfür kazancı ile kâfirliği ve bir takım haksızlığı anlayıb o işlerin yollarıyla meşkul olur. Kâfir ve zalimlerin akıllarıda, bu akıl sahihlerinin akılla-rındandır.

Hayatta görülmüştür ve hâlada görülmektedirki, kitap ve sünnete inanmış kişilerin akıl ve idrakları ile inkâr edenlerin akıl ve, idrakları çok değişik ve zıd şekildedir.

Diğer biriside, bir az düşünce ile daha anlaşılabilecek çok kötü, küfür, putperestlik, ateş perestlik ve çeşitli batıl yollara saplanmışlar, ölüden, puttan, taşdan ve leşden meded bekliyorlar, onların huzurunda dikilmeler, bükülmeler, yalvarıb yakarmalar ve daha akla hayale gelmedik küfür faaliyetlerine devam etmektedirler. Bu yalvanlıp tapılan putlar, kendilerine pisleyen kuşları, sinekleri ve emsali hareketleri def etmekden acizdirler. O halde yinede akıllarını küfürle yok hâle getirmiş zavallılar, idraksiz ve iz'ansızca meded ve kurtuluş beklerler, onlara yalvarırlar.

«Benim mantığıma uymayanı ben kabul etmem, dinimiz akıl dinidir, binaenaleyh benim aklımın anlayamadığını ben red ederim. Ak-hmca bu böyle

olmalıdır., gibi..» Sözlerle her doğru ve eğriyi aklın anlayacağını savunanlar, çok ve çok yanılmakdadırlar. Çünkü akıl, direk doğruyu ihdas edib koymak için değil, yaratan halikı zülcelâlm beyan ettiği ve Resulünün tâlim ve telkin ettiği hakikatları, hayır ve serleri, eğri veya doğruları en doğru ve en iyi şekilde anlayıp öğrenerek inanmaya ve amel edilmesi veya kaçınılması gerekenleri anlamaya sebeb olan ve insana verilen en kıymetli bir varlıktır.

İşte bu kıymetli varlık, insan ile hayvan arasını belirtir. Aklını islamm emri dahilinde terbiye edib geliştiren mümin ile kâfirin arasımda belirtir. -

Yukarlarda kısa cümlelerle açıklandığı üzere, tabi-î olarak fıtrî akıl ile kesbî aklın bir birine bağlılığı vardır.

Filri - Ğarîzî akıl : İnsanda hakikati sabit ve var olan akildırki, bu akıl ne eksilir ve nede artar. Bu akıl ile insanlar, hayvanlardan fark edilib temyiz edilir. Fıtrî akıl, çeşitli kabiliyetlere sahip olarak yaratılmıştır.

Aklı Miikteseb; Aklı ğarizinin neticesidirki, bu akıl ile bilginin son merhalesine varılır ve insandaki, fikrî gelişmenin isabetli ve sıhhatli olmasını sağlar. Bu mukteseb akim == çalışılarak elde edilen akim son had di yoktur. Akıl kullanılır ve en iyi şekilde çahştmlırsa, çok fevkalade idrak ve zekânın yükselmesi ile .marifet ve bilginin zirvesine ulaşılır. Şayet akıl çalıştırılmaz, ihmal edilirse, bu takdirdede akıl noksaniaşır ve verimide çok azalır. Hamakat hasıl olur.

Aklı muktesabde en çok faydalanılan yol, hevâyi hevesden uzak, helal ve temiz lokmalar yiyib ilim ve irfan yolunda yaşlı, başlı ve tecrübeli bilgin, mütefekkir ve edepli kişilerden faydalanmak çok ve çok mühimdir.

Nitekim bazı hakimler şöyle demiştir :

«Edep yönünden tei£#beliler ve nasihat yöjnündende günlerin devri daim etmesi, kâfidir.»[17]

Bazı şairlerde şöyle dedi:

«Sen görüb bilmedinmi? Akıl, ehli için bîr zînettir. Ve fakat aklın tamamı tercübeleri uzun olanlardadır.» [18]

Yaratılışdan zekî olanlarda vardır. Cenâbu hakkın yarattığı akıl, her insanda aynı kabiliyyet ve fiîratda olmaya bilir. Bu sebebden bir çok insanlar, fikir ve anlayış bakımından değişiktir. İlim ve idrak şekillerine göre, iman ve amel meseleleride o nisbetde olur.

Bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur :

«(Habibim!) dekif herkes bulunduğu şekil (akıl ve niyyeti) üzerine iş yapar-»(İsrâ Sûresi, 84)

Yani, her ferd kendi kabiliyyet ve aklı ile anlayışı nisbetinde niyyet eder ve o niyyetine görede amel eder.

Bir hadisi şerifdede şöyle buyurulmuştur :

«İnsanların en afdâlır insanların en akıllısıdir.»[19]

Fıtrî akıl, ne şekilde terbiye edilirse, öyle idrak ve amele bağlı olduğu yukardaki â\jsti kerimede beyan edilmiştir. Bu hali günümüzde açık bir şekilde görüyoruz. Nice müslüman yavruları kötü telkin ve terbiye neticesi akimi hayra kullanamıyor. Şer düşünüyor ve şer işle-yor. Buna «beyin yıkaması» deniyor.

İneğe tapanlar, taşa, leşe, heykele, şeyha, paraya, karıya, makam ve mansıba tapınanlar veya tapmırcasına hareketde bulunanlarda, hep akıl ve idraklarmı kötüye î^ullanıb fasid şeylerle meşkul olmalarından mütevellitdir.

Bu son cümlelerin açıklayıcı îzahı, «İslanıda Evliya Meselesi ve Harikalar» adlı eserimizde mezkûrdur.

Akim yaratılış gayesi hak ve hakikati idrak edib sahibini sahili selâmete atmaktır.

Bu hususu beyan eden bir âyeti kerime meali şöyledir : «Ve bu ölüyü diriltmekle size kudret ve azametini gösteriyorid, tâ-ki aklınızı erdlrib bilesiniz.» (Bakara Sûresi, 73)

Diğer bir âyet meali t «Bu âyet ve öğütleri, ancak olgun akıl sahihleri düşünürler.»(Bakara sûresi, 268)

Diğer âyet meali:

«Ve bu bizim insanlar için bçyan ettiğimiz misallar varya, bunları ancak akıllarım erdiren âlimler anlar.»[20]

Diğer bir âyet meali şöyledir :

«Düşününde ibret alın, ey basiret sahihleri!...» (Haşr, 2)

Diğer bir âyet meali

«Bu, onların akıllan ermez bir kavim olmalarındandır.» (Haşr, 14)

Cehenneme girecek akılsızların sözlerini beyan eden âyet meali :

«Ve kâfirler şöyle derler : Biz işitir veya akıl eder olsaydık şu azgın ateşe atılanlar arasında bulunmazdık.» (Mülk sûresi, 10)

Evet akıl; îman ve islam esaslarım anlamaya yegâne sebeb olduğundan, akıl sahibi her ferd teklifi ilâhiyyeye muhatab ve mükellefiyeti gerektirenleri büib inanması ve amel edilmesi gerekenleride işlemesi farzdır. Akıl ve idrake sâhib olmayanlar ise, teklifi ilâhi ile mükellef değildirler. Öyle kimselere, islâmm şartlarını îcra etmesi gibi ameller farz değildir. Çünkü teklifi ilâhiyi gerektiren aKıl yoktur.

Akıl sahibi bir kişi, kimsesiz bir halde dağm başında olsa veya îman ve islâmı tebliğ edenlerden uzak bir yerde bulunsa, yine o kimseye bütün varlıkları ve kendisini yaratan halikı zülcelâlı bilib inanması gerekir. Zira yer, gök ve diğer varlıkların bir yaratıcısı ve bu âlemi, "nîv îdâre-ı savlc s^isnUı oonası gsisiîîğ'ng aklım srdîrmesi lâzımdır.

Nitekim İmamı Azam (R.A) şöyle demiştir :

«Hiç bir ferd için, yeri, gökleri, nefsini ve diğer mahlukatı görüldüğü üzere yaratan rabbısını bilmemesi özür olamaz.

— Cenâbu Allah bir Peygamber göndermeğe dahi, halkın, rablarını akılları ile bilmeleri vâcibdir.» [21]

Yine büyükler şöyle demişlerdir :

«Akıl, kulluk vazifelerini anlayıb îfa etmek için yaratılmıştır. Cenâ^ bu hakkın Rubûbiyyetini (zatı âlîsini) idrak için değildir.»

Emâli isimli akâid metnindede şöyle beyan edilmiştir :

«Yüksekleri ve enginleri (Yerleri, dağları ve gökleri) yaratan halikı zülcelâlı bilmemek, akıl sahibi için özür olmaz.»

Akıl, îman ve îtikad meselelerinden bir kısmını anlamaya kadir olabilir. Fakat şer'i ve amelî meseleler, mutlaka delillerle beyan edildiği gibi nakıllara bağlıdır. Her ne kadar iyilik ve kötülükden bâzıları ilâhi hüküm gelmezden evvel akıl ile bilinir isede, Ayet ve hadislerle veya âyet ve hadisleri açıklayıp beyan eden fıkıh ve islâm hukuku eserlerinin izahını anlayıb o doğrultuda bilmeye çalışmak mecburiyetindedir. Zira dinimiz nakiller üzerine bina kılınmıştır. Akılların münâsebet ve kabiliyetine göre değildir. Her şeyin iyi veya kötülüğü, hayır veya şerliği akıl ile bilinmiş olsaydı, bu takdirde Peygamber göndermeye ve ona Kitap indirmeye lüzum kalmazdı ve bunlar hâşa manasız olurdu.

Cenâbu hakkın sıfatlarım, sıfatlarının tecellisini müşahede etmekle anlayıb bilmek şart ve lazımdır. Zâtı ilâhisinin hakikatini akıl ile bilmek kudret ve kabiliyet dışı olduğundan, teklif dışıdır. Allâhü teâlanın zatx ilâhisinin hakikati, dünyada bilinemediği gibi, âhirette zâti ilâhisini görüldüğü zaman, yine zâtının hakikatim akıl, idrâk edemiyeceğine dair beyanlarda vardır.

İmamı Âzam Rahimehullah «Fıkhül Ekber» eserinde şöyle beyan etmiştir :

«Bte, Allâhü înaUıyı küahı il3biyesinde sıfat ve teimlt-rtaiit cemisi iîe zâtını vasıflandırdığı gibi gerçek şekilde

Şu halde mümin, zâtı ilâhiyi aklı ile bilme imkanının olmadığını bilmelidir. Cenâbu hakkın sıfatlarını ve sıfatlarının tecellîsini bilmeye mecburdur. Gökdeki Güneşin, ayın Yıldızların, yer yüzündeki dağların, denizlerin, bütün canlıların ve

direksiz desteksiz duran gök kubbenin bir yaratıcısı olduğunu aklı ile idrak edib inanması mecburîdir.

Yer yüzünde kar üzerindeki bir izin sahibine, koyun ve deve pislikleri gibi terslerin o hayvanlara, denizde yürüyen bir geminin kaptanına, havada uçan teyyârenin bir pilotunun olmasına delâlet ettiği gibi, yer ve göklerin ve bunların içinde cereyan ve devran eden âleminde bir yaratanının ve savkü idare edenin olması zaruridir.

İşte o varlıkda bütün yaratılmış ve yaratılacaklara benzemeyen, zat ve sıfatında her türlü teşbih ve teşebbühden münezzeh olan, azamet ve kibriya sahibi halikı zülcelâldır. Her şeyi yokdan var eden halikı zülcelâlm varlığını ve sıfatlarını akıl ile biiib inanmak, her kemal ve idrak sahibi mükellefe farzdır.

Burada akıl ve idrâkin her varlık sahibi insanda müsavi olmayıb, akıl sahibinin yaratılış ve kabîliyyetine göre değişik mertebelerde olabileceğini kısa yoldan açıklayalım.

Evvela Peygamberler ve müminlerle kâfir kimselerin, akıl ve idrâk-lan müsavi değildir. Zira Peygamberler ile müminler, ilâhi nura mazhar olduklarından onların akılları her şeyin doğru ve iyisini, hayır ve şer yönlerini idrâk edib anlarlar. Bu idrâk ve anlayış ilede kamil bir îman ve âmeli sâlihe sarılırlar. Bütün Peygamberler ve ilâhi lutfa mazhar olan müminler, bu minval üzere devam etmişlerdir. Kıyamete kadar, müminler aynı minval üzere devam edeceklerdir.

Bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur :

«Muhakkakki, biz (azimüşşan), Peygamberlerimize ve müminlere hem dünya hayatında hem şâhidlerin (Meleklerin) bileceği gün (Kıyâ-metde) elbette yardım edeceğiz.» (Mümin sûresi, 51}

Bu âyeti kerime gibi pek çok âyeti kerimelerde ilâhi bağış ve vahye mazhar olan Peygamberlerle lutfi inayetle mümin olan kimseler, akılları ile doğruya idrâk edib hak ve hayrı işlerler. Küfür ve şirkden kaçınırlar.

Kâfirler ve zâlimler ise, gözleri ile doğruyu görmeyib kalakları ile hak ve hayrı işitmediklerinden ve kalbleri ilede hakkı idrâk edib anlayamadıklarından, akıllarında daima veya g]elekser küfür, zıüum, haram ve kötülükleri idrak edib, o kötü inancı ve amelleri tercih ederler. ;tmkü kâfir ve zâlimlere, Allâhü teâla yardım etmez, doğruyu idrak ittirmez, hidâyeti Rabbaniyesini _ lütfetmez. Allâhü teâla hakka inan-makdan uzak olan iblis varı kibirlen enlere, doğruyu idrak ettirmeyeceğini kitabı nahiyesinde beyân etmiştir.

Nitekim bir âyeti kerimede meâlen şöyle buyurulmuştur.

«Yer yüzünde haksız yere kibirlenenlere, âyetlerimi anlamakdan (Kur'anı

kabul etmekden) men edeceğim. Onlar, her doğru yolu (Hakî-katı) görselerde kendilerine yol edinmezler. Fakat azgınlık yolunu görürlerse, o batılı yol edinirler.» (Araf Sûresi, 146)

Kâdî İbnilhakîm Semerkandî (R.A.) «Sevâdül âzam* adlı eserinde Peygamberlerle müminlerin akılları ile, kâfirlerin akıllarının mûsâvî olamıyacağmı beyandan sonra aklın nevilerini şöyle zikretmiştir :

«Bilici; Muhakkak akıl, beş vecih üzeredir (onlardan); Garîzî (tabîî) akıl, tekellüfî akıl, atâî akıl, Nübüvvet cihetinden olan akıl ve şeref cihetinden olan akıldır.

a) Garîzî (tabîî) akıl; Yaratık halkın hepsi burada müsavidir. Kâfirlerin hepsi bilirki onlar için mutlaka bir yaratan ve bir mürebbî vardır. (İmânı fıtrî ile doğub yaratılış kasdedilmiş, yer ve göklerin yaratılışının halikı zülcelâle delâet ettiğini bilmeleri ve bilginin imandan olmadığı beyan edilmiştir.)

b) Tekellüfî akıl; Bir kimse, çok çalışıl) gayret eder, âlimlerle hakîm olan zekâlı, edebli kişlerle oturub kalkmayı çok yaparsa, işte bu kişi akıllı olur ve bu akıllılık, o kimsenin kendini yetiştirme gayreti nisbetinde bulunur.

c) Atâî akıl; îlâhi lütuf ve ihsandan ibaret olan bu akılda ise,

kâfirlerin nasîbi yoktur. Müminler ise, bu akıl mertebesinde Peygamberlerle müsavidirler.

d) Nübüvvet cihetinden olan akıl; Bu akılda, müminlerin nasîbi yoktur ve işte bu akıl, Peygamberlere (A.S.) mahsustur.

a) Şeref cihetinden olan akıl; Bu akılda, başka mahlukatın nasîbi yoktur. O akıl, ancak Muhammed Aleyhisselâma mahsustur. Allâhü teâla ona en yüksek ahlakı (idrak, edeb ve terbiyeyi) verdi, o ahlakı meleklerden, insanlardan ve bunlardan başka varlıklardan hiç birine vermedi. Zira cenabu hak Kur'anı kerimde şöyle buyurmuştur.[22]

— «Muhakkakki sen, pek büyük bir ahlak üzeresin.» (Kalem sûresi, 4)»

Yukarda akim mertebe ve kısımlarını kısa yoldan nakletmiş olduk, bu maddeleri beyan ve açıklamada bulunmamız, çok uzayacağından neticeyi akıl ve terbiyesine dâir bir kaç hadisi şerif meali ile bitirelim.

Bir hadîsi nebevi meali:

«Müminin firâsetinden (akıl, zekâ ve anlayış kabiliyetinden) sakınınız, zira mümin Allâhü teâlanm nuru ile bakar.»[23]

Bu hadisi şerifin hükmü hayatda daima görülmektedir. Bilhassa akıl ve

zekâsı yüksek olan müminler, leb demeden-leblebi-der, kabilinden bir çok şeyleri çok çabuk ve isabetli şekilde anlarlar. Ataların, «Çarşambanın gelişinden perşembenin ne olacağı bilinir» dedikleride böyledir. Karine, ilham, münâsebet, doğuş ve emsali, yollarla hasıl olan bilgilerde bu kabildendir.

Diğer bir hadisi nebevî meali:

«Her doğan çocuk islâm fıtratı üzere doğar. Sonra çocuğun ebeveyni (baba ve annesi) onu yaluıdî veya' hinstiyan veya niecusi yaparlar.» [24]

Bu hadisi şerifin îtikad ve îman yönünden açıklanması, bu «Mişkat El Mesâhih Tercümesi» adlı eserimizin birinci cildinin 219. sahifesinde mezkûrdur.

Biz burada hadisi şerifdeki manada aklın, telkin yoluyla batıllara bağlanmasını açıklayacağız.

Anasından doğarak yeni dünyaya gelen her çocuk, vaktiyle Adem aleyhisselâmın etrafında onun zürriyeti olarak yaratıldıklarında, «ben sizin rabbiniz değilmiyim?» Hitabına cevab olarak «evet rabbimizsin.» deyib îman etmişlerdir. îşte yeni doğan her çocuğun bu îmam, yedi yaşma kadar muteberdir. Yedi yaşından sonra tâlim ve telkinle «îmânı kesbi» denilen îman muteberdir.

Hadisi şerifde belirtildiği ve Hz. Peygamberin Hz. Aliye yedi yaşında îman telkininde ve onun îmanının makbuliyetini beyanda bulunması, her baba ve annenin, hoca ve şeyhîn, büyük amir olan mümin kim selerin sabiyyi mümeyyiz hâline gelmiş evlâtlarına, îmânı, islâmı ve islâmın icablanm tâlim edib inandırarak iyi amel ve ahlaka sahib olmalarına çalışmaları lazımdır.

Şayet gelişmeye yön tutan çocuk ve evladlar, bu tâlim ve telkinlerle eğitilerek kâmil bir İmana sâhib kılınmazsa, aklı ve fikri boş olan o zavallı evladlar, bâtıl ve küfür telkinlerine kapılarak yoldan sapıtırlar. Günümüzde bu pek aşikâr bir şekilde görülür haldedir. «Beyin yıkaması» diyerek vasıflandırılan bu haller, dilber yavruları küfür ve zülüm hayatı ile yaşayan zâlimlerin hırçın, inat, zulüm, işkence, tahrib, kital, cidal, hırsızlık, soygun, zina ve iftira halindeki hayaltarmı okuyub, okutup akıl ve fikirleri tamamen rayından saptırarak fenalıkları bir meziyet gibi işleyen ve işletenler görülmektedir.

Nuh Aleyhisselâmın karşılaştığı beyinsiz put perestler, ondan sonra gelen bütün peygamber ve müminlerin mücâdele ettikleri putcu ve bâtıl yolcuları, akıl ve mantığı yok hâle getirib, çok ve acâib küfür ve inadlıklarda İsrar etmişlerdir. Cehalet devrinin mürşikleride sefere çıkarken, yemek için hazırladıkları helvaları put yapıp bir müddet tap-diktan sonra karınlan acıkınca hemen yerlerdi, işte bu adamlar, güya akı] sahibi, beyinler, küfür ve bâtıllarla yîkanıb şartlanınca akıl

doğruyu idrak edib anlayamıyor, tneğe veya ineğin fercine ve herçeşit putlara tapanlarda, aynı beyinsizlerdendirler.

îîu sD!îe]yio yani ycnşoü fiviridlnra, ricğinm akklo, altlat ııamida ve âmah sâliha-ya sahib kılmak, en doğru ve kurtuluş yoludur. Bu yola sahib olan her genç müslüman, kemal ve olgunluk çağı olan kırk yaşma kadar kendini her çeşid bâtıl ve islâma uymayan fırka ve fırkacılık hastalığından korursa, lutfu inayeti rabbaniye ile, ondan sonra kendine hâkim olur. Tarikatı Muhammediye denilen nurlu yola devam eder. Her türlü anarşi ve firkacilikdan nefret ederek, dünya ve âhiret saadetini elde eder.

Sabiyyi mümeyyizin, îman ve irtidadınm şahinliği hakkında gerekli malumat, «Mültekâ tercümesi» adlı eserimizin ikinci cildinin «Mürteci babı» başlığının son kısmında ve «İslamda Evliya Meselesi» isimli teli-fatımızda mezkûrdur.

Aklın, ilim sebeblerinden biri olması hasebiyle ilimden efdal değildir. İlim, Allâhüteâlanm sıfatlarından birisi olduğundan akıldan üstündür. Akıl ve mâhiyeti hakkında bir nebze açıklama yapmaya çalışdık, daha geniş izahat, Akaid, ilmi kelâm ve ahlak kitaplarında zikredilmiştir.

Şimdi buraya kadar «İLİM BAHSİ» başlığını taşıyan cümledeki ilim ve ilmin sebebleri hakkında bir nebze beyanda bulunduktan sonra 198. hadisi şerifin ravîsi ve hadisi nebevi hakkında bir izahat yapalım.

Râvî Abdullah Bin Amrf Peygamberimizin mübarek hadisi nebevilerini en çok bilen bir sahabesi oiduğu ve daha başka fazilet yönleri, bu eserin birinci cildinde geçen altıncı (6) hadisi şerifin izah kısmının 87. sahifesinde mezkûrdur.

198 nolu hadisi nebevinin birinci.cümlesi, «bir âyetde olsa, benden tebliğ ediniz.» şeklînde idi. Yani, benden işittiğiniz ve-öğrenerek sahib olduğunuz bir söz, fiil, takrir veya başka bir vâsıta ile edindiğiniz mucize veya açık hüküm ifâde eden hakikatlar-ı, kudret ve takatinin nisbetin-de insanlara intikal ettirib tebliğ ediniz. Zira dini mübini islâm, ancak ve ancak talim, teallüm, tebliğ ve nasihatla daim ve kaim olabilir. Bu tebliğ yolu terk veya ihmal edilirse, o cemiyet ve cemâatda ve o cemiyetin bulunduğu ülkede, din ve îman yok hale gelir. Böyle olan millet ve memleketlerin, sonu helâkü perişan olmaktır. Beşer hayatına bakıldığında, helak olan milletler ve harab olan memleketler, aynı akıbetin neticesindendir.

Şârih Aliyyül kâri (R.A.), îzâh sadedinde şu cümleleri yazmaktadır:

«Şayet denirse, niçin Peygamber Aleyhisselâm, (bir âyetde olsa) dedide (bir hadisde olsa) demedi. Halbuki murad olanda kendisinin hadisidir?

—- Derizki, iki cihetden böyle buyurmuştur.

a) Hadis kelimesi ve mânası, bu ayot kelimesine dahildir, bu sebebden böyle buyurmuştur, zâten Resülülîahm maksadı budur.

b) Elbette müslümanlarm tabiatları, Kur'an okumaya meyillidir ve Kur'anı öğrenmeye ve öğretmeye ve neşretmeye meyillidirler. Zira Aîlâhü teâla onun hıfzını tekeffül etmiştir.» [25]

Nitekim bir âyeti kerimede şöyle buyurmuştur. «Kur'anı biz indirdik, biz. ve onun muhafaza edicileride şüphesizki, biziz.» (hicir sûresi, 9)

Yine Aliyyül Kâri merhum şöyle beyan ediyor; Tîbî (R.A) dediki :

«Hadisi şerifde şu fâideler vardır ;

1) Bu hadisi şerifde ilmin neşredilmesine teşvik vardır.

2) Hadisi şeriflerin bazılarının (bâzı cümlelerinin) tebliğine cevaz vardır. Mesâbih ve meşârik sahihlerinin (Eserlerinde hadisi şeriflerin bir parçasını yazıb -tebliğ etme) adetleri, bu kabildendir. Bunu yapmakda beyis yoktur. Zira maksad hadisi şerifin ifâde edib anlattığı lafızdır. Binâenaleyh o lafızda ister hadisin tamamı olsun, ister tamamı olmasın (mühim olan meram ve maksadın ifâde edilmesidir) .»

Hadisi şerifin ikinci cümlesinde, «benî isrâildende nakledib söyleyiniz v efakat (yalan ve uydurma gibi şeylerle) güçlük ve günâh hal olmayanı naklediniz.» Kitap ve sünnette zikri geçen veya bunların ruhuna uygun olan benî israil hikayelerini nakletmeyi beyan etmiştir.

Hadisi şerifde benî isr.ail kıssa ve hikâyelerinden nakletmeye dair izni resul,

Kur'anı kerimdeki kıssa ve hikayeleri nakletmektir. Meselâ : Kur'anı Kerimde benî isrâilin buzağıya tapmalarından sonra tövbe maksadı ile kendilerini öldürme hadisesi vardır, (bak bakara sûresi, âyet ; 54-71)

Hz. Mûsânın Asası, Hz. Yâkub ile Hz. Yûsûiun ve daha başka ibret, nasihati gerektiren pek çok Kur'an kıssaları vardır. İşt ebu kıssa ve misalları beyan edib nakletmeyi, Resulü ekrem efendimiz tavsiye buyuruyorlar.

Kur'anı kerimde, böyle kıssaları okjuyub nakletmeyi şu âyetle tavsiye buyurmaktadır;

«Artık (Rasûlüm!) Sen, kıssayı (onlara) anlat. Belki iyice düşünürler.» (Araf sûresi, 176)

Diğer bir âyeti kerime meali .-

«And olsun, onların (Peygamberlerin) kıssalarında salim akıl sahihleri için birer ibret vardır.» (Yûsuf sûresi, II)

İşte Rasûlü Ekrem efendimiz, kıssadan hisse alma bilecek bu tür Kur'an ve sünnet kıssalarını nakletmeyi tavsiye buyurmaktadır.

İsrailâyyat kıssalarından uydurma ve yalan olanlarından Misal, Birinci cildin 194. hadisi şerifin izah bölümünde ve 408. sahifede zikredilmiştir. Orayı tekrar okumak faideli olur.

Şayet Kur'am kerimde olmayan ve hadisi nebevilerde zikredilmeyen ve hatta bunların hüküm ve ruhlarına aykırı olan, benî İsrail (îsrâiliyyat) hikâyelerim nakletmek, elbette haram ve günahdır. Zira kesin âyet ve hadislere veya onların hükümlerine dayanmayan kıssa ve hikâyeler, yalan olur. Yalan olan şeyleri nakledib söylemek ise, din de Allâha ve Peygambere iftirada bulunmak olduğundan, en büyük günâh ve vebal olur.

Nitekim bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur : «Uydurduğu yalanı Allâha isnad eden veya kendine bir şey vahyo-hınmamişken, bana vahyolmtuyor, diyen kimseden ve Allanın indirdiği âyetler gibi bende indireceğim, demekte olandan daha zâlim kim olabilir?» (En'a mSûresi, 93)

Peygamberin söylemediğini ona isnad ederek yalan uydurub iftira eden kimse hakkmdada, hadîsi şerifin devamındaki şu ; «Bir kimse, bilerek benim üzerime yalan söyler (uydurma hadisle bana iftira eder) se, işte o kimse, kendisini cehennemdeki yerine hazırlasın.» Cümlelerle heyan buyurulmuştur.

Hadisi şerifin bu hükmüde çok dikkat edilmesi gereken bir hususu beyan etmektedir. Zira Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellemin, kendi devrinde dahi kendinin buyurmadığı ve işlemediği söz ve işleri ona isnad ederek işleyenler, maalesef görülmüştür. Zaten bu mübarek sözünü pek çok zaman ve mekanlarda muhtelif seheblerden dolayı buyurmuştur. Onun için hadîsi şerifin bu cümlesinin râvîleride muhtelif kişiler görülmektedir.

İsrâilîyyat hikâyelerinin nakli ile olsun, başka bir hüküm ve kıssayı naklederken olsun, neyi ne zaman ve nerede söylenir ve işlenirse, Peygamber efendimizin buyurmadığı veya işlemediği ve işlemeye dâir bir işaret ve delâletle izni rasul vârid olmayan şeyleri, ona isnad ederek söyleyib işlemek, en büyük iftira ve günhadır. Binâenaleyh böyle yalan ve tezvîratda bulunanların varacakları yerde cehennemdir.

Peygambere iftira yaparak hadis uyduranların, uydurma sebeble-rini maddeler halinde birinci cildin baş tarafında 17-19. sahif-elerde bir nebze naklettiğimizi hatırlatırız.

Mezkûr cildde ve «İslama Sokulan Bid'at ve Hurafeler» adli eserimizin birinci cildinde yalan hadis uyduran bir kimsenin âkibedinide

bizzat asrı saadet olayımda nakleddiğimizi beyandan sonra burada

ehemmiyetine binâen en şenî iftira ve kötülük olan uydurma hadislerin aynısının, zamanımızda bâzı zındıklar arasında görülen hâlide kısaca arz edelim.

tsmâlli Sivasî merhum, «Kebâîr ve sagâir risalesi» adlı eserin şerhinde şu hükümleri nakletmektedir :

«İmamı Nevevi Müslim şerhinde dediki:

«Bundan sonra bilki, elbette Peygamber üzerine yalan uyudurma-nın haramlığı ile bir şey hakkında hüküm beyan edilmeyenin ve ahkamlar hakkında yalan uydurmanın arasında hiç bir fark yoktur. Rağbet ettirme, korkutma, nasihat etme ve başka şeyler hakkında hadis uydurmanın hepsi, hükümleri icmadan sayılan bütün müslümanlarm icma-ı ile günahların en büyüğündendir, haramdır ve kötülüklerin en kötüsüdür.

— Ancak kerrâmiye ismini alanlar muhaliftir. Bunlar Bid'at ehli bir taifedir. Bunların bâtıl iddiasında, Peygambere isned ederek Zühd, korkutmak ve rağbet ettirmek için hadis uydurmak caizdir.

— Bunların bu bâtıl iddia ve iftiralarına kendilerini zühdü takvaya müntesib olduklarım söyleyen pek çok câhillerde, tabî olmuşlardır...» [26]

Evet açıkça kitap, sünnet, îcma-ı ümmet ve kıyası fukahayı tamma-yıb bir takım küfür telkini, kâfir kişilerin beyin yıkaması ve şeytanın iğvası ile yollarım bâtıla sandırmış ve kendilerini o küfür ve bâtıl yolların savunucusu hâlinde bulunduranlar, zâten islamla, îmanla, mümin ve müslümanlıkla, Peygambere bağlı ümmetlikle hiç bir ilişki ve alakalan yoktur. Bunlar hakkında kesin hükmü Kur'anı Kerim beyan etmiştir, kâfirdir, zalimdir ve dinsizdirler.

Fakat kitaba ve sünnete inandıklarını ve hatta islâmm müdâfi-i görünen bir takım câhil okumuşlar, bir sapığa körü körüne bağlanmışlar, besmeleyi cekmekden veya besmelenin mânâsını anlamakdan aciz bir takım câhiller, kendilerine ehli takva süsü vererek âyeti kerimeyi hadisi şerife, hadisi şerifi âyeti kerimeye katanlar veya bir büyüğün sözünü hadisi şerif veya hadisi şerifi bir büyüğün sözü olarak nakledenler oluyor. Çok zaman sâhid olduk, dİnlecV.k vs münakaşasın! V?.pti!Oanimz olmuştur.

Bilhassa garb kaynaklarından islâmı öğrenenler veya oraya hayran olanlarda, daha çok görülmektedir.

Hadîsi şerifin râvisini bilmez, hangi muhaddis nakletmiş veya hangi ana kaynakda yazılıdır, onu bilmez. Gelişi güzel bir yerden okur veya yalan yanlış bir kişiden işidir, ondan sonra sanki allâme kesilir, hükümler döktürür. Belkide söyleyib naklettiği hadis; değil uydurma bir sözdür. Onuda bilmez yinede

susmaz konuşur.

En doğru yol ve hareket, hadisi nebevileri, lafızları ve mânalarını sağlam bir kaynakdan râvisi ve muhaddisi ile birlikte bilmeyen kimseler, susmalı ve bilenlere müracaat edib bir yalan ve iftiraya düşmemelidirler. Peygambere yalan ve iftirada bulunmanın cehennemlik olduğunu bilib inanarak tehlikeden kaçınmalıdırlar.

Peygamber sallallâhü aleyhi veselleme iftira edilib ona isnad edilen yalan hadislerden bir kaç örnek nakledelim :

«Halkın dilleri, hakkın halimleridir.» [27]

«Patlıcan, hanki maksat için yenirse, onun içindir.» [28]

«Katile, katlini kutlaymız.» [29]

«Virdi (zikri) terk eden, mel'undur.» [30]
«Vird, sahibi mel'undur.»
«Âdeti terk etmek, düşmanlıkdır.»

«Dünya, âhiretin tarlasıdır.» [31]

Bu son söz, lâfız îtîbari ile hadis değildir. Fakat mânası, sûresi şûranın 20. âyetin mânasına mutabıktır.

«Yahûdî ve Hırıstıyanlara selam veriniz, benîm ümmetimin yahu-dişine selam vermeyiniz.

— Denildiki: Senin yahudi ümmetin kimdir?

— Dedi : namazı terk edib kılmayanlardır.» [32]

Şu uydurma söze bak, hırıstıyana ve yahûdiye selam verdiriyor-da, îmanı olub namazı terk edeni, bu ümmetin yahûdîsi sayarak selam verdirmeyor^yalan hadis olduğu ne kadar aşikardır.

Zira mümin işlediği günaha helâl demedikçe, kâfir olmaz. îmanlı âsî kişidir. Mümine selâm verilir.

Yukardaki naklettiğimiz uydurma yalan hadisler, bir kaç misaldan ibarettir. Daha uydurulmuş pek çok yalan hadisler ve isrâiliyat hurafeleri vardır. Kaynak olarak gösterdiğimiz eser-gibi, özel şekilde, yazılmış mevzuat kitablan vardır,

oralardan istifade etmek gerekir.

Tercümesi:

199- (2) Semura bin Cündüb ve Muğîre bin Şube (R.A) dediler ; Rasûlüllah (S.A;V) buyurdu:

«Bir kimse, yalan olduğunu bildiği halde bana isnad ederek bir hadîs söylerse, îşte o kimse yalancıların birisidir.» (Hadîsi, Müslim rivayet etmiştir.) [33]

İzahat

Bu hadîsi şerifi iki sahabe rivayet etmiştir. Onun için her ikisinin hayatından bahsedeceğiz.

Râvi Semura bin Cündüb bin hilal elfezârî (R.A), Künyesi (Ebû Sâid) dir. Ebû Abdurrahman, Ebû Abdillâh ve Ebû Süleymanda denil-mişdir. Kabilesi içinde yetim kalarak validesi onu Medineyi münev-vereye götürmüş ve kendisi (annesi) Ensardan meriyye ibni şeyban ibni Salebe (R.A) isminde bir zata varmış idi. «Semura» O zâtın himaye ve terbiyesinde yetişib meydana gelmiştir.

Peygamber aleyhisselatü vesselam hazretleri, her sene ensarın yetişmiş olan erkek çocuklarını harbe yarayib yaramıyacaklan ayırmak üzere gözden geçirir olduklarından, unut muharebesi senesi Peygamberimiz bu zatın akranı birini cihad için intihab edib kabul buyurdukları halde Semurayı; «Sen küçüksün» diyerek geri çevirmişlerdi.

SEMURA : «Siz bunu kabul buyurdunuz, ben ise onu yenerim.» diyerek göreşmek (güleşmek) isteyerek Peygamber efendimizin müsâadeleri ile onun kuvvet ve gâlib oluşu görülünce, kendisini harbe gitmeye kabul ettirmiş ve Peygamber efendimizle defalarca harbde bulunmuştur. Yüz yirmi üç (123) hadîsi şerifi bizzat rivayet etmiştir. Fakat hadisi şerif hıfzı pek çok idi. Daha geniş bilgi üstül gabe ve Elhakâik de mezkûrdur.

Bilâ ahire Basrada sakin olduğundan Basralılardan sayılmıştır. İbni şîrîn ve Hasam Basrî (R.A.) ve diğer basrah fazilet ehli kimseler, kendisini sena ederlerdi. Basrada görülen Hâvariclerden «Hazûriye» taifesi hakkında Semura

hazretlerinin pek şiddetli sözleri vardır. Sözlerinden birinde : «Bunlar, müslümanlan tekfir edib kanlarını akıtırlar. Yer yüzünde adam öldürenlerin en fenayıdırlar.»

Kendisinden Basrada pek çok kimse, hadisi şerif rivayet etmişlerdir. Vefatı Basrada elli dokuz (59) târihi hicrîde vuku bulmuştur. Şiddetli soğuk almakla hasıl olan «Guzaz» illetine sıcak su buharı ile te-dâvilenmekde iken, kaynarsu ile dolu olan kazanın üzerine oturduğu zaman içine düşüp vefat etmiştir. Alâh rahmet eyleyib ondan râzî. olsun ve şefaatma bizleri nail buyursun. Amin.

MUCİRE Bin ŞUBE (R.A) ise ; Künyesi, Ebû Abdillâh veya Ebû îsâdır. Handek muharebesinin yılı olan hicretin beşinci senesinde müslüman olmuştur. Hudeybiye sulhunda hazır bulunmuştur.

Künyelenmesi hakkında, Ebû îsa künyesinin Resûlüllah (S.A.V) m künyelediği ve Ebâ Abdiîlah künyesinide Ömer bin el hattab (R.A) künyelediği zikredilir.

Çok zeki, firâsetli, ve isabetli fikir sahibi olduğundan kendisine «Dâhi» denirdi, tmamı Şâbî Şöyle demiştir :

«Arabm dâhîsî dörttür (onlarda) : Ebî Süfyânın oğlu muâviye (R.A), Amr bin elâs (R.A), Mûğîra bin şube (R-A) ve ziyad (R.A) dır..»[34]

Denildiki : «Muğîre, islamlığı hayatında üçyüz (300) kadınla te-zevvüc edib nikahîanmıştır.»

Ömer Bin El Hettab, onu basraya valî tayin etti, Basra.vâliliği; Aleyhinde zina ithamı zamanına kadar devam etti. Bu itham üzerine Bas-radan azletti, sonra küfeye vali tâyin etti, Hz. Ömer Şehid edilinceye kadar orada valiliğe devam etti, Hz. Osman Halife .olduktan sonra orada karar ettirdi. Sonra azletti. Hz. Muâviye, zamanında bunu küfeye vali tâyin etti ve ölünceye kadar burada valiliğe devam etti. Hicretin ellinci (50) yılında rahmeti rahmana Kavuşmuştur.

Yemâne muharebesine, Şam-ın fethine, yermük muharebesine hazır olmuştur. Ve yerrmık muharebesinde gözünün birisini gaybetmiş-tir. Kadsiye muharebesinde, Nihavendin fethinde ve Hemdâmn fethinde hazır bulunmuştur.

Kendisinden, Ebî Umâmetül bâhilî, Mesvere bin mahreme ve kur-retülmuzenî (R.A) gibi sahabelerden ve tabiînden jıtk çoîc Aİmsclea, hadisi şerit rivayet eîmlsîc-ulir. Daha peır.s mfıkımai;

Yetmiş yaşında küfede vali iken hicretin ellinci (50) senesinde rah-mtei rahmana kavuşmuştur. Allâhüteâla kendisinden razı olsun. Bize-de şefaatçi eylesin. Amin.

Hadisi şerif de beyan edilen mâna ve anlam hakkında bir nebze izahat, hemen yukarda zikredilmiştir. Ancak burada mühim bir cümleyi hatırlatmakla iktifa edeceğiz.

Her hangi bir söz ve yazının hadis olmadığını hilen bir kimse, bu yalanı çeşidli nedenlerle hadis diye okur ve söylerse, hu hadîsi uyduran zâlim ve hâine yardım etmiş olur. Dolaysiyle bu zâlimin sevgili efendimize yalan uydurub iftiraya devam etmesini sağlamış olur. Ve yalancı zâlimin uydurma sözünü nakledib söyleyende yalancıların biri olur ve dînin yıkılmasına, müslümanlann uydurmalara inanıb yoldan sapıtmalarına sebeb olunur. Bu şekil hareTcetin fenalığının yönleri, «İslama Sokulan Bİd'at ve Hurafeler» adlı eserimizin ikinci cildinde mezkûrdur.

Tercümesi:

200 - (3) Muâviye (R.A) denmervîdir,dedi;. Rasûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Bir kimseye, Allâhü teâla hayır murad ederse, O kimseyi dinde fakih (Din ve şeriat ilmine vâkıf) eder. Ben ancak ilmi taksim ediciyim, Alâhü teâla da o ilmin anlaşılmasını ihsan eder.»

(Hadîsi, Buhârî ve Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.)[35]

İzahat

Kâvî Muâviye bin ebî Süfyan (R.A), kureyş kabilesinin emevî sü-lâiesindendir. Annesi Meşhur Hind (R.A) isimli kadındır. Hz. Muaviye kendisi, babası Ebî Süfyan, annesi uteybenin kızı Hind ve oğlan kardeşi yezid Mekkenin fethi günü müslüman olmuşlardır. Peygamberimizin, hanımlarından ümmü habibe (R.A.) validemizin baba bir oğlan kardeşi olmakla kayın biraderidir.

Hz. Muâviye, Resûlüllahla beraber Hunayn vak'asmda hazır bulundu ve Resûlüllah (S.AV.) ona Hevâzen kabilesinin develerinden yüz (100) deve verdi. Hz. Muâviye babası Ebî Sufyanla beraber o anda mü-ellefei k,ulûbdan (kalblerinin ülfeti isâlma daha fazla olub kuvvetli olmadan ir-în zekat ehlinden} idiler.

Hz. Muâviye, Peygamberimizin kâtiblerinden idi. Vahy katibide olduğu

denilmiştir. Kendisinden İbni Abbas ve Ebû Saîd (R.A) Hadis rivayet etmişlerdir. Peygamber efendimizden bizzat yüz altmış üç (163) hadisi şerif rivayet etmiştir.

Şam valisi olan kardeşi Yezid (R.A) in vefatından sonra Hz. Ömer, kardeşinin yerine Şam valisi tâyin etmiştir. Samda valilik ve emirliği ölümüne^kadar kırk (40) sene devam etmiştir. Bu kırk (40) senenin dört (4) senesi Hz. Ömerİn hilâfeti zamanında ve Hz. Osman, Hz. Ali ve Hz. Hasan zamanlarında yirmi seneyi doldurmuştur. Hz. Hasanın vefatı ile emirlik kendisine havale edildikten sonrada. Ölünceye kadar yirmi sene daha Samda emirliğe devam etmiştir. Böylece yirmi sene valilik emaretinde ve yirmi senede hilâfetlik vazifesinde bulunmuştur. Hz. Hasan, fitneyi önlemek için hilâfeti, Hz. Muâviyeye kendisi bizzat verdiğide yazılmaktadır.

Vefatı, hicretin altmış (60) inci senesinde yetmiş sekiz (78) yaşında ve receb ayında Şâmı şerifde vuku bulmuştur. Allah ondan razı olaun.

Ölüm hastalığının son saatlerinde, şöyle diyor : «Keşke ben zîtüva denilen mahalle (Şam yakınlarında bir yerin adı) sakin olan bir Kureyş adamlarından olsaydunda, şu işten (emirlikden) hiç bir şey görmeseydim.»

Ölüm hastalığı ânında yanında Resûlüllah (S.A.V) efendimizin izâ-iı, ridası, gömleği, kıl ve tırnaklarından bir parça şeyler bulunuyor. Ve diyorki:

«Resûlüllahın gömleğine kefinleyiniz, ridasına dürünüz, îzân ile her tarafımı kanlayın örtünüz, burnumu, ağzımı ve secde yerlerine Re-sûlüllahın kılından ve dırnaklarmdan Pamuklayıb koyunuz. Ve beni bütün esirgeyenlerin en esirgeyeni (Allah) ile baş başa bırakınız.»[36]

Izzüddîn ibnil esîr «Üsdülğâbe» sinde şu satırları yazıyor : «Muâviye (R.A) den,. Sahabeden bir takım cemaat hadis rivayet

etmiştir (onlarda) : İbni Abbas, Hudrî, Ebüdderdâ, Cerîr, Nûman bin beşir, İbni Ömer, îbni Zübeyr ve başka sahabeler,

— Ve tabiînden : Ebu Seleme, Humeyd, ibnâ Abdirrahman, urve, Salim, Alkarna ibni Vakkas, îbnl Şîrîn, Kasım bin Muhammed ve başkaları rivayet etmişlerdir.»[37]

Tirmizînin süneninde zikredilen 4003 noîu hadisi şerifde Resulü ek-rem (S.A.V) efendimiz, Hz. Muâviye hakkında şöyle dua etmiştir :

«Ey Allâhım! Onu doğru yolu gösteren, hidâyete eren ve Hidâyet vâsıtası kıl.»

Üstadığımız Ömer nasuhi Bilmen Merhum «Ashabı kiram hakkın-d Nezih îtikadlar» adlı eserinde Ahmet bin Hanbel (R.A) in müsnedin-den naklen Peygamberimizin, Hz. Muaviye hakkında şu duasını yazıyor :

«Yâ Rabbî! Muaviyeye kitabet (yazı ve yazışma) ve hisab tâlim buyur ve onu azabdan koru.»

Hz. Ali (R.A) da Cemel ve Sıffiyn muharebelerinden sonra Hz. Muaviye ve askerleri hakkında sorulan sorulara şöyle cevab vermişti :

«Kardeşlerimiz, bizim üzerimize azgınlık etmişlerdir. Fakat bunlar; kâfir değillerdir, Fâsık değillerdir ve zâlimde değillerdir. Zîra bâtılda olsa onlar için tevilleri {âyet ve hadîs tevilleri) vardır.» [38]

Abdullah bin mübarek (R.A) a, Hz. Muâviyemi veya emevî halîfelerinden Hz. Ömer bin Abdülazizmi efdaldır? Deniyor. O da şöyle ce-vablandınyor:

«Resûlüllah (S.A.V) ile beraber bulunduğu zaman muâviye (RA) in atının burnuna isabet eden toz, bin (1000) defa Ömer bin Abdilaziz den efdaldır.»[39]

Hz. Muâviye hakkında din âlimlerinden pek çok kimse, eserler yazmışlardır. Sebebide bir çok zındık ve sapıklar, Peygamberimizin en yakın ve sevimlilerinden olan bir sahabesine en Şeni iftiralarda bulunmuşlardır. O iftiraları anlatib beyan etmek için bütün imkanları kullanmışlardır. Muharrem-in onunda topîanıb lanet edenleride duyuyoruz.

Yukarda isimlerini yazdığımız dev sahabe ve tabiînin, Hz. Muavi-yenin kendisinden hadis rivayet ettiklerini öğrenmiş bulunuyoruz.

Peygamber efendimizin, Ashabının, tabiîn ve tebei tabiîn efendilerimizin, kendisi ve askerleri hakkında değrli söz ve tavsiyelerini oku-mayıb, sırf cehalet ve fırkacılığın verdiği tesirle böyle mübarek bir sahabeye kötü sözler, fikir ve hakaret eden davranışlarda bulunmak, çok ve çok günah ve vebaldir. Biraz îmanı olan, kitab ve sünnetin yolunu tâkıb eden müslüman, böyle şeylerden sakınır, ehli sünnet vel-cemaat yolundan ayrılmaz.

Hz. Muâviye, Hayatı boyunca Rumların hududunda bulunduğundan, muhtelif zamanlarda ramlarla harbe gitmiş ve hemen ekserisinde muzaffer olub muhtelif beldeler fethedilmiştir.

Meselâ : Yirmi üç (23) senesinde rumlarla harb edib «Ammâriyye» kadar varmıştır. Yirmi yedi (27) senesinde «kinneserin» e muhârebesinde bulunmuştur. Yirmi sekiz (28) de «KIBRIS» ı fethetmiştir. Ve bu Kıbrıs muharebesinde

Ashabı kiramdan; Ebûzer, Ubâde bin essamit, Ubâdenin hanımı Ümmü Haram, Ebüdderda, Şeddâd İbni Evs (Allah hebsinden râzî olsun) gibi pek muhterem zatlar varlardı. Bu Kıbrıs fethinin olacağım Resulü ekrem efendimiz bizzat buyurmuş olduğu zikredilmekle, bir mucizeyi Resul görülüb yaşanmış oluyor.

Kırk dokuz (49) senesinde »Kostantiniyye = İstanbulû a büyük bir ordu göndermiştir ve bu ordu da sahâbe-i kiramdan; İbni Abbas, Ibni Ömer, Ibni Zübeyyir ve Ebû Eyyûb el Ensârî gibi zevatlar hazır bulunmuştur.

Hz. Muaviye (R.A) hakkında İmamı Nevevînin (Tehzîfnil esma velluğat), ibnül esîirin (Üsdülğâbe ü mârifissâhâbe), ibni Haceri hey^ teminin (savâıkı Muhrika) isimli eserinin hamişinde (kenârmda) husûsî surette Hz. Muâviyenin Şahsiyeti ve fazileti hakkında (tadhî-rulcinan vellisân..) ve üstadımız Ömer Nasûhî Bilmen memnumun (müslümanlarm ashabı kiram hakkında Nezih îtikadlan) adlı eserinde geniş malûmat zikredilmiştir. Okuyucu meslekdaş kardeşlerimize bu esrleri ve emsali sağlam kaynaklardan okumalarını tavsiye ederiz.

Bilhassa Sahâbe-i kirama ve diğer islâma hizmet etmiş islâm büyüklerine rahmet okuyan.ehli sünnet yolunu tâkib eden ihlaslı kimselerin eserlerini okumayı çok ve çok tavsiye ederiz. Sahabeye, tabiîne, müctehidlere, daha sonra gelen ve eserleri ile ıslama hizmet eden âlim, kâmil ve fâzıllara atan, lanet eden ve yakışıksız yazı ve sözlerde bulunanların eserlerine, söz ve yazılarına iltifat etmeyib geçmişimizi rahmetle yâd etme yolun-u seçmeliyiz.

Kur'aru kerimde şöyle buyurulmuştur :

«Bunların arkasından (ashabı kiramdan sonra) gelenler derlerki:

— Ey Rabblmiz! bizi ve îman İle daha önden bizi geçmiş olan (din) kardeşlerimizin günahlarım bağışla (afvet). Ve (elan) îman etmiş olanlar için, kalblerimizde bir kin ve buğuz bırakma. Ey Rabbimiz! Şüphesizki sen, çok esirgeyicisin ve çok merhametlisin.» (Haşir Sûresi, âyet, 10)

Bir hadisi şerifde şöyle buyurulmuştur :'

«Benim ashabım zikrolundumu ,(aleyhlerinde konuşmakdan kaçınarak) hemen susunuz.»[40]

Diğer bir Hadisi şerif meali:

«ölülerinizin iyiliklerini konuşunuz. Kötülüklerini konuşmakdan kendinizi men ediniz.» [41]

H ak yolcusu her müslüman, yukarda meallerini naklettiğimiz âyeti keriime ve hadisi şeriflere dikkat eder, Hz. Muaviye gibi Peygamber (S.A.V) efendimizin, nurlu hayat ve huturunda bulunan her hangi bir sahâb eye ve ondan sonra gelen ve âhirete irtihal eden bir müslümana ne kcıtülük düşünür, ne dil uzatır ve nede terbiyesizlik yapan zındık, sapık ve miflhidlerin sözlerine, amel ve hareketlerine kapılır. Onlardan son derece kaçınır. Cenabu hak bütün müslüman kardeşlerimizle bizlere, âhirete göçmüş büyüklerimizi ve mümin kardeşlerimizi, rahmetle anıb hayatta olanlara sevgi ve muhabbetde bulunmayı nasiyb buyursun. Amin.

Mehmet Akif merhumda şöyle haykırıyor : .

;Zulmü alkışlayamam, zâlimi asla sevemem,
'Gelenin keyfi için geçmişe ölsem,sövemem.
Biri ecdadıma saldırdımı hayatta boğarım,
Boğamazsınki, hiç olmazsa yanımdan kovarım.
Üç buçuk soysuzun ardında zağarlık yapamam.
Hele hak nâmına haksızlığa ölsem tapamam.

Hz. Muâviye ve emsali büyüklerden geçmişlerimiz hakkında zâ-limana söz ve hareketlerde bulunanların kimler ve nasıl akîde sâhib-leri oldukları hakkında, «İslama Sokulan Bid'at ve Hurafeler.» ile «İslam .da Evliya Meselesi ve Harikalar» adlı eserimizin baş tarafında bir neb ze izahat verilmiştir.

Şimdi Hz. Muâviye (R.A) in rivayet ettiği, «Bir kimseye, Alâlhü te-âla hayır murâd ederse, onu dinde fakih kılar» hadîsi nebeviyi kısa yol-dar ı açıklayalım.

«Dinde fakıh kılar» demek, Şeriat, tarîkatve hakikat ahkamlarına vâl kıf edib âlim ve kâmil bir kişi yapar.

Şârih Aliyyülkâri merhum hadîsi şerifi bu cümlelerle açıklamıştır. Df 3mek oluyorki, Cenâbu Allah bir kişiye çok ve çok hayır ve iyilik lut-ie tmek isterse, bütün hayat ve mematmın hükümlerini, yaşantı ve tat-b; ikat şekillerini, şer'i delillere dayalı şekilde beyan eden fıkıh ilmine v âkıf ve âlim kılar. Taharetten verasete kadar bütün islâm hukuk ve ttükümlerini beyan eden ilmi fıkhı, bilir ve başkalarına bildirmeye ça-1-işır.

Şayet bir kişi böyle bir nimete nail olmuş ise, bu ilâhî lutfe çok ve çok teşekkür etmelidir. Şükretmolild, daha fazla hayra nail olunsun. Ve bir kimsede, ilmi ila âmil olan böyle şeriai. ve ülcıî ilmine vâkıf bir âlime kavuşursa, o kimsede bu kıymetli varlığın hayır ve faziletinden istifâde etme nimetini kaçırmamalıdır. ,

Hal böyle iken, eskiden beri devam ede gelen bir Cehalet telkin ve tesiri

görülmektedirki; îlmi fıkıh ve şeriat ilmine vâkıf olub bildiği ile amel eden âlimlere, «îlmi zahirci, o şerî'atcı hocadır, o kabıkla meş-kuldur, biz kabuk âlimine iltifat etmeyiz., gibi» Cümlelerle ilim ve ulemâ düşmanlığı yapılmıştır. Günümüzde de aynı halde olan bâzı zındıkları görmüşüzdür.

Adam îmânın, îslâmm ve diğer bilinmesi farz olan ahkâmı şer'iy-yenin, ya sâde isimlerini söyleyerek bilir veya onları dahi bilib say-makdan âcizdir. Delil ve Şâhid falan bilmeden Sâde papağan kuşu gibi bir kaç kelime öğretiiib teşbih ve tehlil çekmekle ve bir kaç rek'at nafile namaz kılıvermekle sanki olmuş bir velî, Bütün kemallara saMb olmuş, ilme ve ilim adamına düşmanlık ilk vazifesi imişcesine, düşünceler, kelimeler ve davranışlar maalesef çok ve çok üzücüdür.

Hele birde maddi imkanlara sahib veya sırf madde ve şöhret budalası zındıklardan acâib telkin ve beyini yıkamaya uğrayan veya kapılmış olanlar olursa, Allah muhafaza, bunlar daha eşed ve daha tehlikelidirler. Zîra işin bütün kaynaklanan ve fitlenen yolları, para, karı, masa, kasa, şöhret ve menfeatdır. Çeşidli iyi ve hayır hasanat duygularını istismar ederek Câhil ve saf müslümanları her devir ve zamanda bu yo] a baş vurarak aldatmışlar ve bugünde aynı şekilde olanlar maalesef, vardır.

Maddeye ve çeşidli menfaata dayanmasa, Peygamberimizin;

«Allahü teâla bir kimseye, hayır murad ederse, onu dinde (din ve şeriat ilminde) fakıh kılar» buyuruğuna inancını tam gösterir. Ya ilmi fıkha çalışır, âlim ve fakih olur, veya ilmi fıkha çalışma olmaz veya kabiliyyeti bulunmazsa, öyle âlime saygı gösterir ve güzel hayır sahibi bir kişi olduğunu, Peygamberimizin takdiri ile takdir eder. Hürmetde ve sevgide kusur etmemenin yolunu tercih öder.

Ehli tasavvuf veya ehli iaicva geçinibde ilini ukhlû ve ilmi îıkıhdan M haber olan zındık ve sapıkların acâib telkin ve iddialarından bâzıları nı «Islâmda Evliya Meselesi ve Harikalar» adlı eserimizin baş tarafında naklettiğimiz hatırlatırız.

Ayrıca bir takım bilgin ve akkılıhk iddiasında bulunanlarından, Müctehidleri, ilmi fıkhı ve mkahayı kiramı, küçümseyen veya kötüle-yenler olmuştur. Esasen her zaman ve mekanda insanlardan bilmediklerini îtîraf etmeyib bilmediklerinin düşmanı olanlar görülmüştür. Meselâ : «Fıkıh kitablan, safsata ile doludur., gibi» sözleri söyliyenleri işitiyoruz.

Nitekim ilmi fıkhı tahkir eder mahiyette yazılan bir zavallının cümleleri şöyledir :

«Veya Müieahhir devirlere âit fıkıh eserlerinin metinleri, sanki vahy mahsûlü İmiş gibi - Zorlanacak, tefsir ve tevile tâbi tutulacak ve onlardan hüküm alınacaktır. Bu sonuncu yol elbette merkezi vahy olan ashab, tabiin ve halefleri

tarafından çizilib genişletilen dairenin dışına çıkan bir yoldur.»

(Bu yazı 1972 tarihinde îstanbulda Ahmet Sait Matbasmda basılan, İslamda zekat müessesi, adlı esere takriz olarak yazılan cümleler içindedir, sahife : 7)

Bu hal delil ve kaynaklarla veya kaynaklara dayalı ciltlerle yazılmış müslümanlarm hayatların ...da tatbik edilmiş eserleri bilmeyib inkar temeştir.

Büyüklerin sözünde : «Kişi, bilmediğinin düşmanıdır.» denilmiştir.

Yukardaki yazıyı okuyunca, bir ilim müessesinde çalışan bir kişinin ilmi fıkıh hakkında bu derece ölçüsüz ve mânâsız cümlelerde bulunması, çok esef verici ve çok hayreti mûcibdir. Zira ilmi fıkıh, hem Kur'an ve hem sünnette teşvik ve terğib edilen ve sahâbe-i kiram ile tabiin müctehidlerinin çizdikleri yollara tabi olan en kıymetli bir ilimdir. Islamm, yaşanan ve yaşanacak hükmünü ve haklarım en geniş ve en doğru beyan eden bir hayırlı ilmin dalına böyle yazmak, bu ilmi bilmemekten ileri gelebilir.

İlmi fıkhı bilmeyen ve fakat bilir görünmeye çalışan pek çok okumuş cahiller, kendi akıl ve anlayışlarına göre hüküm verib, kendi akıl ve fikirlerini beyanedib islam hukûküinuda indî görüşlerine göre olması gerektiğini savunanlarıda maalesef müşahede ettiğimiz olmuştur.

îlmi Fıkhın mâhiyet ve fazileti hakkında gerekli kısa malûmat, «MüJteKa tercümesb .ıdh eserimin Uiz'nci. clMiîîin baş tarafında ziV reüUinişîİr.

Şârih Aliyyul kâri merhum hadisi şerifin şerhinde şunıi zikrediyor :

«Dârimî rivayet etmiştir. Imran (R.A) dan mervîdir, dediki : Ben bir gün bir şey hakkında Hasan-a (Hasanı Basriye R.A.), Ey Ebâ Saîdl Fukaha şöyle diyor, dedim.

— Hasam Basri (RA) dedi: Yazık sanaki, sen hiç fakih gördümnü? Ancak fakih, o kimsedir ki : Dünyada zühdeden (Dünyanın Şaşaa ve debdebesinden uzak duran), âhirete rağbet eden, dîninin emrini basiretle yapan ve Rabblsinln İbâdetine devam edendir.»[42]

Süneni Dârümde şu hükümleri muhtevi ibarede çok mühimdir . «Aliyyibrü Ebî Tâllb Radiyallâhü anh dediki:

«Elbette hakîki fakih ; Allâhın rahmetinden insanların umudunu kesmeyen, Allâhın mâsiyetlerine(haram ve yasaklarına) onlar için ruhsat vermeyen, onları Allâhın azabından emin kılmayan, Kur'andan başkasına rağbet ettiribde Kur'anı terk ettirmeyen, bir ibâdetde ilim olmazsa, onda hayır olmadığını, anlayıb idrak edilerek kıymeti takdir edilmeyen ilmin hiç bir hayrı olmadığını ve düşünce olmayan kıraat-dada hayır olmadığını anlatan, kimsedir.» [43]

Hz. Ali ve Hasanı Basn rahimahullahların fakih hakkındaki kıymetli söz ve

tariflerine baklım. Birde bugün ibâdeti hamse denilen, taharet, namaz, zekât, oruç ve hacc mes'elelerinin içinden dahi çıkamıya-cak dereced zaif olan ve hatta selefin yazdıkları fıkıh kitaplarını okuyub anlamakdan bizim gibi âciz kimselerin, şımarık bir vaziyette hüküm kesmeleri ve ilmi fıkhı küçük görmeleri, en azından haddini bilmemez-lik ve terbiyesizliktir. Daha ileri gidib mezhebleri bir noktada cem etmek mânâsını taşıyan Telfik-i Mezâhib, iddiasını atanlarda görülmektedir. Elbetteki, bu iddia ve davranışlar, islamı tam yaşayan ve müs-lümanlarm saygı gösterdikleri selefi sâlihine ve eserlerine hakaret olur. Ve bu iddialarla, müctehid ve fakihleri rafa kaldınb, kendilerini onların yerine goymak gibi, âdî ihtiras ve cahillikden başka bir şey değildir.

Bu iddiayı alanlar, sözleri dinleneceğinden değil, kendilerini büyük müctehidîerle yarış yapmak, bizde'bir şeyler biliriz, unların içtihadı ne oluyor, bizde ictihad edebiliriz, gibi acâib iddiaların sâhibleri olabilirler. Ve «Şeriatın karşısındayız» diyerek islam hukukunu rafa kaldırıb keyfî hayata devam edenlere, imkan hazırlamak olur.

Nitekim; «İmamı Azam şöyle dedi, İmamı Mâlik şöyle dedi, İmamı Şafi-Î böyle dedi ve İmamı Ahmet Bin hanbel şöyle demiştir... gibi, cümle ve görüşlere bağlı kalmamalıyız. Bizimde bu yolda bir çalışma hakkımız ve görüşümüz olmalıdır... Vs,» Cümlelere benzer kelimeleri söyleyen, soran ve savunanları görüyor, işitiyor ve karşılaşıyoruz.

Kitap ve sünnete hakkı ile inarub Maşla amele devam edenler, böyle çizmeden yukarı hadsiz ve hudutsuz iddia ve görüşlerde bulunamazlar. Kitab, sünnet, îcma-i ümmet ve kıyası fikahaya son derece Sağlı ve saygılı olurlar. Ziri hak ve hakikaîa inanmak, bunu icâbsttirir.

Bugün elimizde mevcut olan Selefin telîfatından ilmi fıkıh hakkında yazılan bütün eserler, kitab, sünnet, îcma-ı ümmet ve kıyası fu-kanaya dayalı olarak yazılmıştır.

Meselâ : Fıkhı Hanefîden ilk defa yazılanlardan, Kitabul haraç, Camiussağır, Camiül kebir, Siyeri Sağır, Siyeri kebir, Mebsûtu serahsî, Bedâyî ve hidâye gibi ilmi fıkhın arfa kaynaklan, hep delil ve senetlerle hikmeti meşrûiyyeti beyan edilerek yazılmıştır. Bu eserler gibi pek çok fıkıh kitabları kanunlaştırılarak yazılmıştır ve bugüne kadarda her mezhebin sâlikleri kendi mezheb imamlarının görüşlerini yazan Fıkıh kitabları île amel etmişlerdir.

Yukarda isimlerini yazdıklarımızdan «HÎdâye» isimli eseri, örnek olarak kısa yoldan şöyle beyan edebiliriz;

593 târihinde vefat eden ve Hanefî mezhebi üzere olan, Mürgînanli Ebu Bekirin oğlu Şeyhtil tslam Burhânüddîn-i Ali (R.A) in eseridir.

Bu «Hidâye» adlı eser, İmam-ı Muhammed (R.A) in «Camiussağır» adh fıkıh kitabı ile «kudûrî» nin mes'elelerini ihtiva etmek üzere kaleme alınmış ve bütün mes'elelerin delillerini zikrederek geniş bir şekilde yazılmıştır.

Eser, onüç (13} sene emek neticesinde yazılmış ve bu on üç (13) sene bütün gün müellif oruçlu olduğu halde yazdığı, «keşfüzunun» adlı eserde ve hayatını yazan diğer târih kitablarmda-böyle zikredilmektedir.

Şimdi islam hukukundan olan bu kıymetli fıkıh kitabını ve bundan evvel veya sonra yazılan fıkıh kitabîarmı, küçümseyen ve kötüle-yen zavallı câhillere bir bakalım.

Hayalı boyunca abdeslsiz gezmeyen, eserini hep oruçlu halde yazan, özel kütüphanesinde gece gündüz göz nuru dökerek peygamber efendimizin, hayırlı kişilere dinde fakıhlik mertebesinin lutfedileceği müjdesine nail olma emeli ile, dîni mübîni İslama hayatını vakfeden, fazılı muhterem, ilmi ile âmil, hilmi ile halîm ve gerçek peygamber varisliğine nail olan mübarek zatlara ve ölmez ana kaynak eserlerine, dil uzatan müfsitleri düşünelim ve onlara bakalım.

Hayatlarında ancak abdest alıb namaz kıldıkları, senede ancak bir ramazanda oruç tuttukları ve bildiklerinin pek çoğu ile amel etmedikleri görülen hallerindendir. Hatta bunlardan namazı kılmayanlar, camiye cemaata gelmeyenler ve münafık gibi çok yönlü görünerek zamanın müfsitlerins dinde tâviz vererek, din tahribciliğinde bulunanlarda görülmektedir.

Böyle zavallıların görüldüğü bir asırda, yeni yetişen genç nesilden Allâha şükür şu cümleleri söyleyib hakikati beyan edenleride bizzat dinledik:

«Efendim, îstanbulda «Has'eki» deki açılan arabca tedrîsad kursundan çok yararlandım. Zira bir yüksek okulu bitirince bir şeyler biliyorum zannediyordum. Orada eksiklerimi öğrendim. En çok faydalanmam, islam hukukunun esâsını teşkil eden «İlmi Fıkıh» hakkında olmuştur. Hidâyeyi orada okudum. Selefi Sâlihin efendilerimizin İslama hizmetlerini ve ilme verdikleri değeri anlamış oldum... v.s.»

Büyükler; «frisana, noksanını bilmek gibi kâmili irfan olamaz.» buyurmuşlar.

İşte bu genç din âlimi kardeşimiz, cenâbu hakkın lutfu keremi ile noksanını bilmek kemâlma nail olan değerlerden birisidir.

Müctehid ve Fakihlerin tabakları, ileride 235. hadîsi şerifin îzâhâ-tında gelecektir.

Telfik-ı Mezâhib-in batılılğı hakkında bir nebze malûmat, birinci cildin üç yüz kırk beş (345) ci sahifesinde zikredilmiştir.

Selefi Sâlihin efendimizin eserleri, bizim için en büyük müracaat ve dayanak olan mesnetlerdir. Onların varlığını, dîni mûbîne yaptıkları hizmetleri inkar etmek veya hiçe saymak, aslını ve giddiği ve gideceği belli ana caddeyi inkâr etmek olur.

Büyükler öyle demişler:

«Âsârulhalef, mesrûkâtüsselef = Sonradan gelenlerin eserleri, evvel geçen selefi sâlihlnin eserlerinden hırsızlamadır.»

Selefin eserlerinden ilmi öğrenib,. onları küçümseyenler, ecdadını ve geçmiş milletlerini kötüleyenl er gibidirler.

Hadisi şerifin birinci cümlesi, fıkıh ve İukahanın faziletini beyan etmiştir. İleride ayrıca Fıkhın bablara ve bölümlere ayrılarak tedvinini gerektiren hadisi nebevinin izahında da belirteceğimiz üzere, İlmi Fıkıh; Tedvin ve Muhteviyat itibârı ile, ibâdat, münâkahât, Muâmalât, ukûbât ve verâsat gibi konuları en geniş şekilde mündemiçtir. Bu bahislerin içinde «Kitabül Kerâhiye» başlığım taşıyan kısımdada zühdü takva hükümlerini beyan eder mâhiyettedir.

Her türlü iyi huy ve kötü huylan özeY halinde beyan etmeklede, ilim dallarından «Şeriat, tarikatı Muhammediye ve hakikat» yollarını açıklamaktadır. İtikad ve îman esasları «akâid ve ilmi kelâm» dadır.

Amellerini ş*erîata uydurmayanlar, tarîkatda olamazlar ve hakikati bulamazlar. Kısa ifade ile fetvaya giremiyenler, takva ehli olamazlar.

Fetva ehli olmak için, ilmi Fıkıhda beyan edilen; Farz, Vâcib, Sünnet, Müstehab, Mubah, Haram, Mekruh ve Müfsid hükümlerini hakkı ile bilib Mucibi ile amel etmek lâzımdır. Adamcağız bu hükümleri bilmez, yapdığı işin makbûliyyet ve gayri makbul yönlerinden hiç haberi yoktur, Fetvada yeri olmadığı halde kendisini, ehli takvadan veya Allâ-me-i cihandan sayar.

Kâmil bir mümin olabilmek için, îman ve îtikad meselelerini iyi şekilde bilib inanmak ve o inancı ile ameli sâlih gerektiren bilgi ve âmelleri işlemek lazımdır. İmanı kâmil ve ameli sâlih Sahibi, elbette fetvaya uyduğu gibi takva ehlinden olur. Ehli takvanın sâhib olması gereken iyi ahlak ve ameli sâllnanın ihlasa uygun yönleri «Ahlak ve tasavvuf» hükümlerini beyan eden eserlerde zikredilmiştir.

Hakikatin böyle olması gerektiğini beyan eden, pek çok âyeti kerime ve hadisi şerifler vardır. Çok uzayacağından nakletmeyi terk ediyoruz.

Ancak îmamı Mâlik (R.A) m bir cümlesi ile neticeleyelim : «Bir kimse, Fıkıh ilmini öğrenirde tasavvuf (Ahlak ve takva) ilmini öğrenmezse. Mutlaka o kimse faşıklık etmiş olur.

— Ve yine bir kimse, tasavvuf (ahlak ve takva) İlmini öğrenipde, Fıkıh

İlmini öğrenmezse, zındıklık yapar.

— Ve fakat bir kimse, Fıkıh İlmini ve tasavvuf (Ahlak ve takva) ilmini öğrenirse, (yani, her iki ilme sâhib olursa), işte bu kimse, ha-kikata eren kimse olur.»[44]

Bu kıymetli sözede çok dikkaı etmek gerekir. Zira bir adam sâde ilmi fıkıhla meşgul olub o bilgi ile iktifa eder, ahlak ve takva ilmi ile iştigal edib onuda öğrenmezse, îslam ahlakının meziyet ve fazilet ölçülerinden habersiz olmakla, kendisini bir şeyler bilir iddiasında bu-lunub büyük ve en âdi fesadlığa düşebileceğinden, kendisini fasıklık-dan koruyamaz. Müslümanlarada kötü örnek olur. Haya, edeb, tevazu, ihlas, hoş karşılama, ülfet ve iltifat gibi yüce hasletleri belki yaşayamaz. Bu sebbîede fâsıklıkdan kurtulamaz.

Keza bir kimsede, sadece tasavvuf ve takva ilmini öğrenir, ilmi fıkhı ihmal ederse, işte bu adamcağızda fetvayı bilemediğinden ve takva işinide bir çok uydurma ve hurafelerle karıştıracağından, islamın ana caddesinden sapmış zındıklardan olur.

Nitekim târih boyunca bâzı zavallılar, inanç ve amellerinde pek çok sapıklıklar içinde yaşamışlar, hâlâda aynı halde olanlar vardır. Adam abdestinin, namazmnı, orucunun ve haccmın hükümlerini bilmez ve bunları makbul olmayacak derecede câhil bir halde amel eder.

Fakat ehli takvadan bâzı büyüklerinin hayatlarını okur veya onların kendi mertebelerine erişmiş îman, ihlas, Fıkıh, fetva ve tasavvuf bilgisine vâkıf ve bildikleri ile âmil kişilere yapdıklan tavsiye ve terğıble-rini okuyuvermekle veya dinlemekle zannediyorlarki» tamam bizde bu üstün vasıflara sahibiz, bizde artık kemâle eriştik zehâbındalar.

Günümüzde bu zavallı akide ve davranışlara kapılanlardan öylelerini görüyoruzki, beş vakit namazı tam dürüst kılmıyorlar, hatta cuma namazım dahi terk edib kendilerini erişmiş, artık tefekkür ve tezekkür erbabı olduklarını söyleyip ibâdetin kendilerinden kalktığını söyleyecek kadar sapıtanlar, maalesef vardır, görüyoruz, karşılaşıyoruz ve münakaşa ettiklerimiz olmuştur.

Öyle olanlar varki, karısı kızı ve torunları çırıl çıplaktır, yaptıkları işler hiç İslama sığmaz, her türlü haram ve kötülükleri işlerler, yinede kendilerini ehli takvadan sayan aynı ruhlu insanlara şâhid oluyoruz. Ellerinde, dillerinde ve evlerinde ehli takvanın hayatlarını yazan bir kaç eser vardır, onları okuyuvermekle veya birisi okuyub diğerleri dinlemekle ve bir kaç yüz teşbih çekivermekle bütün fazilete sahib o büyüklerin mertebelerine ulaşmışlar, kimseyi beğenmezler, bOhassâ din âlîmi hocaları hiç sövmezler, Kendi

gnrublanndan olmayanlara rnüslûman gözüyle bakmazlar, her düşündükleri ve işledikleri doğru iddiasındadırlar ve daha kötü huy ve âdetleri saymakla bitmeyecek derecede çoktur. Bunların bu âcaib halleri, «Beyin yıkama ve kafaların şartlanmaları» telkinine bağlanmakdan neş'et etmektedir.

îşte İmamı Mâlik Hazretlerinin, «ilmi fıkıhsız, tasavvuf ve taKva ilmini bellemek zındıklıktır», buyurması bu gibi çok bâtıl ve kötü huy ve amellere sapıtılacağım îkaz ermektedir.

Şu halde en doğru ve isabetli yol, büyük imamında buyurduğu gibi, hem ilmi fıkhı ve hem ilmi tasavvufu öğrenib, iç ve dış techîzatı tamamlayıb makbul bir ilim, îman ve amele sahib olmak lazımdır. Bu hâlede mevlânın lutfu inayetine layık Mt kul olma gayreti ile nail olunacağı muhakkakdır. Zira her şey Allanın lutfu keremi ile olur.

Netekim izahına çalışdığımiz mübarek sözünde Resulü ekrem .sallaüahü aleyhi vesellem buyurmuşdu ki:

«Bir kimseye, Allâhti teâlâ hayır Murad ederse, o kimseyi dinde fakıh (din ve şerîat ilmine vâkıf) eder.»

îzahına çalışdığımiz ilmi fıkhın tedvini, tâlim yoluyla tatbik sahasına kanunlaştınlarak tertiblenme silsilesi şöyle beyan edilmiştir .

«Fakihler dedilerki: Fıkhı, Abdullah bin Mes'ud (R.A) ekti, Alkarna (R.A), suladı, İbrahim Enneha-Î (R.A) biçti. Hammâd (îmam-ı âzam R. A. in hocası), düvenini sürdü. Ebû Hanîfe (imam-ı Azam R.A), öğüttü. Ebû Yûsuf (R.A), Hamırını yuğurdu ve imam-ı Muhammed (R.A), ekmeğini yapdı (yani, Fıkıh ilmi tatbik eöib amel etme şeklinde hazırlandı). Diğer insanlarda yiyicidirler.» [45]

Evet islam hukukunun hükümleri, ki, peygamber efndimizin takdir ve tebcil buyurduğu «ilmi fıkıh» adı verilen fıkıh kitablarında yukar-daki silsile yoluyla tâlim edilib tedvin edilmiştir.

Bu değerli ilme sâhib olanlar, Allâhm hayır murad ettiği mutlu kişilerdir.

Tercümesi:

201- (4) Ehû Hureyre (R.A) den mervîclir, dedi;

Rasûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«İnsanlar, Altın ve Gümüş mâdenleri gibi birer (kıymeti hâiz) mâdendirler. İnsanların cahiliyyet devrindeki hayırlı olanları, İslamda da din ve şeriat ilmine vakıf oldukları vakit, yine hayırlı kimselerdir.»

(Hadîsi, Müslim rivayet etmiştir.)[46]

İzahat

Râvî Hz. Ebî Hureyre (R.A) hakkında gerekli malumat, birinci cildin yetmiş dokuz (79) cu sahifesinde zikredilmiştir.

Hadisi şerifdeki cümlenin anlamı; ahlak, fazilet, kabiliyyet ve tabiat bakımından verim, gelişme ve netice cihetinden insanların mâden^ leri, altın ve gümüşün mâdenleri gibidir.

Yani; Altın ve gümüş madenleri; verim ve safiyet bakımından çok çeşidlidir. Bâzısı verimi, kalite ve keyfiyeti yönünden çok fevkal'ade olur. O mâdenler işletildikçe pek yüksek verim ve kalite elde edilir, do-laysiyle sahibini maddî bakımdan zengin yapar.

Şayet altın ve gümüş mâdenleri, yabancı maddelerle karışık olur veya verimi az olursa, bu mâdenleri çalıştıranda maddi bakımdan az gelir ve imkâna sahib olur, çekilen emek ve yapılan masraf karşılanmazsa, bu takdirde bu mâdeni çalıştıran adam, kâr ve kazanç elde edemediği gibi devamlı zarar etmekle sonunda iflas edib perişan olur.

Keza soyu sopu, ahlak ve huyu, terbiye ve tedibi mükemmel olan insanlarında, kendilerinden gelen nesil ve kişilerde, o nisbetde iyi huylu ve güzel ahlaklı olurlar, zira maya ve asıl olan mâden, ahlakı hami-dîyeye sahib ve yüksek faziletleri kendisinde toplayan bir menşedir. Kişiler, aslına çeker, aldığı terbiye ve huyjı olduğu gibi yaşarlar. îyi terbiye iyi arkadaş ve akran, insanları iyiye ve güzel işlere sevk- eder. Bütün çevre o iyi insandan ve iyi huylarından faydalanır.

Nitekim atalar : «Asıl, azmaz» demişlerdir.

Arabcada bir kâîde vardır :

«Küllü şey'in yercîu ilâ aslihî = Her şey, aslına rucû eder.»

Şayet insanların sülâle.ve asaleti bozuk olur, ahlak ve terbiye bakımından çok kötü olursa, bunların devam eden nesli ve sülâleside aynı şekilde kötü olur. Böyle kötü huy ve ahlaka sâhib olanların tabîat ve tıynetleri icabı ellerinden, dillerinden ve amellerinden ancak kötülük görülür. Zira onların, kemikleri,

ilikleri, kanları ve canlan böyle yuğrulub gelişmiştir. Her ne kadar bâzı vâd ve sözlerinde iyilikden bahsetselerde, tiynet, aldığı terbiye, yetişdiği muhit, edindiği bilgi ve arkadaşları kötü olanlar; «Aslına çekmeyen haram zadedir, can çıkmayınca huy çıkmaz.» Cümleleri, bu luısûsu gayet, belirli bir şekilde beyan etmektedir. Bu açıklananların değişik şekilde olanları, nâdirat-dandir. Nadir olanlar ise, yok menzilindendir. Zira kulun irâdesi dışında olanlar, kaderi ilâhinin tecellîsidir. O. kaderi ilâhi Allanın bileceği ve onun yedi kudretindedir.

Şu halde Altın ve gümüş mâdenlerinin muhtelif şekil ve nevileri olduğu gibi, insanlarında tabîat, huy ve ahlak bakımından, çok çeşit ve nevileri vardır. Ancak mâdenler, mahzenlerde ve derin yataklarında saklı olduğu gibi, insanların; huy, tabîat ve ahlaklanda tînet ve yaratılışları îcabı, iç âleminde saklıdır. Zaman zaman zuhur edib görülür. Kabın deliğinden sızmakla içindeki maddenin ne olduğu bindiği gibi, insanların içlerindeki saklı olan ahlak, huy ve tabiatları, kainlerinin tercümanı dilleri ve amelleri ile bilinir.

Nitekim bir ata sözünde; «Hayvanın alası dışında olur, insanın alası (huy, ahlak ve tabiatı) içinde olur.» denilmiştir. Bu sebebden) kız alıp verecekler, ortaklık veya uzun yolculuk gibi mühim işlerde, insanların asalet ve huyları sorulub karar verilir.

Tabîat ve tîneti bozuk olanlar hakkında halk dilinde, «Bu adamın kam bozuk, soyu bozuk adam eferdlm.. gibi..» cümleler söylenmektedir.

Ahlak, huy ve tabiatın değişik değişmeyeceği hususlar hakkında hir nebze malumat, bu eserin birinci cildinin 248-249. sâhifelerinde zikredilmiştir.

CibiHî ve terbiyevî bakımdan insanların kabiliyyet ve ahlakı, çok muhtelif olduğu beyan edilmiştir. Ancak ilâhî takdir ve ilâhî terbiye ile yaratılıb yetişenler hakkında bir kaç cümleyi nakletmeden geçemiyece-ğiz.

Cenâbu hak kendi kudreti ile ölüden diriyi ve diriden ölüyü, âlimden zâlimi, zâlimden âlimi yarattığı ve aynı yaratmaya kadir olduğu bilinen bir gerçektir.

Nitekim bir âyeti kerimede şöyle Duyurulmuştur : «O (Allah), Ölüden diri çıkarır ve diriden ölü çıkarır. Topraga*ölü-münden sonra hayat verir.» {Rum sûresi, 19)

Bu âyeti kerime gibi âyetler pek çoktur, Müîessirlerin beyanına göre, ölüden diri çıkarmak demek, Câhil, zâlim ve ahlaksızdan terbiyeli, iyi huy ve ahlaka sâhib'âlim, kâmil, kişi yaratmaktır. Kâfir ve zâlim olan babadan, Hz. İbrahim Aleyhisselâmm yaratılması ve bâzı zâlim ve ahlaksız câhillerden, terbiyeli, ahlak sahibi âlim kimselerin yaratılmaları bu kabil yaratıklardır.

Diriden ölü çıkarması ise, Peygamber ve âlim kişilerden, zâlim ve ahlaksız

kimselerin yaratılmasıdır. Adem Aleyhisselâm ile Nuh aley-h'ss^'armn hirny oğuîJanirn inannı^/ıu \v.irn vp. /nümo sapmaları, î)u UnM! varlılardır.

Birde ilmi irfan sahibi kimselerden ahlaksız ve zâlim evlatların görülmeside, yine bu kabil dinden ölü çıkarmak menzîlindedir. Şeytan, babalarından alamadığı intikamını, evlat ve torunlarından fazlasiyle almış oluyor.

Her ne suretle olursa olsun, ilâhî takdir ve tecelli böyle zuhur edebiliyor. Kul kendisine düşen, gayret ve çalışmayı yapacakdir. Tedbire rağmen takdirde tecellî edene rıza göstermek, îmanın şartlarından birisidir.

Takdir ve tecelli hakkında bir nebze malûmat, bu eserin birinci cildinin 68-69. sahifelerinde beyan edilmiştir.

Hadîsi şerifin şu son : «fnsanlann câhiliyyet devrindeki hayırlı olanları, islamda da fîslama girdiklerindede) din ve şeriat ilmine vâkıf oldukları vakit, yine hayırlı kimselerdir.» Cümleleride şayanı dikkatır.

Zira islâma girmezden evvel Câhiliyyet devrinde iyi huylu ve güzel tabiatlı olanlar, müslüman olduktan sonra yine hayırlı ve makbul kişilerden olabilmek için, islâm hukukunu (yani fıkıh ve şeriat ilmini} öğ-renib bilmeleri lazımdır. Din ve şeriat hükmünü bilmekle en hayırlı Kimselerden olabilecekleri beyan edilmiş oluyor.

Dikkat edilirse, müslüman olan kimselerin en hayırlıları, ilmi fıkhı en iyi bilenler oldukları ve böyle olmaları gerekiyor. Resulü ekrem efendimiz, müslümanlarm îmandan sonra fazilet ve şerflerinin en kıymetlisi, fıkıh ve şeriat ilmine vâkıf olmaları ile olabileceğini beyan buyurmuştur.

Mal, mülk, saltanat, neseb ve haseb, soy sop, kuvvet ve güzellik, ev, bağ ve bahçe, at, araba ve emsali maddî ve fâni varlıklarla, bir hayırlılık ve üstünlük beyan etmemiştir. Sâde ve sâde şeriat ilmine vâkıf olubf fakih ve âlim olmayı şart koşmuştur. Çünkü ilmi fıkhı bilen kimseler, nefislerinin leyh ve aleyhlerinde olan her hükmü bilmekle kurtuluş ve seâdeti kazanmış olurlar.

Şu halde ilmi fıkha âlim şeriat bilginleri, müslümanlarm en hayırlı kişileridirler. Böyle nîmet sahihleri, bu nimet ve devletin kıymetini bilip şükretmelidirler ve diğer müslümanlarda, hürmet ve takdirde kusur etmemelidirler.

Tercümesi:

202- (5) İbnlMes'ud (R.A) den mervîdir, dedi;

Rasûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Hased etmek caiz değildir. Ancak iki şeyde hased (kıbda) etmek caizdir.

(Onlarda şunlardır:)

a) Bir adama, Allâhü teala pek tok mal vermiştir, o kimse de o malı hak yolda sarf etmek üzere Allâhü teâlanın lutfu ile hol bol har-cayor.

b) Bir adama da, Alâhti teâla ilim ve hikmet vermiştir. O kimse de o ilimle amel edib ve gerçekleri hükmedib başkalarına tâlim etmekle meşguldür. (îşte bu iki kimse, gıbda ediliri onlardaki olanları heyacanla temenni etmektir).»

(Hadîsi, Buhârî ve Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.)[47]

İzahat

Râvî İbni Mes'ud (R.A) hakkında gerekli malumat, birinci cildin 162. sahifesinde zikredilmiştir.

Hadîsi şerifdeki «Hased» kelimesinin anlam ve îzâhını beyan edelim ve buradaki hükmünüde açıklayalım.

Hased : Luğatda çekememek, gıbda etmek ve başkasının nimetinin yok olmasını istemek manasınadır.

İstilanda Hased : Bir kimsenin nimetinin ondan gidib kendisine intikal etmesini temenni etmektir. Hasedin zıddı ise, başkasına hayır ve nimet istemek manasına olan nasihattir.

Târiîindende anlaşıldığı üzere Hâsed, hem Şer'an ve nemde aklen çok kötü ve iğrenç verici bir huydur. Fakat bu kötü iç ve ruh hastalığı olan hased, bir kimseye girerse, çıkması çok ve çok güçdür. Beden de görülen kanser hastalığının tedavisi ne kadar güç ve imkânı bulunamaz derecede ise, insanın ruh ve ahlakını tahrib eden bu hasütlük hastaîığıda, o nisbetde müzmin ve kötüdür. Büyük günahlardan ve haramdır. Sahibini, dünyada huzursuz eder, âhiretde cehenneme atar.

İblisin Rahmeti ilâhiden kovulub cehennemde ebedî kalmasına sebebolan bu hased-in kötülüğünü beyan eden şer'i delilerden bazılarını nakledelim.

Kur'anı kerimce şöyle beyan edilmiştir ;

sYoksa, Allâhın fazlu Kereminden insanlara verdiği nimetlere hâ-sedmi ediyorlar?» (Nisa Sûresi, 54)

Diğer bir âyet meali:

«Ve hasedini meydana çıkanb gereğini yapmağa koyulduğa zaman, kıskancın şerrinden Allâha sığınırım de.» (Felak sûresi, 5)

Bu son âyeti kerimede de belirtildiği üzere, hased ve hastalığı insanın içinde gizli durur, bir söz ve fiil ile işlemedikçe günah yazılmaz.

Hasan-ı Basrî rahimahullaha hased-den sorulduğunda dediki: «Hased, insanın İçinde bir ğam ve kederdir. Binâenaleyh bunu açık-a vurmadıkca sana zarar vermez.» [48]

Yani, insanın içinde taşıdığı fikir ve düşünce mahsûlü olan hased, söz, yazı ve fiil ile işleyib dışa çıkarmadığı müddet, günâh ve vebal yoktur. Amel defterine yazılmaz. Fakat sahibini rûhan iç hastalığına uğratan pek fena bir huydur. Mânevi mikrobların en eşedlerindendir.

İnsanın içinde saklı olan fena düşüncelerin açıklanmadıkça günah yazılmayacağını beyan eden bir hadîsi şerif meali şöyledir :

«Muhakkakki ; Allâhü teâla, ümmetimden göğüslerinin (nefislerinin) verdiği ves'veseyi onu işlemedikçe veya konuşmadıkça afveder.»[49]

İnsanların iç âlemlerinde saklı olan düşünce ve fikirlerinin ne dereceye kadar hüküm taşıdığının geniş izahı, birinci cildin baş tarafında «nîyyetin hükümleri» başlığını taşıyan 34-53. sahifelerle «Ves'vese babı» altmda*189. sahifede zikredilmiştir.

Şu hususu iyi bilmek gerekir, her ne kadar içde saklı olubda dışa vurulmayan hased hasatlığı, günah yazılmaz isede, insanın içini kemiren ve adetâ yakan bîr kanser miktrobu ve ateş gibi felâket saçar. Şayet ortaya konur hased icra edilirse, derhal sahibinin bütün iyiliklerini yakib yok eder.

Nitekim bir hadisi şerifde şöyle buyurulmuştur:

«Hased; ateşin odunu yakıb yediği gibi, bütün iyilikleri yer.»[50]

Hasedin, insanın içini kemirdiğini beyan eden bir âyet meali : « (Habibim!) deki: Öfke ve kininizle ölün. Muhakkak Allah (c.c.) kainlerin kin ve hasedlerini tamâmiyle bilicidir.» (Ali imran, 119)

Hased sahibi kişiler, hased ettikleri kimselerin başlanna musibet ve felâkete sevinirler. İyiliklerinede üzülürler.

Bu hususu belirten âyeti kerime meali şöyledir :

«Size, bir iyilik dokunursa, onları (hasudleri) üzer ve kederlendirir. Şayet hasınıza bir felâket gelirse, onunla ferahlanır ve sevinç duyarlar. Eğer siz, sabreder korunursanız, onların hileleri hiç hir zarar veremez. Şüphesizki, Allah (teâla), onların yaptıklarını ilmi İle

kuşatmıştır.»

Hz. Muaviye (R.A) şöyle demiştir :

«İnsanların, hemen hepsini razı etmey kadir olunur, ancak nimete hased eden hâsidi râz! yapmaya kadir olunamaz. Çünkü nimete hased eden adam, ancak nimetin zevâlına (yok olmasına) rıza gösterir.»[51]

Ehli sünnet büyükleride şöyle demişlerdir :

«Düşmanlığın hepsini öldürüb yok etmek elbet umulur. Ancak sa- na hir kimsenin düşmanlığı hasedinden ise, onun düşmanlığını öldürmek umulmaz.» [52]

Büyüklerden FUDAYİL BİN ÎYAZ (R.A) da şöyle demiştir : «Mümin, kıbta eder, münâfıkda hased eder»[53]

Hased'in zarar ve kötülükleri hakkında, daha pek çok hükümler vardır. Fakat biz o hükümleri özel bahsinde maddeler halinde sıralayıb yazacağız, inşaâllah. Ancak burada birde hâsed hastalığından kurtulmanın ilâcı hakkında bir kaç cümleyi nakledeceğiz.

AIIâme-i Teftâzâni Merhum îmânu Nevevî (R.A) in «Hadîsi erbe-in» isimli eserinin şerhinde şu satırları yazmıştır :

«Hased-in ilâcı; her şeyin Allanın takdiri ile olduğunu bilmek, ha-sed-in zararının Allanın gazabına uğradığını düşünmek, en mühim ve lâzım olan düşüncede, o hased'in; hased edilen mahsûde zarar verme-yib belki ona menfaat verib sana (hased edene) zarar verir ve hased edenin hasedinin iktizâsı, zıd ahvallardan olan hased ediliü çekilemi-yen adamı bâzı zaman medhedib, diğer bazı zamanda tavazû edib iltifat etme gibi şeyleride yapar ve bunları idrak eden kimse, düşmanlık sebeblerini yok eder, tâkî hased edilen kimseyi kendisine sevimli ve onunda kendisini seven kimse olmasını sağlar.»[54]

Düşmanlık hastalıklarının yerini sevişmenin alması halindeki durumu beyan eden bir âyeti kerime meali şöyledir : «Sen (kötülüğü) en güzel (haslet ne ise) onunla önle. O zaman (görürsünki) seninle arasında düşmanlık bulunan kimse bile, sanki yakın dost (un olmuş) dur.»(Fussilet sûrasi, 54)

Büyüklerin sözünde şöyle denilmiştir :

«Hasud adam, efendiliğe yükselemez.» Yani, çok hasedlikde bulunan kimse, kat'iyyen arzu ve emellerine nail olub efendi olamaz, belki o adamcağız daima düşer ve bütün işinde noksanlık hasıl olur. Hatta ömrünün kısalmasınada

tesir eder.

Risâle-i Kuşeyriden naklen Hadimi Merhum berîkasinda şunları yazıyor:

Esmaî Rahimahullah dediki;

«Bir ârâbîyi (bedevi bir arabı) gördüm, yüz yirmi (120) sene yaşamış, hemen dedim : Ömrünü ne uzaldı? — O ârâbî dedi: «Hased-î terk ettim, bu sebeble bn kadar yaşadım.»[55]

Haram olan hased hakkında kısa malumatdan sonra Hadîsi şerif-deki manasının açıklamasını yapalım. Hadisi şerifdeki mâna, kıbda etmek, hayran olmak ve o nimetlerin aynısını temenni etmektir.

GIBDA : Luğatta-, imrenmek, iyi hal ve arzulamak manasınadır.

istilanda Gıbda : Başka kimsedeki olan iyiliğin aynasının kendisin-dede olmasını temenni etmektir ve kendisine arzuladığını o kişide devamımda dilemektir.

Hadîsi şerifde, «Hased» kelimesi mecaz olarak kullanılmıştır. Zira mecaz olmasa, hasede cevaz verilmiş olurdu. Hased ile Gıbdanm tariflerini gördükki, bunlar bir birleri ile münâsebeti tamamen değişiktir. Birinde nimet ve fazilet sahibi çekilemiyor ve mevcut iyiliğin zevalim isteyib kişinin harab olmasını temenni etmek vardır. Diğer birisinde ise, iyilik ve nimet sahibinin ilmine, hayra sarf ettiği mala ibretle seyrediyor ve o nimetlere kendisininde nail olmasını dileyor ve iyilik sâ-hibindeki hayatın mes'ud bir şekilde devamını arzu ediyor.

İşte bu duygusu ve düşünce sahihlerinden birincisine, «hasud adam, hased eden, çekemeyen, horlayan ve içi parçalanan hasud», denirki, kısa yoldan yukarda belirtilmiştir.

İkincisi ise, hadîsi şerifin devammdada belirtildiği üzere, iki adet nefis ve hassas nimet ve fazilete sâhib olanlara gıbda ve iştiyakla ba-kıb, aynı hal ve amelin kendisinde de olmasını temenni etmektirki, şöyledir :

a) Bir adama Alâhü teâla pek çok mal vermiştir, o kimsede o malı hak yolda sarf etmek üzere Allâhii teâlanın imfu ile bol bol lmrcayor..»

Hadisi serilin bu cümlesini hak yolcusu her mümin, ezberiemeli ve bu şekilde hareket etmeli veya sarf edecek mala sâhib değilse, «Keşke benimde helâlından malım olsaydıda, bu adam gibi hayır yerlerine sarf etseydim, gibi...» temennilerde bulunmalıdır. Bu niyyete sâhib olanlar, malını hak yola sarf eden kişilerin nail oldukları ecrü mükâfatı, eksiksiz bunlarada verilir.

b) «Bir adamada, Allâhü teâla ilim ve hikmet vermiştir. O kimsede o ilimle amel edib ve gerçekleri hükmedlb başkalarına tâlim, ile meşguldür.»

İşte gıbda edilen ve edilecek olan kişiden birisíde faydalı ilme sâhib olub

mucibi ile amel ederek başkalarına, dili, elî ve fili ile tâlim edib örnek bir halde yaşayan âlimede, bakıb hayran olmak ve aynısının kendisinde bulunmasını dilemekte, en iyi dilek ve arzulardandır.

ilmi nâfie = Faydalı ilme ve helal mala sahib olubda, hak ve hayır yolda harcayanlara bakıl) gıbda etmenin ve kötü yolda çalışanlara hayran olanların felâketleri, bu eserin birinci cildinin 41-43. sahifelerinde zikredilmiştir. Orayı tekrar okumak fâideli olur.

Tercümesi:

203 - (6) EMHuyreyre (R.A) den mervîdir. Dedi: Rasûltillah (S.A.V) buyurdu:

«İnsan Öldüğü zaman, ameli kendisinden kesilir. Ancak üç şeyden (hayır yazılması) kesilmez. (O üç şeyde şunlardır :)

a) Menfeat ve ecri devam eden sadaka,

b) Veya kendisinden faydalanılan ilim,

c) Veya mevtaya hayır duada bulunan sâlih evlad dır.»

{Hadîsi, Müslim rivayet etmiştir.[56]

İzahat

Râvî Ebî Hureyre (R.A) in kısa yoldan tercüme-i hâîi, birinci cildin 79. sahifesinde zikredilmiştir.

Hadîsi şerifde belirtildiği üzere, insan öldüğü gün amel defteri kapanır. Hayatta iken kılmış olduğu namaz, tutmuş olduğu oruç, vermiş olduğu zekât, yapmış olduğu hac ve diğer hayru hasanat gibi iyi ve hayırlı ameller, amel defterine yazılması kesilir. O iyilikden mahrum olur. Üç kişinin amel defterleri kapanmaz.

a) Kendisi öldükten sonra arkasında işleyen ve iyiliği, hayrı ve menfaati

devam eden bir sadaka verilir ise, bu adamın amel defteri o sadaka olarak verdiği veya bıraktığı iyilik devam ettikçe, kapanmaz. Her an için hayır yazılır.

Devam eden sadaka, vakıf yapmak, cami, çeşme, yol ve su hayrı yapmak, camiye seccade sermek, bir fakire elektrik, su, bina ve emsali hayırda bulunmak, okuyan bir talebeye kuram kerim ve dîn! kitaplar alıvermek, her çeşid ve cins ağaç dikmek, han, hamam, dînî, millî bilgileri öğretcek bir okul, kurs ve pansiyon gibi binaları yapıb çalış-dırmak ve bunu devamlı yaşayacak şekilde vakfetmek, hastane yapıp fakir fukaranın hizmetine vakfetmek ve daha bunlara benzer dîne, müslümanlara ve cemiyete faydalı olan her sadaka ve hayrı yapıb bırakanlar, öldükten sonra amel defterleri kapanmaz, o hayırlar ve hayır müesseseleri yaşadıkça, kendileri sağ ve hayatda gibi defterlerine hayır ve iyilik yazılır.

Hatta o bırakılan sadaka ve hayrın içinde işlenen bütün iyilik ve güzel amellerin mükâfatlarını, amel sahibinin aldığı mükâfat kadar, o sadaka ve hayır sâhibide alacaktır. Bu hükümlerin daha geniş delilli îzâhı birinci cildin muhtelif yerlerinde zikredilmiştir.

Burada bir hususa dikkat çekmek isteriz, daha evvel ecdadımızın vakıflarını alıb satan ve gayesinin dışında tasarruf edenler, maalesef görülmüştür. Bu hususları nazarı dikkata alarak vakfedeceklerin çok dikkatli ve tedbirli olmaları gerekir. Zira günümüzde vakfın islamdaki şartlarına bakmadan kendi tüzük ve indi kararları ile hareket edenleri maalesef görüyor, duyuyor ve bâzı suallere muhâtab oluyoruz.

Bu şekildeki vakıf teşekküleri ve hayır cemiyetlerinin halleri, islâm hukukuna uymadığı halde müslümanların hayır ve iyi duygularım kötüye kullanmış oluyorlar. Kendilerine müctehid süsü vererek, kitab, sünnet, icma-ı ümmet ve kıyası fukahâya muhalif hükümlerine şâhid oluyoruz.

Meselâ : Zekat, sadaka-ı fıtır ve kurban derileri fakirlerin hakkı iken bunları binaya, camiye, okula, kursa ve emsali yerlere sarf edenleri veya edeceklerini kendi söz, yazı ve harektlerinden öğreniyoruz. Bu şekildeki hareket çok kötü ve milli bir belâdır.

Birde vakfedecek kişiye, evvelâ bir dilekçe ile vakiedcegi malın bütün haklarını o kuruma verib her türlü tasarruf ve muameleyi kullanacak, vakfeden kişinin hiç bir itiraz, şart ve söz hakkı olmamak kaydı ile verecekmiş. Sorulan ve danışılan bu hususda, çok acâibdir. Çünkü îslâm hukukunda beyan edilen vakıf'şartlarına tamamen aykırîdir. «Alınamaz, satılamaz» kaydı ile vakfeden kişinin hiç bir şartı muteber olmayor. O kurum mülk satın alır gibi kendi keyf ve arzusuna göre hareket edecektir.

îşte mal ve mülkünü vakfedecek, bir hayra bağışlayacak veya bir îmârat yapıb daimî bir hayrın işlemesini sağlayacak kimselerin, vereceği veya yapacağı ve yapdıracağı yerleri, kişi ve kuruluşları çok incelemeleri lazımdır. İyi isimr ölü veya diriden faziletli bir kişinin ismi veya şahsiyeti istismar edilerek, perde önü ve perde arkası davranış ve amellere sahib olanlar olabiliyor. Bu sebebîe hayır kurumlarının faaliyetleri ve o kuruluşu idare edenlerin durumları, her hanşi bir zümre ve fırkacılık hastalığına mübtelâ olub olmadıkları gibi hususlar araştırılmalıdır.

Bütün bu hususları incelemekdeki gaye, yapılacak sadaka ve hayrın dâimi yaşayıb amel defterinin kapanmamasıdır. En mükemmel ve doğrusu ise, kendi eliyle icra etmektir. İl, ilin işini tam görmeyebilir.

b) «Veya kendisinden faydalanılan ilim,» Cümlesindeki hükümde çok fevkal'âde bir hayır yoludur.

' Bir kimse, ilim tahsil eder ve o tahsil edib öğrendiği ilmini başkalarına tâlim edib öğretirse, onun öğrettiğide diğer birine veya bir çok kişiye öğretmek suretiyle devam edilirse, ilk öğreten kimsenin amel defterine hiç durmadan hayır ve iyilik yazılır. Sahabe, tabiin, muctehid ve ilim tâlim eden her âlim, bu tükenmez ecre nail olanlardandır.

Keza îman, itikat, fıkıh, tefsir, hadis, usûlü fıkıh, usûlü hadis, mantık, maâni, beyan, bedî, sarf ve nahv gibi İslama hizmet eden kitapları yazan, telif ve tercümede bulunüb müslümanların dinî mübîni islâmı daha çabuk ve daha iyi öğrenmelerini sağlayan her eser, sahibinin amel defterinin daîma işlemesine sebebdir.

Bilhassa akîde ve amel ile ilgili uydurulmuş hurafe ve batılları çürüten ve islam ciminin parlak ve kesin hükümlerini tebdil ve tağyir etmeye çalışan müfsitlerin, telkin ve fitnelerini def eden mühim eserleri tercüme ve telif etmek, elbette ölmez eserlerdir. Böyle eserleri yaadamın amel deUeri kapanma/. Daima hayır yazılır.

Evet bir kimse, başkasına ilminden; sözü, fîli, takriri, yazısı, delâleti ve bıraktığı faydalı eserleri ile faydalı olabilir. Böyle ilim sahibi her mümin, çok ve çok mutlu insandır. İmâmı Bûhari, İmamı Müslim, İmâmı Mâlik, îmamı Azam, İmamı Şafiî ve İmâmı Ahmed bin hanbel (R.A.) gibi alâ merâtibihim silsile ile ilim öğrenen ve öğreten ilmi nâfi sâhibleri, işte böyle ölmez eser sahibi kimselerdir. Meselâ : İlmi tefsir ve ilmi fıkhın ilk ekicisi ashabdan ibni Mes'ud (R.A), o ilimle meşgul olanların ecrinden nasiblenir.

c) Hadisi şerifin üçüncü cümlesi şudur : «Veya mevlaya hayır duada bulunan sâlih evladdır.»

Şârih Aliyyülkâri merhum şunu zikrediyor :

«İbni melek dedi; Hadîsi şerifde «veled» kelimesi «sâlih» kelimesi ile kayıtlanmıştır. Zira ecir ve iyi dua veledi şalinden (iyi evladdan) başkasında hasıl olmaz ve Peygamber (S.A.V) in iyi evladın babasına dua etmesini zikretmesi ise, evladın babasına hayırlı duada bulunmasını teşvik ve terğib içindir.

— Hatta denilmiştirki : İyi evlâd, babası için hayırlı duada ister bulunsun ister bulunmasın, iyi evladın âmelinden babası için sevab vardır. Dikilen bir ağaçdan meyvasını yiyen kimse, ağacı dikene dua etmesede o ağacı diken kimse'mutlaka sevab ve ecre nail olduğu gibi.»[57]

Hadîsi şerifdeki kayıt ve bağlantılara, iyi dikkat etmek gerekir. İnsan öldükten sonra kalan evladın, «sâlih» olması demek, imanlı, ihlaslı, iyi ahlak sahibi, Allâha kul, Peygambere ümmet bir kişi olursa, baba ve annesini rahmetle anar, hayırlı dua eder.

Hayatda bu şekilde pek çok evlatları gördük, meselâ : Adam ölmüş baba ve annesinden bahsedeceği zaman, «Rahmetli babam veya annem, Allah gani gani rahmet eylesin babam, Alâh yattığı yeri nur eylesin veya nur içinde yatası babam veya annem şöyle demişti gibi..» Cümlelerde baba ve annesine hayırlı dua edenleri devamlı görüyor, duyuyor ve şâhid oluyoruz.

Böyle rahmetle anan bir evlâda sahib olanlar, yüee mevlâya çok teşekkür edib hamdü senada bulunmalıdırlar. Bu ilâhi lutfa mazhar olan evlatlarda, aynı şükrü yaparlarsa, pek çok iyiliklere nail olurlar. Cenabu hak bütün müslüman kardeşlerimizle neslimizi, âsî, zâlim, ana ve babasına lanet eden ve edecek olan evladu ahfadan korusun, Amin.

Baba ve annesini ve bütün müslümanlarla kendi ehlinin mağfiretini dileyen evlatlardan bir kaç misâli kur'anı kerimden nakledelim.

Hz. Nuh Aleyhisselâmm duası şöyledir :

«Ey Rabbim! beni, ana babamı, mümin olarak evime gireni ve bütün mümin erkek ve mümin kadınları bağışla. Zâlimlerin ise, ancak helakini artır.» (Nuh Sûresi, 28)

Hz. İbrahim Aleyhisselâmm babası hakkında duası ise şöyledir :

«İbrâhimin, babası hakkında mağfiret dilemesi ise, ancak ona daha evvel vermiş olduğu bir sözden dolayı idi. Fakat babasının Allâha bir düşman olduğu, kendisine belli olunca, ondan (istiğfar dilemekten) uzaklaşdı..» (Tevbe Sûresi, 114)

Beş vakit namazını kılan her iyi evlad, baba ve anneleri ve diğer seçmişleri hakkında hayırlı duayı dâima yapmakdadır.

Görüldüğü üzere ilâhî lütuf olan iyi evlad, baba zâlimde olsa, hayır dua etmekden başka bir şeyde bulunamıyor. İmanlı ve ameli sâlih sahibi iyi evlad, ana babasına hayır duada bulunur.

Buraya kadar açıklamay çalışdığmuz, üç hâle veya ikisine veya birisine sâhib olan müslümanlar, bu nimetlere şükredib, nesillerinde devamına duada bulunmalıdırlar. Çünkü ölmez ve bitmez bir manevî servete sâhibdirler. Çok mutlu kişilerdirler.

Tercümesi:

204 - (7) Yine ondan {Ebî Hureyre R.A dan) mervîdlr, dedi;

Rasûlüllah (S.A.V) buyurdu:

1- «Bir kimse, her hanki bir müminden dünya sıkıntılarından bir sıkıntıyı izâle eder giderirse, Allâhü teâlâ o kimsenin kıyamet günündeki sıkıntılarından bir sıkıntıyı giderir.

2- Ve bir kimse, güç (fakir) durumda olanın bir güçlük ve zorluğunu kolaylaştırırsa, Allâhü Teâla o kimseye dünya ve âhirettekİ güçlüklerini kolaylaştırır.

3- Bİr kimse de, Müslümanm aybını setredib örterse, Allâhü teâlâ da o kimsenin dünya ve âhırette aybım setredib örter.

4- Kul, Kardeşine yardımda bulundukça, Allâhü teâla da kula yardım edr.

5- Bir kimse. Bir yola gider aynı zamanda o yolda ilim taleb etmek istek ve arzusu da olursa, Allâhü teâla o kimsenin yolunu kolaylaştırarak cennete götürür.

6- Her hanki bir kavm (Cemâat), Allanın evlerinden (Cami ve mescidlerinden) bir evde (bir mescidde) toplanıb Allanın kitabını okurlar ve aralarında o kitabı ilâhînin ilmini tâlim ve tedris edrlerse, O kimselerin üzerlerine ancak sekînet iner, onları rahmeti ilâhî kablar. Onların etrafında rahmet melekleri tavaf edib döner ve Allâhü teâla onları kendi yanında (melei âla denilen mübarek varlıkların yanında) imtiyazla zikredib öğer.

7- Bir kimseyi, kötü ameli ihmal ettirib, iyi amel işlemezse, o kimsenin (nesebi sülâlesi) onu hak ve hakîkata kavuşturamaz.»(Hadîsi şerifi, Müslim rivayet etmiştir.)[58]

İzahat

Hadîsi şerifdeki birinci hükmün anlamı gayet açıktır. Dünyada müminin bir sıkıntısını deva olub gideren kimse, dünyada yaptığı iyiliğin mükâfatını âhirette görecektir ve nemde dünyadaki sıkıntının daha eşed ve büyüğünü Allâhü teâla yok edib kaldıracaktır. Zira iyiliğin karşılığı, daha mükemmel ve daha katmerli bir iyilikle mükâfatlandı-nlmaktadır.

Bîr âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur :

«Kim, bir hayırlı ve güzel amelle gelirse, ona, (yaptığı iyiliğin) on misli sevab verilir.» (En'am Sûresi, 160)

Diğer bir âyeti kerime meali:

«İyiliğin karşılığı, ancak iyiliktir.» (Rahman sûresi, 60)

Hadisi şerifdeki ikinci maddede beyan edilen güçlük ve fakru zâra-retde olanın sıkıntısını gidermek hâli, Mümin veya kâfirden olan her hangi bir kimsenin sıkıntısına Şâmildir. Binâenaleyh böyle sıkıntılı insanları darlıkdan kurtararak kolaylığı sağlayana, Allâhü teâla o kimsenin bütün işlerinde hem dünyada ve hem âhirette kolaylık ihsan eder.

Hadîsi şerifde; «Her hanki bir kavm (cemâat) Allahın evlerinden (cami ve mescidlerinden) bir evde (bir mescidde) toplanıb Allahın kitabını okurlar... ilâ âhirini...» devam eden cümlelerin mânâ ve hükümleri üzerinde de bir nebze duralım.

Allâhü teâlanm kitabını okuyanlar, sâde lafızlarını söyleyib gitmek değil, o ilâhî kitabı cenâbu hakkın huzurunda dururcasma kemâli tevazu ile durub Kur'anı kerime bakarak Cenâbu hakkı kalbi ile müşahede ediyor, halikı zülcelâl onun karşısında muhâtab gibi okumak lazımdır. Hatta bir söz konuşanın karşısında dinleyen muhatabın, o sözü konuşandan başkasına İltifat etmeyib ciddi şekilde dinleyenin karşısında konuşanın hâlî gibi hallenmekde gerekir. Bu izahlar ciddiyeti açıklamak için yapılmıştır. Yoksa halikı zülcelâlın zat ve sıfatı ilâhîsi her türlü teşbih ve teşebbühden münezzehdir.

Böyle olmakla beraber kitabı ilâhîyi okuyan kimse, cenâbu hakkın zâtı ilâhî, sıfatlan ve fiilleri ile ilgili hükümlere taalluk eden âyetler hakkında düşünmek lazımdır.

Hulâsa-i kelam, kur'an âyetlerinde cenâbu hakkın celal ve azameti ve düşmanlarını helak etmeye tealluk eden âyetleri, cenâbu hakkın izzet ve

intikamını, bütün varlıklardan müsteğnî, her şeyi kahhar sıfatı ile fena edib yok edeceği hususları ve Peygamberlerin hallerini ve ilâhi âyetlerin lütuf, fazilet, nimetler, teklîfî ilâhî, irşad ve hükümlerin müktezası ile amel etmek gibi, dünyevi ve uhrevî hükümleri beyan eden kur'an ayetlerinin mâna ve hükümlerini bilib düşünerek okumak, elbette nuru ilâhinin iktibas ve tecellîsine sebeb olur.

Nitekim Resûlüllah (S.A.S) efendimiz hadîsi şerifin devamında şöyle: •

«Ve arlarında kitabı ilâhînin ilmini tâlim ve ledris ederlerse, o kimselerin üzerlerine ancak sekînet iner, onları rahmeti kablar, onların etrafında rahmet melekleri tavaf eder ve Allâhü teâla onları kendi yanında (mele-î âlâ denilen varlıkların yanında) imtiyazla zikredib öğer.» buyurmuştur.

Kur'anı kerim okuyub tâlim edenlerin üzerlerine sekînet, Rahmeti ilâhi ve meleklerin tavaf edib etraflarında dönmelerini kısa yoldan açıklayalım.

SEKÎNET : Vekar ve korku demektir. Yanî, sekînet öyle bir şey-dirki, onunla kalbin sükûnu, mutmainliği, vekârı ve nurların nüzûlu hasıl olur.

Denildiki, burada sekînetden murad; o sekînet sebebi ile kalbin sâfîliği, nefsânî zulmetin gitmesi, zevk ve şevkin hasıl olmasıdır.

Yine denildiki, Sekînet, müminin kalbini sâkinleştiren, ona emin-lik veren ve ona hayrı emreden bir kudret ve kuvvet melekesidir.

Tîbî (R.A), ibni mes'ud (R.A) den naklen zikretmiştir : Sekînet, bir ganimettir ve sekînetin terki (yokluğu) bir cinayettir.[59]

Meleklerin tavafı ise, Aliyyül kârî merhumun beyanına göre, rahmet melekleri kur'am kerimi okuyan kimselerin etrafını ihata edib dolaşırlar ve semâya kadar onların etrafını deveran ederler. (Kuran okuyanları}, afatlardan muhafaza ederler, ziyaret ederler, onlarla mu-sâiaha yaparlar ve onların dualarına âmin derler.

Denildiki: Dil ile işaret edilmiştir, büyûtullah - Allanın evleri; içinde nefis, kalb, ruh, sır ve hafî=gizli yoldan hak teâla zikredilen yerden ibarettir.

Şu halde beytünnefs = nefis evinin zikri, itââtlardır.

Kalb evinin zikri; tevhid ve marifettir.

Ruh evinin zikri; sevk ve mahabbettir.

Sır evinin zikri; Murakabe ve müşahede etmektir.

Hafî evinin zikri ; Hak teâlanm kulluğunda nihâî mertebeye ulaşmaya gayret edib mevcudiyeti terk etmeKtir.

Hadisi şerifdeki, «Ancak onların üzerine sekînet iner...» cümlesinde, Kur'anı kerimi okumanın meyvalanna işaret vardır. O meyvalar-da şunlardır :

a) Kur'anı kerimi okuyanlar; Allâhü teâla ile ünsiyet etmek ve huzurunda bulunmak halindedirler.

b) Peygamberler, melekler, mukaddes ve mubareK ruhlar, latif bir surette temessül ederler.

c) Beşeri alçaklıkdan yüksek melekûtiyet zirvesine çıkarır.

d) Belkide hay ve bakî olan mevlâ ile meşgul olarak fena f 11-lah (Allah ile meşgul olmada yok olma) derecesine girme refahına ulaşır.

e) Allâha yaklaştırır,

f) Allahdan başka varlıklardan beri kılar. İşte, bu makam açıklaması, çok dar ve nutkun tutulduğu bir mer tebedir ve bunu açıklığa vermek vus'atıda bulunamaz.»[60]

Evet cenâbu hakkın kelâmı ilâhîsi olan kur'anı kerimi her türlü gafletten uzak olarak ihlasla okuyub ve okudan ve onun hükümlerini tebliğ ile meşkul olan kimseler, Nuru ilâhiye rnazhar olarak kalbleri; aşk, şevk, rikkat ve tevazu ile sekînete kavuşarak mut'main ve rahata

erişir, rahmeti ilâhî onları kablar ve bereket ve rahmet melekleri dünya semasına kadar dolub, o kimselerin etrafında deveran ederler ve onların etrafını ihata ederler. Onların okudukları kni'anı dinlerler, onları her çeşit âfetten muhafaza ederler, onları ziyaret edib musafanada bulunurlar ve onların dualarına âmin derler.

Binâenaleyh bir kimsenin duasına melekler âmin derse, o kimsenin duası mutlaka müstecabdır ve o kimsenin günahları mağfiret olunur.

Resûlülah Sallallahü aleyhi vesellem bir hadisinde şöyle buyurmuştur :

«Kur'an okuyan kimse (kıraatin hitâmında) âmin dediği vakit, sizde âmin deyiniz. Zira meleklerde âmin der (ler). Binâenaleyh bir kimsenin âmini meleklerin âminine muvafakat ederse, geçmiş günâhı afv olunur.» [61]

Şu halde ey mümin kardeşler! Allah kelâmı kur'anı kerimi çok okuyalım, o mübarek kitabımızı okurken yüce mevlâ ile konuşur gibi huzur ve divânda olalım ve kur'anı kerimi okudukdan sonra hak teâlâ ya el açıb dua edelim. Böyle dua edelimki, dualarımız indi ilâhide makbul olsun.

Hadîsi şerifin son cümlesi olan şu hükmüde kısa açıklayalım : «Bir kimseyi, kötü ameli ihmal ettirib, iyi amel işlemezse, o kimsenin nesebi (sülâlesi), onu hak ve hakîkata kavuşturamaz.»

Sarih Aliyyüllcâri Merhum şu satırları yazmıştır:

«İnsanın nesebi kendisini Allâhü teâlaya yaklaştırmayı sağlamaz, belki iyi ameli cenâbu hakka yaklaştırır.

— AUâhü teâla kitabında şöyle buyurmuştur :

«Şüphesiz sizin Allah katmda en iyiniz, AUahdan en çok korkani-Mzdır.»

Peygamber (S.A.V) de hadisinde şöyle buyurmuştur : (Hucûrat, sûresi, 13)

«Muhakkak kif Allâhü teâla, bu dîni bâzı kimselerle yükseltir ve diğer bâzı klmselerlede indirir.»

Diğer bir hadisindede şöyle buyurmuştur :

«Ey Muhammedin halası Safiyye ve ey Muhammedin kızı Fatıma! kıyamet gününe amellerinizle geliniz, neseblerinizle değil. Zira elbette ben sizden hiç bir şeyi Allâhdan kurtaramam.»[62]

Bir beyitte şöyle denilmiştir :

«Ey kişi! senin nefsiyin (mânevi) kirliliğine ve cismiyin elbîsesinkr kirden yîkanıb temizlenmesine râzi olma hâli ne acâibdir.

— Kurtuluş umuyorsun ve fakat o kurtuluşun yollarına gitmiyorsun,

— Elbette gemi, kara üzerinde yürümez (ancak kendi yolu olan denizde yürür).»[63]

Evet insanlar, soy sop ve sülâlesine güvenib iyi ameli terk etmemelidirler. Zira insanların her biri kendi amelleri ile haşrolunacaktır-lar. Eğer amelleri iyi olursa, kurtuluşa nail olurlar. Ve eğer amelleri kötü olursa, helak olurlar. Belkide baba ve dedeleri gibi iyi amelli ve soylu kişiler, onlardan kaçarlar.

Nitekim bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur:

«O gün (kıyamet günü) kişi kaçacakdır; kardeşinden, anasından ve babasından, karısından ve oğullarından, o gün onlardan herkesin kendine yeter bir İşi vardır, (herkes ancak kendi derdi ile meşgul olur, başkasını düşünemez).» {Abese Sûresi, 34-37)

Şu halde ey mümin kardeşler! «Benim babam falan âlimdir, dedem falan müderrisdir, annem falan hacı hanımdır, kardeşim falan hayrm sahibidir, ben falan zadelerdenim, benim sülâlem çok temizdir, gibi...» Cümlelerle kendimizi aldatmayalım. İmanımızı kemallandıralım, iyi amel ve güzel ahlaka sahib olalım. Fırsatı ganimet bilelim, dünyamızı iyiliklerde geçirelimki, âhiretimiz mâmur olsun. Mevlâmız, cümlemizi iyilerden kılsın. Amin.

Tercümesi:

205- (8) Yine ondan {EM Hureyre R.A. dan) menidir, dedi; Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Muhakkak ki, kıyamet gününde aleyhinde evvelâ hükm olunacak insanlar şunlardır:

— Bir adam, şehid edilmiştir, o ameli ile getirilecek ve bu adama, cenâbu hak nimetlerini bildirib zikredecek, o adamda kendine verilen nimetleri bilecektir.

— Sonra cenâbu hak o adama, bu durum karşısında sen ne yap-dın? diyecektir.

— O adamda, dediki (diyecektir); Senin yolunda cihad ederek çarpıştım, hatta o yolda şehid oldum.

— Bunun üzerine Cenâbu hak dedi (diyecektir); yalan söyledin. Belki sen cesaretli ve kahraman, desinler diye çarpıştın. Senin hakkında aynı şekilde de, denilmişdi.

— Bu konuşmadan sonra o kimsenin cehenneme atılması için emir verilir ve yüzünün üzerine sürünerek cehenneme atılır.

— Bir adam da, ilim tâlim etmiş ve başkalarına da öğretmiştir ve Kuranı kerim kıraati ile meşkul olmuştur. HİsaP gününe bu ameli ile getirilir, o adama cenâbu hak verdiği nimetlerini bildirir, aynı zamanda kendiside o nimetleri idrak edib anlar. Kendisine Allâhü teala buyurur. Bu nimetler İle benim rızamı kazanmak için ne yapdın?

— O adam da derki, İlim tâlim ettim ve başkasına öğrettim ve senin için Kur'an kıraat edib okudum.

— Allâhü teâla Dedi (diyecektir); îddiâ ve dâvanda yalan söyledin, timi tâlim ederken sana âlim demleri için öğrendin ve Kuranı da sana iyi okuyor demeleri için okudun ve senin hakkında öylece de, denilmişdi.

— Sonra o kimsenin o ameli ile Cehenneme atılması emrolunur ve yüzü üzerine çekilerek cehenneme atılır.

— Yine bir adam-a, Alâhü teâla malın bütün sınıflarından lutfe-dib vermiştir. O mallarla insanların yanına getirilmiştir. Kendisine o malların İlâhi nimet olduğu da tarif edilîb bildirilmiştir. Aynı zamanda kendiside öylece bilmiştir.

— Bu malların sahibine, Allâhü teâla dedi (diyecektir); Bu nimetlerle Allah yolunda ne işledin?

— O adam da dedi (diyecektir); Senin infakım sevdiğin [cami, çeşme,

medrese, mekteb, hastahane, zekât ve sadaka gibi) hayır yollarından hiç bir yolu bırakmadım, mutlaka o iyi yola senin İçin infak ettim.

— Allâhü teâla dedi (diyecektir) : Sözünde yalan söyledin. Belki sen, çok cömert ve sehî kişi desinler, diyerek infak ettin. Nitekim senin hakkında öylece de denilmiştir.

— Bundan sonra o adam, o işi ile beraber cehenneme atılması emrolunur ve cehenneme atılıncaya kadar yüzün kuyu sürüklenir.»

(Hadîsi, Müslim rivayet etmiştir.)

(Not : Hadîsi şerifde beyan edilen Riya ve gösteriş hakkında gerekli malumat, birinci cildin yüz on beş (115) inci sahifesinde geçmiştir.)

Tercümesi:

206- (9) Abdullah Bin Amr (R.A) den mervîdir, dedi :

Resûüllah (S.A.V) buyurdu :

«Muhakkak ki, Allâhü teâla kullarından ilmi soymak suretiyle kab-zedib yok etmez. Ancak ilim sahiplerini kabzetmekle (öldürmekle) İlmi kabzedip yok eder. O hâle gelirki, (yer yüzünde mes'eleyi bilecek) bir âlim dahi bırakmaz, insanlar câhilleri baş (ve bilgin) tanır (lar). O câhil başlar, mes'eleler hakkında sual edilirler, hemen bilmedikleri halde fetva verirler. İşte o zaman, hem kendilerini ve hem fetvayı soranları dalâlete (helake) sevk ederler.»

(Hadisi, Buharı ve Müslim itifakla rivayet etmiştir.)

(Ayrıca hadisi, Ahmet, Tlrrriizî ve ibni mâce de rivayet etmiştir.)[64]

İzahat

Râvî Abdullah bin Amr (R.A) hakkında gerekli malumat, birinci cildin 87. sahifesinde beyan edilmiştir.

Hadisi şerifin birinci cümlesinde cenâbu hakkın ilmi yok etmesi, âlim ve bilgin kimseleri öldürmekle ilmi kabzedib yok ettiğini ve öyle yok edeceğini beyan buyurmaktadır.

Binâenaleyh mümin ve müslümanlann, sahasının ehli her hangi bir âlime erişmeleri hâlinde, o âlimin kıymetini takdir edib, o kimsenin ölümünden evvel

ondan ilim tâlim edib talebe olub, talebe okutturub, eser yazdırıb veya yazılmış eserleri dillerine tercüme ve izah ettirerek istifâde etme yollarını ihmal etmemeleri gerekir.

Zira o ilmi il âmil ve kur'an, tefsir, hadis, fıkıh, ferâiz, akâid, ilmi kelam, maânî, beyan, bedî, mantık, sarf ve nahiv gibi islâmm hükümlerini en iyi şekilde beyan eden veya anlamaya sebeb olan ilimleri tahsil etmek, açıklatmak lâzımdır. Her gün ve her saat yeni yeni mes'eleler zuhur ediyor. O mes'eleleri edille-i şerıiyyeden halledebilecek veya mes'elelerin daha evvel halledilmiş şekillerini yerinden alıb açıklayabilecek kıymetleri, elbette takdir edib ilmi irfanlarından faydalanmak gerekir.

Serî ilimlerin ehillerinden ilim tahsil edilmez veya sahasının ehli olan âlimler, ilmini yayıb başkalarına öğretmez veya öğretme imkanlarını yapmazsa, bu takdirde ilmin ehli olmayan fakat âlim süsüne bürünmüş câhiller, meydanı boş bulur ve «Elcâhilü cesurun = câhil cesaretlidir.» Fahvasmda belirtilen cesaretli câhiller, kendilerini ilim sahibi olarak ortaya atarlar. Câhil insanlarda, onları âlim zannederek mes'ele ve suallannı onlara arzederler. Onlarda, sanki mes'eleye vâkıf, delil ve kaynaklarını bilirmişcesine, hemen fetva verirler. Soran câhiller ve sorulan âlim taslağı câhiller, helak olurlar.

îşte bu hâlin en iyi şekilde îzahini mübarek Peygamberimiz, hadîsi şerifin devam eden cümlelerinde şöyle açıklamıştır :

«O hâle gelirki, (yer yüzünde mes'eleyi bilecek) bir âlim dahi bırakmaz, İnsanlar cahilleri baş (bilgin) tanırlar. O câhil başlar, mes'eleler hakkında sual edilirler (fetva sorulur), (onlarda) hemen bilmedikleri halde fetva verirler.

— İşte o zaman (âlim taslağı câhiller), hem kendilerini ve hem fetvayı soranları dalâlete (helake) sevk ederler.»

Bulunduğumuz asırda böyle câhil başlar ,pek çoğalmıştır. Adam îmanın, islamm ve diğer bilinmesi farz olan şartlan ya sâde lafız ve mânalarını bilir veya onuda bilmez. Edilîe-i Şer'iyyeden olan delilleri ile asla bilemez-veya bazılarını bilir ve fakat amel etmez, sâde iblis vârî bir bilgi ile yetinib hakka olduğu gibi inanıb amel etme inancına sa-hib değildir. Günün müfsidliklerine kendini kapdırmıştır, bir takım zâlim ve müfsidlere yaranmak için dinden tâviz verib, o müfsidlerin arzu ve amellerine göre fetva veren müfsid, mülhid ve münafık câhil başlar, sivrilmiştir.

Zâten islâmm yaşanan abdest, gusul, namaz, zekat, oruç ve hac mes'eleleri, gibi hükümleri, bâzı miislümanlar arasında devam ederken bir çok zavallılar, bu amellerden bir kısmını yapmamakdadırlar. islâmm, muamalat, cezâ-î müeyyideler, ziraat, san'at, ticaret, vekâlat, veraset, helal ve haram mes'eleleri

gibi insanlık hayatının îman, amel, ahlak ve fazilet hükümlerinden pek çokları, şeriatı mensuhaya döndü-rülürcesine, terk edilmiş bir vaziyette iken, ilim ve irfandan yoksun bir takım îman ve amel fukarası câhiller, kendilerindeki bâzı dünyevi yetki ve imkanlara sahib olmakla, bir müctehid süsüne bürünerek, Kur'an ve sünnette gayet açık ve kesin hükümlerin hilafına hüküm ve fetva verenler, maalesef çok ve çok görülmüştür.

Evet böyle dalkavuk câhil başların, ilim zırhına bürünüb yanlış fetva verenlerin zuhur edeceğini, mübarek Peygamberimiz asırlarca evvel beyan buyuruyor, bizde bugün denilenin aynısını görmekle, bir mûcize-i Resulün tezahürünü müşahede etmiş oluyoruz.

İşte günümüzdeki câhil başlardan bâzılarının hissi ve cahilane hüküm ve fetvalarından bir örnek şöyledir :

«Hacılar! orada (hacda) keseceğiniz kurbanları kesmeyin, memleketinizde kesin. Zira orada kesilen kurbanlar boşa gidiyor, v.s...» Cümlelerle hacca giden müslümanlan şaşırtıyorlar. Bunların sözüne kulak veren bâzı câhillerde, haccı kıran veya haccı temettü ihramına girdiği halde kurbanlarım kesmeden ihramdan çıkıb haccın diğer vazifelerini yapanlar olmuştur.

Halbuki, Haccı kıran ve haccı temettü ihramına giren hacılara, ih-1 ramdan çıkmadan kurban kesmeleri vacibdir. Kurban kesmeden ihramdan çıkanlar, cinayet işlemişlerdir, bir ceza kurbanı kesmeleri lazımdır. Ve hem ilk evvel kesilecek kurbanın ve ceza kurbanının mahalli, harem dâhilidirki, Mina ile mekke-i mükerreme ve civarlarıdır.

Bu hükümler, delilli ve illetli bir şekilde, «ilmi fıkıh» denilen islam hukukunun hükümlerini beyan eden eserlerde, uzun uzun beyan edilmiştir.

Sanki Allâhü teâla ve onun Peygamberi, kurbanların telef olacağı hususu bilmezlerimizde, bu câhil başlar, pek iyi bilirlermiş. Şeytan kı-yaslı adamlar, Haşa Hz. Allaha ve Peygambere cehalet ve anlayışsızlık ithamında bulunduklarının farkmdalarmı? aceba ;

Bu câhil başlardan nasibleri olanlara îkaz için kur'andan şu âyet mealini hatırlatmakla yetineceğiz:

«Şayet her türlü engelerden emin olarak bir kimse, umresini bitirib ondan faydalanarak haccı yaparsa, kolayına gelen bir kurban Kesmek vacib olur. Fakat kesecek kurban bulmazsa veya buna gücü yetmezse, o kimseye hac günlerinde üç gün, vatanına döndüğü zaman yedi günki, tam on gün oruç tutmak vacib olur. Bu hüküm, mescidi haremde oturmayanlar İçindir.» (Bakara sûresi, 196)

Ey ilim zırhına bürünmüş mevkî, makam veya etiket sahibi câhiller! Bu ayeti kerimeyi ve başka âyetleri inanarak okuyub iyi öğreniniz, dalkavukluğu

terk edib hak ve hâkikata teslim olunuz.

Ve ey hak yolcusu ve islâmin şiarını yaşayan îmanlı hacı efendi kardeşlerimiz! Sizde hac ile ilgili mes'eleleri, inandığınız-sağlam eserlerden hac menâsikini iyi öğreniniz. îyi öğreninizki, her hangi bir mül-hidin sapıttırcı beyanlarına kapılmayasmız. Hatta öyle olmalısjınızki, çeşitli neden ve. ihtiraslarla şeyhül islam makamına, müftülük, vaizlik, doçentlik ve profesörlük gibi mevkilere yükselen kimselerden, Kur'an ve sünnetin hükümlerine açıkça muhalefet edib hüküm verenlere, al-' danmamalısınız. îlim ve îmanınızda sebatlı ve kuvvetli olmalısınız. îti-mâda lâyık ve ilmi ile âmil âlimlere müracaat edib yolunuzu doğrultmaya çalışmalısınız.

Böyle olursanız islâmın her hükmünde olduğu gibi, hac farizasını îfadada Allanın inayeti ile haccı mabrur ve ameli makbul olarak anadan doğma tertemiz memleketinize dönersiniz.

Günümüzde mes'uliyet duygusundan yoksun, haddini ve vazifesini bilmeyen pek çok kimseler, îman, islam ve amel esaslarını hakkı ile bilmediği gibi, amel ye ahlak bakımından da hemen nasibsiz kimseler, islâmı ağızlarına alıyorlar. İslam nâmına hüküm kesmeye kalkışıyorlar.

Abdest yok. namaz niyaz yok, helal ve haram tanımaz, hak hukuk bilmez, her türlü iyiliklerden uzak ve fakat kötülüklerin bütün çeşitlerini işlemekden utanmaz, çekinmez, yinede islam ve hükümleri hakkında beyanda bulunanlar, maalesef pek çoğalmıştır.

İşte.bu tablonun meydana gelişi, islami hakkı ile bilen ve bildiği ile amel eden" gerçek âlimlerin azalması veya yok hâle gelmesinden mütevelliddir Meydanı boş bulan okumuş câhiller, ilim zırhına bürünüyor, bir takım menfaat ve şehvet hislerine tâbî.olub ahlaksız kişilere kötü örnek oluyorlar, «hoca bunu yağdı, hoca falan yere gitdi... gibi...» Sözlerle kendilerini haklı görüyorlar.

Bu hususlar, ilerdeki hadisi şeriflerde zaman zaman gelecektir.

izahına çalıştığımız hadîsi şerif, akâid manzumesinde şöyle özetlenmiştir :

Sahlhayn (Buharî, müslim) denki yazmıştır meşârık,

Mufassal eylemiş (îzah etmiş) şerhin menânk.

Sebebi Ref'i ulûma (ilimlerin kalkmasına sebeb) mevti âlim (âlimin ölmesi).

Medâris (medreseler) münderis (yıkılır) kalmaz meâlim(iüm sahibi kalmaz).

Zuhur eyler zemin üzre (yer yüzünde) cehalet.

Zina ve hamr (şarab) envâu dalâlet (çok çeşit kötülük).

Verir fetvayı nâsa (insanlara) şahsı câhil (câhil kişi),

Helak olur kamu (bütün) mesul (sorulan) vesâil (soran). Ne müsteftî (fetva soran) ne muftî hayra sâî, olur ehli dalâlet şerre dâî.

Bu manzumelerin açıklaması, «Islama Sokulan Bld'at ve Hurafeler» adlı eserimizin birinci cildinin baş tarafında,yazılmıştır.

Ayrıca fetva hakkında bir nebze malumat, ileride 242. hadîsi şerifin izah bölümünde zikredilmiştir.

Tercümesi:

207- (10) Şakîk (RA) den menidir.

— Abdullah bin Mes'ud (Ri), insanlara her perşembe günü nasi-hatta bulunurdu.

—- Bir adam ona ddeiki; Ey Abdurrahmanın babası! Senin her gün nasihat etmeni arzu edib iştiyaktandım.

— Abdullah Wn Mes'ud (RA) dedi:

— Dikkat ediniz! beni o şekilde vazu nasihat etmekten men eden vardır, sizi yorup usandırmaktan çekmiyorum. Resûlüllah (S.A.V) de, bizim usanmamızdan korkarak bize aralıklı nasihat ederdi de, bende vâzu nasihatimi onun için aralıklı, (sizleri bekleterek) yapıyorum.» (Haberi, Buhâri ve Müslim ittifakla rivayet etmiştir.)[65]

İzahat

Râvî şakîk (R.A), ibni Ebî seiemedir. Ebâ vâil-el Esedî künyesi ile künyelenmiştir. Peygamber sallallâhü aleyhi vesellemin zamanına ye-tişdi ve fakat Rasûlüllah (S.A.V efendimizi görmedi ve ondan hadîsi nebeviyi işitmedi. Yaiıî, sahabe mertebesine ulaşamamış, Peygamberimizin ashabını gören tâbiîndendir.

Hz. Şakik (RA), büyük bir îtimâd edilen ve hüccet olan bir zattır Kendisi pek çok sahabeden hadis rivayet etmişdir. Bu rivayet ettiği sahabelerden, Ömer bin hattab (RA) ve ibni Mes'ud (R.A) gibi dev sahabelerde var idi. Bu zat sahabenin büyüklerinin yanında müstesna bir mevkie sâhib idi. Pek çok hadîsi nebeviyi bilirdi.

Vefatı, haccâcı zâlîm zamanınd avukû bulmuştur. (Mirkat C. If 225) İmamı

Nevevî (RA) in, «Tehzîbül esma velluğât» isimli eserinin birinci kısmında bu zat hakkında şu satırlarda .yazılmıştır:

«Ashabdan Ömer, Osman, Ali, ibni mes'ud, Ammar, Habbab, Ebû Musa, Üsâme, İbni Ömer, tbni-Abbas, İbni Zübeyr, Ebüdderdâ, Ebû Mes'ud el Bedrî, Berrâ, Muğire, Cerir-el Beclî, Kâb bin Acre, Ebû Hu-reyre, Aişe, Ümmü seleme ve diğer sahabelerden Allah hebsinden razı olsun, hadis dinlemişdir.»

«Ve tabiînden pek çok büyüklerde, bu zatdan hadis rivayet etmişlerdir.

— Ulemâ dedilerki; Hicretin doksan dokuzuncu (99) senesinde vefat etmiştir. Ve bütün ulemâ, bunun sikalığı ve celâdeti üzerinde ittifak etmişlerdir. Zamanın küfe âlimlerinin en iyi bileni olduğuda söylenmiştir. Allah ondan râzî olsun.»

Nakledilen haberde beyan edildiği üzere, İbni mes'ud (RA), haftanın her perşembe günü vazu nasihatda bulunuyor. Müslümanlar, ondan bu nasihatim diğer günlerde de yaparak çoğaltmasını isteyince, oda Resulü ekrem efendimizin nasihat ediş şeklinden bahsederek, cemaatın usanmamasını sağlamak için aralıklı nâsîhatda bulunduğunu delil gösteriyor.

V ekendiside Peygamber (SA.V) efendimize, ittibâ ederek nasihat da bulunduğunu îzah ediyor.

îmanlı sahabenin her işini, Peygamber efendimize adım adım, karış karış, milim milim tabî olub onun amel ve hareketine, söz ve buy-'ruklarına sadakatla bağlanışı, bizler için çok ve çok dikkati gerektirir. Zira her yerde ve her zaman, hu nurlu hayatı örnek edinmek, gibda edilecek ve ibret alınacak pek muazzam bir manzarayı gözümüzün önüne getirmektedir.

Bu zat gibi sahabe, tabiîn ve devam eden büyüklerden, böyle değerler, bizleri ve günümüzün lâkayd müslümanlaruıı, utandırmalıdır. Sebebi, günümüzde ilim erbabından sayılan pek çok kişilerimiz, na-sîhat, hitabet, imamet, ticâret, zirâat, muamâlat, münakahât ve müfa-rakat gibi yaşadığımız hayatî amel ve meselelerimizde hiç olmazsa, bir az dikkat edib islâma uygunluk yönlerini inceleyenlerimiz pek azm-lıkdadır.

Adam nasihat eder; saatlerce, el kol sallaya, sallaya, konuşulan cümle ve hükümlerin bir kısmı hurafe, diğer bir kısmı mugalata, diğer bir kısmı cidal ve intikam hisleri tahrik eden cümlelerle nasihat edenlerin yanında, âyet ve hadîsin mânâ ve hükümlerim gönüllere serd edercesine îzahda bulunanlar, pek azmlıkdadır. Şer'î hükümleri câmî olan fık'hî mes'eleleri ise, beyan eden hemen hemen yok denecek kadar azmlıkdadır.

îşte nasihat ve hitabet müessesine, hakkı memnun edecek şekilde dikkat etmeyib bir takım güruhları memnun etmek ve öylelerin mdhine mazhar olmak

gibi hissi telkinler, islam cemaatını bölme veya camiden ve cemaatdan uzaklaştırmaya sebeb olur. En makbul,nasihat, Peygambere ittiba ederek cemaatın iştiyakım sağlamaktır.

Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz, nasihatim böyle aralıklı yapdığı gibi, nasihat ânında şahıs ve zümrelerin isimlerinden bahsetmezdi. Ancak anlatmak ve îkaz etmek için şahıs ve ya zümrelerin isimlerini söylemeden, «Bâzı kavm, bâzı cemaat, şöyle yapmakda veya söylemişlerdir... gibi..» ifâdelerle, o şahıs ve zümrelerin söylediklerini veya işlediklerini zikrederek nasîhatda bulunurdu.

Hakikat ve nasihat usûlü böyle iken, günümüzde bâzı nasîhatcı-lar ve hatibler, şahıs ve zümrelerin isimlerinden bahsederek fitne ve fesada sebeb olmaktadırlar.

Önderimizi, Rehber edindiğimiz müddet, her akval ve efâlımızda iyi bir neticeye ulaşdığımız gibi, irşad ve hitabetde de faydalı ve semereli neticeyi sağlamış oluruz. Çünkü Resûlüllah (S.A.V) efendimize tâbi olarak yapılan nasihat, hitabet ve irşadlardan Allah râzî olur. Al-lâhın hoşnut ve râzî olduğu amellerde, hedef ve gayesine Allâhm izni keremi ile vasıl olur.

Tercümesi:

208- (II) Enes (R.A) den mervîdir, dediki:

— Resûlüllah (S.A.V) bir kelimeyi söylediğinde, o kelime anlaşı-lıncaya kadar üç sefer tekrarladı. Ve bir kavm üzerine geldiklerinde, o cemaata selam verirdi ve selamı üç defa verirdi.» {Haberi, Buhârî rivayet etmiştir.)[66]

İzahat

Râvî Enes (R.A) in kısa tercüme-i hâli, birinci cildin 90. sahifesin-de zikredilmiştir.

Haberde beyan edilen Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin, «Bir kelimeyi söylediğinde, o kelime anlaşılıncaya kadar üç sefer tekrarlaması» Hakkında şu açıklamalar yapılmıştır.

Üç sefer tekrarlamadan maksad, o söylenen söz ancak üç sefer tekrar

edilmekle anlaşılabileceğindendir. Veya bu söz bir meclisde tekrarlandığı gibi, muhtelif meclislerde söylemek mânâsınada ihtimali vardır.

— Konuşulan sözün üç sefer üzerine ihtisarı (kısaltılması) ise, Allâhü âlem insanların anlayış bakımından en aşağı olanı, orta ve en yüksek anlayışların mertebelerinin iktizasındandır.

— Bu sebebden denildiki; bir kimse üç sefer tekrar edilen sözü anlamaz ise, artık o adam ebediyyen anlamaz.»[67]

Haberin devamında, «ve bir kavm (cemaat) üzerine geldiklerinde, o cemaata selam verirdi ve selâmı üç defa verirdi.» Cümlelerimde Şârih AHyyulkâri merhum şöyle îzah etmiştir:

«İbnül kayyım merhum dedi,: Resûlüllah (S.A.V) in selâmı üç sefer vermesi, beîkide, onun kalabalık cemaata uğradıklarında selam verme âdeti, onlara bir selam vermemesidir.

— Bunun şekli şöyledir : Resûlüllah (S.A.V) selam verdiğinde, o cemaatın sağdaki ve - soldaki tarafda bulunanlara ayrı ayrı selam vermesidir.

— Diğer bir kavilde denildiki : Resûlüllah (S.A.V) in bu şekilde üç sefer selamı tekrarlaması, bir ev sahibinden izin istediği zamandadır. Yâni ev sahibi bir seferde veya iki seferde izin vermediği (yani cevab vermediği) vakit, onların (ev sahibi ve yanında bulunan melekler ve cinnilere) üzerlerine üçüncü sefer bir daha selam verirdi. Ondan sonra geri dönerdi. İzin isteme ile ilgili hadisdede böylece geldiği gibidir.

— Ve yine denildiki: Resûlüllah (S.A.V), izin isteme ve eve girdiği zaman tahiyye için ve birde çıktığı zaman veda selamı verirdi. îşte bu üç şekildeki selam, bir ferde veya bir cemaata gelen her kişi için sünnettir.[68]

— Peygamber sallallâhü aleyhi vesellem, ifâde edildiği gibi bu şekildeki selama devam ederdi...»

Tercümesi:

209- (12)Ensan kiramdan Ebî Mesud (R.A) den mervtdir, dedi:

«Bir adam, Resûlüllah (S.A.V) e geldi dediki:

«Benim binitim (takatim) kesildi (çok fakirim) bana bir binit ver bineyim (hacetimialayım}.

— Bunun üzerine Resûlüllah buyurdu : «Benim yanımda sana verecek hiç bir şeyim yoktur.»

— Hemen bir adam dedi : Ya Resûlüllah! Ben o adamın, binitini ve ihtiyacım karşılayacak kişiye delâlet ederim.

— Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Bir kimse, bir hayra delâlet ederse, o hayrı işleyenin ecri kadar ecrü mükâfat, o adamada vardır.»

(Hadisi, Müslim Rivayet etmiştir.)[69]

İzahat

Râvı Ebî Mes'ud (R.A)P Ensârı kiramdan Ebî Mes'ud ukbe bin Amr dir. Bedirlidir. ikinci akabeye şâhid olub katılmıştır. Siyer ilminin cumhuruna göre, bu zat, Bedir muharebesinde hazır bulunmamıştır. Denil-diki, Bedir muharebesine katıldı ve fakat asah olan Bedir de hazır bulunmamıştır. Kendisine «Bedir suyu» nisbet edilmiştir. Sebebide kendisi Bedirdeki kuyuya inmiştir, bjunun için nisbet edilmiştir.

Küfe şehrinde sakin olmuş ve Hz. Ali (R.A) m hilâfeti zamanında vefat etmiştir. Kendisinden oğlu Beşir ve pek çok halk hadis rivayet etmişlerdir. Allah ondan razî olsun.

Hadîsi şerifde, ilim ve amelden olan iyiliklere sâhib olamayan kimselerin, o iyiliklere delâlet etmeleri hâlinde aynı ecrü mükâfata nail olacakları beyan edilmektedir.

Kendilerinde ecir ve sevaî) umulan şahıs ve yerlerden, ilme çalışan talebelere, onların çalıştıkları ilmi irfan yuvalarına, fakirlere, camiye, çeşmeye, hastahane, han, hamam, yol, okul, Kur'an &ırsu ve her çeşit hayırlı işlere yardıma delâlet eden adamlar, oralara yardımda bulunanların alacakları ecrü mükâfat kadar, ecre nail olacakları, mubâretoPeyğamber efendimiz tarafından beyan edilmiş oluyor.

Öyle ise, ey mümin kardeşler! îlim sahihlerinin irşad ve dînî mübî-ne hizmetlerine ve mal sahihlerinin yaptıkları hayru hasanâta mâlik olub yapamıyorsanız, bunların iyiliklerine delâlet ederseniz, onların alacakları aynı ecre nail olursunuz.

Meselâ : Bir kişiyi Kur'an okumaya teşvik edib götüren, okul, kurs-da okumalarını sağlamak için maddi yardım yapacak kimselere gidib söyleyib yardım ettiren kimse, o kur'anı okutan ve okuyanların ve o okuyan çocuk veya

büyüklere yardım edenlerin, alacakları mânevi ecrin aynısını arada vasıta olan kimsede alacaktır.

Keza ilmi irfan, fakir fukara, cami çeşme, yol, su, elektrik, has-tahâne, yetim yetamâ, kimsesiz, muhtaç ve pîri fâni olan her yardıma muhtaç olanlara bil fiil yardım etmeleri için teşvik ve terğib edib delâlet eden kimseler, yardım edenlerin alacakları ecrin aynisini, eksiksiz bir şekilde alacakları muhakkaktır.

Evet hayatımızda görüb bildiğimiz ve hayır olduğu umulan her şahıs, mesken, mâbed ve yol, su gibi hayır yerlerine yardım etmek, niy-yetin halisliği nisbetinde birden ona ve yediyüz misline ve daha çok ecre nail olunacağı kitap ve sünnette beyan edilmiştir.

Ve üu iyiliklere delâlet edib söz ve fiil ile yardım ettirmeye çalışan kişilerde, ilimleri ve mallan ile hizmet edil) yardım edenlerin, aldıkları mükâfatların aynısını, onlarınki eksilmeden alacağıda yukardaki hadîsi nebevide beyan edilmiştir.

Ayrıca muhtelif hadîsi nebevilerde îzah edilmiştir. Hemen Önümüzdeki hadîsi nebevîdede gayet açık bir şekilde mezkûrdur.

Tercümesi:

210- (13) Cerir (R.A) den menidir, dedi:

«Biz, gündüzün evvelinde (erken saatlarda) Resûlüllah (S.A.V) yanında İdik, alacalı elbiseleri veya abalarını (meslekleri) giyinmiş, kıunçlannı boyunlarına takmış oldukları halde bir cemaat geldi, onların nmûmuda muzar kabilesinden idi, belkide hepsi muzar kabilesin-dendi.

— Bunların perişan ve fakir hallerini gören Rasûlüllah sallâhü aleyhi vesellemin yüzü teğayyür edip değişti, hemen evine girdi ve sonra çıktı, Bllâle emir buyurdu, Bilâl (Bilâli Habeşi) de ezan okudu ve ikâmet etti, namazı kıldı, sonra hutbe okudu, hutbede Kuran âyetini okuyarak şöyle buyurduî

«Ey insanlar! Sizleri bir tek nefisden (Adem Aleyhisselâmdan) yaratan, o nefisden eşini (Hz. Havvayı) yaratan, ikisinden bir çok erkekler ve kadınlar üreten Rabbimizden korkun ve günah işlemekten sakının, ve yine kendisine hürmet göstererek bir birinizden dileklerde bulunduğunuz (Allah adına senden istiyorum, dediğiniz) Allâhdan korkun ve akrabalık bağlarını kesmekten sakının. Şüphesizki, Allah (c.c), üzerinize gözcü bulunuyor.»
(Nisa sûresi, I)

— Resûlüllah (S.A.V) devamla Haşir süresindeki şu âyeti okudu : «Ey îman ednler! Allâhdan korkun ve her ferd yarın için (Kıyamet günü için) ne

göndermiş olduğuna baksın. Yine Allâhdan korkun, Çünkü Allah bütün yaptıklarınızdan haberdardır.» (Haşir Sûresi, İS)

— Resûlüllah (S.A.V| devamla şöyle buyurdu :

«Bir adam, dinarından, dirheminden, buğdayının sâından, hurmasının sâından, hatta dediki, Velevki bir hurmanın parçasından olsun, sadakada bulunsun.»

— Râvî dediki; O andan ensardan bir adam elinin, götürmeye (tutmaya) aciz kalmaya yaklaşan belkide elinin, tutmaya aciz kaldığı dinar ve dirhem dolu bir kâse ile geldi. Ondan sonra insanlar birbiri arkasına tâbi oldular. Hatta yemekten ve elbiseden yığılmış halde iki tane yükseklik gördüm.

— Yine Resûlüllah Sallallâhü aleyhi vesellemin yüzü sanki altınla süslenmişcesine sevinçli ve sürürlü olduğunu da gördüm.

— İşte o anda Resûlüllah (S.A.V) buyurduk!:

«Bir kimse, islamda güzel bir sünnet (yol, amel, îcâd) işlerse, o işlediği sünnetin ecri ve ondan sonra o sünnetle amel eden kimselerin ecrinden hiç bir şey noksanlaşmadan onun (sünneti ihdas eden) için ecri mükâfat vardır.

— Bir kimsede, islamda kötü sünnet (kötü âdet, amel ve kötü iş) ihdas ederse, onun vizri ve ondan sonra gelenlerin işlediği vlzir, hiç noksanlaşmadan onların vizrindende ihdas edenin aleyhine olur.»

(Hadîsi, Müslim rivayet etmiştir.)[70]

İzahat

Ravi Cerir bin Abdillah Ebû Amr (R.A), Ashabı kiramdandır. Hicretin onuncu senesi Ramazan ayında müslüman olmuştur. îbni Kuteybe böyle demiştir.[71]

Cerir (R.A) dediki : «Resûlüllah (S.A.V) in vefatından kırk gün evvel müslüman oldum.»

Hz. Ömer (R.A), çok güzel olduğu için bu zat hakkında şöyle der İdi:

«Cerir, bu Ümmetin yûsufudür.»

İbni kuteybe (R.A) dedi: «Cerir (R.A) uzun boylu idi ve boyu devenin hörkücüne ulaşırdı.» [72] Küfeye gidib orada uzıun müddet sakin oldu. Sonra «kır kısa» denilen mahalle nakli mekan etti. Ve orada hicretin 51. senesinde vefat etmiştir. Kendisi, Peygamberimizden yüz (100) kadar hadîsi şerif rivayet etmiştir. Ve kendisinden pek çok müslüman, hadis rivayet etmiştir. Allah ondan razı olsun.

Hadîsi şerifin ihtiva ettiği manâlardan tasadduk hakkında biraz yukarda ve birinci cildde geçmiştir.

İyi bir sünnet-in ihyası ve kötü olan şeyin (Bidîatm) ihdası ile ilgili bir nebze malumat, birinci cildin; «kitab ve sünnete sarılma Bahsi» başlığı altında zikredilmiştir. Hemen aşağıdaki hadîsi şerifi ve îzahmı okuyunuz.

Tercümesi: .

211- (14) Ibni Mes'ud (R.A) den mervidir, dedi:

— ResûltiUah (S.A.V) buyurdu :

«Bir nefis zulmen öldürüldümü, mutlaka o zulmen öldürülen nefsin kanından bir nasib (vebal ve günah nasibi) Ademin ilk oğluna (Kabile) de vizir olur. Zira adam öldürme sünnetini (yolunu) ilk ihdas eden odur.»

(Hadisi, Buhâri ve Müslim ittifakla rivayet etmiştir.)

îlerde muaviye (RA) m rivayet ettiği; «Ümmetimden zail olmaz» Hadisini «Bu ümmetin sevabı babı» altında inşaallah zikrederiz.[73]

Îzahat

Râvî İbni Mes'ud (R.A) hakkında gerekli malumat, birinci ciltde geçmiştir.

Hadîsi şerifin açıklanıb anlaşılması için Adem aleyhisselâmın evlatları arasında cereyan eden hâdise ile o günün şeriat hükmünü kısaca açıklayalım.

Şârih Aliyyülkârî merhum şu satırları yazmaktadır: «Âdem aleyhisselâmın katil plan ilk oğlu Kabil, kardeşi Hâbüi öldürmüştür. Sebebi ise, Adem (A.S) in nesli o zaman her doğumda bir erkek birde dişi doğardı. İkinci doğan oğlan sonraki batından doğan kız kardeşini ve sonraki doğan oğlanda ilk batından

doğan kız kardeşini nikahlayıb alırdı. Zira Adem aleyhisselâmın şeriatı, Havva (R.A) in karnında gelen sülâle ve soyun uzaklık ve yakınlık menzilleri şek* linde böyle olmuştu.

— Hikmetinde, nikahlanıb evlenme güçleşecekti. Binâenaleyh neslin devam ve bekası sağlanmak için, böyle tecviz edilib helal kılınmıştır.

— İşte bu hükme Rıza göstermeyib kardeşini öldüren Kabil, kendi ikizini endam ve gösteriş itibârı ile daha güzel olduğundan hanım edinib kardeşi Hâbüi öldürmüştür. Bu kıssanın daha uzun îzahı, tefsirlerde mevcuttur.» [74]

Resulü ekrem efendimizin bu hadîsi nebevisinde şu mealdaki âyeti kerimelere işaret vardır :

«Ey habihinı! onlara Ademin İki oğlunun haberini mutlaka Oku. On lar (aralarındaki nikahlanma işi ile ilgili nizâlarmı anlamak maksadına mebni), Allah rızasını kazanmak için kurban (adayıb) kesmişlerdide, birinden kabul edilmiş, diğerinden kabul olunmamıştı. Kurbanı kabul olunmayan (Kabil) diğerine : Seni muhakkak öldürecğim, demişti; Kardeşi (Hâbilde) ona şöyle cevab vermişti. Allah ancak takva sâhib-lerinin kurbanını kabul eder.

— (Hâbil devam ediyor) yemin ederimki, eğer beni öldürmek için elini bana uzatırsan, ben seni öldürmek için sana el uzatacak değilim. Çünkü ben alemlerin Rabbısı olan Allah (c.c.) den korkarım.

— Ben şüphesiz dilcrimki, sen kendi günahınla benim günahımida yüklenesin. Böylece Cehennemliklerden olasın. İşte zâlimlerin cezası budur.

-— Nihayet (Kabil) nefsine uyarak kardeşini (Hâbiîi) öldürmeğe kalkışmış ve sonra onu öldürmüştü. İşte böylece (Kabil) ziyana uğrayanlardan olmuştu...» (Mâide sûresi, 27-30)

Evet görüldüğü üzere haksız yere zalimane bir şekilde kardeşini öldüren Kabil, insanlık hayatında ilk defa insan canına kıyan bir canavar olmakla, kendisinden sonra gelen ve kendisi gibi haksız yere zalimlik yaparak adam öldüren her katilin işlediği cinayetin günah ve vebalının aynısı, cinayeti işleyenin günahından eksilmeden onun defte-rinede yazılacaktır.

Zira kötülüğün ilk ihdas ve icâd edeni Kabildir. Öyle olunca ondan gelenlerin cinayetlerinin, vebalından onunda nasîbi vardır.

Burada bir husûsudar hatırlatmak isteriz; Suçsuz yere ve haksız-olarak adam öldürenin bu vebalı yükleneceğidir. Aksi takdirde evlenib üzerinden nikah' geçen dul ve evlilerin zina yapanları, recim (taşlamak) suretiyle öldürülmesi

lâzım olduğu hükümleri bu mes'elelenin dışında mütalaa etmek gerekir.

Kıtal cinayeti ve onunla ilgili islâmî hükümler, geniş bir -şekilde, fıkıh gitaplarmda yazılmıştır. Keza bizim «Mülteka Tercümesi» adlı eserimizin dördüncü cildinin «CİNAYETLER BAHSf» başlığının altında, îzah edilmiştir. [75]

İkinci Fasıl

212- (15) Kesir bin kays (R.A) den mervîdir, dedi: «Samda bir mescidde Ebidderdâ (R.A) ile beraber oturuyor idik hemen bir adam geldi ve dedi: Ey ebedderdâ! «Elbetde beti Resûlullahin (şehri) Medîneden geldim ve ben bir hacet İçin gelmedim. (Ancak senden hadis öğrenmek için geldim).»

— Ebudderdâ (R.A) dedi:

«Öyle İse ben Resûlüllah (S.A.V) den işittim diyordu: «Bir kimse, bir yola suluk eder, o yolda ilim talep ederse, Allâhü taâla o kimseyi Cennet yollarından bir yola sevk eder. Muhakkakki melekler, ilim talep eden kimseyi memnun edebilmek için kanatlarmı (onun ayakları altına), kor (lar), Şüphesizki âlime gökler de ve yerde olan varlıklar ve suyun içindeki balıklar, istiğfar edip dua eder (ler.)

— Muhakkakki, Âlimin âbid üzerine İazilet ve üstünlüğü, aynı ondördünde geceleyin gökteki (senit gibi) ayın, diğer yıldızlara fazilet ve üstünlüğü gibidir.

— Elbette ulemâ (âlimler, bilginler), Peygamberlerin vârisleridir (ler). Şüphesizki, Peygamberler, (dünyanın) dinar ve dirhemine varis olmamışlardır, (onlar) ancak ilme varis (sahip) olmuşlardır.

— Binâenaleyh bir kimse, onu (ilmi) alırsa, hakîki ve gerçek nasibini = hazzını almıştır.»

(Hadisi, Ahrhed Bin Hanbel, Tirmizi, Ebû Davud, îbni Mâce ve Dârîmî rivayet etmiştir, ve Tirmizi, Kays Bin kesir, diyerek isimlendirmiştir.)[76]

Îzahat

Râvî kesir bin kays (R.A), mümin olduğu halde ashabı kiramı gören tâbiîndendir. Samda sakin olub yaşayan zatlardandır.

Bu zâtın hadîsi şerif rivayet ettiği ashabdan Ebidderdâ (R.A) hakkında kısa malûmat, birinci cildin 236. sahifesinde yazılmıştır.

Hadîsi şerife^, ilmin ve ilim yoluna giden kimselerin, fazilet ve üstünlükleri, gayet açık bir şekilde beyan edilmektedir. Bu sebeble hadîsi şerifin lafızları üzerinde uzun uzun açıklama yapmayacağız. Ancak ilme çalışmanın ve ilim adamlarına hürmet etmenin, lüzumunu belirten bir kaç cümleyi nakledeceğiz.

İlim yoluna giden kimselerin yolunu, Allâhü teâla cennete götüreceği kesin bir cümle ile ifâde buyurulmaktadır.

Resulü ekrem efendimizin bu hükmü, bâzı büyüklerin sözleri ile, şöyle açıklanmıştır:

SÜfyânî Sevrî (R.A) den menkuldür, demiştir.

«Bugün iiim taleb etmekten daha afdal bir şey bilmiyorum.»

Bâzı büyüklerde şöyle demişlerdir :

«Biz ilmi, AHahdan başkası (dünyalık) için taleb ettik (çalışıb öğrendik). Fakat ilim, başkasından uzaklaştı, ancak Allah için oldu.»

Yani ilme çalışan kimseler, her ne kadar bir dünyalığa kavuşmak maksadı ile öğrenseler, yine' o ilim, sâhiblerini Allanın rızasını kazanmaya ve âhiret saadetini temin edib cennete götürür. Yeterki, Din ve İmanı öğreten ilim bellensin. O ilim, sâhiblerini mutlaka kurtuluşa ve sahili selâmte atar.

İmamı ŞâfM rahimahüllahda şöyle demiştir :

«İlim tâleb etmek (ilme çalışmak), nafile namaz kılmakdan efdal-dır... Zira ilmi öğrenmek, ya faizi aymdır veya farzı kifâyedir. Bu farzlar ise, nafileden efdaldır.»

İmamı Mâlik (R.A) de şöyle demiştir:

«Faydalı ilim, bir nurdu rki, o nur ile Alâhü teâla dilediği kimseyi doğru yola kavuşturur.[77]

Hadîsi şerifde, «Melekler, İlim taleb eden kimseyi memnun etmek için kanatlannı (onun ayakla» altına) kor (lar).» buyurulmuştur.

Sâdık ve masduk olan Peygamber efendimizin bu cümlesi, îman sahibi

müminlerin, bu acâih hakikata itirazsız bir şekilde inanmasını gerektirir. Zira cenâbu hak, hak yolcusu sevgili kuluna, meleklerin, te-vâzû, hürmet, iltifat, yardım, kolaylık, merhamet ve şefkatla ikramda bulunmalarım yaparak, ilmin ve o ilme çalışanın kıymetini takdir ettirmektedir.

Meleklerin, ilim tahsil edenlerin ayaklarının altına tevazu kanatlarını koymasına inanmayıb, alaya almak çok tehlikeler tevlid eder.

Netekim ibni kayyım Ahmet bin Şuayb (R.A) den naklen şöyle denilmiştir :

«Biz Basrada bâzı muhaddislerin (hadis bilginlerinin) yanında idik, bu hadis bize okudu. O meclisde mutezileden bir şahıs var idi, hemen bu hadisi istihza etti ve detfiV* . Vallahi, yarın (H:m talebine gelirken) ayaklarıma nâlin geyib y-. >™ şekilde meleklerin kanatlara kıracağım. îşte o adam böyle y^pu*, ^uL^ma painibunu giyib yürüdü, derhal her iki ayağı kurudu ve sanki ayaklan yenib yok olma hâlî vâkî oldu.

— Tabaiâni (R.A) de dediki : îbni Yahya Essâcî (R.A) den işittim, diyordu : Biz Basranın ziftli yolundan bâzî muhaddislerin kapısına (hadis öğrenmek için) yürümüştük, yürümeyi sur'atlandirdık ve bizimle yürüyen ve dînî itham eden bir adamda var idi, hemen o dini maskaraya alıb eğlenen adam, hadîsi alaya alarak dediki;

— Ayaklarıma, meleklerin kanatlarına basmayıb kaldırınız, onların kanatlarını kırmasınlar. Hemen bu sözün akabinde derhal orada, o adamın her iki ayağı kurudu ve bacağından kopub yere düşdü.»[78]

Ey camiye ve mescide, Kur'anı kerim okuyub dinlemeye ve vâzu nasihat dinleyib bilmediklerini öğrenmeye gidenler! Ve ey medrese, kurs, okul ve emsali yerlere gidib ehlinden ilmi, irfan öğrenmeye giden talebe ve cemaatlar! Gittiğiniz yol, ilim yoludur. İlim yolu ise, cennet yoludur.

Binâenaleyh cennet yolu olan nurlu ilim yoluna, iyi niyyet ve gayelerle gidelim. Zira o yolda meleklerin ayaklarımızın altına kanatlarını serdiklerini unutmayalım ve bu inançla ilim talebine gidelim. Böyle gidelimki, gittiğimiz yolun ve öğreneceğimiz ilmin, fâidesini ve ecrini bulalım. Bilhassa Peygamber efendimizin, mübarek söz ve buyruklarına saygılı olalım. İtiraz ve alaya almak gibi tehlikeli ve kötü davra-nışİTadan son derece kaçınalım.

Şayet Resûlüllah Sallallahü aleyhi vesellem efendimizin, mübarek söz ve fillerini tahkir eder ve alaya alırsak, hem dünyada ve hem uhrâ-da helak olub Perişan oluruz. Bu hususda siyer ve ahlak kitaplarında pe'< çok nıisaUar vardır. YuKardakt naklfilligimiz hatliselcrdd, bunlar-daa birer örnektir.

Resulü Ekrem efendimizin, «Âlimin, âbid üzerine fazilet ve üstünlüğü,

benim sizin en aşağılarınıza üstünlüğüm gibidir.» Cümlesinde hem Allâha ibâdet ve evradla kulluk yapan âbidin ve hem âlim ve kâmilin birer fazilet olduklarını ve fakat ibâdetinin menfaati kendisine inhisar eden abidden, insanlığa ilmi ile faydalı olan âlimin üstün ve faziletli olduğunu beyan buyurmaktadır.

Hâdimî Merhum (Berikasında); «İbâdet için vahdete çekilib seccadesinde ibâdetle meşkul olan âbid, ilim sahibi olur ve fakat ilminin iktizâsı olan tâlim edib başkasına öğretme, fetva verme, hüküm beyan etme, vazû nasîhaîda bulunma, kitap tasnif edib telif ve tercümede ve kitapları mütâlâa edib yayma gibi amellerle meşkul olmazsa, yine câhil âbid gibidir. Bu kişi yinede ilmi ile âmil olduğundan fevkal'âde bir fazilete sahibdir. Zira ilmi ile amel etmeyenin hiç bir fazileti yoktur.»

Yanî ibâdetle meşkûl olan abid, ilim sahibi olsada, ilmini yayib başkalarına faydalı olmadığından ilim sahibi olubda başkalarına her türlü yollarla o ilmini yayan ve öğreten kişi, nafile ibâdetle meşkul olan o âbidden faziletli ve üstündür. Zira ilmini bilmeyenlere yayan kişi,. Allah yolunda cihad eden bir mücâhiddir. Bilhassa ümmetin fesad olub zâlim ümerânın devirlerinde, onlarında hatalarını beyan ederek hak tavsiyesinde bulunmak elbette en mükemmel cihaddır. İlmi ile amel et-meyib kötü örnek olan âlimler ise, hiç bir fazilete sâhib olmadıkları gibi, büyük vebal ve azaba müstehakdırlar.

Netekim bir hadîsi nebevide şöyle Duyurulmuştur :

«Cihadın en afdalı, zâlim sultanın yanında hakkı söylemektir.»[79]

Şu halde ilmi ile âmil bir âlim, bildiklerini tâlim yoluyla, tedrisat, vâzu nasihat, fetvalar vermek, eserler tercüme ve telif etme gibi yollarla dini mübîni İslama hizmet eder ve bilmeyenlere öğretirse, elbet bu adam bir hak mücâhididir ve evine çekilib ibâdetle meşkul olan hak âşıkı âbidden üstündür.

Bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur.

«Allah, mallariyle, canlariyle cihad edib savaşanları, derece itibarı ile, oturanlardan çok üstün kıldı. (Gerçi) Allah hepsinede (ilim ve malı ile savaşanlarla evinde oturub ibâdetle meşkul olanlara) cenneti vâd etmiştir. (Fakat) Allah savaşanlara (cîhad edenlere), oturanların üstünde (âlimlere, âtfidîerin üstünde) daha büyük bir ecir vermiştir.» (Nisa Sûresi, 9S|

Bu gerçekleri okuyan ve bilen müminler! Her şeyi derece ve mertebesine oturtarak takdir edelim. İlmin ve sahibinin kıymetini, cehlin ve câhillerin yanında bir tutmayalım. İlim sahibi, bilhassa ilminin iktizasını işleyerek tâlim ve tedrisât, irşad ve nasihat, neşriyyat ve fetva verme gibi insanlara yaymakla meşkul olan ilim erbablarım, çok ve çok takdir edelim. Onlar, yer yüzünün, zînet

ve süsleri, nurlu hayatın mür-şidleri, Peygamberlerin gerçek vârisleri ve insanların en kıymetli nî-met ve varlıklarıdırlar.

Hal böyle iken maalesef bâzı câhiller, her türlü ilmî neşriyat ve nasîhatdan uzak sâde yanma gelen bâzı kişilere mahdut bilgileri Öğretip ibâdetle meşkul olan âbidleri, bütün tehlikelere rağmen islamı yayan bir mücâhid âlime, tercih edib üstün tutanlar vardır, ivazsız ve karazsız ihlaslı kişiler, Kur'an ve sünnete bağlı ve peygamber (S.A.V) efendimizi âdım adım tâkib edib onun buyruklarına tabî olurlar.

Hatta bu âbid diye bilinenlerin bir kısmı, ibâdetinin, farz, vacib, sünnet, mekruh ve müf sid hükümlerini dahi bilemez ve belkide doğru dürüst namazda kılmaz. İtikadı bozuk, bir takım zındık ve sapıklara sahib olan bir mülhidde olabiliyor.

Adamlar, kitap ve sünnetin dilini en güzel şekilde bilen ve bildiği ile amel edib hakkı olduğu gibi tavsiye eden âlime kulak vermezler, yine bu ne yapdıklarım bilmeyen ve belkide kötü itikada sahib olan sözde âbid zındıklara değer verirler, onlarınki nefislerine hoş geldiği için, onların sözlerini dikkate alırlar.

Halk yolcusu müminler, böyle sapıklardan kendilerini korurlar, âlim ve âbidin derece ve mertebelerine göre değer verirler. İlerideki hadîsi nebevilerdede gelecektir, «îslam dînini hakkı ile bilen bir âlim, bin âbidden üstün ve faziletlidir.»

Her kıymeti derece ve mertebesine oturtmak gerektiğini beyan eden bir hadisi nebevi meali şöyledir :

«İnsanları, derece ve mertebelerine göre mertebelendiriniz.»[80]

Resûlüllah (SA.V) efendimizin buyurduklarına saygılı olmak hususunda, birinci cildin «kitap ve sünnete sarılma bahsi»» Başlığının altında gerekli hükümler zikredilmiştir.

Hadîsi şerifde âlimlere, Göklerde ve yerdeki varlıklar ile denizdeki Balıkların duâ ve istiğfar etmesi husûsunuda kısaca açıklayalım.

Göklerdeki ve yerdeki varlıkların hiç birinin ismini zikretmeyib, denizdeki varlıklardan sâdece balığın ismini söylemesi, karadaki varlıkları denizdekilere şâmil olmadığındandır. Birde denizdeki varlıkların denizdekilere şâmil olmadığındandır. Birde denizdeki varlıklardan sâde Balığın ismini söyleyib karadakilerden söylememekle, Balıkların, bütün deniz hayvanlarına şâmil olub kapsaması içindir. Zira denizin içindeki canlıların adedi, karadaki canlı âleminin adedinden çoktur.

Nete^im hükümde şöyle vârid olmuştur :

«Karada yaşayan canlıların âlemi, dörtyüz (400) âlemdir. Denizde yaşayan canlı âlemi ise, altıyüz (600) âlemdir.»[81]

Yaşayan canlıların âlemi hakkında beyan edilen bir hükümdür. On.sekiz bin âlem diye vasıflandırılan âlem meselesi ise, ayrı bir açıklama gereken mes'eledir.

Hadîsi şerifin son cümlesi şâyâni dikkattir. Zira din ve şeriat âlimleri, Peygamberlerin vârisleri olarak vasıflandırümakta ve bu veraset, mal, mülk, makam, mansıb, para, kan, altın ve gümüşe vâris olmayıb, ilim ve irfana vâris oldukları beyan buyurulmaktadır.

Şu halde, ilim adamı olarak dîni mübîni İslama hizmetle meşkul olan, şeyhul islâm, Diyanet Reisi, Müfti, Vaiz, Îmam-Hatib, Kur'an muallimi, müderris, öğretim üyesi, müezzin ve emsali kişiler, sâhib oldukları nimetin kıymetini takdir etmelidirler.

Tercümesi:

213- (16) Ebîumâmetülbâhilı(R.A) den mervidir, dedi: «Resûlüllah (S.A.V) e İki adam zikrolnndu : Bunlann birisi âbid, diğeri âlim idi.

— Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Alimin âbid üzerine fazileti, benim sizin en ednânız üzerine fazilet ve üstünlüğüm gibidir.»

— Bundan sonra Resûlüllah (SJV.V) buyurdu :

«Muhakkakki, Allâhü teâla, melekler, semâvat ve yer ehli hatta delik ve yuvasmdaki karınca ve hatta halik dahi, insanlara hayır (din, iman ve güzel ahlak) öğreten muallime dua ederler.» (Hadîsi, Tirmizî rivayet etmiştir.)[82]

İzahat

Râvî Ebî Ümâmetül Bâhilî (R.A) in tercüme-i hâli, birinci cildin 139. sahifesinde yazılmıştır.

Hadîsi şerifde Âlim ile âbidin fazilet mukayesesi yapılmış ve Resulü ekrem efendimizin, tevâzû olarak beyan edib kendisinin, bu ümmetin en aşağısına üstünlüğü ne ise, âliminde âbid üzerine üstünlüğü aynıdır. Âlim kişinin, âbid kişiye üstünlüğü, Peygamberin ümmetine üstünlüğü gibidir.

Öyle ise, her müslüman ve âbid, âlime saygı ve hürmetini, Peygambere hürmet ettiği gibi etmelidir. Bu şekilde davranması, Peygamber tavsiyesidiT. Âlime saygılı olanda, Peygambere saygılı kimse gibidir.

Âlime, bütün varlıkların hayır duada bulunması ise, âlimin menfaat ve iyiliği, âbidden daha şümullü ve daha geniş olmasındandır. Bütün varlıkların duası, ancak ilmi nâfî sahibi, din ve şeriat ilmine âlim olub, bildiği ile amel ederek bilmeyen kimselerede tâlim edib öğreten âlimedir. Yoksa ilmi kendine fayda vermeyen ve başka-larmada öğretmeyen, ilmi ile kibirlenen kimseye, hayır duâ edilmediği gibi, ilâhî azabın en eşeddîde ona olacaktır. Zira varlıkların en şerlileridir. Bak, ileride 267-268 hadîsi şerife ye îzâhma.

Netekim bir hadîsi nebevide şöyle buyurulmuştur :

«Kıyamet gününde azabın en şiddetlisi, bir âlimdirki, Allâhü teâlâ ona ilminin menfaatini (ilmi ile amel etmesini) lutfetmemiştir.»[83]

Resulü ekrem efendimizin, «insanlara hayır (din, îman ve güzel ahlak) öğreten mualime dua ederler.» Buyurmasında ise, çok mühim bir kayıt vardır.

Zira «hayır öğreten muallim» buyurmakla, insanlara, dinlerini, şeriat hükümlerinin her şeyini, ahlak ve faziletle ilgili iyilikleri öğreten, din, ahlak ve fazilet hocasına dua edilmektedir.

Şer öğreten muallim ve hocalar ise, bu duadan mahrum olduğu gibi, bütün varlıkların bedduası ve Allanın belâ ve azabı onlaradır. Belki cenabu hak dünyada mühlet verir, fakat âhirette şiddetli azab ile cezalandırır.

İlim melcisi olan fıkıh tâlimi meclisi ile zikir ve dua meclislerinin birer fazilet olduğu ve fakat bu iki meclisden ilim meclisinin daha ef-dal olub Resulü ekrem efendimizin bizzat ilmi fıkıhla meşkul olanların meclisini tercih edib oturduğu, ileride iki yüz elli yedi (257) inci hadîsi şerifde1 beyan buyurulmuştur.

Tercümesi:

214 (17) Yukardaki hadîsi Dârimî, Mekmıl (R.A) den mürsei olarak rivayet etmiştir, ve hadisdeki, iki adam, hükmünü ifâde eden cümleleri zikretmemiştir ve Resûlüllahdan hikâye ederek mekhul (R.A) dedi:

«Âlimin âbid üzerine fazileti, benim sizin, ednânız üzerine faziletim gibidir, sonra şu meâldaki âyeti kerimeyi okudu :

«Allahdan, kullan İçinde ancak (ben azimüşşanı) hakkı ile bilen âlimler korkar.» (Fatır sûresi, 28)

Mekhul (R.A), hadisi şerifi âhirine kadar serd edip okumuştur.[84]

İzahat

Râvî mekhul (R.A), tabiînin ulularmdandır ve evzâînin hocasıdır. Zührî (R.A) dedi : Alimler, dört adetdir; Ibni Müseyyib medinede, şâbî küfede, Hasanı Basrî Basrada ve Mekhul Samdadır. Yani, bunlar, devir ve zamanlarının en bilgin kişileri, demektir.

Mekhul (RA), zamanında ondan daha basiretli fetva veren yoktu ve kendisi fetvayı vermezden evvel, «lâ havle velâ kuvvete illâbillâh» der, ondan sonra fetva verirdi ve işte bu benim reyimdir. Rey (görüş ve fetva) ise, hata ve isabetli olabilir, derdi.[85]

Muhyiddîn en Nevevî merhum «Tehzibül esma» isimli eserinde şu satırları yazıyor : Mekhul (R.A) tabiînin fakihlerinden, Ebu Abdillah mekhul bin zeyd dir. Kendisi pek çok sahabeden hadis rivayet etmiştir ve ondanda, ibni müseyyib gibi zatlar ve bir çok halk hadis rivayet etmişlerdir. Kendisinin îtimad edilir âlim olduğuna, pek çok ulemâ ve sulaha ittifak etmişlerdir.

Samda sakin olmuş ve yüz onsekiz (118) târihinde yine Samda vefat etmiştir. Allah ondan razı olsun.

Hadîsi Şerifde, Resulü ekrem efendimiz âlim ile âbidin üstünlük mukayesesini yapıyor. Câhil, sefih, abdestsiz, namazsız, karısı ve kızı açık çıplak şekilde yabancı erkeklerin huzurunda sözde ilim okuyan ve erkeklerle tokalaşib

karma karışık vaziyette oturan ve bir tarafdan-da ehli lakva geçinen sapıklarla mukayese buyurmayor.

Zira âbid; seccadeye, mescid ve emsali ibâdet ve zikri ilâhî yapılan yerlere bağlı, başka kimselerle ve dünya ile fazla ilgilenmez. Ancak . zarurî ihtiyaçlarını temin edecek kadar dünya ile meşkul olıfr. Her zaman ve mekanda, ibâdet ve itaâtla meşkul olan bir zattır.

Alim ise, bildiği ile amel eder ve bildiğini başkalarına, tâlim, terbiye, Vâzu nasihat, hitabet, talebe okutan, eser yazıp ilmini yayan ve böylece insanlığa çok ve çok faydalı olan bir kişidir.

îşte böylece âbidin iyilik ve hizmeti şahsına inhisar edib, âlimin iyilik ve hizmeti ise, bütün insanlığın kurtuluş ve selâmetine Şâmil olduğundan, âlim abidden üstün oluyor. Resulü ekrem efendimizde;

«Alimin, âbide üstünlüğü, benim sizin (hiç hesaba almadığınız) en aşağınıza üstünlüğüm gibidir.» cümleleri ile, açıklamaya çalıştığımız hakikatları beyan buyurmaktadır.

- Peygamber sallallâhü aleyhi vesellem, bu sözünden sonra Sûre-i fâtırdaki âyeti kerimeyi okumaklada, Allahdan hakkı ile korkanlann, Allahü teâlânm zat ve sıfatlarını, emir ve nehiylerini, dünya ve âhiret hükümlerini hakkı ile bilen âlimler olduğu beyan buyurulmuştur.

Allahdan en çok korkan kimselerinde, Allâhın en sevgili ve velî kulları olduğuda muhakkakdır.

Bu hususu beyan eden Kur'an âyetleride şöyledir ;

«Muhakkakki, Allah katında sizin en iyiniz, Allahdan en çok korkanlarımzdır.» (Hucurat sûresi, 13)

Diğer âyet meâlide şöyledir :

«Onun (Allâhın) dostları ise, ancak Allahdan çok korkan müttekî-lerdir.» (Enfal sûresi, 34)

Diğer âyet meali:

«Velîler, o kimselerdirki, Alâha îman edib, emirlerine itaat edib yasaklarından sakınırlar.» (Yûnus sûresi, 63)

Bu âyeti kerimelerde belirtildiği üzere, Allâhın dostları = velîleri, Allâha îman-edib ondan hakkı ile korkan müttekî kimselerdir. Allahdan hakkı ile gerçekden kuikanlarda", Allahülealayi en iyi bilen kimselerdir. Yani, ilim, korkulu îcab ettirir. Bilgisizlik ve cehil ise, isyan ve günah işlettirir.

Hayatı tehlikeye atan veya atacak olan zehirli bir maddenin zehirleyiciliğini bilen kişi, ondan sakınır, kendisini tehlikeye atmaz. Bilmeyen kimse ise, sakınmaz hayatını helak eder. Birde bildiği halde zehiri yutarsa, oda

kendisinin, hem dünyasını ve hem uhrasmı perişan edib helak etmiştir. Zira zehirin öldürücü bir madde olduğunu bildiği halde içip kendini intihar suretiyle Öldürenin günah ve vebalı, bir maddenin zehir olduğunu bilmeden içipde zehirlenerek ölen kimsenin günahından daha eşettir. Ahirette cezasıda katmerlidir.

Bu sebebden denilmiştir : «Veylun lilcâhili merreten ve veyltin li-lâiimi seb'a merrât-CâhİI için bir defa helak ve fakat âlim için yedi defa helakdır.» [86]

Selefi sâlihin, mutabakata varmışlardırki, bir kimse, Allâha isyan ederse, işte o kimse câhildir.

Zira cenâbu hak şöyle buyurmuştur :

«Ancak Allâhın kabul edceği tevbe, o kimselerin tevbesidirkİ, bit cahillikle her hanki bir kabahat işlerler, sonrada çok geçmeden tevbe ederler,» (Nisa sûresi, 17)

İşte âyeti kerimede beyan edildiği üzere, kabahat ve kötülüğü, câhiller işlerler veya o kötülüğün kötülük olduğunu bilir ve fakat kendisini bilmez yerine koyub bilmezmiş gibi günahı işlerler.

Şu halde Âlândan hakkı ile korkub günah işlemekden kaçınanlar, Allâhü teâlayı iyi bilip emir ve nehiylerine riâyet edenler, Allâhm en sevgili velî kullarıdırlar.

İlim ve irfandan mahrum câhil kimseler ise, dâima isyan ve fenalığa kendilerini atabilen veya atabilecek olan bir çok faziletlerden mahrum maneviyat fukarası kimselerdir. Ve bu zavallı câhilleri, Allâhü teâla dost-da edinmez.

Netekim İmam-ı Şâfi-î merhum şöyle demiştir : «Eğer âlimler, Allâhm dostları olub evliya olmazlarsa, Allah (c.c.) için velî yoktur. Zira Allâhü teâla câhil kimseyi velî (dost) edinmez.[87]

Seyyid Ahmed el Rufâ-î merhumda «Elbürhânül müeyyed» isimli eserinde şöyle yazmıştır:

«Allâhü teâla, Câhil kimseyi veli (dost) lamımız.»

Büyüklerin bıi sözleri, kitap ve sünnete tıpa tıp uyan hükünıleâ ihtiva eden bir cevherdirler.

İlmi ile âmil ulemânın değrleri, görüldüğü üzere âbidden çok ve çoK üstün iken, pek çok câhil kişiler ve şeytanın maskarası sapık ve zındıklar, bir fırka ve topluluk teşkil edib, sohbet, nafile namaz ve bir mikdar teşbih ve tehlil de bulundularmı, hemen kendileri gibi olmayan veya kendilerine iltihak edib

fırkacılığa yanaşmayan, imam-müezzin, vaiz, müfti, kur'an kursu ve emsali din hizmetinde bulunan âlimlere, hakaret etmeyi, kötülemeyi ve hatta çeşitli iftirada bulunmayı, bir marifet gibi, işleynler olmuş ve bu kötü hal ve hareketleri, aynı şekilde yapanlar gün geçdikçe çoğalmaktadır.

Allâhü teâla, Peygamber (S.A.V) efendimiz ve onun saf ümmetleri, ilmi ile âmil, hak mücahidi âlimler, takdir edib yüksek mertebe sahibi olduklarını beyan buyurmakda, bu tip sapıklarda ilk vazifeleri, «zâhirci hoca, şeriatçı âlim, o hoca kabıkla meşkuldur gibi..» ifâdelerle hakaret etmektedirler.

İlmi ile âmil ilim adamı ile, Allâha ıhlasla ibâdet eden-âbidier, dâima hak yolunda derece ve mertebelerini bilerek hayata devam etmişlerdir. Fasık ve sapıklarda, böyle müfsidliklerine devam etmişlerdir.

Şimdi buraya kadar naklettiğiniz bir Kaç delil ve hükümlere dikkat edelim, birde günümüzün bâzı sapık düşünce sahihlerine bakalım.

Adam îmanın şartlarının, islâmın şartlarından olan aldığı abdes-tin, kıldığı namazın, verdiği zekat-m, tuttuğu oruç ve hac gibi farz olan amellerin, kur'an ve sünnetden delillerini bilmez. Hattâ bu ibâdetlerin farz, vacib, sünnet, müstehab, mekruh ve fesatlarını gereği şekilde bilmez, kalbin zîneti ve ruhun yüksek değeri olan güzel huyun ne demek ve neler olduğunu bilmez, bilmeyince yaşayamaz, sâdece bir kaç büyüğün hayatını okuyub, uydurlan ve üelkide islâmın esaslarına aykı-rî Kıssa ve hikâyeleri ezberlemekle, bir kaç rekat nafile namaz kılmakla, bir miktar teşbih ve tehlil çekerek zikri ilâhide bulunmakla, sanki tütün faziletlere sahib olan ve ilmi ile amel eden âlimlerden üstün bir kişi olmuştur! Herkez onun elini öpmelidir. Çünkü etrafına bir takım robutları toplamıştır. Onlar, bu câhilin uydurma kerametinden bahsederler, falan filan daha neler ve neler, işledikleri saymakla bitmez.

Bu tip câhilleri, velîyyüllah tanıyan zavallı câhillerden bâzıları, üstadlanmıza sorarlarmış, aynı şeyleri zaman zaman bize soranlara tesadüf ediyoruz. Diyorlarki : «Efendim hanki tarikata münteşirsiniz veya hangi fari!cnîdasmız?..gibL» cümlelorlı; bontyorîar.

Üsıadlanmfzm verdikleri şu cevabla cevablaıdırıyoruz : «-Elendim biz bütün müslümaniarın bağlanıb intisab ettiği tarikatı muhammedi-yedeyiz veya kısaca, tarikatı Muhammeddiyedeyiz. Peygamberin yolundayız., gibi.»

Tek yol islâm yolu ve Hz. Muhammedin tarikatıdır. Onun yolundan başka yollar, ya batıl yollardır veya ana caddeyi bırakıb ya bir dibsiz yola veya talî yollardan dolaşıb ana yola gelmek gibidir.

Hemen burada birinci cildde geçen 166. hadîsi neDeviiii tekrar okuyalım :

«Abdullah bin Mes'ud Radıyallahu anhden mervîdir, dedikî: — Resûlüllah

(S.A.V) bize bir çizgi çizdi, sonra buyurdu : «İşte bu dosdoğru çizgi, Allâhm yoludur.»

—' Sonra Resûlüllah (S.A.V) o doğru çizginin sağma, soluna çizgiler çizdi ve buyurdu:

«İşte bu çizgiler, (ana yolun etrafındaki) yollardır. Bu yolların her birinin üzerinde bir şeytan vardırki, o hatıl yola (insanları) davet eder.»

— Ve resûlüriah (S.A.V) şu mealdakl âyeti kerimeyi okudu : «Şu emrettiğim yol, benim dosdoğru yolumdur. Dâima ona uyun.

Başka (bâtıl) yollara ve dinlere uyub gitmeyinkl, sizi onun (Allahın) yolundan sapdınp parçalamasınlar..,» (En'am Sûresi, 153)

Yine birinci cildde 191. hadisi, 399 - 400 sahifelerden okumayı tavsiye ederiz.

Sonradan zuhur eden veya edecek olan tarikatlar (yollar) hak? kında büyüklerden ve ehli tasavvufun önderlerinden, tarikat ve hakikat erbabının îmamı Cüneydi bağdadî rahîmahüllah şöyle demiştir :

«Tarikatların (yolların) hepsi, kapalıdır (Batıldır). Ancak Peygamber sallallâhü aleyhi vesellemin izine uyanların yolu açıktır.

— Bir kimse. Kuranın hakkını (hüküm ve beyanlarını) hıfzetmez (belleyib amel etmez) ve hadîsi nebeviyide yazmazsa, bu işde (tarikat yolculuğunda) o adama iktida edilmez. Zira bizim İlmimiz ve bu gittiğimiz yol (tasavvuf ve takva yolu) kitap ve sünnetle kayıtlıdır.»

(Keza, bak, Tarikatı Muhammediye, Bid'at faslı)

Yine bu sözleriri şerhini beyandan sonra aynı eserin Sarihlerinden «Receb efendi» ismiyle mâruf olub Berikanm kenarında Tarikat isimleriyle, bunların içinden sapıklarının iddia ve amellerini şöyle yazmaktadır :'

«Sen bilmelisinki, Muhakkak ehli tasavvuf, on iki (12) fırkaya ayrılmıştır.

1) Bunlardan birisi, Sünnî (sünnete uygun) olandır. Onlarda, bütün ulemanın (âlimlerin) medhü senada bulundukları kimselerdir (Yani, Peygamber efendimizin izine tabî olup sünnet vech üzere olanlardır) .

— Bu tarîki müştekimde olan sünnîlerden başkalanda, Hulûliyye, Hâliyye, Evliyaiyye, Şemrâhiyye, Hibbiyye veya Hubbiyye, Hûriyye, İbâhiyye, mütekâsiliyye, Mütecâhiliyye, vakıfiyye ve îlhâmiyye dir.

2) Ehli tasavvufdan sayılanların ikincisi, Hulûlİyyedİr. Bunlar; kadınlardan ve emredlerden (yüzünde sakal bitmemiş olanlardan) yüzü güzel olana bakmak helaldir, Çünkü o güzel yüzde hak teâlamn sıfatı vardır, derler (Bâtıl akide ve tarîkatda oldukları, gayet açıktır).

3) Hâliyye : Bunlarda, Raksı ve el şakırtatıb vurmayı helal ve Şerîatda

vasıflandırılamıyacak hal, Şeyh için helaldir, derler.

4) Evliyaiyye : Bunlar; Kul, velilik mertebesine ulaştığı zaman, ondan teklif (Abdest, namaz ve emsali ibâdetler) sakıt olur ye velî, ne-bîden efdaldır, çünkü nebinin ilmi-Cebrâil vâsıtası iledir, velînin ilmi ise Vasıtasızdır, derler (bunların sapıklık ve dalâletleride meydandadır).

5) Şemrâhiyye : Bunlar, sohbet, İcadimdir ve bu sohbetle kişiden emir ve nehiy sakıt olur, derler. Böylece bütün çalgılı hayatı ve yasak olanları helal sayarlar. {Yani, ibâdat ve kulluk sohbetden ibarettir. Başka ibâdet yoktur, diyerek her türlü kötülükleri helal sayarlar. Bunların mülhidlikleride aşikardır).

6) Hubbiyye veya Hibbiyye : Bunlarda, kul, Allanın yanında mehabbet derecesine vasıl olduğu zaman, Bütün şer'î teklifler ondan sakıt olur, derler. Ve kendi aralarında avret yerlerini örtmezler (sakınmazlar, namuslarını kıskanmazlar.)

7) Hûriyye : Veya Havariyye : Bunlar; yukarda geçen hâliyye-lerin dediklerini derler. Ancak bunlar, iddia edilen mertebeleriki, Şeyhin hâline ulaşıldığında kadınları cima etmeyi' iddia ederler. Şeyhin hâlinden (iddia ettikleri cezbeden) ifâkat bulub kurtulduklarında guslederler (Bunların bâtıl hayatlarını yaşayanları ve karşılaşanları dinlediğimiz olmuştur).

8) İbâhiyye: Bunlar, emri bilmarufu (iyiyi emretmeyi) ve neh-yi anilmünkeri (kötüden men etmeyi) terk etmeyi, söylerler.

(Alemin doğrusu senmisin? deyib hakkı tavsiye edenleri susturmaya çalışanlar, bunların cemaatıdırlar). Aynı zamanda bunlar, haramların helalliğin iddia ederler.

9) Mütekâsiliyye : Bunlar, çalışmayı terk ederler, bütün kapılardan dilenirler ve dünyayı terk ettikleri iddiasında bulunurlar {Din ve dünya işleriyle meşkul olmayıb tembel yatan ve bütün insanların sırtından geçinen veya geçinmeye çalışan lübcü sınıfından adamlar, bunlardandır).

10) Mütecâhiliyye : Câhil sınıfından olan bu adamlar, üzerlerine âşıkların elbiseleri, diyerek şık giyinirler ve bârın mâna zahir mânanın hilâfına old»uğunu iddia ederler.

11) Vâkıfiyye : Bunlar, marifeti (Allâhü teâla ve bir şey hak-~ kında bilgiyi) terk ederler ve Allâh-ı (c.c), Allâhdan başka kimse kat'-iyyen bilemez, derler.

12) Îlhâmiyye : Bunlarda, ilim ve ders okuyub öğrenmeyi terk ederler ve «Kur'an bir perdedir, şiirler (Kaside ve ilâhîler) tarikatın Kur'anıdır» derler. Böylece Kur'an okuyub okutmayı terk ederler ve şiirler (Kaside ve ilâhîler) öğrenirler. Bu sebeblede helak olub giderler.

îşte bunlar (ehli sünnetin dışında kalan on bir tane tarikatçılar) m hepsi, sapıklık üzerinedir. Çünkü bunlar, Şeriatı mutahharaya tazim etmiyorlar. Sîreti Ahmediyye denilen tarikatı muhammediyenin eserine uynırvorlar. Doğru millet olarak yaşayan, kitap ve sünnet ile amel eden elıli sünnet velcemaat milletinin amel ettikleri üzere amel etmemektedirler.

— îşte bu sebebden ehli irşaddan (mürşidden) iktida, edilib uygula-cak kimse, pek az bulunmaktadır. Bu mürşid için iki şâhid (delil) vardır. Birisi, Zahir mâna, diğeri bâtın mânadır.

— Binâenaleyh zahir mâna, Şeriatı mutahharayı hâkim kılıb amel ettirmektedir. Bâtın mâna ise, basiret üzere şeriatı mutahhara yolunda ehlinden öğrenib amele hulusla sülük etmektedir.

— Bu takdirde iktîda etmek için görüleck tek Şahıs, nebiyyi muhterem sallallâhüaleyhi vesellemdir. Peygamber aleyhisselam (Yani, onun sünneti) o kişi ile Allah arasında bir vasıta (elçi) olarak tâyin edilmelidir. Tâki tâkib edilib sülük edilecek yol, körlemesine olmasın.»[88]

Yukarda naklettiğimiz sapık tarikatçı sözde mutasavvıflar, geçmiş zamanda bâzı şahıs ve isimlere izafeten söylenmiş ve bâtıl îtikad ve ameller pirensib edinmişlerdir.

Aynı şekilde çeşitli şahıs ve isimlere nisbet edilen ve yukardaki zındıkların îtikad ve amellerini, belkide daha eşedlerini savunanlara, türkiyede ve başka memleketlerde karşılaşıb mücâdele ettiklerimiz olmuştur. Tarikat ehillerinden bâzı sapık takımı tipinden olanlar, ehli takva olarak bilinen 'kimseleri, siyâsi emellerine âlet edip, tarikatla fırkacılığı birleştirenlerde vardır. Fetvada caiz olmayan şeyleri, takvada caiz gibi beyanlarda bulunuyorlar.

Meselâ : «Sen bizim tarikata gir, ben sana evrad vereyim, Kur'aru okumaya lüzum yok», «Bizim tarikata girersen, sen ölürken İmansız ölsen, şeyhimiz sana kabirde îmanı yetiştirir», «Bizler, haftada bir veya iki sefer sohbet toplantısı yaparız, tefekkür ve tezekkürde bulunuruz, namaz ve ibâdeti yapmayız. Çünkü namaz, hamların ibâdetidir, bizler erişkinleriz v.s.» Aynı sapık tarikatçıların ifâdeleridir.

Bu cümlelerle yukarda naklettiğimiz sapık tasavvufcularm iddia ve sözleri, islâmla hiç bir surette bağdaşmamaktadır. Binaenaleyh bu bâtıl iddialar, kimde ve nerede yazılır ve söylenirse söylensin, bâtıldır.

Bu naklettiğimiz bâtıl cümleler, bir kaç misaldan ibarettir. Bugün Konyada «Mevlâna ayinleri» adı altında senede bir sefer belli günlerde «İhtifal» yapılmaktadır. Gelenlerin ekserisi ya kâfir veya sarhoşlardır. İhtifali yöneten ve

yapanlar, ud, cura, kanun keman ve sazdan tutunda ne kadar çalgı âleti var ise, hepsi neyle beraber çalınmakta

dır. Beş vakit camiye gelmeyen, hatta dine îmana söven ve müslüman-lara «Şeriatçılar, gericiler... gibi...» Sözleri söyleyenler, buraya gelmektedirler. Beşerî müeyyideler de yasaklandığı halde, sıratı müstakime darbe oian bu ameller ve haller harıl harıl işlenmektedir. Dînî hiç bir yönü ve îzahı yoktur.

Burada işlenen kadınlı erkekli, müslümanlı kâfirli, Bid'atlı ve batıl-lı kötülükleri saymak çok uzayacğmdan, kısa bir dikkat çekib saf ve câhil müslümanlan, uyarmakla iktifa ediyoruz. Mevlâna Celâleddîni Rûmî hazretlerini istismar edib, para ve kan için kurulmuş bir tuzak-dan ibarettir. Nefis ve şehvetlerine düşkünlerin işledikleri cürüm ve cinâeytler, sayılmayacak kadar çoktur.

Bu fenalık ve bâtıl inanç ve ameller gibilerinin bâzılarım, «İslama sokulan Bid'at ve Hurafeler.» İle «îslâmöa Evliya Meselesi ve Hârikalar»

adlı eserimizde zikredib îzâh ettiğimizi bildiririz.

İşte ey îmanı kâmil, sâlih ve ahlakı hasene âşıklısı mümin kardeşlerimiz! Yukarda naklettiğimiz hadîsi Şerifde beyan edilen ve ana cadde olarak vasıflandırılan «Sıratı müştekime (Tarikatı Muhamme-diyeye)» ve bu yolu tâkib edib tıpa tıp uyan ehli sünnet vel cemaat yoluna tâbi olalım. Ana caddeden ayrılıb tâli yollara uymuş ve şeytanın maskarası hâline gelmiş olan, bâtıl yollardan ve o yolların sâhib ve sâliklerinden şiddetle kaçınalım.

Bir âyeti kerimede Duyurulmuştur:

«(Dünya ve âhiretde) selamet (ve saadet), hidâyete (doğru yola) tâhi olanlaradır.» (Tana sûresi, 47)

Diğer âyeti kerime meali:

«Kim, (aziz olan) benim hidayetime (kitabıma) uyarsa, işte o kimse (dünyada) sapıtmaz ve (âhiretde} perişan olmaz.»(Tana sûresi, 123)

Tercümesi:

215- (18) Ebî Saîd el Hudrî (KA) den mervidir, dedi:

Resûlüüah (S.A.V) buyurdu:

«Muhakkakki insanlar, size tabî olucudurlar. Elbette arzın çeşidi! yerlerinden size (hakiki mücâhid ve mütevazı) adamlar, dinde lakin olmaları için gelirler. Şayet size gelirlerse, hemen onlara, hayır tavsiye ediniz.»

(Hadîsi, Tirfnizî rivayet etmiştir. Keza ibni Mâcedede vardır.)[89]

Îzahat

Hadîsi şerifin, «Muhakkak insanlar, size tabî olucudurlar.» Cümlesinin izahında, Şârih Aliyyülkârî merhum şu satırları yazıyor ;

- «Yani ey ashabım! elbette insanlar. Sizin fiillerinize ve sözlerinize tabî olurlar. Zira siz, benden güzel ahlakı aldınız.

— Muhakkak ki Şeriat benim sözlerimdir. Tarikat benim fiillerim-dir ve hakikat, benim hal ve ahvâlimdir.» [90]

Bundan bir evvel geçen hadîsi şerifin îzahmdada belirttiğimiz üzere, müslümanlann tabî olacağı yol, Peygamber efendimizin yolu olan tarikatı muhammediyedir. Şeriat, tarikat ve hakikat, Peygamber efendimizin yolunda mündemicdir. Şeriatın esası olan kitab ve sünnetin hüküm ve buyruklarına, inanıb amel etmek suretiyle hal ve ahvâli düzeltmek, tek doğru inanç, amel ve harekettir.

Üstadlarımız buyururlardı ki; «Evladım, kıl beşi, gör işi, şükret Allarıma!»

Evet îman sahibi bir kişi, islâmın şartları ile amel edecektir. Fakir olsun, zengin olsun, câhil olsun, âlim olsun, mükellef olan her müslü-mana beş vakit namaz farzdır. İslâmın diğer şartlanda, bulunduğu zaman mükelejf olanlar, yapmak mecburiyetindedirler.

Hal böyle iken, hak yol olan tarikatı muhammediyeden başka isimler altına giren bâzı tarikat ehillerinden,' beş vakit namazı kılmayan, orucu tutmayan ve hatta cuma ve Bayram namazına gitmeyen zındıklara tesadüf, ediyoruz. Bu tip sapıklar, nâzı tefekkür ve tezekkürle günlerini geçiriri bir çok haramları kendi görüş ve düşünceleri ile helal deyib, dinden çıkararak yaşamaktadırlar.

Helal ve haram mefhûmu, onların arasından kalkarmış, onlar erişmişler, ibâdet ve emsali vazifeler sakıt olmuş, maalesef bunlarla münakaşa yapılmıştır. Cenâbu hak böyle zındıklardan, bütün müslüman kardeşlerimizi koruyub kurtarsın. Amin.

Camiye gitmeyib, Cuma ve Bayram namazlarını kılmak için şartların bulunmadığım iddia edenlere, birinci cildde «Türkiyenin dâri İslâm» olduğunu ve Cumanın şahinliğini beyan ettiğimizi hatırlatırız.

Son devrin fakihleri böyleleri hakkında şu görüşü beyan etmiştir : Fukahaya göre kutta-ı tarîk, olda sofiyye güruhu tahkik.

Hadimi merhum «Eyyühel Veled Şerhi» adlı eserinde şöyle demiştir:

«Elbette Câhilin sofusu, şeytanın maskarasıdır.» Mehmet Akil merhumda şöyle diyor: Kitabı, Sünneti, icma-ı kaldınb attık. __Havâssı maskara yaptık, avamı aldattık.

Bütün bu hüküm ve beyanlardan sonra, ey hak yolcusu mümin kardeşler! Peygamberimizin mübarek sözlerine iyi dikkat edelim. Onun ashâhmm hayatını biliyorsak veya bilenimiz var ise, bu hususa dik-katla sarılalım. Kitab, sünnet, icmâ-ı ümmet ve kıyası fukahayı kanun-laştırıb hayatîç tatbik edile gelen en isabetli hüküm ve amel kaynağı, ilmi fıkhının hükümleridir.

Öyle ise, islam şeriatının her hükmünü havî ve câmî olan bu ilme ve bu ilmi beyan eden sağlam kaynaklara, âlim olmalıyız veya bu ilmi bilinde amel eden ehline müracaat edib yolumuzu düzeltmeliyiz.

Netekim hadîsi nebevinin devamında, ümmetin, 6arzm muhtelif yerlerinden gelib ashaba ilmi fıkıh (şeriat ilminin) esaslarından sormaya gelenlerin olacağı beyan buyurulmaktadır.

Yer yüzünün yıldızları mesabesinde olan mübarek ashabı kirama, din ve şeriat ilminden sual sormaya gelenlere hak ve hayır tavsiyede bulunmalarını buyurarak şöyle demiştir :

«Şayet size gelirlerse, hemen onlara hayır tavsiye ediniz.»

Şu halde ashabı kirama gelecek kimselerin, din ve şeriat ilmini öğrenmek maksadı ile geleceklerinin ve ashabı kiramızda onlara hayır tavsiyede bulunmalarının beyanı, şâyânı dikkattir. Zira insan, bilmediğinin talibi, bildiğinin âlimi olarak, dâima dîninden bilemediği eksikleri ehlinden sormalı ve mes'ele sorulan kişilerde, o mes'elenin hak yönünü biliyorlarsa, cevabı vermelidirler.

Tercümesi:

216 - {19} EbîHoreyre (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüllâh (SJV.V) buyurdu:

«Hikmetli kelime, hakimin (akıllı kişinin) yitiğidir, öyle ise, o hikmeti nerede bulursa, onu oradan almaya daha layıkdır.»

(Hâdisî, Tirmizî ve İbni Mâce rivayet etmiştir. Ve Tirmızı, bu hadis garibdir dedi. Ravî İbrahim bin elfazl, hadis hakkında zaif olduğunu beyan ediyor.)[91]

İzahat

Hadîsi şerifdeki, «Hikmetli kelime» sözünü îzah edelim. Hikmetli kelime : Akıl ve nakla mutabık faydalı söz, faydalı cümle, faydalı ilim ve irfan manalarına gelir.

Hikmet : îmamı mâlik (R.A), dinde fakih olmaktır, demiştir.

Şeydi Şerif Cürcâni merhumda, «Târifâtü Seyyid» adlı eserinde şu satırları yazmıştır:

Hikmet : Beşerî takat nisbetinde eşyaların hakîkatlamu oldukları üzere bahsü beyan eden ilimdir.

— Veya Hikmet, normal hal ile bilinen aklî ilmin hey'eti asliyesi-dir.

— İbni Abbas (R.A), hikmeti şöyle tefsir etmiştir:

«Kur'andaki Hikmet: Halal ve haramı tâlim edib öğrenmektir.

— Denildiki, lugatda Hikmet, Amel ile beraber ilimdir.

— Yine denildi : Hikmet; İnsanın, takati nisbetinde bir iş hakkında gayret sarf edib hak olduğu şekilde istifâde etmesi gereken şeydir.

— Yine denildi; Her hangi bir sözki, hakka muvafakat ederse, işte o hikmettir.

— Yine denildi : Hikmet, her türlü şüphe ve hileden beri' olan mâkul sözdür. [92]

Bütün bu açıklamalardan anlaşılmıştırki, Hikmet; ilim, akıl, faydalı söz, hak, hayır ve her türlü iyi şey ve iyilik mânalarına geliyor.

timi Cevzî (R.A) da, «Zâdtil mesîr» adlı tefsirinde şu hükümleri yazıyor :

«Hikmet hakkında on bir (II) kavi (söz ve beyan) vardır :

1) Hikmetden murad, Kur'anı kerimdir, (bu kavli, ibni Mes'-ud, mücâhid, dalmak ve müteahhirîn ulemâsından mükâtil, demiştir.)

2) Hikmet, Kur'anm nâsıhmı, mensuhunu, muhkemini, mü-tesâbihini, mukaddemini, muahherini ve bunların emsali hükümlerini bilmektir, (bunlarıda ibni Abbas (R.A) den Aliyyibni Ebî Talha (R.A) rivayet etmiştir.)

(Nâsıh ve mensuh hakkında gerekli malumat, birinci cildde beyan edilmiştir.)

3 .} Hikmet, Nüvüvvet manasınadır, (bunuda ibni Abbas (R.A) dan Ebû sâlih rivayet etmiştir.)

4) Hikmet, Kur'anı kerimdeki hükümleri anlamaktır, (bunuda Ebi âliye, katâde ve İbrahim (R.A) demiştir.)

5) Hikmet, ilim ve Fıkıh manasınadır, (bunuda mücâhid den Ley s (R.A) rivayet etmiştir.)

6) Hikmet, sözde (konuşmada) isabet etmektir, (bunuda mü-câhidden ibni Ebî Nuceym (R.A) rivayet etmiştir.)

7) Hikmet, Allâhm dîninde verâ edinib (şüpheliden kaçınıb) uzak-laşmakdir (bunuda, Hasan Basri (F.R) demiştir.)

8) Hikmet, Allahdan korkmaktır, (bunuda Rabî bin Enes (R.A) demiştir.)

9) Hikmet, Dinde akıllı olmaktır, (bunuda ibni Zeyd (R.A) demiştir.)

10) Hikmet, mutlak anlamak manasınadır, (bunuda, şekîk demiştir.)

11) Hikmet, ilim ve amel manasınadır. Bir adîftna, hakim denemez, ancak ilim ile ameli cem edib toplarsa, «hakîm» denir, (bunu ibni kuteybe R.A demiştir.)»[93]

İşte böyle pek çok mânaya şnmûlü olan hikmete sâhib olmak, çok ve pek çok kıymete sâhib olmaktır. Bu fazilet, kendisine verilenler elbet, Peygamberler, velîler ve ihlaslı müminlerdir.

Hikmet verilenlerden bâzıları kur'an âyetlerinde şöyle beyan edilmiştir :

«Allâhm üzerinizdeki nimetini ve size öğüt vermek için indirdiği kur'an ve ondaki hikmeti düşününüz.» (Bakara sûresi, 231)

«Alâh ona (Dâvûd-a) padişahlık ve hikmet (Peygamberlik) verdi ve ona dilediği şeyleri öğretti.» (Bakara, 251)

Diğer âyeti kerime meali:

«Allah (c.c.) dilediğine hikmeti (faydalı bilgiyi) verir ve kime hikmet verilmiş ise, muhakkak ona pek çok hayır verilmiştir. Bu âyet hükümlerini ancak olgun akıl sahihleri düşünürler.» (Bakara sûresi, 269)

Diğer bir âyeti kerime meali:

«Allah (c.c.) Ey Resulüm!) sana, Kuranı ve hikmeti (Kur'anın hükümlerini) indirdi ve daha evvel bilmediklerini sana öğretti. Allanın, senin üzerindeki lütuf ve ihsanı çok büyüktür.» (Nisa süresi, 113)

Hz. îsa ile ilgili diğer âyet meali:

«Ey Meryem oğlu İsâ...! Hani sana yazı yazmayı, hikmeti (doğru konuşmayı ve faydalı sözü) ve İncili öğretmiştim...» (Mâide sûresi, 110)

Hz. Lukman ile ilgili âyet meali:

«And olsunki, biz Lukman'a Allâha şükret, diye hikmet verdik.»

en kolay tarz ile), onunla yap.» (Lukman Sûresi, 12);

Hikmetli bir şekilde hakka davet üslûbunu beyan eden âyet meali:

«(Ey habîbim! insanları) Rahbiyin yoluna hikmetle (sağlam delil ve hüccetle) ve güzel öğütle (ikna edici ve fâideli kelime ve tabirlerle) davet et ve onlarla mücâdeleni en güzel yol hangisi ise, (Rıfk, nazik ve en kolay tarz ile) onunla yap.» (Nahl sûresi, 125)

Yukardan buraya kadar hikmetin, tarif ve îzahı ile kur'andaki değerini beyan eden âyetlerden bâzılarını nakletmiş bulunuyoruz. Mâna ve ehemmiyetini anladığımıza göre, bu hikmete sahib olmak için hangi yollara ve metodlara baş vurmalıyız? Yine bu yolu önderimiz Muhammed aleyhisselam beyan buyurmuştur.

Hadîsi şerifin .devam eden cümlesinde buyurulmuşturki: «Öyle İse, o hikmeti nerede bulursa, o hakimin (akıllı kişinin) onu oradan alması daha layıkdır..»

Şu halde ilim ve hikmet taleb eden bir mümin, zaman, mekan ve şahıs gözetmeden nerede bulursa, oradan alması lazımdır. Bilhassa bilinmesi ve amel edilmesi farz olanları, zaman gaybetmeden ehlini bu-lub öğrenmesi farz olur. Bilinmesi ve amel edilmesi vâcib olan mes'ele-leride öğrenmek vâcib olur. Sünnet ve müstehab olanların öğrenilme-side gerekirse, sünnet ve mütehab olur. Mekruh olan şeylerin ilmi ise, vacib ve sünnet olur. Ve eğer helal ve haram olanların hükümlerini öğrenmek gerekirse, bu takdirde onların ilmide farz olur.

Bu ilmi öğrenmek için uzak mesafelere gitmek gerekse ve hatta başka lisanlarla öğrenmek mecburiyeti olursa, yine oraya gidib öğrenmek lazımdır.

îmam-ı Şuyûti merhumun «Elcâmi ussağır» İsimli hadisi nebevi kitabında şu mealdaki hadîsi şerif buna şâhiddir.

«Çindede olsa, ilmi tâleb ediniz. Zira ilmi taleb etmek, her müslü-mana farzdır.» [94]

Evet bu hadisi nebevide de belirtildiği üzere, ilim öğrenilecek mekan, Çin gibi uzak memleketlerdede olsa, yine oraya gidib ilmi tahsil etmemiz lâzımdır. Aynı zamanda o memlekete gidince oradan ilmi tahsil edebilmek için, elbet oradaki âlimin ve cemaatın dilini bilmek gerekir.

Hal böyle iken yakın târihimizde, «Kâfir dili» diyerek yabancı dil öğrenmeyi ayiblayanlar olmuş ve yabancı dil öğrenen veya Öğretenler kınanmıştır. Keza yabancıların sanatlarmada, «kâfir sanatı» diyerek yabdirmayan ve ayıblayanlar olmuştur.

Resulü ekrem efendimize muhtelif memleketlerden, muhtelif dillere sahib

cemaatlar geliyordu. O gelen insanların dillerini anlayan ve arab dilinden anlatılması gereken hükümleri onlara anlatan ve öğreten" tercümanlar bulunurdu. Etrafa gönderilen elçilerden bu hâle sâhib olanlarda vardı. Siyer kitaplarında yazılanları okumak kifayet eder.

Birde müminin yitiği olan ilim, hikmet, yakın ve uzaklarda ve başka milletler içinde bulunan her hangi bir şahısda olursa ve hikmeti o şahsın elıil ve öğretme kabiliyeti olduğunu bilirse, hiç vakit geçirmeden hemen gidib öğrenmesi lâzımdır. O ilim sahibinin, kavmiyetine, ırk soy ve sopuna, fırka ve zümre ayrılığına falan bakmadan kimden bulursa, hikmeti o âlimden hemen almalıdır. Hatta o ilim sahibi, ilmî otoriteye ve doğruyu bildirme karekterine sâhib ise, gayri müslim bir âlimde olsa, hemen faydalanmak gerekir.

Bu hususu Hz. AH şu mealdaki cümlesi ile daha açık bir şekilde beyan etmiştir:

«Söyleyene (ilim sahibine) bakma, söylenene (ilim ve hikmete) bak.»[95]

Bu ibarenin aynısı, şerhdede mezkûrdur.

Evet elektirik, lamba ve idareler gibi, bildiği ile amel etmeyib kendilerine her ne kadar faydası olmasada, başkalarını aydınlatıyorlar. Yakıdım yakıb başkalarım aydmlatıb kendisine faydası olmayan çıralar gibi, kendisi her ne kadar bildiği ile amel etmeyib ilminden kendisi gereği gibi faydalanamıyorsada, başkalarına öğretmek suretiyle faydası dokunur. Tâlib olanlar, hemen faydalanmalıdırlar. Daha geniş îzahat «İslâmda Evliya meselesi ve Hârikalar» adlı eserimizde mezkûrdur.

Tercümesi:

217 - (20) Ümi Abbas (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V) buyurdu.

«Bir fakih (şeriat ve din alimi), şeytan üzerine bin âbidden eşet-tir.»

(Hadîsi, Tirinizî ve İbni Mâce rivayet etmiştir.)[96]

İzahat

Hadîsi şerifin ihtiva ettiği hükme çok dikkat etmek lâzımdır. Zira şeriat ve fıkıh ilmine vâkıf ve ilmi ile âlim olan bir kişi, fazla bilgisi olmayın ancak yapacağı ibâdetlerin ilmini bilen veya hiç bir ilmi olmayıb ibâdete devam eden bin âbidden, şeytana daha şiddetli ve daha tehlikeli oluyor. Yanî şeytan, cehli ile ibâdete devam eden bin (1000) âbidden, daha fazla fıkıh ilmine vâkıf olan tek bir âlimden çok ve çok korkuyor. Bin âbidi sapıtmak için sarf ettiği çabadan, daha fazla emek sarf edib bir âlimi, yoldan çıkarmakda güçlük çekeceği beyan buyurul-maktadır.

Sebebide, âbidin, amel ve ibâdetini ifsad etmek ve hatta îmanını tehlikeye atmak için şeytan bütün olanca gayretini sarf eder. Abide, ves'vese ve vehimler ilka eder. Abidde, şeytanın iğfâlına kapılıb ibâdetinin makbul veya müfsüüği hakkında şek ve vesveseye kapılır. Fakat bu şüphesini izâle- etmek için dinde fakih olan zâta müracaat eder, o fa-kihde, o ibâdetin makbul veya gayri makbul cihetini beyan ederek ibâdetin İslah yönünü öğretir. Böyle bin abidin ibâdet ve amelini düzelterek şeytanın bütün çabalarını boşa çıkarır. •

Mes'elenin ıslah yolu böylece sağlanınca, şeytanın bütün emekleri heba olur. Abid de güzel rahatlığa kavuşur ve hak teâlaya ibâdetinde huzur içinde devam eder.

Şeytan bu âbid gibi, bin (1000) âbidi şaşırtıp amellerini ifsad ettirmek için çalışır. Âbidlere kötü vehim ve telkinlerde bulunur, ibâdetlerinde şüpheye düşerler. Fakat bu âbidlerin ibâdetlerini dinde fakih olan bir âlim, ya nasihat yoluyla, veya suallere cevab veya mes'elele-rin hükümlerini bir eserde yazmak suretiyle âbidlerin şüphelerini giderir. Amel ve ibâdetlerinin makbul yönlerini aydınlatır.

îşte şeytanın pek çok duzaklar kurmasiyle âbide verdiği telkin ve şüpheleri, din ve şeriat ilmine vâkıf ve ilmi ile âmil bir âlimin, duzak-ları yıkıb âbide doğru yolu gösterdiğinden, Hz. Resulü ekrem efendimiz, şeytana en şiddetli ve en korkunç kişi, bu âbidden daha kuvvetli ve daha sıkıntılı kişinin bir fıkıh âlimi olduğunu beyan buyurmuştur.

Şeytanın en çok korktuğu varlıkların en başda gelenleri, ilmi ile âmil olan fakihlerdir. Abidin ibâdetinden korkmaz ve fakat uyuyan veya boş oturan fakihden korkar. Çünkü fakih, nefsin lehine ve aleyhine olan bütün işleri ve hükümlerini bilen kişidir. Hem kendi yap-tığmm doğruluğunu ve nemde başkalarının yaptıkları işlerin ıslâh ve isabetli yönlerini gösterir.^

Ebî Nuaym (R.A) «nılye» adlı eserinde selmânı fârisî (RJV) den naklen şu hadîsi şerifi zikretmiştir :

«İlim üzerine uyumak, Cehil üzerine namaz kılmakdan hayırlıdır.»[97]

Buraya kadar açıklamay çalıştığımız hadîsi nebeviyi tekrar okuyalım :

«Elbet de bir fakih (Din ve şeriat âlimi), şeytan üzerine musallat oian bin (1000) - âbidden daha eşettir.»

Ey ilim ve ibâdet erbabı hakka inanan mümin kardeşler! Resulü ekrem efendimizin bu mübarek sözüne çok dikkat edelim. Her fazilet ve değeri yerine oturtarak takdir edelim. îlim sahibi olmadan câhil bir şekilde ibâdete, evrad ve ezkâre devam etmek, elbet bir fazilettir. Kıymeti hâiz amel ile meşkûliyyettir. Ve bu abidde kıymetli bir zattır. Fakat şeytanın hile ve desiseleri bu zatı tehlikeye atabilir. Çünkü «Câhilin sofusu, şeytanın maskarasıdır» denilmiştir.

îlmi fıkhı" (şeriat ilmini) hakkı ile bilib amel eden bir fakih ise, bütün insanlığa faydası olması hasebiyle, bin âbidden daha değerli ve şeytanın, bin âbidden daha fazla korktuğu ve sıkıntı çektiği bir varlıkdır.

İlimle ibâdet ve âlimle âbid arasındaki farkı belirten diğer bir hadisi nebevide şöyle Duyurulmuştur:

«Ey Ebâ Zer (R.A)! Sabahın erken saatinde çıkıb Allanın kitabından bir âyet öğrenmen, nafilelerden yüz (100) rekat namaz kılmandan senin için daha hayırlıdır.

—Yine (Ey Ebâ Zer!) sabânın erken saatinde çıkıb (veya kalkıb) ilimden bir bab Öğrenmen, o öğrendiğinle amel etsende etmesende, bin (1000) rekat nafile kılmandan daha hayırlıdır.»[98]

Hadîsi şerifde, ilimle ve nafile ibâdetle meşkul olmanın aralarındaki fazilet derceleri, iki yoldan mukayeseli bir şekilde beyan Duyurulmuştur.

a) Bir kimse, kur'andah bir ayetin, lafız ve manasım veya sâdece lâfzını veya sadece mânasını tâlim edib öğrenirse, diğer bir kimsede, seccadesinde Allanın divanına durub yüz {100} rek'at nafile namaz kılarsa, bunlardan bir âyeti tâlim edib öğrenenin ecrü mükâfatı, yüz rek'at nafile namaz kılanın ibâdetinden daha efdaldır.

Çünkü Kur'andan bir âyet öğrenenin çalışma ve gayreti; nafile ibâdet yapanın amelinden daha meşekkatlı ve daha gücdür. Ecir ve mükâfatlar, sarfedilen emek ve meşekkat nisbetindedir. Kur'am kerîme çalışan ve bir âyet öğrenen kimsenin emek ve gayreti nafile ibadetle. meşKul olandan daha fazla olduğu gibi, ilâhî âyetin tâlimi, Allahla meşkuliyyet ve tekkellümde bulunmakla beraber, ilme çalışmak meziyeti vardır.

îşte bu sebebler gibi pek çok fazilet üstünlükleri bulunduğundan, kur'andan bir âyet öğrenenin mükâfat ve ecri, yüz rek'at nafile namaz kılanın ecrü

mükâfatından daha çok ve daha sevabdır.

Şu halde bir kimse, Kur'anı kerimden bir âyeti belleyince, yüz rek'at nafile namazın sevabından daha çok sevab aldığına göre, Kur'anı kerimden on (10) âyeti kerîme belleyen de, bin (100) rek'at nafile namaz sevabından daha çok sevâbe nail olur. Kur'an ayetlerinin bellenmesi çoğaldıkça, sevab ve mükâfat da o nisbette artar.

b) Hadîsi şerifin ikinci cümleside ^öyle idi:

«Yine (Ey Ebâzer!) sabânın erken safında çıkın (veya kalkıb) ilimden bir bab öğrenmen, o öğrendiğinle amel etsende etmesende, bin (1000) fek'at nafile namaz kılmakdan senin İçin daha hayırlıdır.»

Hadisi şerifdeki, «İlimden bir bab öğrenmen,» cümlesinde ilmi fı-kıhda, ilmi hadisde ve ilmi akâid gibi ilimlerde, bahis, bab ve fasıllara bölünmüş ve bilinib amel edilmesi veya inanılması lazım olan mes'e-leleri, derli toplu vaziyete getirilen bölümlerden bir tanesini, mesela : Abdestin farzları, Abdestin sünnetleri, Abdesti bozan şeyler, namazın farzları, namazın vâcibleri, namazın sünnetleri, namazı bozan şeyler, orucu bozan şeyler, zekatın kimlere farz olduğu, zekatın verilmesi caiz olan ve olmayanlar babı, haccm kimlere farz olduğu, Haccın vucûbu-nun veya edasının şartlan, haccın vâcibleri, haccın sünnetleri, haccın cinayetleri babı, nikah bahsi, talak bahsi, iddet babı, zıhar babı, alış verişler bahsi, İcarlar bahsi, hibe bahsi, vasiyyet bahsi ve veraset bahsi gibi bahisler ve bablardan bir bahsi veya bir babı bellemek, bin rek'at nafile namaz kılmakdan daha çok ssva''b olduğu mübarek peygamber efendimiz tarafından beyan buyurulrrmştur.

Hatta bu öğrenilen meseleler ile, amel edilsede edilmesede aynı sevaba nail olunacağıda kesinlikle ifâde edilmiştir.

Meselâ : Zekat ve hac mes'elelerini, kendine farz olmayan bir kimse öğrenirse, aynı sevaba nail olur. Keza hayız ve nifas mes'eleleri gibi kadınların hallerini öğrenen erkeklerde aynı sevaba nail olurlar.

Açıklamaya çahşdığımız bu mübarek hadîsi şerifde, sevgili peyğam berimiz efendimiz, ilmin ve ilme çalışanların kıymet ve üstünlüklerini beyan buyurmaktadır.

Tercümesi:

218 - (21) Enes (R.A) den mervîdir dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«İlim talep etmek, her müslüman üzerine farzdır. Ve timi etilinin gaynsına (ehil-olmayan ahlaksız ve itikatsız kimselere) öğretip yerleştiren, hınzırların

boyunlarına cevher, inci ve altın takıcı kimse gibidir.»

«Hadisi, İbnl Mâce Rivayet etmiştir. Beyhakî «Şuabilîman» eserinde «Her müslüman «kavline kadar rivayet etmiştir. Beyhâki dedi: Bu hadisin metni, meşhurdur. İsnadı zaifdir. Ve çeşitli cihetlerde rivayet olunmuştur, hepside zaifdir.»[99]

İzahat

Hadîsi şerifde, «ilim taleb etmek, her müslüman erkek üzerine farzdır.» Cümlesinin bir rivayetinde de «her müslüman erkek ve kadın üzerine farzdır.» Şeklinde vârid olarak erkeklere farz olan ilimlerin, ka-dınlarada farzlığı beyan buyurulmuştur.

Halıkı zülcelahn zâtı ilâhîsi, sıfatı ilâhileri, âhiret ve Peygamberler hakkında bilgiler gibi, îmanın şartlarını, islâmın, abdestin, guslün, teyemmümün ve bunlara benzer bilinmesi v,e amel edilmesi, farz olanları belleyib yapmak farzdır ve aynı zamanda bunların ilmi farzı ayındır.

Şimdi münâsebet ve lüzumuna binâen hadîsi şerifde geçen «Farz» kelimesinin tarifi ile kısımlarını Öğrenelim.

Farz: Lugadda Takdir ve kafi manâlarına gelir.

Şer'i İstılahta ise; Farz :

Kat'î delil ile sabit olan ALLAH (c.c.) m emri ilâhisine, farz denir. Ve farzı îtikadî, farzı ameli, farzı ayın ve farzı kifâye kısımlarına ayrılır.

Farzı îtikadî : Kat'î delil ile sabit, şüphe olmayan, inanılması ve yapılması zarurî olan, terkinden ikab ve ceza lâzım gelen ve inkâr eden kimse tekfir olunan farzdır. Beş vakit, namaz, zekat ve ramazan orucu gibi.

Farzı amelî; Zannî âelil ile sabit olan emri ilâhidir ki, amel hususunda farzi'kat'i kuvvetindedir. Abdestte başa mesh etmek farzı kat'î ise de, dörtde birine meshetmek farzı zannî ve amelde farzdır. Gusül-dede ağzı ve burnu yıkamak (gargara ve mazmaza) farzı amelîdir. Münkiri kâfir olmaz, fakat fâsık ve ehli bid'at kimselerden mâdüddür.

Farzı ayn : Mükelleflerden her birinin yapması lâzım olan farzdır. Başkalarının yapması ile sakıt olmaz. înkârı küfrü mucibdir. Beş vakit namaz, ve ramazan orucu gibi ibâdetler, bu cümledendir. Birinin ibâdetini diğeri yapamaz. Yani mükellef olan bir kişinin namazını ve orucunu diğer bir kişi yapamaz, ödeyemez. Keza farzı ayınlarda aynıdır.

Farzı kifâye : İşlemesi bütün mükellef müslümanlara farz olduğu halde, bâzılarının işlemesiyle diğerlerinden sakıt olan farzlardır.

Kur'an'ı Kerim okurken dinlemek, Kur'an'ı Kerime tam hafız olmak, selâm almak ve cenaze namazı kılmak gibi.

Farzı kifâyenin sevabı yalnız işleyenedir. Şayet bu farz ifâ edilmezse, günahı bütün mükellefleredir.

Evet islâmm kesin olarak beyan edilen emir ve nehilerini, helâl ve haramlarını bilmek ve onların îcablanna göre inânıb amel etmek, her nvüslüman erkek vb kadına farzdır. Çünkü zârûratı deniyyedendir.

Burada bir acâib hususa işaret etmek isteriz, şöyleki ; «Efendim işte Peygamberimiz efendimiz erkeklere bilinmesi farz olanları kadm-larada farz, demiştir.

Öyle ise, kadınların ilme çalışması ve tahsil etmesi gerekir., gibi...» İfâdeler.

Hemen belirtelimki, islâm, yukarda saydığımız zarûrâtı diniyye-den olan hükümleri, yani bilib inanılması ve amel edilmesi farz olanları, meşrûiyyet dâhilinde belleyib inanılmasını ve amel edilmesini farz kılmıştır.

Hakikat böyle iken adam kızma besmeleyi öğretmemiş, Kur'an okutmamış, dîninin farz olan hükümlerini öğretib inandırmamış, din ve îman bilgisinden hiç nasibi olmayan kadın ve kızları, erkek gibi eşit haklara sâhibdir, diyerek islâmın haram ve yasaklarını işlemek suretiyle günün fesatlıkları içinde güya ilme çalışıyor. Bir çok babaların, erkek çocuklarının hayat ve namusundan endişe ettiği bir devirde, mîdesi ve gönlü, kız çocuklarının yabancı erkeklerle karma karışık gayrı meşru vaziyette tahsiline nasıl rahat ediyor?

Ne okuyor ve ne öğreniyorlar? Artık gayri meşru tahsil hayatının meyvaları gayet açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. îman, amel ve ah-lakdan sıyrılmış, hayasızca yaşayan ve islâmı alaya alanlar, pek çoğalmış ve hemen hemen gayri meşru hayatı pirensib edinmişlerdir. Abdest, namaz, setrül avret yok, ana baba tanımayanlar, hak hukuk bilmeyenler, büyüğe saygı, küçüğe sevgi gibi değerlerden mahrum kişiler hâlinde yaşayanlar, hep bu gayri meşru tahsilin meyvasıdırlar. Gayet açıkça görülen kötülükler karşısında, halleri fetvaya sığmayan kişilerden bâzıları, hem böyle hayasızlığı işleyorlar, hemde ehli takva

geçiniyorlar.

îman Şâiri Mehmet Akif merhum bunlara şöyle sesleniyor :

Bit selâmet yolu varmış, o da neymiş? mutlak,
Dîni kökden kazımak, sonra evet Ruslaşmak.
O zaman İş bitecekmlş.. O zaman kızlarımız,
Tuttukları şu gayet kaba, pek manâsız.
Örtüden sıyrılacak.. Sonrada erkeklerden.
Analık ilmin! tahsil edecekmiş... Zâten,
Müslümanlar o sebebden bu seiâletteymiş!
Ki kadın sosyete bilmezmiş, esâreîteymiş;
Din için, millet için iş görecek alçağa bak,
Dîni Pâmal edecek, milleti Ruslaştıracak!
Sâde bir fuhuşumuz eksikti evet Ruslardan.
Onu İkmal edi verdikmi, bizimdir meydan!
Kızımın Ufeti batmakda rezîlin gözüne,
Scm/Bi tükrüğe billah tükürsem yüzüne. (Safahat, 166}

Not: Pâmal; ayak altına alıp çiğnemek, demektir.

Ey Rahmeti Rahmana kavuşan ve nur içinde yatan îmanlı şâirimiz! Sen kadının erkeklerden anaîık ilmini öğrenmesini «Ruslaşmak» şeklinde vasıflandırıyorsun. Gelde birde şimdiki dindar geçinen ve dîni kendi nefislerinin isteklerine uyudrmaya çalışan yaltak deyyüs-iere bak, analık ilmini değilde maddi ve dünyevî bilgiler^ erkeklerden almayı cevaz görmekden daha acâib davranışlar içinde kadın ve kızlara bu şekildeki tahsile göndermenin lüzumundan bahseden ve savu* nanları görüyoruz. Aynı zamanda böyle hayata milletin hayrımda sarf eden ve oralara milleti teşvik eden zavallılar, maalesef ilim ve din nâmına yapıyorlar. Kör dövüşüne benzeyen, bu hal, hakikati görmeyen ve bilmeyenlerin cinayetlerinden başka bir şey değildir. Yabancı erkekle kadının, yanyana, omuz omuza, göz, göze ve el ele yaşamadan çekinmedikleri meydanda iken, kızların tahsilini nasıl savunurlar? Bunlar, ehli, dünya kimsedirler. Yoksa ehli din ve ehli ahiret olan müminler, islâmın esasına inandıkları gibi amel ederler.

Bayrakların indirme çıkarma, okulların açılışı gibi merasimlerde Akif merhumun kıymetli sözünü okumak bir vazife gibidir. Hatta husûsî mâhiyette «konferans» adıyla Akif merhumdan ve safahattan bilgi ve beyanlarda bulunanlarda vardır. Yinede işlerine gelen yerlerini okuyub, gelmeyenleri atıyorlar. Fasit ve kızıl hayatı savunanlar oluyor. Din nâmma bu cinayeti câhilce işleyorlar.

Bu «aydın görüşlüyüz» diyenlere safahattan bir kaç mısra okuyalım ;
Hani: «Nâmahreme ben söyleyemem kızlarımın,
Karımın İsmini... Hem öldürürüm sorma salon!»
Diye, tahrir-i nüfus (nüfusun yazımını) istemiyen er kişiler!
Hani, göstermediler eski celâdetden eser. (Safahat, 204)
Diğer mısrâlardada şöyle haykırmıştır:
«ÂİJî bir inkllâb olsun» diyen meyus olur,
Başka hiçbir şey kazanmaz, sâde bir deyyus olur.
Çünkü çıplak inkılâbâtm rezalettir sonu.
Ey denî (alçak) kundakçılar! Biz sizde çok gördük onu!
Birde halkın dini var, sık sık taarruzlar gören,
Hele bak: Millete haysiyyâtı oymuş öldüren!...
DfnÎ kurban etmeliymtş, mülkü kurtarmak için!... "
Tutda hey sersem, bu idrâkinle sen âlim geçin!
Her cemâatten be} on dinsiz zuhur eyler, bu hal,
Pek tabiidir, fakat ilhâdı bir kavmin muhal. (Safahat, 226)

Akif merhumun feryad edib titreyerek beyan ettiği o his, duygu, dîne inanış, dînin îcablarını yapmak gibi haller, yok denecek kadar zaiflemiş, hatta islâmma hükümlerinin zıddmı savunmak bir moda hâline gelmiştir. Oda ve salonlarda sözde bilgi ve fikir öğretenlere, dinsizliği ve islâmı tahkir etmeyi çekinmeden yapanlara, nasıl ırz ve namus teslim edilebilir?

Kadın ve kızların fesadlıklar içinde tahsilini savunanların ekserisi, îtikad bakımından çok zaif, amel ve islâmî değerlere saygı dersen, oda Perişandır. Kendilerinde abdest, namaz yoktur, hatta oruç, zekât ve hac gibi farizaları ya yapmazlar veya yapar görünürler fakat islâmın haram ve yasaklarını işlemekden çekinmezler.

Meselâ : Aile hayatları islâm ile hiç bağdaşmaz. Kanlan, kızları veya gelinleri ve torunları baldırı, bacağı, başı ve saçı açıktır veya yabancı kadınlarla el sıkışma, toklaşma ve şakalaşma gibi hayasız davranışlar içindedirler. Bu ayıb işlerini daha fazla kötü göstermemek ve nefislerinin arzularına islâmıda uydurmak için, apaçık görülen bu ayıblan işleyecekler ve kendilerine cehennem yoldaşı teminine çalışacaktırlar.

Bu zavallılara bir kaç âyeti kerime ve Hadîsi nebevi meallerini nakledelim.

Bir âyeti kerimede meâlen şöyle Duyurulmuştur :

«Onun (Peygamberimizin) hanımlarından lüzumlu bir şey istediğiniz vakit, perde (siper, kapı ve emsali) ardından isteyiniz onlardan. Bu (şekildeki isteyişiniz) hem sizin kaleleriniz, hem onların kalbleri için daha temizdir.»

(Ahzab sûresi, 5)

Halbuki Peygamber efendimizin hanımları, ümmetlerinin valideleridir. Onlara nikahlanmaları ebediyyen haramdır. Böyle iken soy itibariyle yabancı olmakla, her hangi bir nefsânî tehlike olmaması için, perde arkasından istemeleri emir Duyurulmuştur. Keza ahzab sûresinin 32-33 ve 59. âyet mealleri okunmalıdır. Ayrıca nur sûresinin, 30-31. âyetlerimde okumak lazımdır. Birde Nisa sûresinin 34. âyetde erkeklerin kadınlara hâkimiyyet ve üstünlükleiinin, erkeklerin mallarından kadınlara infak etmeleri*hükmü, nasıl yaşandığı düşünülmelidir.

Bir hadîsi şerifde meâlen şöyle buyurulmuştur :

«Her hangi bir kimse, yabancı kadının eline dokunmaya (Ebelik, ameliyat, doktorluk, kırık sarma gibi zarurî) bir yol olmadığı halde dokunursa, o kimsenin eline kıyamet gününde ateş koru konur.»[100]

Diğer hadîsi nebevi meali:

«Allah (c.c.) a ve âhiret gününe İnanan bir kadın, üç gün veya daha fazla mesafedeki sefere gitmesi helâl olmaz. Ancak beraberinde babası, oğlan kardeşi, kocası, oğlu veya kendi mahreminden birisiyle

gitmesi helal olur.» (Buhârî, Müslim, EM Dâvud, Tirmizi ve İlmi mâce) Ahzab sûresinin 33. âyetinde, kadınların evlerinde vekar ile oturmaları ve şayet çıkmak zarureti karşısında, câhiliyyet devri kadınları gibi süslenib, edalamb çıplanarak çıkmamaları gerektiğini beyan eden âyete dikkat.

Farzı ayın olan hac farizasını edâ etmek için, kadınlar, ancak bu şartlar bulunduğunda gidebilirken, pek çok fesâdlık görülen mahallere bir kız ve kadın yalnız gidib nasıl okuyabilir?

Burada birde Âlim, kâmil ve müttekî Hadimi merhumun «Berîka» adlı eserinde yazmış olduğu şu satırları okuyalım :

«İmamı Muhammed (R.A),Emred (yüzü tüysüz ve parlak)iken ilim öğrenmek için îmam-ı Âzam (R.A) m yanma derse gelirdi.

— îmam-ı Azam (R.A),takva kemâlma erişmiş olmakla beraber, gözün hainliğinden korkarak (sakalı bitinceye kadar) ders esnasında imamı Muhammed (R.A)İ kendi arkasına oturdurdu.»[101]

Aynı'meselenin bir nebze izahı, «İslamda Evliya Meselesi ve Hârikalar» adlı eserimizde zikredilmiştir.

Yukarda naklettiğimiz hakikatler karşısında, kızlarım oğlanh kızlı karışık şekilde okudanlar, okuyanlar, sınıf ve odalarda kadın ve kızlar, İslâmî tesettürde olmadıkları halde yabancı erkeklerle karışanlar, bunlara ders verenlerin hiç

olmazsa, günah ve veballarmı İtiraf ederlerse, îmanlarını tehlikeden korumuş olurlar, yüzünde tüy bitinceye kadar erkek talebisini arkasına oturtan îmam-ı düşünmelidirler.

Buraya kadar naklettiğimiz yazıların özü, şu hadîsi nebevide toplanmıştır :

«Ailesinin (karısının ve kızının) gayri meşru halde (zina ve emsali) kötülüğünü normal gören (hoş karşılayan) kimse, deyyüsdür.»[102]

Bu mes'elelerin daha geniş izahı, «İslâmda tesettür ve Haya» adlı eserimizde yazılmıştır.

Hadîsi şerifde tâleb edilib öğrenilmesi farz olduğu bildirilen bilginin, inanılması, amel edilmesi veya kaçınılması gereken hükümlerin bilinmesidir.

Meselâ : Mümine, îmanın şartlarını, islâmm şartlarını bilib inanması farzdır. Alış verişle meşgul olan kişinin, o yapacağı işin helâl ve haiam, caiz ve fasit yönlerini bilmesi lâzımdır. Evlenecek bir kişinin, evlilik hükümlerini, yani, nikâh, talak, karı koca hakları gibi mes'elele-ri bilmesi gerekir, tslânun beyan ettiği özel ve umumî haklardan yapılması veya kaçınılması gereken bir mes'eleyi bilmek, elbette müslüma-run en ciddî vazifelerindendir.

Birde bu bildikleri ile amel edib, o amelin makbul olma ve sonra zâyî etme gibi tehlikeli yönlerini bilmek lâzımdır.

Kısa cümlelerle sıraladığımız bu hükümler, şârih Aliyyülkâri mer-hum'un yazdığı şu satırlarda özetlenmiştir:

«Eğer denilirse : Farzdan evvel farz denir? Hemen âmelden evvel ilimdir, de.

— Ve eğer farz İçinde farz nedir? diye sorulursa, hemen İlimde ve amelde İhlasdir, de.

— Ve eğer farzdan sonra farz nedir? diye sorulursa, hemen Allanın azabından korkmak ve rahmetinden ummaktır, de.»[103]

Hadîsi nebevinin devamında, «Ve ilmi, ehlinin gayrisine (ilme ehil olmayan itikadı bozuk ve ahlaksız kimselere) öğretip yerleştiren kimse, hınzırların boyunlarına cevher, inci ve altın takan kimse gibidir.»

Çok mühim ikazlar vardır.

îlîm jinsaiüarın, kalblerini, fikir ve düşüncelerini nurlandınb her şeyin en doğru ve iyisini gösterip anlatmaya vesiyle olan mânevi varlıkların en kıymetli cevherlerindendir. İlâhi sıfatlardan biriside ilim olmakla, ilme sâhib olanlar, halikı zülcelâlın sıfatlarından bir sıfatın tecellîsine mazhardırlar. Böyle oluncada en üstün varlığa sâhib olan kimselerdendir.

Bu kıymetli emânete sâhib olanlar, mâlik oldukları ilim nimetini asaleti,

tînet ve tabiatı iyi olan, ilme ihlasla tâlib olan, dinî mübîni is-lâma hizmet aşkı olanlara öğretmek gerekir. îlmi takdir edib kıymetini bilen kimselere, ilmi tâlim edib öğretmek dînî vecibelerden biridir.

Fakat hadîsi nebevide belirtildiği üzere, ilmi sırf dünyalığa kavuşmak, başkalarına allâmelik taslamak, câhillerle münâkaşaya dalmak, sefih ve ahlaksızlarla cidallaşarak tartışmak, Bâzı mal mülk ve makam sahihlerine yağ çekib dalkavukluk yaparak şöhrete sâhib olmak, mevki ve makama .ulaşmak için ilmi, şeytanî davranışlarına âlet edib Şeriatın kat-î ve kesin hükümlerinin hilâfına hükümler beyan etmek ve belkide ilmi tahsil edib öğrendiği hocasının şöhretini istismar edecek veya kendisi dünyevî bakımdan bir nebze mevkî sahibi olunca ilmi tahsil edib okuduğu hocasını beğenmiyecek, küçümseyecek, kötüleye-cek ve hattâ hakaret edecek tînette olanlara, ilmi öğretmek, domuzun ve yırtıcı hayvanların boyunlarına altın, gümüş ve cevher gibi kıymetli varlıkları takmak gibidir. Domuzun boynuna demir halka ve zincir takıldığında nasıl davranırsa, kıymetli eşyalar takıldığında yine aynıdır. Hiç değişiklik olmaz.

Öyle oluncada, o canım altın, gümüş Ve kıymetli cevherler çok ve çok yazıktır. Binaenaleyh ilmin kıymetini bilmeyen veya bilmeyecek kâbiliyyet ve tfnette olanlarada, ilmi öğretmek, çok ve çok yazık olur. Emânet, ehlinin gayriye verildiğinden hiyanetlik olur.

Dîni ve ilmi istismar eden veya kötüye kullanan bedbaht huylu insanlardan bâzı örnekler vererek Hadîsi nebevinin hükmünü açıklamaya çalışalım.

Şir'atül islam Şerhinde, Osman bin Ebî selman (R.A) den mervî-dir, dediki:

«Bir adam Musa aleyhisselâma hizmet ederdi ve bana Musa safiy-yüllah, Musa neciyyüllah, Musa kelimüllah şöyle dedi, derdi. Bu şekilde şöhret buldu ve malı çoğaldı. Hemen sonrada Musa aleyhisse-lam onu gaybetti.

— Uzun zaman Hz. Musa o adamı sordu, bir eserini hissedib bulamamıştı.

— Nihayet bir gün bir adam boynunda İb bağlı şekilde elinde ipi nîan bir hınzırla goldi.

— Hemen Hz. Musa o adama, falan adamı bllirnıisin? dedi» o adamda, «Evet bilirim, işte bu hınzır o adamdır.» dedi.

— Bunun üzerine Hz. Musa aleyhisselâm, ya Rabbî! bu adamı eski haline red etmeni isterim dedi ve o hâle geliş sebebinide sual etti.

— Derhal Allâhû teâla vahyettiki. Eğer âdem-e kadar olanlar ve ondan başkalanda dua edib istese, icabet edib onu eski hâline avdet ettirmem. Ancak buna bu halin neden işlendiğini haber vereyim :

— Bu adam din ile dünyayı taleb ederdi» [104]

Evet Allâhti teâla geçen ümmetlerde din istismarcılarını bâzı hileli işler yapanları ve perdenin önünde başka arkasında başka olub çeşitü şekillere bürünüp ve oyunlu işlerin içine dalanların kılık ve kıyafetlerini domuz ve maymun suretine çevirirdi.[105]

Bu hususu beyan eden bir âeyt meali şöyledir :

«(Habibimi) deki: Allah katında bir ceza olmak bakımından daha kötüsünü size haber vereyimmi? AHâhın lanet ve aleyhinde gazab ettfği, içlerinden (kılıklarını) maymunlar ve domuzlar yapdığı kimselerle şeytana tapanlardırki, İşte bunların mevkii daha kötü ve dümdüz yoidan daha sapıktır.» (Mâide sûresi, 60)

Bu âyeti kerime ile yukardaki kıssada belirtilen kılık değiştirerek başka hayvanlara tebdil etmek, Peygamber efendimize hürmeten bu ümmette olmamaktadır. Fakat bu ümmetlerde kalıb yerine kalb tebdili olacağı yazılmıştır.

Şimdi ilme ehil olmayib ahlak ve huylarında kötü örnek olanlardan bir kaç misal da günümüzdeki yaşantıda görülenlerden nakledelim.

Bir kaç meslekdaş ye müslümanlarla bir yerde oturub sohbet ederken, bir vilâyetde yüksek, kademede bir Dîn hizmetinde bulunmaya Çalışanın, birisi içindeki huy ve tabiatını şöyle açıklayordu :

«Efendim bayramlarda dahi köyüme babam ve annemi bayramla-maya gidemiyorum. Sebebide Kur'anı hıfzettiğim kişi kendi köylüm-dür. Köyüme varınca hocam diyerek onun eline varmam gerekecek, ben yüksek tahsil sahibi bir kişiyim. Oda ilk okul mezunudur. Yüksek tahsil sahibi olarak o kişinin eline varmam, çok ağrıma gidiyor. İşte bu yüzden köyüme gidemiyorum, gibi...» İfâdeleri maalesef bizzat kulaklarımızla dinledik.

Keza böyle düşünce ve davranışlara sâhib olan diğer kimselerede zaman zaman tesadüf edilmiştir ve aynı huy sahihleri, gün geçtikçe danada çoğalmaktadır.

Hz. Ali (R.A) m; «Bana bir harf öğretenin ben kölesi olurum. Dilerse, köle olarak kullanır, dilerse köle olarak satar, dilerse âzad edib hürriyetime kavuşturur.» Kıymetli sözünü unutuyorlar veya bildikleri halde nefislerine hizmet ettiklerinden amel edemiyorlar.

Bu zavallıya cevub mahiyetindu «El ozher ttnlvursiiesi» mezun» olan bir genç alimin Samda bir hutbesini dinlemiştim, onu nakledelim, diyorduki;

«Ey Üniversite ve fakülte hocaları ve bu hocaların talebeleri! İyi dikkat edip ve bilinizki, bugün ilim sahasında en yüksek mevki diploma, tez ve çeşitli

kırtasiye çalışmaları ile eriştiğiniz, Profesör, Doçent, doktor ve Öğretim üyesiyiz, diyerek bu imkanlara sâhib olmayan ve

fakat hak teâianın kitabına ve Peygamberin Sünnetine tam âlim ver âmil, îcmâ-ı ümmet ve tayası fukaha hükümlerine vâkıf ve saygılı olanları, küçümsemeyiniz. Hakir görmeyiniz.

— Eğer arifi billah olan ve bildiği ile amel eden ve fakat sonradan kurulmuş müesseselerin etiketlerine sâhib olmayanları hakir görürseniz, sizden korkarız, Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali gibi büyükleride bir fakülte mezunu değildir, diyerek küçümsersiniz.

— tyi bilinizki, Hak teâlanm katmda en makbul insan, onu iyi bilib hakkı ile kulluk yaparak takvaya sahib olandır. Zira cenabu hak kitabında; «Muhakkak Allah katında sizin en ekreminiz, elbet Allah-dan çok korkanınızdır.» Mealindeki âyetin hükmüdür.

— Onun (Allanın) yanında sizin değer verdiğiniz, dünyalıklar, mevkiler, makam ve mansıblar değer Ölçüsü değildir. Ve o âhiretde îmandan, islamdan, ilim ve amelle ilgili farz olan vazifelerden- sual edecektir. Onun için ölümü ve Ölümden sonraki hayatı iyi düşününüz, timinizle âmil olunuz. Şeytan gibi büyüklenib helak olmayınız.»

Samdaki muhterem hatib, daha çok ciddi temsilleri ve yaşanan acâiblikleri dile getirmişti. Fazla uzayacağından kısaltarak nakletmeyi tercih ettik.

Birde ilmi irfana hizmetle meşgul olan ve bir yüksek seviyede bulunan imanlı bir ilim adamı dostumuz, üzüntü ile şu cümleleri naklediyordu:

«Efendim bir ilim heyeti olarak toplantıda idik, o toplantıda «Prof» ismini alan falan kişi (......) Muaz ibni cebel ne oluyormuş! Onlar o

zaman öyle ictihad etmişlerse, bizde bugün böyle ictihad ederiz... gibi..., Cümlelerle mübarek sahabeyi küçümsedi ve tahkîr etti. v.s.»

Öğrenmekle meşgul olan bir gençde diyorduki:

«Bizim falan dersin hocası diyor ki, efendim imamı azam şöyle dedi, imamı Şâfi-î böyle dedi, imamı Mâlik ve îmam-i Ahmed. şöyle dedi, diyerek bağlı kalamayız. Bizimde bir içtihadımız. Bizimde bir çalışmamız, bizimde bir fikrimiz olmalıdır... v.s.»

Evet bu naklettiğimiz acâib ve garâib misal ve hadiseler, sözde islâma hizmet etmek dâvası ile meşgul olanlar arasmda görülen hallerdir. Hatta bu gibi hâdiselerin daha acâib olanlarıda vardır. Fakat-nakletmek hem fazla uzayacaktır ve hemde çok iğrenç olduğundan münâsib değildir.

iblis gibi kendilerini beğenen bu tip müfsidler, «Benim ashabım yıldızlar gibidirler. Bunların hangisine iktida eder uyarsanız, hidâyete kavuşursunuz.»

Hadîsi nebevî gibi pek çok islâmî hükümleri, inkar, tahkîr veya bilmemezlikde ısrar etmektedirler.

peygamberimizin nurlu hayatına kavuşan, mübarek cemal ve ke-malından feyz alan ve kıymetli söz, fiil ve takrirlerine saygı ile bağlı olan her hangi bir sahabeye ve o sahabeleri gören tabiîn ve tebei tabiîn kimselere, saygısızlıkda veya küçümseyerek hakâretde bulunmak, ebette çok küstahlık ve en âdî terbiyesizlikdir.

Sahabenin en aşağısı, îmamı Âzam gibi dev kişilerden efdâldır. Hal böyle iken, sahabenin ve tabiînin en faziletlilerinden bâzılarını dile alıb küçültecek veya/onları rafa kaldırıb kendilerini onların yerine oturtmak ve hatta onlardanda üstün görmek gibi enâniyet ve kibire kapılmak, çok ve çok dalâlet ve felâkettir.

Kâmil bir îman ve ahlakdan mahrum, dîni mübîni islâma hizmet gayesi olmayıb bir takım dünyalığa kavuşmak maksadı ile ilim tahsil edenler, bilhassa bereketsiz ve feyizsiz kişilerden ilim öğrenenlerin âkibetleri ekseriya böyle ol,ur. Talebe dünya gayesine sâhib olsa dahi, hocası feyizli ve bereketli bir âlim olursa, niyyet ve gayesini ıslah edib düzeltir.

Burada bereketli hocanın bereketli talebesi arasında geçen bir ilmî mes'eleyi nakledelim de, günümüzdeki bizim gibi bereketsiz hoca ve talebelere ibret verici bir nasihat olsun.

«Menâkıbı îmam-ı Şâfi-î de Fahruddîni Razî beyan edib demiştirki;

— İmamı Şâfi-î hazretleri, imam-ı mâlik hazretlerinin halaka-i tedrislerinde iken - bir kimse gelib :

«Ben kumru satar bir adamım. Birisine kumru satmıştım. Bir zaman sonra; Senin kumrun ötmüyor, diyerek kumruyu geri vermek istedi. Aramızda kavga meydana geldi. «Benim kumrum hiç durmaz Öter» diyerek talakla yemin ettim. Acaba karımı boşamış oldummu?» diyerek sual sorub fetva istediğinde, imam-ı mâlik hazretleri:

«Sen karau boşamışsm.» diyerek cevab verdiler.

— Sual soran mahzun olarak kalkıb çıkdı. imamı Şâfi-î henüz on dört (14) yaşında olduğu halde sual soranın arkasından yetişerek : Senin kumruyun Ötmesimi çokdur? Susmasımı? diye sorub, «ötmesi çoktur» cevabını aldığında:

«Karın boş olmadı» diyerek fetva vermiş olmakla, sual soran hemen tekrar İmam-ı Mâlikin huzuruna girib :

«Benim sualime dikkat etmenizi rica ederim. Zira sevab vardır. Halaka-i tedrisinizde cevabınızın muhalifi cevab verende vardır.» de-: inekle imam-ı Mâlik :

— O kimdir? Diyerek sormuşlar.

— Soran kişide hazreti Şâfi-îyî göstererek : îşte bu genç çocuk, demekle imam-ı mâlik hazretleri talebesi hazreti Şâfi-îden îzahmı ta-leb ettiklerinde, Şâfi-î hazretleri.-

— Abdullah bin zeyd-in Ebî selemeden onunda Abdurrahmandan rivâyetiyle siz bana hadîsi okuyub haber buyurmuş idinizki,

— Fâtıma binti kays hazretleri muâviye ve ibni Cehmden her biri kendilerinin hanımlığı için talib olduğu beyanı ile, bunlardan hangisiy^ le nişanlanmayı tercih etmek hayırlı olacağını zâtı hazreti Risâletden izin taleb edib sorduğunda, Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesflllem efendimiz :

«Muâviye solukdür, yani pek fakirdir. Ebû cehm ise, değneğini omuzundan indirmez. Yanı dayağı boldur, buyurmuşlardır.

— Zâtı hazreti Resûlüllah-m mâlumlarıdırki, Ebî cehm yer, içer, uyur ve istirahat eder idi.

«Değneğini omuzundan indirmez.» Tâbirinden maksadı âlileri, ekseri haîleri odur, demektir.

— Sual soran Kimsenin, «Benim kumrum durmayıb öter.» Deme-sindejct maksadıda, onun ekseri halleri Ötmek, demektir, diyerek izahatı iln Jcnndin!n hüküm verme cihetin! haber vermiş olmakla, tiıınm-ı Mâlik hazretleri hazreti Şâfi-înin gençlik yaşı ile beraber işittiği hadîsi unutmayıb ondan hüküm istinbatına {hüküm çıkarmasına) bile muktedir olduğuna taaccüb etmiş ve fetvasını tasvîb edib kendi hükmünden ona (onun hükmüne) rucû etmiştir (yani, kumru satan kimsenin karısının boş olmadığı hükmüne dönmüştür.) (Elhakâik, 87)

Yukardaki hadiseye dikkat etmek gerekir. Zira bereketli üstadın bereketli talebesi ile aralarındaki mes'elenin cereyanı şâyâni ibrettir. Her ikiside hakkın izhârı ve Allâhm rızası için ilimle meşgul olduklarından, hakikati meydana çıkarmak için ne kadar araştırıb incele-yorlar ve üstadın hükmünü hakka oturtmak için talebeside yardımcı oluyor ve hak âşıkı âlim imamı mâlik hazretleri, talebesinin kendisinden öğrendiği hadîsi şerife kıyas ederek beyan ettiği zıd hükme derhaı teslim oluyor. Aynı zamanda genç yaştaki talebesinin hıfzına ve hüküm çıkarmasınada çok ve çok seviniyor.

Bu büyükler: «ilim, bir kuyudur. Müzâkere (karşılıklı konuşma ve araştırma) de kovadır.» Denildiği şekle riayet etmişlerdir.

Ya günümüzdeki sahte ilim sâhibleri ve doğru yoldayız diyen fırkacıların halleri çok ve çok esef vericidir. Kendilerine talebeleri veya cemaatdan bâzı kimseler, muhâlefeîde bulundularmı, onların dü-şüncelerine İtiraz edenleri hemen kötülerler ve belkide tekfir ederler. Cenâbu hak bu zavallılara ve bizlere

akıl, idrak ve şuur vererek yukardaki kemallı ve bereketli kişilerin, ilim ve ahlaklarından nasîb buyursun. Amin.

İlmin ve ehlinin kıymetini bilenler, dâima geçmişdeki seleflerine ve mevcudlardan ilmi ile âmil olan ve dîni mübîni islâma hizmet aşkında bulunanlar, dâima hürmet edib kıymetlerini takdir etmişlerdir.

Netekim İmamı Şâfl-î hazretleri îmam-ı Azam Ebû Hanîfe (R.A) i şu değerli sözleriyle takdir etmiştir:

«Bütün lnsanlar(Fıkıhda Ebû Hanîfenin iyâlıdır. Ben ondan daha faklh bir kişi bilmiyorum. Bir kimse, onun kitaplarına nazar edib bakmaz İse, İlimde tebahhur edemez ve fakih olamaz.»[106]

îşte bu zatlar ve emsali fâzıl kişiler, îmanlarında kemâle erişmiş, kitap ve sünnete hayatlarını tıpa tıp uydurarak yaşamış kimselerdir.

Kur'anı kerimdeki şu âyeti kerimeye nasıl muvafakat ediyor : «Ey Rabbimiz! Bizi ve İman ile daha evvel bizi geçmiş olan (din) kardeşlerimizi bağışla (afvet) ve Ey Rabbimiz! (elan) îman etmiş (hayatta) olanlar için, kalbimizde bir kin bırakma!. Şüphesizki sen çok esirgeyicisin ve çok merhametlisin.» (Haşir sûresi, 10)

Bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur:

«Bizim, küçüklerimize merhamet etmeyen ve büyüklerimizin hakkını tanıyıb hürmetde bulunmayan, bizden (Ümmeti muhammedden) değildir.» [107]

Büyüklere saygı ve küçüklere sevgi hususunda daha pek çok şer! hükümler ve büyüklerin kıymetli sözleri vardır. Fazla uzayacağından bir kaçını nakletmekle iktifa ediyoruz.

Değerli meslekdaşlarım, talebe-i ulumdan olan mümin Kardeşlerim! Her hangi bir âlimi veya âbidi gördüğünüzde bunların söz, fiil ve ahvallarına çok dikkat edelim. Kitap ve sünnete bağlı, geçmişe saygılı ve mevcud nesle iyi davranıb şefkat ve ülfetle hareket ediyorsa, bu W$1 hak tcfllanın râzî olduğu katardandır. Buna sarılalım, istifâde nr- için bütün imkanları kullanalım.

Şayet Peygamber efendimizin, «Kim, ben âlimim derse, İşte o câhildir» sözünü yaşayan tipiden iblis gibi kendini beğenmiş, her kezi kötüler, büyüğe saygı, küçüğe sevgi, olmaz, geçmişlerimize bilhassa müc-tehidi mutlak mertebesine erişmiş fazıllara dil uzatan, onların eksiklerinden bahseden müfsidîere rastlanırsa, böylesi mülhid câhillerden olan şeytan duzakli adamlardan, kurddan kaçan koyun gibi kaçmak lâzımdır veya kudretimiz var ise, onlarla hak için mücâdele etmek bir vazifedir.

Müctehidi mutlak imam-ı Azam (R.A) bir sözünde şöyle demiştir: «Hadis,

sahih olduğu vakit, işte o benim mezhenimdir.»[108]

Büyük müctehid, Ebû Hanîfe (R.A), kendi ictihad ve beyanının karşısında" senedi sahih ve itimâda layık bir kanaldan hadis nakleden olursa, «o hadîsin hükmü benim yolum ve mezhebimdir» buyurmakla, ictihad ve reyinde hata edebileceğini beyan etmiştir. Hayatında da, bâzı mes'elelerden rucû edib talebelerin görüşü ile amel ettiğide olmuştur. Bu husus Fıkıh kitablarmda uzun uzun yazılmıştır.

Muhtelif eserlerde nakledilen şu hâdiseyide okuyalım : «İmam-ı Şâfi-î (R.A), Ebû Hanîfe (R.A) m kabrinin bulunduğu şehir olan Şağdatda sabah namazını kıldığında, kunud duasını okuma-yor.

—Hemen Şâfi-î merhuma soruluyor : Niçin Kunud duasını okumadın?

— Şâfi-î merhum diyorki:

«Buradaki kabirde yatana hürmeten terk ettim.»[109]

Yani, Şâfi-î merhum, kendi içtihadına göre, sabah namazının far-zîRin sonunda kunut duasını okurken, orada imamı Azama saygısından okumayı terk ediyor.

Birinci Cildde ve yukarda hocası Mâlikî merhumla, talebesi Şâfi-î merhum'un aralarında geçen ilmî mes'ele gibi, aşağıda bâzı büyüklerin bir birlerini, bilhassa dîne hizmet edib âhirete giden fazıllar hakkında takdir edici ve rahmetle anıcı beyanları göreceğiz. Her râfan-atm bir kökezemesi olduğu gibi, her âlimin de bir sürcü lisanı ve bir hatası olabileceği hususa çok ve çok riâyet etmişlerdir.

Buraya kadar naklettiğimiz ve nakledeceğimiz ve daha pek çok önderlerimizin değerli yazılan ve bayanları gayet açık iken, günümüzde geçmişine lanet etmek, Kötülemek ve hatta tekfir etmek hastalığına

müptela olan cahiller, hoca bozmaları, ehliyetsizler ve hadlerini bilmeyenler tipinden, amelsiz ve ahlaksız kimseler türemiştir. Bir müs-lümanm ağzından çıkan bir sözün yüz çeşid tevilinden doksan dokuzu küfrünü îcab etse, biri imanını gerektirse, Müftinin îman tarafını tercih etmesi gerekir. (Bak mülteka tercümesi, C. 2, 342) Sanki her türlü zarûrâti dîniyyelerini öğrenib, millete öğretmişler ve tek vazifeleri, geçmişine lanet etmek, küfretmek ve geçmişlerinin eksiklerinden bahsedib, yazmaktır. Her kab, deliğinden içindekini sızdırdığı gibi, içlerinde fesadlık dolu olanlarda ancak kötü söyleyib kötü şeyler yazıyorlar.

«Ebû Hanîfe, çuvalladı» diyerek tahkir edenlerde, aynı sapıklardır.

Din yolunda ciddî şekilde çalışmış, hafızı kelam, müfessir, mu-haddis, muhakkik, müdekkik ve mücâhid mertebesinde şeyimi islâm îbni Teymiye, Aliyyulkârî, Allâme-i teftâzânî ve Seyyid Kutub gibi zevatı muhteremlere (Allah hepsinden râzî olsun), en şeni ve en kötü isnadlarda bulunan, yazan ve konuşanlar görülmektedir.

Bu zatı muhteremler hakkında; mevzuatululûm, keşfuzzunun, ve-feyyâtül ayan, Tehzîbüttehzîb, mehzebler tarihî, Rûhulmeânî sahibi Âlûsî merhum. Tefsir Târihi sahibi Ömer Nasûhî bilmen merhum. Tecridi sarih mütercimi Kâmil Mîras merhum ve Gerçek tasavvuf yazarı Ebül Hasan Ali El Hasan En Nedvî muhterem gibi değerli eserlerde ve bu zatlar, medhü sena edib, ilmî değer ve şahsiyetlerini gayet açık bir şekilde yazmışlardır ve daha başka pek çok kimselerde yazmışlar ve hâlada yazmaktadırlar.

Kısa cümlelerle isimlerini yazdığımız bu ana kaynak eserlere müracaat edenler doğruyu ve insaf ölçülerini görüb hak yola devam edebilirler.

Selefi sâlihin ve geçmişlerimiz hakkında, müminin nasıl davranması gerektiği hususlarda bir nebze malûmat, yukarda 200. hadîsi şerifin îzahında geçmiştir.

Yukarda isimlerini zikrettiğimiz Bîd'atları yıkıb sünneti ihya etmek için cihad eden ve bunların gibi ehli sünnetten olan mezheb imamlarına tabî olub, onlann yolunu tâkib eden pek çok âlmileri, fikir ve beyanlarını yanlış anlayanlar veya kendi fasit görüş ve yaşantılarına göre tevil edib istismar edenler vardır. Bu anlayış içerisinde sayılmayacak kada büyük günah ve vebâla dûcar olanların şerrinden, Allâha sığınırız.

İlerideki 235-242-247-259-263-267 ve 276. Hadîsi şerifleri hemen okumayı tavsiye ederiz.

Tercümesi:

219 - (22) EMHureyre (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V.) buyurdu:

«İki haslet münafıkda içtimâ etmez, (o iki şey) güzel huy ve dinde fakih olmaktır.» (Hadisi, Tirmizî rivayet etmiştir.)[110]

Îzahat

Hadîsi şerifde, «İki haslet münafıkda içtimâ etmez.» Cümlesi ile, içi başka dışı başka olan münafık huylu adamda değerli ye pek kıymetli iki varlık toplanmaz, Duyurulmaktadır.

Münafık huylu adam, ya îtikad bakımından nifak sahibi olur. Böyle olana «hakîki Mımafik* denir.

Vüt/a amelî niiak sahibi oiurki, mürailik (riyakarlık) yapar. Bu tür nifakada mecazî olarak «münafık» denir.

îster îtikâdî yönden, ister amelî cihetten nifak hastalığına mübte-la olan kimseler, iyiliklerden iki şeye, ya birlikde veya hiç birine sahib olamaz. Yani ya birisi bulunur diğeri bulunmayarak her ikisi İçtima etmez veya hiç birisi bulunmaz.

îşte bu sebebden ihlaslı müminler, münâfıkm mahrum olduğu o iki güzel haslete sâhib olmak için, bütün gayretlerini harcamaları gerekir. Esasen hadîsi nebevide münafıkların mahrum olacakları beyan Duyurulmakla, müminlere teşvik ve telkin edilmektedirki, bu iki güzel hasleti kendinizde bulundurarak münafıklardan olmayınız.

Münafıkda toplanmıyan o iki güzel haslet, hadîsi nebevinin devamında şöyle Duyurulmuştur.

« (O iki şey) güzel huy (ahlak) ve dinde fakih olmaktır.» Hüsnü semt = Güzel huy ve güzel ahlak ı îyi huy denilen vasıfdırki, ilmi ile âmil olan sâlihlerin zînetlendiği güzel hasletdir. Veya ehli hayrın hey'eti şahsiyetleridir.

tbni hacer rahimahullah dediki, İyi huy : hayır yollarını araştınb sâlihlerin zînetlendiği güzel huylara sahib olarak zahirî ve bâtını bütün ayıb olanlardan kaçınmakdır.

İşte bu güzel vasıf münafıkda bulunmaz. Keza dinde fakih olmakda bulunmaz. Zira bunlar çok güzel vasıflardır. Münafık bu hallere sâhib olamaz.

Fıkıh ve fakih hakkında, yukarda iki yüzüncü (200.) Hadîsi şerifin îzahında bir nebze bahsettiğimizi hatırlatırız.

Ancak burada âlim Tûrbestî rahimahullah-ın şu sözünü zikredeceğiz:

«Dinde fakih olmanın hakikati : Kainde vâkî olan şeyin, sonra dilde zuhur etmesidir.»

Yani, ilmi fıkha vâkıf olan bir kişi, her hanki bir hakikati evvelâ kalbinde değerlendirir. Ondan sonra dili ile söyler. Münafık gibi kalbinde değerlendirmeden hemen dilinden çıkarmaz. îşin mâhiyetini ve neticesini evvelâ

öğrenir ve kalbinde teraziye kor, ondan sonra söylemesinde fayda olacağını bilirse, derhal hakkı yerine oturtur söyler. Fakat söylemekde fayda yerine zarar olacağını veya o sözün yeri olmadığını bilirse, söylemez, sükût eder. Faydalı ilme sâhib olan ihlas-lı mümin, böyle hareket eder.

Münafık ise, iyi huydan ve faydalı bilgiden mahrum olduğu için, hiç düşünmedn ve kalbinde bir teraziye falan koymadan, diline geleni söyler.

Bu sebebdenHz. Ali (R.A) şöyle demiştir: «Benim, sizin üzerinize en çok korktuğum şey, her münafık-m işlediği dili ile allâme kesilib durmadan konuşması hâlidir.»[111]

Yani, münafık, durmadan dili ile konuşub amel ve ahlakdan yoksun ve.fakat çenesi ile allâme kesilir. îşte böyle kişinin huyuna sâhib olmak çok ve çok korkunçdur.

Nifak ve münafık hakkında daha geniş malûmat, birinci cildde geçen 55-56-57. hadîsi şeriflerin îzahâtmda yazılmıştır.

Tercümesi:

220- (23) Enes (R.A) den mervîdlr, dedi: Resûlüllah (SA.V) buyurdu:

«Bir kimse, ilim talebine çıkarsa, işte o kimse dönûnceye kadar Alâh yolundadır.»

(Hadîsi, Tirmizî ve Dârimi rivayet etmiştir.)[112]

İzahat

Hadîsi şerifde, «Bir kimse, İlim talebine çıkarsa» Cümlesindeki ilim, şer'î, farzı ayın ve farzı kifâye olan ilim demektir. Bilinmesi ve amel edilmesi halikı zülcelâluı emri olan şer'î hükümleri öğrenmek için çıkmakdır. Bu ilmi öğrenmek maksadı ile yola çıkan kimse hakkındaki Resulü ekremin hüjonüde şöyledir :

«İşte o kimse, dönûnceye kadar Allah yolundadır.»

Yani, cenâhu hakkın emir buyurduğu ve tahsilinden râzî olduğu şer'î ilmi öğrenmeye çıkan kimse, evine, memleket ve köyüne dönün-ceye kadar Allah yolunda (cihad yolunda) dır. Zira ilmi taleb etmede dînin ihyası, şeytanın

ızdırabı ve nefsin sıkıntı çekmesi gibi haller vardır. Bu haller ise, çok güzel ve iyi bir çalışma metodudur.

îlmi tahsil edib evine ve memleketine dönen kimse, hak yolda cihad eden bir Allal\ yolcusu olmakla, en kıymetli şerefe, nail olmuştur ve noksanlarını tamamlamaklada en yüksek mertebe olan Peygamberlere vâris olma dercesine erişmiştir.

îlim yolunda çalışmanın fazileti, bir âyeti kerimedede şöyle beyan buyuruîmuştur:

«Kimide din ve şeriat ilimlerini iyice öğrenmeleri ve kavimleri (savaşdan) dönüb kendilerine geldikleri zaman, onlan Allanın azabı ile korkutmaları için (savaşa) gitmeyib kalmalıdırlar). (Tevbe sûresi, 122)

Bu âyeti kerime dokuzuncu hicretde Peygamber efendimizin As-hâbmm hepsi muharebe ve seferlere gidib, efendimiz Medîne-i Münev-verede yalnız kalınca ilâhi vahyin gelenlerini tâlim edib öğrenecek . kimse kalmayınca, halikı züîcelâl bütün ümmetin sefere gitmesini yasaklayarak, bir Kısmı sofere çüub diğer kısımda savaşanlar geri gelince dîni mübîni öğretmeleri için Medine-i Münevverede kalib din ilmini öğrenmelerini buyurmuştur.

Yani, müminler, iki kısma ayrılacaktır. Bir kısmı Resûlüllah sal-lallâhü aleyhi vesellem-in hizmetinde kaüb vahyi ilâhiyi ve şer'î hükümleri tâkib edecek dinde «Fakih» olacak, ilmî cebhede çalışacak, diğeride savaşa gidib vatan hizmetini yapacaktır.

Bunların her ikiside, Allah yolunda bulunan kıymetli kimselerdir. Birisi din mücâhidi, diğeri ise, vatan millet, din ve devlet mücâhididir. Her ikiside bir birinsiz olamazlar. Zira vatan ve din yolunda savaşanlar, vatana dönünce ilim sahihlerine müracaat edib dinlerini öğrenmek zorundadırlar.

Şu halde bir milletin Ruhu ve Ruhunun en kıymetli mânevi kıdası, ilim ve ilimle meşkul olmaktır. Binâenaleyh ilim yolunda çalışan ve ilim öğreten değerlerin kıymetlerini bilmek gerekir. îlim adamlarının değerlerini takdir eden milletler, dâima payidar olup Seâdete erişmişlerdir.

Ey din ve şeriat ilmine çalışan muhteremler! Çalışmanız ve yolunuz Allah yolu, Cihad ve mücâhidlerin yoludur. Bu kıymetli yolu, takdir ediniz ve bu yolda çalışanlara diğer müminlerin hürmet etmeleri, maddî ve manevî yardımda bulunmaları aynı ecre nail olmaya sebeb olduğundan çok ve çok lâzımdır.

Tercümesi:

221- (24) Sehberettil ezdî (R.A) den mervîdlr, dedi :

ResûiüUah (S.A.) buyurdu:

«Bir kimse, ilim talep ederse, onun geçmiş günahlarına keffaret olur.»

(Hadîsi, Tirmizi ve Dârimi rivayet etmiştir. Tirmizî dedi : Bu Hadîsin isnadı zaifdir. Ebu Dâvud, zaifleiştir.)[113]

Îzahat

Râvî Sehberettilezdî (R.A), Ashabı kiramdandır. Ebû Abdülah ismi ile künyelenmiştir. Üsdülğâbedede bu zâtm bir sahabe olduğunu ve oğlunun kendinden hadîsi şerif rivayet ettiğini yazıyor ve fakat nerede yaşadığı ve nerede ne zaman vefat ettiği yazılmamaktadır.

Hadisi şerifdeki, geçmiş günahların afvi meselesi hakkında çeşitli ihtilaf vardır. Fakat en isabetli ve zahiri beyan, ilme çalışan kimsenin geçmişde işlemiş olduğu küçük günahları veya Allâhü teâlaya âit olan hakların afv olacağı husus beyan edilmiştir. Birde ilme çalışan kimse, öğrendiği ilim sebebiyle hak sâhibleriyle helâllaşarak hak teâlaya yal-vanb günahlarının afvint istemesine vesiyle olur. Böyle oluncada günahları keffâret edüib bağışlanmış olur.

Tercümesi:

222- (25)Ebî Said elhudrî (R.A) denmervîdir, dedi: ResulüHah (S.A.V) buyurdu:

«Mümin, işfor olduğu hayırdan (ilimden, ilme) elbet doymaz, takt nihayeti (netice ve ölümü) İle cennete girinceye kadar.»[114]

(Ebî Saîd Elhudrî hazretleri hakkında gerekli malumat, birinci cild-de beyan edilmiştir.)

Tercümesi:

223 - (26) EbîHureyre(R.A) den mervîdir, dedi: Resûltillah (S.A.V) buyurdu t

«Bir kimse, blldlgl İlimden sorulur, sonrada o sorulan kimse, o fimi ögretmeyip saklarsa, kıyamet gününde o kimse. Cehennem ateşinden bir gemle

gemlenir.»[115]

224- (27) Bu hadîsi, İbni Mâce Enes (R.A) den rivayet etmiştir.[116]

İzahat

Hadîsi şerifde, «Bir kimse, bildiği İlimden sorulursa,» Buyurulmak-]a, ilim sahibine bilmeyen kimselerin ya bizzat lisanı kavi ile gelib bir şeyler soracakları veya lisanı hal ile bilmediklerini, ilim sahibinin nasihat yolu irşad ve ikaz yolu veyahut ilmî bir eser yazmak suretiyle ilmini yaymasını isterlerse, gibi hususlara işaret buyurulmaktadır.

Bu sorulan veya sorulacak olan ilim, Din ve şeriat ilmidir. Aynı zamanda islâmın helal ve haramlarım, insanlığın faydasına olan dîni mûbini İslâmın teşvik ettiği veya cevaz verdiği san'at ilminden tutunda ilmin her dalında olanlara şâmildir. Çünkü diğer bir hadîsi nebevide, «İnsanların hayırlısı, insanlara faydalı olan kimsedir.» buyurulmuş-tur.

Mesela : Sarf, nahiv, mantık, maânî, beyan Bedî, ilmi kelam, akâ-id, fıkıh, tefsir ve hadis ilmi gibi ilimlerden soranlar veya öğrenmek isteyenler olursa ve bunlarda bu emânetlere ehil olursa, bu ilimlere vâkıf olan âlimin, hemen imkan dâhilinde onlara tâlim edib Öğretmesi lazımdır. Veya bu ilimler hakkında bir eser yazarak suallerine cevab vermek gerekir

Şâytît öğretmez ve eserde yazmaz ilmini sakınırsa, bu takdirde hadîsi nebevinin devamındaki şu hükme müstehak olur :

«Sonrada o sorulan kimse (âlim), o ilmi ögretmeyib saklarsa, kıyamet gününde o kimse (âlim), cehennem ateşinden (yapılmış) bir gemle gemlenir.»

Evet öğrenilmesi ve amel edilmesi farz ve vacib olan mes'eleleri bilmeyenlere, bilenlerin öğretmesi farzdır. Bilhassa bilmeyenler, bilenlere müracaat ederlerse, bu takdirdo ilim sâhibterinin bfltun imkanların? ktıllnmb bu ilme olıif olan kimselorso, clcrhal-tâlim sûrfüiylo voya telif ve neşriyat yoluyla veya fetva vererek öğretmeleri şarttır, ilimlerini saklayıb pahillik ederlerse, dünyada mel'un, rahmeti ilâhiden mahrum ve âhirette de cehennem ateşinden yapılmış gemle gemlene-ceklerdir.

İlmini saklayıb pahillik edenlerin kötülükleri bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur:

«Muhakkak indirdiğimiz apaçık hükümleri ve doğru yolu, insanlara biz kltapda beyan ettikten sonra, gizleyenler (varya), işte onların (hâli) onlara hem Allah Iânet eder (Onları rahmetinden mahrum eder) ve hem lanet etmek şanından olanlar, lanet ederler.» (Bakara sûresi, 159)

EbîHureyre (R.A),diyorki:

«Cenaba hakkın kuranda İnzal buyurduğu İki âyet olmasaydı, Ebedî hiç bir hadis rivayet eöib nakl etmezdim.»

O iki âyetden birisi, yukardaki bakara sûresinin 159. ayetidir. Di-ğeride Âli îmrandaki şu mealdeki âyeti kerimedir:

«Allah (c.c.) bir zaman kendilerine kitap verilenlerden (ilim verilen âlimlerden) şöyle teminât almıştı: Muhakkak İnsanlara açıklayib anlatacaksınız, onu (bildiğiniz kitap ve ilmi) gizlemiyeceksîniz. Onlar ise, o sözü sırtlarının arkasına attılar. Onun (ilmin) karşılığında az bir menfaati (az bir parayı) satın aldılar. Müşteri oldukları o şey (para) ne kötüdür.» (Ali imran, 187)

Şu halde ilim ve irfan sahioleri, üzerlerine aldıkları emâneti ehline mutlaka öğretcektirler. Her türlü sıkıntı ve engellere rağmen, fi sebi-lillah o mâlik oldukları ilmi, ister tâlim, ister telkin, ister irşad, ister fetva, ister telif yolu olsun, hangi yol ile imkan bulurlarsa, ilmi yayacaklardır. Faydalı ilim budur ve omuzlarındaki yüklenmiş oldukları ilim emânetinin vebalından kurtulmuş olurlar. Gerçek ilim adamları böyle kimselerdirki, dünyada ıslama ve insanlığa hizmet ederler, bütün varlıkların hayır duasını alırlar, âhiretdede cennet, nîmet ve devlete nail olurlar.

Tercümesi:

225- (28) Kâb Bin Mâlik (R.A> den mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Bir kimse, ilmi; âlimlere karşı büyüklenib ve böbürlenmek veya sefihlerle mücâdele etmek veya insanların teveccühünü kazanmak için tahsil ederse, Allahti teâla o kimseyi Cehenneme katar.»

(Hadîsi, Tirmizî rivayet etmiştir.)

226 - (29) Bu hadîsi ibnt mâce, lbnf Ömer (R.A) den rivayet etmiştir.[117]

Îzahat

Râvî kâb bin mâlik (R.A), medine-i Münevvereli Ensârı kiramın hazrec kabilesine mensub bir ashabı kiramdır. İkinci akâbede hazır bulunmuştur. Bedir

muharebesinde hazır olduğunda ihtilaf vardır. Fakat ekseri ulema bedir muharlbesinde bulunmadığına kaildirler. Ebû Abdillah veya Ebî Abdirrahman künyesi ile küriyelenmiştir. Bedir muharebesinden sonraki harblerin hepsinde bulunmuştur. Ancak tebük seferinde bulunmamıştır.

Bu mübarek sahabe, Peygamber sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin şâirlerinden birisidir.

Resûlülah sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz, medîne-i münev-vereye hicret buyurduklarında muhacirle ensar arasında kardeşlik bağı yabdığmda, Medineli bu zat ile muhacirlerden Talha bin ubeydüllâh-ın arasını kardeş bağı ile kardeş etti.

Tebük seferinden geriye kalıb bâzı özür beyan eden üç sahabeden biriside bu zattır. O üç sahabe hakkında şu mealdaki âyeti kerime inzal olunmuştur:

« (Tebük muharebesinden) geri bırakılan üç kişi (ensardan, kâb bin mâlik, Hilâl bin ümeyye ve mürâre bin Rebi-i) de Allah bağışladı..» (Tevbe sûresi, 118)

Hz. Kâb ve, diğer iki arkadaşının tebûk seferinden geri kalışları hakkında uzun beyanat, buharı, müslim ve o âyetin tefsirleri ile siyer kitaplarında yazılmıştır.

Kâb bin mâlik, Hazretlerinden pek çok cemaat hadis rivayet etmiştir ve kendisi peygamberimizden seksen (80) hadîs rivayet etmiştir. Vefatı, kendisi gözleri kör olduktan sonra yetmiş yedi (77) yaşında hicretin ellinci senesinde Medine-i Münevverede -vuku bulmuştur. Allah ondan razî olsun.

Hadîsi şerifde, ilim taleb edenlerin iyi olmayan üç türlü gaye ile veya üç gayeden birine nail olmak için tahsilde bulunmaları, cehennemlik olmalarına sebeb olacaklarını beyan etmektedir.

O üç türlü kötü gayeleri, kısa yoldan açıklamaya çalışalım.

a) «Bir kimse, ilmi : âlimlere karşı büyüklenib böbürlenmek için tahsil ederse, AHâhtt teâla o kimseyi cehenneme katar.»

Yani ilmi, sırf bilginlerle münakaşa ve mücâdeleye girişerek kendini bir çok yaşlı başlı kimseler seviyesinde veya onların fevkinde görmek ve göstermek maksadiyle, tahsil eden kişi, cehennemlikdir. Çünkü Allah için, din içinr âhiret için, cehlini izâle için, bilmeyenlere öğretmek için, dîne ve millete hizmet ederek faydalı olmak için değil, şeytani bir d,uygu ile kibirlenmek, böbürlenmek ve kendinden evvel Allâha kulluk, islâmâ hizmet ve insanlığa faydalı olanlara karşı çalım satmak için okumuştur.

Bu kötü niyyetle ilim tahsil edenler, geçmiş devirlerde görülmüştür. Hâlada görülmektedir. Talebesi hocasına karşı gelerek delilsiz ve dayanaksız, sâde şeytanın verdiği telkin ve vehimle açıkça âyet ve hadîse muhalif hükümleri

savunanlar olmuştur. Firakı dâlle ismini alan yetmiş iki (72) fırka, bu düşünce ve davranışlarla ilim tahsil eden kötü niyyetli insanların tahsilinden hâsıl olmuştur. Bu hususda sayılmayacak kadar misallar, vardır. Fakat biz bir kaç tanesini nakletmekle iktifa edeceğiz.

Meselâ : Allâme-i Teftâzânl hazretlerinin nakline göre, medinede doğub, ilim tahsili için basraya gelib, Hasam Basıl merhumun huzurunda talebelifcde bulunan vâsıl bin Atâ arasında şöyle bir mes'ele münakaşası olmuştur:

«Hasam Basri (R.A) a karşı vâsıl bin Atâ diyorki; Büyük günâh İşleyen kimse, ne kâfirdir ve ne mümindir. îki menzil (kâfir ile mümin) arasında bir menzil daha isbat ediyor.

— Bunun üzerine Hasam Basrî (R.A) hemen dedlki, vâsıl bin Atâ bizden îtizal etti (ayrıldı).

— İşte bu senebden onlar mutezile ismi ile adlandırıldılar.»[118]

Halbuki büyük günâh işleyen kimsenin, âsî bir mümin olduğu muhtelif âyeti kerîme ve hadîsi şeriflerde beyan edilmiştir. Ancak haram ve günâhı helal ve iyi derse, bu takdirde kâfir olur. Meselâ : Haksız olarak adam öldürmek haramdır. Fakat öldüren kimse helal demedikçe âsî bir mümindir.

Netekim bir âyeti kerimede şöyle Duyurulmuştur. «Eğer müminlerden İki taife öldürsürlerse, hemen aralannı düzelterek barıştırınız.» (Hucurat sûresi, 9)

Görüldüğü üzere, bir birlerini öldürmek için savaşanlar, «mümin» olarak vasıflandırılmaktadır. Kur'anda bu gibi âyeti kerimeler pek çoktur. Birinci cildin. «Büyük günahlar ve nifaK alâmetleri Babı» baş-

lığı altında muhtelif âyeti kerime ve hadîsi şerif mealleri ve gerekli îzâhat yazılmıştır. Orayı tekrar okumak faydalı olur.

Evet üstadından ilmi tahsil edib sonra karşısma haksızca dikilib münakaşa ve cidâla girişen fasit niyyetli ve kötü îtikadlı talebelerden bir örneği nakletmiş olduk. Bu örnek geçmişdendir. Günümüzdende bir kaçını nakledelim.

Bâzı üstadlarımızdan bizzat dinlemiştik, diğer bazılarınında yazılarından okumuş olduğumuz fasît talebelerinin ızdırabını nakletmişlerdir.

Meselâ : Bir üstad diyorduki : «Ben bu adamın böyle selefe saygısız ve ahlaksız olduğunu bilseydim, asla ilim öğretmezdim. Çok üzülüyorum.»

Diğer bir örnekde, Adam arabcanm elifbasından başlayor. Günün imkanlarına göre talebeliğin en son merhalesine kadar devam ediyor. Bir mevkî sahibi olub bâzı şak şakcılarıda görünce, hemen bir menfaat şebekesi fırkalardan bir gurubun içine giriyor. Onların baş tanıdıkları kişiyle görüşüyor. Ondan bâzı tâlim ve telkinler öğreniyor. İşte o zaman diyorki: «Efendim ben ne Öğrendimse,

bu zaddan öğrendim, v.s...»

Ve bu sözünden sonra esas ilmi ve dîni mîbîni islamı Öğrendiği üstadını; küçülten sözler, davranışlar ve hatta karşı çıkışlarda bulunuyor.

Fek çok örneklerden biriside; Henüz talebelik ettiği üstadına dîni bir inanç ve mes'elenin izhârı için falan değil, sâdece siyâsî fırka düşüncesine sâhib olan bir takım bilgisiz, ve saygısız talebeler, canım din ilmini ve nefsine, milletine ve devletine faydalı bilgileri öğrenmeyi bırakıyor. Kendisine ders veren gerçek âlimi, «Pasif, korkak ve abdal gibi...» cümlelerle kötüleyenler, onlarla münakaşa edib hakaret edenler maalesef görülen bir hastalıkdır ve cehennemlik bir ilim tahsilidir.

Ancak ilim adamı geçinenler, îtikadsız, amelsiz ve ahlaksız olurlarsa, haddi ve saygı hududunu aşmadan, hak müdafaası ve münazarası yapılabilir.

Şu halde ilmi, Cehaletten kurtulmak, hakkın rızasını Kazanmak, dîni mûbini islâma hizmet etmek, bütün insanlığa faydalı olmak ve âhiret seâdetini temin etmek maksadı ile öğrenmek en doğru ve en isabetli ilim tahsilidir. Böyle niyyetle ilme çalışanlar, hiç bir zaman densiz, saygısız ve mütekebbir olamaz. Kendilerinden evvel ve kendi emsallerinden olan bilgi sahihlerini, küçük görmezler ve onlara karşı haksız davramşda bulunmazlar.

Ve şu âyeti kerime mealine dikkat ederler :

«Ve her ilim sahibinin üstünde bir âlim vardır.» (Yûsuf sûresi, 76)

Ve birde ilmi allâh-ın bir lut£u olduğunu bilib ondan artmasını dilemenin ilâhî emir olduğunuda anlamak kâfidir.

« (Habisim!) deki: Ya Rabbi! benim ilmimi artır.» (Tahâ sûresi, 114)

Yüce Allah, sevgilisine ulûmu evvelini ve ulûmu âhîrînî bildirdiği halde, ilminin artmasını taleb etmesini buyuruyor. Bu âyeti kerimeleri ve daha başka âyeti kerîme ve hadîsi şerifleri bilen ve düşünen bir kişi, ilim tahsilinde şeytan gibi büyüklenerek düşünce ve davranışlara sâhib olamaz. Fakat tîneti, gayesi, edeb ve terbiyesi, huy ve ahlakı kötü olan talebe ve hocaları, şeytanıda geçer, daha muzir bir şekilde konuşur, davranır ve icraatda bulunurlar.

Kötü niyyetli ve kötü amel ve davranışlarda bulunan sözde ehli ilmin, fenalıklarından bir kaç örnek misalda yukarda ikiyüz on sekiz (218) inci hadîsi şerifin izahatında yazdığımızı hatırlatırız.

b) Hadîsi şerifin ikinci hükmüde şöyle idi:

«Veya ilmi, sefihlerle (Cahillerle) mücâdele etmek İçin taleb ederse, Allâhü teâla o kimseyi cehenneme katar.»

Hadîsi şerifdeki «Sefihler» Câhiller, akılsızlar ve nefislerinin arzularına uyan ahlaksızlar demektir. Ve bu sefihler, cahillikleri ile kendilerini her şeyi bilîrmişcesine Alâlhm ve Peygamberin hükümlerinde dâhi eksik ve ayıb arayan tipinden olanlardır.

îlme çalışan kimse, fayda vermeyecek, belkide zarar verecek lüzumsuz ve fâidesiz gaye sahibi olan câhillerle, akılsız, şuursuz ve beyinsiz tipinden şehvet perest, iki yüzlü ve hayasız adamlarla cidal edib münakaşa etmek maksadı ile okursa, işte bu iyi bir gaye olmayib, kötü niyyet olduğundan î}u adam cehennemliktir. Çünkü bu şekildeki gaye ve amel ilâhi âyetlerde yasaklanmış ve hadîsi nebevilerde takbih edilmiştir. Aslında ölçüsüz cidal edib çekişmenin her yönü kötüdür.

Bir âyeti kerime meali şöyledir :

«İnsanlardan Sefihler (Akılsızlar) yakında şöyle diyecekler : Müslümanları kıbleden (Kudusden kâbeye) çeviren nedir?...»

(Bakara sûresi, 142)

Diğer âyeti kerimede şöyledir:

«Onlara (münafıklara), insanların îman ettiği gibi sizde iman edin, denildiği vakit, (kendi aralarında) biz sefihlerin (akılsız câhillerin) îman ettiği gibi îman edermiyiz? derler. Dikkat ediniz! elbette onlar kendileri akılsız ve sefihlerdir ve lâkin bilmezler.» (Bakara sûresi, 13)

Şu halde sefihler, câhil ve beyinsiz kimseler olmakla, iki yönlü münafıklardanda olabiliyor. İşte böyle kimselerle cidallaşmak için ilim tahsil etmek, hem dünyada ve hem âhiretde felâkettir.

Bir âyeti kerimede şöyle yasaklanmıştır :

«Nefislerine (şahıslarına) hainlik etmiş kimselerle mücâdele etme. çünkü Allah hainlik de ileri giden (sefih, akılsız ve beyinsiz) günahkarları sevmez.» (Nisa sûresi, 107)

Diğer âyet meali :

«(Habibim!) Sen bağışlama yolunu tut, iyiliği emret ve câhillerden yüz çevir.» (Araf sûresi 199)

Diğer bir âyet meâlide şöyledir :

«Rahmanın o kullarıkl, onlar yer yüzünde vekâr ve tevazu ile yürürler. Câhil kimseler kendilerine (hoşlanmadıkları) bir laf attıkları zaman «selâm» derler (sözün doğrusunu söylerler, onlarla münakaşa etmezler.)» Furkan sûresi, 63)

Bir âyeti ketimedede cidallaşmakdan çekinmeyen müşrikler, şöyle beyan

edilmiştir:

«Ve (müşrikler, Peygambere) şöyle demişlerdir : Bizim ilahlarımız (olan melekler) mi daha hayırlı, yoksa omu (meryemin oğlu îsâmı?) (Ey Resulüm! bunlar hakikati anlamak için değil) bunu sana sırf mücâdele olarak (ve seni cevabsız bırakmak için) misal veriyorlar. Doğrusu onlar çok çekişgen adamlardır.» Zuhruf sûresi, 58)

Cidallaşıb hak karşısında çekişenler, müşrikler olduğuna göre, müminler kaçınmalıdırlar.

Bir hadîsi şerifdede şöyle buyurulmuştur :

«Hidâyet üzere olan bir kavm, doğru yollarından sapıtmamıştir, ancak cidallaşmayi getirerek sapıtıb helak oldular.»»

Ey talibi ilim kardeşlerimiz! ilmi tahsil ederken şu kötü ve ahlaksız câhil kimselerle çekişmeye dalıbda, sen ben savunması için' çalışma gayesinden kaçınınız. Zira o sefihler, kendilerini kaf dağında gören hak ve hakikat bilmeyen ve tanımayan hayasız kimselerdir. îlmi hem, kendine, nemde dinimize ve hem insanlığa faydalı olacak gayelerle

tahsil ediniz. Böyle yaparsanız, nem Allah razî olur, hem dünyaya iyi bir miras bırakırsınız ve hemde âhiret seâdetine nail olursunuz. Çünkü, cidallaşmanız sizi, ilmi fıkıhdan ve fakihlerden uzaklaştırır, ömrünüzü boşa gidertir, aranızda soğukluk ve düşmanlık gibi kötülükler meydana getirir.

c) Hadîsi şerif de beyan edilen üçüncü cümlede şöyle idi:

«veya İlmi, insanların teveccühünü kazanmak için tahsil ederse, Allâhü teâla o kimseyi cehenneme katar.»

Hadîsi şerifin, bu cümleside çok dikkat gereken hususlara işaret etmektedir. Zira insan oğlu nefsine paye vermeyi, kendinin övülmesine ve menfaatına pek düşgündür.

Adam ilim tahsil ederken, mevkini, makamını; alacağı meblağı, halkın içinde imtiyaz sahibi olmayı ve hatta, şan ve şöhrete sâhib olarak, kısa zamanda dünyevî, maddî ve siyasî sahada yükselerek men-faata konmak için adetâ çırpmır. Küpe girmeden sirke olur, kabilinden daha ilmi tahsil edib kendini az veya çok kurtarmadan, hemen cemiyet işlerine karışır. Güya hayır erbabıdır. Din ve dünya görüşüne mâlik olmuştur.

Halbuki kendisinin düşüp kalkdığı veya teveccüh edib dalkavukluk yapan câhillerin ihtiraslı ve taraflı telkinleri doğrultusunda, fikirler ve hükümler beyan etmeye başlar. Sanki kendisine ilim öğreten bilgili ve tercübeli höcasmıda geçmiştir. Olmuşdur bir mücahidi hükümler keser. Nutuklar çeker. Etrafındaki şakşakçıların alkışları karşısında şımanr. Bütün bunlar, makam, mansıb, para ve

karı için yapılan kötü amellerdir. Dol ay siyle cehennemlik bir hayatdan ibarettir.

Şimdi böyle kötü gayelerle ilim tahsil edenlere, bir kaç örnek misal verelim. Bilhassa ilmi, fânî dünyalığa ve şöhrete âlet etmenin kötülüklerini beyan eden hükümler ve misaîJar nakledelim :

Tâlimül müteallimde bir beyitde şöyle söylenmiştir :

«tşte bu dünya azın azıdır. Ve bu dünyaya âşık olanda, kötünün kötüsüdür.»

İmamı Âzamin (R.A) Talebesi İmam-ı Muhammed (R.A) de şöyle demiştir:

«Bir kimse, İlmin ve İlimle amel etmenin tadına erişirse, insanların yanındakilere (mal, makam, mansıb, para ve karıya) rağbeti olmaz.»[119]

Talebe ve ilim adamı, ilmi iyi gayelerle okuması hâlinde böyle olur. Fakat gaye ve maksadı, yukardaki saydıklarımız ve hadîsi ne-bevîde buyurulduğu gibi, insanların teveccühü ve dünyalık maksadına bağü olunca, o ilimden ve sahibinden fayda yerine zarar görülür.

Hidâye sahibi Burhânüddîn hazretleri, bir beytinde şöyle demiştir : «timi ile amel etmeyen kötü ahlak sahibi âlim, büyük fesaddır.

— Câhil âbid-in fesadı ise, bu amelsiz âliminkinden daha büyüktür.

— Bunların her iklside, dîninde bunlara tâbi olacak kimse için,

— Dünyada büyük bir fitnedirler.» [120]

Kötü gaye mahsûlü olan âlim taslaklarından birisi, halka «konferans» adı altında hitabede bulunurken, halkın alkış ve şakşakı onu çileden çıkarıyor ve teveccüh düşgünü abdal hemen şu mukayeseyi yapıyor:

«Efendim bir Peygamber olan Nah aleyhisselam dokuzyüz elli sene tebliğ vazifesi yapıyor. Karşısında 70-80 kişiden fazla cemaat bulamıyor.

— Ben falan hoca! yüzlerce ve binlerce cemaatı karşımda buluyorum... gibi...» ifadelerde bulunuyor.

îşte böylelerine, deli, zıbcıklı ve şan şöhret düşkünü ahmak, beyinsiz budala tipinden adamlar denir. Bu serseri, bir insanın karşısındaki alkışçısı çok olmak bir fazilet ise, târih boyunca ve hâlâda pek çok koca kâfirlerin çok avenesi vardır. Onun felsefesine göre, demek o kâfirler, en üstün adamlarmıdır?

Diğer bir şöhret düşgünü ilim zırhına bürünmüş sapık fikirlide diyordu:

«Efendim benim kanaat ve görüşüm odurki, Din adamı siyâsete atılabilir. Ancak Siyâsete atılacaklar, vazifeden ayrılmalı ondan sonra siyâset yapmalıdır.»

Tabii bu cümleleri konuşan görüyorduki, ilimde değil, ilim zırhına bürünerek yüksek bir mevkî ve makama çıkanlar, hemen siyâsete köprü

kuruyorlar, fâni dünyanın azıcık madde ve şöhretine nail oluyorlar.

Binâenaleyh aynı merdivene erişen kimsede, hemen dîni kendine uydurarak bir çok haksızlıkların karşısında dilsiz şeytan kesilib, yağ çekib yaltaklık yaparak arzusuna kavuşma yolunu tutuyor. Haram sofralara, gayrî meşru toplantılara iştirak eder. Orada dîne aykırı bir çok söz, fiil ve davranışları görür, fakat dünyalık ve şöhret düşgunlüğü, birde hakkı söylerse, Hırakl gibi «Makamdan olurum» korkusu vardır. Onun için hakkı söylemez susar, susmaklada kalmaz, dinde tâvizler vererek bâzı fâsık ümera ve yetgüilerin karşısında dalkavukluk yapar. Eğilir ve bükülür.

tmami Azam hazretlerinin kadılık (Şeyhül islamlık, Diyanet reisliği ve müftilik) kabul etmeyib kırbaçlandığı siyaset devrini düşünelim. Bütün suç işlevnler, kadının ve hâkimin karşısında mahkemelenir-ler. Padişah ve ontfan aşağı âmirler, top yekûn istisnasız mahkeme huzuruna çıkarlar ve çıkmak mecburiyetindedirler. Fırkacılık ve şeriat hükümlerinin hilafı ahkam tatbikatı yok denecek derecedir. Şe-rîat hâkimdir; «Şeriatın kesdiği parmak acımaz» hükmü icra edilir. Ve büyük îmarn^ elbette islâmın, din ve devlet olduğunu bilmekte idi! Çünkü önderimiz Muhammed Aleyhisselâm, dîni, siyâsî, idarî ve askerî yönlerin mürşidi ve başı idi.

Birde osmanlı devrinin ilim erbabı olub, bütün hayatları boyunca dine Ve müslümanlara kendilerini vakfetmiş din adamlarına göz atalım. Bunlarında pek çok ilmî şahsiyetler geçmiştir. Bir tanesinin hayatından bir örnek şöyledir:

«ZenbHli Ali efendi, Yavuz Sultan Selimin Müftisi idi. Sultan Selime her aâam cesaret edib konuşamazdı. Fakat Müfti Ali efendi hakkı söylemekten hiç çekinmezdi. Ali efendi Sultan Selime her zaman sözünü

geçirirdi

— Bir gün Yavuz Sultan Selim Enderun (saray) ağalarından bir kaçını İkabah'atlarmdan dolayı, kestirmek istedi. Zenbillİ Ali efendi bunu'd,uydu, derhal Padişaha koşdu ve sordu :

«Bir söz işittim, bir kaç kişiyi kestlrecekmlşsiniz? Yavuz Selim kızdı, hiddetle:

— Efendi1 artık sen devlet işlerine karışmaya başladın, dedi.

— Zenbilİİ Ali efendi hiç korkmadı:

— Evet âhiret işlerine bakmak boynumun borcu olduğu için, size şeriatın yolunuda göstereceğim, dedi. Sultan Selime itidal tavsiye etti. Padişahı o şiddetden vaz geçirdi.»[121]

Evet fırka ve fırkacılık islamda yasak ve haramdır. Bu hükme riâyet edilib

islâmın hükmü icra edilirken, bir takım zulmün ve zalimliğin bâzı zaman ve mekanlarda, bâzı devlet başkanları veya âmirlerinde münker görüldüğü zamanın din âlimleri, «hakkı ile hüküm ve fetva verememem» diyerek kadılık ve müftilikden kaçınmışlardır.

Yukardaki büyük müctehid ve cesur müîti efendinin hallerine ve davranışlarına bakalım, birde şimdi arslan kesilen sahte kahramanların, haram olan fırkacılığın bir meslek, bir geçim yolu ve bir meziyet sayılıb savunulduğu bir zamanda nasıl oluyorda, din adamının siyasete atılmasını savunuyor! Doğrusu bu hal, cehennemi gaye ile ilim tahsil etmekten ve o gayenin çürük meyvalarmdan başka bir şey olamaz. İlme çalışmayı, ölünceye kadar meslek edinmenin şeref ve faziletini gaybedenler, fâni dünya için âhiretlerîni yıkıyorlar.

Burada şu âyetleri hatirlatmakda fayda vardır : «Heb birlikde Allanın kopmaz ipine (dinine, kitabına) sımsıkı sarılınız. Fırkacılık yaparak bir birinizden ayrılıb dağılmayınız.» (Ali İmran Sûresi, 103)

«Dinlerini (bir kısmına inanıb bir kısmını inkâr etmek suretiyle) parça parça edenler, ayrı ayrı fırkalar (hâlinde) olanlar (yokmu?) sen hiç bir şekilde onlardan değilsin.» (En'am sûresi, 159)

Bu âyeti kerimede fırkaların, kimi müşriklerin'putlara ve meleklere taparak fırkalara bölünmesi, kimide yahûdî ve Hıristiyanların fırkalara ayrılışı şeklinde beyan etmişlerdir.

Fakat Ashabı kiramdanEbû Hureyre (R.A) demiştirki:

«Onların (Fırkaların), bu ümmetin İçinden zuhur edecek sapık fırkalar olduğu (veya olacağı) dır.»

Ayeti kerime umûmî hüküm beyan etmektedir. Binâenaleyh geçmiş ümmetde ve bu ümetde olan veya olacak bütün fırkalara şâmildir.

Diğer bir âyet meâlide şöyledir :

«O müşriklerdenki, (emredildikleri) dinlerini (terk edib ihtilâfa düş tüler ve onu) parçalara ayırdılar; böylece fırka fırka olmuşlardır. Her din sahibi (gurub ve fırka), kendindeki dine güvenib övünmektedir.» (Rum sûresi, 32)

Şimdi bu âyeti kerimeleri okuyan bir müslüman, düşünmelidir. Her fırka kendini savunur, başkasını kötülerse, bu nasıl helal olur. Bilhassa fırkanın icraatı, gayesi, savunduğu davalar, tamamen beşeri fikirlerin tatbik ve icrası olursa, din ve îman meselesi sâde kısa bir vaîcitdo dilde perde olub, icraaida lamâmnn elinin zıddı olursa, bu gibi fırkacılığı, ilim zırhına bürünmüş din adamı nasıl savunabilir.'/ Evet savunursa, hadîsi şerifde belirtilen cehennemi gayeye sâhib

olan kişilerden birisi olur.

Ahmed Cevdet Paşa merhumun tercüme ettiği «ibni haldun mukaddimesi» adlı eserin üçüncü cildinde uzun îzâhatda belirtilmiştirki, Din ve şeriat ilmi ile iştigal eden din âlimleri, pek çok dini hükümlerin tetkik ve tahkiki ile uğraşıb fikrinin tamamen dînî mes'elelerin yeri ve kaynaklan, illet ve sebebleri gibi birçok araştırmalarla meşkul olub, umuru hâriciye ile meşkul olması ayrı bir çalışma ve ayrı bir meşkû-liyet olduğundan, siyâsetten uzak olmaları evlâ ve elzemdir.

Binâenaleyh kitap, sünnet, icma-ı ümmet ve kıyası fukaha ile fikrini çalıştıran bir kişi, zihnini memleket ve millet idaresiyle meşkul ederse, iu takdirde esas çalışma ve gayesi olan Şeriat ilminden ve onunla zihnin meşkul olmasından uzaklaşır. Pek çok hükümlerin yabancısı hâline gelebilir. Aynı zamanda siyâset yalandan hâlî olmaz. Yalan söylemek ise, din adamına yakışmaz. Bu hal ise, dine ve din adamına pek çok fenalık îras eder.

Ancak yüksek zekâ ve bilgi sahibi olan inni Kemal Paşa ve Eblssu-ûd (R.A) efendiler gibi, ilmî oteriteler, siyâsete girebilirler. Zira bunlar gibi yüksek zekâ sahibi kişiler, şerîât ilmi ile beraber siyâset ilminide yürütebilecek kâbiliyyettedirler.

Aynı zamanda bütün fenlere vukûfiyyetin yanında uzun tercübe, şahsiyyetü ilim ve beşeri hayatda insanların muamelelerine vâkıf olma gibi hasletler gereklidir. Daha geniş izahat, «mukaddime-i ibni haldjm tercümesi, C. 3, 235 - 236» de mezkûrdur. Bu hükümler, islâmın yaşandığı ve icraya islâmın hâkim olduğu devirdedir.

Buraya ilim oteritesinden fâzılı muhterem bir büyük âlimimizin hayatından bir ÖrneX misalıda nakledelim.

Kur'anı kerimden sonra Peygamber efendimizin mübarek sözlerini ve sünnetlerini yazan hadis kitaplarının birincisi sayılan, sahihi Buharinin yazan, Ebû AbdİUah Muhammed bin İsmail el-Buhâri (R.A) e, zamanının emîri, elçi gönderiyor. İmamı BuhârÎ emîrin sarayına gelecek, orada emîrin evlatlarına ilim öğretecektir.

Bu sözü duyan ilim otoritesi büyük âlim diyorki:

«Ona söyle, ben iimi kad'iyyen küçültüp zelil yapamam ve ilmi sultanların kapılarına kadar yüklenib gidemem. Eğer o ilimden bir şev ihtiyacı var İse, benim mescidime hazır olsun gelsin, time gelinir. İlim, yüklenib onun evlatları içfn tertiblediği meclise götürüleınez.. v.s.» [122]

Ey ehli ilim geçinenler ve ey talebeyi ulumlar! Şu uyarıcı ve ibret verici hallere baklım, bizde az çok bir şeyler biliyor isek, o ilmin kıymetini takdir edelim. Dünyalığa satıp değişmeyelim. Sonra cehennemi boylanz.

Üstadlarımdan «Akşehirli hoca» nâmiyle anılan fâzılı muhterem Hacx Ahmet efendi merhum ile Aksekili Hüseyin efendi merhum, tedrisatımız esnasında, Molla Hüsrev merhumla Fâtih merhumun arasında geçen şu hâdiseyi nakletmişler ve kaynağımda beyan etmişlerdi:

«Slutan Fâtih merhum, ilim adamlarına bir ziyafet sofrası tertib ediyor. Bu sofraya o günün ulemasını davet ediyor.

—Davetiyelerde her ferde yerleri tesbit edildiğinden, Saltan Fatih merhum o günün fetva emîni ve ulema reîsi olan Molla Husrev merhuma davetiye kartında kendinin sol tarafındaki yere oturmasını yazmış. Sağ tarafına küçüklükde hocalığını yapan Molla GûranÎ merhumun oturmasını yazmıştır.

— Davetiyenin bu şekilde olub padişahın sağma kendisinin verilmediğini gören ilmî otoriteye sâhib olan Molla Hüsrev, şu cümleleri ya-zıb dîvanı âliyeye gönderiyor :

«Gayreti ilmiyye ve gayreti dîniyyenin iktizası, bu meclise benim hazır olmamamdır.»

Ve bu satırı yazdıktan sonra îstanbulu terk edib, Bursaya geliyor. orada medrese yapdinyor. îlim tedrisatına devam ediyor. Bir müddet sonra Sultan Fâtih merhum özür dileyor. Kendisini makamı fetvaya nasb ediyor. Daha geniş malumat, «Şekâiki Nûmaniye» adlı eserde mezkûrdur.

Şu yıkılmaz ve sarsılmaz îmana ve o îman ile hakkın lutfu inayeti ile sekînetli ve veicarlı ilme sahib olan büyük âlim ve muhaddisin (îmana Buharinin) şahsiyeti gibi, ilim otoritesi kimselere, pek muhtaç bir haldeyiz. Fikrini, zikrim, işini, aşını, gecesni ve gündüzünü ilme has-redib, din kitaplarının ve din tedrisatının içinde çalışarak ömrünü ilme vakfeden, ilmi ile âmil değerli kişiler, Dînin, devlet ve milletin, cemiyet ve vatanın temel taşlarıdırlar. Bir millet ve memleketin bereket ve huzurudurlar. Hakîki Peygamber vârisleri, böyle kişilerdir.

İşte böyle kişiler, Peygamber postuna oturmakla, devlet reisi, din mürşidi, mihrab imamı, ordular komutanı, aile reisi, sulh ve sükûn hâkimi, dünya ve âhiret seâdetinin yollarını tebliğ edici vasıfları kendilerinde toplayan gerçek ilim otoritesi kimselerdir. Çünkü bunlar, kurtuluşun islamda ve hakkın hakimliğinde olduğuna gerçekden inanmış kişilerdir ve bunlar, ferdlerin, cemiyetlerin, millet ve devletlerin tek bağlantısını, «islâm» olarak bilirler.

Fakat bu âlimler gibi önderlerden bilhassa, insanların, idarî, siyâsi, mâlî,

ictimâ-îP ticarî ve emsali işlerinden iyi anlayanlardan bâzıları veya en azından zarûrâtı dinîyyesini bilen zekî ve dünya işlerinden iyi anlayan îmanlı ve cesur kişilerin, insanların idaresinde vazîfe ahb siyasî ve ictima-î yönde hizmet etmeleri, elbet bir zarûrattir. Zira böyle ciddî bir şahsiyetli kimseler, müslümanlarm idaresinde vazîfe alıb hiz-metde bulunmazlarsa, bu takdirde ya fâsik kimselerin veya zâlim ve kâfirlerin kötü idareleri altında islâmı ve müslümanları harab ettirib perişan ettirme hâli ortaya çıkar. Çünkü hakîki müminler, meydanı boş bırakırlarsa, o meydanı elbet yabancılar işgal edeceklerdir. Binâenaleyh müslümanlarm, iktisadî, idarî ve siyâsî sahada bilgisi olan zekî, akıllı ve şuurlu kişilerin siyasete atılmaları elbet faydalı olur. Burada Akaidi nesefi ile şerhinde mezkûr olan şu satırları beraber okuyalım :

«İmam (Devlet reisi) zamanın insanlarının en efdal kişisi olması şart değildir. Zira fazîletde müsavi olan, belkide ilim ve amel bakımından daha zâif olub idare işlerini ve fesatlıkları çok iyi bilib onları icâbına göre yerine oturtmaya daha kabiliyyetli ve kudretli olan (siyâsî deha sahibi) kimse, idareye tâyin edildiği vakit, şerri daha mükemmel def eder ve fitnenin eseri daha uzak olur...»[123]

Tabiîki îzah edilen hususlar, islâmm hükümleri hakim olduğu veya hâkim olması için gaye edinildiği zaman, mekan ve şahıslar arasında olacaktır. Yoksa başından sonuna kadar ilâhî hükümler, bı-rakılıb ve bu hükümlerin dışında beşerî düşünce ve dâvaların tatbiki maksadı ile insanların (müslümanlarm) idaresine tâlib olmak, hem din için, hem ilim müessesesi ve ilim adamları camiası için, pek büyük bir tahribatdır. Uyuntulukdur. Aziz olan ilmi ve ilim ehlini, hem hakkın ve hem halkın nazarında zelil kıhb perişan etmek olur.

Bilhassa fırka ve fırkacılık yaparak, fikir ve düşünceleri her han-ki bir fırkaya şartlanmış olarak siyâsetde bulunmak, çok ve çok tehlikelidir. Zira fırka ve fırkacılık, isîâma aykırî olduğundan Allâhü teâla Râzî olmaz. însanlarda, fırka hastalığına mübtelâ olmakla belli bir kurub ve fırka adamlarından, din adamına îtimad etmedikleri gibi, Allah muhafaza bir âyet ve hadis okuyub hüküm beyan etse, belkide inanmazlar. Günümüzde böylelerine rast geldikleîimiz olmuştur.

Burada Hz. Aişe (R.A) m rivayet ettiği bir hadîsi şerif mealini okuyalım;

Resûlüllah (S.A.V), buyuru yorduk i:

«Bir kimse, Allâhm gazabı ile insanların rızasını taleb ederse, o kimseye Allâhü teâla gazab eder ve insanlarıda o kimseye gazablandı-nb öfkelendirir.»[124]

Günümüzde siyâsete atılan veya atılmak isteyen diri adamlarının fearsüaştıkları veya karşılaşacakları durumları ve Kur'an âyetleri ile hadisi şeriflere muhâlif-iıal ve hareketlerinden bâzılarını sıralayalım.

Bir âyeti kerimede şöyle Duyurulmuştur :

«Ey müminler! Allâhadan korkunuz ve sâdıklarla (îman ve amelinde doğru olanlarla) beraber olunuz.» (Tevbe sûresi, 119)

Yaşantıda görüldüğü üzere, dîne aykırı hüküm kesenler ve dini tahkir edenlerden tutunda, islam ahlakına yakışmayan pek çok kötülüğü prensib edinmiş olanlarla oturub kalkmak, onlarla haşır neşir olmak, önder vasfına sahib olan bir adamın kukla olub zâlim ve fâ-sıklarla beraber olması, din için, millet için devlet ve vatan için bir felâket ve yıkımdır.

Diğer bir âyeti kerimedede şöyle buyurulmuştur :

«Binâenaleyh zikirden (Allahı andıkdan, namazı kildıkdan) sonra (ey habîbim ve ey onun vârisi!), artık o zâlimler gurûhu ile beraber oturma.» (En'am sûresi, 68)

Diğer bir âyet meâlide şöyledir :

«Ailâh (c.c.) size kitabında (Kur'anda) sunuda İndirmiştir : Allanın âyetlerinin inkar edildiğini ve 'âyetlerle (veya hükümleri ile) eğlenildiğini işittiğiniz azaman, kâfirlerle oturmayınız Tâkl onlar bundan başka söze dalsınlar. Çünkü (rıza gösterir oturursanız) o zaman sizde şüphesizki onlar gibi olursunuz.» (Nisa- sûresi, 140)

Allanın hükmünün zıddına hüküm ve kararda bulunanın tehlike-leride şöyle beyan edilmiştir :

«Kim, Allâhm indirdiği hükümlerle hükümde bulunmazsa, işte onlar zâlimlerin ta kendileridirler.» (Mâide sûresi, 45)

Diğer âyet meali-:

«Kim, Allanın İndirdiği hükümlerle hükümde bulunmazsa, işte onlar kâfirlerin ta kendileridirler.» (Mâide sûresi, 44)

Fırkacılıkla ilgili âyeti kerimeler, hem, birinci cildde ve hem biraz yukarda nakledilmiştir. Ayrıca ilâhi hük'îftnjere muhalif kararlarda bulunanların fenalıkları, «İslama sokulan Bid'at ve Hurafeler» adlı eserimizde yazılmıştır.

Bir kaç hadîsi nebevi meâlinide sıralayalım ondan sonra bir büyüğün cümleleri ile neticeleyelim.

Zâlimi medhetmenin fenalığı bir hadîsi şerifde şöyledir :

«Fâsık (kötü amel ve kötü ahlak sahibi) medh edildiği vakit, cenâ-bu hak

gazablanır ve arşı âla titrer.»[125]

Diğer bir hadîsi şerif meali:

«Her kim, Bid'at sahibine (dinde uydurucu, hurâfeci ve bâtıl savunucusuna) hürmet ederse, muhakkak o kimse, islâmın yıkılmasına Vardım etmiştir.» [126]

Deyleminin rivayetinde bir hadîsi nebevide şöyle îmyuralmuştur :

«Zengine, zenginliğinden dolayı tevâzûda bulunan fakire, Allah lanet etsin. Her kim böyle zengin kişiye zenginliğinden dolayı tevâzûda bulunursa, işte o kimsenin (zengine tevâzûda bulunanın) dininin üçte ikisi gitmiştir.» [127]

İlim otoritesiîmam-ı Buhârî'nin devrinin son zamanlarında hîcri üçüncü asrın sonu ve dördüncü asrın önünde geçen ve îtikadda imam olan Ebû Mansûri Mâtürîdî (333) - merhumun yaşadığı devrin sultanı (devlet reisi) hakkında şu cümleyi buyurmuştur :

«Men kale li sultani zamânina âdilün, fehüve kâfinin = Bir kimse, Zamanımızın sultânına (devlet reisine) âdil derse, işte o kimse, kâfirdir.»[128]

3u büyük âlimin kıymetli sözünün bir nebze izahı, birinci cildin 306-308. sahifesinde zikredilmiştir.

Asrımızın mücâhid âlimlerinden îman şâirimiz Mehmet Akif merhumun şu sözlerimde okuyalım:

Zulmü alkışlayamam zâlimi asla sevemem.
Gelenin keyfi için geçmişe ölsem sövemem.
Biri ecdadıma saldırdımı, hatta boğarım,
Boğamazsmki, hiç olmazsa yanımdan kovarım.

Son olarak bîrde büyüklerden Süfyân-ı Sevri (R.A) nin şu cümlelerini okuyalım:

«Sen, bir din âliminin dostlarının çok olduğunu görürsen, bilkl, o âlim hak ile bâtılı karıştırıcıdır. Zira eğer hakkı söylemiş olsaydı, elbette (insanlar) ona buğzederlerdi.»[129]

Millete, vatana hizmet lafıyla siyasete atılan veya atılacak olan din adamları, yukardaki nakletmiş olduğumuz hakîkatlara nazar edib okumalıdırlar. Mübarek hizmeti bırakıb, dünya gayesi ile neler işlendiğine veya işlenebileceğine insafla düşünüb dikkat etmelidirler.

Büyükler sözlerinde rjuyurmuşturki:

«Rütbelerin en üstün ve kıymetlisi, ilim rütbesidir.»

Elmücadile sûresinin 17. ayetinide okuyalım. (Esasul iktibas, 17)

Bu şerefli rütbeye sâhib olan her peygamber vârisi din adamının, ilmin ve ilim adammm şahsiyet ve vekâraıa sâhib olmasını ve dîne, vatana, devlet ve milleti islâmiyeye faydalı olub, dünyada ve âhirette önderlik vasıflarını muhafaza ederek ebedî seâdete nail olmasını yüce mevladan niyaz ederiz.

Tercümesi:

227- (30) EbîHureyre (R.A) denmervîdir,dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:[130]

«Bir kimse, Allanın rızasını kazanmak maksadı ile tâlim ve tahsil edilmesi gereken ilmi, ancak ve ancak dünya nimetlerinden bir metâa kavuşmak için tâlim ve tahsil ederse; O kimse, kıyamet gününde cennetin kokusunu duyamaz.»[131]

İzahat

Bu hadisi şerifin hükmünü, bir nebzede olsa, hemen bir üstdeki hadisi nebevinin izah bölümünde yazmış idik. Fakat biz burada hadîsi şerifin hükmü ile ilgili bir kaç büyüğün sözlerini nakledeceğiz.

Sarih Alİyyül Kâri merhum şu satırları yazıyor:

«Tıybî merhum dediki:

«Bir kimse, dünya metamdan kendisine isabet etmesi ile beraber İlmi; Allanın rızası için öğrenirse, bu kişi hadîsi şerif deki veîdin (cezanın) altına girmez. Zira AHâhm rızası İçin çalışırken, dünya nimeti arkasına tâbi olab geliyor. Binâenaleyh dünya metâ-ı ona tâbidir.»[132]

Evet hakkın rızasını tahsil için ilim öğrenen bir kişiye, dünya nîmeti kendiliğinden zuhur eder gelirse veya ilme çalışan kişinin takvaya sâhib olmasından dolayı, bilmediği bir yoldan dünya nîmeti ve rızkı gelirse, bu ilâhî rızaya manî değildir. Rizık ve nîmet külfet mukabilinde ilâhî bir lutufdur.

Netekim bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur : «Ve kim, Allâhdan

korkarsa, ona {darlıkdan genişliğe) bir çıkış yolu ihsan eder. Birde ona ummadığı yerden rızık verir.»(Talak sûresi, 2-3)

Bir hadisi şerifde şöyle buyurulmuştur :

«İnsanlar üzerine öyle bir zaman gelecektirki, o günde dinar (altın) ve dirhem (gümüş) den başka hiç bir şey menfaat vermez.»[133]

Ulemâ ve meşayihi kiramdan SüfyânÎ Sevrî (R.A) de şöyle diyor : «Erbabı hal ve erbabı takva indinde, daha evvel mal kerih görülürdü. Fakat bugün müminin cenneti (ve îmanın bekçisidir).

— Eğer şu (elimizdeki) dinarlar (altınlar ve paralar] olmasın, bu melikler (padişahlar, emirler ve âmirler) bizi mendillerinin kiri yerine indirirler.

— Binaenaleyh bir kimsenin elinde altın, ve gümüş gibi mallardan bir şey bulunursa, onu ıslah etsin (onu korusun ve helal ticâretle artırsın) . Zira bulunduğumuz zaman, öyle bir zamandırki, ihtiyaç olduğu zaman, dînine sarf edeceği ilk şeydir.»[134]

Bu açıklama ve hükümlerden anlaşıîmıştırki, kişi ilme çalışırken rızayı ilâhiyi tahsil gayesi ile çalışacaktır. Dünya ve dünhalık gayesi olmayacaktır. Fakat ilme çalışırken veya ilmi öğretirken dünya malından zuhur eden nimetler veya her hangi bir sebeble malın ilim sahibine gelmesi, ilmin dünyalığa değil mal ve dünyanın ilme tabî olma hâlidirki, bu bir nevi maddenin mânâya tâbi olması hâlidir. Çünkü dünyaya hizmet edene, dünya meşakkat ve sıkıntı olur. Dîne hizmet eden kimseyede, Dünya hizmet eder.

Halıkı zülcelâle isnad edilen eserde : «Ey dünya! bana hizmet edene, hizmet et ve şana hizmet edene, meşakkat ol.» vârid olmuştur.[135]

Madde, mânâsız ve mânâda maddesiz, âhiret dünyasız ve dünya âhiretsiz olmayacağına göre, normal-bir haldir. Ruh ile bedenin bir birlerine bağlı olması gibidir.

Netekim büyükler bir sözünde şöyle demişlerdir:

«Dünya, âhiretin tarlasıdır.»

Bir kimse, ilme çalışacağında mutlaka iyi niyyete sâhib olub, sâde ve sâde dünyalık maksadı ile olmamlıdır. İyi niyyetle ilme çalışmayıb, sırf dünyalık için ilim tahsil eden kişinin ilmi lehine değil, aleyhine olur. Bu takdirdede îzâhına çalışdığımız had'si şerifde belirtildiği üzere cehennemi boylar.

Şârih Aliyyülkârî merhum aynı hadîsi şerifin altında şu satırlarıda yazmaktadır.

«Hasanı Basrîden rivayet olunmuştur. Hasanı Basri (R.A) bir şahsı ipin üzerinde oynar gördü. Hemen dedîki:

«Elbette bu adam, bizim ashabımızdan hayırlıdır. Zira bu adam, dünyayı dünya ile yiyor. Bizim ashabımız (ilim adamlarımız) ise, din İle dünyayı yiyorlar.»[136]

Evet ipi sekerek veya ipin üstünde zatı sungur gibi yürüyerek oynayan adam, bu yolla para alırsa, dünyalığı, dünyalık oyun ve emekle kazanıyor. Fakat dîne hizmet için ve Allanın rızasını tahsil gayesiyle olması gereken ilmi, dünyaya âlet eden kişi, elbet daha kötüdür. Böyle olanlarımızı Allah ıslah etsin. Amin.

Tercümesi:

228- (31) İbntMes'nd (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûiüllah (S.A.V) buyurdu:

«Benim sözümü İşitip hıfzeden, kalbine yerleştirmiye devam eden ve o sözümün îcabı ile amel eden Kulun huyunu ve yüzünü Allâhü teâla güzelleştirip süslendirsin; Binâenaleyh ilmi fıkhı (İslam hukukunu ve şeriat ilmini) hâmil olan pek çok kimse, (âmil olmadığından) fakın değildir. Ve ilmi fıkhı hâmil olan pek çok Kimsede, kendisinden daha fakın kimseye ilmi fıkhı tâlim ve tebliğ eder.

— Üç haslet vardırkl, bu üç haslet müslümanin kalbini ve hile hâin lige sevk etmez (onlarda şunlardır); ı '

a) Allah için amelin ihlaslı olması,

b) Müslümanlar için hakkı tavsiye ve nasihatda bulunmak,

c) Ve Müslümanların Cemaatına sarılıb ayrılmamaktır. Zira müs-lümanların duaları, kendilerinden başkalarını îhâta edib kablar.» (Hadîsi, Şafiî ye Beyhakî medhalinde rivayet etmiştir.)

229- (32)Bu hadîsi, Aftmed, Tinnizî Ebû Dftvud, îîmi mâce ve Dârİmî Zeyd bin Sânitden rivayet etmiştir. Ancak Tirmizî ve EM Dâ-vud, hadîsi şerifin aşağısında; Üç haslet vardırki, bu Üç haslet müslü* manın kalbini hile ve hainliğe sevk etmez...» Cümlesinden sonuna kadar devam eden kısmını zikretmemişlerdir.

Tercümesi

230- (33) İbnİMes'ud (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) den işittim, diyordu:

«Allâhü teâla, bizden bir şey işidibde işittiği gibi başkasına tebliğ edenin

yüzünü nurlandirsın, tebliğcinin pek çoğu işiten kimseden hıfzeder.»

231- (34) Bu hadisi, Dârimî Ehidderdâdan rivayet etmiştir.[137]

İzahat

Hadîsi şerifde, Resulü ekrem efendimizden sözü, fîli ve takriri gibi sünnetlerden bir şeyi bizzat veya bil vâsıta işiten bir kimse, işittiğini olduğu gibi başkasına tebliğ ederse, o kimsenin yüzü, nuru ilâhi ile nurlanmasi taleb ediliyor. Efendimiz, bir üstteki hadîsi nebevîdede •çok câzib dua ve beyanda bulunmuştur. Her iki hadîsin kısa izahım yapmaya çalışalım.

Yani, Peygamberimizin hadîsini duyan ve bilen bir kişi» onu başkasına nasihat ve tebliğ yolu ile öğretirse, Allâhü teâla o kimsenin yüzünü belli bir şekilde güzelleştirerek mırlandırsm ve sürürlandır-sm, demektir. Çünkü o kimseye Allâhü teâla iyiliği ve hayrı başkalarına dileme ilmini ve marifetini nimet olarak ihsan etmiştir. Bu haliyle dünyada insanlar arasında takdire değer bir mertebeye erişmiştir. Ahiretdede, cenâbu hakkın lutfu ihsanına lâyık bir kul olmuştur.

Böyle iyi niyyetli, güler yüzlü, tatlı sözlü, insanların hayrını dileyen hir kişiyide, hem Allâhü teâla sever ve hemde Peygamber efendimizin kıymetli duasına mazhar olarak, yüzü nurlu ve sünıriu olur.

Denildiki, Burada {Hadîsi şerifde} ki güzellik ve sürurdan mu-rad: Kadri kıymet ve mertebe, demektir.

Neîekim bir sözde : «İhtiyaçlarınızı, yüzleri güzel (güler ve beşiş yüzlü) olanlardan taleb ediniz.» Şeklinde gelimştir. [138]

Yani, ihtiyaçlarınızı, insanlardan kadru kıymet sahibi, hal ve ah-valdan anlayan, kadir Şinas kişilerden isteyiniz. Zira böyle kişiler, insanların hafızalarını yenileştirir, dînin güzelliğini nakleder ve insanları dâveî ettiklerine kolayca çekebilirler. Aynı zamanda ihtiyaç arze-derilerm isteklerini imkan dahilinde iyi karşılarlar ve icra edib iş bitirirler.

Denildiki : Allâhü teâla Resulünün duasmı kabul etmiştir. Zira bu duanın

semeresi olarak ehii hadîsin yüzleri, insanların en güzel yüzlüleri ve en güzel heyetli oldukları görülmektedir.

Süfyan bin uyeyne (R.A) den Mervîdir, dediki: «Hadîsi şerif taleb eden her hangi bir kimsenin yüzü, maddeten ve manen mutlaka en güzel şekildedir.»[139]

Resulü ekrem efendimizin mübarek duasının hak tarafından kabul edildiğini bizde gördük ve hâlâda görmekteyiz. O yaşlı başlı gerçek-den din direği menzilinde âlim ve ilmi ile âmil din mücâhidi üstadla-nmızdan, hakkı râzî olacağı şekilde dîni yaymaya ve halka öğretmeye yılmadan devam eden nasîhatcı üstadlanmızı ve büyüklerimizi, hep nur yüzlü ve dînî bir oteriteye sahih heybetli, sevilen ve sayılan kişiler olarak gördük. Ne mübarek zatlardıki, hiç fark gözetmeden ve hiç korkmadan islâmı tebliğ ederler ve tebliğ ettiklerimde yaşarlardı.

Halbuki onlar, büyük bir yıkımdan ve fitneden çıkıb gelmişler. Hayatlarında anam babam günleri yaşamışlar, yinede dînî irşada devam etmişler ve o günün zâlimlerine, dînin hükümlerini eksiksiz bir şekilde duyurmaya çalışmışlar. Hayat memat hadiseleri ilede karşılaşmışlar, yinede hakkı söylemekten yılmamışlar. Bu büyüklerrp dîni yaymak ve hakkı dikmek emeUyle öyle yapmaları, dünyada en güzel yüzlü, nurânî bir heyet ve heybetle yaşamalarına ye âhirettede Peygamberlerden sonra Allâhm indinda en kıymetli ve en çok iltifat ve yetgi verilecek muhteremlerdir.

Kıyamete kadar bakî ve dâim olacak dinimizin, millet ve memleketimizde devam etmesi için, dinîmize ihlasla bağlı ve inandıklarını

yaşayarak dîni mübîni islâinı yayan ve yayacak olan gerçek din nuV câhidlerinin devam etmesini, yüce mevîâdan niyaz ederiz. înşaallâlv mübarek Peygamber efendimizin duasının kabulü gibi, bizim duamızın kabulünüde yüce mevîâdan umud eder bekleriz.

Nasihat: îrâdetülhayri, lilğa/ri=Haynr başkasma tavsiye edib dilemektir.

Dînin dâim ve kâim olması, nasihat ve irşada bağlıdır. Bir millet ve memleketde dînin yaşaması ve" dünyevî uhrevî seadetin sağlanması, yine nasihat iledir. Onun için, mü salınanların ruhlarına hitap eden, cehâletden kurtaran, hak ve hukuku L 'ldirib yaşatmaya çalışan, hakikin tebliğci mürşidlere çok ve çok ihtiyaç vardır. «îyi söz, yılanı deliğinden çıkarır» kabilinden nasıhatcılar en sevimli kişilerdendirler.

Nasihat ve irşadın lüzum ve faidelerîni beyan eden, âyeti kerime ve hadîsi şerifden bâzılarının meallerini zikredelim.

Nasihatin müminlere fayda vereceğini beyan eden âyet meali şöyledir : (Zariyat sûresi, 55)

« (Habîbim!) Sen, kur'an ile nasihat eî, zira elbetde nasihat müminlere fayda verir.»

Nasihat ve öğüdün fayda vereceklere, nasihat etmek gerektiğini beyan eden âyet meali:

«O halde (Habibim!) eğer nasihat fayda verirse, hemen nasihat et.» (El'âlâ sûresi/9)

Bu âyeti kerimenin tefsirinde şu manâlarda vardır:

«Nasihat fayda vermesede, hemen nasihat et.»[140]

Diğer bir ifâdede şöyledir:

«Nasihat ve öğüt fayda verdiği müddetçe, nasihat ve öğüd ver.» [141]

Allah için, din için nasîhatda bulunmak bir emri bilmâruf ve nehyi anil münker olması hasebiyle, Akâid kiîablarından, «Celâl» adlı eserde şöyle yazılmıştır.

«Mârufu (iyiyi ve doğruyu), emretmek, emrolunacak şeye tâbidir. Binaenaleyh eğer emrolunacak şey vâcib ise; emretmek vâcibdir. Eğer emrolunacak şey mendüb ise, emretmek mendübdür (şerhde haram olan mûnkerin nehyi vacibe, mekruh ise, mendübe irca edilmiştir.)

— Ve bu iyiyi emretmenin (keza kötüden nehyetmenin) şartı, o vazîfe yapıldığında fitneyi mûcib olmamak ve söylenenin kabul edileceği zannedilmektedir.»

Hayatî bir tehlike olması muhakkak olan veya kabul edilmeyeceği zannı gâlib olan hükümleri tebliğ etmek, vâcib değildir. Belkide çekinib susmak lâzımdır. Bu hususu belirten yukardaki El'âlâ sûresinin dokuzuncu âyeti kerime gibi âyeti kerime ve hadîsi şerifler vardır. Fakat böyle olmakla beraber, din, nasîhatla kâim ve dâim olduğu için, her müslüman haddini aşmadan vazifesini yapmakla mükellefdir.

Nasihat ve öğüdde bulunan kişilerin mutlaka kendilerinide unutmamaları gerektiğini beyan eden âyet meâlide şöyledir:

« (Ey nasîhat ve öğütçüler!) siz, İnsanlara iyiliği (gerçeği ve doğruyu) emredersinizde kendinizi unuturmusunuz?. Halbuki kitapda okursunuz. Hâla aklınızı başınıza almiyacaknusınız?.» (Bakara sûresi, 44)

Hâdîmî merhum «Eyyünel veled Şerhi» adlı eserinde Cazâlî merhumdan naklen şu satırları yazıyor:

«Artık îsâ aleyhi-sselâma Allah tarafından denileni İyi düşün : «Ey

meryemin oğlu! Nefsine vaaz et. Eğer nefsin ettiğin vaazu nasihati kabul ederse, hemen insanlarada vaazu nasihat et.

— Şayet nefsin vâazn nasihati kabul etmezse, Rabbinden utan.»

— Bu sebebden için denilmiştirki:

«Vazu nasîhatlann en güzeli, ey nasîhatcı! evvela kendi nefsine nasihata başlayıb, o nasihatiyin icrasınf yapmandır.»[142]

Gazali merhumda diyorki; Böyle olmakla beraber, bir kimse, nasihat etme üe vazifelendirilmekle ibtilâ olunursa, konuşulan kelime ve ibarelerde güçlükler, rumuzlu ve efsânevî asılsız sözlerden uzak, dinleyiciyi sıkmayacak, rahatça anlayabileceği hak ve doğru sözleri en açık ifâde ile yapmak,

— Birde vazu nasîhatda bulunan kişinin gayesi, hak rızası olmalıdır. Vaazında halkın teveccühünü kazanıp meclisde halkı çoşdurmak, heyecanlandırarak yaka paçalarını açıb bağınb çağırma gibi halleri sağlayarak insanları dünyaya meylettirme arzusu ve gayreti olmamalıdır. Mâsiyetten îtâata davet etmelidir. Hırs ve tamâdan uzaklaşıb hakka ve takvaya çağırmalıdır. Kötü ahlakdan iyi ahlaka ve dünyadan âhirete yöneltib âhiret sevgisini sağlamalıdır.»

Hak tavsiye eden kimseler, aslında evvela kendisi amel edib sonra halka tebliğ etmelidirler. Fakat bâzı hallerde kendileri yapmazlar, yinede nasihata devam ederler, İnsanları, dinden, nefret ettirmeyib rağbet etmelerini sağlamalıdırlar.

Meselâ : Maddeten fakir olan din adamları, zekat ve hac farizasını işlemedikleri halde, bu mes'eleler hakkında nasihat ederler ve etmek mecburiyetindedirler. Öyle ise, din adamı ve nasîhaîcı kişiler, mümkin olanları kendileri işleyib ondan sonra başkalarına tavsiye etmelidirler. Şayet kendileri işleme imkânına sahîb olmazlar veya ihmalcılıklarmdan dolayı işlemezlerse, yinede nasîhata devam etmeleri caizdir. Ancak nasihat etmeye yetgi ve kâbiliyyeti olmayanlar, yapamazlar.

Bir hadîsi şerif de şöyle Duyurulmuştur.

_ «İnsanlara hüküm beyanım, Ancak emir veya vazifeli memur veya cidalci (çekişgen) kimse yapar.»

Dînin nasîhatdan ibaret olduğu bir hadîsi nebevide şöyle buyurul-rmıştur:

«DÎnr nasihattir. Din, nasihattir. Din, nasihattir.»

— Üç sefer söylenen bu sözden sonra ashabı kiram sordular : «Ya Resûlellah! kim için nasîhatdır?»

— ResûlüIIah (S.A.V) buyurduki:

' «Nasihat, Allah içinf kitabı için, Resulü için, müslümanlann imam-lan

(reisleri ve âmirleri) ve bütün avamları içindir.»[143]

Allah için nasihat, Alâhü teâlanm zâtı ilâhi ve sıfatı ilâhilerine inanıb, kemal sıfatlarla muttasıf ve noksan sıfatlardan münezzeh olduğu, onun emirlerine itaat, nehiylerinden kaçınmak suretiyle, kulluk yapmanın yollarını beyan etmektir.

Kitabı için nasihat ise, Kur'anı kerimin Allah kelamı olduğuna inanmak suretiyle hükümlerine sadâkatla bağlanıb amel etmenin lu-zûmunu, o kitabı okuyub hiç bir hükmüne muhalefet edilmemesi gerektiğini tavsiye etmektir.

Resulü için nasihat, onun hak tarafından elçi olarak gönderildiğini tasdik edib, getirdiği bütün hükümleri İtirazsız kabul edib buyruklarına sarılmayı, onun sünnetlerine ve ehli beyt ile ashabdaruolan ümmetine sevgi ile bağlanıb her l^ak ve hükme riâyet etmenin luzûm.u gibi hükümleri belirtmektir.

Emirler ve insanlar için nasihat ise, onların hakka riâyet etmelerine yardımcı olub ikâz etmek, iyi ve mâruf olan emirlerine itaat edib bağlantı ve irtibata devam etmek, kötü olan emirlerine itaat etmeyib onları kötülüklerden kaçındırmaya çalışmak, iyi yolda müslümanla-rm kalblerini o emirlere ülfet ettirmek, onlara hak ve adalet üzere

hüküm vermesini sağlamak ve zulmün ve zâlimlerin fena âkibetlerini telkin etmek gibi nasîhatlarda bulunmaktır.

Evet hak ve. hakikati tâlim ve telkin eden nasîhatcı kişiler vâr oldukça, dîn, îman, islâm şeriat, millet, islâm cemâati ve o cemaatın yaşadığı vatan ve devletde vâr olur. Bu sebble dîni tebliğ edici gerçek mücâhid ve mürşidler, bir milletin temel taşı, ruhlarının nuru ve fikirlerinin hayatıdır.

Böyle mücâhidler, Kur'anı kerimde şu âyetle takdir ve tafsif ediliyor :

«Onlar (AUâhın sevgilileri), Allah yolunda cihâd ederler ve hiç bir kınayanın kınamasından (dedikodusundan) çekinmezler. Bu Allanın lutfu Uısânıdırki, onu kime dilerse ona verir. Allah İhsanı bol olan ve en çok bilendir.» (Mâide sûresi, 54)

Diğer bir âyeti kerime meali şöyledir:

«Ey îman edenler! Allâhdan korkan. Ona yaklaşmaya vesile arayın ve onun yolunda cîhad edin, tâki muradınıza eresinlz.» (Mâide sûresi, 35)

îslâm cemâatini toplayıb birlik halinde dîne, millete, devlet ve vatana hizmet etmenin en güzel yolu nasihat ve irşaddır. Tatlı dil, yapıcı ve hakkı dikici, bâtıl ve hurafeleri yıkıcı, islâm cemaatını hakkın etrafında toplayıcı, her türlü tefrikadan ve tefrikacılıktan uzak, «Ye-düllâhi Alelcemaati-AUâhın kudret ve yardımı müslüman cemaatın üzerindedir.» Hadîsini yaşatan, birleştirici ve

sevişmeyi temin- eden hak dellâlı mücâhidler! Kur'anın medlul sena ettiği mürşidler, önderler ve Peygamber vârisleridirler.

«Nasihatcıda, güler yüz, tatlı söz* ve apar göz olmalıdır.» denilmiştir.

Bu yolun önderi ve baş kumandanı, sevgili Peygamber sallallahü aleyhi vesellem efendimizede, cemaatı müslimîne öğüt vermesi hususunda halikı zülcelal bir âyeti kerimesinde şöyle buyurmuştur :

«işte (Habibim!) sen, Allâhdan bir esirgeme sâyesindedirki, onlara (Ashabına) yumuşak davrandın. Eğer (faraza) sen, kaba ve kati yürekli olsaydın, muhakkak onlar etrafından dağılıb gitmişlerdi.» (Alî İmran sûresi, 159)

Öğüt vermenin üslüb ve metodlanm belirten diğer bir âyeti keri-medede şöyle buyurulmuştur:

« (Ey habîbim!) İnsanları, Rabbiyin yoluna hikmetle (hakkı açıklayan ve şüpheleri gideren sağlam delil ile) ve güzel öğütle davet et ve onlarla mücâdeleni en güzel yol hankisi ise, onunla yap..»S(Nahl sûresi, 125)

Hak dâvetcisi ve din.tebliğcisi kimselerin, davet ve nasihatlarının en iyi yol ve amel olduğu bir âyeti kerimede şöyle beyan edilmiştir :

«(İnsanları) Allâtıa davet eden ve (kendiside) iyi amelde bulunan ve ben elbette müslümanlardamm, diyen kimseden daha güzel sözlü kimdir?» (Fussılet sûresi, 33fc

Bu son âyeti kerimede, müezzin, imam-hatip, vaiz, müfti, Kur'an muallimi, dîni öğretip tebliğ eden her hanki bir müslümanin, en iyi ve en güzel söz, amel ve davada bulunduğu beyan Duyurulmaktadır.

Öyle ise ey din dâvetcileri meslekdaşlanm ve ey müsltiman kardeşlerim! Bu kıymetli ameli ve o amel ile meşkul olanları, takdir edelim, îmanımızın iktizasını yapalım.

En neticeli ve uyarıcı öğütlerden biriside, ölümdür. Bir hadîsi nebevide Resulü Ekrem (S.A.V) efendimiz şöyle buyurmuştur :

«Vaiz yönünden ölüm kâfidir.» [144]

Bu hadîsi şerifin hükmü, beşer hayatında çok görülmüştür. Hâlâ da görülmektedir. Fek çok azgın ve zavallı ahlaksızlar, kendi yakınlarından ölen olunca, îkaz olub, ıslahı nefis yapanlar görülmektedir.

Ölümden ve ölenlerden ibret alıb, ıslahı nefis yapmaya çalışanlarda olmuştur.

Meselâ : Emevî halîfelerinden Ömer bin Abdul'azlz merhum, bâzı âlimlere

bana nasihat edin, dediği zaman : Alimler demişlerdirki : «Sen, halîfesin, mutlaka Öleceksin.» —Halife, nasihati bana ziyâdeleyin, diyor:

— Bâzı bilginlerde diyor:

«Ademe (aleyhisselâma) kadar babalarından hiç bir ferd kalmamıştır, mutlaka Ölümü tatmıştır. Binâenaleyh senin nevbetinde (ölüm sıranda) mutlaka gelecektir.

— işte bu cümleyi duyan halîfe Ömer bin Ahdül'aziz (R.A) ağlamıştır.»[145]

Şu halde mümin; nasihat eden âlimden, ölümden, ana babanın ve büyüklerin öğütlerinden, bela ve musibet ihtilasının derslerinden îkaz olub uyanmalıdır. Aksi takdirde cehennem ateşi ile cezalandırılır. Çünkü dünyadaki öğüt ve nasîhatcılardan îkaz olub uyanmayanlarm, en son terbiye ve öğüt yeri, Cehennem ateşidir.

Cenâbu hak, bütün mümin kardeşlerle bizleri, bu elim azabdan korusun. Amin.

Tercümesi:

232- (35) İbnİ Abbas (RA) dan menidir, dedi: Resûlüllah (S.A.V) buyurdu: -

«Benden hadis rivayetinden kaçının, ancak hadisin, hadis olduğunu bildiğinizi rivayet ediniz. Zira bir kimse, benim üzerime bilerek yalan söylerse, o kimsenin varacağı yer, cehennemdir.»

(Hadîsi, Tirmizî rivayet ermiştir.)

233- (36) Bu hadîsi, İbnl mâce; İbnl mes'ud ve câbirden rivayet etmiştir, fakat hadlsde : «Benden hadis rivayet etmekten kaçının, ancak hadisin, hadis olduğunu bildiğinizi rivayet ediniz.» Cümlesini ztk-retmemiştir.

(Not: Bu hadîsi şeriflerin, bir nebze îzahatı, birinci cildde ve bu cildin baş tarafında 198-199 hadîsi şeriflerde zikredilmiştir.)

Tercümesi:

234- (37) İbniAbbas (R.A) den mervîdir, dedi î

ResulüUah (SJV.V) buyurdu:

«Bir kimse, Kur'an hakkında (Kur'anı kerimin hükmünde) kendi ile hüküm beyan ederse, o kimsenin varacağı yer, cehennemdir.»

Diğer bir rl vâyetde:[146]

«Bir kimse, Rur'anda (Kur'aıun hüku^ı^ ^ugisi olmadan derse-(hüküm verirse), Mak'adıni (oturak ve minderini) cehenneme koy-, sun (varacağı yer cehenemdir).»[147]

Îzahat

Yani, her hangi bir kimse, luğat ehlinin, Şer'i şerife mutabık; arafr-ca kavâid, tefsir, fıkıh, hadis, sebebi nüzul, nâsıh ve mensuh gibü ilimlerin ehillerinin nakil ve beyanlarını araştınb Öğrenmeden, kendi nefsinin arzusuna göre Kur'an âdetlerine mâna verir ve hükümler çıkarırsa, nakla uygun olmayacağından kendi reyinde hata ve yanlış hükümde bulunur. Çünkü, aklın, kendi başına hakikatleri doğru bir şekilde anlaması, imkansızdır. Yanlış hüküm veren böyle kişinin varacağı, yer, hadîsi şerifde belirtildiği üzere, cehennemdir.

. îşte bu sebebden Kur'ana mâna verib hüküm beyan edecek kim-se^mutlaka arabî luğat, sarf, nahiv, mantık, maâni, beyan, bedî, tefsir, fıkıh, hadîs ve bunların usullarını bilmesi gerekir. Bilhassa nurlu asrın ve oruı tâkib eden asırların müctehidlerinden ashab, Tabiîn ve tebe-i tabiînden olan mûfessir, muhadis ve fakihlerin nakıllanm ve beyan ettikleri hükümlerini, iyi öğrenib âyeti kerimelere mâna verib hüküm beyan etmekte isabetli olmasını sağlamalıdır.

Selefi sâlihînin bilgilerine ve Kur'an diline vâkıf olmayan kimse, Kur'an kıssalarını, müteşâbih âyetleri ve Kur'an ahkamlarını hakkı ile bilib isabetli beyanda bulunamaz.

Bu izahatın daha genişi, birinci cildin 195, hadîsin îzah bölümünde zikredilmiştir.

Tercümesi:

235- (38) Cündüb (R.A) denmervîdir,dedi: Resûlüllah (SJLV) buyurdu:

«Bir kimse, Kur'an hakkında kendi reyi (kendi görüşü) ile hüküm beyan ederse, isabet etse dahî, elbette o kimse hata etmiştir.» (Hadîsi, Tirmizî ve Ebû Dâvud rivayet etmiştir.)[148]

İzahat

Râvî Cündüb (R.A), kendisi «Cündübül hayr» lakabı ile lakablan-mış ve künyesi Ebû Abdillahdır. Bağlı olduğu silsile ve sülâle, Cündüb bin Abdillah bin Süfyan elbecelî el'alakî veya el'alefî dir.

Becîle kabilesinin bir batru olan alaka aşîretindendir. Peygamber efendimizin ashabmdandır. Kırk üç (43) hadîsi şerif rivayet etmiştir. Cihad maksadı ile bir zaman küfeye gelmiş, sonra Basraya geçmiştir. Oraya mıs'ab bin Zübeyr ile beraber girmiştir.

Küfe ve Basra tâbiîninden pek çokları, bu zatdan hadis rivayet etmiştir. Bu cümleden olarak Hasanı Basrî ve ibni Şîrîn Hazretleri hadis rivayet etmişlerdir. Mis'ab bin Zübeyr (R.A) m fitnesi ânında vefat etmiştir. Allah ondan razî olsun.

Hadîsi şerife, çok dikkat etmek gerekir. Zira şeriat ilmini anlayabilecek bir ilmî bilgisi olmayıb, sâde kendi görüş ve düşüncesi ile Kur'ana mâna verib hüküm beyan eden kimse, rey ve hükmü isâbetde etse, yine kat'iyyet ve kesin bilgi ile hüküm verilmediğinden hatalıdır. Tahminî, kararlamaya ve zekâya dayanılarak verilen hüküm, çok büyük günah ve tehlikelidir.

Bir üstdeki hadîsi şerifin îzah bölümünde bir kısmının isimlerini saydığımız ilim dallarının, en az onbeş (15) adedini bilmek gerekir. O onbeş ilmin isimleri şöyledir :

«Lügat, sarf, nahiv, iştikak, meânî, beyan, bedî kıraat, esbabı nüzul, kıssalar, Nâsih, Mensuh, fıkıh, hadis, v& tefsir ilmi ile bütün ilimlerin bir ilâhî bağışla olmasımda bilmektir.»

İşte bu saydığımız ilimlere vâkıf ve âlim olan her bilgin kişi, Kurbana mâna verib tefsir edebilir. Bu bilgilere sahib oldukdan sonra Kur1-anı kerîm âyetlerine rriâna verib tefsir ettiğinde, isabet ederse, iki se-vab alır. Hata ederse, bir sevab alır. Yani, Şer'i hükümlerin istinMtın-da müctehidlerin ictihadları karşısında aldıkları ecir gibi,

olur. Çünkü bütün ilmî gayreti ile çalışib. emek sarf etmiştir. Hakkın izharı için sıkıntılara mâruz kalmıştır. Böyle oluncada, ilâhî ecre nail olmak, hakkıdır.

Evet ilmî otoriteler, Kur'anı kerime mâna verib tefsir edebilirler. îlmî otoriteye sâhib olmayanlarda, bildikleri ile amel eden ilim sahihlerinin tefsirlerini okuyub onların beyanlarını nakledib açıklamalıdırlar.

Tâkib edilecek yol ve hakikat böyle iken, bulunduğumuz asırda pek çok

sivri akıllı, ilim zırhına bürünmüş câhillerin ahkam keser davranış ve iddialarına şâhid olduk ve hâlâda oluyoruz.

Kur'an âyetlerine kendi rey ve görüşlerine göre mâna verenler olacağını bilen Peygamber efendimiz, izahına çalışdığımız mübarek sözü gibi pek çok sözler buyurmuştur.

Kur'anın lafız ve mânasına hiç muvafakat etmeyen ve münâsebeti olmayan tevillerle mâna verenler, zaman zaman görülmüştür.

Meselâ : Râfiziler (Şiîler), sûre-i Rahmanda «Elbahreyn» kelimesini, «AH ve Fâtmıa» olarak tevil etmişler. Keza yine aynı sûrede, «EI-lûlü-ü vel mercan» kelimesinide «Hasan ve Hüseyin» ile tevil etmişlerdir. Bunların bu tevilleri, nefislerinin arzusuna uyub cahillik ve ahmaklıklarından başka bir şey değildir. [149]

Bunlar gibi arzu ve emellerine göre, âyeti kerimelere manâ veren câhillere,_günümüzde pek çok rastlanmaktadır.

Yüksek mevkide bulunan ve kendisini ehli takvadan sayan câhilin birisi, Araf sûresinin yüz yetmiş dokuz (179) uncu âyeti kerimede insan ve cinnîlerden kalbleri olub anlamazlıkdan gelen, gözleri olup görmezlikden ve kulakları olup duymazliMan gelenlerin cehennem için yaratıldıkları beyan buyurulan âyeti kerimeye :

«Efendim bizler ne yaparsak yapalım. Biz cehenneme gitmeyeceğiz.. Allah bizi ateşe atmayacaktır. Çünkü Allâhü teâla kitabında cehenneme atmak için âhiretde yeniden kalbsiz, gözsüz ve kulaksız insanlar ve cinnîler yaratacaktır... gibi» Câhilce mâna verib hüküm beyan ediyor.

Bu sapığın beyanı her yönüyle yanlış ve batıldır. Zira suçsuz yeni yaratılacakların azablanmasmda hâşa Allanın zulüm yapmasından bahsediyor.

Samda bir zatdan dinlemiştim, diyorduki:

«Bizim burada bir zındık dede vardı, yer yüzünde yaşayan bütün insanlar cennete girecektir. Çünkü insanlar keremli ve şerefli olarak

yaratılmıştır... gibi... ifâdeler de bulunur ve delil olarakda insanların suret ve endam bakımından bütün varîıkdan daha biçimli ve iyi şekilde yaratılışa olduklarını beyan eden âyetleri-okuyor.»

Böyle sapık ve zındık düşünceli adamlar, her asırda olmuş ve kıyamete kadar olacaktır. Çünkü Peygamber efendimiz,-bu ümmetin yetmiş üç (73) fırkaya ayrılacağını ve yetmiş ikisinin cehennemlik olub, kendisine ve ashabına tâbi olan tek bir fırkanın cennetlik olacağını muhtelif sözlerinde buyurmuştur.

Bu hususu beyan eden hükümlerin biraz genişi, birinci cildin 342. sahifesinde ve «îslamda Evliya Mes'elesi ve Hârikalar» adlı eserimiz-dede zikredilmiştir.

Meslekdaşlarla bir toplantıdayız, birisi geldi konuşuyor. Sözü çevirdi evirde îctihad meslesine getirdi. Günümüzde direk âyet ve ha-disden hüküm çıkararak, mutlak ictihad iddiasını söyledi. Bu iddiayı savunan aynı adam, Kur'anı kerimin âyetini yazılan not defterinden yanlış okuyordu. Ezbere değil yüzünden dahî doğru okuyacak kabiliy-yet de değildi. Kur'an âyetlerinin harekeleri kaldırılsa veya harekesiz olarak yazılsa, doğru okuyamayacak kâbiliyyeteydi. Hadîsi şeriflerin mânalarını, altındaki tercümelerini okumak suretiyle beyan ediyordu. Gözünü satırdan kaldırınca hemen ayağı kayıyor, yanlış mâna veriyordu. Bu haliyle okumuş câhil utanmadan ictihaddan bahsediyordu.

Top yekun meslekdaşlar, cahilliğini, rezilliğini ve bu mes'eleleri konuşmaya dahi hakkı olmadığını en kesin ifâde ve beyanlarla anlatmışlardı. Kendiside o mes'eleyı açtığına çok ve çok peşiman olmuş ve özür dilemişti.

Aynı tipde ve aynı kâbiliyyetde veya bir az şeytanî bilgisi olub amel ve ahlakı sıfır denecek derecede pek çok fâsıklar, kendilerini allâme görerek, zaman zaman söz,yazı ve iddialarla bu fikri ortaya atmaktadırlar. Öyleleri varki, güya sosyoloji, Pisikoloji ve hukukçu âlimlerinden müteşekkil bir ictihad şûrasından bahsedenler, maalesef görülmektedir. .

Günümüzdeki hukukGUİann, iktisadcı, sosyoloji ve pisikoloji bilginlerin pek çokları, inanç, amel ve ahlak bakımından islamla bağdaşmayacak şekildeki hal ve durumları meydanda iken, nasıl bu iddia ortaya atılıyor?. Hatta bunlardan bir çokları, islamı ve müslümanları «Şeriat ve şeriatçılar» diyerek kötüledikleri gayet açıkdır. Müslümanları, kâfirlerden aşağı gören tipinden kişilerdirler.

îmanın esaslarına inanmayan, îslâmm şartlarını yaşamayan, kitap ve sünnetin dillerini ve icmâ-i ümmetle kıyası fukaha hükümlerini bilmeyen ve bu hakikaüara inançlı saygılı ve bağlı olmayan bir takım ilim zırhına bürünmüş fâsıkların ve belkide kâfirlerin, islam hakkında ictihad iddiasında bulunmaları, ya delilik, ya fesadlık, ya mülhidlik ya zındıklık ya ahmaklık ya cahillik, ya abdallık ya fasıklara dalkavukluk yapıp dinde taviz vermek veya şeytan öuzaklı hak hukuk ve islam düşmanlığı yapmak olabilir. Başka nasıl îzah edilebilir?.

Asırlarca evvel geçen ve nurlu hayata günümüzden, çok ve çok yakın zamanda yaşayan, gerçekden âlim ve ilmi ile âmil olan âlimlerden imamı Gazzâlî, âmidî, ibni hâclb ve Fahruddini Râzi gibi merhumlar, mutlak ictihad hakkını kendilerinde bulamadıkları gibi, hicri dördüncü asırdan sonra ictihad

yapacak kabiliyyetlerin gelmediğini ve geiemiyeceğini savunmuşlardır. Yani ictihad kapısı kapanmamıştır ve fakat ictihad yapacak kabiliyyetler gelmemiş ve gelmesi güç-dür, demişlerdir.

Ashab, tabiîn ve onlardan sonra gelen müctehidlerin yaptıkları mutlak ictihad hükümlerine, «Mes'eleyi mes'eleye ictihad etmek» her devirde olmuştur ve hâlâda olmakda ve olabileceği beyan edilmektedir.

Bu yol açık ve bu yolu anlayıb hüküm beyan etmek, ehilleri için daha rahat ve kolay olduğu ortada iken, teklikeli ve güc yolu savunmaya gerek yoktur. Hak ile meşkul olan ve hakkı savunan gerçek din âlimi, elbette bu ana cadde hâlini tâkib eder, haddini bilir. Kendini dünyada, fâsık ve tacirlerden sakınır, âhiretdede cehennemlik olmak-dan korur.

Zira günümüzde böyle mutlak ictihaddan bahsedenlerden, bâzılarım, gayet açık şekilde görmüşüzdür. Cenâbu hak Kur'anı kerimde : «Eğer (Faizciliğe) tevbe ederseniz, mallarınızın başlan (hiç fazlalık olmadan ana sermayeleriniz) yine sizindir.» Buyurmakda iken, tutuyor, «Faiz helâl» diyerek hüküm kesiyorlar ve bu hükmü kesenler, sözde ilim adamı geçiniyorlar. Halbuki görüldüğü ve bilindiği üzere, mal, para ve emsalini veren kimseler, hiç bir fazlalık olmadan başı basma, ölçüsü ölçüsüne aynı ana sermayesini alacaktır.

(Bak, Bakara sûresi, âyet: 279)

Yukarıda 206, hadîsi şerifin izahat kısmında beyan ettiğimiz hac farizasını edâ eden müslümanlara, kurbanların harem dâhili olan mi-na ve mekke-i mükerreme veya civarında kesilmesini açıkça beyan buyurduğu ve müctehidlerde öyle yazdıkları halde, Allâhü teâla israf olacağını haşa bilmezmiş, Peygamberin ede bildirmemişde, bu şeytan kıyasîı câhiller, bu eksikliği doğrulturlarmış! güya!...

Yine bu tip fâsıklardan, «Ebû hanife dalâlette idi, Ebûl Hasan'eTEş'-arî dalâlette idi ve Ebû mansûrî matûrfôî dalâlette gibi...» Cümlelerle hak yolcusu müctehid ve fakihleride tahkir ederek kötü telkinde bulunanlara, söyleyenlere ve yazanlara rastlanmaktadır. Meseleleri bizzat sorulmuştur.

Bir çok fesadlıklar karşısında susub, sanki bu müctehid zırhına bürünmüşlerden biriside âyeti kerimelerin açık hükümleri karşısında muhalif hükümleri kesenleri, destekler ve tasdikler durumda Mecellenin, «Mevridi nasda, içtihada mesağ (cevaz yolu) yoktur.» Kanunu olan onbeşinci (15). maddesini eleştiriyor. Güya insanın çalışmasını ve ictihad gayretini sönöürürmüşde, onun için bu madde bağlayıcı imiş.

Evet mecellenin bu maddesini böyle mütalaa eden kişilerde, Kur'a-nın açık ve kesin hükümlerine muhalif beyanlarda bulunan, makam ve mansıb için

sefihlerin arzularına göre fetvalar uyduran, sahte müc-tehidlerdendirler. Haksızlığın karşısında dilsiz şeytan gibi susarlar. Fakat sefihlerin nefislerinin arzularına göre dinde taviz vererek bir takım haram ve helâl hakkında hükümler keserler.

Bu kaideyi bağlayıcı demekle, Kur'anı kerimin, zina, içki kumar, yalan yere yemin, iftira, haksız adam öldürmek, faizcilik, çıplanmak, zulüm ve emsali haram ve yasaklar hakkında kesin hüküm beyan eden âyetler karşısında, şeytan kıyası yapıp güya ictihad yapacaklar! Milleti islâmiyeyi şaşırtıp bâtıla ve belkide küfre sevk edecekler;

Keza yine beş vakit namaz, zekaf, oruç, hac, adalet, doğruluk, Emanete riâyet, bunları yapmayanların kötülükleri ve haramları işleyenlerin cezâ-î müeyyideleri gibi hükümler, Kur'anı kerimde açık bir şekilde kesin hükme bağlanmıştır. Böyle âyetler hakkında Hz. Peygamber da-. hî ictihad hakkına sâhib olmadığım beyan etmiş iken, bu câhiller, utanmadan ve Allahdan korkmadan nasıl olurda kesin hüküm beyan eden âyet ve hadîsler hakkında, ictihad iddiasında bulunurlar?

îctihâd yapmaya nasıl cesaret ederler? Hayret ediyoruz. «Elcâhilü cesurun - Câhil, cesaretlidir.» Denilmiştir. Sahabe ve tabiînden olan müctehidlerinde, cesaret edemediği kesin ve kad-î âyetler ve hadîsler hakkında içtihada kalkışmak, elbette cehaletin eseridir.

Selefi Salihînin yazmış oldukları kıymetli eserlerini okumakdan, okursa anlamaktan âcizdirler. O dev büyüklerin kendilerinin değil, kızlarının ve hanımlarının dahi karşılarında, ulûmi şer'iyyeden konuşmaya hakkı olmayacak derecde âciz, cılız ve hiç olanlar, utanmadan allâme kesiliyorlar.

Selefin tâkib ettiği ehli sünnet , yolunu yıkmak için adetâ seferber olmuşlar. Her biri ayrı ayrı kanaldan, ayrı ayrı fikir ve iddialarda müslümanları ve körpe dimağları, manen ve fikren zehirlemeğe veya kötü telkinlerle doğru yoldan saptırmaya çalışıyorlar. Kesin nas varid olmuş âyetler haklarında muhalif hükümlerde bulunmak, Allah muhafaza küfür olur.

Kur'anm'açık ve kesin şekilde hüküm beyan etmediği, fakat işaret, delâlet ve muktezâyi hal gibi usulda beyan edilen tevil ve tercih yollarıyla zaruret durumlarmdaki mes'elelerde ictihad etmek, bütün selefin takib ettiği yoldur. Yukarda saymış olduğumuz bilgilere hâiz olan, imanlı, ihlash, adaletli, hakkın müdafi ve bildiği ile âmil olan her fakih ve şerîat âlimi, hüküm beyan etmeye, ister meseleyi meseleye kıyas yoluyla olsun, ister âyeti kerime ve hadîsi şeriflerdeki tevil ve tercihi gerektiren hallere binaen olsun, muktazâyi hâle ve zarurete göre hüküm beyan edebilir ve fetva verebilir. Ancak bu beyan ve fetva

verilen hükümler hakkında, selefi sâlihinden olan din âlimlerinin beyanı var ise, onlara dikkat edib o yola îemessük etmek en doğrusudur.

Zira usul ve fıkıh kitaplarında denilmiştirki:

«Vazîfetüı avam, Ettemessükii bi akvalll fukahâ-i = avâmm vazifesi, fakihierin (Şerîat âlimlerinin) sözlerine (fıkıh kitaplarına) te-messök edib sarılmaktır.[150]

«Efendim biz avam değiliz, âlimiz» diyeceklerdir. Çünkü kendilerini müctehid derecesinde ve hatta onların fevkinde gören kendini bilmedik câhiller, böyle diyecklerdir. Ana kaynaklarda, müctehidlerin, mukallit ve fakihlerin derece ve mertebeleri uzun uzun yazılmıştır. Biz onlardan hulasa edilerek yazılanlardan bir kaçını kısaca nakledelim.[151]

Müctehidlerin Tabakaları

«fimi abidln» adlı büyük fıkıh kitabında müctehidlerin tabaka ve dereceleri üç şekilde olduğu beyan edilmiştir.

a) Müctehidi mutlak (mutlak müctehid) veya müctehid fişşer'i denilerek direk âyet ve hadisden hüküm-istinbat eden müctehidlerdir. Bunlar dört mezheb imam-ı gibi büyük âlimlerin koydukları esaslar ve tesis ettikleri usullarm mesleklerine tabî olan mümtaz kişilerdir.

b) Mezhebde müctehidlerdir. Bunlarda, imam-ı Ebî Yûsuf ve imam-ı Muhammed rahimahullahlar gibi büyük .müctehid imam-ı Azam-ın talebeleridirler. Üstadlannın kaide ve usullanndan hüküm istin rac ederler. Asıl kaide ve kanunda üstadlanna mudhâlefet etmezler. Ancak bâzı furûu amel mes'elelerinde muhalefet ederler. Diğer müctehidlerin talebeleride, aynıdır.

c) Haklarında nas varid olmayan Meselelerde müctehlddlrler :

Bunlarda, Hassaf (261), Ebî Cafer ettahâvî (321), Ebil Hasan el kerhî (340), Fahruddînî kadıhan (593), bnnlann emsali âlimlerdirler. Bunlar, ne asüûa ve ne furftda muhalefet etmeye kadir olamazlar. Ancak bunlar, asıl ve kaidelere muvafık olarak haklarında nas vârid olmayan (kesin kaide ve hüküm beyan edilir ^yen) mes'elelerde hüküm istinbat ederler (yani, mes'elelerden diğer mes'eieleri istihraç edib çıkarırlar').

Bu her üç tabaka hakkında bir nebze malumat, «Akaid manzumesi» adlı ishakı zencâni ile mâruf olan eserde vardır. Aynı eserden naklen «Mâlfa&â Tercümesi» adlı eserimizin birinci cildinin baş tarafında zikredilmiştir.[152]

Fakihlerin Tabakaları

Şimdi «tai Abifiln» adlı eserin birinci cildinin devamında tukaha-nın (iakihlerin) tabakaları şöyle sıralanmıştır:

a) Mttctehiöîeri îeklid eteı fakihlerin birincisi «ashabı tahric»

tabakasıdırki, enli tervicde denir. Bunlarda, imam-ı kerhîiün talebesi cassas ismiyle mâruf EM Bekir er Razî (370) gibi büyük fakihlerdir.

Bu tabandaki zatlar, asla ve kat'â ictihadda bulunmaya Kudretleri, kifayet etmez. Fakat asıl kaideleri ihata edib kaidelerin alındığı ve dayandığı mehazları ezberleyib bildiklerinden, mes'elenin iki ciheti olub bir taralı açıklanmayı!) her iki yönünde mübhem olanın mücmel yönünü tafsil edib tercih etme kudretine sahibdirler.

Aynı zamanda bunlar, mezheb sahibinden veya müctehid derecesinde olan ashabı kiramın birisinden hüküm nakledebilirler, imamdı HgŞhîiita tahrici ve Ebu Bekir er Râzinin tahrict bu kabil eserlerdendir.

b) F&kUüerin ikinci tabakası, «Ashabı tercih» dir. Bunlarda, müc-tehidleri taûclid eden, ebul Hasan.el KadÛri (428) ve Hidâye satıiM şey-huüslam Burhânaddîn el Murgînânî (593) gibi Fuüûlu ulemâdır.

c) Fakihlerin Üçünca tabakası, «ashabı temyiz»»dir. Mukallitlerden olan bu zatlarda, müteaıhhirin ulemasından mûfeîier fıkıh metinlerinin sahibleridirki, yazâıklan metinlerde-, ekva (daha kavî),t kavî, zait zahirî rivâyef zahirî mezheb ve nâdir, hükümlerin aralarım ifemyiz edib beyan etmişlerdir.

Bunlarvkenz sahibi (710), muhtar (683), vikaye ye mecmâ (694) sahibi g&i sahüı ve muteber f^oh metinlerinin müellifleridirler. Bu fasihlerin hal ve şanlan, eserlerinde mevcut sözleîi ve zaif rivayetleri nakletmemektîr.

d) Mukallit fakihlerin dördüncüsü. Yulardaki yazılanların vasıf ve kudretlerine kadir olamayan, yağlı ile yağsızı fark edemeyen ve sağ ile solu temyiz edib ayırd edemeyen, belkide geceleyin kütük kapanlar gibi, rast gele

bulduklarını toplayan tipinden kimselerdir. Bunları taklit edenler ve edecekler için, tamamen ve külliyyen helakdir.[153]

tbni Abidin Merhum «Fetevâyı Hayriye» isimli eserden naklen şu cümleleride yazıyor:

«Şüphe yokki, elbet bir meselenin râcihmi mercuhundan ve zail ile kuvvet bakımından mertebelerinin ihtilaflı yönlerini bilmek, ilim tahsil eden kimselerin ilmi tahsil etmeye sarılacakları emellerin en son mertebesidir.

— Binâenaleyh müîti ve kadıya farz olan; cevab vermede, tesbitli olmalı (bir delil ve kaynağa dayanmalı) ve bir şey hakkında, «helâl ve Haram» demekle, Allâha iftira etmekten korkarak rast gele vermemelidir. Hevâsına ve şehvetine tâbi olması ve büyük musibet olan mala meyletmesi, haramdır.

— Zira kötü amel ve emeller, cesaret edilmeyecek derecede büyük bir işdir. Bu büyük kötü işe, ancak azıtmış olan bütün câhil kimselerin yapdıkları (veya yapacakları) şeydir.»[154]

îbni Abidin merhum «Mecmuatürresâil s. 32» adlı eserinde, îmam-i Ebî Yûsuf-un Imam-ı Azamdan (R.A) rivayet ettiği şu satırları yazıyor : İmamı Azam rahimehullah dedi:

«Bizim sözümüzün nereden (hangi âyet, hadis ve icmadan) aldığımızı bilmeyen kimseye, fetva vermesi helâl olmaz.»[155]

İmam-ı Azam rahimahüllahla onun talebeleri, Ebi Yûsuf, med, Hasan bin ziyad, Züfer (R.A) ve emsali zevatı kiramlarda aynı hükmü beyan etmişlerdir. Hatta yakın târihin âlimleri de, bu hükme bağlı hükümlerde bulunmuşlar. Yani, kendilerinin beyan ettikleri hükmün, hangi âyet ve hadisden istinbat ettiklerini ve hanki kaynakdan aldıklarını bilmeyenler, onların fetvasından bahsetmemelerini, butnır-muşlardır.

îman Şâirimiz Mehmet Akif merhumu dinleyelim:

Bakın ne günlere kaldık; ya beşr ya altı kopuk, Yamaklanyla beraber ki hepsi kılkuyruk. Utanmadan çıkıyor, içtihada kalkışıyor! Bu hâle karşı tahammül hakîkaten pek zor. Harimi Dîn-i Mübînin ahır değil... Oradan, Çekilde kendine bir saha bul, behey nadan! Kilitli bir kapı var orta yerde anlaşana: Harem - sarây-i diyanet değil, dalan dalana Nasılki her kapının ayrı bir anahtarı var. Onunda var. Bunu idrâk eder birinci nazar. Nedir mi? Anlatayım: Sizde olmayan irfan, Biraz haya edin, Öyle ise şaklabanhkdan! Kilitlidir kapı «Ummî duhât» için, amma, Kıyâm-ı haşre kadar ictihad eder «ulemâ». Evet şeraiti mevcud olunca insanda;

Ne kaldı men'edecek içtihadı, meydanda?
llel-ebed yetişir müctehid bu ümmetten;
Şu varkı: Çıkmalı ferdây-ı nura zulmetten.
Kıyası faside bir kerre eyleyin dikkat!
Süveyş'i açtı herif... Doğru... Neyle açtı fakat?
Omuzlamaklanu? Heyhat! öyle bir fenle,
Ki bir ömür telef etmiş p fenni tahsile.
Düşünmüyor bu kopuklarki: müctehid geçinen,
Zamanının Olacak muktedâsı irfânen;
Kitabı, sünneti, icmâ-ı sağlam anlayacak;
Hilafı yoklayacak, İhtiyacı kollayacak.
Ne İçtihadı yapar, yoksa, bir alay- zimmî,
Kadar nasîbe-İ fıkhîsi olmayan- ümmî?
Kuzum, eşek nalı yapsan: bir usta çingenenin,
Yanında uğraşacaksın, başında mengenenin.
Peki, liyâkati fıtrîsi âdemin sâde,
Kifayet eylemiyorken bu en hasis işde,
Ya içtihada nasıl kalkıyor bu sersemler?
O içtihada ki: dünya kader ulûm ister![156]

Yukardaki hükümlere riâyet etmek amelî mesele ve hükümlerdedir, îtikad'ye îm'ari meselelerinde katiyyet olması lazım olduğundan, orada taklid ve nakil değil, doğrudan doğruya kat'î ve kesin bilib inanılması gerekir. Her ne kadar mukallidin îmanı sahih olursada', büyük günah sahibidir. Onun için îmanda en muteber ve sahih olanı/ aklî ve naklî delillerle öğrenib inanmaktır. Bu hüsusda îtikad ve usul kitaplarında daha geniş malumat, vardır. Birde, «Islâmda Evliya rnes'eJesi ve Harikalar» adlı eserimizde zikredilmiştir.

Şimdi yukardan beri naklettiğimiz hükümlere çok ve çok dikkat edelim. Din ve şeriat mes'elelerinde hüküm verenlerin ve hüküm beyan edebileceklerin, derece ve mertebeleri, nasıl îzah edilmiştir. Birde yedi tabakanın sonuncusu mertebesinde, belkide onlardanda aşağıda olanlardan günümüzde, birinci derecedeki müctehidlerin yetgili olmadıklarını beyan ettikleri kesin âyet ve hadis hükümlerinin hilafına beyanda bulunmakdan çekinmeyen; kendini ve1 haddini bilmeyen zavallıların hallerine bakalım.

Bu iddiada olanlardan öylelerine rastlanmıştırki sakal yok, büyüğe saygı yok, namaz, abdest rast gele, camiye cemaata gitmez, karısı ve kızı çıplak, başı açık ve islâmî Icryâfeti olmayan yabancı kadınlarla yan yana iş görüb ve hatta

çay içip, ekmek yeyib, yabancı kadınla el sıkışrhadanda çekinmezler. O gayri meşru hayatlarına islârm uydurmak için, şeytan kıyaslarına kalkışırlar.

Böylelerinin zuhur edeceği, kendisinin malumu olan ashabdan, müfessir ve fakih lbni mes'ud radıyallahü teâla anh şöyle demiştir :

«Aîeyküm bilatik –

—Eskiye (eski âlimlere ve eserlerine) sanlınız.»[157]

Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem devrinde fetva vermeye yetgili olan lîu büyük dahî sahabe îbni mes'ud * Radıyallahü anîun, kıymetli sözünün yaşantısı, «eski eserler» adı altında yazma kur'anı kerim ve dînî eserlerden tutunda, halı, kilim, çaîh, taş, cami, medrese, hastahâne ve emsali eserlerin maddî yapı ve îmal değeri çok kıymetlidir. Maddeci ve dünyacılar, buna hayrandırlar/Teamül aynı şekilde devam etmektedir.

Keza islâmı yaşayan ihlaslı din âlimleri ye müslümanlarda, selefi s&ihine ve eserlerine saygılı ve onların, kıymetlerini takdir. edereK yazdıkları eserleri, okumuşlar, okutmuşlar, şerhler ve haşiyeler, yazmışlar. Okurken okuturken ve eserlerini şerh edib açıklarken, devamlı rahnfetle anmışlar ve gerekli takdiri, bir vazife bilmişler.

Hak yolcusu- din âlimleri kendilerinden evvel geçen sahabe, tabiîn, teba-ı tabiîn ve devam edib gelen müctehid, müfessir, fakih ve muhaddisleri ve eserlerini takdir edib tavsiye etmişlerdir. Ancak selefi

sâlihîn efendilerimizin devirlerinde çıkan bâzı sapıklara ve onların fasit düşünce ve iddialarınada, dikkat edilmesini eserlerinde belirtmişlerdir. Bizler, o büyüklerin yazdıkları eserlerden faydalanarak islamı yaşamaya çalışıyoruz.

Büyüğe saygı, küçüğe şefkatla ssvği, islamın prinesibidir. Hal böyle iken, bulunduğumuz asırda, kendilerinde renk gören bir kaç ilim dalından bir şeyler bilen şeytân kıyaslılar, sahabenin adını söyler ve yazarlarken, tarziye' (RA. ve Rahimahullahı) getirmedikleri gibi, Hazret ve emsali saygı değer kelimeleri söylemiyorlar, yazmıyorlar. Onlara ve. hükümlerine karşı terbiyesizce davranış ve beyanlarda bulunanlar maalesef görülmektedir.

Meselâ : Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali Radıyallahü anhümlerin isimlerini söylerken sanki halkdan bir kişinin adını söyler gibi, Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali derler ve yazarlar.

Şimdi ey meslekdaşlanmız ve ey ilim irfan yolcusu gerçek mücâ-hid genç ve dinç kardeşlerimiz! Kısa cümlelerle açıklamış olduğumuz bu gerçeklere ve sizin şimdiye11 kadar okuyub bildiğiniz selefi sâlihîn efendilerimize ve

eserleriyle ilgili bilgilerinize müracaat ediniz.

Mısırda zuhur eden bâzı müfsid reforumculann; Ashab, tabiîn ve diğer büyük müctehid, müfessir ve fakihleri küçümseyen veya eksiğinden bahsedib kötüleyenlere rast gelirseniz, aman bu müfsitler-den kaçınınz. Fijçren ve manen zehirlenirsiniz. Manevî değerlere saygı ve bağınız kopar. Bir takıin sefih ve mülhitlerin görüş ve düşünceleri doğrultusunda hüküm kesmeye kalkışırsınız. Haddinizi aşarsınız. Sapıtırsınız. Yalancı dünya için din ve âhiretinizi harab edib yıkarsınız. Sefihlere yaranmak için, dinde tâvizler verirsiniz.

Böyle oluncada hem kendiniz helak olursunuz ve hem sizin beyanlarınıza tabî olanlar, helak olurlar. Ve hem kendinizin ve sizin söz ve yazılarınıza tabî olanların vebal ve azabını çekersiniz.

Ashab ve tabiîn efendilerimizden devam edib gelen selefi sâlihîn hazrâtmdan kopub, yepyeni mûcidci edasına bürünen böyle saygısızlardan ve eserlerini okumakdan kaçmmakdan başka çıkar yol olamaz, t^unkü aslını inkar edenlerdendirler.

Hemen burada açıklamaya çalıştığımız mübarek reygamber efen-öimiz-in kıymetli cümlelerini tekrar okuyalım :

«Bir kimse, Kur'an (âyetleri) hakkında kendi reyi (kendi görüşü) Ue hüküm beyan ederse, isabet etse dahi, elbette o kimse, hata etmiştir.»

Şu halde en doğru yol, nurlu devir olan "Peygamber efendimizin asrında, ondan sonra gelen asırda ve tâkib eden asırlarda yetişmiş müc-tehid, müfessir, fakih ve muhaddis gibi dahî alimlerin hüküm ve beyanlarını rehber edinerek, kur'an dilini beyan eden, ilim dallarına vâkif olan kişilerin, hüküm ve beyanda bulunanlara tabî olmaktır.

Bir hadîsi şerifde :«insanların hayırlısı, benim bulunduğum asırda-ktler. Ondan sonra takib eden asırdakiler, ondan sonra takib eden asır-dakilerdir.» buyurulmuştur.

Yukarda geçen ikiyüz (200) ve 218 ve ilerideki 262. hadîsi şerifin izahat bölümü ile «İslama Sokulan Bİd'at ve Hurafeler» adlı eserimizin baş tarafını tekrar okuyalım.

Tercümesi:

236- (39) EnûHureyre (R.A) denmervîdir,dedi: Resûlüllah {SAM) buyurdu:

«Kur'anı kerim hakkında (Kur'anın müteşâbih hükümleri hakkında) çekişip kavga etmek, küfürdür.»

(Hadîsi, Ahmed ve Tirmizı rivayet etmiştir.)[158]

İzahat

Yani, Kur'anı kerim âyetleri hakkında şek ve şüpheye düşmek, bir birlerine karşı âyetler okuyarak cidal yapıp çekişmek veya Kur'anın âyetlerini nefsine ağır gelen kimsenin inkâra kalkışıb cidalîaşmak yoluna sapması gibi haller, küfürdür. Çünkü ilâhi hükümlere, itiraz etme veya ayıblama gibi küfrü gerektiren haller vardır.

İnsanın, aklına ve anlayışına her ne kadar gücde olsa, Kur'an âyetlerini anlamaya çalışacaktır. Kur'an âyetlerini sivri akıl veya câhil kafa ve nefse düşgünlükle anlamak çok güçdür. Anlamanın en doğru yo-],u, âyetlerin hak olduğuna inanıb teslim olmak ve anlatıp izah edecek gerçek ehlini bulup hakîkata erişmektir.

Kur'an âyetleri hakkında şek ve cidalda bulunmamak gerektiğini beyan eden bir âyet meali şöyledir:

« (Habibim!) Sende sakm bunda (Kur'anda) bir şek ve, şüpheye düşme. Çünkü bu Kur'an ve onun vaad ettiği, Rabbin tarafından hak-dır (olacaktır). Fakat insanların çoğu îman etmezler.» (Hud sûresi, 17)

Kur'an âyetleri hakkında cidallaşan kişilerden bâzılarıda, bir âyeti savunurken diğer bâzı âyetleri inkâr etme gibi tehlikelerede duçar olabilirler. Bu halde, yine ehliyetsiz ve liyakatsizliğin neticesi olduğu sidi, Kur'anda ayıb ve eksiklik arayanların fesatüklarıda olabilir.

'Kur'an âyetlerinin hükmü ve emsali mes'elelerde nizâlaşıldığm-da kitap ve sünnete havale etmek lâzımdır. Ancak kitap ve sünnete âlim bir otoriteye müracaat ederek, neticeye ulaşılabileceği muhakkakdır.

Bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur :

«Ve bir şey hakkında nîzâ edlb çekişdinizmi, hemen onu Allâh-a (kitaba) ve Resulüne (sünnete) havale ediniz, eğer Allâha ve âhiret gününe inanıyorsanız.» (Nisa sûresi, 59)

Kur'anı kerim hakkında geniş malûmat, tmamı Suyûtinih «El itkan H ulûmu Kur'an» adlı eserinde mezkûrdur.

Kur'anı kerim ve hükümleri hakkında küfürde bulunmanın yollan ve hükümleri için, îtikad kitaplarına ve fıkhın elfazı küfür bahislerine müracaat etmek gerekir.

Ayrıca tercüme ve îzah ettiğimiz «Mültekâ Tercümesi» adlı eserimizin ikinci cildinin» «Elfazı küfür mes'eleleri» bahsinde gerekli hükümler zikredilmiştir.

Tercümesi:

237- (40) Amr bin Şuayb, oda babasından, oda dedesinden rivayet etmiştir, dedikl:

«Nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellem, Kur'an hakkında kendi rey ve görüşleri ile hüküm veren bir cemaatı işitti, o anda hemen buyurdu:

«Ancak sizden evvel geçenlerde böyle kendi rey ve görüşleriyle hükmettikleri İçin, helak oldu;

— Allattın kitabının hükmünün bâzısının yerine başka fikirleri koyarak kitabullâhm hükmünün bâzısını def etmişlerdi. Halbuki Allanın kitabı, bâzı hükümleri diğer bâzısı ile tasdik etmek suretiyle nazil olmuştur, öyle İse, kftabollâhın bâzısını diğer bâzısı İle tekzib etmeyiniz.

— Binâenaleyh kttabullahdan bir şey biliyorsanız, hemen ona deyiniz. Şayet bilginiz yoksa, onun hükmünü bilen kişiye (Allâha veya bilen âlime) havale ediniz.» (Hadîsi, Ahmed ve timi Mâce rivayet etmiştir.)[159]

İzahat

Râvî Amr bin Şuayb (R.A), Muhammedin oğlu, oda Abdullaîun ve Abdullah (R.A) da Amr bin el'Asın oğludur. Yâni, Amr bin Şuayb, Abdullah bin Amr-in torununun oğlu ve Amr bin el' As-ın torununun torunudur. Sahabe değil, belki tâbiîitdendir. Hadîsi şerifi Peygamberimizden ilk rivayet eden dedesi, Abdullah bin Amr bin el'asdır. Bâzı rivayetlerde büyük dedesi, Amr bin el'as (R.A) olduğuda mezkûrdur. Vefatı, hicri yüz yirmi beş (125) de vuku bulmuştur. [160]

Bu hadîsi şerifin hükmü hakkında bir nebze izahat, birinci cildin «kitab ve sünnete sarılma Bahsi» başlığı altında ve «fslfima sokulan Bİd'at ve Hurafeler» adlı eserimizde zikredilmiştir.

Tercümesi:

238- (41) îbniMes'ud(R.A) den mervidlr,4edi:

Resûltillah(S.A.V) buyurdu:

«Kur'an, yedi harf üzerine inzal olanda ve bu yedi harf den- her âyet için bir zahir ve birde bâtın mânâ vardır. Her bir had İçinde muttali ve vâkıf olunacak ciheti vardır.» (Hadisi, îmamı Beğavî, Sünnet şerhinde nvayet etmiştir.)[161]

İzahat

Hadisi şerifde açıklavıb îzâh etmemiz gereken iki husus varmi. Birisi şu cümledir:

a) «Kardan, yedi harf üzerine inzal olanda.»

Sarihler bü yedi harf hakkında çeşitli görüş ve beyanlarda.bulunmuşlardır. Aliyyülkârî merhum yedi harf, «yedi kıraat veya yedi luğat, yahut yedi nevî

hüküm» demektir, demiştir.

Ve Şârih Aliyyülkârî hazretleri, şu satırlarıda yazmaktadır : «Harf, taraf manasınadır, yedi harf ile söylenmesi, kelimenin etrafı yedi şekilde olduğundandır.

— Denildiki : yedi harfden murat, Arab lügatinin etrail demektir. Sanki Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, buyurmuşturki^ Kur'an arabm yedi luğatı Özerine gelmiştir. Arablar için fesâhatla meşhur olan o yedi luğatda, kureyş, Sekîf, Tay'i, Hevâzen, Huzeyl, yemen ve beni temim kabîlelerinin lügatidir. Denildiki, lugatcı imamların, Bey-hakînihde tashihi, ibni-Atıyye ve ibni Abbas hazretlerinin beyan ettiği tasrihe göre, Arablanri luğatı, yediden çoktur ve fakat cevablanmıştır-ki, burada yedi luğatdan maksad, arabların fasih olan yedi luğatı üzere inzal olunmuştur. Denildiki, bütün luğattarm menşe-î kureyş lügatidir.»[162]

— Her Peygamberin kendi kavminin lisaniyle gönderildiği bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur:

«Biz {Azîmüşşan), her Peygamberi gönderildiği kimselere apaçık anlatması için, ancak içinde bölündüğü kavminin diliyle gönderdik.»(tbrâhim sûresi, 4)

Diğer bir kavildede, Kur'anın yedi harf üzerine inzal Duyurulması, «Kıraati seba» denilen yeöi kıraat üzere indirilmiştir. Netekim kıraati aşere (on çeşit kıraat) den yedi adet kıraâatcı, daha fazla beğenilib ihtiyar edilmiş kıraat imamları vardır. Onların isimleri şöyle sıralanmıştır : Asım, Hamza, Kisâî, Abdullah Bin kesîr, Nâfî, Ebû Amr ve Abdullah bin Âmir (R.A) dir. Bunların kıraati, rafî, nasb ve cer şeklindeki okuyuşa, birerde aynı harektlerin tenvinleri ile altı ve birde cezmle yedi oluyor.

işte bu yfcdi Kurrâ âlimi = kıraat imamları, her biri ayrı ayrı -kıraat okuyub beyanda bulunmaları (arafr dilinin ve Kur'an âyetlerinin' böyle anlaşılması gerektiğini beyandır. Hadisi şerifde bu hususlara işaret vardır.

Bu kıraat ehli imamlar, kelime, harf ve harekeler, gibi pek çok lâfız ve mâna üzerinde ayrı ayrı kıraat edib hüküm beyan etmişlerdir. Bu hususda kıraat kitapları ve kıraat usullan, uzun uzun. yazılmış ve ayn bir Üim dalı olarak tâlim edilmiştir. Aynı hal devam etmektedir. Meselâ : «Vel muhsanatü» okunduğu.gibi «vel muhsınatü» de okunmuştur. Yani, sad harfi üstünle ve esre ile kıraafc edib okunmuştur. Aynı kıraat usulleriyle yazılan ve etrafa sevk edilen «hattı Osman» ismiyle söylenen mushaflar, aynı mushaflardır.

Kur'anın sahabe ve tabiîn zamanında harekeleri yoktu sonra ce-hâle'tin

artması neticesinde, haccac zamanında Yahya bin yâmur {R.A 129) isimli âlim harekelemiştir.[163]

Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem zamanmda kureyş kabilesinden HaKîm bin Hişam (R.A) bir meclisde kıraat ediyor. Hz. Ömer bu zatın yakasından tutup Peygamber efendimize getiriyor ve kur'anı yanlış okuduğunu beyan ediyor. Resulü ekrem efendimiz, o zâtı din-leyor, yanlış olmayıb doğru okuduğunu ve kur'anm yedi harf (yedi şekilde kıraat olunmak) üzere inzal olunduğunu buyuruyor. Daha geniş malumat, kıraat kitaplarında mezkûrdur.

Bu yedi çeşit kıraat-ın namazda okunması, ihtilaf konusudur. Asah olan meşhur yedi Kıraatla namaz kılmak ve kıldırmak caizdir. Ancak Şaz olan kıraatlarda namaz kılmak caiz değildir. Binâenaleyh arabca okumakdan âciz olan kişi, arabcayı öğreninceye kadar fârisi (ve başka) dil ile Kur'an okuyabilir, caizdir. [164]

Bu hususda dan geniş malumat, fıkıh kitaplarında mezkûrdur.

Diğer bir kavilde, Kur'anm yedi harf üzere inzal olunması; yedi çeşit mânaya şâmil olarak gelmesidir, onlarda : «Emir, nehiy, kıssalar, misallar, vâad, vaîd ve öğütdür.

Denildiki, yedi mânadan maksad, yedi akâiddir. Onlarda; «Ahkam, ahlak, kıssalar, misallar, vad ve vaîd» dir.

Diğer bir kavildede : «Emir, nehiy, helâl, haram, muhkem, müte-şâbih ve misallar» mânasına denilmiştir.

Denildiki, «yedi harf üzere inzal olunmakdan maksad, yedi iklim, yani Kur'anı kerimin hükmü bütün âleme şâmildir. Yine denildiki, yedi harfden murad, genişlik ve kolaylık olması için kesret (çokluk) ile ifâte etmekdir. Tur beşdî merhum dediki; bütün arablara, kureyş dili ile kur'an okuması güç olacağından, kolaylık için böyle inzal olunmuştur.

b) Hadisi şerifin devam eden ikinci cümlesinde şöyle idi :

«Ve bu yedi harfden olan her âyet için, bir zahir ve birde bâtın mâna vardır. Her bir had içinde muttali ve vâkif olunacak ciheti vardır.»

Şârih Aliyyülkârî merhum hadîsi şerifin bu cümlesinin izahatında da, şu hükümleri beyan etmektedir :

«Hadîsi şerifin bu tevili cihetinden gereklidirki, kelimenin imâle, harflerin tebdili ve idğamı gibi hallerinden her bir hal için, zahir, zâtın ve vâkıf olunacak

haddin bulunmas^ gerekir.

— Denildiki, zahir, bâtın ve haddin müâ-mdan maksad,' Kur'anı kerimde ilimlerin çokluğunu vasiflamakdır. Binâenaleyh yedi harf üzere inzal olunmakdan murad, çokluk (mâna ve mefhunun bitmeyecek derecede çok olduğunu) ifâde etmektir.

Netekim cenabı hak bir âyeti kerimesinde şöyle buyurmuştur : «Eğer yerdeki ağaçların hepsi kalem olsa ve denizde arkasından yedi misli deniz daha katılarak mürekkeb olsa, yine Allanın kelimeleri (ilmi ilâhisî ve ezelî kelâmı) tükenmez...» (Lukman sûresi, 27)

— Hadîsi şerif deki, «Ehruf=Harfler, bu âyeti kerimedeki» kelimeler» menzilindedir.

— Binâenaleyh zahr (zahir), nakledib beyan edilebilen âyetin mânası demektir.

— Bâtın İse, tevil edilerek açıklanması taleb edilen âyetin mânası, demektir.

— Had=O, öyle bir makamdır ki, zahir ve bâtın mânanın her birini iktiza edîb kendisi için çizilmiş bir haddi olmayan makamdır.

— Muttalaa = Öyle bir mevkî ve mekandırki, had makamına erişen her havas kimsenin, müşerref olduğu mânanın inceliğine vukûfiy-yet mertebesidir.

— Had ve Muttalaa için bir nihayet yoktur. Zira bunların gayesi, Peygamberlerle evliyaların, Allanın sırrına mazhar olanların ve arifi billah olanların, yoludur. Keza tîbîde böylece tahkik etti.

— Denildfki, Zahir; tevili açıkça mümkin olub mânası bilinen demektir.

— Bâtın; Tefsiri gizli olub mânası müşkil olan şey demektir.

— Diğer kavilde, Zahir, lafz, demektir. Bâtın, mânâ, demektir.

— Bâzı âlimler dediki:

«Her bir âyet için, altmış bin (60.000) anlayış vardır.»

— Hz.Ali (R.A) demiştir:

«Eğer ben Kur'an tefsirinden yetmiş deve yükletmek İsteseydim, elbet yapardım.» [165]

Allâme-i Teftâzânl rahimahulalh ve bâzı muhakkıklar demişlerdirkl:

»Muhakkak naslar (âyet ve hadisler), zahirleri üzere hamlonur lar. Bununla beraber naslarda çok ince mânâlara işaretler vardır. Bu işaretlerde tarîki müştekime suluk edenler için münkeşif olurki, o mânâlar ile zahirlerini tatbik etmek mümkin olur.

— İşteJbu halde, îmanın kemâlından, sâde ve s&de irfandandır.» Bu açıklamaya dikkat etmek gerekir. Zira kur'anın zahir mânası
üe bâtın manası bir birine mutabık olmasının şart olduğu beyan edilmiştir.
«Bâtinniye» ismini alan zındıklar ise, Kur'anm, zahir manası ile bâtın'mânası değişik şekilde olur, derler. Bunlar, Firakı dâlleden- olan şîîlerdendir. Kur'anm bir zahir ve bir bâtın manası vardır ve fakat murad olan bâtm mânadır, zahir mana değildir, derler.
Meâlimüttenzilde nakledildiğine göre, denildi:
«Zahr (Zahir), Kur'anm lafzıdır. Batn (bâtın) ise, tevilidir. Mutta-lâda, anlamakdan ibarettir. Bu anlayış ve tevile mazhariyyeti Allâhü teâla, müdebbir ve mütefekkir kimselere lütfeder. Bunlardan başkalarına lütfetmediği şeylerdir, bunlar.
— Netekim bir âyeti kerimede buyuruîmuştur:

Her İlim sahibinin üstünde bir âlim vardır.» (Yusuf sûresi, 76)

Bir hadîsi şerifdede : «Kim, bildiği ile amel ederse, Allâhü teâla ona bilmediğini vâris kıldı öğretir.»
— Evet ilâhi lutufla mâna ve hüküm anlamak, niyyetin sadıklığı, hürmet ve tazimin büyüklüğü ve lokmanın tiyb (çok temiz) ligi ile olur.
Yahut zahir, ilâhi âyetlere îman edib muktezasiyle amel etmektir.
Batn (bâtın), Allah ile çok sevimli seçkin kullan arasında Mr sır plan gizli mânâdır. . ,
Netekim Ebudderdâ (R A) den rivayet oluiimüştur:
«Bir adam, gerçekden tam fakih olamaz, Tâki knrtmı kerimin ve* cinlerine (çeşitli işaret yönlerine) vâkıf ola.»
îbni mes'ud (RA) da demiştir:
«Bir kimse, evvelki ve sonraki ilimleri öğrenmek isterse, Kur'aıu kerimi okusan.»
Zahir ve bâtın manayı yanlış anlayıb savunanların fenalıkları, «îslâmda Evliya Meselesi ve Hârikalar» adlı eserimizde mezkûrdur.
Tercümesi:

239- (42) Abdullah bin Amr (R A) den mervîdlr, dedi: ResûlüUah (SA.V) buyurdu:
«tlim üçtür; ya muhkem âyettir. Yahut kâim ve dâim olan sünnettir veya

müştekim olan farzdır. Bunlardan başkası, İşte o fazladır.» (Hadîsi, Ebû Dâvud ve ibnt Mâce rivayet etmiştir.)[166]

İzahat

Hadîsi şerifde zikredilen «ilim» kelimesinden maksad, dm ilimlerinin aslı «sası mânasma olub, üç aded olduğu beyân edilmiştir.

1) «Muhkem âyettir» Duyurulmakla, mensuh olmayan veya tevil ihtimali olmayıb, belki ancak bir tevili olabilen kesin hüküm beyân eden âyet, demektir.

2) «Yahut kâim ve dâim sünnettir» demek, Resulü ekrem sal-lalîâhü aleyhi vesellemden nakü sahih ve sabit olub amel edilen sünnettir.

3) «Veya müştekim olan farzdır.»

Bu cümlenin İzahında AUyyÜlkârî merhum şu açıklamalarda bulunmuştur :

«Farzı âdilden nvırad, kıyas yoluyla nas olarak vârid olan âyet ve hadîsden doğru hükmü çıkarmak için kitap ve sünnetden hüküm istin-bat etmektirki^kitab ve sünnetin hükümleri ile amel etmenin vâcibüği-nide müsâvî plması ve hükmün doğru, isabetli olması demektir.

— Denildiki, farz âdil; kitap ve sünnete muâdil ve muvafık bu hükmün öğrenilib amel edilmesidir.

— Diğer bir kavilde, farzı âdil : Müslümanların üzerinde ittifak ettikleri (icma-ı ümmetin ittifak ettikleri) hükümdür. Buda icma-ı ümmetle sabit olan hükme işarettir.

.— Diğer bir kavilde de; -farzı âdilden murad, farzları bilmektir.

— Hulasa-i kelam mtıhakkakki edille-i şer'iyye dörttür. Ve kitap, sünnet, icma-ı ümmet ve kıyasi fukahâdır ve icma-ı ümmetle kıyası fukahâye farzı âdîl, denilmiştir.»[167]

Hadîsi şerifin son cümleside şöyle idi: «Bunlardan başkası, İşte o fazladır.»

. Yani, ilmin esası olan muhkem kur'an âyetleri, sabit olan sünnetler ve farzı âdil denilen icma-ı ümmetle kıyası fukahâdan başkalarını

bilmek veya öğrenmeye çalışmak fazladandır. Çünkü bilinmesi ve amel edilmesi farz ve lâzım olan bunlardır ve bunların beyan ettiği bilgilerdir.

Binâenaleyh bu üç ilmi öğrenmek için hankl yol ve pirensiblerle, hanki şahıs ve memleketden tahsil edib bellemek imkânı varsa, o şartlara riâyet edib öğrenmek lâzımdır. Bilhassa farzı ayn olan mes'elele-rin öğrenilmesi, farzdır. Bilinib amel edilmesi farzı ayn olan mes'eleler hakkında gerekli malumat, birinci cildde ve yukarda ikiyüz on sekiz (218) nci hadîsi şerifin altında zikredilmiştir.

Farzı ayın olan dîni mes'elelerin ilmini öğrenmek, mutlaka şart ve farz olmakla beraber, farzı kifâye, vâcib ve sünnet olan dîni mes'elele-ri öğrenmekde yerine göre farz, vacib ve sünnettir. Meselâ; cenaze namazı mes'elesi, Kur'ana hafız olmak ve tıp ilminden öğrenib cemiyete faydalı olmak, birer farzı kifâyedir. Meşru olan diğer ilim dallarıda böyledir.

îmam-ıŞâü-î (R.A) demiştir :

«İlim ikidir. Dini hükümleri bilmek için, ilmi Fıkıhdır. Bedenlerin hallerini bilmek için, tıp ilmidir»

Hal böyle iken günümüzde, okudan ve okuyanlardan pek çok kimseler, dînin; farz, vâcib, sünnet ve müstehab hükümlerini öğrenmemişlerdir. Bu seneble inançsız ve amelsiz hayatı tercih etmektedirler. Bu halleriyle fikir ve zihinlerinin isabetli bir ilim çalışmasında olduklarını zannediyorlar. Boş olan bu adamlar, bakıyorsunuz, ya yahûdîf ya hırıstıyan ya kızıl Rus veya kızıl Çin fikirlerine sapıtışlardır.

İşte Resulü ekrem efendimiz, K,ur'anm muhkem âyetlerini, sabit olan sünnetleri ve icma-ı ümmetle kıyası fukaha hükümlerini bilmeyenlerin, fuzûlî ilimlerle meşkul olduklarını beyan buyurmuştur. Za-rûratı dîniyyelerini belleyib iktizası ile amel etmeyenler, hakikati göremezler, doğruyu düşünemezler, ilâhî yardımdan mahrum kaldıklarından fuzûlî şeylerle meşkul olurlar.

Cemiyet hayatında görülen tedrisat, hoca, talebe ve neşriyatdaki zararlı cereyan, fikir, cidal ve fesadlıklar, bin dörtyüz (1400) sene evvel sevgili efendimizin buyurduğu hükümlerin tezâhurlandır. Farz ve lazım olan bilgilerle mücehhez olmayan, îman, amel ve ahlak kaidelerinden mahrum, mâneviyyat fukarası kimseler, pek çok küfür ve fesadhklara tabî olub dünya ve âhiretlerini perişan ediyorlar ve bulundukları, aile, cemiyet ve cemaat için bir baş belası kimseler oluyorlar.

Zarûrâtı dinîyyeden olan ilmi hâlini öğrenen müminler, din, fen, tıp, sanat, edebiyyat, atıcılık, ziraat ve teknik sahalarda cemiyet ve cemaata faydalı ilimlerle meşkul olmak, yine kitabımızın ve sünneti nebeviyyenin hükümleridir.

Meselâ ; Müslümanların, düşmanlarına karşı bütün imkanlarını kullanıb hazırlanmaları, bir dînî vazifedir. Bir âyeti kerîmede şöyle duyurulmuştur :

«Sizde (ey müminler!), düşmanlara karşı güç ve kuvvetininizin yettiği

kadar, her türlü kuvvet ve cihad için, bağlanın beslenen atlar (tanklar, tüfekler, roketler ve uçaklar) hazırlaymki, bununla Allah düşmanım, kendi düşmanınızı ve bu düşmanlardan başka sizin bilmeyibde Allanın bildiği diğer düşmanları, korkmasınız.» (Enfal sûresi, 60)

Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizde, bu âyeti kerimedeki «kuvvet» kelimesini; «Dikkat ediniz, elbet kuvvet atmaktır, kuvvet atmaktır, kuvvet atmaktır.» tefsir edib îzah buyurmuştur. *

Bu ayeti kerimede, inanç, ekonomi, fen, teknik, san'at ve siyâset yollarım beyan eden hükümler vardır.

Öyle ise bugün en kuvvetli atmak, uçakla atılan bombalar, füzeler, uçak savarlar, tanklar, roketler, tüfekler ve emsali âlet ve-edevatlardır. Kur'anı kerîmin ve hadîsi nebevinin hükmü gereğince, düşmanla karşılaşmadan evvel bu kuvvetler hazırlanıb, müslümanlar o kuvvetlerin en iyi şekilde kullanmasını bilmeleri gerekir. Bütün bu kuvvetler, maddî imkâna bağlıdır.

Bir misal ile anlatmaya çalışdığımız bu hükümleri bir âyet meali ile neticeleyelim:

«Yaş ve Kuru (dünya ve âhiret, hayır ve şer) her şey, bütün hükümleri beyan edici kitabda (Kur'anı kerimde) dlr.» (En'am sûresi, 59)

îman şâirimiz Metanca* Akif merhumda şöyle demiştir:

Dedikçe sen, dediler karşıdan : «inayet ola!»
Dilencilikle siyâset dönermi, bey budala?
Siyâsetin kani: servet, hayatı1 satvettir;
Zebûn-küş Avrupa bir hak tanırkı : kuvvettir. (Safahat, 267)

Diğer mısralarında şöyle demiştir:

Diyor kuran bilenler7bilmeyenler,bir değil heyhat!
Nasü yeksan (bir) olur zulmetle nur, ahya (dirj) ile emvât (ölü)?
Doğrudan doğruya kurandan alıp ilham-ı,
Asrın İdrakine söyletmeliyiz islâm-ı.

Tercümesi:

240 - (43) Avî bin mâlik el eşçe! (RA), den mervîdir, dedi : Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Kıssa ve hikaye naklederek vaaz etmeyi kimse yapmaz, ancak Emir veya vâzu nasihat etmeye memur veya riyaset sevdasında elan mütekebbir kimse kıssalar.»

{Hadîsi, Ebû Dâvud rivayet etmiştir.)

241- (44) Bu hadîsi, Dârimî; Amr bin Şoayb (R.A) den, oda babasından,

oda dedesinden rivayet etmiştir. Dârimiiün rivayetinde; «veya mütekebbir kimsem kelimesinin bedelinde, «yahut cidal ve kavgacı kimse» kelimesi yer almıştır.[168]

İzahat

Râvî Avf bin mâlik el eşceî (R.A), sanaue-ı Kiramdandır. Ebû Ab* durrahman künyesi ile künyelendiğide denilmiştir. Gatfan Kabilesine mensubdur.

Peygamber sallallâhü aıeyni veseüemle berâfier iik defa Hayber muharebesinde ve sonra mekkenin fethinde hazır bulunmuştur.

Şama gelmiş ve orada «sûkul gazalil atik» isimli sokakdafei evh*— sakin olmuştur. Resulü ekrem efendimizden bizzat altmış yedi. (67) hadîsi şerif rivayet etmiştir. Kendisinden Em} Eyyub el EnsArî, Mifeâam bin mâdî kerb ve Ebû Hureyre (RA) gibi sahabeler ve pek çok tâbîîŞ hadis rivayet etmişlerdir.

Vefatı, Abdulmelik bin Mervânın hilâfeti zamanında hicrî yetmiş üç (73) senesinde Samda vuku bulmuştur, AUâh ondan razî olsun.

Hadîsi nebevinin satır ve^ cümlelerinde mündemiç olan hüküm ve beyanları şöylece sıralıyalun i

a) «Kıssa ve hikâye naklederek vaaz etmeyi» Cümlesiyle, vaazu nasîhatda kıssa ve hikâyelerin nakledilebileceğine işaret vardır.

Evet îaır'am Kerimde «Ahsenül kasas—en güzel kıssalar» Cümlesiyle Hz. Yûsufun kıssasının en güzel kıssalardan birisi olduğu beyan îmyurulmuştur. Kur'an kıssalarının naklinin lüzumu hakkında birinci cildde hükümler vardır.

Resulü ekrem efendimiz vaazû nasihatlarda kıssa ve husyelerin nakledilebileceğine işaret buyurmasındaki hikmet, kur'anı kerimde mezkûr olan ibret verici ve uyarıcı mahiyetteki kıssalar, misaller ve haberlerin naklinin mevcud insanlara canlı bir misal olarak anlatmak çok faydalı olur. Kur'an kıssa ve misallerinin nakledilib beyan edilmesindeki gayede, îkaz ve irşad içindir.

Kur'anı kerimde, hadîsi nebevilerde kıssalar ve ashabı kiram, tâ-biîn ve selefi sâlihinde vârid olan meşru haber ve hadiseler, vâzu nasîhatda en kıymetli sermâyedir. Binâenaleyh nasîhatla meşkul olan ve olacak ehliyetli ve yetkili

kişiler, Kur'an ve sünnetten ibret verici kıssa ve haberleri nakletmelidirler. Aynı zamanda bu kıssaların hayat-da tatbik yollarını bizzat yaşayan ashab, tabiîn ve selefi sâlihin efendilerimizin hal ve ahvallarmdanda naklederek, günümüzün insanlarını aydınlatmaya ve uyarmaya çalışmak, en doğru yoldur.

Bu doğru yol dururken, bâzı nasîhatcı kişiler; delilsiz kaynaksız, islâmın esasına aykırı bir takım uydurma ve hurafe kıssaları ve hatta yalan olan isrâiljyyat kıssalarını nakletmişler ve hâlâ aynr bâtıl yolu tâkib eden uydurma kıssacilar, hayatda vardır. Zaman zaman rastlanılmış ve duyulmuştur. Batücıların sözlerini ve yazılarını konu edinerek tulûatçılığa ve çeşitli lüzumsuz ve faydasız mugalata ve cidala sapanlarda, maalesef görülmektedir.

Uydurma ve yalan kıssalarla meşkul olanlardan bir feaç oriîek misal, birinci cildin - 194. hadîsi nebevinin îzatfat kısmında (S. ^n7 _ 412 de) zikredilmiştir.

b) Hadîsi şerifin deva.ineden cümlesinde, «Vaazu nasihati ancak emir veya vaazu nasîhata memur yeya riyaset sevdasında olan mütekebbir kimse, kıssalar.» Buyurulmaklada, üç sınıf nasîhatcınm olduğunu veya olabileceğini beyan etmektedir.

Birinci nasihati. Cemiyet ve cemaatın emîri (hâkim ve reîsi) olub bütün idâri ve icra yetgileri elinde olan kimse yapar ve yapacaktır. Çünkü idare edilen insanlar, idare eden âmirinin nasîhatma daha fazla dikkat ederler, onun emir ve tavsiyelerine daha fazla bağlanırlar. Zira beyan edilen hükümlere riâyet etmeyeni bizzat cezalandırır.

Fakat hâdise ve kıssaları nakledecek emir, kendisi insanlığı ifsâd etmekle meşkui olur, İslama aykırı inanç, amel ve ahlaka sahip olursa iste o zaman o cemiyet kokmuş ve perişan oîmuşdur.

Büyükler bir sözlerinde, şöyle demişler; «Ennâsü alâ dîni mülûki hlm = İnsanlar, meliklerinin (idare eden emir ve devlet resilerinin) dîni (tabiat, yol, amel ve ahlakları) üzeredirler.^

Atalarda bir sözlerinde, «Balık, baştan kokar» demişlerdir.

Hadîsi şerifde İkinci nasîhatcıda, «Nasihata memur» cümlesiyle, vâzu nasihatda bulunmakla görevli müfti, vaiz ve hatip gibi yetgili ki- silerin nasihat edib ibret gerici kıssa ve haberlerde bulunacaklan beyan edilmektedir.

Binaenaleyh islâmm hakîkatlanm açık ifâdelerle beyan etme yet-gisi, o vazifeyi yapmakla mükellef ve muvazzaf olan nasihat ve irşad-cılara mahsusdur. Vâzu nasihatla mükellef ve yetgili olmayanların, nasihatda bulunmaları doğru değildir.

Netekim Üçüncü olarak zikredilen nasîhatçı şu cümlelerle îzah

buyurulmuştur:

«Veya nasihati, riyaset sevdasında olan mütekebbir kimse, kıssalar.»

Demek oluyorki, vaazu nasîhata ehil ve yetgili olmayan kimselerin, vaazu nasihat etriîeleri veya. nasihat etmeye kalkışmaları; nam, şan yapıb bir mevki ve makama sâhib olmak için yapmakdadırlar veya yaparlar. Aynı zamanda böyleleri, bir cidal yapmak için if sad edici ifâde ve beyanlarda bulunurlar.

Belkide böyle yetgili ve vazifeli olmayan kimseler, «Efendim Allah rızası için nasihatda bulunuyoruz veya bulunacağız.» diyeceklerdir. Ne derlerse desinler, yetgili ve vazifeli olmayanların, içlerinde gizlen dikleri ve gizleyeckleri düşünce ve gayelerini, sevgili Peygamber efendimiz beyan buyurmuşlardır.

Bu mübarek sözün tezahürleri tarihde ve insanların hayatında pek çok görülmüştür. Bizzat bizimde müşahedelerimiz olmuştur. Çeşitli nam, şan ve topluluğu temsil ettiklerini söyleyerek yetgisizlerin hallerini görüyoruz.

Adam daha okumak veya okutmakla meşkui ve muvazzaf değildir. Bakarsınız ehliyet ve liyakati yoktur. Belkide yaşayışı ve düşünceleri islâma aykırîdir. Fakat yolunu ve adamını bulmuştur. Kürsüye ve hutbeye çıkmıştır, nasihat eder. Kürsünün sahibinin rızası yoktur. İdareci mecburiyet karşısında muvakkat bir zaman için müsâadede bulunmuştur veya hiç müsaadeye falan baş vurmadan direk kürsüye veya minbere çıkmişdır, ver yansın etmektedir.

Dîni irşadı; Siyâsete, mevki ve makama, fırkacılığa, şöhrete ve maddi menfaata alet eden riyakâr bir zavallı mahlukdur, o adam.

Bu kapalı yoldan verilen bir misaldir. Şöhret düşgünü, makam, mansıb, para ve kan düşgünlerinüı, dîni maske yapıp işledikleri cürüm şekli elbet pek çokdur.

Öyle ise ey yeni yetişen genç kardeşlerimiz ve ey mal mülk ve makam hırsında olan muhterisler! Haddimizi ve haddinizi, bilelim ve biliniz. Tertemiz gaye ve yol olan irşad müessesesini, tahrib etmeyelim. Ehil ve vazifeli olmadığımız yerlerde mütecâvizlikde bulunmayalım ve bulunmayınız.

Büyükler bir sözlerinde şöyie buyurmuşlardır: «tiküîîi mekânın mekal vs likülü meydânın rical = Her makam İçin bir söz ve her meydan İçlikle yiğitler vardır.»

Haddini bilmezcesine nasîhata kalkışanlar, her sınıf ve sahada olabiliyor. Fesad gayeli adamlar, meydanı boş buldularmı, hemen allâ-me kesilirler. Emellerine nail oluncaya kadar, ulema, evliya ve hak mücâhidi yiğitlerden olurlar. Arzuları müsbet veya menfi şekilde tebâ-ruz ettimi, bakarsınız adamlar, tamamen değişmişlerdir.

îşte böyle adamlar, din için, millet için, vatan ve devlet için, çok ve çok

zararlı adamlardır.

Burada münâsebetine binâen bir hadîsi neüevî meali rraKfedelim : «Bir koyun sürüsüne (hak tarafından) musallat kılman İki aç kurdun (o sürüyü) îfsadlan (helak etmeleri), Mala ve şöhrete dfişgfin olan kişinin dînini ifsad etmesinden daha fazla ifsad edici değildir.»[169]

Yani, Mala ve şöhrete düşkün olan kişi, dînini ifsad etmekde, bir koyun sürüsüne iki aç kurdun girib * o sürüyü ifsad etmesinden daha eşed ve daha tehlikelidir.

Bu hususda bir nebze malûmat, «Islama Sokulan Bld\» ve feler» adlı eserimizde zikredilmiştir.

Tercümesi:

242- (45) Ebû Hureyre (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Bir kimseye, bilmeden fetva verilirse, onun günahı, bilmediği halde fetva veren kimsenin üzerinedir.[170]

— Bir kimse de, Mümin kardeşine bir işin daha doğrusu başka cthedde olduğunu bildiği halde eğri tarafa işaret edib sevk ederse, muhakkakki, o kimse, o kardeşine hainlik etmiştir.»[171]

İzahat

Hadîsi şerifin, birinci cümlesinde, ilmi oîmayıb âlim ve allâmelik taslayarak bilmediği halde fetva veren kimsenin, büyük vebal ve günah işlediği beyan buyurulmaktadır. Yani, bir mes'ele hakkında birisi fetva sorarf diğeride fetva verir. Fetva sorulduğunda mes'ele hakkında bilgisi olmayan kişi, bilmeden fetva verdiğinde, günah ve vebal, fetvayı verenedir. Fetvayı sorana değildir. Çünkü fetvasında yanlışlık olursa, müslümana eziyet ve zarar yapılmış ve eğri yol tarif edilmiştir.

Fakat manevî vebal ve günah her ne kadar fetva veren câhile ise-de, o fetva verilen mes'elenin sıkıntı ve zararı, riâyet edildiğinde fetvayı danışana olur. Zira

fetvanın hükmü, fetva verilen şahsın üzerinde icra edilmektedir.

En doğru isabetli yol, fetvayı soran ve soracak olan kimse, fetva vermeye ehil olan âlim ve kâmil kişiye (müftiye, naibine ve emsali yetgililere) baş vurmalıdır. Fetva sorulan kimsede, sorulan mes'eleyi biliyorsa, cevablandırmahdır. Bilmiyorsa, «Bilmiyorum» deyib, bilen ehline göndermelidir. Bir mes'ele sorulduğunda o mes'eleyi bilmeyen kişi, «bilmiyorum» demkle en kemallı ve isabetli hareketde bulunmuştur. Çünkü «bilmiyorum» demek «ilmin yansıdır» buyurulmuştur.

Fetva verme husususunda 206. hadîsi şerifde bir nebze malumat geçmiştir. Ayrıca «İslama Sokulan Bid'at ve Hurafeler» adlı eserimizin birinci cildinde misallar zikredilmiştir.

Hadîsi şerifin ikinci cümlesinin hükmüde, müslümanlarm çok dikkat etmesi gerekir. Zira mühim mes'ele ve işler için,- istişare edilecek kimselerin, iyi niyyetli, doğruyu düşünen ve- doğru yolu tarif edib gösteren tipinden temiz soylu, iyi huylu o İstişare edilecek mes'eleden anlayan kişilerden olmalıdır.

Kendisine müracaat edilib sorulan adamda, bildiği takdirde en doğrusu ne ise, onu söyleyib işaret etmesi lâzımdır. Binâenaleyh mes'ele hakkında doğrusunu bildiği halde kendisiyle istişare eden kimseye, yanîış yol tarif eder ve müslümanı ters yola iter, atar ve gönderirse, işte bu adam, hain, zâlim ve fâsık kişidir. Müslümanlardan ve ümmeti muhammedden değildir.

Zira Resulü ekrem sallallahü aleyhi vesellem buyurmuşturki:

«İstişare olunan kimse, inanılan kimsedir.»

Binâenaleyh inanılan kimse, mümine yanlış yol, tarif etmez.

Bir hadîsi şerifde de şöyle buyurulmuştur :

«Bizi aldatan kimse, bizden değildir.»

Tercümesi:

243 - (46) Muâviye (R.A) den mervîdir, dedi:

«Neblyyi muhterem sallallahü aleyhi vesellem, mugalatalardan

(Ulemanın karşılıklı sualleşmede bulunmasından) nehyetmiştir.» (Hadîsi, Ebû Dâvud rivayet etmiştir.)

Tercümesi:

244 - (47) EM Hureyre (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«timi ferâizi ve Kur'anı tâlim edib öğreniniz ve insanlara öğretiniz. Zira ben

mutlaka kabzolunub gideceğim.»[172]

(Not : İlmi ferâiz denilen mîras ilmi hakkında «Mülteka Tercümesi» adlı eserimizin dördüncü cildinde uzun hükümler yazılmıştır. Kur'an tâlimi hakkmdada, yukarda birinci cildin son kısımlarında mezkûrdur.)

Tercümesi: '

245 - (48) Ebidderdâ (RA) den mervîdir, dedi:

«Biz Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellemle beraber İdik, gözünü dikerek semâya doğru başım kaldırdı sonra dedi:

«Şu vakit Öyle bir vakittirki, o vakitte insanlardan ilim soyulur. Hatta İnsanlar, o ilimden hiç bir şey üzerine kadir olamazlar.»[173]

(Not: Bu hadîsi nebeviyi: Resulü ekrem efendimiz, hayatının son zamanlarında buyurduğu anlaşılmaktadır. Zira semaya baktığında ecelinin yaklaştığı kendine keşfolunuyor, hemen zamanın yaklaştığına işaret buyurub haber veriyor. Yani, ilâhî ekranda seyri âlem yapıyor ve görüb bildiklerini haber veriyor.)

Tercümesi:

246 - (49) EMHureyre(R.A) in rivayetinde şöyledir:

«İnsanlar (yakın zamanda) develerini sur'atla yürütüp sefer ederek İlim taleb ederler, yinede (o zaman için) medîne âliminden daha iyi bilen bir âlim bulamazlar.»

(Hadîsi, Tirmizî rivayet etmiştir ve camiasında zikr etmiştirki, İbni uyayne dediki: «O ntedine âlimi, Mâlik bin enesdir.»

— Bu görüşün aynısını, Abdurrazakda söyledi, tshak bin Musa dedi : İbni uyayneden işittim, o medîne âlimi, Ömeriyyüzzâhlddir ve is-mlde, Abdulaziz bin Abdullahdır.)[174]

Îzahat

Ebî Hureyre (RA) Peygamber efendimizden kinaye tarîki ile mev-jtûf en

beyan buyurmuştur.

Bu hadîsi şerifde bâzı hususlara işaret olduğu şöylece sıralanmaktadır : .

a) İnsanların, ilini talebi için çok hırslı ve gayretli olmaları gerektiğine veya ilim tahsiline hırsla devam etmek başarının sırrı olabileceğine işarettir,

b) îlim tahsili için uzak yolları kat edib ulaşmak için, o gün en kuvvetli vasıta deve olduğundan, devenin sur'atla yola şevki hususu beyan buyurulmaktadır. Bu teşbihli cümlede günümüzün vasıtalarından en suratlısı ile ilim tahsiline gidilmesi hususuna, işaret olsa gerektir.

c) Bu hadîsi şerifin ilk cümlelerinde yakın zamanda suratlı develerle ilim tahsiline çıkacaklarını beyan buyurmakla, yakın zamanda insanların uzak memleketlere çok sür'atlı vasıtalarla yolculuk yapacaklarına işaret vardır.

d) îlim tahsili için, her türlü sıkıntıya Katlanarak uzak mesafelere gidib ilim Öğrenmek, en ciddî ve en şerefli gaye ve amellerden olduğuna işaret olsa gerektir.

e) Birde ilim talebi için nereye gidilirse gidilsin, hiç bir kimsenin medine-i münevvere âliminden daha üstün âlim bulunamayacağını buyurmakla, kendisine en yakın zamanda o şehirde ashab ve tabiîn olmakla, ilim adamlarının ve nuru risâletin bereketi olan fâzılların bilgilerine müracaat etmenin lüzumuna işaret olsa gerektir.

Zira sahabe ve tabiîn devrinden sonra, pek çok âlîm ve fazıllar, medine-î münevvere şehrinin âlimleri etrafa yayılmakla medîne-i mü-nevverenin dışındaki beldelerde zuhur edib gelişmişlerdir.

f) Hadîsi şerifin son cümlesindeki hükümde birde «Medîne âliminden daha iyi bilen âlimin bulunamıyacağmı» buyurmakdan maksad, Resulü ekrem efendimizin bizzat kendisidir.

Yani, her ne kadar sür'atlı vasıtalarla diyar diyar dolaşıb ilim tah-sü etselerde, yine medîne şehrinde karar eden zâtı pâki Muhammed (S.A.V) gibi âlim bulamıyacaklardır.

g) Veya Medîne âliminden murad, Süfyan bin uyeyne (R.A) gibi suyuk âlimlerin büyük müctehid İMAM-ı Mâlik hazretlerinin yakın zamanda Medîne-t münevverede zuhur edib bu kemâle erişeceğine işaret vardır.

îlmi Teymiyye merhum bir eserinde şöyle yazmıştır :

«Alimlerin en efdalları, ilimlerinin çokluğu veya güzelliklerin en iyi şekilde olduğundan Ashabı kiramın ve onlardan sonra gelenlerin (tabiîn ve tebe-i tâbiînlefin) âlimleridir.

— Bununla beraber Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellemin hadi-sinin

hepsini bir kişinin ihata edib bellemesi, hiç bir İddia ile mümkin olamaz. Bak ve dikkat etki, Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem-in, hallerini, sünnetlerini ve bütün işlerini ümmetin en âlimi olan hulefâ-i râşidin (dört büyük haîlîe) de böyledir (yâni, hadîsi şeriflerin hepsini belleyip ezberleme imkanına vâsıl olamamışlardır)......»[175]

Tercümesi:

247 - (50) Yine ondan (Ebî Hureyre RJV den) mervîdir, bildiğime göre Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:[176]

«Muhakkakki, Allâhü teâla bu ümmet için her yüz senenin başında o ümmetin dînini tecdid edib yükselten kimseyi gönderir.»[177]

İzahat

Bu mübarek hadîsi nebevide de, Resulü ekrem efendimiz, kendisinden sonra gelecek asırlardaki, her yüz senenin başında dîni mübîni is-lamı, olduğu gibi safiyeti ile bilib, bildiği ile amel edib ve insanlara sünneti Bid'atdan ayırt ederek beyan edib ilmi ve ehlini aziz kılan, Bid'-at ve Hurafeleri yok edib ve Bid'at ehlini mahveden, hakkı diken bir müceddidi, halıkı zülcelâl göndereceğini beyan buyurmuştur.

Hadîsi şerifde, «Bu ümmet için» den murad ümmeti icabet ve ümmeti davettir. Yâni inanan ümmet ve İmana davet edilen kâfirlere şâmildir. Ümmet hakkında tarif ve İzah, birinci ciltde yazılmıştır.

Hadîsi şerifde, «Her yüz senenin başında» Cümlesini açıklayalım. Yani, Hicreti nebeviden veya milâdî gibi diğer senelerin her yüz senesinin ya sonunda veya evvelinde ilmin azaldığı, sünnetin yok hâle geldiği ve cehaletle Bid'atın çoğaldığı bir zamanda, bir müceddid, Allah tarafından.o millete gönderilirki, ilmi ve ehlini takdir ettirir, sünneti işler ve işlettirir, cehaletin taassubunu yıkar, Bid'at ve Bid'atcılan mahvu perişan eder.

Hadîsi nebevide «Müceddid» kelimesinin tevil ve tesbîti hususunda

ulemanın pek çok beyanları olmuştur. Bâzıları kendi mezheblerine mensub olan âlimlere «Müceddid» diyerek tevil yolunu tâkib etmişlerdir. Bâzılarıda, kendi memleketlerindeki âlimlere mûceddidlik izafetinde bulunmuşlardır.

Şâfih Aliyyülkârî merruım bu beyanlardan sonra şu hususlara dikkati çekmiştir:

«Evlâ olan, hadîsi şerifi umûma hamletmektir. Zira hadîsi şerif-deki «men=kimse» lafzı, bir kimseye ve pek çok kişiye şâmildir.

— Öyle olunca yine sâdece fakihlerede inhisar edilmemelidir. Çünkü her ne kadar ümmetin menfâati dîniyyeleri, bunlar tarafından daha çok karşılanıyorsada, ümmeti Muhammed, ülül emirden, badis ulemasından, kurrâlardan, vaizlerden ve zâhidlerdende çok kerre faydalanmakdadırlar.

Zira dinin hıfzı, siyasi kanunların (Tenfîzi ahkam ve cezaî müeyyidelerin) Ve adaletin icra ve tesisi, ülül emrin vazifesidir.

Keza ilmi kıraatcılar (kurralar) ve badis âlimleri, kur'anı kerimin inzal plunuşunu ve hadîsi şeriflerin zabdını sağlayıb öğretmekde menfaatları vardır. Kur'an ve hadis, şeriatın aslıdır. Asıl ve esas olan bu delillerin ilmi, kurra ve hadis ulemâsından öğrenilmektedir.

Vaizlerde, ümmet-e vaaz,u nasihatları ile faydalı oluyorlar ve takvaya sarılma hissini telkin ediyorlar. Keza zâhidlerde, zühtü takva yolunda pek çok faydalar sağlamaktadırlar.»

Dîni mübîni islâma; dirayetli, kabiliyyetli, ihlaslı ve metanetli âlimler, kendi sahalarında bildikleri kadar hizmet edib ümmeti irşad etmişlerdir. Öyle olunca her sınıf ve sahanın âlimlerinden, her memleketin ve her kavm ve cemaatın, her yüz sene sonunda veya başında bir müceddidi gelse, gerektir.

Şârih Aliyyülkârî merhum bu hususu şu satırlarla beyan etmektedir : .

«Benim nazarımda en açık olanı, Alâhü teâla daha âlâsını bilir, Fakat müceddid kimseden murad, bir şahıs değildir. Belki müceddidden murad, her hangi bir cemaat içinde, bir belde bir fen veya umuru tak-rîriye ve tahririye den müyesser olduğu kadar ile şer'i âlimlerin pek Çok ienlerinde âlim olan bir kişinin, o cemaatı tenvir suretiyle müceddid olabileceğidir.

— Bu şekildeki tenvir ise, dînin Şakasına, yıkılmamasma ve kıyamete kadar hükmünün yaşayıb hâkim olmasına sebeb olur.

— Şek ve şüphe yokdurki, hu şekildeki tecdid (bir müceddidin dîni ihya etmesi) izafî bir işden ibarettir. Çünkü ilim, her sene tenzil edib düşmektedir. Cehaletin her sene terekkî edib arttığı gibi.

— Binâenaleyh zamanımızın âlimlerinin terâkkisi, bulunduğumuz zamanda ilmin tenezzülü (azalıb inmesi) sebebiyle hasıl olmuştur (yani, dâhi

âlimlerin yokluğu ile, cılız bilginler, âlim olarak değer kazanmışlardır.)

— Böyle olmasa, bu takdirde ilim, amel, hılım, fazilet, mes'elenin tahkik ve tetkiki yönünden mütekaddimîn uleması ile müteahhirîn uleması arasında bir değerlendirme münasebeti olmazdı (elbet selefi sâlihinki, mütekaddimîn uleması, yukardaki sayılan faziletlerde, müteahhirîn ulemâsından efdaldırlar). Zira müteahhirîn uleması. Peygamber sallallahü aleyhi veselleme, zaman bakımından mütekaddimîn ulemasından daha uzaktır. Bu şekildeki uzaklık ise, nur ve ışığa uzaklık karanlığı daha çok gerektiren ve nurun daha az yansımasına ve zuhuru görülen hal gibidir.

Buna Enes bin mâlik (R.A) den mefrû olarak rivayet edilen Bu-harîdeki şu hüküm delâlet eder:

«Ümmetim üzerine, bulundukları zamandan sonra gelen zaman, ancak şerli olarak gelir.»

Tabarânî kebîr de, Ebidderdâ (R.A) den mefrû olarak şöyle rivayet etmiştir:

«Mutlaka (bir birini tâkib eden) her seneki, ancak o sonraki senede hayır noksanlaşir, şer artar.»

fimi Atroas (R.A) da şöyle demiştir :

«Bir birini takib eden her senede, mutlaka İnsanlar, Bid'atlar yaşa-yıncaya ve sünnetler ölünceye kadar, sonraki şelflerde sünnetleri öldürürler ve Bid'atları ihdas ederler.»

— tşte bir nebze bahsu beyanda bulunduğumuz şu mes'elelerde, yine o selefi sâlihînin ilimlerinin herekti ve onların imdadının neticesidir. Binaenaleyh bize vâcib olan, mütekaddîmin (evvel geçen) ulemânın (âlimlerin) hepsinin (Allah hepsinden razî olsun), kıyamete kadar faziletli olduklarını îtiraf edib kabul etmemizdir.»[178]

Abdullah Bin Mes'ud (R.A) da şöyle demiştir : «Sizin üzerinize gelen senenin akabinden gelen her- sene, mutlaka daha evvel geçen seneden şerlidir.

— Dikkat ediniz; elbetde ben gelen sene geçen seneden daha bit-gisi az ve kurak olacakdır, demiyorum ve ben bir emîri diğer bir emirden (geçen emir, gelecek emirden) hayırlı olacakdır, demiyorum.

__Ancak ben diyorumki, sizin âlimleriniz, hayırlılarınız ve fakihlerîniz (Şeriat âlimleriniz) giderler (ölürler), sonra onların halefini (kendilerini takib eden aynı muhteremleri) bulamazsınız.

— îşte o zaman bir kavm (cemaat) gelirki, bütün işleri kendi reyle (kendi görüş ve düşünceler) rine göre kıyas edib hüküm keserler.»[179]

Muhterem sahabenin bu sözlerini müşahede etmekle, bir keramet zuhur etmiş oluyor.

Şimdi buraya kadar hulâseten îzah etmeye çalışdığımız hadîsi şerif ile diğer hükümlerden şu hususlar, anlaşılmaktadır :

a) Alâhü teâla bu ümmeti Muhammed içinden, her memleket, her kavm ve cemaata, sünneti iyi bilen ve bildiği ile amel eden, Bid'atları ve ehillerini yıkıb sünneti ihya eden, şeriat' âlimi bir müceddîdi, o memleket ve milletin hal ve amellirini anlar ve anlatır kabiliyyetler, gönderecektir. Ve bu Müceddİd, hicrî veya Rûmi gibi diğer asırlardan her asrın (her yüz senenin) sonunda veya evvelinde gönderileceği beyan edilmiştir. Yani, ümmetin fesadlığı asrın sonunda veya evvelinde şuyû bulursa, o zaman gönderilib ilmî şahsiyetini ve vazifesini icra edecektir.

h) Bu müceddld, Dînin ve hükümlerinin ihmal edildiği, din adamlarının küçük görüldüğü, ilme değer verilmez hale geldiği, sünnetlerin terk edilib Bid'atlann ihdas edildiği, Cehaletin çoğalıb câhillerin âlim gibi hüküm kesib beyanda bulunduğu bir zamanda, dînin şerefini koru-yub tanıtmak, din adamlarına hürmet ve saygıyı sağlamak, ilmi irfâne değer verib ilmin ve ehlinin kıymetini bildirmek, sünneti ihya etmek ve Bidati öldürmek ve cehaletin sultasını yıkmak için gönderilir.

c) îzâhat-m son kısmında temas edilen .bir hususda, «gelen senenin geçen seneden daha şerli (kötü)» olacağı beyan edilmiştir.

Bu hususdada çeşidli yorumlar ve açıklamalarda bulunanlar olmuştur.

Bâzı âlimler; Geçen sene, nurlu hayat olan Peygamber efendimize gelen seneden daha yakın olduğu için, geçen sene gelecek seneden daha hayırlıdır. Öyle olunca gelen senede, geçen seneden daha şerlidir. Bir evvelki asırda, sonraki asırdan daha hayırlıdır.

Mesela : Ashabı kiramın bulunduğu asır, sahâbe-i kiramdan songeîen asırdan (yüz seneden), daha hayırlıdır.

Büyüklerin sözü ekseriyeti içine alan hükme dayalıdır ve o zamanların için de ihlaslı kişilerin daha çok olduğuna veya olabileceğine binaendir.

Ve bu büyüklerin sözleri, bazı âyeti kerime ve hadîsi nebevilere müsteniddir.

Bir âyeti kerimede şöyle duyurulmuştur:

« (îman ve amelde) ileri geçenler, (fazilet ve mukâfatdada) ileri geçenlerdir.» (Vakıa sûresi, 10)

Bir hadîsi nebevîdede şöyledir:

«İnsanların hayırlısı, benim bulunduğum asırdakîler (yüz yıldaki-ler) dir. Ondan sonra onları tâkîb eden asırdâkilerdir. Ondan sonra onları tâkib eden asırdâkilerdir.» Bir rivayette de; «O üçüncü asırdaki-lerden sonra ,yalan fâş olur. Binaenaleyh onların (üçüncü asırdan sonra gelenlerin) sözlerine ve fillerine îtimad etmeyiniz.» [180]

Evet büyüklerin dayanağı bu iki ana delilki, kitap ve sünnetir. Ve bu hükümler, ekseri zaman ve o zamanlarda yaşayan insanlara şâmildir. Bu demek değildirki, o zamanlardan ve o zamanlarda yaşayan insanlardan sonrada faziletli kişiler gelmiyecektir! Hayır gelmiştir ve gelecektirde. Müceddid müjdesi de bu cümleden birisidir.

Mesela : Haccacdan sonra, Emevî Halifelerinden Ömer Bin Ahdul-

aziz (R.A) gelmiştir. Haccacm devri z,ulumle idare edilirken, hu zatın zamanındada Adalet ve hakkın infaz ve icrası hâkim olmuştu.

Bununla beraber, Haccac zamanında pek çok sahabe olmakla, Ömer bin Abdülaziz (R.A) zamanında hiç bir sahabe kalmamıştı. Öyle olunca zaman ve sene itibariyle, haccacm bulunduğu zaman, faziletlidir. İcraat ve insanlık bakımından, Ömer bin Abdülaziz (R.A), haccacdan fersah fersah üstündür. Kabili kıyas değildirler.

Şu halde asrın değerlendirilmesi, senenin ve asır ile senelerde yaşayıb icraatda bulunan kimselerin, îman, amel ve ahlak bakımından değer taşımaları ve değerlendirilmeleri, çok' dikkatla araştırmak ve incelemek geTekir. Çok değişik yönleri vardır.

Birde beyan edilen hükümlerin, ekseriyete tealluk ettiğini bilib, zaman zaman değişib hal, hareket ve şahısların meydana gelebileceğimde dikkata almak lâzımdır. Zira «târih tekerrürden ibarettir», denilen, ifâdeler gibi hayatda alt üst olma, halleri olabilir.

Bu din kıyamete kadar baki olacağına göre, kıyamete kddar, dinin mümessilleri ve dînin ihya edicisi müceddidlerini, Alâlhü teâla kud-

reti ilâhisi, ile yaratıp çorak topraklarda yetişen huda-i nâbitler gibi, yetiştirecektir. Böylece dînin mübelliğleri ve muallimleri, kıyamete kadar devam edecektir.

Bu son îzâhat hakkında, «İslama Sokulan Bid'at ve Hurafeler» aOli eserimizin ikinci cildine müracaat etmek faydalı olur.

Tercümesi:

248 - (51) İbrahim bin Abdurrahman el ozri (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Bu ilmi (kitap ve sünnetin ilmini), haıefin (sonradan her asırda gelenin) her birinden itimada layık olan âdil kimseler hıfzeder. Bu âdil kimseler, bu ilme musallat olan azgın bid'atcıların tahrif atlarını, bâtıl ve hayalcılann iödia ve sözlerini ve câhillerin tevillerini nefyedih yok ederler.»[181]

Gelecekte Câbirin (R.A) Hadisini : «ilminden âciz olanların Şifası, (âlimlerden) sormaktır» înşâallah teyemmüm babında zikredecğiz.

(Not : Râvî İbrahim bin Abdurrahman (RJV), Ashabdan veya tâbi-îndenmi olduğu ne şerhde ve nede diğer kitaplarda bulunamamıştır. Ancak hazâa kabilesinden özre bin ebî saad-e mensub olduğu zikredilmiştir.

Hadîsi şerifin hükmü ile ilgili bir nebze izahat, bir üstdeki hadîsi şerifin îzah bölümü ile daha evvelki izahatlarda beyan edilmiştir. Ayıı-ca birinci cildin «kltab ve sünnete sarılma bahsi» ile «îslâma Sokulan Bid'at ve Hurafeler» adlı eserimizde zikredilmiştir.[182]

İlimle İlgili Üçüncü Fasıl

249 - (52) Hasan (elbasrî R.A) den mürsel olarak mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:[183]

«Bir kimseye ölüm geldiğinde o kimse, islâmı İhyp etmek İçin ilim taleb eder olsa, o kimse ile Peygamberler arasında cennette sâdece Wr derece (nübüvvet derecesi} vardır.»[184]

Îzahat

Râvî Hasanı Basrî (R.A), tabiînin ululanndandır. Hz. Ömerin hilâfetinin

bitimine iki sene kala dünyaya gelmiş vr o zaman annesi hayre hanım medine-i münevverede ümmü seleme (R.A) validemizin cariyesi idi.

Ulema dedilerki : Annesi her hangi bir iş için meşlculiyyete çıktığı zaman, çocuğu Hasan (R.A) ağlıyor. Hemen Ümmü seleme (R.A) de memesini Hasana (R.A) veriyor. îşte Hasam Basrî (R.A) daki görülen fesahat ve hikmetli söz, bu sütten mütevellitdir.

Hasan (R.A), Vadiyil Kura denilen mahallede büyüyüb gelişdi. Kendisi fasih idi. Talha bin tibeydullah (R.A) ile Aişe (R.A) ı görmüştür. Fakat Hz. Aişe (R.A) den hadis işittiği sıhhatli olarak nakledilme-miştir. Hz. Aliyede mülâki olduğu söylenmiştir.

îbni Ömer, Enes, Semure, Eba Bekre, Kays bin Asım, Cündüb bin Abdillah, maakal bin yesar, Amr bin tığlib, Abdurrahman bin semura,

Ebâ berze el eşlemi, ımran bin H,usayn, Abdullah bin mağfel, Ahmer bin cüz ve Aid bin Amr elmüzenî (Allâjı hepsinden razı olsun) gibi sahabelerden hadis işitip rivayet etmiştir. Ve tabiînin büyüklerindende hadis tâlim edib işitmiştir.

Kendisinden, tabiînden ve başkalarından pek çok kimseler, hadis rivayet edib öğrenmişlerdir.

Hasanı Basrî rahimehullah-ın, yüz otuz (130) veya üçyüz kadar sahabeye idrak edib yetişdiği rivayet edilmiştir.

Muhammed bin Sad (R.A), diyorki:

«Hasan el Basrî (R.A), her şeyi cami, âlim, yüksek şahsiyetli, fakih, itimada layık, emin, âbid, hakka teslim olan, ilmi irfanı çok, fasih, güzel huy ve simaya malik bir kişidir.»

Mekke-i Mükerremeye geldiği zamanda kendisini yüksek bir minder üzerine oturtuyorlar, etrafına insanlar toplanıyor, bu insanların içlerinde büyük âlimlerden, tavus, atâ, mücâhid ve Amr bin Şuayb gibi zatlarda hazır bulunuyorlar. Aralarında konuşuyorlar ve hemen diyorlar veya bâzıları diyorki ; «Bu zat gibi, hiç görülmemiştir.» yânı, o zamanda bu zat gibi âlim görülmemiştir, demektir.

Fazileti, hakkında pek çok beyanlarda bulunub menkıbeler yazılmıştır. Kısa yoldan yazıb neticelemiş oluyoruz.

Basrada hadis okutup hutbeler îrâd eden bu zat, hicretin yüz yirmi (120) senesinde vefat etmiştir. Allah ondan razî olsun.

Bu zatı muhterem hakfonda nakledilen hayat hikâyeleri, «Tehzîbül esma velluğat» ile «Takrib ettehizb» adlı eserlerden istifade edilmiştir.

Hadîsi nebevide, islâmı ihya etmek gayesine bağlı olub, mal, mülk, makam

ve mansıb sevdası gibi fasid gâyelerdende uzak olarak ilim tahsil eden her kişi, bu temiz gayeye devam ederken ecel gelib ölürse, o kimse ile Peygamberler arasında sâdece nübüvvet derecesi farkı vardır.

Zira Peygamberler, Vahye muhatapdırlar. Böyle temiz gayeye sahib olanlar.: Her ne kadar vahye muhatap ölmasalarda, Peygamberlerin gönderiliş gayeleri olan, hakkı tâlim ve tebliğ ederek islâmı yaymak ve ihya etmek davaları, bu zatlardada aynen yardır.

Tercümesi:

250 - (53) Yine ondan (Hasanı Basrî R.A denjmürsel olarak mervîdir, dedi:

ResûlüIlah (S.A.V) e Benî isrâilden olan iki adam hakkında soruldu : O iki adamdan bilisi, bir âlim faiz namazları kılar, sonra oturur insanlara hayır öğretildi:

— Diğeri ise, gündüz oruç tutar gece kâim olur (gecleyin nafile ibâdet yapar). Bunların hangisi daha efdaldır?

ResûlüIlah (S.A.V) buyurdu:[185]

«Farzı kılan, sonra oturup İnsanlara hayır tâlim edip öğreten şu âlimin, gündüz oruç tutup geceleyin kâim olan âbid üzerine fazileti, benim sizin fen aşağınız üzerine olan faziletim gibidir.»[186]

İzahat

Beş vakit farzını kılıb ilim tâlim, tebşir ve tasnifi ile meşkul olan âlim kimsenin, geceleri ibâdet ve evradla, gündüzleride oruçla gününü geçiren Âbidden daha faziletli olduğu mübarek Peygamber efendimizin nurlu sözünde beyan buyurulmuştur. Hakikat böyle iken, bâzı câhil kimselerin, beş vakit namazını kılıb ilmi irfanla meşkul olanları, «amelsiz» gibi cümlelerle kötülediklerine şâhid ve muttâlî olunmuştur. Çok esef verici bir kötü hükümdür.

Zira Peygamber efendimizin, mukayeseli bir şekilde takdir ve tat-dil buyurduğunu, tahkir etmek, Allah muhafaza îmânı tehlikeye atabilir. Bu tehlikeden hazer etmek için inanan müminlerin, yukardaki hadîsi nebeviyeyi

tekrar ve tekrar, okumalarını ve mucibi ile amel edip ehli ilmin kıymetini takdir etmelerini tavsiye ederiz.

Tercümesi:

251 - (54) Ali (R.A) den mervîdir, dedi:

ResûlüIlah (S.A.V) buyurdu:

«Dinde fakın olan (Şeriat ve islam hukukuna âlım olan) adam, ne eüzel adamdı* zira kendisine ihtiyaç olunduğunda fayda verir ve eğer kendisinden istiğna olunursa, nefsini iğna ve zengin yapar.»

(Hadîsi, Rezin rivayet etmiştir.)

Tercümesi:

252 - (55) îkrime (R.A) den mervîdir, muhakkakki, ibni Abbas (R.A ikrimeye) dedi:

.İnsanlara her cuma günü, (haftada) bir sefer hadfe oku ve yâzu nasihat et. Şayet ziyade yapmak istersen, (haftada) İki sefer nasihat et. Ve eğer daha çok yapmak istersen (haftada) üç sefer nasihat et. İnsanları bu kur'ahı dinlemekten usandırma. Seni ben bulup ^ımeye-yimklr cemaat sanaTtendi sözleri ile meşgul oldukları halde gelir uerı. Bu halde iken sen onlara kıssa nakledersin, işte o zaman onların sözleri, onların üzerine senin nasihatim keser. Bu takdirde onları usanoınrsın.[187]

— Şu halde sükût et, senden bir söz ve nasihat talep ederlerse onlar İslahh iken hemen nasihat et. Dua ederken yüksek sesle avaz avaz bağırmakdan dikkat ederek kaçın. Zira ben Resûlüllah (S.A.V) j ve onun eshamnı görül) bildiğime göre, onlar, böyle şeyi kat'iyyen işlemezlerdi.»[188]

İzahat

Râvî İkrime (R.A), îbni Abbas radıyallahü teâla anhm kölesi ve tâ-baîn efendilerimizin büyüklerindendir. Aslı mağrib ahalîsinin «Berberi» soyundandır.

Kendisi sahâbe-i kiramdan; Hasan bin Ali, Ebû katâde, İbni Abbas, İbni

Ömer, İbni Amrr Ebû Hureyre, Ebû Saîd, Muâviye (Allah hepsinden razî olsun) ve daha başka sahabelerden hadîsi şerif rivayet edib öğrenmiştir.

Ayrıca kendisinden, Ebuşşâsa, Şâbî, Naha-î, Sebî-î, İbni şîrîn, Amr bin Dînâr gibi tabiînin büyükleri ve pek çok halk, hadîs rivayet etmişlerdir.

İbni Muân (R.A) dediki : «İkrime» (ilmine) îtimad edilen bir kişidir. Binaenaleyh İkrime (R.A) in aleyhinde laf edeni görürsem, o kimseyi islam düşmanı diyerek itham ederim.»

İkrime bizzat dediki : «Muhakkak ben çarşıya çıkarım, hemen bir adamın bir kelime konuşmasını duyarım. İşte o anda bana ilimden elli kapı açılır.»

Ebû Hatim (R.A) İkrime hakkında dediki:

«îbni Abbas (R.A) in kölelerinin en âlimi, İkrime (R.A) dir.»

Ebû Ahmed bin Adiy (R.A) da dedi:

«İkrime (R.A) den (hadis veya ilim) rivayet etmekden imamlar (müctehidler veya hadis imamları) hiç çekinmemiştir ve Sıhah sâhib-leri, Sıhahlarına ondan hadîs rivayet edib katmışlardır.»

Beyhakî (R.A) da dedi:

«ikrime (R.A) den Buhâri hadîs rivayet etmiştir. Müslimde yoktur.»

Neteldm yukardaki hadîsi nebevî, Bûharinin rivâyetiyledir.

ikrime (R.A), hicretin 104 veya 105 veya 106 veya 107 senesinde vefat etmiştir. Allah ondan râzî olsun. (Hulâsatan, Tehzîbülesmâ Vel-îuğat,C.I,341)

Haberde Abdullah bin Abbas (R.A) ikrimege tavsiyesinde şu hususlara riayet etmesine dikkat çekiyor :

a) Vâzu nasihati haftanın cuma gününde bir defa yapılması, şayet istek ve ihtiyaç olursa, iki defa olması ve eğer lüzum ederse, haikı usandırmamak kaydiyle hafta da üç sefer yapılması tavsiye buyumlmaktadır.

b) Nasihatin, cemaatı usandırmayack şekilde yapılması ve eğer cemaatda usanma hâli olursa, kendilerinin konuşmaya başlayıb, vâzu nasîhatda keza hitabetde bulunan kişinin sözleri dinlenilmez hâle gelebileceği hususada işaret Duyurulmuştur.

c) Vâzu nasihat veya hitabet ve meşru olan her çeşit sohbet ve konferans, cemaat tarafından iştiyakla istenirse, hemen bunu fırsat bilib ehillerinin değerlendirmelerine tenbihât ve îkaz vardır.

d) İbni Abbas (R.A) Dua ederkende, mukaffan bir şekilde bellî taraflarca yönelerek yüksek sesle bağıra bağıra dua yapmayı men etmektedir.

Keza vaiz esnasında yüksek sesle bağırmak ve kürsü üzerinde el kol sallamakda aynıdır. Halkın nefsânî hissini tahrik etmekden uzak, uyarıcı ve îkaz edici şekilde olması lâzımdır. Dua ederken, vazû nasihat ve hitabetde bulunurken

yüksek sesle bağırmak, el kol sallamak,, otururken kalkıb oturmak ve elleri her hangi bir şeye vurmak mekruh-dur. Bu hususda bak, «Mülteka Tercümesi» cild dörtlün sahife -174-176. Birde nasihat hakkında yukarda 207. 230 ve 240 hadîsin îzah bölümüne bakınız.

Tercümesi

253 - (56) Vasile bin El Eskâ (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (SA.V) buyurdu:[189]

«Bir kimse, ilim taleb eder ve ilme idrâk ederse, o kimse için ecrü mükâfatdan iki nasıyb (taleb ecri ile idrak ve isabet etme nasıybı) vardır; Eğer ilim ve içtihadında isabet etmezse, o kimse için ecirden bir nasıyb (ilme çalışma nasıybi) vardır.»[190]

Îzahat

Râvî vasile bin el Eskaâ (R.A), sahâbe-i kiramdandır. Künyesi, Ebû Şeddaddır. Ebû el Eskaa da denir. Denildiki, Ebû Muhamrned, Ebul hat-tab ve Ebû kırsâfe ilede künyelenmiştir.

Denilmiştirki, Resulü elcrem sallâllahü aleyhi vesellem efendimiz tebtik seferine hazırlanırken müslüman olmuştur ve beraber tebük seferinde hazır bulunmuştur. Şam ve Humus-un iethindede hazır bulunmuştur.

Diğer bir kavildede, Peygamber efendimize müslüman olduktan soma üç sene hizmetde bulunmuştur. Kendisi «Ashabı Suffa» denilen fakir sahabelerden idi.

Peygamber sallallâhü aleyhi vesellem efendimizden, bizzat elli altı (56) hadîs rivayet etmiştir.

Samda sakin olmuştur. Sonra k,udüs şerife yakın bir belde olan «cebrin» deki evinde vatan edinib ikâmet etti. Basrayada girdi.

Kendisinden tabiînin ululları ve pek çok halk hadîs rivayet etmişlerdir. Hayatının son zamanlarında Samda bulundu ve hicretin seksen altı (86) veya seksen beşinci (85) senesinde Samda vefat etmiştir. Kendisi o anda, doksan sekiz

(98) yaşında idi. Hicretin seksen üçünde yüz beş (105) yaşında vefat eSğide yazılmıştır. Fakat sahih olan evvelki kavildir. Allah ondan razî olsun.

Hadîsi nebevideki, âlim ve ictihad hükümleri hakkında bir nebze malumat, yukardaki hadîsi nebevilerin izahatında yazılmıştır.

Bilhassa yukarda geçen 235. hadîsi şerifin îzah bölümünü tekrar be tekrar okumayı tavsiye ederiz.

Tercümesi:

254 - (57}EbîHureyre (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Muhakkakki, Müminin ölümünden sonra iyiliklerinden ve amelinden kendine kavuşan (hayrı devam edib erişen) şeyler vardır, (onlarca şunlardır) :

a) İlmi olub, ilmini başkasına öğretip neşreden,

b) Salih evlad terk eden,

c) Vârislerine mushaf (Kur'anı kerim) terk eden, d Mescid bina eden,

e) Misafirler için misafirhane yapan,

f) Devamlı akıp faydalanılan bir ırmak bırakan,

g) Sıhhat ve hayatında mâlinden sadaka çıkaran,

işte bunları işleyenler, öldükten sonra bu iyilik ve amelleri kendilerine kavuşur, (defterlerine ecrü mükafatı devamlı yazılır).»

(Hadîsi, îbni Mâce ve Beyhakî «Şuabül îman» adlı eserinde rivayet etmiştir.)

(Not: Bu hadîsi şerifin izahatı, birinci ciltde ve yukardaki hadîsi şeriflerin İzahatında beyan, edilmiştir. Ancak bu hadîsi şerifde üçüncü olarak zikredilen «vârislerine m'ushat (Kur'anı kerim) terk eden.» Cümlesine iyi dikkat edib sülâlesine kur'anı kerim veya dînî, millî hükümleri beyan eden eserler bırakanlar, aynı mutlu kişiler olduklarını unutmamalıdırlar.)

Tercümesi:

255 - {58) Aişe (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) den işittim diyordtt:

«Şüphesiz Allâhü teâla bana vahyeti; Bir kimse ilim talebinde bir yola sülük eder giderse, onun için cennetin yolunu kolaylaştırırım. Bir kimsenin iki gözünü ilim yolunda alırsam; onun iki gözünü cennet-de sabit kılarım.

— İlim yolundaki fazilet, ibâdet yolundaki filetten hayırlıdır. Dînin aslı esası, verâ (Şüpheliden kaçınıp takvaya -sahil) olmak) dır.»[191]

Tercümesi:

256 - (59)İbni Abüas (R.A) den mervîdir, dedi: «Gecenin bir saatında ilim tedris edib çalışmak, geceyi (ibâdet ve zikirle) ihya etmekten hayırlıdır.» **[192]**

Tercümesi:

257- (60) Abdullah bin Amr (R.A) den mervîdir, Resûlüllah sal-Iallâhü aleyhi vesellem, mescidinde iki çeşit meclise uğradı ve dedi :

«Her iki meclisde hayır üzerinedir. Bunlardan birisi, (sevab bakımından) diğerinden daha efdaldır.

— Ama bu (İbâdet ve ezkarla meşkul olan} kişiler, Allâha dua ederler ve Allanın yanmdakine (rızasına) rağbet ederler. Cenabu hak-da dilerse onlara fazlı kereminden verir, dilerse vermeyib men eder.

— Fakat bu (ilimle meşkul olan) kişiler, fıkhı veya ilmi tâlim edib öğrenirler ve câhil olana öğretirler. İşte ilimle meşkul olan bu meclis adamları, en efdal kişilerdir. Zira ben, ancak ve ancak muallim (öğre-tici-ilimle meşkul olucu) olarak gönderildim.»[193]

— Bu cümleyi buyurdukdan sonra Resûlüllah (S.A.V) o ilim meclisi olan topluluğun yanına oturdu.»[194]

İzahat

Hadîsi nebevi, çok dikkat edilib riâyet edilmesi gereken iki mü-,him ve hassas mes'eleyi beyan etmektedir.

Resulü ekrem s^allallâhü aleyhi vesellem efendimiz, bir gün Me-dîne-i münevveredeki Mescidine teşrif buyuruyorlar. İçeri girdiğinde bakıyorki, ayrı ayrı oturmuşlar, o topluluklardan birisi; tevhid, teşbih, tehlil gibi evradı ezkarla meşkul oluyor. Diğer birisde, ilmi irfan tâlimi ile meşkuldurlar. Her iki meclis (toplantı) hakkında, Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem şu : «Her iki meclisde hayır üzerinedir» Cümleleriyle hayır üzerine toplanmış birer topluluk

olduklarını beyan buyuruyor.

Bu her iki topluluk, hayr üzerine olduklarını beyandan sonra, aralarında fazilet ve kıymet farkı olduğunuda şu cümleleriyle açıklamıştır :

«Bunlardan birisi, (Sevab bakımından) diğerinden daha efdaldır.»

Ve Resulü ekrem efendimiz, hadîsi nebevinin aşağısında, evradı ezkarla meşkul olup hakka dua ve niyazda bulunan topluluğu şu cümleleriyle îzah buyuruyor :

«Ama bu (ibâdet ve evradu ezkarla meşkul olan) kişiler, AHâha dua ederler ve Allâhın yanındakine (rızasına) rağbet ederler. Cenabu hakda dilerse, onlara fazlu kereminden verir, dilerse, adlı ilâhîsi iIp men eder (dilediği gibi tasarruf eder).»

Resulü ekrem efendimizin bu cümlelerinde şu hususlara işaret vardır :

a) Beş vakit namazı kılmak üzere toplanan cemaatdan başka, vakitleri müsaid olursa, nafile olarak cenabu hakka dua ve niyazda bulunmak üzere toplamb Allâhü teâlayı zikretmek caizdir. İyi bir hakka yalvarış ve cenâbu hakka niyazda bulunan meclisdir. Aynı zamanda bu meclîs, mescid de toplanmıştır.

b) Meşrûiyyet dâhilinde Allâh-ı zikredib ona duada bulunanların meclisleri, elbetde kıymetli meclislerdendir ve bu meclisde toplamb Allâhı zikredib dua ve niyazda bulunanlar ve onlara hizmet edenler, faziletli kişilerdir.

Boş vakit geçiren tipinden olmayıb, Allâhı ananların meclisleri ve kendilerinin faziletleri hakkında kur'anı kerim ve sünneti nebeviyede pek çok-hükümler vardır,

Allâhın her vakit ve durumda anılabileceğini beyan eden bir- âyet meali:

«Gerçek akıl sahihleri öyle kişilerdirki; ayakda iken, otururken ve yatarken (dâima"kalbleri ve dilleri ve bedenleri ile) Allâh-ı anarlar...» (Ali îmrân sûresi, 19)

Ve yukarda açıklamaya çalışdığımız hadîsi şerif gibi pek çok hadîsi nebevilerde zikri ilâhide bulunmanın, müminler için bir fazilet olduğu beyan edilmiştir. Fazla uzayacağından kısaca kesiyoruz. Geniş îzâhat, «İslâmda Evliya meselesi ve Harikalar» adlı eserimizde yazılmıştır.

c) Hadîsi şerif de zikri ilâhî ile meşkul olanlar, Allâhı anıp onun ri2 asını talep etmek maksadında olduklarını beyan^ buyurmaklada, Çeşitli dünyavî maksadlara bağlı olmadan sırf rızâyı barı için olduğuna ve' öyle olmasına işaret vardır. Hadîsi nebevideki maksad dahılmae evradu ezkarda bulunanları, takdir edib, dualarını taleb etmek eweı çok yerinde bir ameldir. Gayenin dışma çikanlardanda kaçınmak lazım-. dır.

Netekim meşröiyyet dâhilinde câmîye cemaata gelmiyen k&dı™*' rı,

Hazreti Ömer'in men edip camiden kovduğu gibi, ResûlüHah Qrinde fetvada bulunan Âlim ve fakih İlmi Mes'ud (R.A) hazretlerim,

irtihâli nebiden sonra Irakda bulunduğu günlerde, Mescide toplanıp usûluna uygun olmayarak zikrî ilâhîde bulunanları, mescidden kovup çıkarmıştır. Aynı-mes'elenin geniş îzâhi, «İslama sokulan Bid'at ve Hurafeler» ile «îslâmda Evliya Mes'elesi ve Harikalar» adlı eserimizde vardır. Ve bir ne&zede «Mültekâ tercümesi» nin dördüncü cildinin 174-176. sahifelerinde yazılmıştır.

Hadisi nebevinin devam eden cümlelerinde de, fıkıhla veya her hanki bir ilimle meşkul olup, bilmeyenlere, bilenlerin öğretmeye çalışmaları hâlindeki mescidi nebevide toplanan diğer ilim meclisi hak-kındada şöyle buyurulmuştu :

«Fakat bu (ilimle meşkul olan) kişiler, Fıkhı veya (her hangi bir faydalı) ilmi tâlim edib Öğrenirler ve câhil olana (bilmeyene) öğretirler.

— İşte fıkıh veya ilimle meşkul olan bu meclis adamları, en af-dal kişilerdir. Zira - ben, ancak ve ancak muallim (öğretici- ilimle meşkul olucu) olarak gönderildim.»

Hadîsi şerifin bu cümlelerinde mündemiç olan hususlarıda şöyle sıralayabiliriz:

a) Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin, takdir edib çok değerli olarak vasıflandırıb buyurduğu meclis (toplantı) ilmi fıkıh meclisi veya İslama ve müslümanlara faydalı olan her hangi bir ilim meclisi olduğunu veya olabileceğini beyan etmektedir.

îslâm şeriat ve hukukunu beyan eden ilmi fıkıh ve fakihler hakkında bir nebze malumat, yukarda ikiyüz (200) üncü hadîsi şerifin izahatında zikredilmiştir.

b) İlmi fıkıh veya faydalı ve meşru olan her hangi bir ilim meclisi, islam esaslarını ve bilinmesi; farz, vâcib, sünnet ve müstehab olan hükümleri öğrenib müktezası ile amel ederek, bilmeyenlere öğretmek maksadı ile toplanmış olması gerektiğine işaret vardır.

c) Bu temiz gayelerle ilmi fıkhı veya meşru olan her hangi bir ilmi öğrenmek ve öğretmek maksadiyle toplantı yapılan meclisler, en kıymetli toplantı ve bu toplantıya iştirak eden muallim ve talihler-(de, ümmetin en kıymetli ve faziletli kişileri olduğu gayet açık bir ifâde' ile beyan buyurulmuştur.

d) Resulü ekrem (S.A.V) efendimiz, kendisinin muallim olarak gönderildiğini beyan buyurmak suretiyle, ilmi fıkıh veya meşru olan her hanki bir ilim meclisini takdir buyuruyor ve bu meclise iştirak edenler, en efdal kişilerden olduklarını lisânı pâki ile îzah ediyor.

Hal böyle olunca bütün ümmeti muhammed-in, böyle meclisleri aynı

şekilde takdir edib, iştirak etmeleri ve bilmediklerini o meclislerden öğrenmeleri lâzımdır. Aynı zamanda, ilmi fıkha veya tefsir, hadîs, ilmi kıraat, akâid, kelam ve islâm tarihi ilimleri gibi ilimlerden bir ilme vâkıf ve âlim olan bilginlere, Resûlti ekrem (S.A.V) gibi değer verib takdir etmek, îmanın iktizasıdır.

Her hanki bir yerde, ilim meclisi ile zikir meclisi bulunursa, her iki-side hayırlı meclisdir. Fakat ilim meclisi, zikir meclisinden daha ef-daldır. Binâenaleyh daha çok sevab kazanmak ve daha faziletli ve faydalı olmak isteyen kimseler, ilim meclisini tercih edib gitmelidirler. Zira Resulü ekrem (S.A.V) de bu iki meclisin hayırlı olduğunu ve ilim meclisinin zikir meclisinden ve hatta ilim meclisindekileri, zikir meclisinde bulunanlardan daha efdal olduğunu beyandan sonra, kendiside ilim meclisine gidip oturmuştur.

Cenâbu hak bu hakîkatlan iyi bilip mucibi ile amel etmeyi, bütün meslekdaş ve mümin kardeşlerle beraber bizlere nasıyb eylesin. Amin.

Tercümesi:

258- (51) Ebudderdâ (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) e, bir adamın fakirlik mertebesine ulaştığı vakit, ilmin haddi hududu nedir? diye sual olundu.

— Bunun üzerine Resûlüllah (C.A.V) de buyurdu :

«Ümmetimden bir kimse, dinînin emrinden kırk hadîsi hıfzedib bellerse (ve başkalarına öğretirse), AUâhü teâla o kimseyi faklh olarak diriltip mahşere gönderir ve bende o kimseye kıyamet gününde şâhid olur ve şefaat ederim.»[195]

İzahat

Bu mübarek hadîsi nebevinin ihtiva ettiği hükümden «Kırk hadîsi hıfzedib bellerse» Cümlesi hakkında bir nebze açıklamada bulunalım.

Şârih Aliyyülkâri merhum şu satırları yazıyor :

«İmamı Nevevi (R.A) de'diki:

«Burada kırk hadîsi hıfzetmekden murad; kırk hadîsi ezberlemese ve manalarını tam bilsede, müslümanlara kırk hadîsi nakledib tebliğ

etmektir. İşte kırk hadîsi hıfzedib bellemenin mânayı hakîkisi budur. Ve böyle yapmakla müslümanlarda menfaatlanmak hasıl olur. Şayet müslümanlara kırk hadîs nakledilib duyurulmazsa, hıfzedemezler. îb-ni Hâcer (R.A) de böyle zikretmiştir.

— Ben (yani, Aliyülkârî merhum) derimki : İmamı Nevevi Merhumun «mânâlarını tam bilmesede» sözünde düşünülmesi gereken husus vaTdır. Zira ilmin aslından olan makam ve mertebe hasıl olmaktadır. Çünkü fıkıhdan maksad, bir şeyi bilmek, onu anlamakdir ve fıkhın şerefinden için, din ilmine gerçekden hakim olmaktır.

— Eğer böyle olmaz ise, bu takdirde kırk hadîsi ezberleyen kimse, hadîsi şerifde beyan edilen fakih olamaz.» [196]

Şu halde kırk hadîsi nebeviyi mânası ile belleyen kimse, hadîsi şerifdeki fazilet ve şerefe nail olan ve olacak kimsedir. Hem lafzını ve hem manasını ezberleyib kırk hadisi belleyen ve mucibi ile amel eden kimse laf götürmez ve ihtilafsız bir şekilde hadisi nebevideki hükme nail olur.

Yukardaki hadîsi şerifin diğer rivâyetdeki hükümleri işe şöyledir : «Bir kimse, benim sünnetimden kırk hadisi hıfzeder ve ümmetimden başkalarına naklederse, Allâhü teâla o kimseyi kıyamet gününde fakihler ve âlimler zümresinde gönderib hasreder.»[197]

Tercümesi:

259- (62) Enes Bin Mâlik (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Bil irin isiniz en cömert kimdir?»

— Ashabı kiram dediler: Allah ve Resulü daha iyi bilir.

— Resulü ekrem (S.A.V) buyurdu :

«Allâhü teâla en çok cömert kimsedir. Ondan sonra Adem oğlunun en çok Cömert kimsesi, bir adamdirki, ilmi tâlim edib öğrenir, ondan sonrada o ilmi yayib neşreder.

— O iimi neşredib başkalarına öğreten âlim, kıyamet gününde tek başian bir emir veya tek basma bir ümmet olarak gelir.»[198]

Îzahat

Bu haöîsi şerifin ihtiva etiği hükümdede, üç husus sıralanmıştır

a) Hadîsi nebevide, beyan edilen cömertlik derecesinin en üstününün, evvela halikı zülcelâlda oluşu, gayet açıkdır. Zira itaatkar ve isyankar farkı gözetmeden, karıncadan file kadar bütün varlıkların rızkını, sıhhatim ve her türlü ihtiyaçlarını karşılayıb vermek, ne kadar lütufkarlılık ve cömertlik olduğu, her akıllı için bilinib idrak edilen bir hakikattir.

Ancak kulların istekleri, hayır olursa, severek ve hoşnut olarak verir. İstekleri ve kazançları şer olursa, sevmiyerek ve razı olmadığı halde verir. Zira hayır ve şer, iyi ve kötü her şey, Allâhın dilemesi, takdiri ve yaratması ile olur.

Muhtelif hadîsi kudsîlerde temsilî olarak beyan edilmiştirki, bütün varlıkların isteklerini Alâhü teâla: eksiksiz verse, denizin içine bir iğne batınlıb çıkarıldığı zaman, iğnenin denizden eksilttiği ne ise, hazine-i ilâhiden sanki o kadar bir eksilme olacağı misallanmıştır. Yani, cena-bu hakkın hazine-i Rabbanisi, o kadar çokturki, eksilmek, tükenmek ve bitmek yoktur. Zira Allah ganî ve müsteğnîdir. Bizler ise, dâima fakir ve muhtacız.

Netekİm bir âyeti kerimede şöyle Duyurulmuştur: «Allah (c.c.) ganîdir. Hiç bir şeyinize muhtaç değildir. Siz ise, fakirler (muhtaçlar) sizsiniz.» (Muhammed sûresi, 38)

b) Resulü ekrem efendimizde, mevlayı mütealdan sonra en cömert varlık olduğunu iftiharla buyurmaktadır : Zira varlıkların en af-dalı ve en keremüsidir. Kendisinin beşerin en cömerti olduğunu buyurması, hakikati aydınlatıp bildirmek içindir. Büyüklenmek için değildir.

Gerçek gayenin bu olduğunu diğer mübarek bir sözüyle şöyle açıklamıştır :

«Kıyamet gününde Adem (aleyhiselâm) uı evlâdının en kıymetli efendisiyim, bununla beraber ogünme ve boyüklenme diye bir şey yoktur.

— Ve kıyamet gününde benim elimde UvaÜl hamd sancağı olacak-dır. Her Peygamber mutlaka o günde, Adem (aleyhisselam) ve diğerleri benim livamın altında olacaklardır.

— Ve ben yerden çıkarılacakların (kabirden dirilMeceklermJ UW-yimF yinede ögünüb böbürlenmem.

— Ve ben ilk şefaat edici ve şefaati ilk kabul olunan kimseyim,, yine, böyle iken buyuklenib öğünmem.» [199]

c) Hadîsi nebevide beyan edilen üçüncü mertebedeki cömertinde^ ilmi

talim edib başkalarına, nasihatla, öğretmekle, hitabetle, makale veya eser yazmak suretiyle neşreden kimseler olduğunu buyurmaktadır.

Binâenaleyh bir kişi, ilim tahsil eder, sonradan bu ilmi talib olan ehillerine talim ederek öğretir ve yayarsa, Peygamber efendimizden sonra en cömert ve en hayırlı amelde bulunan kimsedir.

Şu halde böyle amel ile meşkul olan din âlimi, halk arasında kü-çümsenir ve «Ölü gözünden yaş çıkmaz, hoca evinden aş çıkmaz gibi...» Cümlelerle alaya alınırsa, Peygamber efendimizin «Cömert» diye vasıflandırdığı kişi kötülenmiş olur.

Evet gerçekden din adamı, ilmi yaymaya çalışmakla insanların ruhunun gıdasını verir. Manen, ruhen ve fikren doyurucudur. Böyle olunca o cümledeki «aş» Kelimesi yerine «aç» kelimesini koyarak, «Ölü gözünden yaş çıkmaz, hoca evinden aç çıkmaz» denmelidir. îlmi-ve ilim adamını tahkir etmenin tehlikeleri, «Mültekâ tercümesi» adlı eserimizin ikinci cildinde yazılmıştır.

Öğrenmiş olduğu faydalı ilmi neşrederek başkalarına faydalı olan her din âlimi ve faydayı ilim sahibi, hayatda Peygamberden sonra en cömert kişi olduğu gibi, öldükten sonra o öğretip yaydığı ilim silsilesi devam ettikçe, o ilmi öğrenen ve öğretenlerin aldıkları ecru mükâfat, eksilmeden ilk öğretenin amel defterine aynısı yazılır. Bu husus yukarda ve birinci ciltde geniş şekilde izah edilmiştir.

Böyle ilmi neşredib yayan âlim dünyada ve dünyadan göçdükden sonra fazilet ve mükâfatlara nail olduğu gibi, âhiretdede eli sancaklı bir emir veya etrafında kalabalık bir cemaatla bir ümmet şeklinde olacağı beyan edilmiştir.

Bu husus Resulü ekrem efendimizin mübarek hadîsinin son cüm-, lelerinde şöyle hükme bağlanmıştır :

«O ilmi neşredip başkalarına öğreten âlim, kıyamet gününde tek Başına bir emir veya tek başına Wr ümmet olarak gelir.»

Şu şeref ne büyük şerefdir, Cenabu haklan lütfettiği veya lütfede-ceftl bu ilmi yayan ve yayacak olan âlim kimselerin, bir Peygamber gibi fazilete erişen din âlimi ve faydalı ilim adamlarının böylelerine muhabbet, saygı ve hürmet ederek, o sancağının altına veya bir, ümmet gibi kalabalığın içine girmeyi mevla nasiyb buyursun. Amin.

Yetişib dualarını almaya çalışdığımız 70-80 lik üstadlarımızda, sanki bu ilâhî lutfa mahzhariyyeti dünyada iken müşahede ediyor idik. Ne bereketli ilim ve muazzam îman sahibi kişilerdi. Her yönleriyle bir ilim otoriteleri, amel ve ahlak numuneleri idiler,

Resulü ekrem efendimizin, bu son cümlesinde şu âyeti kerîmeye işaret vardır:

«Muhakkakki İbrahim (A.S.),başb basma bir ümmetdi.» (Naili sûresi, 120)

Bir Peygamber, etrafmdakileile ümmet olarak vasıflandırılmakta-dır. Aynı şeref, kıyâmetde bu ümmetden bir diri âlimine ve faydalı ilim sahibi olub başkalarına tâlim ve telkin suretiyle ilmini yayan kimseye, verilmektedir.

Ne mutlu insanlar, bu âlimler. Cenâbu hak bizleride âhiretde böyle-mutlu insanların sancağı altında toplanan ümmetlerden kılsın. Amin.

Ebû Ümâmetül Bâhîlî (R.A) den mervî, bir hadîsi nebevide Resulü ekrem (S.A.V) efendimiz şöyle buyurmuştur:

«Alim ile âbid (kıyamet günü) getirilir (ler).

— Abide denilirki: Cennete gir.

— Alime de :. Dur yerinden ayrılma, tâki insanlara şefaat edesin, denilir.»[200]

Tercümesi:

260 - (63) Yine ondan {Enesbin mâlik KA) den mervîdir, Resâ-Iüllah (S.A.V.) buyurdu :

«Harislerden İki sınıf doymazlar; a) İlimde hırsı olan, ilimden doymaz.

b) Dünyada hırsı olanda, dünyadan doymaz.»

(Yukardâki üç hadîsi, Beyhakî «Şuabıı îmam» adlı eserinde rivâyeı etmiştir. Beyhakî dedi : İmamı Ahmed Ebidderdâ hadîsinde dedi : Bt hüküm, insanlar arasında meşhur bir metilidir. Bu metin için sahih bıı isnad yoktur.)

Tercümesi:

261 - (64) Avn (R.A) denmervîdir,dedi: Abdullah bin mes'ud (R.A) dedi:

«Hırslılardan iki kimse, doymazlar (ki onlar), İlim sahibi ve dünya sahihidir, bunlar müsâvî değillerdir.

— Çünkü ilim sahibi. Rahman olan Allanın rızasını artırır.

— Dünya sahibi ise, tuğyan ve azgınlıkta ziyadeleşir.

— Bundan sonra Abdullah (R.A) şu âyeti okudu :

«Doğrusu kâfir insan, kendini (elindeki mal ile Allahdan) müsteğni görmekle azgınlık eder.» (Alek sûresi, 6-7)

— Avn (R.A) dedi: İbni Mes'ud diğer bir âyeti delil getirerek okudu :[201]

«Allahdan, kullan içinde ancak (Alîâhı hakkı ile bilen) âlimler korkar.» (Fâtır sûresi 28)

(Not: Râvî Avn (R.A), tabiînin ulularından olduğu beyan edilmekledir.

Daha fazla malûmatı bulamadığımızdan yazamadık.)

Tercümesi:

262 - (65) îbniAbbas (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Muhakkak ümmetimden bir takım insanlar, Dinde fakihlik iddiasında olurlar ve Kur'ani okurlar, derlerki:

«Ümeraya (âmirlere), gelelim, dünyadan nasibimizi alalım ve dinimizle, onlardan (onların işledikleri fenalıklardan) uzaklaşalım.

— Halbuki mes'ele onların dediği gibi böyle olamaz (zira iki zıd cem edilemez). Diken ve çöğür ağacından diken ve çöğür alınabilildiği gibi,[202]

Keza onlara (amirlere) yaklaşmakda -Muhammed bin sabahın rivayetinde dediği gibi; yani: ancak hatalar alınabilir.»[203]

Îzahat

Hadîsi nebevide ehli ilimden olan veya olacakların bâzılarının çok kötü gaye ve davranışları veya davranabileceklerin durumları, beyan buyurulmaktadır. Hadîsi şerifin sarihleri çok yönlü izahlarda bulunmuşlardır. Bazılarını nakledelim.

Dinde Fakih ve. âlim olduklarını iddia edenler veya din ve şeriat ilmi olan ilmi fıkhı öğrenmek maksadiyle tahsile devam edenlerden bir takım kimseler, Kur'anı kerimi çeşitli kıraat ve makamlarla okurlar, tefsir edib îzâh ederler ve bu amellerden sonrada âmirlere zarurî bir ihtiyaçları için değil, sırf fazilet izhar edip göstermek ve o âmirlerin yanlarındaki mal ve makama tama ederek, âmirlerin yanlarına giderler.

Bu şekilde hareket edenler, günümüzde daha aşırî bir şekilde davranarak, dinin pek çok yasaklarım işledikleri ve yapılması gereken irşad ve tebliğ vazifelerini yapmadıkları gibi, £inde pek çok tâvizleri* vermişler ve vermektedirler. Amirlerin veya fasıkların gayri mesrû amel ve hareketlerine iştirak ederler. Böylelikle sayılmayacak kadar çok kötülükleri işlerler ve kötü

örnek olurlar.

Dîni, ilmi ve Toır'an okumayı böyle kötülüklere âlet ederek hareket edenlere, denüseki:

«Din ve şeriat âlimi olduğunuzu iddia ediyor ve kur'anı kerimi okuyorsunuz. Bu halinizle şu pek çok kötülüklerle meşkul olan âmirlerle nasıl bir araya gelebilîyorsunuz?»

İşte böyle suâle verecekleri cevabı, Resulü ekrem (S.A.V) efendimiz rnubârek sözünün devamında şöyle buyurmuştur : ,

«Derlerki : Ümerâya (âmirlere), gelelim, dünyadan nasibimizi alalım ve dînimizle onlardan (onların işledikleri fenalıklardan) uzak-

Ey dîni dünyaya âlet edip fasıkların karşısında el ufalayıb, eğilip bükülüp yaltak kedi kesilen ve her kılığa bürünüb dalkavukluk yapan tipinden zavallı allâme taslakları!, içinizdeki kirli ve hırslı emellerinizi saklayarak, din âlimine yakışır ve yaraşır tavrı bırakıb, dışınız başka içiniz başka olan davranışlarınızı, asırlarca evvel nuru nübüvvetden fışkıran hakîkatlar, ne kadar kesin ve açık bir şekilde beyan buyurduğunun farkmdamısmiz acaba!.

Ve bu fasit iddianız neticesiz olup, ancak kötülükler olabileceğini-zide, yine Resulü ekrem (S.A.V) efendimiz devamla buyurayorki :

«Halbuki mes'ele onların dediği gibi böyle olmaz (zira iki zıd cem edilemez);

'Diken ve çöğür ağacından ancak diken ve çöğür alınabildiği gibi,

— Keza onlara (âmirlere), yaklaşmakda R£uhammed bin sabâ-, hin rivayetinde dediği gibi, yani: Ancak hatâlar alınabilir.»

Atalar bir sözlerinde, «Necasetten keramet gelmez.» demişlerdir.

İbni Abbas (R.A) m rivayet ettiği bir hadîsi nebevide Resulü ekrem (S.A.V) şöyle buyurmuştur:

«Bu ümmetin uleması, iki adamdır;

1 - Âlim adamın birisi, Allâhö teâla ona ilim verir, oda ilmini insanlara neşredib öğretir ve öğretmiş olduğu İlme karşılık tema ederek hiç bir şey almaz ve ilmi para île satmaz.

— İşte bu âlime, denizdeki balıklar, karadaki tftirtiyeil canlılar ve gökdeki uçan kuşlar istiğfar edib dua ederler.

2 - Âlim adamın ikincisi ise, Allâhü teâla ona ilmi verir, oda o ilmi Allanın kullaiına yaymakdan pahillik edip saklar. İlmin karşılı-ğında tama ederek bir şeyler alır ve para ile satar.

— İşte bu âlimde, kıyamet gününde ateşden yapılmış bir gemle gemlenir ve bir nidaci tarafından nida edflirki, işte bu adama Allâhü teâla ilim vermiştir.

Oda ilmi, Allanın kullarına öğretmekden pahillik edib sakınmıştır. Ve İlmin karşılığında tama edip bir şeyler almıştır, ilmini para iie satmıştır. Ve bu şekildeki nida, hisabdan kurtulunca ya kadar devam edecektir.»[204]

Maddi menfaat, makam ve mansıb emellerine sâhib olmadan, irşad ve îkaz veya hayra delâlet gibi iyi gayelerle, âmirlerin yanlarına gitmek ve girmek ve dinin yayılması için nefsini hapseden ve çalışmasını ilim tâlimine hasreden kimselerin ücret almaları ise, caizdir. Müdâra ile emrolunduğunu beyan eden hadîsi nebevi gibi pek çok hadîsi şerifler vardır. Ashab, tabiîn ve diğer selefin pek çok hüküm ve hayat hikâyeleride, çeşitli ana kaynaklarda yazılmıştır.

Netekim Fâtihin Şeymıl islâmı Molla Hüsrev, «Dürer ve gurer» adlı eserinde şu satırları yazmaktadır :

«Hafız Ebülleysi Semerkandî (R.A) den hikâye olunmuştur (Diyor-ki :) Ben daha evvel üç şeye fetva verirdim, onlardan rucû ettim.

a) Daha evvel ilim için Kur'an tâliminden dolayı ücret almanın helal olmadığına fetva verirdim.

b) Yine Âlim için, Sultanın (devlet reisi ve naibi gibisinin) yanına girmesinin lâyık olmadığına fetva verirdim.

c) Ve ben ilim sahibinin, köylere çıkmasının lâyık olmadığına fetva verirdim. Çünkü köylüler o âlime bir. şeyler toplamaları için, onlara nasîhat eder.

— Şimdi ise, bunların hepsine böyle fetva vermekten rucû ettim (yani, bunların üçünü işlemenin cevazına döndüm, demektir).»[205]

Yukarda Yavuz Selime, Müfti zenbilli Ali efendinin gidib Enderun ağalarını öldürmekten vaz geçirdiği hâdiseyi okuyunuz. Bu şekildeki gaye ve davranışlarla, âmirlerin yanma gitmek caiz ve iyidir.

Fakat böyle irşad ve îkaz gayesi olmadan, âmirlerin yanlarına; makam, mansıb, nam, şan ve başka dünyevî menfeatlar için giden âlimler, Peygamber efendimizin beyan ettiği fasık ve şerli âlimlerdir.

Bu şekilde hareket edenler, günümüzde daha aşırî bir şekilde davranarak, dinin pek çok yasaklarım işledikleri ve yapılması gereken irsad ve tebliğ vazifelerini yapmadıkları gibi, dinde pek çok tâvizleri'vermişler ve vermektedirler. Amirlerin veya fasıkların gayri mesrû amel ve hareketlerine iştirak ederler. Böylelikle sayılmayacak kadar çok kötülükleri işlerler ve kötü örnek olurlar.

Dîni, ilmi ve kur'an okumayı böyle kötülüklere âlet ederek hareket edenlere, denilseki:

«Din ve şeriat âlimî olduğunuzu iddia ediyor ve kur'am kerimi oku-uorsunuz. Bu halinizle şu pek çok kötülüklerle meşkul olan âmirlerle nasıl bir ataya gelebilîyorsunuz?»

İste böyle suâle verecekleri cevabı, Resulü ekrem (S.A.V) efendimiz mübarek sözünün devamında şöyle buyurmuştur :

«Derlerkî : Ümerâya (âmirlere), gelelim, dünyadan nasibimizi alalım ve dînimizle onlardan (onların işledikleri fenalıklardan) uzak-laşahm.»

Ey dîni dünyaya âlet edip fasıkların karşısında el ufalayıb, eğilip bükülüp yaltak kedi kesilen ve her kılığa nürünüb dalkavukluk yapan, tipinden zavallı allâme taslakları!, içinizdeki kirli ve hırslı emellerinizi saklayarak, din âlimine yakışır ve yaraşır tavrı bırakıb, dışınız başka içiniz başka olan davranışlarınızı, asırlarca evvel nuru nübüvvetden fışkıran hakîkatlar, ne kadar kesin ve açık bir şekilde beyan buyurduğunun farkmdamısmız acaba!.

Ve bu fasit iddianız neticesiz olup, ancak kötülükler olabileceğini-zide, yine Resulü ejcrem (S.A.V) efendimiz devamla buyuruyorki:

«Halbuki mes'ele onların dediği gibi böyle olmaz (zira iki zıd cem edilemez};

—Diken ve çöğür ağacından ancak diken ve çöğür alınabildiği gibi,

— Keza onlara (âmirlere), yaklaşmakda - ft^uhammed bin sabahın rivayetinde dediği gibi, yani: Ancak hatâlar alınabilir.»

Atalar bir sözlerinde, «Necasetten keramet gelmez.» demişlerdir.

İbni Abnas (R.A) m rivayet ettiği bir hadîsi nebevide Resulü ekrem (S.A.V) şöyle buyurmuştur :

«Bu ümmetin uleması, iki adamdır;

1 - Âlim adamın birisi, Allâhü teâla ona ilim verir, oda ilmini insanlara neşredib öğretir ve öğretmiş olduğu ilme karşılık tema ederek hiç bit şey almaz ve ilmi para ile satmaz.

— İşte bu âlime, denizdeki balıklar, karadaki Çürüyen canlılar ?e gökdeki uçan kuşlar istiğfar edib dua ederler.

2 - Âlim adamın ikincisi ise, Allâhü teâla ona ilmi verir, oda o ilmi Allâhın kullarına yaymakdan pahillik edip saklar, timin karşılığında tama ederek bir şeyler alır ve para ile satar.

— İşte bu âlimde, kıyamet gününde ateşden yapılmış bir gemle gemlenir ve bir nidacı taralından nida edilirki, işte bu adama Allâhü teâla ilim vermiştir. Oda ilmi. Allanın kullarına öğretmekden pahilHk edib sakınmıştır. Ve ilmin karşılığında tama edip bir şeyler almıştır, ilmini para iie satmıştır. Ve bu şekildeki nida, hisabdan kurtulunca ya kadar devam edecektir.»

[206]

Maddi menfaat, makam ve mansıb emellerine sâhib olmadan, irşad ve îkaz veya hayra delâlet gibi iyi gayelerle, âmirlerin yanlarına gitmek ve girmek ve dinin yayılması için nefsini hapseden ve çalışmasını ilim tâlimine hasreden kimselerin ücret almaları ise, caizdir. Müdâra ile emrolunduğumı beyan eden hadîsi nebevi gibi pek çok hadîsi şerifler vardır, Ashab, tabiîn ve diğer selefin pek çok hüküm ve hayat hikâyeleride, çeşitli aha kaynaklarda yazılmıştır.

Netekim Fâtihin Şeyhui islâmı Molla Hüsrev, «Dürer ve gurer» adlı eserinde şu satırları yazmaktadır :

«Hafız Ebülleysi Semerkandî (R.A) den hikâye olunmuştur (Diyor-ki :) Ben daha evvel üç şeye fetva verirdim, onlardan rucü ettim.

a). Daha evvel ilim için Kur'an tâliminden dolayı ücret almanın helal olmadığma*fetva verirdim.

b) Yine Âlim için, Sultanın (devlet reisi ve naibi gibisinin) yanına girmesinin lâyık olmadığına fetva verirdim.

c) Ve ben ilim sahibinin, köylere çıkmasının lâyık olmadığına fetva verirdim. Çünkü köylüler o âlime bir şeyler toplamaları için, onlara nasihat eder.

— Şimdi ise, bunların hepsine böyle fetva vermekten rucû ettim (yani, bunların üçünü işlemenin cevazına döndüm, demektir).»[207]

Yukarda Yavuz Selime, Müfti zenbilli Ali efendinin gidib Enderun ağalarını öldürmekten vaz geçirdiği hâdiseyi okuyunuz. Bu şekildeki gaye ve davranışlarla, âmirlerin yanma gitmek caiz ve iyidir.

Fakat böyle irşad ve îkaz gayesi olmadan, âmirlerin yanlarına; makam, mansıb, nam, şan ve başka dünyevî menfeatlar için giden âlimler, Peygamber efendimizin beyan ettiği fasık ve şerli âlimlerdir.

Tercümesi:

263 - (66) Abdullah bin mes'ud (R.A) den mervîdir dedi: «Eğer Şeriat âlimi olan ehli ilim, ilimlerini kötüye kullanmakdan muhafaza ederler ve o ilmi ehlinin yanında koklarsa, bu âlimlerin ilimlerini koniyub ehline ilmi öğretmeleri sebebiyle, onlar o zamanın insanlarının (kemal ve şeref yönünden) efendileri olurlar. Ve lâkin o âlimler, ehli dünyadan, dünyalığa nail olmak için ilimlerin! kötüye kullanırlarsa, böyle olunca o ehli dünya olan kişilerin üzerlerine yük olmak suretiyle ehli ilme ihanet etmiş olurlar.

— Nebimiz Muhammed aleyhiseslamdan işittim, diyordu :

«Bîr kimse, düşünce ve gayretlerini tek bir emel halinde âhiret gayesine

kılarsa, o kimsenin dünya gaye ve emeline Allâhü teâla kâfidir.

— Bir kimsede, dünya ahvalinden emel ve arzularını (kâh dünyalığa ve kah âhiret işine) karıştırırsa, Allâhü teâla o kimseyi dünya ve âhiret emellerinin hiç birisine rahmet nazariyle bakmaz, helak olur.»

(Haber ve Hadîsi, îbniMâce rivayet etmiştir.)

Tercumesı

264 - (67) Bu Hadîsi, Beyhakî «Şuabül îman» adlı eserinde «bir kimse, düşünce ve emellerini» Cümlesinden itibaren îbni Ömerden ri-vâyet etmiştir. [208]

İzahat

Şeriat âlimlerinin ilimlerine sâhib olub, nefislerine umayıb, kötü ve zalim insanlara meyi etmeden, dünya adamlarının yanlarındaki mal, mülk ve makama tama edib yaklaşmazlar, kendi aralarında ha-sedlikde bulunmazlar ve ilmi, ehillerine öğreterek, ilmin şeref ve kadrini muhafaza ederek âlimlere hürmet edib sarılırlarsa, o zamanın adamlarının en kıymetli efendileri olurlar.

Zira ehli ilmin şân ve şerefi, melik ve emirlerin fevkindedir. Büyükler demişlerdir :

«İlim; Meliklerin tahtı idaresinde bulunan köleleri, yükseltir.»

Bir âyeti kerimede şöyle duyurulmuştur :

«Allah (c.c.), îman edenlerinizi yükseltir. Kendilerine ilim verilenlere ise, dereceler (mertebeler, faziletler, cennetde tabakalar) vardır.»

(Mücâdiîe sûresi, II) İmanM Zührî (R.A 120) dediki:

«îlim, erkektir. Binaenaleyh onu (ilmi), ancak yiğit erkekler sever. Yani, işlerin ve gayelerin yükseklerini severler ve her türlü safsatadan kaçınanlar, severler;»

Aliyyülkârî merhum, imam-ı zuhrînin sözünde şu cümlelere işaret vardır, diyor :

«Dünya, dişidir, o dişi (kancık) olan dünyayı, ancak aklı ve dîni noksan olanlar sever. Zira onlar âdî ve kötü şeylerde mertebelenmeyi seven

kimselerdir.»[209] '

tmam-i Zührî merhum hakkında, İmam-ı Zehebînin «Tezkireîül huffaz,C. 1, lO.S-îî.ı» adlı eserine müracaat faydalı olur.

Tercümesi:

263- (66) Abdullah bin mes'ıid (R.A) den mervîdir dedi:

«Eğer Şeriat âlimi olan ehli ilim, İlimlerini kötüye kullanmakdan muhafaza ederler ve o ilmi ehlinin yanında koklarsa, bu âlimlerin ilimlerini koruyub ehline ilmi öğretmeleri sebebiyle, onlar o zamanın İnsanlarının (kemal ve şeref yönünden) efendileri olurlar. Ve lâkin o âlimler, ehli dünyadan, dünyalığa nail olmak için ilimlerini kötüye kullanırlarsa, böyle olunca o ehli dünya olan kişilerin üzerlerine yük olmak suretiyle ehli ilme ihanet etmiş olurlar.

— Nebimiz Muhammed aleyhiseslamdan işittim, diyordu:

«Bir kimse, düşünce ve gayretlerini tek bir emel halinde âhiret

gayesine kılarsa, o kimsenin dünya gaye ve emeline Allâhü teâla kâfidir.

— Bir kimsede, dünya ahvalinden emel ve arzularım (kah dünyalığa ve kah âniret işine) karıştırırsa, Allâhü teâla o kimseyi dünya ve âhiret emellerinin hiç birisine rahmet nazariyle bakmaz, helak olur.»[210]

Tercümesi:

264 - (67) Bu Hadîsi, Beyhakî «Şuabül îman» adlı eserinde «bir kimse, düşünce ve emellerini» Cümlesinden itibaren İbni Ömerden rivayet etmiştir. [211]

İzahat

Şeriat âlimlerinin ilimlerine sâhib oluk, nefislerine umayıb, kötü ve zalim insanlara meyi etmeden, dünya adamlarının yanlarındaki mal, mülk ve makama tama edib yaklaşmazlar, kendi aralarında ha-sedlikde bulunmazlar ve ilmi, ehillerine öğreterek, ilmin şeref ve kadrini muhafaza ederek âlimlere hürmet edib sarılırlarsa, o zamanın adamlarının en kıymetli efendileri olurlar.

Zira ehli ilmin sân ve şerefi, melik ve emirlerin fevkindedir. Büyükler demişlerdir :

«İlim; Meliklerin tahtı idaresinde bulunan köleleri, yükseltir.»

Bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur :

«Allah (c.c), îman*edenlerinizi yükseltir. Kendilerine İlim verilenlere ise, dereceler (mertebeler, faziletler, cennetde tabakalar) vardır.»

(Mücâdile sûresi, II)

İmam-ıZührî (R.A 120) dediki:

«îlim, erkektir. Binaenaleyh onu (ilmi), ancak yiğit erkekler sever. Yani, işlerin ve gayelerin yükseklerini severler ve her türlü safsatadan kaçınanlar, severler.»

Aliyyülkârî merhum, imam-ı zuhrînin sözünde şu cümlelere işaret vardır, diyor :

«Dünya, dişidir, o dişi (kancık) olan dünyayı, ancak aklı ve dîni noksan olanlar sever. Zira onlar âdî ve kötü şeylerde mertebelenmeyi seven kimselerdir.» [212]

tmam-ı Zührî merhum hakkında, İmam-ı Zehebînin «Tezkiretül hıiffaz, C. }, 108-113» adlı eserine müracaat faydalı olur.

Tercümesi:

265 - (68) Âmeş (R.A) den mervîdir, dedi: ResulüÜah (S.A.V) buyurdu: [213]

«İlmin âfeti, unutmaktır, timi zâyî etmek ise, ehlinin gayriye (ilme ehil olmayana) o ilmi söyleyib öğretmendir.»[214]

Îzahat

Râvı Âmeş (R.A), tabiînin büyüklerindendir. îlmi hadîsde ve ilmi kıraatda meşhur olanlardan birisidir.

Benî kâhil sülâlesinden bir adam bunu köle olarak satın aldı, sonra ilme calışdı, ilimde imam oldu.[215]

İmam-ı Zehebî merhumda hadîs Alimlerinin dördüncü tabakasından olduğunu zikrederek şunları yazıyor :

«Âmeş (R.A), hadîs hafızı ve sika (îtimad edilen) bir kişidir. Şey-hûl islâm Ebû Muhammed Süleyman Bin Mehran el'esedî el kâhilîdir. Sahabeden Enes hin Mâlik (R.A) ı görmüş ve ondan hadîs ezberlemiştir.

— İbni Medine diyorki : «Âmeş (R.A) m, bin üçyüz (1300) hadîse yakın hıfzı var idi.»

— İbni Uyeyne (RA) da dedi : «Âmeş (R.A), Allanın kitabını çok güzel okuyan, çok hadîs hıfzeden ve ilmi f erâizi en iyi bilen bir kişidir.»[216]

Büyüklerin, geçmişleri ve bir birleri hakkında tâkdirkar beyanları, bizleri çok düşündürüyor. Zira günümüzde din âlimi ve din hizmetinde bulunan kimselerin bir birlerine karşı, acâib davranıb, iltifat ve hürmetde kusurlu olanlarımız pek çoktur. Çok esefler ve çok üzüntü ve yazıklar bizlere ve bizlerin ilmi, ilim adamı meslekdaşlarımızı ve büyüklerimizi takdirsizlerimize!... Bilhassa selefi sâlihin efendilerimize, saygısız, terbiyesiz cümle, yazı ve beyanlarda bulunan müfsid-lere!... Cenabu hak bizleri korusun. Amin.

İmam-ı Zehebî merhumun cümlelerine dönelim. Âmeş (R.A), hicri yüz kırk sekiz (148) senesinde seksen yedi (87) yaşında vefat etmiştir. Allah ondan râzi olsun.

Hadîsi şerifde, «ilmin âfeti, unutmaktır.» buyurulmuştur.

Unutmak, beşerin mayasında bulunan bir haldir. Zira «İnsanların evveli, unutanların evvelidir.» yani, ilk insan Adem aleyhisselam,

Cennetde yemesi yasaklanan meyveyi unutması neticesinde, yemişti. Böyİe olunca insanların ilki, Hz. Adem (A.S), unutanlarında ilki oluyor. Bak, Bakara sûresinin 35-36 âyetleriyle, Araf sûresi, 19-22 ve Tâha sûresinin 115-120 âyetlerine.

Ayrıca Hz. Musa aleyhisselam ile Hz. Hızır arasında geçen kıssayı kehif

sûresinin 60-61 âyetlerini okuyalım.

Binâenaleyh bilinen şeylerin unutulması, beşerin mayasında vardır. Eğer hu unutma hâli olmasa, insanlar daha fazla gurur ve kibire kapılabilirlerdi. Beşerin elinde olmayan böyle haller, insana acizliğini idrak etmelerine sebeb olabiliyor.

Bilinen şeylerin unutulmasına ve unutkanlığa sebeb olanların en başda gelenleri, Günah işleyib mâsiyete dalmaktır. Yemeyi ve içmeyi çok yapmaktır. Dünya gailesine dalmak, misvak kullanmayı terk etmek, Balgam yapıcı yaş ve ekşi şeyleri çok yemek, haram lokmaları yemek ve lüzumsuz şeyleri çok konuşmak gibi hallerdir.

Bir beyitte şöyle denilmiştir :

«Vekîa (bir âlime), hıfzımın kötülüğünden şikâyet ettim.

— Hemen ısyam (günahı) terk etmemi irsad edib uyardı.

— Zira hıfzetmek (belleyib unutmamak) Allahdan bir lütuf dur.

— Allanın lutfu iser Asî kimseye lâyık olmaz.»[217]

Hadîsi şerifde; «İlmi zayi etmek ise, ehlinin gayrine (ilme ehil olmayana) o İlmi söyleyib öğretmendir.» cümlelerinde de üzerinde dikkat edilmesi gereken hususlara işaret buyurmaktadır. Bu cümlelerin hükümlerini açıklayan hüküm ve beyanlar, yukarda 218 hadîsi şerifin izahatında geçmiştir.

Tercümesi ;

266 - (69) Süfyanı (sevrî RJV) den mervîdir, Ömer Bin el Hattab (R.A) kâb el habâre dedi: «tüm erbabı kimdir?

Tercümesi:

265- (68) Âmeş (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«İlmin âfeti, unutmaktır. İlmi zâyî etmek ise, ehlinin gayriye (ilme ehil olmayana) o ilmi söyleyib öğretmendir.»

(Hadîsi, Dârimt Mürsel olarak rivayet etmiştir.)[218]

Îzahat

Râvî Âmeş (R.A), tabiînin büyüklerindendir. ilmi hadîsde ve ilmi kıraatda meşhur olanlardan birisidir.

Benî kâhil sülâlesinden bir adam bunu köle olarak satın aldı, sonra ilme çalışdı, ilimde imam oldu. [219]

İmam-ı Zehebî merhumda hadîs Alimlerinin dördüncü tabakasından olduğunu zikrederek şunları yazıyor :

«Âmeş (R.A), hadîs hafızı ve sika (îtimad edilen) bir kişidir. Şey-hûl islâm Ebû Muhammed Süleyman Bin Mehran el'esedî el'kâhilîdir. Sahabeden Enes bin Mâlik (R.A) ı görmüş ve ondan hadîs ezberlemiştir.

— îbni Medine diyorki : «Âmeş (R.A) m, bin üçyüz (1300) hadîse yakın hıfzı var idi.»

İbni Uyeyne (R.A) da dedi : «Âmeş (R.A), Allâhm kitabını çok güzel okuyan, çok hadîs hıfzeden ve ilmi ferâizi en iyi bilen bir kişidir.»[220]

Büyüklerin, geçmişleri ve bir birleri hakkında tâkdirkar beyanları, bizleri çok düşündürüyor. Zira günümüzde din âlîmi ve din hizmetinde bulunan kimselerin bir birlerine karşı, acâib davramb, iltifat ve hürmetde kusurlu olanlarımız pek çoktur. Çok esefler ve çok üzüntü ve yazıklar bizlere ve bizlerin ilmi, ilim adamı meslekdaşlarımızı ve büyüklerimizi takdirsizlerimize!... Bilhassa selefi şalinin efendilerimize, saygısız, terbiyesiz cümle, yazı ve beyanlarda bulunan müfsid-lere!... Cenabu hak bizleri korusun. Amin.

îmam-ı Zehebî merhumun cümlelerine dönelim. Âmeş (R.A), hicri yüz kırk sekiz (148) senesinde seksen yedi (87) yaşında'vefat etmiştir. Allah ondan râzi olsun.

Hadîsi şerifde, «ilmin âfeti, unutmaktır.» duyurulmuştur. Unutmak, beşerin mayasında bulunan bir haldir. Zira «İnsanların evveli, unutanların evvelidir.» yani, ilk insan Adem aleyhisselam,

Cennetde yemesi yasaklanan meyveyi unutması neticesinde, yemişti. Böyle olunca insanların ilki, Hz. Adem (A.S), unutanlarında ilki oluyor. Bak, Bakara sûresinin 35-36 âyetleriyle, Araf sûresi, 19-22 ve Tâha sûresinin 115-120 âyetlerine.

Ayrıca Hz. Musa aleyhisselam ile Hz. Hızır arasında geçen kıssayı kehif sûresinin 60-61 âyetlerini okuyalım.

Binâenaleyh bilinen şeylerin unutulması, beşerin mayasında vardır. Eğer b,u unutma hâli olmasa, insanlar daha fazla gurur ve kibire kapılabilirlerdi. Beşerin elinde olmayan böyle haller, insana acizliğini idrak etmelerine sebeb olabiliyor.

Bilinen şeylerin unutulmasına ve unutkanlığa sebeb olanların en başda gelenleri, Günah işleyib mâsiyete dalmaktır. Yemeyi ve içmeyi çok yapmaktır. Dünya gailesine dalmak, misvak kullanmayı terk etmek, Balgam yapıcı yaş ve ekşi şeyleri çok yemek, haram lokmaları yemek ve lüzumsuz şeyleri çok konuşmak gibi hallerdir.

Bir beyitte şöyle denilmiştir :

«Vekîa (bir âlime), hıfzımın kötülüğünden şikâyet ettim.

— Hemen isyanı (günahı) terk etmemi irşad edib uyardı.

— Zira hıfzetmek (belleyib unutmamak) Allahdan bir lutufdur.

— Allanın lutfu ise, Asî kimseye lâyık olmaz.»

(Tâlimül mütealim)

Hadîsi şerif de; «İlmi zâyl etmek isef ehlinin gayrine (ilme ehil olmayana) o ilmi söyleyib öğretmendir.» cümlelerinde de üzerinde dikkat edilmesi gereken hususlara işaret buyurmaktadır. Bu cümlelerin hükümlerini açıklayan hüküm ve beyanlar, yukarda 218 hadîsi şerifin izahatında geçmiştir.

Tercümesi:

266 - (69) Süfyanı (sevrî R.A) den mervîdir, Ömer Bin el Hattatt (R.A) kâb el habâre dedi: «İlim erbabı kimdir?

— Kâb dedi: Bildikleri ile amel edenlerdir.

— Ömer (R.A) dedi:

— Âlimlerin kainlerinden ilmi çıkaran şey nedir?[221]

— Kâb dedi: Tamadır.»[222]

Îzahat

Râvî Süfyâm Sevrî (R.A), kibarı tabiînden olub, ilimde, zühtü takvada yüksek mertebeye erişen, fıkıhda müctehid ve hadisde «Emîril Müminin» olarak vasıflandırılan bir âlimdir.

Süfyan bin seîd bin mesruk essevrî hazretleri hicretin doksan yedi (97) târihinde küfede dünyaya gelmiştir. Babasıda küfenin büyük âlimlerinden idi.

İlmi hadîsi; babasından ve Zebîd bin Haris (R.A) gibi muhaddis ve fakihlerden tâlim edib öğrenmiştir.

Kendisinden, İmam-ı mâlik (R.A) ve Abdullah Bin Mübarek (R.A) gibi pek çok âlim ve fazıllar, ilmi fıkıh ve ilmi hadîs tâlim edib öğrenmişlerdir. Ayrıca bir çok halKda, bu zaddan ilim öğrenib, bunu önder tanımışlardır. Haccacı zâlime, açıkça hakkı söyleyen pek cesur, mü-câhidlerdendir.

Abdullah Bin Mübarek (R.A), bu zaîm ilmi hakkında şöyle demiştir :

«Ben bin yüz (1100) Şeyhde» (âlimden) hadis yazdım. Fakat bunların içinde süfyandan daha faziletlisi yoktu.»[223]

Süfyan bin Uyeyne (R.A) da diyorki:

«Helâl ve haramı, Süfyanı sevrîden daha iyi bilen bir adam görmedim[224]

Süfyanı sevrî (R.A) in fazileti hakkında pek çok şeyler yazılmıştır. Daha geniş malumat, İmam-ı Zehebî merhumun «Tezkiretülhuffaz» adlı eseri ile, Şeyhul islâm îmam-ı EM Muhammed Abdurrahman er Kâzı (R.A) îii «Kitâbülcehrî vettâtil» isimli eserde mezkurdur.

Bu büyük âlim, İmam-ı Süfyâm sevri (RJU in kıymetli sözlerinden bir tanesini okuyalım :

«Âlim, Dînin doktorudur. Dirhem (para) daf dînin zehiridir. Binaenaleyh eğer doktor (din âlimi), zehire (paraya) cür'et (tama) ederse, ûu zehirlenen doktor, başkasını nasıl tedâvî edebilir?.»[225]

Süfyânı sevrî (R.A), hicretin yüz altmış bir. (161) senesinde Basra-da vefat etmiştir. Allah ondan razı olsun.

Hz. Ömer (R.A) m sual sorduğu kâb ise, tabiînin büyüklerinden «kâabul Ahbar» isimli zattır. Tevrat, incil ve diğer kitablarmda ilmine vakıf idi. Bu sebebden Hz. Ömer sual sormuştur.

Kabul Ahbar (R.A), Peygamber (S.A.V) efendimizin hayatında medîne-i münevverede gördüğünde müslüman olmayıb Hz. Ebû Bekir (R.A) zamanında müslüman olmuştur. Ve Hz. Osman (R.A) zamanında vefat etmiştir. Allah ondan razî olsun.

İmam-ı Zehebî (R.A), «Tezkiretûlhuffaz» adlı eserinde Muhaddis-lerin ikinci tabaaksmda olduğunu yazmaktadır.

Tercümesi:

267 - (70) Ahvas bin Hakim (R.A) den, oda babasından rivayet etmiştir,

dedi:.,

«Bir adam nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi veselleme serden sordu:

— Resûlüllah (S.A.V) de hemen buyurdu : «Bana serden sormayınız. Hayırdan sorunuz.

— Resûlüllah (S.A.V) bu sözü üç sefer tekrarladı.»

— Bundan sonra (Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:[226]

«Dikkat ediniz! Şüphesizki Şerrin Şerri, bilginlerin Şerlileridir. Hayrın hayrı ise, bilginlerin hayırlılarıdır.»[227]

İzahat

Râvî Ahvas bin Hakîm (R.A) Humusun hemedandan veya el'ansî-el'msî dendir. Tabiînin abidlerinden olan bu zat, hadîs hıfzı zaiı olduğundan beşinci tabakadandır.[228]

Âleme rahmet olarak gönderilen Resulü ekrem efendimize, Sa-hâbe-i kiramdan bir zat Serden soruyor. Efendimizde, «Serden sormayınız, hayırdan sorunuz» cümlesini üç sefer tekrar ediyor ve şerrin şerri olan en büyük şerri haber veriyor ve diyorki:

— Kâb dedi: Bildikleri İle amel edenlerdir.

— Ömer (RA) dedi:

— Âlimlerin kalblerinden İlmi çıkaran şey nedir?[229]

— Kâb dedi: Tamadır.»[230]

İzahat

Râvî Süfyânı Sevrî (R.A), kibarı tabiînden olub, ilimde, zühtü takvada

yüksek mertebeye erişen, fıkıhda müctehid ve hadisde «Emîril Müminin» olarak vasıflandırılan bir âlimdir.

Süfyan bin seîd bin mesruk essevri hazretleri hicretin doksan yedi (97) târihinde küfede dünyaya gelmiştir. Babasıda küfenin büyük âlimlerinden idi.

timi hadîsi; babasından ve Zebîd bin Haris (R.A) gibi muhaddis ve fakihlerden tâlim edib öğrenmiştir.

Kendisinden, fmam-ı mâlik (R.A) ve Abdullah Bin Mübarek (RA) gibi pek çok âlim ve fazıllar, ilmi fıkıh ve ilmi hadîs tâlim edib öğrenmişlerdir. Ayrıca bir çok halkda, bu zaddan ilim öğrenib, bunu önder tanımışlardır. Haccacı zâlime, açıkça hakkı söyleyen pek cesur, mü-câhidlerdendir.

Abdullah Bin Mübarek (R.A), bu zatın ilmi hakkında şöyle demiştir :[231]

«Ben bin yüz (1100) Şeyhden- (âlimden) hadis yazdım. Fakat bunların içinde süfyandan daha faziletlisi yoktu.»

Süfyan biri Uyeyne (R.A) da diyorki:

«Helâl ve haramı, Süfyânı sevrîden daha iyi bilen bir adam görmedim.»[232]

Süfyânı sevrî (R.A) in fazileti hakkında pek çok şeyler yazılmıştır. Daha geniş malûmat, İmamı Zehebî merhumun «Tezkirerülhuffaz» adlı eseri ile, Şeyhul islâm İmam-i - Ebî Mıhanımed Abdurrahman er Râzî (R.A) in «Kitâbülcehrî vettâtil» isimli eserde mezkûrdur.

Bu büyük âlim, îmam-ı Süfyânı sevrî (R.A1 in kıymetli sözlerinden bir tanesini okuyalım:

«ÂIimr Dînin doktorudur. Dirhem (para) da, dînin zehiridir. Binaenaleyh eğer doktor (din âlimi), zehire (paraya) ctir'et (tama) ederse, bu zehirlenen doktor, başkasını nasıl tedâvî edebilir?.»[233]

Süfyânı sevrî (R.A)f hicretin yüz altmış bir. (161) senesinde Basr'a-da vefat etmiştir. Allah ondan razi olsun.

Hz. Ömer (R.A) m sual sorduğu kâb ise, tabiînin büyüklerinden «kâabul Ahbar» isimli zattır. Tevrat, incil ve diğer kitablarmda ilmine vakıf idi. Bu sebebden Hz. Ömer sual sormuştur.

Kabul Ahbar (R.A), Peygamber (S.A.V) efendimizin hayatında medîne-i münevverede gördüğünde müslüman olmayıb Hz. Ebû Bekir (R.A) zamanında müslüman olmuştur. Ve Hz. Osman (R.A) zamanında vefat etmiştir. Allah ondan razî olsun. >

İmamı Zehebî (R.A), «Tezkiretûlhuffaz» adlı eserinde Muhaddis-lerin

ikinci tabaaksmda olduğunu yazmaktadır.

Tercümesi:

267 - (70) Ahvas bin Hakim (R.A) den, oda babasından rivayet etmiştir, dedi:.,

«Bir adam nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi veseileme serden sordu:

— Resûlüllah (S.A.V) de hemen buyurdu : «Bana serden sormayınız. Hayırdan sorunuz.

— Resûlüllah (S.A.V) bu sözü üç sefer tekrarladı.»

— Bundan sonra (Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :[234]

«Dikkat ediniz! Şüphesizki Şerrin Şerri, bilginlerin Şerlileridir. Hayrın hayrı ise, bilginlerin hayırlılarıdır.»[235]

İzahat

Râvî Ahvas bin Hakîm (R.A) Humusun hemeaandan veya el'ansî-el'msî dendir. Tabiînin abidlerinden olan bu zat, hadîs hıfzı zaif olduğundan beşinci tabakadandır. [236]

Âleme rahmet olarak gönderilen Resulü ekrein efendimize, Sa-hâbe-i kiramdan bir zat Serden soruyor. Efendimizde, «Serden sormayınız, hayırdan sorunuz» cümlesini üç sefer tekrar ediyor ve şerrin şerri olan en büyük şerri haber veriyor ve diyorki:

«Dikkat ediniz! Ştiphesizkı Şerrin Şerri (şerrin en büyüğü) bilginlerin şerlileridir.»

Yani, ilim sahibi olan kimselerin kötü ve Şerlileri, milletin en kötüsü ve en büyük şerlisidirler. Çünkü her şeyde bilginler, örnek kimselerdir. Bildikleri ile amel etmezler ve insanlara kötü örnek olurlarsa, onların o kötülüklerine uyarak pek çok kimselerin şerri işlemelerine sebeb olurlar.

Câhil kimselerden pek çokları, âlimlerin işledikleri kötülükleri işlemekde beis görmezler ve derlerki: «Falan hocada veya falan âlim ve bilginde bu işi

işleyor. Eğer günah olsaydı, bu âlim bunu işlemezdi..

gibi.»

Böyle sözleri hayatda pek çok kişilerden işittiğimiz olmuştur ve «câhil için bir defa helak, âlim için yedi defa helak» denilen kıymetli sözler, hep böyle âlimler için söylenmiştir. Mevlâmız, ilim sahibi olan lanmızı, ilmi ile âmil olarak böyle helak ve tehlikeden korusun. Amin.

Bir hadîsi şerifde denilmiştir,:

«Bir kabilenin ölümü, bir âlimin ölümünden daha kolaydır.»[237]

Bu hadîsi şerifin pek çok yönlü anlamı olmakla beraber en açık anlamı iki cihetdedir.

a) İlmi ile âmil olan bir âlim ölünce, onun ölümü islâmda büyük bir gedik açmış olur. Zira onun îkaz edib uyardığı memleket, şehir ve köy halkı, o mubârekden mahrum olduklarından, hepsi mateme bürünürler, mânevi gıdadan kesilirler ve yer yüzündeki diğer varlıklar ve semâdaki meleklerde, o âlime sağlığında nasıl dua ederlerse, ölümü üede matem yapıb üzülürler.

İşte böyle olunca, «Bir kabilenin ölümü, bir âlimin Ölümünden daha kolaydır» Hadîsi nebevinin hükmü ortaya çıkmış olur.

b) Birde hadîsi nebeviden anlaşılan mânâ, ilim sahibi olan âlim, ilmi ile amel etmez ve dâima şerle meşkul olarak müminlere ve top yekûn insanlara kötü örnek olursa, işte bu âlimde ölmüştür. Bu âlime pek çok kişilerde tâbi olub kötülük yarışma girişecekleri ve hatta giriştikleri muhakkak olmakla, o memleket halkı, ruhen ve manen ölmüş demektir.' Onların hayatları dünyada elem, ızdırab, nifak, şıkak, cidal ve kıtal gibi kötülüklerle devam eder. Ahirettede Cehennem azabına müstehak olub elem verici azab ile azablanırlar.

Meselâ : âlim; sapık akîde sahibi olursa veya abdest alıb namaz kılmaz, camiye cemaata gitmez, karısı ve kızları açık cıblak olur ve kızların mevcud fesadhklar içinde tahsilim savunur ve kızlarını yollar-sa, bu âlimden okuyan talebeler ve câhil halkda aynı fesadlığa düşebilirler.

Büyükler bir sözlerinde demişlerdir : «Âlimin zellesi, âlemin zcllesidir.»

Evet âlim bir kişinin, her hangi bir küçük günahı işlemesi, bütün câhil halkın küçük ve büyük günah işlemesine sebeb olur. Onun için, âlimin hatası; âlemin hatası, âlimin günahı; âlemin günahı, âlimin kötülüğü; âlemin kötülüğü, âlimin fitnesi; âlemin fitnesi, âlimin fesadı; âlemin fesadı ve âlimin sapıklığı; âlemin sapıklığıdır.

Fâsık âlimlerin zarar ve kötülükleri, böyle olduğu gibi bildikleri ile amel eden iyi ahlak sahibi âlimlerde, yer yüzünün en hayırlı kimseleri olduğu hadîsi

nebevinin devamında şöyle ifâde buyurulmuştur :

«Hayrın hayrı (hayrın en büyüğü) ise, bilginlerin hayırlılarıdır.»

Yukardaki hadîsi nebevilerin îzahı ile ilgili malumatı, «İslama Sokulan Bid'at ve Hurafeler» adlı eserimizin ikinci cildini okumayı tavsiye ederiz.

Âlimlerin şerirliği ve ilim adamlarından sayılamayacakları husus, bildikleri ile amel etmeyib kötülükleri işleyerek cemiyet ve cemaata kötü örnek olmalarıdır.

Ebülderdâ (R.A) den mervî bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuş-tur :

«Kİşir âlim olamaz. Tâki bildiği ile âmil ola.» (îbni Hıbban)

Yani, bildiği ile amel etmeyen kimse, ilim sahibi olamaz. Tâki bildiği ile amel ederse, bu takdirde âlim olur.

Hadimi merhum «Berîka» adlı eserinde şunları yazıyor :

«Eğer sen, bin (1000) sene ilim okusan ve bin (lflOO) adet (cilt)

kitab cem edib toplasan, Allânü teâlânuı rahmetine müsteid ve lâyık olamazsın, Ancak bildiğinle amel edersen, rahmeti nahiyeye müstehak olursun.» [238]

Enes bin mâlik (R.A) den mervî diğer bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur ;

«Ahir zamanda, câhil âbidler ve fâsık âlimler olur.» (Hâkim)

Bu hadîsi şerifin hükümleri, asırlarca evvel görülmüş ve hâlâda görülmektedir. Adam, îmanında mukalliddir. Taklîdî îmanla büyük günah sahibidir. îmanı istidlâlîye kavuşmadıkça, günah kirinin içinde yaşamaktadır. Bu cehaleti île âbidlikden, zâhidlikden ve ehli takvi gibi amel etmekten bahseder. Cehâletiyle ibâdete devam etmekle, şeytanın maskarası olduğundan veya olacağmdanda câhil ve habersizdir. Yukardaki âlim, âbid mukayesesini beyan eden hadîsi şerifleri okuyunuz.

«Dikkat ediniz! Şüphesizkı Şerrin Şerri (şerrin en büyüğü) bilginlerin şerlileridir.»

Yani, ilim şahib; olan kimselerin kötü ve Şerlileri, milletin en kötüsü ve en büyük şerlisidirler. Çünkü her şeyde bilginler, örnek kimselerdir. Bildikleri ile amel etmezler ve insanlara kötü örnek olurlarsa, onların o kötülüklerine uyarak pek çok kimselerin şerri işlemelerine sebeb olurlar.

Câhil kimselerden pek çokları, âlimlerin işledikleri kötülükleri işlemekde beis görmezler ve derlerin: «Falan hocada veya falan âlim ve bilginde bu işi işleyor. Eğer günah olsaydı, bu âlim bunu işlemezdi., gibi.»

Böyle sözleri hayatda pek çok kişilerden işittiğimiz olmuştur ve «câhil için bir defa helak, âlim için yedi defa helak» denilen kıymetli sözler, hep böyle âlimler için söylenmiştir. Mevlâmız, ilim sahibi olan lanmızı, ilmi ile âmil olarak böyle helak ve tehlikeden korusun. Amin.

Bir hadîsi şerifde denilmiştir,:

«Bir kabilenin ölümü, bir âlimin ölümünden daha kolaydır.»[239]

Bu hadîsi şerifin pek çok yönlü anlamı olmakla beraber en açık anlamı iki cihetdedir.

a) İlmi ile âmil olan bir âlim ölünce, onun ölümü islâmda büyük bir. gedik açmış olur. Zira onun îkaz edib uyardığı memleket, şehir ve köy halkı, o mubârekden mahrum olduklarından, hepsi mateme bürünürler, mânevi gıdadan kesilirler ve yer yüzündeki diğer varlıklar ve semâdaki meleklerde, o âlinıe sağlığında nasıl dua ederlerse, ölümü ilede matem yapıb üzülürler.

İşte böyle olunca, «Bir kabilenin ölümü, bir âlimin ölümünden daha kolaydır» Hadîsi nebevinin hükmü ortaya çıkmış olur.

b) Birde hadîsi nebeviden anlaşılan mânâ, ilim sahibi olan âlim, ilmi ile amel etmez ve dâima şerle meşkul olarak müminlere ve top yekûn insanlara kötü örnek olursa, işte bu âlimde ölmüştür. Bu âlime pek çok kişilerde tâbi olub kötülük yarışma girişecekleri ve hatta giriştikleri muhakkak olmakla, o memleket halkı, ruhen ve manen ölmüş demektir. Onların hayatları dünyada elem, ızdırab, nifak, şıkak, cida'l ve kıtal gibi kötülüklerle devam eder. Ahirettede Cehennem azabına müstehak olub elem verici azab ile azablanırlar.

Meselâ : âlim; sapık akîde sahibi olursa veya abdest alıb namaz kılmaz, camiye cemaata gitmez, karısı ve kızları açık cıblak olur ve kızların mevcud fesadlıklar içinde tahsilini savunur ve kızlarını yollar-sa, bu âlimden okuyan talebeler ve câhil halkda aynı fesadlığa düşebi lirler.

Büyükler bir sözlerinde demişlerdir :

«Âlimin zellesi, âlemin zellesidir.»

Evet âlim JDir kişinin, her hangi bir küçük günahı işlemesi, bütün câhil halkın küçük ve büyük günah işlemesine sebeb olur. Onun için, âlimin hatası; âlemin hatası, âlimin günahı; âlemin günahı, âlimin kötülüğü; âlemin kötülüğü, âlimin fitnesi; âlemin fitnesi, âlimin fesadı; âlemin fesadı ve âlimin sapıklığı; âlemin sapıklığıdır.

Fâsık âlimlerin zarar ve kötülükleri, böyle olduğu gibi bildikleri ile amel eden iyi ahlak sahibi âlimlerde, yer yüzünün en hayırlı kimseleri olduğu hadîsi nebevinin devamında şöyle ifâde Duyurulmuştur :

«Hayrın hayrı (hayrm en büyüğü) ise, bilginlerin hayırlılarıdır.»

Yukardaki hadîsi nebevilerin îzahı ile ilgili malumatı, «îslâma Sokulan Bid'at ve Hurafeler» adlı eserimizin ikinci cildini okumayı tavsiye ederiz.

Âlimlerin şerliliği ve ilim adamlarından sayılamıyacakları husus, bildikleri ile amel etmeyib kötülükleri işleyerek cemiyet ve cemaata kötü örnek olmalarıdır.

Ebülderdâ (R.A) deri mervî bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuş-tur:

«Kişi, âlim olamaz. Tâki bildiği ile âmil ola.» [240]

Yani, bildiği ile amel etmeyen kimse, ilim sahibi olamaz. Tâki bildiği ile amel ederse, bu takdirde âlim olur.

Hadimi merhum «Berîka» adlı eserinde şunları yazıyor :

«Eğer sen, bin (1000) sene ilim okusan ve bin (1000) adet (cilt) kitab cem edib toplasan, Allâhü teâlânın rahmetine müsteid ve lâyık olamazsın, Ancak bildiğinle amel edersen, rahmeti ilâhiyeye müstehak olursun.» [241]

Enes bin mâlik (R.A) den mervî diğer bir hadîsi şerifde şöyle bu-yurulmuştur :

«Ahir zamanda, câhil âbidler ve fâsık âlimler olur.» (Hâkim)

Bu hadîsi şerifin hükümleri, asırlarca evvel görülmüş ve hâlâda görülmektedir. Adam, îmanında mukaîliddir. Taklîdî îmanla büyük günah sahibidir, imanı istidlâlîye kavuşmadıkça, günah kirinin içinde yaşamaktadır. Bu cehaleti ile âbidlikden, zâhidlikden ve ehli takvi gibi amel etmekten bahseder. Cehâletiyle ibâdete devam etmekle, şeytanın maskarası olduğundan veya olacağındanda câhil ve habersizdir. Yukardaki âlim, âbid mukayesesini beyan eden hadîsi şerifleri okuyunuz.

Hadîsi şerifde beyan edilen fâsık âlimlere gelince, bu hükümde çok tehlikeli ve çok kötü bir haldir. Müslümanlara iyi örnek olacak ve doğruyu tavsiye edecek dev kişiler, Ahlak ve amel bakımından kötü örnek olurlarsa, elbette o cemiyet ve cemaat kokar, ruhen, manen ve ahlâkan ölmüş ve kokmuş olurlar. Bu sebebden izahına çalışdığımız hadîsi şerifde Resulü ekrem efendimiz, «Şerrin şerri, bilginlerin şerlileridir» buyurmuştur.

Şerli ve -kötü amel sahibi âlimler; günah sevab, haram helal, iyi ve kötü demeden her şeye dalarlar, pek çok kötülükler içinde yüzen avamı nasla haşir neşir olurlar, onların işledikleri fenalıkları ikaz edib vaz geçirmeye çalışmazlar. Ö câhillerin ayıb söz ve hareketlerini dinlerler ve görürler, dilsiz şeytan gibi

susarlar. Çünkü kendileri onların fiillerini yapamaymca duyarak ve seyrederek nefislerinin hazzını alırlar ve aynı zamanda onlardan dünyevî ve maddî menfaatlarda düşünürler, onun için o câhil ve ahlaksız sefihlerle sohbet edib bir çok kötülüklerini görmezden ve bilmezden gelirler.

Hadimi merhum «Berikâ» smda şunları yazıyor.

«Süfyan-i sevrî (R.A) dediki:

«Cehennemde bir dere vardır. Oraya ancak melikleri (padişah ve devlet reisi gibileri) ziyaret eden kurralar (Hmi kıraat sahihleri) girib sakin olurlar» [242]

Fâsik âlimler, câhillerle haşir neşir oldukları gibi, sultan ve emirleri îkaz için değil, onlara dalkavukluk ve tâvizler vererek onlardan bir dünyalığa kavuşmak için "iltifat edib ziyaret ederler ve sofralarına otururlar. Böyle olan ilim adamları, ilâhî rahmet ve nusretten mahrum oldukları gibi, âhirette şiddetli azaba müstehak olurlar.

Süfyanı Sevrî (R.A) diyorki:

«Ben bir âyet hakkında otuz üç (33) vecih olduğunu beyan eder söylerdim. Fakat Sultanın (devlet reisinin) elinden bir lokma yedim. İşte o lokmanın kötülüğünden bütün o tevil ve tevcihleri derhal unuttum.» [243]

Bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur :

«îlmi öğrenibde bildiği ile amel etmeyenin misali, gizlice zina edib sonra hâmile olunca o gizli yapdığı zîna fâş ouıb ortaya çıkan zinakar kadının misâli gibidirki, işte o bildiği ile amel etmeyen âlimi, Allâhü teâia kıyamet gününde bütün, mahşer halkının huzurunda açıklayıb kötülüklerini gösterecektir.»[244]

Hz. îsa aleyhisslamda şöyle demiştir :

«Kötülük sahibi fasık âlimlerin misâli, bir su ırmağının ağzına düşüp suyu emdirmeye ve sulanması gereken ziraat maksutlarına suyu salmayan kaya gibidir. Ve tuvalet çukurları gibidirler ki, çukurların dışları kireçlenmişdir ve fakat içleri pis bir şekilde kokmakdadir. Ve kabirler gibidirlerki, kabirlerin dışları mâmurdur. Fakat içleri ölü kemikleri ile doludur.»[245]

Şerli âlimler hakkında, bir nebze malumat, yukarda 218, ve 235. hadîsi şeriflerin izahında geçtiğini hatırlatırız.

Tercümesi:

268 - (71) Ebüdderdâ (R.A) den mervîdir, dedi: «Kıyamet gününde Allâhü teâlanın yanında insanların en şerli mer-tebelisi İlmi kendisine fayda vermeyen âlimdir.»[246]

Tercümesi:

269 - (72) ZiyadbinHudayr (R.A) denmervidir,dedi:

Ömer (R.A) bana dediki:

«İslâm ı yıkan şey nedir bitirmişin?

— Ziyad dedi; Bilmiyorum, dedim.

— Ömer dedi:

«İdamı, âlimin (bilginin) zellesi, mtinâfıkın kltabla (Kuranın hükmü ile) cidali ve kötülük içinde olan (marnların (idareci ve âmirlerin) hükmü yıkar.»[247]

Hadîsi şerifde beyan edilen fâsık âlimlere gelince, bu hükümde çok tehlikeli ve çok kötü bir haldir. Müslümanlara iyi örnek olacak ve doğruyu tavsiye edecek dev kişiler, Ahlak ve amel bakımından kötü örnek olurlarsa, elbette o cemiyet ve cemaat kokar, ruhen, manen ve ahlâkan ölmüş ve kokmuş olurlar. Bu sebebden izahına çalışdığımız hadîsi şerifde Resulü ekrem efendimiz, «Şerrin şerri, bilginlerin şerlileridir» buyurmuştur.

Şerli ve -kötü amel sahibi âlimler; günah sevab, haram helal, iyi ve kötü demeden hex şeye dalarlar, pek çok kötülükler içinde yüzen avamı nasla haşir neşir olurlar, onların işledikleri fenalıkları ikaz edib vaz geçirmeye çalışmazlar, Ö câhillerin ayıb söz ve hareketlerini dinlerler ve görürler, dilsiz şeytan gibi susarlar. Çünkü kendileri onların fiillerini yapamaymca duyarak ve seyrederek nefislerinin hazzını alırlar ve aynı zamanda onlardan dünyevî ve maddî menfaatlarda düşünürler, onun için o câhil ve ahlaksız sefihlerle sohbet edib bir çok kötülüklerini görmezden ve bilmezden gelirler. Hadimi merhum «Berikâ» sında şunları yazıyor, «Süfyan-isevrî (R.A) dediki:

«Cehennemde bir dere vardır. Oraya ancak melikleri (padişah ve devlet reisi gibileri) ziyaret eden kurralar (ilmi kıraat sâhibleri) girib sakin olurlar»[248]

Fâsik âlimler, câhillerle haşir neşir oldukları gibi, sultan ve emirleri îkaz için değil, onlara dalkavukluk ve tâvizler vererek onlardan bir dünyalığa kavuşmak için iltifat edib ziyaret ederler ve sofralarına otururlar. Böyle olan ilim adamları, ilâhî rahmet ve nusretîen mahrum oldukları gibi, âhirette şiddetli azaba

müstehak olurlar.
SüfyanıSevrî (R.A) diyorki:
«Ben bir âyet hakkında otuz üç (33) vecih olduğunu beyan eder söylerdim. Fakat Sultanın (devlet reisinin) elinden bir lokma yedim, tşte o lokmanın kötülüğünden bütün o tevil ve tevcihleri derhal unuttum.»[249]
Bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur :
«îlmi öğrenibde bildiği ile amel etmeyenin misali, gizlice zina edib sonra hâmile olunca o gizli yapdığı zîna fâş olub ortaya çıkan zinakar kadının misâli gibidirki, işte o bildiği ile amel etmeyen âlimi, Allâhü teâla kıyamet gününde bütün, mahşer halkının huzurunda açıklayıb kötülüklerini gösterecektir.»[250]
Hz. îsa aleyhisslamda şöyle demiştir :
«Kötülük sahibi fâsik âlimlerin misâli, bir su ırmağının ağzına düşüp suyu emdirmeye ve sulanması gereken ziraat mahsullarına suyu salmayan kaya gibidir. Ve tuvalet çukurları gibidirler ki, çukurların dışları kîreçlenmişdir ve fakat içleri pis bir şekilde kokmakdadır. Ve kabirler gibidirlerki, kabirlerin dışları mâmurdur. Fakat içleri ölü kemikleri ile doludur.» [251]

Şerli âlimler hakkında, bir nebze malumat, yukarda 218. ve 235. hadîsi şeriflerin îzâhmda geçtiğini hatırlatırız.
Tercümesi:

268 - (71) Ebüdderdâ (R.A) den mervîdir, dedi: «Kıyamet gününde AUâhü teâlanın yanında insanların en şerli mer-tebelisi İlmi kendisine fayda vermeyen âlimdir.»
(Haberi, Dârimî rivayet etmiştir.)
Tercümesi:
269 - (72) Ziyad bin Hudayr (R.A) den mervîdir, dedi: Ömer fR.A) bana dediki: «İslâmı yıkan şey nedir bllirmisin?
— Ziyad dedi; Bilmiyorum, dedim.[252]
— Ömer dedi «tslflmı, âlimin (bilginin) zellesi, mtinâfıkm kitatria (Kuranın hükmü ile) cidali ve kötülük İçinde olan imamların (idareci ve âmirlerin) hükmü yıkar.»[253]

İzahat

Râvî ziyad bin Hudayr (R.A), tabiînin ulularından ve muhaddisle-rin ikinci tabaKasmdandır. Künyesi, Ebülmuğire veya Ebû Abdurrah-mandir.

Bu zat; Hz. Ömer, Hz. Ali ve Hz. îbni Mes'ud (R.A) gibi dev sahâ-Kelerden hadîs rivayet edib öğrenmiştir.

Kendisindende pek çok tabiîn hadîs rivayet edib ilim tâlim etmişlerdir, îlim tâlimi ve tebliği, ekseriya küfede olmuştur. Vefat târihine rastlanamamıştır. Allah ondan razî olsun.

Bu kıymetli cümlelerin açıklayıcı îzahı, yukardaki hadisi nebevilerin izahlarında geçmiştir. Ayrıca hu eserin birinci cildi ile «İslama Sokulan Bid'at ve Hurafeler» adlı eserimizde uzun beyanat mezkûrdur.

Ancak hirinci ve üçüncü hükmün istinadgâhi bir hadîsi nebevi mealini nakledelim:

Müaz bin Cebel (R.A) den mervîdir, Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem buyurduki:

«Benim ümmetimden iki sınıf vardır. Bu iki sınıf, iyi olurlarsa, ıı> sanlarda iyi olur. Şayet o iki sınıf kötü olurlarsa, insanlarda kötü olur.

— O iki sınıf, ümera (âmirler) ve fukaha (şeriat âlimleri ve biîgin-leT) dir.»

Tarih boyunca bir çok iyi milletlerin fesatlaştıkları, ümerâ ve ulemanın fesatlıkları sebebiyle olmuştur. Bulunduğumuz asırdada, yine yaşantılarından naklettiğimiz üzere, pek çok bilginler, îtikâdr amel ve ahlak bakımından fesadlık içindedirler. Keza âmirlerin aynı şekilde fesadlık yarışında olmaları, hadîsi nebevideki hüküm, bütün açıklığı ile görülmektedirki, insanlar kötülük içinde âdeta yarış yapmaktadırlar. Bu fesatlıklara sebeh olanlar, saçıyla sakalıyla âlim geçinenlerden gayri meşru toplantılara iştirak edib yabancı kadinlarla el sıkışanlardan tutunda, din hizmetlerini ihmal edib amel etmeyen ilim adamları ve pek çok haramları işleyen âmirlerdir.

İşte bu yaşantı ve görünüş, asırlarca evvel nuru nübüvvetden zuhur eden bir hakikatin mucizevî tezahürüdür.

Ataların; «Balık ,naşdan kokar.» Sözüde bu gerçeklere müsteniddir.

Kokmuş başların insanların başına gelmesine sebebde, o milletin kötülüklere dalıb işlemeleridir. Netekim bir hadisi şerifde şöyle buyu-rulmuştur:

«Siz nasıl olursanız, başınıza öyleleri getirilir.»[254]

«Herkez, layık olduğu Mâjfeyekavuşur» demlen sözün dayanağı bu hadisdir.

Hacca ca, «Siz Hz. Ömer-in hilâfetine erişdiniz, onun adaletini gördünüz, niçin onun gibi adâletde bulunmuyorsunuz?» denilme, diyofki :

«Siz, takvada Ebû zer gibi olunuz, bende Ömer gibi adaletli olayım.»[255]

Sağlam vucudda, sağlam kafa bulunur ve sağlam kafa, sağlam vu-cudda olur. Azan belâsını, dileyen mevlâsmı bulur.

İnsanlar, ekseriya suç ve ayibları hep başkalarına yükletirler. Sanki hiç suçun sahibi yoktur. Halbuki, yaydanda vardır, çarkdanda. Her ferd kendi suçunu itiraf eder, tevbe ve nedamet ederse, elbet halikı zülcelâl bağışlar, yardım ve lutfunu esirgemez.

Bir millet isyanda ısrar ederse, Cenâbu hak onların ıslah ve îkazı için çeşitli sebeb ve yollarla musibetler, âfetler, zulüm ve zâlimler veya ıslaha şahsiyetler yaratıp göndermiştir. Islah olmayanlanda, helak etmiştir.

Bir âyeti kerimede şöyle buyurulmuştur :

«Muhakkak ki Allah (c.c), bir kavme (bir topluluğa ve cemaata) verdiği nimeti, onlar, kendilerindeki iyi hâli kötülüğe çevirmedikce bozmaz. Bir kavme de (topluluğa da) Allah {c.c.) bir kötülük yapmak İstedimİ, artık onun geri çevrilmesine hiç bir çâre yoktur ve o kavm (topluluk) için {kendilerine yardım edecek) Aflahdan başka bir yardımcıda yoktur.» [256]

Diğer bir âyet meali şöyledir :

«Bir memleketi, helak etmek istediğimiz zaman, o memleketin zevke düşkün öncülerine (âmirlerine, zenginlerine kendilerine gönderilen peygamberler veya. âlimler yasıtasiyle) itaat emrederiz. Onlar (o âmirler ve zenginler gibi zevke düşkünler), orada boyun eğmezler ve itaat etmezler. Artık bu takdirde o memleketin (ve halkının) üzerine (helak) hükmü gerçekleşmiştir. İşte o memleketi kökünden helak edib yok ederiz.» (îsrâ sûresi, 16)

Bir memleket ve milletin, akıbetinin amiriyle, memuruyla, âlimiy-le ve câhiliyle kendi umuru harektlerine bağlı olduğu gayet açık ifâdelerle beyan edilmiştir. Kötüiükde yarış yapanların, sonlarının helak ve harab olmak olduğuda açıktır.

Cemiyet ve cemaatın kurtuluşunu tarif eden bir âyet meali ile neticeleyelim :

Tercümesi:

270 - (7) Hasanı (Basrî R.A) den mervîdir, dedi:

«İlim, ikidir : Birisi kalbdeki ilimdirki, işte bu ilim, menfaat veren ilimdir.

— Diğeri dil üzerinde olan ilimdir, işte oda Âdem oğlunun aleyhine Allâhü teâlanm bir delilidir.»[257]

(Not : Bu cümlelerin açıklayıcı hükümleri, yukarda ilmi zahir, ilmi, bâtın, fıkıh, tasavvuf ve takva ilimlerinin izahında zikredilmiştir.)

Tercümesi:

271 - (74) EbîHureyre (R.A) den mervîdîr, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) den iki nevî ilim hıfzettim :

— Bunlardan birisi, size açıklayın haber verdiğimdir.[258]

— Diğeri ise, eğer o ilmi açıklamış olsam, boğazım şu can damalının olduğu yerden kesilir.»

Tercümesi:

272 - (75) Abdullah bin mes'ud (R.A) den mervîdir, dedi:

«Ey insanlar! Bir kimse, bir şeyi bilirse, hemen onu söylesin. Şayet bilmezse, bu takdirde Allâhü teâla daha iyi bilir, desin. Zira ilimden biriside, bilmediğin şeyi Allâhü teâla bilir demendir.

— Allâhü teâla nebisine şöyle buyurdu:[259]

«(Ey Habibim!) deki : Ben tebliğime karşı sizden bir ücret istemiyorum. Ve (ey Mekke halkı!) ben düzenbazlardan depim.» (Saad sûresi, 86)[260]

İzahat

HabeTi beyan eden ibni mes'ud (RA) m bu cümlelerine mümasil yaşantıda bulunan pek çok büyükler olmuştur.

Şârih ÂliyyulkârÎ merhum şu satırları yazıyor : «Muhakkakki, Ali radıyalâhü teâla anh, kendisi minberde iken bir şey den sual edildi.

— Derhal Hz. Ali (R.A) bilmiyorum, dedi.

— Hemen denildi, sen minbere çıktığın halde nasıl bilmiyorum diyorsun?

— İşte o anda Hz. Ali şu cevabda bulundu :

«Ancak ve ancak ilmim kadar yukarıya çıkmış oldum. Eğer cehlim kadar yukarıya çıkmış olsaydım, semâlara ulaşırdım.»[261]

Hz. AH (R.A) den mervîdir, dediki:

«Bilmediğiniz bir şeyden sual olunursanız, fetva vermekten derhal kaçınınız.

— Bir zat nasıl kaçınalım ey emiril müminin? dedi:

— Ali (R.A.) dedi:

«Allâhü âlem (Allalıütaâlâ daha iyi bilir) deyiniz.»[262]

İmam-i Şâbî f R.A.), dedi:

«Bilmiyorum, ilmin yarısıdır.»[263]

Yani, sorulan suallere karşı bilmediklerini, «bilmiyorum» diyerek fazilet göstermek, ilmin yarısı demektir.

İmam-i Mâlik (R.A.) den kırk (40) sual sorulmuştur. Bu kırk sualden otuz altı (36) sına «Bilmiyorum» demiştir. [264]

Ayrıca Şârih bu mes'eleyi yukardaki ibarenin yazıldığı ikiyüz elli yedi (257) inci sahifesinde yazmıştır.

Bir hadîsi şerifde : «Sizin fetva vermeye cür'et edeniniz, kendini cehennem ateşine cür'etle atanmızdır.» duyurulmuştur.

(Süneni, Dârimî C, 1, 57) Diğer bir hadîsi nebevi meâlide şöyledir: «Müftiler, fetva versede, yine sen kalbine danış.»[265]

Yani, müftiler, fetvayı danışıldığına göre verirler. îfâde değişikliği gifci hallerle fetva danıştığın da, vicdanıym rahat etmeyeceğini iyi düşün, hiç ifâde değiştirmeden danış, demektir.

Veya fetva danışılan müftüler, ehliyetsiz ve bilsizi olabilirler. Doğru fetva verdiklerine kalbin kanaat getirmeyorsa, bu takdirde gönlün rahat edinceye kadar o mes'elenin aydınlığa kavuşmasını araştır, demektir.

Büyüklerden Halil bin Ahmet (R.A.) dediki: «Adamlar dört (4) dür (vu

şunlardır) :

a) Bir adamdırki, bilir ve bildiği ilmin kıymetinîde bilir. îşte bu a-dam, âlimdir. Binâenaleyh bu âlime (meselelerinizi) sorunuz.

b) Bir adamda bilir, fakat bildiği ilmin kıymetini bilmez. İşte bu adam gafil insandır. Hemen buna, ilminin kıymetini takdir etmesini ikaz edip öğüt veriniz.

c) Bir adamda bilmez, fakat bilmediğini bilir. İşte bu adam İrşad ve uyarılmaya tâlib bir kişidir. Binâenaleyh hemen o adamı, irşad edîb uyarınız.

d) Bir adamda bilmez, bilmediğimde bilmez. İşte bu adam câhildir (cehli murekkeb sahibidir). Binâenaleyh bu adamı ıslah ve ikâz e-deceğiz diye uğraşmayınız, kendi hâline terk ediniz.»[266]

İbni Ömer (R.A) den mervi bir hadîsi şerifde Resülüllah (S.A.V) şöyle buyurmuştur :

«İslam (dini, bütün dinlere) galib gelirki (Şu hallerde) -r Tüccar denizde emin ve salim olarak gider gelir ve At, Allah yolunda sür'at eder (Cihad ve hayır yoluna) giderse (îslam gâlib olur). .

— Sonra riyakar ve kibirli cemaatlar zuhur eder. Kur'ani okurlar, derler ki: Bizden daha iyi kim okur, bizden daha ıakili (âlim) kim var.

— İşte bunlar, sizden bu ümmetdendir ve bu kötü kimseler, Cehennem tutrağı (yakıtı, odunu) direr.» [267]

Diğer bir hadîsi şerifde de şöyle buyuruîmuştur: «Kim, ben âlimim derse, işte o kimse, câhildir.»[268]

İşte bu kibirlenme ve büyüklenme felâketinden uzak olmak için, İmamı Birgİvinin, şu tavsiyesine dikkat edelim :

«Kula layık olan, hiç bir ferde karşı büyüklenmemektir.

— Zira eğer âlim, câhile bakarsa, bu kimse, Allâhüteâlaya isyanı, . nehli ile yapmıştır. Ben ise, ilmimle isyan ettim. Binâenaleyh bu câhil

kişi, Allâhm indinde benden daha mazurdur, der.

— Eğer kendisinden üstün bir âlime bakarsa, bu kişi benim bilmediğimi biliyor. Binâenaleyh ben bunun gibi nasıl olabilirim? (keza ilmi ile âmil olan bir âlime bakınca, bu kişi ilminin-hakkını ödeyor, ilmi ils amel ediyor. Şu halde ben bunun gibi asla olamam) der.

— Eğer yaş itibariyle kendinden daha büyüğüne bakarsa, bu kim- evvel Allâha kulluk yapmışdır, der.'

— Eğer yaş itibariyle kendisinden daha küçüğüne bakarsa, ben bundan

evvel Allâha isyan edib günah işledim. Binâenaleyh benim günahım bundan daha çoktur. Üyle olunca ben bununla nasıl aynı ola-hilirim, der.

— Eğer kendisi ile (siimon ve ilmen) müs?vi olan bir kimseye bakarsa, ben kendi hâlimi bilirim, onun iç hâlini bilemem, bilinen tahkir 'jtmeye bilinmeyenden daha evladır, der......»[269]

İlmi ile büyüklenmeuen ilim otoritesi cennet mekan seksenlik üstadım Akşehirli hacı Ahmet efendi merhum diynrduki:

«Biz, hocalarımızın okuyup bildiklerinin ancak onda birini öğrenebildik...»

Medreselerde, tam tedrisat usulüyle ilmi tahsil eden böyle derse, bizler ne halde ve nasıl olabiliriz?

Tercümesi :

273- (76) İbniSîrin (R.A) den mervîöir, dedi: «Muhkkak bu {kitap ve sünnetten alman) ilim, dindir. Binâenaleyh[270] dînînizi kimden aldığınıza dikkat ediniz.»[271]

İzahat

Râvî İbni Sîrîyn (R.A.) Muhammed bin Sîr'yn (R.A) dirki; Enes bin mâlikin kölesi ve tabiînin meşhurlarmdandır.

Enes Bin Mâlik, Ebî Hureyre, Zeyd bin sabit, Hasan bin Ali, Hüzeyfetülyemânî, Semure bin Cündüb, Muaviye, Ebüdderdâ, Ebî Saîd, Ebî katâde ve Aişs (Allah hepsinden razı olsun) gibi pek çok sahabeden hadis rivayet etmiştir. Kendisinden tabiînin ulularından bir çok kişi hadis rivayet etmişlerdir.

Bu zat hakkında İbni Saad (R.A) demiştirki:

«İbni Sîrîyn (R.A); sika, emin, âlî, yüksek, fakih, ilmi çok bir imam ve vera-ı takva sahibi yüksek gayeli bir kişidir.» .

İbniHibban(R.A) da dedi:

«Muhammed bin Sîriyh (R.A), Basra ehâlisinin en müttekîsi, lakin, fâzıl, hadis hafızı ve rüyayı tâbir eden bir inanılır kişi idi.»[272]

Vefatı, hicretin yüz yirmi (120) sinin Şevval ayında yetmiş yedi (77) yaşında vuku bulmuştur. Allah ondan râzî olsun.

Bu büyük zat, yukardaki haberinde, ilmin bir din olduğunu ve bu din ilminin, itimada layık, adaletli, ahlaklı ve her yönüyle güvenilir kişilerden alınmasını tavsiye buyurmaktadır.

Büyükler bir sözlerinde, «İlim, itimada layık âlim adamların ağızlarından alınır.» demişlerdir.

Evet ilim, inanılan .ve ilmi ile âmil olan şahsiyetli ilim otoritelerinden alınmalıdır. Çünkü böylelerinden alman ilim, ilmi nâfî olur. Bereketli hocalardan, bereketli ilim almırki, sahibini en doğru ve en iyi yola sevk eder. Hatta ilmi ile âmil olan fazılların eserlgrini okumak dahi, o şahsın ahlak ve feyzinden istifade edilir.

Şayet ilim, itimada layık olmayan ve fâsık kişilerden öğrenilirse-veya öğrenilmek istenirse, bu takdirde faydalı ilimden daha zîyâüü pek çok zararlar tevlid eden bilgiler öğrenilebilir. Berektsiz hocalardan, bereketsiz ilim almırki, sahibini felâkete sürükleyebilir.

Pek çok büyükler, itimada layık olmayan fâsık âlimlerden, koyunun kurddan kaçtığı gibi kaçmayı, sahili selâmet olarak beyan etmişlerdir.

Bu sebebdan İbni Sîrîyn (R.A) de. «Dîninizi, kimden aldığınıza (öğrendiğinize) dikkat ediniz.» buyurmuştur.

Altından altın olan bu çok kıymetli .söze, bilhassa günümüzde dikkat edilmelidir. Zira ataların, «Yarım hoca din yıkar, yarım tabib (doktor) can yakar,» dedikleri gibi, çekirdekden din ve şeriat ilmine çalışıp yetişmemiş, uzun zaman pek çok fesatlıklar ve kötülükler içinde dünyalıklarla meşkul olmuş, ya başka bir iş ve meslekden, işten emekli olub çıkmış veya orada iken hatılı gayri müslimlerin islam hakkında yazdıklarından öğrendiği bilgilerle veya kâfir düşünce ve pirensiple-rine hayranlık içinde olanların telkinleri ile veya kendisinin, ehlinden okumadan bâzı kitablar karıştırarak bir şeyler öğrenib günün sefihlerine yaranmak için, bir takım hüküm kesmeleri gibi sayılmayacak kadar çok olan fesatlıklara dalmış veya böyle fesatlıkların tesirinde olanların, din hakkında verdikleri fetvalar, beyan ettikleri bilgiler ve yazdıkları eserler, ekseriya fesatlık, yanlışlık ve pek çok kötülüklerle dolu olur. Çeşitli menfaat ve şöhret düşgünlüğü ile, selefi sâlihin efendilerimizden pek çok büyükleri küçümseyib kötülerler.

Hele kafaları fırkacılık hastalığına saplanmış ve bir fırkaya âşirî derecde şartlanmış olan dîn âlimleri, hiçde itimada layık bir ilim adamı olamazlar. Çünkü bütün hükümleri, kendi fırkaları ve kendi dü-

şünceleri doğrultusunda îzah etmeye kalkışabilirler. Târih boyunca dîni dünyaya köprü yapanlar, hep böyle yapmışlardır. Aynı haller gü-nümüzdede çok açık ve hâdiseli şekilde cereyan edib görülmektedir.

Bu tehlikeleri gören pek çok büyükler, «Şeytandan ve siyâsetten Allâha sığınırım» demişlerdir.

Gerçek ilim otoriteleri ile, yarım veya hiç menzilinde olan allâme taslaklarının, hal ve amellerinden bâzı örnekler, yukarda muhtelif hadîsi nebevilerin îzahat bölümünde zikredilmiştir. Tekrar okuyalım.

Tercümesi:

274 - (77) Huzeyfe (R.A) denmervîdir,dedi:

«Ey kurrâ Cemaatı! İstikâmet üzere devam ediniz. Zira sizler (Sahabe olarak İslama girişiniz) Pek çok önde cereyan edip geçmiştir.[273]

— Eğer siz, islâmî hakikatlerı ana cadde olan kitap ve sünnetten almayib caddenin sağından ve solundan alırsanız, elbette çok kötü yola sapmışlardan olursunuz.»[274]

Îzahat

Râvi Huzeyfetülyemânî (R.A) hakkında kısa malumat, birinci cildin yüz seksen yedi (187) ci sahiiesinde zikredilmiştir.

İstikâmetin tarif ve izamda, yine birinci cildin 104-106. sahifele-rinde geçmiştir. Orayı tekrar okumayı tavsiye ederiz.

Hz. Huzeyfe -(R.A) da, istikâmet yolu olan ana cadde sıratı müştekime (ehli sünnet velcemaat yolu olan tarikatı Muhammediyeye) tabî olub, bu yolun sağından ve solundan giren veya çıkan talî yollara uyulmamasını dikkatla tavsiye ediyor. Çünkü ana caddeyi bırakıb sağdaki ve soldaki talî yollara uymak veya gitmek, bâtıl yollara götüreceğini beyanda bulunuyor.

Bbu mübarek sahabe, şu âyeti kerîmenin hükmünü açıklamaktadır :

«Şu emrettiğim yol, benim dosdoğru yolumdur. Dâima ona (o ana cadde olan doğru yola) - uyun. Başka (bâtıl) yollara uymayinki, sizi onun (Allanın) yolundan saptırıp parçalamasınlar.» (En'am sûresi, 153)

Bu âyeti kerimenin anlamını, Resulü ekrem (S.A.V) efendimizde beyan etmiştir. Açıklayıcı izahı, birinci cildde 166. hadisdeki, 332-333 sahifelerde ve 191. hadisinde sahife; 399-400 de daha genişletilmiş hü-Kümler beyan edilmiştir. Birde bu cildde 214. hadîsin îzahmı okuyalım.

Tercümesi:

275 - (78) EbîHureyre (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Hüzün ve keder kuyusundan Allaha sığınınız.»

— Ashabı, kiram dediler :

— Ya Resûlüllah! O hüzün kuyusu nedir?

— Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Cehennemde bir deredirki : Cehennem, Allanın günü dörtyüz defa ondan Allaha sığınır.»

Denildiki: Ya Resûlüllah! O dereye kim girecektir?

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Amelleri ile gösteriş (riyakarlık) yapan kurrâlar (gireceklerdir).»

(Hadîsi, Tirmizî rivayet etmiştir. Keza İbni Mâcede rivayet etmiştir. Ve şunu ziyâde etmiştir :

«AHahü teâlaya karşı kurrâların en mığuzluları, âmirleri ziyaret edenlerdir.»

__ Muharibi isimli muhaddis dediki : Amirlerden maksad, zâlim olan amirlerdir.

(Not : Bu hadîsi nebevinin hükümleri ile ilgili îzâhat, yukardaki hadîsi şeriflerin pek çoklarının açıklamalarında geçmiştir. Bilhassa, 66 - 267 ve 269. hadîsi şeriflerin izahatında geçtiğini hatırlatırız.)

Tercümesi:

276 - (79) Ali (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«İnsanlar üzerine bir zamanın (fesadüğm zuhur ettiği zamanın) gelmesi yakındır, fo zamanda) ancak islamın ismi ve Kur'anm resmi kalır. O insanların mescidleri, mâmur olur. Ve fakat o mescidler veya mescidlerin cemaatları, hidâyetten harabdırlar.[275]

— Onların âMmleri, gök kubbenin altındakilerin (insanların) en şerlileridirler* Zira fitne onlardan çıkar ve yine tekrar onlara avdet eder.»[276]

Îzahat

Hadîsi şerifde, kıyametin yaklaşdığı veya her hama bir zamanda, islâmm ismi, kıır'anm resmi, cami ve mescidlerin maddî yapısının mâmur ve fakat içlerinin cemaat ve her çeşit manevî varlıkdan mahrum olacağı ve bu zamanda semanın kubbesi altında en şerli kimselerin, bilginler olacağı sebebiyle beraber beyan buyurulmuştur. Şimdi bu dört hükmü, maddeler hâlinde kısa yoldan açıklamaya çalışalım.

a) Fesatlığın ve ahlaksızlığın zuhur ettiği zaman, «islâmm ancak isminin kalacağı» buyurulmuştur.

Yani, islam lafzını taşıyan isimler ve hükümlerin adı söylenib, inanç ve yaşantısı kalmıyacağı hayat şekli buyurulmaktadırki; İsimleri, Ahmed, Muhammed, Mustafa, AH ve Hasan-Hüseyin ve Aişe, Fâtı-ma Hatice, Zeyneb

ve Rukiyye gibi müslüman isimlerine sahib olanlardan pek çokları, Dinlerinin islâm, kitaplarının kur'an, nebiylerinin Muhammed Mustafa salîallâhü aleyhi vesellem olduğunu bilib söylemezler veya bilmezler ve söyleyemezler.

Veya müslüman olduklarını söylerler, fakat îmanın şartlarını bilib inanamazlar, islâmm şartlarını bilmezler ve amel etmezler veya bunları bilirler ve fakat işlemzler.

Mesela : Abdest, gusul, namaz, zekat, oruç, hac, ve doğruluk gibi farz ve işlenmesi lâzım ve sevab olan amelleri, ya bilmezler veya bilirler, amel etmezler. Keza helal ve haram olan şeyleride ya hiç bilmezler veya bilirler ve fakat riâyet edib amel etmezler. Böyl olmakla beraber, laf ve söz arasında bu kelimeleri söylerler.

«Babam camiye gitti, ezan okundu, cami açıldı, nikahım kıyıldı, karısını boşadı, zekatmı verdi, hayru hasenatda bulundu., gibi..» İslâmm kelimelerini konuşurlar. Ve lâkin kendileri amel etmezler. Daha evvel işleyenlerle iftihar ederler veya işlerine gelenleri işlerler,, işlerine gelmeyenleri işlemezler. Dilleriyle söylerler, yinede bümezlikden gelirler.

Hadîsi şerifin bu cümlesi, günümüzde ayan beyan bir şekilde görülmektedir. Adam, «Müslümanım» diyor. Fakat islâmm şartlarını işlemiyor. Helal ve haramlara riâyet etmiyor.

Bu hallerin görülüşü, Peygamber efendimizin, bir mucizesi müşahede edilmiş oluyor.

b) «Kur'anm resmi kalır.» buyurulmakladа, fesatlığın ve ahlaksızlığın hüküm sürdüğü zaman, kur'anm kıraat bakımından okunuşu ile kitabet bakımından yazılışı kalır. Kur'anm ilmini tahsil edil) mucibi ile amel etmek gayesi olmadan sâde, sesli sedalı, makamlı edalı, tecvitli ve mehârici hurufa riâyetli bir şekilde dikkat ve heyecanla ve yüksek sesle okuyub, mânalarını düşünmek olmaz. Kur'amn emirlerine sarı-lıb, nehiylerinden kaçmmakda bulunmaz.

Birde kur'anm yazı hattı usul ve üslûbu ile yazılmasına, basılmasına, kağat, kalitesine, baskı güzelliği ile cild güzelliğine, yazılış ve okunuşda hareke, sükun, hazf ve isbat gibi kıraat ve hal usullarına önem gösterib, mucibi ila amel edilmez veya süslü süslü yazılıb, bası-lıb, cildlenib bir kılıfa ve kab içine konarak hiç açılıb okunma ve hükmü ile amel etme olmayan hâlin görüleceği beyan buyurulmuştur.

Günümüzde hafızı kur'an olub, teğanni ile erkekli kadınlı veya tesettüre riâyet etmeyen kadınların içinde mevlid ve kur'an okuyanlar, düğünlerde kur'an kabına, bir kur'an alıb koyub hiç okumayan, evlerde ki kütubhânelerde veya

raflarda kur'an bulunub ve fakat bir ayda, iki ayda, altı ayda veya senede bir sefer açıp okuyub hatim etmeyen ve ölümle uğraşanın başında kur'an okuyub, başka zaman okumayıb ölü kitabı gibi mütealaa eden ve seneyi devriye, kırkıncı, elli ikinci gece diyerek işlenen uydurma Bid'at gece ve gündüzlerinde işleyenlerin, amel, davranış ve hareketleri, kur'anın resminin bulunub, mâna ve hükmünün bulunmadığı, yerler, şahıslar ve amellerdendirler.

c) Hadîsi şerifde, «Mescİdleri mâmur olur ve fakat o mescidler veya mescîdlerin cemaatları, hidâyetten harabdırlar.» Cümlelerindede pek mühim hususlara işaret vardır. Bu işaretleri, pek çok sarihler beyan etmişler. Bazılarımda biz nakledelim. «Mescİdleri mâmur olur.» Cümlesinde şu hususlara işaret vardır :

Yani, insanlar, fesatlaşıb ahlaksızlaştıklan zaman, yüksek binalarla, nakışlı duvarlarla, ışıklandırıcı lamba ve elektrik ve avizelerle, son derece ve son moda halı, kilim ve emsali sergilerle haram mallardan ücretlerini alan vazifeli câhil imam ve müezzinler ve daha başka saymakla bitmeyen kötü şeylerle cami ve mescidler, îmar edilib yapılır ve açılışa hazırlanarak hizmete konur.

«Ve fakat o mescidler veya mescidlerin cemaatları, hidâyetten harabdirlar.»

Bu cümledede şu hususlara işaret vardır :

Cami ve mescidler, maddî yapı ve îmâr bakımından çok mâmur ve iyi olacak ve lakin içinin cemaatı olmayacaktır. Bu cemaatın olmayışı ise, ya namaz kıldıracak ehil imam bulunmayacak, yahut imam 'olub v.e lâkın pemaatı camiye celbedecek kabiliyyetde olmadığından camiye cemaat gelmeyecektir. Yahut cami ve mescidleri yapacaklar, imam ve müezzini tutmayacklar ve camide namazı kılmayacaklar, ya-, hut imam, taraf tutup fırkacılık hastalığına müptela olacak, bu sebeb-lede cemaatı camiden soğutacak veya cemaat, imam ve müezzinin vazifelerine müdahele edecekler, veya imam ve müezzin bulunacak ve fakat vazifeye tam devam etmeyecekler, bu sebeblede cami ve cemaat harab olacaktır. Veyahut cami ve mescidlerin içindeki, imam-ha-tip, vaiz ve müezzinler veya bunlardan bir kaçı veya birisi, sapık ve kötü akide sahibi olacaklar, cami ve mescidlere gelenlere; kötü akîde, Bid'at ve dalâletleri telkin edecekler, böyle oluncada cami ve mescidlerin içindeki imam ve cemaatlar, hidayetden mahrum olub dalâlet ve sapıklıkda olurlar. Bu takdirde de cami ve mescidler, manen harab olurlar.. Veya Peygamber makamı olan, imam-hatip ve vaizlik vazifelerini ihmal edib başkalarının dünyalığına gidib cami ve mescidlerin içleri harab olacakdır.

c) Camilerin maddi bakımdan mâmur olub, içinin cemaatı ve ilim adamları

bakımından harab olacaklarını beyan eden cümlelerden sonra şu cümleleri buyurması çok manalıdır :

«Onların âlimleri: Gök kubbenin (semânın) altındakilerin (varlıkların) en şerlileridirler. Zira fitne onlardan çıkar ve yine tekrar onlara avdet eder.»

Târih boyunca; islâmm ismi, kur'anın resmi ve camilerin bina ve diğer maddi tezyinleri mâmur olub, namaz, niyaz, cemaat, imam - müezzin, ezon ve ikamet gibi manevî varhkdan mahrum veya harab oldukları zaman ve mekanın din ve fen âlimleri, îman,- amel ve ahlak bakımından o cemiyet ve cemaatın en şerlileri olmuşlardır. Çünkü bütün Kötülüklerin kaynaklandığı yer ve şahıslar, onlar olmuşlardır.

Günümüzdede manevî ve ilmî yönün önderleri sıfatını tanıyan pek çok din, fen ve teknik ilim adamları, ya verimsiz, ya kötülklerle meş-kul olmakla kötü örnek ve telkinler de bulunmaktadırlar, yahut kendi cinslerinden olan ilim adamlarına hased ederek çeşitli fitne ve fasat-lıklarm tezkahlayıcısı oluyorlar. «Her şeyin âfeti, kendi cinsindendir.» denildiği üzere, âlimin âfeti, âlimdendir ve âlimin fesadıda, âlemin fesadını tevlid eder.

îşte gayet açık bir şekilde müşâhade ettiğimiz, cami cemaatlarının üniversite, yüksek okul ve orta dereceli okullardaki fitnelerin zuhuru, ilmi ile âmil liderlerin yokluğu ve fâsik bilginlerin çokluğudur. Bu fasık bilginler, dâima kötülük öğretip yaydıklarından, bütün cemiyet ve cemaatı fitne ve fesada sevk ederler. Böyle oluncada, yeryüzünün en şerlileri ve serlerinin zararları, kendilerine ve içinde bulundukları cemiyet ve millete olur.

Müşahede edilen fitnelerin en şerlisi, bir bilginin diğer bilgini kö-tüleyip çekememe hastalığının fenalıklarıdır.

Fahruddîni Râzî merhum «Tefsiri kebir» adlı eserinde bir çok hükümler sıralamıştır. Birkaçı şöyledir:

«Hased (çekememe hastalığının) taksimi, on (10) dur. Dokuzu bilginlerde, birisi dünyadadır. Musibetin taksimi ondur. Dokuzu Salihler de, birisi dünyadadır...»[277]

Aynı eserde «câmiussağir» adlı hadis kitabından naklen şu meal-daki hadisi şerif yazılmaktadır:

«İlim adamlarının, bazılarının diğer bazısının aleyhine şahitlikleri caiz değildir. Zira onlar, bir birlerine karşı çok hasutturlar.»[278]

Yani, dünyayı gaye edinen ilim adamları, bir birlerini çekemezler, bir

birlerine karşı çok hasud olurlar. Böyle oluncada, bir birlerinin hayrını ve iyiliğini istemezler. Çok zaman aleyhlerinde bulunurlar. İnsanların yanında yakışmayan kelime ve davramşda bulunarak, kötü örnek olurlar.

Her hangi bir camide görevli bulunan, İmam-Hatip ve Müezzin veya vaiz ve diğer din görevlileri arasında bir birlerinin aleyhinde söz hareket ve davranışda bulunanlar olursa, hadîsi şerifde beyan edilen şerlilerden olurlar. Böylelerini görenler, Resulü Ekrem efendimizin mucizesini müşâhade etmiş oluyorlar.

Keza müfti, müfti muavinleri, vaizler, hatibler, imamlar, müezzinler ve kur'an kursu hocaları, bir birlerini yakışmayan kelime ve davranışlarla kötülerlerse, yine islamin ismini, kur'anın resmini, camilerin maddi bakımdan mâmur ve fakat mâneviyyat bakımından içinin harab olmasını sağlayan veya sebep olan şerlî âlimlerden olurlar. Çünkü ûir-likden ve yardımlaşmadan bahsedenler, ayrılık yaparlar ve bir birlerini itham ederlerse, çok kötü örnek olurlar. Öyle oluncada, yer yüzünün en şerli kimseleri oldukları ortaya çıkar.

Din ilmine sâhib olanların, fitne ve fasatlıkları, cemiyeti rûhan ve manen harab edip yıkacağından, pek çok fâzılı muhteremlerin ve âhi-ret gayesine gerçekden bağlı olan din liderlerinin, bir birlerini takdir ve tebcil ettikleri gibi, bütün dm hizmetinde bulunan ve Peygamber postuna ve makamına oturanların, bir birlerini sevmeleri, saymaları ve sevişmeleri çok ve çok lazımdır. Bâzı örnekleri, yukarda geçmiştir.

İlmi nâfia sahib olan hak aşıklısı din âlimlerimizin, sevişip sayışa rak islâma hizmet edip, iyi örnek olmalarını yüce mevlâdan niyaz ederiz.

Tercümesi:

277- (80) Ziyad Bin lebid (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V.) korkunç bir şey zikretti ve dedi:

«îşte o korkunç şey, ilmin gitmesi zamanındadır.»

__Dedim: ya Resûlüllah!

«Bizler Kur'ani okur ve oğullarımıza okudur ve kıyamete kadar oğullarımızda oğullarına okudurlarken, ilim nasıl gider?

— Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Annen yitiresi ey ziyad (yani, Annen senin hasretini çekesi ziyadi) ben seni Medînenin en fakın adamı zannediyordum! Acaba şu yahûdî ve Hıristiyanlar, tevrat ve incildeki hükümlerden hiç bir şeyin ameî etmedikleri halde okumayorlar mı?!«

(Hadîsi, Ahmet ve ibni mâce rivayet etmiştir. Tirmizide aynı zat-dan bunun gibisini rivayet etmiştir.)

Tercümesi:

278- (81) Keza bu Hadîsi, Dârimî Ebî umâme(R-A) den rivayet etmiştir. [279]

İzahat

Râvî Zîyâd bin Lebid (R.A), Medine-i münevvureli Ensârı kiram-dandır. Mekke-î Mükerremeye müslüman olarak geldi. Resulü ekrem efendimize- hicret emri gelinceye ! adar omda ikâmet etti. Sonra Rt; sûlü Ekrem efendimizle beraber, Medîne-î Münevvereye hicret ettiler. Bu sebebden kendisine, muhacir ve Susardandır, denilmiştir. Künyesi, Ebû Abdillahdir.

Mekke-î Mükerremede Akabede hazır bulunmuştur ve medîne-î münevverede meydana gelib sefer edilen Bedir, Uhudr Hendek ve diğer muharebelerin hepsinde hazır bulunmuştur. Hazramevt valilîğindede, Resulü Ekrem vazîfelendirmiştir.

Vefatı, Hz. Muâviyenin hilâfetinin ilk günlerinde vuku bulmuştur.[280]

Hadîsi şerifde belirtildiğine göre, insanlar üzerine kur'ana muhalif acâib fitne ve felâketleri işlemeleri gibi bir şeyden bahsedilib ilmin yok olub gideceğini Resulü ekrem efendimiz buyurunca, Hz. Lebid kendilerinin ve devam eden sülâlelerinin kur'anı okurken, ilmin nasıl gidebileceğini hayretle soruyor.

Resulü ekrem efendimizde, «Annen yitiresi Ziyad!» diyerek hitab-da bulunuyor ve Ziyadı mes'elenin hakikatim bilmesi gerektiğini teac-cuble beyan ediyor, yahûdî ve hınstıyanlarm kitaplarmi okudukları halde amel etmemelerini, bilgisizliklerinden olduğunu izah buyuruyor.

Evet Kur'anı kerimi okuyubda mânâsını bilmeyen ve Kur'anın hükümleri ile amel etmeyenlerde, aynı ehli kitaplar gibi yük taşıyıb vebal yüklenmekten başka bir şey olamaz.

Bu hadîsi şerifde şu âyeti kerimeye işaret vardır :

«Kendilerine (yahîdîlere), tevratla amel etmeleri teklif edildikten sonra,

onunla amel etmeyenlerin misali, ciltlerle kltab taşıyan eşeğin misâli gibidir..» (Cuma sûresi, 5)

Tercümesi:

279 - (82) İbnimes'ud(RA) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) bana buyurduk!:

«timi, öğreniniz ve o ilmi ,insanlarada, öğretiniz, timi ferâizi de öğreniniz ve insanlara öğretiniz. Kur'anı öğreniniz ve kuranı insanla-rada öğretiniz. Zira muhakkakki ben kabzolunacak bir kişiyim.[281]

— İlimde, gelecekde kabzolunur. Fitne zuhur eder. Hatta bir farz hakkında iki kimse ihtilâf ederler, bu iki kişi, aralarını hallü. fasl edecek bîr ferd bulamazlar.»'[282]

İzahat

Bu haöîsi şerifin baş tarafındaki cümleleri hakkında gerekli izahat, yukarıdaki hadîsi şeriflerin izahatında yazılmıştır. Son cümlesinin ise, ferâiz ilmini bilenlerin pek azalıb yok hâle gelişini görmeklede, Resulü ekrem efendimizin mucizesini müşahede etmiş oluyoruz, veraset ve intikal ilmi olan ilmi ferâiz meseleleri hakkında «Mülteka tercümesi» adlı eserimizin dördüncü cildine müracaat, faydalı ol,ur.

Farzlardan bir farzın durumu hakkında iki kimsenin ihtilaf edib, aralarında geçen ihtilafı halledib beyan edecek bir ferdin rmlunamıya-cağı meseleside, pek şuyû bulmuşdur. Zira namaz, abdest, oruç, zekat, hac, veraset ve intikal meseleleri, nikâh ve talâk meseleleri, faiz, hava parası, Komşu hakları, ana baba hakları ve emsali meseleler hakkında insanlar arasında ihtilâf oluyor. Mes'ele ve ihtilaflarınrhalledib doğru sekiide izah edecek âlimler, nerede ise bulunamamaktadır.

Kocaman 50 bin - 250' bin nüfuslu şehirlerin içinde ya bir kaç kişi bulunabiliyor veya hiç bulunamıyor. Hele pek çok köy, kasaba, nahiye ve kazalarda kudretli ilim adamları yok menzilindedir.

Meselâ : Bir talak meselesi veya bir veraset meselesi veya haram olan faiz ve hava parası mes'elesi gibi mes'eleler vâki oluyor. O mes'-eleJeri öğrenmek için şehir şehir, diyar diyar ve mahalle mahalle dolaşıp mes'elelerini öğrenenler pek çoktur.

İşte bu manzarayı gördükçe, Resulü Ekrem Sallallâhü teâlâ aleyhi vesellem efendimizin asırlarca evvel beyan buyurduğu mucizesini müşahede ediyoruz.

Tercümesi:

280 - (83) Ebî Hureyre (R.A) den mervîdir, dedi : Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:[283]

«Faydalanılmayan ilmin misâli, Allah yolunda infak edilmeyen hazinenin misâli gibidir.»[284]

İzahat

Hadîsi şerifdeki teşbih; infak edilib hayra ve insanlara hizmet aşkıyla harcanılmayan hazînenin, nasılki hiç bir faydası yok ise, ilmi oiubda talim, tebliğ ve neşir yoluyla insanlara faydalı olmayan ilimde, aynıdır. Manasız ve hiç bir değer taşımaz. Sahibi için bir yük ve vebal-dan başka bir şey olmaz.

Fakat hazmeden hayra harcanır ve insanlara infak edilirse, hazînede maddî bir eksilme ve tükenme olabilir.

îlim ise tâlim, tebliğ, telif ve neşir yoluyla başkalarına faydalı oldukça, artar, çoğalır ve sahibini daha fazla bilgi sahibi yapar. Manen ve ruhen zenginlik hâsıl olur.

Yani, ilim; infakla ziyâdeleşir. Hazîne, intakla nok&anlaşır. İlim, sahibi ile bakî kalır. Hazînedeki mal ise, fena oîub yok olur. Ancak malın intakının halefini cenâbu hak tekrar verib artıracağını buyur-

Bir âyet meali şöyledir :

«Her hanki, bir şeyi hayır yoluna infak ederseniz, Allah, onun halefini verir»

muştur. (Sebe sûresi, 39)

Faydalı ilim, ilmi ile âmil olan âlim ve ilimle ilgili diğer bilgiler, yukardaki hadîsi şeriflerin îzâhat bölümünde geçmiştir.

ilimden bir mes'ele öğrenen her kişi, Allâha hamd ederse, ilmi artar ve böyle faydalı ilim sahibi, başkalarına ilmini öğreterek faydalı olmaya çalışır.

Hz.AU (R.A) demiştirki:

«Biz, cebbar olan Allah (c.c.) m kısmetinden kendimize ancak ilme ve düşmanlanmizada, mala razî olduk.

— Zira mal, yakın bir zamanda fena bulub yok olur. îlim ise, muhakkak bakî kalır, yok olmaz (sahibi ile beraberdir).»[285]

İmam-ı Azam Ebû Hanîfe (R.A) de demiştir :

«îlme, ancak Elhamdülillah ve şükür ile nail oldum. Zira her ne zaman ilim dallarından bir şeyi anlayıb ve fıkıh ilmine ve hikmete vâkıf oldummu?

— Hemen elhamdülillah dedim. İşte böylece ilmim artdı.»

{Tâîimülmüteallim)

Dikkat : Buraya kadar îzâhına çalışdığımız ilimle ilgili mübarek hadîsi şeriflerin ihtiva ettikleri hükümleri dikkatla okuyub mucibi ile amel eden ehli ilimden, talebe-i ulumdan ve müminlerden olarak aşağıdaki şu hadîsi şerif mealinin beyan ettiği mutlu kişilerden olmayı mevlâmızdan dileriz :

«Âlim (öğretici) ol veya ögtenici ol veya ilmi işitici (dinleyici) ol veya (bunlardan birisini) sevici ol. Beşinci olma, şayet beşinci olursan, helak olursun.» [286]

Taharet Bahsi

Birinci Fasıl

281- (I) Ebî Mâlik el Eş'arî (R.A) den mervidir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Temizlik, îmanın yarısıdır. Elhamdülillah, mîzâm doldurur. Süb-hâneUah ve elhamdülillah, göklerle yerin arasını (ilâhi tecellî ve azameti) doldururlar veya doldurur. Namaz, nurdur. Sadaka, burhandır.

Sabır, ziyadır. Kur'an senin, ya lehine veya aleyhine delildir. İnsanların hepsi, sabah kalkar kazanç yapar; Binâenaleyh insan, nefsini satıcıdır. Şu halde insan nefsini, ya cehennemden âzad edicidir veya helak edi-cidir.»[287]

Diğer bir rivayette; «Lâilâhe illallah ve Allâhü ekfeer, gökler ile arzın arasını doldururlar.»

(Musannif), bu rivayeti «Sahihayn» de bulamadım. Ve Humeydı-nin kitabında ve «Câmî» dede bulamadım. Ve fakat bu rivayetin yerine «Süphânellah ve elhamdülillah» cümlesini Dârimî zikretmiştir.[288]

İzahat

«Kitabuttahâreti = Taharet Bahsi» Kelimelerini açıkladıkdan sonra hadisin râvîsi ve açıklamasına geçelim.

Kitab : Lüğatda, toplamak, dikmek; cem etmek ve katmak manalarına gelir.

istilanda kitab : Mes'elelerden bir bölüm ve kısmının belli bir yere toplanmış olanlarına «kitab» denilmiştir.

«Bu kitab» lafzı ile söylenen başlık, bazen yukarısı ve aşağısı ile ilgili ve irtibatlı olur. «Kitabüttahareti» başlığının, ilmin neticesine bağlanması ve namazında tabâretsiz olmayacağına binâen, hem yukarısında geçen «kitabül ilim» - İlimi Bahsi» ne irtibatlı ve hem aşağısında «Kitabussalat = Namaz bahsi» ne bağlantılıdır.

«Kitab» kelimesi ile söylenen bahis, bâzende yukarısı ve aşağısı ile irtibatı olmadana müstekillen söylenir. «Kitabullukata - yitik bulma Bahsi», bu kabil başlıklardandır.

Ve bu «kitab» kelimesi başlıklar, bâzı kerre bir çok nevî, bab ve fasıllara ayrılır, «kitabultahâreti» ve «Kitabüssalati» bu kabil bahislerdendir.

«Kitabullukata» ve «kitabüllekît» gibi başlıklarda, hiç bir nevi, fasıl ve bablara bölünmeden bir başlık altında hükümlerin tamâmını muhtevi olur.

Taharet : Luğatta, temizlik, paklık ve tenezzüh mânalarına gelir. Istihlahda taharet; manevî pislik olan hadesden ve hakîki pislik olan necasetten su veya toprak veya her ikisi ile beraber temizlenmektir.

Hades : İki türlüdür. Biri, hadesi asğar (abdestsizlik), diğeride ha-desiekber (cünüblük hayız ve nifas) dir.

Hubus = Necaset ise : Necaseti galize ve hafifedir.

Hemen gelecek birinci fasılda, «hadesden taharet» hükümlerinin fazilet yönlerini îzâh eden hadîsi şerifler zikredilecektir.

Taharet, bütün ibâdetlerin şartından olduğu için, musannif merhum «İlim bahsi» ni müteâkib «Taharet Bahsi» ni yazmıştır. Zira şart olan temizlik, meşrut olan namaz ve diğer ibâdetlerden evvel zikretmek gerekmektedir. îman, bütün ibâdetlerin şartı olduğundan, onu kitabın başında zikretmiştir.

Taharet kelimesinin okunuşuna göre, ifâde ettiği mânalarıda sıralayalım.

Taharet : Temizlik, Paklık, nezâfet ve tenezzüh mânasmo.clır.

Tıhâret : Temizlik için olan şeylerdirki, su ve toprak gibi.

Tuhâret : Temizlik ve taharet yapdıkdan sonra, artana denir. Ab-dest ve gusülden artan su gibi.

Şimdi «Kitabuttahâreti» şeklinde ızâfetlenerek söylenen kelimenin her ikisini kısa yoldan açıkladıktan sonra bu bahsin birinci faslının birinci hadîsi şerifin râvisi ve hadîsin açıklamasını sıralayalım.

Râvi Ebî Mâlik el'Eşîarî (R.A), ismi kâb];in Âsim el'Eş'rî (R.A) dir. Ashabı sakîfe veya ashabı sefinedendir. Ehli Şamdan sayılmıştır. Mısırda sakin olduğuda denilmiştir. «Seferde oruç tutmak iyilikden değildir.» Hadsinin râvisidir.

Hz. Ebû Mâlik el'Eş'arî (R.A) dan, pek çok cemaat hadîs rivayet etmiştir. Vefatı, Hz. Ömer (R.A) in hilâfeti zamanında vuku bulmuştur. Allah ondan râzî olsun.

Hadîsi şerifde, «Temizlik, imanın yansıdır.» Cümlesinde şu hususlara işaret vardır :

«Denilmiştirki : «Temizlik, îmanın yarısıdır» m manası, abdest almadaki ecrü mükâfat, îmanın ecrinin yarısına erişir.

— Ve denildiki : Muhakkak îman, inanmazdan evvel işlenen hataları yok eder. Keza abdestde, ancak îmanla sahib olunur. Böyle olunca abdestin sıhhatinin şartı, îmana bağlı olmakla, abdast alan kişininde küçük günahların yok olmasını sağladığından îmanın yarısıdır.

Taharet; Zahirî taharet ve bâtını taharet olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Bâzî muhakkıklarda şöyle dediler :

«Temizlik, kötü akidelerden ve ahlâkı zemîmeden arınmaktır. îşte bada, îmânı kâmilin yarısıdır. Zira bu hal, kalbi kötülüklerden temiz-leyib, iyiliklerle süslemektir.» Hadîsi şerifde, «Elhamdülillah, mîzanı doldurur.» Cümlesindedp Rıyâmetde amellerin tartılacağı imzan terazisinin hayır tarafını doldu rup ağırlığı

sağlıyacağını beyan buyurmaktadır.

«Süphânellah ve elhamdülillah, göklerle yerin arasını doldururlar veya doldurur.» Cümlelerinde de, Cenâbu hakkı teşbih ve tehlii etmenin maddi ve manevî mükâfat ve huzura nail olunacağını gayet açık ifâdelerle beyan etmiştir. Zira bu cümlelerle, Allâhü teâlanm zâti ilâhî ve sıfatı ilâhileri dilde söyleyerek halikı zülcelâlı medhüsena yapmak vardır. Böyle amellerde, Allâhi huşnut kılarak rızâsını tahsil etmek olmaktadır.

Hadîsi şerifin devamındaki; namaz, sadaka ve sabır hakkında gerekli malûmat, birinci cildin muhtelif yerlerinde geçmiştir.

Kur'anın ise, kişinin ley ve aleyhinde şâhid ve delil olacağı beyan Duyurulmuştur. Bu cümleler hakkındada gerekli malumat, «Kitab ve sünnete sarılma Bahsi» başlığının altında geçmiştir.

Tercümesi:

282 - (2) EbîHureyre (R.A) den mervîdir, Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Size, AHâhüteâIanmr hatâları mahveden ve dereceleri yükselten şeye delâlet edeyimmi?»

— Ashabı kiram dediler : Evet yâ Resûlüllah!

— Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Meşekkatler ve sıkıntılar üzere iken, abdesti yerli yerince tamamlamak, adımlan mescidlere çok atmak, namazdan sonra (diğer) namazı beklemektir. İşte bu sizin için r İha t dır.»

Tercümesi:

283 - (3) Mâlik bin enesin hadîsinde : «İşte bu sizin ribatımzıjır, iste bu sizin ribâtımzdir.» Şeklinde iki sefer tekrarlanmıştır. (Hadîsi, Müslim rivayet etmiştir. Tirmizînin rivayetinde üç sefer tekrarlanmıştır.}[289]

---

[1] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 5.

[2] (Tarifatı Seyyid, 103)

[3] (Şerhi akâid, 6 ve Hadîsi erbeîin şerhi, 18)

[4] (Şerhi Aâid, 12)

[5] (Nakdül kelâm, 38)

[6] (Mirkat, 216)

[7] (Târifatı Seyid, 110)

[8] (Feyzül kadir C. 1.143)

[9] (Keza tarif atı Seyyid, 157)

[10] (Keza Kur'an dili, C. I, 201)

[11] (Bak, Târifatı Seyyid. 63)

[12] (Yeni baskı Şerhi Ayrtül İlim, C. 2, 352)

[13] {Muddessir, 47)

[14] (Şir'atül İslâm Şerhi, S. 32)

[15] (Şerhi akâid, 10)

[16] (Emali Şerhi, 29)

[17] (Edebüddünya veddin, küçük ebad, 6)

[18] (Edebüddünya veddin, 6)

[19]
(Edebüddünya Veddin, II)

[20]
(Ankebût, 43)

[21]
(Emâlî Şerhi, 30)

[22]
(Sevâdül Âzam, 21)

[23]
(Tarihi buhari, Tirmizi, Fethülkebir, c. 1, 36)

[24]
(Buhari, Müslim)

[25]
(Mirkat, c. I, 217)

[26]
(Şerhi kebâir ve sağair risalesi, 10}

[27]
(Mevzuatı Kübre, 110)

[28]
(Aynı Eser, 144)

[29]
(keza mevzûâtül kübra, 152)

[30]
Aynı eser, 159)

[31]
(Aynı eser, 199)

[32]
(Aynı eser, 218)

[33]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 5-34.

[34]
(Üstülğâbe, c. 5 248)

[35]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 34-36.

[36]
(Mirkâtülmefâtih, C. 1,219)

[37]
(Üsdülğâbe, C. 5, 212)

[38]
(Şerhi makâsıd, 303)

[39]
(Hamişi Savaikı Muhrika, 20)

[40]
(Tabarani, Fethülkebîr : C. 1,110)

[41]
(Ebû Dâvud, Tirmizî, Hâkim, Beyhakî, Fethül-kebir, C. 1,163)

[42]
(Mirkâtül mefâtih, C. 1,220 - keza Süneni Dârimi, C. 1,189)

[43]
(Süneni Dârimî, C. I, 89)

[44]
(Aymılilim, C. I, 33)

[45]
(İbni Abidin, C. I, 46)

[46]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 36-48.

[47]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 48-51.

[48]
(Aynul ilim, C. 2,17)

[49]
(Buhâri, Müslim)

[50]
(Ebû Dâvud, İbni Mace, Aynul ilim, C. 2,15)

[51]
(Aynul ilim, C. 2,16)

[52]
(Aynul ilimi, C. 2, 16)

[53]
(Aynül ilim, C. 2,15)

[54]
(Hadisi Erbein Şerhi, 106)

[55]
(Berîka, Ç. 2, 320

[56]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 52-56.

[57]
(Mirkâtül mefâtih, C. 1,221)

[58]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 56-61.

[59]
(Mirkâtül mefâtih, C. 1.223)

[60]
(Mirkâtül mefâtih, C. I, 223)

[61]
(Nesâî, ibni mâce, Fethulkebîr, C. I, 88)

[62]
(Mirkatülmefâtih, C. I, 223)

[63]
(Kezamirkat,C.I,223)

[64]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 61-68.

[65]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 68-72.

[66]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/72-74.

[67]
(Mirkat, C. I, 225)

[68]
(Mirkatül mefâtih, C. I, 225)

[69]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 74-76.

[70]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 76-79.

[71]
(Tehzibül Esma, C. i, 147)

[72]
(Tehzîbül Esma, C. 1,147)

[73]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/79-80.

[74]
(Mirkâtülmefâtih, C. I, 228)

[75]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 80-82.

[76]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 82-83.

[77]
(Mirkâtülmefâtîh, C. I, 229)

[78]
(Mirkâtül mefâtîh, C. 1,229)

[79]
(Ebû Dâvud, İbni Mâce)

[80]
(Müslim, Ebû Davûd, Fthul kebir, 280)

[81]
(Mirkat, C. I, 230)

[82]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 83-88.

[83]
(Mirkat,C.I,230)

[84]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 88-90.

[85]
(Mirkat, C. I, 223)

[86]
(Mirkat, C. I, 231)

[87]
(Mirkâtül mefâtih, C. I, 20)

[88]
(Receb efendi, C. 1,149)

[89]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 90-98.

[90]
(Mirkat, C. I, 232)

[91]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/98-100.

[92]
(Tarifatı Seyyid, 63)

[93]
(Zâdülmesîr, C. î, 324)

[94]
(Beyhakî, ibni mâce, Feyzulkadir, C. I, 542)

[95]
(Telhis şerhi Atval, S. 2)

[96]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 100-104.

[97]
(Fethulkebir, C. I, 265)

[98]
(İbni Mâce, Berîka, C. 1, 368-369)

[99]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 104-107.

[100]
(Fethul kadir, kitabul kerâhiye)

[101]
(Kenarlı Berîka, C. 4. S. 77)

[102]
(Ahmed bin hanbel, nesaî)

[103]
(Mirkâtül Mefâtih, C. I, 233)

[104]
(Şerhi Şir'atül islâm, 47)

[105]
(Bak e! Medhal, C. 1,78)

[106]
(tbniAbidm,C.I,58)

[107]
(Ebû Dâvud)

[108]
(îbni Abidîn, C. 1,63)

[109]
(Keza bak, îbni Abidin, C. 1,51)

[110]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 107-122.

[111]
(Mirkat,C.I,234)

[112]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 122-124.

[113]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 124-125.

[114]
(Hadîsi, Tirrmzî rivayet etmiştir.)

[115]
(Hadîsi, Ahmet Ebû Dâvud ve Tirmizi rivayet etmiştir.)

[116]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 125-126.

[117]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 127-128.

[118]
(ŞerhiAkâid,4)

[119]
(Şerhi Tâlimül müteallim, 31)

[120] (Tâlimül müteallim)

[121] (Tarihi Ahmed Refik, 50)

[122] Bak, Berîka, C. 1, 96)

[123] (Şerhi Akâid, 71)

[124] (Merakıl felah tahtavîsi, 8)

[125] (Fethul kebirce. I, 154)

[126] (Fethul kebir, C. 3, 245)

[127] Küçük ebad fıkhui ekber şerhi, 359)

[128] (Aliyyülkârînin küçük ebad fıkhul ekber şerhi, 359)

[129] (Kenarlı Berîka, C. 1, 100)

[130] (Hadîsi, Ahmet, Ebû Dâvud ve ibni mâce rivayet etmiştir.)

[131] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 129-143.

[132] (MirkatfC.I,235)

[133] (Mirkat, C. 5, 82)

[134] (Mişkat şerhi Mirkat, C. 5,82)

[135]
(Elmedhal,C.3,3l6)

[136]
(Mirkat, C. I, 235)

[137]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 143-146.

[138]
(Mirkat, C. I, 236)

[139]
(Mirkat, C. I, 236)

[140]
(Celâleyn ve Hâzin)

[141]
(Celâleyn ve Hâzin)

[142]
(Yazma eyyülhelveled Şerhi, 37)

[143]
(Müslim, Akkirmâni, 217)

[144]
(Tabarânî, kenarlı Berîka, C. 2| 155)

[145]
(Kenarlı Berîka, C. 2, 155)

[146]
(Hadîsi, Tirmizî rivayet etmiştir.)

[147]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 146-154.

[148]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/1654-155.

[149] (Keza, bak, Mirkat, C. I, 240)

[150] (Keza mecâmiül hakâik, S. 305)

[151] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 155-160.

[152] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 160-161.

[153] (Keza meemuatürresâili, -îbni Abidin, 12)

[154] (Mecmuatürresâil=li ibni Abidin, 13)

[155] (Keza Bostânjulârifin, 10)

[156] (Safahat, 277)

[157] (Sünenî Dârimî, C. 1, S. 54)

[158] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/161-166.

[159] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 166-168.

[160] (Takrîbüttehzib, C. 2, 72)

[161] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 168.

[162] (MirkaVC.1,242)

[163] (El kavlüssedfu fiilmittecvid, 3)

[164]
(Keza Dürrünnazîd, 42)

[165]
(Hepsi Mirkâtülmefâtih, C. I, 243)

[166]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 168-173.

[167]
(Mirkat, C. I, 245)

[168]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 173-176.

[169]
{Tirmizî, Nesâî)

[170]
(Hadîsi, EM Dâvud rivayet etmiştir.)

[171]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 176-180.

[172]
(Hadîsi, Tirmizî rivayet etmiştir.)

[173]
(Hadîsi, Tirmizı rivayet etmiştir.)

[174]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 180-182.

[175]
(Mecmuatürresâil li ibni teymiye, 56)

[176]
(Hadîsi, Ebû pâvud rivayet etmiştir.)

[177]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 183-184.

[178]
(Mirkad,C.1248)

[179]
(Süneni Dârimî, C. I 65)

[180]
(Buhâri, Müslim)

[181]
(Hadîsi, BeyhaKî rivayet etmiştir.)

[182]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 184-189.

[183]
(Hadîsi, Tirmizî rivâyt etmiştir.)

[184]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 190.

[185]
(Hadîsi, Dârünî rivayet etmiştir.)

[186]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 190-192.

[187]
(Hadîsi, Buharı rivayet etmiştir.)

[188]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/192-194.

[189]
(Hadîsi, Dârimî rivayet etmiştir.)

[190]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 194-195.

[191]
(Hadîsi, Beyhakî «Suabül îman» adlı eserintfe rivayet etmiştir.)

[192]
(Haberi, Dârimi rivayet etmiştir.)

[193]
(Hadîsi, Dârimî rivayet etmiştir.)

[194]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 196-199.

[195]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/199-202..

[196]
(Mirkad, C. I, 252)

[197]
(Feyzulkadir, C. 6,119)

[198]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 202-203..

[199]
(Hadîsi, Ahmed, Tirmizî ve îb-nî Mace, Ebî Said El hudrî radiyallahü anhden rivayet edilmiştir, C. I, 252)

[200]
(Isfehânî)

[201]
(Haberi, Dârimî rivayet etmiştir. Ve süneni Dârimî, C. I,96)

[202]
(Hadîsi, İbni Mâce rivayet etmiştir.),

[203]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 204-208.

[204]
(Tabarani kebir)

[205]
(Kenarlı, Dürer ve gurer, C. 1,225)

[206] (Tabarani kebir)

[207] (Kenarlı, Dürer ve gurer, C. 1,225)

[208] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 208-212.

[209] (Mirkad, C. I, 254)

[210] (Haber ve Hadîsi, îbni Mâce rivayet etmiştir.)

[211] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 212-212.

[212] (Mirkad, C. I, 254)

[213] (Hadîsi, DârimlMürsel olarak rivayet etmiştir.)

[214] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 212-213.

[215] (Mirkad, C. I, 255)

[216] ' (TeŞkiretülhuffaz.C.I,154)

[217] (Tâlimül mütealim)

[218] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 213-213.

[219] (Mirkad, C. I, 255)

[220] " (Teîkiretülhuffaz.C.1,154)

[221]
(Haberi, Dârimi rivayet etti.)

[222]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 213-215.

[223]
(Tezîaretülhuffaz, C. If 204)

[224]
(Kitabülcehri vettâtîl, C. I, 55)

[225]
(Tezkiretülhuffaz, C. 1,204}

[226]
(Hadîsi, Dârimî rivayet etmiştir.)

[227]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 215-216.

[228]
(Takrib ettehzib, C. I, 49)

[229]
(Haberi, Dârimî rivayet etti.)

[230]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 216-215.

[231]
(Tezkiretülhuffaz, C. I, 204)

[232]
(Kitabülcehri vettâffl, C. I, 55)

[233]
(Tezkiretülhuffaz, C. I, 204)

[234]
(Hadîsi, Dârimî rivayet etmiştir.)

[235]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 215-216.

[236]
(Takrib ettehzib, C. I, 49)

[237]
(Aynul ilim, C. 1,19)

[238]
(Berîka, C. 2. 261)

[239]
(Aynul ilim, C. 1,19)

[240]
(îbni Hıbban)

[241]
(Berîka, C. 2. 261)

[242]
(Berika, C. 2, 262)

[243]
(Kenarlı Berîka, C. 2, 262)

[244]
(Berîkanın kenarında Receb efendi, C. 2, 261)

[245]
(Berîka, C. 2, 260)

[246]
(Berîka, C. 2, 260)

[247]
(Haberi, Dârimî rivayet etmiştir.)

[248]
(Berika, C. 2, 262)

[249]
(Kenarlı Berîka, C. 2, 262)

[250]
(Berîkanın kenarında Receb efendi, C. 2,261)

[251]
(Berîka, C. 2, 260)

[252]
(Haberi, Dârimî rivayet etmiştir.)

[253]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 216-220.

[254]
(Fethulkebir,C.2, 332)

[255]
(Şiratül islâm, 522)

[256]
(Ra'd sûresi, 11)

[257]
(Haberi, Dârimî rivayet etmiştir.)

[258]
(Haberi, Buhari rivayet etmiştir.)

[259]
(Haberi, Buhari ve Müslim ittifakla rivayet ettiler.)

[260]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 221-225.

[261]
(Mirkad, C. I, 257}

[262]
(Süneni Dârimî, C. 1.63)

[263]
(Süneni, Dârimî, C. I, 63)

[264]
(Aynulilim, C. 1. 28)

[265]
(Aynul ilim, C. 1,28)

[266]
(Edebuddünyâ veddin, 63)

[267]
(Tabarâni evsaf)

[268]
(Berika,C.2,263)

[269]
(Keza Bak, Berika, C. 2, 264—265)

[270]
(Haberi, Müslim rivayet etmiştir.)

[271]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 225-228.

[272]
(Tehzîbüttehzîb, C.9r216)

[273]
(Haberi, Buhâri rivayet etmiştir.)

[274]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 228-230.

[275]
(Hadîsi, Beyhakî «ŞuaMlîman» adh eserinde rivayet etmiştir.)

[276]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 230-232.

[277]
Kenarlı Berîka,C. 2,318)

[278]
Kenarlı Berîka, C. 2,318)

[279]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 232-237.

[280]
(Baküstülğâbe,C.2,274)

[281]
(Hadîsi, Dârimî ve Dâre kutnî rivayet etmiştir.)

[282]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 237-238.

[283]
(Hadisi, Ahmed ve Dârimî rivayet etmiştir.)

[284]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 238-239.

[285]
(Tâîimülmüteallim)

[286]
(Feyzulkadir, C. 2,17)

Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları: 2/239-240.

[287]
(Hadîsi, Müslim rivayet etmiştir.)

[288]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları: 2/241-242.

[289]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları: 2/242-245.

İzahat 3

İzahat 3

Taharetle İlgili İkinci Fasıl 4

İzahat 4

Taharetle İlgili Üçüncü Fasıl 5

İzahat 5

İzahat 6

Abdest Îcab Eden Şeyler Babı (1) Birinci Bab. 7

İzahat 7

Îzahat 7

İzahat 8

İzahat 8

İzahat 9

İzahat 10

İzahat 10

İzahat 10

İzahat 11

Abdest İçab Edenle İlgili İkinci Fasıl 11

İzahat 11

İzahat 12

İzahat 13

İzahat 13

İzahat 14

Abdest Îcab Edenlerle İlgili Üçüncü Fasıl 15

İzahat 15

İzahat 16

İzahat 16

İzahat 17

Helanın Edebleri Babı (2) Birinci Fasıl 18

İzahat 18

İzahat 19

İzahat 19

Îzahat 21

İzahat 22

İzahat 23

İzahat 23

Helanın Âdabı İle İlgili İkinci Fasıl 24

Îzahat 24

İzahat 25

İzahat 26

İzahat 27

İzahat 28

Îzahat 28

İzahat 29

İzahat 29

İzahat 30

İzahat 30

İzahat 31

İzahat 32

İzahat 32

İzahat 33

İzahat 33

Helanın Âdabları İle İlgilî Üçüncü Fasıl 34

İzahat 34

İzahat 36

İzahat 36

İzahat 37

(4) Misvak Babı Birinci Fasıl 38

İzahat 38

İzahat 41

İzahat 42

Misvakla İlgili İkinci Fasıl 50

Üçüncü Fasıl 50

İzahat 50

İzahat 52

(5) Abdestin Sünnetleri Babı Birinci Fasıl 52

İzahat 52

İzahat 54

İzahat 54

Îzâhat 55

Îzâhat 56

İzahat 56

İzahat 56

Asbestin Sünnetleri Île İlgili İkinci Fasıl 57

İzahat 57

İzahat 58

İzahat 59

İzahat 59

İzahat 59

İzahat 60

İzahat 60

Îzahat 61

İzahat 61

İzahat 62

İzahat 62

İzahat 63

İzahat 63

Abdestin Sünnetleri Île İlgîlî Üçüncü Fasıl 64

İzahat 64

İzahat 65

İzahat 66

Îzahat 67

İzahat 69

Hadîsi şerifde, hata ve günahları yok edib derecleri yükseltenleri sayan cümlelere, müminler, dikkat edib, ruhların kirini temizleyib gönüllere huzur ve sükûn saçan bu amelleri aşk ve şevkle yapmalıdırlar.

Binâenaleyh pek çok sıkıntılı ve meşakkatli zamanlarlada olsa, tam tekmil abdesti alıb manevî silaha sâhib olmak, çok sevâte nâü olmak için mescid ve camiye kısa adımlarla gitmsk ve çok adımlarla namazı cemaatla kılmak için Cami ve mescide gelmek ve namazı kıldıkdan sonra diğer namaz vaktinde gönlü bağlı şekilde teklemekte çok güzel, hata ve günahların keffâretine ve cennetdeki derece ve mertebelerin yükselmesine sebeb olduğu, beyan buyıırulmuştur.

V bu şekildeki amel ve gayeler, bir ribat, olduğu açıklanmıştır. Ribat : Luğatda nevbet yeri ve nevbet teklemektir. Istılahda, bir şeye kendini hapsedib bağlayıb beklemektir.

Tercümesi:

284 - (4) Osman (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Bir kimse, abdesü alır ve "atdesti güzel alırsa, cesedinden bütün hatalar çıkar, hatta tırnaklarının altındaki günah ve hatalar dahî çıkar.»

(Hadîsi, Buhârî ve Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.) (Not : Abdesti, mükemmel alan kimsfinin, tırnaklarının altındaki günah ve hatalarına varıncaya kadar vücudunun her tarafından çıkıb afv olunacağı Duyurulmuştur. Buradaki hata, küçük günahlar manasınadır. Büyük günahlar, tevbe ile afv olunur. Geniş îzahat, birinci cil-ûın, «Büyük günahlar ve nifak alâmetleri bahsi» baslığının altında zikredilmiştir.)

Tercümesi:

285 - (5) EbîHureyye (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Müslüman veya mümin kul, abdesti alıp yüzünü yıkadığı vakit, suyun son damlası ile beraber o su ile iki gözü ile bakmış olduğu bütün hatalar, onun yüzünden çıkar, ellerini yıkadığı vakit, elleri i!e işlediği günahların hepsi su ile beraber veya suyun en son damlası ile beraber iki elinden çıkar {afv olunur.}

— Ayaklarını yıkadığı vakit, ayaklan ile yürüyerek işlediği her hata

(günah), abdest suyu ile veya suyun son damlası ile beraber çıkar. Hatta bütün abdest azaları günahlardan paklanmış olarak çıkar.»[1]

Tercümesi:

286- (6) Osman (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Her hangi bir müslüman kişiye farz namaz vakti gelip hazır olduğunda, abdestini güzel alır, (namazın bütün erkanlarını isteyerek) huşu ve rukûunuda güzel yaparsa, o kimse için o namaz büyük günâh işlemedikçe ancak ve ancak daha evvel işlenmiş bütün günahlarına keffâret olur. Bu şekildeki hal, senenin bütün günlerinde aynıdır.»[2]

(Net : Hadîsi şerifde beyan edilen günahların keffâreti meselesi hakkında birinci cildin, «Büyük günahlar ve Nifak alâmetleri bahsi»

baslığının izahında geçmiştir. Birde ileride üçüncü cildin, «Namaz bahsi»'başlığının altında 564. hadîsin İzahında gelecektir.)

Tercümesi:

287 - (7) Yine önden (Osman R.A den) meıvîdir; «Şüphesizki Osman abdesti aldığında ellerine üç defa suyu döktü, sonra mazmaza ve istinşak etti, sonra yüzünü üç sefer yıkadı, sonra sağ elini dirseğine kajiar üç sefer yıkadı. Sonra sol elini dirseğine kadar üç defa yıkadı. Son ra başına mesnetti, sonra sağ ayağım üç sefer yıkadı, sonra sol ayağını üç sefer yıkadı. Sonra Osman (R.A) dedi: Resûlüllah (S.A.V) i bu benim abdest alışım gibi abdest aldığını gördüm.

— Resûlüllah (S.A.V) abdesti aldıktan sonra şöyle buyurmuştur :

«Bir kimse, benim bu abdestini gibî abdest alır, sonra iki rekat namaz kılar ve namaz arasında dünyadan hiç bir şeyi nefsi (kendisi namazda dünya kelâmı} söylemezse, o kimsenin geçmiş günahı bağışlanır.»[3]

Tercümesi: ;

288- (8)UkbebinÂmir (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Bir müslüman, abdest alır ve abdestini (farz ve sünnetlerini tamamlayarak) güzel alır, sonra kalkar iki rek'at [4]namaza, kalb ve yüzü ile teveccüh edib huşu ile namaz kılarsa, ancak o kimsenin cennete girmesi vâcib

olur.» [5]

İzahat

Râvî ukbe bin Âmir (R.A), Ashabı kiramdandir. Cühenî kabilesine mensubdur. Muhtelif künyelerle künyelenmiştir. EM Hammad, Ebû Âmir, Ebû lebîd ve Ebû Âmir, Ebû Lebîd ve Ebû Âmir en meşhurlarıdır.

Resulü ekrem efendimizden elli beş (55) hadîsi şerif rivayet etmiştir. Kendisinden pek çok sahabe ve tabiîn hadis rivayet etmiştir.

Şam-ın fethinde bulunmuştur ve Şam-m fethini, halîfe ve emîril müminin Hz. Ömer (R.A) a yedigün yolculuk yaparak medîne-i mü-nevvereye varıb müjdelemiştir. Medîne-i münevverede Resulü ekrem efendimizin kabri şerifini ziyaretinde dua ediyor ve yolculuğunda şefaatini Öüeyor. Bu duasının semeresi olarak, Şama iki buçuk günde geliyor, samda sakin oluyor ve hicretin 44. senesinde Hz. Muaviye mısıra vali tâyin ediyor. Hicretin elli sekiz (58) inde Mısırda vefat ediyor. İyi sesi olub güzel kur'an okurdu. Allah ondan razî olsun.

Bu zat hakkında daha geniş malumat, «Üsdül gâbe» ve «Tehzîbül Esmâ-i velluğatı» isimli eserlerde vardır.

Abdesti mükemmel şekilde alıb, abdestden sonra iki rekat namaz kılan kişiye, cennete girmesi vâcib ve lâzım olmasının hükmü, çok fevkalâde bir müjdedir.

Binâenaleyh abdesti tam tekmil olan her kişi, «şükrülvuzû» denilen iki rek'at namaz kılmalıki, bu ecre nail olsun. Abdestini alan kişi, vakit namazını ve kaza namazı gibi farz ve lâzım olan namazlarını kıldığı zaman, zâten bu ecre nail olacaktır. Elbetteki bu mükâfat, ilahı lütuf ve fazlı keremledir.

Tercümesi:

289 - (9) Ömer Bin el haltâb (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Sizden bir kimse, abdesti alır sonuna iblağ eder yahut abdesti tam ve mükemmel şekilde neticelendirir, sonrada

«Eşhedü enlâilâhe illallah ve ennemü hammeden Abdühü verasû-lüh»

derse, diğer bir rivâyetde ;

«Eşhedü enlâilâhe illallahü vahdehü lâ şerikelehü ve eşhedü enne Muhammeden abdûhu ve Resulünü» derse, ancak o kimse için cennetin sekiz kapısı açılır. O kimse cennetin sekiz kapısından istediğinden girer.»

Hadisi böylece Müslim «Sahihin» de rivayet etmiştir. Humeydî «Efradı müslim» adlı eserinde rivayet etmiştir. Keza İbni Esirde «cami-ul usûl» adlı eserinde rivayet etmiştir.

Şeyh Muhyiddîni Nevevi, rivayet ettiğimiz üzere Müslim hadisinin sonunda zikretti. Tirmizîde : «Allahümmec'alnî Minettevvâhin vec'alnî minelmütedahhirin» Cümlesini ziyade etti. (yani, abdestin bitiminde şehâdetden sonra bu duayı ilâve etti.)

Muhyissünne olan İmamı Bağavinin «Sıhah» isimli eserinde rivayet ettiği hadis ise : «Bir kimse abdestî alır ve afedesti güzel alırsa» sonuna kadarını rivayet etmiştir. Tirmizî «Câmî» adlı eserinde aynısını rivayet etmiştir. Ancak «Erme Muhammeden» kelimesinden evvel «Es-hedü» kelimesini zikretmiştir.

Tercümesi:

290 - (10) EMHureyre (R.A) den mervîdir, dedi:

ResûlüIIah (S.A.V) buyurdu:

«Muhakkak ki ümmetin, kıyamet gününde abdestin eserlerinden yüzleri sakarli, ayaklarıda sekili oldukları halde geleceklerdir. Şu halde sizden bir kimse sakarlılığını uzatabilirse, hemen onu İşlesin.»[6]

(Not : Yâni, kıyamet gününde abdest azaları parlayarak gelecek olan ümmetin, imkan ve kudreti nisbetinde abdest azalarını, farz mik-darı yerine tam şekilde oturtabilmek için yıkamada bir az daha suyu mahallinden aşırarak kullansın, demektir.)

Tercümesi:

291 - (it) yine ondan (Ebî Hureyre R.A den) mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :[7]

«Müminin nûrû, abdest suyunun vasıl olduğu yeie kadar ulaşır.» [8]

Taharetle İlgili İkinci Fasıl

Tercümesi:

292 - (12) Sevban (R.A) den mervîdir, dedi:
Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«İstikâmet ediniz ve elbet siz hakkı ile istikâmete takatiniz kâfi gelmez.[9] Bilİnizki, sizin amellerinizin en hayırlım, namazdır. Abdest üzere devam etmeyi ancak Mümin yapar.» [10]

İzahat

Râvî sevban (R.A), Peygamber (SAV) efendimizin kölesidir. Resûlüllah (S.A.V) bu zatı satın aldıkdan sonra azad etmiştir. Sefer ve hazarda Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin yanından hiç ayrılmazdı. Ayrılığı biraz uzadımı üzüntüsünden sabsan olurdu. Bir gün bu hâlini gören Resûlüllah (S.A.V) bu hâlin nedir ya sevban? deyince,

Hz. Sevban (R.A), âhirette hâlimiz nice olur, size hasretmi kalacağız? demişti.

Resulü ekrem (S.A.V) efendimizde;

«Kişi, sevdiği İle beraberdir.» müjdesini buyurmuştu.

Peygamber efendimizin vefatından sonra Şama geldi, orada Ramle denilen mahalle indi. Sonra humusa nakli mekan yapdı ve hicretin kırk beş (45) veya elli dört (54) ünde yine Humusda vefat etmiştir. Resûlüllah (S.A.V) den yüz yirmiyedi (127) hadis rivayet etmiştir ve ken dişinden pek çok kimse, hadis öğrenmişlerdir. Allah ondan râzî olsun.

Hadîsi şerifde geçen istikametin tarif ve îzahı, birinci cîldde geçmiştir. Abdest ve namaz mes'elesi ile beraber istikametten bahsetmekle, istikâmetin her yerde ve her şeyde olduğunu beyan etmektedir. Mümine yakışan devamıı abdestli bulunmaktır.

Çünkü devamlı abdestli bulunan kimse, manen silâhlı ve her hayırlı işi

işlemeye ve her iyi şeyle karşılaşmaya muvaffak olur.

'Devamlı abdestli bulunan kişilerde şu hayırlı hasletler bulunur :

a) Abdestlinin sohbetine, meleKler rağbet eder.

b) Abdestli kişinin hayır yazan kalemi hiç kurumaz, sevab yazar.

c) Abdestli kişinin azaları, Cenabu hakkı teşbih eder. .

d) Abdestli kişi, namazın iftitah tekbirini hiç kaçırmaz.

e) Abdestli kişi uyudumu, Allâhüteâla o kimseyi insanların ve cin-nîlerin şerrinden koruyucu melekler gönderir.

f) Abdestli kişiye, Allâhüteâla sekerâtı mevti kolaylaştırır.

g) Abdestli kişi, abdestine devam ettikçe Allâhti teâlanın emânın-da (hıfzı himayesinde) olur. (keza bak şir'atül islam, 82)

Tercümesi

293- (13) İbni Ömer (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V.) buyurdu:

«Bîr kimse, tehâret (abdest) üzerine abdest alırsa, o kimse için on yilik yazılır.»[11]

(NOT : Tehâret üzerine abdestden murad, abdestli kimse, evvelce Aldığı abdestin hakkını namaz kılarak ifâ ettikden sonra, bir abdest daha alan kimsedir, ^i «Nurun alâ nur: Nur üzerine nur» olur. İşte böyle kinci sefer abdest alan kimse için, on iyilik olacağı Duyurulmuştur.) [12]

Taharetle İlgili Üçüncü Fasıl

Tercümesi:

294-14 Câbir (R.A.) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Cennetin anahtarı, namazdır. Namazın anahtarıda temizliktir.»

(Hadîsi, Ahmet rivayet etmiştir.)

Tercümesi:

295- (15) Şebîb Bin Ebî Ravh (R.A) den, oda Rsûlüllah (S.A.V.) in ashabından bir adamdan rivayet etmiştir.

Resûlüllah (S.A.V.) : Sabah namazını kıldı ve Rum sûresini kıraat etti, işte o anda kendine bir şüphe arız oldu. Vaktaki namazı kıldı, dedikí:

«Cemaatın bâzılarının hâli ne acâib? bizimle beraber namaz kılarlar, o haldede temizliği güzel yapmazlar.[13]

Bizim üzerimize kıraatda meydana gelen şüphe işte onların bu halde oluşundandır.» [14]

İzahat

Ravî Şebib bin Ebî Ravh (R.A), Humus ehlindendir. Samdaki sahabelere ulaşıb görmüştür. Onlarla Samda hayat geçirib orada ikâmet etmiş olmakla, kendisinin, Şamlı tâbiînîerden olduğu yazılmıştır.

Hz. Şebîb (R.A), ashabı kiramın pek çoklarına yetişmiş ve hadis rivayet etmiştir. Sika olan hadis hafızlarındandır ve hadis hafızlarının üçüncü tabakasından olduğu yazılmıştır.

Künyesi, Ebû Ravh elhumusî'dift Yani, Humuslu Ebu Ravh'dır.

Hadisi Şerifde, Resulü Ekrem Sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz, kendi arkasına gelen sahabesinden bâzılarının temizliğe riâyet etmediklerinden, namazda şüphelere mâruz kaldıklarını beyan buyuruyor.

Bu halleri acâib olanları, izah buyurmasındaki tebliğ ve ikaz nezaketine dikkat edelim. İşaret edilenlerden bâzıları şunlardır :

1) Temizliğe riâyet etmeyenlerin isimlerini ve kavmiyetlerini söylemeden, «Cemaatların, Cemaatin bâzılarının haH ne acâibdir?« diyerek arkasında namaz,kılanların içinde nasibi olanlara umûmüeşti-rerek beyan buyuruyor. Bizlere ve bütün tebliğcilere ibretler var.

2) Namazı kıldıkdan sonra buyurmasıylede, imamlık ve emsali din hizmetinde bulunanlara, cemaatın hata ve eksiklerini aynı şekilde ikaz etmeleri gerekliğine işaret vardır,

3) Camiye ve namaz kılmaya gelenlerin temiz gelmeleri ve te-hârete iyi riayet ederek gelmelerini tavsiye buyuruyor.

4) Tehârete iyi riâyet etmeyenlerin, hem imama ve hem cemaata huzursuzluk verib namazlarında bâzı yanılmalarına sebeb olabileceklerine işaret vardır.

Tercümesi:

296 - (16) Benî Süleyman kabilesinden bir adamdan mervîdir, adam dedi:

Resûlüllah (S.A.V) kendi elindeki veya o adamın elindeki parmakları tutup saydı ve buyurdu :

«Tesbîh (Süphânellah), Mizanın yansıdır. Elhamdülillah, Mizam doldurur. Tekbir (Alîâhü ekber) gök katlan ile yerin arasını doldurur. Oruç, sabrın yansıdır. Temizlik, îmanın yarısıdır.»[15]

Tercümesi:

297- (17) Abdullah essunâbıhî (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Mümin kul, abdesti alıp mazmaza yapdiği (ağzına suyu aldığı) yakıt, ağzı ile işlediği bütün günâhlar ağzından çıkar. İstinşak yaptığı (burnuna suyu aldığı) vakit, burnunun işlediği bütün günahlar çıkar. Yü zunu yıkadığı vakit, yüzünün işlediği bütün günahlar çıkar, hatta iki gozunun kapaklarının kirpiklerinin altındaki günahlar dahi çıkar.

Terini yıkadığı vakit, ellerinin işlediği günahlar çıkar. Hatta enerinin tırnaklarının altındaki günahları çıkar. Başına meshettiği va-"» kulaklarından çıkıncaya kadar başından bütün günâhlar çıkar.

— İki ayağını yıkadığı vakit, ayaklarının tırnaklarının altındaki günahlar çıkıncaya kadar ayaklan ile işlediği bütün günâhları çıkar.[16]

— Bundan sonra abdesti olan kulun yürüyüşü, mescide olur. Onun (Mümin kulun) namazı (Farz olsun nafile olsun), o kul için günahlarının keffâretine sebeb olan bir ziyâdeliktir.» [17]

İzahat

Râvî Abdullah Essunâbıhî (R.A), Peygamber sallailâhü aleyhi ve-sellem vefat etmezden evvel medîneye hicret edib yola çıkmıştır. Fakat kendisi medîne-i münevvere yakınlarında «cuhfe» denilen mahalle geldikleri vakit, Resulü ekrem efendimizin vefat haberi ulaşmıştır. Böyle olunca ashabdan olamıyor. Tabiînin ulularındandır. Künyesi, Ebû Abdillah olduğu yazılmıştır. îsmi ise, Abdurrahman bin Useyle (R.A) olarak beyan edilmektedir, şârih Aliyyulkân merhum ve «Üsdülğabe» böyle yazmışlardır.

Böyle olmakla beraber, Ebû Abdillah, yerine Abdullah (R.A) şeklinde istimal oluna, gelmiştir. «Essunâbıhî» bağlı olduğu nesebinin ismidir. Allah ondan razi olsun.

Hadîsi şerifde, belirtilib beyan edildiği üzere, abdest suyunun ulaş-dığı her azanın işlediği günahlar (Küçük günahlar), afv olunmaktadır. Yani, maddî temizlikle beraber, manevî kir ve veballarda temizlenerek bedenin ve ruhun kıdası verilmiş oluyor. Bu maddî ve manevî temizliğe devam eden, çok mutlu ve mübarek kişidir.

Hadîsi şerifde, «başa meshedilince, kulaklardaki günahların çıkacağı» cümlesinden, Ebû Hanîfe (R.A), kulakları başdan sayıb, başın meshinden sonra aynı su ile kulağa meshediîebileceğini delil olarak beyan etmiştir.

Şâfi-î hazretleri ise, kulakları başdan saymıyarak, başın meshinden kalan su, ile meshetmeyib yeniden ele dökülen su ile kulakları meshetmeyi beyan etmiştir.

Bu mes'elelerin geniş îzahı, fıkıh kitablarmda yazılmıştır.

Tercümesi:

298- (18) EbîHureyre (R.A) denmervîdir.

Muhakkak ki, ResûlüUah (S.A.V) kabre (Cennetülbekîa) geldi ve dedi:

«Esselâmü aleyküm dâre kavmin müminine ve innâ inşâ Allâhü biküm lahıkûne, vedittü innâ kadraaynâ ihvânenâ, (Selâm sizin üzerinize olsun ey mümin cemaatın diyarı! inşaallah bizde size kavuşacağız. Din kardeşlerimizi görmeyi çok arzu ederdim.)

— Ashabı kiram dediler : Biz senin kardeşin değilmiyiz ya Resû-IüUah?

— Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Siz benim ashabımızsınız. kardeşlerimiz henüz gelmemişlerdir.»

— Hemen ashabı kiram dediler : Ya Resûlüllah! Ühunetinden henüz gelmeyenleri nasıl bilirsin?

— Bunun üzerine Resûlüllah (Ş.A.V) buyurdu:

«Sen görüp bilmedinmiki, eğer bir adamm alnı sakarü ve ayağı sekili bir yağız atı, doru bir at sürüsü içinde olsa, o adam acaba atını tanımazını?»

— Ashabı Kiram dediler : Evet tanır ya Resûlüllah?

— Resûlüllah (SA.V) buyurdu :

«Öyle ise o ümmetlerimde abdestden hasıl olan sakarlı ve sekili olduktan halde gelirler, o anda ben onlardan evvel havuza varacağım.» (Hadîsi, Müslim rivayet etmiştir.)

Tercümesi:

299 - (19) Ebidderdâ (R.A) denmervîdir, dedi:

Resûîüllah (S.A.V) buyurdu:

«Ben, kıyamet gününde secdeye ilk izin verilenim ve ben, kendine başını kaldırma izni verilenlerin evveliyim. İşte o anda önüme bakarını, hemen ümmetler arasmda kendi ümmetimi bilirim. Arkamda olan ümmetimide aynı şekilde, sağimdakileride aynı şekilde ve solum-dakileride aynı şekilde bilirim.»

— Bir adam dedi : Ya Resûîüllah! Nuh Aleyhisselâmdan ümmetine kadar geçen ümmetler arasında kendi ümmetini nasıl bileceksin?

— ResûlüUah (SJV.V) buyurdu :

«Onlar (benim ümmetlerim), abdesiin eserinden alınları sakarlı ve ayaklan sekili olurlar. Onlardan başka böyle [18]biç bir ferdde olmaz. Onların kitapları (amel defterleri), sağ taraflarından verilmelerinden bilirim ve onlann (ümmetimin) zürriyetleri kendi önlerinde koşmalarından bilirim.» [19]

Abdest Îcab Eden Şeyler Babı (1) Birinci Bab

Tercümesi:

300 — (1) Ebî Hureyre (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûîüllah (S.A.V) buyurdu:[20]

«Abdestİ bozulan kimse, abdest almadıkça namazı kabul olunmaz.» [21]

İzahat

Hadîsi şerifde, abdesti olmayan kişinin abdesti almadıkça, namazı kabul olunmayacağı beyan buyurulmuştur.

Şârih Aliyyülkârl merhum burada şu hükümleri yazmaktadır :

«Mazhar isimli âlim dediki:

«Abdestsiz namaz katyıl olunmazın, mânası; abdestsiz olan kimse, su bulursa, su ile abdest alır, namazını kılar. Şayet su bulamazsa, abdest makamına kâim olan teyemmümle kılar. Eğer toprakda bulamazsa, vakte hürmeten o vaktin farzım (abdestsiz ve teyemmüsüz) kılar.

Bundan sonra suyu ve toprağı bulmazdan evvel ölürse, günahkâr olmaz. Şayet ölmezden evvel suyu ve toprağı bulursa, o namazı kaza eder.

İşte bu görüş, şâü-î hazretlerinin, görüşü ve içtihadıdır.

Fakat biz hanelilerin indinde; ister vakit daralsın veya toprak bu-lunamasm, hanki şekilde olursa olsun, vakte hürmeten namazı (abdestsiz ve teyemmümsüz) kılamaz. Hadîsi şerifin zahirî hükmüde bu-<tor.» [22]

Bu ictihad ihtilâfına göre, fetva olan, abdestsiz namaz kılan kimse, tekfir olunmaz.

Tercümesi:

301 - (2) îbniömer (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V) buyurdu: [23]

«Temizlik (abdest ve gusül) olmayan hiç bir namaz, kabul olunmaz ve

haramdan elde edilen maldanda sadaka kabul edilmez.» [24]

Îzahat

Hadîsi şerifde belirtilen hüküm gayet sarihdir. Abdestsiz ve cünüb kimselerin namazlarının sahih olmadığı, bütün yönleriyle fıkıh kitab-larında beyan edilmiştir.

Haram maldan zekat ve sadaka mes'elesine gelince, malın ta-mam-ı haramdan olursa, o haram mala zekat farz olmadığı gibi, hacda farz olmaz. Öyle haram maldan farzı edâ etmek gerekmediğine göre, nafile sadaka ve hayır yapmakda, manasızdır ve makbul değildir.

Şârih AUyyulkârî merhum şu satırları yazmaktadır : «İlim adamlarımızdan bâzıları dediki:

«Bir kimse, haram maldan sadaka verir ve ondan sevab umarsa, tekfir olunur (yani, kâür olur).» [25]

. Haram mal sahibine, zekat ve Haccın farz olmadığı, «Mülteka tercümesi» adlı eserimizin birinci cildinde özel bahislerinde mezkurdur. Haram maldan sadaka ve hayır verenin sevab beklemesi ile haram olduğunu bilen bir fakirin, veren kimseye «Amin gibi...» mukabele ile dua ettiğinde, o fakirinde kâfir olacağı, aynı eserimizin ikinci cildinin, «Elfazı küfür mes'eleleri» başlığının altında yazılmıştır.

Tercümesi:

302 - (3) AIİ (R.A) den mervidir, dedi: Ben mezîsi çok olan (gelen) bir adam idim, bu hâlimi kızının mekânı {Peygamber A.S. m kızının nikâhım altında) olmasından dolayı mes'eleyi Nebiyyi muhtereme sormaktan utandım. Nihayet mes'elenin sorulmasını MİkdâD'a emrettim, oda sordu;

ResûlüUah (S.A.V) de buyurdu :[26]

«O mezîsi gelen adam, zekerini, yıkar ve abdesti alır.» [27]

İzahat

Mezî; ailesi ile oynaşan veya nefsinin her hanki bir sebeble uyanması hâli görülen kimsenin zekerinden gelen sümüksü ıslaklikdır.

îşte bu durumun guslü îcab ettirmeyib, abdesti bozduğundan ancak o necaseti yîfcayıb abdesti almayı, sevgili peygamber efendimiz (S.A.V) buyurmuştur.

Mezî ve vedî kelimelerin mânaları ile gerekli hükümler, fıkıh ki-tablannda mezkûrdur. Keza «Mülteka tercümesi» adlı eserimizin birinci cildinin 34. sahifesinde yazılmıştır.

Hadîsi-^erifde dikkat edilecek hususlar şunlardır :

a) Hz. Ali (R.A), kendisinden mezînin çok geldiğini ve bu durumu hakkında ResûlüUah (S.A.V) e anlatıp cevâbını beklemeden damadı oluşundan utandığını beyan buyuruyor.

b) Hz. Ali (R.A) kendi mes'elesini öğrenmek için, diğer bir sahabeye mes'eleyi rast gele bir kişinin sırtından sorduruyor.,

c) B,u davranışdan anlaşılıyorki, müslüman kendi üzerinden anlatarak mes'elesinin cevabını almakta güçlük görürse, yabancı bir kişinin mes'elesi gibi sorub fetvayı alabilir.

d) îlmi fıkıhda hükmü beyan edilen mezî mes'elesinin, istinad ettiği mesnetlerden birisidir.

Binâenaleyh tedavülde islam hukukunu beyan eden, «timi Fıkıh» ve «Fıkıh kitabları» bu vâıkıalı mes'ele gibi mes'eleleri ve bu mes'eleler gibi olması mumlan ve muhtemel mes'eleleri, kısa cümlelerle, kanun-laştırıb yazmışlar. Yukardaki 200. hadîsi şerifin îzah bölümünü okuyalım.

Tercümesi:

303 - (4) EbîHureyre (R.A) den mervidir, dedi: Resûlfiüah (S.A.V) buyurdu:

«Ateş dokunan şeyden (ateşte pişirilen et ve emsalinden) yediğinizde abdestinlzi alınız.»

(Hadîsi, Müslim rivayet etmiştir.)

Şeyh İmamı Ecel Muhyissünne (İmamı Beğavî) Rahimehullah, bu hadis, İbni Abbasm rivayet ettiği şu aşağıdaki hadisle neshedilmiş (hükmü kaldırılmış) tır;

Tercümesi:

304 - (5) îbniAbfeas (RJV) dedi:[28]

«Şüphesizki Resûlüllah (S.A.V) koyunun omuz (kürek kısmının) etini yedi, sonra namaz kıldı ve abdest almadı.» [29]

İzahat

Yukardaki birinci hadîsi şerifin hükmü, ikinci hadîsi şerifle neshe-dilib kaldırılmış olduğu beyan edilmiştir.

Et yemekle abdestin bozulacağını beyan eden her hadîsi şerif, Resûlüllah (S.A.V) ya bir zarurete binâen buyurduğu veya sâdece bir cemaat ve kavme diş etlerinin et yiyince kanamasından veya onların dili anlaması güç olması gibi hallerden dolayı yîkamayı «abdest alma» cümlesiyle ifâde edilen, hükümler olabilir.

Her ne suretle olursa olsun, îbni Abbas (R.A) in rivayet ettiği ikinci hadîsi şerif, Resûlüllah (S.A.V) efendimizin en son buyurduğu hükmüdür. Bundan evvel buyurduklarının hükmünü neshedib kaldırmıştır.

Nâsıh ve mensuh hakkında, gerekli malumat birinci cildin son tarafında 412-418. sahifelerinde zikredilmiştir.

Tercümesi:

305 - (6) Câbir bin Semure (R.A) den mervîdir, bir adam Resûlüllah (S.A.V) e sordu :

«Koyunun etlerinden (etlerini yemekten) dolayı abdest alacakmiyız?»

— Resûlüllah (S.A.V) buyurdu: «Dilersen abdest alr dilersen abdest alma.»

— Adam dedi: Devenin etlerinden (etlerini yemekten) dolayı ab-dest alacakmıyız?

— Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Evet devenin etlerini yemeden dolayı abdest al.»

— Adam dedi: Koyun ağıllarında namaz kılabilirmiyiz?

— Resûlüllah (S.A.V) buyurdu : «Evet».

— Adam dedi : Devenin yatıp kalkdığı yerlerde namaz kılabilir-miyim? [30]

— Resûlüllah (SA.V) buyurdu : «Hayır kılamazsın.» [31]

İzahat

Râvî Gâbir bin Semure (R.A), Âmiri sülalesine mensub bir sahâbî-dir. Sâd Bin EM Vakkas (R.A) in kız kardeşi Halide (R.A) in oğludur. Böyle olunca Hz. Saad bin Ebî Vakkasın hemşire zâdesidir. Künyesi, Ebû Hâlit veya Ebû Abdillahdir, Peygamber sallallâhü vesellemden yüz kırk (140) hadis rivayet etmiştir. Vefatı, hicretin altmış altı (66) veya 74. senesinde küfede vukûbulmuştur.

Kendisi küfede sakin olmuş ev yaptırmıştır. Peygamber efendimizin sahabelerinden câbir isimli başka şahıslarda vardır. Bu zat câbir bin Abdullah bin haram (R.A) olan sahabeden başkasıdır. Câbir bin Ab-

dullah (R.A) hakkında kısa malumat, birinci cildin 144. sahîlesinde zikredilmiştir. Ayrıca «üsdül ğâbe» adlı eserin birinci cildinin 304-308. sahifelerine müracaat edilmelidir. Allah hepsinden Razî olsun.

Hadîsi şerifde beyan edilen hüküm hakkında çeşitli izahlarda

bulunulmuştur.

Şârih Aliyyulkârî merhum şu cümleleri yazmaktadır.

«Âlimlerin tazısı dediki:

«Evla olan, ateşte pişmiş etten veya pişmemiş deve etini yedikten sonra afcdest almayı, lugavî veya şer'î mânâya hamletmek ve abdest alma emrinin müstehab olduğunu beyan etmektir.

— Kâdî merhem dedi:

— Vudûu = Abdest almak, asıl luğatda azaların bazısını yıkamak ve o azaların bazısını temizlemektir. Şer'î hükümdede, fîlî mahsus olan abdest almaya nakletmektir. Elbet burada asıl mânası üzerine hüküm beyan edilmiştir.

— Buradaki abdestden ve emsalinden murad; daha evvel geçen ve bu hadisle ibni Abbasm, ümmü selemenin ve emsallarmm hadis ve haberlerinin bulmak için, iki eli yıkamak manasınadır.

— İbni salah bitabında tasrih etmiştirki;

— Sahabenin kavlinden bilinen nesih hükmü : Resûlüllah sallalla-hü aleyhi vesellem-in ateşde pişmiş her hanki bir eti yedikten sonra, abdest alma ile abdesti terk etme hususundaki, iki amelinden işlediği erf son amel ve işi, ateşte pişmiş eti yedikten sonra abdest almayı terk etmek olmuştur. Keza Tîbî merhumda böylece zikretmiştir.

— İbni Hacer (R.A) da dedi:

«Şâri-in (Peygamber S.A.V-in) sözünü; iki eli yîkamak üzerine hamletmek, uzak bir beyandır. Binâenaleyh ancak şer'î hükümler, delâlet edenler üzerine hamlolunur. Zira Peygamber (S.A.V), ancak Şer'î hükümleri beyan etmek için gönderilmiştir;

— Ateşte pişmiş etleri yiyen kimselerin abdest almamalarını beyan eden nesih (hüküm kaldırma) Ciheti, ancak (meşhur olan) câbir t R.A) in şu sözünden istifâde olunmuştur :

«Ateşte pişmiş (veya ateşin dokunduğu) eti yedikten sonra abdest alma veya terk etme İşinden Resûlüllahm en son işlediği, abdest almayı terk etmek olmuştur.» [32]

Deve etini yedikten sonra eî yıkamak, İmam-i Ahmet bin hanbel (R.A) göre, vâcibdir.

Diğer imamlara göre, deve etini yiyince abdest almakdan murad, deve etinin kerih kokusu ve yağlı olmasından dolayı, elleri ve ağzı yıkamak manasınadır. Koyun eti, bunun hilâfınadır.

Veya Hadîsi Şerif, Câbir (R.A) in beyan ettiği fîli Resul hadîsi ile

mensuhdur.
Hadîsi şerifde; «koyun ağılında namaz kılmanın cevazı» kerâhat-sız caiz olduğu ve «deve ağılmdada namaz kılınmayacağının beyanı»
namazın kerâhat olacağı beyan edilmektedir.
Bu hususun geniş îzahı, fıkıh kitaplarında yazılmıştır. Erbabı mütalaa oraya müracaat ederler.
Ve ilmi fıkhın = fıkıh kitabl-arınm, kitab ve sünnet hükümlerini en iyi beyan eden eserler olduğu muhakkakdır.
İlmi fıkıh hakkında bir nebze malumat, yukarda 200. hadîsi şerifin îzah bölümünde zikredilmiştir.
İmamı Tahâvî merhumda şu hükümleri yazıyor :
«Birinci babda câbir (R.A) in hadîsini rivayet etmiştikki;
«Resûlüllah (S.A.V) in ateşin mes edib dokunduğu eti yedikten sonra abdest aima ile abdesti terk etme işinden en son işlediği, ateşte pişen şeyden yiyince abdesti terk etmek olmuştur.
— Binâenaleyh yukarda geçen ateşin mes edib pişirdiği yenildiğinde abdestin gerekmesi, devenin ve başkalarının etini yemekledir ki, devenin etlerinden yenildiğinde abdestin terki ile diğer etleri yiyin-cede.abdesti terk etmek olmuştur.
— İşte bu hüküm, eserleri nakletme yoluyla beyan edilen bu bâ-bm hükmüdür.
— Ama nazar ve düşünce beyanı yoluyla olan hüküm ise, elbet biz deve ile koyunun, alım satımının helalliğim, sütlerinin içimini, etlerinin temizliğini müsâvî görüb biliyoruz ve muhakkakki,bu hususda bunların hükümleri tefrik olunamaz.
— Binaenaleyh bu hüküm üzerindeki kesin görüş, deve ile koyun, etinin yenmesinin müsâvîliğidir.
— Şu halde koyunun etlerini yemekle abdest lâzım olmadığı gibi, devenin etlerini yemeklede abdest bozulmaz ve abdest almak lâzım olmaz. Bu hüküm; Ebû Hanîfe, Ebû Yûsuf ve Muhammed bin Hasan (Allah hepsine rahmetini ihsan eylesin) in kavli ve görüşüdür.[33]

Tercümesi:

306 - (7) EbîHureyre (R.A) den mervîdir, dedi:
Resûlüllah (S.A.V) buhurdu:
«Sizin biriniz, karnında bir şey bulduğu vakit, kendinde de bir şeyin

mak'adindan çıkıfe çıkmadığında şüphe [34]hasıl olursa, Mak'adından bir ses İşitinceye veya bir yel çıkıncaya kadar, hemen mescidden çıkmasın.» [35]

İzahat

Yani, abdestli bir kişi, cami ve mescidde veya her hanki bir yerde iken karnında bir gürültü gibi bir şeyler duyunca, abdesti bozuldu zan-nı ile cami ve mescidden çıkıb abdest almaya gitmemesi gerektiğini beyan buyurulmuştur. Zira mak'adından bir yel ve zarta çekme gibi bir ses çıkmadıkça, abdest bozulmaz.

Bu hadisi şerifde beyan edilen, «Mak'adından bir ses işitince veya bir yel çıkıncaya kadar» Cümleleri, Ebû Hanîfe hazretlerinin, arkadan çıkan yelin abdesti bozub, önden (zekerden ve fercden) çıkan yelin- abdesti bozmayacağı hükmünü çıkardığı delili oluyor. Fercden ve zekerden yelin çıkacağı, bir ihtimal ve mümkinat hükmüne binaendir.

Abdestli kişinin mak'adından bir yel ve zarta çıkmadıkça, karnındaki gürültü ve emsalinin ve hatta mak'adındaki bir kımıldama gibi vehim ve şüphe verici harektlerden dolayı abdestin bozulmayacağı beyan buyurlumaktadır.

Çünkü :

«Yakın, şek ile zail olmaz.»

. Yani, Abdestli olduğu kesin olan kişinin, her hanki bir şek ve şüphe ile abdestinin bozulmayıb, ancak kesin olarak yellenme hali bilinirse, abdesti bozulur.

Geniş malumat, fıkhın abdesti bozan ve bozmayan şeyler bahsinde mezkûrdur.

Tercümesi:

307 - (8) Abdullah bin Abbas (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V), süt içti, hemen ağzım yıkadı. Ve [36]buyurdu: «Muhakkakki, o südün yağı vardır.» [37]

İzahat

Resûlüllah (S.A.V) efendimiz, südü içince ağzım yıkayor ve yıkamasına sebeb olarakda, südün yağlı olduğunu beyan buyuruyor.

Bu açıklama ve amelden anlaşılmaktadırki, yağlı bir şey yenilir ve içilirse, ağzı yıkamak, sünnete uygun bir ameldir. Meşrubattan olan her yağlı şeyi içince, ağzı yîkamak müstehabdır.

Ayrıca her hangi bir yemek sofrasına oturulacağında, yemekten evvel ve yemekten sonra el yıkamanın sünnet ve müstehab olduğu ve bu hususu beyan eden hadîsi nebevilerin hükümleri, mahallerinde gelecektir. Ayrıca fıkhın, «kerâhiye Bahsi» nde geniş izahat vardır.

Tercümesi:

308 - (9) Büreyde (R.A) den mervîdir, muhakkakki'Resûlüllah (S.A.V), fetih gününde (mekkenin fethi gününde), bir abdestle beş vakit namazı kıldı ve iki mestleri üzerine mesnetti.

— tşte o anda Ömer (R.A) ona (Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve-selleme) dedi : Bugün öyle bir şey İşledİnki, daha evvel hiç İşleme-mişdin!

— Hemen Resûüllah (SA.V) buyurdu: «Bilerek işledim ey Ömer!» (Hadîsi, Müslim rivayet etmiştir.) [38]

İzahat

Râvî Büreyde bin el Husayb (R.A), Peygamber sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz medine-i münevvereye hicret ettiği günlerde seksen kadar kişiyle gelib müslüman olmuşlardır. Bedir muharebesinden biraz evvel müslüman olmuştur ve fakat muharebeye iştirak etmemişler. Uhud muharebesinden sonra Medine-i Münevvereye gelmiştir. Uhuddan başka bütün muharebelerde bulunmuş ve Bîatürrizvanda bî-at etmiştir.

Medîne-i Münevverede sakin olanlardandır. Sonra Basraya gitmiştir. Daha sonra Basradan Horasana gâzî olarak gitmiştir. Hicretin altmış ikinci (62). senesinde yezidin hilâfeti zamanında «merve» denilen mahalde vefat etmiştir. Resûlüllah (SA.V) den yüz altmış yedi (167) hadîsi şerif rivayet etmiştir. Allah ondan râzî olsun.

Hadisi şerifde mündemiç olan hüküm, sünnetin ruhsat olan ve dinin kolaylık dîni hükümlerinden birisini beyan buyurmaktadır.

Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellern efendimiz, bir abdest ile beş vakit namazı kılıyor. Uz. Ömer, acaba bir unutma falan olurmu kabilinden, şimdiye kadar islenmiyen? bir amelin işlendiğini hatırlatıyor, îşte o anda efendimiz buyuruyor :

«Bilerek İşledim, Ey Ömer!»

Şu halde abdesti daralmayan her müslüman, bir abdest ile beş vakit namaz kılabilir.

Çünkü önder ve mürşidimiz aynısını işlemiştir.

Tercümesi:

309- (10) SüveydbinNûman(R.A)denmervidir.

Şüphesiz Süveyd (R.A) Resûlüllah (S.A.V) le beraber hayber günü çıkmıştı, hatta sahfaâ denilen mevkie vardılar-o sahbâ, haybere yakın bir mevkidir - Resûlüllah {SA.V) ikindi namazını kıldı, sonra, azıkları istedi, o anda arpa ve buğday unundan yapılmış kavutdan başka bir şey getirilmedi. O kavutu, yenmesi kolay olması için ıslatma emrini verdi. Sonrada Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem yedi, bizde yedik. Sonra akşam namazına kalkdı, Mazmaza yapdı (ağzını yıkadı) bizde mazmaza yapdık, sonra Resûlüllah (S.A.V) namaz kıldı ve abdest[39] almadı.» [40]

İzahat

Râvî Süveyd bin Nûman {RA)t Evs kabilesine mensub ensarı kiramdan bir sahabedir. Uhud muharebesinde ve ondan sonraki muharebelerin hepsinde Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellemle beraber hazır bulunmuştur.

Bu haberdede, yağlı olmayıb kuru olan kavutu ıslatarak yedikten sonra Resulü ekrem efendimiz, sâde ağzını yıkayıb abdestini tazelemeden namazım kılıyor.

Binâenaleyh her hangi bir yerde yaş ve kuru cinsinden bir şeyi yiyen bir kişi, ağzım yîkayıb abdestini tazelemeden ftamazını kılmalıdır. Abdesti olmayan kişi, elbette bir şey yesede yemeseder abdestini alıp namazını kılması lazımdır.

Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin filî sünnetini beyan eden haber üzerine, bir hususa dikkat çekmek isteriz. Ramazanı şerifin akşam iftarlarını namazdan evvel bir şeyler yiyib içen kimselerin, ağızlarını yıkayıb ondan sonra namazı kılmaları sünnete en uygun olan bir haldir. Ramazanın dışında bir şey yiyenlerde, aynı sünneti işlemelidirler. .

Hayber : Tebük şehri ile medine-i münevvere'arasmda bulunan hurmalıklı ve yeşillerle süslü bir şehirdir. [41]

Abdest İçab Edenle İlgili İkinci Fasıl

Tercümesi:

310 - (il) EbîHureyre (R.A) denmervîdir,dedi: Resûlüllah (SAM) buyurdu:

«Abdest, ancak sesden (zarta çekmekden) ve (arkadan çıkan) yelden lâzım olur.»

(Hadîsi, Ahmed ve Tirmizî rivayet etmiştir.)

Tercümesi:

311- (12) AH (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) e mezyl (mezi) den sordum,^) da dedi : [42]

«Mezyiden abdest ve Meniden gusul lâzım olur.» [43]

İzahat

Hadîsi şerif de beyan edilen mezî ve menî'nin tarif ve İzahını yaparak kısa bir açıklama yapalım.

Mezyi = Mezî: oVaşma ânında veya zekerin uyanmasından sonra münâsebette bulunmadan zeker ve tereden gelen ince beyaz sümüksü sudur ki, bu su zekerin uyanıb tekrar yatması ânında ve bâzı kimselerde küçük abdestinden evvel gelir. Oynaşma ve emsali ânında kadından gelen ıslaklığa, «kaza» denir.

İlgili Fetvâ:

Zeyd (bir adam) dan, uyanık hâlinde iken, şehvetle bakıb yahut hayal ve düşünce ile (zekeri) kalkıb ve sakin oldukdan sonra, atma ve tirkleme olmadan mezî veya vedî zahir olsa (görülse), zeyde gusul lâzım olurmu?

ELCEVAP... Olmaz : Vedî: idrardan sonra gelen koyuca bir sudur.[44]

îşte yukarda sıralayıb izah ettiğimiz; mezî, vedî ve kazanın gelmesiyle gusul lâzım olmaz. Abdesti bozar. Abdesti yenilemek lâzım olur. Hadîsi şerif deki birinci cümle, bu hükümleri beyan etmektedir.

Bu hükümlerin dan geniş îzahı, «Mülteka tercümesi» adlı eserimizin birinci cildinin 33-35 sabitelerinde mezkûrdur. ,

Hadîsi şerifde, «Meniden gusul lâzım olur» cümlesinide kısa yoldan açıklayalım.

Meni : kaim ve koyu beyaz bir sudurki, zekerden çikdığı zaman zeker kisar edib yatar. Ve Ebu Hanîfeye göre, necisdir.

Beyaz, koyu sümüksü olan, erkek menisidir. Kadının menisi ise, sarımsıdır.

O meniden çocuk halk olunur. Menî zekerden çıkarken san çiçek kokusu gibi kokar, kuruduğu zamanda, yumurta kokusu gibi kokar.

Tarif ve açıklamasını yapdığımız menîr zekerden şehvet ve tirkleme suretiyle inzal olunursa, gusul farz olur.

Şayet öyle olmaz, zeker yatar halde iken her hangi bir korku, ağır bir yük yüklenme gibi hallerden dolayı zekerden menî çıkarsa, gusul lâzım olmaz.

İlgili Fetva:

Zeyd (bir adam), ailesiyle oynaşma esnasında şehvetle sulbünden menî ayrıldığı zaman, zekerinin başını tutup ve meniyi çıkmak-dan men edib şehveti sakin oldukdan sonra (zekerini) salıvermekle o menî şehvet ve atmaksızm (zekerinden) dışarıya çıksa, zeyde gusul lâzım olurmu?

ELCEVAP... Olur (zira menî, merkezînden şehvetle kopmuştur).[45]

Daha geniş izahat, «Mülteka tercümesi» adlı eserimizin birinci cildinin gusul bahsi ile bütün fıkıh kitablarmm gusul bahislerinde zikredilmiştir.

Tercümesi:

312 - (13) Yine ondan (Aİi R.A den) mervîdir, dedi: Resûlüîlah (SA.V) buyurdu:

«Namazın anahtarı, taharettir, Namazın fahrîmi (namaz içinde yeme içme gibileri haram kılıb namaza başlatan), ise, İftitan tekbiridir. Namazın tahlili (namazdan çıkib yeme içme gibileri halâl kılan) İse, selâm vermektir.»

(Hadîsi, Ebû Davud, Tirmizî ve Dârimî rivayet ermiştir.)

313 - (H) Bu hadîsi, timi mâce Hz. Ali ve Ebî Saîd (R.A) den Hvâyet etmiştir.

Tercümesi:

314 - (15) AH bin Talk (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:[46]

«Sizi birinizden yel {sessiz osurak) çıktığı vakitr hemen abdest alsın. Kadmlarada dünürlerinden yaklaşmayınız.» [47]

İzahat

Râvî AH bin Talk (R.A), yemâme kabilesine mensub haniflerdendir. Resulü eîcrem (S.A.V) efendimizden rivayet ettiği bir tek bu hadîsi şerif olduğu beyan edilmektedir. Bâzı kimseler, bu zatı, talk bin Ali olarak vasıflandırmalardır. Fakat meşhur olan Ali bin Talk bin Mün-zir (R.A) dır. Bu zat Talk bin Ali olarak büyük babadan olabilir.

Daha geniş izahat, «Tehzlbüttehzîli» in yedince ve beşinci ciltlerinde

zikredilmiştir.

Hadisi şerifin birinci cümlesi hakkında bir nebze malumat, yukar-daki hadisi şeriflerin izahlarında geçmiştir.

Hadîsi şerifin ikinci cümlesi olan, «Kadınlara (Kendi karılarınıza) da dünürlerinden yaklaşmayınız,» tfâdelerexdikkat etmek gerekir. Zira müslümana, ailesinin idrar yolu olan fercine münâsebetde bulunması halal ve caizdir. Büyük abdest yolu olan dübürden münâsebetde bulunmak haramdır.

Fakat erkekleri livata edenlerin Cezaları, icra edilmemektedir. Zira kendi ehli olmakla cezası imamı azama göre hafifdir.

İbrahim! halebî Merhum «Mülteka el ebhur» adlı eserinde şu hükümleri yazıyor:

«Keza kadını dünüründen (büyük abdest yolundan) cima etse veya lut kavminin amelinden (erkeklerin dünüründen livata) yapsa, İmamı Azama (R.A) a göre, had yapılmaz. Tazk dayağı"atılır. İmam-i Ebn yüsaf ile imam-ı Mnhammed (R.A) a göre, had çapılır.»[48]

Had ve Tâzir cezasının geniş izahı, «Mülteka Tercümesi» adlı eserimizin ikinci cildinde mezkûrdur.

Tercümesi:

315 „ (16) Muâviye bin Eki Süfyân (R.A) den mervîdir, Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:[49]

«Ancak iki göz, oturağın bağıdır. Binâenaleyh göz uyuduğu vakit, bağ çözülür.» [50]

İzahat

Râvî Muâviye (R.A) hakkında bir nebze malumat, yukarda 200, hadîsi şerifin izahat bölümünde zikredilmiştir. Babası Ebî Süfyan (R.A) hakkında ise, kısa yoldan bir beyanda bulunalım.

Ebû Sufyan Bin Sahr bin Hatb (R.A), emevî Kureyşdendir. Fil vak'a-sından on (10) sene evvel dünyaya gelmiştir. Câhiliyyet devrinde Kurey-şin eşrafından

idi. Kendisine riyaset makamıda verildiği zaman olmuştur. Ukab isimli bayrak b,una verilirdiki, muharebenin kızışdığı zaman çekilirdi.

Mekkenin fethi günü müslüman olmuştur. Müellefe-i kulubden idi. Huneyn vak'asına hazır olmuştur. Resûlüllah (5.A.V) efendimiz, müellefe-i kulübe verdiği ganimetlerden Ebû sufyâna yüz kırk ölçek vermişti.

Taife sefer edildiğinde buda var idi, gözünün biri yaralandı ve yer-muk harbinde gözünün biri tamamen gidinceye kadar cihad etmişti.

Ümmü habîbe (R.A) validemizin Pederi olmakla, Peygamber (S.A. V) efendimizin kayın pederi idi.

Vefatı, Hz. Osman (R.A) m hilâfeti zamanında hicretin otuz dördüncü (34.) senesinde seksen yaşım mütecaviz olarak medîne-i münev-verede vuku bulmuştur. Ve cennetül bekîa defnedilmiştir. Allah ondan razî olsun.

Hadîsi şerifde beyan edilen hüküm, ayakda, sünnet üzere yapılan secde ve rukûda olmayıb ve tam bir şekilde dis çöküp oturmadan, ge-Jişi güzel oturan, uzanan, bir şeye dayanan ve bunlara benzer hallerde iken uyuyan kimsenin mak'admın bağı çözüldüğünden abdestinin bozulduğunu beyan buyurmaktadır.

Tercümesi:

316 - (17) Ali (R.A) den mervidir, dedi: Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Oturağın (Mak'adm) bağı, gözlerdir. Binaenaleyh bir kimse uyursa, hemen abdest alsın.»

(Hadîsi, Ebû Dâvud rivayet etmiştir.)

Şeyh îmam Muhyissünne rahimehullatı dedi : Bu hüküm, oturmayan kimse hakkındadır. Zira aşağıdaki sahih hükümde şöyle vârid olmuştur:

Tercümesi:

317- (18) Enes {R.A) den mervîdir, dedi:

«Resûlüllah (S.A.V) in ashabı, başları uykudan muzdar hâle gelib hareket edinceye kadar oturub yatsıyı beklerlerdi. Ondan sonra namaz kılarlar ve abdest almazlardı.»

(Haberi, Ebû Dâvud ve Tirmizî rivayet etmiştir. Ancak Tirmizî, Hadîsinde; Başlan uykudan muzdar hâle gelib hareket edinceye Kadar oturub yatsıyı beklerlerdi, cümlesinin yerine, (Oturur halde) «uyurlardı» kelimesini zikretmiştir.)

Tercümesi:

318 - (19) îbni Abbas (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Şüphesizki abdest, yatarak uyuyan kimseye lâzımdır. Zira bir kimse uzanıb yattığı vakit, mafsalları istirahat bulub kendini salıverir.»[51]

Tercümesi:

319 - (20) Büsre (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V) buyurdu : [52]

«Sizin biriniz, zekerine dokunub mes ettiği zaman, hemen abdest alsın,» [53]

İzahat

Râvî Büsre (R.A), safvânm kızı, oda Nevfelin oğludur. Kureyş kabilesinin esedî sülâlesine mensubdur. .

Hz. Büsre (R.A), vereka bin Nevfelin kız kardeşidir. Peygamber sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin sahâbelerindendir. Allah ondan Tâzî olsun.

Hadîsi şerif, Şâfi-î hazretlerinin delilidir. Ancak elin zekere dokunması, elin içinin zeker mes edib dokunduğundadır.

İbnl Hacer (R.A), dediki : «Hadîsi şerifde : zekerine, zikredilmiştir. Bir rivayette de; Bir zekere mes eden kimse, zikredilmiştir. Öyle olunca başkasının zekeride, insanın kendi zekeri gibidir.»

Şârih Aliyyulkârî merhum şu cümleyide zikrediyor :

«İmam-ı Tahâvî (RA), zekere elin dokunmasıyle abdest alma hükmünü, müstehab olarak eli yıkamak mânasına hamletmiştir.»[54]

İmam-ı Ta hâvi (R.A) def «Şerhi maânilâsâr» adlı eserinde erkeğin zekerine ve kadının fercine dokunub elleyince abdest almaları lâzım olduğu ve abtiest alma gerekmediği cihet ve beyanları uzun uzun nak-îedib yazdikdan sonra, son satırlar, şöyledir :

«Hasanı Basrî (R.A) den mervîdir. Bu zat, ferce mesedib dokunmayı kerih görürdü. Fakat eğer ferce mes edilirse, abdest almayıda lüzum görmezdi.

— Keza Hasam Basrî (R.A) den mervî diğer bir rivâyettte İse, zekere mes ediüb dokunulduğunda, abdest almayı lüzum görmezdi.

— İşte Hasam Basrî ve Saîd bin müseyyeb (R.A) gibilerin bu görüşlerini bizde alırız ve bu görüş, Ebu Hanîfe, Ebû Yûsuf ve Muhammet! bin hasan (Allah hepsine rahmet eylesin) in kavlidir.»[55]

Hanefî fıkhmdaki hükümde, bu hüküm gibidirki, hanefî imamlarına ve ulamasına göre, abdest kelimesi, eli yıkamak manasınadır veya mensuhdur. Öyle olunca elin, zeker ve ferce dokunmasiyle abdest bozulmaz ve abdesti yenilemeye gerek yoktur.

Tercümesi:

320 - (21) Talk bin Ali (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V) bir adamm abdest aldıkdan sonra zekerine mesedib dokunması soruldu.

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«O zeker, ancak o adamdan bir et parçası değilmidir?»

(Hadîsi, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî ve îbni Mâce de aynısını rivayet etmiştir.)

— Şeyh imam Muhyissünne fîmamı Beğâvî)rammahüllah dedi : Bu hüküm, mensuhdur. Zira Ebî Hureyre (R.A) ravî Talkın (R.A) in teşrifinden sonra müslüman olmuştur.} [56]

İzahat

Yanı, bu hadîsi şerif mensuhdur. Zira Râvî talk bin Ali (R.A) yemenden medîne-i münevvereye hicretin birinci senesi gelmiş ve Resulü ekrem sallalîâhü aleyhi vesellem mescidi nebiyi inşa ile meşgul iken müslüman olmuştur ve o zaman bu hadisi şerifi rivayet etmiş oluyor.

Ebî Hureyre (R.A) ise, hicretin yedinci senesi, hayberin fethi yılında müslüman oluyor.

İmam-ı Bağavl hazretleri, bu sebebden bu hadisi şerifin hükmü, hemen aşağıda zikredilen Ebî Hureyre (R.A) in rivayet ettiği hadisi şerifle neshedilib

kaldırılmıştır, diyor. Zira sonraki beyan edilen hüküm ve kararlar, evvelce söylenen ve yazılan hükümleri iptal eder.

Ravî Talk bin Ali (R.A)r yemen ehlinden olub oradan Resulü ekrem sallalîâhü aleyhi vesellem efendimizin hüzûru risâleîine gelib müslüman olanlardandır. Künyesi, Ebû Ali dir. Hadîs rivayet edenlerden fcays bin talkın pederidir.

Resulü ekrem sallalîâhü aleyhi vesellem ile namaz kıldıklarım ve memleketlerinde boş vaziyette bulunan bir yahûdî mabedi olduğunu arz ye haber veriyor. O yahûdî mabedini mescid yapmaları hakkında Resulü ekrem efendimizin emrini alması üzerine, nebiyyi muhterem sallalîâhü aleyhi vesellem efendimizin abdest suyunun fazlasından is-teyib alarak peygamber sallalîâhü aleyhi veseîlemin emri hümayunu üzere o suyu, mabede serpiştirerek orasını mescid yapdıklarını nakli hikâye etmiştir.

«Bir kimse, zekerine mes ederse, abdest alsın.» hükmünü rivayet ettiği hadisdeki «abdest» kelimesi, luğâvî mânaya hami olunmuşturki, «el yıkamak» manasınadır.[57]

Tercümesi:

321- (22) Elbet Ebî Hureyre (R.A) Resûlüllah sailailâhü aleyhi vesellemden rivayet eti, Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Sizin biriniz, zekeri ile eli arasında bir şey olmadığı halde elini zekerine dokundurursa, hemen abdest alsın.»[58]

322- (23) Bu hadîsi Nesâî; Büsre (R.A) den rivayet etmiştir. Ancak; «zekeri ile eli arasında bir şey olmadığı halde» cümlesini zikret-memiştir.

Tercümesi:

323- (24) Aişe (E.A) de mervîdir, dedi:

«Nebiyyi muhterem sallailâhü aleyhi vesellem bâzı hanımlarını öperdi, sonrada abdest almadan namaz kılardı.»[59]

Tirmizî dediki : Bizim ashabımız nazarında (ehli hadis indinde) Aişe (R.A) den urveye isnad hiç bir suretle doğru değildir. Keza Hz. Aişe den İbrahîmi temim iye isnad da sahih değildir.

Ebû Dâvud dedi : Bu hadis, mürseldir. Ve İbrahîmi Temîminin Aişe (R.A) den rivayeti, işitilmemiştir.

(Not: Hz. Aişenin, Resûlüllah sallailâhü aleyhi vesellem efendimizin, aile

hayatındaki fîlini beyan ederek dînin hükümlerini açıklaması şayanı dikkatır. Zira, «dinde âr olmaz, âr eden behredar olmaz» sözünün .yaşantısı görülmektedir.)

Tercümesi:

324 - (25) İbniAbbas {RA) den mervîdir, dedi:

«Resûlüllah (S.A.V) koyunun omuz etinden pişirilmiş eti yedi, sonra elini altındaki kâseye (bez ve emsaline) sildi : Sonra kalkdı ve namaz kıldı.»[60]

(NOT : Bu habere göre, bâzı yerlerde işlendiği gibi, bir şeyler ye-dikden sonra bir el bezi getirib silerek temizlenmek, caizdir.)

Tercümesi:

325 - (26) Ümmü seleme (R.A) den mervîdir, muhakkak o (üm-mü seleme) dedi:[61]

«Nebiyyi muhterem sallailâhü aleyhi veselleme böğür etinden ke-bab yapılmış bir eti getirdim, hemen o etten yedi, sonra abdest almadan namaza kalkdı.» [62]

Abdest Îcab Edenlerle İlgili Üçüncü Fasıl

Tercümesi:

326 - (27) Resûlüllah (S.A.V) in kölesi EM Râfî (R.A) den mer-vîdir, dedi:

«Allâha şehâdet ederim (yemin ederim) muhakkak ben Resûlüllah sallallâhü aleyhi veselleme koyunun [63]karnından (ciğer ve talak) pişirilmiş eti yemek üzere getirdim (o da yedi), sonra abdest almadan namaz kıldı.» [64]

İzahat

Râvi Ebû Râfî (R.A) - Resulü Ekrem sallaliahü aleyhi veselîem efen elimizin kölesidir. Sonra âzad etmiştir. Aslı mısırın kibdilerinden idi. Hz. Abbas (R.A.) Resulü Ekrem efendimize kendi kölesi iken bağışlamıştır. Peygamber efendimizin amcası Hz. Abbas {R.A.} m islâmım izhar ettiğini Peygamber efendimize Ebû Râfî müjdelemiştir. Bunun üzerine Resulü Ekrem (S.A.V) de onu kölelikden âzad buyurmuştur.

îsmi, Eşlem, yahud ibrahim veya sâlih olmak üzere ihtilaflıdır. Kendisi dülger idi. Bu sebeble Resulü Ekrem sallaliahü aleyhi veselîem efendimize minberi şerifi bu zat yapmış idi. Siyer ve hadis kitablarmın yazdığına göre, minberi saadet acı ılğm ağacından yapılmış ve üc ba-samakdan ibaretti.

Resulü Ekrem sallaliahü aleyhi veselîem hazretleri, bu Ebû Râfi (R.A) ile diğer âzadlıları zeyd bin harise (R.A) yi beraber mekke-i mü-kerremeye gönderib oraya kerime-j mükerremleri hazreti Fatıma (R.A) s vb diğer kerîme-i muhteremimi hazreli Ümmü Gülsüm' (R.A) ve zevceleri hazreti şevde |R.A| ıgötürtmüşierdi.

Ebû Râfi (R.A), Resûlüllah (S.A.V) den altmış sekiz hadisi şerif rivayet etmiştir. Hz. Ali (R.A) in hilâfeti zamanında vefat etmiştir. Allah ondan razî olsun.

Tercümesi:

327- (28) yine ondan (Ebî Râfi R.A den) mervidir, dedi:

— Ona (Ebi Râfi R.A. a) bir koyun hediye edildi. O koyunu bir top-rakdan tencerenin içine (bişirmek için) koydu, hemen o anda Resûlül-Ialı (S.A.V) içeriye girdi ve dedi:

«Ey Ebâ Râfi! bu nedir?»

— Ebî Râfi (R.A) dedi: Bize hediye olunan bir koyundur, ya Resul-üllah! İşte o koyunu tavada bişirdim.

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Ey EM Râfî! koyunun inciğini (ön ayağının dirseğine kadar kısmını) bana ver.»

— Hemen koyunun inciğini Resûlullâha verdim. < — Sonra Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Diğer inciğide bana, ver.»

— Diğer inciğide derhal ona verdim.

— Sonra Resûlüllah (S.A.V) dedi: «Diğer inciği de bana ver.»

— îşte o anda Ebî Râfî: Ya Resûlüllah! koyunun ancak iki inciği o-lur, dedi.

— Bunun üzerine Resûlüilah (S.A.V) ona şöyle buyurdu: «Dikkat et, elbetteki eğer sen susaydm, bana bir incik daha verirdin ve susduğun müddet bir incik hasıl olurdu.»

— Sonra Resûlüllah Sallallâhü aleyhi vesellem su istedi, ağzını çalkadı ve parmaklarının etrafını yıkadı. Sonra kalkdi, namaz kıldı, sonra onları (Ebî Râfî ve ehlinin) yanlarına avdet etti. Onların yanında sovumuş et buldu, hemen o etten yedi. Sonra mescide girdi, hiç bir tarafını suya dokundurmadan (elini ağzını yıkamadan) namaz kıldı.»[65]

328 - (29) Bu hadîsi, Dâiimi Ebâ ubeyd (R.A) den rivayet etmiştir. Ancak Dârimî; «sonra su istedi.» cümlesinden sonuna kadar devam e-den kısmını zikretmemistir.

Tercümesi:

329- (30) Enes bin mâlik (R.A) den mervidir, dedi:

«Ben, übey ve ebû Talha oturduk, et ve ekmek yedik, sonra ahdest almaya (onları) davet ettim, hemen (Ubey ile Ebû Talha) dediler : Niçin abdest alacaksın?

— Hemen bende dedim: Şu yediğimiz taamdan İçin.

— Bunun üzerine onlar dediler: Temiz şeylerden dolayıdamı abdest alacaksın?!, senden daha hayırlı olan o kimse (Netuyyi muhterem) bundan dolayı abdest almamıştır.»[66]

(NOT : Râvî Hz. Enes ile Hz. Ubey bin kâb hakkında gerekli malumat, birinci cild de geçmiştir.

Ebû Talha (R.A) ise, Ensarı kiramın Neccârî soyundan Zeyd bin Seni (R.A) dir. Bu salıâbs,kiinyosiy]emeşhurd,urki, Ebû Talha (R.A) dır. Enes bin mâlik (R.A) in annesinin efendisidir.

Resûlüllah (S.A.V) : «Ebû Talhanın asker içinde sesi, bin adamdan hayırlıdır.» buyurmuştur. Resûlüllah (S.A.V) den yirmi hadis rivayet etmiştir.

Vefatı, geminin içinde hicretin otuz birinci senesinde yetmiş yedi (77) yaşında vuku bulmuştur ve cezîretül araba defnedilmiştir. Allah ondan râzî olsun.

Tercümesi:

330- (31) îfcniömer (R.A) den mervîdir, diyordu:[67]

«Adamın, karısını öpmesi ve eli ile dokunması, melâmese (Kur'an-daki lemsedib dokunma) hükmündendir. Binâenaleyh bir kimse, yabancı bir adamın karısını öper veya eli ile dokunursa, o kimseye abdest almak lâzımdır.» [68]

İzahat

Haberde şu mealdaki ayeti kerîmeye işaret vardır :

«Veya kadınlara lems edib dokunmuşsamz (cima etmişseniz) boy abdesti alınız...» (Mâide sûresi, 6)

Bu âyeti kerimedeki «lems» kelimesine «mes» kelimesini katarak kadına lems = mes = dokunulunca abdest bozulur, manası beyan edilmiştir.

Halbuki yukarda rivayetinde ihtilaf edilen 323 haberde, Hz. Aişe (R.A) in beyanında, Resûlüllah (S.A.V) hanımlarından bâzını öpdük-ten sonra abdestini tazelemeden namazını kıldığını açıklamıştı.

Haber ve nakillerin muhtelif oluşundan, kadına dokunmakla ab-destin

bozulup bozulmayacağı hususunda müçtehidler, Şu görüş ve beyanlarda bulunmuşlar:

a) Şafî-î merhum, ve müntesibleri dedilerki:

«Yabancı kadına lems etmekki, ona mes (dokunma) da deniyor, mutlak ve muhakkak abdesti bozar. Velevki lezzetsiz olsun ve kadın ile erkek ihtiyar olsun, yine yabancı kadın ve erkek ihtiyar iken dokunulduğunda, dokunan erkeğin abdesti bozulur...»

b) İmam-ı Ahmet bin hanbel (R.A) ve müntesibleri âlimler dedilerki :

«Kadına bir elbise gibi perde olmadan çıolak bedenine şehvetle dokunmak, abdesti bozar. Bu şehvetle dokunulan kadının yabancı veya mahremi, ölü veya diri, genç veya ihtiyar, büyük veya küçük olmasında hiç bir fark yoktur...»

c) İmam-ı Mâlik (R.A) ve müntesibleri âlimler dedilerki : «Abdestli bir kimse, başka bir kişiye (im kişi yabancı kadın, veya kendi karısı veya şâbbı emred = henüz tüyü bitmemiş sakalsız genç veya yeni sakalı bitmeye başlamış bir gene erkek-e) eliyle veya bedeninin bir cıız'ü (Bir parçası ve bir azası) ila dokunursa, bu dokunan kişinin abdesti bozulur. Bu dokunan abdestli kişinin, bâJığ olması ve dokunmakla lezzet ve zevklenme kasdetmesi veya kasıd olmadığı halde dokununca lezzet ve zevki duyub neşelenmesi gibi hallerin bulunması şarttır...»

— Ayrıca maliklerce, Abdestlinin dokunduğu, kendi kız kardeşi veya kızı veya halası veya teyzesi gibi yakınları olursa, dokunmakla ab-destinin bozulmayacağı beyan edilmiştir.

— Mâlikîlerde, dokunulan kişi bâliğa olur ve dokunulmadan zevk ve lezzet duyarsa, onunda abdesti bozulur..»

d) EbûHanîfe (R.A) ve müntesibleri âlimler dedilerki: «Muhakkak ki, bedenin cüzlerinden her hanki bir cüz'üne dokunmakla abdest bozulmaz, velevki dokunan ve dokunulanlar çıblak olsunlar....» [69]

Şimdi bu ihtilaf ve görüşlere binâen, hanefî mezhebinde, her neka-dar kadına dokunmakla abdest bozulmaz isede, yabancı kadına dokununca abdest almak mendübdür.

Şu yukarda mealini naklettiğimiz âyeti kerîmedeki «lems = dokunmak» cima manasına olan dokunmakdır. Ebû Hanîfe merhumun beyan ve içtihadı böyledir.

Tercümesi:

331 - (32) îbniMes'ud (R.A) den mervîdir,diyordu :

«Bir adamın karısını öpmesinden, abdest alması lâzımdır.» [70]

İzahat

Bu haberin beyan ve izahı, hemen üsteki haberin altında geçmiştir. Buradaki öpme meselesi, Allâhü âlem fahiş derecede öpüşme şeklinde bulunub zekerin kalkıb mezî gibi bir hâlin meydana gelmesi hâlini îzah-dır.

Burada bir hususu hatırlatmak isteriz. Kur'an ayetlerinde, hadîsi şerif ve haberlerde bir birine zıd hükümlerle karşılaşan kimseler, hemen hüküm kesmeye veya başka fesatlıklara gitmemelidirler.

Bu hususda en doğru ve en isabetli yol, o âyetlerin tefsirlerine ba-kib tevil ve letafcuk yollarını öğrenmektir. Şayet tefsirden anlayacak kafailiyyette değil iseler; imanlı, ihlaslı ve ilmi ile âmil bir bilgine mu- racaat edib mes'elenin en doğru yolunu öğrenmelidirler.

Hadîsi şerif ve haberlerde de, hadîsi şerif kitablarının sarihleri ve o mes'eleleri halledecek bilginleri ihmal etmeyib hemen müracaat etmek en doğru yoldur.

Böyle tezatlı hükümlerle karşılaşıldığında yukardaki yollardan tam bir netice alınma imkanı elde edilemediği takdirde; âyet, hadis ve haberleri en iyi şekilde inceleyib, nasırımı, mensurumu, zâifini, kavisini, muhkemini ve müteşâbihim bilib ayrı ayrı tasniflerle hüküm ve beyanlarda bulunan dev müctehidlerin ietihad karar ve hükümler ve onların ictihadlarını kanunlar halinde yazan fıkıh kitablanna müracaat edib sahili selâmete erişmek gerekir. Zira müetehidler, her yönüyle mes'eleleri inceleyib araştırmak suretiyle en son gayretlerini kullanarak hüküm beyan etmişlerdir ve müetehidler, ya nurlu devirde veya onlara ulaşan ve nurlu devre en yakın kimseler olmakla, hakîkat-lan daha iyi bilen ve beyan eden kişilerdir.

Binaenaleyh bizim gibi avamlara yakışan; «Avamın vazifesi, fa-kinlerin kavillerine sarılıb amel etmektir.» kaidesine uymaktır.

Meselâ : «Fahiş bir şekilde oynaşmak karı ile kocanın bir birlerinin fere ve zekerlerini dokundurarak oynaşıp öpüşmeleri, mezî gibi ıslaklık muhakkak geleceğinden İmam-ı Azam ve İmam-ı Ebû Yûsufa (R.A) göre, abdesti bozar.

İmam-ı Muhammed (R.A) Muhalefet ederek fahiş

şekilde oynaşmak (mezî gibi ıslaklık gelmedikçe} abdesti bozmaz, diyor.»[71]

İbni Mes'ud (R.A) m görüş ve beyanını, bu müctehidlerin görüş-ibti .doğrultusundan anlamak gerekir. Ayrıca ailesiyle oynaşma ve Öpüş m e neticesinde zekerin kalkdığmda mezînin gelmesi hâlinin abdesti usul lâzım gelmeyeceği yukarda beyan ediimiştir.

Tercümesi:

332 - (33) îfeni Ömer (R.A) den mervîdir, Ömer Bin El Hattab (R.A) dedi:

«Şüphesiz öpmek, Iems (dokunmak, münâsebette bulunmak) dan-dır, öyle olunca öpmekden sonra abdest alınız.»

333 - (34) Ömer İlin Abduî'aziz (R.A) den mervîdir, oda Temîmî ed Dârîden rivayet etmiştir, dedi:

Resûlüliah (S.A.V) buyurdu:

«Akıcı her kandan dolayı abdest lazımdır.»

(Yukardaki her iki hadîsi, Dâre kudnî rivayet etmiştir. Ve Dâre kudnî dedi : Ömer bin Abdul'aziz, Temimi ed Dârîden işitmemiştir ve onu görmemiştirde: Yezid bin Hâlid ve yezid bin Muhammed isimli kişiler ise, meçhul kimselerdirler.) [72]

İzahat

Yukardaki haberin hükmü hakkında bir nebze malumat, biraz, evvel yazılmış idi.

Râvî Ömer bin Abduî'aziz (R.A}, Ebu Hafs künyesiyle künyeli eme-vî halîfelerinden ve kureyş kabilesine mensub bir muhterem zatdır.

Ömer bin Abduî'aziz (R.A) m annesi, Hz. Ömer (R.A| m kızının oğlu âsimin (R.A) annesidir ve annesinin ismi, Leyla (R.A) dır.

Emevî Halifelerinden Süleyman bin Abdulmelik den sonra hicretin 96 senesinde hilâfete geldi ve hilâfet müddeti, iki şene teş -m/ ve bir kaç gün

olmuştur.

Hz. Ömer bin Abduî'aziz; âbid, zâhid, müttekî, güzel huy sahibi, âdil ve merhametli bir halîfe idi.

Maiyyetindekiîere gönderdiği bir yazılı emir nâmesinde şöyle demiştir :

«Bilmelisinki; dînin direği doğrulukdur. İdarende yaşayan ahâlîden fazla vergi isteme. Herkes kudretinin yettiği kadar versin. Bütün düşüncen ahâlinin (halkın) rahatı olsun. Her kese iyilik et. Her ne suretle olursa olsun, kimseden hediye alma.»

îbâdete çok düşkün bir zat olmakla, evinde bulunduğu, zaman, gece gündüz ibâdetle meşkul oluyor ve hakka niyaz ederek ağlayor ve hemen evinin içindeki mescidine (namazgahına) girib huzuru ilâhîde bulunuyor.

Vefatı, hicretin yüz bir (101) inci senesinde, kırk yaşında humusun arazisinde «Bedir Sem'an» denilen yerde ve Reçel) ayında vuku bulmuştur. Allah ondan razı olsun.

Hadîsi şerifdeki hüküm, gayet açıktırki, abdestli bir kimsenin vücudunun bir yerinden kan çıkar ve akarsa, abdesti bozulduğundan, abdest alması lâzmdır. Ebû Hanîfe (R.A) in mezhebide, bu hadisi şerifin hükmü üzeredir. [73]

Helanın Edebleri Babı (2) Birinci Fasıl

Tercümesi:

334- (I) EbîEyyûbelErtsârî (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Helâye kazayı hacet için geldiğiniz vakit, kıbleye istikbal etmeyi-niz ve kıbleye arkamzıda dönmeniyiz, fakat doğuya veya batıya dönünüz.»

(Hadîsi, Buharı, Müslim ittifakla rivayet etmiştir.) Şeyh imam Muhyissünne (imamı Beğâvî) rahimahüllah dedi : Bu hadis sahradadır, ama binaların içinde olursa, beis yoktur. [74]

İzahat

«Âdâbül Hela» başlığındaki, «Âdâb» kelimesi, kavlen ve fîlen iyi olub öğülen şeylerde kullanılır.

Hela ise; insanın hacetini def ettiği her yere «Hela» denir.

Helaya hela denmesinin sebebi; insan orada tek başına hâlî (yalınız ve boş) kaldığı içindir.

Râvî Ebû Eyyub el Ensârî (R.A}, Medîne-i münevvereli ensârı kiramdan Halid bin zeyd bin küleyb (R.A) dir. Neseb cihetinden hazrecî ve Neccârîdir.

Hicretten evvel îman eden Ensarı kiramdandır. Bedir muharebesinde, uhud, handek ve ondan sonraki diğer muharebelerde hazır bulunmuştur. Kendisi bizzat Resûlüllah (S.A.V) den yüz ellibeş (155) hadis rivayet etmiştir.

Nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellemin hicret edib medîne-i münevvereye teşriflerinde mescidi şerifin ve hücre-i saadetinin (kendi evinin) yapımlarının bitimine kadar yedi ay kadar bu zâtı muhteremin evlerinde ikâmet buyurmuşlardır.

Hz. Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz, Hz. Ebû Eyyûfc (R.A) m evinin alt katında ikâmet buyurmuşlardır.

Hz. Ebû Eyyûb (R.A) m kendilerinden rivayet olunmuştur ki :

«Bizim sakin olduğumuz üst katta su dökülmekle ben ve ümmü tyyûb (Eyyûfcun annesi = yani hanımım) dökülen suyun aşağıya akmaması için bez ile onu (suyu) almağa (beze emdirmeye) gayret gösterdik ve aşağıya akında zâtı hazreti risâleti rahatsız edecek diye kork-duk.

__Ondan sonra Hz. Resûlüllâha yukarı katda ikâmet buyurmaları

için Ând verib (rica edib) evimizin üst katımda nebiyyi muhteremin karargahı kılma şerefine nail olduk.» buyurmuştur.

Yine Hz. Hâlid den mervidirki:

«Resûlüllah (S.A.V) bana yemek yollayıb bende o yeniekde Hz. .Resulün mübarek parmaklarının eserlerini görerek onu yer ve alır idim.

— Bir gün gönderdikleri taamda yediklerinin eserini görmemekle, kendilerinden sorduğumda : «Evet sarımsaklı olduğundan melek-in eziyetlenmemesi için yemedim. Siz yiyiniz.» buyurdular, demiştir.»

Resûlüllah (S.A.V) efendimiz ashabı kiram arasında kardeşlik usû-iunu icra

ederken, Ebû Eyyûb (R.A) medine-i münevvere halkının iyi İcraatçılarından Mus'ab bin umeyr (R.A) hazretleri ile kardeş yapmışlardır.

Ibnül Esîrin «Üsdül ğâbe» adlı eserinde yazdığıma göre, Hz. Ebû Eyyûfc, Emîril müminin Hz. Alinin en yakın ashab ve adamlarından olub cemel vak'asmda ve diğer muharebelerinde hazır bulunmuştur.

Kendileri muhârib ve cihâda pek gayretli ve düşgün olduğundan, hayatı boyunca muharebeye gitmedikleri, yalnız bir sene vuku bulmuş, diğer senelerin hepsinde cihadda hazır bulunmuştur.

îstanbula teşriileri,, hicretin kırk dokuz (49) tarihinde Hz. Muâvlye (R.A) tarafından süfyan bin Avf (R.A) m emirliğinde Rum beldelerine muharebe için gönderilen askere takviye olmak üzere sonradan oğlu yezid maiyyetiyle gönderilen asker ile beraber olmuştur. İşte bu takviye kuvvetinin içinde Hz. Hâlid de bulunub islam ordusuna muharebeye iştirak ediyor. Hicretin elli (50) târihinde îstanbulun garb cihetinde ve sur haricindeki kabri şerifinin olduğu mahalde ishal hastalığına tutuluyor ve orada Ebedî hayata intikal ediyor.

Kabri şeriflerinin üzerinden süvari gezdirilerek belirsiz hâle getiriliyor. Sonra Fâtih Sultan merhumun yanındaki değerli ilim, ahlak ve takva adamı büyük velî Ak Şemseddln hazretlerinin keşfi ile zahir olub meydana çıkarılıyor. Allah hepsinden râzî olsun.

Hadîsi şerifde helada (keza sahrada) hacetini def etmek isteyenlere, kâbe-i muazzamaya tazim ederek o tarafa istikbal etmemeleri ve ikram içinde arkalarını kıblaya doğru oturub veya arkalarını döndükleri halde ayakta akıtmamaları buyurulmaktadır.

Bu sebebden müetehid ve fakihlerde, kıble tarafa ön ve arkayı dönerek akıtmanın kerâhat olduğunu beyan buyurmuşlardır.

Kazayı hacet yaparken; «Doğuya veya batıya dönünüz» tmyurula-rak, her hanki bir duvar içinde, helada veya güneş ve ay bizzat insanların göbeklerine ve edeb yerlerine doğarak görünmediği zaman sahra ve meydanlarda, doğu tarafa veya batı tarafa dönerek akıtmak gerektiği beyan edilmekledir.

Güneş ve ay görünür vaziyette iken, o haklarında ayat ve hadisler fcuyurulan kıymetli varlıklara saygısızlık olacağından, onların ışık ve aydınlıkları bizzat açıkça görülür iken onlara karışı tuvalet yâp-makda mekruhdur. Çünkü «veşşemsi, velkameri... gibi» kasemlerle âyetlerde zikredilen bu varlıklara saygısızlık olur.

Bu hükmü yanlış anlayib, doğu ve batıya dönerek akıtmanın ke-rahatlığmı zannedenler olabilirler. Dikkat edilirse, ay ve güneşin «aynına» tabiri vardır. Yani tuvalette, duvar dibinde, veya her hanki bir perde arkasında veya ay ve

güneş bulut içinde veya doğmadıkları takdirdeki haller gibi zaman, mekan ve durumlarda asla ve kat'â kerâhat-lık yoktur. Ay ve güneş, insanın göbeğine varmadığı takdirde, önünü ve arkasını dönmekte hiç bir mahzuru şer'î yoktur. Tuvalette, doğu . ve batı tarafa dönmek lâzımdır.

Tercümesi:

335 - (2) Abdullah bin Ömer (R.A) den mervidir, dedi : «Bâzı ihtiyacımı temin etmek için Hafsa-mn evinin üstüne çıkdım, o anda ResûlüIIah (S.A.V) i Şam tarafına yönünü dönüb arkasını kıbleye yönelttiği halde hacetini {büyük abdest veya küçük abdestini) kaza eder gördüm.»(Haberi, Buhârî ve Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.) [75]

İzahat

Râvî Abdullah bin Ömer (R.A) hakkında bir nebze malumat, birinci cildin 81. sahifesinde zikredilmiştir.

Haber içinde geçen ev sahibi ise, Hz. Hafsa (R.A) hakkında kısa bir malumatı yazalım.

Hafsa (R.A), Râvî Hz. Abdullah bin Ömer-in kız kardeşi, ResûlüIIah (S.A.V) efendimizin zevcesi ve Hz. Ömer (R.A) in kızıdır. Resulü ek-reîn efendimiz, Hicretin üçüncü senesinde nikahlamıştır.

ResûlüIIah (S.A.V) den altmış (60) hadîsi şerif rivayet etmiştir. Vefatı; Hicretin kırk bir veya kırk beş senesinde vufcû bulmuştur. Allah

ondan razî olsun.

Haberde; Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin Hz. Hafsanm evinin üst kısmındaki helasında kazayı hacet yaparken ön tarafının Şam tarafına müteveccih olub arka tarafınmda kıbleye dönük olduğu beyan edilmektedir.

Sevgili efendimizin böyle amel edişi hakıknda beyan edilen açıklamalar şöyledir :

a) ResûlüIIah {S.A.V) in ön tarafının Şam tarafına ve arkasmında kıbleye dönük oluşu, helada kazayı hacet esnasında, «kıbleye istikbal etmeyiniz ve

kıbleye arkanızı dönmeyiniz.» hükmünü buyurarak neh-yetmeden evvel olabilir.

b) Veya orada bir zarurete binâen öyle olması gerekmiştir.

c) Veya Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz hakkında güçlük olmaması için ona mahsus olarak orada öyle yapmıştır.

Şimdi bu beyanlardan anlaşılmıştırki; zarurete binaen ve çeşitli nedenlerle büyük abdest ve idrar için kıbleye yönelmek veya arkasını dönmek îcab ettğiinde bir mahzuru şer'î yoktur.

Böyle olunca her hanki bir ev ve binanın tuvaleti yanlışlıkla Ön veya arkayı kıbleye getirilerek yapılmış ve bu tuvalet dar biçimde olur, doğu ve batıya dönülerek otur(ulamazsa, yapıldığı şekilde oturmak caizdir. O tuvaleti yıkmak ve yeniden tanzim etmek pek çok masraf ve güçlüklere sebeb olacak olursa, yapıldığı üzere bırakıb defi hacette bulunmak gerekir. Zira zaruretler, haramları mubah kılar.

Tercümesi:

336 - (3) Selman (RA) den mervîdir, dedi : Bizi nehyetti-yani, ResûlüIIah (S.A.V), büyük veya küçük abdest için kıbleye istikbal etmemizi veya sağ el ile taharet yapmamızı veya istinca temizliğini üç taşdan aşağısı ile yapmamızı veya tahareti pislik veya kemikle yapmamızı nehyetti.» (Haberi, Müslim rivayet etmiştir.) [76]

İzahat

Kâvî Selamanı Fârisi (R.A)f künyeleri «Ebû Abdillah» dır. Hayır ve fazilet sahibi olduğundan «selmanülhayr» nâmiyle de söylenir. Fârisî nâmiyle söylenmesine sebeb ise, aslı arab olmadığını ilân içindirkî aslı acemistandandır. Daha evvel mecûsî (ateş perest) olub, o sahada reislik makamına kadar çıkmıştır. Sonra Hıristiyanların kilisesine uğ-rayor, orada çok acâib şeyler görüyor ve o gördüklerini babasına zikrediyor, kendiside bu hali kayd edib işleyor.

Acemistan diyarı olan ıranda Epî bir adam evladı olduğu halde diri sevdası ile gurbete çıkarak esir düşmüş ve nihayet seâdeti ezeliyesi sebebiyle medine-i münevvereye varıb müslüman ve Resûlüllah (S. A.V) in azatlılarından oluyor.

Neseb ve soylarım soranlara : «Ene sel-man İbnİl islam = Ben, islâmın oğlu Selmanım» diyerek cevab verirlerdi.

îrandaki ateş perest hayatı bırakıb Samdaki hınstıyanhğı tercih ediyor ve oradaki papa ve râhiblerin telkinleriyle Musula gidiyor. Oradaki bir Rahibin ömrünün sonunda tavsiyesi; yakm\zamanda arabis-tan diyarında bir nebiyyi zîşânm zuhur edeceğini beyan ederek o zatın peygamberliğine alâmet olarak :

«Kendinin iki kürek kemikleri arasında hâtemi nübüvvet = (son peygamber mührü) olması ve hediye yiyib sadaka yememesi gibi alâmetleri vardır. Eğer muktedir olur isen, ona git.»

Bu zatı muhterem çeşitli hâdise ve vakıalarla medine-i münevve-reye geliyor. Orada bir yahûdinin kölesi oluyor. O yahûdinin hurmalığında çalışan Hazreti Selman, duyuyorki medîne-i münevvereye Hz. Peygamber Hicret etmiş ve Resûlüllah (S.A.V) «küba» denilen mahalde ashabı kiramı ile beraberler. Hemen Hz. Selman hurma' topluyor, getiriyor ve huzuru risâlete takdim ediyor ve diyo rki:

«Bunları ben topladım, siz bir sâlih zatsınız ye ihtiyaç erbabından bir takım arkadaşlarınızda var. Sadaka vermeye sizi diğerlerinden daha layık gördüm.»

Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V) efendimiz, yemeyin ashabı ki-ramına, «siz yiyiniz» buyurdular.

Hz. Sel a man, Resûlüllah (S.A.V) in sadaka yemeyeceğine dâir Musul Rahibinin beyan ettiği haberi, kendi yanında böylece tahakkuk etmekle, ikinci alâmetin tahakîkı için, hediye olmak üzere bir şey takdim etme teşebbüsünü tasarlayarak yerine dönüyor. Resulü ekrem (S.A.V) efendimizde medîne-i münevvereye hareket ediyorlar.

Bir müddet sonra Hz. Selman, biraz hurma daha toplayıb götürüyor ve : «Size, ikramı sevdiğim için, bunu hediye olarak takdim ediyorum.» diyor.

Resulü ekrem (S.A.V) de, hem kendileri ve hem ashabı ondan yiyorlar.

Hz. Selman, bu hâlide gördükten sonra, hatemi nübüvvet-i müşahede etmeyi arzu ediyor. Bir gün Hz. Resûlüllah (S.A.V) i, bir cenazenin arkasından giderler iken görmüş, hemen kendilerine selam verib hürmet ile beraber o mührü nübüvveti görmek için arka taraflarına dönmüştür.

Hz. Resulü ekrem efendimizde, Hz. Selmanın arzusuna nail olması için Rida-i şeriflerini aşağı indirib mührü nübüvveti göstermesiyle Selmanı Fârisî (R.A) ağlayarak hemen o mübarek mührü nübüvveti öpmüş ve ezelî seâdetini izhar ederek îman ile müşerref olmuştur. Sonra Resulü ekrem efendimiz ağası ile anlaşarak, kitabet bedelini ashabı kiramın yardımı ile az zamanda ödeyib esirlikden kurtulmuştur.

Resûlüllah (S.A.V) ile Hz. Selmânm ilk muharebesi, Hz. Selmanın işaret ve delâleti ile kazılan handek çukurlarının başındaki «Handek muharebesi» dir. Ondan sonraki muharebelerin pepsinde bulunmuştur.

Hz. Aişe, Selmânı fârisi (R.A) hakkında demiştirki: «Selman, bize bile galebe edib geceleri Resûlüllah. (S.A.V) ile tek başına sohbet eder ve bizden ziyade ülfet ederdi.»

Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellemden altmış (60) hadisi şerif rivayet etmiştir. Bu hadîsi şeriflerden dördü Buhâride, üçü MüS-lim de ve diğerleride öteki sünenlerde mezkûrdur.

Uzun ömürlü olan zatlardandır. îbnil Esirin «üsdülgâbe» adlı eserinde beyanına göre; ikiyüz elli (250) sene veya daha fazla yaşamışlardır.

Vefatı; Hz. Osman (R.A) m hilâfeti zamanında hicretin otuz beş (35) tarihinde Bağdadin doğu tarafındaki «Medâyİn» şehrinde vuku bulmuştur. Kabri şerifde oradadır. Allah ondan razî olsun. (Daha geniş malumat, Eîhakâik, C. 2,151-158)

Hz. Selmanın Resûlüllah (S.A.V) den beyan ettiği haberde şu hususlara işaret ediliyor:

a) Resûlüllah (S.A.V), büyük veya küçük abdest için (helada veya başka yerlerde) kıbleye istikbal etmemeyi beyan ederek nehyet-«gınj haber veriyor. Yukarda geçtiği üzere, kıbleye arkayı dönmekte aVnı şekilde nehyedilmiştir.

Şârih Aliyyulkârî merhum şu satırları yazıyor :

«Bîzînt hanefi âlimleri dedlkl:

«Küçük ve büyük abdesti, defi hacette bulunmak için kıbleye istikbal edib yönelmek, kerâhati tahrîmiyye ile mekruhdur. İstirca (Necaseti gidermek için taharet yapmak) için kıble tarafa yönelmek ise, kerâ-hatı tenzîhiyye ile mekruhdur.»

b) Resûlüllah (S.A.V) in sağ el ile taharet yapmayı nehyettiği haber veriliyor.

Sol eli sağlam ve hiç bir mazereti olmayan kimsenin, sağ eli ile taharet yapması, ibni melek merhuma göre, kerâhatı tenzîhiye ile mekruhdur. Kerahatı tahrîmiye ile mekruh, diyenlerde vardır. Sol eli olmaz veya bir mazeretten dolayı sol eli ile taharet yapamazsa, bu takdirde sağ eliyle taharet yapmak caiz ve lâzımdır. İki eli olmaz ve taharet yapdıracak-kim.se s ide olmazsa, taharet sakıt olur.

İlgili fetva:

Zeydin (bir adamın), iki elleri çolak olub, kendisi istinca etmeye kadir olmayıb ve istinca ettirecek kimsesi de olmazsa,\zeyd den istinca sakıt olurmu?

Elcevab... Ohır.[77]

c) istincanın üç taşdan aşağısı ile yapmak da, nehyedilmiştir. Resulü ekrem efendimizin böyle buyurduklarını beyan eden bu

habere binâen, imam-i Şâfi-î merhuma göre, üç taşla istinca yapmak, üç taşdan aziyle temizlendiğine kanaat hasıl olsa dahi vacibdir.

îmam-ı Azam (R.A) a göre, istincada temizlenme kanâatinin kesinliği tâyin edilmiştir. Taşın adedHâyin edilmemiştir.

Çünkü Resulü ekrem (S.A.V) buyunmışdurki:

«Bir kimse, taşla taharet yapdığında, teklesin (üç, beş ve yedi taşla yapsın.) Binâenaleyh bir kimse, bunu işlerse, güzel bir amel işlemiştir. Şayet işlemez ise, bu takdirde bir günah yoktur.»

Bu hadîsi şerifdeki emir, müstehablık içindir. Üç taşdan azıyla taharetlenmeyi nehyetmeside, kaçınarak kerâhatı tenzihiyeyi işlememek içindir[78]

Haberde beyan edilen, hayvan tersi ve pisi ile birde kemikle istinca yaparak temizlenmenin yasaklığ ise, hayvan tersi ve pislikleri, bellidir ki, onlar zâten kendileri necis ve pislikdir. Temizlik yapılamaz.

Kemiğe gelince, o da necaseti tam temizlemediği gibi mak'adı yaralayabilir veya, kemiü başka şeylerde menfaatlamlabilir veya cinnî-lerin kıdası olduğundan yasaklanmıştır. Daha geniş malumat, Fıkıh kitablarmda mezkûrdur.

Tercümesi:

337- (4) Enes (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V) helaya girdiği vakit, derdi:

«Allâhünıme innî eûzü bike mineihupsi velhabâisi = Ey Allâhun! Şeytanların erkek ve dişilerinden (şerlerinden) sana sığınırım.»(Hadîsi Buhâri, Müslim ittifakla rivayet etmiştir.)

Tercümesi:

338 - (5) İbniAbbas (R.A) den mervîdir, dedi :

«Nebiyyi Muhterem sallallahü aleyhi vesellem iki kabre uğradı, hemen dedi:

«Şüphesiz bu kabir sahibi kimseler elbet azab olunuyorlar. Ve azab olunmaları büyük günahdan dolayıdır.

— Ama onlardan birisi, idrar akıdırken sıçrantıdan kaçımb korun-

mamasmdandır.

— Müslimin rivayetinde, idrardan kaçmmamasıdir.

— Ama diğeri, insanlar arasında laf taşıyarak Nemmacılık yapmıştır.

— Ondan sonra Resûlüllah eline hurma dalından yaş bir parça aldı, iki parça yapdı, ondan sonra bu yaş hurma dalından olan iki par-Çanın her birini bir kabire dikti.

— Ashabı kiram dediler : Ya Resûlüllah! Bunu niçin işledin?

— Resûlüllah (S.A.V) de dedi:

«Bu yaş dallar kurumadıkça, bunlardan kabir azabının hafiflemesini umarız.» (Hadîsi; Buhârî, Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.) [79]

Îzahat

Bu hadîsi şerifin buyurulmasında da şu hükümler aydınlanmaktadır :

a) Resulü ekrem (S.A.V) efendimiz, iki kahire uğrayor ve o kabir sahihlerinin azarlandığını haber veriyor. Toprak altındaki hâle vâkıf ve muttali olmak, peygamber efendimizin bir mûcisesidir.

Her hanki bir peygamberde görülen böyle mucizeler, Allanın has kulları; âlim, kâmil, arifi billah ve zühdü takva sahibi velî kullarında da, keramet olarak zuhur edib görülebilir.

b) Hadîsi şerifde beyan edilen birinci hüküm; idrar akıdan bir kimsenin, idrar sıçrantısmdan kaçınmayıb bu büyük günahı vişlemesidir.

Rüzgara karşı, sert bir şeyin direk üzerine veya ayak üstü akıda-rak üzerine idrar sıçratan veya her hanki bir sebeble idrar sıçrantısmdan kaçınmayan kimse, hem kabir azabı ile iptila olunur ve hem ves'veseye kapılır.

Muhtelif rivâyetli bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur : «İdrar sıçrantısmdan kaçınınız. Zira kabir azabının umûmu idrardandır.»[80]

c) Kabir azabının ikinci sebebide, iki veya bir çok kimseler arasında laf taşıyarak nemmamcılık yaparak arayı tutuşturmaktır. Bu ahlak ve amelde, dünyada insanlar arasında kara kedilik yaparak pek çok kötülükleri işlemek

suretiyle düşman kamplar ve bir takım huzursuzlara sebeb olur ve ahiretin ilk merkezi kabir azabmada sebeb olan büyük günahlardan birisidir.

d) Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin, yaş bir hurma dalını ahb iki parça yapib, birini bir kabre, birinide diğer kabre dikerek, bu yaş dalların yaşlığı devam ettikçe (o kabirlerin üzerinde yeşilliği devam ettikçe) kabir azabının hafiflemesini umduğunu beyan buyurması, çok dikkat edilecek bir ameldir.

Zira pek çok günahlara dalan kişiler, âhirete irtihal edince, yakınları kabirlerinin üstüne yeşerecek bir fidanı dikmelidirler. Allanın rahmetine vesiyle olur. Çünkü önderimiz efendimiz, bizzat işleyor ve işlediği amelin sebebimde îzah buyuruyor.

Hadîsi şerifin bu son cümlesinde şu mealdaki âyeti kerîmeye işaret vardır:

«Yedi kat gök ve yer ve bunların İçinde bulunanlar (insan, cin melek, hayvan ve bilgiler gibiler) AUâhı teşbih ederler. Hiç bir varlık yok-durki, onu hamd ile teşbih etmesin. Fakat siz onların teşbihini (dillerini bilmediğinizden) anlayamazsınız.» (îsrâ sûresi, 44)

Şârih Aliyyulkârî merhum şu satırları yazıyor :

«Bu hadîsi şerifin hükmüne binâen, kabrin yanında kuranı kerimi okumayı ulema müstehab görmüştür, zira kabrin yanında kur'anı kerimi okumak, dikilen ağacın teşbihinden azabı daha fevkal'âda hafifletir...» [81]

Tercümesi:

339 - (6) EbîHureyre (R.A) den mervidlr, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Çok lanet ettiren iki şeyden kaçınınız.»

— Ashabı kiram dediler : Çok lanet ettiren iki şey nedir? ya Resûlüllah!

— Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«insanların yoluna veya onlarm (ağaç altı ve bina dibi gibi) gölgeleneceği yere, def-i hacet yapan içindir.» (Hadisi, Müslim rivayet etmiştir.)

Tercümesi:

340 - (7) Ebîkatâde (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Sizin biriniz, suyu içtiği vakit, çanağın içine teneffüs edip solumasın.

Biriniz helaya geldiği vakit, sağ elini zekerine dokundurmasın ve sağ eliyle taharet yapmasın.» (Hadîsi, Buhârî, ve Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.) [82]

İzahat

Râvî Ebî katâde (R.A), Ensan kiramdan Resulü ekrem (S.Â.V) efendimizin suvârî sahabelerinden birisidir. İsmi, Haris bin Rıb'î (R.A) dır. Bâzı ordu şevklerinde, o gönderilen müfrezenin basma emir tâyin edi-lirdiki, müfreze beğliği verilirdi. Bütün muharebelerde hazır bulunmuştur.

Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellemden bzizat yüz yetmiş (170) hadîsi şerif rivayet etmiştir.

Vefatı; Hicretin elli dördün (54) de medîne-i münevverede yetmiş (70) yaşında vuku bulnuıştur. Allah ondan râzî olsun.

Hadîsi şerifde beyan edilen iki hükmü kısa yoldan açıklayalım.

a) Resulü ekrem efendimiz, suyu içen kimsenin, su içtiği çanağın, su bardağının ve su tası gibi su kablarmm içine teneffüs ederek su içil-memesini ve her nefes alışda bardağın içine teneffüs edilmemesini buyuruyor .

Sarihler, sebebini şöyle îzah etmişlerdir :

«Suyu içen kimse, su kabının içine teneffüs ederse,, su kabının içinde bir teğayyur meydana gelir. Veya suyun soğukluğu gider, bu takdirde de nefesdeki hareret suyun soğukluğunu giderince, o su, susuzluk hararetini tam şekilde kiramaz. Veya su kabının içine teneffüs eden kimsenin ağzından her hanki bir mülevves şeyin düşmesiyle, su berraklığını kaybeder, içilmesinde bir kerihlik meydana gelebilir.

— Binaenaleyh su içen kimse, nefes alıb vererek teneffüs etmek istediği zaman, ağzını su kabından kaldırıb çekmeli ve su kabından dışarıya teneffüs edib ondan sonra içmelidir.»

Beydâvî merhum dediki:

«Suyu, üç nefesle içmek, susuzluğu daha çabuk keser, taam hazmını daha kuvvetli yapar, midede soğuk tehlikesinin tesirini daha az yapar ve asabîliği (öfke ve sinirlenmeyi) zaifletîr.»

Tlrmizînin şemailinde şöyledir :

«Resûlüllah (SA.V), suyu içtikleri vakit, su kabından ağzını kaldırarak üç teneffüs (nefes alma) ile içerdi.»

Bir haberde de şöyle vârid olduğu yazılmıştır:

«Suyu, hayvanın su İçişi gibi, bir seferde içmeyiniz. Ancak iki ve üç seferde (iki üç nefesle) içiniz.»[83]

Muhtelif rivayetlerde, Resulü ekrem efendimizin çok zaman üç nefesle su içdiği ve bâzı zamanlarda da, iki sefer teneffüs ederek içdiği beyan edilmiştir.,

b) Hadîsi şerifde ikinci olan hüküm ise ;

«Biriniz helâye geldiği vakit, sağ elini zekerine dokundurmasın ve sağ eliyle taharet yapmasın.» cümleleridir.

Sağ eli, daima hayırlı ve iyi şeylerde kullanmak gerektiğinden, insanın ayıb merkezine sağ elini dokundurması ve sağ eliyle pislikleri, yîkayıb taharet yapması, kerih ve kötüdür. Bu kerihliği işlememek için, Resulü ekrem efendimiz, sağ eli zekere dokundurmayı ve sol elde bir mazeret olmadıkça sağ el ile taharet yapmayı nehyetmiştir. Keza kadın larında, sağ elleriyle terelerine dokunarak taharet yapmaları kerâhat-tır. .

Tercümesi:

341 - (8) EMHureyre (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Bir kimse abdest alırsa, burun temizliği yapsın = burnunu atsın ve bir kimsede taş ile taharet yapmak isterse, tek yapsın (yani, üç beş ve yedi adet yapsın).» (Hadîsi, Buhârî ve Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.) [84]

İzahat

Hadîsi şerifde iki hüküm beyan edilmektedir :

a) Bir Kimse abdest aldjğı zaman, burun temizliğini yaparak alması tavsiye buyurlumaktadır. Burun temizliğine türkeemizde «atmak» kelimesini söyleyerek «uburun atmak, burnu temizlemek ve burnu sümkürmefc» cümleleriyle ifâde edilmektedir.

Hadîsi şerifdeki, «felyestensir = Burnunu atsın» cümlesinin mas-darı «istinsar»dır.

İstinsar : B,urna suyu istinşak ederek alıb sümkürerek burnu temizlemektir. Veya burnun derinliklerindeki sümüğü! çıkarmak için süm-kürmektir.

İbni Hacer dediki; «istinşak yoluyla sümkürme hükmünü beyan eden emrin zahiri, vucub içindir, lakin vâciblik men edilmiştir. Zira Re-sûlüllah (S.A.V) abdest almıştır ve istinsarı = burun temizliğini işlememiştir...»

Sarih Aliyyulkâri merhumda şunları yazıyor :

«Hulâsa-i kelam, bu zatın kelâmından anlaşılmıştırki, Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem-in burun temizliğini mutlak surette terk edib işlememesi veya bazen işleyib bazen burnunu atmesi hâlinin bulunarak devamlı olmaması, buradaki emrin müstehablığma delâlet eder.

— Yine denilmiştirki, abdest esnasmda istinşak-ın kendisi vâcib değildir. Binâenaleyh istinşak-ın mahallinde istinşâk-ı tamamlayan istinsar = burnu atmak, nasıl vacib olur?»

Burada Buharî şerifde mezkûr bir hadîsi şerifin mealini nakledelim :

«Sizin biriniz, uykusundan uyandımı, üç defa burnunu atsın. Çünkü şeytan (uyuyan kimselerin) genizlerinde geceler.»

b) Hadîsi şerifde, «ve bir kimse de taş ile taharet yapmak isterse, tek yapsın.» Duyurulmuştur.

Sarihler taş ile taharet yapmakdaki «tek yapsın» cümlesini ekseriya, üç beş ve yedi kelimelerini yazarak beyan etmişlerdir. Çünkü ta-hâretde tam temizlik kanaati bu şekilde hasıl olabilir. Teklik hususuna böyle riayet edilebileceği açıklanmıştır.

Hadîsi şerifde belirtildiği üzere, istinca-ki, büyük ve küçük ab-destten sonra necaseti temizlemek, sâde taş ile olur. buna isticmar, denir. Başka hadîsi şeriflerde beyan edildiği üzere, sâde su ile olur. Birde Hem taş ve hem su ile beraber olur. Ancak taş evvel kullanılıb, su sonra kullanılır.

Evvela taşla taharet yapıb, sonra su ile yıkamak, en mükemmel taharet şeklidir.

Taş ve su ile beraber tahareti ilk yapanlar, Medîne-i Münevverede «kuba» halkıdır. Bu müslümanlarm bıu şekildeki istinca taharetine riâyetleri, halikı zülcelâlm rıza ve sevgisine sebeb oluyor.

Ve Kur'anı Kerimde şu mealdaki âyeti kerîme ile medhu sena etmiştir :

«Orada (kubada) temizlenmeyi seven bir takım adamlar vardır. Allah (c.c.) da çok temizlenenleri sever.» (Tevbe sûresi, 108)

tmam-ı Şâ'bî (R.A), demiştirki :

«Bu âyeti kerime inzal olunca Peygamber (S.A.V) şöyle buyurmuştur :

«Ey kubâlılar! Allanın sizi bu kadar medhu sena etmesi, acaba nedendir? diyerek sormuş. Kuba balkıda; Biz hiç birimiz yokturki, mutlaka su ile İstinca etmesin (muhakkak su ile istinca) yapar, cevabını vermişlerdir.»

Ulemâdan bâzıları, istincada taşla suyu cem etmek müstehabdır, elediler. Bir kavilde de sünnet olduğu beyan edilmiştir.

Fakat fetva ve sahih olan, istincada suyu kullanmak mü'stehab ve fazilettir. Bilhassa zamanımızda sünnet olduğu beyan edilmektedir. Sebebide daha evvel müslümanlar, az yediklerinden koyun ve deve kığları gibi akıtırlar, dolaysiyle maka'tlanmn etrafına pislik bulaşmazdı. Zamanımız adamları ise, çok karışık ve tıka basa yediklerinden, akıtırlarken de o nisbette pislik sıvı ve çok acaib şekilde çıkar. İşte bu ci-hr.tren sünnetir, denilmiştir.

İzahına çalışdığımız bu hükme delil olarakda, Hz. Ali (R.A) m şu beyanları gösterilmektedir:

«Sizden öncekilerin fışkıları katı olurdu. Sizinkilerse, sıvı Oluyor. Binâenaleyh taşlarla taharetten sonra su ile temizleniniz.»

Tercümesi:

342 - (9) Enes (R.A) denmervîdir, dedi:

«Nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellem helaya girerdi, ben ve bir genç,su dolu bir kabı ve ucu demirli bir asayı (değnek-i) taşırdık, bu su ile istinca ederdi.» (Hadîsi, Buhârî ve Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.) [85]

İzahat

Hemen bir üste taşla taharet yapmayı beyan ederken, taşla beraber suyu istimal etmenin lüzumunuda nakletmiştik. Bu hadis ve haberde de beyan edildiği üzere, Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem su ile bizzat taharet yapmışdır.

Netekim Hz. AİşE (R.A) buyurmuşdurki:

«Kadınlarınıza, büyük pislik ve İdrarın eserini su ile yıkamalarım emrediniz. Zira Peygamber sallallâhü aleyhi vesellem, bunu yapardı.»

Hadîsi şerifde Hz. Enes (R.A) m, bir su kabı taşıdığın ve diğer bir gencinde

ucu demirli bir değnek taşıdığını buyurması şayanı dikkattir.

îdâve : Deriden yapılmış küçük su tulumu, demektir.

Anaze : Ucu demirli uzun değnek, manasınadır.

Resulü ekrem (S.A.V), gittiği yerlere götürdüğü eşyalarmdandır. Su ile istinca edib abdestini alır ve sahra gibi yerlerde de namaz kılarken o değneği önüne sütre olmak için dikerlerdi. Aynı zamanda*o değnekle, münafıkların ve yahûdîlerin şerlerinden korunurdu. Çünkü onlar, Resulü ekrem (S.A.V) efendimizi Öldürmek için daima fırsat kollarlardı. Bu değnek, Hulafâyı Râşidin tarafından aynı şekilde önlerinde götürülürdü. Nihayet Abdullah bin Zübeyr (R.A) in öldürülmesine kadar onun elinde kalmıştır.

Resulü ekrem (S.A.V) bu değnekle, zararlı hayvanlardan korunurdu, bir yere defi hacet için, yeri eşerler üzerine idrar sıçramakdan korunurlardı, lüz/im ettiğinde değneği yere dikib eşyasını ona asarlardı, yorulduğu zaman o değneğe dayanırlardı ve daha pek çok lüzumlu ihtiyaçlarında kullanırlardı.

Bu değneğin Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme, Habeşistan Hükümdarı Necâşînin hediye ettiği rivayet olunmaktadır.

Asa (Değnek) taşımak; peygamberlerin sünneti ve sâlihlerin zîne-tidir. Düşmanlara karşı, bir silahdır. Zaitlerin dayanağıdır. Münafıkların kaderidir. Allâha kolluklarda yedek takviyedir. Kıbleye sütre için . konmak ve bu kabil takviyelerdendir.

Denilmiştirki; Müminin yanında asa (değnek) olursa, şeytan o kimseden kaçar. Münafık, ve ahlaksız kimse yaltaklık yapıb eğilir. Namaz kıldığında kıblede sütresi olur ve lüzum ettiğinde kendine bir takviye ve kuvvet olur. [86]

Hz. Enesin beyan ettiği haberde, kendisi ile bir gencin Resulü ekrem efendimizin su kabı ile değneğini taşıdıklarım beyan buyurmaktadır.

Bu ifadelerde şu hususlara işaret vardır :

a) Alim, kâmil, sâlih ve fazıl kişiler, kendilerine tabî olub saygıda bulunanlardan bâzılarını hizmetinde kullanmaları caizdir ve böyle kıymetli kişilere hizmet etmek, onlar için bir şerefdir.

b) Abdest almak isteyen kişilere, yardım etmek isteyenlerin ikramda bulunmaları caizdir. Yardıma ihtiyaç gerekirse, yardım istemekte caizdir.

c) Kazayı hacetin definde taharet yapmak ve Abdest almak için, bir su kabı tahsis edib taşımak caizdir.

d) Hela bulunmayan yerlerde, insanların görmemeleri için uzak bir yere

gidib, kazayı haceti def etmek gerekir.

e) Yukarda sayılan pek çok faydaları olan bir asayı (değnek-i), müminlerin taşımaları ve yanlarında bulundurmaları, caiz ve iyi amellerdendir.

Asa ve değnek hakkında kur'anı kerimde Hz. Musa (aleyhisse-lam) m değneği ile ilgili hüküm, pek çok sûrelerde beyanedilmiştir. Bu cümleden Araf sûresinin 107-126. ayetleri, tâhâ sûresinin 18-22 âyetleri ve şuara sûresinin 63-66 ayetlerini okumayı tavsiye ederiz. [87]

Helanın Âdabı İle İlgili İkinci Fasıl

Tercüjmesi:

343 - (10) Enes (R.A) den mervîdirr dedi:

«Nebi yyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellem helâye girdiği vakit, yüzüğünü çıkarırdı.»

(Hadîsi, Ebû Dâvud, Nesâî ve Tirmizî rivayet etmiştir. Tirmizî Bu hadîs hasen, sahih ve garibdir, dedi. Ebû Dâvud: Bu hadis, münker, dedi. Ebû Dâvudun bir rivayetinde, «çıkarır» yerine «kordu» mevcuttur.) [88]

Îzahat

Resûlüllah (S.A.V) efendimizin yüzüğünün kaşında; «Mnhamme-dürresûlüllah = Muhammed, Allâhın Resulüdür.» yazılı idi. îşte bu yüzüğünü helâye girdiği anda, parmağından çıkardığı, beyan buyurulmak

tadır. Resûlüllah-ın yüzüğü, vefatı nebiden sonra Hz. Ebû Bekirin elinde, ondan sonra Hz. Ömer'in elinde ve ondan sonra Hz. Osmanın elinde idi. Hz.

Osman zamanında «Bîri Eriş» denilen kuyuya düşmüştür.

Şu halde bir kimsenin yüzüğünde, Abdullah, Abdurrahman gibi Allâhm ismi ilâhisi Resulünün Muhammed, Ahmed, Mustafa, Mûsâ, îb rahim ve îsa gibi ismi ve kur'an âyetlerinden yazılı olursa, helâye gireceği zaman çıkarmalıdır. Riâyet etmeyib çıkarmazsa, kerâhat işlemiş olur. Hatta haram olduğum* söyleyenlerde olmuştur. Fakat dışar-da böyle şeyler yazılı olan yüzüğü takınmasında hiçbir mahzuru şer'î yoktur. Yüzüğün.kaşında ayet yazılı olur, onuda parmağının içine çevirerek veya cebine koyarak helâye girerse, caiz olduğuda beyan edilmiştir. [89]

Keza yüztiğün iç kısmına yazılan isimlerde, Allah (c.c.) ve Peygamber ismi yazılanlarda aynıdır. . .

İlgili Fetva :

Zeydin (bir adamın), satın almış olduğu yüzükte kur'an yazılmış olsa, zeyd o yüzüğü âdeti üzere takınıp helâye (tuvalete) girdiğinde parmağından çıkarınca, sâde takmakla günahkâr olurmu?

EL CEVAP : Olmaz. [90]

Yüzüğün hanki elin parmağına takmanın cihetleri ile dört büyük halîfenin, İmamı Azam, Ebû Yûsuf ve İmamı Muhammed (R.A) gibi büyüklerin yüzüklerinin kaşlarında neler yazılı olduğu, «Mülteka tercümesi» adlı eserimizin dördüncü cildinin 150-151 sahnelerinde mezkûrdur.

Yukardaki Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin hayatındaki yüzüğünü takmış ve çıkarışı ile ilgili hükümle fetvadaki hükmün intibakı gibi hükümler, islam hukukunu teşkil eden fıkıh ve fetva kitablarında kanunlar hâlinde yazılıb îzah edilmiştir.

Hal böyle iken, «Fıkıh ki t ablan, fasarya ile doludur.» diyerek ilmi fıkhı ve fukahayı tahkir eden sapık ve hâinler, ne kadar dalâlette oldukları, gayet açık şekilde meydandadır. Keza, «İslam hukukunun ve fıkhın hükümleri, iflas etmiştir.» deyib beşerî hukukları savunanlarda, en şenî kötülüklere sâhib olan zâlimlerdir.

Hemen burada, yukarda geçen 200. hadîsi şerifin îzâmni tekrar okumayı tavsiye ederiz.

Tercümesi:

344 - (11) Câbir (R.A) den mervîdir, dedi:

«Nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellem kazayı hacet mu-rad ettiği vakit, onu bir ferd dahî göremiyecek şekilde sahraya giderdi.» (Haberi, Ebû Dâvud rivayet etmiştir.)

Tercümesi:

345 - (12) EbîMûsa (R.A) den mervîdir, dedi : . — Bir gün Nebiyyi muhteremle beraber idikr idrar akıtmak istedi, hemen o anda (sahibsiz bir), duvarın dibinde yumuşak bir mekana idrarını akıttı. Sonra dedi:

«Sizin biriniz, idrar akıtmak istediği vakit, idrarının sıçramaması için yumuşak bir yer arasın.» (Hadîsi, Ebû Dâvud rivayet etmiştir.)

Tercümesi:

346 - (13) Enes (R.A) den mervîdir, dedi:

«Nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellem kazayı hacet yapmak istediği vakit, yere yaklaşmcaya kadar elbisesini kaldırmazdı.» (Haberi, Tirmizî, Ebû Dâvud ve Dârimî rivayet etmiştir.) [91]

İzahat

Yukarda geçen hadîsi şeriflerle bu haberde beyan edildiği üzere, Taharet, Kazayı hacet ve istinca ânında dahi avret mahallinin açılma mikdarmı ve bu zarûrîyerlerin dışında avret mahallinin açılmaması gerektiği hususlar anlaşılmaktadır.

Hz. Enes, «Nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin kazâyayi hacet yapmak istediğinde, yere yaklaşıncaya kadar, elbisesini çıkarmazdı.» haberini nakletmekle, kazayı hacetde bulunacak her müslümanın, efendimiz, mürşidimiz ve önderimiz gibi, tuvalette veya sahrada nerede olursa olsun, zarûretsiz olarak yere oturmaya yaklaşıncaya kadar avret yerini açmaması gerektiği beyan edilmiştir.

Tîbî merhumda, «sahrada ve binanın içinde kazayı hacette bulunacak kimse için, avret yerini açmak müsavidir. Zira elbiseyi kaldırmakla avret yeri açılır. Bu

avret yerini kazayı hacetin {ve zarurî hallerin) dışında açmak, caiz değildir. Binaenaleyh yere yşklaşıncaya kadar elbiseyi kaldınb avret yerini açmayada bir zaruret yoktur.» demiştir.

İbni Hacer {R.A) öa dediki:

«Tek başına halvet hâlinde iken, bir sefere mahsus aceleten avret yerini açıb örtünmek {elbise değişme gibi ihtiyaçlarda) ittifakla caizdir.» [92]

ReSûlü ekrem (S.A.V) efendimizin b,u avret mahallini sakınmada bu Kadar hassas davranması ve büyüklerin onun filini açıklayıp beyan etmeleri karşısında, günümüzde müslümanhkdan, doğrulukdan ve takvadan dem vuran pek çtklanm kızlarının, gelinlerinin, karılarının avret yerlerim açıp sokağa çıkmaları çok esef vericidir. Kadının, el, yüz ve bir rivayette topuklarından aşağısı hariç her tarafı avrettir, sakınması ve saklaması lazımdır. Açması, açılması, açtırılması ve açmalarına rıza gösterilmesi haramdır. Caiz değildir. Pek büyüK günah ve ve-fcaldir.

Keza top sahalarında ve okul gibi çeşitli yerlerde erkeklerin diz kapaklarından göbeklerine kadar örtünmeleri farz olan yerlerini açmaları, açtırmaları ve bu açanlara bakmaları, haramdır. Caiz değildir. İslamla ve müslümanlıkla hiç bağdaşmaz.

Böyle yerlerde avret yerlerini açanlar ve açanlara bakanlar, sâde bu günahla kalmazlar, el şakırdatmalar, bağırmalar çağırmalar, yuh çekmeler, kavga ve dövüşler, namaz vakti gelince camiye cemaata gi-dememsîer ve hatta namazın vaktini geçirib kılmamalar, dükkan, tez-

pah ve okulu bırakmamalar, ana baba ve aile rızasını yikmal ar ve daha halikı zülcelâhn kazabma rnüstehak olunacak pek çok ayıb, günah, ve hayasızlıkları işlerler.

Utanmak ve ayıblardan kaçınmak îmandandır, îmanı zaif olan ve daima günahlara dalanlar, utanmzlar. Bunlar, Din, devlet, millet, vatan ve aileler için bir baş belası tedavisi çok güç bir hastalığa tutulmuş zavallılardır.

AkH merhum bir şiirinde şöyle demiştir :

Göster Allahım bu millet kurtulur tek mucize, Bir utanmak hissi ver gâib hazînenden bize.

' Avret yerin örtünmesi, zarurî hallerde açılmanın cevaz: mahalleri, zarûretsiz ,hal ve yerlerde açmanın haram ve fenalığı ve utanma ile ilgili geniş malûmat, «tslamda Tesettür ve Haya» adlı eserimizle «Mül-teka tercümesi» isimli eserimizin birinci cildin «Namazın şartlan Babı» ve dördüncü cildin

«Elbise geyme» ve «Bakma Faslı» başlıklarının bulundukları yerlerde geçmiştir.

Tercümesi:

347- (14) EbîHureyre (R.A) denmervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Ancak ben sizin için, Annenin evlâdı için olduğu (şefkatin) misâliyim. Helâye defi hacet için geldiğiniz vakit, yönünüzü kıbleye çevirmeyin ve arkanızı kıbleye dönmeyin.

— Ve Resûlüllah (S.A.V.) Tahareti üç taşla yapmayı emretti, hayvan pisi ve kemikle istinca etmeyi nehyetti ve adamın taharetini sağ eliyle yapmasını nehyetti.» (Hadîsi, İbni Mâce ve Dârimî rivayet etmiştir.)

Tercümesi:

548- (15) Aişe (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûliillah jS.A.V) in sağ eli. Temizliği ve taamını yemek içmek için (Temiz ve iyi işleri için) di. Sol eli de helası (heladaki tahareti) ve ezadan olan şeyler içindi.» (Hadîsi, Ebû Dâvud rivayet etmiştir.)

Tercümesi :

349 - (16) Yine ondan (Aişe R.A. den} mervîdir, dedi :

Resûliillah (S.A.V) buyurdu :

«Sizin biriniz helâye kazayı hacet yapmaya gittiği vakit, taharet yapmak için üç taşla beraber gitsin. Zira taharet ancak o üç taşla kâfi olur.» (Hadîsi, Aîımecl, Ebû Dâvud, Nesâî ve Dârimî rivayet etmiştir.)

Tercümesi =

350 - (17) İbni Mes'ud (E.A) den mervidir, dedi;

Resûliillah (S.A.V) buyurdu:

«Hayvan tersi ve kemikle taharet etmeyiniz. Zira O (kemik ve hayvan tersi) sizin cinden olan kardeşlerinizin azığıdır.»

İndîsi, TirmizÎ vo Nesi.: rivayet etmiştir. Ancak Nesâî; «sizin cinden olan kardeşlerinizin azığıdır.» cümlesini zikretmemiştir.) [93]

İzahat

Hadîsi şerifdeki; «Revs» kelimesi, at, kısrak, eşek ve katır ismini taşıyan hayvanların tersine söylenmektedir. Binâenaleyh bu cins hayvanların tersi ve kemikle istinca yapmanın yasaklığına sebeh olarak, o ters ve kemik-in «sizin cinden olan kardeşlerinizin azığıdır» buyurul-maîcia cinnîlerin, biz müminlerin Kardeşleri oldukları' beyan edilmiş oluyor.

Evet cinnîlerden, müminlerin kardeşleri olanlar vardır. Çünki on-lardanda tizim gibi inanan müminler ve ilahî emirlerle mükellef olan inanmış kişiler vardır.

Bu hakikat kur'anı kerimde şöyle beyan edilmiştir : «(Habîbim!.) Hatırlaki, cinnîlerden kalabalık bir gurubu, kur'an dinlemek üzere sana yollamıştık. Nihayet kut'anm huzuruna yardıklarında; (bir birlerine:) susun, dinleyin, dediler. Sonra (Muhammed A. S. tarafından okunmakda olan kur'an) bitirildiği vakit, (cinnîler peygamber S.A.V. e ve kur'ana inanarak) aynı zamanda (Hem îmana davet ve nemde îman etmiyenleri) korkutmak üzere kavmlerine dönüb gitdiler.

— Şöyle dediler : Ey kavmimiz (Cin taifesi cemaatımız)! Gerçek ten bizler, (Peygamber A.S. tarafından okunan) bir kitab dinledik ki, Musa (A.S.) dan sonra indirilmiş olub önündekileri (diğer semavî ki-tablân) tasdik ediyor. Hakka ve doğru yola erdiriyor.

— Ey kavmimiz! .Allattın dâvetcisinin davetine uyun ve ona îman] ediniz ki, (Rabbiniz) günahlarınızdan bazısını bağışlasın ve sizi elem vctici bir azabdan korusun.» (Ahkaf sûresi, 29-30)

Bu âyeti kerîmelerdeki beyan edilen hükümlerin vakıası, çeşitli rivayet ve beyanla açıklanmaktadır.

Netekim ilerde 375. haberde İbni Mes'ud (R.A) m beyanında geleceği üzere, cinnilerde kalabalık bir topluluk peygamber (S.A.V) efendimize geliyorlar, diyorlardı:'

«Ya Resûlellah! Senin ümmetin, kemik veya (at, eşek ve katır gibi) hayvan tersi veya kömürle istinca edib temizleniyorlar. Halbuki Allâhü teâla onları bize rızık olarak halk etmiştir.

— İşte bunun üzerie Resûlüllh (S.A.V), bunlarla istica yapıb temizlenmeyi nebyetmiştir.»

Şu halde cinnîlerden hakka inananlar vardır. Onlarda müminler gibi, hak

teâlâmn emirlerine bağlı ve saygılı bir şekilde kullukla meş-kul olmakdadırlar. Böyle olunca cinnîlerden îman edenler, bizlerin mümin kardeslerimizdirler.

Bu sebeblerden doiayı müminler, t»ir birleriyie karşılaşdiklarmda «Esfselâmü aleyküm veya selâmün aleyküm = selam, sizin üzerinize olsun» diyerek ç.oğıı ifade kullanmakdadirlar. Sünnet olan böyledir. Kemi her namazın sonunda selam verilirken, yine çoğul kullanılarak selam verilir ve selam veren kişiler, sağ ve sol taraflarında bulunan, mümin, melek ve cinnîlerden inananlara niyyet edilerek selam vermek sünnettir. İmamın arkasındaki kişi ise, her iki tarafa selâmda, imam-ı da niyyetine alması sünnettir. Fakat insanların ekserisi, bu niyyetden gafildir.

Tercümesi:

351 - (18) Ruveyfî bin sabit (R.A) den mervîdir dedi:

Resûlüllah (S.A.V) hassetten bana buyurdu :

«Ey Ruveyfî! benden sonra senin hayatın uzasa gerek, Binâenaleyh insanlara haber ver; Muhakkak bir kimse, sakalım düğümlerse, yahut bir kimse boynuna ib bağlayıb sallarsa veya hayvan tersi yahut kemikle istinca ederse, elbet muhammed ondan beridir.» (Hadîsi, Ebû Dâvud rivayet etmiştir. [94]

İzahat

Râvî Ruveyfî bin sabit {R.A), Ensarı kiramdan bir sahâbîyi muhteremdir. Mısırda çok bulunduğundan Mısırlılardan sayılmıştır. Hz. Muâ-viye bu zatı, Hicretin kırk altı (46) senesinde Tırablus garba emir tayin etmiştir. «Berka» denilen mahalde vefat etmiştir. Samda vefat ettiğide denilmiştir. Allah ondan râzi olsun.

Hadîsi şerifde şu hususlara işaret edilmiştir.

a) Resûlüllah (S.A.V) efendimiz, Râvî Ruveyfî bin sabit (R.A) a; «Ey Ruveyfî! benden sonra senin hayatın uzasa gerek» buyurmakla, istikbaldaki bir mes'eleden,haber vermiştir. İlâhî ekranda görerek haber verdiği mes'elenin aynısı görülüyor, Hz. Ruveyfî (R.A), sevgili Peygamberimiz sallallâhü aleyhi vesellemden sonra uzun müddet yaşayor.

İşte hayatın o şekilde görülüşü, peygamber sallallâhü aleyhi ve-sellem efendimizin, mucizelerinden birisi daha tezahür ediyor.

b) Hadisi şerifde, «Muhakkak ki bir kimse, sakalını düğümlerse, elbet muhammed (A.S.) ondan beridir.» cümlesi şu hususlara işaret ediyor:

Şârih Aliyyulkarî merhum şu satırları yazıyor : '

«Ulemânın ekserisi dediki:

«Sakalı düğümlemek, çeşitli ilaç ve âletlerle sakalı düğümleyib kıvırcıklar meydana getirmektir. İşte bu hal ve amel, sünnete muhalif-dir. Sünnet olan, sakalı kendi hâline bırakıb olduğu gibi terk edib salıvermektir.

— Denildik! : câhiliyet devrinde harb esnasında sakalları, düğümleyib kıvırcıklaştırırlardı. İşte Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem, câhiliyyet devrinde kadınlara benzeyerek işlenen bu ameli terk edib, sakalı kendi hâline salıvermeyi emir buyurmuştur.

— Bir kavilde de, sakalın kıvırcıklar haline getirilmesi, acemlerin âdet ve an'anelerinden bir iş idi. Resulü ekrem efenedimiz, bundan nehyetmiştir. Çünkü o şekildeki amel, Allarım yarattığı şeyi tağyir etmektir.

— Diğer bir kavilde de; Arabların âdetlerminden idiki, bir kimsenin bir ailesi olursa, sakalında küçük bir düğüm yapardı. Şayet iki ailesi olursa, iki düğüm yapardı.» [95] .

Sakal hakkında geniş malumat, hemen ilerde gelecektir.

b) İp veya iblik bağlamayı nehyetmek ise, çocukların veya hayvanların sırtlarına, alınlarına veya başlarına bir iblik ve boncuk gibi bir şeyler bağlarlar veya takarlarki, göz isabetinden korunmak veya her hanki bir şeyi hatırlamak sağlansın veya pek çok afatlardan ko-runülmuş olsun.

Denildiki; insanlar, hayvanların boyn^ıma iple çan takarlardı. O nehyedilmiştir.

Denildiki : Sakalı düğümlemek ve ip bağlamak da, câhiliyyet ehline benzemek olduğundan nehyedilmiştir.

Diğer bir kavilde denildiki : câhiliyyet devri âdetlerinde hayvanlarının boynuna iple bir şeyler bağlarlardıki, göz isabetini def eder iddiasın^ alardı.

Rivayet olunmuştum : «Resûlüllah (S.A.V), Allanın kudret ve takdimi hiç bir şeyin red edemiyeceğini anlatmak için, atın boynundaki ipleri kesmeyi emretmiştir.»[96]

İsabeti aynın hak olduğu, bizzat Resulü ekrem saîlallâhü aleyhi vesellem

efendimizin mübarek ifâdesinde vârid olmuştur, kısa yoldan izahı «İslâmda Evliya meselesi ve Hârikalar» adlı eserimizde zikredilmiştir,

Tercümesi:

352 - (19) EbîHureyre (R.A) den meivîdirr dedi:

Resûlallüh (S.A.V) buyurdu :

«Bu kimse, sürme sürünürse, tek yapsın ve eğer bir kimse böyle işlerse, mutlaka güzel yapmıştır. Şayet öyle işlemezse, bu takdirde (dinde) güçlük yoktur, (günah olmaz.)

— Bir kisme, taş ile istinca yapmak isterse, tek yapsın (üç, beş veya yedi yapsın.)Eğer bir şahıs böyle işlerse, elbet güzel yapmıştır. Şayet işlemezse, bu takdirde (dinde) güçlük yoktur.

— Bir kimse, yemek yer ve dişinin araşma sıkışan olursa, çıkarıb atsın ve eğer dili ile çıkarırsa, yutsun. Kim böyle işlerse, iyi yapmış olur. Kimde işlemezse, (dinde) güçlük yoktur.

— Bir kimse, helâye kazayı hacete gelirse, avret yerini örtsün. Bir kimse de, örtünüb saklanacak hiç jbir şey bulamaz ancak kumdan bir yığının toplu olduğuna rastlarsa, hemen o kumun arkasına saklansın. Zira şeytan, Adem oğlunun mak'adı ile oynar. Kim böyle işlerse, mutlaka güzel yapmıştır ve kim işlemezse, (dinde) güçlük yoktur.» (Hadîsi, EM Dâvud, İlmi Mâce ve Dârimî rivayet etmiştir.) [97]

İzahat

Hadîsi şerifin iki cümlesinde beyan edilen sürme sürünme ile taşla taharet yapmada tek yapmanın sebebi hikmeti, «Allâhü teâlâmn tek olub, tek olanı sever» hükmüne binâendir. Aynı zamanda cenâhu hakkın ahlakı ile ahi aklanmak vardır.

Sürme sürünmek, Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efeı dimizin sünnetidir ve sürmeyi gözlere sürerken, her göze en'za üçt defa sürmek, sünnete en uygun olanıdır.

Yemek yedikten sonra dişler arasında kalan taam parçalarını, müı kin olursa

çıkarıb atmak gerektiği, şayet dil ile kolayca çıkarılırsa, yi tulabileceği beyan buy,urulmuştur.

Bu hadîsi şerifin hükümleri, işlenebilirse, çok güzel olduğu, şâyf çeşitli sebeb ve zorluklardan dolayı işlenemzse, bir günah ve veb; olmadığı, her cümlenin sonunda buyurulmuştur.

Böyle buyurulmasmdaki hikmet ve sebeb, dînimizin kolaylık dîı olub, zorluk dîni olmadığını beyan etmek içindir.

Tercümesi:

353 - (20) Abdullah bin Muğaîfel (R.A) den mervîdir, dedi :

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Sizin biriniz banyo (hamam) yapdığı yere idrarını akıtmasın, soı ra orada gusl eder veya abdest alır. Zira vesvesenin umûmu bundaı dır.»

(Hadîsi, Ebû Dâvud, Tirmizî ve Nesâî rivayet etmiştir. Ancak Ti mizî ve Nesâî : «Sonra orada gusl eder veya abdest alır» cümlesi] zikretmediler.) [98]

Îzahat

Râvi Abdullah bin Muğaffel (R.A), Eb Abdurrahman künyesinde m zeni kabilesine mensub bir sahâbîdir. Bîaturrızvanda ağacın altmc hîat eden sahabedendir. Medine-i münevverede sakin olmuştur. Som oradan Basraya nakli mekan etmiştir. Basraya Hz. Ömer tarafında gönderilen on kişinin birisi ve en fakihleri idi. Basrada, insanlara fıkı ilmini ve ahkamını öğretirdi.

Hasanı Basrî (R.A) gibi pek çok kimseler, bu zatdan hadis rivayet edib ilmi fıkhı tâlim etmişlerdir. Bu sahabe hakkında pek çok kimseler, medhu senada bulunmuşlardır.

Bu cümleden olarak Hasam Basrî (R.A) demiştirki* «Ömer (R.A) in Basraya gönderdiği on kişinin eri fakihi (din ve şeriat ilmini, islam hukukunu iyi bilen) bu zat idi ve Basraya bu zatdan daha şerefli bir kişi teşrif etmemiştir.»

Vefatı, Hicretin, 57 veya 60 veya 61. senesinde Basrada vuku bulmuştur. Allah ondan razî olsun.

Hadîsi şerifde Resulü ekrem sallallâhü aleyhi veseîlem efendimiz, banyo

yapılan bir yere (hamam ve gusul haneye) idrar akıdılmaması-nı buyuruyor: sebebinide, banyo yapılan yere idrar' akidılırsa, ves've-senin umûmu ondan olduğunu beyan ediyor.

Öyle ise, hamam ve gusul hanede ve banyo yapılan her hanki bir yerde küçük abdest bozmakdan kaçınmak lazımdır. Vesvesenin umûmu ondan olduğu gibi, cin ve şeytanın her hanki bir zararmada sebeb olabilir. Çünkü mülevves yerlerde cinnîlerin şerlileri ve iblis bulunur. Böyle pisliklerin olduğu yerde idkkatlı olmak lâzımdır. Aynı zamanda insanın beden ve elbisesine idrar sıçrantısıda isabet edebilir.

Hamam ve banyoya idrar akıtmak iyi olmayıb çeşitli zarar ve kötülüklere sebeb olduğu gibi, idrarın daha büyük ve pisi olan büyük abdesti (kazayı haceti) def etmek, daha kötü ve daha günahdir. Vesveseden başka daha pek çok ve eşed zararlara sebeb olabilir.

Şu halde müslüman, beden ve ruh temizliği merkezi olan banyoya küçük atdestini yapmaz ve yapmamlidır. Küçük abdestini yapmayan bir kişi, büyük abdestini hiç yapmaz ve yapmamalıdır.

Bu izahım yapmaya çalışdığımız hadîsi şerifden anlaşılan diğer bir hususda, büyük ve küçük aödestin bozulduğu tuvâletde gusul yapmamak lâzımdır. Şayet çeşidli nedenlerle helâde gusul yapılırsa, her hanki bir zarar ve ves'vese gelebilir.

Netekim hayatımızda ves'vese hastalığına tutulub, saatlerce abdestini alıb bitirerniyen, elbisesine bir su sıçrayınca hemen her tarafını yıkamaya kalkan, yola çıkdığı zaman ileri geri gidiS gelerek yoluna doğru gidemiyen ve bunlara benzer ves'vese ve vehimlere kapılanlara rast gelmişizdir. .Bu hallerin ne zaman ve nasıl olduğunu sorduğumuzda, «falan zaman tuvâletde gusul yapdıkdan sonra bende bu hal görülmeye başladı» diyenler olmuştur.

Hulasa-i kelam, gusul yapılacak mekanın necis olmamasına, helada olmayıb mesture yerlerde yapılmasına dikkat edib, gusul yapılan yerlere idrar akıtmakdan kaçınmak lâzımdır.

Banyoların içine asrî tuvalet yaparak, orada defi hacette bulunmak-da yasaklanan ve kötü olan amellerdendir.

Tercümesi:

354 - (21) Abdullah bin sercis (R.A) mervîdlr, dedi: Resûlüllah (5.A.V) buyurdu:

«Sizin biriniz her hanki bir deiiğe (zarar verici bir hayvan

çıkabileceğinden) idrar akıtmasın.» (Hadîsi, Ebû Dâvud ve Nesâî rivayet etmiştir.) [99]

İzahat

Râvî Abdullah bin sercis (R.A), beni mahzun veya müzem kabilesine mensub bir sahabedir. Medînei münevverede sakin olmuş, sonra Basraya nakli mekan edib orada ikâmet etmiştir.

Resûlüilah (S.A.V) den onyedi (17) hadisi şerif rivayet etmiştir. Vefatı hakkında bir malumat bulunamamıştır. Allah ondan razî olsun.

Hadîsi şerifde beyan edildiği üzere, yerde ve duvarda olan her hanki bir deliğe akıtmamak gerektiği emir buyurulmaktadır.

Bu hadîsi şerifin şerhlerinde şu hükümler yazılmıştır :

«Her hanki bir deliğe akıtmakdan kaçınmanın sebebi, çok zaman Öyle delikde yılan, çiğen, cinnîlerden bir varlık ve başka zarar ve eza verecek her hanki bir canlının olabileceği veya o idrardan müteezzî oîub helak olacak küçüK canlılarda olabilir.

— Bu delik ve çukurlardan kazayı hacet için (Hela olarak) kazılmış delik ve çukurlar müstesnadır. Hela çukurlarına akıtılmasmda hiç bir sakınca yoktur.»

Tîbî merhum dediki:

«Muhâkkakki her delik, eza verici ve zehirli hayvanların bulunabileceği yerdir. Binâenaleyh henüz deliğe idrar girib o hayvana dokunmadan hemen çıkıb idrar akıdan kimseye bir zarar yapabilir.»

Denümiştirki : «idrar akıtılan delikde, cinnîden bir varlık oîub akı-dana bir kötülüğünden korkulur.»

Bir hâdisede naklolunduğuna göre ;

«Hazrec kabilesinden saad bin ubbâde (R.A) ı, cinnîler öldürmüştür. Zira Saad bin ubbâde (R.A), yerdeki bir deliğe idrarını akıtmıştır.

— Fıkıh kitablarmda rivayet olunduğuna göre; delikden ş,u söz işitilmiştir:

«Biz, hazret kabilesinin efendisi saad bin ubbâdeyi öldürdük. Ona bir ok attık ki, hiç şaşmadı doğru kalbinden vurduk.»[100]

Naklettiğimiz bu hâdise ve hükümler gereğince, hadîsi nebevide yasaklanan, yerde ve duvarda bulunan her hanki bir deliğe akitmak-dan kaçınılması lâzımdır.

Şayet dikkat etmeyib her hanki bir deliğe idrar akıdan olursa, kendisine bir zarar isabet ettiğinde başkalarını kötülemeye gitmemelidir. Bütün kötülük kendindendir. Binâenaleyh kendini levm edib kötüle-melidir.

Tercümesi:

355 - (22) Muaz {R.A) den mervîdir, dedi:

ResûlüIIah (SAM) buyurdu:

«iânet edilen üç yerden kaçınınız (o üç mahel) : su menbâlarma (pınar, ırmak ve göl gibilere), yolun ortasına ve gölgeye akıtmaktır.» (Hadîsi, Ebû Dâvud ve ibni Mâce rivayet etmiştir.) [101]

İzahat

Hadîsi şerifde, insanların ve diğer varlıkların lanet ve bedduasını gerektiren üç adet kötü amelden kaçınmayı tavsiye etmektedir. Aynı zamanda o üç mahallin isimleri, teker teker zikredilmiştir. Bizde bir kaç cümle ile açıklamaya çalışalım.

a) «Su menbâlanna (Pınar, ırmak ve göl gibilere), akıtmak laneti gerektirdiğinden kaçınınız,» buyurulmuştur.

Suyun menbâlanna akıdıldığmda, o sudan abdest alacak, içecek, gusledecek, yemek pişirecek ve çamaşır yıkayacak kimselerin,, bu güzel amellerine engel olacağından, bu sudan faycla'anmruyati vo pisliklerin kokusundan rahatsız olan her insan, o akıdan kimseye iânet eder.

b) «yolun ortasına (veya yol üzerine) akitmakda lânetlenmeyi gerektirdiğinden, oraya akitmakdanda kaçınınız.» buyurulmuştur.

Yolun ortası veya yolun üzerine hatta yolun hemen kenarına büyük abdestini yapan kimse, yoldan gidenlerin ayaklarına bulaşacağından veya her hanki bir vasıta ve emsalinin teker ve ayağına, bulaşıb in-

sanların üstüne sıçrayacağından ve o pisliklerin kokusundan orada:

geçenlerin ezalanıb rahatsız olacağından, yol üzerine kazayı hacet yaj makdan kaçınmak lâzımdır.

Hatta yol üzerinde defi hacet yapan kimsenin üzerine yolcuları] uğrayıb avret yerini göreceklerinden, yolun üzerine ve hemen yol kene rina defi hacette bulunmak çok kötü bir ameldir ve insanların lanetin gerektirir. İşte bu gibi kötü hallerin görülmemesi ve insanların beddu alarmı almamak için, yol üzerine ve yolun hemen kenarına defi hc cette bulunmakdan bazer etmek gerekir. Peygamber efendimizin tavsi yesine sarılmanın yolunda, böyle olmaktır.

c) «Gölgeye akıtmak da laneti gerektirir.»

Ağaç, ev, duvar, taş ve ot gibi şeylerin gölgesine akıtmakdan d< kaçınmak peygamber sallallâhü aleyhi vesellern efendimizin tavsiye sine tabî olmanın ve gerçek ürnmetliğin icabıdır.

Zira her gölgeye insanlar, vanb oturmak ve istirahat etmek ihti yacmdadırlar. Binaenaleyh insanların faydalanacağı gölgeye varıl pislemek, bir ezadır. Eza ise, hiç bir surette ve hiç bir kimseye yapma] caiz değildir.

Şayet insanların menfeatlanacağı bir gölgeye akıdıb pisleyen olur sar oraya varan bütün insanların lanetini kazanır.

İşte bu sebebden dolayı, Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellerr efendimiz, böyle lânetlenmeyi gerektiren gölgelere pislemekten kaçı nıl'masını emir buyurmuştur.

Tercümesi:

356 - (23) EbûSaid (R.A) den mervîdir, dedi: ResûlüIIah (S.A.V) buyurdu :

«İki adam avret yerlerini açıp konuşduklan halde helada defi hacette bulunurlarsa, elbet Allânü teâla onların bu hâline gazab eder.» (Hadîsi, Ahmed, Ebû Dâvud ve İbni Mâce rivayet etmiştir.} [102]

İzahat

Râvî Ebû Saîd (R.A), hakkında bir nebze malumat, birinci cildde geçmiştir.

Hadîsi şerifde beyan edilen hüküm, çok ve çok dikkat edib düşünülmeyi gerektiren hususları muhtevidir.

Kırda, bağda, bahçede, evde ve emsali yerlerde iki kişi tuvalete girer veya defi hacete otururlar iken veya oturdukdan sonra avret yerlerini açıp bir birlerinin avret yerlerini görürler ve defi hacet ânında konuşurlarsa, o kimselere, Allâhü teâla gazab edeceği beyan edilmektedir. Bu hadîsi, şeriflerde şu hal ve amellere işaret vardır :

a) Müslümanların, helada veya başka yerlerde defi hacet esnasında başkalarına avret yerlerini göstermemeleri lâzımdır. Çünkü ilâhî gazabı mûcibdir.

Ancak kendi elleri çolak olur veya bir arızadan dolayı elleri ile bir şeye dokunamaz ve taharet yapamaz halde olanlar, zarurete binâen kendi yakınlarından, kocası ve karısı veya cariyesi, istinca yapdırmak için bakıb taharet yapdırabilir. Kadınlar, kadınların avret mahallerini temizlemleride bu minval üzeredir.

Hulasa-i kelam, dokturiuk, ebelik, ameliyat, kırık sarma ve bunların gibi zarurî haller müstesna, yapancı kimselerden avret mahallini sakınmak ve başkalarını avret yerlerine bakmakdan kaçınmak lâzımdır. Aksi takdirde cenâbu hakkın gazabı ilâhîsine müstehak olunur.

b) Hadîsi şerifde diğer bir hükümde şöyledir : «Helada defi hacet yaparken konuşan kimseye, Allahü teâla gazab eder.»

Helâde defi hacette bulunan kimseler, konuşmadan ve bir sual sorana öksürme gibi hallerle cevab verib sözle ny-ikâbelede bulunmak-dan kaçınmaları lâzımdır.

Hal böyle iken helaye girib konuşanlar, helânm duvar ve kapılarına yazılar yazıb meşkul olanlar, ilâhi gazaba müstehak olan âdî insanlardır. Helada fazla oturmanın, basur hastalığına sebeb olduğu fıkıh ve ahlak kitablarında yazılmıştır.

Tercümesi:

357- (24) Zeyd bin Erkam (R.A) den mervîdir, dedi: «Şüphesiz şu kenif pisliğin biriktiği yer olan (hela, yüz numara, tuvalet, cin ve şeytanların) hazır bekledikleri yerdir.

— Binâenaleyh sizin biriniz, helâyc geldiği vakit; Eûzü billahi mi-nelhubusi velhabâisi = Cin ve şeytanların şerrinden Allâha sığınırım, desin.» (Hadîsi, Ebû Dâvud ve ibni Mâce rivayet etmiştir.) [103]

İzahat

Râvî Zeyd bin Erkam (R.A), Ensarı kiramdan medîne-i münevvere-li bir sahabedir. Künyesi, Ebû Amr dir. Bir kavilde de, Ebû Âmirdir. Yetim iken Abdullah bin Revana (R.A) hazretlerinin evinde onun terbiyesinde yetişmiştir. Abdullah bin Revana (R.A) ile beraber «Mûte» Muharebesine iştirak etmiştir.

Hz. Zeyd bin Erkam, Hz. Ali (R.A)m ashab ve askerlerindendir. Sıffîyn muharebesinde beraber bulunmuş ve küfede sakin olmuştur.

Yaş itibarı ile küçük olduğundan «uhud» muharebesinde hazır bu-* lunamamıştır, Ondan sonraki muhâreblerln on yedi (17) sinde Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizle beraber bulunmuş-tuc.

Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizden yetmiş (70) hadis rivayet etmiştir.

Râvî Zeyd bin Erkam (R.A), öyle bir zatı muhteremdirki, Hz. Hü-seyn (R.A) m mübarek başı bir leğen içinde ubeydullah bin Ziyad isimli zâlimin önüne konduğunda elinde bulunan bir değnek ile o ahlaksız kimse, mezkûr mübarek başa dürtmeğe başladığında : Hz. Zeyd bin Erkanı (R.A);

«Değneğini çek, vallahilazîm senin değnek dürtdüğün yerlerden Resûlüllâh sallallâhü aleyhi vesellem-in mübarek dudaklarım dokun-durub öpdüğiifnü gönnüşümdtir.» diyerek ağlamıştır.

B.u zatın sözüne karşı, zâlimin cevabı ve daha başka hayatı ile ilgili haberler, siyer kitablarında mezkûrdur. [104]

Vefatı, Hicretin altmış sekiz veya yetmiş sekiz târihinde seksenbeş (85) yaşında küfede vuku bulmuştur. Allah ondan razî olsun.

Hadîsi şerifde, helâye veya her hanki bir yere kazayı hacet için gelindiğinde, orada avret yerin açık olması ve cenabu hakkın zikrinin

yapılmaması olan bir durum olduğundan, cin ve şeytanlarında hazır olmasıyle her hanki bir zarar ve tehlikeden korunmak için, mezkur duayı okuyarak helaya girmek gerektiği beyan buyurulmuştur.

Her müslüman, bu uyarıcı mühim tavsiyeye dikkat edib, helâye gireceği zaman, bu duayı mutlaka okumalıdır. Şayet duayı okumadan girer ve hlâda bir kötülükle karşılaşırsa, kendini itham etmelidir.

Arabcada bir ibarede şöyle beyan edilmiştir :

«Elcezâü, min cinsil amel = ceza, amelin cinsindendir.»

Tercümesi:

358 - (25) Ali (R.A) den mervîdir,dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Âdem oğlunun avret yerleri ile cinnîlerin gözleri arasında perde, onlardan (Adem oğullarından) birisi helâye girdiği vakit; «Bismillah» demesidir.»

(Had'si, Tirmizî rivayet etmiştir ve Tirmizî dedi : Bu hadis, garib-dır ve isnadı kavi değildir.)

(Not : Bu hadîsi şerif deki hüküm ile yukardaki hadîsi şerifin hükmünü cem etmek, sünnet yoludur. Binâenaleyh helâye girecek kimse, «Bismillahi, AHâhiimme innî Eûzü bike minelhubusi velhabâisi veya Bismillahi, Eûzü billahi minelhubusi velhabâisi» duasını okumalıdır.)

Tercümesi:

359 - (26) Âişe (R.A) den mervîdir, dedi :

Nebiyyl muhterem sallallâhü aleyhi vesellem heladan çıkdığı vakit derdi: «Ğufrâneke — senin afvine sığınırım.»

(Hadisi, Tirmizî, İbni Mâce ve Dârimî rivayet etmiştir.) [105]

İzahat

Hz. Âişe (R.A) in beyan etiği bu haberde de, Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin helâden çıkdığı vakit, afvi ilâhiyeye sığınarak dua yapdığı beyan buyurulmuştur. Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin böyle duada bulunmasının sebebi, şöyle îzah edilmiştir:

h) Beşerîn kuvvet ve gayreti, yemiş ve içmiş olduğu nimetlerin bedene faydalanmasını yaratan ve bedenden dışarıya çıkması gerekenlerini yaratıtğı ifrazat yollarından çıkaran ve vücuda rahatlığı veren kudret ve alamei sahibi Alâhü tealaya şükretmek için, bu duada bulunmuştur.

Kazayı haceti rahatlıkla def edib rahata erişmek, elbetde en büyük ve sıkıntılı nimete nail oîmakdır. Çünki ilâhi san'atın tecellîsi olan, bağarsak ve idrar yollan gibi hazım ve îfrazat yollan arızalanıb bir engel olmadan rahata kavuşmak, şükredil) halikı zülcelâla sığınılacak bir nimettir.

İşte saymakla bitmeyecek kadar ifrazat nimetini lütfeden mevlayı müteala, sevgili peygamber efendimiz, «Ğufrâneke — senin, afvi mağfiretine sığınırım» diyerek dua ve niyazda bulunuyor.

Diğer bir rivayet de, Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem heladan çıkdığmda şu duayı okumuştur :

«El hamdüliHâhİ ellezî ezhebe annî el ezâ ve âfânî - Hamdü sena o Allâha mahsusdurki, benden ezayı giderdi ve bana afiyet verdi.» Daha başka rivayetlerde, vârid olmuştur.

Tercümesi:

360- (27) EbîHureyre(R.A) den mervîdir, dedi: «Nebİyyi Muhterem sallallâhü aleyhi vesellem helâye geldiği vakit, bende içinde su dolu hir bakır veya taşdan tesri ile deriden yapıl-

mış küçük bir çanakla gelirdim. Resûlüllah (SAV) istinca eder sonra elini yer üzerine meshederdi. Sonra başka bir çanakla gelirdim onum» da abdest alırdı.»

(Haberi, Ebû Dâvud rivayet etmiştir. Dârimî ve Nesâî de bu mân* da rivayet etmişlerdir.)

(Not: Haberde, Resulü ekrem efendimizin, evvela bir su kabındaki su ile abdest alması, taharet yapılan su kabı ve orada kalan su ile taharet caiz olmaz

manasına olmayib, belki taharet yapılan kabdaki suyun az kalıb, abdest almaya yetmiyeceğinden, diğer kabdaki su iip abdest aldığı, beyan edilmiştir.)

Tercümesi:

361 - (28) Hakimdin Süfyan(R.A) den mervîdir, dedi: «Nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellem bevl edib akıttığı vakit, taharet edib fercine su serperdi.» (Haberi, Ebû Dâvud ve Nesâî rivyet etmiştir.) [106]

İzahat

Râvî Hakîm bin süfyan (R.A) sekafı kabilesine mensub bir sahabedir. Kendisinden süfyâni sevrî gibi pek çok zevat hadis rivayet edib öğrenmiştir. [107]

Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin idrarını akitdik-dan sonra taharet edib fercine su serpmesi; az bir su serperek eteğini, veya donunu veya gömleğini ısladırdıki, abdest aldıkdan sonra eteğinde bir ıslaklık hissi, acaba bir idrar damlası falanını vesvesesini giderme yolunu ümmete tâlim etmek içindir.

İbni melek merhum gibi âlimlerde, aynı hüküm ve beyanları yazmışlardır.

Tercümesi:

362 - (29) Ümeyme binti Rukayka (R.A) den mervidir, dedi :

«Nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellem için karyolasının altında uzun hurma ağacından yapılmış Wr kab (tas, tabak) bulunur du, geceleyin o kaba idrar akidirdı.» (Haberi, Ebû Dâvud ve Nesâi rivayet etmiştir.) [108]

İzahat

Râvî Ümeyme binti Rukayka f R.A) ,peyğamber sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin annesi tarafından teyzesi olub, mekke-i mükerre-meden medîne-i münevvereye hicret eden kadın sahabelerdendir.

Uzun müddet yaşayan kadın sahabelerden olmakla, Hz. Hasan (R.A) m hilâfeti zamanında bulunmuş, onun hilâfetinden sonra Samı şerif hâkimi tarafından Şama nakli mekan edilmiş ve orada kendisine tahsis edilen bir evde ikâmet etmiştir. [109]

Hz. Ümeyme (R.A) in validesi «Rukayka» hanim efendi ise, peygamber sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin küçüklüğü zamanında rüyayı görüb Abd^muttalibin efendimizle istiska = yağmur duasına çıkmasına sebeb olan kadındır. O duanın semeresi gönülünce, bu hanım efendinin söylediği 113un kasidesi siyer kirablarmda mezkûr dür. Allah hepsinden razî olsun.

Yukarda fîLi Resulü beyan eden haberde şu hususlara işaret vardır :

a) Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz bir karyola ve emsaline yattığına göre, ümmetinden her hanki bir kimseninde kar yoi-a, dîvan ve emsallarma yattığında zühdü takvasına halel gelmez ve böyle yerlerde yatanlar, ayıblanamaz. Zira Önderimiz ve mürşidimizin yapdığı şeyi işlemek en iyi ve en güzel ameldir.

Fakat Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vestellem efendimiz, sâde hasır üzerine oturub yattiklarıda çok olmuştur. Bu sünnetini işlemek de en güzel sünnetlerden olduğu unutulmamalıdır.

b) Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin, geceleyin idrarını akıtması için karyola ve sedirin altına ağaçdan yapılmış bir kabı bulundurmasıda, ümmeti için bir numunedir. Ve dînin, kolaylık hükümlerinden birisidir.

O idrar akıdacağı kabın bulundurunmasmdaki sebeb, nefsine zorluk ve meşekkati yüklenmeyib acımak, ümmetine böyle amel etmenin cevazını bildirmek ve geceleyin tuvalete gitmekaen korkanlara kolay-

lık olması için bu ameli işlemiş olduğu beyan edilmektedir. Aynı zamanda uykudan uyanan kimselerin, tuvalete girerken Allaha sığınma duasmida gaflet edebilecekleride zikredilmiştir.

Birde helalar, daima cin ve şeytanların bulundukları ve bulunabilecekleri yerlerdir. Geceleyin ise, oralarda daha çok bulunabileceklerinden, her hanki bir zarar ve serlerine uğramamak için, sedirinin altına koyduğu lazımlığa idrarını def ediyor.

Yatak odasında bulundurulan lâzımlık kabr boş olub necaset içinde vâr iken

odanın içinde bulundurulmaması lâzımdır. Hatta yatak odasında idrar akıtmak için bir çukur ve leğen gibi şeylerin bulunması hâlinde onların içinde idrarın durması ve o idrarla oda da dururken yatmak doğru değildir. Her hanki bir kötülük olabilir. Bu takdirde öyle pisliklerin odada bulundurulmasından son derece kaçınılması lâzımdır. Zira böyle odalara rahmet melekleri girmez, cin ve şeytanların uğrak merkezi olur.

Bir hadîsi nebevide şöyle Duyurulmuştur :

«Bir tasm (keza tabak ve kabın) içinde idrar var iken, odada bırakılmasın. Zıra melekler bir edada, içinde idrar olan bir kab var iken o odaya kat'iyyen girmez (ler). Ve hamam yapıb yıkandığı yere asla idrarını akıtma.» (Akkirmanî, 51)

c) Beyan edilen haberde, Resulü ekrem efendimizin geceleyin idrarını akıtma ihtiyacını duyduğu belirtilmektedir. Büyük abdest zik-rediîmemiştir.

Şu halde müminlerde de, geceleyin idrar akıtma ihtiyacı görülürse, hem böyle bir lâzımlığa odasında akıdabilirler ve nemde «bende geceleyin idrar akıtmak ihtiyacı oluyor» diyerek telâşa düşmemeleri veya hastalık gibi bir hâlin olduğu vehmine kapilmamalan. lâzımdır.

d) Tuvalet ve helaları dışarda olan müslümanlar için sevgili pey-ğamter efendimizin bu amelini işlemleri çok yerinde bir sünnettir. Zira p&celeyitı içeiisi sıcak veya ılık olur. Yatakdan kalkıldığında terli olunabilir ve yatak elbisesiyle dışarıya çıkmakla üşüyüb hastalığa tutulma hâli olabilir. Aynı zamanda dişardaki tuvâleîde, cin, şeytan ve insanların zararlarına mâruz kalınabilir. Çünkü, «Su uyur, düşman uyumaz» denilmiştir.

Fakat helalar, ekseri yeni yapılan evlerde olduğu gibi, evlerin dâhilinde olursa, yukaida sayılan tehlikelerin bir çoğu olamayabileceğin-den, helalara çıkıb akıtmakta beis yoktur. Yinede geceleyin helaya çık-makdan korkanlar, yatak odalarına veya münasib bir odaya idrarını akıdacakları lâzımlık kablarmı, korlar, lüzum ettiğinde akıdırlar.

Tercümesi:

363 - (30) Ömer (R.A) den mervîdir, dedi:

«Nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellem ben ayakda akidıı olduğum halde beni gördü, hemen buyurdu :

«Ey Ömer! Ayakda akıtma»

— Ondan sonra bir daha ayakda akıtmadım.» (Hadîsi, Tirmizî ve ibni mâce rivayet etmiştir. Şeyh imamı muh yissünne rahimehüllah : Mutlaka şahindir,

dedi;) [110]

İzahat

Resulü ekrem (S.A.V) efendimiz, ayakda idrarını akıdan Hazret Ömeri görünce, «Ey Ömer! Ayakda akıtma.» buyuruyor.

Ayakda idrar akıtmayı nehyetmenin sebebleri şöyle sıralanmıştır :

a) Ayakda idrar akidirken, insanlar, o kimsenin avret yerini gö rebilirler. Avret yerin açılıp başkalarının görmemeleri için, ayakda id rarın akıdılması yasaklanmıştır.

b) Bir de ayakda idrarını akıdan kimse, rüzgarın esmesinden, yerin sert olmasından ve belki kendisinin her hanki bir dikkatsizliğinden idrarın gerisin geri dönüb üzerine sıçramasından emin olamaz. Akıl dığı idrarı ile üstünü necisleyebilir.

Bu sebebler gibi zarar ve fenalıklardan dolayı ayak üstü idrar akıt mak yasaklanmıştır. Fıkıh kitablarında da, «mazeretsiz'ayakda idrai akıtmak, kerahaî» denilmiştir. Fakat bu kerâhatlık hakkında ihtilal edilmiştir. Bâzı fakihler, kerâhatı tenzihiye, demişlerdir. Diğer bâzıları-da, kerâhatı tahrîmiye olduğunu beyan etmişlerdir.

İbni Mes'ud (R.A) da demiştirki:

«Ayak üzeri idrar akıtmak, cefâ ve ezadandır.»[111]

Yâni, mazeretsiz ayak üzeri dikilerek idrar akıtmak, dîne ve edebe aykırı bir davranış olmakla, başkalarından avret mahallini sakınmak sıkıntısı ile, insanların lanet ve kötülemesine mâruz kalmak ve idrarın sıçrantısı gibi ezalar olacağından eza ve cefadır.

Binâenaleyh imkan dâhilinde ayak üstü dikilerek idrar akıtmaktan kaçınmak lâzımdır.

Tercümesi -,

364 - (3?) Huzeyfe (R.A) den mervîdir, dedi: «Nebiyyi muhterem

sallâllâhii aleyhi vesellem bîr kavmin çöplüğüne (küllük veya mezbeleliğine) geldi, ayakda idrarım akıttı.»

(Haberi, Buhârî ve Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir. Denildiki: Resûlüllahm burada ayakda akıdışı, mazeretten içindir.) [112]

İzahat

Bir üstde geçen hadîsi şerifde, Resulü ekrem salîallâhü aleyhi vesellem efendimiz, Hz. Ömeri ayakda idrarı akıtmakdan nem/ediyor. Bu haberde ise, kendisinin bir çöplüğe, küllüğe ve bunlara benzer bir mezbeleliğe ayakda akıttığı nakllediliyor. Haberin naklinden sonra Resû-lüllati (S.A.V) in idrarını ayakda akıtması, bir zaruretten için olduğu beyan ediliyor.

Bu zaruret ve mazeret, Allâhü âlem ya Resulü ekrem salîallâhü aleyhi vesellem idrarım akıdacak başka bir yer bulamadı veya bedeninin ve ayağının her hangi bir yerinde pturub akıtmasına manî bir hal olduğu için oraya oturmadan ayakda idrarını akıtmıştır. O süprüntü olan yer cok pislik halinde olub oturulamadığı gibi, yüksek ve yokuş bir şekilde olabilir. Bu takdirdede oturarak akıtmak, çok güçdür.

Her ne şekil ve surette olursa olsun, zarurî hal ve mekanlarda İdrarı oturarak aktımanın cevazı beyan edilmiş oluyor.

tmam-ı Gazali merhumun ihyasında şöyle nakledilmiştir :

«Kırk (40) kadar tabib (doktor) icma edib karara varmışlardirki; elbette ayakta çamur haldeki bir mezbeleliğe idrar akıtmak, yermiş türlü derde devadır.»

Resulü ekrem efendimizin, mezbelelik yere ayakda akıtmasındaki hikmetlerinden biriside, bu cümlelerde mündemicdir.

Yukardaki naklettiğimiz hükümler, çeşitli zaruret ve mezâretlere binâendir. Yoksa mâzertin dışında efendimiz ve önderimiz, daima oturduğu halde idrarını akıtmıştır. [113]

Helanın Âdabları İle İlgilî Üçüncü Fasıl

Tercümesi:

365 - (32) Aişe (R.A) denmervîdir, dedi:

«Kim size, nebiyyi muhterem salîallâhü aleyhî vesellem ayakda akıdiyordu, derse, o kimseyi tasdik etmeyiniz. O ancak oturduğu halde idrarım akıdırdı.» (Haberi, Ahmed, Tirmizî ve Nesâî rivayet etmiştir.)

Tercümesi:

366 - (33) Zeyd Bin Harise (R.A) den mervîdir.

Nebiyyi muhterem Salîallâhü aleyhi vesellemden rivayet olunmuştur. Muhakkak Cebrail (Aleyhisselâm) kendisine vahyolunan ile Hk defa ona (nebiyyi muhtereme) geldi, ona abdesti ve namazı tâlim etti. Her ne zaman abdestden fariğ olduğunda, sudan bir avuç alır eteğine serperdi.» (Haberi, Ahmet ve Dâre kudnî rivayet etmiştir.) [114]

İzahat

Râvî zeyd bin Harise (R.A), Kur'anı Kerimde «Ahzab sûresinde» ismi zikredilen Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellemin kölelerinden birisi bîr sahâbedirki, Ebu üsâme ile künyelenmişdir. Yâni Hz. Üsâme-ninZeyd (R.A),babasıdır.

Mensub olduğu kabile, Tebuk-un kuzey taTafi olan Şam yakınlarında «Devmetüîcendel» denilen yerdeki kelb aşiretinden ve kuzaa soyundan olduğu yazılıdır.

Câhiliyyet devrinde esir düşerek Hakim bin Hazam onu kendi h-a-. lası olan Hz. Hatîcetelkubra (R.A) için satm almış ve Hz. Hatice (R.A) da Hz. Zeyd (R.A) ı, nebiyyi ekrem sallallâhü aleyhi veselleme hibe edib bağışlâmişdı.

Hz. Zeyd (R.A) in pederi Hârisetüikelbî bir müddet evlad hasretini çekip ağladıkdan sonra Resulü ekrem efendimizin yanında olduğunu haber alıyor.

Hemen oğlu ile görüşmek üzere Mekke-i Mükerremeye geliyor. Hâne-i saadet de evladı ile buluşuyor.

Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem Hz. Zeydİ, pederi ile gitmek veya kendi yanlarında kalmak hususunda muhayyar kılıyor. Fakat Hz. Zeyd, «Ya Resûlellah! Sizin üzerinize kimseyi tercih edemem» deyib, Rasûlû ekrem efendimizin yanında kalıyor. Mübarek Peygamber efendimizde onu evladı mâneviyye olarak yanında bırakmıştır.

Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimize ilk evvel îman edenlerdendir.

Buharı Şerifde Berrâ bin âzib (R.A) in rivâyetiyle sabit olan bir hadîsi şerifde Resulü ekrem efendimizin Hz. Zeyde, şu hitabı menkuldür :

«Sen, bizim biraderimiz ve âzadlimizsın.»

Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz, Hz. Zeydİ süvari müfrezelerinin üzerine emir olarak tâyin ederdi.

En büyük emirlik vazifesi, «Mûte» muharebesine gönderilen askerlerin başlarına reis olarak tâyin edilmesidir. Zira o askerlerin içinde Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve Hz.İEbû Ubeyde gibi ashabın pek çok necib kişileri Hz. Zcydin sancağı altında bulunmuşlardır ve Hz. Zeyd, o muharebede şehid olmuştur.

Bu sebebden Resulü ekrem (S.A.V) Risâletinin son günlerinde Şam tarafına gönderilmek üzere tertib edib hazırlanan askerî birliğin başına Hz. Zeydin oğlu Üsâme (R.A) ı tâyin buyurub şu hitabede :

«Babayın şehid olduğu yere git ve düşmanları atlara çiğnet.» bulunmuştur. .

Bu ordu hareket etmeden Resûlüllah (S.A.V) in irtihalı vuku bulmuştur. Aynı orduyu komutanı Hz. Üsâme ile beraber Hz. Ebû Bekir, sevk edib göndermiştir.

Hz. Zeyd (R.A), Resulü ekrem (S.A.V) tarafından sekiz (8) defa askerî komutan tayin edildiği yazılmaktadır.

Hz. Zeyd <R.A), Peygamber (S.A.V) efendimizin âzadlısı ve evladı mâneviyyesi olmakla, câhiliyyet devrinde evlâtlıkları, öz evlad mesabesinde tutarlardı. Halbuki o hüküm ve anlayış yanhşdı. B,\ı hükmün yanlışlığını ve gerçek hakîkatm aydınlatılması için, cenahu hak çeşitli ayeti kerimelerde hükümler beyan etmiştir.

Bu cümleden biriside Hz. Zeyd (R.A)-m, hanımı Hz. Zeynebi boşa-dıkdan sonra Resulünün nikahlayıb aile edinmesini beyan buyurması-dırki, Ahzab sûresinin 36-38 ayetlerinde gayet açık bir şekilde beyan buyurulmuştur. Ayni âyetlerde Hz. Zeyd bin Harise (R.A) m ismi, zikredilmiştir.

Bu mes'elenin açıklayıcı hükümlerini Öğrenmek isteyenler, mezkûr sûrenin âyoflerlnin tercüme ve tefsirlerine muracat etmelidirler.

Hz. Alşe (R.A), Zeyd bin Harise (R.A) hakkında sitayişlerinde : «Resûlüllah (S.A.V), bir tarafa Zeyd bin Harise ile bir askeri birlik ^ göndermeklerinde mutlaka Zeydi o müfrezeye komutan olarak tayin buyururlardı. Eğer Zeyd (R.A), kendilerinden sonraya kalmış olaydı, onu kendine istihlaf (hâlife tâyin) ederdi.» demişlerdir.

Hz. Zeyd, Mûte muharebesine memuriyetleri ânmda Resûlüllah <S A.V)

«Eğer Zeyd, üldüriilürse, Askerin emîrt câfer bin Ebî tâlibdir. O da öldürülürse, Abdullah bin Revâhadır. O da öldürülür ve şehid olursa, müslümanlar, kendi aralannda birini intilıab etsinler.» diyerek gönderiyor.

Hz. Zeyd (R.A), beyaz tenli ve kırmızı benizli imişler. Müslümanların üçüncüsü olduğu yazılmaktadır.

Vefatı, Mûte muharebesinde askerin emîri iken cemâdiyülûla ayında hicretin sekizinci senesinde, elli beş (55) yaşında vuku bulmuştur. Allah ondan razî olsun.

Haberde beyan edilen hüküm, Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem, abdesti aldıkdan sonra avucuna suyu alıb fercine serbdiği husus, şârihlerce; ya hakîkaten eteğinin altından suyu serbmiştir veya fercinin (zekerinin) hizasına doğru su serpmiştir.

Denilmiştirki : Belkide Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem ümmetine vesveseyi def etmeyi veya bevlin kesilmesini sağlamayı tâlim için işlemiştir. Zira soğuk suya serpmekle idrarının gelmesine manî olunmuş olur. Artık soğuk su serpildikten sonra fere ve zekerden bir daha bir şey o an için inmez.

Zahir olan ise, suyun eteğe serpilmesi, susuz olarak istinca edib taharet yapan kimseye mahsustur.[115]

Tercümesi:

367 - (34) EbîHureyre (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Bana Cibril geldi ve dedi : Ey Muhammedi Abdest aldığında (eteğine) mutlaka su serp.»

(Hadîsi, Tirmizî rivayet etmiştjr. Tirmizi dedi : Bu hadis garibdir. Muhammed den - yânî, Buhârîden -işittim : Râvî Hasan bin ali el hâ-şimî «hadis, münker hadisdir» derdi.)

Tercümesi:

368 - (35) Aişe (R.A) den mervdir, dedi:

Resûlüllah (S.A.V) idrarını akıttı, hemen Ömer, Resûlüllahm arkasında içinde su dolu toprakdan yapılmış bir ibrik ile dikildi.

Bunun üzerine Resûlüllah (SAV) buyurdu : «Bu nedir? Ey Ömer!»

— Ömer (R.A) dedi: Sudur, sen onunla abdest alasın.

— Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Her zaman idrarımı akıttığımda abdest almakla emrolunmadim. Eğer işlemiş olsaydım, sünnet olurdu.»

(Hadîsi, Ebû Davut ve İbni Mâce rivayet etmiştir.)

(Not : Hadîsi nebevide, bu ümmet için kolaylık ve iyi'bir hükmün tâlimi vardır. Abdestini bozan ve kazayı hacette bulunan her hanki bir kimsenin, mutlaka abdest alması lâzım ve sünnet olmayıb, belki müstehab olan amelden olduğunu beyan etmektedir. Zira Resulü ek-rem efendimizin bâzan işleyib bâzan terk etmesi, o amelin müstehab-lığma işarettir. İşlendiğinde sevab vardır ve terk edildiğinde günah yoktur.)

Tercümesi:

369 - (36) Ebî Eyyûb, câbir ve Enes (R.A) den mervîdir, şu meal-daki âyet:

«Orada (mescidi kubada), günahlardan ve pisliklerden temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allahda böyle çok temizlenenleri sever.» (Tevbe sûresi, 108) nazil olunca, Resulü ekrem (SAV) buyurdu :

«Ey Ensar Cemaatı! Muhakkak Alâh (C.C.) temizlik hususunda sizi sena etti. Sizin temizliğiniz nedir?»

— Ensân kiram dediler:

«Namaz için abdest alınz, cünüplükden guslederiz ve su ile istinca yaparız.»

— Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«îşte bu sizin övülmenize sebebdir. Öyle ise, bu taharete devam ediniz.»Hadîsi, ibni Mâce rivayet etti.)

(Not : Bu hadîsi şerifin hükmü hakkında bir nebze malumat, bir az yukarda geçmiştir.)

Tercümesi:

370 - (37) Selman (R.A) denmervîdir,dedi:

«Müşriklerin bâzısı, onu (Selmanı) alaya alarak dedi : Muhakkak ben sizin sahibinizi (Nebinizi) kesinlikle görüyorum ki, size tuvalet âdabını dahî öğretiyor.

— Selman ben dedim :-Evet! Bize (helada) kibleye istikbâl etmememizi,

sağ elimizle istince (taharet) yapmamamızı ve istlnca edilen şeyde hayvan tersi ve kemik olmadığı halde üç taşdan azı ile iktifa etmememizi emir buyurdu.» (Haberi, müslim ve Ahmet rivayet etmiştir ve hadîsin lafzı, Ah-med bin hanbelindir.) [116]

İzahat

Râvî Hz. Selman (R.A) hakkında bir nebze malumat, yukarda geçmiştir.

Hazreti selamâmn haberinde şu hususlar beyan edilmiştir :

a) Müşriklerden bâzılarının, Resulü ekrem efendimizin ümmetine her şeyi öğrettiğini, hatta helada defi hacetin âdab ve usûlünü dahî öğrettiğini zikretmeleri şayanı dikkatır.

Zira islam ve hak düşmanları dahi, istemiyerek gerçeği îtiraf edib konuşuyor. Alay tarzı ilede olsa, hak yolcusu müslümanlar için ibret ve dikkat gereken bir hususdur.

Büyükler bir sözlerinde şöyle demişler : «Fazilet, düşmanların lehinde şehâdet ettiği kimsedir.»

Öyle ya hem müslümanlıkdan dem vurub, nemde islâmin ve önderimiz muhammed aleyhisselâmm eksik ve âmanlarım arayanlar olabiliyor. Elbet sevgili peygamberimizi, getirdiği, şer'i şerifin esası olan jcitab ve sünneti, tahkir eden, alaya ve eğlenceye alarak ayıklayan; müşrik, mürtet ve kâfir olur. Böyle şeyler, hak yolcusu müslümanlara, yakışmaz.

Bu hükümlerin geniş îzahî, «Mültekâ tercümesi» adlı eserimizin ikinci cildinin «Mürted Babı» başlığının altında zikredilmiştir .

b) Râvî Hz. Selman, cevabında Rasûlü ekrem sallalâhü aleyhi ve-sellem efendimizin def î hacet ânmda kıbleye istikbal etmememizi emretmiştir, diyerek beyanda bulunması ise, kâbe-i muazzamaya tazim ve hürmet gerektiğinden yasaklanmıştır.

Burada dikkat edilmesi gereken bir hususa işaret edelim. Hz. Selman, kıbleye istikbal ederek def'î haceti zikretmiştir. Defi hacet ânmda arkayı kıble tarafa dönmeyi zikretmemiştir.

Bu hu&usda yukarda her ikisini yasaklayan hadîsi nebeviler, îzah-Janyla

birlikte geçmiştir.

îtmiHacer (R.A) demiştirki:

«Keza kıble tarafa arkayıda dönerek akıtmakda aynı şekilde yasaklanmıştır. Burada Hz. Selmânın sâdece kıbleye teveccüh • ederek akıtmamayı emretme hususundaki zikri, ön tarafı Kıbleye doğru dönerek abdest bozmak, arka tarafı dönmekden daha kötü olduğu içindir.»

Veya zaruretler karşısında bina ve emsallanmn içinde arkayı kıble tarafa dönerek abdest bozmanın cevazından için, zikretmemiştir. Ne-tekim yukarda Resulü ekrem efendimizden böyle haber zikredilmiştir.

Evet Kıble tarafa yönelerek idrar ve büyük abdest definde bulunmak, arka tarafı dönerek defi hacette bulunmakdan daha kötü ve daha edeb dışıdır. Onun için fukaha ve âlimler, kıbleye yönelerek defi hacette bulunmak, eşeddi kerâhattır, arka tarafı kıbleye çevirerek defi hacette bulunmak ise, bir rivayette kerâhat, diğer bir rivayetde kerâhat değildir, demişlerdir.

c) İstihza ederek sualda bulunan bâzı müşriklere, Hz. Selman (R-A), ciddiyet ve kemal ile cevabında, Resulü ekrem efendimizin, sağ elleriyle istinca etmemelerini, taharetin üç taşdan aşağısı ile yapmamalarım ve taharetin hayvan tersi ve kemikle yapılmamasını emir bu-vurduğunu beyan etmiştir.

Tercümesi:

371 - (38) Abdurrahman bin Hasene (R.A) den mervîdir, dedi :

«Resûlüilah (S.A.V) in elinde deriden bir kalkan olduğu halde bizim yanımıza çıka geldi ve elindeki kalkanı perde olarak koydu, sonra oturdu, hemen ona doğru yönelerek perde arkasına idrarını akttı.

— Bunun üzerine (müşrik ve münafıklardan) bâzıları dedi :

— Şuna bakınız, kadın gibi (avret verini saklayarak) akıtıyor.

— İşte o anda Resûlüilah (S.A.V) O sözü işitti, hemen buyurdu : «Yazıklar olsun sana! Benî isfaîlin sahibine (arkadaşına) azabdan

isabet edene ilmin yetişmedimi?! Onlara (elbise ve emsaline) idrarın isabet etiği yeri makaslarla keserlerdi. Onların sahibi (arkadaş ve dostu) onur (elbiseden necis olanını kesmeyi) Onlara nehyetti. Bu se-bebden kabrinde azab olundu.» (Hadisi, Ebû Dâvud ve İbni Mâce rivayet etmiştir.)

372 - (39) Bu hadîsi, Nesâî aynı zaddan, oda Ehî Mûsa (R.A) den rivayet etmiştir. [117]

İzahat

Râvî Abdurrahman bin Hasene (R.A) şurahbîi bin Hasene (R.A) in kardeşidir. Hasene, annelerinin ismidir. Babalarının ismi, ihtilaflıdır. Falcat meşhur olan rivayet, babalarının ismi, Abdullah bin mutaadır.

Rasûlü ekrem sallalâhü aleyhi vesellemden muhtelif hadîsi ne-bevî rivayet eden ve muhacirlerden olan bir sahabedir. Rivayet ettikleri hadîsi nebevilerin en meşhurları, idrar akıtma hususunda rivayet etmiş olduğu yukardaki hadîsi şerifdir. Birde «Tehzîbüîtehzîb» adlı eserinde İbni Haceri Askalanî merhumun beyan ettiği üzere, «idrar sıçran-tısından kaçınmayana kabir azabının olacağını» beyan eden hadîsi şerifin râvisidir.

tzzuddin îbnül esir merhumun «Üsdülgâbe» adlı eserinde, Hz. Abdurrahman bin Hasene (R.A) m, Rasûlüllah (S.A.V) efendimizle bir muharebede bulunub kelerleri tencerede pişirerek yemeye çalışanlar hakkındaki kimselere, Resûlüilah (S.A.V) m tavsiyesini rivayet ettiği mezkûrdur.

Hz. Ahdurrahman bin hasene (R.A) m vefatı hususunda, bir bilgi bulunu]amamıştır. Allah ondan razî olsun.

Hadisi nebeviyi rivayet edenin ifadesinde ve hadfti şerifde şu hususlara işaret vardır:

a) Râvî Hz. Abdurrahman, Nebiyyi muhterem efendimizin elinde bir kalkan ile gelib yere koyarak perde edinib o kalkanı siper edinerek idrarını akıttığını beyan ediyor.

Bu hâlin biz müslümanlar için dikkat edilmesi gereken bir terbiye ve edeb usûlü olduğu muhakkakdır. İdrarını ve büyük abdestini akida-cak kimselerin, bilhassa insanların görme ihtimali olan yerlerde, duvar, ot, kum ve taş yığmı ve ağaçdan, tahta ve emsalinden bir siperin aşk asma geçip def 1 hacette bulunmaları lâzımdır.

b(Resule ekrem efendimizin, idrarını bir siper ve kalkan arkasında akıtmasını gören müşrik ve münafıklardan bâzılarının, bu hâli kadınlar gibi sakınarak akıtdığın söyleyib ayıbîadıkları ve eğlenceye aldıkları nakledilmiştir.

Günümüzde müslüman erkek ve kadınların, islamca yaşamaya çalışanlarını ayiblayanlarında, bu müşrik ve münafıkları taklid ettiklerini bilerek efendimizin şu söz ve davranışı ile mukabele etmelidirlor :

«Yazıklar olsun sanakü, Beni isrâilin sahibine (arkadaşına) azabdan isabet

edene ilmin yetişmedimi?, o idrârm isabet etiği yeri (elbisenin necis olan yerini) makaslarla keserlerdi...»

c) Resulü ekrem efendimizin beyanında olduğu üzere, Benî isrâ-ilde idrar gibi necisler elbiseye bulaşır necislerse, orayı kesib atarlardı, yıkamakla temizlenmezdi. Mutlaka o necis olan kısmının kesilmesi lâzımdı. Keza benî. isrâilde bir yere necis düşerse, o yeri kazıb oyarak temizlemek gerekirdi.

Bu zor ve müşkil amel, bu ümmeti muhammedden kaldırılmıştır Elbisenin necis olan yerini kesmeyib, yıkamakla temizlenmesi beyan edilmiştir. Bu mes'elererin bir az geniş îzahını, birinci cildin 267-263 sabitesinde okuyabilirsiniz.

d) Sevgili efendimiz, Beni İsrâilde idrarla necis ölen elbisenin kesilmesini, tebliğ ve îkazcı kimsenin vazifesini ihmal edib kesdirmedi-ğinden dolayı kabir azabına müstehak olub azablandığını buyurmakla-da, o güç ve zor amellerin meydana gelmemesi için, alsında «siz. Benî İsraillilerin idrar sıçrantısmdan ve avret yerlerini sakınmaları daha fazla gerekli iken, «bizim edebli amelimizi ayıblamanız çok acaibdir» demek istemektedir.

Evet Resulü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin, örnek amelini ayıblayanlar, küfür ve şirk bataklığında yüzen ve içi başka dışı başka olan sahte müslüman olan münafıklar, kendi kötülüklerini bırakıb, ıiûrıı nübüvvetten zuhur eden nurlu ameli ayıblamışlardır.

Bulunduğumuz asırdada; Karısı çıblak, zina, içki, kumat, faizcilik, rüşvet, yalan, iftira, kibir, gurur, riyakarlık, hasutlük, fesatlık, beyna-mazîik, aneya babaya isyan, büyüğe saygısızlık, küçüğe merhametsizlik, kıtal, cidal ve emsali kötülüklerin içinde yüzenler, islamı yaşamaya çalışan kendi hâlinde olub kimseye zararı tokunmayan ve belki islam ve hak yolunda ihlasla İslama ve müslümanlara hizmeti olan muhterem kişilere, çeşitli isnad ve iftiralarda bulunarak kötüleyenler olmuştur. Hâlâ olanlarda vardır.

İşte bu bal ve amellerin görülmesi, ilk insan Adem aleyhisselânı-dan bu güne kadar devam edib gelmiştir. Haksız ve zâlimler, İblis gibi amansız bir şekilde hak düşmanı olmuşlardır.

Tercümesi:

373- (40) Mervâit el Esfar (R.A) den mervldir, dedi: «İbni Ünıeri gördüm; binitini kıble tarafa durdurdu, sonra o binitine doğru akıdır halde oturdu.

— Hemen ben dedim : Ey Abdurrahmamn bahası! bu şekilde akıt-makdan nehyolunulmadmmı?

— Dedi: Belki böyle kıbleye karşı akıtmak sahrada nehyolunmuş-tur.

Şayet seninle kıble arasını bir şey setrediyor ise, bu takdirde beis yoktur..» (Haberi, Ebû Dâvud rivayet etmiştir.) [118]

İzahat

Râvî Mervan el Esfar (R.A), Hz. Aişe validemizin kölesidir. Künyesi, Ebû hâlif elbasrîdir. Mervan bin hakan, denilir.

Bu zat, sahabeden İbni Ömer, Ebî Hureyre, Enes, Ebî vâil, saasaa bin muaviye ve mesruk bin el ecdâ (Allah hepsinden râzî olsun) gibi sahabelerden hadîsi şerif rivayet etmiştir. Hadis ilminde îtimad edilen bir kimse olduğu yazılmıştır. Vefatı hakkında malumat edinilememiş-tir. Allah ondan râzî olsun.

Bu haberin hükmü, yukarda geçen Resûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin kazayı hacet ânında kıbleye ön ve arkayı dönmeyi yasaklayan emri ve kendisinin fîli ile sakıt olmuştur. Sahih olan, kıbleye Jıurmet ve tazim için, helada kıble tarafa ön ve arkayı dönerek defi haceti yapmamaktır. Binâenaleyh tuvalette kıbleye yönelerek akıtmak, mekruhdur. Yukarda geçtiği üzere, fetva olan mekruhdur.

Tercümesi:

374 - (41.) Enes (R.A) den mervîdir, dedi:

«Nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellem heladan çıkdığı vakit; Elhamdülillâhi ellezî ezhebe anilezâ ve aafânî = Benden eziyeti giderib bana afiyet veren Allâha hamd ederim, derdi.»

(Hadîsi, ibni mâce rivayet etmiştir.)

Tercümesi:

375- (42) İbniMes'ud(R.A) den mervîdir, dedi:

«Vaktaki nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellem-in yanına cinnîlerden Bir gurub teşrif etti, dedîlerki : yâ Resûlellâh! elbet senin ümmetin kemikle, yahut hayvan tersi ile veya kömür ile istinca (taharet) ederler; Halbuki Allâhü teâlâ onları bize rızık kılmıştır.

—;; Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V) bize bunlarla taharet yap-mayı

nehyetti.» (Haberi, Ebû Dâvud rivayet etmiştir.) (Not : Bu haberde beyan edilen hükümler hakkında gerekli malumat, yukarda geçmiştir.) [119]

(4) Misvak Babı Birinci Fasıl

376- (1) EbîHureyre(R.A) den mervîdir, dedi.:

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Eğer ümmetim üzerine zor olmasaydı, onlara yatsı namazını (gecenin yansına veya üçte birine} tehirini ve her namazın (abdesti) zamanında misvak kullanmayı emrederdim.» [120]

İzahat

«Misvak Banı» başlığındaki «Misvak» kelimesinin tarifi ile kullanılış şeklini ve metinde zikredilmeyen bâzı hadîsi şerif meallerini nakle-dib açıklamaya çalışalım.

Misvak; Sıvak kelimesinin türkçesidirki, dişleri, acımsı ve her çe-sid lifli gibi ağaç dalları ile uvalamak ve sürtmekte kullanılan şeydir.

İştiyak, misvak ve sivak kelimelerinin hepsi, abdest esnasında arak ağacının dallarından kesilmiş, parmak kalınlığında ve başlangıcında bir karış boyunda olan ağaç dalıdır. Lif lif içi olan ağaç dalından misvak edinib kullanmak caizdir. Fakat afdal olan arak ağacından kesilmiş olan misvak-ı kullanmakdır. Kuru olursa ıslatılır. Yaş vaziyette olursa, oda istenilen temizliği yapamıyacağmdan kurutmaya yaklaştırılarak sertleştirdikten sonra kullanılır.

Misvak kullanmanın zamanı : Abdesti almazdan evvel veya iki eli yıkadıKdan sonradır.

Misvak-in kullanılış şekli : Misvakı kullanacak kimse, sağ eline alır, sırça

parmağının üstünden geçirerek baş parmak ile altından tutup diğer parmakları ilede üstünden tutmak suretiyle eline alır ve ağzının sağ tarafından başlayarak dişlerine sürer. Sağ elinde özrü olan kimse, sol eliyle misvakmı aynı şekilde tutar ve misvakını kullanır.

Misvak ağacını bulamiyan veya yanında misvak bulunmayan kimse, parmaklarını dişlerine sürtmek suretiyle yapmasıda kifayet edeceği beyan edilmiştir.

Netekim Beyhakinin rivâyetiyle Enes (R.A) den mervîdir, Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem buyurduki:

«Misvak-dan bedel olarak parmaklar, kifayet eder.»

Tabarânînin Hz. Aişeden rivayet etiğinde ise, şöyledir :

«Aişe (R.A) dedi : Ben dedimki, ya Rasûlellah! Adam ağzını misvakla m a yaparmı?

— Rtfsûlüllah (S.A.V) buyurdu : «Evet»

— Bende dedim, nasıl misvak yapar?-

— Rasûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Parmağını ağzına katar (ve dişlerine sürter).»

Hz.Ali (R.A) da dedi:

«Şehâdet.ve baş parmakla (dişleri) uvalamak (sürtmek) de, mis-vakdır.» (mirkat, C. 1,300) Misvak kullanmanın hükmü:

Misvak kullanmak, biz hanefîlerce abdestin sünnetindendır. Namazın sünnetinden değildir.

Binaenaleyh misvak tutunarak aldığı abdest ile kıldığı her namazda her ne kadar o namaza kıyam edib başlarken misvaklanmayı iş-lemesede, misvakı kullanma fazileti hâsıl olmuş olur.

Şâfi-i mezhebine göre, misvak tutunmak namazın sünnetindendir. Binaenaleyh namaza kalkdığı vakit, misvak kullanmaz ise, o fazilet ve sevab olmaz.

Meiâkilfelah TahtavîsÎnde şu satırlar yazılmıştır :

«Misvak tutunmanın, abdesîin sünnetlerinden yahut namazın sünnetlerinden veya dînin sünnetlerinden olması hakkında ulema (şeriat âlimleri) ihtilâf etmişlerdir.

— Üçüncü görüşki, misvak tutunmanın dînin sünnetlerinden olduğu daha kuvvetlidir. İmam (İmamı Azam) dan menkul olanda budur. Nitekim Buharı şerhi aynî de höyle zikretmiştir.

— Hidâye sahibinin kavlinde ise, misvak tutunmak müstehabdır,

demeside abdest hakkındadır. Mutlak müstehab demek değildir.»[121]

Tahravide bu beyandan sonra Hidâye sahibi İbni Hümam (R.A) : «Netiyyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellem-in abdestde misvak-a devam etmelerini îzah eder bir şey varid olmadığı cihetle,hak olan, misvak tutunmanın dînin sünnetlerinden olmasıdır.» dediğini yazmaktadır.

Misvak-ın Fazileti:

Metinde geçmeyen bir kaç hadîsi nebevi mealini nakledelim : Aişe (R.A) den mervîdirki, Nebiyyi muhterem sâllalîâhü aleyhi vesellsrn-in hanımıdır.

Nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellem buyurdu : «Misvak kullanarak kılınan namazın sevabı, misvaksız kılınan namazın sevabından yetmiş derece faziletlidir.»

(Hadîsi, Ahmed, Bezzar, Yâlî ve İbni huzeyme, sahihinde rivayet etmiştir.) [122]

İbni Abbas (R.A) dan mervîdir, muhakkakki Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem buyurdu :

«Elbette Misvak tutunarak iki rek'at namaz kılmanı, misvak tutunmadan yetmiş rek'at namaz kılmamdan bana daha sevimlidir.» (Hadîsi, Ebû Nuaym rivayet etmiştir.)

Câbir (R.A) dan mervîdir, dedi: Rasûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Misvak tutunarak iki rek'at namaz kılmak, misvak tutunmadan kılman yetmiş rek'at namazdan efdaldır.»

(Hadîsi, güzel isnadla Ebû Nuaym rivayet etmiştir.)[123]

Şimdi bu beyan ve nakillerden sonra «Misvak Babı» başlığının altındaki birinci hadîsi şerifi tekrar okuyalım ve bir nebzede bu hadîsi ne-tevînin ışığı altında hükümler nakledelim.

Rasûlü fikreni (S.A.V) efendimiz buyuruyorduki:

«Eğer ümmetim üzerine zor olmasaydı, onlara yatsı namazını (gecenin yansına veya üçte birine} tehirini ve her namazın (abdesti) zamanında misvak kullanmayı emrederdim.»

Hadîsi şerifin birinci hükmü olan yatsı namazının tehiri mes'elesi, ilerde «Namaz Bahsi» başlığını taşıyan mahallinde gelince îzah edilecektir.

Binâenaleyh biz burada «Her namazın (abdesti) zamanında misvak kullanmayı emrederdim.» cümlesi üzerinde duracağız.

Şârih Aliyyulkârî merhum, hadîsi şerifdeki, «Her namaz zamanında» cümlesini «Her namazın abdesti zamanında» kaydı ile kayıtlamıştır.

Bu sebeble bizde tercümemiz ânında «Her namazın {abdesti) zamanında» kaydı iie yazdık.

Buhârînin Oruç bahsinde Ebî Hureyre (R.A) in rivayetinde Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem şöyle buyurmuştur :

«Eğer ümmetim üzerine ağır (zor) gelmeseydi, her abdest ânında misvak tutunmayı (misvak kullanmayı) onlara emrederdim.»

<Mirkar,C. 1,300) Ahmed bin Hanbelin müsnetinde ve başkalarında da':

«Eğer ümmetim üzerine güç olmasaydı, Her taharet (temizlik) ânında misvak tutunmayı onlara emrederdim.» buyurulmuştur.[124]

Bu hadîsi nebevilere göre, namaz, abdestsiz ve tahâretsiz caiz olmayacağına göre, her namaz ânında misvak kullanmak gereklidir. Şâ-fi-î âlimleride, iki hadîsin arasını cem ederek, abdest ve namazın başlangıcında mutlaka misvak tutunmanın sünnetliğini beyan etmişlerdir.

Şârih Aiiyyülkârî merhum, devamla şunları yazıyor :

«Bilmelisinki, elbette hadîsi şerifde abdest ve taharet kelimesinin zikri, misvak tutunmanın yerlerini beyan etmek içindir. Aslında misvak tutunmanın müstehablığı, bir vakit ve sebeble kayıtlı değildir.

— Evet bâzı sebeblere biâen, misvak tutunmak gerekir. Yemek yemekle ağzm kokusunun değiştiği veya çok sükût edib susmakla ve bunlara benzer hal ve sebeblerle ağzın kokusu değiştiğinde misvak tutunmak gerektiği gibi.

— Ancak bizim hanefî âlimlerimiz, misvak tutunmayı namazın sünnetlerinden saymamıştır. Zira.namaza durulacağında misvak tu-tunülduğunda ağızda bir yara meydana gelmesine ve kanın çıkmasına sebeb olabilir. Bu takdirdede biz hanefîlere göre, bu hal abdesti bozucudur. Çok zaman bu halde görülebilir. Birde Rasûlüllah (S.A.V) den namaza kaim olurken, misvak tutunduğu rivayet olunmamıştır.

— Böyle olunca Rasûlüllah (S.A.V) in, «Her namaz zamanında misvak tutunmayı onlara emrederdim.» cümlesi «Her abdest üzerine» hamlolunur. Nitekim yukarda hu rivayetlerde nakledilmişti.»

Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin, «Ümmetim üzerine zor olmasaydı.» cümlesindeki diğer bir anlamda, şöyledir ^Eğer ümmetimin çeşitli sıkıntı ve meşakkatlar karşısında misvak tutunmayı terk edib ıkâha ve cezaya miÜstehak olacaklarından kork masaydı m, misvak tutunmayı vâcib kılarak emrederdim. Çünkü misvak kullanmakda pek çok fâide ve sevablar vardır.»

Misvak kullanmanın faydaları:

tmam-ı Dahhak (R.A), Ibiti Ablıas (R.A) den rivayet etmiştir.

Rasûlüllah (S.A.V) buyurduki:

«Size, misvak tutunmanızı tavsiye ederim. Zira misvak tutunmak da on haslet vardır (ve şunlardır) :

a) Misvak tutunmak (kullanmak), ağzın temizliğidir.

b) Misvak tutunmak, Rabbi teâlânın rızasidır.

c) Misvak tutunmak, melekleri ferahlandırır.

d) Misvak tutunmak, gözün cilasıdır.

e) Misvak kullanmak, dişleri beyazlatır.

f) Misvak kullanmak, diş etlerini sertleştirir ve dişlerin çukurla-rındaki pislikleri giderir.

g) Misvak kullanmak. Hazmı taam yapdinr ve balgamı keser. h) Misvak kullanmak, melekleri hazır yapar.

ı) Misvak kullanmak, Namazın sevab ve ecrini artırır. i) Misvak kullanmak, Şeytanı hazer edib kaçırdır.»[125]

Pek çok fazilet ve faydası olan bu misvak-ı, bedenen, rûhan, maddeten ve manen, dîni ve dünyevî iyiliklere nail olunacağı düşüncesiyle istimal etmek gerekir. Hakka kurbiyyet, Rahmet meleklerinin insanın etrafında bulunması, şeytanı uzaklaştırması ve îmanla ölüb cenneti âlâda yüksek dereceye nâiliyyet gibi iyi ve kârlı kazançlara sebeb olan bir ameldir.

Misvak tutunmanın fayda ve sevabı hakkında pek çok hadis, haber ve beyanlarda bulunulmuştur. Bu hususda Merakıl felah Tahtâvîsinde şu satırlar yazılmıştır :

«İmamlar; Hz. Ali, tbni Abbas ve ata (R.A) dan rivayet etmişlerdirki

— Misvak tutunmanızı size tavsiye ederim. Binaenaleyh misvak tutunmakdan gafil olmayınız ve misvak kullanmaya devam ediniz. Zira misvak kullanmakda rabbi rahmanın rızası vardır. Namazın ecrini doksan dokuz veya dörtyüz katma artırır.

— Misvak tutunmanın devamı; genişlik, zenginlik ve rızıkda kolaylık meydana getirir.

Ağızı güzel kokulu yapar, diş etlerini kavîleştirir, başağnsı ve başm terleyici sıkıntısını teskin eder ve hatta baş ağrısını ve balgamı giderir. Dişlere mukavemet verir, gözün kuvvetli ve berrak görmesini sağlar. Mîde hazmını kolaylaştırır. Bedene kuvvet verir. Adamın, konuşmasındaki fesahat ve belagatını, hıfzını ve aklını takviye edib £iyâ-deieştirir.

— Kalbi temizler, iyiliklerde ziyâdelik sağlar, melekler sevinir ve misvak

kullanan kişinin yüzünün nurlu oluşundan o adamla musafaha ederler ve melekler, o adam namaza çıkdığında-yanına teşrif edib beraber giderler.

— Misvak kullanan kimseye, mescidden çikdığı zaman arşı âlâyı hâmil olan melekler, istiğfar ederler ve misvak kullanan kimseye, nebiler ve Rasulerde istiğfar ederler.

— Misvak, şeytanı gazablandınr ve misvakı kullanan kişinin yanından uzaklaşır.

— Misvak tutunmak, zerini pak kılar, taamı hazmettirir. Evlâdın çokluğuna sebeb olur. Sıratın üzerinden yıldırım gibi geçmeyi sağlar. İhtiyarlığı (saç sakal aklığını) geç getirir. Kitabın amel, defterinin) sağdan verilmesini sağlar. Allâhü teâlaya, bedenin kulluğuna takviye yapar.

— Cesedden hararetin gitmesini sağlar. Karın ağrısını giderir. Adamın sırtında kuvvet hâsıl eder. Kelime-i Şehâdeti söylemeyi hatırlatır, .ölüm anındaki sıkıntının gitmesine sur'at katar. Dişleri beyazlatır. Ağız kokusunu güzelleştirir. Boğazda balgam bırakmayıb saf ve berrak yapar. Dilin celâdet ve letafetini sağlar.

— İnsandaki fetânet ve zekayı artırır. Bedendeki yaşlıkları, yok edib keser. Gözün görme ferine kuvvet katar. Bir şeyin ecru mükâfatını artırır. Malı ve evladı nemalandırıb çoğaltmaya sebeb olur. Defi hacetin rahat yapılmasına yardım eder, Kabrinin genişlemesine sebeb olur. ve kabrin lahdinde arkadaş olur.

— Misvak kullanan kimseye, cennetin kapıları açılır, melekler o adama derlerki, «işte bu adam, peygamberlere iktida eden kimsedir. Peygamberlerin izlerine uyan ve her Allanın günü Peygamberlerin doğ. ru yoluna gitme emelinde olan kimsedir.» ve misvak kullanan kimseye, cehennemin kapıları kapanır. O kimse, dünyadan ancak tâhir ve mu-tahher olarak çıkar. Ölüm meleği o kimseye, evliya kimselere geldiği gibi güzel surette gelir.»[126]

Erkeklerin tutundukları misvak yerine kadınlarda, sakız çiğnerler ve kadınların sakızları, erkeklerin misvaklarının makamına kâim olur. Kadınların misvak yerine sakız çiğnemeleri, kadınların deri ve etlerinin ince ve nâzik olduğundan misvak kullanmaya tahammülleri zor olduğu içindir.

Ancak kadınlar, sakızlarını yabancı erkeklerin yanlarında olmamak şariiyle her zaman ve mekanda çiğneyebilirler. Erkeklerin abdes-thı evvelinde misvak kullanmaları gibi, kadınlarında abdeştin evvelinde sakız çiğnemeleri sünnet değildir, zahiri ve fetva olan, erkeklerin abdeştin evvelinde misvak kullanmaları

sünnetir.[127]

Kadınlara sakız çiğnemek. Ramazanda oruçlu olduğu için mekruh-dur. Keza Ramazan ayının dışındaki günlerde oruçlu olan kadmlarada. sakız çiğnemek mekruhdur.

İlgili Fetva:

Hind (bir kadın), oruçlu iken (boyasız) beyaz sakız çiğnese, orucu fasit olurmu? ELCEVAP: Mekruhdur.

(Fetâvâyı Feyziye, 22 - Keza Mülteka Tercümesi, C. 1,265) Erkekler için sakız çiğnemek ise, her hanki bir zarurî ihtiyaç olmadıkça heî zaman ve mekanda mekruhdur. [128]

Şârih' Aliyyulkârî merhum misvak kullanmanın yer ve zamanı hakkında şu satırlarıda yazıyor :

Fazılı muhakkik ibni hümam hidâye şerhinde demiştirki : «Misvak kullanmak beş (5) yerde müstehabiiır (ve şunlardır) :

1) Dişin sararmasından dolayı misvak kullanılır.

2) Ağzın kokmasından için, misvak kullanılır.

3) Uykudan kalkıldığı zaman, misvak kullanılır.

4) Namaza kalkılacağında, misvak kullanılır.

5) Abdest alırken, misvak kullanılır.»

Ayrıca Mehmed Zehni merhumda «Nîmetül İslâm» adlı eserinde şu satırları yazmıştır:

«Dînin sünnetlerinden olduğu Hz. İmam (İmamı Azam) dan menkul olduğu üzere, dişlerin sararması, ağzın kokması gibi ağzın kokusunun değişdiğinde, uykudan kalkdığı zaman, dişlerinin kanamıyaca-ğmdan emin olan kimse için namaza kalkdığı vakit, eve girdiğinde, in-insanlarla bir araya toplanıldığmda ve kur'an ve'hadis okunacağında misvak kullanmak, müstehabdır.»

Misvak tutunma ile ilgili nakletmiş olduğumuz yukardaki hükümlerin bâzısını, ilerdeki hadîsi nebevi ve haberlerde okuyacağımızıda hatırlatırız.

Bu güzel hükümler karşısında, her müslümanm bütün imkanını kullamb evinde veya yanında bir misvak bulundurub kullanması, en iyi ye değerli amellerdendir.

Tercümesi:

377 - (2) Şureyh bin hânî-i (R.A) den menidir, dedi : «Aişe (R.A) e sordum

: Resûlüllah (S.A.V) evine girdiği vakit ne Ue başlardı?

— Aişe (R.A) dedi: Misvakle (başlar).» (Haberi, Müslim rivayet etmiştir.) [129]

İzahat

Râvî Şureyh (R.A), Hânî-i (R.A) m oğlu oda yezid elhârisî-nin oğludur. Künyesi, «Ebülmikdam» dır. Pederi ve kendisi sahâbe-i kiram-dandir. [130]

Kendisi bizzat Hz. Ali (R.A) efendimizin ileri gelen adamlarından idi. Hz. Alinin bütün muharebelerinde hazır bulunmuştur. Uzun müddet yaşamıştır. Gâzî olarak sicistâne gitmiş ve orada yetmiş sekiz hicrîde şehid olmuştur.

Sarih Aliyyulkârî merhum, bu zâtın kendisinin tabiînden olub babasının ashabı kiramdan olduğu hususunda düşünce naklediyor.

Fakat Râvî Şureyh (R.A} m babasının künyesini Rasûlü ekrem sal-lallâhü aleyhi vesellem efendimizin, «Sen, Ebâ Şureyhsin» buyurduğunu naklediyor. Öyle olunca Hz. Şureyh asrı saadetde hazır bulunmuşdur.

Ancak bu zat, tabiînin büyüklerinden meşhur küfe kadısı, «Kâdî Şureh» den başka bir sahâbe-i muhteremdir.

Aslında Râvî Hz. Şureyh (R.A) m babası Hânî-i (R.A) in künyesi, «Ebül haKem» iken Nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin künyelemesiyle «Ebû Şureyh» olmuştur. Allah onlardan razî olsun. [131]

Haberde, Hz. Rasûlü ekrem sallallâhü.aleyhi vesellem efendimizin evine girdiğinde, evvelâ ağzını misvakladığı beyan edilmiştir.

Evine girince i!k defa misvak tutunmasındaki hikmet ve sebeb şöyle beyan edilmektedir.

* «Rasûlü ekrem (S.A.V) efendimiz, yolda konuşmayın sükût ederek -evine geldiğinden, ağzının kokusu değişiyor. Bu sebebden mübarek ağzının değişen kokusunu güzelleştirmek ve temiz bir şekilde olması için misvak kullanmıştır.» Bu görüş, zaif bir rivayettir. Zira efendimizin ağzı ve her tarafı güzel kokardı. Belki ümmetine tâlim için yapmıştır.

Denilmiştirki; misvak tutunmakda, yetmiş kadar fayda vardır. Bunun en aşağısı, ölüm ânında kelime-i şehadeti söylemektir.-

Afyonda ise, yetmiş kadar zarar vardır. En azı, ölüm ânında şehâ-deti unutmaktır. Bundan Allaha sığınırız.

İlmi Hacer (R.A) da demiştirki:

«Rasûlü ekrem (S.A.V) in bu filinde tekid vardır. Bir kimse, evine girdiğinde evvela misvak tutunma ile başlamalıdır. Zira ağzının temizliğini arttırır ve aile efradı ile iyi münâsebet ve sohbeti daha iyi yapmayı sağlar. Bilhassa uzun sükût edib susmadan sonra eve giren kimse, misvak kullanırsa ağzının kerih kokusunu giderir.

—İşte bu hususlara dikkat eden her hanki bir kimse, uzun müddet sükût edib konuşmaması veya başka sebeblerden dolayı ağzının kokusu değişirse, konuşacağı kimselere ağzının kokusu eziyet vermemesi için, evine girdiği zaman evvela ağzının kokusunu misvak kullanarak temizlemesini sağlaması gerekir.» [132]

Tercümesi:

378- {5J Huzeyfe (R.A) denmervîdir, dedi: «Nebiyyi Muhterem sallallâhü aleyhi vesellem geceleyin teheccüd için kalkdığı vakit ağzını misvakle ovalardı.»

(Haberi, Buhârî ve Müslim ittifakla rivayet etmiştir.)

Tercümesi:

379 - (4) Aişe (R.A) den mervîdir, dedi :

ResûlüIIah (S.A.V) buyurdu :

«On (10) şey fıtrat (yaratılış) dandır (onlarda şunlardır) :

1 - Bıyığı kesmek {kısaltmak, uzununu kesmek),

2 **-** Sakalı terk etmek (kazımayıb sakalı bırakmak),

3 **-** Misvak kullanmak,

4 **-** Su ile burnu istinşak ederek temizlemek,

5 **-** Tırnaklan kesmek,

6 **-** Mafsalları yıkamak,

7- Koltuk altının kılını yolmak,

8 - Etek temizliğini kazıyarak yapmak,

9- Su ile etek temizliği yapmak, yanı istincâ etmektir. — Râvî dedi: Onuncuyu unuttum.

10 - Onuncu da ancak mazmaza yapmaktır.» (Hadîsi, Müslim rivayet etmiştir.)

—Bir rivayette : «Sakalı terk etmek» yerine «sünnet olmak» mezkûrdur.

— İmamı Bağavî mesâbîhinde, bu rivayeti sahîhayn = Buharı ve Müslim de ve «Humeydîmn» kitabında bulamadım, ve fakat «Elcâmî» sahibi bunu zikretmiştir ve Hatâbî de «Meâllmüssünnen» inde zikrei-miştir.

380 – (5)Ebû Dâvud Ammâr bin yâsir (R..A) den rivayet etmiştir. [133]

İzahat

Hadîsi nebevideki, «On şey fıtratdandır.» cümlesindeki hüküm ve mânayı kısa yoldan açıklayalım.

Yani, on haslet, iktida edib uymakla emrolunduğumuz Peygamberlerin yaratılışdan fıtrî sünnetlerindendir. Binâenaleyh biz ümmetlerde bu amelleri işlemek üzere fıtratdan emrolunduk ki, her mükellef bu on hasleti işlemekle yükümlüdür. Alimlerin ekserisinden böylece naklo-lunmuştur.

Hadîsi şerifin bu cümlesinde peygamberler babasi/Hz. İbrahim aleyhisselâmm imtihan edildiğini beyan eden şu âyeti kerîmeye işaret vardır :

«Hatirlaymızki, bir vakit, İbrahim (aleyhisselâm) ı, Rabbisi bir takım kelimelerle (emir ve tavsiyelerle) imtihan etti. İbrahim (aleyhisselâm) de o kelimeleri tamamen yerine getirdi.

— Allah (c.c.) de buyurduk! : Ben, seni, insanlara (dinde) imam (önder ve emir) yapacağım (tâki din işlerinde sana uysunlar).

— Bunun üzerine İbrahim (aleyhisselâm) : Benim zürriyetimi de İmam yap, diyerek yalvardı.

— Allah (c.c); senin zürriyetinden zâlim olanlar, benim imametime (önder ve emirliğime) nail olamaz, buyurdu.» (Bakara, 124)

Yukarda mealini naklettiğimiz âyeti kerîmenin birinci cümlesinde geçen ve İbrahim aleyhisselâmın imtihan edildiği «kelimeler» hakkında tefsirlerde

muhtelif görüş ve beyanlarda bulunulmuştur.

İbni Cevzî merhum «zâdülmesir» adlı tefsirinde şu satırları yazmak-dadır :

«îbrâhim aleyhisselâmm imtihan edildiği «kelimeler» hakkında fceş kavi (görüş ve îzah) vardır (ve şunlardır) :

a) Birinci kavi; imtihan edilen o kelimelerin beşi başdadır, beside cesedde (başdan başka yerlerde) dir.

— Başda olan beş kelime; Başın saçım ortadan ayırmak, mazma-za yapmak (ağıza dolu dolu su alarak ağzı çalkayıb yıkamak) istinşak (burna su almak), bıyığı kısaltmak ve misvak kullanmakdır.

— Cesedde (insanın taşından başka yerlerinde) olan beş kelime ise; tırnakları kesmek, etek-i kazımak, koltuk altının kılını yolmak, su ile taharet yapmak ve sünnet olmakdır.

Bu görüşü; İmam-ı Tavus (R.A), İbni Abbas (R.A) dan rivayet etmiştir.

b) İkinci kavi (görüş) : Bu görüşde de, imtihan edilen «kelime» ondur. Altısı insanlarda, dördü de meşâir denilen hac farizası edâ edilen mahallerdedir.

— İnsanlarda olan altı (6) sı : Eteği kazımak, koltuk altının kılını yolmak, tırnakları kesmek, bıyığı kısaltmak, misvak tutunmak cünüb-lükden gusletmek ve cuma günü gusletmektir.

— Meşâir denilen yerlerdeki dört kelime ise; Beyti şerifi tavaf etmek, safa ile merve arasında saay etmek, şeytan taşlamak ve veda tavafı ile geri dönmektir.

Bu görüşü de ; Hanş bin Abdullah (R.A), İbni Abbas (R.'a) dan rivayet etmiştir.

c) Üçüncü kalv : o kelimeler, top yekûn hac menâsikinden ibarettir.

Bu görüşü de ; Katâde (R.A), İbni Abbas (R.A) den rivayet etmiştir, hicret etmek, ateşle, oğlunu kurban edib kesmek ve sünnet olmak ve etmekle imtihan olunmuştur.

Bu görüşü de, Hasan-ı Basrî (R.A) demiştir.

e) Beşinci kavi: İbrahim aleyhisselâmm imtihan olunduğu kelimeler; kur'anı kerimdeki kendisi ile ilgili geçen bütün mes'elelerdir.

Bu görüşde, MıkâriÎ (R.A) in beyanıdır.» [134]

Fıtrat cümlesinde şu âyeti kerimeyede işaret vardır :

«O halde (habîbim!) Sen yüzünü bir muvahhid olarak dîne, AHâ-lun c fıtratına çevirki, o (Allah), insanları bunun (dînin) üzerine yaratmıştır (zira her ferd, hak dîni kabul edebilecek yaratüışdadır).»(Rum sûresi, 30)

Fıtrat, yaratılışdan itibaren devam edib gelen mânasını ifade etmekle, ilk insan Âdem aleyhisselamdan Muhammed aleyhisselâma kadar bütün

peygamberlerin ve ümmetlerin yaratılışlarından itibaren sünnetlerdendir, demektir. Yaş haddi ve zaman müddeti falan yoktur.

Meselâ : Hadîsi şerifde beyan edilen on sünnetden sakal koyma hususunda, «yaşımın kırka varmasiyle sakalımı koyacağım, gibi.» Sözler söyleynler ve genç yaşda sakal koyanları ayıhlayanlar, çok yanlış ve ayıb yapan kimselerdir. Çünkü sakal, bütün peygamberlerin hiç tıraş olmadan yaradılış sünnetlerindendir.

Hadîsi şerifde maddeler hâlinde yazılanları, sırayla'açıklamaya çalışalım.

1 - «Bıyığı kesmek» cümlesindeki, «bıyık» = üst dudağın üstünde erkeklerde biten kıllardır. Bu bıyık kıllarının kesim, tıraş etme ve kısaltma şekilleri hakkında çeşitli izanlarda bulunulmuştur.

Küfe âlimlerinin bâzılarına göre : «Bıyığı kesmek ve kısaltmak-, bıyığın uzayıb d;:dağm ucunu kapadanlarını kesib dudağın ucu görünün-çeye kadar tıraş edib kısaltmaktır. Bu küfe âlimlerinden pek çokları, tıraşı, kazımak suretiyle dibine kadar kesib bıyığı yok etmeyi men etmişlerdir. İmam-ı Mâlik (R.A) da, böyle demiştir.»[135]

îmam-ı Mâlik f R.A), bıyığın üst kısmından aşağıya doğru tıraş edib indirmeyi kerahat görmüştür. Keza küfe âlimleride, aynı kerihliğe zâhib olmuşlardır.

Kadı iyaz, İmara-i Nevevî, Fahruddîni Kadîhan (R.A) *ve diğer âlimlerden bâzıları demişlerdirki : «Kassuşşâribi Bıyığı kesmek; dudağın kenarı görününceye kadar bıyığın etrafından (ucundan ve aşağısından kesip, bıyığın aslı olan dibinden kesmemektir. Bıyığın aşağısından yukarıya doğru o şekilde kesmek.lazımki, bıyığın yukarıda kalan, insanın kaşı gibi olmalıdır.» İmam-ı Kerderr, fetvasında bunun aynısını nakletmiştir.

Muhtar sahibi merhumda dediki: «Sünnet olan; tırnakları kesmek, koltuk altının kılını yolmak, etek kılını ve bıyığı kazrmakdır. Fakat bı-yık-ı kazımayıb keserek kısaltmak daha güzeldir.

— îşte bu ameller, Haliliüilah İbrahim aleyhisselâmın sünnetlerin-dendir. Nebimiz Muhammed aleyhisselamda bu sünnetleri işledi ve iş-lenilmesini emir buyurdu.»

Denildiki ilk bıyık kesen,sünnet olan," tırnak kesen ve küm beyazı görülen kimse, İbrahim aleyhisselamdır.

İmam-ı Tahavî (R.A) «Maânilâsâr şerhi» adlı eserinde demiştirki:

«Bıyığı kesmek, güzeldir. O bıyığı kesmekde, dudak-m kenarı görününceye kadar bıyığı kısaltıb ucundan almakdır ki, o da üst dudağın kenarından yukarıya doğrudur.»

İmam-ı Tahâvî (R.A} yine dediki:

«Bıyığı tıraş edib kazımak, sünnettir. Bu da kısaltmakdan daha güzeldir ve bu görüş, bizim hanefî ashab ve adamlarımızın kavlidir.»[136]

Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Bıyıkları, kesiniz ve sakallan terk ediniz.»

Buradaki bıyıkları kesmek keyfiyeti, Ebu hanîfeye göre, iki ve-cihle caizdir, yani, bıyığı kesmek ve tıraş edib kazımak caizdir. İhtilâf, efdâliyyet ve daha güzelliği husûsundadır. Hadîsi şerifde «kas = kesmek» varid olmuşturki, o da makasla kesmek ve kısaltmaktır. Ihfa, is-tiksa, mânasınadırki, bıyığı dibine dsğru kesib kısaltmaktır.[137]

Hanefî fıkhında da şu hükümler yazılıdır :

«Tırnakları kesmek, koltuk altındaki kılları yolmak, edeb yerini (eteği) tıraş etmek ve bıyığı tıraş etmek, sünnette. Bıyığı kesij* kısaltmak ise, güzeldir.» [138]

Bıyık kesme ile ilgili bir kaç hadîsi şerif meali ile fukahânın görüş ve beyanlarını naklettiğimize göre, bıyığ kesmek sünnetir. Ancak bu kesmenin kazımaya yakın dijine yaklaşmcaya kadar kesmekle, sâde üst dudağın ucu görünecek şekilde kesmek hakkında ihtilâf vardır. İhtilâfın yö^ ve beyanlanda, yukarda nakledilmiştir.

Binâenaleyh bıyığı fazla uzatıp üst dudağı kaplayacak şekilde olması mekruhdur. Aynı zamanda böyle kişilerin artıklarının de mekruh olduğu «fıkhuı artıklar babı» başlığı altında zikredilmiştir, pirinci cildin 243 - 244. Sahîfelerindede mezkûrdur.

Bıyıkların iki ucunu muharebede, askerler daha heybetli görünmesi için, uzatmanın cevazıda, yine fıkhın kerâhiye Şahsinde zikredilmiştir. Hatta askerlerin tırnaklarını uzatarak gerektiğinde silah ve bıçak yerine kullanmanın cevazıda beyan edilmiştir.

Bu mes'elelerin cevaz ve beyanı hakkında bir nebze malumat, «Mültekâ Tercümesi» adlı eserimizin dördüncü cildinin 183. sahifesinde zikredildiğini hatırlatırız.

2- Hadîsi şerifde, «sakalı terk etmek, fıtratdandır» cümlesirtide kısa yoldan izaha çalışalım.

Arabcada = lihye ve ellihiyetü = sakal, manasınadır. Sakal ise, Tabiat ve kudreti ilâhı ile erkeklerin yüz hatlarının çenelerinden baş saçlarına kadar deveranlı şekilde biten kıllardır. Hikmeti ilâhî erkeklerin çenelerinde bitiriyor,

kadınların çene ve bıyıklarında bitirmeyor. Ancak bâzı erkeklerde bıyık ve sakal bitmeyib «köse» ismi verildiği şekilde olduğu gibi, bâzı kadmlardada seyrek ve tek dük de olsa, bıyık ve sakal kılları oluyor. Bu nâdiraddan ve akalliyette olan hallerdir. Nâdir olanlar ise, yok menzilindedir.

Sakalları biten erkeklerin, sakallarını kendi hallerine bırakarak terk etmeleri sünnet olduğu gibi, kadmlardanda, bıyık ve sakalları bitenlerin, bıyık ve sakallarını kazımaları müstehabdır.

Hal böyle iken fıtraddan beşerin erkeklerinin sünnet ve zîneti olan sakalı, terk etmeyib kazıyıb tıraş edenler çoğunlukdadırlar.

Sakalları kazıma âdetleri, acemlerin âdet ve sanatlanndandır. Elan müşrik ve kâfirlerin şiar ve beiirtileridirki, lirenk, Hind ve dinde na-sibleri az veya hiç olmayan «kalenderiye» ismini alan taifelerin âdet ve geleneklerindendir. [139]

Şu halde peygamberlerin ve ümmetlerinin yaratüışdan sünnet ve âdetlerini bırakıb, bir takım ahlaksız ve nasibsizleri örnek edinerek sakallarını kazıdanlar, bir sünnetin terkini işleyib kerâhat ve belkide ha-, ram işlediklerini düşünerek halikı zülcelâla karşı bu ayıb amellerinden Sakalı kazıtarak kötüleri taklid etmekden ve edenlere tâbi olmakdan Allâha sığınırız.

Sakalı terk etmenin sünnet mikdan :

Sünnet olan sakalı, olduğu gibi terk edib bir kabza oluncaya kadar kesmemektir. Bir kabzayı geçtiği zaman, uzayan kısmını uzunundan ve etrafından kesmek gerekir.

Muhtar sahibi demiştirki : Sakaldan kısaltıp kesmek sünnettir. Bu mes'elenin şeklide şöyledir; Sakalı olan adam, sakalını avcu ile tutar, avcunun içinden dışa çıkan kısmını keser. Zira sakal, zînettir ve sakalın çokluğu, zînetin kem alındandır. Sakalın çok uzaması ise, zînetin hi-lâfmadır. [140]

Fetâvâyı Bezzâziye sâhibide şöyle demiştir :

«Sakailı kimseye, sakalı uzadığı zaman saklının etrafından alması lâzımdır.»

Şir'atul islam sâhibide demiştir :

«NeMyyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz, sakalının uzunluğundan ve eninden alarak kısaldirdı.»

Yani nebiyyi muhterem salallâhü aleyhi vesellem efendimiz, sakalını bir tutam ve kabza kadar terk ederdi. Bir kabzadan lazla uzayan kısmım, uzunundan

ve eninden keserek kısaltır ve bir kabza hâlinde bırakırdı.

Amr bin şuayb den, oda babasından, oda dedesinden (R.A) rivayet etmiştir, dediki:

«Nebiyyi Muhterem sallallâhü aleyhi vesellem, sakalının eninden ve uzunundan alırdı.» [141]

İmam-ı Gazâlî merhum «ihyasında» şöyle yazmıştır = «İbrâhîmi Naha-î (imam-ı Azamın hocası), dediki: Akılı bir adama teaccub ettim, sakalı uzun bir vaziyette idi, nasıl oluyorda sakalının etrafından almamıştır? çok uzun ile çok kısanın arasında yapmalıdır. Zira her şeyde vasat olmak güzeldir.

— Bu sebebden demimi ştirki; Her ne zaman sakal çok uzarsa, akıl hafifler.

— îşte bunun için tbni Ömer (R.A) ve Tabiînden pek çok cemaat böyle yapmışlardır. İmam-ı Şâbî ve İcni Sîrîyn (R.A) da, sakalın vasat olması olan bu hükmü güzel görmüşlerdir.»[142]

Hasan-ı Basrî ve katâde (R.A) da, «sakala dokunmayıb kendi hâline terk etmek daha sevimlidir. Etrafından almak kerâhattır, ve kendi hâline terk etmek afiyettir. Zira Rasûlü ekrem- sallallâhü aleyhi veselle-in; sakalı kendi hâline terk ediniz, hadîsine uygun olan budur, demişlerdir.»

İmam-ı Nevevî (R.A) da demiştirki:

«Sakalın uzunluğundan ve eninden almak, güzeldir. Sakalı uzatıb büyüterek şöhret yapmak, tamamen kısaltıp kazımanın mekruh olduğu gibi, mekru'hdur.» [143]

Sakalın sünnetliğini beyan eden hadis mealleri: İbni Ömer ve £nî Hureyre \RA) m rivayet ettiKleri hadîsi şerifde, Rasûlü ekrem sallalâhü aleyhi ve sellem efendimiz şöyle buyurmuştur : «Bıyıkları, kesiniz ve sakalları terk ediniz.»[144]

Enes (R.A) in rivayetinde ise;

RasûlüUah (S.A.V) şöyle buyurmuştur :

«Bıyıkları, kesiniz (kısaltınız) ve sakallan çoğaltarak terk ediniz ve yahûdîlere benzemeyiniz»[145]

Bu hadîsi şerifdeki yahûdiye teşbihden maksad, yahûdıler, sakallarını kazıyıb bıyıklarını uzatarak hayata devam ettiklerinden, onlara benzememek için bıyıkları kısaltıp, sakalları bir kabza olacak kadar uzatmak hükmü buyuruünuştur.

Amr bin ŞuayMan, oda bahasından ve oda dedesinden (Allah hepsinden

razî olsun) rivayet etmiştir;

feasûlü ekrem (S.A.V) buyurdu :

«Bıyıkları, kesiniz, sakallan kendi hâline bırakınız ve bunınlardaki Kılları yolunuz.» [146]

İM Ömer (R-A) den mervîdir-Rasûlüekrem (S.A.V) buyurduki :

«Sakallan koyarak ve bıyıklan keserek (kısaltarak) müşriklere muhalefet ediniz.» [147]

Ebî Hureyre (R.A) den mervi diğer bir hadisde;

Rasûlü ekrem (S.A.V) şöyle buyurmuştur:'

«Bıyıklan, kesiniz ve sakallan, koyunuz ki, mecûsîlere (ateşe tapanlara) muhalefet ediniz.» [148]

Bu hadîsi şerifler gibi pek çok hadîsi nebevilerde, sakallan birakıb, tırnakları kesmek ve diğer fıtratdan olan ameller zikredilmiştir. Bilhassa sakal ve bıyıklar hakkındaki, teşbih ve teşebbühe dikkat ederek, bıyıklan, üst dudağı kapadıb ağzın içine girer, vaziyette uzatıp ve sakallan kazıyıb veya kazımaya yakın şekilde tamamen kısaltıp me-cûsî, yahûdî ve müşriklere benzememk hususundaki hadîsi nebevileri iyi düşünmek gerekir.

Çünkü günümüzde, bâzı kimseler; «Müşrik ve yahûdüerin bıyıkları gibi» halk arasında, «kızılbaş bıyığı gibi» denilen bıyık ^seklinde bıyıkları uzatıb sakallarını kesib kazıyanlar olduğu gibi, «yaşım kırka varınca sakah, bıyığı korum» diyenler ve hatta «Ailemin rızası yoktur, onun için sakalımı kazıyorum» sözlerini sarf edenleride işitiyoruz.

Bunların hepsi, mesnetsiz ve nefsin kuruntusundan başka bir şey değildir.

Bir defa bıyıkları uzatıp üst dudaklannı kapadacak şekilde bıyık koyanlar; müşrikleri, yahûdîleri ve ateşe tapan mecûsîleri taklid ettikleri için, çok çirkin bir amel ve kerâhatdir.

Yaşının kırkma varmasiyle sakalın konulmasını savunan ' kimse ise, yukarda okuduğumuz üzere, sakal ve bıyık fıtratdan (yaradılışdan) itibaren hiç tıraş edib kazınmadan bütün peygamberlerin ve ümmetlerinin sünnetlerinden olduğu beyan edilmiştir. Her Peygamber ve hak yolcusu müminler, tıraş olmadan çenelerinde bittiği gibi terk ederek sakallarını koymuşlardır..

Evet diyeceklerki, «Peygamber efendimiz, kırk yaşında peygamber

olmuştur.» Doğrudur. Ancak efendimiz kırk yaşında peygamber oldu, fakat mübarek sözünde buyurduğu üzere, «sakalı bırakmak, fıtratdan-dır.» yani, peygamber olmazdan evvel yaratılışından itibaren hiç tıraş olu;b sakalını kazıtmamıştır. Yukarda nakletit'ğimiz üzere, sakalının

eninden ve uzunundan fazla uzayanını keserek bir kabza hâline getirmiştir.

Hanımının rızası olmadığından sakalını koymadığını söyleyenlere gelince; Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem bir hadîsinde şöyle buyurmuştur:

«A^lâhâ isyan olan yerde, kula itaat yoktur.»[149]

Erkekler, kadınların hâkim ve reisleridirler. Her zaman ve mekanda kadınlar kocalarına meşru ve iyi olan şeylerde itaat etmekle mükellef diller. Daha geniş malumat, «tslâmda Tesettür ve Haya» adlı eserimizde zikredilmiştir.

Hadîsi şeriflerde, bıyıkları uzatıb, sakalları kazıyarak, müşrik, yahûdî ve mecûsiye benzememeyi beyan etmek, günümüzde sakallarını kazıttıkları gibi, bıyıklarımda kazıdarak kadınlara benzeyenlere, nasî-

hat ve îkaz vardır.

Üstadımız Akşehirli hacı Ahmed efendi merhum derdiki: «Akilimin oğlu, sakalı bıyığı kazıdibda, anağa benzeyeceğine, sakal

ve bıyığım veya hiç olmazsa, bıyığını koysanda, babana benzeşen ya!»

Ruhumun terbiyecisi, dünya ve âhir etimin sebebi veliyyi nimetim olan üstadım merhem ve mağfurun bu sözleri, mübarek peygamber sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin şu mealdaki hadîsi nebevisine müsteniddir :

«Allâhü teâla, kadınlardan erkeklere (pantolun, ceket ve emsali erkek kıyafeti giyerek) benzeyenlerine ve erkeklerden kadınlara (bıyık ve sakallarını kazıyarak ve kadın kıyafeti gibi şeyler giyerek) benze-> yenlerine lanet etsin (Allah belâlarını versin).»[150]

Şimdi buraya kadar naklettiğimiz, hadîsi şerif ve ulemayı izam efendilerimizin beyan ettikleri kıymetli hükümleri, okuyan müslüman kardeş ve meslekdaşîarımızı, bir nebze insaf ve iz'âne davet etmek isteriz. Şayet sakal ve bıyıkları yok ve koyamamışlarsa, bir kusur işlediklerini itiraf edib hiç olmazsa, «Noksanım bilmek gibi kâmili irfan olamaz», cümlesinin ifâde ettiği muhteremlerden olmalıdırlar.

Sakal ve bıyık kazıma hakkında fakihlerin görüşleri:

a) Şâfi-î fakihlerine göre : Cuma günü dudağın ucunun kırmızısı görününceye kadar bıyığı kesmek, matlub ve iyi olan sünnetlerdendir.

B,unun mânası şöyledir : Bıyığı, küm altındaki deri görününceye kadar

kesib kısaltmaktır. Tamamen kazıyıb yok etmek-Rerahat olduğu ' gibi, kazınmaya yakın bir şekilde kesmekte mekruhdur. Binâenaleyh bıyığın bâzısını {üst kısmım) kesib, diğer bazısını (dudağın ucunu) kazımak caizdir.

Sakala gelince; Muhakkakki, sakalı, kazımak ve kazımaya yakın bir şekilde kesib kısaltmak, mekruhdur.

Hanefî fakihlerine göre : Erkek kimsenin, sakalım kazıması, haramdır, sakalını bir kabzadan fazla uzatmaması, sünnettir. Binâenaleyh bir kabzadan ziyadesini keser.

Sakalının etrafından almasında, koltuk altındaki kılın kazınmasında ve beyazını yolmasında beis yoktur.

Bıyığı, üst dudağın kenarına müvazî oluncaya kadar kesil) kısaltarak tıraş etmek, sünnetir. Bâzı hanefî fakihleri, bıyığı kazımak, sünnet dir, demiştir ve bu hüküm, Eüû Hanîfe ile Ebû Yûsuf ve imamı muham-med (R.A) e nisbet edilmiştir.

Mâliki fakihlerine göre : sakalı kazımak, haramdır ve bıyığı kısaltmak (kesmek) sünnettir. Burada bıyığı kesmekden murad, bıyığın tamâmını kesmek mânasına değildir.

Belki üst dudağın üstüne sarkarak dudağın kenarım örten kısmının kesilmesi, sünnettir. Binâenaleyh dudağın kenarı görünüceye kadar, bıyıkdan alınır. Dudağın kenarından yukarıya doğru hıyığm üstünden daha fazla almak veya bıyığı kesmeyib dudak kenarını örtecek şekilde bırakmak mekruhdur.

Hanbeli Fakihlerine göre : Sakalı kazımak, haramdır. Bir kabzasından fazlasını almakda beis yoktur.»[151]

İmam-i Birgivî merhum «Tarîkat-i Muhammediye» adh eserinin «elin afatları» başlığının altında şu satırları yazmıştır :

«Kadının başını ve erkeğin sakalını kazımak ve.sakaldan bir kabzadan azından kesmek, sahibinin izni Üede olsa, elin âfâtmdandir.» Ancak zarurî hallerde, caiz ve günah olmaz. Zira zaruretler, haramları, mubah kılar.

Berîka-nm kenarında «Receto efendi» adlı eserde şu hüküm vardır : «Mes'ele : sakalı kazımak caiz olumuz?

— **EL CEVAP...** Caiz olmaz.» [152]

Sakalını kazıyan veya kazıdanm imamlığının kerâhatla caiz oldu-ğunuda kısa yoldan nakledelim.

Fıkıh kitablarmda sakalını kazıdan hakkında bizzat hüküm beyan edilmeyib, hiç sakalı bitmemiş deli kanlı taze gencin buluğ çağma ermek

kaydiyle imamlığının kerâhatlığı zikredilmiştir. .

Emred : Henüz sakalı bitmemiş 15-18 yaş arasında yüzü nffrıak vaziyette olan bir ge'nçdir.

Binâenaleyh böyle olan bir erkek genç, her ne kada. buluğ çağma erişmiş isede, yüzünde henüz tüy (sakal, bıyık) bitecek kadar olmadığından, böyle kimsenin imamlığı kerâhattır. Sakalı, bıyığı bu yaşlarda iken bitmiş olanlarda, bu kerahatlık yoktur.

Ancak sakalı ve bıyığı bitecek kadar büyüse, lâkin sakal ve bıyık bitmeyen, 20-25 ve daha fazla yaşma vardığı halde bıyığı bitmeyen kim se, emred değil, Kösedir. Kösenin imamlığı ise kerâhat değildir.[153]

İbni Abidin merhumda şu satırları yazmıştır :

«Emred-in, arkasında namaz kılmak mekruhdur. Zahir olan bu kerâhat, kerâhatı tenzihiyedir. Yine zahir olan, Rahmeti merhumun dediği gibi buradaki emred den murad, yüzün tüysüz oM) gayet parlak olmasıdır. Böyle oluncada, fitne zuhur edebileceğinden imamlığı kerâhattır...

— Zahir olan yüzünde kılı olubda henüz yüzünün parlaklığım gi-dermemiş ve şehveti uyandıracak durumda olan kimsede, emred gibidir. Bu meseleyide iyi düşün!...

— Yaşı yirmiye varan şahsın sakalı bitmeyecek olursa, emredlik-den çıkarını? Bilhassa çenesinde bâzı kıllar bitib diğer yerlerinde tam devrimli sakal bitmeyen kimsenin durumu, mükemmel sağlam şekilde sakalları biten erkekler gibimidir? yoksa emrede gibi midir? -

Elcevah... Mükemmel sakalı biten kâmil adamlar gibidir. Binâenaleyh imamlığı kerâhatsiz, caizdir.»[154]

İlgili fetva

On sekiz yaşında olub imamlığı yapabilen zeyde, iktida edib uymak caiz olurmu?

ELCEVAP... Olur. [155]

Yukarda naklettiğimiz hükümlere ve fetvaya göre, henüz sakalı bitmemiş ve bitme çağmada vasıl olmamış, fakat baliğ olmuş emred olan erkek delikanlının imamlığı caizdir. Fakat kerâhattır. Şayet yaşı 18 den yukarıya doğru varmış ve lâkin köseliğinden sakalı bitmemiş ise, bu takdirde hiç kerahat yoktur.

Eğer sakalı biten kimse, sakalım veya hem sakalını hem bıyığı m keserek imamlık vazifesini îfa ederse, bu kimsenin imamlığı, emrede teşbih cihan

olmakla mekruh olur. Emrede teşbih ciheti olmasa dahi, sakalı tıraş etmek haram veya mekruh olmakla, fâsıklık yapmıştır. Fâsık kimsenin imamlığı ise yine mekruhdur. Bilhassa başına sarık giyen imam efendiye sakalını koyması gerekir. Zira sarığa sakal, yakışır. Sarığı başına giyen adamın çenesinde sakalı olmayınca, hem abes olur ve nemde sarık ve sakalın heybetini gaybeder.

Hem sakalı ve hem bıyığı kazıyıb, beşeri hilkati tağyir ederek kendini kadına benzeten kimsenin işlediği günah ise, haram veya kerâhat olan sakalı kazıma günahının yanında birde yukarda nakletmiş olduğumuz hadîsi şerif gereğince fıtrattan olan sünneti terk edib kendisini kadına benzetme lanetine müstehak olmakla, diğerinden daha eşed ke-râhattır. Çünkü fasıklıkda eşetlik vardır.

Fakat fâsık kimsenin imamlığı J;er ne kadar kerâhat isede, arkasında namaz kılmak caizdir. Çünkü fâsık-m imamlığı, kerâhatla beraber caizdir.

Aynı zamanda RasûJü Ekrem (S.A.V) efendimiz : «Her iyi ve kötü imamın arkasında namazı, kılınız.» buyurmuştur.

imam olan zâtın fâsıklığı küfre varmadıkça, büyük günahları, haram ve günah îtıkad ederek işlediği takdirde, arkasında namaz kılmak caizdir. Zira ehli sünnet alâmetidir. Şayet sakalı koymayan imam, sakalı tahkir eder ise, küfre varmakla imamlığı caiz olmaz.

Bununla beraber yaşlı, başlı, saçlı sakallı ve ilmi ile âmli bir ima-» mm arkasında namaz kılmak, daha mükemmel ve daha makbuldür.

Bu hususda fıkıh kitablarmın «İmamet Babı» gibi bahislerinde gayet geniş hükümler serd edilmiştir. Keza Tercüme ve izahım yapdığı-mız «Mtilteka Tercümesi» adlı eserimizin, birinci cildinin Sİ. sahifesin-de ve aynı cildin 122-129. sahifelerinde mezkûrdur.

Sakal hakkında naklettiğimiz hadîsi şerifler ve diğer hükümlere göre, sakal koymak, bir sünneti hüdâdıj. Çünkü sakal koymanın bir fazilet ve iyilik olduğu, sakalı kazıyıb tıraş etmeninde haram veya ke-rahat olduğu beyan edilmiştir. Usûlü fıkıh kitablarında, «Sünneti Hüdâ» mn tarif ve îzahıda, işlenmesinde sevab ve mükâfat ve terkindede itab ve köıülük olduğu veya olacağı şeklindedir.

Ulemâ-i kiram; sünnet alan sakalı, bir birinden eşed olan kerâhat maksat ve emellerle koyanları şöyle sıralamışlardır':

1) Cihad maksadı îalan olmadan, sakalı siyaha boyamak, kerân attır.

«Muhît» isimli eserde denümiştirki : Meşayihin umûmu, sakalı siyahla boyamanın mekruh olduğunu beyan etmişlerdir. Meşâyihi kıranım bâzısida, sakalı siyahla boyamayı caiz görmüşlerdir.

Rasûlü ekrem (S.A.V) den menkul olduğuna göre, «sakalı siyahla boyayan

ehli cehennemdir.»

Diğer bir rivayette ise;

«Sakalı; siyahla boyamak, kâfirlerin boyasidir.»

İfoni Abbas (R.Aj dan mervî hadîsi nebevide, Rasûlü ekrem (S.A.V) şöyle buyurmuştur :

«Ahir zamanda bir kavnı (cemâat) olurki; onlar göğertinin kursakları gibi siyahla (saç ve sakalları) boyarlar. Bunlar, cennetin kokusunu duyamazlar.» [156]

Saç ve sakalı ilk defa siyahla boyayan kimsenin, «Fir'avn» olduğu nakledilmektedir.

Yukardaki naklettiğimiz hükümler meyanmda, bâzı rivayetlerde Rasûlü ekrem efendimizin meşru hallerde sakalım kına ile boyadığı beyan edilmiştir.

Şemaili Tirmizî de, Enes (R.A) dan mervîdir, Hz. Enes dediki :

«Ben, nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin, mübarek kılım (saç ve sakalım) kına île boyanmış gördüm.»

Cihadda düşmanın gözüne heybetli görünme gibi meşru bir mazeret olmadıkça, sakal ve saçları siyaha boyamak, dört mezheb imamına göre kerâhattır. Kma, zağferan ve emsali şeylerle boyamak ise, Hanefî fakihlerine göre müstehab, mâliki ve Şaf-î fakihlerine göre, caiz ve Hanbeli fakihlerine göre sünnettir.

2) Ulemânın kerih gördüğü ikinci husus; sünneti îfâ için fleğil,, sâlifılere benzemek maksadı ile sakalı sarı ve kırmızıya boyamaktır.

3) Riyaset ve tazim olunmak için, ihtiyarlığın acele gelmesi dileğiyle sakalı kibrit veya başka bir şeylerle beyazlaştırmakdır. Sanki kar-şılaşdıklarına, ihtiyar vehmini telkin edecektir.

4) Sakalı yolmak veya ustura ile kazımaktırki, b>:.da"sakalsızlıkda * bir câziblik ve gözel görünme maksadına bağlı olur. Sakalın siyahlarının arasındaki beyazları yolmakda, aynı maksadlarla olabileceğinden kflrâhattır.

Zira sakalın beyazlarını yolmayı, Rasûlü ekrem efendimiz yasak-iamışdır. Çünki sakalın beyazları, müminin nurudur.

Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin sakalmdada, 17 veya yirmi kadar beyaz kıl var olduğu beyan edilmektedir.

5) Kadınlara güzel görünmek için, sakalı kıvrım kıvrım yaparak parça parça gibi şekiller vermektir.

6) Sakalda ziyâd^ük ve noksanlık yaparak bir değişiklik yap-makdır. ....

7) însanlara>EteğişikJ,bir şekilde görünmek için, sakalı darayarak . uzhtıp keiftü îıâline/iarakmakdır.

8) Âl$i£ ve Mhjdierddh görünerek, sanki kendine bakmada hiç ehentaatyet Vermeyin daima, zikir ve ibâdetle meşkul olduğu zannını verdirhjek için, sa& ve yakalını taramayıb keçeleşmiş vazıyette bırak-nıakdır.'

9) Sakalı, siyahlarına bakınca, gençlik gururu, beyazlarına bakınca ihtiyarlık ve yaşlılık azameti ve gençlikle öğünmeyi yaparak genç haîde yaşama^lırsımn artması için bırakmaktır.

10) Sakalı, ayrı ayrı örerek ve sarartarak bırakmaktır. Simdi buraya kadar, Hadîsi şerifde beyan edilen on adet fıtratdart olan amelden ikisini izah etmeye çaîışdik.

3) «Misvak kullanmakda, Fitratdandir.» Misvak hakkında gerekli malumat, «Misvak babı» başlığının altında yazılmıştır.

Bu duruma göre, fıtratdan olan on (10) hasletden dördüncüsünü açıklamaya devam.edelim.

4) «Su ile istinşak (Jtmrnu temizlemek) de fıtratdandır.»

Hadîsi şerifin bu cümlesindeki hüküm, biz hanefîlere göre, abdest-de sünnet ve gusülde farzdır.

Şâfi-î Hz. lerine göre; istinşak, abdest ve gusülde sünnettir.

İmam-ı Ahmed ve mâlik (R.A) de, bir rivâyetde istinşak-m vâcib-liğini demiştir.

Bu hükümler, mazmazada da aynı olduğu beyan edilmiştir. Geniş malumat, ilerde ve üçüncü ciltde de gelecektir.

5) «Tırnakları kesmek de, fıtratdandır.» yani tırnakları kesmekde beşerin yaratılışı ile meşru kılınmıştır. Tırnak kesmek, hanli parmak-dan başlamlsa caizdir. Fakat evla olan, sağ elin şehâdet parmağından başîayıb ondan sonra orta parmağa geçerek devam etmek ve baş par-makdan sonra sol elin küçük parmağından devam etmektir.

Ayakların ise, sağ ayağın küçük parmağından başlayıb kesmek, keza sol ayağında küçük parmağın tırnağından başlayarak neticele-mek evladır.

Tırnaklar kesildikten sonra, en iyisi bir yere topluca gömmektir. Bir şey içine sanlırsâ, buda kifayet eder. Tıraş edilen saç kulanda aynı defnedilirse, iyi olur. Pislik çukuruna ve ğusul yapılan yere atmak ise mekruhdur. Zira büyükler; böyle yerlere atıldıklarında her hanki biı hastalık olaibleceğini beyan etmişlerdir.

Tırnaklar, haftanın her gününde kesilebilir. Ancak cuma ve perşembe günleri kesmek daha iyidir.

Tırnakların kesilmesi, cuma günü olursa, daha güzeldir. Zira Ra-sûlii ekrem

(S.A.V) bir hadîsinde şöyle buyurmuştur :

«Bir kimse, tırnaklarını cuma günü keserse, parmak uçları sıkıntıya mübtelâ olmaz.»

Diğer bir hadîsi şerif meali:

«Bir kimse, tırnaklarını cuma günü keserse, Allâhü teâla, o kimseyi gelecek cumaya kadar ve hatta üç gimde fazla olarak bütün belâlardan korur.»[157]

Tırnakları, perşembe günleri de kesmek, iyidir. Zira bir hadîsi nebevide şöyle buyurulmuştur:

«Bir kimse, göz, fearas alalığı ve delilikden şikâyet etmekten emin olmak isterse, tırnağını perşembe günü ikindiden sonra kessin.»[158]

Tırnak kesimi ile ilgili bir nebze malumat, «Mülteka tercümesi» adlı eserimizin dördüncü cildinin 183. sahîfesinde zikredilmiştir.

6) «Mafsalları yıkamak da, fıtratdandır.»

Yani, parmak ve ayak mafsallarını yîkayıb temizlemekte yaradıhş-dan sünnettir. Keza kulak, burun ve göbek kıvrıntı ve çukurlarımda aynı şekilde yîkayıb temizlemek sünnettir. Bedenin diğer çıkıntı ve çukur yerlerimde temizlemek lâzımdır.

7) «Koltuk altının kılını yolmakda, fıtratdandır.»

Yani, koltuk altı kıllarını yolmak, beşerin yaratılışından itibaren işlenen ve işlenilmesi gereken bir sünnettir,

tmam-ı Nevevî merhum demiştir : Efdal olan koltuk altı kıllarını yolmaktır. Fakat kazımaklada aynı hüküm (koltuk altı temizliği) hâsıl olur.

Koltuk altı temizliğinde müstehab olan, sağ koltukdan başlamaktır ve haftada veya on beş günde bir defa temizlemek en efdalıdır.

8) «Etek temizliğini kazıyarak yapmakda, fıtratdandır.»

Etek tıraşında afdal olan, kazımaktır. Fakat makas, gibi bir'şeyle kesib kısaltmak veya dibinden kesen bir makine ile tıraş etmek, etek kıllarını el ile ve alçı gibi şeylerle yolmakda caizdir.

Etek temizliğide, koltuk altı kıllarını yolmak ve tırnakları kesmek gibi, haftada bir yapmak en güzelidir. Her haftada olmazsa, onbeş (15) günde bir yapılmalıdır. Ve en son kırk günü geçmemelidir. Kırk günü geçerse, vaîdi ilâhiyeye (cezayı ilâhiyeye) müstehak olunur.

Tırnakların kesimi, koltuk altı kıllarının yolum veya tıraşı ve etek tıraşı gibi temizlikler, imkan dâhilinde cünüb halde iken yapılmamalıdır. Zira kerâhattır ve insanın, cünüb iken bedeninden ayrılan kıl ve sâirenin sahibinden davacı olacağı

beyan edilmiştir.

Netekim bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur.

«Bir kimse, gusletmeden tıraş olub temizlendiği vakit, her kıl (kıyamet gününde) dâvâcı olarak gelir ve der : Ya Rabbi! bu kişiden sor, niçin beni gusletmeuen bedeninden ayırıb zayi etti?» (Hadîsi Erbein, Akkirmânî, 51)

Birde haftada veya. onbeş (15) günde koltuk altı ye etek temizliği yapmayan kimselerde, şehvet zevki zâifler ve zevk yerine nefret hasıl-olabilir. Ağaç, gül ve bağ gibi şeylerin dibleri bellenil) budanmadıkla-rı ve aralarındaki otları yolumıb temizlenerek îmar edilmedikleri vakit, zaiflerler, verimleri azalır. Hatta ataların; «Bakarsan bağ, Bakmazsan dağ olur.» dedikleri gibi harab olub yok olabilir.

İşte etek ve koltuk altı temizliğine riâyet etmeyenlerin, erkeklik ve dişilik kuvvetleri zaitler. Cinsel münâsebetlerde zevksizlikler ve tatsızlıklar görülebilir. Bilhassa erkeklerin, zekerlerfndeki şehvet kuvveti düşebilir. Kadınlarında, efendilerinin nefretine sebeb olabilir.

Tırnak kesmek, koltuk altını yolmak ve etek tıraşı hakkında fakih-lerin görüşleri:

«Hanefî fakihlerine göre : Erkek kimsenin etek kılını kazıyarak veya alçı ile gidermesi, müstehabdır. Koltuk altı kıllarım kazımakda ve sakalın beyazını yolmakda beis olmadığıda, denilmiştir.

Kadına ise, etek kılını yolarak gidermesi, sünnettir. Kadına, koltuk altı kılını kazımak ve yolmakla da gidermesi sünnettir. Yolmak ise evlâdır.

Sırt ve göğüs kıllarını kazımak ise, evlanın hilâfmadırki, kerâhat-îır.

Tırnakları ve bıyıklan kesmeyi ve koltuk altının kıllarını yolmayı keza etek temizliğinin tıraşını, kırk günden fazla terk etmek mekruhdur.

Tırnakları, ihramlı olunmazsa, dişlerden başka her şeyle kesmek müstehabdır. Dişlerle tırnakları kesmek ise, kerâhattır. Yâni kötüdür. Tırnakları kesmek için tâyin edilmiş bir gün yoktur.

Kesilen tırnakları, tıraş edilen kılları, hayız kanı ile hayız bezini bir yere gömerek defnetmek müstehabdır.

Yukardaki nakledilen hükümlerin hepsinin bir edeb ve nazâfetden ibaret olduğu bilinmelidir.

Mâliki fakihlerine göre; koltuk altı kıllarını yolmak, sünnettir. Bu yolmak, kazımakdan ve alçı gibi şeylerle gidermekden daha güzeldir. Koltuk altı temizliğinde, sağ koltukdan başlamak iyidir ve koltuk altı kıllarını yoldukdan sonra, elleri yıkamakda, sünnettir.

Etekdeki kılları, erkekler ve kadınlar için kazımak veya alçı gibi şeylerle

gidermek, sünnettir. Erkeklere ve kadınlara etekdeki kılları yolmaları, mekruhdur.

Göğüs, eller ve kalçalardaki kıllar gibi bedenin her tarafındaki kılların hepsini kazımak mubahdır.. Buraya dübürün (mak'adm) etrafındaki kıllarda girer.

Kadına, güzelliğine mâni olan üütün kılları gidermesi, vâcibdir. Hatta efendisinin sevgisine engel olan sakal, bıyık ve emsali bedenindeki kılları yok etmeside, vâcibdir. Keza kadının güzelliğini sağlayan kıllanda kesmemesi vâcibdir. Binâenaleyh başının saçını kesmesi veya kazıması, haramdır.

Kadın ve erkeğe, tırnaklarını kesmek sünnettir. Ancak ihramîı zamanlarında tırnaklarını kesmeleri yoktur.

Şâfl-Î fakihlerine göre; Cuma günü, koltuk altı kıllarını yolmak, etek kıllarını tıraş edib kazımak ve tırnakları kesmek, sünnettir. Ancak kadınlara, eteklerinin kıllarını yolmaları sünnettir. Koltuk altının kıllarını yolmakdan elem ve acı duyan kimse için, kazıyarak temizlemeleri, kerâhat olmaz.

Tırnakları, cuma, perşeme veya pazartesi günleri kesmek, iyidir. Tırnakları kesme, usul ve tâkib şekli yukarda geçmiştir.

Hanbelî fakihlerine göre : Etek kıllarını, kazımak veya kesmek veya kesmek veya alçı gibi şeylerle gidermek, sünnettir. Koltuk altı kıllarını yolmak, sünnetir. Şayet yolmak zor olursa, kazımak sünnettir.

Tırnakları ise, hanki hal ve zamanda olursa olsun, kesmek, sünnettir. Tırnakları kesmeyi ve etek tıraşının kazımasını, kırk günden fazla terk etmek ise, kerâhattır.»[159]

9) «Su ile etek temizliği yapmak, yani istinca etmek, fıtratdandır.»

İstinca hakkmdada, yukarda; «Helanın Âdabı babı» başlığının altında" gerekli hükümler geçmiştir. Ancak «istinca, isticmar, istifam ve istinkâ» kelimelerinin mana ve ifâde ettikleri hükümleri arz edelim.

İstinca : Necaseti yerinden söküp atmakdırki, tuvâletde büyük ab-desti yapdıkdan sonra erkek ve kadına âid olan yıkamak ve temizlenmek manasınadır.

Bu târifdende anlaşıldığı üzere, büyük abdesti def ettikten sonra, yapılan tenıizlikdirki, arkadan çıkan yelden dolayı temizlik gerekmez. Çünkü Rasûlü ekrem efendimiz, yelden sonra istinca yapmamıştır. Öyle olunca, yellemeden sonra istinca yapmak, Bid'attır.

îsticmar : Küçük taşcıklarla, taharet yapmakdır.

îstibra : Zekerdeki idrarı giderib damla akmtsmı kesmekden ibâ-rettirki, erkeklere mahsus üir ameldir.

istikra ; insanların, yürüyerek yahut öksürmek, yahut sol tarafına doğru yatmak, yahut depinmek veya- ayaklarım kaldırıb indirmek gibi çeşitli yollarla idrarın kesildiğine kanâat getirmeye çalışdıkları yollardır. Binaenaleyh erkekler, idrarın kesildiğine kalblerinin kanaati hasıl olmadıkça abdeste başlamaları, caiz olmaz. Zira abdestden sonra, idrar damlasının gelerek abdesti bozması hâli zuhur edebilir.

Şayet bu yollarla idrarın kesileceğine kanaati hâsıl olmayan ve ve-dî gibi idrardan sonra gelen sümüksü suyun gelmesinden Korkan kimseler, zekrlerine zarar vermez ise, zekerin deliğine pamuk tıkamak suretiyle istikrayı sağlamaları mümkündür. Ancak pamuk sıkiştırılıb sert-leştirildikten sonra zekerin ^deliğine sokmak, daha faydalı olur. Sıkıştırılmadan sokulan Pamuk, zekerin deliğine yapışıb, tahribat yapabilir ve idrar akıdılacağmda, mutlaka evvela pamuk, el ile çıkarılır), ondan sonra idrar-akidılmalıdır. Böyle yapılmadığında, idrar pamuğu çıkarın-caya kadar, zekerin içini ya.kıb tahrib edebilir. îstibranın hasıl olması için, istincadan sonra kurulayıcı bezde kullanılabilir.

İstînkâ : İstincâda mübalağa edib, büyük abdestdan sonra bir pislik eseri kalmayacak şekilde temizlenmektir.

«İhtiyar» adlı eserde, İstincanm beş vecih üzere olduğu şöyle sıralanmıştır :

a) Cünüblükden, hayız ve nifasdan gusledecekler için ve eteklerin deki pisliklerin başka yerlere dağılmaması için, istinca vâcibdir.

b) İmam-ı Muhammede göre, tuvâletde defi hacette bulunan kimsenin necaseti; necasetin çıkdığı merkezin etrafına dağılması hâlinde, istinca etmek vâcibcsr. Bu hüküm, dağılan necasetin azlığı veya çokluğu farkı olmadan olduğu zamandadır. Yani dirhem mikdan olmadığı zamandadır. Ahvad olanda budur.

Fakat necaset çıkdığı merkezin etrafına dağıldığında, dirhem mik-darını geçerse, imam-ı Azam ve imam-ı Ebû Yusuf İR.A) a göre, istinca yapmak vâcibdir. Dirhem mikdarım geçmez ise, bunlara göre, istinca sünnettir.

c) Necaset, çıkdığı merkezin etrafına tecâvüz etmezse, istinca yapıl) yıkamak sünnettir.

d) Büyük abdest yapmayıb sâde idrarını akıdan kimseye, önünü (zekerini) yîkayıb istinca etmesi, müstehabdır.

e) Yelleme yapdıkdan sonra, istinca etmek ise, Bid'atdır. Yâni dinde yeri olmayan ve sonradan dîne sokulan uydurmadır.[160]

îstinca ve istibraya iyi dikkat etmek gerekir. Zira istinca ve istib-.rânın mükemmelliği, abdest ve namazın mükemmeliğine sebeüdir.

10} «Mazmazâ yapmak da, fitratdandir.»

Beşerin yaratılışından sünnet olanın onuncusuda, ağıza dolu dolu su almak manasına olan «mazmaza» olduğu sevgili efendimiz tarafından buyurulmuştur.

Mazmaza, biz hanefilerce, abdestde sünnettir. Gusulde ise, farzdır. Şâfiîlerin görüşü bunun hilâfınadır. Bu hususda daha geniş malûmat, aşağıda ve b,u eserin üçüncü cildinde gelecektir. Ayrıca fıkıh kitah-larında uzun hükümler mezkûrdur. [161]

Tercümesi:.

Misvakla İlgili İkinci Fasıl

381- (6) Aişe (R.A) denmervîdir,dedi:

ResfilfiUah (S.A.V) buyurdu:

«Misvak, ağzı temizleyici ve cenabu hakkı hoşnut ve râzî edicidir.»

(Hadîsi, Şafiî, Ahmed, Dârimî ve Nesaî rivayet ermiştir, Buhârî, «Sahihinde» isnadsız rivayet etmiştir.)

Tercümesi:

382 - (7) EbâEyyub (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V) buyurdu:

«Dört şey, ResiîHerin (Peygamberlerin) sünnetindendir (onlarda şunlardır:)

1 - Haya = utanmak — sünnet olmak da rivayet olunmuştur.

2 - Kokulanmak = koku sürünmek,

3 - Misvak kullanmak,

4 - NiKahlamb evlenmektir.»[162]

Tercümesi:

383 - (8} Aişe (R.A) den mervîdir, dedi:

«Nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellem, gece ve gündüz uyu duğu takdirde uyanınca, mutlaka abdestden evvel misvak kullanırdı.»(Hadîsi, Ahmed ve EM Dâvud rivayet etmiştir.)

Tercümesi

384 - (9) Yine ondan (Aişe RA den) mervîdir, dedi.

«Nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi ve sellem, misvak kullanırdı, hemen misvakı bana yıkamam için verirdi. Bende misvakla başlar ve misvak kullanırdım. Ondan sonra o misvakı yıkar ve kendisine verirdim.»

(Hadîsi, Ebû Dâvud rivayet ermiştir.)

(Not: Bu haberde beyan edildiği üzere, Hz. Âişenin misvak kullandığına göre, kadınlarda misvak kullanabilir. Zira Hz. Aişenin misvak kullanmasını efendimizin men etmemesi, cevazına işarettir.) [163]

Tercümesi:

Üçüncü Fasıl

385 — (10) İbni Ömer (R.A) den mervîdir, Nebiyyi Muhterem sallallâhü aleyhi vesellem buyurdu :

«Uykumda bana gösterildik! bir misvakla misvakiamyordum, hemen bana iki adam geldi, bunların birisi diğerinden büyük idi. Ben misvakı bunlardan küçüğüne uzattım, bana denildiki-yugune ver, hemen bende o misvak! onl^n(Haber-, Buharı ve müslim ittifakla rivayetnolu

Tercümesi:

386 - (11) Ebl Umâme (R.A) den mervîdir, muhakkak ki Nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellem buyurdu.

«Cibril aleyhisselâm bana her gelişinde mutlaka misvakla emrederdi. O haldeki ben ağzımın diş etlerinin sıyrılıp dişlerimin kopmasından korkmuştum.»(Hadîsi. Ahmed rivayet etmiştir.)

Tercümesi:

387 - (12) Enes (R.A) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (SAV) buyurdu:

«Muhakkakki size, ben misvak hakkında pek çok söz söyledim.(Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir.)

Tercümesi:

388 - (13) Aişe (R.A) den metvîdir, dedi:

«Resûlüllah (S.A.V) misvak kulanıyordu ve o halde iken biri diğerinden büyük iki adam yanında idiler. İşte o anda Resûlüllaha misvakın fazileti hakkında «eğer büyükler isen, bunların büyüğüne, misvak-i ver» şeklinde vahyolundu.»(Hadîsi, Ebû Dâvûd rivayet etmiştir.) [164]

İzahat

Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz, misvakini kullanır iken, yanında bulunan iki kişiden büyüğüne verilmesi hususunda ki, «vahy» kelimesi, ya Hz. cibril gelib kendisine tercih yönünü beyan ederek «eğer büyükler isen, bunların büyüğüne, mîsvak-İ ver.» hükmünü tâlim etmiştir.

Veya bu.hüküm Rasûlü ekrem (S.A.V) efendimize ilham olunmuştur, oda Hz. Aişeye, bu emri buyurarak, iki kişiden büyüğünü tercih etmesini emretmiş ve bu emri nebî ile, yemede, içmede ve her hanki bir şeyin ikramında mutlaka büyükden başlamayı beyan buyurmuştur.

Bu emri Rasûl ile, «El'eymene fel'eymene = sağdan başlayınız, sağı takdim ediniz.» Hadîsi nebevinin ifâde ettiği hükümde muğyeret ve zıdlıkmı var acaba?!..

Hayır, her iki hadîsi nebevi ve fili Rasul bir birine zıd değildir. Bil'-akis bir birinin hükümlerini açıklayıb îzah etmektedir.

Şöyİeki : «Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi ve sellem efendimiz Hz. Enes bin mâlik (R.A) m evinde ashabından bâzıları ile oturuyorlardı. Hz. Enes, evinde bulunan koyundan süt sağıb bir tas içinde getirib Rasûlü ekrem {S.A.V) e ikram ediyor.

— Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem, o sütten içiyor ve ağzım südün kabından çekince, kendinin sağında bir Ârâbî (bedevi bir arab) ve solunda Hz.

Ebû Bekir bulunuyor.

— Hemen Hz. Ömer, Rasûlü ekrem (S.A.V) in süt tasını Ârâbiye vermesinden korkarak demiştirki:

— Ya Rasûlellah! süt tasını yanında bulunan Ebû Bekâre ver.

— Bu davranışa rağmen Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem, hemen elindeki süt tasını, sağında bulunan ârâbiye verdi. Sonrada buyurdu :

«El'eymene, fel'eymen = sağdan başlayınız, sağı takdim ediniz.»

(Buharı, Müslim, Ahirıed ve mâlik = Fethulkebir, C. i, 511) Bu hadîsi şerifin açıklamalı îzahi, şerhlerde mezkûrdur. Bilhassa kırk hadîsi câmî, «Şerhi hadîsi Erbeîin cevamtnlkeîm» adlı eserin birinci hadîsi olarak yazılmış ve îzah edilmiştir.

Bir hadîsi şerifde de şöyle buyuruimuştur :

«Kebbir kebbir = Büyılkle, büyükle!» (Buhari, Müslim, Ahmed ve Ebû Dâvud, Fethulkebîr, C. 2, 315}

Şimdi buraya kadar naklettiğimiz hüküm ve tatbiklere bir nazar edelim.

Rasûlü ekrem efendimiz, kullandığı misvakını iki kişiden büyüğüne vermeyi buyuryor. Aynı zamanda Hz. Enesin evinde bulunan Rasûlü ekrem ile beraber olan sahabenin içinde iken, getirilen süt, meclisin ve bütün beşerin sevgili efendisi ve önderi olan nebiyyi muhterem sallal-Jâhü aleyhi vesellem efendimize, ikram edilmiştir.

Hal böyle olunca, her hanki bir meclise süt ve çay gibi şeyler getiril diğinde, evvelâ ikram edilecek kişi, o meclisin en büyüğü ve en fazîlet-lisidir. Ondan sonra o meclisin .büyüğünün sağını tâkib etmek gerekir. ^Zira Rasûlü ekrem (S.A.V) efendimize, ikram edilen süt tası, bizzat efendimiz tarafından kendinin sağında bulunan bir bedevi araba vermesi, hüküm ve amelin böyle yapılmasını gerektirir.

Hz. Ebû Bekir, Peygamberlerden sonra bu ümmetin en efdal kişisi olduğu halde, efendimizin sol tarafında bulunmasiyle,. ikram ve iltifat-da sağ tarafdan sonraya bırakılmıştır. v

Şimdi bu îzahatdan sonra günümüzde bâzı kimselerin, bir meclis veya toplantıya gelince, girdikleri oda, ev ve salon içindeki kimselere bir ikramda veya musafahada bulunmak istediklerinde, «sağdan başlayalım» diyerek girdiği odanın kendi girişine göre, kapının sağından başlayıb yukarıya doğru devam edenler, görülmektedir.

Bu şekilde hareket edenler, pek çok yönden edeb ve sünete aykırı hareket etmektedirlerki, bir kaçını açıklayalım.

a) Evvela sevgili efendimiz, bulunduğu meclisde, o meclisin en üstünü ve

büyüğü olmakla, süt ikramı direk ona yapilmışdı. Ondan sonrada, sağındaki ârâbiye vermişlerdi.

Demek oluyorki, her meclisin büyük ve efendisi bilinen veya kabul edilen kişi, en evvel ikram ve iltifat edilecek kimsedir. Ona ikram ve iltifat yapıldıkdan sonra, o büyüğün sağındaki kimseye ikram edilerek devam edilecektir.

b) İkram ve iltifatda meclisin büyüğünden başlamayın kapının sağından aşağıdan başlayınca, o büyüğe saygısızlıkda bulunularak edeb dışı bir hareketde bulunulmuş olur.

c) Sünnete muhalefet etmekle, dinde yeri olmayan ve yanlış anla-yıb ters uygulamada bulunulduğundan, Bid'at ve tahrif edilmiş bir iş yapılmış olur.

Öyle ise her hanki bir meclise girib ikramda veya musafahalaşma gibi bir amelde -bulunmak isteyenler, hemen doğru o meclisin büyüğünden başlayıb, onun sağını takîb ederek devam etmelidirler. Sünnet ve edebe en uygun alanı, böyle yapmakdır.

d) Bir meclis ve toplantıya gelen kişi, kendinin sağından başlayarak ikram ve musafahada bulunmakla, o meclis ve toplantıda bulunanların büyüğünün sol tarafına rastlamakdadır. Çünkü o büyük, gelen kim şeye karşı oturmakdadır veya ayakda olsada yine aynı haldedir.

Binâen aleyh meclisin büyüğünden başlamamakla, sağdan başlamayı terk edib, soldan başlanmış oluyor.

Zira sevgili efendimiz; «El'eymene, fel'eymene = sağdan başlayınız, sağı takdim ediniz.» emri nebevisini, Hz. Enes-in evinde iken kendisine getirilen süt tasını, sağındaki bedevi araba verdikden sonra buyurmuşlardı.

Şu halde meclisin büyüğüne ikram ve iltifat yapılır*, ondan sonrada onun sağını takib ederek devam edilmesi, hem fîli nebiye ve nemde kavline en iyi muvafık olan bir ameldir. Sağdan başlamanın veya sağı tâkib etmenin en doğru yolu, böylece anlaşılmış ve aydmlanılmıştır.

Tercümesi:

389 - (14)Yine ondan (Aişe RA den) mervîdir, dedi: ResûlüIIah (S.A.V) buyurdu:

«Bîr namazki, o namaz için misvak kullanılırsa, işte o namaz misvak kullanılmayan namaz üzerine, yetmiş derece faziletlidir.»(Hadîsi, Beyhakî «Şıabilîman» adlı eserinde rivayet etmiştir.)

390 - (15) Ebî Seleme (R.A) den, o da Zeyd bin hâlid el ctihenî (K.A) den rivayet etmiştir, dedi ki:

ResûlüIIah (S.A.V) den işittim, diyordu :

«Eğer ümmetim üzerin güc (zor) olmasaydı, her namaz zamanında misvakla emrederdim ve yatsı namazını gecenin üçte birine tehir ettirirdim.»

— Ebu seleme dedi : Zeyd bin hâlid, mescidde beş vakit namaza hazır olurdu, misvâkide; kâtibin kulağının kalem yeri olan kulağı üzerinde bulunurdu. Namaza kâim olacağında mutlaka misvak kullanır, sonra misvakı yerine (kulağına) kordu.»

(Hadîsi, Tirmizî rivayet etmiştir. Ebû Dâvud'da Hadîsin sonunda «yatsı namazını gecenin üçte birine tehir ettirirdim.» cümlesini zikretmeden rivayet etmiştir.Tirmizî; Bu hadis, güzel ve sahilidir, dedi.) [165]

İzahat

Râvî Ebû Seleme (R.A), Abdurrahman bin avfin oğlu, Abdullah (R.A) dır. Tabiînin ulularından ve Medîne-i münevverenin yedi adet fa-kihlerinden, birisidir.

Pek çok hadîsi şerif bilen bir zatdır. Kendisi; Hz. îbni Abbas, Hz. îbni Ömer, Hz. Ebî Hureyre ve daha başka sahabelerden hadis rivayet etmiştir.

Ve kendisindende, imam-ı Zuhrî, yahya bin kesir ve şâbî gibi pek çok zevatı muhtermler, hadîsi şerif öğrenil) nakletmişlerdir.

Vefatı, hicretin doksan yedinci (97) senesinde yetmiş iki (72) ya-şmda vuku bulmuştur. Allah ondan razî olsun.

Diğer Râvî Zeyd bin cühenî (R.A) ise, küfede hayata devam fiden zevatı muhteremlerden bir sahabedir. Künyesi Ebû Abdırrahmandır. Medîne-i münevverede sakin ol&uğuda yazılmıştır. Hudeybiye muharebesinde hazır bulunmuş ve Mekkenin fethi günü «cüheyne» kabilesinin (kendi kabilesinin) sancağını taşımıştır.

Vefatı, Medîne-i münevverede, bir kavilde; küfede, diğer bir kavilde de; mısırda hicretin sekseninci senesinde seksen beş yaşında vuku bulmuştur. Allah ondan razî olsun.[166]

Hadisi nebevîde, misvak kullanmanın lüzum ve ehemmiyetini belirten hükümleri ve sahabeden olan Uz. Zeyd-in misvak kullanmakdaki titizliği, Râvî

tarafından beyan edilmiştir.

Misvak hakkında, yukarıda «Misvak Babı» başlığının hemen altında bir nebze malumat, beyan edilmiştir.

Misvak tutunmanın pek çok fazilet ve faydaları, gayet bariz iken, misvak-m çok bulunduğu diyar olan hicaza gidib, oradan hem kendine ve hem bâzı dostlarına hediye etmek üzere alib getirenler, azmlikda-dir. Hatta o mübarek diyara gidib gelenlerden, misvak tutünmayanpek çok gafil ve câhilleride gördüğümüz olmuştur.

Bunun yanında genç yaşda misvak sünnetini işleyerek, pek çok fazilet ve faydalan elde etmeye gayret edenleride sevinçle görmüşüzdür. Bu gençleri gördükçe, islâmm kıyamete kadar bakî kalacağındaki, itminanımız bir kat daha artıyor.

Mevlâmiz, bütün meslekdaş, müslüman kardeş ve okuyucu kimselerimizle bizleri, bu değerli sünneti ve bu sünnet gibi diğer sünnetleri, bilhassa ümmetin fesad olduğu zaman olan zamanımızda, îfa edib büyük ecrü mükafatlara nail olmayı nasiyb buyursun. Amin. [167]

(5) Abdestin Sünnetleri Babı Birinci Fasıl

391 - (1) EbîHureyie (R.A) deh menidir, dedi:

ResûlüIIah (S .A.V) buyurdu:

«Sizin biriniz, uykusundan uyandığı (uyanıpKalicdığı) vakit, elini yîkay ıncaya kadar elini bir su kabına batırmasın. Zira elinin nereye güf tiğini bilemez.» (Hadîsi, Buhârî ve Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.) [168]

İzahat

Yukarda, abdesti îcab ettiren amellerle abdestin sünnetlerinden misvak kullanmanın fazilet ve faydalan ile ilgili hadîsi nebeviler ve. İzahları geçmiştir. Ancak abdestin farzlarını beyan eden âyeti kerime mealini nakletmekte zühul olmuştur.

Bu sebebden sünnetin tarifi, nevileri ve abdestin sünnetlerine geçmezden evvel, abdestin farzlığmı nâtık olan âyeti kerîme mealini nakledelim.

Abdestin farziyetini nâtık âyet meali:

«Ey îman sahibi müminler! Namaza kalkdığınız (kalkacağınız) vakit yüzünüzü ve ellerinizi (dirseklerinizle beraber) yıkayınız, başınıza (ıslak el ile) mesh ediniz ve ayaklarınızı (topuklarınızla beraber) yıkayınız...» (Mâide sûresi, 6)

Bu âyeti kerimenin hükmü, fıkıhda şöyle tarif edilmiştir :

«Abdestin farzı; Üç azayı (elleri, yüz ve ayaklan) birer defa yıkamak ve başa (başın dörde biri ı/± ne) meshetmektir.»[169]

«Abdestin sünnetleri» cümlesindeki, «sünnetleri» kelimesi, «sünnet» kelimesinin çoğuludur. Bu çoğulun tek başına «sünnet» kelimesinin tarifinden ve nev'Iîerini beyandan sonra abdestin sünnetlerine devam edelim.

Sünnet : luğat da, yol ve âdet gibi mânalara gelir.

Şer'î istilanda sünnet : Rasûlü ekrem sallallânü aleyhi vesellem efendimizin hazan terk edib, çok zaman işlediği ve ümmetlerine, «işleyin» diyerek emir buyurduğu ve bir ameli işleyeni görünce, güzel gördüğü şeylere «sünnet» denirki, sünneti fîli, sünneti kavli ve sünneti tak-' rîrî isimlerini alırlar.

İşte böyle sünnetlere, «sünneti hüdâ» ve «sünneti müekked» denir. Yani sünneti müekked : Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin, çok zaman işleyib, bâzan terk ettikleri sünnettir.

Sabah, öğle ve akşarrt namazlarının sünnetleri, misvak kullanmak ve abdest alırken ağız ve buruna üç sefer su almak, bu kabil sünneti müekkedelerdendir. Bu sünneti müekkede ve sünneti hüdâ gibi sünnetlerin işlenmesinde sevab, bilerek terk edilmesinde itab, vardır.

Sünneti gayrı müekkede : Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin, çok zaman terk edib, bâzanda işledikleri ibâdetlerdekı amellerdir.

Yatsı namazının ilk sünneti ve ikindi namazının sünneti, bu kabil sünnetlerdendir. Bu sünnetlerin işlenmesinde sevab vardır ve Peygamber efendimizin şefaatına nâiliyyet umulur. Terkinde ise, levm etmeyi ve bir günahı gerektirmez.

Sünneti zevâid : Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin,

yiyib içmeleri, geyinib kuşanmaları ve oturub kalkmaları gibi, amellerine; «sünneti zevâid = zâid olan sünnetler» demektirki, bunlara aynı zamanda «sünneti gayri müekkede» de denilmiştir.

Binaenaleyh bu sünnetinde, işlenmesi iyi ve sevabdır. Tahkir ve tezyif gibi köîüleyib alaya alma hâli olmadan işlemeyib terk eden kimseye, itab ve ceza yoktur. Terk eden kimse, kötülenemez. Çünkü zâid olan sünnettir.

Sünnetin tarif ve çeşitlerini beyandan sonra, şimdide ilerde uzun uzun beyan edilecek olan abdestin sünnetlerinin bâzısını, fıkıh kitab-lannın metinlerinden nakledelim:

«Abdestin sünnetleri : Evvelâ abdest alan kimsenin, ellerini bileklerine kadar yıkaması, besmele okuması, misvak kullanması,, ağzı ve burnu sularla (üç defa) yıkaması, parmakların arasını ve sakalını altından yukarıya doğru hilâllamaşı, Abdest azalarını yıkamayı üç yapması, niyyet etmesi,, Kur'an âyetinin tertibine riâyet etmesi, meshi başa kab-lanıa yapması, Abdest alırken yıkanan azalar kurumadan yîkayıb bitirmesi, başın meshinin suyu ile kulakları meshetmesi ve emgâli amellere riayet etmesidir...» [170]

Sünnetlerin, özetlerini fıkıhdanda naklettikki, «Fıkıh kitablan, mes-nedsiz fasaryalarla doludur» diyen sapık ve zâlim görüşlülerin, iftira ve haK&izUJclan idrak edilir), bunların bâtıl ve indî görüşlerine aldanıb kananlar olmasın.

Bu hususun değer ölçüsünü ve ilmi fıkhın, keza iikui kitablan ile o bilgiye vâkıf olan âlimlerin, kıymet ve faziletlerini, imkan nisbetinde yukarda iki yüz (200) nolu hadîsi şerif ve izahatında yazdığımızı, hatırlatırız. Tekrar okumayı, tavsiye ederiz.

Hadîsi şerif de, uykudan uyanıb kalkan bir kimsenin, ellerini yıkamadan bir su kabına batırmamasmı dikkatla tavsiye buyurmakda ve sebebini de, «uykudaki kişi, elinin nereye gittiğini bilemez» cümlesiyle beyan etmektedir.

Bu mübarek hadîsi nebevide beyan edildiği üzere, uykuda iken, insan oğlu elinin nereye gittiğini bilemez. Belki elini avret yerlerine ' güîüfüLi oralara dokunabilir. Kesin bir temizlik ve tâhirlik şekli olma-. yıb, necis veya mülevves olma ihtimali olabileceğinden, uykudan uyanan kimse, her hanki bir su kabına elini sokmadan veya bir taama veya yenecek ve içilecek bir şeye elini dokundurmadan, yîkayıb ondan sonra temiz eliyle suya dokunması ve yeme içme işlerine el sürerek başlaması caizdir.

Sünnet ve edebe en uygun olan amel, böyle yapmakdır. Dînin esâsı, temizlik üzerine bina olunduğunu bu kıymetli hadîsi şerifde beyan etmektedir.

Hal böyle ilçen, uykudan kalkan Jbir kimse, «ben uykuda iken elime

ayağıma sahibim, öyle eden yerlerine elimi götürmem veya götürdüğümden haberim olur, gibi...» ifâdelerle bilginlik taslayarak peygamber (S.A.V) efendimizin, kıymetli sözünü tahkir eder davranışda bulunursa, çok kötü bir davramşda bulunmuştur.

Netekim bir Hâdise şöyle nakledilmiştir :

«Bid'aî etili zındıklardan bâzıları, bu hadîsi serili işittiği vakit, maskaralık ve kötülemek üzere şöyle diyor

«Ben, yattığım zaman, uykuda iken elimin nereye gitdiğini bilirim.»

— Döşeğe yatıyor ve sabahladığında eli bileğinden yukarı koluna kadar dübüre giriyor.

— İşte peygamberin sözünü tahkir edenin hâli böyle olur. Böyle davranışdan Allâha sığınırız.»[171]

Sünneti tahkir ve tahfif etmenin fenalıkları, yukaida ilim bahsinde ve «mülteka tercümesi» adlı eserimizin ikinci cildinde zikredilmiştir.

Tercümesi :

392 - (2) yine ondan (Ebî Hureyre R.A den) mervîdir, dedi :

Resulüllah (S.A.V) buyurdu :

«Sizin biriniz, uykusundan uyamb kalkdığı vakit, Abdest almak istediğinde üç sefer burnunu (yıkayîb temizlemek için} sümkürüp atsın. Çünkü şeytan uyuyan kişinin burnunun derinlerinde (genizinde) karar edib durur.» (Hadîsi, Buharı ye Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.) [172]

İzahat

Yani, şeytan hissiyatını gidermek için uyuyan kimseye, uykuda iken ves'vese verme imkanını bulamazsa, kötü rüyaları telkin ederek, iyi rüuyalara mâni olmak maksadiyle burnun en yüksek mevkiine yerleşerek dimağına pek çok kötülükleri üka etmeye çalışır. Zira iyi ve kötü rüyaları görme merkezi, dimağdır. İyi rüyaları ve sevinçli şeyleri, göstermeyib, üzücü ve kötü şeyleri ilka etmek ve göstermek maksadiyle şeytan, burnun en yüksek çukur ve derinliğine

yerleşir.

İşte bu sebeblerden dolayı, Rasûlü ekrem (S.A.V) efendimiz, şeytanın mülevveslikierini gidermek için, uykudan uyanıb abdest almaya veya el yüz yıkamaya başlayan kimsenin, burnunu en az üç sefer atıb su ile temizleyip yîkamasım tavsiye buyuruyor.

Türbeştî ve kadı merhumlar şu görüşleri serd etmektedirler =

«İnsan, uyuduğu vakit, ıslaklıklar, burunda toplanır, burundaki sümük kurur, burnun koku alma hissi ağırlaşır ve fikir anlayışında bir kesme keşük hasıl olur.

— Böyle oluncada insan, karışık rüyalar görür, fikri acâib hayal-larla dolar. Binâenaleyh bu burun pisliklerini, burnun çukurlarında ve genizde bırakan kimse, tenbelliğe, atâlet ve vurdum duymazlığa kapılır. Doğru şeylere karşı, iyi ve sahih düşünce ve görüşler, güçleşir. Hüzû ve huşûa kavuşmak, zorlaşır ve namazın hakkını tam verib, dürüst bir namaz kılamaz.»

Kadî Iyaz merhum da şöyle demiştir :

«Şeytanın, bumun en yüksek çukurunda karar edib durması, hakikat olarakda olabilir. Zira, burun, kalbe penceresi (deliği) olan bir âzadır. Burnun ve kulaklım, kalbe kapaklık yapacak bir şeyi yoktur. Bunların delikleri, direk kalbe açıktır.»

Yani, şeytan burundaki en yüksek merkeze cisim ve cesedinde şe-> kil değişikliği yaparak durması, olabilir ve direk kalbi kirletebilir, demektir.

Tercümesi:

393 - (3) Abdullah bin Zeyd (R.A) e denildi: Resûlüllah (S.A.V) nasıl abdest alırdı?

— Bunun üzerine Abdullah bin Zeyd, abdest alacak bir su kabı istedi, iki eline suyu döktü ve ellerini ikişer defa yıkadı, sonra üçer

defaımaaiua ve istinşak yapdı. Sonra üç defa yüzünü yıkadı. Sonra ellerim dırseklenne kadar, ikişer defa yıkadı. Sonra iki eli ile basma mesnetti ıkı ellerini önden arkaya ve arkadan öne çekti ve basimn yukarısından başladı. Sonra her iki elini başının arka tarafına götMü sonra başladığı yere gelinceye kadar gerisin geri başının yan taraftn-' dan meshederek döndürdü. Sonra ayaklarım yıkadı.»

(Hadîsi imamı mâlik ve Nesâî rivayet etmişlerdir. Ebû Davulunda aynısını rivayet ettiğini «Elcâmî» sahibi zikretmiştir.) [173]

İzahat

Râvî Abdullah bin Zeyd bin Âsim (R.A), Ensârı kiramın Hazrec kabilesinden, sonra mâzinî kabilesine bağlanmış bir sahabedir. Künyesi, Ebû Muhammed dir.

İbni mende ve Ebû Nuaym (R-A), bu zâtın Bedir muharebesine iştirak edib hazır olduğunu demişlerdir. Fakat Ebû Ömer (R.A); Uhud muharebesine ve Bedirden başka diğer muharebelere iştirak ettiğini demiştir. Sahih olanda budur.

Râvî Abdullah (R.A), Allâhm kahru gazabına uğrayan yalancı peygamber »Mülseylemetülkezzab» isimli kâfirin katilidir. Vahşî (R.A), bu yalanç-ı peygamber Müseylemetülkezzaba oku atıp yaralamış ve Râvî Abdullah bin Zeyd (R.A) de kılıcı ile öldürmüştür.

Bu zat, Ezanın meşrûiyyetine rüyasiyle sebeb olan Abdullah bin Zeyd-el Ensârî (R.A) den başka bir sahabedir.

Müseyle metül kezzab, Râvî Abdullah (R.A) m kardeşi Habîb bin Zeyd (R.A) ı parça parça yaparak öldürmüşdü. Allâhü teâla kardeşinin intikamını almayı lütfederek öldürtmüştür.

Ravî Abdullah bin Zeyd bin Asım (R.A), «yevmül harre» denilen günde yezid bin muâviye (R.A) in zamanında hicretin altmış üç veya yetmiş üç tarihinde öldürülmüştür. Allah ondan râzî olsun.[174]

Hadîsi şerifde, yani fîli Rasûlü tâlim ve telkin yoluyla beyan eden haberde, Resulü ekrem sallallâhü aJeyhi vesellem efendimizin «filî sünnetini» beyan buyurmakdadır.

Beyan edilen haberde, Abdest alırken azaların ekserisini üçer defa yıkayib su döküyor. Bâzısında üç yerine iki ve en son cümlesindede «Sonra ayaklarını yıkadı.» ifadesi vardır.

'Hükümlerin değişik şekilde beyan edilmesindeki hikmet, Abdest azalan en mükemmel sünnetle yıkamak, üçer defa olacağına, şayet üçer defa su alınmaz veya dökülüb yıkanmaz ve ikişer veya birer defa da yıkanırsa, caiz olacağına işaret olsa gerektir. Ancak birer veya ikişer defa yîkayıb, bırakmakda, sünnetin kemâli bulunmadığı gibi, Abdest azalarında kuru yerin kalma ihtimalıda olabilir. Bu sebebden çok defa işlenen ve sünnetin en mükemmeli olan Abdest azalarını üçer defa yîkamakdır.

Üçer defa yîkamayıb, ikişer veya birer defa yıkayarak abdest alanlara, abdestleri olmadı, denilemez. Olur, caizdir. Ancak sünneti tam iş-lemeyib terk edilmekle, kerâhat olabilir. Yani, sevai» ve mükâfatda azlık olur ve peygambere ittibâda kemal olan terk edilmiş olur.

Aslında sünnetler; vâcib ve farzların ikmalini sağlayan amellerdir. Bu sebebden, abdest âzalarının birinci yıkanışında kuru kalan yer olursa, ikinci üçüncü yıkamayla tamamlanabilir.

Tercümesi:

394 - (4) Buhârî ve Müslim üzerinde ittifak etmişlerdir ki;

— Abdullah bin zeyd bin Asım için denildi : «Bize, Resûlüllah (S.A.V) in abdesti ile bir abdest al.

— Bunun üzerine hemen bir su kabı istedi, o su kabını başı aşağı eğerek iki eline suyu döktü, ellerini üç defa yıkadı.

— Sonra elini su kabına sokdu, suyu alarak çıkardı, bir eli ile maz-maza ve istinşak yapdı ve bunu üç defa işledi. Sonra elini yine su kabına sokdu, su ile elini çıkardı, yüzüıtıü üç defa yıkadı. Sonra elini şu kabına sokdu, su ile elini çıkardı ve ellerini dirseklerine kadar ikişer defa yıkadı.

— Sonra elini su kabına sokdu, su İle çıkardı başına mesnetti ve başına mesbi elelrini önden arkaya ve arkadan öne doğru çekerek yapdı. Sonra ayaklarını topuklarına kadar yîkadı. Sonra dedi:

— Resûlüllah (S.A.V) in abdesti işte böyle idi.

— Diğer bir rivayette : Abdullah bin zeyd bin Asım, iki elini başının ön tarafından arkaya ve arka tarafından öne meshederek çekti ve meshe başının yukarısından başladı, sonra her iki elini kafasına (başının arkasına) doğru götürdü. Sonra başladığı yere gelinceye kadar gerisin geri meshederek çekti. Sonra ayaklarını yîkadı.

— Diğer bir rivayette : Mazmaza, istinşak ve bunun temizlenmesini, üç avuç su ile üçer defa yapdı.

— Buharînin diğer rivayetinde : Başına meshetdi ve iki elini başının Ön tarafından arkaya ve arkadan öne doğru meshetmeyi bir sefer yapdı. Sonra ayaklanın topuklarına kadar yîkadı.

— Buhaârînin diğer rivayetinde : Mazmaza ve istinşaki, bir avuç su ile üçer defa yapdı.»

Tercümesi:

395 - (5) Abdullah bin Abbas (R.A) den mervîdir, dedi: Resûlüllah (S.A.V)

birer sefer olmak üzere âzâlannı yîkayıb abdest aldı ve bunun üzerine hiç bir şey ilâve etmedi.»

(Haberi, Buhârî rivayet etmiştir.)

396 - (6) Abdullah bin Zeyd (R.A) den mervîdir;

«Nebiyyi muhterem sallallâhü aleyhi vesellem, âzâlan ikişer ikişer yîkâyarak abdest aldı.»

(Haberi, Buharî rivayet etmiştir.)

397 - (7) Osman (R.A) den mervîdir, Mekâıd denilen yerde (me-dîne-i münevverede bir yerin ismidir) abdest aldı, hemen dedi :

«Dikkat ediniz! Size Resûlüllah (S.A.V) in abdestini göstereyim mi?.

Bu söz üzerine Osman (R.A) abdest azalarını üçer üçer yıkayarak abdest aldı.» (Haberi, Müslim rivayet etmiştir.) [175]

Îzâhat

Yukardaki haberler, îîli Rasûlü (S.A.V) beyan etmektedirki, bunlardan birincisinde, Kasûlüllah sallallâhü aleyhi veselfem efendimizin, abdest azalarını birer sefer, ikincisinde; ikişer sefer ve üçüncüsünde, üçer sefer yıkadığı izah buyurulmaktadır.

Rasûlüllah (S.A.V) efendimizin, böyle işlemesi, ümmetine bu amellerden her biri ile abdest almanın cevazını tâlim etmek içindir. Aynı zamanda bunlardan birinci amel ile ikinci ve üçüncü amellerin sevab ve fazilet farkının olduğunuda beyan içindirki, mükemmel olanın sevabı daha çoktur. Aynı zamanda kemal üzerine ziyâdeleştirmekde, noksanlık, hata, zulüm ve kötülüktür.

Yani en mükemmel abdest alış, abdest azalarını üçer defa yîka-makdır. Üçer defadan fazla yıkamak ise, dinde bir ziyâde amel, hata, zulüm, kötülük, Bid'at ve israfdır. İsraf iser haramdır.

Tercümesi:

398 - (8) Abdullah bin Amr (R.A) den mervîdir, dedi

«Biz, Resûlüllah (S.A.V) ile beraber mekkeden medîneye döndük, Tâki yolda bir suyun yanma geldiğimiz vakit, ikindi namazı vaktinde kavm (cemaat) acele etti, hemen acele acele abdest aldılar. Nihayet biz onların yanına ulaşdığımızda onların ayak topuklarına (diklerine) sanki hiç su dokunub ıslanmamıştı.

— Bunun üzerine Resûlüllah (S.A.V) buyurdu :

«Her türlü helak ve cehennem azabı, o topuklara ki (topukların sa-hiblerine Ki), abdestlerinde, abdest sularını mahallerine ulaşdırmakda müsamaha ve ihmal ederler. Binâenaleyh abdesti, tam bir şekilde alınız.» (Hadîsi, Müslim rivayet etmiştir.) [176]

Îzâhat

Bu hadîsi şerifder şu hususlar beyan edilmektedir :

a) Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz, ashabı ile mekke-i mükerremeden medîne-i münevvereye gitmek üzere yola çıkıyorlar.

b) Yolda giderken bir suya rastlayorlar. îkindi vaktide biraz daralmış imiş, îtikad ve amelde ihlaslı olan mübarek sahabeler, abdest alırken acele yapıyorlar. «Acele işe, şeytan karışır.» kabilinden, abdest azalarından bilhassa ayaklarının topuklarının diblerinde kuru yerler, kalıyor,

c) Bu hâli gören sevgili efendimiz, hemen şöyle; «Bütün helak ve cehennem azabı, o topuklarki (topukların sahihlerine ki), abdestlerinde, ahdest sularını mahallerine ulaşdırmakda ihmal ederler.» buyurmuştur.

d) Abdest alan kimselerin, acele ederek, abdest azalarında, bilhassa topuklarının diblerinde, dirseklerinin uç ve arkalarında ve daha başka azaların çukur yerlerinde kuru yer koymamalıdırlar. Ve kuru yerlerin kalmaması için, hadîsi şerifin son cümlesi olan şu, «Abdesti, tam bir şekilde alınız.» cümledeki emri Rasûle riâyet ederek sükûnetle al mak gerekir. Yani, abdestin farzlarını, sünnet ve müstehablarmı tamamlayarak alınızki, hem abdestiniz ve o abdest ile işlediğiniz amelleriniz, makbul olsun ve hemde âhiretde cehennem ateşinden korunmuş olasınız.

Tercümesi:

399 - (9) Mugîre bin Şube (R.A) den mervîdir, dedi : «Muhakkak ki, Nebiyyî muhterem sallallâhü aleyhi vesellem ahdest aldı, alın saçının üstüne, sangı ve ayaklanndaki iki mesti üzerine mesnetti.» (Haberi, Müslim rivayet etmiştir.) [177]

İzahat

Râvî Muğîre bin Şube (R.A), sakîf kabîlesindendir. Handek muharebesi yılıki, hicretin beşinci senesinde müslüman oldu. ilk iştirak ettiği muharebe, hicretin altıncı senesinde vuku bulan «Hudeybiye» muharebesidir.

Hz. Muûviye zamanında, onun küfe emîri idi ve küfede vefat etmiştir. Allah ondan razı olsun.

Bu zat hakkında, biraz geniş malumat, bu cildin yukarısında «İlim Bahsi» başlığının altında geçmiştir.

Haberde, Abdestîn sünnetlerinden olan başa meshetmeyi ve iki mest üzerine meshetmenin cevazı beyan edilmektedir. Sarık üzerine mesh meselesini ise, Rasûlüllah (S.A.V) in başında meshettikden sonra sarığını tesviye edib düzeltmek mânasına olduğu veya başının alın kısmının üzerinde yara üzerine sarılmış sargı üzerine meshetmiştir, şeklinde îzah edilmiştir.

Ebû Hanîfe ve îmamı mâlik (R.A) a göre, her hanki sebeb ve şekilde olursa olsun, başa giyilen sarık üzerine meshetmek caiz değildir. Buradaki sarık üzerine meshetme keyfiyeti, yukardaki şekilde amel etmekten ibarettir.

İmam-ı Sevrî, Dâvudu Zahirî ve Ahmed bin hanbel (R.A) e göre ise, sarık üzerine meshetmeyi, hadîsin zahirine hamlederek caizdir, demiştir.

İmam-ı Şâfl-î (R.A) a göre ise, sarığın üzerine meshetmekle, farz sakıt olmaz.[178]

Tercümesi:

400- (10) Aişe (R.A) den mervîdir, dedi =

«Nebiyyi muhterem sallaliâhü aleyhi veseiîem, her hal ve işinde : imkân dahilinde temizliğinde, saç sakal daraması ve elek tıraşı gibilerinde ve ayakkabı (ve elbise) giyiminde sağdan başlamap severdi.»

(Haberi, Buhârî ve Müslim itifakla rivayet etmişlerdir.) [179]

İzahat

Haberde vârid olduğu üzere, Rasûlü ekrem sallaliâhü aleyhi vesel-lem efendimiz, meşru ve iyi olan her şeyinde sağdan başlayın davam etmiştir. Hz. Aişe validemizin beyan ettiği şu ntfsus ve amellerinde sağdan başladığı beyan edilmektedir :

a) Abdest ve guşul temizliğinde, ellerini ve ayaklarım keza diğer azalarını sağdan başlayarak yîkayıb temizlemiştir. Her âzâsmm evvela sağını, sonra solunu yîkamışdır. Keza misvakını, sağından başlayib sol tarafına doğru

kullanmaya devam etmiştir.

b) Yemesinde, içmesinde, imısafahalaşmasındar bir şeyi alıb vermede, mescide ve camiye girmesindeki amelleri gibi, iyi ve hayırlı işlerinde hep sağdan başlardı.

c) saçını ve sakalım daramasmda, bıyığını kısaltmasında, başmı ve eteğini tıraş edib kazımasında, koltuk altının kıllarını yolmasında ve tırnaklarını kesmesi gibi amellerinde, hep sağından başlardı,

d) Ayak kablarmı, mestlerini, elbise ve gömlekleri gibi giyim eşyalarını, hep sağından başlayarak giyerdi.

Hadîsi şerifin mefhûmundan anlaşılnuştırki; Rasûlü ekrem sallaliâhü aleyhi vesellem efendimiz, iyi ve güzel olmayıb zarurî olan kerih işlerinde de, soldan başlamayı severdi.

Mesela : «Helaya, çarşı ve sokaklara, mâsiyet mahalline ve üun-lara benzeyen kerih yerlere, sol ayağı ve sol eliyle girer ve yapışırdı.

— Mescidden, sol ayağı ile çıkardı. BurnnunuF sol eliyle temizlerdi. Balgamlı tükrük gibi ağzından tükrüğünü, sol tarafına ve sol ayağı-* nın altına tükürürdü. Helada, istincayı, sol eliyle yapardı. Elbisesini ve ayak kabını çıkarırken, solundan başlayarak çıkarırdı. Keza bunların gibi, kerih olan amel ve yerlerde soldan başlardı.»[180]

Yukardaki saydığımız amellerin, sünnet ve müstehablığı hususunda, bir nebze malûmat, yukarda geçmiştir. Ancak hanefî fasihlerine göre, iyi olan her şeyde.ve abdest ile gusul işlerinde, sağdan başlamak, müstehabdır. [181]

Asbestin Sünnetleri Île İlgili İkinci Fasıl

Tercümesi:

401 - (11) EbûHüreyre(R.A) den mervîdir, dedi.
Resulü ekrem (S.A.V) buyurdu :

«Elbise giydiğiniz ve abdest aldığınız vakit, sağınızdan başlayınız. (Hadîsi,

Ahmet ve Ebû Davud rivayet etmiştir.)

Tercümesi:

402 - (12) SaîdBinZeyd (R.A) den mervldİr,dedi :

Resûlüllafr (SA.V) buyurdu :

«Abdest alırken Allahı zikir etmiyenin (anmıyanın) abdesti yoktur.»

tHadîsi, Tirmizî ve İbni Mace rivayet etmiştir)

Tercümesi:

403 - (13) Bu hadisi, Ahmet ve Ebû Davud,,EJra Hûreyre (R.A) den rivayet etmişlerdir.

Tercümesi:

404 - (14) Darimî, Ebû Said el Hudrî (R.A) den, o da Babasın-dan rivayet edib, Hadîsin evveline şu cümleyi ziyade ettiler : «Abdesti olmayan kimsenin, namazı olmaz»[182]

İzahat

Râvî Saîd bin Zeyd (R.A), kureyş kabilesinin Adevî soyundandır. îlk müslümanlardan ve cennetle müjdelenen on sahabeden birisidir. Künyesi, Ertulâaverdir.'

Hz. Saîd, Hz. Ömer-in amca zadesi ve. eniştesidir. Siyer kitahlann-da uzun şekilde yazıldığı üzere, Hz. Ömerîn müslüman olmasına, kız kardeşi Fâtıma (R.A) ile eniştesi Hz. Saîd (R.A), sebeb olmuştu.

Hz. Saîd, Bedir muharebesinden başka bütün harblerde hazır bulunmuştur. Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellemin ashabının; âbid, zâhid ve duası müstecab olanlarından idi. Aynı zamanda, cihada gidib dâima muharebeye iştirak edenlerdendir. Bedir muharebesine iştirak etmemesine sebeb, Şaını şerife bir vazifeyi îfa etmek için gönderilmesidir.

Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizden, dört hadis rivayet

ettiği beyan edilir.

Vefatı, Medîne-i münevverede «Akîk» denilen mahalde yetmiş yaşını mütecaviz olduğu halde, hicretin elli (50) veya elli bir (51) tarihinde vuku bulmuş ve cennetül Bakîa, defnedilmiştir. Allah ondan râzî olsun.

Hadîsi şerifde, Abdest alırken, «Allâhm adım (ismini) zikretmlye-nin abdesti, yoktur.» buyurulmuştur. Buradaki hüküm, abdest alacak kimse, abdeste başlarken besmeleyi çekerek abdesti almaz ise, sünnet terk edilmekle, (abdest tam ve kâmil) bir abdest olmaz, demektir.

Evet abdesf şahindir, fakat kemal ve fazileti olmadan, ynni âzalar-"daki manevî kir temizlenmeden, abdest alınmış olur.

Bu husus, Ümi Ömer ve tbni Mes'nd (R.A) in, Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizden rivayet ettikleri bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur:

«Bir kimse, abdesti alır ve Allanın adını anarsa, bütün bedeni (manevî kirden) tertemiz olnr.

— Bir kimsede, Allâhm admı anmadan (besmele çekmeden) abdest alırsa, sâdece abdest azalan tertemiz olur.»[183]

Buradaki taharet ve temizlik, bütün günahlardan (yani, küçük günahlardan) tertemiz olur, demektir.

Abdest ve gusul temizliği ile, bedenin işlediği küçük günahların bağışlanacağı yukarda «Taharet Bahsi» başlığının altında geçmiştir.

Besmelede sünnet1 olan, abdestin evvelinde olmasıdır. Abdestin evvelinde her hanki bir sebeble besmele terk edilirse, abdest anasında besmeleyi çekse dahi sünnet yerini bulmaz. Ancak abdestin besmelesiz bitmemesi için, abdestin arasında aklına gelen kimsenin, hemen besmeleyi söylemesi iyidir.

Biz Hanefîlere göre, abdestin evvelinde besmele çekmek sünnettir. İmamı Ahmed bin hanbele ve imam-ı Mâlik (R.A) a göre, hadîsin zahiri ile hükmederek, abdestin evvelinde besmele çekmek, vâcibdir.

Şâfl-i merhuma göre, Abdestin evvelinde besmele çekmek, farzdır. 'Zâhidî merhum böylece zikretmiştir.[184]

Biz Hanefîlerin cevabı, buradaki hadîsi şerifdeki hüküm, abdestin evvelinde besmele çekilmezse, abdestin manevî fazilet ve sevabı yok olur.

Netekim bir hadîsi şerifde şöyle buyurulmuştur : «Mescidin (Caminin), komşusu için namaz kılmak olmaz, ancak mescidde (camide) olur.» [185]

Bu hadîsi şerifdeki hüküm, mescidin bitişiğinde veya yanında komşu olan kimsenin, namazını mutlaka camide kılması lazımdır, şayet camide kılmaz ise, namazı olmaz, manasına olmayıb, belki caminin yanında komşu olan camiye çıkıl) namazını kılması gerekir. Şayet câ-miye çıkmadan evinde kılarsa, tam ve mükemmel bir namaz olmaz. Namazın kemal ve sevabında noksanlık olur.

Üçüncü hadîs olarak yazılan 404 nolu hadîsin hükmü ise; «Abdesti olmayan kimsenin, namazı olmaz» hiç abdesti olmayanın abdest almasının farzıyetini beyan eden âyeti kerîmeyi, tefsir ve îzahdan ibarettir. Zîra abdest, namazın şartındandır. Binaenaleyh şart olan abdest olmazsa, meşrut olan namazda, olmaz.

Tercümesi:

405 - (15) İekît bin sabra (R.A) den mervîdir, dedi:

Abdestden Haber ver yarasulallah! dedin

Rasûlüüah {SAM) de buyurdu:

«Abdeslini tam al, parmakların arasını ovala, burnuna su alırken İyi çek ancak oruçlu İsen mübalağa etme.»

(Hadîsi, Ebu Davud, Tirmizi ve Nesâi Rivayet etmişlerdir.

îbni mace ve Darimî «Parmakların arasını ovala» kelimesine kadar rivayet etmişlerdir.) [186]

İzahat

Râvf İekît bin sabra (R.A), Tâifli bir sahâbe-i kiramdır. Ebû Rem veva Ehû Asım künyesi ile künyelenmiştir. Vefatı hakkında bir malumat, bulunamamıştır. Allah ondan razî olsun.Hadîsi şerifde, Abdestin şu hüküm ve sünnetleri beyan edilmektedir :

a) Bir defa abdestin başından sonuna kadar, acele etmeden farz ve sünnetleri, mükemmel bir şekilde tamamlanması için, abdest azalarının mükemmel yıkanması emir buyurulmuştur.

b) Ellerin ve ayakların parmaklarının aralan, hilallanarak ovalanması emir

Duyurulmuştur. Buradaki emri ftasfil, sünnet ifâde etmektedir.

İbni Hacer (R.A) demiştirki : «El parmaklarım bir birine geçirerek mescidde namaz beklemek mekruhtur.»

Biz Hanefîlere göre, elleri irir tiirine bağlayarak çalımlı bir şekilde durmak, her zaman,ve mekanda, kerihdir. Çünkü kibirlilik emaresi vardır. Kibirlenme ise, mümine hiç yakışmaz. Zira kibirlenmek, üç hal ve yerden başkasında haramdır. Hele bel ağrısı gibi bir mazereti 'olmadan, elleri kalçaların üzerlerine bağlayarak arkada tutup yürümek veya durmak çok kerih ve kibir alâmetidir.

Ellerin parmaklarının hilallanması; elleri, bir öiri üstüne koyarak parmakların bir bM araşma girmesini sagjayıb ovalamaktır.

Ayaklarm parmakları arasım hilallamak ise, sol elin küçük parmağını sağ ayağın küçük parmağının arasına sokarak başlayıb sol ayağın küçük parmağına gelinceye kadar, parmakların aralarını ovalamaktır. Ve bu hususa riayet etmek, müstehabdır. Fakat hanki şekilde ve hanki parmakla olursa, yine hilallama sünnetinin aslı, hasıl olmuş ol^ur. Anoak küçük parmakla hilallamak, sünnete uygun olandır. Netekim ilerde 407. Haberde gelecektir.

c) Hadîsi şerifde, oruçlu olunmadığı takdirde, istinşak-m mubâla-ğa ile yapılması, buyurulmuştur. Buradaki mübalağa, üç sefer yapmak ve her seferinin, burunun derinliğine kadar varmasıdır.

d) Oruçlu iken bu şekilde istinşak edilirse, boğaza suyun, kaçarak mideye gidib orucun bozulabileceğinden, oruçlu iken iştinşak-m mübalağa ile yapılmaması, buyurulmuştur.

406 - (16) İbni Abbas (R.A) den mervîdir, dedi: Resûmilah (S.A.V) buyurdu:

«Abdest aldığın vakitlerde, elleriyin ve ayaklanyın parmaklan arasını ovala.»

(Hadîsi, Tirmizi ve ibni mâce rivayet etmiştir. Tirmizi: Bu Hadis, ğaribdir, dedi.)

Tercümesi:

407 - (17) Müstevrid Bin Şeddâd (R.A) den mervîdir, dedi : «Resulü ekrem (S.A.V) î gördüm, Abdest aldığı vakit, ayağının parmaklan aralarını elinin küçük parmağı ile ovalardı.» [187]

İzahat

Râvî müstevrid bin Şeddâd (R.A), Kureyş kabilesinin fihir soyun-dandır. Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizden yedi (7) hadîsi şerif rivayet etmiştir. Yani, sahabenin muhâcirlerindendir.

Küfede sakin olmuştur, sonra Mısıra gidil) orada sakin olmuştur. Vefat târihine rastlanamamıştır. Allah ondan râzî olsun.

Haberde beyan edildiği üzere, Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi ve-sellem efendimizin, abdest alırken ayaklarının parmaklarının arasmı, elinin küçük parmağı ile hilallayarak ovaladığı, beyan edilmektedir.

Tercümesi:

408 - (18) Enes (R.A) den mervîdir, dedi:

«Resûlüllah (S.A.V) Abdest aldığı vakit, avcuna suyu alır. Çenesinin altına iletir, sakalını o su ile hilaJlardı ve Rabbim, bana böyle emretti, derdi.» (Haberi, Ebû Davud rivayet etmiştir.)

(Not : Bu haberde de, Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin kendisine, ya cebrâil aleyhisselam vasıtası ile veya vahyi hafî yoluyla sakalının altını hilallama ile emrolunduğunu beyan ederek, abdestin sünnetlerinden birisini îzah etmiştir.)

Tercümesi:

409- (19) Osman (R:A) den mervîdir.

«Nebiyyİ muhterem (SA.V), sakalını hilallardı.» (Haberi, Timüzi- ve Darâmîy rivayet etmiştir.)

Tercümesi:

410 - (20) EbiHayye (R.A) den mervidir, dedi:

«Hazret! Aliyi abdest alırken gördüm, temizleninceye (kanâati gelinceye) kadar ellerini yıkadı. Sonra üç defa ağzına su verdi.

Üç defa burnuna su verdi, üç defa yüzünü yıkadı,

Üç defa kollarım yıkadı, bir defa başını mesnetti, sonra ayaklarını topuklara kadar yıkadı.

— Sonra kalktı, hemen abdest suyunun artanından ayakta olduğa halde içti.

— Sonra şöyle dedi:

«Resûlüllah (S.A.VI in, abdestlnin nasıl olduğunu size göstermek İstedim.» (Haberi, Tirmizi ve Nesâî rivayet etmiştir.) [188]

İzahat

Râvî Ebû Hayye (R.A), kaysulvâdîdirki, Küfenin Hemedan şehrinden büyük bir muhaddis ve tâbiîndendir. ÎSminin, Amr bin Nasr veya Âmir bin elhâris olduğu söylenir. İbni Hibıban, bu zatın sika (itimada layık) bir kişi oldjığuiıu zikretmiştir. Yâni, sikalardan birisidir. Vefatı hakkında malumat, bulunamamıştır. Allah ondan râzî olsun.[189]

Yukardaki haberde Hz. Ali (R.A)r şu hususları beyan etmiştir :

a) Rasûlü ekrem efendimizin abdest alışının en mükemmel şekli olan abdest azalarını üçer defa yıkamak ve başa bir sefer meshetmek keyfiyetini ümmete tâlim etmiştir.

b) Abdesti alıb bitirdikten sonra, abdestten artan suyu ayakda iç-meside, yine ibâdetden artan suyun içilmesinin ibir bereket olduğunu beyan etmektir.

c) Aynı zamanda, abdest suyundan kalan suyun ayakda içilmesinin cevazını, tâlim etmek içindir.

Tercümesi î

411 - (21) Abdi Hayır (RA) den mervidir, dedi: «Biz oturuyorduk ve AIİ (R A) İn abdest alışma bakıyorduk. Sağ elin! soya batırdı, ve ağzına soyu aldır mazmaza ve istinşak yaptı, ve sol eliyle stimkiirdü ve buna bütün azalarda üç sefer yapdı. sonra klmkî Resûlüllâhm abdest alışını görmek isteyor (ve seviyor) ise, Rasûlüllah-ın tahareti (abdest alışı) İşte böyle idi, dedi.» (Haberi; Darimî rivayet etmiştir,) [190]

İzahat

Râvî Abdi Hayr (R.A), Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz zamanına'yetişmiş ve fakat Rasûlü ©krem efendimize mülâki olub kavuşamadığından.aşlıabdan değil, tabiînin ulularından olmuştur.

Abdti hayr = Hayrın kain, demektirki, şerrin zıddıdir. kendisi küfenin Hemedâmndandır. Küfede sakin olmuştur. Ebû Amâre ile künyelen-miştir. Yüz yirmi (120) sene yaşadığı yazılmaktadır. Allah ondan râzî olsun.

Tercümesi:

412 - (22)Abdullah Bin Zeyd (RJV) den mervîdir, dedi: «Ben Rasûlüllahı bir avuç su ile bir defa mazmaza, ve İstinşak tığını gördüm, aynı zamanda bunu üç defa işlerdi.» (Haberi, Ebû Dâvudye Tirmizî Rivayet etmiştir.) [191]

İzahat

Râvî Abdullah bin zeyd (RA)f Tîbî rrterhum dediki; bu zat. ezanı rüyasında gören Zeyd bin Abdullah (RA) dır. Akabe bîatmda hazır m* lunmuştur. Bedir muharebesinde ve ondan sonraki bütün muhâremer-de hazır bulunmuştur. Ensârı kiramdandır.

Künyesi, Ebû Muhammed dir. Ezanı Muhammediyeyi rüyasında görüşür hicretin birinci senesinde mescidi nebevinin yapılmasından sonra vuku bulmuştur.

Hu' Zâtın, babası ve anneside sahâbe-i kiramdan idiler. Mekkenin fethi günü, Haris bin hazrec kabilesini temsîlen bir sancak tutuyordu.

Vefatı, hicretin otuz ikinci (32) senesinde, altmış dört (64) yaşında medîne4 münevverede v^ıkû bulmuştur. Allah ondan râzî olsun.

Haberde, fili Rasûl ile sabit olan abdestin sünnetlerinden mazmaza ve istinşak-m üçer defa yapıldığı beyan edilmektedir.

Tercüme»

413- (23) tbnİAbbas (R.A) den mervidir, dedi: «Resulü Ekrem (S.A.V) Başmı ve kulaklarını meshetti; Kulaklarının İçini, şehadet parmaklan ile ve kulaklarının dışlarım baş parmak* lan İle meshetti.» (Haberi, Nesaî rivayet etmiştir.)

(Not; Bu haberdede, abdestin sürmelerinden, kulakların içinin ve dışının meshedilme keyfiyeti, hanki parmaklarla ve nasıl yapıldığı açıklanmıştır.)

Tercümesi:

414- (24) Rubeyyî Bİnti Mnavvlz (R.A) den mervîdir, dedi : «Resûlülîah (S.A.V) i abdest alırken gördüğünü dedlki :

— Resulü ekrem (SA.V), ön ve arka taraflarından başım, şakaklarını ve kulaklarım bir sefer meshetti.

— Diğer bir rivayette, Resûlüllah (S.A.V) abdest aldı, parmaklarını kulak deliklerine soktu.»

(Haberi, EM Davud rivayet etmiştir. Tirrnizi7 birinci kavli rivayet etmiştir. Ahmet ve ibni mâce ise, ikinci kavli rivayet etmişlerdir.} [192]

İzahat

Râvî Rubeyyî binti muavviz (R.A), Bedir muharebesinde Ebû cehlin öldürülmesini, kardeşi Muaz CRA) ile beraber sağlayan Muavviz (R.A) in kızıdır, ve tesettür âyeti ile hicab âyeti gelinceye kadar, bâzı muharebelere iştirak etmiş ve harbde yaralananların tedavilerine bakar ve şehid olanları, Medîne-i Münevvereye nakledib götürürdü. Yani, bu muhtereme, bir kadın sahabedir.

Bîatürrızvanda bulunmuşt;ur, yani, ağacın altında bîat edenlerdendir. Medîne-i münevvere ve basra ehâlîsinin yanında naklettikleri hadîsi şerif, öğrenilib amel edilmiştir.

Peygamber sallallâhü ialeyhi vesellem efendimizden bizzat rivayet ettiği hadîsi şerif, T/irmi (20) kadardır. Vefatı hakkında gerekli bilgiye

rastlanamamıştır. Allah ondan râzî olsun.

Râvînin beyan ettiği haberde, Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin, basma yapdığı kablama meshi tarif edib açıklamaktadır ki, abdestin sünnetlerinden birisi, fîli Rasûlü beyan ederek tesbit-Ienmektedir ve her abdestte bir sefer yapmak, sünnettir.

Bu şekildeki kablama meshin beyanı gibi hadis ve haberlerin hükmü gereğince, tmam-ı Azam Ebû Hanîfe ile İmamı mâlik ve imamı Ah-med bin banbele (Allah hepsinden râzî olsun) göre, başa bîr sefer kablama mesfo yapmak sünnettir. . .

ŞâlL-î merhuma göre ise, başa kablama ihesni, her Seferinde yeni su ile olmak kaydı ile, üç sefer meshetmek, sünnettir.

Haberde beyan edilen, «şakaklarla kulaklarına meshederdi» cümlesinden anlaşılmaktadırki, başa meshedilen sudan şakaklara ve kulaklara möshedilmektedir. K,ulaklara meshetmek için yeniden su almaya gerek yoktur. Ebû Hanîfe (R.A) m mezhebide böyleoedir.

Bu hükmün tatbiki görüldüğü üzere, kablama meshdedir. Yani, her iki ele suyu altb ıslattıktan sonra başa meshedilib, ondan sonra kulakların meshetmek şeklindeki, ameldedir. Bir el ile başın dörîde Mrine mes-hedildiğinde, bu hüküm icra edilemez. Zira bir ele su almıyor. Diğer ele alınmayor. Böyle olunca kulaklara meshetmek için, ellere yeniden su almak gere^. Tedavülde aynısı, işlenmektedir.

Tercümesi:

415- (25) Abdullah bin Zeyd (R.A) den mervîdirki; «Resûlilillah (S.A.V) abdest aldığını ve ellerinde kalan sudan başka bir su ile meshettiğini gördü.» (Haberi, Tirmizi rivayet etmiştir. Ve Müslimde fazlasiyle beraber rivayet etmiştir.)

(Not: Bu haber, şâfi-î merhumun delilidir. Zira bu haberde, Rasûlü ekrem efendimizin abdest aldığı zaman başına meshetmek için yeniden başka bir su alıb meshetme keyfiyetinden, istidlal ederek, başa meshde diğer azalarda üçer defa olduğu gibi, başda yeniden su alarak meshetmenin sünnetliğini beyan etmektedir. Şâfi-î merhumda, bu mes-bın .-^ Qfifer olması keyfiyetine zahib olub hükmetmektedir.)

Tercümesi:

416- (26) Eni Ümâme (R.A) den mervtdir,

Ebt Ümâme Resulü ekrem (S.A.V) in abdestini zikretti ve deaı:

«Resûlüllâh (S.A.V) gözünün pınarlarını mesnetti ve «Kulaklar baştandır» buyurdu.

(Hadîsi, îbni Mâce, Ebû Davud ve Tirmizî rivayet etmiştir. Ebû Davud ve TirinM zikrettilerki, hammad dedi:

«Kulaklar baştandır» sözü, Ebû Ümâmenın sözümü, yoksa Resûlül-lah (S*A.V) m kavlindenmidir? bilmiyorum.) [193]

Îzahat

Râvî Ebû Ümâme (R.A), Ensân kiramın hazrec kabîlesindendir. Tîbî merhum böyle demiştir.

Musannif hatibi Tebriz! merhum ise, bu zat; sâd bin Hanîf el ensârî-dir ve Evs kabilesine mensubdur, demektedir. Künyesiyle meşhurdur, (/ani, Ebû umâme ile meşhurdur.

Bu zat, Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz zama-unda, efendimizin vefatından iki sene evvel dünyaya gelmiştir. Kendisi, cüçülc olduğundan efendimizden hiç bir hadis işidememiştir.

Bu sebebden bâzı bilginler, sahabeden sonra gelen tabiînden demiş-terdir.

tbnl Abdul bir (R.A) ise, sahabeden olduğunu isbatlamış ve sonra demiştirki; Bu zat, Medîne4 Münevverede tabiînin ululanndan ve âlim lerin en kuvvetlilerinden birisi idi. Kendisinden, babası, Ebû said ve bunlardan başkaları, hadis işitib öğrenmişlerdir. Hadis nakli hususunda, sahabe ve tabiîn nazarında ittifakla makbul ve mûtemed bir kimse idi.

Vefatı, hicretin yüzüncü (100) senesinde, yetmiş iki yaşında vuku bulmuştur. Allah ondan razî olsun.

£bû Ümâme ik.A), denilince burada Ebû ûmâmctumanılî (R.A) olmak ihîimajıda vardır. Fakat Ebû ümâmetülbâhilî merhum, birinci cildin 139. sahîfesinde geçtiği üzere, sahâbe-i kiramdan olub pek çok hadis nakledib öğreten ve: sahabenin en çok yaşayanlarından birisidir.

Hadîsi şerif hakkında gerekli malûmat, biraz yukarda geçmiştir.

Tercümesi:

417 - (27) Amiı: bin Şûayb, o babasından, oda dedesinden (Allah hepsinden razî olsun) rivayet edib dedlki:

«Nebiyyl muhterem (S.A.V) e, bir bedevi arab geldi ve abdestden sordu. ?

— Resulü ekrem (S.A.V) de :

— Her âzâyı üçer defa yıkayarak abdest almayı tarif edib gösterdi.

«Abdest böyle alınır, binâenaleyh kimkl bunun üzerine ziyade ederse, muhakkak o kimse, kötüilük İşlemiş olur, hududu aşmış olur ve zulüm etmiş olur.» buyurdu.

(Hadîsi, Nesaî ve îbni Mâce rivayet etmiştir. Ebû Dâvud da, b,u mânâda

rivayet etmiştir.) [194]

İzahat

Hadîsi şerifde, Rasûlü ekrem sallallâljü aleyhi vesellem efendimizin abdesti alıb, her azayı üçer defa yîkadıkdan sonra, «Abdest böyle alınır» cümlesini buyuruyor ve mübarek sözlerinin sonunda, «klmki, bunun üzerine ziyâde .ederse, muhakkak o kimse, kötülük işlemiş olur, hududu aşmış olur ve zulüm etmiş olur.» cümlelerini beyan etmiştir.

Şimdi biz bu son cümlelerin üçünü kısa yoldan açıklamaya çalışalım : .

a) «Abdestde ziyâde eden kimse, kötülük (günah) işlemiş olur.»

Yani, Peygamber sallallâhü aleyhi ves-ellem efendimizin abdest alışındaki sünnetini, azırisıyarak abdest alırken, abdest azalarını üçden fazla yıkayan kimse, sünneti terk etmekle günah işlemiş olur.

b) «Abdest de ziyâde eden kimse, hududu aşmış olur.» Sünnete ilâve ederek abdest azalarını, üçden fazla yıkayanlar, elbette peygamber sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin çizmiş olduğu en son hududu aşmışlardır. Bu ise, çok kötü bir hal ve ameldir.

e) «Abdest de ziyâde eden kimse, zulüm etmiş olur.» buyurulmak-lada, peygamber efendimizin fili nebi ile kavline muhalefet etmekle, o şahıs kendi nefsine zulmetmiş olur. Zira hem efendimize muhalefet zulmü ve hem nefsine daha fazla, fâidesiz ve lüzumsuz bir yük yükletmek suretiyle zulüm etmiştir.

İlmi melek merhum dedi: «Bu kötülük ve fenalıklarla ve sünnetin en son kemâlini aşma ile ilgili kelimeler; peygamberin sünnetine muhalefetin eşed şekilde fenalık ve men'ini izhar etmek içindir.»

Hafızuddîni Nesefî merhumda dediki:

«Bu abdest azalarını üçden fazla yıkamadaki davranış, o şahıs kendisince sünnet olan böyledir, diyerek îtikad edib kendi görüş ve itikadı ile amel ederse, bu günah olur. Yoksa, Abdestin tamamlanmasında kendisinde bir şek ve şüphe olursa, bu takdirde üçden fazla yîkadığmda, bir beis yoktur.»[195]

Tercümesi:

418 - (28) Abdullah bin Muğaffel (R.A) den mervidir, bu zat oğlunun şu duayı söylediğini işitmiş î

«Allahım! ben senden cennetin sağ tarafından beyaz köşkler, isterim.»

Bunun üzerine Abdullah (R.A} oğluna dedi:

«Ey oğlum! Allâhdan cennet iste ve Cehennemden ona sığın. Zira ben Resûlüllah (S.A.V) den işittimki:

«Yakında bu ümmetten bir kavm (cemaat) zuhur edecektir, dua ve temizllkde haddi tecâvüz edecekler.»

(Hadîsi, Ahmet, EM Dâvud ve İbni Mâce rivayet etmişlerdir.) [196]

İzahat

Râvî Abdullah bin muğaffel (R.A), hakkında gerekli malûmat, yukarda geçmiştir.

Hadîsi şerifin naklinde şu hususlar beyan edilmektedir :

a) Râvînin, Oğlunun şu duada bulunması:

«Allâhım! ben senden, cennetin sağ tarafından beyaz köşkler İsterim.»

b) Bu duanm tam yerinde olmayıb, hak teâlâdan dua edib yalvarmanın usul ve âdabını, büyüğü olan babası, evlâdına tâlim sadedinde şöyle dâyor:

«Ey oğlum! Allâhdan cennet iste ve cehennemden ona sığın.»

Bu hal, babanın ciğeri evladına, din yolunda en güzel îkaz ve öğütlerinden bir örnektir. Zira evlad, Allâhü teâladan sâde cennet ve nîmet isteyor. Cehennemden korkma ve ondan Allâha sığınmayı terk ediyor.

Halbuki mümin, «Beynel havfi verreca» denilen halde yaşayıb dua edecektirki; Hem Allâhdan korkacak ve nemde onun rahmetinden umudunu kesmeyecektir.

Bir âyeti kerîme mealinde şöyle duyurulmuştur : «Allâh-a, hem (azabından) korkarak ve hem (rahmetini) umarak duâ ediniz.» (Araf sûresi, 56)

c) Hadîsi şerifin son cümlesi olan şu satırlar ise, şayanı dikkattir: «Yakında bu ümmetten bir kavm (bir cemâat) zuhur edecektir, onlar, dua ve temizlikde

haddi tecâvüz edecekler.»

Hadîsi şerifin bu cümlesinin hükmü, hemen tabiîn devrinde görülüyor, dua ederken usul ve âdâbma riâyet edilmeyor. Hem cennet ve rahmeti umarak ve hem cehennem azabından korkarak hakka niyazda bulunmak yerine, sâdece cennetin sağ tarafından beyaz köşkler isteniyor.

" îşte bu hâlin görünüşü, yakın zamanda böyle dua edenlerin olacağını ilâhî ekrandan seyredib gören sevgili efendimizin haber verdiği hâlin zuhuru ile, bir mûcizei Rasul müşahede edilmiş oluyor.

Keza abdest ve gusul gibi taharetlerinde haddi tecâvüz edenleri gördüğümüzde, yine Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin, mûcesini müşahede etmiş oluruz.

Tercümesi:

419- (29) Übeyy bin Kaab (RA) den menidir, Neblyyİ muhterem (SA.V) den rivayet olunmuştur : Resûlüllah (SA.V) buyurdu:

«Abdestde, vesvese vermek için bir şeytan musallat oîurki, o şeytanın adına - veleham • denir. Bu şeytanın, suyun abdest azalarına eri-şib erişmediği hakkında telkin edeceği vesveseden kaçınınız.»

(Hadîsi, Tirmizî ve îbni Mâce rivayet etmişlerdir. TUrmizî dediki; Bu hadis garibdir.

Zira biz, bu hadîsin isnadını «Hârice» isimli kişiden başkasından bir senet bilmiyoruz. Bu adam ise, biz ehli hadis nazarında, sağlam bir kişi/ değildir.) [197]

İzahat

Ravî übeyy bin kaab (RA}, hakkında bir nebze malûmat, birinci cildin 246. sahif esinde geçmiştir.

Hadîsi şerifde, abdest esnasında «veleham» isimli bir şeytanın, yani «Şeytanulvuzû» un musallat olubf abdest alan kimseye, bir mi yıkadığını veya iki, üç yîkayıb pkamadığmı veya.suyun, azalarına ulaşıî) visladıb ıslatmadığını ve bunlara benzer acâib ves'veseîer verebileceğini sevgili efendimiz beyan

buyurmuştur.

v'es'vesenin mâhiyet ve fenalıkları hakkında bir nebze malûmat, birinci cildin 189 - 204. sahâfelerinde ve bu cildin «Helanın edenleri Babı» başlığının altında geçmiştir.

Ves'veseyi, hem şeytan ve hem insanın,nefsi verebilir. Hadîsi şerifde, Abdest esnasında şeytanın ves'vese vereninin ismi beyan edilmiş-ür. -

Beşer hayatında şeytanın ilk ves'vese verdiği, Atamız Adem aley-hisselamdır.

Bu husus kur'am kerimde şöyle beyan buyurulmuştur :

«Ve nihâyej, şeytan, Adem (A.S) e ves'vese verdi ve şöyle dedi :

—Ey Ademi seni, (cennette kalmana sebeb olacak)^ebedîlik ağacına, birde son bulmayacak devlete delâlet edeyimml?» (Tana sûresi, İ2Ö)

Tercümesi:

420 - (30) Müaz Bin Cebel (RA) den mervîdir, dedi:

Resûlüllah (SA.V) i gördümki:

«Abdest aldığı vakitlerde, yüzünü elbisesinin bir tarafı ile silerdi» (Hafaeri, "Tirmizî rivayet etmiştir.) [198]

İzahat

Râvî muâz bin Cebel (RA) hakkında, bir nebze malûmat, birinci ciltde geçmiştir.

Hz. Muaz-m beyan ettiği haberde, Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz, abdesti aldukdan sonra, elbisesinin bir tarafı ile yüzünü sildiği beyan Duyurulmaktadır.

İbnİ Hacer merhum dediki:

«Rasûlüllah (SA.V) in aıbdest hitamında böyle elbisesinin bir tarafı île yüzünü sildiği sahih ve vâkî ise, bu takdirde bu şekildeki amel, mazerete binâendir. Veya öyle yapmanın cevazım beyan etmek içindir.

"— Zira Hz. Meymûne, Rasûlü ekrem (SA.V) e, abdesti aldıktan sonra bir mendil getirmiştir. Fakat Rasûlü ekrem bunu red etmiştir ve suyu eline dökmeye başlamıştır.

— İşte bu sebebden bizim ashabımız (Şâfi-î âlimlerimiz), demiş-tirki:

«Abdest alan ve gusul yapan kimseye, peygambere tabî olmak için kurulanmayı terk etmesi, sünnettir..»[199] .

Şârih Aliyyulkârî merhum devamla şu hükümleri naklediyor :

«Zeylaînin kenz şerhinde de şöyledir :

«Abdestden sonra mendil (havlu gibi şeyler) ile silinmekde beis yoktur.

— Bu hasusda böyle hüküm, Hz. Osman, Hz. Enes. Hz, Hasan bin AH ve Hz. Mesnık dan rivayet olunmuştur.»

Mîrâci dirâye de dedifci:

«Abdestden sonra &ilinîb kurulanmayı mübalağalı yapmamak gerekir. Sebebide, abdest azalarında, abdestin eseri kalmalıdır.

Münyetül musallî sâhibide,

«Abdestcten sonra silinib. kurulanmanın, müstehaüngim, tasrîh etmiştir.»[200]

Nûrul izah adlı eserde ise; Abdest aldıkdan sonra mübalağa ile kurulanmamamı, abdestin mendüblanndan saymıştır.

Demek olıyorki, Abdestden sonra kurulanmak, mendübdür. Fakat tamamen azaları kuru hâle getirecek şekilde olmamak kaydiyle silinip kurulanmakdır.

Netekim merâkılfelah haşiyesi tahtâvî de şu hükümler zikredilmiştir : . .

«Abdestin eseri, azada kalmamak üzere silinib kuruianmakda mu-bâlağa etmemek, demekle, kurulanmaya ihtiyaç olunmadığında kun*-lanmayâ gerek yoktur, kaydı ile mukayyetidir.

— Kurulanmaya ihtiyaç olursa, Kurulanmanın kerâhatsız cevazı ve belkide kurulanma iktizasında kurulanmanın müstehab veya vacibli-ğinde ihtilafa düşmemek açıkdır.

— Sahih olan budurki, Rasûlüllah sailallâhü aleyhi vesellem efendimiz, abdest aldıklarında, mendile silinirlerdi.»

Hemen aşağıda, Hz. Aişeden mervî haber, bu hükümleri teyid etmektedir.

Yukardan buraya kadar izahımızdan anlaşılmıştırki, Rasûlü ekrem efendimiz, abdesti aldıkdan sonra mendil gibi bir bez ile silinmiştir.

Hz. Muazın, haberinde ise, elbisesinin bir tarafı ile yüzünü sildiğini beyan

buyurması, îbni hacer merhumun beyan ettiği üzere, efendimizin öyle işlemesi, ya bir mâzeretden veya cevazını beyan etmek için işlemiştir. [201]

Tercümesi: .

421- (31) HazertiAişe(R.A) denmervîdir,dedi: «Resûlüllah (S.A.V) abdesti aldıktan sonra bir bez (havlu) ile abdest azalarım kurular idi»

(Haberi Tirmizî rivayet etmiştir ve Tirmizi dedi, bu hadisin isnadı kâim değildir ve râvî Ebu Muaz ehli hadis indinde zaifdir.) [202]

İzahat

Hz JUşe [RA] inr öu haberi ile ilgili bir nebze malumat, bir üst-deki haberin izahatında nakledilmiştir. Bu rivayetde de bsjirtüdiğl üzere, Rasûlü ©krem sallallâhü aleyhi vesellem ef-endiiraz, mendil, havlu, peşkir ve el bezi denilenlere benzer ıbir bezle abdest azalarım silmiştir.

Haberdeki, «yüneşşifü» kelimesi, mübalağa ile kurular idi,"mânasını ifâde etmektedir. Zira kelimeyi, evvela tef'il babından olduğunu beyan etmişlerdir. «Yenşifü» ile Şerh. ederek kurutma derecesine varma-dan, silmek mânâsına geldiğinide beyan etmişlerdir.

Fakat ıılEinâ-i karam efendilerîmizm pek çoklan, Rasûlü ekrsm sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz, aMest âzalarmda abdest suy^ nun nurl&rmdsn bulunması içm, fazla kurulanarak silinmeyi terk ettiği ni beyan etmişler ve fazla (kurulanmayı terk etmek müstehafedır, demiş-lerdir. Zira AMest sulan, kıyamet gününde bulunduklan yerde bir nur olacatdır. Azanın üzerinde su damlası bırafcmayıb kurudülunca, o nur Denilsmâştirki: «Elbette m, aMest azalarında devam ettikçe, îes-bin eâer.»[203]

Hulasa-i kelamf Uz hanefîlere göre aMeıst den sonra silinmek, caiz ve müstehabdır. Fakat kurudacak derecede silirtmeyii) aödest âza-larmda ıslaıklıüc koymak suretiyle silinsmek iyidir. [204]

Abdestin Sünnetleri Île İlgîlî Üçüncü Fasıl

Tercümesi:

422- (32) Sabit bin Ebî Safiyye (R.A) den mervîdir, dedi :

Ebû Câfere (câferi Sadıka) ben dedim (o Muhammed Balardır)

Câbir (R.A) sana Haber verdi:

«Nebİyyi muhterem (5.A.V) Abdestini alırken azalarını birer defa yıkadı, ve bir abdest daha aldı, ikişer defa yıkadı.

Ve yine bir abdest daha aldı üçer defa yıkadı, değilmi?

Ebi Caferde* evet, dedi.» (Haberi, Tirmizî ve ibni Mâce rivayet etmişlerdir.) [205]

İzahat

Râvî Sabit bin Ebî Safiyye (R-A), yemenlidir. Bu zat.Muhammed bin Ali el Bakırdan işitmiştir. Ondan vekî merhum ile ibni uyeyne merhum rivayet etmişlerdir. Tîbî merhum böyle demiştir.

Mîrek merhumda bu zatı, kûfeli, rivayeti zâif ve Rafızî (Şîî) dir, demiştir.

Musannif Hatibi tebrizî merhum dediki; künyesi, Ebû Hamzadır. Tabiînden olduğu zikredilmiştir.

Vefatı, hicretin yüz kırk sekiz (148) senesinde vuku bulffljıışrur.

Haberde beyan edilen hükmün, abdestin fara ile amel edib abdest azalarını birer defa yıkamakla abdestin sahih ve cevazını beyan etmek olub, ikişer ve üçer defa yücamasındaki hîkmetde abdest almayı tâlim ve beyan etmektir.

Bu hususun daha geniş îzahı, yukarda geçmiştir.

Dikkat : Yukarda kısa tercüme-i hâlini yazdığımız râvî zâtın, Rafızî (Şîî) olduğunu da beyan eden olmuştur.

Bir dela bu râvMn mes'eleyi naklettiği Caferi Sadık merhuma, Şü-lerin« bağlıyız» deyib bir çok yalan ve iftiralar uydurdukları muhakkak-dır. O mübarek fâzılın demediğini ve onun işlemediğini, ona isnad edib kendi ihtiras ve nefislerinin arzularına âlet etmişlerdir.

Bugün Şiilerin bulundukları bir diyarda, bir idare değişikliği olmuş ve islam kelimesi bayrak edinilmiştir. Keşke kitab ve sünnete uygun peygamber ve sahâbe-i kiram efendilerimizin ve onlara adım adım uyan ehli sünnet velcemaat yoluna tabî olunan bir esas ve hakîkata tabî olarak, islam dâvasında bulunulsa! Bütün islam âleminin ve müs-. lümanların arzu ve emelleridir.

Ve fakat hakikat öyle değildir, Şiilerin, tarih boyunca, akîde görüşleri, amel ve ibâdetleri, kitab ve sünnete muhalif olmuştur ve hâlada aynıdır.

Şiîler, Firakı dâlleden olub, 22 guruba ayrılmışlardır. Bunların îtikat ve ibâdetlerinde bâzı değişiklikler olub, bir kısmının zındık ve sapıklık içinde küfre varmayan akîde görüşleri olmakla beraber, bâzılarının akîde ve inanç görüşleri küfürdür.

Hal böyle iken, bâzı din kardeşlerimizin, bizzat geldb sual soranları olmuştur.

Efendim falan hoca veya falan imam diyorki : «Şü mezhebide, îmamı Azam-m mezhebi gibi hak mezhebdir. îmam-ı Azam-m mezhebi geniş şekilde gelişmiş. Şîî mezhebide, belli bir muhitte gelişmiştir, gibi sözler...»

Bu sözleri söyleyib hükümler beyan edenler, Şiîliğin Hz. Osmanı kur'am kerimi okurken şehit etmelerinden bugüne kadar gelişen fasit ve belkide bâzılarının küfür olan akidelerini bilemeyib, câhil olduklarından, cehline kurban olnib dîni Tnübîni îslâmı î'ahrîb eden muhterislerdi]'.

Makama, mansıb ve maddeye, hatta şöhret ve şakşaka düşgün gözlerini gönüllerini dünya hırsı bürümüş, riyakar, dalkavuk, Bid'atcı, zındık ve sapık tipinden olan veya böylelerinden menfeatlanan zavallıların hal ve hareketlerine acınır. Zira Cehillerine kurban oluyorlar. Eskiden beri devam ede gelen Şiîlik akîde ve görüşlerinin ittifak ettikleri, bütün ashab, halifeliği ilk defa Hz. Âliye vermediklerinden, günah kardırlar. Aynı görüş yeni çıkan Şîî kitabı «İslam Fıkhında devlet idaresi» adlı kitabın kırkıncı sahîf esinde mezkûrdur.

İmam-ı Azam Ebû Hanife (R.A), bütün sahabeyi hayr ile anmamız gerektiğini ve onların hiç birinân ateyih.itn.de konuşulmamasının lüzumunu beyan etmiştir. Halta yutarlarda ve «mfilteka tercümesi» adlı eserimizin todiünci cildinin «Mestler üzerine mesti babı» başlığının altında geçtiği üzere, Hz. İmam;

Hz. Ebû Bekir ile Hz. Ömeri, bu ümmetin en efdal kişileri saymak ve Hz. Osman ile Hz. Aliyi sevmek, ehli sünnet velcemaat alâmeti olduğunu beyan etmiştir.

Şîüer ise, Hz. Ali ve o mubârek4n soyundan gelenlerin rivayet ettikleri hadîsi şerifleri kabul edib diğer sahabelerin rivayet ettikleri hadîsi şerifleri red ederler veya uydurma hadis olarak kabul ederler.

Râfizî (Şîî) lerin akîde görüşlerinden bâzılarını 1967 senesinde yazıb okuyuculara arzettiğimiz «İslama Sokulan Bİd'at ve Hurafeler.» adlı eserimizin birinci cildinde zikrettiğimizi hatırlatırız.

Binâenaleyh hak yolcusu müslüman kardeşlerimizi, ana cadde olan sıratı müştekimde devam etmeleri için, kitab ve sünnetin yolu, olan, ehil sünnet velcemaat topluluğuna tabî olub, her çeşit fırka ve zümrecilik yollarından kaçınmalarım tavsiye ederiz.

Kurtuluş kur'ana, sünnete ve ehli sünnet velcemaat toplumu olan efendimizin ashabının yoluna tabî olmazdadır. Tek kelime ile kurtuluş,' islamdadır.

Evet kurtuluş, islamı bilib, islamm dediği gibi inanıb amni atmek-tedir. îslamı ve bilhassa kur'anın dilini ve islam hukukunu biliö, bildiği ile amel etmek suretiyle kurtuluşa ve Allanın lutfuna mazhar olunacağı muhakkakdır. Yoksa Allâhü îeâla câhillerden dost edinmez ve yardımı ile lutfu inayetini serd ermez.

Dünyalıkdan bâzı şeylere kavuşmak, direk lütuf sayılamaz. Fir'avn, nemrut ve. kârun gibilere, dünyalık verilmesi elbette lutfu ilâhîden değildi. Bütün bu cümlelerin bağım, meylâmız müslümanları sapıklıklardan korusun duası ile bitirelim.

Tercümesi:

423.- (33) Abdullah Bin Zeyd (R.A) den mervîdir, dedi:

«Nebİyy* muhterem (SA.V) abdest aldı, azalarını, ikişer, İkişer yıkadı ve «Nur üzerine Nur» Buyurdu.»

Tercümesi:

424 - (34) Osman (R A) den mervîdir, dedi: Muhakkak Rasûlüllah (S.A.V) Abdest aldığında azalarını üçer defa yıkadı ve buyurdu : '

«Bu şekildeki abdest» Benim ve benden Önceki bütün Peygamberlerin abdestidir. Ve îbrahinî Peyğamberhı abdestidlr.» (Bu her iki Hadisi, Rezin rivayet ermiştir. Nevevi, Müslimin şerhinde ikinciyi zail gördü.)

Tercümesi:

425 - (35) Enes (RA) den mervîdir, dedi : «Resûlüllah (SA.V) her namaz için abdest alır idi.

Ve bizim her hangi birimizde, abdesti bozulmadıkca bir abdesUe iktifa ederdi.» (Haiberi, Darimî rivayet etmiştir.)

(Not : Bu haberin hükmü, hanefl fıkhında geniş şekilde yazılmıştır. Bir abdest ile bir kaç vakit namaz kılındığı gibi, efendimizin kıldığı üzere, bir aibdest ile beş vakit de, kılınaibilir.)

Tercümesi:

426 - (36) Muhammeö bin Yahya hm Hmbân (RJV) den mervî-dirfdedl:

«Ubey dullah bin Abdullah bin Ömer (RA) a dedim ki ı «Abdullah hin Ömer (RA) ı, tâbir (abdestli) olsun veya tâbir oı-masın her namaz için nasıl abdest aldığım gördünmü?

— Bunun üzerine ubeydullah (R.A) dedi:

«Onun abdest alışını, Hattab oğlu Zeydin kızı Esma (R.A) haber verdi, Ebû Âmiri (Fâsık) in oğlu, uhud muharebesinde şehid, olub meleklerin yıkadığı Hanzalenin oğlu Abdullah (R.A) e, Esma (R.A) de-mİştirkl;

— Elbette Resûlüllah (S.A.V), tâhir olsun veya tâhlı1 olmasın mutlaka her namaz için abdest ile emrolunmuştu.

— Vaktaki Rasûlüllah (S.A.V) e, bu iş ağır geldi, bunun üzerine her namaz zamanında misvak kullanmakla emrolundu. Abdestin hükmü ondan nesholunub kaldırıldı, ancak abdeststz olduğunda abdest ile emrolunma hükmü kaldı.

— Ubeydullah (R.A) dedi:

«Abdullah bin Ömer (R.A), Rasûlüllah sallallâhü! aleyhi vesellem-in, neshedihnezden evvel işlemesini, bir kuvvet ve delil görerek, Ölünceye kadar her namaz için abdest alma işini yapmıştır.» (Haberi, Ahmed rivayet etmiştir.) [206]

İzahat

Râvî Muhammed hin Yahya bin Hıbban (R.A), tabiînin ve medîne-i

münevvere fakihlerinin îtimad edilen âlimlerinden öir zatdır. künyesi, Ebû Abdillahdır.

Vâkıdî merhum diyorki:

«Muhammed bin yahya bin hıbban (R.A), Medîne-i münevvere-nin mescidinde (mescidi nebevide), kendisi için bir halaka olurdu, dâima bu cemaata fetva verirdi. Fetvasına îtimad edilirdi ve çok hadis MMrdi.» [207]

Medine mescidinde tedrisat halafcasmda Mâlik bin enes (imam-ı mâlik) hazretleride bulunmuş, fcu zatdan ilmi fıkıh ve ilmi hadîs tâlim etmiştir. îmam-ı Mâlik hazretleri, bu zata sonsuz bir îâzim ve hürmet ederdi.

Vefatı, hicretin yüz yirmi bir (321) talihinde, yetmiş dört (74) yaşında mednîne-i münevverede vuku bulmuştur. Allalı ondan razı olsun.

Haber arasında geçen «Ubeydullah (R.A).» Hz. Ömerin torunu ve Hz. Abdullah bin Örmerin oğlududur. Esma (R.A) isimli kadın efendi ise, Hz. Ömeün oğlan kardeşi Zeyd (R.A) m kızıdır. Abdullah bin Hanzala (RA) İse zifafa girib cünüb oldukdıan sonra uhud muharebesine iştirak eden ve orada şehid olan Hz. Hanzelerrin oğludur.

Hz. Abdullah bin Hanzale, yedi yaşında iken Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem vefat etmişlerdir. Bu yaşlarına gelinceye kadar efendimizi gördüğü, dolayslyle sahâbe-i kiramdan olduğu beyan edilmiştir. Medîne-i Münevverede yezidin hal-ı (hilâfetden düşürülmesi) için bîat edenlerdendir. Bu sebebden «yevmtilharre» denilen savaşda öldürülmüştür. Allah ondan râzî olsun.

Babası Hanzala (RA) İse; Ubud muharebesine cürtüb olarak iştirak etmek zorunda kalıyor ve muharebeye Öyle iştirak ediyor. Harb meydanında şehid oluyor. Mübarek cenazesini, meleklerin yîkadığım gören Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimiz, Hanımına; «Hanzalanm hâli nedir?» dikerek sual ediyor.

Hanım efendisi diyorki:

«Hanzale cünüb idi, bir tarafını yîkamışdı, duydukî, askerî heyet gidiyor. Hemen o haliyle harbe çıkdı ve öldürüldü (yani, uhud muharebesinde şehid oldu).»

İşte o anda Rasûlü ekrem (S.A.V) buyurdu:

«Gördümki, Melekler onu yîkayordu.»[208]

Haiberin içinde geçen ve bu uhud muharebesinde şehid olan Hz. Hanzale-nin babası, Ebû Âmir ise, Medînenin evs kabilesinden olub, münafıkların reislerinden idi. Abdullah bin übey bin semi isimli münafıkların başı olan kişi,

medîne-i münevverede kalmıştı. Fakat bu Ebû Amiri Fâsık, efendimize karşı hased ve kini daha şiddetli olduğundan me-clihe-i münevverede kalamamıştır. Mekkenin fethi senesi diyarı Ruma gitmiş, oralarda efendimizin aleyhine cemaat toplamaya çalışmıştır.

Tebük seferi ânında medînedeki münafıklara, Mescidi kuba civarında bir mescid yapdırmıştır. Kur'anı kerimin Tevbe sûresinde bu mescide, «Mescidi zirar = zararlı mescid» ismi verilmiştir.

Kısa hal tercümelerini nakletdiğimîz bu hayat hikâyelerinde, ibret alınacak çok mühim dersler vardır.

Tercümesi:

427- (37) Abdullah bin Amr bin el As (R.A) den menidir.

Nebîyyi muhterem (S.A.V), saade (Saad bin ebî Vakkasa) uğradı, oda o anda abdest alıyordu;

Hemen Peygamber (S.A.V) ona buyurduk!:

«Bu ne israf? ya Saad!»

Saad, «Abdestde, israf olurmu? Ya Resûlellah!» dedi :

Peygamber (S.A.V) «evet! velevki akıcı bir ırmak kenarında da olsan.» buyurdu. (Hadîsi, Ahmet ve İbra Mâce rivayet etmişlerdir.) [209]

İzahat

Hadîsi şerifde pek mühim ve hassas bir hüküm beyan edilmiştir, sebebide insanlar, ırmak, çay ve deniz gibi akıcı ve bol su kenarında abdest alırken ve gusul yaparken bu hususa ekseriya riâyet etmezler. Aynı zamanda bir sakınca ve günah yok telakkisi içinde olurlar.

\ Neteldm Hz. Saad-in abdest alırken fazla su sarfiyatta bulunuşu, :«abdest almak bir ibâdettir. Binâenaleyh ibadetde israf olmaz» düşün-? cesinitrneticesidir.

Bu düşünce ve fikre sâhib olan Hz. Saad-e, Peygamber (SA.V) efen-dimiz; «Bu ne israf? ya Saad!» diyor.

Hemen Hz. Sâd, bu suâlin cevâbında; «Abdestde, israf olurmu? ya

Rasûlellah!» demiştir.

îşte abdest gübi ibâdetlerde israf .olmaz zanniyle sorulan suâle ^peygamber (S.A.V) -efendimiz; «Evet (abdestde israf olur), velevki sen akıcı bir ırmak kenarında olsanda.» buyurmuştur.

Hz. Saad [THA) in, «İsrafda hayır yokdur ve hayırda işrâf olmaz.»

şeklinde söylenen hükmün ikinci cümlesine zâhib olarak, tâat ve ibâdetlerde israf olmaz zannetmiştir. Anoak ibadetde de israf olduğunu ve olacağını efendimiz beyan buyurmuştur, sarihlerin beyanına göre Hz. Saad, islâma daha yeni girdikleri sırada bu hâdise ile karşılaşmıştır. Bu sebeble, henüz, islâmın hükümlerini gereği gibi bilmediğinden «abdestde israf olurmu?» diye 'sualde bulunmuştur.

Veya kendisi abdest alırken suyu fazla kullanmakla; vakitten, ömrü .boş yeie geçinnekden ve islâmın çizmiş olduğu haddi tecavüz ediî> islâinın hükmüne muhalefet hükümlerinin îsr&ftian olduğunu (bilmeyen lere tâlim edüb öğretmek maksadı ile sormuşdur :

Evet hayır ve ibâdet işlerindede israf olur. Ve buradaki israfda ay-îü şekilde, haramlara sarf edilen emek> mal, mülk ve emsali şeylerin haranılığı gibidir.

İbâdet ve Hayırda israfın olduğuna yukardaıki -hadîsi şerif yanında bîr kaç hüküm daha nakledelim.

Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimize, bir çocuk' annesi tarafından gönderiliyor. Çocuk diyorki:

«Annem, senden bir gömlek isteyor.»

Halbuki o anda Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin yanında ancak kendi gömleği var idi, hemen çocuğa dediki : «Başka bir vakit gel.»

— Bunun üzerine çocuk annesinin yanına gitdi (Durumu anlatınca) , annesi çocuğa dedi:

«Ona söyleki, elbetde annem senin sırtındaki gömleği isteyor, de.»

Çocuk Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem efendimize geliyor ve durumu anlatıyor:

İşte o anda Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi veseliem efendimiz evine giriyor, sırtındaki gömleğini o çocuğa veriyor. Anadan üryan vaziyette oturuyor. .

. Hemen biraz sonra Hz. Bilal ezam okuyor. Bütün ashabı kiram, namaz içan hazır olub b&kleyorlar. Fakat Rasûlü ekrem (S.A.V) efendimiz namaza çıkamıyor.

Bunun üzerine şu mealdeki âyeti kerîme nazil oluyor :

«Elini, boynuna bağlayıb açma (cimrilik yapma) ve tamamende açıp saçma (israf etme.) Sonra kınanmış, peşiman bir halde oturub kalırsın.» (isra sûresi,. 29)

Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi ve sellem efendimize, sırtında ki gömleğini isteyen bir kadına vermesiyle, namaza çıkainayıb kalması hâlini, mevlâmız açıkça beyan buyurarak böyle yapmamasını tavsiye etmiştir.

Demek oîuyorki, kişinin kendi nefsine, aile etradına ye ödenmesi farz olan borçlarına sarf edeceği şeyi, hayra ve sadakaya vermeyib lüzum eden farz yerlere sarf etmesi, lâzımdır. Farz ve vâoibier, hatta sünnet olan yerlere infakdan sonra nafile olarak tasaddukda bulunmakf en iyi ve en doğru hayır yoludur.

Her ne ise şimdi biz abdestdeki israf dan dolayı, hayır işlerindede israfın olacağını, kısa yoldan misallamış olduk, îsraf ifoâdetde, yemede, içmede, konuşmada, yatmada ve her şeyde olabilir.

Birde israf hakkında bir kap ayet meali naklederek mes'eleyi kapatalım.

Bir âyeti kertmede şöyle buyurulmuştur :

«Yiyiniz, içiniz ve fakat israf etmeyiniz. Zira Allâhü teâla israf ederek har vunıb harman savuranları, kat'iyyen sevmez.» (Araf sûresi, 31}

Diğer bir âyet meâldde şöyledir:

«Akrabaya, yoksula ve yolda kalmış kimseye, hakkını ver ve fakat (malını) tamamen saçıp savurma.

— Çünkü mallarını ve canlarını israfla harcayanlar, şeytanların kardeşleridir. Şeytan ise, Rabbislne karşı çok nankörlük etmiştir.» (îsrâ sûresi, 26-27)

Bu son âyeti kerîme mealine göre, israf edici kimse, şeytanın kardeşidir. Şeytanın kardeşi ise, şeytandır.

însan için, kendisine şeytan ismi verilen ıkötülükden daha eşed bir zemmetme olamaz.

Fir'avnm ve kavminin, keza lût aleyhisselâmm azğm kavminin kötülüklerini, israf edici kavm oldukları muhtelif âyetlerde beyan edilmiştir.

Şu halde mümine yakışan, ibâdet ve tâatmda, israfdan kaçınmak, haram ve günahlardan uzak dusarak hak teâlaya, adaletli ve dosdoğru kulluk yapmakdır.

Tercümesi:

428 - (38) Ebû Hureyre, timi Mesud ve timi Ömer (R.A) den mcr* vîdir;

Peygamber (S.A.V) buyurdu:

«Bir kimse, abdest alır ve Allanın ismini anarsa, muhakkak o kimsenin vücûdunun her tarafı temizlenir. Bir kimsede, abdest alır ve Allanın ismini anmaz İse, ancak abdest azaları temizlenir.» [210]

Îzahat

Hadisi şerifin ihtiva ettiği hükümlerin bâzı yönlerini- yukardakj hadîsi şeriflerin İzahatında yapmış idik. Besmele ve Allahü teâlamrî adını zikretmenin pek çok yönlerinden, hadis ilminde hüküm ve beyanlarından bir kaçını nakledelim.

ismi ilâhi ile her; şeye başlamanın, en iyi ve en doğru bir amel olduğu muhakkakdır. Böyle olduğu için, Halikı zülcelâl hazretleri, kur'-anı kerimde ilk indirdiği âyeti kerîmede bu hükmü beyan buyurmaktadır, .

Mevlâyı nıüteal şöyle buyurmuştur :

«(Habîbim! Besmele okuyarak) her şeyi yokdan var idib yaratan Rabbiyin adıyla (kur'anı) oku.» (Alak sûresi, t)

Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhivesellem efendimiz de şöyle buyurmuştur :

«Her yeni başlanan bir işki, o işin evvelinde bismillâhirrahmânir-. rahim = Rahman ve Rahim olan Allanın adıyla taşlarım, ile başlanmaz ise, İşte o iş, efcterdir (bereketi kesiktir).» [211]

Bâzı rivayetlerde, «Ektâ ve eczem = herekti kesik ve fnmâmpn sonucu bağlanmış ve kapanmıştır.» mânalarını ihtiva eden cümlelerle bitmektedir.

Rasûlüllah (S.A.V) den rivayet olunan diğer bâr hadîsi şerif de şöyje buyurulmuştur:

«Kalemin, ilk evvelâ yazdığı, BİsmİHâhirrahmanirrahîm, olmuştur.

— Binaenaleyh sizde bir şey yazdığınız vakit, İlk evvela o besmeleyi yazınız. Zira o besmele, inzal olunan her kitabın açıcı anahtarıdır...» [212]

Ebî Hureyre (R.A) den mervî bir hadîsi şerifde, Rasûlü ekrem sal-laliâhü aleyhi veseüem efendimiz şöyle buyurmuştur :

« (Helal ve caiz olan) Her hanki fcir kelâm ve süzkl, AUâhın adı

zikredilmeden başlanır ve benim üzerime (efendimizin üzerine) salavatı şerife getirilirse, işte o söz ve kelam, bütün bereket ve hayırdan mahrumdur.» (Besmele Risalesi, 76)

Yukardaki âyeti kerîme ile Hadîsi şeriflerin hükümleri meyanın-da, Halikı zülcelâlm ahlak ve âdeti, göndermiş olduğu Kur'anı Kerim sûrelerinin hepsinin evvelinde bir besmele yazdırmıştır.

Şimdi kısa cümlelerle naklettiğimiz hakîkatlarm hayat üzerinde tatbikatına bir nazar edelim.

Helâl ve caiz olan, yeme içme, yatma ve kalkma, okuma ve yazma, konuşma, alma, salma, geyim ve kuşam işleri gibi beşerin hayatında her şeyinde mutlaka besmele ile haşlayiî), hamdele ile bitirmesi, : o iş ve amelin, mutlak ve muhakkak, daha bereketli, daha verimli ve i daha faydalı bir halde neticelenmesini sağlar ve sağladığına dâir pek çok örnek misaliar vardır.

Meselâ : Bir müslüman, çocuğunu besmele ile okunan bir okul ve -; kursa veya öyle plan bir iş yerine gönderdiğinde, oradan yetişen çocuk, Allahmı ve Peygamberini tanıyor, hocasını, usta ve kalfiasım saygı ile karşılayan, edebli ve terbiyeli, anasını ve babasını bilen, camiye cemaata giden, büyüklere saygı ve küçüklere sevgide bulunan, cemiyet ve millete faydalı bir kimse olarak yetişmektedir, Fâidesi, zararından katbe;kat fazla olarak görülmektedir.

f akaî okudukları kitablarm başında besmele olmayan, Besmele ile okutmayan, besmele ile ticâret, san'at ve iş göstermeyen müesseselerdeki yetişen müslümanlarm evladlan, çok ve çok bereketsiz ve ahlaksız bir şekilde yetişmektedirler.

Hele bugün hu haîier, o kadar ayan ve beyan bir şekilde görulmek-tedirki,'adam sözde okuyor veya usta ve tüccar ölmüş/ne AHalıa kulluk yapıyor, ne peygambere saygı ve hürmeti vardır. Okuduğu hoca-' sına saygısızlık ediyor,

Henüz daha okuduğu hocasına karşı gelerek sözde talebeler, okumadan ve bir şeyler öğrenmeden (Ataların, küpe girmeden sirke olmak ister, "kabilinden) boyundan aşkın pe5c çok lüzumsuz işlere karışan, her hanki bir fırka ve kurutai içine girib beyinleri yıkanarak anaJbaba, hoca, büyük; âmir ve em&âîi kişileri dMemiyen zavallılar, hep besmele : ile başlayıb Allahm adını anarak okumamanın ve okutmamanın mahsûlüdürler. .=

ilim okuduğu kitab ve hocalarda, besmele ile başlama olmadığından, okudukları hocalarına karşı saygısızlık yapdıkları gibi, okuduğu kitap ve müesseselerde aynı saygısızlığı yapanlar, pek çoğalmıştır.

Talebe, ilim öğrendiği kitabını, mak'adının altına koyub oturuyor. Sınıfı veya okulu bitirir bitirmez, hemen satıyor, atıyor veya yakıyor.

Hatta kitab ve defterlerin içlerine veya üzerlerine çok «ayıb yazılar yazanlar ve Resimler çizenler oluyor ve daha acâib şeyleri işleyenler, maalesef görülmektedir.

Evet he6l olan her iş ve amelde, besmele çekerek Allahm adı ile başlamak, o işin hayırlı, bereketli ve yümünlü olmasını sağlar. Zira her, şeyi yaratan halik, kendi adiyle başlanan işlere, iyi âkibet ve müs-bet netice vereceğini vâd etmiş ve şimdiye kadarda vermiştir.

Besmele ile işe başlamanın, hem dünyevi ve hem uhrevi berekete sebeb olduğu ve olacağı muhakkakdır. Dünyevî iyilik ve bereketlerle ' ilgili bir kaç satın yazmış olduk. İnanç ve amel mahsûlü olarak konuşulan bir halk deyîminlde hatırlatalım.

Müslüman, kendi helâli olan hanımı ile münâsebetde bulunmak istediği zaman, her iki tarafın besmeleyi çekmesi, iyi ve güzel ameller dendir. Bilhassa erkek kimsenin, hanımı ile cinsi münâsebette bulunmak üzere harekete geçtiği zaman, besmeleyi çekmesi, hem cinsi münâsebetin zevkli ve bereketli olmasına ve nemde o münâsbetten sonra bir döl tutma olub çocuk dünyaya gelirse, o çocuğun, iyi ve sâlih ev-lâdlardan olmasına sebeb olur.

Şayet besmele çekilmeden cinsi mlinâsebetde bulunulur ve akabinde kadın hâmile kalırsa, işte o çocuk besmele .bereketinden mahrum olduğu için, iyi ve sâlih olmayabilir. Bu takdirde kusur, yine helal işlere besmele çekmemenin bereketsizliğinin neticesi, hâsıl olmuştur.

Halk arasında huysuz ve terbiyesiz olan çocuk ve şahıslara, «Besmelesiz çocuk, besmelesiz kimse ve bu adam, besmelesizin çocuğu...

gibi...» cümleler, hep bu îzâhma çalışdığımız hadîsi şeiiflerdeKi hükümleri, beyan etmektir.

İbni Abbas (R.A) rivâyefiyle sabit olan bir hadisi serifde Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi veseîlem efendimiz şöyle buyurmuştur : -

«İnsanların ve yer yüzünde yürüyenlerin hayırlısı, muallimler (insanlara ilim öğretenler) dir. Zira muallimler, her ne zaman din kazındığı vakit, onlar yenileyip meydana getirirler (getirmeye sebeb olurlar).

— Binâenaleyh onların hakkını veriniz. Onlardan ücret îaleb et-meyiniz,

— Çünkü muallim, çocuğa, «bismillalıirrahmanirrahîm, de» dediği vakit, çocuk o besmeleyi söyleyince, Allâhü teâla cehennemden bir âzad beratı; çocuğa, bir âzad beratı muallime ve bir âzad beratıda çocuğun annesi İle babasına, yazar,» [213]

Hadisi şerifde görüldüğü üzere, insanlara ilim tâlimi ile meşgul olan din ve

ilim Öğreticileri, öğretmeye başlarken ilk evvela besmele okudarak Allanın adıyla başlayaoakdır ve böyle başlamak ve başlatmakla, o tâlim ve tedrisatın mutlak ve muhakkak bereketli ve verimli olduğu ve olacağı gübi, bu değerli muallim, çocuğu besmeleyi okutmakla, hem çocuğu, hem kendini ve hem çocuğun annesi ile babasını ceheimem azabından kurtarıb cennetlik yapan bir berat, pasaport, cehennemden âzad ve cennete girme belgesini alıyor ve aldırıyor. Böyle muallim ve öğreticiler, ne mutlu ve ne güzel kimselerdir. Aynı zamanda, böyle muallim ve öğreticilerden, ilim tahsil eden talebe ve gençlerde, çok ve çok muttu ve kıymetli kişilerdir. Zira bu kişiler, Dinin, millet ve memleketin istikbali için, fevkalâda bir bereket ve kıymettirler.

Hadis olmayıb mânâsı sahih olan, «Dünya, âhiretin tarlasıdır.» hükmünün ihtiva ettiği en kıymetli iyilikler umulan değerlerdir.

Muhtelif eserlerde yazılmıştırki; Hz. İsa aleyhisselam bir yerden geçerken kabrin birinde yatan kişinin azablandığım görüyor. Aynı yerden diğer bir zaman giderken, kabir sahibinin azabının kalkıb rahata kavuşub nimet ve huzur içinde görünce, mevlayı mütealdan hikmetini soruyor. Halikı Zulcelâl, Hz. İsa aleyhisselâma, o kimsenin âsî ve günahkâr olduğunu, o sebebden azab olunduğunu ye- fakat kendisinden hamile kalan ailesinden bir çocuğu meydana gelib, yetişdiğini ve bir muallimin ona besmele öğretib okuttuğunu ve bu çocuğun besmelesi sebebiyle azabının kaldırıldığını vahyedib bildiriyor.[214]

Tercümesi:

429 - (39) Ebî Râfî (R.A) den mervîdir, dedi:

«Resûlullah (S.A.V) Namaz için abdest aldığı vakit, parmağındaki yüzüğünü hareket ettirirdi.»

(Her iki Haberi, Dâre Kutnî rivayet etmiştir ve ibni Mâce son haberi rivayet etmiştir.) [215]

İzahat

Haberde, «Namaz için abdest aldığı vakit» vârid olan cümlede, ye-mekden

evvel ve yemekden sonra veya-sâdece ellerin temizliği maksa-diyle elleri yî&ama ânında, yüzüğü kımıldatıp hareket ertirilmediğine işaret vardır.

Namaz için abdestini alırken, sevgili efendimizin parmağındaki yüzüğünü hareket ettirmesi, yüzüğünün altında kuru yerin kalmayıb süh destin tam've mükemmel olmasını sağlama maksadına mâtuîdur.

Binâen aleyh yüzük birazcık boi olur ve altına suyun gitmesi zannedilir ise,, abdest ve gusul ânında o yüzüğü hareket ettirib altına suyun gitmesini 'kesinimde sağlamak sünnettir. Fakat yüzük dar olur. Suyun, yüzüğün altına gitmesi 'kesinlikle umulmaz ise, bu takdirde abdest ve gusul ânında o yüzüğü hareket ettirib altına suyun vâsıl olmasını sağlamak, vacSbve belkide farz olur.

Şemaili Tirmizîde, muhtelif rivayetlerin beyanına göre, Rasûlü ek-rem sallallâhü aleyhi vesellem efendimizin yüzüğü gümüşden olub, çok zaman sağ elin ve Bâzanda sol elin parmağına takmıştır.

Câbir (R.A) den rivayet olunan bir haberde şöyledir : «Rasûlü ekrem sallallânü aleyhi vesellem, yüzüğünü sağ eline takardı.»

İmanı-i Buhâri merhum daf demiştirki; Rasûlü ekrem (S.A.V) in, yüzüğünü sağ eline takmasından murad, sağ elinin küçük parmağına takardı, demektir.

Muhammed Bakır (R.A) dan rivayet olunmuşrurki; «Hasan ve Hüseyin (Allah her ikisinden râzî olsun), yüzüklerini sol ellerinin sırça parmaklarına takarlardı.»

Munaddisler şöyle beyan etmişlerdir :

«Hz. Hasan ve Hz. Hüseyinin, yüzüklerini sol ellerine takmaları, delâlet ederki, Rasûlü ekrem efendimizin böyle yüzük takmalarını görmüş veya işitmiş olmalılarki, sol ellerinin parmaklarına takmışlardır.»

— Beyhakînin rivayetine göre; «Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem hazretleri, Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Ali ve Hz. Hasan, Hüseyin (Allah hepsinden râzî olsun) sol ellerine yüzük takınmışlardır.

Eeyhakî-nin bu rivayeti delâlet ediyorki :

«Rasûlü ekrem sallallâhü aleyhi vesellem hazretleri, yüzüğünü çok zaman sağ elinin ve bâzanda sol elinin parmağına takmışlardır.»[216]

Şemaili Tîrmjzîde ibni Ömer (R.A) den rivayet olunan bir haberde şöyle demiştir: .

«Rasûlüllah sallallâhü aleyhi vesellem, altından bir yüzük aldı, o altından yapılmış yüzüğü sağ eline takardı.

— Bunun üzerine ashabı kiramda altından yüzük aldılar, Rasûlü ekreme ittibâ etmek için takındılar. O zaman- altından yüzük takınmak erkeklere haram

değildi. Sonra vahy nâzıl olub, erkeklere altından yapılmış f üzük takınmaları haram oldu.

— İşte o anda Rasûlü «krem (S.A.V), o altın yüzüğü parmağından çıkardı ve dedi:

«Artık ben bu altından yapılmış yüzüğü ebediyen takınmam.»

— Bundan <sonra hemen insanlarda, parmaklarında altından yapılmış yüzükleri çıkardılar.»

Daha geniş izahat, Siyer kitablarında ve Şemaili Tirmizî şerhlerinde mezkûrdur. Ayrıca «Mlüteka tercümesi» adlı eserimizin 4. cildinde aşağıdaki hükümler, mezkurdur.

İbnî Ömer (R.A) den mervidir, buyuruyorki: '•

«Resûlüllah (S.A.V) Gümüşdsn bir yüzük alnuşdı ve elinde idi. (Resûlüllah irtihaî ettikten} sonra Ebû Bekir'in (R.A) etinde idi,. Ondan sonra Ömer'in (R.A) elinde idi. Ondan sonra Osman'ın (R.A) elin-de* tdi. Tâki sonra bîri eriş denilen kuyuya düştü, kaşı : Muhammedün Resûlüllah (idi),» [217]

Peygamber (S.A.V) efendimiz bir hadisi şeriflerinde şöyle buyuruyor :

«Akıkdan yüzük takınınız. Zira o (akik) mübarektir.»[218]

Şerhlerden Dürrü müntekâda şu hükümler mezkûrdur : «Yüzüğün kaşına" kendi ismini veya Allâhin ismini veya Peygamberin ismini nakşeder. Lakin helaya girib istincâ edeceği vakıtta cebine veya sağ avcının içine kor.

— Yüzüğün kaşına insan resmi, veya kuş veya hayvan resmi nakş-olunmaz. Ve Muhammedürrasûlüllah da nakış olunmaz. Zira Peygamber (S.A.V) in yüzüğünün nakşıdır.

— Resûlüllah (S.A.V) yüzüğünün kaşı üç satır idi. Her kelimede bir satırdır .

Ebû Bekir (R.A) m yüzüğünün kaşı, «Nimel kâdirü Allah» idi.

— Ömer (R.A) m yüzüğünün kaşı, «kefâbilmevti vâızan= vaaz yönünde ölüm kâfidir.»

— Osman (R.A) in yüzüğünde «le tasbiran ev Ietendimenne=ya sabredenlerdensin veya nedamet edenlerden olursun.»

— Ali (RA) m yüzüğünün kaşında, «Elmülkü lillah=MüIk Allah içindir.» nakşedilmişti.

Ebu Hanife (R.A) m yüzüğünde «kulilhayre ve illa fesküt =' Hayır söyle aksi takdirde sus.» nakşolunmuş idi.

— Ebu Yusuf'un yüzüğünün kaşında «Men amile bireyihi fakat nedime =

bir kimse, kendi reyi ile amel ederse, şüphesiz nedamet eder.»

— İmamı Muhammedîn yüzüğünün kaşında «men sabara zafere = kim sabrederse, zafere ulaşır.»[219]

İbni Âbidinde de yüzük'takınma ile ilgili şu satırlar mezkûrdur : «Yüzüğün kasma altın çivilendiğinde erkekler, yüzüğün kaşını sol avcının içine çevirerek takar. Sağ elede aynı şekilde takar denildi. Ancak sağ ele öyle yüzüğü takmak Râfîzîlerin şıârmdandır. Bu sebebden sağ ele öyle parlak altın kaşlı yüzüğü takmakdan kaçınmak lâzımdır.

— Kadınlar ise, erkeklerin hilâfinadır. Zira onlar hakkında öyle zinetlenmek vardır.

— Sol elin parmaklarına takılan yüzüğün küçük parmağa takıima-•sı lâzımdır.[220]

Ebülleysi Semerkandî (R.A) ise, sol elin ve sağ elin küçük parmaklarına yüzük takmayı müsavi olan amellerden sayıyor :

îbni Âbidinde bir beytin şu mısralarıda calibi dikkattir :

«Sağ elin veya sol elin küçük parmağı hakkında telâşa düşme, ne şekilde dilersen yüzüğü takın.» [221]

Mültekâ Sârini Dâmadda şu hükümler vardır :

«İnsan, yüzüğünü sol eline takar, sağ eline takmaz, ve sol elin parmaklarından küçük (sırça) parmaklan başkasına takmaz. Fakih Ebül-leys ise, sağ ve sol elin parmaklan arasında müsavi kılmıştır. Rivayetler muhtelif olduğu için, hak olanda budur. [222]

Zeyd'in satın aldığı yüzükcte KuT'an (âyetleri) yazılmış olsa Zeyd o yüzüğü âdeti üzere takınıp kenife (helaya) girdiğinde parmağından çıkarınca mücerred (dışaida) takınmakla günahâr olur mu?

ELCEVAP... Olmaz [223]

Aynî fetva «Fetâyayı Abdurrahım» adlı eserin birinci oildinin sahile 130 da mezkûrdur.

Fetâvayı Hindiyede şu ibareler mezkûrdur:

«Gümüş yüzük, erkeklerin yüzüğü şeklinde olursa, caizdir. Fakat kadınların yüzüğü şeklinde iki veya üç kaşlı olursa, erkeklerin takınmaları mekruhtur.

— Yüzflğü sol elin küçük parmağına takmak lâzımdır. Diğer parmaklara değil ve sağ elin parmaklarına takmaik, Râfizî (Şîa) larm alâmetidir.

— Fakat, sağ ve,,, sol elin parmaklarına takmanın cevazı sabittir. Her ifci elin parmaklama takmanın cevazı hakkında eser (Cevaz hükmü) vârid olmuştur. [224]

---

[1] (Hadisi, Müslim rivayet etmiştir.)

[2] (Hadîsi, Müslim rivayet etmiştir.)

[3] (Hadîsi, Buharı ve Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir. Ve mdi-sin lafzı, Buhârinindir).

[4] (Hadîsi, Müslim rivayet etmiştir)

[5] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 245-248.

[6] (Hadîsi, Buharı ve Müslim İttifakla rivayet etmişlerdir.)

[7] (Hadîsi, Müslim rivayet etmiştir.)

[8] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 248-250.

[9] (Hadîsi, Mâlik, Ahmet, İbni Mâce ve Dârîmî rivayet etmiştir.)

[10]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 251.

[11]
(Hadîsi, Tirmizî rivayet etmiştir.)

[12]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 251-252.

[13]
(Hadisi Nesâî rivayet etmiştir.)

[14]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 253.

[15]
(Hadîsi, Tirmizî rivâı/et etmiştir. Ve Tirmizî dedi : Bu hadis hasen-dir.)

[16]
(Hadîsi, Mâlik ve Nesâî rivayet etmiştir.)

[17]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 254-256.

[18]
(Hadîsi, Ahmet rivayet etmiştir.)

[19]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 256-258.

[20]
(Hadîsi, Buhârî ve Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.)

[21]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 259.

[22]
(Mirkat; C. 1, 273)

[23]
(Hadîsi, Müslim rivayet etmiştir.)

[24]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 259-260.

[25]
(Mirkat, C. 1, 273)

[26]
(Hadîsi, B,uhâri, Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.)

[27]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/260-261.

[28]
(Hadîsi, Buhârî, Müslim ittifakla rivayet etmişlerdir.)

[29]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 261-262.

[30]
(Hadisi, Müslim rivayet etmiştir.)

[31]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 262-263.

[32]
(Mirkat, C. I, 274)

[33]
(Şerhi Maânilâsâr, C. 1,70-71)

[34]
(Hadisi, müslim rivayet etmiştir.)

[35]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 263-266.

[36]
(Hadîsi, Buharı ve Müslim İttifakla rivayet etmişlerdir.)

[37]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 266.

[38]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/267.

[39]
(Haberi, Buhârî rivayet etmiştir.)

[40]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 267-268..

[41]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 269.

[42]
(Hadîsi, TirmM rivayet etmiştir.)

[43]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 269-270.

[44]
(Netîcetülfetâva, 6)

[45]
(Neticetül fetâVa, 5)

[46]
(Hadîsi, Tirmîzi ve Ebû Dâvud rivayet etmiştir.)

[47]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 270-272.

[48]
(Mülteka tercümesi C. 2,264).

[49]
(Hadîsi, Dârimî rivayet etmiştir.)

[50]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/272-273.

[51]
(Hadîsi, Tirmizî ve Ebû Dâvud rivayet etmiştir.)

[52]
(Hadîsi, Mâlik, Ahmed, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî, İbrri Mâce ve Dârimî rivayet etmiştir.)

[53]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 273-275.

[54]
(Mirkat,C. 1,278)

[55]
(Şerhi maânilâsâr, C. ı, 79|

[56]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 275-276.

[57]
(KezaElhakâık,C. 2, 235)

[58]
(Hadîsi, Şafiî ve Dâre Kudnî rivayet etmiştir.)

[59]
(Hadîsi, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî ve İbni Mâce rivayet etmiştir.)

[60]
(Haberi, Ebû Dâvud ve İbni Mâce rivayet etti.)

[61]
(Hadîsi, Ahmet rivayet etmiştir.)

[62]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 277-279.

[63]
(Haberi, Müslim rivayet etmişrir.)

[64]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 280.

[65]
(Hadisi, Ahmed rivayet etmiştir.)

[66]
(Haberi, Ahmed rivayet etmiştir.)

[67]
(Haberi, Mâlik ve Şâîî rivayet etmiştir.)

[68]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 280-283.

[69]
(keza mezâhibi Erbea, C. 1, 81-83)

[70]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 283-284.

[71]
(Keza mülteka el ebnur)

[72]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 284-286.

[73]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 286-287.

[74]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 288.

[75]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 288-290.

[76]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 290-291.

[77]
(Fetâvayı Bence, 12)

[78]
(Mirkat, C. 1, 284)

[79]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 292-296.

[80]
(Mirkat, C. 1, 285)

[81]
(Mirkat, C. 1, 286)

[82]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 296-298.

[83]
(Mirkat, C. 1, 287)

[84]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 298-299.

[85]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 299-301.

[86]
(keza Haşiyetül celâleyn Cemel, C. 3 91)

[87]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 301-303.

[88]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 303.

[89]
(Bak, Mülteka tercümesi, C. 1 31)

[90]
(Fetavayı Ali efendi, C.2, 247)

[91]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 303-305.

[92]
(Mirkat, C. 1, 289)

[93]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 306-308.

[94]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 309-310.

[95]
(Mirkat, C. 1, 290)

[96] (Mirkat, C. 1, 291)

[97] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 310-312.

[98] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 312-313.

[99] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 313-315.

[100] (Mirkat,C. 1,293)

[101] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 315-316.

[102] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 316-317.

[103] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 318-319.

[104] (Keza Elhakâik, C. 2, 78-80)

[105] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 319-320.

[106] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/321-322.

[107] (Üsdülğâbe, C. 2, 35 - 36)

[108] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 322-323.

[109] (Keza metaliunnucum, C. 2, 390)

[110] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 323-325.

[111]
(Mirkat, C. 1, 296)

[112]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 325-326.

[113]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 326.

[114]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 327.

[115]
(Keza Mirkat, C. 1, 297)

[116]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 328-332.

[117]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 332-334.

[118]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 334-337.

[119]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 337-338.

[120]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 338.

[121]
(Tahtavî, 37)

[122]
(Etterğîbü vetterhîb, C. 1, 167}

[123]
(Her ikiside Etterğibü vetterhib, C. 1,168)

[124]
(Kezamirkat, C. 1, 300)

[125]
(Bostanulârifin, keza Fethulkebir, C. 2,238)

[126]
(Tahtâvî, 38)

[127]
{Keza bak, merakılfelah ve Tahtavî, 38}

[128]
(Keza Dâmad, C. 1,247}

[129]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 338-345.

[130]
(Elhakâik, C. 2, 200)

[131]
(Keza Elhakâik, C. 1, 118)

[132]
(Mirkat, C. 1, 3ûl)

[133]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 345-348.

[134]
(Zâdüîmesîr, C.l, 139-140)

[135]
(Hadîsi erbeîn Akkirmanı, 44)

[136]
(Akkirmânî = Hadîsi Erbeîn, 44)

[137]
(Akkirmânî, 44)

[138]
(Mülteka tercümesi, C.-4, 183)

[139]
(Keza mirkat, C. l, 302}

[140]
(Hadîsi Erbeîin - Akkirmânî, 45)

[141]
(Tirmizî, C. 8, 11)

[142]
(Hadîsi Erbeînr 45)

[143]
(Hadîsi Erbein - Akkirmânî, 45)

[144]
(Müslim, Tirmizî, Nesâî ve İbni Adî = Feyzulkadîr, C: 1,198)

[145]
(Tahâvî, Feyzulkadir, C. 1, 198)

[146]
(İbni Adî ve Beyhakî = Feyzulkadîr, C. 1, 199)

[147]
Buhâri, Müslim = Fethul Kebîr, C. 2, 84)

[148]
(müslim, Ferhulkebir, C. 2, 62)

[149]
(Ahmet, Hâkim)

[150]
(Ahmed, Ebû Dâvud Tirmizî = Fethulkebir, C. 3,14)

[151]
(Keza mezâhibü erbea, C. 2, 44 - 451

[152]
(Receb efendi; C. 4, 208)

[153]
(Keza Nîmetül İslam, 230

[154]
(Keza ibni Abidîn, C. 1, 525)

[155]
(Fetâvayı Ali efendi, C. 1, 6)

[156]
(Ebû Dâvud, Nesaî ve İbni Hibban)

[157]
(DAMAD, C. 2, 556)

[158]
(Hadîsi Erbeîn, 49}

[159]
(Keza mezâhibi Erbea, C. 2, 44-46)

[160]
(Keza Hadisi Erbeîn, 52)

[161]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 348-364.

[162]
(Hadîsi, Tirmizî rivayet etmiştir.)

[163]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 365-366.

[164]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 366-368.

[165]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 368-371.

[166]
(Tehzîbül esma-i veluğatı, C. 1, 203)

[167]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 371-372.

[168]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 373.

[169]
(Mülteka tercümesi, C 1, 22)

[170]
(Keza mülteka tercümesi)

[171]
(Keza Hadîsi Erbeîn, 36)

[172]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 373-376.

[173]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 376-378.

[174]
(Kaza üsdülgâbe, C. 3, 200-201)

[175]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 378-381.

[176]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 381-382.

[177]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 382-383.

[178]
(Keza rnirkad, C. 1, 311)

[179]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 383-384.

[180]
(Keza mirkad, C. 1,312)

[181]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 384-385.

[182]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 385-386.

[183]
(Keza mirkad, 313)

[184]
(Keza Dâmad, C. 1,13)

[185]
(Fethulkeblr, C. 3, 345)

[186]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 386-388.

[187]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 388-390.

[188]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 390-391.

[189]
(Tehzîbüttehzîî), C. 12, 81)

[190]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 391-392.

[191]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 392.

[192]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 393-394.

[193]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 394-396.

[194]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 396-397.

[195]
(Keza Mirkaî, C. 1 - 317)

[196]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 397-398.

[197]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 398-400.

[198]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 400-401.

[199]
(Mirkat, C. 1 319)

[200]
{Mirkat, C. 1, 3319)

[201]
(Keza mirkaf, C. 1,319)

[202]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 401-402.

[203]
(Mirkat, C. 1, 319)

[204]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 403.

[205]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 403-404.

[206]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 404-408.

[207]
(Keza Tehzîbüttenzîb, G. 9 508)

[208]
(Keza mirkat, C. 1, 320)

[209]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 408-410.

[210]
Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 410-412.

[211]
(Besmele Risalesi, 76)

[212] (Besmele Risalesi, lilhâdimî, 76)

[213] ' (Keza şerhi şemail, LilMcuri, 2)

[214] (Keza Hadîsi Erbein, 34)

[215] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 413-416.

[216] {Keza Şemaili Tirmizî)

[217] (Buhari, Müslim - Ellüllüü Velmercan, C. 3, 37)

[218] (DAMAD, C. 2, 526)

[219] (DÜRRÜ MÜNTEKA - G. 2. 536)

[220] (ÎBNÎ ABİDÎN, G. 2, 536)

[221] (İBNÎ ÂBÎDÎN - C. 5, 317)

[222] «DAMAD, C. 2, 536)

[223] (ALÎ EFENDÎ, C. 2, 274)

[224] Mustafa Uysal, İzahlı Mişkat El Mesabih Tercümesi, Uysal Yayınları 2/ 416-420.